
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
LIBRARIES
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
1817

CLAUDII CLAUDIANI

OPERA, QUAE EXSTANT, OMNIA,

ad membranarum veterum fidem castigata.

Cum Notis integris

MARTINI ANTONII DELRII, STEPHANI CLAVERII, ET THOMAE DEMPSTERI,

auctioribus

NICOLAI HEINSII,

& ineditis

PETRI BURMANNI.

Accedit Sylloge Variantium Lectionum ex ingenti numero Codd. MSS. a N. HEINSIO collatorum digesta.

SUBJUNGITUR

LACTANTII ELEGIA DE PHOENICE,

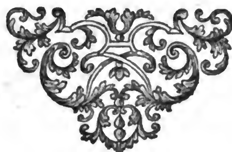
vulgo CLAUDIANO adscripta;

cum Curis Secundis

NICOLAI HEINSII,

& Adnotationibus

PETRI BURMANNI SECUNDI.

AMSTELAEDAMI,

EX OFFICINA SCHOUTENIANA.

MDCCLX.

VIRO AMPLISSIMO, HONORATISSIMO,

JOHANNI HUDDE DEDEL,

VRBIS HAGANAE CONSVLI,

ET CVM MAXIME

JVDICVM PRAESIDI,

MVSARVM FAVTORI ET CVLTORI EXIMIO,

D. D.

PETRVS BVRMANNVS SECVNDVS.

Reliquias Latiae monumentaque sera Camenae,
Vatis at Ausonium grande sonantis epos,
Accipe sepositis, quas poscunt publica, curis,
Commoda, DEDELIAE splendida fama domus.
Hagani communis amor populique, Patrumque,
Et carum Phoebo Pierisinque caput:

* Nec

Neç dubita egregios inter ſociare poëtas,
Divite quos condit Bibliotheca ſinu.
Hoc Duce Caſtalios non averſare receſſus
Per toties tritas laetus adire vias;
Et luſtrare ſacro veſtitos gramine campos,
Laurus ubi ambroſio conplet odore nemus;
Pieridumque choris numeros praeeunte modoſque,
Mecum conjunctas inplicuisse manus.
Si mihi ſpectato fiducia niſa favore
Surgit, ab adplauſu facta animoſa tuo;
Utque ſoles, noſtrae non deſpicis otia curae,
Muſa nec oppoſitas eſt habitura fores;
Sic Peluſiaco reſerataque limina vati,
Meque aditus faciles conciliante, dabis:
Obſequii ingenuum neque dedignatus honorem
Nomina non renues hac tua parte legi:
Munere & admiſſo, digna te fronte probabis
Pignora amicitiae quantulacumque meae.

Non

DEDICATIO.

Non tibi degenerem vili de plebe poëtam
Ducit ad inluſtres dextera noſtra lares.
Sed cui Caeſareas adrexit Honorius aures,
Quo Stilichon voluit plectra movente cani:
Cujus Apollinea velavit fronde ſecures
Mallius, & ſacrum ſcandit honorus ebur:
Aurea quem fato ſi dexteriore tuliſſent
Secla, Maronea nobilitata tuba;
Barbara ſi patriae non incunabula Memphis
Prima, Paraetonius nec tribuiſſet ager;
Nec ſi vidisſet ſeptemflua cornua Nili,
Accola mox ripae, Thybri diſerte, tuae;
Hic ubi Romanos pro Graja Aganippide fontes
Inbibit auſpiciis, magne Probine, tuis;
Principibus veteris conponere vatibus aevi
Auſa, vel Auguſto judice, Roma foret.
Materiae reſpondet opus, neque dignior ulla,
Quae magis herois convenit apta modis.

 Seu

Seu Stygii raptoris equos, Regisque jugales
Tartarei cantat Persephonaeque faces:
Seu Geticas ducit per regna Oenotria turmas,
Maurave Gildonis devovet arma feri:
Intonat augustas seu festum hymenaeon ad aras,
Musa cothurnatos exserit alta pedes.
Nec Clario minus acta calent praecordia Phoebo,
Fertur & adflatu nobiliore Dei;
Nomina quum Latios canit incessantia fastos,
Romaque ut inlustres degenerarit avos.
Terrarum Dea Roma caput, populisque tremenda,
Qua Sol Oceano surgit, & ora tegit;
Moribus antiquis, rebusque vigentibus, olim
Subjecit pedibus regia sceptra suis;
Quum modico felix, tenuis laris incola magnus,
Contentus victu simplice Fabricius,
Pyrrhi aequaret opes animo, quas spernere norat,
Clauderet & Curios parva sine arte casa:

Quum

DEDICATIO.

Quum trabeam lictor Serrano offerret aranti,
Quinctius & rastris sollicitaret humum:
Quae Bruti virtute, jugum pertaesa tyranni,
Tarquinios muris ejicere ausa suis:
Quaeque catenatum, Mario ducente, Jugurtham,
Hannibalem Fabii triverat ante mora:
Quae per Scipiadas, bellatoresque Metellos,
Imperium in gentes protulit usque novas:
Consiliis postquam Patrum malesana relictis
Caesareos nutus & rata jussa subit;
Libera servitio submisit colla pudendo,
Vinclaque sustinuit, qua tulit arma, manu.
Credita Sejanis res publica, credita monstris,
Ausoniae Harpyis dum lacerantur opes;
Urbs Domina abjectis spolium mox facta Cleandris,
Regnaque Macrones lenta tenere videt.
Majoremque latro praedam, quo nequior, ambit,
Exuvias Romae par sibi quisque rapit.

* 3 Prin-

Principis induitur personam auriga nefandus,
Caesaris & partes histrio turpis agit.
Turbaque semivirûm Latiam subrepsit in aulam,
Et populis famuli jura dedere greges.
Naturae terraeque pudor, trabeata curules
Eutropius sellas dedecoravit anus.
Eunuchum ad summos vexere ergastula fasces,
Curia decrepito foeda spadone fuit.
Turpe licet Medis quondam levibusque Sabaeis
Regia femineae sceptra subire manus:
Polluit at fastos castrato infamia major
Consule, & annales, Martia Roma, tuos:
Ut, cui venali titulus cervice pependit,
Gypsatosque dedit serva catasta pedes;
Membra Quirinali velans enervia cinctu
Hesperiam in leges jusserit ire suas.
Poenituit Romam: & justo confusa pudore
Semiviri insolitum ferre recusat onus;

Et

Et famulo servire negat, Latioque repellit,
Sub cujus populi tot gemuere jugo.
Ibit in exemplum seclorum infame Rufinus,
Principis opprobrium perniciesque sui;
Inpius ut primi celsissima scandat honoris
Culmina, sed lapsu mox graviore ruat.
Quem stolida ambitio, quem vano turgida fastu
Pectora, & imperii non satianda sitis;
Quem praedae vesana fames, avidaeque rapinae
Dirus in exitium praecipitavit amor;
Cui Stygiam crebro stipasse cadavere cymbam
Ludus, & innocua tinguere caede manus:
Corde tegens, quidquid scelerum celatur Averno,
Et Furiis sollers suppeditare nefas:
Blanditiis celare, animus quas parturit, iras
Doctus, & intentas dissimulare minas:
Conpositoque vafer candorem obtexere vultu,
Versutaque datam fallere fraude fidem:

Occultos variare dolos, artemque nocendi
Gnarus in alternas congeminare vices:
Justitiae fictus rigidique exactor honesti,
Legiferae expertus tela severa Deae:
Qui Curios imitans, sed Bacchanalia passim,
Multiplici infamis crimine, festa colens:
Et licet hesterno venas distentus Jäccho
Nocturnum balaret foetidus ore merum;
Qui tamen inpuras ad sidera tendere palmas,
Falsaque adoratis tura referre focis;
Aeternique Jovis supplex procumbere ad aras,
Infandum & templi poste ferire caput;
Et gestu & lacrimis pacem exorare Deorum
In sacra auderet sede, Rufinus erat.
Sed claros probitate viros dum perdere, & aulae
Ingerere obscuri nomina foeda gregis;
Et sibi cum Arcadio vecors, Stilichone remoto,
Jam regali tumens, sceptra gerenda parat;

Mox

DEDICATIO.

Mox scelerum vindex meritas Rhamnusia poenas
Exigit, ultoris fida ministra Jovis.
Armati petitur mucronibus undique vulgi,
Devotum telis obruiturque caput.
Densaque consumant inviso in corpore pila,
Sanguineaque cadit turpe cadaver humo.
Pars in frusta secant, regnoque inhiantia vellunt
Lumina, & hic humeros amputat, ille pedes.
Hic jecur ense ferit, hic viscera sedibus imis
Tracta, cruentata dilaniantve manu.
Non aliter quam cum Thebanum Penthea dirae
Maenades Aoniis diripuere jugis.
Numina sic tetros plectunt violata Rufinos,
Talis in Eutropios saeviit ira truces.
Exitus hic secli maneat portenta recentis,
Dedecora & terrae, Virgo Batava, tuae:
Qui patriae infamant Patres, par nobile Fratrum,
Conmeritos simili sic periisse nece.

** *Quo*

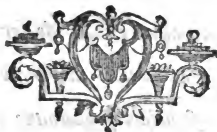
Quo ferimur? justis probra haec iterare querelis,
Vulneraque admonitu non refricare lubet:
Tristia nec rabidae spectacula pandere scenae,
HUDDENE, aut Hagae facta pudenda tuae.
Quin tenebris propriae condamus crimina gentis,
Deneget hic fastis Posteritasque fidem.
Quisquis at haec aevi lustret monumenta vetusti,
Temporis & prisci conparet acta novis;
Flagitia Arcadiae vel turpia perlegat aulae,
Subducet famulo seque suosque jugo.
Nescia servitii cui mens, cui vena Batavo
Sanguine, sed secli libera tabe, calet:
Qui nec inaccessos animo venatus honores
Indomita praeceps ambitione ruit:
Qui neque inescatus fulgoribus illicis hami
Inmoto oblatas lumine spectat opes:
Publica sed privis praeponens commoda, solam
Qui patriae curam deficientis agit:

Nec

Nec populi dubia gaudet mutabilis aura,
Flectitur aut nutu summa potentis Heri:
Sed proavûm leges & jura tuetur avita,
Inpavida & dominas excipit aure minas:
Nec metuit fragilem Sortis revolubilis axem;
Fortuna incedit celsior ipse sua.
Et Regum fastus Reginarumque superbos
Despicit, & rigidi jussa supercilii.
Nec vulgi hunc rabies, nec seditiosa movebunt
Agmina de recto vertere calle pedem.
Mancipia aularum, quamvis praelustria, ridet,
Colla nec aurata compede vincta gerit.
Devovet Eutropios, detestaturque Rufinos,
Horret & Augustae monstra nefanda domus.
Sorte sua felix non ambitiosa potentum
Limina, non altas obsidet ille fores.
Nec titulos captat mendico carmine vanos,
Principibus famulam prostituitve lyram.

DEDICATIO.

Munera delati virtutibus ornat honoris,
Reddit & a meritis ſplendidiora ſuis.
Et licet aut ſumat trabeas vel ſceptra reponat,
Dedecori Aonidum non ſibi ſacra putat.
Otia ſecundis Heliconia quaerit in umbris,
Optima ne vitae pars ſibi lenta fluat.
Talis erat, patrio nomen venerabile Phoebo,
Mallius, Auſoniae ſamaque doſque togae.
Tali Romuleas decorantem laude ſecures
Exhibuit Latiis Claudia Muſa choris.
Egregio cujus cantatos carmine faſces
Quisquis Apollinea cultus ab arte leget;
Conſulis ambivit quae docti laurea crines,
DEDELIAE, dicet, convenit iſta comae.

LECTORI

BENEVOLO

S. P. D.

PETRVS BVRMANNVS SECVNDVS.

POst tot veteris aevi ſcriptores, poëtas praeſertim, nitori priſtino adſertos & inluſtratos a Patruo meo Petro Burmanno, multis mihi nominibus ſemper venerando, reſtabat Claudianus, alti ſpiritus ac felicis genii poëta, quem praecipuis Virorum doctorum & ſuis adnotationibus inſtructum laborioſa manu ad novam & ſplendidiorem editionem adornaverat, dum in vivis eſſet; ſed ſepoſuerat in commodius tempus, quum principi poëtarum Virgilio lucubrationes ſuas addixiſſet, cujus operis cum erudito orbe communicandi typisque deſcribendi telam inchoatam abrupit fatalis Senem indefeſſum corripiens morbus, quo ingraveſcente utriusque editionis *pertexendae* & in lucem publicam producendae curam mihi non diu ante obitum conmendaverat. Poſt fata viri, Muſis non ſine ingenti deſiderio erepti, haeſit aliquamdiu Claudianus apud Filium ejus ſcriniorum heredem Caſp. Burmannum, doctrina & honoribus apud Ultrajectinos conſpicuum, quem in animo habuiſſe ipſum hoc labore defungi, meque onere moleſto ſublevare, conſtitit mihi ex illius apographo, quo totum opus, cum ipſo poëtae contextu, ſubjectis

tis

tis omnibus, quae in hac editione exhibentur, eruditorum interpretum adnotationibus, ex Patris sui autographo in ordinem digesserat, & industria vigiliarum sane patientissima nitide admodum manu sua descripserat. Defuncto Patruele Amplissimo, quum a Filio ejus Jacobo Fabricio Burmanno, Curiae nuper Brabanticae apud Haganos Senatore, cui literata sua anecdota supremae voluntatis tabulis legaverat, omnia Heinsiana ac Patrui scrinia aere meo redemta vindicassem, impetum statim cepi de Claudiano & Patrui mei manibus bene merendi, eamdemque, quam Virgilio praestiteram, huic quoque poëtae operam inpendendi, ut & ultimo ejusdem judicio, quo sibi succedaneum editorem me nuncupare dignatus erat, simulque literatorum hominum novam hanc Claudiani editionem cupide desiderantium votis satisfieret. Illa tandem nunc ad finem perducta, rationem curae ei adhibitae hac Praefatione reddere fas erit, & recensum agere Virorum eruditorum, quorum notis inlustratus ac criticis animadversionibus castigatus, & prae ceteris editionibus emendatior prodit hic poëta: de cujus patria & natalibus, honoribus ac fatis, tum ingenio & facultate poëtica, copiose disserendi otium nobis fecit vir eruditissimus & Clarissimus Joh. Matth. Gesnerus, in Prolegomenis adcuratissimis, quae praefixit novae editioni, Lipsiae anno proxime elapso divulgatae, cujus merita nuperrime in Novis Actis suis diligenter recensuerunt & praedicaverunt eruditi Lipsienses.

Primum itaque locum occupant notae Martini Antonii Delrii, desumtae ex editionibus Theodori Pulmanni Plantinianis an. 1572. 1585. & 1596. quae deinde Lugd. 1605. Colon. Agrip. 1612. & alibi repetitae sunt, & hac praecipua dote se conmendant, quod margini adpositas habeant lectionum varietates, excerptas ex Pulmanni ipsius, Christoph. Plantini, Jacobi Pamelii, Gu-

Gulielmi Gentii, & Leodiensis Collegii Codd. Mss. tum vetusta Basileensi Michaelis Isingrini 1534 editione, quae a viris doctis jure quaeritur et laudatur, quia ex emendatissimo Codice Ms. expressa est; praeterea Pulmannus, ut ex scheda manu ejus scripta mihi patuit, codices Susianos etiam adhibuit, eosdem quos memorat Schottus Lib. II. Nodor. Cicer. Cap. 5. et notata Pulmanni ad sui codicis oram laudat Heinsius ad Lib. II. in Ruf. 113. ea fuit Isingriana editio a Pulmanno cum Mss. collata, quam a Barthio redemtam muneri acceperat Heinsius a Luca Langermanno. vide ad II. in Ruf. 232. Ipse vero Delrius ope duorum Codd. Mss. & antiquissimae editionis Vicentinae an. 1482. Claudiano castigando non inutilem, licet tenuiorem, navavit operam. Istas enim copias auxiliares memorat ad Lib. III. R. P. 438. praeter Vicentinam tamen alias Moguntinas & Parisienses consuluisse patet ex notis ad Cons. Olybr. 200. tum Lugdunenses Beringorum ac Basileenses, sed in quarum negligentiam invehitur ad Lib II in Rufin. 230. & Bel. Get. 642. ubi vero numerum Codicum Mss. non addit, utrumque se intelligere, sed cum vulgatos nominat, cunctos indicare monet ad Lib. III. R. P. 50. a quibus diversum Carrionis codicem Ms. laudat ad Cons Olybr. 45. Praeter has Claudianeas adnotationes alia quoque Criticae industriae specimina juvenis produxit Delrius; quum literis humanioribus & Juris Romani studio caperetur, quamquam eum *non acutissima aure ad poëtas judicandos consedisse* notet Barthius ad Lib. I. in Rufin. 282. pag. 1166. & *injuriam bono Delrioni facere insigniter magnam, qui eum pro Critico habent*, censeat Salmas. in Exerc. Plinian. pag. 6. Certe doctrinae, lectionis infinitae, & collectaneorum perite conficiendorum industriae magis quam criticae ἀκριβείας nomine Delrium & commentarios ejus ad Senecam Tragicum, varia

eruditione refertos, ex merito laudat Thomasius in Excerpt. Epist. apud Struvium in Act. Liter. Tom. I. fasc. VII. pag. 28. & Barth. ad Stat. IV. Theb. 418. qui eosdem eximie commendat ad lib. VII. 537. Sed vide judicandi diversitatem. quem *doctissimum, multae lectionis magnaeque operae scriptorem* vocat ad Stat. IV. Theb. 409. & sine cujus commentariis Senecam Tragicum juventuti non legendum suaserat, idem Barthius ad Grat. Cyneg. 405. Delrium vocat *inpudentissimae supinitatis corrasorem, qui inmanes in Senecae Tragoedias commentarios edidit.* Neque benigniorem de illis sententiam fert Demsterus ad Rosin. Lib. I. Antiq. cap. 13. ubi *nugatorem Delrium* vocat, *qui Senecam Tragicum, poëtam venustissimum eruditissimumque ineptiis suis ac frivolis commentis dehonestavit.* Asperiora haec virorum doctorum suffragia provenisse opinor ex illorum odio, quod provectiori aetate contraxit sibi Delrius, quum Jesuitarum coetui se adplicuisset, & famam in juventute per elegantiores ingenii ac doctrinae fructus partam turpiter maculasset editis in Scaligerum aliosque primi ordinis homines eruditos scriptis virulentissimis, agmen ducens inpudentissimorum canum, quos clandestino incentore & adplausore Lipsio, quum in castra eorum transfugisset, ingenti numero sibi oblatrantes Heros ille sustinuit. vide Patruum ad Syllog. Epist. Tom. I. pag. 700. Notas enim has in Claudianum, quas primum edidit an. 1572. quasque eodem anno praecesserant notae in Solinum, ex vetustis Lipsii membranis emendatum, produxit extra terminos adolescentiae nondum progressus, ut ipse in praefatione ante Solinum testatur, juvenis quippe vigesimum aetatis annum vix emensus. vide Saldenum de Libror. Usu Lib. II. cap. 3. § 12. p. 366. hinc Lud. Carrio Lib. II. Antiq. Lect. cap. 8. de discipuli hujus sui notis in Solinum agens, Delrium vocat *juvenem supra aetatem eruditum.* Et inter prae-

praecocis doctrinae adolescentes refertur a Bailleto, Enfens celebr. par leurs erudes § 59. pag. 103. qui Adversaria in Senecam Tragicum aetatis anno 19. ab eo edita scribit, quod mirum videri posset, quum prima eorum editio prodierit an. 1576. tunc cum annum aetatis 25 ageret Delrius, sed ex praefatione an. 1571. exarata, iisque quae ad finem operis scripsit ipse Delrius, jam anno 1571. ultimo aetatis anni 19 mense ab eo elaborata esse, adfirmat Baylius in Reponf. aux Questions d'un Provincial cap. XVI. ubi multa de Delrio. Has adnotationes deinceps insignem in modum auxit, praefixis Prolegomenis de Tragoedia veterum, vita ac scriptis Senecae, de versibus Tragicis, additis Fragmentis veterum Tragicorum, & novo amplissimo in Tragoedias Senecae Commentario Antverp. an. 1594. & Paris. 1620. Quod opus inter omnia Delrii scripta praeclarissimum censeri debet. Errarunt praeterea, qui Martinum Antonium Delrium & Martinum Delrium diversos faciunt, & hunc inter Theologos, illum inter Literatores ac Juris peritos reponunt. Quae enim edidit in Solinum, Claudianum, & Senecam Tragicum, sub nomine Martini Antonii Delrii, vel Del-rio, evulgavit; sed cum Jesuitarum ordini se adgregasset, Adagialia Veteris Testamenti, notae in Orientii Commonitorium, Disquisitiones Magicae, & plurima Theologica scripta, prodierunt sub nomine Martini Delrii. vid. Joh. Moller. de Scriptorib. Homonym. pag. 666. hinc Delrium indicari patet a Claverio ad lib. I. in Eutrop. 478. ubi laudat *virum hodie religiosum & adprime eruditum*, & in praefatione sua Delrium dicit *pietate*, *literis*, *ac gestis honoribus insignem*. Sed de Delrii fatis ac scriptis plura non addo, quorum notitiam uberiorem suppeditabunt Valer. Andreas in Biblioth. Belg. p. 643. & 644. Fr. Sweertius in Athen. Belg. p. 531. &

552. Ant. Sanderus in Brugenſ. Erud pag. 18. & Niceron Memoir. des Homm. Illuſtr. Tom. XXII. p. 380. & ſeqq. ex quorum ſerie adparebit, longe cultioris eruditionis & ingenii humanioris ſcripta eſſe, quae edidit quum Muſis & elegantiori Themidi litaret, & ad piperatas tabernas damnari dignas eſſe futiles quiſquilias, quibus orbem literatum obruit, quum cucullato Jeſuitarum gregi ſe emancipaſſet.

Delrianas notas excipiunt Stephani Claverii, in ſuprema Gallorum Curia quondam Advocati, qui cum adnotationibus perpetuis, adjuncta Coronide Miſcella, Claudianum edidit Pariſ. 1602. adjutus duobus exemplaribus Mſſ. Jacobi Cujacii, uno codice Gryphiano, & Schedis P. Gnoſii, inter tribunalis Gallici Judices viri literatiſſimi: has enim Schedas Gnoſianas & Mirandulae Excerpta memorat ad Lib. II. in Rufin. 406. & ad Epith. Pallad. & Celer. v. 23. tum codicem antiquum, qui Saletani nomen praeferebat, ad Lib. III. R. P. 332. quin & alium adhuc codicem Mſ. omnium vetuſtiſſimum poſt editas in Claudianum notas ſe fuiſſe nactum, unde plurima aliter dein caſtigarat, innuit in notis ad Perſium pag 262. ubi Raphelengium ſuas in hunc poëtam emendationes cum honoris titulo ſecutum eſſe notat, ſed invehitur in literatorem quemdam Viretum, ut vocat, Aurelianenſem, ineptiſſimum & exoletum, qui aliquot adnotationes ſuas ad verbum fere expilavit, ſuisque conjecturis uſus fuit. Claverium tamen ipſum notata Cujacii pro ſuis publicaſſe criminatur Barthius ad Stat. VI. Theb. 346. & 404. idemque ipſi ſaepe objicit in Commentario ad Claudianum. Minus invidioſam, ni fallor, incuriae potius notam quam plagii maculam nomini ejus adſperſiſſet, ſi dixiſſet eum ſaepe conjecturas Cujacii, quas vir maximus orae codicis adleverat, non ſatis diſtinxiſſe a membranarum veterum ſcripturis variantibus. Nam praeter antiquos

quos Claudiani Codices Mſſ. etiam a Cujacio habuit emendationes & adnotata, quae exemplaris ſui margini adſcripſerat, & forte variantibus Mſſ. ſuorum codicum adtexerat. vide ipſum Claverium ad lib. I. in Eutr. 478. Laud. Seren. init. Epith. Pallad. & Celer. 74. & 101. lib. II. R. P. 364. & ad Epigr. V. & IX. hinc Cujacianas conjecturas pro librorum veterum Mſſ. lectionibus Claverium paſſim adripuiſſe & lectoribus obtrufiſſe monet ſaepe Heinſius, quem vide ad Lib. II. in Eutrop. 255. III. de Laud. Stilich. 358. ad Laud. Seren. 25. lib. I. R. P. 30. de Laud. Herc. 81. & Patruum ad Lib. II. in Eutr. 341. & Laud. Ser. 195. Ad notas ejus quod adtinet, licet plurima bonae ſatis frugis neque indocta conplectantur, ſtylo tamen duro & ingrato conſcriptas nemo diffitebitur, adfectata plurima & putida, tamque obſcura in iis occurrere, ut lectori ſaepe difficile ſit ſenſum ejus divinare vel adſequi. Ingenium quoque hominis varium & ſingulare notae hae ad Claudianum, praeſertim vero adnotationes ad Perſium, ubique produnt, in quibus nunc Philoſophicum adtollit ſupercilium, & ſententias loquitur, ac praecepta moroſi inſtar magiſtri crepat, nunc inſulſas, ut jocoſus adpareat, extra ſcopum delirans interſerit fabellas, pueris aut temulentis vetulis potius narrandas. vide notas ad Perſ. p. 156. 162. & 170. dictionis certe ejus inepte inflatae & Apulejanum ac Sidonianum in modum horridae, guſtusque depravati ſpecimen inſigne praebet ejus Dedicatio Claudianea, Galliarum Delphino inſcripta, & altera ad Jacobum Britanniarum Regem, notis Perſianis praefixa: adeo ut non inique de Claverio judicaſſe videatur Barthius ad Stat. Lib. V. Sylv. I. 95. *Claverius iſte minime ingenio caret, minus doctrina, interdum, quae ſentit, eloqui non poteſt, aliquando delirat ſapiendo.* Ignotior Biographis aut hiſtoriae de viris doctis literariae conpilatoribus eſt, apud quos al-

altum de Claverio silentium. In Academia Bituricensi versatum fuisse docent ea quae narrat ad Pers. p. 194. & seqq. Studiosissimum Cujacii discipulum omnes produnt paginae, in quem ubique ad nauseam elogiorum plaustra congerere adeo adfectat, ut abjecto adsentatori magis quam ingenuo & grato laudatori se similem praebeat, & saepe etiam ad minutias ac frivola, quibus censeri summum illud eruditae Galliae lumen adversaretur ipse, delabatur: ut cum modicam ejus staturam sed artus robustos Tydei instar laudat ad Bel. Getic. 584. nonnulla viri magni inter sermones familiares facete vel acute dicta passim propinat, & inter alia illud de castratis, *Ille dolet vere, qui sine teste dolet.* vide ad lib. I. in Eutrop. 53. quod repetit in notis ad Pers. p. 266. eumque dicere solitum circa duo ista vocabula *meum* & *tuum* versari hodie civilem prudentiam, ad lib. III. R. P. 270. tum fortuitum a Cujacio versum post molesti morbi aegritudinem pronuntiatum fuisse, *Non mihi magna fuit sed miseranda pati*, ad Epigr. XXXI. & in exsequiis ejus feretrum humeris juventutis portatum fuisse, ad Pers. p. 170. sed magis ridiculum est quod ex filiae ejus *Susannae Cujaciae* nomine fatuum anagramma formet, *a cunis Nausicaa*, ad laud. Seren. 145. quaeque alia ejus generis non meliora notis inserit, quibus acuminibus frigidis & absurdis qui delectantur, ingenium produnt a veris veterum elegantiis longe alienum. Sed & vitam Cujacii conscripserat Claverius, numquam, ut opinor, editam, quam si ejusmodi flosculis male odoratis adsperserit, patientius certe ejus jacturam ferimus. Viro tamen bono industriae eruditae & Criticae in exhibendis veterum Codicum lectionibus diligentiae laudem relinquamus propter adnotationes has Claudianeas, notasque in Persium, ejusdem genii indolem referentes, sed non valde obvias, quae simul cum Bernardi Autumni Observationibus prodierunt

runt Parif. 1607. cui libro etiam additae funt Claverii Periphrafes aliquot Juvenalis enodatae, in quibus pag. 19. & 20. fe plura in totum Juvenalem commentatum fuiffe teftatur, quae tunc ad manum non erant; nam et iftas Periphrafes inluftratas et notas Perfianas fe fola memoriae fide fine ullo librorum adminiculo fcripfiffe jactat pag. 12. et ad Perf. pag. 45. uberiores in poëtam hunc commentarios promittens pag. 79. fed quos tamen numquam edidit. Ingeniofum praeterea nugarum difficilium architectum oftendunt Gallicae ejus Figurae emblematicae, Perfianis notis fubjunctae, quae Regis Chriftianiffimi, Reginae, Delphini, & Ducis Aurelianenfis laudibus confecratae, & ad Principem Juvenem a teneris formandum ita conpofitae funt, ut labyrintho inextricabili involutum lectorem includat; ex quarum praefatione verum ejus nomen patet, quo vernaculo idiomate vocabatur *Etienne de Claviere*, Latine vero in libris a fe editis *Stephanus Claverius*, vel *Stephanus Claviger*, ut ipfe in titulo Epiftolae ad Jof. Scaligerum, editae Tom. II. Syllog. Epift. pag. 346. qua vitam Cujacii a fe confcriptam Scaligero mittit, quam praeter Claudiani editionem ad Cujacianos aliosque probae notae codices caftigatam fub aufpiciis Viri inluftris prodire defiderat, promittens etiam Panegyricos veteres, & Elegias fuas cum fingulari Epigrammatum libello. ibidem nonnulla de eo notavit Patruus, unde difcimus Claverium obiiffe an. 1622. vigefimo poft editum Claudianum anno, & a Longo in Biblioth. Hift. Franc. p. 6462. recenferi librum Claverii *Floridorum* titulo infignitum, mihi ignotiffimum, licet aequo animo nos eo carere opiner, ut & Elegiarum ejus atque Epigrammatum fpeciminibus poëticis. Ab interitu potius vindicata optarem Claverii notata ad Panegyricos veteres, quos diligenter fe contuliffe cum editione Rhenani, in qua erant emendationes manu

**** Cri-

Critici ſagaciſſimi Jani Gulielmii ſcriptae, indicat ad Lib. II. in Eutrop. 83. & in Coron. Miſcell. cap. 2. in fine. vel ut publici juris feciſſet nonnulla veterum auctorum anecdota, ex codicibus Bibliothecae Cujacianae ab eo deſcripta, & praecipue Mallii Theodori, docti illius togati, cujus Conſulatum carmine eximio laudavit Claudianus, quorum nobis ſalivam movet in notis ad Conſ. Mall. init. quae Philoſophica vel Aſtrologica fuiſſe innuit. His facile perſuadeor ut credam contenta fuiſſe opera illa, quae poſt obitum Imp. Gratiani Praefecturae Praetorii adminiſtratione defunctus in Liguriani ſeceſſus otio literato ante Conſulatum ſcripſit Mallius, Dialogos nempe Philoſophicos ad Platonis exemplum ſcriptos, de origine & natura mundi, librum de Aſtris, de partibus animae, & ſimilia, quae Claudiani veſtigiis inſiſtens recenſet Alb. Rubenius eleganti Diſſertatione de vita Fl. Mallii Theodori, a Graevio edita, pag. 26. & ſeqq. qui aliud etiam Mallii opuſculum Grammaticum de Metris, ad filium ſibi cognominem Theodorum ſcriptum, memorat pag. 106. cujus codicem Mſ. apud Gevartium exſtare addit, ejusque initium profert. Illud ipſum nuper ex Bibliothecae Auguſtae Guelpherbytanae codice in lucem protraxit, & gratiſſimo munere rem literariam auxit Jac. Fred. Heuſingerus. Non diſſimilis argumenti librum, Caeſii Baſſi Artem de verſuum ac pedum differentia, ſibi in Bibliotheca Inluſtris Cujacii viſum refert Claverius ad Perſ. pag. 271. quem eumdem arbitror a Putſchio inter Grammaticos veteres editum pag. 2664. & ſeqq. Denique etiam publicis uſibus ſe propediem conceſſurum promiſerat Graecum Hippocratis libellum, qui eo tempore tantum Latine exſtabat, de Purgationibus, ex codice itidem Cujaciano a ſe deſcriptum, in notis ad Perſ. pag. 68. idem ille eſt, quem ſub titulo περὶ τῶν φαρμάκων καθαιρόντων ex eodem libro Mſ. Cujaciano dein

dein edidit Petavius poſt Nicephori Breviarium Hiſtoricum pag. 408. & ſeqq. a cujus tamen editione ſaepe differt exemplar illud, quod aliquando in Bibliotheca Leidenſi deſcripſi ex codice Iſaaci Voſſii, qui habuerat ex Mſ. Hadriani Junii. Sed haec de Claverio, ab hoc loco non aliena, ſufficiant, quem miror in tanto numero Auctorum, qui de fatis ac ſcriptis virorum doctorum commentati ſunt, fere indictum ac praeteritum fuiſſe.

Sequuntur notae Thomae Demſteri, nobilis Scoti, in variis Europae Academiis, praecipue vero Pariſina, Piſana, ac Bononienſi, diverſas ſcientias quondam profeſſi, antehac rariſſimae, depromtae ex editione, quae tenuiſſima forma prodiit Flexiae 1607. ſubjuncta Digeſtione Hiſtorica Operum Claudiani, quam digniſſimam exiſtimavi, quae in hoc Volumine non negligeretur, quia argumento Poëmatum Auctoris recte intelligendo & inluſtrando facem non exiguam praebet. Notas has Demſteri non magnae rei eſſe cenſet N. Heinſius in Praefatione. In illis certe, ut & aliis Demſteri ſcriptis, multiplicem lectionis eruditae copiam magis quam dijudicandi vim & limam laudandam eſſe agnoſcimus, unde Demſterum *in illa copioſa lectione hominem judicii perpuſilli* fuiſſe judicat Broukhuſ. ad Tibull. Lib. I. El. 7. 53. quem tamen defectum ſaepe conpenſat, praeſertim in Antiquitatum Paralipomenis & in Etruria Regali, emendatione aut inluſtratione Auctorum veterum, quorum loca vel corrupta circumferebantur aut perperam intelligebantur. Alias vero & uberiores in Claudianum notas ab eo ſcriptas eſſe, quam quae in iſta editione Flexienſi, quam ſolam tantum recenſet Fabricius, exhibitae fuerunt, multa ſunt quae me inpellunt ut ſuſpicer. vid. ad Lib. I. in Ruf. 18. & ad Lib. II. 82. ubi pars notae occurrit, qua locutionem *regere jura* inluſtrat, quae in editione

Flexiensi non exstat, ideoque eam ex notis ad Corippum adsutam opinatur Patruus. Sed forte ex alia editione derivata est; nam plura in ejus adnotationibus occurrunt, quae in ista editione non habentur. Sic ibid. ad v. seq. 83. notat se de pellitis Getis plura dixisse ad Bel. Get. 481. quae frustra illic quaeras. ad Lib. II. in Ruf. 406. tota nota ex editione Elzeviriana, cum Heinsii & Variorum Observationibus curata, legitur, quam in Demsteri editione ista Flexiensi non reperiri monet Patruus. & ad IV. Conf. Hon. 169 ubi Barthius notaverat Demsterum unum delevisse versum; quod ex notis ejus non colligas. In eadem ed. Elzev. ad Lib. I. R. P. 114. de vinculis Saturni statuis injectis addita est nota, quae in Flexiensi etiam desideratur. quemadmodum ejus adnotationibus ad libros de Laud. Stilich. & in VI. Conf. Hon. editioni cum notis Variorum insertis eadem editio Flexiensis destituitur. & hanc suspicionem auget ipse Demster. in notis ad Coripp. pag. 115. ubi dicit se multis de Phoenice disseruisse ad Claudiani Idyllium de Phoenice, quae ibidem non conparent. & pag. 145. testatur se in notis ad Claudian. IV. Conf. Hon. 591. fuse docuisse ex aliis scriptoribus *baca* non *bacca Nereïda* legendum, quae in his non inveniuntur; ut nec illa, quae ex Demsteri notis adfert Barth. ad Lib. II. in Ruf. 82 & 130. Ingentem quidem in hunc poëtam Commentarium praeter illa adnotata breviora Flexiae excusa, promisisse Demsterum in Paralipomenis ad Rosinum memorat Heinsius in Praefatione, sed quam lucubrationem, ut & Delrii ac Claverii curas secundas, numquam publicae luci expositam adfirmat. Dubitationi caussam mihi praebet Index sive Catalogus omnium Demsteri scriptorum, ab ipso auctore digestus, & ex Alidosio de Exteris Acad. Bononiens. Doctorib. praefixus Etruriae Regali, postumo Demsteri operi: illic enim recensentur ejus *Notae ad Clau-*

Claudianum. Lib. I. Flexiae. In Statium Notae. Lib. I. Flexiae. in Claudianum Commentarius. Libri XI. Lugduni & alibi. ubi videmus clare priores editionis Flexiensis notas distingui a Commentario Lugduni postea edito, ne quis objiciat in isto Indice multa Demsteri inedita enumerari, sed quibus non adduntur nomina locorum & urbium, ubi typis descripta fuerunt: idque magis adhuc probatur ex ejus notis ad Coripp. pag. 188. ubi agens de loco ex Lib. I. de Laud. Stilich. 110. *Nec vaga Chunnorum feritas* &c. scribit se in editione sua Flexiensi censuisse legendum *Non vaga te Hunnorum feritas* &c. sed deinde *Thunorum* praetulisse; meminitque ibidem Mss. codicis Bongarsiani & Veneti antiquissimi, quos etiam laudat p. 73. & 100. & alibi suum codicem, in quo Liber de laudibus Serenae cuidam Gyraldo adscribebatur. vid. pag. 89. 147. & 172. Quod autem se in editione sua Flexiensi isto in loco *Hunnorum* emendasse scribat, non minorem mihi difficultatem movet, quoniam in ea editum video *Nec vaga Chunnorum*, nihilque notarum ad hunc locum illic dederit. Itaque amplioribus ejus notis destitui nos opinor penuria editionis alterius, Lugduni vel alibi in Gallia excusae, qua Commentarium prolixiorem in Claudianum dedit, quam vix obviam, & frustra, ut memini, quaesitam adhibere Patruus non potuit, solisque Demsteri notis ex illa Flexiensi petitis editionem suam instruere coactus fuit; neque eam memorat Fabricius, aut alii, qui editiones Claudianeas recensuerunt. Dubium relinquit Jan. Nicius Erythraeus in Pinacoth. I. pag. 25. ubi vitam, fata peculiaria, clades familiae nobilis olim & opulentae, ingenium Demsteri asperum & plusquam rixosum, vagos errores, & diversarum artium nunc in hac nunc in illa Academia professiones describens, opera ab eo, dum inter Gallos versaretur, antequam in Italiam ad Pisanos se conferret,

edita haec conmemorat, Commentarios in Rofini Antiquitates, in Claudianum, & in Corippum poëtam Africanum (Crifpum inepte illic operae typographicae dederunt). Non enim diftinguit, cujus editionis notas vel Commentarios intelligat in Gallia editos, Lugdunenfis an Flexienfis, quia utraque urbs Galliae eft. Et harum etiam editionum raritati adfcribendum eft, quod nullam notarum Demfteri ad Claudianum mentionem faciat Niceron Memoir. des Homm. Illuftr. Tom. XXVIII. pag. 314. & feqq. ubi ceteroquin operofum fatis indicem fcriptorum ejus contexuit, fed qui infignem in modum augeri poteft ex Catalogo illo ante Etruriam Regalem, fupra indicato; in quo etiam, ut patet, memorantur illius notae ad Statium Flexiae itidem editae, quas alicui vifas vix puto. In animo tamen habuiffe Demfterum poëtam hunc inluftrare, multaque fe luce non indigna huic inftituto paraffe dicit in notis ad Coripp. p. 145. adjutus codice Argentoratenfi, apud fe exftante, & vetufta editione Veneta ac Florentina, quarum meminit p. 78. & 166. & fic Claudianum ac Statium, nobile poëtarum par, eadem editione conjunctos fuis cum notis fe editurum promiferat Jan. Gebhardus Lib. III. Crepund. cap. 4. quemadmodum etiam fuppreffas fuiffe Mariangeli Accurfii Animadverfiones in Claudianum, quem feptingentis fere locis ad optima exemplaria emendaverat, queritur Barth. ad Stat. III. Theb. 240. uti nec prodierunt umquam Jani Parrhafii lucubrationes in omnia Claudiani opera, quas promifit in praefat. ad Lib. III. Rapt. Proferp. neque prolixi Gevartii Commentarii ad Panegyricum de Conf. Mallii, quorum mentionem facit Heinfius ad illius poëmatis v. 145. Veriffimam autem ingenii Demfteriani, ut ad eum revertar, imaginem vivis & fuis coloribus depictam nobis dedit illic Niceronius, quum his verbis, Broukhufiano judicio fuffragantibus, in-

indolem & characterem hominis deſcribit : *C'etoit un homme d'une memoire prodigieuſe, d'un travail infatigable, bon ami, & ennemi violent, qui avoit de l'erudition, mais peu de jugement, & de bonne foi, & dont le ſtile eſt rude & peu poli.* Quod teſtimonium unice confirmatur ex vita & actis Demſteri non vulgaribus, quae diligenter illic narrata legi omnino merentur, praeter ea quae Erythraeus, & ipſe Demſterus de ſe ſuisque poſteritati tradidit in Epiſtola, qua Jacobo I. Britanniarum Regi Conmentarium ad Antiquitates Roſini dedicavit. Illa vero Antiquitatum Rom. Paralipomena, & notae in Corippum ac Claudianum, inter Demſterianae eruditionis monumenta dignis laudibus praedicanda ſunt, quamquam de notis ad Claudianum peraeque dici poſſit, quod de notis ejus in Corippum Barthius ad Stat. XII. Theb. 418. illas ſaepe parum facere ad poëtae emendationem, licet idem Barthius Lib. XXI. Adv. cap. 13. bene de Corippo meritum eſſe eruditiſſimum Demſterum, nullam aetatem negaturam adfirmet. Sed his longe ſplendidius & auguſtius eſt Etruriae Regalis Opus, theſaurum Etruſcarum Antiquitatum conplectens, quod in Academia Piſana elaboratum apud Magnum Etruriae Ducem depoſitum reliquerat, quum ad Academiam Bononienſem, ubi an. 1625. obiit, evocaretur. Id ſuo tempore ut ineditum & inter Ducis Etruriae cimelia reconditum laudat Erythraeus, ubi quum per multos annos delituiſſet, hoc demum ſeculo inde erutum & e tenebris vindicatum fuit a viro inter Anglos inluſtriſſimo Thoma Coke, & inſignibus Antiquitatum Etruſcarum theſauris ditatum, atque egregia Philippi Bonarotae, variis ingenii ac doctrinae monumentis inter Italos clariſſimi, Adpendice auctum prodiit Florentiae 1723. Iſtius Operis adcuratam recenſionem ac conmendationem a Patruo meo conſcriptam inter ejus ſchedas adſervo, quam

quam publico non inviderem, si hujus loci esset, praesertim quum dignis encomiis id praedicaverint eruditi Lipsienses in Actis an. 1728. pag. 145. & Itali Literati in suis Diariis Tom. XXXVIII. pag. 398. & seqq. quamquam plurimos Demsteri errores, quos inemendatos reliquit, castigaverit Franc. Marianus de Etruria Metropoli cap. I. Sed haec & similia sine dubio ipse auctor ad incudem & limam revocasset, si labori praeclaro cum erudito orbe communicando supervixisset. Mirari vero licet Niceronium pag. 318. Etruriae Regalis Demsteri ut nondum editae mentionem facere, quum tamen illud ipsum opus jam per undecim annos, antequam id an. 1737. scriberet, lucem adspexisset publicam.

Sed hos quidem Delrii, Claverii, ac Demsteri conatus potius quam successus ad sananda vulnera Musae Claudianeae per temporis & librariorum injuriam inflicta quemadmodum suis laudibus non fraudamus, sic ad vitam ei redonandam, & pristinum splendoris decus conciliandum requirebatur praecipuus ille vel unicus veterum scriptorum vindex & sospitator Nicolaus Heinsius, vir inter illos, qui de his Criticae elegantioris studiis optime meruerunt, principe loco reponendus, quique solus paucis annis plus profuit Latinis poëtis in integrum restituendis, quam per seculi spatia illis nocuerunt plurimi minorum gentium Palaemones ac vitio creati Censores. Hic enim naturae benignioris munere instructus quum esset summo ingenio, recta judicandi facultate, & feliciter divinandi acumine, quae dotes a parente magno Daniele Heinsio quasi hereditariae, & propria eruditione, quam continua veterum lectione conparaverat, corroboratae perfectum ac consummatum eum reddiderunt Criticum, unde praeter Virgilium, Ovidium, Valerium Flaccum, Lucanum, Silium, Statium, & omnes fere Latii veteris poëtas, ad innumerabilem vetustorum

rum codicum copiam doctis itineribus per Angliam, Galliam, Germaniam, & Italiam susceptis ac repetitis conparatos & emendatos, industriae suae criticae curas etiam Claudiano ope membranarum veterum diligentius, quam hactenus factum fuerat, castigando, jam a prima juventute addixerat. Sed merita Heinsii literis & Musis elegantioribus praestita operosius praedicare abstineo, quum inexhaustos ejus, & quibus unius hominis aetas vix sufficere videri possit, labores in hac doctrinae parte exantlatos prolixius laudaverit Patruus in majori Praefatione Ovidiana, luci nuper exposita, & dedita opera id egerim in *Vita Viri Inlustris*, Adversariis ejus praemissa. Obstupescent, sat scio, deliciarum harum periti amatores ad tantam codicum vetustorum multitudinem, quos in tam diversis Europae Bibliothecis perlustratos, vel ex amicorum doctorum pluteis suppeditatos, solius Claudiani recensendi caussa excussit, quorum numerum adcuratius infra memorabimus, & singulos suo ordine digestos recensuimus in Syllabo, quem exhibendum curavi ante Syllogen Variantium Lectionum ex illis collectarum. Prima Heinsii editio Claudiani est Elzeviriana minoris formae Lugd. Bat. anni 1650. cui curandae ac corrigendae praefuit magnus Heinsii amicus Joh. Fred. Gronovius, dum ipse Reipublicae nostrae nomine in Sueciam esset profectus. Recte enim errorem Crenii & aliorum, quem a Fabricio quoque admissum miror, refutavit Cel. Gesnerus, a quibus prima Heinsii editio statuitur Lugd. Bat. 1641. cum ejus Notis; quam qui memorant, illos eam numquam vidisse certus sum. Si enim jam illo anno primam Claudiani editionem dedisset Heinsius, cur igitur an. 1649. quum circa mensem Octobrem Amstelaedami haereret Suecico itineri adcinctus, Gronovio suo partem notarum, quas in ipso itinere totas describendo

absolvit, misisset cum exemplari, quod adhuc servo, editionis Raphelengianae, manu sua correctae, unde contextum exprimerent librarii, ut patet ex ejus Epist. ad Gronov. Tom. III. Syllog. pag. 231. & non potius prioris suae editionis exemplar adcuratius castigatum transmisisset. Jam ab anno quidem 1641. & sequentibus, quos inpendit itineribus in Angliam, Brabantiam, Galliam, & Italiam, Claudiano, ubicumque membranas illius vetustas offendebat, manum emendatricem admovit, sed ei demum in lucem emittendo operam dedit circa an. 1649. & 1650. codicibus Mss. octo & viginti usus. Repetita deinde in Gallias & Italiam peregrinatione Vaticanos, Farnesianos, Ambrosianos, & plurimos alios codices ab amicis Italis ac Gallis subministratos diligentius excussit, adeo ut ad Claudianum recensendum plus quam quadraginta librorum Mss. subsidio fuerit instructus, quem fere numerum etiam aequant Virgilii & Lucani codices ab Heinsio evoluti. Hinc enatae fuerunt Curae secundae, productae in majori editione Elzeviriana Amst. 1665. quibus sub vulgari illo Variorum titulo pannos laceros adnotationum Claverii, Demsteri, & Barthii negligentissime adsuit, mercenariam editionis curam temere suscipiens, Cornelius Schrevelius: qui cum similis notae magistris Pitisco, Thysio, Cnippingio, & nescio quibus, famae & existimationi melius quam quaestui & crumenae consuluissent, si ludis literariis inclusi manus inlotas abstinuissent a vetustis Auctoribus edendis, aut virorum doctorum conmentationibus inperite digerendis. Cum igitur editio illa, plurimis mendis foedata, Heinsio minime satisfecisset, tertias meditatus fuit curas, notasque non paucis accessionibus locupletatas reliquit, quae quum post Viri eximii obitum cum innumeris aliis ejus gazis literariis pervenissent in manus Patrui mei, editionem hanc, quam nunc demum post

ejus

ejus fata publicis orbis eruditi usibus exponimus, adparavit, suisque adnotationibus insignivit: in quibus id praecipue studuit ac feliciter praestitit, ut pleraque Claudiani loca nondum satis emendata aut explanata conjecturis sobriis & modestis correcta, vel interpretationibus oportunis explicata & clariora redderet, nonnulla quoque, auctoritate plurimorum & meliorum codicum probata, a nimis saepe ingeniosis & acutis Heinsii tentaminibus criticis vindicaret, & Claudiano proprias ac singulares locutiones, licet ad optimi aevi normam non semper exactas, suo Auctori adsereret. Aversabatur enim, quam qui maxime, morbum illum cacoëthes criticae insanabilem, & suo praecipue ac hodierno tempore magis adhuc ingravescentem corrigendi & tentandi omnia etiam sanissima pruriginem, qua plurimi calore praesertim juvenili abrepti, & parandi nominis avidi, vetustos utriusque linguae auctores tantum in manus sumunt, aut edendos suscipiunt, unice ut ingenii lascivientis & judicii, ut sibi blandiuntur, felicioris ostentent acumen, quo loca quaecumque aut parum iis intellecta aut difficiliora, ad quae primo intuitu haerent, statim emendanda adripiunt, antequam satis instructi sint ab illo adparatu, non nisi diligenti & laboriosa multorum annorum lectione & observatione conparando, quo diversae aetatis scriptorum, praesertim poëtarum, loquendi consuetudinem probe distinguere valeant, aut variatas atque in deterius mutatas linguae Latinae vices probe habeant cognitas & perspectas, ideoque in explorata & minime adfecta saepe veterum auctorum loca ferro & igne saeviunt, solo ingenii ac judicii sui ductu confisi, quae grassandi arrogantia tunc praesertim periculosissima est, si nullo veterum codicum usu exercitati ad auctores antiquos castigandos & edendos temere properent, quibus antequam se incauti & inparati adcingant, Criticis nostris, sanam illam

Rationem auctoritati codicum MSS. vel Scriptoris ipsius judicio plerumque obtexentibus, prius diligenter perlegendam suademus Praefationem operosam, eruditorum virorum calculo probatissimam, quam Commentario suo in Phaedrum praefixit Patruus, in qua sanae & tempestivae Critices viam illam demonstravit, quam ipse in omni vita, tot vetustis auctoribus in melius restituendis consumta, semper religioso ac sollicito pede pressit. Audiant quoque, & ad haec exempla se conponant, quid de perversa ista bonos Auctores corrumpendi magis quam sanandi aut curandi ratione censuerit Vir in artis Criticae palaestra & membranarum veterum tractatione versatissimus Jac. Phil. D'Orville in notis ad Chariton. pag. 517. *Dubitabundus propono hanc conjecturam, simul submetuens, ne iis accensear, qui plus Codicibus & infrunitis librariis tribuam, quam illi* πολυμόρφῳ ϗ πολυωνύμῳ *Divae, sanae Rationi, vel* εὐστοχίᾳ ϗ ἀγχινοίᾳ, *Criticorum sacrosanctis idolis. Felices, quibus horum numinum sacraria quotidie inoffenso pede intrare liceat, & ita adflatis, nulla non hora inscientibus, ceu e mento barba, emendationes nascantur, indubitabiles, veriores quam illa apud Sagram, egregiae & capitales, quando praefiscini de suis testimonium perhibent.* Ad duos praeterea Codices Bibliothecae Leidensis Vossianos Claudianum exegit Patruus, et libri Parmensis, qui Heinsio Farnesianus est, & Mediolanensis, variantes lectiones habuit a Cel. Dorvillio, tum Excerpta diversae scripturae Codicis MS. ad editionem Plantinianam conparati a Cel. Joh. Christoph. Wolfio; neque neglexit Schedas Gudianas, quas Heinsius demum adhibuit post curas secundas, excerptasque illas codicum aliorum discrepantias, quas ab eodem in notis non memoratas invenit inter illas Heinsii collationes, quas possidebat, quibus ingentem copiam addere potuisset, si ad manum

ipsi

ipſi fuiſſent aliae editiones, quibus codicum plurimorum varietates adſcripſerat Heinſius. Diligenter etiam contulit editiones vetuſtas, Parmenſem Thadaei Ugoleti ex tribus codicibus Mſſ. emendatam, an. 1493. & praeſertim Vicentinam an. 1482. a Barnaba Celſano editam, quam omnium principem Heinſius exiſtimabat in Praefatione editionis prioris, & ſaepe in notis: ſed in ſecundae editionis Praefatione monuit antiquiorem Venetam an. 1470. memorari a Demſtero in notis ad Corippum (pag. 88.) quam tamen in Annalibus ſuis Typographicis non memorat Mattairius. Delrius vero ad Conſ. Olybr. 55. Vicentinam omnium, quas vidit, antiquiſſimam vocat. Eſt certe praeſtantiſſima haec & valde rara editio, licet admodum corrupta, quaeque vicem codicis Mſ. praebeat, quia correctoris manum non paſſa, ſed ex antiquo codice preſſo pede edita eſt, cujus ſcripturam etiam mendoſam neque interpolatam exhibuit. Deſiderantur autem in hac editione, quae in ipſo codice, unde expreſſa fuit, non exſtitiſſe veroſimile eſt, Laus Serenae, Epithalamium in nuptias Palladii, Gigantomachia, Epiſtolae, Idyllia, Epigrammata, & alia, quae Claudiano abjudicant viri docti: quod conſtat mihi ex editionis hujus exemplari, quo uſus eſt Patruus, in cujus ora emendationes, & verſus nonnulli ſuppleti, manu vetuſta Itali, ni fallor, eruditi adparent. Aldinam quoque editionem an. 1523. adhibuit, ex qua Iſingrinianam & Gryphianam expreſſas eſſe notat ad Idyll. I. 36. tum Pariſienſem Colinaei an. 1530. cujus margini adnotatae quaedam habebantur lectiones variae Theod. Marcilii, ſecum conmunicatam a Dorvillio. editiones vero Aldinas conſuluiſſe Barthium, dubitari poſſet ex ejus nota ad Idyll. II. de Hyſtrice v. 38. ubi ſolum Scaligerum lectionem veram vidiſſe notat, quum ſic jam edidiſſet Aldus, cujus tamen editionem memorat ad Idyll.

III. 6. & alibi. Scaligeri lectiones cum advocat Barthius, innuit editionem Raphelengianam minori forma excusam 1603. quam a Viro maximo castigatam notat ad Stat. VI. Theb. 346. eumque in hac curanda saepe Claverianae editionis lectionibus addictissimum fuisse monet ad Lib. II. in Ruf. 346. nimiaque reverentia erga codices Pulmannianos ductum Raphelengianae editionis architectum, ut vocat, ad Lib. II. in Eutr. 349. ed. prim. Barthii vero ipsius Commentario vaegrandi editionem suam non obruisse Patruum, probaturos omnes mihi persuadeo, cum emendationes ejus & expositiones corruptorum vel obscurorum locorum passim ipse & Heinsius recensuerint, bonasque probaverint vel pravas rejecerint. Nam de Barthiano hoc labore idem ex vero testimonium praeberi potest, quod ipsum de Demstero dedisse supra notavimus, Commentarios ejus *saepe parum ad poëtae sui emendationem conferre*, neque eum semper *acutissima aure*, ut de Delrio censebat, *ad poëtas judicandos consedisse;* quamquam plurimas egregias & eruditas observationes, sed parum ad Auctores ipsos, quos tractat, passim facientes, tam ex Commentario ejus Claudianeo, quam Statiano, aliisque, colligere possint viri eruditi & Musarum studiosi, unde penum literariam & variarum rerum Adversaria instruant & adaugeant. Jactantius tamen, quam fas est, de hoc suo opere gloriatur ipse in notis ad Rutil. Lib. I. 504. ubi *librum incomparabilis diligentiae* vocat, *seque vel hoc solo opere inmortalitatem meritum posteritati persuasurum esse* adfirmat. Mendosissime autem secundam editionem Francof. 1650. per absentiam suam a typographis habitam fuisse, parcimonia editoris, qui idoneum correctorem non adhibuerat, & Graeca fere omnia vitiata esse queritur ad Stat. Lib. V. Sylv. I. 118. unde multa in ejus notis tam mendose edita sunt, ut saepe intelligi nequeant. vid. ad Lib.

Lib. III. de Laud. Stilich. 298. eorum ſpecimen dedit, & nonnulla caſtigavit Crenius Tom. XVI. Animadv. pag. 144. & ſeqq. Secundam & tertiam recenſionem memorat ad Stat. IV. Theb. 132. licet aliam non noverim, quam ſecundam iſtam Francofurtenſem an. 1650. (non enim eam recuſam an. 1654. ſed ſolita bibliopolarum fraude novum tantum titulum praefixum eſſe monet Fabricius) & primam editionem, quam juvenis produxit Hanoviae 1612. in 8°. quae ſuo pretio aeſtimari & conparari meretur, quia animadverſiones in illa exhibitae longe differunt a curis ſecundis, & ſaepe in hac prima editione rectius & ſanius de plurimis Claudiani locis judicaverit quam in altera. Johannis vero Camertis adnotationes, quarum ipſe meminit in notis ad Florum Lib. I. cap. 2. §. 3. quaſque Viennae an. 1510. in 4°. editas Fabricius recenſet, in hac editione non exhibitas nemo mirabitur, qui eas vix uſquam inveniri, & jam a Barthio ac N. Heinſio fruſtra quaeſitas noverit: neque hic conſpici ad molem nimiam evitandam Commentarium Jani Parrhaſii ad Proſerpinae Raptum, licet egregium & ad hiſtoriam mythicam utiliſſimum, quia prolixior & ſatis obvius eſt, quem ex merito laudat Barthius ad Stat. IV. Theb. 288. & plus ſemel Broukhuſius in Commentario Propertiano; qui Parrhaſium *virum ſeculorum memoria digniſſimum & inter primos literarum Romanarum ſoſpitatores* praedicat ad Lib. I. El. 2. 20. & Lib. III. El. 15. 10. Parrhaſium Mediolani Claudianum publice explicuiſſe narrat Claver. ad Praef. de Conſ. Mall. v. 19. Multo tamen minus hic aliquam rationem eſſe habitam quis requiret Commentarii, quo Nicolaus Biffius Claudianum Italice a ſe verſum oneravit Mediol. 1685. eoque Phyſico, Ethico, ac Politico, & quo ſingularum vocum etiam minutiſſimarum explicationes longiſſimas & ſimul ineptas valde dedit; de quo legi merentur

Ac-

Acta illius anni Lipsiensia pag. 557. et seq. aut notarum Joach. Casp. Khunii, quae in IV. Conf. Honorii scriptae prodierunt Argent. 1706. An de hoc etiam poëta perinde ac de tot aliis Latinis auctoribus praeclarum in modum promerita fuerit Parisina an. 1677. in usum Delphini editio, curata ab interprete Gulielmo nescio quo Pyrrhone, Professore Regio, et in Academia Cadomensi Eloquentiae Doctore, speciminibus plurimis, quorum indicia in Indicem retuli, passim in notis suis ostendit Patruus, de cujus instituto, atque editionis suae consilio, aliisque ad Claudianum & ejus interpretum merita facientibus, plura hic adtexere potuissem ex adnotatis illius Mss. nunc deperditis, quibus exemplar suum, quo uti quotidie solebat, pro more conscripserat tam in fronte quam calce libri, quae deinde praefandi silvam ac materiem ipsi suppeditabant; unde majorem veniam tenuioris forte neque amplo satis adparatu ornatae Praefationis inpetraturum me confido. Sed haec omnia quoque cum innumeris aliis ejusmodi schedis dilaceravit clepsit rapsitque fundi nostri literarii calamitas, inmanis ille Musaei Burmanniani helluo ac praedo, cujus rapinas & furta ingentia, non vagis tantum aut malignis dispersa rumoribus, sed insigni optimorum cimeliorum jactura & dispendio experta, si in justum sed atrum indicem & veram ignobilis facinoris historiam, vel meae solius existimationis vindicandae caussa, conjecta & digesta publicae tandem luci exponere me cogat inportunitas illorum, qui inmeritum & innocentem falsis criminationibus oppressum credi ac persuaderi facile vellent, rebus ipsis probatum ac demonstratum videbunt, hominem furacissimum & perjurum ex togatorum Virorum albo potius eradendum, quam magnificis honorum titulis tam indigne quam ridicule exornandum fuisse, non aliter quam vittis sertisque inauratis, sed fatalibus, insignitur victima mox mactanda. Sed haec suo loco. Ne

Ne ἀσύμβολος ipse editioni huic curandae praeessem, duabus accessionibus eam auxi, quas gnaris criticae rei amatoribus acceptas & jucundas fore mihi blandior. Ad primam quod adtinet, noveram Virum olim Celeberrimum Jacobum Gronovium Exerc. de Juda pag. 173. & 174. memorasse quinque exemplaria ex auctione Heinsiana a se redemta, quibus plerasque Codd. MSS. collationes vir eximius conmiserat, & licet fideliter ac diligenter se codices expressisse adfirmet ad Lib. I. in Ruf. 9. vehementissimam tamen instituisse querelam adversus Heinsii fidem & diligentiam, tot documentis aliter probatam, in enotandis veterum membranarum lectionibus; quam cum iniquiorem & nimis acerbam judicaverint Fabricius in Biblioth. Lat. & nuperrime Gesnerus in Prolegom. ad Claudian. nihil ei reponi hic necesse est, praesertim cum illa ipsa atrocior invectiva, qua bonam fidem, & simul, quod mireris, judicium in Nicolao Heinsio desiderat Jacobus Gronovius, oportunitatem optimam subministraverit de Claudiano amplius merendi, & Heinsianas tot codicum vetustorum collationes publicis φιλομαθῶν usibus inpertiendi. Gratias potius meritas agere ac publice profiteri me decet eximiae humanitati eruditissimi & Clarissimi ejus Filii, studiorum communium & adfinitatis nomine mihi amicissimi, Abrahami Gronovii, qua eadem ista quinque exemplaria, Heinsianis collationibus insignita, tam prolixum & benignum in modum promtissima liberalitate mihi indulsit, ut ad editionem hanc luculentius exornandam inservirent. Earum primum, nam adcuratius recenseri merentur, exhibebat editionem Lugdunensem apud fratres Beringos an. 1551. cui adnotaverat Heinsius variantes lectiones codicis Florentini D. Marci, quatuor Mediceorum, excerpta vetustissimi libri Lucensis, & Vicentinae editionis. alterum sistebat ejusdem anni aliam Lugdunensem apud Theo-

baldum Paganum, in qua varietates Puteanei, Regii, Mazariniani, & trium Petavianorum codicum, qui omnes membranacei ante 400 vel 500 annos exarati erant, tum excerpta Codd. MSS. quae adscripta invenerat editioni Parmensi Ugoletianae, habebantur adposita. tertium exemplar erat Gryphianae editionis an. 1548. instructum lectionibus codicis Bononiensis ad aedem S. Salvatoris, Patavini, trium Ambrosianorum, alterius Patavini Ecclesiae Cathedralis, Archiepiscopi Tholosani, & Ambrosiani recentioris, qui Epigrammata conplectebatur. Quartum editionis Pulmanni & Delrionis Antverpianae an. 1596. suggessit scripturas diversas duorum exemplarium MSS. Balthasaris Moreti, ex quibus unum deterioris notae esse monet ad Cons. Mall. 196. excerpta ex libro Gevartii cum MS. collato, ex codice veterrimo Gyraldi, Vaticano Livineji, Lovaniensis Societatis Jesu, & Buslidiani, cum quo Epigrammata conposuerat, excerpta ex codice Alb. Rubenii, & codd. Andreae Schotti, a viro summo Joh. Fr. Gronovio suppeditata, tum excerpta ex libro Rhemensi a Dionys. Petavio accepta. Quinto denique editionis suae primae Elzevirianae exemplari sex codicum Vaticanorum, qui antiquissimi erant, uno chartaceo excepto, quem tamen ex veterrimo libro descriptum dicit ad Idyll. I. 28. tum Farnesiani, & Pricaeani varias adleverat Heinsius, & Palatini codicis omnium recentissimi ac mendosissimi, licet subinde scriptiones castigatiores, sed raro, referret, ut testatur ad Epigr. XI. denique etiam notas suas insignibus additamentis, in curas secundas postea relatis, ditaverat. Tot codicum praeter illos, quorum excerpta in schedis Heinsianis servabat Patruus, quosque cum his enumeravi in Syllabo ante Variantium Lectionum Syllogen, duos nimirum Junianos, totidem Oxonienses, Thuaneum, binos Leidenses, Vossianos, Gudiana Excerpta, tres Heinsii ipsius,

Rot-

Rottendorphianum, Helmaeſtadienſem, Viennenſem, & Oiſelianum, quem ſibi ab Emerico Bigotio tranſmiſſum dicit ad Lib. II. in Ruf. 298. tot, inquam, codicum octo & quinquaginta numerum inplentium diverſas ſcripturas, quarum praecipuam tantum partem inſtituto ſuo facientem in notas retulerat Heinſius, in unum faſcem conjectas deſiderabam, ut communibus omnium virorum doctorum, aliquid in Claudianum ſive dedita opera ſive in tranſcurſu meditantium, uſibus paterent. Sed quum non exigui temporis & majoris adhuc taedii res eſſet, quam curae aliis auctoribus edendis addictae patiebantur, egregie de me, praeſertim vero de Claudiano, & Heinſianis his anecdotis promeritus eſt Vir doctiſſimus Ezra de Clercq van Jever, qui aerumnabilis & fere Siſyphii hujus laboris devorandi provinciam ſibi inponi non averſatus eſt, & perita admodum atque induſtria manu Syllogen uberrimam Variantium Lectionum in totum Claudianum, ſub finem hujus libri, loco a notis ſeparato, exhibitam contexuit ac digesſit, ſummaque illam contentione, ut & Addenda notarum Heinſianarum, ex ſchedis ejus excerpta, profligavit & ad umbilicum naviter perduxit; quo nomine dignas ejus ſollertiae laudes mecum non denegaturi ſunt Muſae Claudianeae cultores. His adjunxi variantes antiquisſimi codicis Senenſis lectiones in Raptum Proſerpinae, adſcriptas Parrhaſianae editionis Baſil. 1539. exemplari, quod in amicitiae ſuae teſſeram dono ad me miſerat Vir Celeberrimus, & literarum noſtrarum decus ſingulare, Henricus Cannegieterus, qui alium Raptus Proſerpinae codicem S. Galli memorat in notis ad Avien. Fab. XXVIII. Sed tantam & tam numeroſam variantium lectionum congeriem & farraginem delicatis quorumdam, ſed inſipidis, ſeculi hujus palatis minus gratam fore facile praevideo, qui nullum harum lautitiarum criticarum guſtum cum

habeant, ſanumque & ſobrium earum uſum ignorent, ideo iſtas tamquam dapes fatuas & inſulſas rejicient. Speramus igitur, illos ſaltem laudaturos eſſe conſilium, quo ad exemplum aliarum editionum a Belgis vel Anglis eruditis curatarum eas rejecerim in Libellum ab auctoris contextu & virorum doctorum notis remotum, ut oculos ab iſtis avertant, qui ad delicias has vulgo faſtiditas nauſeant, iisque ſoli fruantur illi, qui norunt ac rebus ipſis experti ſunt, quantum emolumenti ad ſtudia haec Critica conferant variantes iſtae Codicum antiquorum lectiones, & quam ſaepe corrupta & fere deplorata veterum Auctorum loca, miſere diu laniando & urendo vexata, feliciter ſanandi & in integrum reſtituendi facultatem praebuerint membranarum exoletarum ſcripturae, etiamſi vitioſae & mendoſiſſimae, e quibus ſpectati & ſagaces Critici, poſtquam aliquamdiu ex vulgatis & librariorum oſcitantia depravatis Scriptorum verbis ſe minime expedientes, nullumque ſenſum idoneum elicientes, tamquam ad ſcopulos haeſerint, ubi in varias codicum MſſT. lectiones primum oculorum ictum conjiciant, veram ſtatim & genuinam Auctoris ipſius ſcripturam & mentem eruunt, tanto cum ſucceſſu ac voluptate, ut omnium Scriptorum antiquorum editiones hac unica dote ornatas & prae inanibus & inutilibus multorum Interpretum Commentariis variantis tantum Scripturae differentiis inſtructas edi, non exiguo pretio redemtum vellent; majore profecto, quam hodiernas Glaſgovienſes & Pariſinas, ſolum Auctoris contextum nitida charta & venuſto charactere deſcriptum iterantes; vel aeneis tabulis caelatas poëtarum editiones ad vanam & nihil profuturam oſtentationis pompam in Bibliothecae forulos reponere. Ea certe mens fuit Patruo meo, qui in Praefatione ad Juſtinum, cum variantibus lectionibus a ſe editum, copioſe de hoc inſtituto differens, optare ſe profeſſus fuit, ut in publica commo-

mo-

moda laborem hunc ſuſcipere vellent illi, quibus occaſio luſtrandi exaratos manu codices, per totum orbem diſperſos, vel primarum editionum, quarum pretia hodie ad inſaniam fere excreverunt, copia ſuppeteret. *Quo enim plures*, inquit, *hac ratione curatae editiones exeunt, eo majores eruditis ſubminiſtrari copias & ingens operae ac laboris conpendium fieri exiſtimo, cum domi & in muſaeo locupletiſſimas Italiae, Galliae, Angliae, & aliarum regionum Bibliothecarum opes in uſum ſuum recluſas ſe poſſidere cernant.* ex quibus verbis colligere & mihi perſuadere ultro licet, adprobaturum fuiſſe Patruum, ſi reviviſceret, & videret hac Adpendice a me lucupletatam ſuam editionem Claudiani, cui utiliſſimam hinc praeſtare etiam operam poterunt Viri eruditi, artis Criticae periti, qui in poſterum, ubicumque in locis poëtae hujus nondum adhuc ſatis correctis, dubiis, vel obſcuris aqua iis haereat, ex hac ingenti variantium lectionum ἐκδόσει, quam Heinſio acceptam referre debent, qui in gratiam eorum tam varias Europae Bibliothecas perreptavit, & taedii pleniſſimum tot codices conferendi laborem exhauſit, ſupellectilem ſuam Criticam inſtruere & amplificare, divinandi acumen adjuvare vel confirmare, ac reſiduis naevis poëtam feliciter emaculare poterunt.

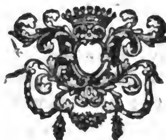
Praeter haec Elegiam de Phoenice, elegantem ſane & minime inter inculta aevi ſequioris monumenta poëtica referendam, Lactantio tributam ab Heinſio, ab aliis Claudiano, in Operis hujus calce quoque exhibendam cenſui, quia illam iteratae ſuae Claudiani editioni cum egregiis notis ſubjunxerat Heinſius, quas ſecundis curis non leviter auctas poſſidebam, & quia ſingulorum codicum Mſſ. lectiones diverſas, quibus non omnibus uſus fuerat, ſervabam manu ejus adſcriptas binis exemplaribus Poëmatiorum veterum Pithoei, in quibus haec Elegia etiam edita conſpicitur. Cum vero nullas in hoc car-

men notas reliquisset Patruus, mearum esse partium judicavi, Heinsianis adtexere animadversiones, in quibus veterum Codicum ope locis nonnullis post Heinsii curam adhuc adfectis medicinam adferre tentarem, conjecturas ejus ingeniose excogitatas confirmarem, vel a temerariis aliorum hariolationibus poëtam adsererem, Petri praesertim Francii, quas nimium audaces & a vulgatae lectionis vestigiis ultra modum recedentes raro adprobare potui. Illas habebam margini editionis secundae Heinsianae ab eo adscriptas. Feliciores Celeberrimi & amicissimi Francisci Oudendorpii conjecturas & observationes, quas benevole mecum communicaverat, notis meis suo loco inserui. Haec agenti ad manum fuerunt excerpta codicis Medicei, duorum Vaticanorum, trium Suecicorum, quorum primus vetustissimus fuerat Christinae, celebratissimae Suecorum Reginae, alter chartaceus, quem in Italia conparaverat Heinsius, tertius vero, cujus variantes lectiones editae fuerunt in Actis Literariis Jenensibus Vol. V. pag. 6. & seqq. His accensendi sunt codex Hafniensis, Bartholinianus, Lambecianus, Maerianus, Lincolniensis, & Bodlejanus, quorum omnium lectiones eo majore cum cura in notis memoravi, quia Barthius, qui Elegiam hanc Claudiano suo quidem adtexuit, sed his auxiliis destitutus a commentario in eam scribendo abstinuit, licet in notis ad Claudiani Idyllium de Phoenice nonnulla hujus carminis loca, sed Musis non semper adplaudentibus, emendare tentaverit, suo tempore unicum tantum poëmatii hujus codicem vetustum cognitum fuisse testatur in notis ad Claudian. pag. 989. *Sed opus habet auctor ille, ex antro quopiam, codice alio, cum unicus tantum ejus hactenus exstiterit.* Vossiani etiam codicis lectiones excerpsi aliquando ex libro Isaci Vossii, in Bibliotheca Leidensi exstante. Tres praeterea adhibui editiones antiquissimas Lactantii Romanas

manas, in quibus haec Elegia primum edita eſt, an. 1468. 1470. & 1474. quarum duas priores typis deſcriptas a Conrado Sweynheym & Arnoldo Pannartz, primis urbis Romae typographis, ex ſplendida ſua libraria ſupellectile meis uſibus conceſſit Ampliſſimus & amiciſſimus Gerardus Meermannus, qui in principe omnium editione Lactantiana, in Monaſterio Sublacenſi an. 1465. inpreſſa, quam an. 1461. typis datam male notavit Cel. Montfauconius in Diario Italico pag. 339. nec minus vitioſe Keyslerus in Itiner. Vol. II. pag. 82. eam anno 1455. excuſam dicit, totum deſiderari hoc carmen monuit; quod ſimul cum Elegia de Reſurrectione Chriſti, ut in ceteris antiquioribus, editum optaſſem in rariſſima illa editione Roſtochienſi, quam in membranis an. 1476. excuſam poſſideo, quia illa codicis Mſ. inſtar eſt. Venetam quoque contuli an. 1502. a Pierio Valeriano adcurate caſtigatam, ſed a Betulejo, Thomaſio, Iſaeo, aliiſque neglectam, & Aldinam an. 1515. Juntinam an. 1513. ceteraſque editiones Lactantii vetuſtas & recentiores; tum Delrii, Demſteri, Raphelengii, ac Barthii Claudianeas, in quibus Elegia haec poëtae iſti ſubjungitur: cui adſcriptam fuiſſe opinor, quia de eadem Phoenice Idyllion inter ejus poëmata occurrit: non enim bis ejuſdem argumenti Carmen, licet diverſo metri genere, ſcripſiſſe Claudianum, mihi veroſimile fit; neque ſimilis genii ſunt cetera ejus Elegiaca, quae ſuperſunt. Sed de auctore, quem incertum ſtatuimus, neque cum Barthio eumdem ac Copae eſſe credimus, plura ad initium Elegiae ipſius notavimus. Noviſſimas vero Cellarii, Gallaei, & Bunemanni notas ſuis editionibus relinquere intactas, quam hic iterum recoquere malui, ut & illas, quae in ultima Lactantii editione Pariſina an. 1748. a Joh. Bapt. le Brun & Nic. Lengleto du Freſnoy ad carmen hoc levi admodum & nimis parca manu adſperſae ſunt, quae unico fere

fere ornatu variantium Codicis Sangermannensis lectionum se commendant. Indices denique in Notas, qua potui, diligentia digestos adjeci, quem inglorium & taediosissimum laborem non subterfugi, quia a plerisque vulgo desiderantur, & haec veluti Commentariorum Excerpta aliis saepe non parum prosint, quamquam nonnullos a notarum lectione avocent, contentos ex eorum indicio tantum indagasse illa, quae studiorum suorum instituto opitulentur, non ut auctores ipsos diligentius evolvant, & Adnotationum ope melius intelligant.

Vale, Lector benevole, & conatibus meis ad rem literariam promovendam fave. Dabam Amstelaedami d. XIV. Maji CIↃIↃCCLX.

I N

IN NOVAM CLAUDIANI EDITIONEM,

A

PETRO BURMANNO

ADORNATAM, EJUSQUE POST OBITUM CURATAM

A

PETRO BURMANNO SECUNDO,

QUI ET NOTAS SUAS IN ELEGIAM DE PHOENICE

ADDIDIT.

TOt prius adfectis qui vatibus, aufpice Phoebo,
BURMANNUS ingens reddidit prifcum decus;
Te quoque fub limam revocat jam grandior aevo,
Infueta Nili, Claudiane, gloria.
Tolle, age, Hyanteos caput aemulus inter olores,
Quacumque ludis umbra per nemus pium.
Hic ubi continuus lateri comes avia tecum
Qui tefqua luftrat myrteo fub tegmine;
Dum Clarios praeis ipfe modos vocalis aëdon,
Plectro fonante tentat Heinfius melos.
Tolle caput, fertifque novis ornande, falubrem
Exofculare vindicis dextram tui.
Quo feror? heu rerum levis & mutabilis ordo,
Semperque conftans fortis inconftantia!
Ante opus exactum, perpeffus mille dolores,
BURMANNUS orci praeda deficit fenex.
Ecquis erit nunc tanto humeris fucceffor Olympum
Atlante dignus Hercules qui fulciat?
Scilicet in ventos abiit fpes vana, tuorum
Recidivus ille carminum decens nitor.

 Non

Non aliter, gravidas aquilo quum sternit aristas,
Vertentis anni rusticis votum perit.
Talis & in portu, fracta rate, mergitur undis,
Qui jam paternos nauta prospicit lares.
Fallimur: en superest, damnum qui sarciat, heres
BURMANNIANI nominis non degener;
Pallados Amsteliae Criticesque sagacis ocellus,
Sollers Latini temperator pectinis;
Quem Charites, quem Suada potens formavit ad unguem,
BURMANNUS instar Patrui verum sui.
Ille interruptae pertexet stamina telae,
Haec justa doctis ut spopondit manibus.
Nec mora, praestat opem. Veneres salvete renatae,
Quas crassa seclis plebs necarat barbaris.
Tersa Paraetonii salvete poëmata vatis,
Linguae nepotum Romuli serum jubar.
Sic Stilichon, sic gentis amor vos ante togatae
Legit lubenter & probavit Mallius.
Sic olim adtonita sonuistis in aure Probini,
Honoriumque praedicastis Consulem.
Ite foras, quo scena vocat vos publica, quo vos
Exspectat omnis eruditorum chorus.
Ite per aeterno vestigia pressa Maroni.
Et vos in orbe fama non minor manet.
At tu operae felix, praeclari muneris auctor,
BURMANNE noster, lux refulgens literis;
Cujus ab ingenio longaevos exuit annos,
Juvenisque Phoenix prodit, ales unicus;
Accipe servato quernam pro cive coronam,
Quam grata defert Roma, terrarum Dea.

JANUS GROTIUS.

PRU-

PRUDENTISSIMO

INTEGERRIMOQUE

VIRO

ANTONIO DEL-RIO,

DOMINO DE ARTZELAER, CLEYDAELE, &c. PATRI OPTIME MERITO,

MARTIN. ANTON. DEL-RIO

S. P. D.

QUi poëſim attingere nefas eſſe dicunt, eamque aut inutilem aut etiam perniciosam aſſerunt, mihi quidem omnino videntur indigni, quibus reſpondeatur. Cum res ipſa ſatis indicet, artem poëticam ſummum quiddam ac plane divinum ſuo ambitu complecti, quo non modo animos ſui ſtudioſorum maxima iucunditate reficere deprehenditur, ſed omnium legentium eam mentes, ab rerum vilium ſtudio deducere, & iis excellentem magnarum rerum cupiditatem infigere, atque eas ad humanitatem excolendam, vitia cuncta fugienda, ad virtutis demum amorem amplectendum ac ſtudioſe retinendum cernitur incitare: quod qui neget ſe videre, illum aut malivolentia convenit ſeduci, aut inſcitia atque ignorantia ſic occaecari oportet; ut ſole meridiano clariora perſpicere non valeat. Ideo hos miſſos facio. Satis tute ipſe, pater optime, cum animo tuo reputes licet, quam illi ſcelerate faciant, quamque de hominum genere univerſo inique mereantur. Aliud eſt calumniantium genus; qui licet poëſim non damnent, eos tamen, qui gravioribus diſciplinis incumbunt, neque poëſi, neque ceteris artibus liberalibus operam volunt

lunt

lunt impendere, meque, cum tuo juſſu, tum mea ſponte, omnes meos conatus ad legum Romanarum intelligentiam referentem, in iis artibus verſantem nonnumquam, quae parum ad juris ſtudium, ex ipſorum ſententia, adferunt momenti, peccare magnopere contendunt. Verum ego contra ſentio, &, niſi fallor, veriori & iuſtiore fundamento nitor: illos autem falſo atque erroneo principio uti, nullo negotio demonſtrabo. Siquidem hiſtoriam, poëſim, philoſophiam, eloquentiam, ad rectam abſolutamque juris cognitionem plurimum hinc patet conducere: quod multa ſint in jure noſtro, quae non aliunde, quam ex iis poſſint intelligi. Quaecumque enim de magiſtratibus, muneribus, officiis, juris antiqui origine, novi ſucceſſu, juris prudentum ſectis, reip. mutatione, verborum ac rerum ſignificatione, aliis multis paſſim unicuique obviis habentur, unde, niſi ex politioribus litteris, exponi queant, exſpecto qui me doceat. Itaque neceſſaria eſt iſtarum artium cognitio, perfectam ſinceramque juris ſcientiam aſſequi cupientibus: perfectam inquio; quoniam illos, quorum cogitationes tantum de pane, ut ajunt, lucrando ſollicitae ſunt, cetera omnia negligunt ac contemnunt, non tantum non moror, ſed etiam prorſus deſpicio. Sunt illi a vera legum interpretandi ratione tam alieni, quam qui maxime, utpote Juris noſtri coryphaeis, Papiriis, Porciis, Scaevolis, Tuberonibus, Coruncanis, Papinianis, Ulpianis, Africanis, Paullis, Modeſtinis, reliquiſque omnibus plane diſſimiles: quos antiquitatis, philoſophiae, eloquentiae, poëſis etiam & omnis elegantiae ſcientiſſimos fuiſſe, eorum reſiduae vigiliae teſtantur. Ego itaque horum potius quam aliorum, qui non, ut iſti, veram, ſed, Sophiſtarum more & rabularum conſuetudine, ſimulatam philoſophiam amplectuntur; veſtigia ſecutus, ab ineunte aetate non aliud affectavi, niſi veram Juris prudentiam adipiſci: exiſtimans ſi quo in eo progrederer, cetera mihi certo eventura, quae D. Juſtinianus, in Inſtitutionum prooemio, ſtudioſae legum juventuti, legitimo

gitimo opere perfecto, pollicetur. Primo igitur Grammaticae praeceptis, Latinae Graecaeque linguae principiis haustis, me ad poëtarum, historiae, & oratorum assiduam lectionem contuli. His ut aliarum philosophiae partium, sic moralis potissimum ediscendae laborem addidi. Idque tua, pater observande, a quo non primum dumtaxat in naturam aditum, sed etiam in litteras ipsas atque religionis & omnis doctrinae cognitionem, prima quaeque exordia accepi, ope, consilio. Saepe numero te dicentem audivi, neminem in jure posse excellere, aut in repub. regenda recte versari; qui non, ante quam ad id accedat, prius iis plane fuerit imbutus, quae commemoravi: sine quibus alterum illud mancum, mutilum, omnique mundo & ornatis nudum exsistit. Porro quo tempore me illis studiis non omnino indiligenter dabam, nonnulla elaboravi, quae aliquando in lucem publicam emittere jam tum cogitabam: quo tibi operae meae impensarumque tuarum fructus aliquis constaret, & quantum in me quidem, communi utilitati, cui nos natos esse censuit, optimus dicendi & judicandi magister Plato, prospiceretur. Quamobrem Solinum, quoad potui, restitutum, emisi; daturus & Senecam nostrum, & alia complura, si conatus hos probari bonis intellexero. Nunc in Cl. Claudianum notas, quas multis ab hinc annis confeceram, ad te mitto; iterum atque iterum a te petens, ut quo me meaque omnia soles amore complecti, poëtam gravissimum, cui nihil ad summam gloriam, praeter materiam ipsam, defuit, quae ad utilissimam illam posteriorum temporum & cadentis imperii historiam pertinet; & quo nullus poëtarum plura continet ad jus Romanum pertinentia, suscipere digneris. Quod ut ego non impetrem; saltem impetrabit scriptoris praestantia, tuaque maxima humanitas, ad quam tantum virtutis & sapientiae, quantum nescio an alius quisquam, adjunxisti: de quibus nolo quicquam referre, ne tibi, qui bonus esse quam praedicari semper maluisti, displiceam; & mihi in paternis laudibus, quorum in me magna

pars redundat, apud eos, qui te ignorant, minus fidei paretur: Nam te noſcentibus, modeſtiamque, fidem, temperantiam, fortitudinem, prudentiam, reliquas animi tui dotes ſcientibus, quid opus eſt ea recenſere? Vale, pater obſervande, & accipe laeto vultu hoc munus, leve quidem ac parvi pretii, at tibi dedicatum, & mei erga te, tot tantorumque beneficiorum memoris animi, atque obſervantiae meae non inane monimentum. Lovanii a. d. IIII. non. Martias, Anno ſalutis noſtrae CIↃ. IↃ. LXXII.

MART.

MART. ANT. DEL-RIO
BONO LECTORI
S. D.

EGo vero non casu nec temere, quod tibi in mentem venire poterat, sed de industria diuturna receptum consuetudine scriptorum Cl. Claudiani ordinem in his notis mutavi. Prudenter etenim mihi facturus videbar, ea si serie notas digererem, qua libros, quibus adjiciuntur, a poëta compositos iudicabam: secutus, cum quidem ipsius auctoritatem, tum etiam illorum temporum historiam; quibus ea contigerunt, quae egregii vatis carminibus lautissime commemorantur. Primo loco Panegyrim de Olybrii & Probini Consulatu, scriptam ab urbe condita M. C. XLVI. anno, collocavi: quo quia gravissimi quique scriptores militari tumultu Rufinum, cui Arcadii tutelam moriens Theodosius reliquerat, occisum testantur; duos illos insignes in eundem libros subiunxi. Tum Panegyres totidem, tertii nempe & quarti Consulatus Honorii A. scriptae annis M. C. XLVII. & M. C. XLIX. succedunt. Sequuntur carmina, quibus augustarum sollemnia nuptiarum & bellum Gildonicum celebrantur. Jccirco nimirum, quia Honorius A. quartum Cos. Mariam, quam illi pariter ex Stiliconis domo pactus erat, in matrimonium duxit: & paucis post diebus Gildonem, totius Africae tyrannidem occupantem, Mascezil parva manu, victum trucidavit. id ut credam, Claudii ipsius testimonio inducor; qui inquit:

Coniugii necdum festivos gaudia cantus
Sopierant, cecinit fuso Gildone triumphus,
Et calidis thalami successit laurea sertis:
Sumeret ut pariter princeps nomenque mariti,
Victorisque decus.

Praesertim cum sequentis anni M. CL. Coss. fuerint Fl. Manlius Theodorus & Fl. Eutropius; quem noster indicat, caeso Gildone, consulatu, propter magnorum & atrocium facinorum crimina, dejectum. ait:

—— Libyae post praelia, crimen
Concidit Eoum: rursusque Oriente subacto,
Consule defensae surgunt Stilichone secures.

Unde

Unde praeterea docemur libris in Eutropium adnecti (nam Manlii Theodori Panegyris quin libros illos antecedat non dubito) Panegyres eas debere, quae primum consulatum Fl. Stilichonis, anni M. CLI. laudant. At M. CLIV. Romani nobilem illam, de Gothorum rege Alarico, victoriam, multis barbarorum millibus propter Pollentiam auxiliarii militis Alani potissimum virtute interfectis, obtinuerunt. Haud dubie enim haec sextum Honorii Imp. consulatum proxime praecessit. Sane Claudianus hoc innuit, in illiusmet consulatus Panegyri:

Sed mihi jampridem captum Parnassia Maurum
Pieriis egit fidibus chelys: arma Getarum
Nuper apud socerum plectro celebrata recenti:
Adventus nunc sacra tui lubet edere Musis,
Grataque patratis exordia sumere bellis.

anno igitur M. CLV. quo sexto consulatu Honorius ornatus fuit, earum etiam trabearum panegyrim poëta conscripsit: eaque jure optimo illi praemittitur, quae Stilichone II consule est decantata, quoniam hanc anno M. CLVI. recitavit. De secundo vero consulatu hac tractari, non primo, quemadmodum aliis duabus, ex ejus praefatione patet, & ibi admonui. Postremo ferme loco libros de raptu Proserpinae statui, quod novissime scripti, ut ex praefatione illis praefixa facile colligitur, aut potius scribi coepti, videantur. Reliqua neque quo tempore fecerit, neque quomodo ordinarit, equidem adhuc satis intelligo: imo nec alium quemquam intelligere arbitror, ideo non initio posui, sed in calcem rejeci. Porro quod ad me; talem in castigando diligentiam adhibui, qualem juris studia, in quae incumbo toto animo, permiserunt: ut subsecivis nonnumquam horis (quas enim aliis alii studiis tribuunt; ego bonis litteris, ex quibus maximam, &, ut puto, non inhonestam capio voluptatem, dare soleo) seu quod verius, horarum exiguis partibus, manu scriptorum, & veterum impressorum, recentiorum quoque codicum collatione, nonnulla flagitia, quorum densis tenebris clari carminis splendidum lumen offundebatur, aut plane tollerem, aut saltem indicarem: notis brevissimis (nam longiores nec per temporis angustiam licebat, nec si licuisset, volebam) concinnatis; quae & varietatem lectionum, & quarundam emendationum rationes, observationes etiam quasdam complectuntur: adhibito modo, ut multorum levium errorum nullam men-

mentionem facerem; inanis operae atque exilis animi cenſens, ex rebus tam minutis vel gloriam captare, vel iis, me ſcribendo, te legendo, fatigare. Eadem eſt ratio cur non omnes vulgatos codices, ſed Lugduni tantum, a Beringis anno CIƆƆ. LI. excuſum, emendarim: cum minus vitiatus foret, illius itaque ſemper notis lectionem praepoſui. Haec, ne te conſilii mei ratio lateret, praemittenda duxi. Vale; & ſi quando, ut fit, in ſaxum impegero, tu id non novum, non turpe, ſed vulgatum, ſed humanum exiſtima.

Lovanii A. D. IV. Kal. Decemb. M. IƆ. LXX.

INCLYTO

INCLYTO
AC DIVINAE ORIGINIS
PRINCIPI
GALLIARUM DELPHINO
ST. CLAVERIUS
S. D.

UBi primum, alme Princeps, dulce illud nativitatis tuae serenum mundo se exseruit, ipsa coeli positura modulato, si unquam alias, concentu affici visa est: nam & Gallias favorabilis quaedam invasit trepidatio, & rerum facies paullo ante nubila candore lacteo fuit laetabilis, ut nec meliore nota splendeat galaxias, spirent etesiae, pariant alcedones. Nimirum cum sacrato pignore, cum regulo Martigena, cum stellula nostri orientis natalis provinciarum ac populi felicitas enituit. Quare cum etiam nunc in vultu cuiusque vigeat publicae hilaritatis decus, ac erudita multorum devotio foris promineat, ego ille tenuis musarum vernula meas lituras à situ umbratili propere quidem eduxi, at in mundum redactas tantisper fovi, dum gratia novitatis aliqua aut veris odor eis accederet. quippe nihil tibi, Phosphore lucidissime, in tam viridis aevi limine posito nisi viola recenti nexile, aut puniceo cultu germinans, aut liliis albicantibus redimitum dicari fas esse duxi. At enim quis digne veneretur ac suspiciat generis humani delicias? Id mihi quidem temere non adsumsi: verum experiri juvat, an tibi aut longae arundini intento, aut forte jam ad Parentis invicti galeam pennasque pulchrae alitis adludenti munus hoc papyrium volupe sit. Sed nullus

nullus heic dubitationi locus, nulla ſiniſtre ominandi ratio. haec enim Illuſtris animula, hic floſculus regali nomine inſcriptus ac roſeo Franciſci Primi jam coelitis ſidere adflatus, etiam ab heroide Matre bonarum artium duxit imbibitque temperiem. Etenim gens Medicea toto orbe memorabilis nigellas Cadmi filias ſemper amplexa eſt, ſemper in oſculis habuit, ac Lauru nativa Angeli ſui voce toties celebrata in primis effloruit: nec quievit prius quam nobile erigeret Sacrarium, ubi Civilis prudentiae ac linguae utriuſque miracula, ceu margaritarum lineae, ad invidiam ſui paene exſurgerent. Haec laus nimirum antiquis Etruriae regibus fuit propria, e queis longe ſe oſtentat arduus Maecenas dominae gentium & quaſi imperii ſequeſter, numen poetici ordinis: quem ſane tibi maternae originis auctorem primum cognatae virtutis adſerit imitatio. Quae cum ita ſint, non adeo ab ratione, credo, Claudianum poëtam aulae ac viris principibus unice idoneum videor tibi ſacraturus. Nam etſi a Nilo eſt, Arni tamen fluenta pridem ſibi accolam vindicavere. Enim poſteaquam Fl. Stilicho gravi Getarum obſidione Florentiam liberaſſet, magis eſt ut hic poëta militaris cum ſuo duce urbem amicam ovans intraverit, ob meritum doctrinae jura civitatis adepturus cujus rei contemplatione fortean tibi fuat jucundior. Et vero quia ſub tuae lucis exordia ei quadam tenus contigit renaſci, obnixe orat ut ſibi, Nobilis Hyacinthe, nutu aliquo blandulo, vel micantibus digitulis, vel exili ſaltim oculorum conniventia adeſſe velis. Ei profecto ante ſaecula duodecim Honorius Imperator adhuc inveſtis honorem ſtatuae conceſſit: verum haec praerogativa tanti ipſi non eſt, opinor, ut ſpe majoris gloriae a te proventurae excidat. Hunc igitur, Delphine amabilis, tanquam alterum Ariona excipe, ejuſque lyra tremulum quiddam & mirabile ſonanti aurium pervia ſinas demulceri. Agnoſces in eo, progreſſu temporis, & clangorem tubae & bellica incentiva. advertes multa pietatis, plurima honeſti ac fortitudinis indicia: quae

fuerint vel ipsi divo Ludovico Aegypti domitori olim placitura, invenies denique historiae hujus saeculi haud obscura lineamenta, quibus nos fere ubivis aut lumen faeneramus, aut limbum adsuimus. Quid plura? ecce tibi Theodosius Magnus praecepta edit paci & armis utilia, ut jam non opus sit alia Institutio principis: Neque vero sum veritus ne cui novum & insolens hoc meum dedicandi votum adpareat: si enim tanti Imp. filio vix anniculo rite consularis dignitas oblata est, quid impedit quo minus in hanc tuam aetatem cadat libelli unius nuncupatio? quin imo, ut tanti momenti exemplum fausti ominis & victoriae Istrianae causam prae se tulit, sic & tui Augusti Genitoris adorea ope infantilis auspicii pulcre geminabit: ac, si fas, huic vati amoenissimo ad perpetuum decus, veraeque laudis incrementa sufficiet. Faxit Deus, ut Regni destina iure audias, longumque sis regum Europae maximo superstes, & ille tibi, id enim terris ac bonis omnibus expedit. Biturigis, tertio Id. Junii. Anno salutis Millesimo sexcentesimo secundo.

ST.

ST. CLAVERII PRAEFATIO IN SUAS AD CLAUDIANUM ANNOTATIONES.

MAGNAM ut vides suscepi, Lector benevole, provinciam, qui auctorem satis hactenus reconditum, sed eximie utilem lacessere non sim veritus: tanti vero momenti, ut prae ipso laboret ubivis annalium saeculi fides, & qui non injuria hinc maximus, altus & animosus audiat: hoc unum scilicet restabat ut ad hunc Lydium lapidem sc mea probatum iret industria: tenuis quidem illa, sed nativa & veri studio amicabilis. nihil equidem mihi perplexe haerenti, in tantum fuit solatio ut mens nullius invidiae, aut malae contrectationis conscia. non enim id egi, ut tenebras cuiquam offundere; vel byssino cultu, ac specie recenti tot retro commentatores anteiisse videar, quinimo de ipsis honorifice loqui, ne dicam sentire, nobis usitati moris est, ac velim, ita me Deus amet, eorum scripta quasi rediviva oculis omnium obversari. enim veneror, & colo ipsorum nomen, iisque me socium licet exilis meriti addere stat sententia. Nam quis Jo. Camertem digne laudaverit, e cujus epomide, quod rarum simul ac praeclarum est, hic poëta quantus quantus mira luce & candore quantumvis senili conspicuus se mihi, vel in transitu, exeruit! Hunc, ut B. Celsanum omittam, parvo quidem intervallo secutus Ja. Parrhasius plurima, licet confusa, exquisitis tamen floribus vernantia de suo contulit. Nostra autem memoria M. Ant. Delrius, vir pietate dicam, an litteris ac gestis honoribus insignis, Notas satis pulcherrimas dedit; neque Th. Pulmanni manuscripta ei, credo, fuere ignara. Quare non plane ab ratione dixeris mihi, aut multum spicilegii, aut parum diffidentiae superare. quod utrumque non profiteor modo, sed & simplici gestu prae me fero. ut quid enim actum agerem, aut facerem fucum novem sororibus? Cum praesertim apud Jacobum Cujacium virum omnimodis Illustrem agenti duo Claudiani exemplaria, antiqua manu exarata, se obtulerint, unde poëta, quem in osculis habebat, convaluerit jam plane,

 ne,

ne, aut certe multo minus aeger ſit praeſtitus. tum vero adeo gratia valebam ut diceret, ſuos poëtas mihi vel poſſeſſione, vel uſu brevi datum iri. Sed non ego illi nimium credulus, quippe noveram ipſum me, etiam id aetatis. Ut ut ſit, ejus benignitate, vel opera, contextum noſtri auctoris in mundum redegimus. uſi inſuper codice Gryphiano, in cujus ora varias lectiones aliunde expreſſerat: at triduo poſt repetiit, aliquando enim de ſuis vigiliis erat anxius, ad uſque umbram ſuſpicionis. quod minime mirum: nam & in his amoribus magnum ſaepe a rivali aliquo periculum. Itaque ante luſtrum, aut plus eo, ut reſcivi eundem librum eſſe in muſeo v. c. H. Picaultii ſplendide eruditi, & faventiae pleni, ad eum volavi curriculo, voti mei, ut reapſe patuit, compos futurus. Exinde profecto pleraque olim feſtinando praeterita, non ſine voluptate, collegi. Quapropter ipſi vel a me, vel ab omnibus ſtudioſis ingens habenda gratia. Quid plura? P. Gnoſii Judicis optimi, nec parvi inter litteratos nominis Schedia, ut placitum, inſpexi: e quibus auctarium ſatis amplum repraeſentare potui, ni temperies & delectus ſuo jure obſtitiſſent, ut ſupra attigimus. neque his curis contenti, omnes etiam editiones fere delibavimus, nec ulla freti conjectura. Scias vero hoc auctore nullum a multis annis opportunius humano generi, ſi fas, illuxiſſe, nihil enim haec decem luſtra ſenſere in Galliis, cujus clara effigies in eo, tanquam in ſpeculo, non appareat: quod ſane habet miraculi ſpeciem, ut liquido conſtat ex noſtra opella ſatis alioqui laborioſa & propter hiſtoriam, notabilis: a cujus vel minimis indiciis, ut ſunt haec tempora, mihi temperavi, eaque legentium acumini conſulto reliquimus. De caetero novam, ut ita loquar, in verbis praecipue orthographiam, quod textum, non adeo ſolicite obſervavi. quamvis Ang. Politiano, ac Pomponio Laeto quondam fuerit, nunc vero politiſſimo cuique familiaris. neque tamen indigne tulerim, ſi is qui prae eſt huic editioni librum excuſum quem contuli ad normam vet. Inſcriptionum redigat. Poteram denique loca infinita, quae in promtu habeo, ex orationibus Panegyricis, & Sidonio imitatore meis ſcriptis inſerere, & alia multa cum Graeca, tum Juridica adponere: verum oſtentationis metu, & captu voluminis deſtiti, aut ſane diſtuli, ne taedio potius quam melli forem doctioribus, atque utinam tibi pro gigante luteo, vivum Lagona exhibeam. Etſi enim bonus liber, ait ille, eo melior, quo major, tamen ſaepius contingit ut magnus codex ſit magnus caudex. vide igitur ne tibi ſatis mali eſſe videatur. Vive & vale.

EJUS-

EJUSDEM ST. CLAVERII

DE POËTAE NATALIBUS

ET SCRIPTIS QUAEDAM SINGULARIA.

EGo vero Claudianum non Hiſpanum, quia laudaverit Hiſpaniam: non Gallum, quod in veteri codice talis perhibeatur; non Etruſcum, licet ad Florentinum ſcribat: ſed Aegyptium, ſed Alexandrinum, ſed Niloten tibi, vel ipſo teſte, adſevero: unde Suidas: Κλαυδιανὸς Ἀλεξανδρεὺς ἐπὸποιος, ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου. Natales ei haud obſuri, nam ut ſatis apte ex Eunapio mihi colligere videor, Pater ejus Illuſtrium virorum Maximi & Nymphidiani frater fuit; quorum alter Epiſtolarum graecarum Magiſter extitit ſub Juliano Imperatore: denique Claudianus Senior, natione Smyrnaeus, & qui ne Athenas quidem viderat, adeo mentis acumine valuit, ut ſua unius induſtria locum inſignem inter profeſſores Alexandriae meruerit: neque abnuerim hunc noſtrum fano Serapidis everſo recta novam Romam; dein veterem tetendiſſe ſub id tempus, quo Theodoſius Eugenium debellaturus Alpes ſuperavit. Quando a Graecis ad Latina devenerit; quî uxorem duxerit; cujus ſortis ac fidei tandem fuerit, ſcripta ejus ſatis declarant. Sed fruſtra ſunt qui alio opere, quam Raptu nomen poëtae negent adipiſci; dictione Suidae male accepta. nam & a Cicerone ſummus Epicus poëta dicitur Ennius: neque Varius alio nomine dignus viſus eſt, qui pugnam Actiacam diceret; cui ſe impares poëtae reliqui fatebantur: fuit autem cenſor Virgilii, neque artificem niſi artifex potuit corrigere. Panegyres ſane nihil aliud ſunt, quam Ἐποποιΐα δὲ Ἡρωικοῦ μέτρου Ἱστορία. In cujus ſcriptionis praerogativa totus eſt Papinius; nec tanti aeſtimat ſuam Thebaïda. Scitum eſt vero quid Naſo de Caeſaris laudibus & alii ſentiant. At Claudianus hanc viam calcare nil veritus eſt; cujus clara fuga ante alios & primus in aequore pulvis. Statium haud obſcure imitatur, & plures, ut ſuo loco videris: atque haec paucula e multis effari libuit.

GENEROSISSIMO,

NEC MINUS ERUDITO JUVENI,

D. ARTHUSIO DESPINAY SANLUCIO.

THOMAS DEMPSTERUS.

VETUS pictorum consuetudo summis operibus parerga adnectere. Sic ego, ituro in lucem Claudiano, summo & nulli secundo poëtae, aliquid levioris operae, certe festinanter, adjungere volui. Quantumcumque illud est, juvenis generosissime, tibi offero. L. M. Est is dignus, qui te in amoenos historiae minime obviae campos, diversitate rerum admirandos, revocet, & mira jucunditate oblectet: cui non minus honoris eruditi quique jam deferunt, quam olim intercedentibus AA. Arcadio, & Honorio Senatus cum eulogio decrevit. Debitum hoc tibi, non ignoras, tum tuo nomine, qui in stadio humanioris literaturae, non ita pridem ad miraculum usque decertasti, tum felici memoria invictissimi parentis tui, qui Castrorum praefectus, apud Aremoricos Morinosque prorex, ut illustri dignitate splendidam operam bellicis rebus, principique strenuam navavit, ita scientias, & praesertim poëtas, tam amavit, quam excoluit, quod ingenii monimenta in utroque scribendi genere ad posteros deferunt, ut doctrina hereditario quodam jure, non tantum nobilitas, transmissa videatur. Sume ergo quo dicatur animo, hoc anathema devoti tibi tuaeque familiae, animi, quod sub tuo lateat praesidio

—— veluti Parnassia laurus
Parva, sub ingenti matris se protegit umbra.

Vale, & felici ingenio, nec minori fruge, incepta studia, ad nobilissimae familiae ornamentum, quod facis, promove.

NICO-

NICOLAI HEINSII

DEDICATIO.

MAXIMAE ET AUGUSTAE

PRINCIPI

CHRISTINAE,

SUECORUM, GOTHORUM, VANDALORUM, &c.

REGINAE.

REGINA, *diae laudis inclytum exemplum,*
Tutela Pindi, Lex ſacrata Regnantum,
Os aureum, Os Hymettio favo plenum,
Scientiarum Vita, Termine ô pulchri;
En limen ardet obſidere Phoebeum,
Semperque apertos Delio choro poſtes,
Audax Poëta, non Quiritium e turba
Cantor profanus, faexve Romulae plebis;
Sed cui moventi pleſtra Honorius ſacram
Indulſit aurem, cui Senatus applauſit
Rerum ille victor, rector ille terrarum,
Stilichoque magnum lumen orbis Arctoi.
Ad Te citatos, ecce, promovet greſſus,
Aulaeque reddi, quam reliquerat, geſtit;
Longi laboris non inutili cura
Tandem expolitus, plurimiſque jam liber,

Quis

Quis inquinatus ante squaluit, naevis:
Musarum ocellus, summus artifex fandi,
Salubribusque plenus ora praeceptis:
Quo Nili alumna nil venustius jactat
Lagea tellus, civitasque Alexandri.
Sive arma verbis atque adoreas magni
Herois aequat, inque laude virtutis
Pulchrae occupatus tollit indolem Augusti
Infantis altam, callideque sic format
Fingitque, qualem par sit esse, laudando:
Sive occupatos a spadonibus fasces
Servis tuetur: seu vocantur ad partes
Rufinus atrox, mensque dira Gildonis.
Plectri sonorus, quemque saeculo dignum
Censere possis barbaro minus nasci;
Primis secundum nempe vix poëtarum,
Si floruisset re vigente Romana.
At Tu serena fronte, fronte privata,
Imperviaque mente regio fastu
(Qua supplices dignaris ac adorantes,
Meque inter illos) munus excipe oblatum,
Augusta Princeps. sis benigna, sis praesens,
Parvumque, magno largiare quod Vati,
Superfluumque de negotiis tantis
Sepone tempus, quîs teneris adstricta.
Seu mole non lassanda dextra vel totâ
Sceptri prementis osculis fatigatur,
Omnisque fervet aula perpeti plausu
Foetas triumphis gratulantium pugnas:
Regno capacem sive spiritum advertis,
Aequaque libras lance publicum pondus,
Aut lex ferenda est, Teque vindicem agnoscit

Salvo

Salvo imperantis jure tuta libertas.
Nunc mentis ille ſanctus igneae ſervor
Spectante coelum diſtinetur in cura:
Nunc Pax Dearum prima gentibus laetum
Te promovente pollicetur adventum.
Nunc tot gerendis una ſufficis rebus.
Jamque auſpicalem Vandalo togam armato
Admittis humeris, & tropaea praeſcribis;
Hoſtemque adacto frangis ingenî telo
Facundiaeque, mox per arma frangendum.
Ithaci diſerta ſic propago Laërtae,
Suadere dexter, conſilî que felicis
Auctor probatus, ſic triſaeculi Neſtor
Xanthi fluentis Ilioque fatalem
Movere linguam, patriaeque nutanti
Haud defuere uterque in arduis rebus.
Submiſit ultro victor arma Pelides,
Teucrique frater, atque Oileos proles.
Regum ipſe rector ceſſit Atreo cretus.
Nec ſic celêbrant bella geſta Tydiden,
Dextraque non inerte ſaucius Mavors,
Quam pacis artes: inde plurimi facto
Magnoque Tydeus creditus minor gnato eſt.
Haec laus virorum ſumma, parva pars veſtrae,
Regina, laudis. ſexus hac tuus jactet
Neu ſe palaeſtra. quippe feminae gyro
Tot ſaeculorum ſi volubili illuſtres,
Heroidum ſi lecta turba priſcarum
Remeent ab umbris, Taenaroque prorumpant,
Quam magna adaequet Fama dotibus tantis,
Nullam exhibebit. hoc tibi triumphatae
Gentes fatentur, perduellis agnoſcit,

*** Aa-

Admittit hostis. Quid gravantur hanc laudem
Aures modestae? quid silentium imponis
Non audienti? cur, quod omnium vox est,
Cur, quod renatus Sol, quod occidens prodit,
Uni tacendum? juris hic tui non sum,
Regina; testor. ut renuntiem Famae,
Aegre obtinebis. deprecamur hoc primum.
Sin obsequendum est, obsequemur inviti.
At non silebunt saxa: saxa, quod restat,
Pro me loquentur, conscientia absolvet;
Regalibus quae sola non patet jussis.
Haec salva nobis. sceptra nulla, jus nullum,
Ut veritati desit illa, praestabunt.

SACRAE REGIAE MAJESTATI TUAE

Omni cultu obsequioque devotissimus

NICOLAUS HEINSIUS.

NICO-

NICOLAI HEINSII

PRAEFATIO.

CLaudianum publico daturus dubitasse aliquamdiu fateor, utrumne contextum poëtae nudum ex emendatione nostra publico permitterem, an annotata, editioni, quam molibar, addenda essent, quod satis operae superque navatum a me arbitrabar, qui auctorem ipsum subnixus fide atque auctoritate veterum librorum, quanta quidem fieri posset cura, castigatum exhiberem. Sed vicit demum importuna quorumdam superstitio, qui aut nihil omnino in antiquis scriptoribus mutari sinunt, aut, si quid mutetur, ejus rationem operosis animadversionibus curatius esse reddendam contendunt, quas tamen ipsi plerumque nec intelligant, nec legant. His quoque dum satisfactum cupio, atque ea in cogitatione totus sum, ecce praeter expectationem ultimus Septentrio mihi adeundus. Quo quidem itinere curae istae penitus interruptae videbantur, nisi hortati mox essent ii, ut in proposito pergerem, quorum summa apud me erat auctoritas. Notas igitur quanta poteram festinatione confeci, non ad ostentationem scriptas, qui nihil eruditionis in me agnoscam, sed vocatis tantummodo ad partes iis scriptoribus, aut eorum plerisque (nam ne omnes possem, librorum inopia factum) qui aut aevum Claudiani proxime accederent, aut quos familiares atque in deliciis illi praecipue fuisse ex ipsa imitatione liquido appareret. Hisce enim subsidiis instructus fore confidebam, ut observationes magna ex parte meas auribus non nimium severis approbarem, qui scriptorum codicum potissimam ubique rationem habuissem, conjecturis rarius indulgerem. Accedebat huc aliud incommodum, quod moram notis elimandis nullam operae permitterent typographicae, quae in ipso Claudiano typis describendo jam occupabantur. Summa itaque cum celeritate animadversionibus descriptis atque in Bataviam missis, nescio quo casu factum est, ut alio interea animum applicarent typographi, Claudiano nostro in menses sex septemve valere jusso, cum per absentiam meam fieret, ne operas cessantes urgere atque incitare pro virili possem. Moram equidem hanc molestissimam mihi accidisse diffiteri non possum, cum alias ob caussas, tum hoc praesertim nomine, quod interea temporis ingens in eundem scriptorem commentarius viri celeberrimi Gasperis Barthii in lucem prolatus sit, a quo non praeventum me fuisse mallem. Sancte tamen hic testor, ac typographorum conscientiam appello, Notas meas neque inspectas mihi ab eo tempore, quo Barthianum opus prodiit,

diit, neque iis quicquam poſt additum demtumve; Barthii quoque Commentarium non niſi in tranſcurſu a me viſum hactenus fuiſſe. quod publice hic profitendum exiſtimavi, ne rei ignarus eſſes, Lector, neve, ſi in obſervationibus correctionibuſve nonnullis cum illo concurram, (quod accidiſſe potuit facillime, cum hic noſter codices ſcriptos ſatis multos inſpexerit, quibus ſubſidiis priores ejus curae, mihi non ſemel perlectae, deſtituebantur) Barthiana a me ſcrinia compilata fuiſſe homines maligni argutentur. Quanquam confido, infinita propemodum a me reſtituta eſſe, quae illius diligentiam effugerint, cum & plures quam ille & meliores membranas evolverim: quarum indicem hic exhibendum tibi duxi, Lector, ut ſcias, nec praeſidia defuiſſe mihi nec curam in Claudiano emendando, ſi ingenium atque eruditio, quae requirebantur ad rem tam arduam cum laude praeſtandam, defuerunt. Primum exemplaria duo ex Leidenſis Academiae depromta bibliotheca conſului diligenter, quorum prius inter optima cenſendum. Duo ſuppeditavit Oxonienſis Bodleiana. Unum vir humaniſſimus Patricius Junius, quod Gulielmi Cambdeni olim fuerat. Duos ſubminiſtravit codices typographorum decus Balthaſar Moretus, quorum altero ſane perquam inſigni ac probo, C litera in Plantiniana editione deſignato, Theodorus Pulmannus uſus fuerat, ſed adeo oſcitanter, ut praeſtantiores plerumque ſcripturae variantis diſcrepantias annotare neglexerit. Unum Patres Societatis Jeſu Lovanienſes. unum item Buſlidianum in eadem urbe Collegium, quo tamen ob temporis anguſtias minus exacte licuit uti, paucis tantummodo in locis perpenſo. & ſane erat notae haud quaquam vetuſtae. Tres bibliothecae ſuae apud Pariſios communicavit mecum Ampliſſimus Senator Alexander Petavius. Tres Puteani fratres, commendatiſſima famae nomina: quorum primum ex Regia, ſecundum ex Thuana, tertium ex propria bibliotheca depromſerant. Mazariniani libri copiam fecit clariſſimus Gabriel Naudaeus. praeter haec exemplar, quod in ſcriniis ſuis poſſidebat, utendum obtulit, illuſtriſſimus vir, ac tanto faſtigio digniſſimus Carolus Monſchallus Toloſanae ſedis Archiepiſcopus. Quinque codices Medicea Florentiae ſuggeſſit bibliotheca, unum in eadem civitate Monaſterium S. Marci. Tres Ambroſiana Mediolani, procurante Franciſco Bernardino Ferrario, optimo doctiſſimoque ſene; unum S. Salvatoris Bononiae. Patavii duobus uſus ſum exemplaribus, quorum alterum cathedralis Eccleſiae erat, alterum, quod Celtis Protacii & Antonii poſtea Quaerengi fuiſſe ferebatur, eximius atque amiciſſimus Johannes Rhodius obtulit. Caeterum in tanta ſcriptorum codicum copia, (viginti enim & octo fere ad manum fuerunt,

runt, ut vides) pauci omnino reperti, qui Claudiani omnia exhiberent, nulli magno opere a vetuſtate commendandi, quive quingentorum annorum aetatem aut excederent aut aequarent. Editiones vulgatas diligenter etiam excuſſi. Florentiae in Medicea principem Vicetinam anni M. CCCC. LXXXII. videre contigit, cujus ad marginem vir doctus neſcio quis diverſas lectiones ex optimo veterrimoque codice, quem Lucenſem ipſe nuncupabat, adnotarat, poëmatiaque ac epigrammata, quae in illa editione deſiderantur, manu ſua deſcripta addiderat. A Puteanis fratribus Parmenſem accepi, cum ſcriptis itidem libris a viro erudito commiſſam. Aldinam poſteriorem a Patribus Societatis Jeſu Antverpianis, quam Lilius Gregorius Gyraldus ad vetuſtiſſimum, cujus in vita Claudiani ipſe meminit, exemplar manu propria caſtigarat, quodque praecipuo mihi uſui fuit. adſcriptae erant etiam margini ejuſdem codicis ex praeſtantiſſimo Vaticanae Bibliothecae libro diverſae lectiones manu Johannis Livineii. Sed Gyraldi annotata ex veterrimis membranis depromta, quas ille in vita Claudiani fuiſſe Franciſci Petrarchae opinatur, adeo in pleriſque cum Lucenſibus excerptis Mediceae bibliothecae conſentiunt, ut ex uno eodemque codice collecta eſſe & haec & illa omnino credam. Rhemenſis libri vir ſummus Dionyſius Petavius, Vaticani alterius politiſſimus Albertus Rubenius, Pricaeani Iſaacus Voſſius noſter, alterius incerti Gevartius ac Gronovius excerpta communicarunt. Baſileenſem Iſingrini editionem ex antiquiſſimo libro caſtigatam ſaepe adhibui, cujus fidem immerito ſuſpectam olim habebat Barthius. Aldinam quoque priorem, Claverianam, ac Lugdunenſes non unas. Raphelengianam omnium quotquot vidi optimam, quam Joſephum Scaligerum, hominem noſtri hujus ſaeculi praecipuum doctrina ac celebritate, nominis, recognoviſſe volunt, exprimendam curavi, ſublatis tantum hic illic conjecturis viri maximi nonnullis, quas in contextum temere admiſerat typographus. Atque haec de Claudiani editione, quam emendatiorem aliquando ac majori cum cura adornabimus, ſi intelligemus, labores hoſce qualeſcumque tibi non diſplicuiſſe.

Haec praefatus cum eſſem ante annos hoſce plus minus quatuordenos, Lector, evenit oportune omnino poſtea, ut ſecundam ad Italos peregrinationem molirer. Qua occaſione Vaticanos Claudiani codices excutiendos mihi propoſui, quod hactenus factum non erat, dum Livineii diligentiae nimium a me defertur, cujus ſchedis ex optimo illius bibliothecae codice excerptis Antverpiae nobis uti, quod monebam ſuo loco, jam contigiſſet. Sed evoluto eodem codice, ante annos ſexcentos, quantum apparebat, exarato, omniumque, quotquot ad manum

fuere nobis, praestantissimo ac veterrimo, si Lucensis ille Gyraldinus excipitur, cujus nihil praeter excerpta, atque illa satis oscitanter descripta, vidimus, quamquam volumen ipsum, cum Lucae essemus, ut multa cum sedulitate, sic irrito successu sit investigatum & mihi & Langermanno nostro, quod in eo exstitisse nonnulla compertum haberem, multo usui futura, quae ab aliis membranis mutuari haud possis, quale carmen illud in Aetnam, quod in Catalectis poëtarum veterum adscribitur Cornelio Severo, & cujus partem potissimam, vulgatis exemplaribus longe castigatiorem, illic sibi oblatam, tam Gyraldus ipse, quam schedae Mediceae fidem faciunt indubitatam, atque omni exceptione majorem. Evoluto, inquam, vetustatis praecipuae Vaticano codice, mox deprehendi, longe plurima, nec contemnenda ea, illic exstare, quae Livineii diligentiam fugissent. Sed codex foedum hic illic in modum lacer suspicionem nobis relinquit, lecta in eo aliquando plura Claudiani, quam quae nunc publice circumferantur. Ipse praeter haec ordo poëmatum turbatus. Initio quippe voluminis Fescennina & libri in Rufinum prioris carmina usque ad versum CCXVI. manu recenti exhibentur adscripta. Tertius etiam & quartus Honorii Augusti Consulatus, & Raptus Proserpinae, & de bello Getico panegyricus. cujus solam inscriptionem manus vetusta prodebat hoc modo, INCIPIT DE BELLO POLLENTINO, quam genuinam & ab ipso Claudiano profectam esse non dubitamus. *belli* enim vocabulum pro *pugna* etiam optimae Latinitatis auctoribus non est insolens aut novum. Nam Pollentino praelio revera datum est id poëma. Post libros in Eutropium sequebatur haec inscriptio, INCIPIT EPITHALAMIUM LAURENTII. quod ex versibus XXCVII constabat, satis frigidis ac jejunis, quosque nihil facere ad poëticum Claudiani nitorem vel puer facile agnosceret. Hinc epigramma in Sphaeram Archimedis, quod etiamnum inter nostri illius scripta censetur. Postea epigrammata DE LIBERALIBUS, LAUS MARTIS, DE JUNONALIBUS, Epithalamio Laurentii vix meliora. quae Claverius etiam in suis exemplaribus invenerat. Ne quod tamen antiquitatis monumentum intercidat nostra incuria, en laudem Martis. Nam de Junonalibus carmen trium versuum, & quidem mutilorum erat.

Mars pater armorum, fortissime belligerator,
Esto volens, mitis, facilis Deus, esto benignus.
Sic tibi post pugnas & pastos sanguine campos
Amplexus tribuat vincli secura Cythere.
Tu crista galeaque rubes. tu pulcher in aere

Incutis

*Incutis e vultu radiantia lumina * ferro*
Te torax galeaque tegunt: non quo tibi terror
Hostilis subeat: sed quod decor exit ab armis.
Tu cum pulsatum clipei concusseris orbem,
Inmugit mundus, tellus tremit, aequora cedunt.
Da nobis reditum: patriam repetamus ovantes.
Sic tibi lascivae celebrentur in Urbe Kalendae.

De Liberalibus auctius aliquanto exstabat in eodem codice, quam profertur a Claverio, mendosissimum tamen, hoc modo:

Lenaee vitis sator, Bromie, Semeleie Bacche
Thyrsitenens, bimater, trieterice, Nysie, Liber.
Flos Ariadnaee, † coriatice, laete Thyoneu,
Da reditum nobis. sic totis dulcia rivis
Musta fluant, spumetque cavis vindemia labris.

Legebantur & alia in eodem codice, luce, quod sciam, necdum donata, de quibus in observatis agetur suo loco. praeter hunc secundus quoque & tertius & quartus ejusdem bibliothecae sunt a nobis excussi, quorum secundus Fulvii Ursini fuerat. quintum praeterea chartaceum adhibui. & horum quidem nullus Claudiani omnia complectebatur. Nam sextum, in membranis quidem exaratum, sed recentem admodum, quod cum primo in omnibus conveniret, non visi nobis sumus operae pretium facturi, si percurreremus totum. Septimum tamen nihilo vetustiorem a capite ad calcem percensuimus, qui pars olim Palatinae bibliothecae fuerat, jam ante a Gaspere Barthio excussus quoque, idque Jani Gruteri beneficio. etsi *suum codicem*, non *Palatinum* appellet Barthius plerumque, contra quam fieri debuit. Sub eandem fere tempestatem in aeterna urbe Farnesianis etiam membranis uti est datum. Nec multo post cum Florentiam advenissem, suum exemplar satis antiquum vir celeberrimus Johannes Pricaeus pervolvendum tradidit, quod ab Isaaco Vossio inspectum fuisse jam supra sum testatus. Tum Bernardus Rottendorphius codicem itidem antiquum, qua est comitate, Monasterio ad me pervenire voluit. Denique Emericus Bigotius noster, ad ornandum eruditionis nomen unice vir natus, codicem Lutetia misit inter optimos numerandum, qui ex Antonii Oiselii, hominis facculo supe-

* Leg. *e cultu ferreo.* † *L. curatice.*

periori celebratissimi, bibliotheca ad Claudium Joly Ecclesiæ cathedralis apud Parisios Canonicum, virum cum literatura humaniori probe instructum, tum animo ad demerendas atque ornandas artes liberales insigniter propenso, ab avo materno haereditatis jure transiverat. Habes bis quinorum numerum exemplarium, quae post curas priores praesto mihi fuerunt alteram Claudiani editionem molituro. Quid de Pomponii Laeti excerptis nunc dicam, quorum copiam ac facultatem Vaticana nobis scrinia fecere? Vir nimirum ille doctissimus editionis Vicetinae codicem non indiligenter commiserat cum duobus aut tribus exemplaribus manu exaratis. nam ex discrepantibus scripturis minio nonnullae & atramento designabantur, unde manifestum fieret, plus unico libro ad partes ab illo hic vocatum fuisse. Locis praeter haec difficilioribus uberrimas explicationes atque interpretamenta copiosa subjecerat. Sed quae ob temporum angustiam ad examen revocari nobis non est datum. Suppeditavit insuper Jacobus Mentelius, Vir, inter ceteras animi eximias dotes, quibus spectatur, egregie officiosus, Isingrinianae editionis exemplum, cujus margini alleverat nonnulla, sed pauca admodum, & aliunde jampridem nobis deprehensa, Petrus Pithoeus ex membranis nescio quibus. Marquardus quoque Gudius, exquisitae vir eruditionis, eidem Isingrinianae editioni lectiones varias a collectore incerto adscriptas communicavit, quod exemplar Jacobi Cujacii olim fuisse dicebatur. Sed excerpta haec & serius paullo ad me perlata sunt, cum sub praelo jam ferveret Claudianus noster, ut accurate ea excuti vix potuerint, editioni tertiae a nobis proinde servanda, & supra codices plebeios, ut quod res est dicam, nihil sapere aut ostentare videbantur: cum de iis plurimum mihi promisissem, probe recordatus, quam exquisita quamque praeclara horum pleraque essent existimanda, quae ex schedis Cujacianis Claverius in animadversiones suas contulisset. Quod si paullo liberalius frequentiusque id ab illo factum foret, nostrae diligentiae spicilegium minus luculentum profecto reliquisset. In primis vero commendandum hic a nobis venit studium singulare Viri Clarissimi Lucae Langermanni, qui institutum nostrum subsidiis minime contemnendis fovit atque pro virili ornavit. Nam praeter excerpta Viennensis in Austria libri, qui in Caesaris bibliotheca adservatur, atque Helmaestadiani ex Academia Julia codicis, quos ipse cum vulgatis exemplaribus sedulo commiserat, is ipse praebuit utendum Basileense Isingrini volumen cum variis membranis a Theodoro Pulmanno, post missam ab illo in publicum editionem Plantinianam, quam & Moretus & alii complures typographi postea expressere, collatum. quorum in numero, praeter Pamelia-

lia-

lianum, Plantinianum, Gentianum, Leodicensem & Pulmannianum codices, literis C, J, G, L & P, in ea, quam diximus, editione denotatos, adhibiti, *V, Susii liber oblongus. A. liber antiquus Jacobi Susii in folio, quod plicatur in octo, in quo aliquot opuscula habebantur, in asseribus compactus. S liber Susii columnis distinctus, qui de Raptu Proserpinae libros non habebat. S, liber eadem forma cum superiori sine columnis, in quo erant de Raptu Proserpinae libri. M, exemplar Plantini de Raptu Proserpinae scriptum in papyro. P. Pulmanni liber de Raptu Proserpinae cum commentariis Gaufridi Viteracensis.* Libuit enim ipsa Pulmanni verba, ipsasque notas, quibus scripturas variantes distinxerat, proferre, ut agnoscas, Lector, quibus auxiliis instructus Barthius lucubrationes in Claudianum suas tanto opere venditarit. Nam praeterquam quod in ipso curae posterioris commentario membranis compluribus, iisque optimis se fretum Claudiano manus admovisse testatur, ipsi huic Isingriniano codici, quem a Raphelengiis redemerat, manu sua adscripsit, *Edituro Claudianum hic liber incomparabilis thesaurus est. Hoc enim exemplar longe post editionem toties a Plantinianis repetitam multis MSS[tis] libris collatum est, quorum variae nondum lucem viderunt.* Haec ille atque his similia complura fronti codicis inscripserat. At ego tibi persancte adfirmo, praeter unum Plantinianum codicem, quo Pulmannum negligentissime usum fuisse jam indicavi, nihil fere in tota hac farragine apparere, quod curiosos oculos morari ulla ex parte debeat. Quicquid tamen inde frugis corradi potuit, id annotatis nostris fide optima insertum videas licet. Obtulit praeterea idem amicissimus Langermannus priorem Barthii editionem, quam is ipse Barthius cum codice Palatino, membraneo quidem illo, sed recentis notae, commiserat, quo & ipse ego Romam translato postea sum usus, ut supra monebam. Has copias Barthii auxiliares aere suo Langermannus e Barthianis scriniis redemtas mihi quoque voluit adesse. Quod ego hominis amici beneficium minime dissimulandum duxi. Ceterum quod in Observatis principem Claudiani editionem Vicetinam credidi, in eo lapsus sum, cum Veneta passim laudetur à Thoma Demstero commentariis in Corippum Africanum, quae sub annum M CCCC LXX prodierit, mihi hactenus non visa. Admovere quidem complures auctori nostro manum, sed nescio quo fato evenit, ut ex multis oppido pauci interpretes luce publica sint donati. Primus sub renatas litteras Janus Parrhasius, vir sane eruditus & ingeniosus, quique in praecipuis saeculi sui ornamentis venit numerandus, commentario in Raptum Proserpinae animadversiones in reliqua nostri hujus opuscula est pollicitus, sed mor-

te praeventus fidem non liberavit. Hunc secutus Mariangelus Accursius, qui Diatriba in Ausonium prolato hoc Claudiani loco ex panegyri in VI Consulatum Honorii Augusti, *Adsuit ipsa suis ales Victoria templis*, subjungit, *Quamquam* talis *non* ales *legitur in codicibus etiam novissime recognitis. qui tantum abest, ut non etiam nunc versibus sint claudi ac deformes, ut eos ex vetustis exemplaribus, dum Germaniam Sarmatiasque nuper peragramus, septingentis fere mendis inter equitandum eluerimus.* Utilem praeter hos Claudiano operam navavit Aldus Manutius geminata editione. Vidi & qui laudarent exemplar a Camerte castigatum, quod ut ego frustra quaesivi hactenus, sic id ipsum quoque de se testatur Barthius. nam de Isingrini codice jam ante a nobis copiose actum est. Praeterea commentariorum in hunc ipsum poëtam Pontici Virunii meminit in Bibliotheca Gesnerus. Illustraverat Claudianum animadversionibus luculentis superiori saeculo vir doctissimus Hieronymus Surita Caesaraugustanus, quas ineditas apud Carthusianos extra civitatem Caesaraugustam adservari Andreas Schottus asseverat. Sed & alter Hispanus Bartholomaeus Morlanius Regis Sacellanus notas in hunc ipsum poëtam cum indice accurato confecisse dicitur a Vincentio Johanne de Lastanosa Figarelio in Museo veterum Numismatum. Quem & ipsum opinor designavit Barthius Adversariorum libro XII, cap. VIII. dum Jurisconsultum quemdam Hispanum de Claudiano edendo cogitare adfirmat. nam & Andreas Schottus Observationum Humanarum, libro II, cap. LV. *Plura in Claudianum exspectamus a viro doctissimo Bartholomaeo Morlanio Caesaraugustano Jureconsulto, amico singulari, qui in poëtam illum meditatur non vulgaria.* Jusserat praeter hos curas a se secundas expectari Martinus Antonius Delrius, ut & Stephanus Claverius. quod is de se testatur animadversionibus in Persium; tum ingentem commentarium Thomas Dempsterus, uti prodit ipse paralipomenis ad Rosini Antiquitates, praeter annotata illa quae Flexiae jam pridem minori forma prodierant non magnae rei. Sed nullus horum, quod sciam, lucubrationes propositas publico permisit. Pollicitus adhaec ante saeculum in Galliis Claudius Binetus varia Claudiani epigrammata, quae lucem hactenus non adspexissent, se propediem daturum. Ejus, opinor, notae unicum inter Catalecta Petroniana ab illo prolatum, quod Claudiani genuinum esse sanus nemo dixerit. Sed & Stephanus Claverius nonnulla in Codice illo Cujaciano praestantissimo, inque schedis Gnosianis deprehendisse se testatur, indicem operum Claudiani percensens, quae ipse Claudiano non ausus sit vindicare. Sane Petrus & Jacobus fratres Puteani, qui Binetum aut Bineto coaetaneos

neos novisse poterant, non semel asseverarunt mihi, nequaquam homini fuisse isti tam exactam de priscis scriptoribus judicandi facultatem, ut temere credendum esset de Claudiani scriptis sententiam ferenti. At vero in Sirenas carmen & laus Herculis, cum laude & miraculis Christi ex Camertis aut Isingrini membranis profecta videntur, cum nec in nostris exemplaribus, nec in Claverianis aut aliis vetustis libris compareant. Ad Graeca Claudiani poëmatia quod spectat, fragmentum Gigantomachiae ex Arsenii Monembasiensis episcopi Apophthegmatis, in crystallum epigrammata ex Anthologia Graecorum epigrammatum depromsi, reliqua ex illo Anthologiae codice partem praecipuam inedito, qui in scriniis olim Palatinae, nunc Vaticanae bibliothecae asservatur, quemque vir eruditus ex amicis meis non unus inspexit. Inscriptionem antiquam ab Arcadio & Honorio Impp. Augg. Claudiani meritis in Foro Traiano olim dedicatam, ibidemque ante annos propemodum ducentos erutam, quae imagini ejus aeneae, cujus ipse meminit in poëmatis, subjecta videtur fuisse, & alii jam ante nos juris publici fecere, & nos coram in Farnesianis aedibus, ubi etiamnum exhibetur, Romae hisce oculis usurpavimus, rudi atque impolito literarum ductu tabula marmorea oblonga nullis admotis distinctionibus, nullo ornatu adhibito expressam, mutilam adhaec nonnihil: adeo quidem, ut duas aut tres priores litteras versuum trium priorum liqueret intercidisse, nec manifestum satis esset, quid pro VIGENTES, aut quod alii praetulere, INGENTES ARTES, legi oporteret: cum ejus vocabuli litterae priores duae truncato marmori essent avulsae, tertiae litterae dimidiatae pars inferior etiamnum superesset, quae C potius literae quam G vestigium manifeste prae se ferret. ut persuasum habeam DECENTES ARTES exaratum fuisse. pro DOCTISSIMI IMPERATORES a manu prima illic GLORIOSISSIMI vocabulum exstiterat, sed erasum postea, sic ut primam ejus syllabam GLO non penitus abolevisset sculptor. Haec plus satis operose, ut antiquariorum curiositati satisfieret. Vale, Lector, & conatus hosce primae juventutis in partem haud deterrimam interpretare.

CL. CLAUDIANI VITA.

EX

LILII GREGORII GYRALDI

DE LATINIS POETIS DIALOGO IV.

CL. CLAUDIANUS, Theodosii & filiorum Arcadii & Honorii temporibus floruit. Patria ei fuit Alexandria Aegyptia. id quod & Suidae, & aliorum testimonio facile cognoscimus. idem & suis ipse carminibus comprobat, ut cum cecinit:

—— *& nostro cognite Nilo.*

Quidam tamen insulse eum Hispanum, alii Florentinum existimavere. Franc. Petrarcha, & Landinus, nulla, ut reor, auctoritate nixi, ut in ejusmodi re opus erat, Florentinum Claudianum arbitrantur fuisse, patre natum mercatore, qui ob Italiae bella, quae tum forte erant, in Aegyptum secessit, quo in loco, ducta uxore, Claudianum filium genuit. Quibus & Politianus, amore, ut puto, regionis, his versibus assentitur:

Aut Pelusiaci missum de plebe Canopi,
Pulcra suum quem nunc Florentia jactat alumnum,
Gaudentem Stygio dominam junxisse marito.

Idem & Florentinorum olim scriba P. Collutius:

Aegypto genitum nova me Florentia civem
Legibus agnovit, magnis jam digna poëtis:
Infernos raptus Cereris, pugnasque Deorum,
Caesareas laudes, nec non Stilichonis honores.

& reliqua. Et ex Aegypto illum scribit his versiculis Sidonius Apollinaris:

Non Pelusiaco satus Canopo,
Qui ferrugineos toros mariti,
Et Musa canit Inferos superna.

Florentino, viro Clarissimo, & insigni in literarum omne genus gratissimus fuit. Cujus quidem Florentini apud Graecos quaedam in re rustica leguntur, quae ab Herone, & Constantino afferuntur. ejus & inter legum scriptores non rara mentio. Ad hunc eumdem Florentinum & Claudiani exstat Elegia, cujus est hoc principium:

Otia sopitis ageret cum cantibus Orpheus,
Neglectumque diu deposuisset opus.

Non

Non multis abhinc annis, Romae, in ruinis vetuſtum marmor repertum fuit, quod ſtatuae Claudiani ſuppoſitum fuiſſe Pomponius Laetus, aliique viri antiquitatis periti credidere, cum hujuſmodi inſcriptione: Cl. Claudiano V. C. Cl. Claudiano. V. C. Tribuno, & Notario, inter ceteras ingentes artes praeglorioſiſſimo poëtarum, licet ad memoriam ſempiternam carmina ab eodem ſcripta ſufficiant, attamen teſtimonii gratia, ob judicii ſui fidem DD. NN. Arcadius, & Honorius, feliciſſimi, & doctiſſimi Imperatores, Senatu petente, ſtatuam in foro Divi Trajani erigi, collocarique juſſerunt:

Εἰν ἑνὶ Βεργιλίοιο νόον καὶ μοῦσαν Ὁμήρου ;
Κλαυδιανὸν, Ῥώμη καὶ βασιλεῖς ἔθεσαν.

Cognoſcite quanto in pretio fuerit Claudianus, cum in eo uno & Virgilii mentem, & Homeri Muſam fuiſſe teſtentur doctiſſimi Imperatores. Hujus quidem ſtatuae & Epigrammatis meminit ipſe idem Claudianus, in quadam Praefatione, cum inquit:

Sed prior effigiem tribuit ſucceſſus aënam,
Oraque patricius noſtra dicavit honos.
Annuit his Princeps, titulum poſcente Senatu.

& reliqua. Chriſtophorus Landinus Claudianum Chriſtianae pietati addictum affirmat fuiſſe. illum enim ſcribit, primo quidem tempore Diis gentium initiatum, verum mox mutata in melius ſententia, Chriſtianum factum, ob illud videlicet, ut reor, ipſius epigramma ad Chriſtum Deum:

Chriſte potens rerum, redeuntis conditor aevi,
Vox ſummi, ſenſuſque Dei: quem fudit ab alta
Mente Pater, &c.

Idem & alii nonnulli aſſerunt, qui & alia Claudiani poëmata ad Chriſtum afferunt, ut illud:

Proles vera Dei, cunctiſque antiquior annis,
Nunc genitus, qui ſemper eras.

Et item alia, quae paullo ante ſunt in Germania publicata. Sed enim qui eadem ferme Claudiani aetate claruerunt, Aurel. Auguſtinus, & P. Oroſius, id ex toto falſum eſſe docent. Ab illo enim in v de Civitate Dei, Claudianus a Chriſti nomine alienus dicitur: ab hoc in Hiſtoriis paganus, ut ejus verbis utar, & quidem perviciciſſimus: cum quibus & hac in re Paulus Diaconus convenit. Quibus uſque adeo major eſt fides habenda, quam Landino, & noſtrae tempeſtatis ceteris Illa etiam ego carmina vel alterius Claudiani putem, vel potius in Chriſtianiſſimi Imperatoris gratiam compoſita. nam & Tribonianus, ſi Suidae ſtamus, a Chriſti religione alienus, ex Juſtiniani Imperatoris ſententia in Pandectis, de Chriſto & Trinitate admiranda ſcripſit. Compoſuit vero multa Claudianus, quae in manibus habentur, inter quae & nonnulla Graeca, ut Gigantomachiam, ex qua & Graecos verſus legimus, ut hi ſunt quos Arſenius in ſuis apophthegmatis adducit. quod argumentum & Lati-

ne tractavit, vel potius inchoavit. Exſtant & Claudiani, in Graecorum epigrammatum volumine, de cryſtallo verſus, qua de re ejuſdem & Latini leguntur. Exſtat item poëma de Aetna monte, quod an ipſius legitimum ſit, nec probare, nec refellere auſim. ex antiquiſſimo certe & caſtigato codice, qui Franciſci Petrarchae fuiſſe creditur, illud ego ipſe exſcripſi. Haec cum dixiſſem, ratus de Claudiano haud me plura dicturum, ſic Piſo ait: Iſtius ego poëtae a primis uſque annis ſtudioſus fui: ejus enim mihi carmen non ſonorum modo, & elegans, ſed & floridum ſemper viſum eſt. Idem dicere velle videbatur puer Picus: cum ego: Nec equidem, puer, ego umquam Claudiani verſus contemſi: ſed cum minime numeros & lineamenta variet, idemque fit ubique, ab aliquibus eo nomine in ordinem redigitur. At ſi cui forte illius numeri ſatis placent, placeant. ejus certe flacceſſit inventio. Nam cum primo animi impetu, ut videmus, pulcre materiam apparet, & animoſius feratur, mox tanquam ventus hominem deficit, nec principiis ſatis poſtrema reſpondent. Omnino tamen, ut Piſo dicebat, eſt poëta canorus, volubilis, & valde dulcis: ſed certe parum idoneus, dignuſque, ut tantopere illum imitari ſtudeatis. Sunt quidem in eo, ſi cum delectu decerpantur, flores, qui mirum dictu eſt, quam vobis prodeſſe poſſint. Sed de his ſatis, ne viribus majora tractemus.

Fuit & alter Claudianus Mamercus Viennenſis ex Gallia, quem miris laudibus effert Sidonius Apollinaris. eum enim excelluiſſe ait cum in omni poëtica, tum etiam in omni philoſophia, & Theologia. De quo haud mihi in praeſentia ſunt vobis plura dicenda, cum, ſi Sidonii epiſtolarum librum quartum legeritis, tertiam invenietis totam in laudes ipſius Claudiani eſſe compoſitam: undecimam vero in ejus jam defuncti commendationem, ejuſque Epitaphium. Ejuſdem praeterea Gennadius in libro illuſtrium virorum meminit. Legi ego hujus Claudiani librum de ſtatu animae, in quo multa bonae frugis documenta, ac doctrinae reconditae reperi. Sunt & qui ea, quae de Chriſto carmina leguntur, non prioris Claudiani, ſed hujus poſterioris eſſe affirment, ea in primis ratione perſuaſi, quod & varius ſit ſtylus, & quod ille, ut diximus, a Chriſtiana pietate fuerit alienus. Doctiorum tamen eſto haec cenſura. Et huc uſque de utroque Claudiano.

Julius Caeſar Scaliger Poëtices Lib. VI.

Maximus poëta Claudianus, ſolo argumento ignobiliore oppreſſus, addit de ingenio quantum deeſt materiae. Felix in eo calor, cultus non inviſus, temperatum judicium, dictio candida, numeri non affectati, acuta dicta multa ſine ambitione.

Suidas.

Κλαυδιανὸς Ἀλεξανδρεὺς ἐποποιὸς, νεώτερος γέγονεν ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀρκαδίου καὶ Ὁνωρίου τῶν βασιλέων.

Auguſtinus de Civit. lib. V. *cap.* XXVI.

Unde & poëta Claudianus, quamvis a Chriſti nomine alienus, in ejus tamen (*Theodoſii*) laudibus dixit:

O nimium dilecte Deo, cui militat aether,
Et conjurati veniunt ad claſſica venti.

Idem Paulus Oroſ. lib. VII. *cap.* XXXV.

Sid-

Sidonius Apollinaris ad Valerianum.

Non Pelusiaco satus Canopo,
Qui ferruginei toros Tyranni,
Et Musa canit inferos superna.

Prosper in Appendice ad Chronicon Eusebii.

OLYBRIO ET PROBINO COSS.

Hoc tempore Claudianus poëta insignis moritur. *Error Prosperi ; nisi scribendum, floruit*, vel *oritur*. non quod tum natus sit Claudianus, sed quod poeticen coeperit excolere. τὸ *moritur* inculcatum est ex sequentibus *Theodosius Imperator Mediolani moritur.*

Claudianus inter Chymicos recensetur in codice MS° Viri Cl. Leonis Allatii, varios illius artis scriptores complexo.

Ὀνόματα τῶν ποιητῶν τῆς τέχνης. Πλάτων. Ἀριστοτέλης. Ἑρμῆς. Ἰωάννης ἱερεύς. Δημόκριτος. Ζώσιμος ὁ μέγας. Ὀλυμπιόδωρος. Στέφανος ὁ Φιλόσοφος. Σοφὰρ ὁ ἐν Περσίδι. Συνέσιος. Διόσκουρος ὁ ἱερεὺς τοῦ μεγάλου Σαράπιδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ὀσιάνης ἀπ' Αἰγύπτου. ἡ Μαρία. Πελάγιος. Πορφύριος. Ἐπιβόχιος. Κλεοπάτρα ἡ γυνὴ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως. Ἀγαθοδαίμων. Ἡράκλειος ὁ βασιλεύς. Θεόφραστος. Ἀρχέλαος. Κλαυδιανός. Σεργίος.

Meminit quoque illius Stephanus Alexandrinus Epistolâ ad Theodorum. Qui scripsit tempore Heraclii Imperatoris.

Romae

* Romae Tabula Marmorea.

C L. C L A U D I A N I. V. C.

CL. CLAUDIANO. C. V. TRI
BUNO. ET. NOTARIO. † INTER. CETERAS
VIGENTES. ARTES. § PRAEGLORIOSISSIMO
POETARUM. LICET. AD. MEMORIAM. SEM
PITERNAM. CARMINA. AB. EODEM
SCRIPTA. SUFFICIANT. ADTAMEN
TESTIMONII. GRATIA. OB. IUDICII. SUI
FIDEM. DD. NN. ARCADIUS. ET. HONORIUS
FELICISSIMI. AC. DOCTISSIMI **
IMPERATORES. SENATU. PETENTE
STATUAM. IN. FORO. DIVI. TRAIANI
ERIGI. COLLOCARIQ. JUSSERUNT.

ΕΙΝ ΕΝΙ ΒΙΡΓΙΛΙΟΙΟ ΝΟΟΝ
ΚΑΙ ΜΟΥϹΑΝ ΟΜΗΡΟΥ
ΚΛΑΥΔΙΑΝΟΝ ΡΩΜΗ ΚΑΙ
ΒΑϹΙΛΕΙϹ ΕΘΕϹΑΝ.

* Exstat haec Inscriptio nunc in aedibus Farnesianis. & praefixerat eam codici suo Pomponius Laetus. qui in foro Trajani inventam testatur. & in initio CLAUDIO CLAUDIANO habet. HEINS. vide de hac Inscriptione & disticho Graeco ei adjuncto Castalion. ad Rutil. Lib. 1. Itin. 420. Pier. ad Virg IV. Georg. 563. Claver. ad Bel. Gildon. praef. spit. Ursin. in Famil. Rom. pag. 238. Barth. Lib. XLIX. Advers. cap. 1. & 19. & Vales. ad Euagr. Lib. 1. Hist Eccl. 19.

† TRIBUNO ET NOTARIO] de tribunis & notariis copiose ad Symmachum Juretus lib. v. Ep. 39. HEINS.

§ VIGENTES ARTES] alii INGENTES. ut apud Pompon. Laet. Rupta fuit inscriptio. duae aut tres priores literae trium priorum versuum perierant. in VIGENTES aberant priores duae literae. tertiae literae dimidia pars inferior supererat. unde liquido apparebat C non G fuisse. hoc pacto, ..CENTES. forte scriptum fuerat DECENTES. certe non nisi duarum literarum spatium marmori perierat hoc loco. Lapis est oblongus, sine ornatu ullo. Literae satis rudes. & nulla puncta erant in ipso marmore. HEINS.

** DOCTISSIMI] in marmore videbatur sculptor a manu prima GLORIOSISSIMI scripsisse. apparebant certe vestigia GLO literarum, quae postea erasae. HEINS.

Inſcriptiones duae honori Stilichonis poſitae, quarum in Notis mentio.

I. Inſcriptio reperta Romae in baſi marmorea praegrandi.

FL. STILICHONI. V. C.

FL. STILICHONI. INLUSTRISSIMO. VIRO. MAGISTRO. EQUITUM. PEDITUMQUE. COMITI. DOMESTICORUM TRIBUNO. PRAETORIANO. ET. AB. INEUNTE. AETATE. PER. GRADUS. CLARISSIMAE MILITIAE. AD. COLUMEN. GLORIAE. SEMPITERNAE. ET. REGIAE. ADFINITATIS. EVECTO. PROGENERO. DIVI. THEODOSI. COMITI. DIVI. THEODOSI. AUGUSTI. IN. OMNIBUS. BELLIS. ATQUE. VICTORIIS. ET. AB. EO. IN. ADFINITATEM. REGIAM. COOPTATO. ITEMQUE. SOCERO. D. N. HONORI. AUGUSTI. AFRICA. CONSILIIS. EJUS. ET. PROVISIONE. LIBERATA. EX. S. C.

••••• II. IN-

II. INSCRIPTIO,

Ibidem reperta in basi marmorea superne defracta.

VIRO. BIS. CONSULI. ORDINARIO
MAGISTRO. UTRIUSQUE. MILITIAE
COMITI. DOMESTICORUM
ET. STABULI. SACRI. ADQUE
AB. INEUNTE. AETATE. PER
GRADUS. CLARISSIMAE
MILITIAE. AD. COLUMEN. REGIAE
ADFINITATIS. EVECTO. SOCIO
BELLORUM. OMNIUM
ET. VICTORIARUM. ADFINI
ETIAM. DIVI. THEODOSI. AUGUSTI
ITEMQUE. SOCERO
DOMINI. NOSTRI. HONORI. AUGUSTI
POPULUS. ROMANUS
PRO. SINGULARI. EJUS
CIRCA. SE. AMORE
ADQUE. PROVIDENTIA
STATUAM. EX. AERE. ARGENTOQUE
IN. ROSTRIS. AD. MEMORIAM
GLORIAE. SEMPITERNAE
CONLOCANDAM. DECREVIT.

EXEQUENTE. FL. PISIDIO. ROMULO
V. C. PRAEF. URBIS.

IN-

INDEX OPERUM

CL. CLAUDIANI.

EPISTOLAE.

IDYLLIA.

EPIGRAMMATA.

ALIA, QUAE CLAUDIANI NON VIDENTUR.

CL.

CL. CLAUDIANI

IN

SEX ANICII PROBINI ET SEX. ANICII HERMOGENIANI OLYBRII FRATRUM

CONSULATUM

PANEGYRIS.

Ol, qui flammigeris mundum conplexus habenis
Volvis inexhausto redeuntia secula motu,

Sparge

In Probum et Probinum atque Olybrium fratres] Quid hac inscriptione ineptius dici queat, non video: tamen ea in plerisque libris habetur. Restituenda est hoc modo: De Probini et Olybrii fratrum consulatu, vel, quod potius est, De Olybrii et Prob. &c. nam & sic paene tradunt membranae, & Olybrius primus Consul fuit, & Probus non horum frater, sed pater erat. Delrio. Haec Panegyris videtur primus esse foetus Claudiani. Ait enim ad Probinum Epist. iv.

Romanos bibimus primo te Consule fontes.

Sed facile credo multa opuscula eidem meditata & composita prius quam auderet hoc carmen recitare. Hic vero Consulatus contigit anno 395. de quo alibi. vide & Symmach. Epist. lib. v. Caeterum Proba, teste B. Hieronymo, trium liberorum fuit mater, Olybrii, Probini & Probi, ordinariorum Consulum. Idem scribit hunc Olybrium fuisse Consulem in pueritia. Ergo uterque impubes, favore Probi, consulatum Theodosio Imper. meruerunt. Claverius. In scriptis exemplaribus post libros in Rufinum legitur hoc carmen, quamquam in plerisque desideratur. Leidensis ac Moreti meliores, unus Petavianus codex, tres Medicei cum Vaticanis & Pulmannianis totidem exhibent. In Gyraldi quoque & Pricaei libro & Farnesiano ac Palatino legebatur. In primo Vaticano manu recentiori erat additum. Heinsius. Ciofanus ad Ovid. viii. Metam. 532. citat Panegyricum in Probum, Probinum, & Olybrium. ita scilicet quaedam editiones veteres, ut Parmensis. Barthius hoc carmen duriusculum, & nescio quo modo caeteris poëmatis haerentius putat. vid. eum ad vs. 46. Hi vero fratres Sex. Anicius Probinus, & Sex. Anicius Hermogenianus Olybrius, & Anicius Probus, fuere filii Aniciae Faltoniae Probae, ex Sex. Anicio Petronio Probo, ut multis eruditissimus Fontaninus probat in Antiquitatibus Hortae lib. ii. cap. 4. Patris Probi honores & res gestas narrat La Carry in Historia Gallorum sub Praefectis Praetorio pag. 47. & seqq. unde adparet quam inperite hos tres Sex. Anicium Petronium Probum, Probinum, & Olybrium fratres adpellent editiones veteres, ut & Gryphii, Colinaei, & aliae; unde Barthius patrem etiam Consulem, quasi Consulum patrem vocatum contendit. sed Aldus, Plantinus, & alii rectius Probinum & Olybrium fratres dixerunt, quorum pater Probus fuit. C. Clodius Hermogenianus Olybrius Praef. Urb. memoratur in lapide Gudiano pag. cxxi. 5. & apud Gruter. pag. cccxcii. 5. ubi ejus frater *Faltonius Probus Alypius* memoratur, licet Gudius ex Jureto fratris adpellationem ibi non sanguinis, sed amicitiae inter viros illustres vinculum esse putet. sed contra Baronius ad Martyrol. i. Januar. Alipium fratrem uterinum credit. Quidquid sit, consanguineos fuisse, & Aniciae genti conjunctos Faltonios docet alia inscriptio apud Gruter. p. cccclii. 6. & seq. ubi Anicia Faltonia Proba, & Hermogenianus Olybrius memorantur, & in aliis lapidibus. vid. Donii Inscript. p. 180. Gothofred. Prosop. Cod. Theod. in Olybrio, & ante alios Reines. Epist.

Sparge diem meliore coma, crinemque repexi
Blandius elato ſurgant temone jugales,
Efflantes roſeum frenis ſpumantibus ignem.
Jam nova germanis veſtigia torqueat annus
Conſulibus, laetique petant exordia menſes.
Scis genus Auchenium, nec te latuere potentes
Annia-

Epiſt. LXIX. ad Rupert. pag. 633. ubi Aniciorum ſtemma dat. BURM.

1. *Sol qui flammiferis*] *flammigeris* ſcripti libri conſtanter minimum refert. HEINS.

Complexus] Vid. ad Rutilii Itiner. lib. I. vs. 57. & ibi Barth. & ad h. l. hanc verborum *complecti* & *amplecti* ſignificationem etiam adnotavit vir doctiſſimus Marklandus ad Stat. I. Silv. I. 2. BURM.

2. *Secula*] Liber Barthii *ſidera*. quod licet defendi forte poſſet, recte tamen vulgatum ille tuetur. *ſecula* enim ſunt eadem, quae *tempora*; quae conjungit Quintilianus Decl. IV. I. *Mathematicus ſeculo temporibusque praedixit has manus.* ita Lib. I. Rufin. 45. *ſecula* & *tempora* variarunt librarii. ut vero *redeunt* ſecula, ita & ſaepe Sol rediturus *accumbere* dicitur. vid. ad Valer. Flacc. II. 58. BURM.

3. *Crinemque*] *Crinesque* multi codices, ſed ſingularis praeſtat.

4. *Blandius elato ſurgant*] Placet Iſingrini lectio *rubeant*. ſic & ſequenti verſu *roſeum efflantes ignem* dixit. quomodo *roſea lora* Phoebi equis a Statio dantur Theb. III. 412.

—— laxant roſeis humentia loris
Pectora.

ita bene ſcripti, non *calidis*. & *ignea lora* eidem VI. 320. de Aurora Silius lib. I. *roſeasque movebat habenas.* appoſite noſter Gigantomachia, *flectitque rubentes Phoebus equos. Blandius rubere* dixit, ut *dulce rubere* Statius Theb. IV.

Dulce rubens viridique genas ſpectabilis aevo.

& *dulce rubenti murice* Epicedio Glauciae, & *laetum rubere* Achilleid. II. 126. *Mulcetur laetumque rubet.* ſic recte Voſſianus liber, aliique nonnulli a me conſulti. & *crudele rubere* Theb. III. 211. *quanti crudele rubebitis amnes.* ubi *quantum* perperam vulgati. *ſaevum rubere* eodem libro, *incurvi ſaevum rubuere leones. altum rubere* Theb. VII. 762. & Theb. IX. 439. *forte rubere* Achilleid. II. 178.

At ferus Aeacides radiantem ut cominus orbem
Caelatum pugnis ſaevis, & forte rubentem
Bellorum maculis, acclinem & conſpicit haſtam.

ubi τὸ *forte* perperam pro adverbio ſumitur: *caelatum pugnas* eleganti Graeciſmo vetuſtus codex exhibet. vulgati *pugnis*. HEINS. *ſurgunt* Vicent. & Parm.

6. *Veſtigia torqueat annus*] Legendum videtur *faſtigia*. ſic conſularem dignitatem vocant tam noſter quam alii auctores. *torquere* autem *faſtigia* vel conſulatum, pro anno ſeu conſulatus tempore. infra hoc ipſo Panegyrico v. 58. *ad ſummi quoties faſtigia juris Venerit.* ubi male etiam *veſtigia* in ſcriptis quibusdam. Silius *ſummum jus* vocat conſulatum. atque ita Lib. II. in Eutrop. 547. lego pari ex conjectura,

Nullaque calcati ſtarent faſtigia juris.

VI. Conſ. Honor. 41.

—— nulloque magis ſe colle poteſtas
Aeſtimat, & ſummi ſentit faſtigia juris.

Lib. II. in Stilic. 313.

Plus ideo ſumenda tibi faſtigia juris,
Ne pereat tam priſcus honos.

Nuptiis Celerinae, v. 67.

—— tenuit ſummae faſtigia ſedis.
Eoum ſtabili moderatus jure ſenatum.

faſtigia pro dignitate imperatoria Epithalamio Honorii v. 31.

—— faſtigia ſupplex
Depoſui, geſſique procum.

Sed τὸ *veſtigia* vulgatum poteſt referri ad annum, qui ſua quaſi relegebat veſtigia de novo incipiens. Virg. Lib. II. Georg. 402.

Atque in ſe ſua per veſtigia volvitur annus.

HEINS. *Faſtigium* recte conſulatum etiam ſub Imperatoribus dici nemo negat. vid. Fab. I. Semeſtr. 2. ſed hic ſine dubio *veſtigia* retinendum. quid enim *torquere faſtigia* ſignificare poſſit, non video. Sed rediens annus in ſua veſtigia recte ea *torquere* dicitur. Virgil. III. Aeneid. 667. *ad ſonitum vocis veſtigia torſit.* nec Gronovio placuit haec Heinſii emendatio, qui tamen τὸ *torquere* aliter accipiebat. vid. Epiſt. ad Heinſ. CLXXIX. & hoc *redeuntia ſecula* vel *ſidera* vs. 2. oſtendunt, & ita aeſtas *retorquere vias* dicitur Idyll. I. 27. & Lucan. VII. 3. *retorquere currum.* ſic paſſim *flectere veſtigia.* Ovid. I. Met. 372. & alii. eodem modo Barthius apud Stat. III. Theb. 539. pro *veſtigia* malebat *faſtigia*:

—— illum veſtigia adortum
Majorum volucrum tenerae depoſitis alae.

contra mentem poëtae. BURM.

7. *Laetique petant*] Forte, *laeti repetant exordia*, nam ita ſaepe *que* pro *re* in compoſito verbo ſuppoſitum. vid. infr. vs. 39. & Conſ. Manl. 261. & ad Ovid. XII. Met. 121. & millies alibi. poſſet & legi *laetique ferant exordia.* BURM.

8. *Scis genus Aucherium*] Vet. lib. *Ancherium.* neutrum bene. vocabantur hi Conſules *Sex. Anicius*

Anniadae: nam saepe soles ductoribus illis
Instaurare vias, & cursibus addere nomen.
His neque per dubium pendet Fortuna favorem,
Nec novit mutare vices: sed fixus in omnes

Cogna-

cius Hermogenianus Olybrius & *Sex. Anicius Probinus.* Quare arbitror hoc loco *Annicium* scribendum, nec est, quod quis arbitretur priorem syllabam corripi debere, cum tam *Annicii*, quam *Anicii* scribatur. DELRIO. Alia est prosodiae ratio apud Ausonium & Prudentium, cui se non adstrinxit hic poëta. *inlustris Anicii sanguinis genus* B. Hieronymo, & *clara Proborum nomina.* Est & urbs Arverniae, quae *Anicium.* Vetus inscriptio *Sexto Petronio Probo Anicianae domus culmini.* Alias in textu *Auchenium* vel *Anthemium*, & male: infra etiam vs. 21. vet. lib. habuit *Aniciis.* Fuit & Fl. Anicius Maximus P. F. Aug. post Marcianum. CLAVER. Mirum quam exercuerit hic locus viros eruditos. Nos veterum editionum lectionem revocavimus, quam & ex scriptis quidam tuentur. Gyraldi vetustissima & Medicea libri Lucensis excerpta *Alchenium.* Alii codices *Auchemium*, *Anthemium*, *Anchenium*, *Achenium*, *Ancherium.* Panvinus in Festis *Anthemium* legit, quod secutus Raphelengius. Delrius *Anicium*, quomodo tam hic, quam infra in veteri libro legi testatur Claverius, quod & in editione sua exprimendum duxit. Sed cum nullos ille veteres libros inspexerit, praeter exemplar cum manu exaratis libris a magno Cujacio collatum, viri summi conjecturam pro veteris membranae lectione ab illo arreptam vix dubito. ita enim & alibi deceptus: nam in nostris nihil simile invenias. Quid quod prima in *Anicio* syllaba corripitur, producitur secunda, apud aevi hujus scriptores. nec solum in contraria ivisse Claudianum fit verisimile, etsi non ignoro inscriptiones extare, in quibus *Aniciorum* nomen per duplex *n* scribatur. raro id tamen. Jam quod negent gentem *Auchenium* extitisse viri docti, quo id jure dicant, ipsi viderint. Eandem enim & Aniciam esse ex lapide antiquo patet, cujus inscriptionem primus, quod sciam, in Variis Lectionibus publicavit Josephus Castalio, & post illum vir celeberrimus Jacobus Sirmondus dissertatione de suburbicariis Regionibus. Eam ecce

Ad Forum Trajani.
AUCHENII.
ANICIO. AUCHENIO. BASSO. V. C.
QUAESTORI. CANDIDATO.
UNO. EODEMQUE. TEMPORE. PRAETORI.
TUTELARI. PROCONSULI.
CAMPANIAE. PRAEFECTO. URBI.
TRINI. MAGISTRATUS.
INSIGNIA. FACUNDIAE. ET. NATALIUM.
SPECIOSA. LUCE. VIRTUTIS. ORNANTI.

Videtur autem is ipsus esse, qui cum Philippo Honorianis temporibus consulatum obtinuit, & pari nominum triga in antiquis Fastorum membranis insignitur. Nihil igitur in Claudiano mutandum. Mox *potentes Anniadae* pro *parentes* edendum curavimus, scriptos omnes secuti, quotquot inspeximus, si unum Palatinum recentioris notae excipis. male eam lectionem damnat Barthius. De *Anniis* & *Aniciis* Ausonius nonnulla Epist. III. & Prudentius non uno loco. Anicii Quaestoris sub Constantio, hominis potentissimi, meminit Ammianus Lib. XVI. *Quaestor in urbe Anicius, qui in regiam aemulationem posteritate tendens, satiari numquam potuit cum possessione multo majore.* & sane haec familia ad Imperatoriam dignitatem post evecta est. de cujus nobilitate videndus & Juretus ad Symmachum Lib. IX. Ep. 102. HEINS. vid. Reinef. Inscript. Cl. VI. 4. Fabrett. II. Inscript. 225. & Gudian. Inscript. p. CXIV. I. & ibi notas. alteram nuper inscriptionem, ex ruderibus Antii erutam, quae nunc in villa Pamphilia conspicitur, protulit Vulpius in Latio Veteri Profano Lib. IV. cap. 7. pag. 170. ubi *Anicius Auchenius Bassus* Proconsul Campaniae, & vice sacra judicans, thermas reparavisse legitur. *Auchenium* hic edit. Vicetin. Ald. *Auchenium* pro *Aucheniorum* edidit Ising. BURM.

Potentes] *Parentes* alii. sed solemne est librariis has voces confundere. vid. Lib. II. in Stilic. 442. Lib. III. 51. & alibi. BURM.

9. *Anniadae*] Veteres libri *potentes Aniadae.* lego *Anniadae* geminato *nn.* ab his enim, qui hic celebrantur, originem repetebant. qua de re nonnulla Ausonius Epist. ad Probum. Prudentius Lib. I. contra Symmachum. DELR. In vet. codicibus ita scriptum, sed Ausonii vetus liber de Probo · *Stirpis novator Anniae.* & vetus marmor (apud Gruter. p. CCCLII. 5.) habet *Annios* de eadem gente. at fuit nomen *Annii* olim celebratum, & exstat Annii Paulini monumentum insigne, quem suspicor affinem huic domui. sed lapis antiquus ideone arguetur falsi? forte sculptoris vitium est, aut ejus qui descripsit. Prudentius *Anniadum soboles & semina clara Proborum*, CLAVERIUS. *Auniadae* Vicetin. Parm. Ald. Gryph. Ising.

11. *Pendet Fortuna favorem*] Sic jam puer olim legendum vidi, quod membranae septem aut octo confirmant. vidit & Barthius in priori editione, nam in posteriori pro vulgata pugnat immerito. Perperam hactenus lectum *pavorem.* Tantundem est, ac si dixisset, fortuna his non pendet a dubio favore,

Cognatos procedit honos. quemcumque requires
Hac de ſtirpe virum, certum eſt de Conſule naſci.
Per faſces numerantur avi, ſemperque renata
Nobilitate virent, & prolem fata ſequuntur,
Continuum ſimili ſervantia lege tenorem.
Nec quisquam procerum tentat, licet aere vetuſto

Flo-

vore, non debent fortunas ſuas dubio favori. *p.* & *f.* in manuſcriptis promiſcue confundi notum. ita apud Valer. Flaccum Lib. III. non longe a fine legitur:

Non ea fax odiis, oblitaque numine feſſo
Juno fui.

cum *pax* ſcribendum ſit. Sed modus exemplorum non eſſet: de quibus alibi. Hoc interim ὡς ἐν παρόδῳ. HEINS. Solemnem eſſe harum vocum permutationem docuit Drakenb. ad Sil. III. 690. vid. & ad Lucan. IV. 399. Barthius etiam in ſuo invenit *pendi fortuna pavorem.* ſenſus eſt, non conſulatum incertum ſemper ſperant a favore Imperatoris, ſed inconſtantiam fortunae haec gens, tot Conſulatibus clara, neſcit. dicitur autem ipſa *fortuna pendere* & *homines pendere ex fortuna.* ſic *pendebat belli fortuna* Ovid. VIII. Metam. vs. 12. *favor pendet ab auſis* Val. Fl. IV. 669. cum dubitarent Dei, an favere vellent porro Jaſoni. & ita hic *Fortuna* poteſt capi, quae minime dubia eſt aut ſuſpenſa, an velit favere nec ne, ſed manet ſemper. de qua *fortuna manente* vid. ad Ovid. Lib. V. El. 8. 17. ita *pendere* dicuntur, id eſt, dubii eſſe, Bootes & Orion, quas partes velit Theodoſius ſequi, III. Conſ. Hon. 173. ubi vid. Barth. BURM.

13. *Quemcunque requires*] *Require* plerique veteres. rectius meo judicio. HEINS.

15. *Per faſces numerantur avi*] D. Hieronymus ad Demetriadem: *Scilicet nunc mihi Proborum & Olybriorum clara repetenda ſunt nomina. & illuſtris Anicii ſanguinis genus, in quo aut nullus, aut rarus erit, qui non meruerit conſulatum.* DELRIO. Ab initio Principatus Conſtantini Magni Probi ſtemma effloruit, eoque quartum conſule fuit Probianus vel Probinus Proconſ. Africae, deinde Criſpo conſule Probianus, ſub Conſtantio Olybrius Proconſ. Africae, deinde Praef. urbi. exin Probus Praef. Praet. poſtea Conſul cum Gratiano, poſtea Olybrius conſul cum Auſonio. Is vero Probus longo tempore domum ſua luce claravit, donec Olybrius & Probinus fierent Conſules. CLAVERIUS.

16. *Virent*] *Vigent* MSS. Pulmanni. male. vide Lib. I. de Rapt. Proſerp. 236. & hic Barthium.

Prolem fata ſequuntur] Id eſt fata generis & majorum, unde orti, in honoribus & quaſi purpura genitos filios benigne comitantur. male huc advocat Barthius illa Statii I. Theb. 213.

Pondus adeſt verbis, & vocem fata ſequuntur.

ibi enim legendum eſt ex MSS. quibusdam *facta.* Jovis enim vocem ſtatim effectus ſequitur ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον. Ovid. VIII. Met. 619. *quidquid ſuperi voluere, peractum eſt.* & quae infinita in hanc rem adduci poſſent. de voce *ſequi*, ut hic explicari debet, vid. ad Valer. Flacc. I. 601. mox vs. 29. eadem varietas. ſequuntur ergo fata majorum poſteros, non nova illis naſcentibus, ut jactabant olim, ſcribuntur, ſed conſularis dignitas naſcentibus jam certa erat. BURM.

17. *Servantia*] Barthius ex ſuis membranis *ſignantia lege nepotem.* Nihil mutandum. Ovid. II. Art. Am. 729. *Hic tibi ſervandus tenor eſt.* noſter in Hyſtr. 33. *ſervatque tenorem mota cutis.* & mox vs. 41. *ſervare rigorem.* & hinc ex conſueta loquendi formula Thuanei codicis librarius apud Lucan. VI. 380. *ſervare tenorem* dedit pro *timorem. ſignare* & *ſervare* variant & apud Virgil. I. Georg. 205. BURM.

18. *Nec quisquam procerum tentat*] malo *tentet.* ut apud Statium XII. Theb. fin. *nec tu divinam Aeneida tenta.* HEINS.

Aere vetuſto] In MSS. nonnullis eſt *ore.* qualis varietas & apud Lucan. VI. 427. in Leidenſi etiam *venuſto* a manu prima. Intelligunt vero hic aereas ſtatuas in atriis nobilium. ſed durius dictum Romam *florere aere vetuſto*, pro nobilibus Senatoribus, nam ad eam referri τὸ *floreat*, non ad τὸ *quisquam* debet, niſi intricatiſſimum velimus ſenſum facere, qui ne ſic quoque ſatis planus eſt. Mihi aliquando incidit, quia *Romam cingi ſenatu* non concoquebam, poſſe legi:

——— *licet aere vetuſto*
Floreat, & claro pingatur ſtemma ſenatu.

licet procerum ille aliquis multis imaginibus majorum floreat, & ejus ſtemma pingatur in atrio, ut ſolebat fieri, in quo multae imagines Senatoriae. vid. Juven. Sat. VIII. pr. qui *pictos vultus* vocat. & Sueton in Galb. cap. 2. & hic Barth. *clarum* vero proprium eſſe Senatus epitheton vidimus ad Nemeſian. Cyneg. vs. 81. ſed quia codices non addicunt, nihil audeo mutare, & *cingatur* hic cum Barthio capere debemus pro compleatur, licet exempla, quae adducit ex VI. Conſ. Hon. 619. & Lucan. IX. 373. potius ambire & circuire ſignificare τὸ *cingere* probent. vid. ad Lucan. I. 594. BURM.

20. *Pri-*

Floreat, & claro cingatur Roma Senatu,
Se jactare parem: sed, prima sede relicta
Aucheniis, de jure licet certare secundo.
Haud secus ac tacitam Luna regnante per Arcton
Sidereae cedunt acies, cum fratre retuso
Aemulus adversis flagraverit ignibus orbis.

Tunc

20. *Prima sede relicta Auchenìis*] Ait Anniciis, propter nobilitatem generis, illud a senatu privilegii concessum, ut dicendae primo loco sententiae jus haberent: porro & hic *Anniciis* recenseo. Delr. Duplex distinctio & interpretatio circumfertur. quidam, *sede relicta, Aucheniis de jure licet certare secundo*, ut solis Imperatoribus cedant Auchenii: vel *sede relicta Aucheniis*, id est, reliquis Senatoribus, licet secundis post eos esse. hanc Barthius propugnat. sed forte de Imperatoribus hic non agitur, sed de Praefecto urbis, qui in senatu primam hoc tempore sedem habebat, Consules secundam. vel de ipso consulatu, de quo cum Ancheniis reliquos Senatores certare nefas, sed illos ambire debere inferioris ordinis honores. Quidquid sit, utraque distinctio & sententia habet, quo se tueatur. *Auchemiis* hic Vicetin. Burm.

22. *Haud secus ac tacitam*] *Atraciam* Leidensis a secunda manu, ut illa Statii respexerit Theb. I. 106.

—— quales per nubila Phoebes
Atracia rubet arte labor.

Arcton pro nocte posuit, quomodo *Lycaoniam umbram* idem Statius Theb. III. sed a recepta scriptura tutius non recedere. Heins.

23. *Sidereae cedunt acies*] Quia hic agitur de lumine stellarum per Lunam obscurato, vel puer viderit, *acies* hic de lumine, quod spargunt stellae, dici, & *sidereas acies* esse fulgentes stellas, ut *acies* de oculorum lumine dicitur. quare nec *facies* cum Delrio ad Senec. Hip. 745. legendum, nec ordines vel chorus stellarum intelligendi cum Barthio, neque hinc explicandus Moyses, qui cap. II. dicit *Deum terram, coelos, & omnem eorum exercitum* perfecisse. non enim hic ulla figura de exercitu ordinato potest desumi, sed agitur tantum de lumine minori vel majori; Sed tunc nondum Gorallus erat, sed Gorallulus, qui femina mentis profanae sub Liberii de S. Amoris larva, clam in vulgus spargebat, & omnem Sacrae Scripturae, prae Gentium scriptoribus, dignitatem deprimere adgrediebatur. & hoc probat vulgatum illud Horatii I. Od. 12. *micat inter omnes Julium sidus, velut inter ignes Luna minores.* & hoc firmant omnia sequentia, *adversi ignes, jubar, ira, caligantia arma*, quae non ad exercitum aut chorum stellarum, sed fulgorem referenda. Burm.

Fratre retuso] sive sic, ut tres impressi, sive *retuso*, ut alii totidem, sive legamus cum manusc. *recusso*, ad sententiam quidem non multum interest, quo ad elegantiam vero, non parum; namque *recusso* eandem hoc loco vim obtinet, quam *percusso* apud Lucretium Lib. V.

Luna potest, solis radiis percussa, nitere,
Inque dies majus lumen convertere nobis.

Item alibi:

Recta aut obliqua percussus luce refulget.

Prudentius *repercusso* dixit:

Aut si fusca polum suffundit palla serenum,
Oppositus quoties radiorum spicula nimbus
Igne repercusso mentitos spargit in orbes.

Delr. *retruso* emendarat in libro suo magnus Scaliger, quod Raphelengius expressit. nollim factum. Barthio majoribus Commentariis arridere video *recusso*, quod Leidensis & Moreti codex cum duobus aliis praeferunt; quomodo *repercussum solem* Ovidius II. Met. 110. dixit. Vulgatam lectionem primae editiones & Mediceus unus cum duobus Vaticanis & Farnesiano tuentur. de qua non dubitandum. *retuso* pro *obtuso* Lib. II. Rapt. Proserp. 135. similiter,

—— hunc fronte retusa
Delius, hunc fracta Cephisus arundine luget.

IV. Cons. Honor. 184.

Visa etiam medio populis mirantibus audax
Stella die, dubitanda nihil, nec crine retuso
Languida.

quem locum frustra Delrius tentavit. VI. Cons. Honor. 18.

Namque velut stellas Babylonia cura salubres
Optima tunc spondet mortalibus edere fata,
Coelicolae cum celsa tenent, summoque feruntur
Cardine, nec radios humili statione retundunt.

quomodo illic quoque loci ex vetustis libris scribendum monui. reddendam eam vocem Statio puto Theb. XII. 309. de Luna,

Vix ea, cum scissis magnum Dea nubibus orbem
Protulit; expavere umbrae, fulgorque retusus
Sideribus, vix ipsa tulit Saturnia flammas.

vulgo *fulgorque recisus*. Lunae splendor minora sidera obscurabat. *radios frangere* dixit Statius Achilleidos II. v. 15. non dissimili loco,

Frangebat radios humili jam pronus Olympo
Phoebus, & Oceani penetrabile litus anhelis
Permittebat equis.

ita

Tunc jubar Arcturi languet: tunc fulva Leonis
Ira perit: Plaustro jam rara intermicat Arctos
Indignata tegi, jam caligantibus armis
Debilis Orion dextram miratur inermem.
Quem prius adgrediar? veteris quis facta Probini
Nesciat? aut nimias laudes ignoret Olybrî?
Vivit adhuc, conpletque vagis sermonibus aures
Gloria fusa Probi, quam nec ventura silebunt
Lustra, nec ignota rapiet sub nube vetustas.
Illum fama vehit trans aequora, transque remotas
Tethyos ambages, Atlanteosque recessus.
Audiit &, gelido si quem Maeotia pascit

Sub

ita enim malo quam *Promittebat*, quod nunc legitur. *Contusa sidera* dixit noster Bello Gildonico v. 496.

Et contusa vagos jaculentur sidera crines.

sic enim antiquissimus Gyraldi liber & multi alii. vulgo *confusa*. Avienus in Prognosticis de Luna,

——— *si crassior atque retusis*
Cornibus ingreditur.

& Virgil. I. Georg. 433.

Pura nec obtusis per coelum cornibus ibit.

& ibidem,

Nam neque tum stellis acies obtusa videtur.

Statius Lib. x.

Iris & obtusum multo jubar excitat igne.

sic & *hebetari sidera* Silio & Avieno dicta, *hebere* Lucano, Statio XII. 305. ac nostro *languere*. HEINS. Vide ad Valer. Flacc. V. 371. eadem fere varietas in *retruso* & *retuso* VI. Conf. Honor. 497. sed, si verum velimus, Luna regnante non *retunditur* solis fugor, id est hebetatur (hoc enim notat *retundere*. vid. ad Ovid. II. Amor. IX. 13.) qui latet, & in alia orbis parte lucet. Quare *retruso* cum minore Gryphiana & Delrio & Scaligero non temere rejicerem. Sic Cicero *retrusa* & *abdita* conjungit aliquoties, & hoc postulat τὸ *regnante*: praesente enim Sole, Lunae, ut minoris, nullae sunt partes, sed eo latente, regnat illa, ut regina siderum. Horat. Carm. Secul. vs. 35. & quam reliquae stellae, ut satellites reginam, cingunt. vid. ad Valer. Flacc. V. 567. *recusso* meliorem speciem haberet, quia Solis lumen acceptum Luna recutit & reverberat. ita apud Lucan. III. 477. licet in alia re,

Quae prius ex longo nocuerunt missa recussu.

quare *retruso* mihi placet. *recurso* Excerpta Vossiana. BURM.

28. *Orion*] Erythraeus in Indic. Virg. in *Orion* legit, *Orionis dextram minitatur*, quod recte Barthius ineptum judicat.

29. *Facta*] *Fata* Ald. Ising. Pulman. Claver. & alii. vid. Barth.

32. *Probi*] Idem Probus, ut patet ex vet. Inscriptione, fuit Proconsul Africae, Praef. Praet. Illyrici, Africae, Galliarum. Consul ordinarius, Consulum pater, de quo Prudentius:

Fertur enim ante alios generosus Anicius orbis
Instaurasse caput.

ubi alias *urbis* contra veritatem, nam Ovid. (I. Amor. XV. 26.)

Roma triumphati dum caput orbis erit.

ut obiter hoc indicem. CLAVERIUS.

Quam] *quem* Codex Moreti, ut ad Probum referatur, & ita mox *illum*. ubi imitatur Horatium II. Od. 2.

Illum agat penna metuente solvi
Fama superstes.

33. *Nec ignota rapiet sub nube vetustas*] *ignotam* Gronovius. *obscura* Isingrini liber, ut apud Silium Lib. XIV.

Mulciber obscurae tectus caligine nubis.

Barthius praeterea *rapuit* reponi vult pro *rapiet*, aliud agens. non enim de aliquo dudum e vivis sublato verba hic facit Claudianus, sed de patre Olybrii & Probini, quem Ipse Barthius adhuc superstitem fuisse, cum haec scriberentur a Claudiano, paulo ante asseverabat pag. 2. quamquam immerito, ut opinor. HEINS. Nescio an tam absurda sit Barthii correctio; celebritas enim tribus temporibus designatur, praeterito *rapuit* praesenti *vivit*, futuro *silebunt*. & ita mox *vehit* & *audiit*, pro quibus ex Heinsii sententia *vehet* & *audiet* esset rescribendum. quod nescio an sit melius, nam *vetustas*, id est longum intervallum temporis praeteriti

Sub Jove, vel calido si quis conjunctus in axe
Nascentem te, Nile, bibit. virtutibus ille
Fortunam domuit: numquamque levantibus alte
Intumuit rebus: sed mens circumflua luxu
Noverat intactum vitio servare rigorem.
Hic non divitias nigrantibus abdidit antris;
Nec tenebris damnavit opes: sed largior imbre
Sueverat innumeras hominum ditare catervas.
Quippe velut densos, currentia munera, nimbos
Cernere semper erat: populis undare penates;

Adsiduos

teriti oblivionem ejus induxit. nisi *vetustas* de seculis futuris capienda, & *rapiet* tunc legendum. sic pro posteritate dixisse Propertium Lib. III. I. 23.

Omnia post obitum fingit majora vetustas.

Passeratius notavit. & Dionys. Gothofr. ad Varron. de L. L. princ. p. 1570. ita apud Ovid. v. Trist. IX. 7.

Te praesens mitem, te nosset serior aetas,
Scripta vetustatem si modo nostra ferent.

eligat ergo Lector. BURM.

35. *Atlanteosque recessus*] *Atlantidasque* unus Mediceus. forte *Atlantiacosque*. sequenti versu, *si quis Maeotida* idem liber. HEINS.

36. *Maeotica pascit*] *Maeotia* Claverii editio. paulo rectius, quod & Barthius curis secundis monuit. Adi quae annotamus infra IV. Cons. Honor. v. 180. HEINS. vid. Oudend. ad Lucan. II. 641.

Audiit] *Audit & Juntin.* forte *Audit & egelido.* BURM.

Gelido si quem] Horat. Od. I. *manet sub Jove frigido venator.* DELR.

37. *Calido si quis conjunctus in axe*] Hoc corruptum putant, non ego. *conjunctus*, scilicet nascenti Nilo, quod sequitur. *Conjuncto* abjunctus sive disjunctus opponitur. *conjunctus* igitur contiguus, conterminus. subintellige nascenti Nilo. primus Vatic. *convinctus*. Barthius ex editionibus nonnullis notat *cognatus*, & interpretatur. sed frustra. HEINS. Sed an Latine satis dicatur *conjunctus* pro vicino, dubito. & subintelligere *nascenti Nilo* durum. cum pro cognato, aut aliqua necessitudine juncto, saepe apud nostrum & alios occurrat, unde glossa illa *cognatus* nata, nec Gronovius, qui ad Liv. XXII. 10. de *juncto* hoc satis probat, ullum exemplum producit de *conjuncto*. esse & qui *compunctus* legunt, addit. sed *conjunctus* esse, qui cohaeret quasi alicui homini vel loco, ut indissociabilis. vid. II. in Rufin. 239. quod hic locum non habet. vellem MSS. darent *calidum si quis conjectus in axem*. quamvis & *calido in axe* posset servari, ut *conjectum in gutture ferrum* Ovid. III. Met. 90. *conjicere* vero *in locum* saepe occurrit pro abire. Cicer. v. ad Attic. *conjecit se in ultimam provinciam.* BURM.

39. *Numquamque levantibus*] *numquam relevantibus* Gyraldi liber, ut supra vs. 7.

40. *Circumflua luxu*] Talis ille, sed vafer, Crispi nepos apud Tacitum (III. Ann. 30.) *per cultum & mundicias luxu proprior, vigore animi par erat ingentibus negotiis, eoque acrior, quo somnum & inertiam magis ostentabat. Multi* vero, Seneca teste, *per ornamenta feriuntur*: atque de hoc Probo quaedam sinistra apud Amm. Marc. CLAVERIUS. *fluxu* in quibusdam.

41. *Intactum vitio servare rigorem*] Non *vigorem* optimus Gyraldi liber, ut Cato apud Lucanum II. 389. dictus *rigidi servator honesti*. unde & apparet perperam *regnare* hic in nonnullis libris legi. apud Paterculum Lib. II. cap. 98. *Esse mores ejus rigore & lenitate mixtissimos*, ut recte illic castigant. HEINS. vid. ad Ovid. IV. Ep. 118. & perpetua est harum vocum permutatio. sed *rigor*, a Stoicis maxime probatus, debet hic praeferri, ut I. Stilic. 32.

Hunc rigor, hunc pietas &c.

& IV. Cons. Hon. 402. *Triste rigor nimius.* & ita passim. BURM.

45. *Denso currentia munera nimbo*] Vet. Lib. quem mihi donavit Ludovicus Carrion, Jurisconf. primarum artium princeps, *densos c. m. nimbos*, & paulo post: *sed quis tellure revulsa sollicitis fodiens miretur collibus aurum.* nihil repono, neque reponendum puto. Sententia est, si quis in imis terrae radicibus aurum fodiens, inventam quantitatem aliquam miratur, admiretur ille potius liberalitatem Probi, qui tantum quotidie largiebatur, quantum stagna Tagi &c. DELR. *Denso nimbo* in v. Cod. eleganter & praeclara allusione ad missilia & sparsiones. Vir doctus libenter ex L. Carrione legisset *densos nimbos*, sed causam non video mutationis, quamvis Martialis dicat:

Et Cilices nimbis hic maduere suis.

& quod

Adſiduos intrare inopes, remeare beatos.
Praeceps illa manus fluvios ſuperabat Iberos
Aurea dona vomens. ſic quis tellure revulſa
Sollicitis fodiens rimatur collibus aurum:

Quan-

& quod magis ad rem:

Nunc veniunt ſubitis laſciva numiſmata nimbis. CLAV. *Denſos currentia munera nimbos* rectius unus Mediceus, & Delrii liber, quam vulgati *denſo nimbo: nimbi* a poëtis paſſim haec munera dicuntur, quae in populum ſpargebantur, praeſertim cum de ſparſione theatrali agitur. Martial. Lib. VIII. Epigr. LXXVIII.

Nunc veniunt ſubiti laſciva numiſmata nimbi.

ſic bene veterrimus Vaticanus, non *ſubitis nimbis.* ſic *nimbus croci* & ſimilia paſſim apud poëtas. *grandinem ſerenam* dixit Statius Sylvar. Lib. I. VI. 21. Saturnalibus:

Qualis per cuneos hyems Latinos
Plebem grandine concutit ſerena.

perperam illic nunc legere eſt *ſerenam.* ſic *imbres ſereni* apud noſtrum Idyllio de Nilo, & *madidum ſerenum* Rapt. Proſerp. II. 91. *nubes ſerenae* HEINS. Parum refert an *denſo nimbo*, an *denſos nimbos* legamus, quum idem ſenſus exeat. ſed τὸ *currere* non ſatis placet, cum neſciam *nimbos* dici poſſe *currere*, quod de aqua perenni & fluviis recte dici Barthio facile credimus. nihil tamen habeo quod ſubſtituam. ſi *manantia*, quod verbum cum *curro* commutant codices apud Ovid. II. ex Pont. X. 28. vel *ſtillantia* liceret ſubjicere, proprie magis locutus eſſet. Sed legamus Claudiani verba pro incertis conjecturis, & potuit Claudianus hoc verbo *currere* abuti, ut & Statius fecit Lib. V. Theb. 361. qui *currere ſpicula Cortynia* dixit. atqui & telorum *nimbos* dici notum eſt. effuſa ergo munera vult tanta copia, ut omnibus ſufficerent. Sed quum diu me hic locus torſiſſet, & paulo poſt agi viderem de muneribus ſive donis, tandem ſubiit mentem cogitatio, hic de muneribus ſive donis non agi, quae inepte *currentia* dicerentur; ſed per *munera* intelligendos ludos & theatra, ad quae populus denſo agmine, quod *nimbum* vocat, currit. ſic Ovid. I. Art. 93 comparat agmini formicarum & examini apum, & deinde addit,

Sic ruit in celebres cultiſſima femina ludos &c.

quare hic legere fortaſſe melius eſſet,

Quippe, velut denſo currunt ad munera nimbo,
Cernere ſemper erat populis undare penates. &c.

apta mehercule comparatione domus Aniciae, omnibus patentis & celebratae, cum Theatro, ad quod ingens multitudo hominum confluit. *equitum nimbos* dixit noſter I. in Stil. 353. BURM.

47. *Aſſiduos.*] *aſſiduis* Voſſianus codex a manu ſecunda, ut ad *populis* referatur, & poſt hanc vocem diſtinguatur. qui ſint *aſſidui* vid. Gronov. de Pec. veter. Lib. IV. Cap. 9. BURM.

48. *Praeceps*] Nimis acutus hic Barthius, qui a *praecipiendo* deducit, quum idem ſit quod prona, parata ad effundendum, ut fluvii praecipites dicuntur, ita *Nar praeceps* Ovid. XIV. Metam. 330. non concinnum vero puto *vomens*, quod manui vix convenit, quae fundit, projicit, non vomit. ita non loqueretur Virgilius nec Naſo. BURM.

49. *Sic quis*] vetus haec eſt lectio: alias *ſi quis*, non bene. CLAVER.

Sic quis tellure revulſa Sollicitis fodiens rimatur collibus aurum] Haec procul dubio corrupta ſunt. Claverii lectionem expreſſimus, nam vulgo *ſi quis.* Raphelengius *ſi quid.* Scaliger in ora libri ſui *ſic qui.* Petavianus liber *ſed quis* per interrogationem. quomodo & unus Pulmanni. Leidenſis a manu ſecunda *quantum*; ſed ſcripti plerique cum vulgatis *ſi quis* tuentur. Forte,

——— *ceu qui tellure revulſa*
Sollicitis fodiens rimatur collibus aurum.

vel *ſic qui.* Cl. Barthius tranſpoſitione huic loco medetur, qui videndus. τοῦ *auri* ſuperflua repetitio eſt, cum jam dixerit *Aurea dona vomens.* Puto ſcriptum fuiſſe *auſtr.* quod & pro *auſter*, & *auſtrum* capi potuit. τὸ *auſter.* vero pro *Aſtur.* quomodo & alibi peccatum. De auri foſſoribus Aſturibus notum. Lucanus Lib. IV. 298.

Non ſe tam penitus, tam longe luce relicta
Merſerit Aſturii ſcrutator pallidus auri.

ubi perperam *Aſſyrii auri* nunc circumfertur, etiam in membranis omnibus, quas magno numero conſului. pari modo Serenae Laude noſter *effoſſis nec pallidus Aſtur oberrat montibus.* Paulinus in carmine Sapphico ad Nicetam, *Pallidos auri legulos in aurum vertis*, ubi *Callidos* perperam legitur. Silius Lib. I. 133.

——— *Aſtur avarus*
Viſceribus lacerae telluris mergitur imis,
Et redit infelix effoſſo concolor auro.

Statius Sylv. IV. VII. 13. ad Junium Maximum de Dalmatis,

Quando te dulci Latio remittent
Dalmatae montes, ubi Dite viſo
Pallidus foſſor redit, erutoque
Concolor auro.

quibus locis alter alterum manifeſta imitatione expreſſit.

Quantum ſtagna Tagi, rudibus ſtillantia venis,
Effluxere decus: quanto pretioſa metallo
Hermi ripa micat: quantas per Lydia culta
Deſpumat rutilas dives Pactolus arenas.
Non, mihi centenis reſonent ſi vocibus ora,
Multifiduſque ruat centum per pectora Phoebus,
Acta Probi narrare queam, quot in ordine gentes

Rexe-

preſſit. Noſter ipſe Conſulatu Manlii & Theodori.

Quidquid luce procul venas rimata ſequaces
Abdita pallentis fodit ſollertia Beſſi.

Sed *ſollicitis collibus* cur dixit? id enim duriuſculum videri poſſit. quare fuit, cum & hoc corruptum arbitrarer, ſcriptumque *Gallicis* olim pro *Callaicis*, ut ſaepe libri veteres habent, atque adeo totum locum ſic legendum:

——— *quidquid tellure revulſa*
Callaicis fodiens rimatur collibus Aſtur.

Latinus Pacatus (Paneg. c. 28.) *Quod de venis montium aut fluminum glareis quaeſitor Beſſus, ſcrutator Callaicus eruiſſet.* Callaicis enim Aſtures vicini, aut, ſi Paulo Oroſio credimus, Callaeciae pars fuerunt. Ita ille Libro VI. cap. 21. appoſite Martialis Lib. X. Ep. 17.

Accipe Callaicis quidquid fodit Aſtur in arvis.

ubi veterrimus codex Thuanus *Galliacis*. *Callaicum aurum* & *Callaicum metallum* Martialis idem alibi dixit: quomodo & Silius Italicus Lib. X. Confirmant iſta Lucani Lib. VII. 755. quae noſter reſpexiſſe viſus,

Quidquid fodit Iber, quidquid Tagus expulit auri,
Quodque legit dives ſummis Arimaſpus arenis.

Sollicitis tamen *collibus* dixiſſe videtur, quomodo *carcerem ſollicitum* Ovidius Amor. Lib. I. Eleg. VII. Certe auri foſſoribus plurimum moleſtiae devorandum erat, partim ob continuos graviſſimoſque labores, partim ob aërem peſtilentem. Strabo Lib. XII. *καὶ θανάσιμον καὶ δύσοιστον εἶναι τὸν ἀέρα φασί.* ubi de fodinis agit. quibus paria habes & apud Lucretium Libro VI. adeo quidem, ut raro vitales eſſent hi foſſores, & pallorem vultu plerumque praeferrent, quod ex Lucani, Silii & Statii locis prolatis liquido appareat. atque ea de cauſa *pallentes Beſſi* noſtro dicuntur. Eo nomine & inter graviſſimas poenas habitum ad metalla damnari. Aliter haec Barthius. *Sollicitis* ergo *collibus* non tentandum; de caeteris ſententiam haud muto. *Rimatur* porro ex Iſingrini libro, non *miratur*, Raphelengius bene. Conſ. Manlii:

—— *venas rimata ſequaces*
Abdita pallentis fodit ſollertia Beſſi.

de Beſſis inter alios Vegetius Lib. IV. cap. 24. *ad ſpeciem metallorum, in quibus auri argentique venas Beſſorum rimatur induſtria.* noſter iterum Lib. II. in Stilich. 112.

—— *patulis rimatur faucibus aurum.*

ſimiliter libri ſcripti peccant apud Statium Theb. VII. 760. *ſcrutari* Lucretius de auri foſſoribus dixerat. HEINS.

Sollicitis] Ita *ſollicitus aether* Bel. Get. 379. an potuit dixiſſe pro *ſollicitatis*, ut ita *ſollicitare humum*, *aequora*, & ſimilia, paſſim obvia ſunt. ſic in Terent. Heaut. III. I. 52. *omnes habui ſollicitos* explicant Grammatici ſolo citatos, loco ſuo motos. Barthius *ſollicitos colles* interpretatur, quaſi curam agerent de abſconditis theſauris, ne detegantur ab hominibus, & materiem ſceleribus praeberent. quae longius petita eſt interpretatio. BURM.

Miretur] Sic in opt. cod. alii *miratur* & *rimatur*. idem Poëta de aurifodinis; *venas rimata latentes ſolertia*, quod videtur fulcire aliam lectionem. CLAV.

51. *Stagna Tagi rudibus ſtillantia venis*] *pallentia* primus Vatic. a munu ſecunda. a manu prima *fallantia*. HEINS.

52. *Effluxere decus*] Epigr. XXVII. dixit *vina fluens*. Manilius dixit *eminere undas*. Horatius *Rectum evaganti frena licentiae*. CLAVER. vid. ad Epigr. in Jacobum Mag. Petron. cap. LXXI. *amphorae Gypſatae, ne effluant vinum*. ubi vide notas, & ad II. Laud. Stilic. 263. & Tom. IX. Obſerv. Miſcell. p. 404.

Quanto pretioſa metalla] Sic conjeceram jam olim. atque ita in ora libri ſui Livineius. ſcripti quinque confirmant. vulgo *metalli*. Sequenti verſu durum videtur *quantas rutilas arenas*. Scriptum a noſtro igitur putem,

—— *quantum per Lydia culta*
Deſpumat rutilae dives Pactolus arenae. HEINS.

Barthii codex *quantum pretioſa metalli Hermi ripa micat*, ut *micat* active ſumatur, ut modo *effluxere*.

55. *Reſonent ſi*] Manuſ. *pateant ſi*, quod Vicetina editio, omnium, quas vidi, antiquiſſima confirmat. DELR. *pateant* primae editiones & ſcripti aliquot. mox, *Multifideque ruat*, non *Multifiduſque* Leidenſis & unus Pulmanni, quod arridet Barthio. HEINS.

57. *Acta Probi narrare queam*] elegantius vet. cod. *numerare*, eritque amplius illo Ciceronianeo,

B

non

Rexerit, ad summi quoties fastigia juris
Venerit, Italiae late quum frena teneret,
Illyricosque sinus, & quos arat Africa campos.
Sed nati vicere patrem, solique merentur
Victores audire Probi. non contigit illi
Talis honor, prima cum parte viresceret aevi.
Non consul cum fratre fuit, vos nulla fatigat
Cura, diu majora petens: non anxia mentem
Spes agit, & longo tendit praecordia voto.
Coepistis, qua finis erat. primordia vestra
Vix pauci meruere senes: metasque tenetis

Ante,

non dicam exornare sed enarrare C. Caesar &c. DELR. *numerare* Delrii Codex. ut III. Conf. Honor. 52.

Facta tui numerabat avi.

mox *lento voto*, non *longo* idem Delrii Codex, & unus Pulmanni. Statius tamen Lib. I. Theb.

—— *longo consumit gaudia voto.* HEINS.

Ita Albinovanus ad Liviam vs. 448.

Acta senem faciunt, haec numeranda tibi.

& Ovid. III. Fast. 719. ubi legebatur,

Sithonas & Scythicos longum est narrare triumphos.

Heinsius restituit *longum enumerare.* vid. & Lib. I. in Rufin. 251. BURM.

Probi] Legi nuper in Ecclesiastica viri inlustriss. historia Epitaphium hujus Probi, quod Maff. Vegius ab interitu vindicavit, diruente Nicolao V. P. M. ubi haec inter caetera:

Primus eras, nullique patrum virtute secundus:
Nunc renovatus habes perpetuam requiem.

Erat & eodem in templo seu Mausoleo Proba ejus uxor sepulta, quibus haec etiam posita sunt:

Sublimes quisquis tumuli miraberis arces,
Dices quantus erat, qui Probus hic situs est.
Consulibus proavis, socerisque & Consule major
Quod geminas Consul reddidit ipse domos.
Praefectus quartum toto dilectus in orbe,
Sed fama emensus quicquid in orbe hominum est.
Solamen tanti conjux tamen optima luctus
Hoc Proba sortita est, jungat ut urna pares.

vide reliqua. CLAVER. legitur apud Gruter. p. CCCCL.

In ordine] id est ordine, ut ita in Manlio recenseat gentes, quibus praefuit.

58. *Fastigia juris*] Forte Praefecturam urbis & Praetorii per Illyricum & Africam intelligit. BURM.

59. *Italia late* &c.] Fuit Sex. Petronius Probus, ut hinc & ex inscriptionibus duabus, quae Romae in domo Caesia visuntur, & Ammiano, denique aliis scriptoribus patet, quater Praefectus Praetorio Italiae, Illyrici ac Africae, Consulque Galliarum ordinarius. DELR.

61. *Sed nati*] *Et nati* Vicetin. Ald. Parm. Junt. Col. mox *Probi* est genitivus. nati victores patris Probi jure vocantur. An *Probi* sit pluralis numeri nescio, ut nec an *victores* recte dicantur absolute. forte natum hoc ex proximo *vicere.* ego mallem *ductores*, ut vs. 9. *nam saepe soles ductoribus illis Instaurare vias.* ita magistratus & praecipue Consules vocat, quam dignitatem solos meruisse & dici consules Probos jactat, & voces hae *ductor* & *victor* centies commutatae. ut apud Virgil. X. Aen. 602. vid. Drakenb. ad Sil. IX. 199. & hoc sequentia *non contigit illi talis honor* poscere videntur. BURM.

62. *Non contigit illi*] *nunc* Mediceus & Palatinus. Puto *num.* HEINS.

63. *Aevi*] *orbi* Voss. Codex. & v. seq. *nec* pro *non.*

64. *Vos nulla fatigat cura, diu majora petens*] haec Barthius explicat, quasi minores res in transitu expedirent, & intenti essent semper majoris momenti rebus. Dubito vehementer. sed per *curam diu majora petentem* ambitionem indicari puto, quum enim alii per gradus adscenderent, & diu deberent petere majores honores, ut apicem omnium honorum Consulatum adtingerent, hos dicit hanc ambitionem non fatigasse, quia primo aevo Consules sunt facti, nulla ambitione aut prensatione diu fatigati, & hoc sequentia de spe & longo voto firmant. & haec est ambitionis natura, ut semper majora petat, & etiam *diu*, si debent per gradus provehi. Barthii codex, *cura Dei, majora petit is anxia mentem.* BURM.

66. *Et longo*] egregie Vet. Lib. *lento.* DELR. parum refert. sed & Statius I. Theb. 322. *longo consumit gaudia voto.* illa vocabula vero passim confundunt librarii, & ita *longa* & *lenta spes*, de qua vid. ad Ovid. II. Epist. 9. & similia dicuntur. BURM.

67. *Quo finis erat*] *qua* omnino legendum, & sic Barthius. HEINS. *quo* alter Vossii Codex.

71. *Par-*

Ante, genas dulces quam flos juvenilis inumbret;
Oraque ridenti lanugine vestiat aetas.
Tu, precor, ignarum doceas, Parnassia, vatem,
Quis Deus ambobus tanti sit muneris auctor,
Postquam fulmineis inpellens viribus hostem
Belliger Augustus trepidas laxaverat Alpes,
Roma Probo cupiens dignas persolvere grates,
Sedula pro natis dominum flexura rogando
Ire parat. Famuli currum junxere volantem
Impetus, horribilisque Metus, qui, semper agentes
Praelia, cum fremitu Romam comitantur anhelo,
Sive petat Parthos, seu cuspide turbet Hydaspen.
Hic ligat axe rotas: hic sub juga ferrea mittit
Cornipedes, rigidisque docet servire lupatis.
Ipsa, triumphatis qua possidet aethera regnis,
Adsilit, innuptae ritus imitata Minervae.
Nam neque caesariem crinali stringere cultu,
Colla nec ornatu patitur mollire retorto;
Dextrum nuda latus, niveos exserta lacertos,
Audacem retegit mammam, laxumque coërcens
Mordet gemma sinum. nodus, qui sublevat ensem;
Album puniceo pectus discriminat ostro.
Miscetur decori virtus, pulcherque severo
Armatur terrore pudor, galeaeque minaci;
Flava cruentarum praetenditur umbra jubarum;
Et formidato clipeus Titana lacessit

95. Lu-

71. *Parnassia*] *Parnasia* alter Vossii Cod.

73. *Postquam fulmineis*] Postquam Theodosius imperator, tyrannis devictis, Alpes Julias patefecit. DELR.

76. *Pro natis*] *gnatis* unus Pulmanni. HEINS.

77. *Ire parat*] *jure parat* Marcil.

79. *Romam comitantur*] *dominam* Gronovius, ut alterum ex Glossa sit procusum. HEINS.

80. *Turbet*] *turpet* Exc. Vossii.

81. *Ligat*] Ita Lib. I. de Rapt. 298.

—— *Torvos invisa jugales*
Alecto temone ligat. BURM.

Sub *juga ferrea nectit*] Isingrini liber *mittit*. quod Raphelengius & Claverius secuti. Vulgatam lectionem non temere damnem; sic *nexos ad juga tarda boves* Avienus dixit Fab. 32. & fab. 28. *cervicem innectere aratro*. noster Nupt. Celerinae v. 104.

Florea purpureas adnectunt frena columbas.

sub juga vertit. prim. Vatic. ut Lib. II. de Raptu:

Vertunt emeritos ad pascua nota jugales. HEINS.

Sed in IV. Cons. Honor. 607. in MSS.

—— *Caspia nectit eburnis*
Colla jugis. quare retinui *nectit*. BURM.

83. *Quae possidet aethera regnis*] *qua* legendum ex Leidensi libro bene vidit Cl. Gronovius III. Obs. 14. nec aliter Aldus. sic & supra Barthius, *Coepistis qua finis erat*. infra etiam cum scriptis corrigendum:

—— *qua fine sub imo*
Angustant aditum curvis anfractibus Alpes. HEINS.

Ipsa triumphantum quae possidet aethera regnis Junta. sed *triumphatum qua* Vicetin. Parm. & Exc. Voss.

85. *Caesariem*] de mulieris coma dici probat Barthius ad Epithal. Honor. 99. vid. ad Virg. IV. Georg. 337.

88. *Retegit*] *tetigit* vitiose Vicetin.

90. *Pectus*] *rectius* Junt.

95. Lu-

Lumine, quem tota variarat Mulciber arte.
Hic, patrius Mavortis amor, foetusque notantur
Romulei. pius amnis ineſt, & bellua nutrix.
Electro Tiberis, pueri formantur in auro.
Fingunt aera lupam: Mavors adamante coruſcat.
Jam ſimul emiſſis rapido velocior Euro
Fertur equis, ſtridunt Zephyri, curſuque rotarum
Saucia dividuis clareſcunt nubila ſulcis:
Nec traxere moras, ſed lapſu protinus uno,
Quem poſcunt, tetigere locum; qua fine ſub imo
Anguſtant aditum curvis anfractibus Alpes,
Clauſtraque congeſtis ſcopulis duriſſima tendunt,
Non alia reſeranda manu, ſed pervia tantum
Auguſto, geminisque fidem mentita tyrannis.
Semirutae turres, avulſaque moenia fumant.
Creſcunt in cumulum ſtrages, vallemque profundam
Aequavere jugis. ſtagnant inmerſa cruore

Cor-

95. *Arte*] *hoſte* Excerpt. Voſſ.

96. *Foetusque Romulei*] incurioſe dictum notat Barthius, ſed quia, ut quidam ſcribunt, Romus, qui eſt Remus, & alter per diminutionem Romulus dictus fuit, poteſt uterque dici *Romulei foetus*, quia ambo infantes erant, & quaſi Romuli. BURM.

97. *Pius amnis ineſt*] Sic plerique ſcripti. Moreti liber *pius annus*, unus Mediceus *prius amnis*. proxime verum. Vulgo *poſt amnis*. *Pius amnis*, quod pueris ſibi objectis pepercerit. atque ita curis ſecundis Barthius. HEINS. Florus Lib. I. I. *Tiberinus repreſſit amnem*. in codice Sixii erat *poſt amnis iners*, etiam eleganter, ut *languida flumina* Eidyll. IV. 28. BURM.

98. *Pueri*] *pinus* Vicetin.

99. *Fingunt aera lupam*] Haec magni Scaligeri conjectura; quam Raphelengius & cum Claverio Barthius merito probarunt. Gyraldi liber cum Petaviano *Pingunt*. vulgo *Tingunt*. Lib. I. de Rapt. v. 265.

Nec non & patrui fingit ſacraria ditis.

Sic enim ſcripti quidam. ante ibidem dixerat *tenero clementior aevo Fingitur*. Vera ſcriptura eſt in primo Vaticano. HEINS.

102. *Clareſcunt*] vid. IV. Conſ. Hon. 192. 110. & I. Rapt. 230.

104. *Fine ſub uno*] τὸ *uno* praeceſſerat proxime *lapſu protinus uno*. quare ſcribendum *fine ſub imo*. Barthius mallit *fine ſupino*. Statius via Domitiana,

Sed quam fine viae recentis imo
Albam crinibus infulisque cerno?

qui locus Barthianam conjecturam ſatis enervat ac jugulat. *imus finis* pro extremo ponitur, quomodo & *imus angulus* ſaepe. HEINS.

105. *Anguſtant*] *anguſtare* Colin. & Junt.

106. *Congeſtis*] *conjectis* quidam Codices, & Heinſius in prioribus editionibus, & ſolent hae voces conmutari. vid. ad Ovid. I. Amor. IX. 12. *tendunt* pro extendunt capio, ut longae ſint illae anguſtiae & clauſtra. exempla ſuppeditabunt notae Heinſii ad Ovid. X. Met. 506. & Oudend. ad Lucan. VI. 39. BURM.

108. *Geminisque fidem*] Maximo primum, deinde Eugenio. DELR.

110. *Creſcunt in cumulum*] Barthius praefert ſcriptorum quorumdam lectionem *Creſcunt in tumulum ſtrages*. vulgati *in cumulum*: ſed *acervi ſtragum* paſſim occurrunt apud poëtas. Bello Gildonico vs. 32. ex antiquis codicibus *cumulos repletos ſtragibus* habes. HEINS. *Strages* hic pro ipſis cadaveribus ſumuntur, quae creſcere poſſunt non in tumulum, ſed cumulum. Quintil. Decl. IV. 17. *exſultant ſuper ſtratorum corporum ſtrages*. nec diſſimiliter Val. Flac. V. 695. dixit *quantis inſultet acervis*. ubi vide notata. & Ovid. V. Met. 88. *adſtructos morientum calcat acervos*, melius quam *exſtructos*; eſt enim idem quod noſter *creſcentes in cumulum* dixit. & ita hae voces commutantur in MSS. apud Lucan. IV. 98. & V. 643. Si in *tumulum* creſcerent, abſurdum eſſet addere *aequare vallem jugis*; tunc enim tumulus quidem in valle exſtaret, ſed nunc repleta vallis tota aequatur monte, ut nulla vallis adpareat, ſed cumulo iſto repleto aequata ſit verticibus montis. In Vicetin. erat vitioſe *in culmine*. BURM.

11. *Immenſa*] *immerſa* Cod. Barthii, quem vide. & ita edidit Claverius.

111. Tra-

Corpora: turbantur permiſto funere manes.
Haud procul exacto laetus certamine victor
Ceſpite gramineo conſederat, arbore fultus
Acclines humeros. dominum gaviſa coronat
Terra ſuum, ſurguntque toris majoribus herbae.
Sudor adhuc per membra calet, creberque recurrit
Halitus, & placidi radiant in caſſide vultus.
Qualis, letifera populatus caede Gelonos,
Procubat horrendus Getico Gradivus in Haemo.
Exuvias Bellona levat, Bellona tepentes

Pulvere

112. *Traduntur permixto*] *truduntur* agnoſcunt Vicet. & Pariſienſes: Lugdun. & Baſileenſ. *traduntur.* Manuſc. & Moguntini, quod non repudio, *turbantur* DELR. *turbantur* Iſingrinus & ſcripti aliquot ex noſtris. Primae editiones *truduntur*, quomodo ex conjectura viri illuſtris Raphelengius, cum *traduntur* in vulgatis libris legeretur inſulſe. Lib. I. in Rufin. 381. *imo barathri trudero receſſu.* ita ſecundus Vaticanus, non *claudere*, aut *condere.* IV. Conſ. Honor. 495. *patria moeſtus non truditur exul.* Epiſt. ad Hadrianum, *hic undique truditur exſul.* HEINS. *turbantur* verum eſt. ut neſciatur, quis ſit, qui ſepulchro condatur, quia *confuſa corpora amiſere notas*, ut Lucanus ſimili fere in re dicit Lib. II. 167. BURM.

115. *Acclives*] Ita veteres editiones. ſed Barthius recte *acclines* reſtituit, quem vide, eſt imitatio Virgilii Lib. X. Aen. 835. BURM.

117. *Crebroque recurris Halitus*] *creberque* Aldus & ſcripti, rectius. ut Lib. II. in Eutrop. 323. *creberque recurrit Nuncius in caſſum.* HEINS. aemulatum credo illa Virgilii IV. Aen. 3. *multusque recurſat gentis honos.* licet de alia re. *crebrisque* Vicetin. & Parm. BURM.

120. *Gradivus in arvo*] Vet. Lib. *Haemo.* ſic Papin. I. Thebaid. *Geticoque pecus ſtabulare ſub Haemo.* de Haemo Livius Lib. XL. Vet. Lib. tertio abhinc verſu *ſplendoribus Haemum.* DELR. *in Haemo* Delrii codex, & tres ex noſtris, non *in arvo.* recte. illa Statii reſpexit Theb. IX.

—— qualis Getico procumbit in Haemo
Coelo mixta comas quercus.

noſter Lib. I. in Rufin.

Mavors, nubifero ſeu tu procumbis in Haemo.

Haemus certe Marti ſacer, unde Mavortius Silio XI. 466. dictus. Statius Theb. VI.

—— adverſo riſit Gradivus ab Haemo.

& Lib. VII. Martis hoſpitium deſcribens:

—— adverſo domus inmanſueta ſub Haemo.

Callimachus Hymno in Delon:

Ἥμενος ὑψηλῆς κορυφῆς ἐπὶ Θρήϊκος Αἵμου,
Θοῦρος Ἄρης ἐφύλασσε σὺν ἔντεσι.

atque ita paſſim poëtae. quamquam pro vulgata ſcriptura facere nonnihil videtur illud Maronis:

Gradivusque pater Geticis qui praeſidet arvis.

Caeterum pro *horrendus*, *horrendum* Leidenſis. optime. *procubare horrendum*, ut Conſ. Manlii:

—— nec dentibus unquam
Inſtrepis horrendum.

Virg. Aeneid. XII. *horrendumque intonat armis.* ſic & *blandum rubere* ſupra. *ſaevum fremere* Lib. II. de Rapt. Proſ. v. 243. & *praeſagum canere*, ibid. v. 7. ex antiquis codicibus. *cruentum mugire*, Lib. I. in Rufin. *regale tumere* & *ſaevum mutare*, Lib. II. *immane fremere*, Conſ. Manlii. *fictum anhelare*, Lib. I. in Eutrop. *flebile ſuſpirare*, & *inſanum proclamare*, Lib. II. *anile gemere*, Lib. I. in Stilic. atque ita paſſim. quorum & pleni Statius, Silius, alii. emendandus tamen ille Lib. IV. Theb. ex membranis:

—— capiti tremit aerea caſſis
Ter niveum candente juba.

jubam triplicem intelligit, cujus & Virgilius mentionem facit. vulgo, *Ter nivea ſcandente juba.* HEINS. In omnibus exemplis, quae Heinſius adducit, & praeter quae plurima ſunt, nullum reperio, unde *jacere* vel *cubare horrendum* eleganter dici mihi videtur; ſed vel ſonitum aliquem, vel externum corporis habitum, quibus terror incutitur adſpectantibus, adjuncta verba notant. ideoque unius codicis auctoritate non auſim mutare *horrendus.* in Leidenſi etiam codice erat *in anro* a manu prima, forte pro *antro*, licet *in Haemo* praeferam. *in arvo* erat in Vicetin. Parm. Ald. Junt. & aliis. ita & Stat. VI. Theb. 665.

Qualis Biſtoniis clypeus Mavortis in arvis. BURM.

121. *Exuvias Bellona levat*] *gerit* Gyrald. pr. Vatic. Farneſ. & unus Mediceus, ſed praeſtat alterum. HEINS.

Bellona tepentes] Ita in Plantiniano & Palmerii codice reperit Delrius. & in Excerptis Voſſii Heinſius, qui & recepit in textum, pro *bellique tepentes*, ut edidit Claverius: quamquam & *belli*

B 3 *pulvis*

Pulvere solvit equos; inmensaque cornus in hastam
Porrigitur, tremulisque ferit splendoribus Hebrum.
Ut stetit ante ducem discussas Roma per auras,
Conscia ter sonuit rupes, & inhorruit atrum
Majestate nemus. prior hic; O numen amicum,
Dux ait, & legum genitrix, longeque regendo
Circumfusa polo, consors adjuncta Tonanti,
Dic agedum, quae caussa viae? cur deseris arces
Ausonias, coelumque tuum? dic, maxima rerum.
Non ego vel Libycos cessem tolerare vapores,
Sarmaticosve pati medio sub frigore Coros,
Si tu, Roma, velis. pro te quascumque per oras
Ibimus, & nulla sub tempestate timentes

135. Sol-

pulvis dici eleganter possit, ut III. Cons. Honor. 37. *grato respersus pulvere belli.* & Val. Flacc. II. 419. *pulverem pugnae* dixit. alii saepe alia epitheta addunt, & simpliciter etiam dicunt. vid. ad Val. Flac. I. 13. ideoque lectori optionem relinquimus. *Exutas vias Bellona leva*, *Bellona repentes* Vicetin. *bellisque tepentes* Parm. BURM.

122. *Cornus in hastam porrigitur*] *in hostem* Barthius legit primis curis, secundis *in altam.* allus *in astra.* nihil mutandum. Hoc vult: inmensam illam cornum Marti pro hasta fuisse, usum hastae praebuisse. sic infra, *turrigerae surgunt in culmina ripae.* vide notas ad Lib. I. in Rufin. v. 151. apud Statium Achill. I. *jamque Odrysiam Gradivus in hastam Surgeret.* HEINS. Sensum, quem Heinsius dat, non ex verbis exire puto. sed voluit Poëta sine dubio Martem exarmari ministerio Bellonae, & hastam manibus ejus ablatam fixam fuisse terrae, & hinc splendore suo percussisse Hebrum. quare ego mallem legere *in auras porrigitur*, ut fixa fuerit & surrexerit in altum. arma enim deposita juxta cubantes jacere, & hasta figi ad caput solebant in terra. vid. ad Ovid. I. Amor. IX. 26. sed quia sequitur *auras*, non alienus essem a Barthii *in astra.* saepe enim illa hyberbole utuntur poëtae. ut II. de laud. Stilic. 372. *tendens ad sidera quercum.* vid. ad Grat. Cyneg. vs. 143. nam vulgata inepta est. quia *cornus* est ipsa hasta. jam *hasta in hastam porrigitur*, quis ferat? BURM.

124. *Auras*] *aures* Vicetin.

125. *Conscia ter sonuit rupes*] sic optimus Moreti liber, ut olim conjeceram. vulgo *tunc sonuit.* Lib. II. de Rapt. *ter cardine verso Praesagum cecinere fores.* sic & alibi. *Concita* etiam Leidensis. non male. mox *inhorruit atrum*, non *acri*, cum scriptis legendum, quod Delrius jam vidit & Raphelengius. ut apud Virgilium:

—— *horrentique atrum nemus imminet umbra.*

Opinor praeterea repetendum *ter. ter inhorruit atrum nemus.* HEINS. probabilem Heinsii conjecturam facit vitiosa lectio edit. Vicetinae, quae *inhorruit acriter*, ut *ter* aberraverit loco. forte etiam *conscia ter sonuit rupes, ter inhorruit acri* &c. *atrum* Parm. BURM.

Inhorruit acri] Solus Vicetin. *acriter*, unde ceteri *acri* effecerunt ingeniose; nisi in vet. Cod. inveniretur *atrum* & *luci*, minime caedui, nihil, aut parum admodum, lucerent. DELR.

126. *Prior hic*] malim *prior huic.* HEINS.

128. *Adjuncta Tonanti.*] Roma scilicet, cui pulcherrimum templum exstructum fuit in monte Palatino e regione Capitolii. CLAVER. *addicta* est in Codice Vossiano, edit. Vicetin. Isingriniana, & aliis edit. *adducta* in Juniano & Barthiano. *addita* Parm. blanditur admodum τὸ *addicta*, quasi consilio Deorum haec dignitas ipsi addicta esset. *Tonantis* idem Junian. & Voss. BURM.

129. *Dic agedum*] An, *Dic*, *age*, *dic*, *quae caussa viae?* vid. ad Ovid. IV. ex Pont. III. 21. BURM.

131. *Labores*] ex sequenti versu apparet legendum cum v. l. *vapores.* porro ne quis fallatur, haec non ab Honorio, sed Theodosio seniore, qui nondum e vivis excesserat, dicuntur. DELR. *tolerare vapores* recte ex suo libro Delrius. perperam vulgo *labores.* Lucan. IV. 305.

Quoque minus siccos possent tolerare vapores,
Quaesitae fecistis aquae.

Lib. IX. 588. *monstrat tolerare vapores.* *Non jubet.* sic vetus liber. Ovid. II. Metam.

—— *neque enim tolerare vapores*
Ulterius potuit.

Aethiopum vapores sic & noster dixit Lib. I. in Stilich. 180. & alibi. HEINS. vid. ad Silium XIV. 583.

133. *Per oras*] *per horas* Vicetin. Ald. Junt. ut tempestates anni intelligat. sed millies in MSS. *orae* & *horae* adspiratione addita occurrunt. BURM.

135. *Hi-*

Solſtitio Meroën, bruma tentabimus Hiſtrum.
Tum regina refert; Non me latet, inclyte rector,
Quam tua pro Latio victricia caſtra laborent:
Nec quod ſervitium rurſus, Furiaeque rebelles
Edomitae paribus ſub te cecidere triumphis.
Sed, precor, hoc donum cum libertate recenti
Adde, precor, ſi vera manet reverentia noſtri.
Sunt mihi pubentes alto de ſemine fratres.
Pignora cara Probi, feſta quos luce creatos
Ipſa meo fovi gremio. cunabula parvis
Ipſa dedi, cum matris onus Lucina beatum
Solveret, & magnos proferrent ſidera partus.
His ego nec Decios pulchros, fortesve Metellos
Praetulerim: non, qui Poenum domuere ferocem,
Scipiadas, Galliſque genus fatale Camillos.
Pieriis pollent ſtudiis, multoque redundant
Eloquio. nec deſidiis, dapibusve paratis
Indulgere juvat: nec tanta licentia vitae
Abripit, ut mores aetas laſciva relaxet:
Sed gravibus curis animum ſortita ſenilem
Ignea longaevo frenatur corde juventus.
Illis, quam propriam ducunt ab origine, ſortem

Sic

135. *Hiſtrum*] *Hebrum* in Barthian. & Moreti.

137. *Quam tua*] ita pro diverſa lectione in Petaviano notatum, & bene. Vulgo *Quod tua*. *Quam* pro *quantum*, neque aliter Palatinus, & a manu ſecunda primus Vaticanus. HEINS. *laborant* Junian. & alii, quia olim legebatur *quod tua*, & mox *cecidere*. in Voſſiano etiam, *Nec quod ſervicii*. BURM.

139. *Paribus*] ut enim Maximi, ſic Eugenii, vivi potitus erat. DELR.

140. *Sed precor hoc donum cum libertate recenti Adjicias*] *Adde, precor* Gyraldinus, vere, ut puto. certe primus Vatican. & Farneſ. *Adde* pro *Adjicias*, claudicante verſu. Geminatio illa τῦ *precor* efficax eſt. HEINS. Neſcio an in illa geminatione hic quaedam ſit venuſtas. forte,

Adde, prior tibi ſi remanet reverentia noſtri.

vel diſtingue poſt *Adde prior*. nam *precor* & *prior* alibi etiam commutantur. vid. ad Valer. Flacc. VII. 163. praeterea non eleganter dicitur *donum addere cum libertate recenti*, niſi poëtam excuſet aevi ſui ſcabrities. poſſet etiam *hoc donum, jam libertate recenti, Adde*. BURM.

146. *Proferrent ſidera partus*] Sic meliores ſcripti. vulgatum *praeferrent* admitti non poteſt, cum *praetulerim* mox ſequatur. *praeberent* Gyraldi liber. mox iidem ſcripti rectius, *Hic ego nec*, quam *non*. HEINS. *proferrent* rectum. ut infr. v. 237. *quid protulit aequum Falſus olor*. pro *ſidera* vero intelligo menſes legitimos partui. Barthius de ipſo coelo & natura capit, quae laborarunt in proferendis his fratribus. niſi quis malit *magnos proferret, ſidera, partus*, per appoſitionem, ut paſſim *ſidera* dicuntur inluſtres viri, quos Lucina obſtetricans protulit. ſi quis *praeferrent* retinere vellet, explicandum eſſet, ſidera oſtendiſſe, promiſiſſe hos naſcentes magnos fore quondam viros, ut *praeferre* ſit prae ſe ferre. BURM.

149. *Fatale*] *lethale* Exc. Voſſii & Cod. Junii. *fatale Catullos* Vicent. eadem Exc. *forteſque Metellos*. Lucan. Lib. II. 545.

— cum fata Camillis
Te, Caeſar, magniſque velint miſcere Metellis.

151. *Deſidiis*] *Deſidiae* Heinſ.

152. *Juvat*] *parant* Colin.

153. *Abripit*] Sequor hic Claverium. vulgo *arripit*. Idem Claverius bene *ut relaxet*, non *aut relaxat*. haud dubie ex veteri libro. certe Palatinus, quem Barthius ubique ſuum codicem appellat, neſcio quo jure, *ut relaxat*. proxime verum. HEINS. *arripuit* Junt.

159. *De-*

Oramus praebere velis, annique futurum
Devoveas venientis iter. non inproba poſco.
Non inſueta dabis. domus hoc de more requerit.
Adnue. ſic nobis Scythicus famuletur Araxes,
Sic Rhenus per utrumque latus: Medisque ſubactis
Noſtra Semiramiae timeant inſignia turres:
Sic fluat adtonitus Romana per oppida Ganges.
Ductor ad haec: Optata jubes, ultroque volentem,
Diva, rogas. non haec precibus tentanda fuiſſent.
Usque adeone meam condunt oblivia mentem,
Ut pigeat meminiſſe Probi, quo vindice totam
Vidimus Heſperiam, feſſasque reſurgere gentes?
Ante dabunt hiemes Nilum; per flumina damae
Errabunt, glacieque niger damnabitur Indus;

Ante

159. *Domus hoc*] non *haec* ſcripti meliores. HEINS.

160. *Sic nobis*] *ſic vobis* Parm. Junt. Colin.

Araxes] Hermol. Barbarus in Plinianis Caſtigationibus *Jaxes*, qui Bactrianorum eſt, legit, cui cum tam veteres libri, quam vulgati, quotquot vidi, praeter Vicet. qui inſulſe *Artaxerxes*, omnes repugnent, & uno ore *Araxes* tradant, neque ego aſſentior. DELR. firmat vulgatam locus in Bell. Gild. 31. *non ut proculcet Araxem Conſul ovans.* BURM.

162. *Timeant inſignia turres*] Unus Pulmanni *ſtupeant*. ut VI. Conſ. Hon. 338.

Romanum ſtupuit Maeotia terra tribunal. HEINS. eadem variatio apud Silium V. 202. ubi vid. doctiſſ. Drakenborchium, & firmat ſequens *adtonitus*. vide & Lib. I. de laud. Stil. 54. BURM.

164. *Ad haec*] *adhuc* Vicetin.

165. *Non haec*] *Non huc* Vicetin. Parm. Junt. Ald.

166. *Condunt oblivia mentem*] malo *condant* cum Livineio. HEINS.

167. *Quo judice totam*] Qui haec de Praetorio Hiſpaniae intellegunt, nae illi ſe homines eſſe docent, eosque homines, qui nonnumquam graviter labantur. haud dubie enim de Italiae Praetorio, cui Probus praefectus fuit, agit. Legitur in membranis, *vindice*. DELR.

Probi] *bonis* Exc. Voſſii.

168. *Feſſasque reſurgere gentes*] *turres* Moretl liber, elegantius. ut apud Statium Theb. IV. *magnaeque Amphionis arces Jam ſenio nudant latus.* de quo alibi in his notis. Valer. Flacc. IV. 20. *feſſae ſylvae.* & IV. 66. *feſſa juga.* hoc tamen loco vulgatae ſcripturae controverſia temere movenda non eſt, cum *turres* praeceſſerint. *Vindice* etiam pro *judice* Gyraldi liber & tres alii ex noſtris, quod Scaliger ac Delrius probant. Barthius improbare non debuit. HEINS. Sed *feſſae turres* eodem jure dici poſſunt, quo ante vs. 109. *ſemirutas turres* dixerat. nam vi bellica quaſſae & ſemirutae eleganter & Latine *feſſae* poſſunt dici. vid. *Heinſ.* ad III. Rapt. 352. & facilius librarii pro *turres* ſupponere potuerunt *gentes*, quaſi gloſſam, quam contra, quum numquam *gentes* interpretari potuerint *turres*. quae ut arces, urbes &c. ſaepe pro gentibus in iis habitantibus ponuntur. Sic apud Horat. I. Ep. III. 4. pro

An freta vicinas intercurrentia turres.

aliqui ſuppoſuerunt *terras*. quae vox etiam centies permutata in ſcriptis in *gentes*. praeterea *reſurgere* melius convenit turribus & moenibus, quam gentibus. Horat. III. Od. 3. 64.

Ter ſi reſurgat murus aheneus.

& ita *Troja reſurges* Ovid. I. Faſt. 523. & Remed. Am. 281. quamvis non negem *victos* & *feſſos* etiam *reſurgere* ſaepe dici. BURM.

169. *Nilum*] Suſpecta mihi vox eſt, & illa Hypallage Barthio excogitata pulchrum effugium eſt. vel explicandum de exundatione Nili, quae aeſtate fieri ſolet, non hieme, unde *aeſtivum Nilum* dicit I. in Rufin. 187. vel latere poteſt vox rei, quam producit aeſtas, numquam hiems. manum Claudiani divinare difficile. Sed quid ſi *Ante dabunt hiemes meſſem*, vel *fruges*. tale quid certe deſidero. nec *Indum* pro fluvio capere neceſſe eſt, nec ideo *piger* reponere, quum *niger* & *decolor* Indus paſſim dicitur ex calore Solis, ut creditur, colore contracto. unde incredibile fit glacie damnatum iri. vid. Broukh. ad Propert. IV. III. 10. & ſi jam fluvius intelligendus eſſet, *niger* potuit dici, vel quia accolae nigri, vel pro alto, profundo, ut *nigrum*

Ga-

Ante Thyefteis iterum conterrita menfis
Intercifa dies refugos vertetur in ortus,
Quam Probus a noftro poffit difcedere fenfu.
Dixerat, & velox jam nuncius advolat urbem.
Extemplo ftrepuere chori, collesque canoris
Plaufibus inpulfi feptena voce refultant.
Laetatur veneranda parens, & pollice docto
Jam parat auratas trabeas cinctusque micantes,
Stamine, quod molli tondent de ftipite Seres,
Frondea lanigerae carpentes vellera filvae:
Et longum tenues tractus producit in aurum;
Filaque concreto cogit fqualere metallo.
Qualis purpureas praebebat candida veftes
Numinibus Latona fuis, cum facra redirent
Ad loca nutricis jam non errantia Deli.
Illa feros faltus & defolata relinquens

Maena-

Galaefum explicant eruditi apud Virgil. IV. Georg. 126. ubi alii *piger* malunt. BURM.

Damae] *damne* Vicetin.

Glacieque niger] puto *glacieque piger*. agit enim de Indo flumine. HEINS. vid. Cerd. ad Virg. IV. Georg. 136. & Arentz. ad Plin. Paneg. XXX.

172. *Intercifa*] fublegiffe haec Statio II. Theb. 184. *Non fugeret diras lux intercifa tenebras* notat Gebhard. I. Crep. I. BURM.

173. *Poffit*] *noffit* Vicetin. *difcendere* Parm. Junt.

174. *Jam*] omittit Vicetin. edit. quae & *advolat axem*.

176. *Septenâ voce*] mallem *feptena valle*, fi per libros veteres liceret. *Septena voce* tamen, quia ex unoquoque colle vox & ftrepitus excitabatur. HEINS. *pulfibus impulfi* Vicetin. Parm. Junt. & Colin. de *refultare* vid. ad Calpurn. I. Eclog. 29. BURM.

178. *Trabeas*] Nefcio cui bono cuidam viro in mentem venerit exiftimare hic muliebrem feu matronalem trabeam defcribi, cum non illa, fed confularis, qua confules labente imperio coeperunt uti, graphice depingatur. DELR.

Cinctusque micantes] Ita fcripti noftri, etiam veterrimus Gyraldi, vulgo *currusque*, perperam. Cinctum Gabinum intelligit, quem Virgilius quoque cum trabea conjungit, VII. Aen. 612.

Ipfe Quirinali trabea cinctuque Gabino
Infignis.

alibi quoque nofter fic confularem togam vocat, ut Lib. I. in Eutrop. 300.

——— *cum tenderet artus*
Exangues onerare togâ cinctuque gravatos.

Lib. II. in Stilic. 331.

Hos etiam mirare libens ac fufcipe cinctus.

IV. Conf. Honor. Aug. 602.

Hoc fi Maeonias cinctu graderere per urbes.

quo loco nihil mutandum. Lib. I. in Eutrop. 28.

Rupta Quirinales fumant ergaftula cinctus.

VI. Conf. Hon. 561.

Membraque gemmato trabeae viridantia cinctu.

& Epigr. XXII. 5. *placidos cinctus*. HEINS. *currus* tamen probare videtur Gronov. Diatr. Stat. cap. 36. *Jam parat auctoritas*, *currusque*, Vicetin. *auratus trabeas* Parm. BURM.

179. *Tondent de ftipite Seres*] Ita cum vulgatis omnes noftri praeter unum Mediceum & Palatinum, in quibus *cefpite*, quod fruftra probatur Barthio. *lanigeros lucos* dixit Silius Lib. VI.

Seres lanigeris repetebant vellera lucis.

HEINS. eadem variatio Lib. I. in Eutrop. 126.

Et nihil exhaufto caperent in ftipite lucri.

tundent Vicetin. *condent* Ald. BURM.

182. *Concreto*] Barthii libri *conferto*. dein *cogit incalere* Vicetin.

186. *Illa feros faltus*] *feris* legit indubitata, ut ipfe putat, conjectura Barthius. fed *feros montes* Virgilius Eclog. V. dixerat:

——— *montesque feri filvaeque loquuntur.*

Nafo in Ibin quoque:

Perque feros montes tauro rapiente traharis.

fera nemora in Catulli Galliambo. Fefto *ferus ager*, *incultus*. HEINS. vid. ad Ovid. IV. Epift. 38.

Maenala, laſſato certis venatibus arcu:
Phoebus adhuc nigris rorantia tela venenis
Exſtincto Pythone ferens. tunc inſula notos
Lambit amica pedes, ridetque Aegeus alumnis
Lenior, & blando teſtatur gaudia fluctu.
Sic Proba praecipuo natos exornat amictu;
Quae decorat mundum: cujus Romana poteſtas
Foetibus augetur. credas ex aethere lapſam
Stare Pudicitiam, vel ſacro thure vocatam
Junonem Inachiis oculos advertere templis.
Talem nulla refert antiquis pagina libris,

Nec

187. *Cretam venatibus*] emendo ex vet. libr. *certis venatibus*. Horat (1. Od. 18.) *Metuende certa Phoebe ſagitta*. Delr. *centum* veteres libri. alii *Cretam*, inepte. *certis* non male. ſed quia diverſi ſunt venatus, & totidem, quot ferarum genera, veterem lectionem admiſi. Ovid. II. Faſt. 163.

Mille feras ſilvis Phoebe venata redibat.

ſcimus vero *certam ſagittam* dici eleganter a Lyrico. ſed quia *laſſatum arcum* dicit Claudianus, ei *centum* convenire arbitror. Claver. *Laſſato certis venatibus arcu*, codices plerique. optime. inſulſe vulgo *Cretam*. unde *pharetram* vir doctus. Claverius ex ſuo libro *centum*. Nos veram lectionem exhibemus. ſic *certa Phoebus ſagitta metuendus* Horatio. Priſcianus Periegeſi:

Inde Sacae nimium certis gens mira ſagittis.

certus mucro apud Noſtrum Lib. I. in Eutropium,

Advolat Armenius certo mucrone reciſos
Edoctus mollire mares.

noſter de Scipione III. in Stilic. praef. 9. *Tyrias certa fracturus cuſpide vires.* & IV. Conſ. Hon. 528.

—— quam felix arcus, certique petitor
Vulneris, & juſſum mentiri neſcius ictum!

Ovid. Amor. Lib. III. Eleg. IX.

Viderat Jaſium Cretaea Diva ſub Ida
Figentem certa terga ferina manu.

& Statius Theb. IV. de venatu Atalantae:

Difficileſque manus & nullo in vulnere certae.

& Theb. VIII. vs. 337. *certa indignantur in hoſtem Spicula.* & vs. 659. *quamvis & arundine certa Parthenopaeus agat. Deucalion certus jaculis* apud Valer. Flac. Lib. I. & mox, *certus Aethalides ſubitas nervo redeunte ſagittas Spargere.* Noſter Nuptiis Honor. Auguſti, (Feſcenn. 2.) *Parthis ſagittas tendere certior.* vide quae notamus ad Remed. Amor. vs. 112. atque ita intelligendum illud Statii Theb. VIII.

—— jam palpitat arvis
Phoedimus, & certi nondum tacet arcus Amyntae.

Heins. *Cretam venantibus* Ald. Junt.

190. *Lambit*] hoc ſordidum cenſet Barthius. miror non repoſuiſſe *ambit*. ſed ſive *ambit*, ſive *lambit*, legas, neutrum inſulae convenire videtur, ſed fluvio cuidam, cujus nomen forte latet. vid. Heinſ. ad Ovid. XIV. Metam. 633. Burm.

Aegeus] Barthius hic numen peculiare maris fingit poſt Delr. ad Senec. Theb. 313. ſed *Aegeus* pro mari Aegeo. vide quae diximus ad Valer. Flacc. V. 715. & ita *Jonius* & ſim. Burm.

191. *Fluctu*] *fletu* Cod. Jun. a manu prima, quod ex vulgato illo gaudio, quod lacrymas excutit, provenit. de quo ad Ovid. X. Met. 445. ſed cum Aegeum mare ut atrox & proceelloſum fere deſcribitur, nunc pacatum & blando fluctu, in gratiam Apollinis & Dianae, fingitur. Burm.

192. *Sic Proba* &c.] Haec fuit doctiſſima, & quae praecipuo amictu filios exornaverit, id eſt, virtute & doctrina, velut altera Cornelia, de cujus laude multa B. Hieronymus. Compoſuit autem centones, qui ſub Falconiae nomine prodierunt. At vetus inſcriptio: ANICIAE FALTONIAE. PROBAE, FIDEI ET NOBILITATIS ANTIQUAE ORNAMENTO ANICIANAE DOMUS, FAMILIAE SERVANDAE, AC DOCENDAE, CASTITATIS EXEMPLO, CONSULUM PROLI, CONSULUM MATRI. Claverius.

195. *Thure vocatam*] Imitatur Horatium, qui Lib. I. Od. 30.

——— vocantes
Thure te multo Glycerae decoram
Transfer in aedem. Burm.

196. *Oculos advertere*] Addatur hic locus iis, quibus Heinſii correctionem apud Ovid. VI. Met. 180. intempeſtivam eſſe oſtendi. & Barthius repudiat hic

Nec Latiae cecinere tubae, nec Graja vetuſtas:
Conjuge digna Probo: nam tantum coetibus exſtat
Femineis, quantum ſupereminet ille maritos:
Ceu ſibi certantes, ſexus quid poſſit uterque
Hunc legere torum. taceat Nereïda nuptam
Pelion. o duplici foecundam Conſule matrem,
Felicemque uterum, qui nomina parturit annis!
Ut ſceptrum geſſere manu, membrisque rigentes
Aptavere togas, ſignum dat ſummus hiulca
Nube pater, gratamque facem per inane rotantes
Proſpera vibrati tonuerunt omina nimbi.

Accepit

hic *avertere*. per *Inachia templa* innuit Heraeum, quod in Argolica erat. *in atiis* Vicetin. BURM.

198. *Nec Graeca vetuſtas*] Moreti liber *grata* pro *Graja*, qui error frequentiſſimus. neque aliter primus Vatic. & Farneſ. IV. Conſ. Honor.

—— *nec deſinat umquam*
Tecum Graja loqui, tecum Romana vetuſtas.

HEINS. Barthius grandius putat:

Non Latiae cecinere tubae, non Graja vetuſtas.

200. *Ille maritos*] In quibusdam vulgatis codicibus quatuor deinceps verſus collocantur hi:

Ceu ſibi certantes ſexus qui poſſit uterque
Hunc legere, ad berum, taceat Nereida nuptam
Pelione duplici fecundam conſule matrem,
Felicemque uterum qui nomina parturit annis.

quos non exiſtimo eſſe τῦ ποιητῦ, verum ejus, qui crediderit aliquid deſiderari, cum revera, ſi accurate perpendas totum locum, iis ſublatis, nihil deſideretur. Adde quod & verbis & ſententia inepti ſint. Adde quod neque in MSS. neque in Vicetinis, Moguntinis, Pariſienſibus habeantur, itaque eos delendos cenſui, ut adulterinos. DELR. hi quatuor verſus aberant a quodam Manuſ. idque ante me notavit Delrius, ſed in alio ſic ſe habent:

Ceu ſibi certantes ſexus quid poſſet uterque
Hunc legere thorum (taceat Nereida nuptam
Pelion) o duplici foecundam conſule matrem,
Felicemque uterum, qui nomina parturit annis.

quae τῦ ποιητῦ γνήσια eſſe non dubito. agnovi enim multa huic loco adſinia in Claudiano. erant vero haec in excuſis corruptiſſima, quod impulit forte virum doctum, ut reſpueret. CLAVER. Horum quatuor verſuum, qui inquinatiſſime ab Iſingrino primum in lucem prolati erant, quosque aſteriſcis ut deploratos Raphelengius notarat, reſtitutio Claveriano codici debetur. male eos alii tentarunt. a noſtris ſcriptis abſunt. HEINS. in Leidenſi erant.

201. *Certantes ſexus*] his vero accinit locus in laudibus Serenae 68. ubi domus Theodoſii dicitur: *Gemino certatim ſplendida ſexu.* CLAVER.

203. *Pelion*] In monte Pelio celebratae ſunt nuptiae Pelei & Thetidis, quam *Nereida* vocat. Claudian. ex Ovidio in Metamorphoſi. Papinius I. Achill. 342. *dum Pelea dulce maritat Pelion.* vid. Praefat. in Nupt. Honor. CLAVER. vid. & III. Conſ. Honor. 115.

O duplici] Talis exclamatio in Laud. Serenae 48. *O maxima rerum gloria.* CLAVER. Heinſius conjecerat etiam, *Pelion. en duplici* &c.

204. *Felicemque uterum*] multa in hanc formulam congeſſerunt viri docti ad Petron. XCIV. & ad Ovid. IV. Metam. 325. BURM.

205. *Geſſere*] an *preſſere*, capiunt enim modo inſignia conſulatus. ſic *premere enſem*, *capulum*, & ſimilia. vid. ad Lucan. VII. 562. pro quo & *prendere* ſaepe in ſcriptis. BURM.

207. *Gratamque facem*] Ita omnes noſtri. cave igitur Barthium mutantem audias. HEINS. ille *geminam*, quia in MSS. reperit *genitamque*.

208. *tonuerunt omnia nimbi*] praeclare MS. & Mogunt. quem plerumque vet. Germ. appello, *omina*. DELR. ſic vel ſine libris ſcribendum jam olim vidi, quod & Gronovio in mentem venerat. τὸ *omina* tamen exſtat in nonnullis ſcriptis. vulgo *tenuerunt omnia* ſine ſenſu. quomodo & peccatur in Ruſo Feſto Avieno deſcriptione Orbis,

—— *tremit Indica tellus*
Preſſa pede, & toto tonuerunt claſſica coelo.

Ita enim caſtigandus is locus. *tonare omina*, ut *tonare verba* apud Propert. Lib. IV. Eleg. I. *tonare minas* apud Ovid. Lib. I. Amor. El. VII. & Alcimum Avitum Lib. IV. *tonare bella.* Silius Lib. I. 435. de Marte,

—— *flagrantia bella*
Cornipedum afflatu, tonare & ſtridoribus axis.

ſic

Accepit sonitus curvis Tiberinus in antris
Ima valle sedens, arrectisque auribus haesit,
Unde repentinus coeli fragor. ilicet herbis
Pallentes thalamos, & structa cubilia musco
Deserit, ac Nymphis urnam commendat herilem.
Illi glauca nitent hirsuto lumina vultu,

Cae-

sic prima editio. vulgatum *domat*, merito virgula censoria a Scaligero patre notatum. Dausquejum tamen patronum invenit. ita glandes ille sectatur semper. Mars accendit bella potius quam domat. *tonare bella* Martialis dixit Lib. VIII. Ep. 3. & VII. Ep. 22. de Lucano. quae vera illic lectio. atque ita scribendum puto Ep. 56. ejusdem libri, non *bella sonare*. noster IV. Conf. Honor. 319.

—— si bella tonant, prius agmina duris
Exerce studiis.

ubi libri non audiendi qui variant. III. Conf. Hon. 63. *civilia rursus Bella tonant*. Silius Lib. XII. 300. *Dum bellum tonat*. quibus tamen locis aliter sumendum. *arma Letiferum intonuere* Silio Lib. II. & Statio Theb. III. *tonitru armorum*. Val. Flacc. Lib. III.

Occupat os barbamque viri, clavamque superne
Intonat.

sic scripti, non *clavâ*. Propertius Lib. II. El. I. *Jovis Enceladique tumultus intonare*. noster denique Epistola ad Olybrium ex veteri libro,

Carmina seu fundis, seu Cicerona tonas.

nam vulgati *Cicerone* agnoscunt. Heins. de omine hoc fausto in nuptiis vid. Nann. Miscell. VII. 13. & ad II. de Rapt. Prof. 228. ubi & *Hymenaeon intonat*. *sonuerunt omina* edit. Amstel. Blawii & Elzevirii. *aspera vibrati tenuerunt* Vicetin. *tenuerunt omina* est in Parmensi. Gronovius hic *tonuerunt* legendum esse scripsit in epistola ad Joh. Isac. Pontanum, edita a Matthaeo in Syllog. p. LVII. Burm.

209. *Tiberinus*] genius Tiberis. Ennius Annal. primo, *Te nunc sancta Venus precor, & genitrix patris nostri, Ut nos de coelo visas cognata parumper: Teque Querine pater veneror, Horamque Quirini, Teque pater Tiberine tuo cum flumine sancto.* Delr. *curvusque Tribunus in antris* Vicetin. & Parm. *curvisque Tribunus* Junt.

Accepit] Barthius *Ut cepit*, unde non opus esse censet mox *arrectisque* legere, quod contra codices invectum ab Aldo forte. imitatur Virgil. II. Aeneid. 308.

Accipiens sonitum saxi de vertice pastor. Burm.

211. *Unde repentinus populi fragor*] *Scopulis* legunt. sed Puteanea excerpta *coeli*, quod sequor. agit enim de tonitru. Statius Thebaid. X. *non hic pelagi licet horrida clament Litora, non ullius coeli fragor.* ita scriptus codex, non *illic coeli fragor*. pro *arrectis* bene Raphelengius *arrectisque* superiori versu. eadem id excerpta confirmant. Phaedrus Lib. IV. Fab. LXXIV. de tonitru:

Canes confusi, subitus quod ruerat fragor,
Repente odorem mixtum cum merdis cacant.

qui locus in vulgatis exemplaribus male affectus est, cum legatur,

Canes, confusus subito quod fuerat fragor.

Heins. *erectis* Vossian. *erectis vallibus* unus Barthii. *hausit* etiam duo ejusdem. correxerat & Heinsius *Unde repentinus pepulit fragor*. in Vicetin. *unde repentinus oculi fragor*, quod corruptum ex *coeli*. Burm.

212. *Pallentes thalamos*] malim *squallentes*, ut & apud Ovid. Lib. I. Met. 373.

Ad delubra deae, quorum fastigia turpi
Squallebant musco.

nam & ibi *Pallebant* in editionibus. noster Nupt. Honor. 150. *vivo squallentia murice terga*. Lib. II. in Eutrop. 119. *infelix etiamnum squallet Orontes*. Heins. vide ad Lucan. V. 628. & ad d. l. Ovidii.

213. *Deserit atque domum*] Sic habet vet. lib. alii: *Deserit; ac nymphis dominam commendat herilem.* quod sane videtur minus concinnum: licet constet de Ilia, quae uxor Tiberini. Claver.

Urnam commendat herilem] Sic Gyraldi liber, primus Vatic. & novem praeterea. vulgo *dominam*. de urnis fluviorum notissimum. Lib. I. in Rufin. 134. *Rhenus projecta torpuit urna*. Lib. II. in Eutrop. 172. *aurata Pactolus inhorruit urna*. perperam utroque loco in vulgatis *unda*. Statius II. Theb. 218.

In laevum prima nixus sedet Inachus urna.

Theb. V. 275.

—— emissaeque indulgens Inachus urnae.

quae ex illis Virgilianis hausit, VII. Aeneid. 792.

Caelataque amnem fundens pater Inachus urna.

Claverius ex suo libro hic ediderat, *atque domum Nymphis commendat herilem*. non probamus, quamvis applaudente Barthio. Heins. non inepta lectio, quam memorat Claverius *atque domum Nymphis*, nam & fluvii domum habebant. Ovid. III. Amor. III. 92.

Nec tibi sunt fontes, nec tibi certa domus.

1. Me-

Caeruleis infecta notis, reddentia patrem
Oceanum: crispo densatur gramine colla.
Vertice luxuriat toto crinalis arundo:
Quam neque fas Zephyris frangi, nec sole perustam
Aestivo candore mori: sed vivida frondet
Aequaevum complexa caput. taurina levantur
Cornua temporibus raucos sudantia rivos.
Destillant per pectus aquae: frons hispida manat
Imbribus: in liquidos fontes se barba repectit.
Palla graves humeros velat, quam neverat uxor
Ilia, percurrens vitreas sub gurgite telas.

Est

I. Metam. 274. *Sic opus est, aperite domos.* & 574.
Haec domus, haec sedes, haec sunt penetralia magni Amnis.

Virgil. IV. Georg. 363.

Jamque domum mirans genetricis & humida regna.

& ita etiam Barthius primum capiebat, quem & vide ad Stat. IV. Theb. 581. ubi variis Diis domos dari probat. & ita *ventorum domos* Ovid. III. Met. 596. *urna* supposita fuit, quia notior illa fuit librariis *domo.* & facile est centum Poëtarum loca de *urnis* fluviorum cumulare. BURM.

215. *Caeruleis infecta*] *caeruleisque* Isingr. Edit. Gryph. *caeruleisque refecta* Junt. Colin. & in Vicetin. & Parm. *caeruleis refecta*, quod unde habeant, & quid velit, nescio; nisi quod similiter peccarint librarii infra vs. 264. *reddentia membris Oceanum* unus Barth. de significatione vocis *reddere* si legeris notas Heinsii & Drakenborchii ad Silium II. 634. nihil amplius desiderabis. BURM.

216. *Densantur gramine colla*] *densatur* Leidensis, eleganti obvioque apud poëtas Graecismo. sic Lib. II. de Rapt. 54. ex veteri libro, *primo signatur tempora cornu.* non *signantur.* & apud Ovid. Lib. II. Fast. 803. *positis urgetur pectora palmis.* non *urgentur.* Moreti liber *crispo densantur gramina collo*, recte etiam, dummodo *densatur* retineamus. HEINS.

219. *Vivida*] *invida spondet* Vicetin.

220. *Taurina levantur Cornua*] Videntur itaque Romani Tiberinum homini Cornuto assimilasse, quemadmodum Athenienses, Aeliano teste, Cephissum. Euripides in Jone, Cephisso, in Oreste Oceano, Horatius Aufido, alii aliis fluminibus cornua adscribunt. rationem Sophoclis in Trahiniis interpres reddit. DELR.

221. *Raucos sudantia rivos*] non placent isti *rauci rivi.* libri veteres nil juvant. *glauci rivi* possent reponi, sed ea vox jam praecessit. Curis secundis ad Nasonem Metam. XIV. vs. 447. monui videri scribendum *flavos rivos.* HEINS. *raucos rivos* defendimus ad Valer. Flacc. V. 141. BURM.

222. *Destillant*] *distillant* Vicetin.

223. *Se barba reflectit*] *repectit*, & mox pro *Illi*, *Ilia* legendum docti jam viderunt. libri nostri utrumque confirmant. manifesta imitatione haec imitatus est Sidonius Apollinaris Panegyrico Majoriani de Thybride:

Pectus palla tegit, quam neverat Ilia conjux.

& quae ibi sequuntur. Plura ad rem collegit Barthius Sic initio hujus Panegyrici Solis equi *crinem repexi* dictl. II. de laud. Stilic. 240. *tum flava repexo Gallia crine ferox.* Eidyl. V. 10. *repexa caesaries.* Statius Theb. II. 222.

—— *Libyco Tritone repexas Lota comas.*

Lib. VI. *stantesque repectit Aura comas.* Ita bene scripti. Prudentius Hymno in Romanum:

Mire infulatas, festa vittis tempora
Nexus, coronâ tum repexus aureâ.

Sic totus ille locus ex optimis membranis scribendus. perperam *replexus* indice Lucretiano Giphanius. HEINS. *resolvit* unus Barthii & Palmerii. *recepit* Vicetin. & Parm. Ald. Isingr. *Ilia* etiam Vicetin.

225. *Illi percurrens*] Non dubito quin legendum sit *Ilia*, quam Acron tradidit creditam Tiberino nupsisse, & quam, ante aliquot carmina, *dominam herilem* vocavit. de qua Sidon. ad Majorianum: *Pectus* (nempe Tiberino) *palla tegit quam venerat Ilia conjunx*, emenda *neverat.* DELR. alii Codices habent *illi.* at Sidonius imitator *Pectus palla tegit quam neverat Ilia conjux.* Ovidius Lib. III. Amor. VI. 81.

Supposuisse manus ad pectora lubricus amnis
Dicitur, & socii jura dedisse tori.

unde ab Horatio (I. Od. 2.) dicitur *uxorius*, quod templa Vestae, ubi antea resedit illa, prope inundaret. CLAVER.

226. *In-*

Eſt in Romuleo procumbens inſula Tibri,
Qua medius geminas interfluit alveus urbes
Diſcretas ſubeunte freto, pariterque minantes
Ardua turrigerae ſurgunt in culmina ripae.
Hic ſtetit, & ſubitum proſpexit ab aggere votum;
Unanimes fratres, juncto ſtipante Senatu
Ire forum, ſtrictasque procul radiare ſecures,
Atque uno bijuges tolli de limine faſces.
Obſtupuit viſu, ſuſpenſaque gaudia vocem
Oppreſſam tenuere diu; mox inchoat ore:
Reſpice, ſi tales jactas aluiſſe fluentis,
Eurota Spartane, tuis. quid protulit aequum
Falſus olor, valido quamvis decernere caeſtu
Norint, & ratibus ſaevas arcere procellas?
En nova Ledaeis ſoboles fulgentior aſtris.
Ecce mei cives: quorum jam Signifer optas
Adventum, ſtellisque parat convexa futuris.
Jam per noctivagos dominetur Olybrius axes
Pro Polluce rubens, pro Caſtore flamma Probini.

Ipſi

226. *Inſula*] Haec primum naſci coepit pulſis Tarquiniis, auctore Dionyſio Halic. fuit Aeſculapio ſacra, teſte Ovidio (I. Faſt. 291.)
Accepit Phoebo nymphaque Coronide natum
Inſula dividua quam premit amnis aqua.
ibi adhuc viſitur (ait Leander) navis e lapide Taſio, cujus uno in latere ſerpens in honorem Epidaurii, atque haec inſula ad formam navis redacta fuit. vide Ovid. xv. Met. 739. CLAVER.

227. *Qua*] *quo* Junt. Ald. & Colin. vid. ſupr. vs. 68. *geminas*, ut II. in Eutrop. 28. *Pronus & ingeminas mutavit Boſporus urbes.*

228. *Minantes*] vid. ad Valer. Flacc. IV. 178.

230. *Proſpexit*] *conſpexit* Junii, male. vid. ad Phaedr. I. 17. Ovid. VI. Met. 343.
Forte lacum melioris aquae proſpexit in imis
Vallibus. ubi etiam in Cantabr. & Leidenſi *conſpexit.* male. ex alto enim proſpicimus. ita ex muro *proſpectare equeſtre proelium* Saluſt. Jugurth. LX. ubi vide Cortium.

Aggere votum] Antiquo more, illis etiamnum temporibus Conſules, cum magiſtratum iniiſſent, vota pro ſalute principis & civium, atque pro Imperii aeternitate nuncupabant. eo reſpicit. DELR.

231. *Juncto ſtipante Senatu*] Ita ſcripti, vulgo *junctos.* Barthius *cuncto.* unus Vatic. *juxta.* Lib. I. in Rufin. 348. *junctoque ſequor tentoria curru.* Lib. I. in Stilic. 333. *Tyrrhenum poteras junctis tranſmittere ſignis.* ſic legendum. HEINS. forte, *ſancto ſtipante Senatu.* vid. Ovid. IV. ex Pont. IX. 17. Virg. I. Aen. 426. BURM.

232. *Ire forum*] pro in forum. ut Statius I. Silv. I. 8. *tentaſſes, me non audente, profundos Ire lacus.* ubi nihil mutandum, & ita noſter ſaepe. v. Barth. ad Bell. Get. 173. BURM.

233. *Limine*] *lumine* Exc. Voſſ. *imo* Vicetin.

234. *Suſpenſaque*] *ſuppreſſaque* unus Barthii. alter *oſtenſaque.*

236. *Fluentis*] *fluentes* Vicetin.

237. *Eurota Sparteve tuis*] meus codex ſcriptus *Eurotha partave.* hinc ego conjicio *Eurota Spartane.* ſed cur *Spartane*? quia propter Spartam fluit. DELR. *Eurotas Sparteve* Cod. Junt. & edit. Vicetin. Iſingr. Parm. Ald. *Eurata Sparteque* Exc. Voſſ.

238. *Falſus olor*] Juppiter, qui oloris forma Laedam compreſſit. Eurip. in Helena. DELR.

Decernere caeſtu] quod Pollucis proprium fuit, utrique tribuit. DELR.

239. *Norint & ratibus*] *Novit & a ratibus* Cod. Jun. ſed de utroque agitur. & *arcere* non requirit praepoſitionem. vid. ad Virg. III. Georg. 155. & Lucan. II. 495. *norunt &* Exc. Voſſ. BURM.

240. *En nova*] *Tu nova* Vicet.

Fulgentior] *fulgentibus* Exc. Voſſ.

245. *Ipſis*

Ipsi vela regent: ipsis donantibus auras
Navita tranquillo moderabitur aequore pinum.
Nunc pateras libare Deis, nunc solvere multo
Nectare corda libet. niveos jam pandite coetus
Naïdes, & totum violis praetexite fontem.
Mella ferant silvae. jam profluat ebrius amnis
Mutatis in vina vadis. jam sponte per agros
Sudent irriguae spirantia balsama venae.
Currat, qui sociae roget in convivia mensae
Indigenas fluvios, Italis quicumque suberrant
Montibus, Alpinasque bibunt de more pruinas.
Vulturnusque rapax, & Nar vitiatus odoro
Sulphure, tardatusque suis erroribus Ufens:
Et Phaëthonteae perpessus damna ruinae
Eridanus, flavaeque terens querceta Maricae

259. Li-

245. *Ipsis dominantibus*] Ita in vulgatis libris, non placet. Delr. Pulman. restituit *donantibus*, ut est in Vicetin. eadem varietas Lib. I. in Rufin. 144. & I. Rapt. 21. *donare* vero idem nostro quod aliis dare. Ovid. Epist. XVI. 23. *Ipsa dabit faciles auras ventosque secundos.* Heinsius conjecerat *ipsisque domantibus.* Burm.

247. *Deis*] *Deo* Exc. Voss. *patrias libare* Vicetin.

248. *Pandite coetus*] Vir incomparabilis in ora libri sui *pandite cinctus.* Cl. Barthius *pangite coetus.* quod tamen secundis curis damnavit. In Pricaeano *niveo jam plaudite coetu.* nihil mutandum. sic *pandere Helicona* Virg. Aen. VIII. & nostro praefatione Lib. II. in Rufin. *pandere mentis penetralia.* idem Lib. I. de Rapt. quam veram lectionem puto. *pandere aciem*, pro explicare, Livius. & *patefacere* & *aperire*, qualia & apud Tacitum non semel occurrunt. *picta pandit spectacula cauda* de pavone Horat. Lib. II. Sat. II. *pandere vestigia* Gratius de Cane:

Effuge, qui lata pandit vestigia planta.

Noster Lib. I. in Rufin. 212. *hic mollis panditur herba*, id est, se explicat. *pandere Battiadae carmina* dixit Stat. V. Silv. Epicedio in Patrem, pro explicare. Heins. *niveo jam pandite coetu. Naiades* Vicetin.

249 *Naides*] *Naiades totum* Cod. Jun. *totam frontem* Exc. Voss. perperam. sic I. de laud. Stilic. 86. *cum floribus aequora vernis Bosporus indueret.*

250. *Mella ferant silvae*] Cave *fluant* admittas cum Barthio, cum *profluat* sequatur. quod ille affirmat in Palatino, quem suum appellat, sic legi, falsum est. ex Pulmannianis Pamelii codex sic agnoscit, & unus Susii pro diversa lectione. nostri omnes vulgatam scripturam exhibent. Heins.

252. *Spirantia*] *spumantia* Exc. Voss. & unus Barthii. deest sequens versus Vicetin.

256. *Odoro*] *olore sulfureo* Exc. Voss. forte recte, si legas, *tardusque suis erroribus Ufens.* vid. ad Seren. Samonic. v. 97. *& vas* Vicetin.

257. *Ufens.*] *Oufens* Cod. Barthii. *Ulfens* Vicetin.

259. *Flavaeque tenens querceta Maricae Liris*] primo sciendum in membranis legi *terens*: deinde eas, & cum iis Vicetin. continere *Mariscae.* posterius quin vitiosum sit dubitari nequit. Horat. III. Od. 17. *& innantem Maricae litoribus tenuisse Lirin.* Lucan. II. 424. *& umbrosae Liris per regna Maricae Vestinis impulsus aquis.* Maricam Nympham Fauni uxorem fuisse tradit Servius. *Mariscae* vero, sicut sunt, de quibus Cato de R. Rust. cap. VIII. & ad horum similitudinem ulcera, ficos Martialis ad Caecilianum dixit, in podice τῶν βαλανοβορῶν nascentia. Delr. *terens* cum scriptis octo nostris & Delriano codice. miror dubitasse Barthium. sic *radere* & *stringere ripas* amnes dicuntur, de quo ad Sil. Ital. XIII. vs. 4. pari modo iidem versu proximo *temperat* non *reparat.* Virgil. de Galeso *scatebrisque arentia temperat arva.* Heins. memoriae nimis confidit vir doctissimus; agit enim ibi Virgilius non de Galeso, sed de rustico qui satis rivos inducit, Lib. I. Georg. vs. 110. & mihi illud *reparat*, quod editiones priscae omnes habent, nondum displicere potuit; nec syllabae modus morari debet eruditos, qui librarios impulit, ut in notiorem vocem, & quae illorum judicio metro melius satisfaceret, mutarent. de syllaba *re* producta

saepe

Liris, & Oebaliae qui temperat arva Galeſus.
Semper honoratus noſtris celebrabitur undis
Iſte dies: ſemper dapibus recoletur opimis.
Sic ait: & Nymphae patris praecepta ſecutae
Tecta parant epulis: oſtroque infecta coruſco
Humida gemmiferis illuxit regia menſis.
O bene ſignatum fraterno nomine tempus!
O conſanguineis felix auctoribus anne,
Incipe quadrifidum Phoebi torquere laborem.
Prima tibi procedat hiems, non frigore torpens,
Non canas veſtita nives, non aſpera ventis,
Sed tepido calefacta Noto. ver inde ſerenum
Protinus, & liquidi clementior aura Favonî
Pratis te croceis pingat; te meſſibus aeſtas
Induat, autumnusque madentibus ambiat uvis.
Omni nobilior luſtro tibi gloria ſoli
Contigit, exactum numquam memorata per aevum,

Ger-

ſaepe ad Ovidium egimus. vid. ad I. Amor. VII. 62. & alibi. *temperat ora* Exc. Voſſ. de Galaeſo agit Virgil. IV. Georg. 126. ubi *niger* dicitur, pro quo alii *piger*, quia ſcilicet *albus* a Martiali dicitur. ſed haec diſquirere non eſt hujus loci. *Oebaliae* vero dixit imitatione Virgiliana, qui Lib. IV. Georg. 125. *Oebaliam* dixit, non addita voce *urbis* vel *arcis* (quam intrudunt quidam) aut *regionis* Tarentinae. ſic *Caſtaliam* plurimi dixerunt, ut Maro III. Georg. 293. vid. Barth. ad Nemeſ. Cyneg. 5. Stat. Lib. V. Sylv. Epiced. Vernae, *Caſtaliae vocalibus undis inviſus.* ſic ſupra 36. *Maeotia* pro *Maeotide* palude, & ibi Barth. BURM.

260. *Reparat arva*] vet. lib. *temperat*, quod mihi probatur. temperat vero uligine ſua flavum Oebalicae terrae colorem, unde Virg. Georg. IV. *Qua niger humectat flaventia culta Galeſus.* Sidonius in Propemtico: *picei latex Galeſi.* DELR.

261. *Celebrabitur*] *celebretur in undis* Exc. Voſſ.

262. *Recoletur*] *recolatur* Exc. Voſſ.

264. *Tecta parant epulis*] Raphelengius *peplis*, ſecutus conjecturam viri maximi. male. Lib. II. in Rufin. 311.

Nunc epulas tempus, ſocii, nunc larga parari
Munera.

Lucan. Lib. VII. 792. *epulisque paratur Ille locus.* Virgil. Aeneid. VI. 604. *Epulaeque paratae Regifico luxu.* Valer. Flacc. Lib. VIII. 252. *Mox epulas & ſacra parant.* Ovid. II. Faſt. 317.

Dumque parant epulas potandaque vina miniſtri.

& eodem libro idem Naſo vs. 789.

—— parat inſcia rerum
Infelix epulas hoſtibus illa ſuis.

Virgil. Lib. I. 637. *mediisque parant convivia tectis.* *dapibus paratis* ſupra habuimus vs. 152. Seneca Agamemnone,

Parantur epulae, cauſa natalis tui,
Aegiſthe, venit. HEINS.

Oſtroque infecta] *refecta* edit. Vicetin. Parm. Iſingr. Gryph. Colin. & aliae. *referta* marg. Iſingr. vid. ſupr. vs. 215.

265. *Humida*] *Horrida* Exc. Voſſ.

267. *Felix auctoribus anne*] Sic Gyraldi liber & Puteana excerpta. apud Auſonium, *Anne veni, novus anne veni.* Vicetina editio *annae.* vulgo *annus.* ſic & *Dee* quinto caſu dixit Prudentius. vide de his opus Grammaticum Voſſianum de Analogia Lib. II. cap. 4. HEINS.

268. *Quadrifidum*] totum annum, qui quatuor conſtat temporibus. DELR.

269. *Procedat*] *procedit* Vicetin. Parm. Colin.

271. *Sed tepido calefacto noto*] Ita Scaliger. confirmant primae editiones & ſcripti. vulgo *trepido.* Tibull. III. IV. 96.

Et jubeat tepidos irrita ferre notos.

HEINS. ita Aldus & Colin. ediderunt. vid. Brouckh. ad Tibulli locum, & notas ad Ovid. XI. Epiſt. 76. BURM.

274. *Imbuat uvis*] vet. lib. *ambiat.* DELR. *ambiat uvis*, non *imbuat* Aldus & ſcripti. bene. perperam pro vulgatis ſtat Barthius. HEINS.

276. *Exactum*] *exhauſtum* Cod. Jun.

278. *Ho-*

Germanos habuisse duces: te cuncta loquetur
Tellus, te variis scribent in floribus Horae,
Longaque perpetui ducent in secula fasti.

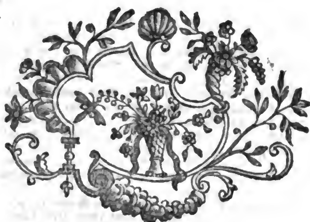
278. *Horae*] de iis deabus infra dicturi sumus. Caeterum notabis multas extare leges in Cod. Th. Olybrio & Probino Coss. Lib. xv. quae tyrannicis temporibus medelam adhibent: sed Eugenii fuit illa tyrannis, neque dubium glossema in lege x, ubi male nominatur *Maximus*. vide Historiam. CLAVER.

Scribent in floribus Horae] malim *inscribent floribus*, ut apud Virgil. III. Eclog. 106. *inscripti nomina regum Nascuntur flores*, quanquam & *scripti flores* apud Ausonium occurrunt Cupidine Crucifixo. Naso Metam. XI. 215.

Ipse suos gemitus foliis inscribit.

HEINS. in Voss. Excerpt. erat:

Tellus, Taenariis scribunt in floribus ore.

D CL.

CL. CLAUDIANI IN RUFINUM LIBER I.

PRAEFATIO.

PHoebeo domitus Python cum decidit arcu,
Membraque Cirrhaeo fudit anhela jugo:
Qui spiris tegeret montes, hauriret hiatu
Flumina, sanguineis tangeret astra jubis:

Jam

In Rufinum] Rufinus genere Gallus ex Aquitania Oceano Pyreneisque proxima, auctoritate valuit apud Theodosium Aug. qui praefectura Praetorii ornatus Consul extraordinarius disignatus fuit, ad quem scripta est lex, *si major annis*, 41. C. de Transact. ut putat Alciatus. Caeterum Theodosio decedente inmaturo Arcadio Aug. jam Constantinopolim adepto, tutor designatus; Alaricum Regem Gothorum ad arma capienda sollicitavit, ut aut bello, aut dolo, pupillo suo sublato, Orientis Imperio, quod cupidissime affectabat, potiretur. sed re explorata, artibus Stilichonis, quem alteri filio Honorio tutorem Theodosius scripserat, periit cum sociis factionis, & caput pompa solenni hastae affixum. DEMPSTER.

Praefatio] Praefationi perpetua inest comparatio Pythonis serpentis cum Rufino: qui primo Magister Officiorum, inde Consul & Praefectus Praetorio Orientis, ut ei nihil praeter diadema videatur defuisse. In hunc poëta praeclare invehitur, atque ita a fabulis ceu Proserpinae Lib. I. ad historiam nobilissimam exsurgit, stilo mire concinno & absoluto. Flores enim Rhetoricae colore poëtico imbuit, comit, & serenat, vernoque dicendi genere se colligit, quae res in Dialogo de Oratoribus laudabilis & bella inprimis ducitur, quin imo Statius, poëtae nostri unicum fere exemplar, ita omne dubium olim dispulit: (Lib. II. Sylv. 7. 43.)

Non tu flumina, nec greges ferarum,
Nec plectro Geticas movebis ornos,
Sed septem juga, Martiumque Tibrim,
Et doctos Equites & eloquente
Cantu purpureum trabes Senatum.

Idem paulo post subjungit: *Aeneis venerabitur canentem*, Quae sane faciunt, ut minus indigneris elogio Claudiani, ubi magnifica voce Praegloriosissimus poëtarum quasi ex Senatusconsulto dicitur ac pronuntiatur. At de opere fabuloso idem Statius: *Haec primo juvenis canes in aevo*, quod idem fecit hic poëta. CLAVERIUS.

Python] *Phiton* Lovan. semper Vicetin. & Parm. *ut decidit* unus Barthii.

Decidit arcu] *concidit* in schedis Gudianis. HEINS. & ita Bodlejanus & Barth. vid. ad Ovid. IV. Epist. 94. & ita *dejicere*, ut Barthius notat, in hac re utuntur.

2. *Fudit membra*] id est explicuit. Papinius: *Centum per jugera campi Vix tandem explicitum.* Idem *mors imitata quietem Explicuit.* fortean *porrigere* dixit Martialis, nam spirae adhuc spirantis esse videantur. CLAVER. forte respicit illa Martialis Spect. Epigr. XV. *Et volucrem longo porrexit vulnere pardum.* qui & Lib. IX. 44. *porrectum Leonem* dixit. BURM.

Jugo] *Rogo* margo Ising. similis varietas de Bell. Get. 514. & apud Propert. III. VII. 8. BURM.

Qui spiris] *Quis* Leidensis cum interrogationis nota. *Et spiris* alter Leid. *Qui tegeret spiris* Farnes. *spinis* Wolfii Excerpta.

4. *Sanguineis tangeret*] eleganter vet. lib. & duo vulgati *tingeret.* sic enim Virgil. (III. Georg. 492.) *vix suppositi tinguntur sanguine cultri.* DELR. male quidam cum scriptis nonnullis *tingeret* legunt, quod & Aldinam editionem insedit. Schedae Gudianae *cingeret. tangere sidera, coelum, astra* obvium apud poëtas, nec locus Virgilii illos juvat; aliud enim *sanguine cultros tingere*, aliud *astra jubis.* Oxoniensis tamen liber pro diversa lectione *tergeret.* elegantissime. quod quartus & quintus Vaticanus quoque exhibebant. hoc est raderet. *lambere* dixit de bello Getico v. 66. in re simili de Typhaeo:

Lamberet attonitas erectis anguibus Arctos.

& Consulatu Manlii Theodori v. 169.

—— *laceris morientes crinibus hydri*
Lambunt invalido Furiarum vincla veneno?

Lib. I. in Rufin. 97.

Mollia lambentes finxerunt ora cerastae.

Consulatu Olybrii v. 190. *insula notos Lambit amica pedes.* sed ne quid a via deflectamus, noster Lib. II. in Stilic. 272.

—— *tremit orbe corusco*
Jam domus & summae tergunt laquearia crustae.

ita

Jam liber Parnasus erat, nexuque soluto
Coeperat erecta surgere fronde nemus.
Concussaeque diu spatiosis tractibus orni
Securas ventis explicuere comas.
Et qui vipereo spumavit saepe veneno
Cephisos, liquidis purior ibat aquis.

Omnis

ita & illic optime vetustus codex. Martial. Lib. II. Ep. II.

Lugubre quiddam, quod tacet piger vultus;
Quod paene terram tergit indecens nasus.

sic Vaticanus, vulgo *tangit*. Plinius Hist. Nat. XI. 48. *Duros habent oculos, ut subinde pedibus eos tergant. tergere palatum gallina* Horatio Lib. II. Sat. 2. pari significatione, nam interpretes, qui aliter capiunt, non sunt audiendi:

Vix tamen eripiam, posito pavone, velis quin
Hoc potius, quam gallina tergere palatum.

sic Persius Sat. III. 115.

——— *tenero latet ulcus in ore*
Putre, quod haud deceat plebeja radere beta.

tergere limina pectore eodem modo Statius Pietate Abascantii. *tergere pectore curas* apud eumdem Epicedio Glauciae,

Noverat effigiem, generosique ardua Blaesi
Ora puer, dum saepe domi nova serta ligantem
Te videt, & similes tergentem pectore curas.

ita libri veteres, etiam Parmensis editio ex optimis membranis expressa, nec sollicitanda ea scriptura. vulgati *volventem*. poterat eadem significatione dixisse, *simili tergentem pectora cura*. pro detergentem curas ac solantem, nisi simpliciter sumi mavis. quomodo *pertergere oculos & pupillas* pro perstringere Lucretius non semel. Idem Statius Epicedio in Vernam puerum:

——— *nunc tempus, amici,*
Quorum ego manantes oculos & saucia tersi
Pectora, reddere opem, saevasque exsolvere grates.

ubi *pectora tergere* pro *detergere* posuit. minus bene nunc legitur *reddite opem*. Idem Statius Lib. I. Tiburtino Manlii Vopisci:

——— *sic docta frequentes*
Otia, sic omni detersus pectora nube
Finem Nestoreae precor egrediare senectae.

quomodo illic quoque castigandum esse censeo, cum perperam scribatur *detectus pectora. detergere sterilis soli pudorem* Via Domitiana. initio Lib. IV. Theb.

Pulvereumque ferâ crinem detersit oliva.

non *detorsit*. ita castigaveram, cum vidi Gronovium nostrum id occupasse jam in editione sua: *detersus pectora nube*, pro *nubem pectore detersus*. quomodo apud nostrum Consul. Manlii 191. *foedo detergis secula victu*, pro *foedum victum saeculo deterges. de tergere nubila coelo* Horat. Lib. I. Od. 7. & noster VI. Conf. Honor. 539.

Principis & solis radiis detersa removit
Nubila.

quod *tergere* dixerat Silius Lib. XVI.

Aurora obscuri tergebat nubila coeli. apud Sedulium Lib. IV. Lemma: *de dimissis mulieris peccatis, quae dominicos pedes lavit, tersitque capillis.* & postea in ipso carmine,

Tergere nec sacras cessat nec lambere plantas.

Stat. IX. Theb. 75. *ora viri tergit lacrimis.* sed jam nimii sumus. HEINS. *tingeret* Exc. Wolf.

5. *Nexu soluto*] Data libertate solvitur nexus, id est servitutis vinculum, pulchre igitur ac legitime dicit *liberum Parnasum*. CLAVER. Malim *solutum*, quomodo optimus Moreti pro diversa lectione. HEINS. sed Ovid. IX. Met. 358. *vix solvi duros a corpore nexus.* ita *solvere vincula* aeque dicimus ac *solvere vinculis*, sic *loris ire solutis* Ovid. I. Art. 41. eodem modo ut hic. *solutum* etiam codex Barthii in margine. BURM.

7. *Spatiosis tractibus*] vel *squamosis* primus Vaticanus, quomodo Statius Theb. I. in hac ipsa narratione, *squammis annosa terentem Robora*, Pythonem describit. HEINS. ita Ovidius de Epidaurio angue Lib. XV. Met. 725.

Litoream tractu squamae crepitantis arenam
Sulcat.

& Nemes. Ecl. IV. 40.

—— *torto non squamea tractu*
Signat humum serpens.

frondibus Exc. Voss. sed *tractus* proprie de serpentibus. vide quae ad Nemesianum diximus. & ad III. Conf. Honor. 141. BURM.

9. *Vipereo*] Pythonis ab Apolline sagittis confixi. DELR.

Spumavit saepe veneno] *fumavit* sex scripti cum Gudianis schedis. Patavinus *spiravit*. vide annotata Lib. I. in Eutrop. vs. 266. apud Silium tamen Libro VI.

Lentus arenoso spumabat Bagrada campo
Viperea sanie. HEINS.

10. *Cephisus liquidis*] quia Phoebo sacra loca recenset, licet veteres libri repugnent, & *Cocytos* & *Cocytus* fervent, scribo *Cepissus*. quo nomine septem fluvios appellatos tradit Strabo. noster de Phocensi loquitur, de quo Homerus in Catalogo,

Omnis, Jö Paean, regio sonat: omnia Phoebum
Rura canunt. tripodas plenior aura rotat.
Auditoque procul Musarum carmine ducti,
Ad Themidis coëunt antra severa Dei.
Nunc alio Domini telis Pythone peremto
Convenit ad nostram sacra caterva lyram;
Qui stabilem servant Augustis fratribus orbem;
Justitia pacem, viribus arma regunt.

Pindarus saepe, Pausanias in Boeot. Lucan. Lib. II. *quos impiger ambit Fatidica Cephissus aqua.* DELR. pro *Cephisus* meliores scripti *Cephisos*, ut apud Lucan. III. 175. *Fatidica Cephisos aqua.* & *liquidis* non *nitidis*, quod glossema alterius. *nitidis* tamen in primo Vatic. & Gudianis schedis HEINS. & in Lovan. Wolf. & multis aliis, & edit. Vicetin. & Ald. de *Cephiso* vid. ad Ovid. III. Met. 343. *spumare* & *spirare* etiam exhibent codices VI. Conf. Honor. 34. & I. Rapt. 282. sed *spumavit* non mutandum, quod de venenis proprium. Val. Flacc. VIII. 83.

Contra Tartareis Colchis spumare venenis.

ubi nihil novandum. ita *oris Cerberei spumas* dixit Ovid. IV. Met. 500. & noster *virides spumas serpentum* Bell. Gildon. 173. *viride* proprium venenis epitheton. BURM.

12. *Rura*] *regna* Oxon. solennis haec librariorum variatio, qui meminerant Virgilium dixisse:

Post aliquot, mea regna videns, mirabor aristas.

ubi vide notas. & vid. Lucan. II. 608. III. 271. IX. 130. ubi codices hanc vocem variare animadverti, ut & alibi. *notat* Colin. BURM.

Tripodas] Nescio qua vi, nisi magica, tripodes moveantur. Statius *Nec tua te, princeps, tripodum sola agmina quaerunt*, de Amphione. CLAVER.

13. *Carmine ducti*] Ita olim ex vestigiis Isingriniani codicis correxi, in quo *docti*. confirmant sex scripti. neque aliter primus Vaticanus, & Rottendorphianus pro diversa lectione, quod & Barthius curis secundis approbat. vulgo *dulci*. Ovid. XI. Met. princ.

Carmine dum tali silvas animosque ferarum
Threicius vates, & saxa sequentia ducit.

quae illic vera lectio, non *traxit*. ubi plura diximus. Silius Lib. XIII. 347. *ducit flabula omnia cantu.* Idem Lib. XI. 444. de Amphione:

——— *lapidem testudine felix*
Ducere, & in muros posuisse volentia saxa.

quomodo locus ille ex antiquissimo libro scribendus. *volentia* pro *volantia* legendum parens meus in Crepundiis Silianis jam viderat. quod Dausqueius concoquere non potuit, ut nullius est judicii. Idem Amphion apud Horat. Art. Poët. dictus:

Saxa movere sono testudinis & prece blanda
Ducere, quo vellet. noster Conf. Manlii v. 20. *attonitas sermo qui duceret aures.* HEINS. vide quae diximus ad Ovidii locum, & quae Cl. Drakenb. ad Silium XV. 461. *doctus* vero & *ductus* centies permutantur, ut dixi ad Ovid. Ep. XX. 210.

14. *Themidis*] Hic locus Curiam Romanam, ubi Justitiae templum fingitur, aperte designat; sumtus est vero ex Metam. I. ubi agitur de Pythone interfecto. CLAVER.

Antra severa Deae] *Dei* libri omnes, & recte. *antra severa Themidis*, quia Themis justitiae praeses. *amnis severus Eumenidum* Styx apud Maronem, qui perjuria Divum plectebat, ut cum Statio loquar. HEINS. prioribus curis Heinsius *antra sonora* conjecerat, sed postea delevit.

15. *Pythone*] Rufino. DELR.

16. *Ad nostram*] *ad vestram* unus Barthii.

Sacra caterva] Nihil aliud quam pacis & armorum praesides, vel sanctum Senatum indicat, quo praesente haec & paene reliqua admirabilis poëta recitavit: sed & poëseos candidati forte intererant. CLAVER.

Lyram] Haec dictio non Lyrica, sed heroïca nobis significat. sic Papinius dum canit Thebaida *Chelyn se tendere* profitetur. quin etiam Anacreon Δότε μοι λύρην Ὁμήρου. CLAVER.

17. *Servant*] *Servans*, & mox *regit*, Farnes. a manu secunda. Barthius olim conjecerat *Dii stabilem servent*, sed secundis curis repudiavit. licet vero praecesserit *caterva*, recte *qui* sequitur, quia Senatores intelligit. ita *turba tuti* Ovid. I. Met. 162. ubi vid. sic post *Senatus* in singulari saepe verbum plurale sequitur, vid. ad Suet. Vitell. XVI. Domit. XXIII. & alibi saepe. mox *arma gerunt* Exc. Wolf. vid. ad Lucan. IV. 662. & alibi saepe. BURM.

Augustis fratribus] hinc patet jam obiisse Theodosium Imp. relictis Arcadio & Honorio. Caeterum hi duo libri in Rufinum editi sunt Olybrio & Probino Conss. Anno CCCXCV. neque enim Haloandrum sequimur, sed Anton. Contium Jurisc. nobilem, neque hujus rei incautum. CLAVER.

CL. CLAUDIANI

IN RUFINUM

LIBER I.

SAepe mihi dubiam traxit ſententia mentem;
Curarent Superi terras, an nullus ineſſet
Rector, & incerto fluerent mortalia caſu.
Nam cum diſpoſiti quaeſiſſem foedera mundi,
Praeſcriptosque mari fines, annisque meatus,
Et lucis noctisque vices: tunc omnia rebar
Conſilio firmata Dei, qui lege moveri
Sidera, qui fruges diverſo tempore naſci,
Qui variam Phoeben alieno juſſerit igni

Con-

vs. 1. *Saepe mihi*] Attendit forte ad verſus Euripidis Act. III. Hecub. quorum initium eſt ὦ Ζεῦ, τί λέξω &c. Delr. Hic agitur de divina providentia, de qua venuſte dubitat Poëta, quamvis Cicero Philoſophum agens, ita ſcribat: *Mala conſuetudo eſt contra Deos diſputandi, ſive id ex animo fiat, ſive non.* at Panegyr. ad Conſtantinum ſevere minus magisque populariter: *Audi doloris noſtri liberam vocem, ſiquidem Dii ipſi, quod plerumque humanas res negligant, dum querimur, ignoſcunt.* exempla ſunt hujus rei non pauca vel in ſacris litteris. Claverius. Quoties aut laeta aut triſtia obveniebant, toties varia de Diis opinio. Plin. Lib. II. cap. 7. qua de re exſtat oratio Mureti. Seneca Lib. I. Natur. Quaeſt. cap. 1. *videbimus an Diis humana ſint curae.* &c. & lib. de Providentia cap. 1. *Supervacuum eſt oſtendere non ſine aliquo cuſtode tantum opus ſtare; nec hunc ſiderum curſum certum fortuiti impetus eſſe.* Symmach. *ne optimi Senatoris vexatio fidem faciat, nihil curare coeleſtes.* Lucan. Lib. VII. 454. *mentimur regnare Jovem* &c. cum antea vs. 447. dixiſſet *mortalia nulli ſunt curata Deo.* Suadet ergo impiorum felicitas, vexatio piorum, nullos eſſe Deos ex Stoicorum quorumdum ſententia: at ſtabilis rerum curſus divinitatem arguit; denique ſic apud Tull. concludit Poëta: *nam ſi curent, bonis bene ſit, malis male.* Dempster.

2. *Curarent*] Deficit *an*, quod ſaepe priori loco omitti notavimus ad Ovid. XII Epiſt. 149. & alibi. *terras* pro rebus humanis dicit. vid. Barth. ad I. in Eutrop. 157. vide & ad Valer. Flacc. I. 631. Burm.

3. *Mortalia*] *certiſſima* Exc. Voſſ. Lucani imitatio, qui Lib. II. 13. dicit *& habent mortalia caſum*, & alibi ſaepe. Burm.

4. *Foedera*] ita paſſim, & *lex*, *leges*, ut mox vs. 7. ubi vid. Barth. vide ad Valer. Flacc. I. 213. & ita apud Lucanum & alios. *diſpoſiti* dixit imitatione Ovidii, qui Lib. I. Met. 32.

Sic ubi diſpoſitam, quiſquis fuit ille Deorum,
Congeriem ſecuit. Burm.

5. *Praeſcriptoſque mari fines*] ſic Aldus cum Barthio, & ſedecim ſcripti. vulgo *maris.* IV. Conſ. Honor. 304.

Ne pete praeſcriptos homini tranſcendere fines.

Mox pro *annique meatus*, Gyraldi liber & unus Mediceus *amniſque*, unde *anniſque* conjeci, ſcilicet *praeſcriptos.* Thuaneus confirmat. quintus Vaticanus *annoque.* Sequenti etiam verſu forſan legendum, *Et luci noctique vices*, ut a ſuperioribus haec dependeant, etſi nil neceſſe. Heins. *perſcriptoſque maris* Edit. Vicetin. & Parm.

8. *Diverſo*] *diviſo* Oxon. a. m. pr.

9. *Juſſerit igni*] non *igne*, ſcripti potiores. haec tam levia in poſterum non monebo, ne otio lectoris & meo abutar. Satis eſt, ſi teſter nihil a me tacite inmutatum in poëta noſtro contra auctoritatem librorum veterum, quos diligenter ſemper fideliterque expreſſi. Heins. vid. ad Vellej. Paterc. Lib. II. cap. 31. & 78.

Conpleri, Solemque suo: porrexerit undis
Litora: tellurem medio libraverit axe.
Sed quum res hominum tanta caligine volvi
Adspicerem, laetosque diu florere nocentes,
Vexarique pios: rursus labefacta cadebat
Religio, caussaeque viam non sponte sequebar
Alterius, vacuo quae currere semina motu
Adfirmat, magnumque novas per inane figuras
Fortuna, non arte, regi: quae Numina sensu
Ambiguo vel nulla putat, vel nescia nostri.
Abstulit hunc tandem Rufini poena tumultum,
Absolvitque Deos. jam non ad culmina rerum
Injustos crevisse queror. tolluntur in altum

Ut

13. *Adspicerem.*] *conspicerem* Codex, quem vidit Dorvilius.

Nocentes] videndus Seneca Neronis praeceptor, multus enim est in hac consideratione. *Cum videris*, inquit, *bonos laborare, malos lascivire, cogita nos filiorum modestia, vernularum licentia delectari, ut ut sit Deus nulli unquam injurius est.* idque Plato innuit: *θεὸς οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἄδικος.* CLAVER.

15. *Religio*] Nimis anxia perquisitione perit religio: Deus enim, ut ita dicam, melius scitur nesciendo, subtilis vero sententia apud Gellium, *Religentem esse oportet, religiosum nefas.* ac vetus poëta dixisse videtur *Religiones* pro morbo animi. *sed religione vita constat*, vel auctore Plinio: vide Livium de Gallis, quorum permissu Fabius sacrum solenne confecit; quia nimirum religionis haud quaquam negligens est. CLAVER.

Viam] Hic pro secta debet sumi, de Epicuro enim agit. ut eo sensu *ὁδὸς* in Act. Apost. XXII. 4. & XXIV. 14. & alibi. vid. Drusii Quaest. Hebraic. II 49. & ita Graecos *ὁδὸν* dixisse de vaticinandi arte docuit Ill. Spanhem. ad Callim. Hymn. in Pall. vs. 123. ubi ex Cicerone de Divin. I. 38. *vias* eo sensu dictas ostendit. licet ibi pro certis modis & notis posset sumi, ut passim pro ratione, methodo occurrit, ut *venandi mille viae* Nemes. Cyneg. princ. ubi vid. Barth. & ad Grat. vs. 5. BURM.

16. *Vacuo*] id est inani, sine ratione & providentia. vid. Wopk. Lect. Tullian. II. 6. ut jam in notis variorum explicatum erat. *semina currere* Ed. Vicetin. Parm. Junt. Colin. BURM.

Quae] Ita liber antiquus, quod ipse Cujacius manu propria adseruit. olim *qui*, nullo sensu. Si vero minus exacte varias lectiones hic dinumero, fide tamen eas, quae pluris sunt, te habiturum; ac nativa omnia in textu tibi obversari, reliqua fere tibi Index sufficiet. CLAVER. *qui* Isingr. & Griph.

Semina] Huc etiam pertinet Epicuri opinio ex versu Λουκιλίου; Ἐξ ἀτόμων Ἐπικοῦρος ὅλον τὸν κόσμον ἔγραψεν. & Lucilii: *Idola atque atomos Epicuri vincere vellem.* CLAVER.

18. *Censet ambigua, vel nulla putat vel nescia veri*] At quinam, quaeso, nescire Deos veritatem contenderunt? multi sane nullam illos rerum gerere humanarum curam putarunt, ut ex Laërtio patet. quare assentior manuscr. & quibusdam excusis, habentibus, *quae numina sensu Ambiguo v. n. p. v. n. nostri.* DELRIUS. Optime MS. meus Codex:

—— *qui numina sensu*
Ambiguo, vel nulla putat, vel nescia veri. DEMPST.

non reperi in Dempsteri notis. sed idem Dempsterus in Etrur. Regali Lib. I. cap. 17. corrigit *quae numina sensu Ambiguae*, nisi operae aberrarunt, & *ambiguo* scribendum sit. BURM.

Nescia nostri] multi veteres *veri*. primus Vaticanus utramque scripturam refert *veri* vel *nostri*. vulgatum merito tuetur curis secundis Barthius. HEINS.

Putat] margo Morini *probat*.

20. *Tumultum*] imitatur Horatium, qui *miseros tumultus mentis* dixit II. Od. 16. 10. & ita alii, ut indicio meo doctissimus editor Silii ad Lib. X. vs. 373. ostendit. BURM.

21. *Absolvitque Deos*] Martial. *Absolvere Deos* CLAVER. hunc locum Martialis reperire non potui; sed in alia re eo verbo eleganter utitur Lib. XII. 12. *Absolvit Phrygium vestra rapina Parim.* vid. ad Lucan. II. 249. & VII. 870. ubi videbis ex Martiali simile quid de Regulo ex Lib. I. Epigr. 83. BURM.

22. *Queror*] *querar* Farnesianus.

Ad culmina rerum] vid. ad Albinov. in Liv. 347. recte magistratus summos hic Barthius interpretatur, & ita saepe noster. vid. ad Praefat. Conf. Manl. 7. *cacumina regni* Nemes. Cyneg. 73. Stat. III. Theb.

Ut lapsu graviore ruant. vos pandite vati
Pierides, quo tanta lues eruperit ortu.
Invidiae quondam stimulis incanduit atrox
Alecto, placidas late quum cerneret urbes;
Protinus infernas ad limina tetra sorores,
Concilium deforme vocat. glomerantur in unum
Innumerae pestes. Erebi quascumque sinistro
Nox genuit foetu: nutrix Discordia belli,
Imperiosa Fames, leto vicina Senectus,
Inpatiensque sui Morbus, Livorque secundis
Anxius, & scisso moerens velamine Luctus,
Et Timor, & caeco praeceps Audacia vultu,
Et Luxus populator opum, quem semper adhaerens

In-

Theb. 267. *patriae tot culmina cives*. BURM.

23. *Ut lapsu graviore*] nam, ut ait ille, *lento gradu divina procedit ira, ut gravitate supplicii tarditatem compenset*. Vicetin. *majore*. DELR. Juven. Sat. X. de Sejano.

—— *numerosa parabat*
Excelsae turris tabulata, unde altior esset Casus.

DEMPST. *majore* Parm. & Vicet.

Ruant] Non enim his gradibus, quibus ad summa perventum est, retroitur; denique, ut ait Tacitus, *nil medium inter summa & praecipitia*. CLAVER.

Pandite] *plaudite* marg. Morini.

25. *Incanduit*] *praecanduit* Pulman. Cod. ita *praecaluit* apud Ovid. I. Met. 418. Codices aliqui. BURM.

26. *Alecto*] *Allecto* Lovaniensis semper. & Exc. Wolf. *placidas tales* Cod. Farnes.

27. *Tetra*] *saeva* Isingr. margo. sic I. in Eutrop. 183. *nec bellua tetrior illa*, ubi & *saevior* in MSS. *ad culmina* Farnes. BURM.

29. *Erebi pestes*] de his Virgil. VI. hunc autem Furiarum apparatum luculentis versibus a Poëta nostro explicari, testatur magnus ille Scaliger senior. CLAVER. de inferno, monstrisque incolis abunde Maro toto Libr. VI. Aeneid. Silius Lib. XIII. Senec. Herc. Fur. Act. III. Sc. II. Lucan. Lib. VI. ad finem. quos si cum nostro conferas, apertum erit, quid intersit inter hunc & illos. nam hic & mira brevitas, & aptissima epithetorum energia: quum apud eos quaedam sint languida, nonnulla trita. DEMPST. *Erebi quascumque sinistro* bene distinguit Barthius. HEINS. sed non video unde pendeat genitivus. si enim *Erebi* pro marito noctis capiatur, scribendum esset *Erebo*: uxor gignit *viro* sobolem, non *viri*. nec *foetu Erebi* placet. *sinistrum foetum* recte exponit Barthius. ita *sinistra natura* Phaedr. Epilog. Lib. II. vid. ad Lucan. VI: 670.

31. *Senectus*] In ejus laude totus est Cicero senex, at hic inter Noctis filias recensetur, quod mirarer magis, ni Hesiodus in haec verba de Nocte Γῆρας τ' οὐλόμενον καὶ Ἔριν τίκε. Peperit ergo illa Senectutem & Discordiam. CLAVER. *lecto vicina* Cod. Farnes.

32. *Impatiensque sui Morbus*] Desperatio, ἀνέλπιστα Demostheni. DELR.

Secundis] *secundi* Farnes. sane *anxius* cum secundo casu construi solet, ut vidimus ad Ovid. Ep. XX. 198. sed *secunda* solemus magis dicere, quam *secundum* hoc sensu, ideoque nihil muto. BURM.

34. *Vultu*] *vultus* Cod. Farnes.

35. *Cui semper adhaerens*] in veteri codice *quem semper*, ut videatur jungi τῷ *comitatur*. sed in optimo exemplari Martialis (I. Ep. 63.)

Incidit in flammas, juvenique secuta relicto
Conjuge.

quod quidem tueri forte posset Graeca ratio, verum magis est forte, ut sequare duo manuscr. quae manu sua confirmavit Cujacius. sed *cui* sine scrupulo jungi potest dictioni *adhaerens*. CLAVER. *quem semper adhaerens* scripti constanter omnes, & ex Alani Anticlaudiano Cl. Barthius confirmat. vulgo *cui semper*. potuit ἀρχαϊκῶς sic loqui, ut apud Lucretium Lib. III. *Quandoquidem connexus corpus adhaeret*. simplicius tamen τὸ *quem* τῷ *comitatur* conjungas. sic apud Ovid. Lib. XIV. Met. 440. *nactusque hoc littus adhaesi*. *inhaerere laqueos* Apulej. Met. VIII. *timore hoc inani perfuncti longe pejores inhaesimus laqueos*. Virgil. V. 852. *clavumque adfixus & haerens Nusquam amittebat*. ubi *clavoque* perperam nonnulli codices. apud Nasonem Met. XII. 134. *Cedentique sequens instat*, non *Cedentemque*. HEINS. *quoi* Vicetina Ed. ut semper solet, & *quojus* pro *cujus*. *quem* etiam Exc. Wolf.

35.

Infelix humili greſſu comitatur Egeſtas,
Foedaque Avaritiae conplexae pectora matris
Inſomnes longo veniunt examine Curae.
Conplentur vario ferrata ſedilia coetu,
Torvaque collectis ſtipatur Curia monſtris.
Alecto ſtetit in mediis; vulgusque tacere
Juſſit, & obſtantes in tergum repulit hydros,
Perque humeros errare dedit: tum corde ſub imo
Incluſam rabidis patefecit vocibus iram.
Siccine tranquillo produci ſecula curſu,
Sic fortunatas patiemur vivere gentes?
Quae nova corrumpit noſtros clementia mores?
Quo rabies innata perit? quid inania proſunt
Verbera? quid facibus nequidquam cingimur atris?

Heu

37. *Complexae pectora matris*] *Viſcera* quinque veteres. ſic apud Stat. Sylv. Lib. III. ad Uxorem, 5. 28.

—— *ter me victrici Albana ferentem*
Dona coma, ſanctoque indutum Caeſaris auro
Viſceribus complexa tuis.

quomodo reſtituendus ille locus. vulgo ſcribitur, *ter me vidiſti Albana ferentem Serta comis.* in aliis codicibus eſt *nitidis comis.* ſed *victrici coma* Statium ſcripſiſſe ſum certus. Pietate Abaſcantii libro v.

—— *ſed te ſeu virginitate jugatum*
Viſceribus totis animoque amplexa fovebat.

& Epicedio Vernae pueri,

—— *ecce lacertis*
Viſcera noſtra tenens, animaque avellitur infans.

lacertis pariter & anima complexus mea viſcera. nihil ergo neceſſe *animamque* legi, quod in editionibus quibusdam vetuſtis exſtat. HEINS. Eadem variatio in Lib. II. de Rapt. 210. & ſaepe alibi. & hoc ſenſu Ovid. VIII. 478. *rogus iſte cremet mea viſcera.* ubi in Leidenſi codice eſt *pectora.* BURM.

39. *Ferrata ſedilia*] vel *ſecreta* pr. Vaticanus. HEINS.

40. *Torvaque*] *totaque* edit. Claverii, marg. Iſingr. & Leidenſis Codex a m. s.

41. *Alecto ſtetit in mediis*] Scripti quidam *in medio.* fruſtra. Stat. Theb. II. *Conſtitit in mediis.* & ſic non raro poëtae, noto Graeciſmo. Homer. Iliad. Υ.

Ἷζε δ' ἄρ' ἐν μέσσοισι, Διὸς δ' ἐξείρετο βουλήν.

atque ita ille ſaepe. *in medios* pr. Vatic. Virgil. Aeneid. v.

Aeneas quibus in mediis ſic deinde locutus.

Aeneid. II. 122.

—— *magno Calchanta tumultu*
Protrahit in medios. HEINS. Statius Theb. X. *profilit in medios.* Silius v. 607. *Tum praeceps ruit in medios, ſolumque fatigat Flaminium*, ut legendum ex libris. ſic & II. in Rufin. 78. *Ipſe inter medios.* & 400. *unus per medios* &c. & alibi. vid. ad Virgil. II. Aeneid. 508. *ſedit in medio* Farnes. BURM.

42. *Repulit angues*] *Hydros* Oxonienſis. omnino rectius. noſter II. in Eutrop. 110. de Furia,

Illyricis pingues pectebat ſtragibus hydros.

Conſ. Manlii 169. *laceris morientes crinibus hydri.* ſic paſſim poëtae. HEINS. eadem varietas apud Ovidium IV. Met. 800.

Gorgoneum turpes crinem mutavit in hydros.

angues hic & alibi a Gloſſatore ſunt. Valer. Flac. IV. *excuſſi crinibus hydri. a pectore repulit* Farnes. BURM.

43. *Tum*] *dum* edit. Claver.

44. *Rabidis*] *rapidis* Codices Barthii & multi Heinſio inſpecti. male, & hoc ſollemne librariis. eadem variatio in Bell. Getic. 520. & apud Seren. Sam. XV. 260. ubi *rabidus clamor.* vid. ad IV. Conſ. Honor. 148. BURM.

45. *Secula*] *tempora* Oxon. v. ad Conſ. Olybr. 2. *Curſu*] *luxu* Farnes. an pro *fluxu?*

47. *Quo nova corrumpit*] ita veteres nonnulli, ut *quo* pro *cui* ſumatur. ſequentia confirmare viſa. *Quo rabies innata perit?* vulgo *Quae nova corrupit.* quintus Vatican. *corripuit.* *Quae nova corrumpit* genuinam ſcripturam eſſe opinor, quomodo in Eutrop. II. 391. *Quis novus hic torpor, ſocii? quonam uſque ſedemus Femineis clauſi thalamis?* HEINS. recte mutavit Heinſius ſententiam. *Quae* enim hic eſt qualis. ſimiliter fere Virgilius IV. 10.

Quis novus hic noſtris ſucceſſit ſedibus hoſpes?

& Lib. v. 670.

Quis furor iſte novus? & centies alibi. *corrupit* Ed. Pulm. BURM.

49. *Facibus nequicquam cingimur atris*] *accingimur*

Thua-

Heu nimis ignavae, quas Jupiter arcet Olympo,
Theudosius terris. en aurea nascitur aetas.
En proles antiqua redit. Concordia, Virtus,
Cumque Fide Pietas alta cervice vagantur,
Insignemque canunt nostra de plebe triumphum.
Pro dolor! ipsa mihi liquidas delapsa per auras
Justitia insultat, vitiisque a stirpe recisis
Elicit oppressas tenebroso carcere leges.
At nos indecores longo torpebimus aevo
Omnibus ejectae regnis. agnoscite tandem
Quid Furias deceat. consuetas sumite vires;
Conventuque nefas tanto decernite dignum.

Jam

Thuaneus. utrumque probum est. videatur hic Barthius majori commentario. HEINS. ego mallem *incingimur*, ut *in* absorptum fuerit ab *m* praecedenti. sic Tisiphone apud Ovid. IV. Met. 482. *torto incingitur angue*. vide de hoc verbo ad Ovid. III. Met. 162. BURM.

50. *Nimis.*] *minus ignavae* Vicent. *nimis ignave* Ald.

Quas Jupiter arcet Olympo] Sic veterrimus Lucensis. ceteri cum vulgatis *quas coelo Jupiter arcet*. sic IV. Cons. Hon.

Sinceram patrio mentem furatus Olympo.

& saepe alibi. HEINS.

51. *Theudosius*] In omnibus ferme codicibus antiquae fidei sic legitur, non *Theodosius*, atque poëtae nostri γνήσιον esse mihi persuadeo. inde enim urbs Θευδοσία Libro IV. Anthol. visitur. Θευδόσιος βασιλεύς. Ipse Gnomographus de se dixit Θεύγνιδος non Θεόγνιδος, dialecto, si memini, Dorica. est tamen, qui malit *Theodosius*, dicatque synizesin. ego Proceleusmaticum dici verius autumo, cujus exempla in re simili vix reperias, nisi forte apud Virgilium, ut *Genua labant*, & *ariete crebro*. sed haec de industria, non coactus protulit. *duodecies* apud Lactantium non dissidet. vide etiam Ausonium, & illud minime malum, quod habet vetus & elegans Epitaphium in aede beatae Mariae Parisiis, nempe *duodecimo Juli Transiit Odo die*. Et haec quidem, licet forte levia, sunt tamen πρὸς ἔπος, ni fallimur, nisi quis Graecum illud δώδεκα pro δυοκαίδεκα, & *Theuphilam* velit objicere. sed enim *Theudoricus* apud Sidon. in veteri codice legitur. CLAVER. *Theodosius* Cod. Farnes. vid. ad Ovid. Ibin vs. 468.

52. *En proles*] *Et proles* Ald. Claver. Isingr. margo. *En aetas* Exc. Wolf.

53. *Vagantur*] Claverii editio *vagatur*. parum refert, quum utriusque exempla suppetant. Heinsius vero semper fere pronior in pluralem numerum, si praecesserint duo vel plura singularia. ut apud Ovid. V. Met. v. 12. *Nec mihi te pennae* &c. *nec Jupiter eripiet*, ille ex uno codice *eripient* legit. sed non opus est producere innumera in contrarium loca, quum facile eludi possent, legendo plurali numero, ut saepe etiam in codicibus occurrit. sed videat lector loca, ubi tali correctioni locus non est. apud Ovid. VII. Epist. 26. 44. XIV. 66. apud nostrum IV. Cons. Honor. 472. *Spartanus & Arcas proculcet*. immo licet unum ex praecedentibus nominibus sit pluralis numerus. sic Virgil. III. Georg. 564. *papulae & sudor sequebatur*, ut edidit ipse Heinsius, qui tamen IV. Georg. 8. *sedes statioque petendae* pro *petenda est* nobis obtrudit. Liv. XXXVII. 9. *Naves & praesidium excessit*. plura exempla dabit Cortius ad Sallust. Catil. 12. hic vero *vagantur* praefero propter sequens *canunt*, licet & hoc defendi posset. vid. infr. vs. 69. 198. & 350. IV. Cons. Hon. 93. & ad Nemes. Cyneg. 262. BURM.

54. *Nostra de plebe*] *de nostra* multi. *nostra de gente* Farnes. *gerunt* etiam pro *canunt* Lovan. vid. I. de laud. Stil. 4.

55. *Pro dolor*] *pro pudor* Palatinus. HEINS. eadem varietas apud Lucan. X. 77. & alibi saepe. BURM.

Delapsa] *dilapsa* duo Codices Leidens.

56. *A stirpe recisis*] Maro, *ima quod stirpe recisum* DELR. *vitiis ab stirpe* Oxon. *revulsis* margo Morini.

57. *Tenebroso e carcere leges*] scripti non agnoscunt τὸ *e*. primus tamen Vaticanus aliique complures *in carcere*. HEINS. *e carcere* Isingr. Gryph. & aliae editiones. *in carcere* Vicetin. Parm. Ald. unumquodque satis defendi potest.

58. *At nos.*] *Ac nos* Leid.

59. *Regnis*] *terris* Pulmanni Cod. & Lovan.

60. *Consuetas*] *consuetos sumite fasces* Moreti. *suetas consumite* Exc. Wolf.

61. *Conventuque*] Victorius Afer, quotiens praepositionem sequetur vox inchoata a literis *b. f. r. m. p. v.* vox, inquam, quae praepositioni juncta significationem ejus confundat, *com*, non *con*, scribendum tradit. DELR. *tanto discrimine* Vicetin.

Jam cupio Stygiis invadere nubibus astra,
Jam flatu violare diem, laxare profundo
Frena mari, fluvios ruptis inmittere ripis,
Et rerum vexare fidem. sic fata cruentum
Mugiit, & totos serpentum erexit hiatus,
Noxiaque effudit concusso crine venena.

Anceps

62. *Nubibus*] *viribus* marg. Morini.

63. *Laxare*] non desunt qui legant *vexare*, quod vocabulum vehementis est significationis, auctore A. Gellio Lib. II. DELR.

64. *Ruptis*] *raptis* Leid. Cod. in altero correctum erat *emittere*, scilicet ex alveo in vicinas regiones.

65. *Et rerum vexare fidem*] *Vexare* verbum, vel teste Gellio, multum habet efficaciae, eoque usus Maro eadem fere notione, quare libenter in textum e veteri Codice adscivimus, cum *laxare frena* versu praecedenti dixerit. CLAVER. ita recte Claverius, nec scripti meliores dissentiunt. vulgatum *laxare* ferri non potest, quod praecesserit jam proxime id ipsum verbum. Alii *lapsare* pro *lassare*, etiam non male. duo *turbare*. Barthius *luxare*. *vexandi* verbum Claudiano non novum. Lib. I. in Stilic. vs. 287. de navi,

Nubilus Aegaeo quam turbine vexat Orion.

Lib. II. 202. *vexatum corpus laceri regni* dixit. & *urbem legionibus vexare*, Lib. III. 219. Lib. I. de Rapt. Proserp. 47.

Obvia centeno vexasset fulmina motu.

Ibid. 169.

Et nullo rigidi vexabere vomeris ictu.

sic vetus liber bello Getico, 67.

Quid mirum, si regna labor mortalia vexat?

unde apparet infra Lib. III. 10. *solito pacem vexare tumultu*, veram lectionem esse. Adeatur A. Gellius Noct. Attic. Lib. II. cap. VI. plura alibi dicemus. HEINS. de verbo *vexare* multa facile congeri possent, & jam Barthius supr. ad vs. 13. notavit. sed vellem explicuissent quid notet *vexare fidem*. sine dubio *turbare*, quod ex duobus profert Heinsius, meliorem facit sensum, & mihi magis placeret. *fides* enim *rerum* est, quod initio dixit *foedera mundi*. jam nihil vulgatius est, quam *turbare foedera*, *pacem*, & similia. ut Virg. XII. 632. *cum prima per artem Foedera turbasti*, & ita mox vs. 106. *turbare sodales unanimos*, qui fide mutua sunt conjuncti. Ceterum hinc explico locum Severi de Aetna vs. 225. in quo misere caecutiit Gorallus ille. Lego vero,

Nosse fidem rerum, dubiasque exquirere caussas.

id est scire arcana naturae, foedera illa mundi, leges perpetuas; & exquirere caussas. hoc hominis est, non more pecudum videre miranda & nihil nosse. ingens ille δοκησίσοφος, qui *nosse fidem rebus* invenerat, putat vel ellipticam esse locutionem pro nosse rebus fidem habendam. sed quibus, quaeso, rebus? & legi posse ait; *posse fidem rebus*, id est, exposcere fidem sibi fieri non verbis, sed rebus. itane vero? an *posse* licet ponere pro *poscere*. si Lucretianos editores habuisset magistros, forte legisset *poscere*, sed in pronuntiando posse legi *poscre* nobis persuasisset. Quid vero Theologis & Philosophis cum Poëtis? & si jam *posse* pro *poscere* liceret uti, quam elegans illa repetitio in eodem versu *poscere fidem* & *exposcere caussas*? ut edidit. *fides* ergo *rerum*, & *ordo*, ut mox Severus dicit, tradita jura, vices signorum, & cetera. confer omnia illa Severi cum Ovidianis Lib. XV. Met. vs. 67. & seqq. de Pythagora, & videbis quid sit *fides rerum* & *caussae*; nam ille,

—— magni primordia mundi,
Et rerum caussas, & quid natura, docebat,
Quid Deus &c.

Haec si non placeant, relinquatur Claudiano singularis sua locutio *vexare fidem rerum*. BURM.

Cruentum] *cruente* Lovan.

66. *Tortos serpentum erexit hiatus*] Ita prior Leid. unus Petav. & Oxon. non *totos*. Furiis tortos angues a Poëtis dari obvium. Ovid. in Ibin v. 80.

Quasque ferunt torto vittatis angue capillis
Carceris obscuras ante sedere fores.

& IV. Met. 483. de Tisiphone, *tortoque incingitur angue*. quomodo & de eadem Virgilius, *tortosque sinistra Intentans angues*, ut vetustiores libri scribunt. Seneca Thyeste v. 96.

Quid ora terres verbere, & tortos ferox
Minaris angues?

Medea v. 960.

——— agmen infernum faces
Intentat. ingens anguis excusso sonat
Tortus flagello.

sed aliud est *torti angues*, aliud *torti hiatus*. nisi *tortos serpentum hiatus* dixit pro hiatibus tortorum serpentum. HEINS. sed hoc durius. malim *notos*. vid. infr. vs. 89. BURM.

68. An-

Anceps motus erat vulgi: pars maxima bellum
Indicit Superis: pars Ditis jura tuetur.
Dissensuque alitur rumor. ceu murmurat alti
Inpacata quies pelagi, cum flamine fracto
Durat adhuc saevitque tumor, dubiumque per aestum
Lassa recedentis fluitant vestigia venti.
Inproba mox surgit tristi de sede Megaera,
Quam penes insani fremitus animique profanus
Error, & undantes spumis furialibus irae.
Non nisi quaesitum cognata sede cruorem,
Illicitumve bibit, patrius quem fuderit ensis,
Quem dederint fratres. haec terruit Herculis ora,
Et defensores terrarum polluit arcus:
Haec Athamantheae direxit spicula dextrae:

Haec

68. *Anceps*] *Anxia* Exc. Voss.

69. *Ditis jura tuentur*] sic Lucensis cum Gudii Schedis. alii multi ex melioribus *tuetur*. vulgati minus bene *veretur*, quidquid dissentit vir doctus. *verentur* Farnesianus. Naso Lib. III. Amor. El. IV.

—— vultusque severos
Exue: nec rigidi jura tuere viri.

sic *legem defendere* Val. Flac. Lib. I. v. 212.

Aequoreos vocat ecce Deos Neptunus, & ingens
Concilium: fremere & legem defendere cuncti. HEINS.

70. *Dissensuque*] *assensuque* Exc. Vos.
Ceu] *seu* ed. Delr.

71. *Impacata quies*] Huic comparationi adsimilem vix reperias. de hac Scaliger senior: maris aestum sive agitationem ex his poteris cognoscere, quae sunt satis felicia. adducitque illud e Pharsalia, *Cum mare lassatur*. sed jam succurrit mihi locus Ovidii, ubi agit de Tarquinio juvene, visa Lucretia, abeunte,

Ut solet a magno fluctus languescere flatu,
Sed tamen a vento, quae fuit, unda tumet.

CLAVER. vid. Delr. ad Senec. Herc. Fur. 1090. ubi ex Statio producit locum, ubi *residunt aequora*, quod firmat mox Heinsianam conjecturam. vid. ad Ovid. I. Art. 373.

Flamine] *flumine* duo Pulm. Exc. Wolf. marg. Isingr. & alii Codd. vid. Barth. sed *fractos procellas* dixit I. de Rapt. BURM.

72. *Tumor*] *timor* Cod. Leid. & Edit. Vicetin.

73. *Recedentis*] maluerim equidem *residentis venti*. HEINS. *fluit ad vestigia* Cod. Farnes.

76. *Error*] *terror* Oxon.

77. *Non nisi*] Etsi tacerent de hoc vet. libri, tamen constaret facile ita legendum, ut quid enim admiseris illud *Non si*. CLAVER. *non si* Ed. Gryph. *nec nisi* Leid. *cede* etiam Farnes. et duo alii. an pro *caede?* BURM.

78. *Illicitumve*] *Illicitumque* Edit. Vicetin. Parm. Ald. Isingr. Gryph. Delr. & aliae. sed Moreti & Exc. Vossii *Illicitumve*.

79. *Terruit*] *torruit* Ed. Vicet. non male, ut ad cremationem in monte Oeta respiciat. *polluit artus* marg. Morini, Ed. Vicet. Ald. Colin. BURM.

80. *Et defensores*] Herculem dicit Furiis a Junone immissis agitatum, in sanguinem proprium saevisse. Seneca ea de re Tragoediam scripsit. DEMPST. Ita cum Lucensi malo quam *Haec*. de Hercule enim adhuc sermo. pro *Taedae*, *Thebae* mox cum primo Vaticano quatuor scripti: male. HEINS. *defensoris* etiam Leidens.

Polluit] *terruit* Exc. Voss. & Cod. Farnes.

81. *Spicula*] Athamas apud Ovid. IV. Met. 516.

—— parva Learchum
Brachia tendentem rapit, & bis terque per auras
More rotat fundae. DELR. Athamas Thebarum Rex primis nuptiis Nephelen duxit, ex qua suscepit Phryxum & Hellen: ea vero dimissa Ino uxorem cepit, quae illi peperit Learchum & Palaemonem, quorum primum furens interfecit, alterum simili fato juncturus, nisi cum eo mater Ino fugisset. sed nihil opus in re nota immorari. Statius Lib. II. Silv. I.

Torvus adhuc Athamas insanos flecteret arcus.

& Lib. I. Theb. pr. qui plura cupis, evolve Natal. Comit. Lib. VI. c. 9. DEMPST. *Athamanteos* Leid. *Athamanteae* Farnes. *direxit*, ut Virgil. VI. 57.

Dardana qui Paridis direxti tela manusque. BURM.

Haec Agamemnonios inter bacchata penates
Alternis lusit jugulis: hac auspice taedae
Oedipoden matri, natae junxere Thyesten.
Quae tunc horrisonis effatur talia dictis.
Signa quidem, o sociae, Divos adtollere contra
Nec fas est, nec posse reor: sed laedere mundum
Si libet, & populis commune intendere letum,
Est mihi prodigium cunctis inmanius hydris,
Tigride mobilius foeta, violentius Austris
Acribus, Euripi refluis incertius undis,

Ru-

82. *Inter baccbata penates*] malo *intra*. Lib. II. *major oberrat Intra tecta timor*. sed minimum refert. HEINS. uno verbo *interbaccbata* Cod. Barth.

83. *Alternis*] *Alterius* Leid. m pr. & Ed. Vicet.

Lusit] *luxit* Cod. Farnes. & *thebe* pro *taedae*. & Barth. Cod. *Thebae*.

Hac auspice] vide Sophoclem, Euripidem, Senecam. DELR. Tantum olim religioni tribuebatur, ut sponsalia contrahere, citra Deorum voluntatem exploratam, nefas duceretur; ideoque & prima luce auspices auguria captabant. Tull. Lib. I. de Divin. Serv. ad IV. Virg. post princ. & ad illud I. Aeneid. *primisque jugarat Ominibus*. Tacit. Lib. XI. 27. de nuptiis Silii & Messalinae, & Lib. XIII. 37. de nuptiis Neronis & Pythagorae cujusdam obsoleti. Juvenal. Sat. X. 336.

—— *veniet cum signatoribus auspex.*

& Lucan. Lib. II. 371. de Bruti & Porciae nuptiis, *contentique auspice Bruto*. Senec. Troad. Act. IV. Sc. I. optimum autem augurium ab *accipitre* ducitur. Plin. Lib. X. cap. 6. hisce autem auguriis Pilumnus & Picumnus Dii deputati. ex Varrone Nonius cap. XII. DEMPSTER.

85. *Effatur*] *affatur* Leid.

86. *Signa quidem, o sociae*] praestantiores τὸ o non agnoscunt. HEINS. *digna* Exc. Wolf. *bella quidem* marg. Morini.

87. *Nec fas*] *Haec fas* Farnes.

88. *Intendere*] *immittere* Mediceus unus & Barthii Cod. *intendere vulnus* Thuaneus.

89. *Cunctis immanius hydris*] *Natis hydris* argute Pricaeanus, ut hydros natos suos appellet. HEINS. sed vereor ne nimis argutum sit, & voluerit iterum *notis*, ut supra vs. 66. nam illorum vis jam nota, hoc vero aliquid novi & immanioris, quod promittit. BURM.

90. *Tigride mobilius*] *Tigris*, a celeritate nomen adepta, tum est rapidissima, cum catulos lactat, qua de re carmina sunt Claudiani tertio de Raptu, quo loco noster Oppianum secutus vento eos concipere tradit, licet Aristoteles, Plinius, Solinus, Pollux, & Themistius contra sentiant. DELR. ita *mobilitas* infra vs. 331. ubi vide: & ad Rutil. I. Itin. 76. & Virg. IV. Aen. 175. BURM.

Violentius Austris Acribus, Euripi refluis incertius undis] Vet. Cod. *Flavis*, hinc erronee *fluis*, omisso *re*, unde *refluis*. DELR. Gyraldini & Lucensis libri lectionem expressimus. nisi quod in illo *fulvis*, in hoc *flavis*, quomodo vulgati. *refluis* ab Isingrino est, qui & *velocius Austris* habet, sed male. Lib. II. de Rapt. *quantas violentior Auster Decutit arboribus frondes*. sic enim scripti, non *truculentior*. Statii illa cogitabat, *refluumque meatu Euripum*. hinc castigandus idem Statius Sylv. Lib. I. de eodem Euripo,

—— *sic Chalcida fluctus*
Dispescunt reflui: sic dissociata profundo
Brutia Sicanium circumspicit ora Pelorum.

ubi perperam nunc scribitur *Expellunt fluvii*. possit & resingi *fluctus refugi*. nam Senecae in Hercule Furenti,

Vicibus alternis fugax Euripus.

aestuantem Euripum dixit Boëthius de Consolatione Philosophiae. Chalcida enim a Baeotia dispescit. de Chalcide Mela Lib. II. cap. 7. *Caeterum longa, totique Baeotiae opposita, angusto freto distat a littore. Euripon vocant, rapidum mare, & alterno cursu septies die ac septies nocte fluctibus invicem versis adeo immodice fluens, ut ventos etiam ac plena ventis navigia frustretur.* ad quem locum multa erudite, ut solet, vir summus Isaacus Vossius. Videatur ille, & alii Geographi de Euripo. nos alio properamus. Vulgati *Acrius Harpyiis, flavis inc.* in hoc Claudiani loco. HEINS. *velocius Austris* marg. Isingr. *Euris* MSS. Pulman. sollemni variatione, & ita *volucrem Eurum* dixit Virgil. I. Georg. 317. ubi vide. *Acrius Hirpiis* Vicetin. *Actrius* Farnes. deinde *fulvis* Farnes. *flavis* multi. sed *refluis*, ut & Exc. Wolf. habent, vox saepe usitata Claudiano. & convenit τῷ *incertius*. deinde *flavis incertior undis Rufinus* Cod. Barthii. BURM.

92.

Rufinus, quem prima meo de matre cadentem
Suſcepi gremio. parvus reptavit in iſto
Saepe ſinu, tenero perque ardua colla volutus
Ubera quaeſivit fletu, linguisque triſulcis
Mollia lambentes finxerunt ora ceraſtae.
Meque etiam tradente dolos artemque nocendi
Edidicit: ſimulare fidem, ſenſusque minaces
Protegere, & blando fraudem praetexere riſu,
Plenus ſaevitiae, lucrique cupidine fervens.
Non Tarteſſiacis illum ſatiarit arenis
Tempeſtas pretioſa Tagi, non ſtagna rubentis

Aurea

92. *Quem prima*] *quae prima* Vicetin. & Parm.

Cadentem ſuſcepi gremio.] Haec omnia fere deſumit ex Papinio: *Annue Tiſiphone, perverſaque vota ſecunda, Si bene quid merui, ſi me de matre cadentem Fovisti gremio.* Suſcipiebantur olim rubentes infantuli, atque apud Terentium idem eſt, *Tollere.* ſic in Paneg. II. Stilichonis 345. *ſuſceptus puer* dicitur fonte ablui. CLAVER. Notum omnibus infantem natum in humum deponi ſolitum, atque e terra levari manu patris; atque illud eſt, quod *cadentem* ait poëta, & *terram tangere* Suet. Aug. cap. V. & in Nerone cap. VI. Plin. Lib. II. cap. LXIII. pr. *quae nos naſcentes excipit Terra, natos alit.* & in Praefat. ad Lib. VII. *hominem*, inquit, *nudum & in nuda humo natali die natura abjicit.* & Ovid. in Ibin, *Cinyphiam foedo corpore preſſit humum.* Deinde *Statina* erat Dea, cujus numine e terra ſublatus puellus, rectus conſtituebatur: ex Tertull. Cujacius Lib. II. Obſerv. cap. 30. locus eſt elegans apud Varr. Lib. II. de vita pop. Rom. *Natus ſi erat vitalis ac ſublatus ab obſtetrice, ſtatuebatur in terra, ut auſpicaretur rectus eſſe. diis conjugalibus Pilumno & Picumno in aedibus lectus ſternebatur.* Lege Stat. Lib. I. Theb. vs. 60. Lib. I. Silv. II. fin. & Lib. II. Silv. ult. unde *tollere* pro educare uſurpant Juvenal. Sat. VI. Senec. de Provid. cap. IV. & V. ad Marciam cap. XVII. in fine. & Lib. II. Controv. 4. prin. & alii. DEMPST.

94. *Teneroque per ardua colla volutus*] minus ſalebroſi erunt numeri, ſi leges cum ſecundo Vaticano *tenero perque ardua colla volutus.* paulo ante *parvus reptavit* ſcripti. pro *Ubera quaeſivit fletu*, ſeptem aut octo Codices *Oſcula quaeſivit.* HEINS. *Sinu tenero perque ardua* ediderunt Delrius, Gryph. Iſingr. & ita in Ed. Vicet. & Claver. qui *ſinu tenero* conjungit. *tenero per ardua* Farnes. *tener* vero *ſinus* Megaerae vix convenit. *tener fletus* melius puero, ut mox *mollia ora.* BURM.

96. *Finxerunt membra ceraſtae.*] de his quaedam cognitione digna Nicander. DELR. Iſingrini liber & ex noſtris quidam cum primo Vaticano *ora*, ut Prudent. Hamart. *virides adlambunt ora ceraſtae.* HEINS. *cerauſtae* Farnes. *fixerunt* duo Oxon. Farnes. & edit. Vicetin. Parm. Iſingr. & Gryph. vid. ad Ovid. XX. Epiſt. 134. & II. Faſt. 417. BURM.

98. *Me tradente dolos geſtus artemque*] hic verſus ſic repraeſentatur in veteri Lib. *Meque etiam tradente dolos* &c. DELR. *Meque etiam tradente dolos arteſque* idem Iſingrinus, primus Vaticanus, aliique praeſtantiores, cum Gudianis Schedis, quorum nonnulli tamen *artemque.* pro *Edidicit*, *Et didicit* eſt in quibusdam. ſed nil neceſſe. Senſus magis erigetur, ſi legis, *Me me etiam*, ut apud Virgil. *Me, me, adſum qui feci.* ſed hoc timide adfirmo. Vulgo legebatur,

Me tradente dolos, geſtus, artemque nocendi.

quod ſi ſequimur, pro *geſtus* forte *aſtus* erit reponendum. aliter haec Barthius. HEINS. conſentiunt Heinſianis Exc. Wolfii. ſed illud *etiam* vix placet. non tamen cum Barthio verſus explendi cauſſa adjectum puto, ſed corruptum ex vera lectione. forte ſcripſerit *Meque viam tradente dolos* &c. *Via* eſt ratio, inſtitutio, ut centies. Similis eſt variatio apud Val. Flacc. VI. 291. *parvique etiam didicere nepotes.* ubi viri docti ex codicibus recte reſtituerunt *parvique viam didicere nepotes.* *tradere viam*, ut *tradere artes medicas* Ovid. Ep. V. 145. vid. & III. Met. 588. & alibi. & ita ſaepe Cicero, qui & initio Lib. II. de Divinat. dixit *tradere vias optimarum artium.* Celſus praefat. *tradere vias medendi.* Quintil. V. I. *non locos communes tradere deſtinamus, ſed viam quamdam atque rationem.* deinde *addidicit* pro *edidicit* me malle dixi ad Ovid. II. Met. 636. BURM.

99. *Minaces*] *nocentes* Vicetin. repetita, ut ſaepe, voce ex priori verſu.

101. *Satiaret arenis*] *ſatiarit* rectius quatuor libri, uti & Barthio viſum. HEINS.

Aurea Pactoli: totumque exhauserit Hermum,
Ardebit majore siti. quam fallere mentes
Doctus, & unanimos odiis turbare sodales!
Talem progenies hominum si prisca tulisset,
Pirithoum fugeret Theseus; offensus Oresten
Desereret Pylades; odisset Castora Pollux.
Ipsa quidem fateor vinci; rapidoque magistram
Praevenit ingenio. nec plus sermone morabor.
Solus habet, quidquid scelerum possedimus omnes.
Hunc ego, si vestrae res est accommoda turbae,
Regalem ad summi producam Principis aulam.
Sit licet ille Numa gravior, sit denique Minos;
Cedet. & insidiis nostri flectetur alumni.

Oran-

103. *Totumque exhauserit*] *si hauserit* Farnes. scilicet *si* subintellectum additum a Glossatore. debuisset saltem *totum si exhauserit* scripsisse. BURM.

104. *Ardebit*] *Arebit* in Codicis ora Heinsius. ut Lib. II. 510. *Arescat decepta sitis*. vid. ad Ovid. IV. Ep. 174. ubi de confusione horum verborum egimus. infr. III. Cons. Honor. 205. Lucan. IX. 500. *Arent ora siti*. ubi & ardent MSS. BURM.

Quam fallere] *nam fallere* Claver. & duo Barthii. *qua* edit. Isingr. Colin. Gryph. Barthius etiam interrogandi signum tollit, & admirantis exclamationem facit. BURM.

106. *Talem progenies hominum*] *hominem* nonnulli, quod Barthius amplexus est. HEINS. ita Farnes.

107. *Fugeret*] *fugit &* Exc. Wolf. a m. pr.

Offensus] Heinsius in ora codicis *infensus*, sed *offensus* est iratus, laesus. vid. ad Ovid. I. Fast. 482. & *offensio* hic ut caussa, cur desereret, intelligitur. BURM.

109. *Rabidoque magistram*] membranae *rapidoque*, hoc est omnem in partem mobili & expedito. DELR. *Rapido ingenio* vetus codex praefert. supra enim dixit Rufinum esse *prodigium incertius undis*. sic forte Plinius Histor. *impetuosum animum*. Horatius dixit, *rapido ferventius amni Ingenium*. Symmachus in hoc homine laudat oris facultatem, eaque sitim suam rigari optat; ac literas blanda ipsius recitatione commendari, at magnus Ambrosius ei pro Theodosio ab Ecclesia repulso instanti caninam objicit impudentiam, quia videlicet miserae illius stragis, quae Thessalonicae contigit, impulsor credebatur. fuit autem procerus, & elegans dubio procul, atque, ut ait Symmachus, sua luce conspicuus, sed nequam & versipellis, ut Graeca historia & Suidas referunt. CLAVER. *rabido ingenio* pro *rapido* Isingrinus, & scripti quidam. sic *rabida Megaera* apud Statium Theb. I. 477. supra *rabidas voces* jam habuimus v. 44. sed recte *rapido ingenio* Barthius tuetur. Horatius, ni fallor, *rapido torrentius amni Ingenium*. paulo post illud ejusdem Barthii, *Ipsa equidem fateor vinci*, pro *quidem*, necessarium haud quaquam. deinde *unanimos sodales* Mazarinianus liber. HEINS. In Horatii loco Lib. I. Sat. X. 62. legitur *rapido ferventius amni*. vid. ad Ovid. VIII. Met. 243. BURM.

Magistram] *Megaeram* Leid. & Voss. quod ex glossa natum.

110. *Morabor*] *parabat* Exc. Voss.

112. *Quidquid scelerum*] scripti & editi multi, *scelerum quidquid*.

113. *Producam principis aulam*] non *perducam*. ita olim conjeceram. confirmant duo Medicei cum primo Vaticano & Rottendorphiano. *Producam*, promovebo. Cicero pro domo sua: *Quem tu non pro illius dignitate produxeras, sed pro tuo scelere subduxeras*. noster Lib. I. in Eutrop. 154. de Abundantio,

——— *qui rebus Eois*
Exitium primoque sibi produxit.

Is enim Eutropium promoverat. Lib. I. in Stilic. 36. *cujus producere famam Sufficeret natus Stilicho*. ita illic scripti. *proferre* dixit I. in Eutrop. 167.

Nullius Eutropius, quam qui se protulit, ante
Direptas possedit opes.

HEINS. propria vox eorum, qui teneros foetus docent, & ex nidis producunt. vid. ad Val. Flacc. VII. 375. Ita hic Megaera nutrix, magistra, & quasi paedagoga Rufini inducitur. sed & Heinsii explicatio accommoda, quia de aula agitur. Suet. Claud. cap. IV. *Quid est quod dubitemus, quin per eosdem articulos & gradus producendus sit, per quos frater ejus productus fuit.* ubi similis lectionis diversitas, ut & passim apud alios. praeterea *ad summam* Exc. Wolf. BURM.

119.

Orantem sequitur clamor: cunctaeque profanas
Porrexere manus, inventaque tristia laudant.
Illa, ubi caeruleo vestes connexuit angue,
Nodavitque adamante comas, Phlegethonta sonorum
Poscit, & ambusto flagrantis ab aggere ripae
Ingentem piceo succendit gurgite pinum,
Pigraque veloces per Tartara concutit alas.
Est locus, extremum pandit qua Gallia litus,
Oceani praetentus aquis, ubi fertur Ulixes
Sanguine libato populum movisse silentem.
Illic umbrarum tenui stridore volantum

Fle-

119. *Nodavitque adamante comas*] *Nodatamque comum* pr. Vatic. Heins.

Phlegethonta sonorum] *flegetunta Sororum* Exc. Wolf.

120. *Poscit*] in Oxoniensi adscripta Glossae loco ex Rapt. Pros. III. 388. *Cadmi seu moenia poscat.* *poscat* pro *adeat* dixit. & Morini manus pro glossa adjecit, *ardentem adiit.* Eo sensu saepe Priscianus flumina dicit *poscere* aequor, quo tendunt, in Periegesi. ut v. 23. de Tanai, *praecepsque ruit Maeotida poscens.* vs. 113. *Salmonida poscens.* & de Danubio vs. 289.

Qui poscens ortus, Euxini pervenit undas.

& alibi. vid. de verbo *poscere* Heins. ad Lib. II. 298. ubi paullum alio sensu explicat. Burm.

Ambusto] *angusto* Marg. Isingr.

Flagrantis] *fragrantis* Voss.

122. *Concutit*] *concitat* Farnes.

Alas] *alas* Vicetin.

123. *Est locus*] Hunc locum Gorop. Becanus in Atvaticis pag. 71. vult Leodium fuisse, quo olim mare adscenderit, ubi sunt specus illae subterraneae, pigra barathra, montes piceo lapide sive Asphaltite constantes, & silvae obscurae. cui somnia sua relinquimus. certe locus talis longius ab Elusa abesset, quo nisi tota fere Gallia peragrata pervenire non posset. Verosimilius Celeberrimus Addison in Itinerario suo in principio putat locum desertum & rupibus horrendum esse, ubi fingitur Maria Magdalena peccata sua plorasse, non longe a Massilia. sed obstat huic situi mentio Oceani, Britanniae, Rheni &c. quare debuisse potius Poëtam illum eligere posset statui, quam quem nobis describit. Burm.

Pandit qua] *qua pandit* Oxon.

124. *Ulysses*] in veteri codice *Ulyxes*, quod videtur confirmare Plutarchus satis diserte: totus hic locus, quod mireris, ex Odysseae Λ elicitur. Ἡ δ' ἐς πείραθ' ἵκανε βαθυῤῥόου Ὠκεανοῖο. reliqua vide suo loco. haec vero fabulatus est non illepide Claudianus, cum opinor legisset l. pas. Drepanium venisse ab ultimo Galliarum recessu, qua littus Oceani cadentem excipit solem, ac deficientibus terris sociale miscetur elementum. Ausonius: *Quid facis extremis positus telluris in oris, Oceani finem juxta, solemque cadentem?* unde hic noster Cimmerias tenebras belle imaginatus est. forte etiam alludit ad nomen Elusae, vel potius Elysae, urbis primariae in Gallia Narbonensi, unde Rufinus; vultque ab Ulysse deduci poëtica fide: de hac vide Ammianum & Sidonii Epistolas. Claver. *Ubi fertur Ulysses* Isingrinianus & Lucensis. vulgatum *quo* duriusculum, quia *quo* praecesserat. mox idem Lucensis rectius *populumque silentem*, quam vulgati *silentum*. Lib. II. de Rapt. 237. *populoque silenti Traderis.* Statius Theb. IV.

In speculis Mors atra sedet, dominisque silentes
Annumerat populos.

ita minima mutatione scribo, nam scripti *dominique silentes.* vulgati *dominique silentis,* Plutonem & Proserpinam intelligit. noster de Rapt. Lib. II. 314.

—— dominis intrantibus ingens
Adsurgit Phlegethon.

possis & *domino.* quomodo Theb. XII.

Umbrarum custos inhumataque corpora regi
Annumerat. sed alterum praestat. Senec. Herc. Fur. Act. III. Sc. II.

Tristi silentem nubilo liquit domum.

cum antiquis libris. *umbras silentes* dixit Virgilius Lib. VI. & Ovid. XIII. Met. 25.

Aeacus huic pater est, qui jura silentibus umbris
Reddit. ita scripti nonnulli, vulgo *silentibus illic.* plura ibi dicemus. Heins. eodem redire puto; nam *silentes* absolute centies dicuntur. vid. ad Ovid. XIII. Met. 27. sic *coetus silentum* Lucan. VI. 513. *novisse* Vicet. Burm.

127.

Flebilis auditur queſtus. ſimulacra coloni
Pallida, defunctasque vident migrare figuras.
Hinc Dea proſiluit, Phoebique egreſſa ſerenos
Infecit radios, ululatuque aethera rupit
Terrifico. ſenſit ferale Britannia murmur,
Et Senonum quatit arva fragor, revolutaque Tethys
Subſtitit, & Rhenus projecta torpuit urna.
Tunc in canitiem mutatis ſponte colubris
Longaevum mentita ſenem, rugisque ſeveras,
Perſulcata genas, & ficto languida paſſu,
Invadit muros Eluſae, notiſſima dudum
Tecta petens, oculisque diu liventibus haeſit,
Pejorem mirata virum. tunc talia fatur:
Otia te, Rufine, juvant? fruſtraque juventae
Conſumis florem patriis inglorius arvis?
Heu neſcis quid fata tibi, quid ſidera donent,
Quid fortuna paret. toti dominabere mundo,
Si parere velis. artus ne ſperne ſeniles.

Nam-

127. *Flebilis auditur queſtus*] *auditu* quartus Vaticanus. HEINS.

128. *Migrare figuras*] *catervas* primus Vaticanus. *mugire* Rottendorph. & ſecundus Mediceus. male. HEINS. *errare* Leidens.

129. *Dea proſiluit*] Totus hic locus expreſſus eſt ad ſimilitudinem Statii Lib. I. Theb. 125. quaeque ille de Graeciae regionibus, noſter de Britannia, Gallia, Germaniaque dicit. DEMPSTER. *proſiliit* multi, ſed male. *huc* etiam Voſſ. & *hinc* vel *huc* Oxon.

131. *Ferale*] *lethale* Exc. Voſſ. *fatale* Vicetin. & Parm,

132. *Tethys*] *Tethis* Exc. Wolf.

133. *Projecta torpuit urna*] ſic Gyrald. Lucenſ. & ſex alii, vulgo *unda*. diximus Conſ. Olybr. vs. 213. perperam vulgatam ſcripturam tuetur Barthius. HEINS.

134. *Sponte*] *ſaepe* Exc. Voſſ.

136. *Perſulcata*] *praeſulcata* Leid. *perſalcata* Ed. Vicetin.

137. *Muros Elyſae*] *Eluſae* Fulvius Urſinus emendat in Caeſar. III. de Bell. Gall. & Aldus Pauli F. Schol. in eundem Caeſaris locum. ſed Fulvius hemiſtichium male recitat, quem Aldus errore ductus ſequitur. PULMANN. *Eliſae* Manuſcr. ſed ſcribas *Eluſae*. Caeſar Lib. III. *Tarbelli*, *Bigerriones* (forte *Bigerri*) *Preciani*, *Vocates*, *Taruſates*, *Eluſates*. quos neque Plinius, neque Ammianus, neque Itinerarii auctor Antoninus ignorant. DELR. *Eliſae* multi Heinſii, & Vicetin. *Eliſſe* Farn. *Elyſae* Ald. *Eluſae* Exc. Wolf.

138. *Petens*] *petit* Vicetin. & Parm.
Liventibus] *lucentibus* Oxon.

140. *Te Rufine*] *Te ſine fine* Exc. Voſſ.

141. *Arvis*] *armis* Cod. Barth. ut ſaepe ita variant Codices apud Virgilium, Lucanum & alios.

142. *Quid ſidera donent*] Gyrald. & Iſingr. *debent*, etiam prim. Vatic. pro diverſa lectione. quod ſecutus fruſtra Raphelengius. Lucens. *dedent*. prior Moreti *ſpondent*. Caeteri pro vulgata lectione ſtant, quam & nos amplectimur. Sequenti verſu *toto donabere mundo* ſcripti nonnulli. quos inter primus Vaticanus. unus *dotabere*. fruſtra. HEINS. illud *ſpondent* admodum blanditur. vid. ad Ovid. XVI. Ep. 114. ubi *Deos ſpondere* eleganter dici oſtendimus, quos per *ſidera* hic Barthius explicat. & ita II. in Eutrop. 57.

Hortantesque licet ſponderent proſpera Divi.

& de Aſtrologia VI. Conſ. Hon. 19.

Optima tunc ſpondet mortalibus edere fata.

de Apolline Praefat. in Nupt. Honor. & Mariae v. 19.

Venturumque ſacris fidibus jam ſpondet Achillem.

& ita alii ſaepe. deinde *toto dominabere mundo* duo Leidens. & Lovan. BURM.

144. *Artus*] Heinſius in ora codicis *artes*. ſed ego

Namque mihi magicae vires, aevique futuri
Praescius ardor inest. novi quo Thessala cantu
Eripiat lunare jubar, quid signa sagacis
Aegypti valeant, qua gens Chaldaea vocatis
Imperet arte Deis. nec me latuere fluentes
Arboribus suci, funestarumque potestas
Herbarum, quidquid letali germine pollens
Caucasus, & Scythicae vernant in gramina rupes,

Quas

ego *artus* capio pro corpore, quod adparebat senile, & ideo sperni poterat, sed intus sibi vires magicas &c. inesse dicit. Ovid. VII. Met. 250.

Ne properent artus anima fraudare seniles.

& X. 229.

Femineos artus in olentes vertere mentas.

& ita centies poëtae *membra* & *artus* pro homine vel toto ejus corpore ponunt, & noster ipse saepius, ut *pecudum artus* infr. 302. sunt ipsae pecudes. vid. ad Seren. Samon. VI & XV. BURM.

146. *Novi quo*] *novi quid* Oxon. m. s.

147. *Eripiat lunare jubar*] Vetus gentium error, Lunam magicis cantibus vexari, & e coelo deduci. Martial. Lib. XII. Epigr. 57. Ovid. Lib. II. Eleg. 5. Amor. Ideoque ne illa audiret incantamenta, tinnitibus sacra ejus peragabantur. Ovid. Lib. VII. Met. Fab. 2. Senec. in Hippol. Act. II. in Choro. & in Med. Act. IV. Scen. II.

——— *inque auxilium*
Dictimna tuum pretiosa sonent aera Corinthi.

Juvenal. Sat. VI.

Una laboranti poterit succurrere Lunae.

Manilius Lib. IV. pr.

Seraque in Extremis quatiuntur gentibus aera.

hinc defectum putabant proficisci. Serv. ad II. Georg. Stat. VI. Theb.

—— *quoties avellitur astris*
Solis opaca soror, procul auxiliantia gentes
Aera crepant.

& I. Theb. *qualis per nubila Phoebes Atracia rubet arte labor.* non *color.* Quod autem *Thessalam* ponat Claudian. pro qualibet saga, docte quidem, nam Thessalia veneficiis devota. abunde Lib. I. Met. Apulejus. Martial. IX. 30. & Sidon. carm. 5. *Si Thessalus elicit umbras.* Val. Flac. Lib. I. *Saevoque vocat grandaeva tumultu Thessalis exanimes atavos.* DEMPST. Puto *Deripiat*, quamquam dissentientibus libris. *Detrahere coelo Lunam* & *deducere* passim poëtae. pari modo & Barthius conjecit. Horat. Epod. V. 45.

Quae sidera excantata voce Thessala
Lunamque coelo deripit.

Idem Epod. ult.

Refixa coelo devocare sidera. HEINS. sed *Eripere jubar* potest diversum quid esse a *deducere coelo*; sed idem quod saepe dicunt poëtae, ut *pallere* jubeant magae solem, lunam, & sidera. *jubar* enim splendorem notat, vid. ad Ovid. VII. Met. 208. & Quintil. X. Decl. 15. & hinc Ovidius magicas artes a se removens dicit Remed. 256.

Ut solet, in niveis Luna vehetur equis.

Lucan. VI. 500.

——— *Phoebeque serena*
Non aliter diris verborum obsessa venenis
Palluit, & nigris terrenisque ignibus arsit.

ubi de Thessalia agit. & hunc Lucani locum in sequenti etiam *Imperet arte Deis* expressit Claudianus; nam ille, *habens haec carmina certum Imperiosa Deum.* BURM.

Sagacis] *fugacis* minor editio Blawii, nescio unde, & quo sensu.

149. *Imperet*] *Imperat* Farnes. & nonnulli alii, & ita Pulman. ed. Vicetin. & Parm. vid. ad Petron.

152. *Vernant in gramina rupes*] Efficaciora ad toxica germina montana, quod observatum est a Turneb. Lib. XVIII. cap. XII. & videtur consentire Virgil. VII. Aened. 758.

Marsis quaesitae in montibus herbae.

de herbarum vi in veneficiis, lege Plin. XXIV. cap. 2. qui Homerum citat. DEMPST. Haec inquinatissima erant, nam hactenus legitur,

——— *germine pollens*
Caucasus, & Scythiae vernant in gramine rupes.

pro *germine*, *gramine* scripti omnes agnoscunt priori versu, & recte, nisi quod Isingrinianus & tres ex nostris *carmine.* quam vocem posteriori versui reddendam existimo, unde exciderat, legoque minima mutatione, *vernant in carmina*, id est in usum carminum, in usum magicum. Amat hos loquendi modos noster. ut Conf. Olybr. v. 122. dictum. Conf. Manlii 319.

Vecte laborantes in carmina concitat undas.

ubi de Organo hydraulico agit. infra hoc ipso libro vs. 311.

Et

Quas legit Medea ferox, & callida Circe.
Saepius horrendos Manes facrisque citavi

155. No-

Et qui cornipedes in pocula vulnerat audax
Massagetes. hoc eft in ufum poculorum. Lib. III. de Rapt. 26. *totae fremerent in pocula ripae*. Sidonius Panegyrico Aviti,

—— *flavis in pocula fracte Sycambris*
Rhene.

feges crefcit in praelia Idyllio Hyftricis. IV. Conf. Honor. 617. *in civem rubuere genae*. & vs. 622.

Aufi Danubium quondam tranare Gruthungi
In lintres fregere nemus.

Lib. II. Rapt. 90. *omnis in berbas Turget humus*. Conf. Olybr. 172. *Cornus in haftam porrigitur*. & infra hoc libro vs. 167. *revinctos in glaciem fulvam latices* habemus. atque ita faepe. horum & plenus Statius & Apulejus, apud quem emenda in transcurfu locum male affectum Lib. VIII. Met. *Interea quidam fenex de fummo colle profpectat, quem circum capellas pafcentes opilionem effe profeffione* (vel *ex profeffo*, vulgati *profecto*) *clamabant. Eum rogavit unus ex noftris, haberetne vaenui lac, vel adhuc liquidum, vel in cafeum recenter coagulatum*. Eleganter *lac in cafeum coagulari* dicitur. vulgo *in cafeum recentem incoactum*. *Incboatum* fcripti codices & prima editio. Lib. IX. *mifceri in Venerem*. Statius Silv. Lib. I. II. 155. Epithalamio Stellae,

Excludunt radios filvis decuffa vetuftis
Frigora: perfpicui vivunt in murmura fontes.

ita opinor a manu Statiana effe. nunc legitur *in marmore*, quae fcriptura minus elegans. *Vivere in Venerem frondes* pari modo Claudianus Nuptiis Honor. 65. fic *motae in murmura voces* eidem Statio Lib. III. ad Claudiam uxorem,

——— *in procurrentia primis*
Carmina noftra fonis, motasque in murmura voces
Aure rapis vigili.

Sciolus aliquis, qui ignorabat aurem vigilem poëtis pro attenta frequenter poni, illic loci refinxit *totasque in carmine noctes*, quomodo nunc legitur, quafi Statius totis noctibus nihil aliud egiffet. Epicedio Glauciae vs. 105. *mutas murmure voces* habes. Theb. VI.

Audiit & vocis decerpfit murmura primae.

Epicedio Glauciae, *defunt in munera flammae*. Theb. Lib. I. *paulum in verba minafque Cunctantur*. Libro IV. *rejicitque canes in vulnus biantes*. Libro V. *in folam patuerunt lumina noctem*. Libr. XI. *miferae crefcunt in pabula fibrae*. atque ita ille paffim. Sed ad rem. Plura qui cupit, adeat hoc loco Barthii curas fecundas. Duplicem igitur Magiam tangit, alteram, quae herbis, alteram, quae incantationibus perficiebatur. utramque poëtae ut plurimum conjungunt. Lucenfis liber conjecturam meam confirmat; is enim *in gramina*. *Gramina* pro *carmina*, & vice verfa, frequenter fcribi in antiquis membranis nemo nefcit. male etiam vulgo *Scythiae rupes* pro *Scythicae*. Lucenfem librum fi audimus, priori verfu retinendum *germine*. ut per *germen Caucafeum* aconiton intelligat ex Promethei cruore natum. Seneca Medea, v. 709.

Congerit in unum frugis infauftae mala
Quae fert opertis hyeme perpetua jugis
Sparfus cruore Caucafus Promethei.

HEINS. Omnia quae hic de praepofitione *in* cumulant Barthius & Heinfius, docta & vera funt, & innumeris exemplis augeri poffent, ut novis ditavit Cl. Markl. ad Stat. II. Silv. I. 104. ubi Heinfius etiam in ora codicis *motas etiam tum in murmura voces* adfcripfert effe legendum. quamquam de eo loco aliter cenfeam. iterum alia exempla adduxit vir doctus ad Stat. III. Silv. 5. v. 34. nec hoc magni laboris puto. Hic vero *vernant in gramina rupes* cum Barthio fi legas, multo elegantius videtur. rupes enim hiemis faciem referunt in Scythia, quum nudae & nivibus obrutae fint, fed juffu magarum induunt fe in gramina magica, & ita veris fpeciem referunt. *vernare* dicuntur loca quae producunt more veris gramina, flores &c. *vernant pafcua* in Apono nofter vs. 19. Flor. I. 16. *bis floribus vernat*, potuiffet dicere *in flores vernat*. vide ad Ovid. X. Metam. 166. & ipfa *gramina vernare* dicuntur Calpurnio Ecl. V. 19.

Tunc etiam toto vernanti gramine filva
Pullat.

jam vero in rupibus Scythiae jubebant furgere herbas in ufum magicum, quas fcopulis ipfis effodiebant. v. Val. Flacc. VII. 365. qui paulo ante *gramina nutrita tonitru* vocat, quae inter nives & pruinas nafcuntur, & ibi de Medea agitur. *letale* vero *germen* eft aconitum, ut recte Heinfius, a quo Valerius Flaccus etiam *gramina* diftinguit. *gramine pollens* Exc. Wolf. & *in gramine rupes* Vicetin. & Parm. quae & *Scythiae*. BURM.

153. *Legit Medea*] Medeae veneficia & furores notiffimi ex Ovid. Lib. VII. Fab. 2. ex Seneca, Ovid. κακοτεχνίας Lib. II.

Non facient, ut vivat amor, Medeïdes berbae.

Tibull. Lib. I. Eleg. 2.

Sola tenere malas Medeae dicitur berbas.

quibus locis moveor, ut errorem ex Propertio tollam, apud quem Lib. IV. Eleg. 7. depravate, ut puto, legitur: *Si te non totum Chloridos berba regit*. repone *Colchidos*, id eft Medeae. DEMPST.

154. *Horrendos manes*] *horrendos latices*. marg. Ifingr.

154.

Nocturnis Hecaten, & condita funera traxi
Carminibus victura meis; multosque canendo,
Quamvis Parcarum restarent fila, peremi.
Ire vagas quercus, & fulmen stare coëgi.
Versaque non prono curvavi flumina lapsu,
In fontes reditura suos. neu vana locutum
Me fortasse putes, mutatos cerne penates.
Dixerat: & niveae (mirum) coepere columnae
Ditari, subitoque trabes lucere metallo.
Illecebris capitur, nimiumque elatus avaro
Pascitur intuitu. sic Rex ad prima tumebat
Maeonius, pulchro quum verteret omnia tactu.

Sed

154. *Sacrisque litavi*] probabilior est MS. lectio *litatis*. Maro, *sacrisque litatis indulge hospitio.* qualem hic veneficam Claudianus, ejusdem modi etiam effinxere Tibullus Eleg. II. Lucanus Lib. VI. Apulejus de Asino Lib. I. & II. Petronius demum Arbiter, cujus versus multis a me locis veteris libri comparatione restitutos non pigebit adscribere.

Quidquid in orbe vides, paret mihi; florida tellus,
Cum volo, siccatis arescit languida succis.
Cum volo, fundat aquas scopulus atque arida saxa,
Niligenas jaculantur aquas: mihi Pontus inertes
Submittit fluctus, Zephirique tacentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes, mihi flumina parent.
Hircanaeque tigres, & jussi stare Dracones.
Quid leviora loquor? Lunae descendit imago,
Carminibus deducta meis, trepidusque furentis
Flectere Phoebus equos revoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent, taurorum ut flamma quiescat
Virgineis extincta sacris. Phoebaeaque Circe
Carminibus magicis socios mutarit Ulyssis.

DELR. in veteri codice *citavi*. alias *litavi*, *litatis*. quae plane dissona, neque congrua. CLAVER. Loci hujus restitutio Claveriano codici debetur. vulgatum *litavi* σολοικίζει. Seneca Oedipo, ex fide optimarum membranarum, v. 568.

——— *fundit & Bacchum manu*
Laeva; canitque rursus, & terram intuens
Graviore manes voce & attonita citat.

ubi *ciet* in vulgatis, etsi minimum refert. Isingr. & Lucens. *levavi*, quomodo & Pricaeanus pro diversa lectione. Bonon. a m. s. *vocavi*. prim. Vatic. *litando*. non male. alii quidam *litatis*. Forte *citatam*, ut ad τὸ *traxi* referatur. noster Lib. I. de Rap. 113. *patefacta ciebo Tartara.* Valer. Flacc. Lib. III. 520. *furias Ditemque ciebo.* ubi frustra *movebo* Carrionis liber. Barthius nova distinctione parum huic loco consulit. Idem Valerius Lib. VII. 313. *Noctis heram Ditemque ciens.* Virgil. IV. Aen. 490. *Nocturnosque ciet manes.* & Ecl. VIII. 98. *manes excire sepulcbris.* Ammianus libro XXIX. *Pollentinianum tribunum iisdem diebus convictum confessumque, quod infernis manibus excitis de permutatione imperii consulere ausus est, abire jussit illaesum.* atque ita castigandum in Prudent. Apotheosi vs. 471. *Excitas video longe dispergier umbras*, ubi *Accitas* circumfertur. HEINS.

158. *Et fulmina stare coëgi*] sic Aldus & Isingr. Alii *flumina*. Lucensis, *fulmen*. vulgo *flamina*. Seneca Hercule Oetaeo, v. 470.

Et bruma messes videat, & cantum fugax
Stet deprehensum fulmen.

ita optimus codex, non *fit*. Naso Epist. VI. 87.

Illa refrenat aquas, obliquaque fulmina sistit.

quomodo illic scripti nonnulli. Barthius in hoc Claudiani loco vulgatam scripturam frustra tuetur. HEINS. adi notas ad Ovid. Epist. VI. 87. *fulmina flare* marg. Isingr. in textu *flamina*, ut & Colin. Aldus vero & Vicetin. *flumina stare.* & *stamina stare* Edit. Elzevir. an. 1650.

159. *Curvavi flumina lapsu*] *repressi flumina cursu.* Cod. Pulman. & marg. Isingr. & hoc defendi posset. *curvanti flumina lapsu* unus Barth. Claver. ed. etiam, *tersaque non prono.*

160. *Neu*] *ne* Farnes. Voss. *locutam* Cod. Barth. & Edit. Vicetin.

164. *Nimiumque*] *nimium* Farnes. *elatus avorum* Exc. Wolf. a. m. pr.

165. *Pascitur intuitu*] Gyrald. & Lucens. *aspectu.* HEINS.

Rex Maeonius] Midas, nota res est. Phrygii enim, ut alibi Lib. II. in Eutrop. dicti post Maeona regem, Maeonii. DELR.

Ad

Sed poſtquam rapuiſſe dapes, fulvamque revinctos
In glaciem vidit latices; tum munus acerbum
Senſit, & inviſo votum damnavit in auro.
Ergo animi victus, Sequimur, quocumque vocabis,
Seu tu vir, ſeu Numen, ait: patriaque relicta
Eoas juſſu Furiae tendebat ad arces,
Inſtabileſque olim Symplegadas, & freta remis
Inclyta Theſſalicis; celſa qua Boſporus urbe
Splendet, & Odryſiis Aſiam diſterminat oris.
Ut longum permenſus iter, ductuſque maligno
Stamine fatorum claram ſubrepſit in aulam,

Illi-

Ad prima] Virgil. II. Georg. 134. ſpecie adverbii dixit: *Flos ad prima tenax.* quod aliud eſt opinor, hoc enim valde, illud primo ſignificat, quod Graece verteris ἐν πρώτοις. noſtrum vero εἰς τὰ πρῶτα. CLAVER.

Tumebat] *ruebat* Edit. Vicetin. *timebat* Cod. Barth.

166. *Pulchro tactu*] poteſt hoc tolerari, ſed vellem, ſi codices addicerent, libenter legere *ſtulto.* BURM.

167. *Fulvamque revinctos*] *flavamque* Leid. & Farnes. qui etiam *reductos* habebat, ut & Edd. Vicetin. & Parm.

169. *Inviſo votum damnavit in auro*] Scripti quidam *invito.* perperam. Ovid. de eodem Mida XI. Met. 130. *& inviſo meritus torquetur in auro.* HEINS. *invicto* Leid.

170. *Ergo animi victus*] *animum* Pricaeanus. fruſtra. Virgil. II. Georg. 491.

Immemor heu, victusque animi reſpexit.

Adeantur quae bello Gildonico notamus vs. 281. HEINS. *tactus* Oxon.

Vocabis] tres *vocaris* pro *vacabis.* HEINS. *vocabis* Farnes. Oxon. & editi fere omnes. idque rurſus revocari juſſit Heinſius. ſed Virgil. III. Ecl. 49. *veniam, quocumque vocaris.* BURM.

173. *Inſtabileſque*] Ante navigationem Argonautarum, teſtibus iis, qui Argonautica conſcripſerunt. DELR. *inſtabileſque diu* duo veteres. *inſtabilis* prim. Vatic. & tres alii HEINS.

174. *Inclyta*] *indita* Exc. Voſſ. Lov. quod evenit. quia libraerii *cl.* & *d.* ut *clementia, dementia,* & ſimilia, permutare ſolent. BURM.

Celſa Boſporus urbe] Novae Romae deſcriptio. DELR. Boſporus a bovis meabili tranſitu ſic dictus, ut ait Plin. Lib. VI. cap. I. duplex erat, Cimmerius & Thracius; hic autem de poſteriore, qui Aſiam ab Europa ſejungit. Iſidor. de eo Lib. XIII. cap. XVI. & Petronius Satyr. *veneratus erat ſubmiſſa Boſporus unda.* noſter II. in Eutrop. 28. *Othryſiae orae* ſunt Europa, nam Othrys mons eſt Theſſaliae, Lapitharum ſedes, Plin. Lib. IV. cap. 8. Valer. Flacc. Argon. Lib. I. 24. de Pelia: *Ille Orthryn & Haemum, Atque imum felix verſabat vomere Olympum.* & alii. intelligit autem poëta Byzantium, ſeu Conſtantinopolim, non longe a Boſporo ſitum. DEMPST. *urbe* non *arce* ſcripti, & recte. nam *Eoas arces* ante dixerat. ita II. in Eutrop. 28. *in geminas mutavit Boſporus urbes.* eadem diverſitas de Boſporo VI. Conſ. Hon. 81. mox *Odryſiis* pro *Otryſiis* lege. Odryſia, Thracia. Miror Barthium aliis ſcriptorum locis pariter mendoſis in medium prolatis corruptae ſcripturae patrocinari. vide Stephanum Byzantium in Ὀδρύσαι. inde enim *Odryſius* deducitur. *diſterminat* etiam pro *diſcriminat,* Moreti liber & Farneſianus, quod placet. Plinius Lib. XII. cap. 21. *Arabia Judaeam ab Aegypto diſterminat.* Lucan. Lib. I. 215.

——— *Gallica certus*
Limes ab Auſoniis diſterminat arva colonis.

Sic & *Tarteſſos diſtermina* Silio Lib. V. HEINS. *urbe* Exc. Wolf. *determinat* Farnes. vid. VI. Conſ. Honor. 290. & ita variant codices apud Livium XXI. IV. 5. ſed *diſterminat* eſſe veram ſcripturam adparet ex Lucano Lib. IX. 957.

Non Aſiam brevioris aquae diſterminat uſquam
Fluctus ab Europa. quem imitatur noſter. vid. & Lucan. I. 216. *boris* Farn. Oxon. Leid. & Exc. Wolfii. *Odryſius* ab Odruſſis urbe, vel *Othryſites* ab Othry monte an ſcribendum ſemper ſit, nondum ſatis conſtat. vid. ad Val. Flac. I. 25. *Orthryſiis* Parm. Ald. & aliae. *Othriſiis* multi codices. BURM.

175. *Aſiam*] Cujacius in Obſervationibus rara & exquiſita de hac ſeparatione Aſiae prodidit, quem conſule, id enim de te meretur. Euſtathii locum citat οἱ παλαιοί φασιν ὅτι Ὀδυσσ[illegible] ἐχώριζον τὴν Θρᾴκην ἀπ' Εὐρώπης. CLAVER.

176. *Permenſus*] *dimenſus.* Exc. Voſſ.

179.

Ilicet ambitio nafci, difcedere rectum;
Venum cuncta dari. profert arcana, clientes
Fallit, & ambitos a principe vendit honores.
Ingeminat crimen, commoti pectoris ignem
Nutrit, & exiguum ftimulando vulnus acerbat.
   Ac velut innumeros amnes accedere Nereus
Nefcit, & undantem quamvis hinc hauriat Hiftrum,
Hinc bibat aeftivum fepteno gurgite Nilum,
Par femper fimilisque manet. fic fluctibus auri
Expleri fitis ifta nequit. cuicumque monile
Contextum gemmis, aut praedia culta fuiffent,
Rufino populandus erat. dominoque parabat
Exitium fecundus ager: metuenda colonis

Fer-

179. *Venum cuncta dari*] Haec plane confutat Pacatus. contra Zozimus ait, fub Theodofio omnis luxuriae genus ulnatim creviffe, ita ut Provinciae & magiftratus quafi fub hafta venirent. & folis argentariis ac nummulariis honorum janua fe recluderet, palamque diceretur, pretium effe recuperandum. quod non miror. idem enim fub Oct. Augufto, optimo principe, ufu venit; quamvis Paulinus, vir nobilis, Apologiam adverfus ejufmodi calumnias pro Theodofio ediderit. Nil fane turpius, quam nundinatio Magiftratuum: illa iniquitatis principium & finis, illa omnium fcelerum fons Juftiniano dicitur. CLAVER.

Profert arcana] *Proferre* excerpta Medicea, ut legendus fic totus locus videatur:

——— *proferre arcana, clientes*
Fallere, & ambitos a principe vendere honores.

ita faepe nofter hiftoricorum exemplo. *τὸ ambitos* male in *indeptos* Claverius mutavit. HEINS. *auditos* marg. Ifingr.

181. *Commoti*] *quo moti* Oxon. *ignes* alius & unus Barthii.

182. *Stimulando vulnus acerbat*] codices nonnulli *cumulando*. HEINS. *fimulando* Oxon. hunc verfum ignorat Vicetin. Edit.

183. *Ac velut innumeros*] Cur mare, *omnia quo veniunt ex omni flumina parte*, ut Carus ait poëta, incrementum nefciat, ratio petenda ex Ariftotelis *Μετεωρ.* libro II. cap. 2. DELR. *ac veluti* Farnes.

Nereus] Sic etiam Panegyris ad Maximianum Imperatorem, *Omnes aquas coelo & terris praebet Oceanus, femper tamen in motibus fuis totus eft.* Ambrofius, *mare foenerator eft, omnium patrimonia tanquam fluctus abforbet.* vide Scaligeri fenioris comparationes, & Ariftotelis Meteora. CLAVER.

185. *Aeftivum Nilum*] Nilus Aegyptum irrigaturus, primo vere, aut folftitio autumnali excurrit, hyeme nunquam. Solin. cap. XXXV. Polyhift. Lucan. Lib. X. 210. nofter in carmine de Nilo princ. Tibull. Lib. I. Eleg. 7.

Fertilis aeftiva Nilus abundat aqua.

Plin. Lib. XVIII. cap. 18. princ. *Septeno gurgite*, quod feptem oftiis fe in mare exoneret. nofter Epithal. Honor. & Mar. princ. *Septem defpectans cornua Nili.* & de Phoenice vs. 100. *Oftia nigrantis Nili feptena vaporat.* Solin. CXXXV. *Septem oftiis conditur.* Senec. IV. Nat. Quaeft. 2. *per feptem oftia in mare emittitur.* Maro VI. Aeneid. *feptem geminum* vocat. at Plin. Lib. V. cap. 9. *multas* tantum *fauces* ponit. Strabo Lib. I. *στόματα.* DEMPST.

Septeno gurgite Nilum] *Litore* Ifingrini codex, ut infra Lib. II. *ignotaque litora Nili.* de laud. Stil. *Nilique ad litora tendens.* pro *fimilisque meat* praeter Lucenfem, & duos aut tres alios reliqui, *manet*, approbante Barthio. pro *expleri calor ille nequit*, Pricaeanus *fitis ifta.* HEINS. Ut hic *litus* & *gurges*, ita *litus* & *aequor* confufa Lib. II. in Rufin. 243. fed Voff. etiam *fitis*, quae melius convenit *fluctibus.* nec *fluctibus expleri* admodum *calori* adcommodatum puto. Ovid. Remed. 533.

Explenda eft fitis ifta tibi, qua perditus ardes.

& III. Trift. XI. 57.

Utque fitim noftro poffis explere cruore.

& ita alii fcriptores. fed *explere calorem* quis dixerit nefcio. BURM.

187. *cuicumque*] *circumque* Exc. Wolf. a m. pr.

189. *Aut praedia culta fuiffent*] Suidas ad verbum, voce Ῥουφῖνος. καὶ πολὺς ἦν ὄχλος, τῶν ἀφελθέντων εἴ πού τινι χωρίον. ὑπάρχοι παντομιγές τε καὶ εὔκαρπον. ubi & plura in hanc rem. HEINS.

189. *Parabat*] *ferebat* Ed. Vicetin.

191.

Fertilitas. laribus pellit, detrudit avitis
Finibus, aut aufert vivis, aut occupat heres.
Congestae cumulantur opes, orbisque ruinas
Accipit una domus. populi servire coacti,
Plenaque privato succumbunt oppida regno.
Quo, vesane, ruis? teneas utrumque licebit
Oceanum, laxet rutilos tibi Lydia fontes,
Jungantur solium Croesi Cyrique tiara:
Numquam dives eris, numquam satiabere quaestu.
Semper inops, quicumque cupit. contentus honesto
Fabricius parvo spernebat munera Regum,
Sudabatque gravi Consul Serranus aratro,

Et

191. *Pellit*] *vellit* Parm. male. vid. ad Ovid. XII. Ep. 135. *Pulsa domo cessi.*

Avitis] Pacatus, *non contenti avitis exuisse patrimoniis*, & reliqua. Sueton. Domit. XII. *confiscabantur alienissimae haereditates.* CLAVER.

192. *Vivis*] *vivus* Farn. *unus* Leid. m. pr.

193. *Congestae*] *Conjectae* Voss.

Orbisque ruinas] Isingr. & Patavin. *rapinas*. recte, nisi *ruinam* mavis. HEINS. Ego *ruinas* reduxi, nam si *rapinas* legis, ab injustis & rapacibus dominis, qui antea alios spoliaverant, ablata diceret, quod non solum invidiam & crimen minueret, sed justitiae speciem praeferret. *ruinae* vero *orbis* sunt opes, quibus ita spoliatur, ut inde domus & familiae, quas ille exinanivit, cadant, & pessumdentur. sic *ruinae fortunarum* Cicer. I. Catil. 6. plura dabit Barthius ad Stat. I. Theb. 43. confundere vero has voces solitos librarios videbis apud Valer. Flacc. IV. 503. & Lucan. III. 167. apud quem libro X. 150.

Marte paratus opes mundi quaesisse ruina.

ubi etiam alii *rapina*. & ita apud Senec. Epist. XIV. pro *rapina reipublicae* Muretus *ruinam* mavult. & noster Lib. II. in Rufin. 206.

Numina Romanis necdum satiata ruinis.

& ita aliis in locis passim. BURM.

194. *Una domus*] Rufini domus erat quasi spelunca latrocinii. Zosimus eodem plane modo tradit, quidquid in Oriente divitiarum exstitit, in Rufini domum confluxisse. Sueton. Domit. XII, *bona vivorum & mortuorum usquequaque, quolibet accusatore & crimine corripiebantur.* CLAVER. pro *domus*, *manus* quatuor codices. quod placet. Lib. I. in Eutrop. 195. *nunc uberiore rapina Peccat in orbe manus.* HEINS. ita saepe variant codices. vid. ad Lucan. VI. 819.

198. *Junguntur*] *jungatur* Farnes. vid. supr. vs. 53.

Solium Croesi Cyrique tiarae] Membranae Cyro *solium*, Croeso *tiaras* tribuunt. mea quidem sententia rectissime, nam ad illud Horatii Od. Lib. II. respexit, *Redditum Cyri solio Phraatem.* sic ait Plutarchus Μηδεὶς ἄλλος ἀνθρώπων καθίσειεν εἰς τὸν Κύρου θρόνον πλὴν Ἀλεξάνδρου. DELR. *Solium Croesi* habent excusi, quibus non repugnat vetus membrana. at vir doctus non putat Claudianum ita scripsisse, cum *Cyri solium* non *Croesi* dicat Horatius, cum etiam Plutarchus Κύρου θρόνον habeat. sed videbis Lib. I. in Eutrop. 213. *pollentem solio Croesum.* CLAVER. Scripti *solium Cyri*, *Croesique tiara*, vel *tiarae*. nihil muto, nisi quod *tiaras* malim. ut IV. Cons. Honor. 215.

Barbarus Arsacio consurgeret ore tiaras.

vulgatam in ceteris scripturam jure Barthius praefert. HEINS. vid. ad Valer. Flacc. VI. 700. *solium Tyri Croesique thyrae* Vicetin. *Cyrrbi Craessique* Parm.

199. *Quaestu*] hic pro adquisitione a *quaerendo*. ita Justin. IX. 8. *divitiarum quaestu quam custodia sollertior.* BURM.

200. *Quicumque*] amicus aliquis Barthii legebat *qui cuncta cupit.*

201. *Regum*] recte quidam *Regis*, Pyrrhi videlicet. DELR. & ita marg. Isingr. *regnum* Parm. male Claverius distinguit, *contentus honesto Fabricius, parvo s. m. r. Honestum parvum* debet conjungi. vide Barth. & pluribus, si vacaret, exemplis posset ostendi, duo adjectiva poni, quorum unum vice substantivi fungitur. sic Lucan. II. 389. de Catone, *rigidi servator honesti.* Valer. Flacc. V. 499. *sanctique potentia justi.* ubi vide notas. BURM.

202. *Sudabat aratro*] summae divitiae Romanorum primitus in re rustica. Symmach. VII. Ep. 15. fin. Tullius pro Rosc. Amer. *Apud priscos, summos viros, clarissimosque homines in agris colendis plurimum operae datum, ut ex aratro plerumque accerserentur, ut* Con-

Et casa pugnaces Curios angusta tegebat.
Haec mihi paupertas augustior: haec mihi tecta
Culminibus majora tuis. tibi quaerit inanes
Luxuries nocitura cibos: mihi donat inemtas
Terra dapes. rapiunt Tyrios tibi vellera fucos,

Et

Consules fierent. interque eos numerat *Serranum*, quem semen spargentem, qui missi erant, invenerunt. Valer Max. IV. cap. 4. 5. fuit vero C. Atilius Cos. cum Cn. Cornelio, Bello Punico primo. Serv. ad illud Aeneid. VI. *vel te sulco Serrane serentem*, cum omnes consulem tantum volunt fuisse, Dictatorem appellat, ut noster IV. Conf. Honor. *Sordida Serranus flexit dictator aratra.* & ambigue Plinius XVIII. 3. *serentem invenerunt dati honores Serranum.* & forte Manil. IV. *eque suo dictator aratro.* nisi posset de Quintio Cincinnato sumi, quem constat Dictaturam gessisse delatam sibi aranti. Senec. de Brevit. vit. cap. XVII. fin. addit Plinius loco citato *pleno pulveris ore.* Tullius Lib. II. de Finib. pr. *majores nostri abduxerunt Cincinnatum ab aratro, ut Dictator esset.* Pers. Sat. I. *Quum trepida ante boves Dictatorem induit uxor.* & noster de Bell. Gildon. *Sufficerent Hetrusca mihi* (Romae) *Campanaque culta, Et Quinti Curiique seges.* DEMPST.

203. *Tegebat*] *tenebat* multi veteres ex nostris cum Aldo & Isingrino. HEINS. & ita Vicetin. Parm. & veteres, sed Claver. Raph. & sequentes *tegebat.* utrumque satis tueri se potest, sed mihi *tegebat* cum Barthio praeplacet, quia majoris paupertatis indicium. sufficiebat enim casa, ut injurias aëris arcerent. & ita mox *tecta* opponit *culminibus.* & Ovid. V. Ep. 16.

Defensa est humili cana pruina casa.

& ipse Heinsius in ora codicis sui reduci voluit prioris editionis suae lectionem. sic & Lib. III. Conf. Hon. 77.

Ut Leo, quem fulvae matris spelunca tegebat.

apud Ovid. Remed. 663. *dominam lectica tenebat*, ubi melius *tegebat*, quia lectica erat tecta & clausa. & ita saepe haec verba confusa fuere. vid. & I. in Eutrop. 145. & ad Ovid. II. Met. 3. & apud Lucan. VI. 127. eadem varietas, & alibi. BURM.

204. *Haec mihi paupertas augustior*] *opulentior* Isingr. Lucens. Gyrald. Helmaestadiensis & Puteaneus. placet. *augustum* proprie sanctum, quod hic locum non habet, etsi Barthio sic volente. Auctor Panegyrici ad Pisonem:

Ipsaque possesso mens est opulentior auro.

HEINS. ita & Exc. Wolf sed minime verosimile librarium, nisi ex praecedente *angusta* formaverit, ex *opulentior* fecisse *augustior.* quod aptissimum epithetum, & sanctam paupertatem recte potuit dixisse. confer huic loco alterum in IV. Conf. Honor. 410. & seqq. potuit & hic imitari Horatium, qui Lib. I. Epist. x. 32.

—— *fuge magna, licet sub paupere tecto*
Reges, & regum vita praecurrere amicos. BURM.

207. *Tyrios tibi vellera fuccos*] *Ibi* cum scriptis legendum, ut τῷ *hic* respondeat, quod sequitur. sic & infra *latas ibi perstrepit aedes*, non *tibi.* *Fucos* etiam optime quatuor scripti agnoscunt. *Tyrios fucos*, ut Ovid. Lib. VI. Met. 222.

Conscendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
Terga premunt.

sic omnino scribendum. plura illic. In Catalectis Pithoei, Lib. IV. p. 155.

Intertexta rosa Tyrii subtemina fuci
Involvit quoties nobile zona latus.

Lucanus etiam Lib. XI. 123.

Strata micant, Tyrio quorum pars maxima fuco
Cocta diu, virus non uno duxit aheno.

ita enim legendus, vel, ut in aliis scriptis, prior versus,

Hic torus Assyrio cujus pars maxima fuco.

Nam & Assyria purpura in pretio. sic Festus Avienus Phaenom.

Assyriumque bibunt nova vellera fucum.

& noster de Raptu Lib. II. 96. *Assyriis spumis fucantur aheni.* & *Assyrium venenum* apud Virgil. II. Georg. Petronius,

Assyria concham laudabat miles in unda.

Virgilius Ciri,

Nec Libys Assyrio sternetur lectulus ostro.

in Culice,

Si non Assyrio fuerint bis lauta colore
Vellera. *Assyrii fucci unguentum* Statio Theb. VI. Ovid. Lib. I. El. I. Trist. *purpureum fucum* dixit,

Nec te purpureo velent vaccinia fuco.

sic bene veteres libri, ubi vide quae notavimus. Sidonius Apollin. ad Majorianum:

Sic te purpureo recocta fuco
Multos purpura vestiat per annos.

Roseum fucum dixit Catull. nuptiis Pelei: *rubens* Seneca Hippol. v. 1045.

Longum rubenti spargitur fuco latus.

ubi

Et picturatae faturantur murice veftes:
Hic radiant flores, & prati viva voluptas
Ingenio variata fuo. fulgentibus illic
Surgunt ftrata toris, hic mollis panditur herba,
Sollicitum curis non abruptura foporem.
Turba falutantum latas ibi perftrepit aedes.
Hic avium cantus, labentis murmura rivi.
Vivitur exiguo melius. natura beatis
Omnibus effe dedit, fi quis cognoverit uti:
Haec fi nota forent, frueremur fimplice cultu:

Claffica

ubi *fucum* tauro marino erudite dat. *Fucus* enim proprie herba marina, Graecis φῦκος θαλάσσιον, tefte Plinio. Petronius,

Quaefitus tellure nitor certaverat oftro.

Avienus Ora Maritima:

Adjicit & illud, plurimum inter gurgites
Exftare fucum, & faepe virgulti vice
Retinere puppim.

fanguineum Virg. Ciri v. 31.

Horrida fanguineo pinguntur praelia fuco.

fic enim fcribendum puto, cum in antiquis editionibus fit *fucco.* unde *cocco* fecerunt. *Taenarium fucum* Val. Flac. Lib. I. 427. Statius Propemptico Metii Celeris, Lib. III. Sylv. 2. 139.

Quo pretiofa Tyros rubeat, quo purpura fuco
Sidoniis iterata cadis.

fic fcribendum jam alii, puto, viderunt. Hinc & *fucare*, pro quo *fufcare* faepe perperam legitur, ut dicemus ad Lib. II. de Rapt. vs. 96. HEINS. perpetua eft horum vocabulorum *fuci* & *fuci* confufio, & aequo fere jure locum faepe tueri poffunt. ego auctores & hoc & illo ufos puto, nec iis invitis femper eamdem vocem obtrudendam, licet in hac re, ubi de purpura agitur, *fucos* praeferrem. eadem varietas apud Seren. Samon. cap. XLIII.

Purpura torretur conchyli perlita fuco.

rapiunt vero eleganter, pro quo alii *bibunt* folent uti. fed ita Seren. Samon. cap. XXI.

Aut pice cum molli, nitrum, fulphurque & acetum
Succida lana rapit.

fimili fere modo dixit Lucanus IV. 629. *rapit arida terra Sudorem.* & IX. 924. *rapturi venenum.* BURM.

208. *Saturantur*] *fignantur* Marg. Ifingr. *vitiantur* Exc. Voff. fed *faturari* in hac re proprium eft verbum. vid. Gevart. Lect. Papin. I. 19. BURM.

211. *Strata*] *Structa* Vicetin. quod non temere eft. eadem varietas apud Maronem I. Aeneid. 700. *ftratoque fuper difcumbitur oftro.* ubi *ftructo* alii. & VII. Aeneid. 277. *inftratos oftro alipedes*, ubi *inftructos* alii codices. Lucan. IX. 841. *nam neque congeftas ftruxere cubilia frondes.* BURM.

Panditur] *Frangitur* maluiffe Schottum notaverat Heinfius.

212. *Abruptura*] *abraptura* Leid. *abrutura* Farnes. *rumpere fomnos* obvium. vid. ad Lucan. VI. 769. BURM.

213. *Salutantum*] Ambitu, comitatu, & falutantium agminibus contenditur apud Tacitum, at in pectore amicus, non in atrio. *falve* aut *ave* matutinum eft. *vale* vefpertinum, ut probant Martialis & Suetonius. CLAVER. Salutatio Romana mane fiebat, convenientibus in atrio clientibus. Mart. IV. 8. de ritu hoc multa notavit Pontanus ad Virg. II. Georg. 461. *Mane falutantum totis vomit aedibus undam.* hoc tantum addiderim, Claudium Auguftum S. C. caviffe, *ne falutantes domum ingrederentur.* Sueton. in ejus vita cap. XXV. at contra Vefpafianus patente cubiculo clientes admittebat. Sueton. in eo cap. XXI. DEMPST. Claudius tantum milites domos Senatorum falutandi cauffa ingredi prohibuit, non omnes clientes. BURM.

214. *Labentis*] *lambentis* Farnes. m. pr.

215. *Vivitur exiguo melius*] Horat. II. Od. 16. *Vivitur parvo bene.* DELR. vide ad Virg. II. Georg. 472.

216. *Beatis*] *beatos* Oxon. Leid. vide ad Virgil. VI. Aeneid. 67. forte etiam fententia planior effet, fi legeretur, *fed qui cognoverit uti*, non omnibus, fed illi, qui cognoverit uti, dedit natura. BURM.

217. *Frueremur*] *fruerentur* Farnes.

Simplice cultu] *victu* Oxonienfis. probe. huc alludit & prim. Vaticanus, in quo *vultu.* *Victus enim verbo continentur, quae efui, potui, cultuique corporis, quaeque ad vivendum homini neceffaria*, tefte Ulpiano de Verb. Sign. Silius Lib. VIII. 315.

Tu campum nofcas ante, explorefque trahendo
Quantum hoftis victu valeat, quae copia rerum.

fic emendo, vulgo *quantum hoftis ritus.* prima enim editio, *ictus hoftis.* liber Oxonienfis *hoftis rictus.*
mox

Classica non fremerent: non stridula fraxinus iret.
Non ventus quateret puppes, non machina muros.
Crescebat scelerata sitis, praedaeque recentis
Incestus flagrabat amor, nullusque petendi
Cogendive pudor. crebris perjuria nectit
Blanditiis: sociat perituro foedere dextras.
Si semel e tantis poscenti quisque negasset,
Effera praetumido quatebat corda furore.
Quae sic Gaetuli jaculo percussa leaena

Aut

mox dicturus est *eget improbus arto Jam victu Libys.* sequenti versu *gemerent* pro *fremerent* Isingr. & prim. Vatic. HEINS. *victu* firmant illa Virgil. III. Georg. 528.

Frondibus & victu pascuntur simplicis herbae.

218. *Fremerent*] *gemerent* margo Isingr.
Stridula] *Stridola* Farnes.
Non ventus] *nec ventus* Oxon.

219. *Machina*] vel balista vel aries, qui a Leone Imperatore in τακτικῷ libello eleganter describitur. DELR. Virgil. II. Aeneid.

Aut haec in nostros fabricata est machina muros.

221. *Incestus*] *incastus* Parm.

222. *Perjuria nectit Blanditiis*] ita Aldus & omnes scripti, uno Moreti excepto, in quo *nutrit.* vulgo *miscet.* sic apud Statium Theb. V. *quid longa malis exordia necto.* Lib. IX.

——— *Grajis*
Sidoniisque simul nectebat funera Mavors.

Lib. VIII.

Talia nectebant, subitocum pigra tumultu
Expavit domus.

ita meliores scripti, non *jactabant.* Achilleidos I. 185.

Tum libare dapes Baccheaque munera Chiron
Orat, & attonitae varia oblectamina nectens,
Elicit extremo chelyn.

ita castigaram, quod in veteri codice deprehendissem, *attonitam varia oblectamina nectens*, cum vidi me praeventum Gustu Statiano Gronovii nostri. vulgo *attonitam vario oblectamine mulcens.* quod ferri non potest, cum *pectora mulcens* paulo ante praecessisset. sic *nectere fraudes* Silio, *nectere dolos* Livio, *nectere nefas* Valerio Flacco VII. 502. & similia. HEINS. vid. Gronov. ad Liv. XXVII. 28. *nectit* etiam Exc. Wolf & edit. Vicetin. & Parm.

223. *Perituro*] Oxon. & Regius *perituras* non *perituro*, quod non displicet. neque aliter prim. Vaticanus a manu secunda. Versum proxime sequentem non inmerito suspectum habet Barthius, HEINS. sed rectius *periturum foedus* dici puto, quam *dextras perituras.* illud enim vanum & irritum notat, & quod brevi frangetur. ita Stat. VI. Theb. 932. *peritque Venturi promissa fides.* ubi vid. Barth. & quae nos ad Valer. Flacc. V. 526. adnotavimus. sic *fides perit* Lucan. IX. 206. *perit pietas* II. 63. & id genus alia. BURM.

224. *Quisque*] hic pro quisquam, quicumque. vid. ad Sueton. Tib. LXV. Barthio hic versus videtur corruptus. BURM.

225. *Praetumido*] *praenimio* Exc. Voss. *quaciabat* Leid. *membra furore* Exc. Wolf.

226. *Quae sic Gaetuli jaculo*] *Gaetulo* legebam olim, nunc placet Bononiensis libri lectio *gentili.* *Getulis* Rottendorphianus. Juven. Sat. III. de Oronte, *gentilia tympana secum Vexit.* Senec. Herc. Fur.

Te ramus oleae fronde gentili tegat Thesei.

populari Ovidius dixisset, ut Lib. VII. Met. de Cephalo: *ramumque ferens popularis olivae.* Glossae Stephani bene, *Gentilis*, ὁμοεθνής. Nemesianus Cynegetico,

Sit tibi praeterea sonipes, Maurusica tellus
Quem mittit, modo sit gentili sanguine firmus.

Ammianus Libr. XVII. *Occuparunt latibula Sarmatarum, quos repentinus fefellit aspectus, gentiles lembos & remigia conspicantes. Gentile fretum* Statius Surrentino Pollii, & Hercule Surrentino, *ridetque benigna Parthenope gentile sacrum.* quia Graja Parthenope. *gentiles terrae* hominibus, respectu aequoris, Propemptico Metii Celeris: *Smyrna tibi gentile solum*, Pietate Etrusci. atque ita ille infinitis propemodum locis. Calpurnius Eclog. II. *non gentilia poma* vocat, quae *adoptiva* non uno loco Ovidius, hoc est insitiva, & ex arbore, in qua nascuntur, originem non ducentia;

Non minus arte mea mutabilis induit arbor.
Ignotas frondes, & non gentilia poma.

ita enim scribendum ex antiquis libris. vulgo *genitalia.* illa Virgilii respexit,

Miraturque novas frondes & non sua poma.

Imi-

Aut Hyrcana premens raptorem bellua partus,
Aut serpens calcata furit? jurata Deorum
Majestas teritur: nusquam reverentia mensae,
Non conjux, non ipse simul, non pignora caesa

Suffi-

Imitatur Maximianus Eleg. prima, etsi diverso sensu:

Sicut in auricomis pendentia plurimus hortis
Pervigil observat non sua poma Draco.

quibus paria habes Anthol. Lib. I. cap. 20. in Caltinii Epigrammate:

Ὀθνείοις ὄζοισι μετέμφυτος, ἥμερα θάλλω.
Οὐκ ἐμὸν ἡμετέροις κλωσὶ φέρουσα βάρος.

loquitur pirus silvestris. Idem Virg. Lib. VI.

Quale solet silvis brumali frigore viscum
Fronde virere nova, quod non sua seminat arbor.

adultera arbusta Manilius vocat eleganter,

Atque arbusta vagis essent quod adultera pomis.

ἰτεοφύτων δένδρων γενέσεις Juliano Ep. XXIV. Ennodius Lib. I. carm. IX.

Inserit externus peregrino in cespite plantas
Advena conjunctis sociatur nexibus arbos,
Truncantur stirpes, demessum falce maritat
Virgultum, tenero lignum mordetur hiatu,
Germine nobilitas consurgit non sua parvo.

Sed redeamus in orbitam. HEINS. sed *gentili* admitti posset, si Maura vel Gaetula Leaena diceretur. sed quum simpliciter Leaena ponatur, & illa variis in orbis partibus reperiatur, quis *gentilis* intelligendus erit? adde quod *Hyrcana* sequatur. *Gaetulo jaculo* posset defendi ex illis Horat. I. Od. 22. *non eget Mauris jaculis.* sed auribus gratius est *Gaetuli jaculo*, ut etiam apud Horatium multi legunt *Mauri jaculis.* Cod. Med. hic *Gaetula.* Putean. *Gaetulum.* in Farnes. codice erat spatium post *Quae sic.* BURM.

227. *Bellua*] Tigris, cujus, inquit alias, *Achemenio regi ludibria natos Avexit tremebundus eques.* &c. DELR. *Parthum* Gyrald. Lucens. prim. Vatic. & sex alii. sequor. Sidonius Apollinaris Lib. IX. Ep. 9. manifeste hunc locum respexit: *Osculo in fauces occupati latronis insilui, humano loco, gestu ferino, veluti si excussura quemcumque catulorum Parthi colla raptoris pede volatico tigris orbata superemicet.* HEINS. *Bellua* Farnes. *partus* vero omnes editiones, ut sit raptor catulorum intelligendus, & *partûs* genitivi casus. BURM.

229. *Majestas*] *Majestas* proprie Deorum, quae Honore & Reverentia genita, Jovi adsidet custos imperiorum, quod eleganter descripsit Ovidius V. Fast. princ. & est Lex diserta XXXII. § 4. ff. de Arbitr. in qua Dei amplitudo *majestas* exponitur. *jurata* vero, quod priscis solemne esset per Deos jurare. hinc Plin. II. 7. *fulminantem in Capitolio Jovem pejerant.* quod non tantum de Romanis sed & de aliis intellige. nam Athenienses per Isidem. Diodor. I. 2. fine. Thebani per Osiridem. Horat. I. Ep. 17. fine. Siculi per Palicos. Macrob. V. 19. Lactant. in XII. Theb. *Siculosque licebit exorare Deos.* Serv. ad IX. Aeneid. 585. *placabilis ara Palici.* DEMPST.

Majestas teritur] Rufinum quasi imminutae majestatis videtur accusare. sprevit enim Arcadium non solum, sed & memoriam retro principum, qui Divorum loco post obitum habiti, quinimo Theodosii viventis parum fuit reverens, quem tamen Athalaricus Gothorum rex Deum pronuntiavit. talem finxit Augustum Virgilius, cui *aras jurandas* olim posuere; hic vero *jurata Majestas* forte indicat Rufinum fuisse Imperatoribus quasi sacramento obligatum, quod si Deos 'Αθανάτυς malis, non repugno. CLAVER. *promitur* Exc. Voss. pro *teritur.*

Usquam reverentia mensae] Hic mensa imperialis designatur, idem est *mensae regalis honor* apud Am. in veteri epitaphio magni illius Probi P. F. P. quod illustris historiae Eccles. scriptor a situ vindicavit. *Laetabare prius mensae regalis honore, Principis alloquio, Regis amicitia.* dicam plura in Eutrop. I. CLAVER. *nusquam* rectius libri aliquot, quam *nunquam*, quod Barthius vidit. post haec aliquid deesse suspicor. non enim cohaerent, nec Claverii lectio quicquam juvat. HEINS.

230. *Non conjux*] Forsitan hic Fl. Eudoxiam innuit, quae Eutropii astu praeterita, ut ita dicam, Rufini filia, nupsit Arcadio; sed quia hic liber velut sub Theodosio scriptus est, ideoque ante nuptias eorum, forte verius est uxorem & liberos Luciani Comitis a Rufino plumbatarum verberibus contusi aut caesi accipere, nisi malis de Fl. Promoto insidiis Rufini interempto, Eudoxiae avo, id intelligi. CLAVER.

Pignora] in vet. codice ita legitur, quae lectio iis, quae supra attulimus, aptari queat; dixit vero eleganter negatione repetita: *Non conjux, non ipsa simul, non pignora caesi.* sic supra *Non Tartessiacis* & reliqua. sic usus Maro & Auson. Neque vero Rufinus uxorem suam aut liberos occidit; constat enim ipso mortuo uxorem ejus & filiam metu poenae ad Ecclesiam profugas, inde navigasse Hierosolimam, ubi vitae quod reliqui erat, exegere. quod vero *ipse* in textu, non agnoscit vetus liber,

sed

Sufficiunt odiis: non exſtinxiſſe propinquos,
Non notos egiſſe ſat eſt, exſcindere cives
Funditus, & nomen gentis delere laborat.
Nec celeri mittit leto: crudelibus ante
Suppliciis fruitur. cruciatus, vincla, tenebras
Dilato mucrone parat. pro ſaevior enſe
Parcendi rabies, conceſſaque vita dolori!
Mors adeone parum eſt? cauſſis fallacibus inſtat:
Arguit adtonitos ſe judice, cetera ſegnis,
Ad facinus velox; penitus regione remotas
Inpiger ire vias. non illum Sirius ardens,

Bru-

ſed *ipſa*. CLAVER. *non pignora caeſi* prim. Vatic. pro *caeſa*. HEINS. *laeſa* Oxon. *caeſi* Claver. *ipſe* vero eſt maritus, ut centies *ipſe* pro duce, principe. vid. ad Valer. Flacc. III. 150. & ita Virgilius, Lucanus & alii. BURM.

231. *Extinxiſſe*] *extendiſſe* Oxon. *non notis egiſſe*. Iſingr. forte *non notos necuiſſe ſat eſt*, nam ſimpliciter ita *agere* pro in exigilium agere, ut Barthius, vel ut *agere* & *ferre* dicunt, durius eſt. BURM.

232. *Non notos*] *non notis* Marcilius in ora libri.

Extinguere cives] alii MS. *exſcindere*, quod non eſt deſpiciendum DELR. *extinxiſſe* jam praeceſſerat. Recte ergo Barthius cum Iſingrino *exſcindere*. atque ita Gyrald. Lucens. prim. Vatican. & Delrii codex. HEINS.

233. *Et nomen*] *& numen* Exc. Voſſ.

234. *Nec celeri mittit leto*] Gyrald. prim. Vatic. Iſingr. & edd. quaedam cum tribus aliis ſcriptis *celeri perimit leto*. nihil muto tamen. Ovid. II. Faſt.

Corpora non leto miſſa trecenta forent.

& Lib. V. *manus miſſuras Hectora leto* dixit. Statius Theb. VII. *quem fas dimittere leto*. poſtea *cruciatum* prim. Vatic. mox *retardet* quam *retardat* malo. HEINS. *Non celeri pereunt letho* Farnes. ſed vulgatam recte tuetur Heinſius. ita *demittere leto* Valer. Flacc. VII. 315. & Virg. II. Aeneid. 85. *demiſere neci*. Cicer. I. Tuſcul. *mittere ad mortem*. BURM.

237. *Parcendi rabies*] Dum ſe, ut iis pareat, mortem differre ſimulat, multo ſaevit crudelius, quam ſi ſubitò vi vitam evitaret, quemadmodum dixit vetus Tragoedus. male igitur quidam *portenti*. DELR. Ammianus: *nulla crudelior ſententia eſt ea quae parcere videtur*, ſic Valens Imp. eodem auctore, poenarum moras finiri cum morte aegre tulit, tunc ſcilicet mors erat ſolatio, vita ſupplicio. Eſt vero apud Senecam locus riſu ſimul & miſeratione dignus, de eo qui abſtinentia vitam finiit: Sejanus autem per indices hominem primo detulerat: *Queruntur*, inquit, *mori Cordum, ut interpellarent quod coëgerant; magna res erat in quaeſtione: an mortis rei proderentur, hoc eſt, meo judicio, an accuſarentur mortis homines jam damnati*. quod erat contra omnem juris rationem eo praecipue ſaeculo, quo licebat, imo pulchrum erat, in ſe ipſum ſaevire, atque ut inedia ejusmodi eſt voluntaria, ſic etiam videtur laudi, quam crimini proprior, tunc vero ſingultibus ac dolore paulatim deficimus, fiuntque lachrymae cibus, ut Naſo eleganter extulit, cui *flere voluptas* eſt. CLAVER. *portenti* marg. Iſingr.

Conceſſaque vita dolori] ſupplicio. Arcadius & Honorius Augg. L. V. C. Juſtin. ad L. Juliam majeſtatis: *ſint poſtremo tales, ut his perpetua egeſtate ſordentibus, ſit & mors ſolatio, & vita ſupplicio*. DELR.

238. *Parum eſt*] *eſt* ignorat Pulman. Cod.

Cauſſis fallacibus] Haec in criminalibus judiciis valde ſunt periculoſa & immania, quod impulit Marcellinum, ut diceret: *Quaeſitoris iniquitatem omnibus eſſe criminibus graviorem*. Huic quodammodo adfine eſt illud Plinii Secundi de improbo & bipedum omnium nequiſſimo Regulo agentis: *Laqueis inſidioſae interrogationis me involverat, niſi mihi Deus aliquis adfuiſſet*. CLAVER. *fallentibus* Exc. Voſſ. ſic & II. de laud. Stilic. 173. variant libri. BURM.

239. *Se judice*] Haec referenda ad Tatianum & Proculum, damnatos a Rufino, docet Jac. Gothofr. ad Lib. IX. C. Theod. de Indulgent. Criminum. & Tatianum exulem intelligi mox vs. 249. BURM.

240. *Regione*] id eſt longe, intercedente multo ſpatio. ita Ovid. XII. Met. 41. *quamvis regionibus abſit*. Barthius *regione* exponit habitatione omni remotas ab omnibus terram colentibus. non tam late patere puto. *Typhaeo* marg. Marcilii. BURM.

 242.

Brumave Riphaeo ſtridens Aquilone retardat,
Effera torquebant avidae praecordia curae,
Effugeret ne quis gladios, neu perderet ullum
Auguſto miſerante nefas. non flectitur annis;
Non aetate labat. juvenum rorantia colla
Ante patrum vultus ſtricta cecidere ſecuri.
Ibat grandaevus, nato moriente ſuperſtes,
Poſt trabeas exſul. quis prodere tanta relatu

250. Fu-

242. *Typhaeo ſtridens Aquilone*] emendatiſſimi libri *Riphaeo*. Aquilo flans a Septentrione in Riphaeis montibus, qui a ῥιπίζω dicti ſunt, plurimum dominatur. DELR. *ſtringens* Leid. & Pulm. Cod.

244. *Effugeret ne quis gladios*] *Gladius* & *ferrum* idem apud JCtos. L. nemo poteſt ff. de R. Jur. & qui ad ferrum damnatur, ad gladium damnari dicitur. Paulus Lib. V. Sentent. tit. 17. & *gladio puniri*, id eſt, capitali ſententia. L. aut damnum princ. ff. de Poenis. Salvian. Lib. VII. *gladio impudicitiam exercere*, quae verba ſunt L. quamvis 2. C. ad L. Jul. de Adulter. neque omiſerim ignominioſiorem & graviorem poenam ſecuris, leviorem, gladii. quare Caracalla, Papiniano ſecuri percuſſo, lictori dixit, *gladio meum juſſum exequi oportebat.* Spartianus in eo, & in Geta. vid. Juvenal. Sat. VIII. fine. & Serv. ad VI. Aeneid. *ſaevumque ſecuri Aſpice Torquatum.* DEMPST. *nequis* Farneſ. & *ne perderet* Oxon. Leid. *perderat* Farneſ.

245. *Auguſto miſerante*] Arcadio. DELR. Theodoſius erat bonus & clemens, ſed aliquando in pravum flexibilis aliena, ut ita dicam, ſponte. nimium enim credulus fuit Rufino, eique favit in bonorum perniciem: quod non advertebat obtentu malitiae iſtius Buſiridis. hic tamen apparet Principis natura benignior, qui ſententiam Praefecti Praetorio venia, ſed nimium fera, vel praeventa, voluerit. Zoſimus ad hanc rem clare & opportune ſcribit, Rufinum, ubi Conſulatum iniit, Tatiano per invidiam incubuiſſe, ita ut Proclum (ſive mavis *Proculum* P. F. urbis Conſtantinopolis) filium ejus ſecuri percuti juberet nulla mora, ne locus eſſet veniae, quam procul dubio erat conceſſurus Imperator. CLAVER. *miſerande* Leid. *nec flectitur* Farneſ.

249. *Poſt trabeas exſul*] defunctus Conſulatu, cujus auratae trabeae erant ornamentum. DELR. O miſerum & miſerabilem ſenem Tatianum! qui filium ad mortem trahi viderit: hoc ſane fore non credebat divinus Ambroſius, qui ad Tatianum ita ſcribit: *Rufinus ex Mag. Officiorum factus eſt in Conſulatu P. F. P. ac per hoc plus poſſe coepit, ſed tibi jam nihil obeſſe.* quamvis autem Tatiani fama videatur vacillare in quibuſdam locis Cod. Theod. tamen conſtat eum, cum eſſet Praefectus Praetorio, ex mandato Theodoſi maximi criminis reos perſequi potuiſſe. poſtea Arcadius & Honorius Impp. edixerunt, ne unius viri illuſtris tantum valeat temporalis offenſio, teterrimi judicis inimici, id eſt Rufini infenſi Tatiano. Fuit vero Conſul cum Symmacho An. 391. Codex Theod. Gothica manu ſcriptus, ita praefert: *Have Tatiane k. nb.* vel etiam *Habe*, hoc eſt *Ave Tat. cariſſime nobis.* eſtque ſalutatio Imperatoris, ut Gratiani ad Auſonium, *Ave conſul ampliſſime.* CLAVER. Trabea veſtis regum Latii, ante Romam conditam. Pici, VII. Aeneid. *parvaque ſedebat Succinctus trabea.* poſtea a Romulo recepta, & ad alios transmiſſa. Iſidor. XIX. cap. 24. Ovid. I. Faſt.

Haec igitur vidit trabeati cura Quirini.

Plin. Lib. VIII. cap. 48. *Trabeis uſos accipio reges.* Tertio, equitum geſtamen. Valer. Max. Lib. II. cap. II. 2. Liv. dec. I. fine. Martial. Lib. V. Ep. 42. ideo equites *trabeata agmina dicta*, Stat. Lib. IV. Silv. 2. idem Lib. V. Silv. II. *neque ſanguine cretus Turmali, trabeaque Remi.* ſic enim legendum docuere viri docti. & de transvectione equitum, Perſ. Sat. III.

Cenſoremque tuum, quem tu, Trabeate, ſalutas.

quarto, Conſulum veſtis. Auſonius in Conſulatu ſuo: *Trabeam non magis auro ſuo, quam munere tuo ſplendidam.* noſter de tertio Honorii Conſulatu princ. Lib. II. de laud. Stil. *innumeras trabearum inſignia terras Certatim periere tibi.* Lib. I. in Eutrop. *flabella peroſi Aſpirant trabeis.* id eſt ad Conſulatum. adde aurum trabeis intertextum. Auſon. Epiſt. XXIII. ad Paulinum: *quos ſacra Quirini Purpura & auratus trabeae velavit amictus.* Idem in Protreptico ad Nepotem in fine, videtur confundere cum toga picta. de auro noſter de laudib. Stilich. Lib. II. *graves auro trabeas, inſigne Minervae Spirat opus.* adde & gemmas inſertas, ex noſtro de VI. Honorii Conſulatu:

Membraque gemmato trabeae viridantia cinctu.

DEMPST.

250.

Funera, quis caedes possit deflere nefandas?
Quid tale inmanes umquam gessisse feruntur
Vel Sinis Isthmiaca pinu, vel rupe profunda
Sciron, vel Phalaris tauro, vel carcere Sulla?
O mites Diomedis equi! Busiridis arae
Clementes! jam Cinna pius, jam, Spartace, lenis
Rufino collatus eris. dejecerat omnes
Occultis odiis terror, tacitique sepultos

Sus-

250. *Possit deflere*] *posset* olim editi. *numerare* Moreti secundus, ut Conf. Olybr. 57.

252. *Vel Scinis Isthmiaca pinu*] Lege non apud hunc modo scriptorem, verum etiam Propertium, Ovidium, Senecam poëtam *Sinis* non *Scinis*. Seneca philosophus de Clementia Lib. II. *Nec interficere contenti saeviunt, ut Sinis ille* (sic ex veteri meo codice emendo, cum vulgo *Busiris* legatur) *aut Procrustes.* Fuit vero, si Plutarcho in Theseo, & Pausaniae in Corinthiacis credimus, latro Isthmum Peloponesi incolens, viatores incurvata pinu miserabilem in modum enecare solitus. Scholiastes tamen Euripidis Sinim tradit viatores lectulo, quem ad eos usus asservabat, dimetiri, & de pedibus, quicquid lectuli modum superabat, praescindere solitum. in uno MS. legitur *Synon Iliaca pinu*, ut ad equum Durium, de quo Homerus Od. Δ. Euripides Troadibus, aliique multi, referatur: quod foret nimis longe petitum. nec amplius huic loco convenit vetus Germanica editio, quae *Cyclops hamata pinu*, de Polyphemo agens. Delr. Scinis arbores in terram vi premebat infixas, quibus impositi homines, brachiis arborum sursum nitentibus, crudelissime discerpebantur. Plutarch. Theseo. Ovid. Lib. VII. Metam. Fab. 23. Senec. Hippolyt. Act. v. Scen. I. vs. 1164. *membra quis saevus Scinis, Aut quis Procrustes sparsit?* inmanissimis ergo Tyrannis saeviorem facit Rufinum, Scini, Scirone, Phalari, &c. de Sulla, Diomede, Busiride, Cinna, & Spartaco, vulgata sunt omnia & obvia. de Syllae etiam feritate multa Senec. Lib. v. de Benef. cap. XVI. & Lib. I. de Clement. cap. XII. Valer. Halic. Flor. & inter Poëtas Lucan. Lib. III.

Gnati maducre paterno Sanguine, &c.

Illud vero superat fidem, quod non tantum in hostes saeviit, sed & occisorum filios e republica submovit. Senec. Lib. II. de Ira cap. XXXIV. Dempst. Magna hic variatio codicum, *Scinis* Isingr. Pulm. & aliae. *Cyclops hamata pinu*, marg. Isingr. *finix tunica* Farnes. *Sinon tunica* vel *hamata* Excerpt. Voss. *Cyclops thimica* vel *trunca* Leidens. *Sinon Thimica* Oxon. duo Leid. Exc. Wolf. *Synis Isthmiata* Vicet. vide de Sini ad Ovid. VII. Met. 440. Burm.

252. *profunda*] *profanda* Leidensis.

253. *Sciron*] Consule, si lubet, Diodorum Lib. v. Pausaniam in Attica, Plutarchum in Theseo, & Ovid. Metam. VII. qui crudelia tetri latronis facinora recensent. mendose idem MS. quem proxime citavi, *Chiron*. nam Chironis antra non fuerunt, inquit Papinius, *aequa nefandis Fratribus. hic hominum nullos experta cruores Spicula, nec truncae bellis genialibus orni. Aut consanguineos fracti crateres in hostes; Sed pharetrae insontes, & inania terga ferarum.* Pindarus illum idcirco vocat, φηρ δικαιότερον νόον ἔχοντ' ἀνδρῶν φίλον. & Ovid. v. Fast. *justum senem* vocat. Delr. vide ad eumdem Ovidii Librum vs. 444. *Chiron* Oxon. Leid. Farnes.

255. *Spartace*] *Parthace* Leid. duo. *Parthare* Oxon. *Partaco* Leid.

256. *Eris*] *erit* Isingr. Ed. & Delr.

Dejecerat amens] sic meliores libri praeter primum Vaticanum, non *omnes*, quod glossema. *amentem metum* simili modo Lucanus Lib. I. dixit. Paulo ante Mediceus unus eleganter:

O mites Diomedis equos, Busiridis aras.

Heins. non potui apud Lucanum repeire *amentem metum*, sed *amentem ambitione furorem* dixit Lib. x. 147. sed hic servarem vulgatam; in Heinsii enim lectione, quae est & in Vicetin. Parm. & Colin. non adparet quos terror ille amens dejecerat. & sollennis illa librariorum aberratio statim non videtur adprehendi debere; ita & infr. Lib. I. de Laud. Stil. 247. *moverat omnes Maurorum populos*, ubi meliori specie *moverat amens* legere licet, quia accusativus ibi adjungitur verbo, & turba MSS. pro ea lectione pugnet. Burm.

257. *Tacitique sepultos*] Ore conclusos, neque inde in auras prodeuntes. Delr. recte Delrio occultatos notat, ne prodeuntes perderent gementes. ita Cicero II. Tuscul. 12. *aut mittenda igitur fortitudo est, aut sepeliendus dolor.* ubi argutari mihi visus est Cl. Bentlejus, qui capi debere pro auferendus & extinguendus putat, quum nihil notet, nisi occultandus, reprimendus. idem quod abscondendus, ut hic *sepulti gemitus* sunt repressi & occulti. vid. ad Fragm. Petron. pag. 676. & ad Ovid. Remed. vs. 484. Idem ergo dicit Cicero, quod

sci,

Suſpirant gemitus, indignarique verentur.
At non magnanimi virtus Stilichonis eodem
Fracta metu: ſolus medio ſed turbine rerum
Contra letiferos rictus, contraque rapacem
Movit tela feram, volucris non praepete curſu
Vectus equi, non Pegaſeis adjutus habenis.
Hic cunctis optata quies, hic ſola pericli
Turris erat, clipeusque trucem projectus in hoſtem:
Hic profugis ſedes, adverſaque ſigna furori:
Servandis hic caſtra bonis. huc usque minatus
Haerebat, retroque fuga cedebat inerti.
Haud ſecus, hiberno tumidus quum vortice torrens

Saxa

alii, eſſe contemnendum dolorem, & ſepeliendum, ac ſi nullus eſſet. inepte Claverius *taciti gemitus indignantur ſepultos* & occiſos. vid. Barthium. *ſuſpirare* hic activa vi. vid. Broukh. ad Tibull. I. VII. 41. BURM.

Gemitus taciti] Pacatus de Tyrannide Maximi: *Serenos vultus mentibus nubilis induebamus, ut illi, qui deguſtato Sardoum graminum ſucco in morte rident.* de genere hoc multa ſunt apud Tacitum, & infra Bello Gildon. eſt qui *gemitus ſepultos* dicat. CLAV.

259. *Virtus Stilichonis*] Hunc belli ducem toto orbe clariſſimum, cujus fidei commiſſus erat Oriens & Occidens, ex ultima Theodoſii voluntate, cujus ſub quaſi tutela juvenculi Impp. fuerant, multi in crimen vocavere, quaſi imperium ſuo vel filii nomine adfectarit. At D. Ambroſius, Paulinus & Prudentius honorifice ubique appellant, neque id ſenſiſſe de eo comperiuntur. Zoſimus, quoque, non futilis auctor, velut peracta cognitione, abſolvit. Oroſius vero, praetenuis meriti homo, neque adeo Getis infenſus, eum Vandalorum doloſae gentis genere editum inter caetera objicit. Eunapius in ſua hiſtoria, teſte Photio, eundem miris modis exagitat, caeterique Graeculi. Rutilius, poëtaſter parvulus, natione Gallus, elegans alioquin & ſuavis, ea re videtur in ipſum invehi, praecipue, quod libros Sibyllinos Veneris marito donaverit, quod nihil eſt aliud, quam orthodoxam Stilichonis fidem criminari, non tamen adfirmare auſim ambitionis, quae ſplendidis & excelſis ingeniis contingit, fuiſſe expertem; ſed ei non defuere invidi aut calumniatores. plura alibi dicturus ſum. CLAVER.

260. *Solus medioque in*] ita Pariſ. Baſileenſ. & tres Lugdunenſes Manuſ. *medio ſeſe ſed.* vet. German. cum Vicetin. *ſeſe medio ſed.* nulli recte. reſtituo *medio ſolus ſed.* DELR. *medio ſolus ſed turbine rerum* Aldus & ſcripti quidam. prim. Vatic. *ſolus medio ſed* alii, *medio ſeſe.* primae editiones, *ſeſe medio ſed turbine.* Schedae Gudianae, *medio ſeſe ſed.* Lucenſis, *ſolus medio de.* Gyrald. *ſeſe medio de.* legendum opinor, *ſolus medio qui turbine rerum.* Barthius vulgatam tuetur, niſi quod diſtinguit. poſt τὸ *metu.* mox *contra peſtiferos rictus*, non *letiferos*, prim. Vatican. pro diverſa lectione. HEINS. *medio ſolusque in turbine.* Voſſ. *ſocius medio ſe turbine* Leid. *medio ſolus in turbine* Farneſ.

261. *Rapacem*] *ferocem* Oxon.

264. *Hic cunctis*] *haec cunctis.* & *haec ſola* Leid. duo Oxon. & Iſingr. *aptata quies* Claver.

265. *Porrectus*] *provectus* Farneſ. puto *projectus.* nam, niſi hoc ſeculo ita locutos velimus, aliter *porrigere clypeum* eſt tradere, ut *porrigere arma* &c. vid. ad Ovid. I. Faſt. 646. & vs. 593. *projicere* vero *clypeum* propria eſt locutio, quum adverſario eum objicimus. Liv. VII. 10. *Gallus, velut moles ſuperne imminens projecto laeva ſcuto in advenientis arma hoſtis.* ſic *projectus pes* in pugna, & ipſe, qui pugnat, *projectus.* de quo vid. ad Val. Flacc. IV. 268. ubi Barthius etiam *porrectus* pro *projectus* legere jubet. hinc προβολὴ pugilum. Cicer. XIII. ad Attic. 21. ſic *projecta loca* eminentia in mare & ſimilia obvia. & ita capiendus locus in Bell. Get. 75.

In latus obliquam projecit languidus Oſſam.

vid. Heinſ. ad Virgil. X. Aeneid. 587. BURM.

266. *Adverſaque ſigna furori*] Lucenſ. Oxon. & Ambroſianum unum ſecuti ſumus cum primo Vatic. vulgo *regna.* II. de Rapt. 256. dixit *ſigna Deis adverſa.* Puteanus *tela.* unus Petav. *adverſa haec ſigna.* ſed tunc legendum *hic.* ita Idyl. de Magnete,

Hoc dulces epulas, hoc pabula novit.

ita ſcripti, non *has epulas, haec pabula.* HEINS.

267. *Servandis*] *ſervandisque* Farneſ.

268. *Cedebat*] *tendebat* Farneſ.

269.

Saxa rotat, volvitque nemus, pontesque revellit.
Frangitur objectu ſcopuli; quaerensque meatum
Spumat, & illiſa montem circumtonat unda.
Qua dignum te laude feram, qui paene ruenti
Lapſuroque tuos humeros objeceris orbi?
Te nobis, trepidae ceu ſidus dulce carinae,
Oſtendêre Dei, geminis quae laſſa procellis
Tunditur, & victo trahitur jam caeca magiſtro.
Inachius rubro perhibetur in aequore Perſeus
Neptuni domuiſſe pecus, ſed tutior alis.
Te non penna vehit. rigida cum Gorgone Perſeus:
Tu non vipereo defenſus crine Meduſae.
Illum vilis amor ſuſpenſae virginis egit;

Te

269. *Quum*] de hac voce hoc cuſtodite, ut quum fuerit adverbium temporis, per *qu*, ſive unum *u*, ſive duo, ſcribatis; at ſi erit conjunctio per *c* ſcribi debeat, Victorinus inquit. DELR.

Vortice torrens] Ita ſcribendum, non *vertice*, monent Grammatici, nec aliter libri meliores. HEINS. ſaepe hoc jam monitum, licet *vertex* aut *vortex* ſcribatur, idem eſſe vocabulum, diverſam vero ſcribendi formam. vid. Cl. Drakenb. ad Sil. III. 475. BURM.

270. *Volvitque nemus*] *vertitque nemus*, *poſtesque revellit* marg. Iſingr.

272. *Illiſa montem circumtonat unda*] *eliſa montem circumtonat* pr. Vaticanus. cave *circumſonat* admittas, quod in multis veterum. mox *humeros ſubjeceris* Pricaeanus, non *objeceris*. HEINS. de *circumtonare* vid. de Nupt. Hon. 132. *illaeſa* etiam Leid.

273. *Qua dignum*] *indignum* Exc. Wolf.

274. *Objeceris*] an *ſubjeceris*? ut Virg. II. Aen. 721. *latos humeros ſubjectaque colla* &c. BURM.

275. *Sidus dulce*] Caſtorum, quorum *ſimul alba nautis ſtella refulſit, defluit ſaxis agitatus humor*. DELR. *Sidus dulce* eſt Caſtor & Pollux, auſpicium navigantibus deſideratum, quod vulgatiſſimum eſt. at ego puto poſſe exponi de Helena, licet Solinus Polyhiſt. cap. IV. *perniciosiſſimum navigantibus ſidus Helenes* vocet. & Plin. Lib. II. cap. 37. *diram ac minacem ſtellam*. quod ex iis obſervavit Natal. Com. Lib. VIII. cap. 9. tamen Euripides in Oreſte contra ſentit, cujus locum vide apud Muretum in Var. Lect. VI. cap. 12. ναυτίλοις σωτήριος, *ſalutaris nautis*. comparat ergo Rempublicam navi, ut Horat. Lib. II. Od. 14. Rufinum tempeſtati, Stilichonem Caſtoribus, aut Helenae. DEMPST.

276. *Geminis*] Fortaſſis undarum & venti. DELR. recte, & ita duo haec centies poëtae conjungunt *ventum & undam*. vid. ad Ovid. Ep. II. 35. & noſter VI. Conſ. Hon. 140.

Ludibrium pelagi vento jactatur & unda. BURM.

Quae laſſa procelis] vulgo *lapſa*. unde *quaſſa* olim legebam. ut *quaſſae rates* apud Horatium, *Quaſſas eripiunt aequoribus rates*. & apud Statium, *blandamque quietem Intravit non quaſſa ratis*, utque paſſim poëtae. vid. & Bell. Gildon. 491. ſic Epiſt. I. 37. *Rhodopeïa culmina quaſſat*, ſcripti pro *laſſat*. nunc quatuor ſcriptos ſequor & Barthii conjecturam cum primo Vaticano. ipſe tamen Barthius conjecturam hanc curis ſecundis videtur damnaſſe, cum ejus non meminerit. Statius Theb. I. 480.

—— *laſſatisque diu tamen aura ſuperſtes*
Immoritur velis. HEINS. ſic *feſſam carinam* Ovid. XI. Metam. 531. vid. ad Virgil. I. Georg. 303. BURM.

278. *Inachius*] Inachi nepos. Fabulam eleganter doctis carminibus Manilius expreſſit, idem fecit Ovidius. id ipſum quoque duobus his eruditorum hominum judicio melius Jovianus Pontanus praeſtitit. DELR. *Inachius quondam*, Ald. Iſingr. Gryph. & aliae.

279. *Pecus Neptuni*] Belluae, cui dicitur Andromeda expoſita. oſſa in urbem adportata oſtendit inter reliqua miracula M. Scaurus Aedilis. CLAVER.

Sed tutior] *ſecurior* Leidenſ. *ſet tucior* alter.

280. *Penna vehit*] *tegit* marg. Iſingr.

281. *Vipereo*] *vipereae* Heinſ. in prioribus editionibus ex Tholoſano codice. parum refert, niſi quod epitheton Meduſae videtur additum, ut virgini, *ſuſpenſae*. BURM.

282. *Suſpenſae virginis*] Andromedis, ſeu, ut nonnulllis placet, Jopes, quae non cum monſtro marino eſſet expoſita, ſed demum interempto ceto, liberata, Perſei conjux fuit. idcirco non lego

con-

Te Romana ſalus. taceat ſuperata vetuſtas,
Herculeos conferre tuis jam deſinat actus.
Una Cleonaeum paſcebat ſilva leonem.
Arcadiae ſaltum vaſtabat dentibus unum
Saevus aper: tuque o, conpreſſa matre rebellis,
Non ultra Libyae fines, Antaee, nocebas:
Solaque fulmineo reſonabat Creta juvento,
Lernaeamque virens obſederat Hydra paludem.
Hoc monſtrum non una palus, non una tremebat
Inſula: ſed Latia quidquid ditione ſubactum
Vivit, & a primis Ganges horrebat Hiberis.
Hoc neque Geryones triplex, nec turbidus Orci
Janitor aequabunt, nec ſi concurrat in unum
Vis Hydrae, Scyllaeque fames, & flamma Chimaerae.
Certamen ſublime diu, ſed moribus impar

Vir-

conjugis. DELR. vid. Barth. qui docet non ineptam eſſe lectionem, cum *conjux* pro deſponſata ſaepe ponitur. vid. Broukh. ad Tibull. III. 11. 4. BURM.

284. *Actus*] *actis* Leid. duo Farnes. ſed *actus* praefero. vid. I. de Laud. Stil. 14. & ad Ovid. VII. Met. 58. BURM.

287. *Tuque ô*] *Tu quoque* Farnes.

Compreſſa matre rebellis] Raphelengius cum viro incomparabili *comprenſa*. nulla opus mutatione. poſt terram enim a ſe tactam preſſamque vires Antaeus recolligebat. obſtat praeterea membranarum auctoritas. HEINS. *rebellis*, qui iterum viribus reſumtis rebellabat. & ita de Acheloo Ovid. IX. Met. 81. *Tauro mutatus membra rebello.* ubi vide quae dixi. Idem Lib. XIII. 618. *parentali perituras morte rebellant.* BURM.

189. *Fulmineo*] Ignivomo, de quo legitur, *Fulmen ab ore venit, flammisque furentibus ardet Spiritus & terram non coeli flamma perurit, ſed flatus monſtri.* DELR. *flumineo* Leid.

291. *Tremebat*] *timebat* Oxon. *tenebat* Leid. Farnes.

292. *Subactum*] *ſub auctum* Farnes.

293. *A primis*] quotquot eum ſinum terrae incolunt, qui ab initio Orientis ad Occidentis usque finem porrigitur. DELR. acumen Barthii ego vanum eſſe puto, quum promiſcue ortum & occaſum, ordine ſaepe permututo, ponere auctores oſtendi ad Quintil. Lib. IX. cap. 4. p. 835. BURM.

294. *Hoc neque Gyrones*] non *Geryon*, recte Raphelengius, & confirmat primus Vaticanus, & prima editio. *Geryon* quidem bis Seneca dixit in Tragoediis, ſed ſecunda ſyllaba correpta. *aequabunt* etiam ex primo Vaticano aliisque nonnullis, non *aequabat* legendum. HEINS. *Gerion* Oxon. Leid. Farnes. & alii. *neque tu Gerion* unus Barthii. vid. ad Sueton. Tiber. XIV. *Orcbi* Farnes. *aequarint* etiam in ora Heinſius. *aequabant* Leid. & Oxon. *aequabit* Leid. Farn. *nec ſi conjuret* Leid. m. pr. forte non male. eadem variatio apud Lucan. II. 48. BURM.

296. *Vis Hydrae*] ideſt Hydra, Scylla, Chimaera, quod dicendi genus Latini a Graecis ſunt mutuati. DELR.

Scyllaeque fames] *canes* Regius & Oxon. placet. Nota de Scyllae canibus fabula, quorum meminiſſe plerumque poëtae ſolent, quoties Scyllae meminerunt. noſter Lib. I. in Eutrop. 294. *Scylla novos mirata canes.* Laude Serenae 21. *quot flagna Charybdis Armarit, quot Scylla canes.* Silius Lib. V. 136.

Scylla ſuper ſaevosque canum pandebat hiatus.

Lib. XIV. 475. *Scyllaei tacuere canes.* Ovid. IV. Faſt.

Et vos Scyllaei naufraga monſtra canes.

atque ita alii. HEINS. ſed quia *vis* & *flamma* legitur, aptius hic *fames* Scyllae, qua abſorbet omnia, retinetur. unde *vorax* dicitur Catullo in Nuptiis Pelei vs. 156. Ovid. in Ibi 387. ubi vide notas. qui & Ep. XII. 223.

Aut nos Scylla rapax canibus miſiſſet edendos.

Canes a Gloſſatore ſunt, quibus ſuccinctam fingunt Scyllam, & qui vorant & rapiunt omnia; ſed & ore terribili voracem Scyllam finxiſſe docet Broukhus. ad Tibull. IV. I. 74. *Siclaeque fames* Vicetin. BURM.

297. *Sed moribus impar Virtutum ſcelerumque fuit*] Tres ſcripti *motibus*. quod Barthius amplexus eſt. nil muto. *mores invidiae* apud Martialem. *mores aequoris*, de quibus erudite Gronovius Diatribes Statianae cap. XXIX. HEINS.

299.

Virtutum ſcelerumque fuit. jugulare minatur:
Tu prohibes. ditem ſpoliat: tu reddis egenti.
Eruit: inſtauras. accendit praelia: vincis.
Ac velut infecto morbus crudeſcere coelo
Incipiens, primos pecudum depaſcitur artus;
Mox populos urbesque rapit, ventisque peruſtis
Corruptos Stygiam peſtem deſudat in amnes:
Sic avidus praedo jam non per ſingula ſaevit,
Sed ſceptris inferre minas, omnique peremto
Milite, Romanas ardet poſternere vires.
Jam gentes Hiſtrumque movet, Scythiamque receptat
Auxilio, traditque ſuas hoſtilibus armis

Re-

299. *Ditem ſpoliat*] *vilem ſpoliat* Exc. Wolf.

302. *Incipiens*] *impatiens* Leid. quod blandiebatur Heinſio. ita Lib. II. 253. *impatiens remeare Leo.* Silius VI. 254. *impatiens dare terga.* I. de Rapt. 35. *impatiens neſcire torum.* Lucan. VIII. 578. *Hoc magis impatiens egreſſo deeſſe marito.* & IX. 371. *impatiens virtus haerere Catonis.* in quibus pro re paullum alius ſenſus eſt, ſed ſemper notat vim, ardorem, & morae inpatientiam. certe a librario vix poſſe proficiſci videtur *impatiens crudeſcere.* ergo eſt hic celeriter incrudeſcens, magna vi properans & creſcens. BURM.

Primos pecudum depaſcitur artus] Ita meliores ſcripti, non *primo.* Lib. I. in Eutrop. *rebus Eois Exitium primoque ſibi produxit.* Lib. II. in Stilic. 110. *primam ſcelerum matrem trudis Avaritiam.* ſic utroque loco legendum cum membranis. Virgil. VI. 812. *primam qui legibus urbem Fundabit.* ita citant Grammatici, & Spartianus in vita Hadriani, non *primus.* nec aliter illic optimus Mediceus. Silius Lib. X.

Jam maria ac terras primamque invaſerat urbem.

Cicero Philipp. II. *ut eum primum nominem ex illius temporis conſularibus.* non *primo*; optimae membranae. HEINS. *primos* Exc. Wolf. Edd. Vicetin. & Parm. vid. ad Ovid. VII. Ep. 189. & loca plurima poſſent cumulari, ubi ſimilis eſt variatio. vid. & Gronov. ad Liv. VI. 11. & ad Ovidium centies nos notavimus. BURM.

303. *Ventisque peruſtis*] *Venisque* excerpta Pomponii Laeti, quale mendum ex Naſone ſuſtulimus Met. VII. 557. hoc loco tamen nil mutari placet. HEINS. *membrisque* Edd. Vicet. & Colin.

304. *Deſudat*] Exemplaria vel ſic, vel *inſudat*, vel *defundit*, vel *diffundit.* DELR. *diffudit* Farnes. alii varie. *diffundit in amnes* Vicetin. Ald. Colin. *in amnes*, aut *annos* Cod. Barth.

305. *Jam non*] *non jam* Oxon. *jam nunc* Leid. Farnes. *per ſecula* Oxon. vid. Gigantom. vs. 58.

306. *Sceptris*] *ceptis* Leid. *& ſceptris* Farn.

307. *Ardet poſternere vires*] Sic ſcripti omnes, non *audet.* Statius, *ſternere ferre domos ardent.* amat valde noſter id verbum. II. de Laud. Stilic. 21. de leonibus, *alacres ardent cum ſternere tauros.* ſic *calent proſternere* de leonibus in ſimili comparatione Epiſtola deprecatoria ad Hadrianum v. 29.

Quae ſtraviſſe calent, eadem proſtrata relinquunt.

ita enim illic loci monebitur in optimis membranis exſtare. *flagrant elidere*, Lib. II. in Rufin. 433. praeeuntibus priſcis exemplaribus caſtigavi. Silius IV. 362.

Marte probare genus factisque Lacona parentem
Ardebant.

noſter libro proximo, *Illyricis ardet ſuccurrere damnis.* apud Virgil. Lib. XI. Aeneid. 895. *primaeque mori pro moenibus ardent.* ita optimae membranae, cum pari modo *audent* illic etiam loci in vulgatis libris circumferatur. HEINS. *ardet* & *audet* confuderunt & librarii in Statio V. Th. 441. & apud Virg. VI. 95. & ſaepe apud alios. ſed *ardent* hic retinendum. ita Bell. Get. 591. *ſuſpectam nobis impenſius arſit Vel leto purgare fidem.* & ita ſaepe noſter, & Statius paſſim. BURM.

308. *Jam gentes*] qua de re dicetur poſtea. DEBR. *Jamque Getas* Gyrald. & Lucens. cum Priceano & Laeti excerptis. & pro *receptat*, nonnulli *retentat.* nihil muta. Laudib. Serenae 58. *gentes quas foedere Roma recepit.* HEINS. *nam gentes* Oxon. m. s. *Iſtrumque monet* Leid. *Thraciamque* Farnes. *retemptat* Exc. Wolf. *receptat* eſt hoſpitio recipit, ut latrones receptare, & ſimilia. ita Rhenus *receptator hoſtium* apud Flor. III. 10. Cicero pro Milone 19. *latronum occultator & receptator.* & in malam partem ſumi ex Terentio & aliis adparet. unde Titulus in Pandectis *de Receptatoribus*, qui & *Receptores*, ad quem vide Ictos. ſic Terentius in Adelp. V. 3. *cur recipis meum.* Liv. XXXIX. 17. *ne quis reciperet, celaret, ope ulla juvaret.* BURM.

H 310.

Reliquias. mixtis descendit Sarmata Dacis.
Et qui cornipedes in pocula vulnerat audax
Massagetes, caesamque bibens Maeotin Alanus,
Membraque qui ferro gaudet pinxisse Gelonus,
Rufino collecta manus. vetat ille domari,
Innectitque moras, & congrua tempora differt.
Nam tua quum Geticas stravisset dextra catervas,

Ulta

310. *Mixtis Dacis*] Daci, populi Septentrionales, Gothis vicini. Isid. Lib. XXIV. cap. 4. sub Arcadio & Honorio Augustis parebant Romanis, tamen sub Augusto nondum victi. II. Georg.

Aut conjurato descendens Dacus ab Istro.

quare & idem Augustus expeditionem in Dacos meditatus est. Sueton. in eo cap. 8. Flor. Lib. IV. 12. Iidem aut rebelles sub Nerone, aut nondum subacti. Senec. Thyeste Act. III. in Choro, & qui sub eodem scripsit Senec. Epist. LXXI. in fin. ut *bellicosos* eos celebrat. neque enim puto *Dabas* legendum. & in Praefat. ad Lib. I. Natur. Quaest. *ultra Istrum in Dacos non exeat.* eos non superavit, sed tentavit tantum Domitianus, licet aduletur Statius Lib. I. Theb. princ. & *conjurato dejectos vertice Dacos.* verum tamen a Trajano primum domitos, praeter historicos, noster VI. Conf. Honor.

Dacia bellipotens quum fregerit Ulpius arma.

deque his idem triumphavit. VI. Conf. Honor.

Alta quod invectus stratis Capitolia Dacis. DEMPST.

311. *Qui cornipedes in pocula vulnerat*] Papin. Achilleide,

Lactea Massagetae veluti cum pocula fuscant
Sanguine puniceo.

Simile de Concanis, qui Cantabriae sunt, prodit Lyricus Poëta Carm. Lib. III. od. 4. & *laetum equino sanguine Concanum.* quo loco Dion. Lambinus candide fatetur nihil se tale neque de Concanis neque Cantabris apud bonos scriptores invenisse. Silius tamen, mea opinione non contemnendus poëta, scripsit Lib. III. 361. *Et qui Messageten monstrans feritate parentem, Cornipedis fusa satiaris, Concane, vena.* DELR.

312. *Patriamque bibens Maeotin Alanus*] Quidam scripti, *patriumque bibens Maeotis Orontem*, ut Maeotides foeminas intelligat. quomodo apud Senecam Troad. *Tanaitis* & *Maeotis.* Sabinus Epist. II. 9.

Qui modo pelliferas fudit Maeotidas armis.

Sed nihil illis cum Oronte. proba igitur vulgata lectio. at Lucensis liber pro *patriamque*, *caesamque.* optime. Statii illa respexit Theb. XII. 525.

Et tristes ducuntur equi, truncaeque bipennes,
Queis nemora & solidam Maeotida caedere suetae.

solidam, glacie concretam. Noster infra Lib. II. 26. *per terga ferocis Danubii solidata ruunt. frangere* Lib. II. de Rap. 65. dixit, ut hic *caedere*,

——— *seu forte rigentem*
Thermodontiaca Tanain fregere bipenni.

Sidonius Panegyrico Majoriani *Ligerimque bipenni Excisum per frusta bibit.* Idem Panegyrico Aviti, *flavis in pocula fracte Sicambris Rhene tumens.* sic & apud Statium Protreptico Crispini, *Rheni fracta natabis Flumina.* Ceterum pro *Maeotin*, *Maeotida* corrigendum vel sine libris, auctoritate Statii. nam *Maeotin* Graecum non est. Scripserat librarius *Maeotidalanus.* cum τὸ *a* geminare debuisset. hinc *Maeotin* mox factum, mutato *d* in *n.* qui frequens error. Sic apud Valer. Flaccum Lib. VIII. prope finem, peccatum,

——— *qualem Ogygias cum tollit in arces*
Bacchus, & Aoniis illidit tympana truncis.

locum accuratius perpendenti facile apparebit, nihil esse, ad quod τὸ *qualem* referatur. Pro *tympana* igitur veterrimus Vaticanus, sed mendose admodum scriptus, *tiana.* unde facilis correctio *Thyada.* Ex quarto Virgilii comparationem hausit,

——— *qualis commotis excita sacris*
Thyas, ubi audito stimulant trieterica Baccho.

HEINS. *Moeotin* Oxon. Leid. *Maeotis Orontem*, Vicetin. & Parm. vide de hoc potu glaciatae aquae vel vini ad Ovid. III. Trist. X. 23. & infra II. in Eutrop. 414. *patriumque bibens Maeotin Alanus* multi scripti, ut & Exc. Wolf. & edit. Ald. *Maeotida* in solis Heinsii editionibus reperi. BURM.

313. *Pinxisse*] *Punxisse* unus Barthii. male. de his notis, quas Thracibus etiam tribuunt, vid. ad Valer. Flac. II. 150. & 159. *ferro*, quo calido inurebant stigmata. BURM.

314. *Collecta*] Manus. unus, & vetus Germanica editio, *collata*, quod vereor recipere. DELR. *collata* Isingrin. & decem ex nostris. Lucan. I. 477.

Ipsum omne auxilium collataque signa ferentem,
Nec qualem meminere vident.

noster Bello Gildonico 386.

Qui stetit, aequatur campo, collataque nescit
Majestatem acies.

HEINS. perpetua est horum verborum permutatio in scriptis. vid. I. de Laud. Stilic. 35. Ovid. V. Fast. 311. I. Trist. IV. 31. & passim. *cum lata* marg. Isingr. BURM.

316. *Geticas stravisset dextra catervas*] sic Lucensis. vulgo *dextera turmas.* infra Lib. II. 37. *Geticis*

Eu-

Ulta ducis socii letum, parsque una maneret
Debilior, facilisque capi: tunc inpius ille
Proditor imperii, conjuratusque Getarum
Distulit instantes, eluso Principe, pugnas,
Hunnorum laturus opem: quos adfore bello
Norat, & invisis mox se conjungere castris.
Est genus extremos Scythiae vergentis in ortus
Trans gelidum Tanaïn: quo non deformius ullum
Arctos alit. turpes habitus, obscaenaque visu

Cor-

Europa catervis Ludibrio praedaeque datur. in Epigramm. XXVII. 9.

Sic Geticas ultrix feriat rhomphaea catervas.

Vegetius Rei militaris Lib. II. cap. II. *Galli atque Celtiberi, pluresque barbarae nationes, catervis utebantur in proelio, in quibus erant sena milia armatorum.* Heins. *traxisset* Oxon. m. pr.

317. *Ulta ducis socii*] hujus, dicam quod res est, nomen me latet, indicanti maximas habebo gratias. Delr. non alius fuit ille socius Stilichonis, quam Promotus, vir trabeatus & triumphalis; qui cum Rufino, coram insolescenti, colaphum infregisset, ejus dolo ac insidiis expeditione militari suscepta a barbaris (quasi data ab eo tessera) misere occisus est. quod postea ultus Stilicho, multa Getarum millia retulit inferias. Fuit autem Consul cum Timasio anno 389. Inter caetera fudit immanem Regem Gothunnorum, nomine Odotheum, qui Danubium mille navibus paene trajecerat. ab hoc dicuntur *Promotiana ostrea* apud Ausonium, quod Elias interpres non intellexit, imo eruditus ille notarum scriptor hunc locum non assequitur. vide Symmachi Epistolas. Claver. *vita ducis* Exc. Wolf. a m. pr.

318. *Impius ille proditor*] *proditor ille impius* Oxon. Leid. Pulman. ni Codd. Exc. Wolf. & margo Morini. edd. Ald. & Colin.

319. *Conjuratus Getarum*] nota genus loquendi. Delr. Rufinus, quo se Imperatori utilem necessario, vel potius formidabilem redderet, gentem illam foedere tacito demeruit. Getarum itaque dux fuit Alarichus, quem cum suis fautoribus execratur ac devovet Sardianus, aitque a pullatis hominibus sive solitariis accersitum, & vero quidam auctores Geticae, ut ita loquar, factionis eum a pietate & fido Imp. obsequio laudant. At Divus Ambrosius Gothos ubique justo adoritur convicio, eorumque Ecclesiam plaustro vehi acriter quidem, sed facete pronuntiat, aitque in Propheta Gog intelligi Gothum, quod non visum est Hieronymo, neque Augustino, viris sanctis. Claver.

321. *Hunnorum laturus opem*] alias *ablaturus*, quod est glossema satis ineptum, hic enim idem quod consecuturus. de hac proditione infra de Bello Get. & Paneg. I. Stil. sane proditoribus ita infensus est Plato, ut iis dari judices praecipiat, qui & sacrilegis. describit vero Claudianus Hunnorum gentem satis eleganter. de his vide Historiam Miscellam. Claver. *Hunnorum laturus opem* meliores constanter. quidam *ablaturus*, vel *allaturus*, quos nollem audiisset Barthius. nam *ferre* & pro *auferre* & pro *afferre* frequenter ponitur. Heins. *opes* Farnes. qui & *quos* ignorat. *allaturus* Exc. Wolfii.

Adfore] sequitur *conjungere*. vid. ad Lib. II. de Laud. Stilic. 7.

322. *Conjungere castris*] *dextris* Moreti prior. quomodo & infra Lib. II. milites vocat, *tradisne tuas, dux optime, dextras?* sed τὸ *dextra* paulo ante praecesserat. Heins.

323. *Genus*] *gens* Oxon. quae glossa est. *genus* enim centies pro gente. *in austros* Exc. Wolf. a m. pr.

324. *Quo non famosius ullum*] ita scripti omnes, primo Vatic. & Pricaeano exceptis, qui *animosius*. Mazarin. *violentius*. vulgo *deformius*. Heins. illud *deformius* puto verum, cujus glossa est *famosius*. ita supra v. 28. *concilium deforme*. Lib. II. 83. *deformes ritus*. vide ad Ovid. III. Amor. XIV. 6. ubi similis variatio. vide & ad Sueton. Neron. cap. XLIX. Burm.

325. *Turpes habitus*] non *tristes*, quatuor veterrimi. cur *turpes habitus*, addit caussam illis *frontemque secari Ludus*. sic enim optime Lucensis & primus Vaticanus cum Isingriniano. alii multi ex melioribus *frontemque secare*, proxime verum. nonnulli cum vulgatis *fratresque necare* vel *fratremque secare*. noster bell. Get. v. 586. de Alanis:

——— *rescissaque contis*
Gloria foedati splendet jactantior oris.

quae illic vera lectio. ut nihil omnino causae sit, cur hoc loco de genuina scriptura dubitet Barthius. Recte ergo *turpes habitus*, cum nihil aeque probrosum apud Romanos haberetur, quam facies stigmate notata. quae delatorum olim ac calumniatorum poena, & servis propria. notus iste barbarorum mos. Heins.

Corpora; mens duro numquam cessura labori.
Praeda cibus, vitanda Ceres, frontemque secari
Ludus, & occisos pulchrum jurare parentes.
Nec plus nubigenas duplex natura biformes
Cognatis aptavit equis. acerrima nullo
Ordine mobilitas, insperatique recursus.
Quos tamen inpavidus contra spumantis ad Hebri

Ten-

326. *Duro numquam cessure labori*] *dura* Farnes. *dolori* Leid. Ald.

327. *Vitanda Ceres*] cum rapto vivant, nullam sationis curam habent. DELR. suspectum, latet nomen rudioris victus, quo loco frumenti alebantur.

Fratresque necare] vet. cod. unus *frontemque secare.* vet. German. *frontemque secari.* Vicetin. *fratresque secare.* ceteri *fratresque necare.* variae lectiones in medio sunt, suum cuique judicium sit. DELR. *Frontemque secari*, alias *secare*, & *fratesque necare*, quae non adeo reproba. hic vero *frontem* pro facie videtur accipere, ut alibi saepe. In ore igitur habent duas fistulas, quas mater nascentibus facit. D. Ambrosius tradit Hunnos adeo aleae fuisse intentos, ut arma & vitam addicerent victoribus. ac repertum unum, qui ludo superatus, morte imperata se exsolverit. CLAVER. *frontemque secare* Oxon. Exc. Wolf. Leid. Farnes. Vicet. Parm. quod quidam habent *fratresque necare* vel *fratremque*, posset confirmari ex Lucano VII. 182. qui etiam fratres & patres jugulatos jungit. & supra 77. *patrius quem fuderit ensis, quem dederint fratres.* BURM.

328. *Ludus*] *Ludus erat*, formula loquendi nota Maroni IX. Aeneid. *flectere ludus equos.* Sidon. Apoll. Carm. II.

Ludus erat puero captas ex hoste sagittas
Festina tractare manu.

& Carm. V. *Clypeosque rotare Ludus.* Carm. VII. *albentes niveo sub pectore lunas Frangere ludus erat.* & ibidem, *salum sulcare Britannum Ludus.* & nostro de III. Conf. Honor. 22. *regumque feroces Exuviae tibi ludus erant.* de laud. Seren. 146. *veterum tibi carmina vatum Ludus erant.* DEMPST.

Jurare parentes] Solenne jusjurandum concipiebatur per defunctorum umbras. Lucanus de Pompejo Lib. IX. *per quem nunquam jurare pudebit.* Briseis Achilli apud Ovidium Epist. III. 105.

Perque trium fortes animas, mea numina, fratrum,
Qui bene pro patria, cum patriaque jacent.

& II. Fast.

Perque tuos manes, qui mihi numen erant.

Stat. III. Theb. *noctis vaga numina* (aut *lumina*) *testor. Et socium manes.* & V. Theb. *jam ponere manibus aras Concessum, & multum cineres jurare sepultos.* qui ritus profluxit a Spartanis. ex Demosthene Quintil. Lib. IX. cap. II. & exemplum notissimum exstat apud Athenaeum Lib. XII. cap. 10. DEMPST. Non recte codices quidam pro *occisos pulchrum jurare parentes* praeferunt *jugulare.* Per manes parentum jurare pulchrum iis, quos tamen ipsi occiderant. Alaricus bello Getico:

Non ita di Getici faxint manesque parentum.

apud Statium Theb. V. Lemniades de viris occisis *jam ponere manibus aras Concessum & multum cineres jurare sepultos.* Patres senio oppressos ac viribus defectos a liberis occisos notum. qua de re capiendus & emendandus Valer. Flacc. Lib. VI. 286.

Aut mecum mediam, juvenes, agite, ite per urbem
Argicolamque manum, aut caris occumbite natis.

sic recte veterrimus Vaticanus & Carrionis liber. quod ille non intellexit. vulgo, *aut claris occumbite factis.* ante dixerat vs. 125.

Magnanimis mos ductus avis, haud segnia mortis
Jura pati, carae sed dextra occumbere prolis.

HEINS. *jurare parentes* Exc. Voss.

329. *Bimembres*] Alias *biformes* nullo sensu. vet. codici adsentit Maro: *Tu nubigenas invicte bimembres.* sunt autem Centauri. CLAVER. Claverius *bimembres* ex suo libro. vulgo *biformes.* parum refert. IV. Conf. Hon. 542. *non ipsi poterunt aequare bimembres.* HEINS. eadem varietas in scriptis apud Stat. II. Achil. 451. *atque suas solitus pacare biformes.* ubi alii codices *bimembres.* Silius III. 41. *bimembres* etiam dicit, & alii. vid. ad Ovid. II. Amor. XII. 19. *biformis* Edd. Vicetin. & Parm. BURM.

Cognatis equis] haec peritis equitandi belle conveniunt. de Hunnis idem Sidonius fere: *Forma quidem pediti media est, procera sed exstat. Si cernas equites, sic longi saepe putantur; Mox praebet tergum sonipes, cognata reare Membra viris.* talis fuit Chiron equitandi peritissimus, unde fabula. CLAVER.

Mobilitas] *nobilitas* Vicetin edit. vid. supr. vs. 90.

331. *Insperatique*] *inspiratique* Leid. m. prim. *infrenatique* Ambrosianus. sed Heinsius vulgatam firmabat ex Lib. II. 372. *insperatoque suprema Circuitu sociare parant.* vid. ad Val. Flacc. I. 130. BURM.

332. *Impavidus*] *impavidos* Vicetin. Ald.

Hebri] *Ebri* Farnes.

333.

Tendis aquas, ſic ante tubas ferrumque precatus:
Mavors, nubifero ſeu tu procumbis in Haemo,
Seu te cana gelu Rhodope, ſeu remige Medo
Sollicitatus Athos, ſeu caligantia nigris
Ilicibus Pangaea tenent, accingere mecum,
Et Thracas defende tuos. ſi laetior adſit
Gloria, veſtita ſpoliis donabere quercu.
Audiit illa pater, ſcopuliſque nivalibus Haemi
Surgit, & hortatur celeres clamore miniſtros.
Fer galeam, Bellona, mihi, nexusque rotarum

Ten-

333. *Tendis*] Fl. Stilico. Delr. *tendit* Leid. Edd. Ald. Iſing. Colin. Gryph. & aliae.

Ante tubas] antequam tubae occinerent, ferrumque expediretur. Delr. haec poëtae uſitata locutio, quam qui neſciebant, apud Juvenalem I. Sat. 168. credidere legendum: *Haec animante tuba*, pro *Haec, anima, ante tubas*. ut Propertius, *Surge, anima, ex humili*. vide autem Sidonium, Claudiani ſimiam. Claver. pro *ferrumque precatus* quatuor veterrimi Iſingr. Gyrald. Lucens. prim. Vaticanus cum Puteaneo, *aciemque precatus*. vulgatam lectionem Statius tuetur Theb. VI. 147.

Primitias egomet lacrimarum & caedis acerbae
Ante tubas ferrumque tuli. Heins. ita I. de laud. Stilic. 191.

Ante tubam nobis audax Germania ſervit.
Silius IX. 52.

Quamque fluant arma ante tubas. Burm.

333. *Nubifero*] *pinifero* Ambros. ita ſaepe montes deſcribuntur. ut *pinifer Oſſa* Lucano Lib. I. 389. aliiſque. vid. Heins. ad Sabin. Epiſt. Paridis v. 41. *in Hemo* Exc. Wolf.

334. *Medo*] ita quatuor vulgati, & ſic in unius manuſcripti margine adnotatum eſt, ut de Xerxis expeditione intelligas. ſic etiam Sidonius, *cui remige Medo turgida* &c. ille tamen MS. & ceteri in contextu *nudo*, quia remiges plerumque nudi brachia & humeros remigant. Delr. *remige nondum* unus Barthii. *Moedo* Ald. *nudo* Oxon. duo. Edit. Vicetin. Pulm. in uno Leidenſi erat gloſſa, *id eſt Serſe* pro *Xerxe*.

335. *Nigris ilicibus*] opacis. Virgil. de ramo aureo VI. Aen. 208.

Talis erat ſpecies auri frondentis opaca
Ilice,
vel *nigris*, quia Theophraſto teſte, ilices nigram medullam habent, ut ait Lib. I. de Hiſt. Plant. cap. IX. μελάνεαι δὴ πᾶσαι (videlicet earum arborum μῆτραι, inter quas ilicem numeravit) καὶ τὸ δρυὸς ὃ καλοῦσι μελάνδρυον. Delr. *nigris* eſt denſis, umbram facientibus. ita *nigrae Erymanthi ſilvae* Horat. I. Od. 21. & *nigri colles Arcadiae* IV. Od. 12. & de ilicibus etiam Ovid. III. Faſt. 295.

Lucus Aventino ſuberat niger ilicis umbra. Burm.

337. *Thracas*] *Thrachas* Oxon. *Thrachos* Farnes.

338. *Quercu*] trophaeo. ſequitur, *qui me de morte tropbaeis Ditat, & hoſtiles ſuſpendit in arbore criſtas*. huic enim illud reſpondet. Delr.

339. *Illa*] *iſta* Farnes. *ſpeculiſque nivalibus* Lovan. m. pr. *ſcopuliſque* vel *ſcopuloſis in vallibus* Exc. Voſſ. blanditur valde illud *ſpeculis*. ita apud Ovid. IV. Triſt. I. 75.

Nam dedit e ſpecula cuſtos ubi ſigna tumultus.
ubi etiam reperi in Codd. *e ſcopulo*. vid. ad IV. Met. 524. & infr. bell. Get. 570. *Hemi* Exc. Wolf. Burm.

340. *Hortatur celeres clamore miniſtros*] *celeri clamore* prim. Vatic. & Pomponii Laeti excerpta. Heins. *celeres Sinone* Exc. Voſſ.

341. *Nexuſque rotarum Tende, Pavor*.] Pavorem & Formidinem Martis famulos facit, Heſiodum ſecutus, cujus in Herculis Scuto haec ſunt: vs. 463. Τῷ δὲ Φόβος καὶ Δεῖμος ἐΰτροχον ἅρμα καὶ ἵππους Ἤλασαν αἶψ' ἐγγύς, καὶ ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης Ἐς δίφρον θῆκαν πολυδαίδαλον. αἶψα δ' ἔπειτα Ἵππους μαστίζον, ἵκοντο δὲ μακρὸν Ὄλυμπον. quos in Theogonia idem Martis & Veneris filios conſtituit. Delr. Currum Martis & famulos etiam deſcripſere Homerus Iliad. 14. qui δεῖμον, φόβον, ἔριδα, *terrorem*, *pavorem*, *contentionem* ponit. Et Maro VIII. Aeneid. 701.

——— *triſteſque ex aethere dirae*,
Et ſciſſa gaudens vadit Diſcordia palla.
Quam cum ſanguineo ſequitur Bellona flagello.
& Lib. XI.

——— *circumque atrae formidinis ora*
Irae, Inſidiaeque, Dei comitatus aguntur.
Stat. III. Theb. 424. ambitioſe,

——— *comunt Furor Iraque criſtas*.
Frena miniſtrat equis Pavor armiger, ac vigil omni
Fama ſono. &c.

quae

Tende, Pavor: frena rapidos, Formido, jugales.
Festinas urguete manus. meus ecce paratur
Ad bellum Stilichon, qui me de more tropaeis
Ditat, & hostiles suspendit in arbore cristas.
Communes semper litui, communia nobis
Signa canunt, junctoque sequor tentoria curru.
Sic fatus campo insiluit, lateque fugatas
Hinc Stilichon turmas, illinc Gradivus agebant,
Et clipeis & mole pares. stat cassis utrique
Sidereis hirsuta jubis, loricaque cursu

Ae-

quae vilescunt omnia si cum nostro conferantur Lib. II. de laudib. Stilic. 371.

—— currum Bellona cruentum
Ditibus exuviis, tendentem ad sidera quercum,
Praecedit lictorque Metus, cum fratre Pavore,
Barbara ferratis innectunt colla catenis,
Formido ingentem vibrat succincta securim.

DEMPST. vid. ad Valer. Flacc. II. 204. & III. 89. *nexuque* Vicetin. Ald. Isingr. Gryph. & aliae. in Leidensi superscriptum *falcesque*. Barthius paraxohium vel embolodeten intelligit, de quibus vide Scheffer. I. de Re Vehic. cap. 5. sed cum clavus ille sit, qui extremitati axis injicitur, ut rotas contineat, non video qua *tendi* ille possit. Schefferus vero distinguit inter clavum sive obicem & εὐβολοδέτην. fateor haec mihi non satis intelligi, nisi forte rotae inter se ligatae fuerint certo ligamento, & ut pro paribus rotarum haberent totidem axes, & illi inter se in quadrigis connecterentur. Sed haec peritioribus relinquo. BURM.

343. *Rapidos*] *trepidos* marg. Isingr. *rapidos freanet* Vicetin. Ald.

344. *Urguete*] *urgere* Vicetin. & *paratus*.

345. *Ad bellum Stilichon*] cum adspiratione ubique scribendum id nomen, quomodo fere antiquae Inscriptiones, quidquid Barthius obloquitur. Graecis Στελιχών. male ergo Portus apud Suidam Στιλιχὼν reponi jubet. Scripti etiam nonnulli cum Pomponianis excerptis *Stilichon* tam hic, quam alibi, Graecorum more. quomodo etiam *Gildon* & *Aquilon* iidem non raro scribunt. Sequenti versu *ditet* & *suspendat*, non *ditat* & *suspendit* legendum puto. Paulo ante *frena rapidos* pro *fraenet* duo Medicei: bene. superiora confirmant. HEINS. *Stilichon* Exc. Wolf. *dictat* pro *ditat* Leid.

348. *Tentoria curru*] Sic quidam nonnulli vulgati, *tentoria cursu*. Vet. Lib. *vestigia cursu*. Idem post aliquot, *multoque Megaera Luxuriata malo*. DELR. *vestigia* Leid. *cursu* Oxon. duo. Farnes. & marg. Isingr.

350. *Turbas illinc Gradivus agebat*] *Turmas agebant* omnes fere scripti. sequor. approbavit & Barthius. HEINS. *Grandaevus* marg. Morini. *turbam* Exc. Wolf.

351. *Et mole*] *& honore* vel *amore* Exc. Voss. *& in ore* Farnes. & prim. Leid. sed in altero Leid. erat glossa *mole, id est statura*. recte. vid. Barth.

Utrique] *utrisque* Oxon. Leid.

352. *Hirsuta jubis*] Cassides pellibus hirsutis ornabantur. docuit abunde Lipsius de Militia Rom. Silius Lib. III. *ore ferarum Et rictu horrificant galeas*. Propert. Lib. IV. El. XI.

Et galea hirsuta comta lupina juba.

Stat. IV. Theb. *Hic casside crines integit*. & Lib. VII.

Tela rudes trunci, galeae, vacua ora leonum.

sed & pennis. noster de VI. Conf. Honor. 575.

Quod picturatas galeae Junonia cristas
Ornet avis. DEMPST. *Jubas* prim. Vatic. ut fortassis a manu Claudiani sit, *Sidereas hirsuta jubas*. HEINS. *hirsuta comis* Exc. Voss.

Loricaque cursu Aestuat] *cursum* Tholosanus. eleganter. in primo Vaticano sic etiam a manu prima videbatur fuisse. nam post τὸ *cursu* litera una fugiebat oculos erasa. cum casu quarto etiam id verbum Statius conjunxit Lib. I. Silv. 3. 8. *Pisaeumque domus non aestuat annum*. & Prudentius Hymno Laurentii, *quid ille fervens ambitu Sitimque honoris aestuans*. Sic vere antiquissimus Puteanorum codex ante mille & plures annos literis majusculis Romanis scriptus. vulgo *Sitique*. Idem Cathem. Hymn. VII. 156.

Rex ipse Coos aestuantem murices
Lenam revulsa dissipabat fibula.

ubi male Torrentius, *Coo exaestuantem murice*. *aestuare aestum* in Lucretio non semel occurrit. noster amat id loquendi genus. *sudare praelia*. *desudare pestem*, *effluere decus*, *despumare arenas* &c. HEINS. *loricaque curru* Leid. *extuat* Vicetin. Parm. & Ald. Haec si legisset vir doctissimus Marklandus, in Statii loco non reposuisset, *Pisaeoque domus non aestuat anno*. quum vulgata sit sanissima. sensus est, domum obumbra-

Aestuat, & largo satiatur vulnere cornus.
Acrior interea voto, multoque Megaera
Luxuriata malo, maestam deprendit in arce
Justitiam, diroque prior sic ore laecessit.
En tibi prisca quies, revocataque secula rursus,
Ut rebare, vigent. en nostra potentia cessit.
Nec locus est usquam Furiis. huc lumina flecte.
Adspice barbaricis jaceant quot moenia flammis,
Quas mihi Rufinus strages, quantumque cruoris
Praebeat, & quantis epulentur caedibus hydri.
Linque homines, sortemque meam: pete sidera: notis
Autumni te redde plagis, qua vergit in Austrum
Signifer. aestivo sedes vicina Leoni
Jam pridem, geminaeque vacant confinia Librae.

At-

bratam, arboribus & fontibus refrigeratam, non aestuare annum Pisaeum, id est, illum calorem, qui solet esse Pisis, cum ibi ludi celebrantur. eadem figura, qua dixit Horat. III. Od. 20. *Memphin carentem Sithonia nive*, id est, frigore, quod solet esse in Thracia. nam notissimus ille mos Poëtarum e regionibus epitheta sumere, ubi res quaedam sunt praecipue celebratae, aut quasi domicilium habent. sic *Thraces venti* in genere dicuntur, vel etiam Aquilo, ut Horat. I. Od. 25. IV. 12. *Thraces equi*. & mille talia. vid. ad Lucan. VI. 222. & 287. sic quia calor maximus in magno illo conventu hominum ad ludos Olympiacos sentiebatur praecipue, eo tempore frigidissimam esse domum Vopisci ait Poëta. ita *Pharius annus* pro fertilitate Aegyptiaca Claudiano nostro & aliis, qui *magnus annus* Statio IV. Theb. 710. dicitur. & Lucan. III. 70. & innumera talia jam praecepta a viris doctis. BURM.

353. *Cornus*] *cornus*, vel *conus*, vel *currus* Oxon. *curris* etiam Leid. m. pr. *conus* alter Leid. & ed. Vicetin. *sanguine cornus* Exc. Voss. solenni etiam varietate. vid. ad Lucan. IV. 274. BURM.

354. *Multoque Megaera Luxuriata malo*] non *multis malis* scripti, si primum Vaticanum & excerpta Pomponii excipis. *acrior* etiam *voti* pro *voto* corrigendum puto, quomodo saepe Claudianus. Exempla ex aliis scriptoribus congessit nonnulla Barthius ad v. 377. hujus libri. HEINS. *multoque malo* Exc. Wolf. *cultuque Megaera* marg. Morini, deinde *monstrum deprendit* eadem. *acrior voti*, ut *acer linguae* Lib. II. in Eutrop. 380.

356. *Diroque prior sic ore lacessit*] Ita quatuor veterrimi. vulgati *atque prior diro*. mox *renovataque secula rursum*, non *revocataque rursus*, primus Vaticanus. HEINS. *atque prior duro*. Leid.

357. *Quies*] *fides* Leid. a m. sec.

Revocataque] Bentinus *renovataque*. satis commode. DELR. *renovare* & *revocare* semper fere commutarunt scribae. *tempora rursus* Oxon. Caeterum hic versus & sequens margini adscripti erant in Leidensi.

360. *Barbaricis*] *Barbariis jacent* Farnes. *taceant* unus Barthii. *quot millia* Leid. & Exc. Wolf. a m. sec.

361. *Strages*] *clades* Palm. Cod. & Leid. qui & mox *epulantur*. vid. ad Cons. Olybr. 110.

363 *Sidera: notis*] *pete sidera noctis* marg. Isingr.

364. *Qua vergit in Austrum Signifer*] eadem verba reperies in Manl. Theodori Consulatu vs. 119. CLAVER. Zodiacus circulus signifer a signis duodecim nomen habet. Plin. Lib. II. cap. 4. & cap. 16. *hinc connexa latitudinum signiferi obliquitatisque caussa est.* & cap. 77. *positio signiferi circa media sui obliquior est.* Tullius ex Arato Lib. I. de Divinat. Serv. ad Georg. I. 230.

Obliquus qua se signorum flecteret ordo.

noster de Sphaera Archimedis Epigr. XVIII.

Percurrit varium mentitus signifer annum.

Lib. I. de laud. Stilic. 145. *nec dubiis titubavit signifer astris.* DEMPST.

366. *Gelidae cessant confinia Librae*] Justitiam etenim qui vel pingunt, vel scalpunt, vel fingunt, ei τὰ ζυγὰ καὶ τὰ σταθμὰ addunt, indicantes cuncta illam hominum facta cogitationesque ζυγίζειν καὶ ζυγοστατεῖν. Sed quare *gelidae*? an quia autumnale signum & idcirco frigidum est? solus Vicetinus codex *geminae*. quod si veteribus libris confirmaretur,

Atque utinam per magna ſequi convexa liceret!
Diva refert; non ulterius bacchabere demens.
Jam poenas tuus iſte dabit: jam debitus ultor
Inminet: & terras qui nunc ipſumque fatigat
Aethera, nec vili moriens condetur arena.
Jamque aderit laeto promiſſus Honorius aevo;
Nec forti genitore minor, nec fratre coruſco:
Qui ſubigat Medos, qui cuſpide proterat Indos.
Sub juga venturi reges. calcabitur aſper
Phaſis equo, pontemque pati cogetur Araxes.
Tuque ſimul gravibus ferri religata catenis
Expellere die, debellataſque draconum

Tonſa

tur, non eſſet cur *gelidae* retineremus, propter duas lances a ſtaterae jugo aequaliter dependentes. Non ſum neſcius eo tempore, quo Sol in Librae domo verſatur, diei noctiſque vices aequales eſſe. Manilius Lib. II. 242. *aequantem tempora* (ſic, non *tempore*, lego) *libram*. ſed ea re *gemina* vocari nequit. DELR. *Egelidae librae*, alias *Geminae & gelidae*. ſed lectio vetus, quae in textu neſcio quid medium ac temperatum, denique juſtitiae adfine repraeſentat. CLAVER. *Jam pridem geminae ceſſant* ed. Vicetin. Gyrald. Patavin. Eccleſ. Cathed. excerpta Pomponii & Claverii codex, qui tamen *egelidae* praefert. Sed docere nos debuiſſet cur *egelida libra* vocetur. vulgati *gelidae*. Lucenſis & Regius *gelidaeque vacant*. Lego, *geminaeque vacant*. ut Lucan. I. 58. *pars aetheris illa ſereni Tota vacet*. ubi plura habes in hanc rem. diſtinctione etiam locum juvimus. Barthianum *ſedeas* pro *ſedes*, quid ſibi velit, non aſſequor. HEINS. *gelidae ceſſant* marg. Morini.

367. *Convexa*] *connexa* Claverii editio, ſed vitioſe.

369. *Tuus iſte dabit*] *dabit iſte tuus* vulgati antea. *iſte tuus* recte notat Barthius ignominioſum eſſe. vid. ad Ovid. I. Amor. VII. 57. & alibi ſaepe. *dabit ille* MS. Pulman. & Farnes. in Vicetina erat, *bacchabere: Clemens jam poenas* &c. BURM.

Debitus] a fatis & Diis deſtinatus. vid. ad Val. Flac. V. 21. mox *promiſſus* eodem ſenſu. Val. Flac. II. 486. *auguriis promiſſe & ſorte Deorum*. & ita ille & alii paſſim. conjungit utrumque Albinov. ad Liviam 245.

Hic tibi, mox Veneri Caeſar promiſſus uterque,
Hos debet ſolos Martia Roma deos.

vid. Barth. ad Lib. II. in Rufin. 276. BURM.

370. *Et terras qui*] Exprimere voluit proverbium *coelum terrae miſcere*. DELR. Hic locus ſatis obſcurus fuit hactenus, non enim exprimit proverbium illud, *coelum terrae miſcere*: quin potius indicat Rufinum diis & hominibus inviſum, ne viliſſima quidem arena ſepultum iri, ut patet ex libro ſequenti. CLAVER.

371. *Nec vili*] *non ulli* Farnes.

373. *Nec fratre*] *non fratre* Farnes.

374. *Qui ſubiget*] *ſubigat* & *proterat* Lucens. rectius. *qui proteret*, non *&*, Moreti prior. nervoſe. & ſic Rapheleng. HEINS. *proteret hoſtes* Oxon. illa repetitio pronominis ſaepe Criticos impulit, ut loca violarent ſana. ſic Stat. II. Silv. III. 2.

Stat, quae perſpicuas nitidi Melioris opacat
Arbor aquas, complexa lacus, quae robore ab imo
Curvata in nodos redit inde cacumine recto
Ardua.

ubi Heinſius in ora marginis *haec robore*, Marklandus *ea robore*, quod eodem redit. ſed nihil mutandum. conſtructio plana & obvia. Stat arbor, quae complexa lacus (vel *lacum*) opacat, ſed inde, ſcilicet finiente illo trunco imo (id eſt ubi in ramos dividi incipit) emittit rectum cacumen, & hoc videtur longe tuentibus, quaſi radices haberet in media aqua. neſcio quid clarius dici poſſit, & quod omnem mutandi libidinem excludat. Ovid. IV. Met. 226.

Ille ego ſum dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video.

& Lib. XII. 428. ubi participium, ut *complexa* in loco Statii, adjunctum eſt,

—— *Qui ſena leonum*
Vinxerat inter ſe connexis vellera nodis
Phaeocomes, hominemque ſimul protectus equumque.
Codice qui miſſo. &c.

iterum Lib. III. Triſtium 3. 11.

Non qui ſoletur, non qui labentia tarde
Tempora narrando fallat.

& V. Eleg. VI. 2.

Qui mihi confugium, qui mihi portus eras. BURM.

379.

Tonsa comas imo barathri condere recussu.
Tum tellus communis erit: tum limite nullo
Discernetur ager: nec vomere sulcus adunco
Findetur. subitis messor gaudebit aristis.
Rorabunt querceta favis, stagnantia passim
Vina fluent, oleique lacus: nec murice tinctis
Velleribus quaeretur honos: sed sponte rubebunt
Adtonito pastore greges, pontumque per omnem
Ridebunt virides gemmis nascentibus algae.

379. *Tonsa comas*] Bello superatorum comae tondebantur. Propertius IV. XI. 38. *sub quorum titulis Africa tonsa jacet.* DELR. *jubas* Oxon. placet. sic & anguineam Medusae comam *jubas* Ovidius III. Fast. 452. vocat. *sanguineas jubas* anguium habes apud Vigil. II. Aeneid. 206. & apud Plaut. Amphitr. *angues jubatos. condere* etiam pro *claudere* quatuor scripti. non male. nisi quod *condetur arena* praecesserat. *trudere* secundus Vaticanus. de quo Cons. Olybr. vs. III. HEINS. eadem varietas *comarum* & *jubarum* supr. v. 352. & infra IV. Conf. Honor. 201. *comas uno* Leid.

380. *Tum*] *Tunc* i. e. *tunc* Editiones antiquae. *Tum tellus*] Omnia haec de seculi aurei felicitate translata sunt ex Ovid. Lib. I. Metam. Fab. III. Tibullo Lib. I. Eleg. III. Senec. Oct. Act. II. Sc. I. vulgata sunt omnia. DEMPST.

381. *Discernetur*] *discernentur* Leid.

Adunco] edi velim ex veteri libro *obunco.* Virgil. VI. Aeneid. 597. *rostroque immanis vultur obunco*, inflexo, incurvo. ἐπικαμπτίλῳ. Hesiod. DELR. *obunco* Delrii Codex, & ex nostris nonnulli, cum primo Vaticano & Pomponii excerptis. *Frangetur* etiam pro *Findetur* duo scripti, ut apud Alcimum Avitum Lib. III. 162.

Aut si frangenti cedens succumbet aratro.

Maro Georg. I. 94. *rastris glebas qui frangit inertes.* Georg. III. 161.

Et campum horrentem fractis invertere glebis.

HEINS. *ab unco* Voss. *obunco* Vicetin. sed *aduncum aratrum* dicitur etiam Ovid. II. Met. 286. ubi vide. BURM.

382. *Messor gaudebit*] *gaudebit messor* Exc. Voss.

383. *Rorabunt querceta favis*] Virgil. IV. Ecl. 30.

Et durae quercus sudabant roscida mella.

DELR. *favos* eleganter unus Mediceus, & pro diversa lectione primus Vaticanus. Plinius Lib. XVII. cap. 10. *Si roraverit qualemcunque imbrem.* sic *rorantem saxa cruore* Silius Lib. X. modo tamen diverso. Valer. Flac. Lib. V. 416.

——— *densaeque sequuntur*
Pliades, & madidis rorant e crinibus ignes.

qui locus vulgo mendosus circumfertur, quamquam τὸ *ignes* primi casus esse illic potest. Senec. Hippol. vs. 1027. *Summum cacumen rorat expulso sale Spumas.* sic & illic scribendum, non *Spumat.* Apulejus Met. II. *Licet Venus ipsa fuerit, & toto Cupidinum populo stipata, & baltheo suo cincta, & cinnama fragrans, & balsama rorans, calva processerit.* Fulgentius initio Mythologiae:

Ubi guttas florulentae mane rorant purpurae.
Humor algens, quem serenis astra sudant noctibus.

qui posterior versus ad verbum paene desumptus est ex Auctore Pervigilii Veneris,

Humor ille, quem serenis astra rorant noctibus.

Ausonius in Eclogis:

Quem sequitur nebulas rorans liquor altus Aquari.

pro irrorantem. sic & Propertius Lib. IV. El. I.

Quam nebulosa cavo rorat Mevania campo. ita vetustus codex meus. sic & *manare* cum quarto casu jungebant. de quo ad Nason. Met. VI. 312. & *sudare.* de quo ad Prudentium. HEINS.

384. *oleique*] *olimque* Vicetin.

385. *Velleribus quaeretur honos.*] non *honor* scripti. Reg. & Oxon. *ovis*, cum uno Vatic. HEINS. *Ovis* Oxon. & tunc sensum putabat fore Heinsius, non quaeretur ovis purpureis lanis, sed omnes oves sponte rubebunt: ut respiciat ad Virgil. Ecl. IV. 45.

Sponte sua sandyx pascentes vestiet agnos.

& Juvenal. Sat. XII. 40. & seqq. vide & laud. Seren. 73. *sed ponte* Exc. Wolf. BURM.

386. *Pontumque*] *portumque* Exc. Vossil.

387. *Algae*] Nam & virides & rubrae sunt, de quibus itemque caeteris algarum generibus copiose post Theophrastum & Plinium Amatus Lusit. Comment. in Dioscoridem. DELR.

CL. CLAUDIANI IN RUFINUM

LIBER II.

PRAEFATIO.

PAndite defenſum reduces Helicona ſorores;
  Pandite. permiſſis jam licet ire choris.
Nulla per Aonios hoſtilis buccina campos
  Carmina mugitu deteriore vetat.
Tu quoque, ſecuris pulſa formidine Delphis,
  Floribus ultorem, Delie, cinge tuum.
Nullus Caſtalios latices, & praeſcia fati
  Flumina polluto Barbarus ore bibit.
Alpheus late rubuit, Siculumque per aequor
  Sanguineas belli retulit unda notas.
Agnovitque novos abſens Arethuſa triumphos;
  Et Geticam ſenſit, teſte cruore, necem.
Inmenſis, Stilichon, ſuccedant otia curis,
  Et noſtrae patiens corda remitte lyrae.
Nec pudeat longos interrupiſſe labores,
  Et tenuem Muſis conſtituiſſe moram.
Fertur & indomitus tandem poſt praelia Mavors,
  Laſſa per Odryſias fundere membra nives;
Oblitusque ſui, poſita clementior haſta,
  Pieriis aures pacificare modis.

Libri II.] in Leidenſi inſcribebatur. *Rufini mors.*

Praefatio] Secuti auctoritatem Lucenſis, Gyraldini, & complurium aliorum codicum, praefationem, quae bello Gildonico praefixa hactenus legebatur, huic loco inſerendam curavimus. Barthius exiſtimabat ad aliquem ex deperditis libris pertinere. Heins.

vs. 1. *Defenſum*] *defeſſum* Exc. Wolf.

2. *Permiſtis*] vet. lib. & Vicetin. *permiſſis* Delr. pro *permiſſis choris* perperam *permixtis* ante legebatur contra fidem meliorum codicum. diximus IV. Conſ. Hon. 618. *permiſſis rotis* pro diverſa lectione primus Vaticanus. Heins. *demiſſis* Leid. *praemiſſis* Colin.

6. *Delie*] *Delia* unus Barthii.

8. *Bibit*] *bibet* Voſſ. & Leid. m. pr. Edit. Vicetin. & Parm.

12. *Gildonis ſenſit*] quidam excuſi *Et Geticam ſenſit*, quae lectio, ſi quidem de Bello Gildonico libro haec praefatio ſit praefigenda, prorſus eſt aliena, & intruſa aliunde. Delr. *Et Geticam* optimus codex, at imperiti homines licet alterius ſeculi, cum viderent hunc librum de Gildone agere, nomen *Gildonis* ſubſtituere auſi ſunt, quod fuit in cauſa cur elegans notarum ſcriptor putaverit hoc prooemium non eſſe hujus loci. Claver. *Et Geticam ſenſit* cum Claverii libro meliores noſtri, non *Gildonis ſenſit*. unde patet hanc praefationem ad Gildonicum bellum non pertinere. paulo ante pro *mugitu deteriore vetat*, idem primus Vaticanus pro diverſa ſcriptura *canat*. Heins.

13. *Succedunt*] *ſuccedent* unus Barthii liber.

16. *Tenuem Muſis*] *Muſis tenuem* Oxon. *inſtituiſſe* alii.

18. *Odryſias*] *Othryſias* vel *Otriſias* multae editiones. vide ſupra. *fundere verba* Oxon.

CL.

CL. CLAUDIANI
IN RUFINUM
LIBER II.

JAm post edomitas Alpes, defensaque regna
Hesperiae, merita conplexus sede parentem
Auctior adjecto fulgebat sidere mundus;
Jamque tuis, Stilichon, Romana potentia curis,
Et rerum conmissus apex. tibi credita fratrum
Utraque majestas, geminaeque exercitus aulae.

Rufinus

vs. 1. *Alpes*] Hic intelligenda est Theodosii victoria de Eugenio Tyranno, qui non alia ratione dici potuit Gallorum rex, nisi quod Galliam Togatam, sive Insubres occupaverit. verum ille se pro Imperatore gessit, neque B. Ambrosius ab eodem tacita vi oppressus, dubitavit tandem ad eum Epistolam mittere, cujus haec inscriptio: *Clementissimo Imp. Eugenio.* quin etiam in veteri nummo haec reperias, DN. EUGENIUS P. F. AUG. Hic vero notare licet obiter viri sancti mitem sapientiam utili astu, pro re nata, temperatam; qui columbae instar sub aquila se dejecerit, eique laudem clementiae tribuerit, quem a ferocia hostili volebat divertere. Sic opinor antea Maximus a Gallis nostris *clemens* dicebatur, quod nomen ejus numisma non praefert. plura suo loco dicentur. CLAVER.

2. *Merita*] *media* Leid.

3. *Auctior*] *Actior* Exc. Voss. *aptior* Oxon. & Exc. Wolf. a m. pr.

Adjecto sidere] Notat apotheosin magni illius Imp. Theodosii. Hic venit in mentem nummi pulcherrimi, ubi velata Principis effigies cum inscriptione, DIVUS CONSTANTINUS P. F. AUG. altera facie quatuor equi jugales sursum tendunt, ipse vero videtur ad coelum exsurgere, manum manui coelesti porrigens. ex quibus comperio etiam orthodoxis Imperatoribus id honoris delatum esse. Placet vero locus D. Ambrosii: *Manet in lumine Theodosius, & sanctorum coetibus gloriatur, ibi Gratianum complectitur. dies diei eructat verbum.* deinde agens de Maximo & Eugenio ait: *Nox nocti indicat scientiam.* CLAVER. Valer. praefat. *paterno avitoque sideri par videtur*, id est Augusto, Caesarique jam diis. Theodosii mortem significat, qui Stilichonem Honorio praeposuit. *sidere* autem, ad ritum apotheoseos, nam princincipes suos bonos malosve, gentiles in Deos referebant. noster in bello Gildonico 131. *& si quos Roma recepit, Aut dedit ipsa Deos.* Serv. ad I. Georg. fin. Horat. Lib. II. Epist. 5.

Romulus & Liber, nec non cum Castore Pollux
Post ingentia facta, Deorum in templa recepti.

Ovid. III. Amor. Eleg. 8. 51.

— *Templa Quirinus*
Liber, & Alcides, & modo Caesar, habent.

Sueton. in Caes. cap. LXXXV. Theodosium ergo Poëta ob insignem virtutem in Deorum numerum relatum ait; & vero ascensum ejus in coelum eleganter describit, de III. Cons. Honor. in fine. DEMPST.

Mundus] Apud veterem poëtam ait nescio quis: *Pervade polum splendida mundi sidera, bigis continuis.* & apud Senecam Hercules inquit: *Quis astra natus laudibus meruit suis. Ex te & noverca? quem tuli, mundum peto.* Item Juno, *mundus puellae serta Gnossiacae gerit.* hoc est coelum. κόσμος καὶ οὐρανὸς Platoni in Timaeo sunt eadem. DELR.

5. *Commissus*] *commissus apex, tibi condita fratrum* Ex. Voss.

6. *Utraque Majestas*] Hac in parte variant Historici, quod in Graecis aliquot excuso. nam verisimile est Rufinum hactenus, penes quem rerum summa in Oriente, id obtinuisse, ut Arcadii tutor crederetur. At Ambrosius, qui mihi instar multorum, de Theodosio sic: *Nihil habebat novum, quod conderet, qui filiis totum dederat, nisi ut eos praesenti commendaret Parenti;* idest Stilichoni. quae Claudiani minime mendacis dicta plus satis confirmant, neque idem Zosimus auctor elegans dubitavit scribere. CLAVER. *Majestas* non tantum Deorum sed & Principum. L. 7. ff. de Captiv. L. *in pluribus pen. ff. de Just. & Jur.* itaque *majestas in*

omni

Rufinus (neque enim patiuntur ſaeva quietem
Crimina, pollutaeque negant areſcere fauces)
Infandis iterum terras accendere bellis
Inchoat, & ſolito pacem vexare tumultu.
Haec etiam ſecum: Quanam ratione tuebor
Spem vitae fragilem? qua tot depellere fluctus
Arte queam? premor hinc odiis; hinc milite cingor.
Heu! quid agam? non arma mihi, non Principis ullus
Auxiliatur amor. matura pericula ſurgunt
Undique, & inpoſiti radiant cervicibus enſes.
Quid reſtat, niſi cuncta novo confundere luctu,
Inſontesque meae populos miſcere ruinae?
Everſo juvat orbe mori. ſolatia leto
Exituum commune dabit: nec territus ante
Diſcedam. cum luce ſimul linquenda poteſtas.
Haec fatus, ventis veluti ſi frena remittat

Aeo-

omni imperio eſt. Tull. pro Aulo Cluentio. Quint. Lib. VII. cap. 3. fin. noſter in Eutrop. I. 423. *tenero tractari pectore neſcit Publica majeſtas*. & de Conſ. Manl. Theod. 36. *nec dignius umquam Majeſtas meminit ſeſe Romana locutam*. Fratres ſunt Arcadius & Honorius Auguſti, filii Theodoſii magni. DEMPST.

Geminaeque exercitus aulae] Gemina aula, id eſt imperium Conſtantinopolitanum ſeu Orientale, & Romanum ſeu Occidentale; nam illa Theodoſius moriens diſtraxit. praeter hiſtoricos noſter de VI. Hon. Conſ. princ. & III. Conſ. fine. & de bello Gildonico v. 60.

Quum ſubito par Roma mihi, diviſaque cepit
Aequales Aurora togas. DEMPST. *exitus* Vicet. edit.

8. *Negant areſcere fauces*] unus Petav. & Med. *manſueſcere*. ſic apud Lucan. I. 333.

—— *nullus ſemel ore receptus*
Pollutas patitur ſanguis manſueſcere fauces.

hic tamen infra vs. 42. *manſueſcere* denuo ſequitur. HEINS. *avidaeque* vel *avidasque negant* Oxon. *areſcere* vero proprie de ſiti. vid. ad Lib. I. 105. & infr. 510. BURM.

9. *Accendere bellis*] *flammis* Oxon. *terris accendere bellis* Leid. duo. *bellis accendere terras* MS. Pulm. & Barth. vid. ad Lucan. II. 534. & Virg. VII. Aeneid. 644. BURM.

10. *Pacem turbare tumultu*] *vexare* plerique ſcripti. probe. jam dictum ſuperiori libro vs. 65. HEINS. *vexare* etiam Exc. Wolf.

Tumultus] Videtur quid gravius quam bellum, quia forte deprehenſis occidit, nulla clarigatione, qualis tumultus Gallicus, qui neminem ſolvebat militia, neque ipſos ſacerdotes, teſte Plutarcho; ait enim in Camillo poſitam legem, ne quis immunis eſſet, ſi Γαλατικὸς πόλεμος ingrueret. CLAVER.

16. *Impoſiti*] *impoſitis* Vicetin. Parm. Junt. Ald. Colin.

Enſes] *Omnes* Oxon. Leid.

17. *Cuncta confundere*] Tacitus: *Difficile eſt temperare felicitati, qua te non putes diu uſurum*. Statius: *non parcit populis regnum breve*. CLAVER. *quid reſtat mihi cuncta n. c. l.* Barthii liber, ſed tunc diſtinguendum eſſet, *Quid reſtat mihi? cuncta novo* &c. ſed praeſtat vulgata.

19. *Everſo*] *diſtructo* Excerpta Medicea, ut infra, *deſtruximus orbem Te medio*. vid. ad Sueton. Neron. XXXVIII. BURM.

21. *Diſcedam*] *Diſcendam* Leid. m. pr. *deſcendam* poteſt dici & de morte, & de privatione poteſtatis. ſic Lucan. I. 335.

—— *ex hoc te, improbe, regno*
Ille tuus ſaltem doceat deſcendere Sylla.

ubi etiam *diſcedere* alii, & *decedere*, ſed perperam. ut ibi pluribus oſtendi. uſus hoc verbo Juvenalis X. Sat. 112.

Ad generum Cereris ſine caede & vulnere pauci
Deſcendunt Reges, & ſicca morte Tyranni.

& ſequens *cum luce poteſtas linquenda* utrumque notare hanc vocem hic jubet. *diſcedam* vel *decedam* nimis languidum. BURM.

22. *Si frena remittat*] *reſolvat* Lucens. Gyrald. prim.

Aeolus, abrupto gentes ſic objice fudit,
Laxavitque viam bellis: & ne qua maneret
Inmunis regio, cladem diviſit in orbem,
Diſpoſuitque nefas. alii per terga ferocis
Danubii ſolidata ruunt, expertaque remos
Frangunt ſtagna rotis: alii per Caſpia clauſtra,
Armeniasque nives inopino tramite ducti
Invadunt Orientis opes. jam paſcua fumant
Cappadocum, volucrumque parens Argaeus equorum.

prim. Vatic. ut nuptiis Honorii v. 330. *nec frena reſolvit Gratia.* vulgata tamen lectio etiam proba. Ovid. II. Met. 185. *cui victa remiſit Frena ſuus rector.* Triſt. I. El. IV. 14.

Cervicis rigidae frena remittit equo.

noſter VI. Conſ. Honor. 265.

Ergo ubi praecluſae voci laxata remiſit
Frena dolor. paulo ante, *decedam* pro *diſcedam* nonnulli ſcripti. Gloſſae Stephani, *decedit*, ἀποθνήσκει. meliores tamen pro vulgata ſtant. HEINS.

23. *Fudit*] *fundit* marg. Morini.

25. *Cladem diviſit*] Unus codex MS. & Vicetin. *dimiſit*, ceteri *diviſit*, quod Latinum ſit nec ne, aliò properanti non vocat inquirere. non memini me uſpiam ſimile legiſſe. Horat. *dividere foeminis carmina*, & *dividere ſodalibus oſcula* dixit, non *in ſodales*, vel *in foeminas.* nihilominus ſententia, ut ſic legatur, poſtulat. DELR. *cladem diviſit in orbem* vera lectio, quam ſcripti meliores tuentur & Raphelengius. Alii *dimiſit.* vir doctus, qui dubitat an Latinum ſit, *cladem dividere*, craſſa nimis Minerva uſus eſt. noſter de piis fratribus vs. 25.

Diviſit vultus cum pietate faber.

Stat. II. Theb. 589.

Partes pariter diviſus in omnes.

Catullus,

Nos alio mentes, alio diviſimus aures.

Sic *dividere oſcula* Horat. I. Od. 36. noſter infra 362. *diviſo ſtat quisque loco.* quomodo legendum, ut & Lib. III. in Stilich. 45. *ductoribus illis Praeterea diviſus erat favor.* Silius Lib. II. 96.

Ille vagam coelo diviſit ſaepe volucrem.

ut recto prima editio. *dividere* dixit pro jaculo tranſigere. Adeantur quae notamus ad Lib. III. Metam. Naſonis vs. 380. infra plura. pro *in orbem*, *in urbes* tres antiquiſſimi libri. ſequor. niſi mavis *clades diviſit in orbem.* HEINS. recte vindicat Heinſius *diviſit in orbem*, licet omnia exempla non aeque quadrent. ſic Ovid. IV. Faſt. 292. *Qua ſe Tiberinus in altum Dividit.* ut Suet. Claud. 20. *dividere rivum in lacus.* & Aug. 30. *dividere ſpatium in regiones*, & ita Tacit II. Ann. 67. *Thracia in Rhoemetalcen filium inque liberos Cotyis dividitur.* pro inter. Plaut. Aulul. I. 2. *dividere argenti nummos in viros.* & hinc firmari poſſet lectio MSS. apud Sueton. Caeſ. 54. *ut aurum promercale in Italiam divideret.* ubi vide notas. quare etiam *in orbem* reduxi; non enim urbes, ſed orbis, ſive imperii Romani, regiones recenſet. denique *diviſit* eſſe legendum, recte ex ſequenti *diſpoſuit* illuſtrari notat Barthius. nam in re militari huic verbo uſus, pro ordinare, ſuo omnia loco ponere, ut *diſponere vigilias* & ſimilia. Lucan. VI. 289.

Denſius ut parva diſponeret arma corona.

& VIII. 603.

Diſponis gladios, ne quo non fiat in orbe
Heu facinus civile tibi.

qui locus huic Claudiani non multum diſſimilis. ſic *diſponere vices* eſſe caſtrenſe vocabulum vidimus ad Quintil. Declam. II. 2. & ex Senecae Thyeſte *diſponere ſcelus* laudavimus ad Declam. XII. I. ubi plura diximus. ceterum *demiſit* Cod. Plant. eadem varietas in his verbis *dividere* & *dimittere* eſt apud Martial. X. Ep. 10. BURM.

28. *Caſpia clauſtra*] *luſtra* Marg. Iſingr. ſed male. vid. Lucan. VIII. 222. ubi itidem in Hamb. & Turriano erat *Caſpia luſtra.* vid. ibi Oudendorpii notas eadem etiam variatio de Bell. Getic. 175. *clauſtra* millies hoc ſenſu occurrunt, & Caſpiae *portae*, & Πύλαι a Geographis dictae. BURM.

31. *Argaeus*] Solinus teſtatur Cappadociam, cujus Argaeus eſt mons, aptiſſimam proventui equorum. Cappadocum equorum celeritatem commendat Oppianus. DELR. pro *equorum*, *equarum* ſec. Vatican. Virgiliano exemplo, etiam Oiſelii liber. HEINS. *egenus* Lovan. ſcribendum vero *Argaeus*; Straboni enim Ἀργαῖος dicitur. conſpicitur ille in nummis fere Caeſareae Cappadociae, quae & in illis vocatur πρὸς Ἀργαίῳ. vid. Morelli Specim. rei nummar. p. 97. de equis Cappadocum vid. ad Gratii. Cyneg. v. 507. BURM.

Jam rubet altus Halys: nec se defendit iniquo
Monte Cilix. Syriae tractus vastantur amoeni:
Adsuetumque choris, & laeta plebe canorum,
Proterit inbellem sonipes hostilis Orontem.
Hinc planctus Asiae: Geticis Europa catervis
Ludibrio praedaeque datur, frondentis adusque
Dalmatiae fines: omnis qua mobile Ponti
Aequor, & Hadriacas tellus interjacet undas,
Squalet inops pecudum, nullis habitata colonis,
Instar anhelantis Libyae, quae torrida semper
Solibus humano nescit mansuescere cultu.
Thessalus ardet ager. reticet pastore fugato
Pelion. Emathias ignis populatur aristas.
Jam plaga Pannoniae, miserandaque moenia Thracum,
Arvaque Mysorum, jam nulli flebile damnum,
Sed cursus sollemnis erat, campusque furori
Expositus, sensumque malis detraxerat usus.
Heu heu, quam brevibus pereunt ingentia fatis!
Imperium tanto quaesitum sanguine, tanto
Servatum, quod mille ducum peperere labores,
Quod tantis Romana manus contexuit annis,
Proditor unus iners angusto tempore vertit.
Urbs etiam, magnae quae dicitur aemula Romae,

Et

32. *Altus Halys*] *altus alis* Vicetin. *intus alis* Oxon. Leid. Lovan. & alii. *alix* etiam Leidensis alter. latet aliud vocabulum in illo *intus*. BURM.

Iniquo monte] Tauro, qui asper est & salebrosus, exstantibus undique saxis: *ἀνώμαλος*. DELR.

33. *Syriae tractus*] *Syriae montes* marg. Isingr.

34. *Canorum*] *sonorum* Exc. Voss. Leid. *phaebe* marg. Morin. & *lotae* Exc. Wolf. a m. prim.

37. *Praedaeque*] *praedâque* Junt. Ald. & Col.

39. *Hadriacas*] *Actiacas* marg. Morini.

38. *Qua*] *quae* Leid. m. s. & ita Barth. qui & *Delmatiae* semper scribendum censet. & ita apud alios passim. *Dalmatiae fines omnes* Lovan. *quae mobile* Barth.

41. *Anhelantis*] *hanelantis* Voss. Leid. Exc. Wolf. *anelantis librae* Barthii codex.

45. *Jam*] *nam* Oxon. Voss. Exc. Wolf. *nec non Pannoniae* alter Leid.

46. *Arvaque Mysorum*] *Maesorum* in nonnullis. HEINS. *missorum* Voss.

48. *Sensumque malis*] *mali* Lovan. Ovid. I. ex Pont. II. 32.

Quae posuit sensum saxea facta mali.

ita Heinsius pro *malis* jussit reponi ex aliis Ovidii locis. BURM.

49. *Eheu*] *Heu heu*, multi codices, & edd. Vicet. & Parm. *Hebeu* Leid. Ald. vid. ad Virg. II. Ecl. 58. BURM.

Pereunt ingentia causis] *fatis* Lucens. & Gyrald. placet. HEINS.

51. *Peperere*] *junxere* Oxon.

53. *Angusto tempore.*] vid. ad Lucan. I. 98.

54. *Dicitur*] *ducitur* pr. Vatic. HEINS.

Urbs etiam &c. *aemula Romae*] Byzantium. Idcirco *nova Roma* vocabatur. Zonaras *νεὰν Ῥώμην καὶ βασιλίδα πόλιν* Imperatorum exemplo appellavit, & urbis nomine tam Constantinopolim, quam veterem Romam comprehendi ex infinitis Imperatorum constitutionibus, cum Theodosii, tum Justiniani Codice exstantibus, patet. DELR. Ausonius de Constantinopoli, quae nova & regnans Roma dicta est: *Subit ista novisque Excellens meritis veterem perstringit honorem.* haec prius a Byzante condita, cujus & Phidaliae uxoris statuam fertur in Basilica posuisse Calliades cum hac inscriptione: *Τὸν κρατερὸν Βύζαντα καὶ ἱμερτὴν Φιδάλειαν Ἐν ἐνὶ κοσμήσας ἄνθετο Καλλιάδης.* CLAVER.

55.

Et Chalcedonias contra despectat arenas.
Jam non finitimo Martis terrore movetur,
Sed propius lucere faces, & rauca sonare
Cornua, vibratisque peti fastigia telis
Adspicit. hi vigili muros statione tueri,
Hi junctis properant portus munire carinis.
Obsessa tamen ille ferus laetatur in urbe,
Exsultatque malis. summaeque e culmine turris
Impia vicini cernit spectacula campi.
Vinctas ire nurus: hunc per vada proxima mergi
Seminecem, hunc subito percussum vulnere labi,
Dum fugit: hunc animam portis efflare sub ipsis.
Nec canos prodesse seni, puerique cruore
Maternos undare sinus inmensa voluptas,

Et

55. *Chalcedonias*] *Calcedonias* Ed. Vicet. Ald. Isingr. & alii.

57. *Propius lucere*] *propius sonare faces* Leid.

60. *Portus munire*] *portas* Exc. Voss. *portus murare* Leid. quod verbum si recipiendum esset, ex Ennianis illis Lib. VII. Annal. ubi *macratam ratem* agnoscunt eruditi, est repetitum. vid. Merul. ad Enn. p. 408. & posterioris aevi scriptoribus in usu fuisse docet Barth. ad Stat. VII. Theb. 63. & ad Gulielm. Briton. Philippeid. VII. 460. qui si hic in suis codicibus id reperisset, sine dubio amplexus fuisset magnus archaismorum amator. pro *carinis* in curis prioribus suspicatus erat *catenis* scribendum. BURM.

62. *Summoque a culmine*] *e culmine* Gyrald. recte, malim etiam *summaeque*, quomodo prim. Vatican. in quo & *ex culmine*. HEINS. ita apud Ovid. II. Art. Am. 58. reposuit, *Territus e summo despexit in aequora coelo.* Horat. III. Od. 3. *illum ex moenibus hosticis matrona bellantis Tyranni prospiciens.* sed parum referre arbitror. vid. Oudend. & nos ad Lucan. V. 640. eadem vero in *summo* & *summa* varietas apud Ovidium V. Met. 291.

Seque jacit vecors e summae culmine turris.

ut edidit Heinsius ex MS. pro *summo*. BURM.

63. *Cernit certamina*] Vet. Lib. melius *spectat*, quod est hominis non anxii & solliciti, sed otiosi. *cernere* vero & subito & inopinato quis potest. DELR. *Spectat* Delrii Cod. unus Petav. & Tholos. cum duobus Vaticanis. *cernit spectacula* Lucens. Isingr. & prim. Vatic. vulgo *cernit certamina*. HEINS. *spectat certamina* marg. Morini.

64. *Ire nurus*] habent MSS. *manus*. hinc cum incuria librariorum *minus* effecisset, postea *nurus* ediderunt. DELR.

Hunc per vada caerula merg.] *hunc in vada proxima mergi* Lucens. & Gyrald. *vaga caerula* prim. & sec. Vatic. pro *nurus* etiam *manus* nonnulli cum Pomponianis atque Gudianis excerptis. HEINS. *manus* edidit Aldus. & in Susianis membranis *vinctas ire manus* legi testatur Schottus Nod. Cicer. II. cap. 5. sollemnis haec confusio. vid. ad Ovid. II. Trist. 304. IV. Fast. 162. Valer. Flacc. II. 480. & ad Virg. IV. Georg. 277. *victas* etiam Leid. ita *matres* infr. 191. BURM.

Mergi seminecem hunc] distinguendum ex Cod. Lovan. *per vada mergi Seminecem, hunc.* & ita Vicet. Parm. Ald. & alii. *per vada* cruentius notare facinus, quam *in vada* censet Barth. & certe *per vada* est quantum patent. ita *per litora*, Valer. Flacc. IV. 750. ubi vide Bulaeum. & has praepositiones permutatas vide apud Sueton. Caes. LV. & LVII. BURM.

65. *Percussum*] *convulsum* Exc. Voss.

66. *Portis efflare sub ipsis*] *spirare* octo scripti cum excerptis Pomponii, pro exspirare, ut apud Val. Flac. IV. 435.

Tunc tenuem spirans animam, salve ô mihi longum
Expectata manus. nihil muto tamen. HEINS. recte, nam alia ratio est in loco Valerii. *exspirare* hoc sensu saepe occurrit. vide alium usum τοῦ *spirare* ad IV. Cons. Hon. 592. Stat. VIII. Theb. 324. *pugnaces efflare animas.* & X. 439. *Egregias efflant animas.* BURM.

67. *Puerique cruore Maternos undare sinus*] *puerumque cruore Maternos foedare sinus* in nonnullis. *undante* Farnesianus, ut fortasse scripserit noster, *puerique cruore Maternos foedante sinus. puerumque cruore undare* Schedae Gudianae. HEINS. apud Virgil. II. Aeneid. 582. Heinsius tentabat, *Dardanium toties undarit*

Et risus plerumque subit: dolor adficit unus,
Quod feriat non ipse manu. videt omnia late
Exceptis incensa suis, & crimine tanto
Lucuriat, carumque sibi non abnuit hostem.
Jactabatque ultro, quod soli castra paterent
Sermonumque foret vicibus permissa facultas,
Egregii quoties exisset foederis auctor,
Stipatur sociis; circumque armata clientum
Agmina privatis ibant famulantia signis.
Ipse inter medios, ne qua de parte relinquat
Barbariem, revocat fulvas in pectora pelles.
Frenaque, & inmanes pharetras, arcusque sonoros

Adsi-

darit sanguine litus. ubi vid. & ita *sudare* & *undare* variant in Epithal. Pallad. vs. 5. & saepe alibi. ut & *exundare* & *exsudare*. BURM.

69. *Et risus*] *& rursus* Leid. *risus populumque subit* Exc. Wolf.

Adficit] *efficit* Oxon. m. s.

71. *Praeceptis incensa suis*] *Exceptis* Lucens. & Gyrald. argute. solis Rufini villis parcebatur. Argumentum prope invictum, quo foederis cum hoste initi convinceretur. Noverat hoc callidissimus Imperatorum Hannibal, qui cum flammis omnia late dedisset, villas Fabii intactas reliquit, quo suspectum Romanis redderet. HEINS.

72. *Non abnegat hostem*] Lucens. Gyrald. prim. Vatican. & quatuor alii, *abnuit.* vere. ita Virgilius, Silius, Val. Flaccus, alii saepe. alterum glossema. noster. Lib. II. de Rapt. 80. *vincique suos non abnuit hortos.* VI. Cons. Hon. 604.

Fucati sermonis opem mens conscia laudis
Abnuit. Laude Serenae v. 14.
Inque suos migrare virum non abnuit annos.

ubi eodem modo peccant nonnulli codices ita apud Columell. II. 8. ex veteri codice: *Nos quoque non abnuimus in agro temperato, & minime humido sementem fieri debuisse.* vulgo *ambiguimus.* forte, *nos quoque non adnuimus.* Valer. Flacc. III. 678.

—— *nostris ferri comes abnuit actis.* HEINS.

74. *Permissa potestas*] rectius *facultas* Lucens. & Gyrald. cum prim. Vatic. Lib. II. de Rapt. 93. *cui tanta facultas In me saevitiae.* ubi plura. HEINS. ita Statius VII. 764. *nec devitare facultas.* & XII. 37. *nec certa facultas Noscere, quem miseri vitent.* parum tamen refert. & *permissa potestas* occurrit Idyll. de Magnete v. 51. de τῷ *vicibus* vid. ad Ovid. I. Met. 626. BURM.

75. *Foederis*] *funeris* marg. Isingr.

76. *Stipatus sociis*] Lege *Stipatur* cum Isingr. prim. Vatic. & duodecim aliis, ut superioribus haec cohaereant. male vulgo distinguuntur. HEINS.

78. *Relinquat*] *maneret* Exc. Voss.

79. *Revocat fulvas in pectora pelles.*] Rufinus, ut gratiam a Getis ineat, eorum habitum imitatur, ac pelles in pectora revocat. Paulo delicatius est illud apud Juvenalem Sat. I. 27. *Crispinus Tyrias humero revocante lacernas.* alias, *revocat fulvas in pectore pelles.* Ovidius olim dixerat *pellitos Getas.* CLAVER. Barbarorum more, qui crebis utebantur pellibus. unde noster de Bell. Get. Getarum *curiam pellitam* nuncupat. Sidonius etiam de iisdem, *Pellitus ravum praeconem suscipit hostis.* &, *in media pelliti principis aula.* &, *Ibant pellitae per classica Romula turmae.* DELR. *Pectora* prim. Vatic. prior. Leid. & unus Petav. cum Pomponianis excerptis & Oiseliano libro. quomodo & Claverius ex suo libro, & ex conjectura Barthius. Silius Lib. XII. v. 82. *revocare in pectora Cannas.* cum optimo codice. Statius Theb. I. 110.

Palla, & coerule: redeunt in pectore nodi.

quomodo castigatiores membranae, non *pectore.* Idem libro II. 326.

—— *cervixque recepto*
Sanguine magna redit, fractaeque in pectora vires.

Lib. V. 72. *nullae redeunt in gaudia noctes.* & 257. *redeuntem in pocula Bacchum.* & 397. *redeunt in pectora sexus.* Lib. VIII. 606. *cuique suae rediere in pectora curae.* Lib. IX. 260.

Oraque & abscissae redeunt in pectora dextrae. HEINS.

80. *Pharetras*] Oxon. *phaleras*, quae frenis convenire credebat olim Heinsius. & saepe hae voces confusae. Stat. VI. Theb. 79. *phaleras, brevioraque tela dicarat.* ita Cod. MS. VIII. 560. *tunc auro phaleras, auroroque sagittas Presserat.* vid. ad Val.

Flacc.

Adſimulat, mentemque palam teſtatur amictu.
Nec pudet Auſonios currus, & jura regentem
Sumere deformes ritus, veſtemque Getarum:
Inſignemque habitum Latii mutare togaeque
Moerent pellito captivae judice leges.
Quis populi tunc vultus erat? quae murmura furtim?
Nam miſeris nec flere quidem, aut lenire dolorem

Collo-

Flacc. I. 660. ſed pharetra arcubus ſocianda, ut ſaepe. Ovid. III. Met. 156.

—— Nympharum tradidit uni
Armigerae jaculum, pharetramque arcusque retenſos.
BURM.

81. *Adſimulat*] ſcripti nonnulli *aſſimilat* cum Barthio. mox *teſtatur amictu*, non *amictus*, Gyrald. & Oxon. quod & Barthius vidit, ſed curis ſecundis damnavit. Lucens. *proclamat amictu.* HEINS. ſed *ſimilare* & *adſimilare* ex Latio exturbavit Gronovius. vid. ad Ovid. III. Met. 158. BURM.

82. *Nec pudet Auſonios currus & jura regentem*] *Jura regentem* utpote Praetorio Praefectum. DELR. *Currus & jura* ſignant Conſulatum & Praefecturam Praetorii; quamvis enim Rufinus in Faſtis hoc anno non deſignetur, tamen credibile eſt id ſibi aſſumpſiſſe, quia Olybrius ac Probinus Conſules erant uterque in Occidente. CLAVER. Licet ſciam eleganter de officio Praefecti Praetorio intelligendum, tamen MS. meus & Guil. Fornerius praeferunt, *Auſonias curas & jura* &c. *Regere jura*, eſt magiſtratum: ſic enim loquitur Lex 2. §. 13. ff. d. Orig. Jur. Sidon. Carm. VII. *praefectus jura regebat.* Horat. Lib. III. Od 3. *Roma ferox dare jura Medis.* Noſter in Eutrop. Lib. I. fine, *Eunuchi ſi jura dabunt.* ad quem locum plura dicturi. DEMPST. *Nil* Oxon. ut Ovid. *Nil pudet hunc.* pro *currus Auſonios regentem* Fornerius reponi velit *Auſonias curas*, minime audiendus. HEINS. *jura regentem* non eſt movendum, licet *tenentem* MS. Pulman. ut etiam de Nupt. Honor. 34. vide II. in Eutrop. 344. ſic *moderari jura* Conſ. Manl. 24. vid. ad Sueton. Caeſ. XLVIII. & ad Grat. Cyneg. 327. alter Leid. etiam *tuentem.* & hoc defendi poteſt. ſupra, *pars dictis jura tuetur.* ſed *regere* & curribus & juri poteſt adcommodari. Ovid. I. Art. init.

Arte leves currus, arte regendus amor.

In Dempſteri notis priora usque ad *Regere jura*, neſcio unde adſuta; niſi ex notis ad Corippum. certe in ejus editione non leguntur. Barthius tamen citat, ac ſi Dempſterus cum Fornerio ſentiret. BURM.

83. *Veſtemque Getarum*] Rufino vituperium, quod *veſtem patriam aſpernatus, peregrinam induerit*, qua labe notatur ab Hermolao Alexander apud Curtium Lib. VIII. cap. 7. & Tiberius a Sueton. XIII. porro pelliti Getae, quod confirmatur ex Sidonio Apoll. coaetaneo hujus, Lib. I. Ep. 2. *pellitorum turba ſatellitum ne abſit.* & Carm. V. *Pellitus raucum praeconem ſuſcipit hoſtis.* & VII.

Ibant pellitae per claſſica Romula turmae.

& Carm. IX.

Expetis in media pelliti Principis aula.

Rutilius Itiner. Lib. II. v. 49.

Ipſa ſatellitibus pellitis Roma patebat.

noſter de bello Getico v. 481. *pellita Getarum Curia.* ad quem locum plura. & de IV. Conſ. Honor. 465.

Caſtra cruore natant, moritur pellita juventus.

ſic tempore Senecae, Scythae pellibus vulpium & murium amiciebantur. Ep. XC. & D. Hieronym. Epitaphio Nepotiani. DEMPST. *veſteſque* Lovan. & Exc. Wolfii.

84. *Latii mutare togaeque*] *coactae* Lucenſis liber, quod ſecuti ſumus: nam de toga ſubintelligitur, quae Romanorum habitus peculiaris. *Latii togati* tamen a Claudiano ſcriptum puto. Cl. Gevartius cenſebat ſcripturae vulgatae controverſiam non eſſe movendam. *moerent mutare*, ut alibi, *dolet ille paterna Bithynos mutaſſe domo. ſe* ſubintelligitur. *mutare Getaeque* Pricaeanus. mox *Moerent pellito captivae* prim. Vatic. HEINS. alii *polluto. mutare Getaeque* Exc. Voſſ. ſed diſplicet duplex epitheton *coactae* & *captivae.* illud *coactae* adſcriptum a quodam, qui deſiderari hoc credebat, ut eſſet *coactae mutare.* BURM.

87. *Nam miſeris*] *Dant miſeri* Leidenſis, & duo alii Codices, unde poſſet legi, *quae murmura furtim Dant miſeri?* ſimiliter fere Maſſilienſes apud Lucanum III. 313. *— lacrimas civilibus armis, Secretumque damus.* mox *dolores* multi editi, ſed *dolorem* ſcripti libri plerique. & Aldus. & *dirae* pro *durae* tres ſcripti. licet Heinſius *dirae* efficacius exiſtimaſſet, tamen poſtea reſtituit in textu *durae.* ſic *dura ſors* Ovid. II. Triſt. 429. vid. ad Valer. Flacc. VI. 624. *durae nec terminus* Lovan. *mortis erat* Vicetin. ſollemni etiam varietate. BURM.

K 89.

Colloquiis inpune licet. quonam usque feremus
Exitiale jugum? durae quis terminus umquam
Sortis erit? quis non funesto turbine rerum
Aut tantis solvet lacrimis, quos Barbarus illinc
Hinc Rufinus agit: quibus arva fretumque negatur?
Magna quidem per rura lues; sed major oberrat
Intra tecta timor. tandem succurre ruenti
Heu patriae, Stilichon. dilecta hic pignora certe;
Hic domus; hic thalamis primum genialibus omen.
Hic tibi felices erexit regia taedas.
Vel solus sperate veni. te proelia viso
Languescent, avidique cadet dementia monstri.
Talibus urguetur discors Aurora procellis.

At Sti-

89. *Jugum*] *malum* Exc. Wolf.

91. *Aut tantis solvet*] *A tantis* multi codices. forte pro *ab.* nam olim sine adspiratione scribebant. meliores tamen *aut.* opinor *Heu.* mox *negantur* pro *negatur* iidem recte. HEINS. pro *funesto turbine* multi codices, ut Oxon. Leid. & Exc. Wolfii *funesto in turbine.* non sequor. *nos in tanto turbine.* Leid. alter. *agunt* etiam Heinsius adscripserat codici, sed scripti & editi *agit.* ut & *negatur.* vid. ad I. in Rufin. 53. *a tantis* Exc. Wolf. BURM.

92. *Arva*] *Arma fretumque* Lovan.

94. *Intra*] *infra* Exc. Voss. *inter* Vicetin.

95. *Patriae*] Num Stilichonis patria fuit Thracia aut Constantinopolis? vix credo, sed haec valent ad suadendum. Orientales enim ipsum, quem antea neglexere, poenitentia ducti implorant hoc modo: hic certe tua est patria, quandoquidem apud nos uxorem duxisti, ex ea liberos suscepisti, denique domum hic habes, ac paene domicilium. CLAVER. sed patria est Constantinopolis dicta, ut saepe Roma omnium civium vocatur. quod notissimum. BURM.

Dilecta] *delecta* Leid.

96. *Primum genialibus omen*] ita recte, non *proprium* scripti meliores. quomodo legendum Barthius & Gronovius jam viderunt. Adi hujus Diatriben Statianam cap. XLIV. Ille curis posterioribus immerito fluctuavit dubius verae ac genuinae lectionis. videantur quae infra annotamus Epistola ad Serenam. Sequenti versu *Hic* pro *Haec* bene scripti: HEINS. *Hic thalami* Vicetin. *hic thalamus* Oxon. Ald. *genitalibus* idem & Barthii liber & Lovan. *omne* etiam Oxon. pro varia lectione. *gentilibus* Exc. Voss. m. prim. apud Senecam initio Medeae, *tuque genialis tori Lucina custos.* forte etiam *privum genialibus.* vide de commutatione harum vocum ad Ovid. I. Fast. 137. & IX. Met. 20. BURM.

97. *Hic tibi*] ita editiones antiquae, & Ald. Colin. *Haec* recentiores. *hic ubi* Exc. Wolf.

98. *Vel solus sperate veni*] *superare* uterque Oxon. ac Regius, eleganti Graecismo, quo & alludit quartus Vaticanus, qui *sperare* exhibet. Statius Theb. II. 720.

Seu Pandionio nostras invisere caedes
Monte venis.

frustra alii *velis.* Lib. V. 20.

——— *cui gloria tanta*
Venimus innumerae fatum debere cohortes.

Lib. VII. 282.

Vos etiam nostris Heliconia turba venitis
Addere rebus opem.

sic *eo fateri* apud eumdem Theb. I.

Seu fortuna fuit, seu, quod pudet ire fateri,
Vis invicta viri.

ita veterrimus Cantabrigiensis, vere, non *ore*, aut *ira.* mox dicet,

——— *vobis ventura, atque omne quod ultra est,*
Pandere moestus eo.

de quo alibi. Martialis Lib. IV. Ep. 78.

Tunc ego non oculos, sed ventrem pascere veni.

B. Eugenius,

Ut cum flamma vorax veniet comburere terras.

sic *misit agitare* Ovid. V. Met. 660. ut illic dicemus. *subit torquere* noster Cons. Manl. 46. & *ruit animare* Lib. III. de Rapt. 386. ubi plura diximus. In hoc tamen loco nil temere mutarim, cum praestantiores libri pro recepta scriptura stent. HEINS.

99. *Monstri*] *vestri* Exc. Voss.

At Stilichon, Zephyris quum primum bruma remitti,
Et juga diffusis nudari coepta pruinis,
Partibus Italiae tranquilla in pace locatis,
Utraque castra movens, Phoebi properabat ad ortus,
Gallica discretis Eoaque robora turmis
Conplexus, numquam tantae ditione sub una
Convenere manus, nec tot discrimina vocum.
Illinc Armeniae vibratis crinibus alae
Herbida collectae facili velamina nodo:
Inde truces flavo comitantur vertice Galli,
Quos Rhodanus velox, Araris quos tardior ambit.

Et

101. *At*] *Ast* Exc. Voss.

102. *Coepta*] *capta* Exc. Voss.

103. *Tranquilla in pace locatis*] *tuta sub pace relictis* Lucens. & Gyrald. *tranquilla in pace relictis* Isingr. & prim. Vatic. HEINS. infra 159. *tranquilla pace fruatur.* Lucan. I. 171.

Non erat is populus, quem pax tranquilla juvaret.

qui & *tutam* dixit II. 348. & X. 352. quo magis hostes videtur respicere, a quibus tutos praestat, sed *tranquilla* ab intestinis & civilibus motibus, de quibus infra v. 117. quietem redditam dicit. BURM.

104. *Ad ortus*] *ad ortum* Exc. Voss. *solus p. a. ortus* Cod. Barth. pro *solis.*

106. *Numquam tantae ditione*] *tantae numquam statione sub una* Exc. Voss. ita & IV. Cons. Hon. 213. variant *ditio* & *statio*. & *statio* hic potest sumi de loco, in quem copiae convenire jussae. ut ita Lucano I. 420. & alibi. BURM.

108. *Illic Armeniae*] *Illinc* alii nonnulli. versu proximo pro *Fervida*, *Herbida* ex Isingrini libro Raphelengius, & ex suo Claverius. optime. nec aliter ex nostris Lucens. Putean. & Bononiensis. prim. Vaticanus *Ferbida*, ut & Helmaestadiensis. Patavin. *Findia*, mendose. & in margine *Florida.* unus Ambros. *Rubea* vel *Tenuia.* quod postremum elegans etiam, qualia multa apud Statium occurrunt. Adi notata a nobis ad Nasonem Met. IV. 221. curis alteris. *Herbida velamina*, quomodo apud Martialem Lib. V. Ep. 24.

Herbarum fueras indutus, Basse, colores.

Statius in Silvis, Epicedio Glauciae, *Herbas imitantem sinum* dixit, quae loca Barthio quoque animadversa, qui *Pervida velamina* insigni nugamento hic nobis non debebat obtrudere. HEINS. *Ferbida* Exc. Wolf. a m. prim.

Vibratis] *vibratae* Exc. Voss. Wolf. & Lovan. Leid. duo Oxon. & Ed. Vicetin.

109. *Herbida velamina*] Hic locus librariorum inscitia fuerat corruptus, quod indigne tuli, itaque reposui veterem lectionem. herbidi coloris meminit Plinius. estque Epigramma apud Martialem Lib. V. ubi *Herbarum fueras indutus, Basse, colores, Jura theatralis cum siluere fori.* viridem sane & floreum colorem fuisse quidam conjiciunt ex illo versu Claud. in Paneg. Olybr. *Te variis pingent in floribus herbae.* at ego virore, sed nobili, sum contentus, idque facit Papinius in Silvis de Vestibus Glauciae: *Enormes non ille sinus, sed semper ad annos Texta legens modo puniceo velabat amictu Nunc herbas imitante sinu.* Alii codices habuere *Fervida*, quod absurdum nimis. CLAVER. Adde Dempster. de Etruria Regali Lib. II. cap. 53.

110. *Flavo vertice Galli*] Flavi Galli. Serv. ad VIII. Aeneid. fine. *Aurea caesaries ollis.* Galli autem a candore corporis sic dicti. nam γάλα lac significat. Isid. Lib. XIV. cap. IV. quae appellatio comprehendit quosvis Septentrionis populos, praesertim Germanos, a quibus crines sumebant matronae Romanae, ut speciosiores apparerent. Juvenal. Sat. VI. Ovid. I. Amor. Eleg. 14. Martial. V. Ep. 69. quod alibi dicam suse. nunc tantum locus Silii e Lib. IV. ponendus,

Colla viri fulvo radiabant lactea torque. DEMPST.

111. *Araris quo* &c.] Galliam Lugdunensem notat, ea enim alluitur, imo secatur Rhodano, rapidissimo amne, nisi Arar infusus vires relentaret. Mela Lib. II. cap. 5. Plin. Lib. III. cap. 4. *fertilissimus amnis Rhodanus, rapiens se ex Alpibus per Lemanum lacum, segnemque deferens Ararim.* Seneca in Apocolocyntosi, ubi Rhodanus,

Ingens amne praerapido fluit,
Ararque dubitans quo suos cursus agat.

Silius Lib. III. *Spumanti Rhodanus proscindit gurgite campos, Auget opes, stanti similis, tacitoque liquore Mixtus Arar.* Lib. XV. *quorum serpit Arar per rura pigerrimus amnis.* Lucan. I. *qua Rhodanus raptum velocibus undis In mare fert Ararim.* & Lib. VI. sen-

su

Et quos nascentes explorat gurgite Rhenus;
Quosque rigat retro pernicior unda Garumnae,
Oceani pleno quoties inpellitur aestu.
Mens eadem cunctis, animique recentia ponunt
Vulnera. non odit victus, victorve superbit.
Et quamvis praesens tumor, & civilia nuper
Classica, bellatrixque etiam nunc ira caleret,
In ducis eximium conspiravere favorem.
Haud aliter Xerxen toto simul orbe secutus
Narratur rapuisse vagos exercitus amnes,

Et

su contrario: *Rhodanumque morantem Praecipitavit Arar.* noster Lib. II. in Eutrop. *Qua Rhodano stimulatus Arar.* Idem de Conf. Manl. Theod. princ. *Lentus Arar. Rhodanusque celer.* nec te moveat, quod Isidor. Lib. XXV. cap. 4. dicat, Ararim fluvium esse Germaniae ex Marone Eclog. I. nam olim confundebantur Burgundi cum Germanis vicinis. DEMPST.

112. *Rhenus*] Id ipsum de Celtis Auctor epigrammatis, quod in Graecorum Epigrammatum opere exstat Lib. I. & Aristoteles VIII. Politicorum. de Germanis Tacitus, de Italis Maro, de Thracibus Sidonius prodiderunt. DELR. Gallos, opinor, intelligit, quos Celtas promiscue vocant Graeci; nam Germania prima & secunda fuere sub P. F. P. Galliarum. hunc vero morem Italis forte tribuit Maro: *Natos ad flumina primum Deferimus.* sed vix credo explorandi causa. verius id tangit Tacitus de Mor. Germ. in hanc rem vide Graecum epigramma, & Juliani Imp. Epistolas. CLAVER. *Rhenis* Vicetin.

113. *Quosque rigat*] Gifanius in Epistola ad me scripta legit *ligat*, pro arcuit, ambit, amplectitur. ut paulo post, *quidquid ligat ultima Thetys.* & infra eodem hoc libro, *Sic ligat immensa vindes indagine silvas.* PULMAN. *Ligat* sec. Vaticanus & novem alii ex nostris. quomodo Giphanium castigare Pulmannus in ora Codicis sui annotarat. sed frustra. nam quod infra vs. 148. legitur, *quidquid ligat ultima Thetys*, illic prim. Vaticanus exhibebat *rigat.* perperam tamen, ut opinor. Avienus descript. orbis, *totum hoc circumlatrat aestus, Et maris infesti moles ligat.* Statius Achill. primo, *quasque ordine gentes Litore Abydeno maris alligat unda superni.* & Lucan. X. 255.

Rumor ab Oceano qui terras alligat omnes.

noster Conf. Manlii v. 200. *Prima Padum Tiberinque ligat. ligare saltus indagine* pro cingere, infra hoc ipso poëmate. HEINS.

115. *Mens eadem cunctis*] Id praecipuum in exercitu; nam nihil praestare hosti Fortuna majus potest, quam hostium discordiam, auctore Tacito. denique nulla, quamvis minima, natio potest ab adversariis perdeleri, nisi propriis simultatibus se ipsam consumpserit, ait Vegetius. CLAVER. Virgil. III. Aeneid. 60. *Omnibus idem animus.* BURM.

Garumnae] *Garinae* marg. Morini.

117. *Praesens tumor*] *petulans animis civilia* marg. Isingr.

118. *Bellatrixque*] *bellatrix* Oxon. & Leid. *bellatrixque etiam natura* Exc. Wolfii.

119. *In ducis eximium conspiravere favorem*] *In ducis eximii* duo Vaticani, & quatuor alii. ut infra v. 223.

Insignemque ducem populus defendit uterque. HEINS.

120. *Xerxen*] *Xersen* Leid. duo.

121. *Rapuisse vagos amnes*] Xerxis tam numerosae copiae, ut integros amnes epotarent. Juvenal. Sat. X. *Epotaque flumina Medo Prandente.* Herodot. Lib. VII. numerat fluvios Scamandrum, & Onochonum in Thessalia, Simoënta in Phrygia, Chydorum in Baeotia, Lysum in Samothracia: & in alio loco ejusdem libri nominat Epidanum maximum flumen in Achaia; & lacum triginta stadiorum in sinu Persico a jumentis exsiccatum: & nonnihil super ea re Diod. Sicul. Lib. XII. sed & illud magis mirandum, tantum exercitum magnificis epulis a Pythio Bithyno exceptum & frumento adjutum, vestibusque. Justin. Lib. II. Herodot. Lib. VII. Oros. Lib. IV. cap. I. *tectum* autem *aequor*, pro Hellesponto, quem navibus texit Xerxes, vincula Neptuno minatus. DEMPT. *potasse* Excerpta Pomponiana. HEINS. hoc glossema est in animo habentis illud Juvenalis *epotaque flumina Medo.* & nostri I. in Laud. Stilich. 171.

Arebant tantis epoti millibus amnes.

sed longe efficacius est *rapuisse*, quod aviditatem bibendi notat singularem. supra I. 307.

Rapiunt Tyrios ibi vellera fucos. BURM.

122.

Et telis umbrasse diem, quum classibus iret
Per scopulos, tectumque pedes contemneret aequor.
Vix Alpes transgressus erat, nec jam amplius errat
Barbarus, adventumque tremens, se cogit in unam
Planitiem, tutoque includit pascua gyro.
Tum duplicem fossam, non exsuperabile vallum
Asperat alternis sudibus, murique locata
In speciem caesis obtendit plaustra juvencis.
At procul exsanguis Rufinum perculit horror:
Infectae pallore genae. stetit ore gelato

In-

122. *Umbrasse*] Malo hoc cum pluribus, quamvis quidam vulgati & unus MS. servent *vibrasse*. Delr. Nihil vulgatius est, & in quo Poëtae magis luxuriarunt, quam in hac Xerxis stultitia, & jactatione potentiae. vid. Val. Max. III. II. & III. VII. Ex. 8. & alios. *umbrare* vero est tegere, familiare verbum Statio, ut VII. 309. similis vero diversitas in Nupt. Honor. 149.

Umbratura Deam retro sinuatur in arcu
Bellua.

& ibi *vibratura* Codices alii. *dies* hic sol est, ut saepe. Catal. Pith. pag. 57. *solem texere sagittae*. vid. & I. de Laud. Stilich. 257. Burm.

123. *Per scopulos*] per medium Atho, quem CIↃↃ. passibus abscissum navigationi aptavit. Delr.

Contemneret] *contexeret* Oxon. & Putean. quod olim placebat Heinsio. Ita Statius v. Theb. 484.

——— *lassavit euntes*
Lux oculos, longumque polo contexere visa est
Aequor.

vid. ad II. in Eutrop. 451. & Bell. Get. 178. pro vulgata faciunt, quae notat vir illustris ad VI. Conf. Honor. 146. Livius XXXVII. 40. *nondum adeo contempto hiberno mari, ut trajicere auderet*. Tibull. I. III. 37.

Nondum caeruleas pinus contemserat undas.

& ita *contemnere ventos* dixit Virg. II. Georg. 360. & III. Aeneid. 76. de illis quae inmota & inconcussa stant. & *contemnimus* omnia, a quibus nihil periculi timemus, sed quae audacter adgredimur & tentamus. vid & Bell. Gildon. 501. Burm.

124. *Vix Alpes transgressus erat*] Lucens. *egressus*. Heins.

125. *Adventumque tremens*] *timens* nonnulli scripti, quod perperam secutus Raphelengius. supra Lib. I. 291.

Hoc monstrum non una palus, non una tremebat
Insula. Lib. II. in Eutrop. 520. *mortem poenasque tremebant*, atque ita saepe. Heins. Eadem diversitas Bell. Gildon. 304. & Getic. 64. & alibi. *adductumque tremens* Exc. Voss. Burm.

126. *Includit*] *excludit* Leidens. & unus Barthii, qui & *totoque*.

127. *Tum duplicem fossam*] Haec nostri milites impavidi olim non observarunt. nunc vero mos ille inolevit. Sodonius: *Nec te fossa patens, nec bispidarum objectu sudium coronat agger*. At omnino ad rem Tibullus Lib. IV. Carm. I.

Qua deceat tutam castris educere fossam.

inde *Fossatum* reperias. Claver. *duplicem fossam*, non *duplici fossa*, prim. Vatic. eleganter. vide notas Bell. Gildon. vs. 139. pro *tutoque*, Oxon. *tortoque*. alii nonnulli *totoque*. *locata* etiam cum scriptis melioribus bene Raphelengius, non *locatum*. vidit id Barthius etiam. Heins.

129. *In speciem*] *in specie* Leid. duo & Oxon. *ostendit* etiam Leidens. alter. *claustra* etiam Vicetin.

Plaustra] Hic locus viro militari perplaceat, estque haec barbara sed egregia muri species: neque vero soli Getae bobus & plaustris usi sunt; nam idoneus auctor scribit Carolum Magnum vehiculo suo junxisse boves seu bubalos. vide veterem Francorum picturam apud Lazium. Claver. sed *caesae juvencae* hic sunt coria, quibus, ut scutis homines, ita carrago haec muniebatur. vid. Barth. Burm.

130. *Horror*] Manusc. meus *error*, & postea *terrore & fugatus*, pro *pallore & subactus*. Delr. *error* Ex. Voss. & hoc sollemne librariis. vid. ad Val. Flac. VI. 277. pro *exsanguis*, *exsanguem* Dempsterus ex MSS. ad Rosin. Lib. I. cap. 13. legebat. Burm.

131. *Pallore*] sic apud Plinium nequam ille Regulas notabiliter expalluit. Statio *vultus pallore notati*. Claver. *terrore* nonnulli cum Gudianis excerptis. puto pro *torpore*. Heins. *terrore* Exc. Wolf. *infestae* Leid.

Ore gelato] Statius, *sic fata gelatis vultibus*, & alibi, *gelat ora pavor*. Claver.

K 3 132.

Incertus peteretne fugam, veniamne fubactus
Pofceret, an fidos fefe transferret in hoftes.
Quid nunc divitiae, quid fulvi vafta metalli
Congeries, quid purpureis effulta columnis
Atria, prolataeve juvant ad fidera moles?
Audit iter, numeratque dies, fpatioque viarum
Metitur vitam. torquetur pace futura,
Nec recipit fomnos, & faepe cubilibus amens
Excutitur, poenamque luit formidine poenae.
Sed redit in rabiem, fcelerumque inmane refumit
Ingenium, facrasque fores praedivitis aulae
Intrat, & Arcadium mixto terrore precatur.
Per fratris regale jubar, per facta parentis
Aetherii, floremque tui te deprecor aevi,
Eripe me gladiis. liceat Stilichonis iniquas
Evitare minas, in noftram Gallia caedem
Conjurata venit. quidquid ligat ultima Tethys,

Ex-

132. *Peteretne fugam*] De hac locutione vid. ad Ovid. Epift. VI. 158. *veniamque* Oxon. *veniamve* alter. & editiones pleraeque Aldo recentiores. BURM.

133. *Tantos fefe transferret in hoftes*] *Fidos* alter Leid. Patavin. & Gevart. cum primo Vaticano. argute *fidos hoftes* vocat Getas, quos occulto foedere Rufinus fibi fociarat. Inficeti interpolatores non intellexere argutum dictum. fic apud Paulinum Natali Felicis quinto,

Fraude bona fallax animo mentita fideli.

vide Barthium infra hoc libro v. 226. mox pro *purpureis columnis* excerpta Pompejana *porphireis*. HEINS. *carum hoftem* dixit eodem fenfu fupr. v. 72. *purpureis effulta metallis* Vicetin. *perfulta* Exc. Voff. unde Heinfius conjiciebat *praefulta*. *effulta metallis* Oxon. duo & Leid. *effulcta* Aldus. An, *quid nunc Phrygiis effulta columnis*? vid. Heinfii notas ad Ovid. III. Faft. 529. BURM.

136. *Atria* &c.] Haec non de porticu illa infigni, quam in urbe Antiochia ad placandos cives excitavit, tefte Zofimo, accipienda funt; fed de Byzantino opere ftructurae admirabilis. Anthologia libro IV. memoratur, Ῥυφίνου ἄλσος, καὶ φαιδρὸν ἄγαλμα. CLAVER.

137. *Audit iter*] Olim conjecerat Barthius *auget*. fed *audit iter* Stilichonis verfus Conftantinopolin. *numeratque vias* Leid. BURM.

138. *Pefte futura*] *pace* Lucenf. quam Stilicho Orienti effet redditurus. HEINS.

139. *Recipit*] an pro fimplici *capit*? an vero, ubi paululum acquieverat, evigilans recuperare fomnum (ut de Augufto Sueton. cap. LXXVIII.) non poterat? elige lector. BURM.

141. *Sed redit in rabiem*] fic Ifingr. Gyrald. prim. Vaticanus, & feptem ex noftris. Caeteri cum vulgatis *faciem*, nifi quod Regius *facinus*. etiam bene. vulgatam fcripturam fi quis invitis melioribus membranis amplectendam cenfet, adeat pro ea non infeliciter digladiantem Barthium. HEINS. Vid. ad IV. Conf. Honor. 84. *redire in faciem* dixit Ovid. IV. Met. 231. & I. Faft. 112. ubi agit de forma corporis antea mutati. & Lucan. II. 723. *plauftra Bootae In faciem puri redeunt languentia coeli*. fed hic tamen *rabiem* praeferrem, quam antea timore videbatur depofuiffe. Lucan. IV. 240. *redeunt rabiesque furorque*. nam hic durius effet dictum *in faciem redire* pro in fcelus antiquum. BURM.

142. *Praedivitis*] Recte judicare mihi videtur Barthius epitheton hoc otiofum hic effe. forte fcripferit *praefervidus*, fcilicet ira & fcelere fervens. BURM.

143. *Mixto terrore*] *immixto* Oxon. Ald. Colin. forte pro *immiffo*, ut precibus minas addere vifus fit, ut patet ex vs. 165. & feqq. & ut Jupiter apud Ovid. II. Met. 397. *precibusque minas regaliter addit*. BURM.

144. *Per facta parentis*] fic fcripti omnes, non *fata*. HEINS. ita & Exc. Wolf.

147. *Evitare manus*] *Minas* Lucenf. Gyrald. prim. Vatican. placet. mox *rigat* pro *ligat* idem prim. Vatican. HEINS. fic apud Lucan. VIII. 838. *Si fecula prima Victoris timuere minas*. & ibi *manus* in MSS. eft. vid. ad Ovid. I. Amor. VII. 46.

148. *Ligat*] vid. fupr. vs. 113.

149.

Extremos ultra volitat gens si qua Britannos,
Mota mihi. tantis capiendi credimur armis?
Tot signis unum petitur caput? unde cruoris
Ista sitis? geminum coeli sibi vindicat axem,
Et nullum vult esse parem. succumbere poscit
Cuncta sibi. regit Italiam, Libyenque coërcet:
Hispanis Gallisque jubet. non orbita Solis,
Non illum Natura capit. quascumque paravit
Hic Augustus opes, &, quas post bella recepit,
Solus habet. possessa semel non reddere curat.
Scilicet ille quidem tranquilla pace fruatur:
Nos premat obsidio? quid partem invadere tentat?
Deserat Illyricos fines; Eoa remittat
Agmina; fraternas ex aequo dividat hastas;

Nec

149. *Extremos ultra*] Vetus codex meus,

Extremos volitat gens ultra si qua Britannos
Mota mihi. digni capiendis credimur armis?

sententia est expedita. eligat quisque quod volet. DELR.

Volitat] de vaga & erratica gente capit Barthius. sed & *volitare* dicuntur, qui sine metu hostium & securi vagantur, ut ex Floro & aliis vidimus ad Valer. Flacc. IV. 607. BURM.

150. *Mota*] *Nota* Junt. Ald. Colin.

Tantis capiendi credimur armis] Aldus *digni capiendi*. scriptorum major pars *dignis capiendi*. Patav. Eccles. Cath. *digni capiendis*. quomodo Barthius conjiciebat. ut forte scripserit, *tantis cur digni credimur armis?* quomodo apud Statium Theb. II. 495.

Macte animi, tantis dignus qui crederis armis.

sed vulgata proba est, modo interrogatione erigatur. *credimur* pro tradimur dixit, quod verbum noster eo sensu amat, sequenti versu pro *petitur*, *petimur* Ambros. venuste. HEINS. *tradimur armis* Oxon. a m. s. *dignis* Exc. Wolf. forte *tantis capiendi quaerimur armis.* ita *credere* & *quaerere* confundi vidimus ad Ovid. II. Amor. XI. 22. *tantis armis* more suo, pro tot in me armatis, infr. 310. *tantisque simul spoliavimus armis.* BURM.

154. *Coercet*] liber Barthii *pererrat*. *Libyemque* Oxon. Leid. & Exc. Wolf.

158. *Possessa semel*] *Possessa sibi non reddere curae*, Schedae Gudianae. HEINS.

Curat] Illustravit usum verbi *curare* ex posterioris aevi scriptoribus Barthius; sed melioris vid. ad Ovid. II. Amor. XIX. 7. & III. Art. 257. & alibi. *partem* non movendum, eadem enim dicit, quae Micio apud Terent. Adelp. I. II. 50. *Curemus aequam uterque partem.* & ita intellexisse Cujacium puto, qui ἴσον, id est, aequam partem adscripsit. *qui partem* Oxon. & Leid. BURM.

159. *Pace*] *in pace* Cod. Barthii. interpolatum credo ex vs. 103. *fruetur* MSS. Leidenses & Pulman. BURM.

160. *Quid partem*] Recte id quidem. sed vetus codex habuit *parem*, quod non neglexit Cujacius. nam in ora sui libri excusi ἴσον. interpretatus est, unde colligas quantum manuscriptis tribuerit; non enim nesciebat primam syllabam corripi. CLAVER. Versum unum alterumque excidisse puto. Claverianus *parem*. Isingrinianus *spartem*. paullo ante Barthius interrogationis notam tollendam censet, & pro *scilicet* reponit *si licet*. quomodo ex nostris Rottendorpianus. pro *fruatur* plerique scripti *fruetur*, & pro *premat* iidem *premet*. HEINS. *qui partem* Oxon. *premit* Ed. Isingr. & Gryph.

161. *Illyricos fines*] Quaestionis est, utrum Orienti an Occidenti adjudicari debeat Illyricum? ego sane Honorii potius quam Arcadii seu Rufini causae subscribo, quia in Notitia Imperii praefecto Italiae magnam ejus partem subjectam reperio, de qua tantum hic agitur. CLAVER.

Eoa] *Aegea* Exc. Voss.

163. *Hastas*] Exercitus. DELR. Id est exercitum a Theodosio relictum. at Stilicho, ut erat minime stolidus, & excors, divisit quidem exercitum haereditarium, sed Asianos & minus strenuos, seu mavis rejiculos, ut par erat, a se dimisit, si Zosimo creditur. neque enim id elicias ex hoc poëta, nisi quod verisimile est Gallicum exercitum, qui robustissimus, Italiae addictum fuisse, nulla sane injuria fit hac in parte Orientalibus, cum suos milites & conterraneos in patriam reduces excipiant. CLAVER. *Hasta* hic est sceptrum ad

tem-

Nec ſceptri tantum fueris, ſed militis, heres.
Quod ſi diſſimulas noſtrae ſuccurrere morti,
Nec prohibere paras: Manes & ſidera teſtor,
Haec cervix non ſola cadet. miſcebitur alter
Sanguis, nec Stygias ferar incomitatus ad umbras,
Nec mea ſecurus ridebit funera victor.
Haec ubi: dictatur facinus; miſſusque repente,
Qui ferat extortas invito Principe voces.
Interea Stilichon jam laetior hoſte propinquo,
Nec multo ſpatii diſtantibus aequore vallis,
Pugnandi cupidas accendit voce cohortes.
Armeniis frons laeva datur; per cornua Gallos
Dexteriora locat. ſpumis igneſcere frena,
Pulveris extolli nimbos, lateque videres
Surgere purpureis undantes anguibus haſtas,

Ser-

tempora priſca alluſum. nam Juſtin. Lib. XLIII. *per ea adhuc tempora reges haſtas pro diademate habebant, quas Graeci σκῆπτρα vocant.* & de ſceptro Latini, Maro XII. Aeneid. ex Homerico Achille Iliad. I. & Valer. Flacc. Lib. III. id ipſum expreſſit. quare & *haſtae Deorum ſimulacris additae ad auctoritatem exprimendam.* Turneb. Lib. XXII. cap. XII. Serv. ad illud I. Aeneid. *Hic illius arma, hic currus fuit.* DEMPST.

163. *Sceptri*] *cepti* Exc. Voſſ. ita & Lib. I. 308. *fueris tantum* Ead. & Oxon. & Leid. & Edit. Vicet. Parm. Junt. & Colin.

167. *Stygias umbras*] primus Vaticanus *undas.* HEINS.

169. *Dictatur*] *hic ubi vitatur* Vicetin. *hic ubi dictatur* Parm. verſ. ſeq. *qui ferat exortas* Vicetin. *inviſo* Cod. Barth. BURM.

172. *Vallis*] *valli* Lib. Barthii, cui ſuſpectus hic verſus.

174. *Frons laeva*] *pars* Lovan.

177. *Surgere purpureis*] Forte rectius *fervere.* ut IV. Conſ. Honor. 544. *ferventesque tument poſt terga dracones.* Cave audias libros, in quibus *coelum fervire* pro *ſaevire.* ſunt enim pauci numero & notae deterioris, quibus nolim auſcultaſſe Barthium. *alteque videres* Schedae Gudianae. HEINS. *ſugere purpureis* Leid. *fervire* & *ſaevire* confuderunt etiam librarii apud Val. Flac. II. 157. & Lucan. V. 773. BURM.

Undantes haſtas] Signa prima Romanorum *manipuli foeni* erant. Ovid. I. Faſt. deinde *Aquila, Lupus, Minotaurus, Equus, Aper.* Plin. Lib. X. c. 4. Feſt. Lib. XI. licet idem Lib. XIV. *porcum* inter ſigna reponat. ſed forte idem eſt porcus & aper. tertio *dracones* geſtari coepti, ſed ſerius. Ammian. Lib. XVII. Sidon. Carm. II. 232.

Ut primum veſtras Aquilas provincia vidit,
Deſiit hoſtiles confeſtim horrere Dracones.

Idem Carm. V. 402.

—— jam textilis anguis
Diſcurrit per utramque aciem, cui guttur adactis
Turgeſcit Zephyris: patulo mentitur hiatu
Iratam pictura famem.

quae pulchra videri poſſent, niſi noſter dixiſſet de III. Conſ. Honor. 138.

—— Hi picta Draconum
Colla levant, multusque tumet per nubila ſerpens
Iratus ſtimulante noto, vivitque receptis
Flatibus, & vario mentitur ſibila tractu.

Ex quibus apparet non fuiſſe ex auro argentove, ut Aquilam, ſed aſſutam intextamve panno effigiem. expreſſe noſter de eodem infr. vs. 364. *ſpirisque remiſſis Manſueſcunt varii vento ceſſante Dracones.* & de IV. Conſ. Hon. 544. *ferventesque tument poſt terga Dracones.* Imo una cum Aquila in eodem exercitu Draco. noſter de Nupt. Honor. & Mar. 193.

Stent bellatrices Aquilae, ſaevique Dracones.

Denique ubi Aquilae a Conſtantino crux ſuffecta, Dracones retenti. Prudentius Lib. II. in Symmach.

—— prima haſta dracones
Percurrit, quae Chriſti apicem ſublimior effert.

DEMPST.

An-

Serpentumque vago coelum ſaevire volatu.
Inplet Theſſaliam ferri nitor, antraque docti
Cornipedis, teneroque amnis reptatus Achilli,
Et nemus Oetaeum radiat: clamore nivalis
Oſſa tonat, pulſoque fragor geminatur Olympo.
Intumuit virtus, & lucis prodigus arſit
Impetus. haud illos rupes, haud alta vetarent
Flumina. praecipiti ſtraviſſent omnia curſu.
Si tunc his animis acies collata fuiſſet,
Prodita non tantas vidiſſet Graecia caedes:
Oppida ſemoto Pelopeïa Marte vigerent:
Starent Arcadiae, ſtarent Lacedaemonis arces:
Non mare fumaſſet geminum, flagrante Corintho,

Nec

Anguibus] Draconibus, quorum infra frequenter noſter meminit. Sollius quoque Sidonius,

——— *jam textilis anguis*
Diſcurrit per utramque aciem, cui guttur adactis
Turgeſcit Zephyris: patulo mentitur hiatu
Iratam pictura famem, pannoque fruorem
Aura facit, quotiens craſſatur (hoc eſt impletur. nec enim audiendi ſunt qui legunt *criſſatur*, quod in obſcoenis eſt) *vertile tergum*
Flatibus, & nimium jam non capit alvus inane.

DELR. *Purpureos angues* vocat ad colorem ſignificandum; nam peditum vexilla *roſea*, equitum *caerulea*. Serv. ad princ. VIII. Aeneid. quod *is color ſit aquae*, ſeu *Neptuni*, qui equum bellicis uſibus adhibuit. quare M. Agrippa caeruleo vexillo ab Auguſto donatus. Suet. Aug. XXVIII. *purpurea* autem, *quod ſanguineus color Marti conveniat*. Iſid. Lib. XVIII. cap. 41. lego tamen aureum fuiſſe colorem Draconum. Ammian. Lib. XVI. *alios*, ait, *purpureis ſubtegminibus texti, circumdedere Dracones, haſtarum aureis gemmatisque ſummitatibus illigatos; hiatu vaſto perflatiles, & veluti ira perciti ſibilantes, caudarumque volumina relinquentes in ventum.* Val. Flacc. Lib. VI. princ. *Inſuper auratos collegerat ipſe Dracones.* DEMPST.

178. *Saevire*] meus codex *ſervire*. DELR.

180. *Cornipedis*] Chironis Centauri. DELR.

Amnis] Sperchius forte. Achilles equidem apud Papinium Lib. III. Ach. 232. *Quaeriſne meos*, ait, *Sperchie, natatus*. DELR.

181. *Et nemus Oetaeum radiat*] Ita legunt haec & diſtinguunt ſcripti. vulgo *reſonat*. HEINS. *nemus aethereum* Oxon. *Aetneum* Leid. *radiat* Vicetin. Parm.

182. *Oſſa tonat*] *ſonat* Oxon. & Leid. vid. II. de Rapt. 173.

184. *Haud alta vetarent*] *haud ulla*. Oxon. *aut illos rupes aut alta* Barthii & Leid. *vetarunt* idem.

185. *Straviſſent omnia curſu*] *aequora curſu* Leid. & Gevart. ita Virgil. VIII. Aen. 89. *Sterneret aequor aquis.* & Ovid. Heroid. XIX. 160.

Sternet & aequoreas aequore nata vias.

ſupra 123. *contexere aequora*, quidam ſcripti. nihil tamen temere mutandum. BURM.

186. *Si tunc his*] *quod ſi tunc animis* Lib. Barthii. *his ſi tunc animis* Vatican. *collecta fuiſſent* Exc. Wolf.

187. *Graecia*] Stilicho, ut ſuccurreret Achajae, in Peloponneſum adpulit, fugavitque barbaros in Pholoen, ſed nihilominus ſpatium datur Alaricho in Epirum tranſeundi. Corinthus proditione Gerontii periit. Athenae longo tempore obſeſſae, nec tamen captae, ſed matronas Athenienſes in vinculis exhibet poëta, niſi Atticae fines intelligas. denique Sparta, viris & armis deſtituta, capitur. Rufinus autem Alarichum, offenſum alioquin, ſollicitaverat, ut cum ſuis accederet, occupaturus, nemine repugnante, omnia. Zoſimus haec nos docuit. CLAVER.

Graecia clades] *caedes* Lucens. Gyrald. prim. Vatican. nam *cladibus* mox ſequitur vs 193. & mox pro *Lacedaemonis arces*, *agri* ſcriptorum protior pars. pro *oppida vigerent* malim *virerent*. etſi & vulgatum defendi poſtet, praeſertim pro eo ſtantibus membranis. HEINS. *fuiſſent* liber Barthii. *virerent* tuetur Heinſ. ad I. Rapt. 236. *agri* plurimi & Exc. Wolf. ſed *arces* non debet moveri. imitatur enim Virgilium II. Aeneid. 56.

Trojaque nunc ſtares, Priamique arx alta maneres.

& *agri* an recte *ſtare* dicantur dubito. *arces* autem pro urbibus poni vulgatum. BURM.

Nec fera Cecropias traxiſſent vincula matres.
Illa dies potuit noſtris inponere finem
Cladibus, & ſceleris cauſſas auferre futuri.
Invida, prô, quantum rapuit Fortuna triumphum!
Inter equos, interque tubas mandata feruntur
Regia, & armati veniunt ductoris ad aures.
Obſtupuit. ſimul ira virum, ſimul obruit ingens
Moeror: & ignavo tantum licuiſſe nocenti
Miratur. dubios anceps ſententia volvit
Eventus, peragat pugnas, an fortia coepta
Deſerat. Illyricis ardet ſuccurrere damnis:
Praeceptis obſtare timet. reverentia frangit
Virtutis ſtimulos. hinc publica commoda ſuadent,
Hinc metus invidiae. tandem indignatus ad aſtra
Extollit palmas, & ab imo pectore fatur:
Numina Romanis necdum ſatiata ruinis,
Si juvat imperium penitus de ſtirpe revelli,

Uno

190. *Flagrante*] *fumante* Oxon. forte librarius in animo habuit illa Virgil. III. Aeneid. 3.

Et omnis humo fumat Neptunia Troja.

ſed geminari has voces in uno verſu non elegans videtur. BURM.

191. *Nec fera*] *Non fera* Oxon.

193. *Futuri*] *futuris* Exc. Voſſ. *futuras* liber Barthii, quod illi diſplicebat.

194. *Rapuit*] *removet* Oxon.

196. *Regia*] *Regis* Iſingr. Gryph. & Pulman. codices. *armenti* Leidenſ.

197. *Obſtupuit*] Veteres quidam *obſtipuit*, quomodo paſſim in antiquiſſimis codicibus id verbum ſcribitur. HEINS. pro *virum*, *ducem* Patavinus. *aera virum* Exc. Voſſ.

198. *Nocenti*] *tonanti* Leid. *mirantur* Cod. Barth.

199. *Dubios*] *dubiosque* Exc. Voſſ.

200. *Fortia coepta Deſerat*] *Differat* Thuan. quod placet. ſic infra,

——— *deſiſtite, quaeſo,*
Atque avidam differte manum.

Conſ. Manl. 297. *caedis ſitientem differat arcum.* ubi plura. neque aliter Rottendorpianus. qui non minus eleganter pro diverſa lectione *coepta Deſinat.* de quo loquendi modo multa nos congeſſimus ad vs. 725. Lib. II. Art. Amat. Naſonis. HEINS. ſed *deſerat* praeferendum. ita *deſerere bellum* Juſtin. II. 8. & 12. v. II. & IX. 2. aliter Ovid. III. ex Ponto I. 139. *Differ tua coepta. fortia facta* lib. Barth. BURM.

201. *Ardet ſuccurrere damnis*] Stilicho, principis Honorii ſocer futurus, pupilli ſui jus tueri cupit, atque Illyricum, ſub ditione Rufini ab Alaricho vi armata poſitum, recuperare. ne quis vero putet hoc injurium; duplex fuit Illyricum; ſed Occidentale has habuit provincias; Dalmatiam, Pannoniam primam ac ſecundam, Saviam, Valeriam & Noricum duplex. CLAVER.

205. *Extollit palmas*] Palmas tendere, geſtus precantium. Livius I. Decad. Lib. IV. *ſupinas manus ad coelum & Deos tendentes.* Horat. Lib. III. od. 23. Ovid. III. Faſt. *Jam bene Dis notas ſuſtulit ille manus.* Virgil. III. Aeneid. *paſſis de litore palmis Numina magna vocat.* & alibi, *tendoque ſupinas Ad coelum cum voce manus.* unde id ſumptum, explicat Serv. ad I. Aeneid. vs. 487.

Tendentemque manus Priamum conſpexit inermem.

aut ſine ſceptro, aut ſupplices: ut, *dextras tendamus inermes. Quod tractum eſt de hiſtoria. qui enim victi ſe dedunt, dextras tendunt, & inermes ſupplicant.* Virgil. II. Aeneid. 153.

Suſtulit exutas vinclis ad ſidera palmas.

quem imitatus noſter. DEMPST.

206. *Numina*] Martialis

Damnavit multo ſaturum jam ſanguine Martem.

vide Horatii Odas. CLAVER. Petron. bello civili cap. 123.

——— *Tuque ingenti ſatiata ruina*
Tiſiphone. vid. ad Lib. I. 194. *necdum* ex Lucenſi & Moreti libro pro *nondum* repoſuit Heinſius. BURM.

207. *Penitus de ſtirpe*] *Penita* Barthius. aliter codices vetuſti. quod ſi velimus hujusmodi archaiſmos

Uno ſi placuit deleri ſecula lapſu,
Si piget humani generis; prorumpat in arva
Libertas effrena maris, vel limite nullo
Divius errantes Phaëthon confundat habenas.
Cur per Rufinum geritur? procumbere mundum
Hoc auctore pudet. mediis revocamur ab armis,
(Pro dolor!) & ſtrictos deponere cogimur enſes.
Vos, arſurae urbes, perituraque moenia, teſtor:
Cedo equidem, & miſerum permitto caſibus orbem.
Flectite ſigna, duces. redeat jam miles Eois.
Parendum eſt. taceant litui. prohibete ſagittas,
Parcite contiguo, Rufinus praecipit, hoſti.
His dictis, omnes una fremuere manipli:
Quantum non Italo percuſſa Ceraunia fluctu:
Quantum non madidis eliſa tonitrua Coris:
Secernique negant, ereptaque proelia poſcunt;
Inſignemque ducem populus defendit uterque,
Et ſibi quisque trahit. magno certatur amore,

Al-

mos paſſim revocare, mille ad minimum optimorum ſcriptorum loca erunt interpolanda, in quibus *penitus* pari ſignificatione occurrit. HEINS.

208. *Secula lapſu*] *ſidera* Lovan. a m. prim. *de uno* vid. ad. II. in Eutrop. 285.

210. *Libertas effrena maris*] *Tempeſtas vaeſana* prim. Vatican. & pro *limite nullo*, *juſto* idem cum Gyrald. Lucens. & duobus Florent. ac tribus aliis. optime. *juſtum limitem* praeſcriptum vocat. ſic Lib. I. de Rapt. 242. *cum ſemina juſtis Diſceſſere locis.* quomodo illic idem Vaticanus, non *juſſis*. ſic *juſtam temperiem* Nuptiis Honor. 268. & *juſtum diſcrimen* Ibid. 267.

Quam juſto leviter ſeſe diſcrimine confert
Umbra ſupercilii.

ita enim Iſingrini codex. HEINS. Ovid. X. Met. 36.

Haec quoque cum juſtos matura peregerit annos.

ita *juſta ſtatura* Sueton. Tiber. 68. *juſta aetas & forma* apud Spartianum. conjecerat & Heinſius *limite injuſto*. ſed vulgata mihi ſatis placet, *limite nullo*, id eſt, extra limitem ſoli conſuetum, non coercitus limite ordinario ſolis. & *juſto* credo a gloſſatore profectum. BURM.

211. *Phaethon*] Notatu dignum videtur, quod Plutarchus περὶ τ̃ ὑπὸ τῦ θείυ βραδίως τιμωρουμένων ſcribit, ſua aetate Phaethontis luctum Eridani accolas nigris indui veſtibus conſueviſſe. Plato tamen in Timaeo cuncta ea per fabulam dici arbitratur. DELR.

212. *Procumbere mundum*] quidam MSS. *confundere*. DELR.

213. *Mediis revocamur ab armis Pro dolor*] Primus Vaticanus, *revocatus ab armis Ardor*, *& adſtrictos*. HEINS. *prob dolor! aſtrictos* Leid. *& ſtrictos depellere* Lovan.

216. *Cedo equidem*] Virgilianum ex Lib. II. Aeneid. 704. BURM.

Permitto cladibus orbem] *caſibus* Lucens. bene. Gyrald. & marg. Iſingr. *caſibus hoſtem*. Statius Theb. V. *victam projecit caſibus artem*. mox pro *Eous*, *Eois* ſcripti meliores, ut Barthio ſcrupulus jam ſit exemptus ſuper hoc loco. & *Parcere* pro *Parcite* Lucens. HEINS.

220. *Fremuere*] *infremuere* Exc. Voſſ. ſic apud Lucan. VII. 45. Heinſius legebat, *quum mixto murmure turba Caſtrorum infremuit*. BURM.

222. *Eliſa tonitrua Coris*] non *illiſa* Lucens. & Gyrald. ſic *eliſa unda* ex optimis membranis ſupra Lib. I. vs. 274. habuimus. HEINS. Recte *eliſa tonitrua* dici puto, ſed de unda melius *illiſa*. Virgil. III. Georg. 261. *Scopulis illiſa reclamant Aequora*. vid. ad Lucan. VI. 691. quem forte noſter ante oculos habuit. BURM.

223. *Secernique*] *Secretumque* Moreti cum Gloſſa, *id eſt receſſum*. in editione Vicetina hic verſus deſideratur. BURM.

225. *Amore*] *honore* Oxon. Leid. Exc. Voſſ. & Lovan. *ſibi quisque petit*, unus pro varia lectione.

mox

Alternamque fidem non inlaudata laceſſit
Seditio, talique ſimul clamore queruntur.
   Quis mihi nudatos enſes, quis tela lacertis
Excutit, & ſolvi curvatos imperat arcus?
Quisnam audet leges vibrato inponere ferro?
Inflammata ſemel neſcit miteſcere virtus.
Jam mihi barbaricos ſitientia pila cruores
Sponte volant, ultrixque manus mucrone furenti
Ducitur, & ſiccum gladium vagina recuſat.
Num patiar? ſemperne Getis diſcordia noſtra
Proderit? en iterum belli civilis imago!
Quid conſanguineas acies, quid dividis olim
Concordes aquilas? non diſſociabile corpus,
Conjunctumque ſumus. te, quo libet ire, ſequemur.

Te

mox *Alternantque fidem non illaudata quieſcit* Vicetin. Parm. Colin.

227. *Clamore moventur*] *queruntur* Lucens. & Gyrald. cum excerptis Pomponii. ſcripti caeteri *movetur.* prim. Vatican. *moventur.* HEINS. *moventur* Vicet. & Parm. *movetur* Exc. Wolf. Ald. Junt. & Colin.

228. *Nudatos*] *laudatos* Exc. Wolf. *tela* Oxon. Pulm. Exc. Wolf. marg. Iſing. & liber Barthii, & ed. Vicet. vulgo *pila.*

230. *Audet leges vibrato imponere ferro*] Hoc pacto Lugdun. Beringorum, alii duo in eadem urbe excuſi, *quiſnam audet leges ſtricto.* Beringis conſentiunt MS. unus, & vetus Germanica editio cum Baſileenſi. at alter MS. Vicetin. *quisnam audet ſtricto leges.* DELR. *Leges vibrato imponere ferro* cum Iſingrino Claverius & Raphelengius, quod confirmant Lucens. & prim. Vatic. Caeteri cum vulgatis *ſtricto leges imponere ferro.* utrumque probum. illud tamen malo, quia *ſtrictos deponere cogimur enſes* jam praeceſſit. HEINS. *vibratos clypeos* dixit VI. Conſ. Honor. 628.

232. *Jam jam barbaricos*] *Jam mihi* Aldus & ſcripti plerique. pro *ultroque* Ed. Parm. aliaeque pro *ultroque* Ed. Parm. aliaeque nonnullae, ac Puteanus, *ultrixque*, quod Raphelengius ſecutus, ſubſcribente & Barthio. ſed quod vir ille doctiſſimus affirmat, univerſum Belgicorum codicum gregem τὸ *ultrix* agnoſcere, aliter res ſeſe habet. Illi enim *ultro* conſtanter exhibent, ut videre eſt in Iſingriniana editione cum libris ſcriptis a Pulmanno collata, quam a Barthio redemit, ac mihi munus eſſe voluit, elegantis vir ingenii & mihi amiciſſimus Lucas Langermannus. HEINS. *mihi* etiam Lovan.

Manus ducitur] Reſpicit ad illud Homeri Odyſſ. Π. αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος. quod Valer. Flacc. V. 541. vertit *Jamque virum trahit ipſe chalybs. ruenti* Ed. Delph. *ruente* Ed. Elzev. 1677. *ultroque m. m. furenti* marg. Morini, Iſingr. & Exc. Voſſ. BURM.

235. *Num*] *Non* Exc. Voſſ. Ald. Iſing. Colin. Gryph. & aliae. *Num* Heinſius ex Parmenſi editione & codice Vaticano. ſed in Vicetin. & Parm. eſt *Nun patiar.* BURM.

235. *Semperne Getis proderit.*] Getae pro Scythis paſſim, ex quibus oriundi Gothi, qui ob id Getae dicuntur. Oroſ. Lib. I. cap. XVI. Paulus Diacon. in vita Leonis Imp. Spartian. in Carac. & in Geta. D. Hieronym. in Praefat. ad Galatas. Sidon. Carm. II. *a genitrice Gethes* Carm. V. *qui dictat modo jura Getis.* noſter de bello Getico, *G[illegible]icas avertere fauces.* Ibid. *ſtirpemque abolere Getarum*, & poſt, *pellita Getarum curia.* de bello Gildon. princ. *lugenda Getis & flenda Suedis hauſimus*, & de III. Honor. Conſ. *Getico foedavimus Hebrum ſanguine.* DEMST. *ſemperque* Exc. Voſſ.

238. *dividis olim Concordes aquilas*] Ex hoc loco placet conjicere, Aquilam Imperialem non ab ratione duplicem aut bicipitem effingi; indicat enim duorum Impp. Orientis ſcilicet & Occidentis (quales fuere Arcadius & Honorius fratres) concordiam. unde merito B. Rhenanus ridet quendam tenebrionem, qui Maximiliano I. Imp. perſuadere voluit, ut duplicem Aquilam vel aere vel marmore, vel pictura exprimi, tanquam monſtrum aliquod, edicto vetaret. CLAVER.

239. *Corpus conjunctum*] Miratus ſum olim apud Auſonium almae Trinitati conferri tres unanimes Imperatores, nempe Valentinianum, Valentem & Gratianum, hoc modo:

Tale & terrenis ſpecimen ſpectatur in oris
Auguſtus genitor.

dein-

Te vel Hyperboreo damnatam ſidere Thulen,
Te vel ad incenſas Libyae comitabor arenas.
Indorum ſi ſtagna petas, rubrique receſſus
Aequoris, auriferum veniam poturus Hydaſpen.
Si calcare Notum, ſecretaque litora Nili
Naſcentis jubeas, mundum poſt terga relinquam.
Et quocumque loco Stilichon tentoria figet,
Hic patria eſt. Dux inde vetat: deſiſtite, quaeſo,
Atque avidam differte manum. cadat iſte minacis
Invidiae cumulus. non eſt victoria tanti,
Ut videar viciſſe mihi. vos, fida juventus,

Ita

deinde,

Qui fratrem natumque amplexus utrimque
Numine, partitur regnum, neque dividit unum,
Omnia ſolus habens, atque omnia dilargitus. CLAVER.

Sequemur] *ſequamur* Exc. Voſſ. Edit. Vicetin. *qualibet* etiam Oxonienſis. Leidenſis, Lovan. Exc. Wolf. & ed. Ald. & probat ex ſuo codice Barthius. vid. ad Petron cap. XVIII.

Hoc amo, quod poſſim, qua libet, ire via. BURM.

240. *Thulen*] *Tylen* Leidenſes. *Thilen* Lovan. *damnatum* Ed. Vicetin. *hyperborico* marg. Morinl. *Hyperboream* Exc. Wolf.

241. *Comitabor*] *comitamur* Exc. Voſſ. *Te vel in incenſos*, Leid.

242. *Rubrique receſſus Litoris*] *Aequoris* prior Moreti inter optimos bene. alterum ferri non poteſt, quia ſequitur *ſecretaque littora Nili.* quod & Barthius vidit; niſi illic cum altero Moreti & prim. Vaticano legas *noſcere Nili*, ut *ſecreta Nili* dixerit, quomodo *clauſa rerum*, & ſimilia, quorum noſter plenus. vulgatam tamen lectionem tuentur, quae notamus ſupra Lib. I. vs. 186. HEINS. Sic *aequora rubra* III. de Laud. Stil. 362. & Lib. I. in Rufin. 280. & *rubrum mare* & *profundum* ſaepius confunduntur. ſaepe etiam *litora* & *aequora*. vid. III. Conſ. Hon. 209. & alibi. an *ſecretaque viſere Nili.* vid. ad Nemes. Cyneg. 68. BURM.

244. *Secretaque litora*] Alibi dixit, *Arcanos Nili deprendite fontes*, quippe quos nemo norit, cum de iis tot ſint ſententiae, quot capita. quod qui ſcire cupit, verum ſit nec ne, legat Herodotum in Euterp. Ariſtotelem I. τῶν μετεωρ. Diodor. Lib. I. Strabonem, Ptolomaeum, aliosque Graecos. inter noſtros Lucretium Lib. VI. Tibullum Lib. I. Horatium Lib. IV. Carm. Lucanum Lib. X. Senecam Lib. IV. Natur. Quaeſt. Plinium Lib. V. cap. 60. Vitruvium Lib VIII. Solinum cap. XXXV. Pomponium Melam Lib. I. cap. IX. DELR. De Nili fonte dubitatum etiam ab ipſis Aegypti regibus, quod fuſe alibi ex Graecis Latinisque dicam. DEMPST.

245. *Mundum poſt terga relinquam*] *Annum* Lucens. placet. Virgil. VI. Aeneid. 796.

—— *patet extra ſidera tellus,*
Extra anni ſolisque vias.

Nec diſſimile illud Pedonis Albinovani:

Jam pridem poſt terga diem ſolemque relictum.

mox *Haec patria eſt*, non *Hic*, prim. Vatican. HEINS.

Poſt terga relinquam] Ammian. Lib. XXI. *ſecuritate fundata, terrore nullo, relicto poſt terga quem formidaret.* Spartian. in Severo, *quas poſt tergum relinquebat provincias.* Sidon. IV. Ep. 13. *poſt terga cum relinquis.* Lib. I. Ep. 88. *fama belli poſt terga relicta, judicium affectaſſe victoriae.* Plin. in Paneg. *relictaque poſt tergum totius generis humani ſecuritate, moereret.* & poëtae. Prudent. Caſſiano,

Et poſt terga domum dubia ſub ſorte relictam.

& in Hamartig. *poſt terga tenebras liquerunt.* Juvenal. Sat. XIII. 17. *qui jam poſt terga reliquit Sexaginta annos.* DEMPST.

246. *Figet*] *ponet* Cod. Barth.

248. *Atque avidam*] *atque quidem* Vicetin. *avidus* abſolute pro avidus belli, caedis & ſanguinis. Horat. III. Od. 4. *hinc avidus ſtetit Vulcanus.* ſic *avidas tigres* dixit Lucanus VI. 487. ubi nihil opus *rabidas* legere. *avidus Preſter* Lib. IX. 722. & ita ſaepe Ovidius leones, lupos &c. *avidos* vocat. apud quem Lib. III. Triſt. XI. 11. pro *avidis urſis* MSS. *rapidis* dant perperam. ſic *avida belli mens* apud Lucan. VI. 29. ubi vide. BURM.

Minacis] *minantis* Leid. m. pr.

249. *Cumulus*] *Stimulus* Oxon.

Non eſt victoria tanti] Senec. II. de Benef. cap. 5. *Nihil eſt tanti, malo mihi jam neges.* Lib. II. de Clementia cap. IX. *Non eſt tanti vita, ut ſi ego non peream, tam multa perdenda ſint.* Ovid. X. Met. 310. *tanti nova non fuit arbor.* II. Amor. El. V. princ. *Nullus amor tanti eſt.* III. Art. 610. *Ne tanti noctes non putet eſſe tuas.* Auſonius de Caeſaribus in Domi-

Ite mei quondam ſocii. nec plura locutus,
Flectit iter; vacuo qualis diſcedit hiatu
Inpatiens remeare leo, quem plurima cuſpis
Et paſtorales pepulerunt igne catervae;
Inclinatque jubas, demiſſaque lumina velat,
Et trepidas moeſto rimatur murmure ſilvas.
Ut ſeſe legio vidit disjuncta relinqui,
Ingentem tollit gemitum, galeasque ſolutis
Humectant lacrimis. preſſamque morantia vocem
Thoracum validos pulſant ſuſpiria nexus.
Tradimur, heu, tantumque ſequi prohibemur amorem,
Exclamant, ſpernisne tuas, Dux optime, dextras,
Quas tibi victrices toties Bellona probavit?
Nos adeo viles? adeo felicior axis
Heſperius, meruit qui te rectore teneri?
Quid nobis patriam, quid clara reviſere tandem
Pignora, dilectosve juvat coluiſſe penates?
Te ſine dulce nihil. jam formidata tyranni

Tem-

mitiano, *vix tanti eſt habuiſſe duos.* Tull. VI. Verr. *fuit tanti, mihi crede.* DEMPST.

251. *Ite mei quondam ſocii.*] Blandae ducum voces, milites *ſocios* vocantium. Lucan. I. 299. *Bellorum ſocii.* Caeſar ad milites & alii paſſim. DEMPST.

252. *Flexit iter*] *Flectit* rectius prim. Vatic. & duo alii. HEINS.

Diſcedit] *deſcendit* Leid. & quatuor alii. ſed *diſcedit* ſervandum. imitatur enim Sil. VII. 722. qui de Lupo, *vacuo fugit aeger hiatu.* vid. infr. II. in Eutrop. 431. ſic apud Valer. Flacc. III. 738. loco corrupto, *terga dedit Leo*, ubi antea Hercules Leoni comparatus, *negat decedere ſilvis.* & deinde Valerius Leonis *jubam manare ſordido luctu* addit, quod noſter *inclinare jubas* dixit, quas in ira erigit. vid. Barth. BURM.

253. *Leo*] bella comparatio, de qua Scaliger Senior: *Fruſtratum praeda Leonem non ignobili carmine delineat Claudianus.* de igne Lucret. *Nam fovea atque igni prius eſt venarier.* CLAVER.

254. *Pepulerunt*] *repulerunt* Oxon. Leid. & Cod. Barthil.

256. *Silvas*] *ripas* Oxon. Leid.

257. *Legio vidit*] *vidit legio* Ald. Leid. qui & *conjuncta.*

258. *Galeasque ſolutis*] Forte *volutis*, ut in illo, *lacrymae volvuntur inanes.* vel *ſolutas*, quod ex Palatino probavit Barthius. ſic apud Statium Theb. VIII. 163.

—— *poſtquam permiſſa gemendi*
Copia, qui fletus galeis cecidere ſolutis!

HEINS. ſic *laxata caſſis* Bell. Gildon. 24. vid. ad Ovid. Epiſt. XIII. 147. BURM.

259. *Humectat*] MS & Vicetin. *humectant*, quod ſcioli temere commutarunt, aurea videlicet aeneis. ſic Maro, *pars in fruſta ſecant.* DELR. vid. infr. v. 317. & licet *tollit* praecedat, poteſt tamen *humectant* ſequi. vid. ad Virg. II. Aen. ſed in Vicet. eſt *humectat.* BURM.

260. *Thoracum validos* &c.] Pulchre videtur exprimere cordati militis ſingultus. Statius, *crepat ſingultibus aurum.* id eſt, ut alibi, arma ſub auro, ſeu inaurata. confer Lucanum I. 359 ubi Laelius primipilus iiſdem paene verbis Caeſarem adloquitur, quibus hic milites Stilichonem. CLAVER. *Thoracis* Pulm. & Barth. Codd. unus etiam *Thorace*, & ita Oxon.

261. *Prodimur heu*] ſic prior Moreti. *prodimur, deſerimur.* is eſt uſus cum aliis multis ejus verbi. Claverii editio *ſpernimur.* vulgatum certe *Tradimur* ferri non poteſt, quia ſequitur, *tradisne tuas, Dux optime, dextras?* niſi illic cum Lucenſ. Gyrald. prim. Vatic. & altero Moreti, *ſpernisne* legendum, quod verum arbitror. HEINS. *ſpernesne* marg. Iſingr.

262. *Dextras*] *turmas* Oxon.

263. *Probavit*] *probaris* marg. Mor.

265. *Meruit*] *metuit* Exc. Voſſ.

267. *Dilectosve*] *dilectosque* MS. Pulm. *dilectosne* Oxon.

270.

Tempeſtas ſubeunda mihi: qui forte nefandas
Jam parat inſidias: qui nos aut turpibus Hunnis,
Aut inpacatis famulos praeſtabit Alanis.
Quamquam non adeo robur defecerit omne,
Tantave geſtandi fuerit penuria ferri.
Tu licet occiduo maneas ſub cardine Solis,
Tu mihi dux ſemper, Stilichon; noſtramque vel abſens
Experiere fidem. dabitur tibi debita pridem
Victima: promiſſis longe placabere ſacris.
Triſtior Haemoniis miles digreſſus ab oris
Tangebat Macetum fines, murosque ſubibat,
Theſſalonica, tuos. ſenſu dolor haeret in alto
Abditus, & tacitas vindictae praeſtruit iras:
Spectaturque favens odiis locus, aptaque leto
Tempora. nec quisquam tanta de plebe repertus,

Pro-

270. *Turpibus Hunnis*] Supra de Hunnis aliquid attigimus, de quibus fabulas narrare videtur Miſcella Hiſtoria, *minutum, tetrum, & exile ſeu animal ſignis ſolis intelligibile; facies pavendae nigredinis, immo oſſa, non facies, habetque magis puncta quam lumina.* Sidonius Carm. II. v. 250. *Fornice non ſpatioſo Magna vident ſpatia.* quem vide. a Valente Imp. excepti ſunt, iisque agri in Thracia adſignati. CLAVER.

271. *Impacatis*] Cum MS. & Vicetin. & Pariſienſis legant *implacatis*, neque ſententia ſit inepta, cur id nos rejiciamus. DELR. Ita & Lovan. Oxon. Leidenſes duo & quatuor Barthii. Ed. Ald. Parm. Colin. ſed *impacatis* ſervat Heinſius. vid. IV. Conſ. Honor. 387. & Virgil. III. Georg. 408.

Atque impacatos a tergo horrebis Iberos. BURM.

Alanis] Amm. Marcell. *Alani ex montium appellatione cognominati, proceri paene omnes, crinibus mediocriter flavis, oculorum temperata torvitate:* judicatur ab iis beatus, qui in praelio animam fudit, quod etiam confirmat Poëta de bello Getico. CLAVER.

273. *Tantave geſtandi*] *geſtati* Lucenſ. qui & ſupra pro *praeſtabit*, *praebebit* cum Gyrald. & prim. Vatic. minus probo. HEINS. *Tantone* Leid. duo. Lovan. Edit. Vicetin. Parm.

274. *Tu licet occiduo*] *occidui* unus Mediceus. concinnius. *coeli* etiam pro *ſolis* Lucenſ. Gyrald. & ſeptem alii. nil muto. noſter Lib. I. in Eutrop. 397. *alio Phoebi de cardine ſurgunt Crimina.* HEINS. *ſub culmine coeli* Ed. Vicetin.

275. *Tu mihi*] deerat hic verſus Leidenſi.

276. *Debita*] vid. Lib. I. 369.

277. *Promiſſis longe*] *Longum* idem Mediceus. non male, id eſt, diu promiſſis. HEINS. Ita apud Stat. II. Theb. 707. *tenerae jam longum oblita juventae.* ubi alii codices *longe*, alii *dudum*. Ovid. X. Met. 65. *nec longum pueri fato laetabere.* ubi *longo* alii. iterum Stat. VII. 300. *nec longum & pulcher Alatbreus editus.* quod plene effert Virgil. II. Georg. 79. *nec longum tempus & ingens exiit arbor.* BURM.

279. *Tangebat Macetum fines*] Non *Macedum*, Lucenſ. prim. Vatic. & duo alii, quod & Barthius vidit, nec aliter in antiquiſſimis libris Prudentii, Silii, Val. Flacci, Statii, Lucani, aliorum poëtarum, ſcribitur. qua de re magnus Scaliger ad Manilium. ſic & Lib. II. in Eutrop. emendavimus. HEINS.

280. *Theſſalonica*] Urbs ampliſſima, Rufino, cladis praeteritae, ni fallor, auctori infenſa. CLAV.

282. *Favens odiis*] *odii* Ald. Colin. *odio* Lovan.

283. *Tanta de plebe repertus*] *Pube* Lucenſ. Gyrald. Vatic. & duo alii. ſic bello Gildon. 416. *praecipuos electa pube maniplos* dixit. vulgata lectio ferri etiam poteſt. *vulgus* enim mox eosdem milites vocat. mox *corda minacia* Pricaeanus, non *minantia*. *micantia* prim. Vatican. HEINS. Ego hic *plebe* retinendum puto. nihil enim miri, ſi duces & honeſtioris ordinis militantes, qui etiam *pubis* nomine poſſunt intelligi, potuerint corde ſuo premere verba minantia, ſed inter manipulares nullum repertum, cui incauto exciderent verba talia, hoc mirandum maxime. variatio vero illa librariis centies excidit. ut Bell. Gildon. 185. 416. apud Val. Flacc. V. 386. vid. Drakenb. ad Sil. VIII. 371. & alios. jam vero milites gregarios *vulgus* & *plebem* dici, nemo huma-

Proderet incautis qui corda minantia verbis.
Quae non posteritas, quae non mirabitur aetas
Tanti consilium vulgi potuisse taceri,
Aut facinus tam grande tegi? mentisque calorem
Non sermone viae, non inter pocula rumpi?
Aequalis tantam tenuit constantia turbam:
Et fuit arcanum populo. percurritur Hebrus,
Deseritur Rhodope, Thracumque per ardua tendunt,
Donec ad Herculei perventum nominis urbem.
   Ut cessisse ducem, propius venisse cohortes,
Cognita Rufino: magna cervice triumphat,
Omnia tuta ratus, sceptrumque capessere fervet,
Et conjuratos accendit voce clientes.
Vicimus, expulimus. facilis jam copia regni.
Nullus ab hoste timor. quid enim? quem poscere solum

Hor-

manior ignorat. & ita mox vocat *vulgus*. hinc in loco de Bell. Gild. *electam pubem* recte dicit, ubi *electa plebs* ineptum esset. hic vero *tanta de plebe* omnem multitudinem gregalium militum intelligit. BURM.

284. *Proderet*] *Proderit* Ed. Vicetin.

287. *Mentisque calorem*] *mortisque* Cod. Barth.

288. *Non sermone*] *nec sermone* Lovan. illud *rumpi* merito suspectum Barthio. an *fundi*? ut ita *fundere & rumpere questus* Lib. II. de Rapt. 249. certe *rumpi* admodum dure *calori* jungi, vidit jam Barthius. nisi Claudiano haec sint ignoscenda. BURM.

289. *Tantam turbam*] *turmam* Pricaeanus. *mentem* tertius Vatic. forte *gentem*. HEINS. sic infr. v. 343. & VI. Conf. Honor. 253.

290. *Hebrus*] *Haemus* Gyrald. Lucens. & Medic. sequentia confirmant. de montibus enim sermo. HEINS. nec *percurritur* recte fluvius dicitur.

292. *Hercule*] Thraciae Heracleam accipio. Stephanus: Ἡράκλεια πόλις Θρᾴκης, ἐν τῷ πόντῳ διάσημος &c. varias enim eo nomine civitates recenset. DELR. Quidam vir insignis urbem Heracleam explicat: non bene, quamvis ea sit πόλις τῆς θρᾴκης. Herculeum vero nomen Byzantem indicat. Ammianus tradit Herculem comitis sui Bizantis memoriae dedicasse urbem, quae nunc Constantinopolis. CLAVER. in Glossa Leidensi explicatur *Tyrinthum*.

295. *Ratus*] *intus* Ed. Vicetin.

296. *Conjuratos clientes*] *conjuratas cohortes* multi ex scriptis, sed male. supra, *circumque armata clientum agmina*. pro *hortatur*, *ostendit* novem scripti. tres *affatur*. *accendit* uterque Oxon. & pro diversa lectione primus Vaticanus. quod verum, ut apud Virgilium, *Martem accendere cantu* tubicen dicitur. supra Lib. I. 302.

Eruit, instauras: accendis proelia, vincis.

& hoc ipso libro vs. 173.

Pugnandi cupidas accendit voce cohortes.

Silius Lib. XII. 350.

Isque ubi Torquatum raptim properata ferentem
Signa videt, pugnaeque avidas accendere dextras.

ita prima editio. Lib. XVII. 293.

Dux vetus armorum scitusque accendere corda
Laudibus.

atque hoc modo ille saepe. HEINS. *affatur* Barthii Cod. *conjuratas cohortes* Exc. Wolf.

298. *Vincere solum*] vet. German. *poscere*. id si manuscripti cujusdam auctoritate niteretur, meritissimo maximi facerem. nam *poscere* significat provocare, ut vult Marcellus. DELR. Lucens. Gyrald. Isingr. *poscere*, quod quid ni sequamur? apud Virgil. VIII. 614.

Aut acrem dubites in proelia poscere Turnum.

& XII. 466.

—— solum densa in caligine Turnum
Vestigat lustrans, solum in certamina poscit.

Lucan. Lib. IV. 466.

—— qui vincula ferro
Rumpere conatus poscit spe proelia nulla.

Statius Theb. VIII. 393. de equis, *proelia poscunt Hinnitu, tolluntque armos.* Silius I. 420.

Tum ductorem avido clamore in proelia poscit.

amat hoc verbum noster. quandoque tamen sumit pro

Horruit, hunc tanto munitum milite vincat?
Quis ferat armatum, quem non ſuperavit inermem?
I nunc, exitium nobis meditare remotus
Incaſſum, Stilichon: dum nos longiſſima tellus
Dividat, & mediis Nereus interſtrepat undis.
Alpinas tranſire tibi, me ſoſpite, rupes
Haud dabitur. jaculis illinc me figere tenta.
Quaere ferox enſem, qui noſtra ad moenia tendi
Poſſit ab Italia. non te documenta priorum,
Non exempla vetant? quis par conatus adire
Has jactat vitaſſe manus? detruſimus orbe

Te

pro deſiderare, aut libenter adire, vel etiam requirere, Lib. III. de Rapt. 387.

—— Cadmi ſeu moenia poſcat,
Sive Thyeſteis properet ſaevire Mycenis.

& ſupra Lib. I. 120. *Phlegethonta ſonorum Poſcit.* Nuptiis Celerinae v. 29.

—— iterque ſuorum
Agmen & innumeros Hymenaeum poſcit amores.

ut illic meliores libri legunt, non *quaerit. poſcere ſpectacula* Lib. II. in Eutrop. 365. *poſcere verbera* Conſ. Manlii 223. Caeterum nondum integer aut plane ſanatus eſt locus. Legendum videlicet:

—— quid enim quem poſcere ſolum
Horruit, hunc tanto munitum milite vincat?

perperam *quis enim* in editis ſcriptisque legitur hactenus. quam conjecturam codex V. C. Antonii Oiſelii ab Emerico Bigotio noſtro ad me miſſus confirmat. & paulo poſt pro, *quis ferat armatum* opinor a Claudiano nobis fuiſſe relictum, *Qui ferat*, pro quomodo. eſt enim de Stilichone ſermo, niſi mavis *Quid ferat.* HEINS. *poſcere* in quibusdam ab Heinſio adductis locis pro adire debere capi vidimus ad Lib. I. 120. *quid enim* ſaepe occurrit, etiam a librariis vitiatum. vid. ad Ovid. V. Ep. 69. Horat. I. Sat. I. 9. BURM.

300. *Inermem*] *inertem* Ed. Claverii & Gryph. ita ſaepe variant apud Virgilium codices. & Stat. I. Silv. II. 80. ſed *armatum* poſcit hic *inermem.* BURM.

302. *Incaſſum*] *in caſum* Lib. Barthii, qui ſuſpicatur aliquid aliud deliteſcere. ſed ita fere ſemper librarii variarunt. BURM.

303. *Nereus interſtrepat undis*] *interfluat* prim. Vatic. & marg. Iſingr. Forte *interluat.* HEINS

304. *Me ſoſpite*] *me conſule* marg. Iſingr. & Barthii codex.

305. *Illinc*] *illic* Oxon. Edit. Vicetin. & Parm.

306. *Tendi*] pro porrigi, extendi debet capi. ſed aliquid abſurdi ineſſe videtur. quis enim talem enſem, qui, vel ſi adſideret urbi Stilichon, ad moenia poſſet extendi, umquam fingeret aut ſomniaret. timidus & dubitans conjicerem Claudianum ſcripſiſſe:

Quaere ferox arcum, qui noſtra ad moenia tendi
Poſſit ab Italia.

tendere arcum, *ſagittas*, obvium eſt. ſimilem *enſis* mutationem in *arcum* tentavimus infra I. in Laud. Stilich. 114. ubi vide. BURM.

307. *Monumenta priorum*] Lucens. *documenta.* quod magis placet. IV. Conſ. Hon. 141. *quae tunc documenta futuri.* Conſ. Manl. 47. *rerum documenta.* HEINS. Ovid. III. Metam. 579 *tuaque aliis documenta daturus Morte.* & ibi *monumenta* in ſcriptis erat, in aliis *exempla.* BURM.

308. *Quis nam conatus adire*] *quis par* Vaticanus optimus. & optime quidem. ad paria gladiatorum alluſit. ut Lucan. VII. 695.

—— nam par, quod ſemper habemus,
Libertas & Caeſar erunt.

contra Troilus apud Virgil. I. Aeneid. 475. *impar congreſſus Achilli* dicitur. HEINS. *quiſquam* Claverii editio. locus Lucani, ab Heinſio productus, non convenit huic, nec Virgiliano. ibi enim *par* neutrum ſubſtantivum de gladiatoribus duobus oppoſitis intelligi debet. hic adjectivum eſt. niſi per adpoſitionem capiamus *quis par*, ut in Lucano *par libertas & Caeſar.* vid. ad Lucan. X. 382. ſed ex Barthii ſententia diſtingui deberet, *Quis par conatus adire, Has jactat vitaſſe, manus?* ut *adire manus* conjungantur. de qua locutione, deſumta etiam a gladiatoribus, egiſſe ſe notat Barthius in Adverſ. XXIV. 5. vel potius XXIII. 16. & 23. & quam locutionem ſoli Plauto uſurpatam pro circumſcribere, fallere, & *adire* pro *obire* poſitum explicat ad III. Rapt. Proſerp. 110. ſed alii de gladiatoribus deſumtam putant. BURM.

309. *Has jactat vitaſſe manus*] *vitare* Lucenſ. ſic in-

Te medio, tantisque ſimul ſpoliavimus armis.
Nunc epulas tempus, ſocii, nunc larga parare
Munera, donandumque novis legionibus aurum.
Opportuna meis oritur lux craſtina votis.
Quod nolit, Rex ipſe velit, jubeatque coactus
In partem mihi regna dari. contingat in uno
Privati fugiſſe modum, crimenque tyranni.
Talibus adclamant dictis infame nocentum
Concilium, qui perpetuis crevere rapinis,

Et

infra: *hac Stilicho quem jactas pellere dexta*. pro *pepuliſſe*. HEINS. *viciſſe* Exc. Voſſ.

Detruſimus orbe Te medio] Decem ſcripti *deſtruximus orbem Te medio*. & tum *Te medio*, te intercedente, interpretandum. Silius XVI. 222. appoſite,

Haud deformis erit vobis ad foedera verſis
Pacator, mediusque Syphax.

Valer. Flacc. V. 499.

Sed me nuda fides, ſanctique potentia juſti
Huc tulit, & medii ſociatrix gratia Phryxi.

ubi perperam Carrio ex veteri libro, *atque mei.* Statius ſic ſaepe. Propert. Lib. II. Eleg. VIII. 1.

Non ob regna magis diris cecidere ſub armis.
Thebani, media non ſine matre, duces.

Lucan. Lib. I. 100. *Craſſus erat belli medius mora.* atque ita frequenter Poëtae. noſter Conſ. Manl. 250.

——— *quae diſſona ritu*
Barbaries, medii quam non reverentia frangat?

ita veriſſime reſtituit Cl. Gevartius, qui omnino videndus de hoc vocabulo Elect. Lib. II. cap. 7. confirmat ejus conjecturam Sidonius Appollinaris Narbone, Carm. XXIII. 242.

Pacem te medio darent feroces
Chunus, Sauromates, Getes, Gelonus.

multa horum quoque congeſſit Barthius ad Conſul. Manl. v. 247. ſed quod eodem trahit illa Horatii Lib. II. Od. XIX. *Pacis eras mediusque belli*, vix aſſentior, cum aliter intelligenda ſint. *medius pacis*, quomodo *ſequeſter pacis*. de quo pluribus egi ad Naſon. Faſtor. I. v. 287. Symmach. Lib. IV. Ep. LI. *Hinc mihi ſpes ſuboritur, poſſe ejus cetera incommoda te medio ſanari.* ubi videndus Juretus. hoc tamen loco vulgatam lectionem non prorſus damnarim. HEINS. *detrudimus* marg. Morini. *deſtruximus* Exc. Wolf.

311. *Nunc larga para*] malo *parari*. atque ita ſecundus Vaticanus. HEINS. *ſociis* Oxon. parum vero referre puto, an *parari* an *parare* legas; niſi quod propter unum codicem non facile a vulgato diſcedendum putem. Virgil. I. Georg. 213.

Tempus humo tegere, & jam dudum incumbere aratris.

IX. Aeneid. 12.

Nunc tempus equos, nunc poſcere currus. & Noſter II. in Eutrop. 365. *non haec ſpectacula tempus Poſcere.* & ita ſaepe alii. contra *tempus agi res* apud Virgil. V. Aen. 638. & alios. deinde notanda illa variatio modorum, ut poſt infinitivum ſequatur gerundium *donandum*, pro *donare* vel *donandi*. ſic II. in Eutrop. 309. poſt *errare* & *parari* ſequitur,

Nec duce frangendas jactat, ſed judice vires.

Virgil. III. Aeneid. 234. *ſociis tunc bella capeſſant Edico, & dira bellum cum gente gerendum.* ubi vide notas. BURM.

312. *Donandumque*] Militarem largitionem innuit, quam Corn. Tacitus ſaepicule, & Jul. Paullus L. qui excubias D. de re militari, *Donativum* vocant. DELR.

314. *Quod nolit*] *quae nolit* Oxon. Ed. Ald.

Jubeatque coactus] *ſubactus* prior Leidenſis longe elegantius. Virgil. IV. Georg. 85.

Aut hos verſa fuga victor dare terga ſubegit.

ſic optimus Mediceus & alii. *Coactus* ex interpretamento irrepſit. ſic & Lib. VI. 567. *ſubigitque fateri* pro cogit. Lib. VIII. 112. *quae cauſa ſubegit Ignotas tentare vias*. Silius Lib. I. 635. *populi ferro parere ſubacti*, ex optimo codice. Noſter III. in Stilich. 193.

——— *quod nullo potuit terrore ſubacta*
Libertas Romana pati.

vulgo & ille locus corruptus. Tacitus ſic ſaepe, & alii ex Hiſtoricis. HEINS. vid. ad Ovid. VI. Met. 496. & alibi paſſim.

315. *Regna dari*] *magna dari* Leid.

317. *Talibus adclamat*] *Acclamant* Pricaei liber. *Concilium acclamant*, ut *vulgus famulantur* Lib. I. de Rapt. 20. nam ſic legendum. *turba ruunt*, *vicinia celebrant feſtum*, & ſimilia, apud Ovidium, de quibus illic. noſter ſupra 259. *galeasque ſolutis Humectant lacrymis*, ſcilicet *legio*. nam ſic Lucens. unus Petav. & Delrii codex cum quarto Vaticano. vulgo *Humectat*. HEINS. *aſſentit* Leid. *exclamat* Exc. Wolf. Oxon. Lovan. qui & *conſilium. nocentes* marg. Morini.

318. *Crevere*] *nituere* Barthii liber, de quo videndum.

319.

Et quos una facit Rufino caussa sodales,
Inlicitum duxisse nihil. dilicta fuere
Nexus amicitiae. jam jam connubia laeti
Despondent aliena sibi, frustraque vicissim
Promittunt, quas quisque petat, quas devoret urbes.
   Coeperat humanos alto sopire labores
Nox gremio, pigrasque sopor diffuderat alas.
Ille, diu curis animum stimulantibus aegrum,
Labitur in somnos. vix toto corde quierat:
Ecce videt diras adludere protinus umbras,
Quas dedit ipse neci: quarum, quae clarior, una
Visa loqui: Pro! surge toro. quid plurima volvis

An-

319. *Rufino*] *Rufini sodalis* Oxon. m. s.

320. *Duxisse*] *dixisse* Exc. Voss. Ed. Vicetin. *Delicta fuere*] *Funesta tacere* Lucens. quod non capio. & mox, *jamque & connubia*, & *quae quisque petat*. HEINS.

321. *Laeti*] *lecti* Leidens.

323. *Promittunt*] *promittit* Exc. Wolf.

325. *Pigrasque sopor diffuderat alas.*] *Somnum pigrum* recte dici & eleganter haud nego. sed *alas pigras* minus approbamus. quare *nigras alas* censeo reponendas esse. atque ita prim. Vaticanus & Palat. apud Maronem VIII. Aen. 369.

Nox ruit, & fuscis tellurem amplectitur alis.

Hinc & castiganda vulgata Tibulli exemplaria Lib. II. Eleg. I. fin.

Postque venit tacitus furvis circumdatus alis
Somnus, & incerto somnia pigra pede.

fulvis alis & *somnia nigra* perperam nunc legitur. apud Horat. Lib. II. Sat. I. *atris nox circumvolat alis*. de Alecto Virgil. VII. 408.

Protinus hinc fuscis tristis dea tollitur alis.

& apud Silium Lib. III. 324.

—— *Corus*
In media ora nives fuscis agit horridus alis.

noster Bell. Get. v. 201.

Famaque nigrantes succincta pavoribus alas.

HEINS. ita & Barthius in suo libro exstare testatus est. sed contra omnes codices talia obtrudere temerarium. nec video rationem, cur non *pigrae alae* somno possent adscribi, ut contra *veloces* Mercurio apud Ovid. Epist. XVI. 61.

Constitit ante oculos actus velocibus alis.

& Perseo apud eumdem IV. Met. 723.

Ille avidos morsus velocibus effugit alis.

Somno ergo, pigro deo, recte *pigrae alae* dantur, ut ita *pedes lenti, pigri, pigrae manus* aliis, *veloces, celeres* aliis pro sua cuique natura adtribuuntur. sic noster de Megaera, antithesi non ineleganti, supra Lib. I. 123.

Pigraque veloces per Tartara concutit alas.

Torpedini Idyll. III. 17. dat pigra flamina, quia ipsa est pigra,

Pigra venenatis effundit flamina venis.

contra *fulvas alas* tribui buboni non patitur Heinsius apud Ovid. v. Met. 546. ubi *ravas* praefert, quum tamen nocturna sit avis, & ideo recte nigrae ipsi alae adscribi possunt *furvae*, ut ibi in codice MS. esse Ciofanus testatur, & ut *furvas alas* pro *fulvis* Ovidio VI. Met. 707. reddit Broukh. ad Propert. III. v. 29. & ita Critici solent in his epithetis *pigra* & *nigra*, *fulva*, *fusca*, *furva* judicium variare, & haec mutare illis ut lubitum est. vide modo Broukh. notas ad Tibull. II. I. in fine, ubi de Somno alato plena manu agit. BURM.

326. *Ille diu curis*] *Instantibus curis*, ait Curtius, *agitant saepe per somnium species imminentium rerum*. CLAVER. pro vulgata *aeger*, *aegrum* Aldus & scripti fere omnes, quod frustra improbant viri docti. sic Ovid. Rem. Am. 129.

Cum dederit lacrimas, animumque expleverit aegrum.

& apposite Valer. Flacc. VI. 623.

Talibus aegra movens nequicquam pectora curis.

prior Leidensis *aegre*, etiam non male. HEINS. *aegre* lib. Barthii & Leid. *famulantibus* Exc. Voss. *diu a curis* lib. Barth. mihi *aeger* magis placet, cum diu insomnis jacuisset ob curas, tandem labitur in somnos. ita mox *anxius*. BURM.

327. *Vix*] *vir* Leid.

328. *Diras*] *duras* Oxon. & Leid. *adludere fortiter* Exc. Voss.

329. *Clarior una*] in Palatino *saevior*. HEINS. ita & Barthii liber.

331.

Anxius? haec requiem rebus finemque labori
Adlatura dies. omni jam plebe redibis
Altior, & laeti manibus portabere vulgi.
Has canit ambages. occulto fallitur ille
Omine, nec capitis ſentit praeſagia fixi.
Jam ſummum radiis ſtringebat Lucifer Haemum,
Feſtinamque rotam ſolito properantior urguet,
Tandem Rufini viſurus funera, Titan.
Proſiluit ſtratis, denſaeque capacia turbae
Atria regifico juſſit ſplendere paratu,
Exceptura dapes: &, quod poſt vota daretur,
Inſcribi propiis aurum fatale figuris.

Ipſe

331. *Labori*] *Timori* Lucenſ. eadem hic ambiguitas, quae in reſponſo Delphicae Phaemonoes Appio dato apud Lucan. v. 195.

——— *ſolusque quietem*
Euboici vaſta lateris convalle tenebis.

ubi per *quietem* mors, ut & hic, intelligitur. BURM.

333. *Laeti*] *laetis* lib. Barthii.

334. *Occulto*] *occulato* marg. Morini.

335. *Nec capitis fixi.*] At enim Artemidoro, ſomniantibus quid tale, portenditur diadema. CLAVER. *ſentit praeſagia fixi* Lucens. Gyrald. & quatuor alii. vulgo *fixi praeſagia ſenſit*. Vatic. *ſenſit praeſagia diri*. nec ſequor tamen. Hoc vult, quod Capitolinus in Pertinace, *caput ejus conto fixum milites in caſtra pertulerunt.* Notus mos ille veterum. noſter ipſe de Rufino infra. HEINS. *non capitis* Ald. *diri* marg. Iſing.

337. *Properantior*] *properantius* Exc. Wolf.

338. *Rufini viſurus*] *viſurus Rufini* Ald. *Rufini flumina* Exc. Wolf.

339. *Proſiluit ſtratis*] *Deſiluit* Lucenſ. non male. Feſcenninis tamen v. 126.

Tum victor madido proſilias toro.

HEINS. editiones priſcae omnes, praeter Claverianam, Blavianam, Elzevirii, & recentiores, non habent diſtinctionem poſt *Titan*, & conjungunt τῷ *proſiluit* &c. ſed male; non enim Titan in ſtratis jacere fingitur, ſed Rufinus. *proſiluit* vero non mutem. nam notat etiam ſimul ex cubiculo progreſſum ad ſocios & domeſticos, quum *deſiliens* poterit in cubiculo ſuo manere. ſic *penetralibus proſilire* VI. Conſ. Honor. 358. & I. in Rufin. 129. *proſilis* & *egreſſa* jungit. & ita paſſim alii. *deſiluit* eſt Gloſſatoris, non capientis vim praepoſitionis *pro*. BURM.

340. *Atria juſſit ſplendere*] Ad morem inſuetum; nam in atriis ſalutationes quidem fiebant, ſed convivia in coenaculo ſeu triclinio; ſed tamen epulae triumphales in atrio Capitolii exhibebantur: ex Zonara Lib. II. Annal. in Camillo, Faber Lib. I. Semeſtr. c. VI. & nonnihil Servius ad illud Maronis III. Aeneid. 353. *Illos porticibus rex accipiebat in amplis.* vide convivium Didus I. Aeneid. in fine. DEMPST. pro *regifico*, *mirifico* Leid. *peractu* etiam alter Leid. man. prim. mox *exceptura dies* Leid. idem. imitatur hic Val. Flacc. VI. 652. *menſaeque paratu regifico.* & Sil. II. 273.

Regifice exſtructis celebrant convivia menſis.

noſter IV. Conſ. Honor. 337.

Neu tibi regificis tentoria larga redundent
Deliciis.

iterum in Bell. Gildon. 181.

Splendet Tartareo furialis menſa paratu.

ſplendere in hac re proprium eſſe verbum diximus ad Phaedrum IV. 24. & ad Virgil. I. Aeneid. 637. ubi *regali luxu*, quem hic *regificum paratum* vocat. de voce *paratus* vid. ad Virgil. II. Aeneid. 61. BURM.

341. *Poſt vota*] id eſt, imperium ſuſceptum, cum vota ſuſcipiebant, quae inde poſt quinquennium, decennium &c. iterabantur. ut ſatis notum ex nummis & Hiſtoria Auguſta. non cepit Delphini interpres, qui explicat *poſt deſideria explicata*. obſcuriſſime. & male Claverius de Praefectura Praetorio capit, refutatus a Barthio, qui de Imperii conſortio recte explicat. BURM.

342. *Inſcribi aurum*] Hic notabis, quanta fuerit praerogativa Praef. Praetor. qui nummos aureos ſua figura cudere, ac donativum militibus more Imperatorum, dare conſtituerit. CLAVER. *Inſculpi* Lucenſ. Gyrald. & prim. Vatic. non audio. Juvenal. Sat. VI. 205 *ſcripto radiat Germanicus auro.* Mart. XI. Ep. 5.

Scriptus es aeterno nunc primum Jupiter auro.

Ovid. Epiſt. XIV. 128.

Scriptaque ſint titulo noſtra ſepulcbra brevi.

quae ibi vera lectio, non *Sculptaque*. ſic & Statius Lib.

Ipse salutatum reduces post proelia turmas
Jam regale tumens, & principe celsior, ibat,
Collaque femineo jactabat mollia gestu,
Imperii certus: tegeret ceu purpura dudum
Corpus, & ambirent ardentes tempora gemmae.
Urbis ab angusto tractu, qua vergit in Austrum,
Planities vicina patet. nam cetera Pontus
Circuit, exiguo dirimi se tramite passus.
Hic ultrix acies, ornatu fulgida Martis,
Explicuit cuneos. pedites in parte sinistra
Consistunt: equites illinc poscentia cursum
Ora reluctantur pressis sedare lupatis.
Hinc alii saevum cristato vertice nutant,

Et

Lib. I. Silv. I. 100. *Apelleae cuperent te scribere cerae.* HEINS.

345. *Jactabat mollia gestu*] Ita scripti fere omnes & editiones nonnullae. *gestabat* antea legebatur, quod durum propter τὸ *gestu*. Ovid. Met. III. 726.

Collaque jactavit, crinemque per aëra movit.

Varro Eumenidibus,

—— *tibi nunc semiviri*
Teretem comam volantem jactant tibi Galli.

jacere dixit Catullus de Berecinthia, Carm. LXIV. *capita Maenades uda jaciunt hederigerae.* sic legendum, non *vi jaciunt*. Tacit. XI. Annal. 31. *Ipsa crine fluxo thyrsum quatiens, juxtaque Silius edera vinctus, gerere cothurnos, jacere caput.* Lucensis tamen *solvebat*. optime. sic *luxu solvi*, quo verbo eleganter effeminatos ac molles Rufini gestus expressit. sic *molli languore solutus* apud Nasonem XI. Met. 648 HEINS. *jactabat* etiam Exc. Wolf.

346. *Purpura*] Martialis, *Non quicumque capit saturatas murice vestes*, ac Praefectura Praet. teste Eunapio, βασιλεία ἐστὶν ἀπόρφυρος. Sane olim apud nos Major Palatii dici potuit, Ἔπαρχος τῆς βασιλικῆς αὐλῆς. Cedrenus de Rege Fr. ait, Πρόσωπον ἔχειν γνώμην αὐτοῦ καὶ τοῦ ἔθνους εἰς πάντα πράγματα. Quod quidem nihil derogat Monarchiae, sub cordato principe, qui instar est summi magistratus, alter vero judicis dati. CLAVER.

Tegeret seu purpura dudum Corpus] *Tutum* Claverius cum Schedis apud me Gudianis. *mundum* Excerpta Pomponiana. tert. Vatican. Palatin & quatuor alii *nudum*. unus *mundum*. viderint acutiores. HEINS. Nihil video in vulgata lectione quod moretur. ibat fastu imperatorio, quasi jam dudum fuisset Augustus. & purpuram & gemmatam coronam gessisset. *nudum* Vicetin. Colin *mundum* Parm. mox *alis ardentes ambirent. tegit & ceu* Exc. Wolf. BURM.

347. *Gemmae*] Quasi imperiali diademate cingeretur. DELR

348. *Urbis ab angusto*] Constantinopolis tribus partibus mari alluitur, estque paeninsula, quam efficiunt Pontus, Bosphorus, Propontis. vide Socratem. CLAVER.

Qua] *quae* Vicetin. Parm. Ald. Colin.

350. *Tramite*] pro *tramite*, *limite* Lucens. HEINS. *limite* Exc. Voss. *eximio dirimit* Vicetin. idem hic dicit quod Lucanus VI. 25. de Dyrrachio,

Exiguo debet, quod non est insula, colli. BURM.

351. *Fulgida ferri*] Ex veteri libro reposui *lucida Martis*. agit autem de cataphractis militibus, de quibus postea latius. DELR. *Martis* Aldus & plerique scripti. placet. *ornatum Martis* arma vocat. *ornatu lucida Martis* Schedae Gudianae. HEINS. *lurida* & *lucida* libri Barthii. *Martis* Exc. Wolf. sic in *ferro* & *marte* variant libri apud Ovid. VI. Met. 464. & XIII. 255. BURM.

353. *Consistunt*] *constituit* Exc. Voss. *illic* multi. mox *ora reluctantum* Exc. Voss. & *sudare* Isingr. pro *sedare*. *sudare* liber Barthii.

355. *Hinc alii saevum &c.*] *Hic* Leidenses, Pulm. & edd. Vicetin. Parm. Ald. Colin *senium cristato* lib. Barth. & Vicetin. *nudant* Lovan. *senium mutant* Vicetin. suspectus locus, nec a librario illud *senium mutant* proficisci potuit posset explicari, sordes, & incultum horridumque habitum, quem in itinere habuerunt. nunc mutant cristatis galeis & fulgentibus armis & veste versicolore. iter facientes, horrore capitis & comarum senes, nunc cristatis galeis in juventutem rediisse videbantur. conferenda illa Rutilii Lib. I. 115. ubi Romam adloquitur,

Erige crinales lauros, seniumque sacrati
Verticis in virides, Roma, refinge comas.

 ubi

Et tremulos humeris gaudent vibrare colores,
Quos operit formatque chalybs. conjuncta per artem
Flexilis inductis animatur lamina membris,
Horribilis visu. credas simulacra moveri
Ferrea, cognatoque viros spirare metallo.
Par vestitus equis. ferrata fronte minantur,
Ferratosque levant securi vulneris armos.

Divi-

ubi vide commentatores, & ita serpens positis exuviis juvenescens *senium* deponere dicitur. vid. Barth. ad Stat. IV. Theb. 97. BURM.

357. *Quos operit*] Adscribere lubet Marcellini verba (ex Lib. XXV. cap. I.) huic loco multum lucis allatura. sunt haec: *Erant autem omnes catervae ferratae, ita per singula membra densis laminis tectae, ut juncturae rigentes compagibus artuum convenirent. humanorumque vultum simulacra ita capitibus diligenter aptata, ut imbracteatis corporibus solidis, ibi tantum incidentia tela possint* (malo *possent*) *baerere, qua per cavernas minutas & orbibus oculorum adfixas parcius visitur, vel qua per supremitates narium angusti spiritus emittuntur.* DELR.

Formatque chalybs] Egregia descriptio, cui adjungas locum Ammiani Lib. 25. Livius horridum militem esse vult, non caelatum auro aut argento, sed ferro & animis fretum, ideo forte Plutarchus adserit, non adeo ridiculam fuisse Diomedis & Glauci permutationem. CLAVER. *firmatque* Oxon. *quos* ad *humeros* non *colores* referendum. *format*, id est ipsa membra exprimit. BURM.

Conjuncta] *convicta* Lucens. forte *convincta*. Heins. *per artus* Tholosan.

358. *Hamatur lamina*] Est hoc insignis sciolorum audaciae vestigium, qui cum *animatur*, quod in MSS. & veteribus impressis cernitur, intelligentia non assequerentur, insulse substituerunt *hamatur*, quod nihil genii continet. secus ac *animatur*. membra etenim humana armis, id quod anima corpori, praestant. DELR. Mart. Ant. Delrio in suis notis, & in Senec. Trag. Troade, dum nimis temere & impudenter alios reprehendit, inscitiam suam ostendit. *hamare* enim quid sit non intelligit. *Animatur* legit Delrio, quam, inquit, lectionem Pulmannus in contextum recipere debebat. PULMANN. Quidam malunt *Animatur*. ego lectionem antiquam retinui. *Hamatos ungues* dixit Ovidius Li. XII. Met. sed Lucretius Lib. II. magis ad rem, *Aut magis hamatis inter se perque plicatis*. quae plane conveniunt loricae nexili sive annulatae. Idem, *junctura horum optima constat*. Est etiam quasi ut annellis, hamisque plicata. Virgilius pulchre III. Aeneid. 467. *Loricam consertam hamis, auroque trilicem*. Ne vero te lateat, in veteri codice non fuit aspiratio. *Animatur* vero non parum habet gratiae, quae cum pulchre eniteat in sequentibus dilata est, non etiam ablata: vide autem nummos veterum Impp. dices nos non falli judicio in loricae descriptione, sive Annellis, sive squamis censeatur. sed figurae Diocletiani & Maximiani id satis indicant, ut alias omittam. CLAVER. Laminarum mentio frequens in loricarum descriptione, ex iis enim consertae erant. Turneb. XXIX. Adversf. 35. Servius ante illum ad V. Aeneid. *Levibus huic hamis consertam, auroque trilicem.* Stat. IV. Theb. *ter insuto servant ingentia ferro pectora.* Virgil. IX Aeneid. 707. *nec duplici squamma lorica fidelis & auro Sustinuit.* Laminarum sane aliae squamas referebant, aliae hamos. pro squammis puto nostrum dixisse *laminas*. Sidonius: *sutilis illi Circulus impactis loricam texuit hamis.* quaere plura apud Lipsium de Militia Romana Lib. III. Dial. 6. DEMPST. Miror, qui hanc lectionem *hamatur* mordicus tuentur, non adduxisse Silii ista Lib. V. 139.

Loricam induitur, tortos cui nexilis hamos
Ferro squama rudi permixtoque asperat auro.

animatur tamen cum veterrimis libris legendum probavi Lib. III. de Rapt. 386. vidit & curis secundis Barthius, & egregie locis Claudiani prorsus similibus adductis veram lectionem asseruit, qui hoc loco consulendus omnino. HEINS. *Hammatur* Leidens. vid. Rutgers. III. Var. Lect. 3. Schott. II. Observ. 55. sed *animatur*, ut & Exc. Wolf. vera lectio, quia lamina illa videbatur cutis corporis vivi; nam loricae illae flexiles nihil impediebant singulorum membrorum & juncturarum motum naturalem. BURM.

Cognatoque] *cognatosque* Ald. *cognato* hic est, quasi corpori metallum simul adnatum esset, ut cutis. BURM.

362. *Ferratosque levant armos*] Cataphractos describit, quorum armatura ex solido ferro. de quibus forte noster de III. Honor. Conf. 134.

——— *praestringit aena*
Lux oculos, nudique seges Mavortia ferri.

& apertius VI. Conf. 569.

Ut chalybe indutos equites, & in aere latentes
Vidit cornipedes; quanam de gente rogabat
Ferrati venere viri?

Ve-

Diviso stat quisque loco. metuenda voluptas
Cernenti, pulcherque timor; spirisque remissis
Mansuescunt varii vento cessante dracones.
Augustus veneranda prior vexilla salutat.
Rufinus sequitur, quo fallere cuncta solebat
Callidus adfatu, devotaque brachia laudat
Nomine quemque vocans: natosque patresque reversis

Nun-

Veget. Lib. III. cap. 6. & Propert. III. El. 9.

Ferreus armato neu cataphractus equo.

erant ergo hi equites tantum, quos Livius Lib. V. in fine IV. Decad. *loricatos* vocat. & Lib. VII. *Histria millia*, ait, *peditum loricatorum*, *cataphractos ipsi vocant*, *adjunxit*. iidem *cataphractarii* dicuntur a Pollione in Claudio secundo: sed & *Clibanarii* Lampr. in Alex. Severo. videatur Saluft. Hist. Lib. IV. apud Nonium cap. XVIII. & Serv. ad illud Maronis XI. Aeneid. 770. *Spumantemque agitabat equum*. DEMPST. pro *movent*, *levant* Lucens. & Vatic. cum tribus aliis. recte. nam *moveri* jam praecesserat. initio Raptus vs. 13. *Colla levant adtrita jugis*. Bell. Getic. 51.

Securas jam Roma levat tranquillior arces.

Stat. III. Theb. 497. *sic fatur & alto Membra levat scopulo*. ut quidem in scriptis. HEINS. *vulneris artus*. Exc. Voss.

363. *Et jusso*] meus MS. *diviso*. DELR. In simulatis belli ludicris ita exercebantur tyrones, ut non magis loco cedere, aut stationem deserere liceret, quam si res vera ageretur. Asconius ad illud II. Catilinariae: *loco ille motus est*. deseruisse autem stationem in acie capitale. sed nota haec sunt. DEMPST. Codices complures *Diviso stat quisque loco*. quod verum videri supra jam monuimus vs. 25. vulgo *Et justo*, unde *Ut jusso*, vel *justo* non inconcinne elicias. *Diviso* tamen malim. Capitolin. Marc. Anton. *Senatus populusque non divisis locis*, *sed in una sede*, *propitium Deum dixit*. Corippus Lib. IV.

Divisum in turmas atque in sua corpora vulgus.

Noster Nupt. Honor. 205. *Divisa properate manu*. III. in Stilich. 275. *Acceleret divisa manus*. Caeterum in primo Vaticano pro diversa lectione, *Dimenso stat quisque loco*. eleganter profecto. quomodo apud Virgil. Georg. II. 284.

Omnia sint paribus numerus dimensa viarum.

& apud eumdem I. Georg. 231. *orbis certis partibus dimensus*. Barthius emendat, *Ut jusso stat quisque loco*. HEINS. *Et jusso* Vicetin. Parm. Ald. Isingr. Colin. utraque lectio defendi potest. sed tamen librario potius *jusso* in mentem venire potuisse, quam *diviso* crediderim. sic *juventus vastos ambit divisa penates* apud Lucan. X. 484. id est locis diversis, non in unum coacta. BURM.

364. *Cernenti*] *Cernendi* Lovan. Exc. Voss. Pricaean.

Pulcherque timor] Elegans locus. Pacatus de Theodosio: *populus visendi studio blandam tibi faciebat injuriam*; eadem figura, si non eodem sensu. CLAVER.

365. *Dracones*] Erant signa hastis infixa, ut Aquilae, non ignota Indis, ac Persis & aliis gentibus. Caeterum puto id Romanos fecisse in memoriam Aesculapii, de quo Ovidius in Metam. Plin. Draconem ejusmodi ad sua tempora tradit propagatum fuisse, sed fraudem detegit Prosper Aquit. cum ait mechanica arte formatum fuisse, gladium verò ore gestabat oculis gemmeo fulgore rutilantibus, cui virgines misellae ac jamjam in specum inopinato lapsurae devovebantur. Propertius haec fere attingit, sed hanc machinam religiosus quidam vir Stilichoni ob meritum cognitus, subvertit. In epistola vero Constantini Imp. ad Eusebium cave credas hunc intelligi Draconem Dei providentia de communi administratione depulsum; Maxentius enim fuit, atque eo nos traxit Historiae voluptas, & hic Poëta ad Historiam pertinet. CLAVER.

366. *Augustus vexilla salutat*] Arcadius scilicet labarum salutat venerandum propter crucem, sive nomen Christi. neque enim Dracones veneratur Christianus Imperator, ut Artabanus ille, qui adoravit Aquilas & Caesarum imagines. inde tamen haud probaveris, Poëtam hunc jam tum fuisse orthodoxum, nisi ex parte. Ne vero mireris Dracones cum Labaro misceri, Prudentium habes auctorem fide dignum, ubi de Honorio & Stilichone ad pugnam euntibus,

—— *Prima hasta Dracones*
Praecurrit, quae Christi apicem sublimior effert.

Labarum autem hic Poëta non recipit ob novitatem dictionis, atque alia mente forte, quam Julianus Imp. CLAVER. *Arcadius* marg. Isingr. ed. Claver.

367. *Qui fallere cuncta solebat*] *Quo* Barthius. confirmat Vaticanus primus. HEINS.

369. *Nomine quemque vocans*] *Vocat* Luc. Gyrald. & prim. Vatic. HEINS.

Natosque patresque &c.] Milites apud Tacitum neque conjugiis suscipiendis, neque liberis alendis assue-

Nuntiat incolumes. illi, dum plurima ficto
Certatim fermone petunt, extendere longos
A tergo flexus, infperatoque fuprema
Circuitu fociare parant. decrefcere campus
Incipit, & clypeis in fe redeuntia junctis
Curvo paullatim finuantur cornua ductu.
Sic ligat inmenfa virides indagine faltus
Venator: fic adtonitos ad litora pifces
Aequoreus populator agit, rarosqus plagarum
Contrahit anfractus, & hiantes colligit oras.
Excludunt alios. cingi fe fervidus ille
Nefcit adhuc, graviterque adprenfa vefte morantem
Increpat Auguftum: fcandat fublime tribunal:
Participem fceptri, focium declaret honoris.
Quum fubito ftringunt gladios. vox defuper ingens
Infremuit: Nobis etiam, deterrime, nobis

Spe-

affueti. Claudius vero Imperator miljtibus, quia uxores habere non poterant, jus maritorum ex lege indulfit, ut Dio probat. CLAVER. *notos* Vicetin. Ald. Parm. *natumque patremque* lib. Barthii.

371. *Extendere longos*] Non *intendere* Luc. & Gyrald. iidem pro *amplexus*, *flexus*, quod praefero. HEINS. *extendere* Heinfius in primis editionibus. fed *intendere* placuit deinde. vid. ad Val. Flacc. VII. 114. fed *extendere* eft explicare, evolvere agmen in orbem, quo eum cingerent. BURM.

376. *Virides indagine faltus*] fic Raphelengius ex veftigiis Ifingriniani libri, quod a Lucenf. Gyrald. Vatic. & quinque aliis confirmatur. vulgo *virides filvas.* nofter III. de Rapt. 203. *nec virides audebat vifere faltus.* apud Maronem IV. 122.

Dum trepidant alae, faltusque indagine cingunt.

Ifingrinus *Venetos faltus*, ut *Venetos montes* Fefcenninis v. 48. dixit. fic & *Libyci faltus* Bell. Gild. 356. & *Calabri faltus* apud Silium VII. 365. *immiffa* etiam *indagine* pro *immenfa* Ifingrinus, quod de nihilo non eft. etfi *vaftam indaginem* a Lucano Lib. VI. 42. dici fciam. ubi male *vaftas feras.* Idem Lib. III. 426.

Hanc jubet immiffo filvam procumbere ferro.

vide notas Conf. Manlii vs. 331. HEINS. fed *immittitur ferrum* & fimilia, obvia funt. fed indagine cingitur faltus. quare *immenfa* praefero. & faepe vox in *immiffam* tranfiit. ut apud Ovid. V. Met. 338. & alibi. *immiffa Venetos* marg. Marcilii. *faltus* etiam Exc. Wolf. BURM.

279. *Hiantes oras*] *biantia colligit ora* Oxon. pro varia lectione.

380. *Excludunt alios*] Haec dependent ex comparatione, ut enim pifcator minufculos pifces rejicit in aquam, & quafi excludit, ut opimiorem praedam retineat, fic militum corona involvit Rufinum hujus rei imprudentem. hic vero lux aliqua per me Claudiano adfulfit, ni fallor. CLAVER. forte *excludens.*

Cingi fe fervidus ille] *Angi* in quinto Vaticano. HEINS.

381. *Apprenfa*] *appreffa* Exc. Voff.

382. *Arcbadium*] Vetus liber habuit afpirationem, eamque omnes fere Graeci agnofcunt, quafi non ab Arcadia, afinorum nutrice, fed ἀπὸ τῆς ἀρχῆς deducatur, quod eft fane pulchrius. unde in nummo Cujacii haec olim notavimus ΑΡΧΑΔΙΟΣ ΕΥΣΕΒ. At veteres Infcriptiones, quae Romae, & numi in Italia cufi, aliter fere fe habent. utrum malis, elige. CLAVER. pro *Auguftum* & hic *Arcadium* marg. Ifingr. *fcandit* & *declarat* Oxon.

384. *Gladios*] *enfes* Exc. Voff.

385. *Nobis etiam, deterrime, nobis*] Malo *teterrime*, quod poftea confirmavit quintus Vaticanus. Ita enim in Codice Theodofiano Rufinum vocant Arcadius & Honorius A. A. *Ne unius viri illuftris tantum valeat temporalis offenfio teterrimi judicis inimici.* nam Tatianum Rufinus profcripferat. nofter Lib. II. de Rapt. 214. *teterrime fratrum.* ubi fimiliter peccant quidam codices. neque infrequens ea Ciceroni vox. fic in Epiftolis, *vir clariffimus ab homine teterrimo occifus eft.* & Lib. I. Tufc. Quaeft. *Ille omnium penditorum ita fimilis, ut effet facile teterrimus.* HEINS. fic Prudent. Hymn. X. 451. *milites teterrimi.* eadem variatio apud Quintil. Decl. II. 5. & XIV. princ. Horat. I. Sat. III. *teterrima belli caufa.* BURM.

386. *Fa-*

Sperasti famulas inponere posse catenas?
Unde redî nescis? patiarne audire satelles,
Qui leges aliis, libertatemque reduxi?
Bis domitum civile nefas: bis rupimus Alpes.
Tot nos bella docent nulli servire tyranno.
Diriguit. spes nulla fugae. seges undique ferri
Circumfusa micat. dextra laevaque revinctus
Haesit, & ensiferae stupuit mucrone coronae.
Ut fera, quae montes nuper dimisit avitos,
Altorumque exsul nemorum damnatur arenae
Muneribus, commota ruit: vir murmure contra

Hor-

386. *Famulas catenas*] alludit ad ritum triumphi in quo captivi catenati ducebantur, procul amoto pristinae dignitatis statu. Tibull. I. El. VII. princ. & Lib. IV. ad Messalam, *Libera Romanae subjecit colla catenae.* Sidon. Carm. II. in fine. *captivos vincture novos.* Propert. Lib. II. El. II. Ovid. IV. Trist. Eleg. II. II. de Pont. El. I. & Lib. II. de Art.

Ibunt ante duces onerati colla catenis.

Author Consolationis ad Liviam:

Aspiciam regum liventia colla catenis.

Stat. I. Sil. V. II. Flor. III. I. in fine de Jugurtha. hinc est quod Varro Lib. IV. de Ling. Lat. *victoriam a vinciendo* dictam tradat. & post eum Isidorus Lib. X. in *pervicax*. Rufinum ergo arguit, eadem feritate in cives utentem, qua alii in hostes belli jure atque aequo Marte devictos fuissent usi. DEMPST.

387. *Unde redî nescis*] mens ignora ex Italia, ubi tyrannos debellavi, redire? DELR. pro *redii.* sic usus Statius, apud quem etiam *ini* non semel pro *inii.* vides quid possit una vocula, imo una literula. sane totus hic locus duxerat caliginem, absque hac monitione fuisset. verba sunt Gainae, quem alii Scytham, alii Celtam perhibent. redibat autem ab Italia, ubi cum Theodosio anno superiore Alpes fregerat, id est Eugenium. Fuit inter primos belli duces in illa expeditione. caetera Stilichoni deditus, & qui Rufini caede ipsum ulcisci non dubitaverit, ut vides. CLAVER. *redii* vero dictum pro *redierim*, ut hodie eo modo uti solent. sed apud Ovid. XV. Ep. 4.

Hoc breve nescires unde veniret opus?

ut ibi vulgo legitur, nec male. X. Met. 736. *Quod facis ignorat*, ubi nihil mutandum. vid. ad Lucan. I. 126. BURM.

388. *Aliis*] *alias* Leid.

389. *Bis domitum*] Semel contra Eugenium & semel contra Maximum. *domitum* MS. vel sic, vel *domui*. DELR. *domui* prim. Vaticanus & quinque alii. *servile nefas* tertius Vatic. HEINS.

394. *Quae nuper montes amisit*] Ita tres Lugdunenses, MS. vero cum caeteris *dimisit*. DELR. *montes nuper dimisit avitos* primae editiones. scripti fere omnes, *nuper montes dimisit.* vulgo *montes amisit.* quomodo & prim. Vatic. nos Aldinam lectionem expressimus, & libri Oxoniensis. HEINS.

395. *Exsul*] Aliter MS. nempe *jugum*. ut etiam a verbo *dimisit* dependeat. DELR. *jugum* etiam liber Barthii.

396. *Muneribus commota*] Hoc pacto Basileen. & tres Lugdun. Vicetin. *vulneribus commota.* Vet. V. German. *verberibus commota.* ego, quod in simili variatione facere soleo, manuss. sequor, praesertim si nihil mendosi prae se ferant, ut hic, *vulneribus convicta.* DELR. *verberibus* in veteri codice, cum in aliis, *muneribus*, quod est ineptum. Stat. Lib. V. de fera quae, *Tardius arma movet, stimulisque & verbere crebro In mores negat ire suos.* CLAVER. *Munus* proprie ad gladiatores spectat, qui liberalitate summa magnificentiaque conducti populum recreabant. Ict. L. liberti §. Lucius ff. de Annuis leg. & Modestinus L. 16. ff. de Usu & Usufr. Legat. Quod autem de bestia arenae damnata dicit, adverte matutina spectacula, ferarum commissiones, meridiana hominum fuisse. Martial. *Matutinarum non ultima praeda ferarum.* Ovid. XI. Metam. Fab. I. *Ut matutina cervus periturus arena.* Senec. Epist. VII. *mane Leonibus & ursis homines, meridie spectatoribus suis objiciuntur.* Lib. III. de Ira cap. ult. *videre solemus inter matutina arenae spectacula, tauri & ursi pugnam inter se.* Symmach. Lib. II. Epist. 36. arena vero est theatrum, cujus solum arena sternebatur, vel ne sanguis horrorem incuteret, vel ne pugnantes laberentur. DEMPST. *Muneribus* Isingr. Lucens. prim. Vatic. multi alii, *Verberibus.* quidam etiam *Vulneribus.* frustra. nos vulgatam veram praestamus, quae ab interpretibus sollicitari non debuit, praesertim cum a scriptis nonnullis confirmetur. Perperam enim damnarunt elegantissimam hanc lectionem Claverius & Barthius, hic

dum

Hortatur, nixusque genu venabula tendit.
Illa pavet ſtrepitus, cuneosque erecta theatri
Reſpicit, & tanti miratur ſibila vulgi.
Unus per medios audendi pronior enſe
Proſilit exſerto, dictisque & vulnere torvus.
Hac petit, hac Stilichon, quem jactas pellere, dextra

Te

dum *vulneribus* cum ſcriptis nonnullis legit prava interpunctione deceptus: ille *verberibus*, quomodo & Iſingrini codex & Vaticanus cum tribus aliis. ſed nec Delrius audiendus, qui ex ſuo libro *Vulneribus convicta*, ſcribendum ait. nam *commota* non mutandum, ideſt irata, de qua voce dicemus ad Lib. II. in Eutrop. 287. *Munera arenae* ſpectacula vocabantur, ſive quidquid in arena exhibebatur. ita & Lucan. Lib. IV. 708.

——— veluti fatalis arenae
Muneribus non ira vetus concurrere cogit
Productos: odere pares.

Manilius Lib. IV. 225.

Nunc caput in Martem vendunt & munus arenae.

quomodo ſcribendum eſſe cenſeo. nunc legitur *in mortem vendunt & funus arenae.* ſic & *munera* feras ipſas in arena exhibendas noſter vocat, Lib. III. in Stilich. 284.

Pacet muneribus montes, ut legibus urbes.

ita enim verſum corruptiſſimum ſcribendum eſſe ſuo loco monebimus. Prudent. Lib. I. contra Symmach. 263.

Funditur humanus Latiari in munere ſanguis.

Ovid. I. Art. Am. 170. ubi de Circenſibus ſpectaculis,

Saucius ingemuit, telumque volatile ſenſit,
Et pars ſpectati muneris ipſe fuit.

ita optimae membranae, vulgo *ſpectati vulneris.* HEINS. *vulneribus commota* Exc. Wolf. a m. prim. Pulm. Cod. & ed. Vicetin. Colin. vid. Doctiſſ. Markl. ad Stat. V. Silv. I. 21.

399. *Diſpicit & tanti*] ſic in veteri codice. alii habent *Deſpicit*, quod ſane arguit merito judicioſus Scaliger Lib. V. Poët. Notabis, inquit, elocutionem: non *deſpicit*, ſed *ſuſpicit*, non contemnit, ſi pavet. *Tanti* non ſatisfacit. Ego vero huic loco medicinam fieri credo unius literae mutatione; nam *diſpicere* ſatis aptum, quoad illud *tanti* videbis eodem plane modo apud idoneos auctores? apud Corippum, *ferae populorum millia circum Suſpiciunt, magnoque metu miteſcere diſcunt.* CLAVER. *Reſpicit* Lucens. Gyrald. prim. & ſec. Vatic. vulgatum *Deſpicit* merito vapulavit Scaligero libris de Re Poëtica. Claverius ex veteri libro *Diſpicit*, ſed non perſuadet. verbum *reſpicere* pavorem ferae eleganter exprimit. HEINS.

Vulgi.] Hic deſignantur ſpectacula Romanorum. Tacitus ait: *Romanos voluptatibus adverſus ſubjectos valuiſſe, quam armis.* Exſtat vero apud Dionem locus, unde colligas non ſine prudentia & ratione ejusmodi munera eſſe edita: *Συμφέρει γὰρ ἀεὶ ταῦτα τὸν δῆμον ἐνδιατρίβεσθαι.* CLAVER.

* 400. *Audendi pronior*] Heinſius conjicerat *promptior.* male. vid. infr. 465. ſed & ita Sueton. Galb. 22. *pronior libidinis.* ubi vide quae notavimus. BURM.

Enſe Proſilit exſerto] Non aliter ſcripti meliores, nec audiendi qui vulgatum *erecto* tuentur. Ovid. III. Faſt. 814.

Enſibus exſertis bellica laeta Dea eſt.

Statius, *fulgentemque exſerit enſem.* & alibi, *exſertum dimittere dicitur enſem.* Lib. XI. Theb. *ut exſertos enſes & caede recenti Arma rubere notant.* Silius Lib. XI.

Donec ad exſertos enſes fidiſſima tela
Deventum.

ita enim ſcribendum, quidquid Dausquejus obloquitur. eodem verſu malim *& lumine torvus*, quam *vulnere* cum Patavino. HEINS. *exſerto* Exc. Wolf. a m. ſec. *lumine* etiam Aldus. rectius non enim vulneratus erat, niſi vulnus capias, quod inferre ſtricto enſe Rufino meditabatur. ſed ita *voces* & *vulnus* pro enſe ſumi, ut ita pro telo quocumque, quo vulnus infertur. vid. ad Virgil. II. Aeneid. 436 & 529. *exſerto* neſcio an probandum, nam jam ſtrinxerant vs. 384. nunc ille unus erigit gladium exſertum. mihi *erecto* non diſpliceret. BURM.

402. *Hac petit, hac Stilicho*] Mendoſe haec hactenus legebantur. nos priorem Leidenſem & duos alios ſecuti ſumus. Alii nonnulli, *Impetit*, quos inter primus Vaticanus. Reliqui cum vulgatis *Appetit hac Stilico.* quod frigidum. Neque melius quod in Iſingriniano libro *Appetit heu.* aut Oxonienſi *Impetit hac.* miram vim habet haec repetitio, ut apud Virgilium XII. Aen. *Pallas te hoc vulnere Pallas Immolat.* quod imitatus Statius Lib. IX. Theb. *— ſaevoque protervam Abſtulit enſe manum. ſimul increpat: hanc tibi Tydeus, Tydeus ipſe rapit.* Seneca Thyeſte v. 916.

Ne parce potu. reſtat etiamnum cruor
Tot hoſtiarum. veteris hunc Bacchi color
Abſcondet, hoc, hoc menſa claudatur ſcypho.
Mixtum ſuorum ſanguinem genitor bibat.

Hercule Oetaeo v. 813.

——— dumque tremebundum manu
Tenuit cadaver, Hac manus, hac, inquit, ferar
O fata victus? Herculem perimet Lychas?

ſic uterque locus ex optimis membranis Mediceae Bibliothecae reſtituendus. HEINS. *appetit heu Stilicho* marg. Iſingr. *impetit* Exc. Wolf.

430.

Te ferit: hoc abſens invadit viſcera ferro.
Sic fatur, meritoque latus transverberat ictu.
Felix illa manus, talem quae prima cruorem
Hauſerit, & feſſi poenam libaverit orbis.
Mox omnes fodiunt haſtis, artusque trementes
Dilaniant. uno tot corpore pila tepeſcunt:
Et non infecto puduit mucrone reverti.
Hi vultus avidos, & adhuc ſpirantia vellunt
Lumina: truncatos alii rapuere lacertos.
Amputat ille pedes, humerum quatit ille ſolutis
Nexibus: hic fracti reſecat curvamina dorſi.
Hic jecur, hic cordis fibras, hic pandit anhelas
Pulmonis latebras. ſpatium non invenit ira.

Nec

403. *Te ferit*] Sarcasmos elegans, eadem paene figura Quadratus occultum gladium propere educens ad Commodum Imp. dixit: *Hoc te Senatus donat.* Claver.

404. *Sic fatus*] ex veteri libro *fatur*. Delr.

Meritoque] *Meritumque* marg. Iſingr. Oxon. & Exc. Wolf.

406. *Poenam orbis feſſi*] Rufinus enim adeo fuit oneri & poenae Orienti, ut *poena* ipſa dici meruerit. ſic Eutropius dicitur *Eoum crimen*. Claver.

Liberaverit] MS. cum aliquot excuſis lectio germana huic carmini eſt *libraverit*, longe jaculatus ſit. Delr. *Libaverit* vetus liber, quod Schedae P. Gnoſſi viri eximii, & Mirandulae excerpta praeferunt. alias, *libraverit*, & quod nimis ineptum *liberaverit*. eadem figura Virgilius XII. Aeneid. 376. dixit, *degùſtat vulnere corpus*. *libraverit* tamen defendi poteſt, utcumque non etiam ante poni. Claver. *Libare* eſt deguſtare & leviter attingere. ut velit Claudianus, illam eſſe felicem manum, quae prima levi aliquo vulnere inflicto, vel cutem perſtrinxerit, gravioribus vulneribus exemplum ſubminiſtratura. Sunt qui legant *libraverit*, pro longe ejaculatus erit. Dempst. *Libaverat orbis* cum Aldino codice & veteri Claverii libro, & ex noſtris Rottendorpiano, legendum. neque aliter pro diverſa lectione Pricaei codex. nec Lucenſis diſſentit, in quo *livaverit*. vidit & veram lectionem Barthius. vulgo inſulſe *libraverit*. ſimiliter Silius corrigendus Lib. IX. 524.

Bisque Dei ſummas libavit vertice criſtas.

nam vetus editio & ſcriptus codex *libravit*. vulgati *vibravit*. Stat. Theb. V. 586.

——— *moti tamen aura cucurrit*
Fulminis, & ſummas libavit vertice criſtas.

non *libravit*, quod in plurimis ſcriptis exſtat. Theb. VIII.

—— *mortemque invenerat haſta:*
Sed prohibet, paulumque humeri libare ſiniſtri
Praebuit, & merito parcit Tritonia fratri.

Heins. *litaverit* lib. Barth. *liberaverit* marg. Marcil. Ceterum nota haec Demſteri, quae in editione Elzeviriana exſtat, non reperitur in Demſteri editione.

408. *Pila*] *tela* Exc. Voſſ. MS. Pulm. & Barth.

409. *Infecto*] *infeſto* Claver.

410. *Hi vultus avidos*] Mirum ſupplicium, inauditaque barbaries, & vix credibilis, niſi fidem faceret Procopius & alii illius ſeculi ſcriptores, ita periiſſe Rufinum. Dempst. *Rabidos vultus* Lucenſ. & Gyraldi liber. utrumque probum. ſic ſupra libr. I. *rabidum* Rufini *ingenium* vocat, ubi plura diximus. pro *artusque trementes*, ſeptem ſcripti *artusque nefandos*. Heins. forte *pavidos*. nam ſupra *diriguiſſe* dixit & *haeſiſſe*, & in comparatione de fera *pavet ſtrepitu*. nec veroſimile rabiem praetuliſſe in morte Rufinum, ſed pavorem. ſemper enim inertem exhibet. & ita *artus trementes* poſſunt capi. confundi has voces vidimus ad Nemes. Cyneget. 100. *artusque nefandos* etiam Vicetin. Burm.

413. *Hic*] *hinc* Leid.

Reſerat curvamina dorſi] *reſecat* legendum videtur. & ſic Moreti alter. *confinia dorſi* etiam membranae Iſingrini. quomodo ſupra *geminae confinia librae*. mox *anhelas*, non *anheli*, Aldus & ſcripti omnes. Heins. ſed Lucan. I. 622. *pulmonis anheli fibra patet*. *hanelas* Oxon.

414. *Hic jecur*] Hoc vero eſt *membra articulatim dividere*, ut Cicero loquitur. ad hunc locum pertinet verſus ille Jambicus: Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. *Ut lapſa quercus omnis hanc homo ſecat.* denique mus virum improbum etiam infeſtat, deducto a Graecis proverbio, quod turris non procul a Moguntia in Rheno ſita (ſi fas) indicat. Claver.

416.

Nec locus est odiis. consumto funere vix tum
Deseritur, sparsumque perit per tela cadaver.
Sic mons Aonius rubuit, quum Penthea ferrent
Maenades, aut subito mutatum Actaeona cornu
Traderet insanis Latonia virgo Molossis.
Criminibusne tuis speras, Fortuna, mederi?
Et male donatum certas aequare favorem
Suppliciis? una tot millia morte rependis?
Eversis agedum Rufinum divide terris.
Da caput Odrysiis: truncum mereantur Achivi.
Quid reliquis dabitur? nec singula membra peremtis
Sufficiunt populis. vacuo plebs obvia muro,

Jam

416. *Consumto funere vix tum*] Legendum *vixdum*, quomodo apud Statium Theb. VI. 469.

Vix dum coeptus equis labor, & jam pulvere quarto
Campum ineunt. Lucensis tamen & Isingrinianus argute, *victor*, quomodo & Vaticanus primus a prima manu. Alii nonnulli, *victum*. unus, *justum*. *Victorem* vocat, quod militum furor in cadavere ejus discerpendo satiari non potuerit. Barthius τὸ *victor* ad militem refert. sed *vixdum* a Claudiani manu esse opinor. Ammianus Lib. XIV. *qui ita evisceratus est, ut cruciatibus membra deessent.* Sequenti versu recte Lucens. Isingr. prim. Vatic. & alii nonnulli *perit*. non *cadit*. Juvenalis ista Sat. III. 259. imitatus videtur,

Quid superest de corporibus? quis membra, quis ossa
Invenit? obtritum vulgi perit omne cadaver.

Euripides Andromacha, quem locum Livinejus quoque vidit, πᾶν δ' ἀνάλωται δέμας τὸ καλλίμορφον τραυμάτων ὑπ' ἀγρίων. Lucretius Lib. V. sub finem,

Et tamen inter eos distractum sanguine multo
Disperiisse, neque in fructum convertere quisse.

quomodo duo veterrimi Vossianae Bibliothecae codices, non *dispersisse*. Lucan. Lib. II. 119.

—— *vix te sparsum per viscera, Baebi,*
Innumeras inter carpentis membra coronae
Disperiisse manus. ita enim corrigendum videtur, cum scripti nostri constanter *Dispersisse*. nec damno tamen *Discessisse*, quod vir magnus amplexus est. Prudentius Psychomachia v. 724.

Discissum foedis animalibus omne cadaver
Dividitur: ruptis heresis perit horrida membris.

HEINS. *consumpto corpore* Oxon. sed non capio quomodo *consumpto funere* (id est cadavere, ut explicant) perierit cadaver. malim *consumpto vulnere*, *vixdum* &c. ut spatio deficiente, quo vulnera dirigerent in corpus, deinde in membra amputata & sparsa saevierint, eaque telis suis fixerint, & circumtulerint, ita ut nihil ex toto cadavere superfuerit videndum, ne trunco quidem reliquo. *vulnus* & *funus* sexcenties apud Ovidium & alios commutantur. videtur illa Ovidii in animo habuisse ex III. Met. 237. *Jam loca vulneribus desunt.* BURM.

418. *Mons Aonius*] Cythaeron. Eurip. in Bacchis. DELR.

419. *Cornu*] *cervo* Vicetin.

420. *Latonia virgo*] Lucensis, *visa*. placet. ab Actaeone scilicet nuda. pro *Traderet* alter Moreti, *proderet*. etiam bene. HEINS.

Molossis] *Molosis* Leidenses duo.

421. *Sperat fortuna mederi.*] Aldus & plurimi ex scriptis, *credis*, & sequenti versu pro *certas*, *speras*. *credis aequare* Schedae Gudianae. *rependi* pro *rependis* Helmaestadiensis. HEINS. *credis aequare* Barth. lib. Lovan. & Palatin. *credas* Leidens. Vicetin. sequenti versu, *Et male donatum speras fortuna mederi* codex Barth. ego nihil muto. *Sperare* enim idem saepe quod *credere*, unde Glossatores hoc verbum supposuere. vid. ad Ovid. VII. Met. 833. *certare* etiam eleganter pro tentare. vid. ad I. Met. 684. *speras aequare* tamen Exc. Wolf. BURM.

425. *Odrysiis*] Et hic *Otrisiis* plurimi.

427. *Sufficiunt*] malim *Sufficiant*. HEINS.

Vacuo plebs obvia muro Jam secura ruit] Sic quatuor veterrimi, & alii aliquot. vulgo, *undique*. Imitatus ipse bello Getico v. 462.

——— *portas secura per omnes*
Turba salutatis effunditur obvia signis.

τὸ *effunditur* primi ac tertii Vaticani, & codicis Oiseliani lectionem confirmat, in illis enim pro *ruit*, *fluit* scriptum. bene. nam *ruunt* statim sequitur. videtur illa Lucani respexisse Lib. III. 80. *non confluit usquam Obvia turba duci.* ita enim ab illo relictum esse censeo; cum nunc legatur minus bene *constitit*. τὸ *fluere* plebis securitatem optime exprimit.

Jam ſecura, fluit. ſenibus non obſtitit aetas,
Virginibusve pudor. viduae, quibus ille maritos
Abſtulit, orbataeque ruunt ad gaudia matres:
Inſultantque alacres. laceros juvat ire per artus,
Preſſaque calcato veſtigia ſanguine tingui.
Nec minus adſiduis flagrant elidere ſaxis
Prodigiale caput. quod jam de cuſpide ſumma

Nu-

mit. ſic & veſtes laxae *fluere* dicuntur. Virgil. XI. Aeneid. 235.

Olli convenere, fluuntque ad regia plenis
Tecta viis.

& Lib. XII. 443.

Antheusque Mneſtheusque ruunt, omnisque relictis
Turba fluit caſtris.

populis undare penates noſter ſupra dixerat, ut *undam ſalutantum* Virgilius, & *flumen militum* Silius Lib. XII. 184.

Fertur acerba lues disjectis incita telis,
Effuſaeque ruunt inopino flumine turbae.

ita vere libri ſcripti. vulgo *inopino turbine.* HEINS. Barthii libri omnes & alii *ruunt.* ſed ille offenſus redeunte mox voce legit, *orbatae currunt*, languide nimis in hoc ardore. *fluere* & *ruere* etiam conmutantur in ſcriptis apud Virgil. X. 573. *metu verſi retroque ruentes.* ubi alii codices *fluentes.* & XI. 828. *ad terram non ſponte fluens.* alii *ruens.* vid. Cl. Drakenb. ad Sil. XII. 619. *ruunt ad moenia* Lovan. a m. prim. non vero quia in aliis locis *effundi* dicitur turba, etiam *fluit* debet ſequi. nam & Virgil. VI. Aeneid. 305.

Hinc omnis turba ad ripas effuſa ruebat. BURM.

431. *Laceros*] Huic voci cenſeo *θ* adſcribendum. nam MSS. egregie habent *vacuos*, hoc eſt inanes artus, & concavos, atque extenuatos, ut truncatorum membrorum λαγαρότης hac voce exprimatur. DELR. Alii habent *vacuos*, id eſt exſangues & inanimes. ſic Statius IX. Theb. 589. *vacuorum terga leonum.* SCHOTT. II. Nod. Cicer. 5. Codices quidam *vacuos*, quod Delrius perperam probat, cum *vacuis muris* paulo ante praeceſſerit. Lucan. II. 177.

Cum laceros artus aequataque vulnera membris
Vidimus. HEINS. *Vacuos* etiam Lovan. duo Oxon. & Leid. omnes Barthii & Exc. Wolf. dubito quaenam lectio ſit praeferenda; nam repetitio ejusdem vocabuli intra paucos verſus non ſemper ſuſpectum facit locum. & repetita poteſt eſſe vox *laceros* ex praecedenti *alacres*, quae ſaepe cum altera commutata. vid. Ovid. I. Epiſt. 36. *vacui artus* poſſunt recte explicari de cadavere, quod exſangue eſt, & ita vacuum ſpiritu & anima. ut Statius IX. Th. 47.

Nudus in egregii vacuum jam corpus amici
Procedit.

Lucan. III. 643.

Tradidit in letum vacuos vitalibus artus.

& Joſeph. Iſcan. IV. de Bell. Troj. 444.

Telephus, ut vacuos ſpiranti ſanguine vultus
Conſpicit.

& recte quidem ita Schottus explicat. ſed in loco Statii *vacui leones*, ſunt pelles carne vacuae, quibus ſe armabant Heroes. ut idem Statius VI. 719. *Tigrin inanem.* & I. Achill. 115. *inania terga ferarum* dixit. & ſimiliter *vacui capitis oſſa* pocula ex cranio dixit Silius XIII. 482. vocem vero rarioris uſus ſaepe per communem magis Gloſſatores reddiderunt. nam *laceri artus* paſſim occurrunt. vid. Ovid. IX. Met. 169. & ita *lacera membra*, *lacerum corpus*, &c. eligat lector utrum velit. BURM.

433. *Certant elidere ſaxis*] *flagrant* Lucenſ. Iſingr. prim. Vatic. & quinque alii. omnino rectius. Stat. Theb. III. 118. *pars viſere flagrant Unius acta viri.* Lib. X. 215. *flagrant comitari & jungere caſus.* ſic *fervent*, *calent*, *ardent*, *aeſtuant*; noſter ſubinde. de quibus Lib. I. vs. 309. HEINS. *tentant* MS. Pulmanni, quae ſollemnis eſt variatio. vid. ad Ovid. III. Met. 663. & infr. ad II. de Rapt. 196. & paſſim hoc ſenſu *certant*, *pugnant*, *tentant*, ſolent dicere poëtae. BURM.

434. *Prodigiale caput*] Immane hoc, ſed tamen frequens, quod exercuit Dolabella in C. Trebonium. Tull. Philip. XI. Auguſtus caput Bruti Romam miſit, ut ſtatuae Caeſaris ſubmitteretur. Sueton. in eo cap. XIII. caput Galbae Aug. lixis calonibusque ab Othone donatum, haſtae affixum, non ſine ludibrio circum caſtra portatum. Suet. in Galb. cap. XX. Silius XVII. 309. *Servili fers ora ducis ſuffixa veruto.* Lucan. II. 160. de Syllae crudelitate:

Colla ducum pilo trepidam geſtata per urbem.

& Lib. IX. 137.

—— quantum geſtata per urbes
Ora ducis, quae transfixo ſublimia pilo
Vidimus. Lege Senecam Lib. III. Controv. XVII. &

N 2 alio

Nutabat, digna rediens ad moenia pompa.
Dextera quin etiam, ludo concessa, vagatur
Aera petens, fraudesque animi persolvit avari
Terribili lucro, vivosque imitata retentus
Cogitur adductis digitos inflectere nervis.
Desinat elatis quisquam confidere rebus,
Instabilesque Deos, ac lubrica Numina discat.
Illa manus, quae sceptra sibi gestanda parabat,
Cujus se toties submisit ad oscula supplex
Nobilitas, inhumata diu, miseroque revulsa
Corpore, feralem quaestum post fata poposcit.

Ad-

antiquitatem hujus ritus disce ex Marone IX. Aeneid. 465. de Euryali & Nisi morte,

Quin ipsi arrectis visu mirabile in hastis
Praefigunt capita. Sic saeviit in Hippolochum Trojanum Agamemnon. Victor. Lib. XXVIII. Var. Lect. cap. 8. Flor. III. cap. 10. DEMPST.

Quod jam] *quod nunc* Pulm. MS. *nuptabat* Exc. Wolf.

436. *Dextera*] Manum Rufini dextram populus Byzantinus fertur abscidisse, ac per vias urbis circumtulisse, ut ostiatim mendicaret post mortem, qui vivus singulos argento emunxerat, quod pulchre poëta enuntiavit. qui vero manum illam ostentabat, haec sermone patrio quasi per jocum clamitabat ΔΟΤΕ ΑΠΛΗΚΤΩ. ut habet Graeca historia. Ceterum iis sic multum pecuniae ex re ludicra obtigit. B. Hieronymus: *Rufini caput pilo gestatum, abscissa manus dextra, ad dedecus insatiabilis avaritiae, ostiatim stipem mendicavit.* CLAVER. vid. Jac. Gothofr. ad leg. XIV. Cod. Theod. de Bonis Proscriptorum.

437. *Poenasque animi persolvat avari.*] *Fraudesque* Lucens. Isingr. & quinque alii ex melioribus. pro *vivosque imitata retentus*, multi veteres *receptus*, a recipiendis muneribus. quod nescio an satis sit Latinum. mox *adductos digitis inflectere nervos* primus Vaticanus & Oiselianus, non cum vulgatis *adductis digitos nervis.* HEINS.

438. *Lucro*] *Luco* Ald. & Leid.

Retentus] excusus Moguntinus *receptus.* Hoc est quod ait D. Hieronymus: *Rufini caput pilo Constantinopoli gestatum, & abscissa manus dextera ad dedecus insatiabilis avaritiae ostiatim stipem mendicavit.* quae num ex his Claudiani desumta sint, non habeo affirmare, certe sunt ἀδιάφορα, ut ait Palama, καὶ ἀπόχρεωμαι καὶ τῆς αὐτῆς κακομανείας. DELR.

439. *Adductis*] intelligit cavam manum, medicantium modo. de quo vid. Casaub. ad Suet. Aug. XCI. BURM.

440. *Desinat*] Hunc etiam locum procul dubio imitatur B. Hieronymus; nam haec Poëta scripsit statim ab interitu Rufini: hunc vide, ne saepius a me citetur. Huc etiam pertinet illud Curtii, *magnae arbores diu crescunt, una hora exstirpantur, firmis periculum ab invalido.* Pacatus de alio Tyranno: *Quisquis imponere capiti diadema meditabitur, Maximi caput aspiciat.* CLAVER.

441. *Ac lubrica*] *&* MS. Pulmanni. *Ludicra* Exc. Voss.

442. *Quae sceptra*] *qua* Oxon. Leid. & sex alii cum Excerptis Wolfii. ita saepe variatur; sed elegantius *quae.* Ovid. V. Met. 183. *manus jaculum fatale parabat Mittere.* ubi vide quae diximus. ita III. Amor. VII. 15. *Laeva manus scuta tulit.* & III. I. 13.

Laeva manus sceptrum late regale tenebat.

& quae plura passim obvia. BURM.

443. *Submisit ad oscula supplex*] Nam dextram osculari, obsequii argumentum. Plutarch. Catone. Plinius Lib. II. cap. 45. *dextra osculis aversa petitur, in fide porrigitur.* Serv. ad I. Aeneid. *cur dextrae jungere dextram Non datur?* Lucan. Lib. II. *Spes una salutis Oscula pollutae fixisse trementia dextrae.* Silius Lib. XVII. de Legatis Carthageniensium, *dextramque ut numen adorat.* DEMPST.

444. *Inhumata dui*] *inhumata jacet.* Oxon.

445. *Quaestum*] ita vocat stipem & modicam pecuniam, quam mendicus poscit. supra 437. *aera petere* dixit, ut & Ovid. I. ex Ponto I. 40. *exiguae quis stipis aera neget.* vocem vero *quaestus* a quaerendo ductam, ut vidimus supra Lib. I. 202. de mendicantibus dici, docet Lex I. Cod. de Mendicantibus validis: *Cunctis, quos in publicum quaestum incerta mendicitas vocaverit, inspectis.* & ita posset forte admitti emendatio virorum doctorum ad Phaedr. III. fab. 20.

Galli Cybeles circum in quaestus ducere
Asinum solebant.

ubi *in quaestus* esset ad mendicandum. BURM.

446. *Ad-*

Adſpiciat, quisquis nimium ſublata ſecundis
Colla gerit. triviis calcandus ſpargitur ecce,
Qui ſibi Pyramidas, qui non cedentia templis
Ornatura ſuos exſtruxit culmina Manes:
Et, qui Sidonio velari creditus oſtro,
Nudus paſcit aves. jacet en, qui poſſidet orbem,
Exiguae telluris inops, & pulvere raro
Per partes tegitur, nusquam totiesque ſepultus.
Senſerunt convexa necem, tellusque nefandum
Amolitur onus. jam reſpirantibus aſtris,

In-

446. *Adſpiciat nequis*] *quisquis* Lucenſ. Iſingr. prim. Vatic. & ſequenti verſu *gerit* iidem, non *gerat*. HEINS.

Sublata] *ſtillata* Cod. Barthii.

447. *Ecce*] *iſte* Exc. Voſſ.

448. *Qui ſibi Pyramidas*] Pyramidas exſtruxit antiquitas, non tantum ad ſervandum frumentum, quod Graeci πυρὸν vocant, ſed etiam ad regum claudenda cadavera. Strabo Lib. XVI. de his Mela Lib. I. cap. 5. Plin. Lib. XXXVI. cap. 12. Martial. Ep. I. Amphith. & Lib. VIII. Ep. 36. Lucan. VIII. 696.

Ut Ptolemaeorum manes ſeriemque pudendam
Pyramides claudant. vid. Rhodigin. Lib. XXIII. Antiq. Lect. cap. 9. DEMPST.

449. *Culmina manes*] Hic notat ſepulchrum vacuum Rufini, quod ſibi vivens exſtruxerat; id facile ſuperavit, opinor, caetera ſeculi iſtius aevi Mauſolea; in his enim rebus plus ſatis excelluit. ne quis vero templorum ſtructurae minime ceſſurum demiretur, conſtat enim fuiſſe Romae templum Probi viri illuſtris, ſeu potius ſepulchrum, mole ſua & opere admirandum. CLAVER. *culmine* Exc. Voſſ.

450. *velari creditus oſtro*] Non igitur ei purpurae honos contigit, verum pro imperiali veſte, ſeu purpura, mors purpurea, ut ex Homero dicam. CLAVER. *creditus* prior Moreti, Oxon. & Regius cum primo Vaticano atque Oiſeliano. Iſingr. *creditur*. vulgo *credidit*. Dempſterus in Corippum commentario ex Bongarſianis membranis,

Qui ſe Sidonio velandum credidit oſtro.
mox cum Aldo & melioribus ſcriptis *nusquam*, non *numquam*. quamvis in contraria eat clariſſimus Barthius, & vulgatum tueatur utroque loco. HEINS. *condidit* liber Barthii.

451. *Paſcit aves*] Paſcere aves, eſt, ſepultura carere. hinc Auguſtus cuidam ſepulturam precanti reſpondit: *jam iſtam in volucrum fore poteſtate*. Sueton. cap. XIII. quod a Graecis derivatum eſt. Homer. I. Iliad. princ. Senec. Thyeſt. Act. V. Sc. III. v. 1031.

Utrumne ſaevis pabulum alitibus jacent.
Thebaid. Act. I. Sc. I. vs. 255.

Et in alta nemora pabulum miſit feris,
Avibus & avidis.
ad quem ritum Maro IX. Aeneid. 485. *canibus data praeda Latinis, Alitibusque jaces*. & Pierius Hieroglyph. Lib. XVIII. ex X. Aeneid. 559. *Alitibus liquere feris*. Silius Lib. XII. *Deforme alitibus liquere cadaver Iberis*. Catull. de Nuptiis Thetidis & Pelei, Carm. LXV. vs. 1520. *Pro quo dilaceranda feris dabor alitibusque Praeda, nec injecta tumulabor mortua terra*. & Codrus ad Pompeji cadaver apud Lucan. Lib. VIII. 765. *Ne fera, ne volucris, ne ſaevi Caeſaris ira Audeat*. Flor. IV. cap. 7. DEMPST.

Poſſidet] pro *poſſedit*. DELR.

452. *Pulvere raro Tegitur*] Pulvere tegi hic eſt ſepeliri, licet apud Plinium Lib. VII. cap. 46. ſepultus ſit quoquo modo conditus, humatus, humo contectus, & cadaver terra conditum, eſt ſepulturae mandatum, ex JC. *tit. de ſumptibus & religioſis funerum*. inde illa Palinuri precatio apud Virgil. VI. Aeneid. 365. *Et tu mihi terram Injice* &c. ubi Servius obſervat, *poenam exiſtimatam, caruiſſe ſepultura*. vide eumdem ad VI. Aeneid. 176. *Praecipue pius Aeneas*. Catullus de Nuptiis Pelei in querela Ariadnes, *nec injecta tumulabor mortua terra*. Horat. I. Od. XXVIII. *injecto ter pulvere curras*. Statius Lib. V. Silv. III.

Exſere ſemirutos ſubito de pulvere vultus.
agit de exſequiis patris, idque non Romani, verum etiam Graeci ritus. Valerius Max. V. cap. 3. *poſt obitum nullam Atticae regionis glebulam, quae oſſibus injiceretur, invenit*. de Phocione. DEMPST.

453. *Numquam*] vetus meus liber *nusquam*. DELR. *numquam* τῷ *toties* reſpondere videtur, quum *ubique* ſit oppoſitum τῷ *nusquam*, quod habent Vicetin. Parm. Junt. Colin. & aliae editiones. BURM.

455. *Amolitur onus*] Non *Emolitur* prior Leidenſis. quomodo primus quoque & tertius Vaticani pro diverſa lectione. Lucan. V. 355.

Heu quantum fortuna humeris jam pondere feſſis
Amolitur onus. HEINS.

457.

Infernos gravat umbra lacus. pater Aeacus horret,
Intrantemque etiam latratu Cerberus urguet.
Tunc animae, quas ille fero ſub jure peremit,
Circumſtant, nigrique trahunt ad judicis urnam,
Infeſto fremitu. veluti paſtoris in ora
Commotae glomerantur apes, qui dulcia raptu
Mella trahit, pennasque cient, & ſpicula tendunt:
Et tenuis ſaxi per propugnacula cinctae
Rimoſam patriam, dilectaque pumicis antra
Defendunt, pronoque favos examine velant.
Eſt locus, infauſtis quo conciliantur in unum

Co-

457. *Intrantemque etiam*] *τὸ etiam* mendi ſuſpectum. mox pro *nigri judicis*, malim *Stygii*. forte etiam, *Intrantem triplici latratu.* HEINS. Conjecerat Heinſius *Stygiique*, & miratur cur *nigrum* vocet. ſed eo colore omnia apud inferos infecta fingunt poëtae, & *nigrum Deum* Plutonem vocat Ovid. II. Ep. 70. & IV. Met. 438. & quis non? BURM.

Urguet] poteſt ſatis explicari, *arcet* tamen malim. BURM.

458. *Tunc animae*] Imitatur Senecam, qui in Apotheoſi Claudii tale quid tradidit. DELR.

Fero] *ferox* Lovan.

460. *Veluti*] Hanc comparationem ex Papinio ſuo deſumpſit, quam habe, ut conferas.

Sic ubi puniceo paſtor rapturus ab antro
Armatas erexit apes, fremit aſpera nubes,
Inque vicem ſeſe ſtridore hortatur & omnes
Hoſtis in ora volant; mox deficientibus alis
Amplexae parvamque domum, captivaque linquunt
Mella, laborantesque premunt ad pectora ceras. CLAV.

Paſtoris in ora] Barthius mallet *praedonis* dixiſſet. *In ora glomerari* neſcio an eleganter dictum, & non melius foret *ab ora*, de quo vid. ad Ovid. VIII. Met. 115. BURM.

Commotae] *collectae* Oxon. Leid. Vicetin. vid. ad II. in Eutrop. 287.

461. *Dulcia raptu*] *dulcia quercu* Barthii Codex & Moreti pro diverſa lectione. *raptim* Exc. Voſſ. illud *quercu* nequaquam a librario fluxiſſe credit Barthius, nam in quercubus & arboribus favos feciſſe apes conſtat. II. de Rapt. 109. *Ilex plena favis.* & ibid. 125. *in fago apes.* vid. ad Phaedr. III. XVI. 6. ſed quia mox de pumice & ſaxo agitur, non videtur quercui hic locus eſſe. quare ego *raptim* praeferrem, ut ita *tractu* & *tractim* ſaepe variatur. vid. ad Grat. Cyneg. 362. *furto* & *furtim.* vid. ad Ovid. VI. Epiſt. 43.

462. *Pennasque cient*] in Aldina editione eſt *bellaque cient.* ſaltem & *bella cient*, vel *pugnasque cient* dediſſet. ſed *ciere* hic eſt movere, ut *citare* in loco Statii adducto ab Heinſio. eleganter vero *ſpicula tendunt*, ut ſagittas quaſi ex arcu mittant, vel ut tela & haſtas protendant, vel, ut alii amant, praetendant. vid. ad Ovid. VIII. Met. 341. ſic III. Conſ. Honor. 49. *ſpicula cornu tendere.* eadem metaphora *ſtrictos ungues*, *manus*, & ſimilia dicunt poëtae. vid. ad Ovid. I. Amor. VI. 14. BURM.

Spicula tendunt] *figunt* Schedae Gudianae. HEINS.

463. *Tenuis*] *teneri* Oxon. pro varia lectione, *tenui* Exc. Wolf.

Cinctae] in mei codicis margine adſtituitur *Cinthi*, id eſt, montis. DELR. *Cinctae* defendit Cerda ad Virgil. IV. Georg. 94. ubi alios *cunctae* legere ait, ut eſt in Aldina. *cuntae* Leid. mox *ſpumicis antra* Exc. Wolf. BURM.

465. *Examine velant*] *Vellant* unus Florent. lego *vallant.* Statius Theb. XII. 17.

Intus agunt natos, & foeta cubilia vallant
Unguibus, imbellesque citant ad proelia pennas.

pro *cinctae* in aliis *cunctae.* nonnulli *cintae.* forte *junctae.* HEINS. *vallare* & *velare* centies in ſcriptis variantur. vid. ad II. de laud. Stilic. 189. & ad Ovid. IV. Ep. 159. IV. ex Ponto XIV. 55. & alibi. *celant* Exc. Voſſ. BURM.

466. *Eſt locus*] Apparet ſatis poëtae viſum eſſe Platonis Axiochum, unde haec dubio procul mutuatus eſt. CLAVER. de Phlegethonte Mythologi diſſeruere: noſter Lib. I. de Rapt. princ. & de Aponis balneis. at cultiſſime Lib. II. de Rapt. 315. *flagrantibus hiſpida nimbis Barba riget, totoque fluunt incendia vultu.* Silius XIII. 564. *turbine anhelo Flammarum reſonans, ſaxoſa incendia torquet.* Seneca Thyeſte Act. I. Sc. I. vs. 72. *alveo medius tuo Phlegethon relinquar, igneo cinctus freto.* Serv. ad VI. Aeneid. 551. Stat. IV. Theb. 523.

Fumidus atra vadis Phlegethon incendia volvit.

& Lib. VIII. Theb. princ. Hunc *Pyriphlegethonta* appellat Tertull. Apol. cap. CL. ad quod alluſit eleganter Sidonius Lib. III. Epiſt. 13. de paraſiti oculis: *Stygiae vice paludis volvunt lacrimas per tenebras.* DEMPST.

467.

Cocytos Phlegethonque vadis: inamoenus uterque
Alveus. hic volvit lacrimas: hic igne redundat.
Turris per geminos flammis vicinior amnes
Porrigitur, solidoque rigens adamante sinistrum
Proluit igne latus. dextra Cocytia findit
Aequora, triste gemens, & fletu concita plangit.
Huc post emeritam mortalia secula vitam
Deveniunt. ibi nulla manent discrimina fati,
Nullus honos: vanoque exutum nomine Regem
Proturbat plebejus egens. quaesitor in alto
Conspicuus solio pertentat crimina Minos,

Et

467. *Cocytus*] *Cocytos* bene Mazarin. prim. Vatic. & quinque alii, *Cocyton*. sic & *Scorpion*, *Tityon*, pro *Scorpios*, *Tityos*, saepe in antiquis libris. paulo ante *Est lacus*, non *Est locus*, corrigendum censet Barthius. qua castigatione non est opus. Heins. vid. Lib. I. de Rapt. 87.

468. *Hic volvit*] quia κωκυτὸς luctum, φλέγω, unde φλεγέθων, ardeo significat. Delr.

Lacrimas] *lacrimis* Leid. m. s.

469. *Amnes*] *ignes* Exc. Voss.

470. *Adamante*] Ex solidis & duris adamantem κατ' ἐξοχὴν nominavit, ut hic, sic alibi, *voces adamante notabat Atropos*. &, *Tunc adamante gravem nodisque rigentibus bastam*. &, *Nodavitque adamante comam*. innumeris praeterea locis, idque apud varios scriptores observavi. apud Virgil. Lib. VI. *solidoque adamante columnae*. & Horatium, *Mortem tunica tecum adamantina*. Item, *si figit adamantinos summis verticibus dira necessitas clavos*. & Manil. Lib. I. *atque adamanteis discordia vincta* (male vulgo *victa* legitur) *catenis*. Val. Flacc. Lib. III. *fractoque trahens adamante catenas*. Senecam, *gravia monstri colla permulcens manu adamante texto vincit*. Apud Pindarum ter, primo Πυθ. Δ. ἄροτρον ἀδαμάντινον. deinde, citante Athenaeo, ἐξ ἀδάμαντος ἢ σιδάρου κεχάλκευται μέλαιναν καρδίαν. &c. postremo adducente Strabone ἀδαμαντοπέδιλοι κίονες. apud Hesiod. ἀλλ' ἀδάμαντος ἔχον κρατερόφρονα θυμόν. Item, nisi me fallit memoria, ἐυρυβίην τ' ἀδάμαντος ἐνὶ φρεσὶ θυμὸν ἔχουσαν. apud Herodot. Lib. VI. Pythia respondet Atheniensibus: Σοὶ γὰρ τὸ δ' αὖτις ἔπος ἐρέω ἀδάμαντι πελάσσας. solutae quoque orationis scriptores ita hac voce sunt usi. Plutarcho tyrannis Dionysii ἀδαμαντίνη ἀῤῥηκτος dicitur. & eadem de re Aelianus ἀδάμαντι δεδεμένην αὐτῷ τὴν ἀρχὴν κεκτῆσθαι. Apulejus Lib IX. Metam. *auroque soleant adamantinae etiam perfringi fores*. Delr.

Sinistrum] *sinistro* MS. Pulman. Lovan. m. prim. Oxon. duo. Exc. Wolf. & Edd. Vicetin. Parm. & distinguunt post *adamante*.

471. *Cocytia fundit aequora*] Primus Vaticanus & quatuor alii *findit*. bene. pro *fletu* Lucens. & Gyrald. *fluctu*. ut *litora plangere* Virgil. I. Georg. 334. neque aliter Pomponiana Excerpta. & a manu prima primus Vaticanus cum Oiseliano. sed frustra. Statius Theb. VIII. 29. *assistunt lacbrimis atque igne tumentes Cocytos Phlegethonque*. alluditur enim ad Cocyti nomen. Heins. *dextraque Cocytia* Ed. Vicet. *dextra concilia* Exc. Wolf. *flectu* Parm.

473. *Secula*] vid. ad Lib. II. de Rapt. 311.

474. *Ibi*] *ubi* Edd. Vicetin. Parm. Junt. Isingr. Colin. Gryph. Raphel. & aliae. *tibi* liber Barthii.

476. *Proturbat*] *perturbat* Oxon. Leid.. vid. ad Ovid. III. Met. 80. & infra Bell. Gild. 198. pro *egens* Heinsius in ora codicis *agens* notaverat. & certe solere ita loqui vidimus ad Val. Flac. III. 40. nihil tamen temere mutem, nam *egens* Regi melius opponitur. *plebejus egens* Exc. Wolf. Burm.

Quaesitor] Quaestor capitalis, quem postea *Quaesitorem* nominarunt: pro tribunali alto editoque loco sedebat; judices vero paulo inferius humilioribus in subselliis. Virgil. Lib. VI. *Quaesitor Minos urnam movet* &c. & saepe Seneca. Delr. *Quaestores parrici*, vel *parricidii*, ut vult Festus Lib. XV. dicebantur, *penes quos cura erat criminis examinandi*. iidem *Triumviri capitales* (de quorum institutione I. Decad. Lib. I.) scribente Varrone Lib. IV. de Ling. Lat. sed & *quaestores*, vel *quaesitores*, simpliciter vult vocari praepositos & actores judiciorum. Isid. Lib. XVIII. c. 15. Senec. Herc. Fur. Act. III. Sc. II. vs. 731.

Non unus alta sede quaesitor sedens
Judicia trepidis sera sortitur reis.

Serv. ad VI. Aeneid. 432. *Quaesitor Minos urnam movet*. Dempst.

477. *Pertentat crimina Minos*] *praetentat* quatuor scripti. hoc est, prius tentat. Lib. I. in Eutrop. 272.

O

Et justis dirimit sontes. quos nolle fateri
Viderit, ad rigidi transmittit verbera fratris.
Nam juxta Rhadamanthus agit. quum gesta superni
Curriculi, totosque diu perspexerit actus;
Exaequat damnum meritis, & muta ferarum
Cogit vincla pati. truculentos ingerit ursis;
Praedonesque lupis, fallaces vulpibus addit.
At qui desidia semper vinoque gravatus
Indulgens Veneri voluit torpescere luxu,
Hunc suis inmundae pingues detrudit in artus.
Qui justo plus est loquax, arcanaque suevit
Prodere, piscosas fertur victurus in undas,
Ut nimiam pensent aeterna silentia vocem.
Quos ubi per varias, annis ter mille, figuras

Egit

272. *saevi praetentas Pallada campi*, cum membranis. III. Cons. Honor. 534.

——— Dircaeaque tela solebat
Praetentare feris, olim domitura Gigantas.

& IV. 346. *tunus ante profundum Praetentet sonipes.* Stat. Theb. II. 368. *sedit sententia fratris Praetentare fidem.* ita scripti. prim. Vatic. *pertentat*, vel *permutat*. Barthius *praesentat*, me invito. nec felicius paulo post *diribit sontes* pro *dirimit* reponi velit. HEINS. apud Lucan. IX. 397. eadem varietas, *fatoque pericula vestra Praetentate meo.* vid. ad Ovid. XIV. Metam. 189. & alibi. vid. & III. de Rapt. 362. sed neque *pertentat*, neque *praetentat* satis placet. forte melius foret *perpensat*, id est, examinat, ut praemia & poenas dispenset. ita enim *pendere* & *expendere* apud Lucan. VIII. 276. & III. 439. & alios. mox Barthius melius fuisse *diribit sontes* notat. sed quam incerta sit syllabarum hujus verbi mensura, nec usitatum sciam nisi in comitiis, ubi diribebantur tabellae suffragiorum. nec *homines diribi* usquam legi. itaque de hoc verbo non somniandum puto. vid. ad Lucan. V. 393. BURM.

479. *Ad mala mox transmisstit verbera fratris*] *Ad rigidi* Lucens. & Gyrald. omnino rectius. *ad saevi* quatuor alii. *ad duri* sec. Vatic. Thuan. *ad saevi mox mittit*. In prim. Vatic. *Ad mala mox* . . . . . *transmittit*. in Oiseliano, *Ad mala viderit transmittit*. HEINS. *ad mali mox* Vicetin

480. *Nam juxta*] Exc. Wolf. Edd. Vicetin. Parm. Isingr. Colin. Gryph.

Nam juxta Rhadamantus agit congesta superni
Curriculi.

481. *Totosque diu*] lege, *& totos qui dum*, ut habent membranae. DELR.

Perspexerit actus] Non *prospexerit* meliores libri, & cum iis Barthius. HEINS.

482. *Muta*] *multa* Exc. Wolf.

484. *Vulpibus addit*] quidam *abdit* corrigunt. scripti non juvant. HEINS.

485. *At qui desidia semper*] *somno* Putean. & pro diversa lectione primus Vaticanus. forte *desidia somni.* vel *desidia senio*. Lib. III. de Raptu 20.

——— Saturnia postquam
Otia, & ignavi senium cognovimus aevi.

de quo alibi. sequens versus nihil Claudiani habet. puto interpolatores hic grassatos. pro *pingues artus*, unus Mediceus, *pigros*. HEINS. *Et qui desidia* Leidenses duo.

486. *Torpescere*] *compescere* Exc. Voss.

487. *Immundi*] *immundae* Oxon. Leidenses duo. Exc. Wolf. edd. Vicetin. Parm. Ald. vide ad Phaedr. IV. fab. ult. *pingues* vero mutari nolim, nam & *sues* dicuntur homines pingues, ut notavit Colvius ad Sidon. Apoll. III. Ep. 13. & notum illud Catulli Carm. XXXIX.

Aut porcus Umber, aut obesus Etruscus. BURM.

489. *In undas*] *ad undas* Oxon. Exc. Wolf.

490. *Vocem*] *mentem* lib. Barth. *nimiam pulsent* Exc. Voss.

491. *Per varios annos*] *μετεμψυχώσεως* sequitur defensores. mendose Vicetin. *varios annes*. DELR. Scribendum cum Lucensi & Gyrald. *per varias annis ter mille figuras*. quod & Barthio in mentem venit. neque aliter primus Vaticanus a manu prima. nisi quod in eo *per* pro *ter*. tertius Vaticanus, *varios animas per mille*, & emendatum, *varias animas*. miror secundis curis Barthium de conjectura sua dubitasse.

Egit Lethaeo purgatos flumine; tandem
Rursus ad humanae revocat primordia formae.
Tum quoque, dum lites Stygiique negotia solvit
Dura fori, veteresque reos ex ordine quaerit,
Rufinum procul ecce notat, visuque severo
Lustrat, & ex imo concussa sede profatur.
 Huc superûm labes, huc insatiabilis auri
Proluvies, pretioque nihil non ause parato,
Quodque mihi summum scelus est, huc inprobe legum
Venditor. Arctoi stimulator perfide Martis,
Cujus ob innumeras strages angustus Averni
Jam sinus, & plena lassatur portitor alno.
Quid demens manifesta negas? en pectus inustae
Deformant maculae, vitiisque inolevit imago,
Nec sese commissa tegunt. genus omne dolorum
In te ferre libet. dubio tibi pendula rupes
Inmineat lapsu. volucer te torqueat axis.
Te refugi fallant latices, atque ore natanti

se. Ad Aegyptiorum Theologiam haec refert in Euterpe Herodotus. Lovaniensis, *per varias*, *annos post mille*, *figuras*. etiam bene, & ex Virgilii sententia Lib. VI. 748.

—— ubi mille rotam volvere per annos,
Lethaeum ad fluvium Deus evocat.

mille lustra posuit Silius Lib. XIII. HEINS.

493. *Revocat*] *renovat* Lovan. a m. prim.

494. *Dum lites*] *cum* Exc. Voss.

497. *Ex imo*] *ex uno* Vicetin. ed. & liber Barthii, cui suspectus est locus. *eximia concussus sede* Parm.

498. *Huc superum labes*] Haec Papinius VIII. 34.

Quae superum labes inimicum impegit Averno.

CLAVER. *clades* Exc. Voss. Vicetin. Ed. de illa ellipsi in hac formula *huc*, *huc*; vide doctissimum Marckland. ad Stat. I. Silv. IV. 62. BURM.

499. *Parato*] *paracto* Oxon.

500. *Legum venditor*] Facile fuit Praefecto Praetorio leges figere ac refigere, non minus quam Tribuniano Ex quaestore Sacri Palatii, de quo Suidas, auctor non adeo sublimis, indigna protulit. Procopius non item. CLAVER. Leges vendere, summum crimen. hinc inter inferni cruciatus Lib. VI. Aeneid. 622. *Fixit leges pretio atque refixit.* DEMPST. *legis vel legum* Leid.

501. *Stimulator*] in Leidensi superscriptum *delator*. Barthius *simulator* legit & explicat.

504. *Quid demens*] *Quid deinceps* prim. Vatican. HEINS.

En pectus inustae] Recte Brodaeus in Miscellaneis (Lib. I. cap. 4.) haec explicuit. DELR. *an pectus* Exc. Wolf.

505. *Maculae*] Tacitus VI. Annal. 6. *Si tyrannorum mentes recludantur, possint adspici laniatus & ictus, quando ut corpora verberibus, ita saevitia, libidine, malis consultis animus dilaceratur.* inde Lucretio *dilaniata anima* dicitur. sed vide Platonem in Gorgia. Legimus etiam apud Lucianum *στίγματα τῆς ψυχῆς περιφέρει*. CLAVER. Lucianus in Tyranno, eorum animis, qui magnis se facinoribus, dum vitam agerent, obstrinxerunt, maculas inustas esse docet, *ὁπόσα ἄν τις ὑμῶν πονηρὰ ἐργάσηται παρὰ τὸν βίον, καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐμφανῆ στίγματα ἐπὶ τῆς ψυχῆς περιφέρει*. Opinio ergo illa invaluit, criminum notas pectori impressas post obitum remanere, ut appareret, quomodo quisque se gessisset. Brodaeus Lib. I. cap. IV. ex Platone in Gorgia. pium sane placitum, & Christianae religioni vicinum. DEMPST. pro *deformant*, *conformant* Leid.

Vitiisque inolevit imago] Malim *vitiique*, scilicet tergo. pro *in te ferre libet* cave quicquam mutes cum Barthio. vulgatam enim mordicus tuentur scripti. HEINS. *in te scire* Cod. Barth. unde ille, *in te exire*. *in te ferre juvat* Lovan.

506. *Dolorum*] *malorum* Leid.

Arefcat decepta fitis; dapibusque relictis
In tua manfurus migret praecordia vultur.
Quamquam omnes alii, quos haec tormenta fatigant,
Pars quota funt, Rufine, tui! quid tale vel audax
Fulmine Salmoneus, vel lingua Tantalus egit,
Aut inconceffo Tityos deliquit amore?
Cunctorum fi facta fimul jungantur in unum,
Praecedes numero. cui tanta piacula quisquam
Supplicio conferre valet? quid denique dignum
Omnibus inveniam, vincunt quum fingula poenas?
Tollite de mediis animarum dedecus umbris.
Adfpexiffe fat eft. oculis jam parcite noftris,
Et Ditis purgate domos. agitate flagellis
Trans Styga, trans Erebum. vacuo mandate barathro
Infra Titanum tenebras, infraque receffus
Tartareos, noftrumque Chaos, qua noctis opacae

Fun-

510. *Arefcat decepta fitis*] *Accrefcat* Rottendorphianus. Heins. *temptata fitis* Leid. *arefcat* non mutem. vid. ad Ovid. Ep. IV. 174. vide & fupr. L. I. 105. Burm.

513. *Pars quota fint*] *funt* prim. Vaticanus, aliique nonnulli ex melioribus. Heins. ita faepe Ovidius. vid. ad Epift. XII. 89.

515. *Aut inconceffo Tityos deliquit*] Fabulam Tityi explicat. hic enim *ob incontinentiam amoris*, ut ait Horat. Lib. III. Od. 4. apud Inferos *vulturem*, ut cum Ennio loquar, *fibris femper renafcentibus*, pafcebat. VI. Aeneid. 598. *Immortale jecur tondens*, & per novem jugera diftendebatur. Ovid. IV. Metam. Fab. 13. Tibull. I. Eleg. III. Homer. XI. Odyff. idem quidem ait, fed duos vultures ponit. lege noftrum Lib. II. de Raptu, in fine. & Ovid. in Ibin vs. 183. *Jugeribusque novem qui fummus diftat ab imo, Vifceraque affidue debita praebet avi.* quae omnia myftice a Platone in Gorgia explicantur, & a Macrobio Lib. I. in Somn. Scipion. cap. 10. & utroque pofterior Pierius Hierogl. Lib. XVIII. Ego fane puto id fictum, quod vultur etiam ultra mare cadavera fentiat. Ifidor. Lib. XII. cap. VII. Martial. *Cujus vulturis hoc erit cadaver*. Silius Lib. XIII. *paftusque cadavera vultur.* Adi Pontanum in VI. Aeneid. qui multa congeffit huc fpectantia. Dempst. *Tityos* non *Tityus* fcripti meliores, quomodo & III. Conf. Honor. 158. *inconfulto* Gyrald. & Lucenf. fic *inconfultus amor* apud Aufonium. nihil tamen muto. fic *inconceffi Hymenaei* Virgilio Lib. I. Aeneid. 651. & Ovid. X. Met. 153. *inconceffisque puellae Ignibus attonitae.* Virgil. Ciri v. 243.

Sin conceffus amor noto te macerat igne.

inconceffi amoris flammae Arnob. Lib. I. Heins. *Tycius* Vicetin. ita contra *conceffus amor* pro legitimo. vid. ad Albinov. Eleg. in Druf. 305.

517. *Piacula.*] vide Codicem Theodofii, ubi multa de Rufini fcelere & poena. Symmachus Lib. VI. Ep. 15. *Poenam Rufini fecuta eft publicatio facultatum, fides praefto eft imperialibus fignata praeceptis.* poftea *Praedonem annofum* vocat. in Codice Theodofiano Arcadius & Honorius AA. Caefario PP. *Serenitatis noftrae provifione folita commonemus, ut ea, quae Rufinus quondam, cum viveret, quoquo pacto poffedit, in eodem ftatu maneant, nec quisquam fibi poft ejus obitum fpontaneam vindicandi tribuat poteftatem. Nam qui tranfacto tempore filuit, ac Rufinum tenere conceffit, Fifcum quoque noftrum fine praejudicio poffidere patiatur.* De uxore ejus ac filia fupra diximus. Claver. *Cui tanta piacula*, quatuor fcripti, eleganter. Ovid. Faft. V. 311.

Longa referre mora eft collata oblivia damnis.

ita enim vetus liber. vulgo *collecta. cui* etiam pro diverfa lectione primus Vaticanus. Heins. *conferre poteft* Exc. Voff.

521. *Noftris*] *veftris* Exc. Wolf.

523. *Erebum*] *Hebrum* Exc. Wolf.

525. *Noftrumque*] Forte *vaftumque.* Burm.

Quo Ditis opaci] *qua* Gyrald. Lucenf. & quinque alii. bene. cum iisdem *noctis opacae* fcribendum,

nam

Fundamenta latent: penitusque inmersus anhelet,
Dum rotet astra polus, feriant dum litora venti.

nam *Ditis* jam praecesserat. HEINS. *qua noctis opaca* Exc. Wolf.

526. *Praecepsque ibi*] *Praeceps ubi* Vicetin. subscribunt membranae, nam habent *penitusque ibi.* DELR. *praecepsque ibi mersus anhelet* Lucensis. alii, *penitusque ibi.* sex cum Gudianis Schedis *penitusque immersus.* placet. ut apud Prudentium Apotheosi v. 749.

Quod, cum te Christus penitus nigrante profundo
Immersum vocat.

Idem Lib. I. contra Symmach. 93.

Ast alias damnasse neci, penitusque latenti
Inmersisse Chao.

Petron. cap. CXX.

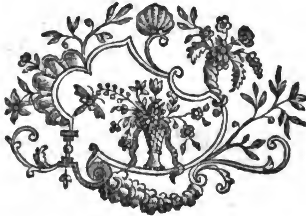
Est locus exciso penitus demersus hiatu.

Severus in Aetna v. 140.

Cernis & in silvis spatiosa cubicula retro
Antraque demersas penitus fodisse latebras.

quomodo versus illi ex antiquis membranis legendi. *penitus immersus* pro diversa lectione primus Vaticanus & multi alii ex scriptis. sequenti versu Florentin. S. Marci, *feriant* & *rotet*, quomodo & Raphelengius. vulgo *feriunt* & *rotat.* HEINS. *praeceps ubi*, omnes fere editi, praeter Vicetin. & Parm. qui *penitusque ibi. penitusque immersus* Exc. Wolf.

527. *Feriant*] *ferunt* Vicetin.

CL. CLAUDIANI

DE TERTIO CONSULATU

HONORII AUGUSTI

PRAEFATIO.

PArvos non aquilis fas eſt educere foetus
  Ante fidem ſolis, judiciumque poli.
Nam pater, excuſſo ſaluit quum tegmine proles,
  Ovaque maternus rupit hiulca tepor,
Protinus inplumes convertit ad aethera nidos,

Et

Praefatio elegantiſſima diligenti cura excutitur a Scaligero Seniore, nec dubito quin e muſico Lucani promptuario aliqua effluxerint. ſic enim ille Lib. IX. 902.

Utque Jovis volucer, calido cum protulit ovo
Implumes natos, Solis convertit ad ortus:
Qui potuere pati radios, & lumine recto
Suſtinuere diem, coeli ſervantur in uſus,
Qui Phoebo ceſſere, jacent.

Julianus Imp. ad Libanium ſcribit id Aquilam facere, ut Sole, tamquam Deo teſte, pulli diſcernantur, additque Rheni exemplum, qui ſpurios infantes abſorbet, tanquam adulterii vindex. CLAVER.

1. *Aquilis*] Non quidem Melenaeus, vel Pygargis, vel Anatarus, vel Oripelargis, vel Gneſus, ſed Haliaetis. DELR.

Educere] *deducere* Oxon. *producere* Oxon. primus, & alius pro varia lectione. de quo vid. ad Valer. Flacc. VII. 375. & ita Nemeſ. Cyneg. 187.

Incipe non longo catulos producere curſu.

ſed *educere* hic pro *educare* poteſt ſumi cum Barthio, ut Terentius, Cicero & alii. vel *educere* eodem ſenſu, ut apud Virgil. IV. Georg. 162. de apibus, *Spem gentis adultos Educunt foetus. educere* & *producere* etiam variantur in codicibus Conſ. IV. Honor. 128. *fas eſt contemnere* habebant Exc. Voſſ. non male etiam, quod eſſet abjicere, antequam expertae eſſent. *non eſt fas aquilis* Oxon. Barthius *non fas eſt aquilis* credebat concinnius potuiſſe efferri. ſed nihil mutandum. *non aquilis eſt fas* Oxon. *nunc aquilis* Cod. Barthii. BURM.

3. *Excuſſo faliit cum germine proles*] *Tegmine* emendarat in ora codicis ſui ὁ θαυμάσιος Scaliger. quod Gyraldinus liber confirmat. noſter de Cryſtallo Epigr. XI.

Clauditur immunis convexo tegmine rivus.

corticem ovi dixit Serenus Sammonicus cap. XXIX. *putamen* cap. XL. & *fragmen juglandis* cap. LXV. *ſaluit* etiam Lucenſis, quomodo apud Ovid. Faſt. IV. 805.

Per flammas ſaluiſſe pecus, ſaluiſſe colonos.

quam illic veram eſſe lectionem teſtis Priſcianus. pro *excuſſo* perperam *excuſo* Raphelengius. Si quis vulgatum τὸ *germine* tueri velit, ita licet interpretetur, quomodo noſter Epiſtola ad Serenam *germina* uniones vocat. & Lib. I. de Rapt. 129. cornua,

Nec nova lunatae curvavit germina frontis.

quare & forſan corrigendum *excluſo germine*, vel *excuſo*, quod proprium hac in re verbum. HEINS. *excuſſo* Exc. Wolf. *excuſo* etiam ed. Dempſt quod proprius ad *tegmen* accedit, quod eſt *veſtis ovi*, ut habere codicem ſuum teſtatur Keuchen. ad Seren. Samon. cap. XXVI. *excuſſo* vero retineri poteſt, nam pullo prodeunti adhaeret fragmen corticis, quo excuſſo ſalit & ingreditur pedibus. eſt vero ὕστερον πρότερον, prius enim rumpit tepor ova, deinde excutit pullus corticis reliqua. BURM.

5. *Inplumes convertit ad aethera nidos*] Duo libri, *natos*, quod Claverio probatum. totidem *pullos*. nihil muta. Avienus ſimiliter Fab. XX.

Sed vox inplumes turbavit credula nidos.

nidos pro *pullis* etiam Virgilius dixit L. IV. Georg. 17.

Ore ferunt dulcem nidis immitibus eſcam.

& Lib. XII. Aeneid. 475.

—— alta atria luſtrat hirundo,
Pabula parva legens nidisque loquacibus eſcas.

&

Et recto flammas imperat ore pati.
Consulit ardentes radios, & luce magistra
Natorum vires ingeniumque probat.
Degeneres refugo torsit qui lumine visus,
Unguibus hunc saevis ira paterna ferit.
Exploratores oculis qui pertulit ignes,
Sustinuitque acie nobiliore diem;
Nutritur, volucrumque potens, & fulminis heres;
Gesturus summo tela trisulca Jovi.
Me quoque Pieriis tentatum saepius antris
Audet magna suo mittere Roma Deo.
Jam dominas aures, jam regia tecta meremur,
Et chelys Augusto judice nostra sonat.

& Dracontius illa imitatus Hexaem. v. 139.

Silva comis vestita viret, nidosque loquaces
Exhibet. plura ad rem Barthius curis secundis. Virgilii locum observavit quoque Nonius Marcellus. Solinus: *Ales est Ibis, ea serpentum pabulatur ova, gratissimamque ex his escam nidis suis defert.* Glossae veteres Νεοσσὸς, *nidus, pullus.* Naso Medicamine faciei vs. 77.

Adjice de querulo volucrum medicamina nido;
Ore fugant maculas: Halcyonea vocant.

Seneca Hercule Furente v. 146.

Pendet summo stridula ramo
Pennasque novo tradere soli
Gestit querulos inter nidos
Thracia pellex.

paulo post cave audias legentes *Naturam, vires*, euntibus in contraria membranis castigatioribus. vid. ad Ovid. Medic. Fac. vs. 77. mox *degenerem visum* Lucens. & alii aliquot. HEINS. *natos* & *nidos* videas etiam variare apud Virgil. 1. Georg. 414. vid. Barth. ad Stat. v. Theb. 602. obtrudere etiam *nidos* pro *natos*, invitis libris voluit Cortius ad Lucan. IX. 903. BURM.

8. *Naturam vires*] Veteres libri, & de meliori nota vulgati, *Natorum vires.* DELR. *naturam* marg. Marcil.

9. *Degeneres*] *Degener & refugo* Insingr. Pulm. Gryph. *degenerem* Exc. Voss. Wolf. & tres Barthii & Pulm. *profugo* etiam Ex. Voss.

Refugo] At humani oculi luce directa & nimia laeduntur, neque ideo viri magni & musaeo suo adfixi sunt degeneres: & vero Cujacius tunc diem non nisi obliquum & quasi per fideicommissum accipiebat, ut ipse loquebatur. CLAVER.

12. *Diem*] *fidem* Exc. Voss. a m. pr. sed *dies* est sol, ut alibi.

14. *Gesturus*] *tecturus* Wolf.

17. *Dominas aures*] *arces* marg. Isingr. & liber Barthii, *tecta movemur* Oxon. pro quo *movemus* malebat Heinsius.

18. *Judice*] *principe* Oxon.

CL.

CL. CLAUDIANI

DE TERTIO CONSULATU

HONORII AUGUSTI

PANEGYRIS.

Ertia Romulei ſumant exordia faſces,
Terque ſuas ducat bellatrix pompa curules.
Feſtior annus eat, cinctusque imitata Gabinos
Dives Hydaſpeis augeſcat purpura gemmis.
Succedant armis trabeae: tentoria lictor
Ambiat, & Latiae redeant ad ſigna ſecures.
Tuque, o, qui patrium curis aequalibus orbem
Eoo cum fratre regis, procede ſecundis
Alitibus, Phoebique novos ordire meatus,

Spes

1. *Tertia*] Haec Panegyris in tertium Honorii Imp. Conſulatum recitata eſt a Claudiano coram ipſo Principe in palatio Mediolanenſi, anno Domini 396. collegam vero habuit, ſed priorem, Arcadium. Claver.

2. *Terque ſuas*] Ita vet. exemplar. optime ac vere. nondum enim ad Honorium converſus eſt. alii *tuas*. Claver. *ſuas* Claverius, quomodo & Florentinus S. Marci. vulgo *tuas*. *Ter* pro tertium. Forte tamen rectius Oxonienſis, *Et triplices ducat*. Heins. *Terque tua*, vel *Terque tuas d. b. p. curuli* Oxon.

Bellatrix pompa] ſic vetus liber cum veteri Germ. & tribus Lugdun. ceteri vero *Roma*. Delr. *pompa* pro *Roma* meliores. Ceterum primo Vaticano hic panegyricus manu recenti erat adſcriptus. Heins. *pompa* etiam vi. Conſ. Hon. 598. ubi *dives pompa*, rectius credo, quam hic *bellatrix*, quae non convenit cinctui Gabino. nec credo, ſi Claudianus *pompa* ſcripſiſſet, librarios inde *Roma* facturos fuiſſe, quum cogitantes de proceſſu conſulari, facile pro *Roma* ſupponere potuerint *pompa*. imitatur vero Naſonem, apud quem Lib. ii. Triſt. 321.

Nec mihi materiam bellatrix Roma negabat. Burm.

4. *Augeſcat*] *laceſſat* Oxon. duo, nec male. purpura enim *fulgere*, *ardere* &c. paſſim dicitur. in Oxonienſi erat gloſſa adſcripta *augeſcat*, pro augeatur in paſſiva ſignificatione. ſic Naevius in carmine Belli Punici, *Fames cum augeſcit hoſtibus*, pro augetur. qui locus a Priſciano laudatur Lib. v. pag. 647. qui habet *famis acer*. Schottus Lib. ii. Obſerv. cap. 45. in Stat. i. Achill. ii. legebat, *primis augeſcunt tempora vittis*, & explicat, majora, auguſtioraque redduntur. vulgo *albeſcunt*. amat vero noſter id verbum hoc ſenſu, ut Lib. ii. de laud. Stil. 99.

Hoc quoque majeſtas augeſcit plena Quirini.

& Epigr. xx.

Augeſcit brevitas doni pietate Serenae.

ita *augere* pro auguſtiorem reddere. Valer. Flac. iv. 551.

—— *tam largus bonos, tam mira ſenectae*
Majeſtas infuſa, vigor novus auxerat artus. Burm.

6. *Latiae*] *latae* Oxon. *jactae* Leidenſ.

7. *Tuque o*] *Tu quoque qui* Oxon. & Pulm. *Tuque o qui Latium* marg. Iſingr. vid. Barth. eſt imitatio Virgilii ex Ecl. iv. 17.

Pacatumque reget patriis virtutibus orbem. Burm.

8. *Secundis alitibus*] *ſecundis auſpiciis* Barthii liber & gloſſa.

10.

Spes votumque poli, quem primo a limine vitae
Nutrix aula fovet: strictis quem fulgida telis
Inter laurigeros aluerunt castra triumphos.
Ardua privatos nescit Fortuna penates,
Et regnum cum luce dedit. cognata potestas
Excepit Tyrio venerabile pignus in ostro:
Lustravitque tuos Aquilis victricibus ortus
Miles, & in mediis cunabula praebuit hastis.
Te nascente ferox toto Germania Rheno
Intremuit: movitque suas formidine silvas
Caucasus: & positis numen confessa pharetris
Ignavas Meroë traxit de crine sagittas.
Reptasti per scuta puer, Regumque recentes
Exuviae tibi ludus erant: primusque solebas

As-

10. *Spes votumque poli*] Huic logo plane convenientia legimus in Oratione Commodi, *me vobis, fortissimi milites, Fortuna principem defuncto patre, non quidem electum, sed in palatio natum atque educatum dedit, ut qui nec in plebejis vagui cunabulis; simul enim mater me in lucem dedit, veste imperiali amictus sum, eodemque momento me Sol hic principem atque hominem vidit.* CLAVER. *Spem* Oxon. duo.

Primo a limine vitae] Malo *primae*. sic apud Martial. Lib. III. Ep. 5. *primae in limine Tectae.* ita enim ex vestigiis Vaticani libri corrigebam olim, quod ad Senecam Cl. Gronovius jam occupavit. vulgo *primi tecti. Tectam viam* intelligit. HEINS. vide II. Stilich. 64. & quae diximus ad Ovid. I. Fast. 137. & ad Val. Flac. I. 823. & quae postea adjecit Oudendorp. ad Lucan. III. 206. unde patebit nihil mutandum. *a lumine* Oxon. BURM.

11. *Fovet*] *tenet* Exc. Voss. *fulgida taedis* Oxon.

12. *Lauriferos*] *laurigeros* Edd. priores. *intra laurigeros* Lovan. *aluerunt fata* Oxon. a m. pr. *claustra* Exc.. Wolf.

13. *Fortuna*] *Natura* Oxon.

14. *Et regnum*] *Et regimen* edd. Vicetin. Parm. Isingr. Pulm. Colin. Gryph. similis variatio apud Lucanum IV. 692. *Dum regnum te, Roma, facit.* ubi *regimen* Vossianus. *Et cum luce dedit regnum* Oxon. *privata potestas* etiam Oxon. BURM.

15. *Ostro*] Herodianus ἡ βασίλειος ὑπεδέξατο πορφύρα. CLAVER.

16. *Aquilis*] Signa Romana intelligit. Sidonius Carm. II. 127.

Multos cinxerunt Aquilae subitumque per orbem
Lusit venturas famulatrix turba coronas.

& sequenti Paneg. *Ambitur signis augustior infans.* CLAVER. *alis victricibus* Oxon. quod etiam tolerari posset.

17. *In mediis cunabula praebuit hastis*] *praebita castris* forte scribendum, quanquam alteri scripturae controversiam temere moveri nolim. in nonnullis codicibus insulse *venabula praebuit escis.* HEINS. *praebuit astris* Oxon. *escis* Exc. Voss. illud *praebuit* obscurius. in Oxoniensi erat adscriptum pro glossa *id est posuit.* puto indicari infantem, vel ejus cunas in hastis militum portatas, cum agmen duceretur. cujus moris nescio ubi aliquid legi. nunc vero non succurrit. BURM.

19. *Intremuit*] *intonuit* Oxon. vid. IV. Cons. Hon. 148. & ad Sil. IV. 640. *formidine pinnas* Wolf.

20. *Pharetris*] *Sagittis* Oxon. ubique eosdem fere librariorum lapsus deprehendas. ita & apud Ovid. Remed. 705. X. Met. 170. Lucan. VI. 354. & alibi turbatum vidi. praeterea *munus confessa* Vicet. & Wolf.

22. *Reptasti per scuta*] Ita vetus codex. alias *signa.* quod verum non puto. Sidonius enim, *Reptabat super arma patris.* dein;

Ludus erat puero raptas ex hoste sagittas
Festina tractare manu. CLAVER. *signa* Isingr. Vicet. Parm. Junt. Gryph. Colin. Pulm. Exc. Voss. *reptatique secuta* Wolf.

Regumque recentes] ita multo elegantius MS. cum Vicet. & vet. Germ. quam *feroces.* haec quoque Sidonius in Panegyres suas transtulit. DELR. Non bene vulgo *feroces.* nam *ferox* praecesserat. quatuor libri *jacentes.* veram lectionem vidit etiam Raphelengius, quam meliores scripti tuentur. HEINS. Est imitatio Virgilii Lib. IX. 612. *semperque recentes Comportare juvat praedas.* BURM.

23. *Exuviae tibi*] *Exuviae mihi* Oxon. *Eximiae* Vicetin.

P 25.

Aspera conplecti torvum post proelia patrem,
Signa triumphato quoties flexisset ab Histro
Arctoa de strage calens, & poscere partem
De spoliis, Scythicosve arcus, aut rapta Gelonis
Cingula, vel jaculum Daci, vel frena Suëvi.
Ille coruscanti clipeo te saepe volentem
Sustulit arridens, & pectore pressit anhelo
Intrepidum ferri, galeae nec triste timentem
Fulgur, & ad summas tendentem brachia cristas.
Tum sic laetus ait: Rex ô stellantis Olympi,
Talis perdomito redeat mihi filius hoste,
Hyrcanas populatus opes, aut caede superbus
Assyria: sic ense rubens, sic flamine crebro

Tur-

25. *Quoties flexisset*] *torsisset* duo libri. non sequor. Lib. II. in Rufin. 217. *Flectite signa duces.* HEINS.

Ab Histro] Multa & praeclara sunt Theodosii gesta contra Getas & Transistrianos, qui flumine trajecto Macedoniam invaserant. saepe tamen periclitatus est, sed enim Gratianus misit ei subsidio Bautonem & Argobasten Francos, viros minime imbelles, avaritiae ignaros. CLAVER. *ab austro* lib. Barthii.

26. *De strage*] *de caede* Oxon.

Poscere patrem] Vet. Germ. *partem*, quod servo. DELR. *De spoliis Scbyticos arcus* fere omnes editi, unde *Scbyticosve* habeat Heinsius, nescio. *poscere ferrum* lib. Barthii. *Arctoa de parte* marg. Marc. Duo vero versus 25 & 26. deerant Oxoniensi. BURM.

28. *Daci*] *Dacis* & *Suëvis* Oxon.

30. *Anhelo*] *bavelo* Wolf.

31. *Triste timentem*] *trementem* scripti duo, quod nervosius. dictum supra. HEINS. *gementem* Oxon. *minantem* Exc. Voss.

32. *Cristas*] *ripas* Wolf a m. prim.

33. *Tunc sic laetus ait*] Haec omnia ex Homero Iliad. Z. sic enim Hector Astyanacta filium amplexatus vs. 476.

Ζεῦ, ἄλλοι τε θεοὶ, δότε δὴ ϗ τόνδε γενέσθαι
Παῖδ' ἐμὸν, ὡς ϗ ἐγώ περ.

At Claudianus audaciorem minusque timidum facit Honorium, quam filium Hectoris, nam ut Hessus, Poëta nobilis, vertit:

Accepturus erat puerum, fugit ille, sinumque
Nutricis petit, & gremio se abscondit in alto.
Patris enim faciem galeatam expavit, & aeris
Fulgentes radios ab equinae vertice cristae.

vide praeterea Valerium Flaccum de Peleo ad Chironem, ubi optat filio, ut *nostram festinet ad bastam.* CLAVER.

Stellantis] *stillantis* Oxon.

36. *Flamine crebro*] Vexillo flammeo, quod rubeum erat. DELR. Hunc locum non assecutus est Lazius, vir magnus alioquin, & multae lectionis. videtur enim accipere pro Flameo, seu Flammeo, aut vexillo, quod Graeci juniores *φλάμμουλον*, ac *φλαμμου-ρον* nominant, Labaro vel *σημείῳ* adsimile, & quod Gallis *auriflammeum*. Quid igitur sibi vult, Honorius *crebro flamine turbidus?* nihil aliud quam suam crispulam caesariem, quasi ventorum contentione agitari. sequenti Paneg. idem Poëta se explicat vs. 55.

Ipse labor pulvisque decet, confusaque motu
Caesaries.

At enim Tibullus (Lib. I. El. 3. 91.)

Tunc mihi qualis eris, longos turbata capillos.

Virgil. I. Aeneid. 319. *dederatque comam diffundere ventis.* Val. Flac. *multa spirat coma flexilis aura.* Est vero qui *rubro* legat non *crebro*, nulla ratione. vir tamen insignis id amplecti maluit, haec enim addit: *vexillo flammeo, quia rubrum erat.* CLAVER. Barthius de anhelitu & spiramine tam ventorum contrariorum, quam suo ipsius. *crebro resp. pulvere* Exc. Vos. unus Oxon. *turbine belli.* de ventis saepe *flumen* sumi, notum, ut Lib. I. in Rufin. 71. sed de anhelitu dubito an dicatur, multo minus de vexillo aut flammeo. quare ego capio communi sensu de ventis, quos passus est, turbidus. id est habitu ipso oris & vultus praeferens turbationem, iram & irrequietum animum, ut mare turbidum est a ventis. simili metaphora Ovidius I. Trist. XI. 34.

Pectora sunt ipso turbidiora mari.

ita *Lunam turbidam Coris* dixit noster bell. Gild. 495.

Tur-

Turbidus, & grato resperfus pulvere belli:
Armaque gaviso referat captiva parenti.
Mox ubi firmasti recto vestigia gressu,
Non tibi desidias molles, non marcida luxu
Otia, nec somnos genitor permisit inertes:
Sed nova per duros instruxit membra labores,
Et cruda teneras exercuit indole vires:
Frigora saeva pati, gravibus non cedere nimbis,
Aestivum tolerare jubar, tranare sonoras
Torrentum furias, adscensu vincere montes,
Planitiem cursu, valles & concava saltu.
Nec non in clipeo vigiles perducere noctes,

In

Turgidus Exc. Voss. non aeque bene, licet explicari posset, ut infra de signis v. 139.

——— *tumet per nubila serpens*
Iratus stimulante Noto, vivitque receptis
Flatibus. BURM.

37. *Grato resperfus pulvere*] *crebro* hic etiam Oxon. & alter *turbine*.

38. *Gaviso*] Nobilissimus Caesar Scaliger lib. Poët. hanc sententiam profert: *gaviso* plebejum. *gaudenti* non est ausus. *laeto* non explet numerum. CLAVER. *captivo referat gavisa* Exc. Voss. dubitat Barthius an non *gavisae* scribendum, scilicet matri. forte *Armaque grandaevo*. BURM.

40. *Nec marcida luxu*] *Non* secund. Vatic. Palat. Florent. S. Marc. & unus Ambros. HEINS. *nec inertia* Oxon. *nec marcida cursu* Exc. Voss.

41. *Permisit*] *permittit* Exc. Voss. *dimisit* Junian.

42. *Labores*] *lacertos* Junian. nova membra juvenilia interpretatur Barthius, sed eo sensu alium accepisse nescio, nisi quis huc trahere vellet *novam aetatem* apud Ovid. II. Amor. 4. 45. ego, quia de somnis praecessit, quos non longos & inertes esse voluit, sed tantum ut reficerentur membra, *nova* capio somno refecta, ut saepe Ovidius, ut Ep. IV. 90.

Quod caret alterna requie, durabile non est.
Haec reparat vires, fessaque membra novat.

ubi vide Heinsium. BURM.

43. *Et cruda*] Theodosius sane optimus Campi doctor. Vegetius, *per quotidiana exercitia armorum doctrina demonstranda est, ut missile destinato ictu, & magnis viribus jaciant: norint tractare scutum, & obliquis ictibus venientia tela deflectere.* CLAVER.

45. *Transnare*] Ideo campus Martius vicinus Tiberi delectus, in quo juventus post exercitium sudorem pulveremque dilueret, ac lassitudinem natandi labore deponeret, auctore Vegetio. CLAVER. *tranare* optimi codices. *tranare marinas* Oxon.

46. *Adscensu vincere montes*] *Adscensum montis* Gyrald. Lucens. & unus Mediceus. nihil muto. Virgil. II. Aeneid. 312. *summi fastigia tecti Ascensu supero.* HEINS. *accensu* Junian. *vincere* vero pro superare, vidimus ad Valer. Flacc. III. 482.

47. *Cursu*] Ad cursum adsuefieri milites debent, ut loca opportuna celeriter occupent, ait Vegetius. CLAVER.

Saltu] Veget. ad saltum etiam exercendi, quo vel fossae transiliantur. CLAVER.

48. *Perducere*] Sunt qui *producere*. DELR. Ita etiam vetus liber, cui verbo inest sua vis. si enim dixisset *producere*, ut est in altero, minus erat, quamvis Terentius, *paulatim hunc producam diem*, inter pocula scilicet. sed hic, quia res seria, *perducere noctes vigiles*, idem est, quod pervigilare. vid. Lucan. Lib. IX. CLAVER. membranae fere omnes *producere* non *perducere*. Propertius Lib. I. Eleg. III. v. 39.

O utinam tales producas improbe noctes.

sic scribendum. Statius VIII. Theb. 219. *vario producunt sidera ludo Ante domos.* *educere* idem Theb. II. 74.

Insomnem ludo certatim educere noctem
Suaserat. aliis *ducere*. sic & *coenas in lucem producere* noster bello Gildon. dixit. HEINS. Ego tamen cum Claverio facerem, quia *noctes producere* est fere genio indulgentium, qui longiores facere student. vid. ad Valer. Flacc. I. 251. hic vero in militia *perducebant*, id est ad finem iisque in vigiliis manebant, & in clypeo perdurabant. nam vigiles per vices mutabantur. omnia vero composita ex *per* & *pro* perpetue variantur in codicibus. *perducere* Vicetin. Parm. Ald. Isingr. Colin. Gryph. in cujus editione ridiculo errore operarum est *perducere doctos*. BURM.

In galea potare nives; nunc ſpicula cornu
Tendere, nunc glandes Baleari ſpargere funda.
Quoque magis nimium pugnae inflammaret amorem,
Facta tui numerabat avi, quem litus aduſtae
Horreſcit Lybiae, ratibusque inpervia Thule.
Ille leves Mauros, nec falſo nomine Pictos
Edomuit, Scotumque vago mucrone ſecutus,
Fregit Hyperboreas remis audacibus undas:
Et geminis fulgens utroque ſub axe tropaeis
Tethyos alternae refluas calcavit arenas.

Hos

49. *Portare nives*] Hoc mutare non ſuſtinui, quamvis in veteris codicis ora *potare*, quod rectum puto, inveniam. Ad quid enim portabit nives in galea, capite nudato: niſi forte galericulus praeſto ſit, tum vero glaciem aut nivem duratam forte licebit in galea ſervare, ſi ex regione frigida in tepidam parva mora deſiliatur, ut nix illa reſolvi queat, aut tanta ſint tractus minus irrigui & glaciei obnoxii ſpatia, ut illa emetiri uno die aut pluribus non liceat. Sane Albinovanus notat, in more poſitum, ut milites e galea biberent: *Bacche coloratos poſtquam devicimus Indos, Potaſti galea.* Caeterum poëta hic docet Imperatori non decere mollitiem. plus eſt enim facere, quod Hannibal apud Silium: *Femineum putat inventa jacuiſſe ſub umbra. Exercetque ſitim & ſpectato fonte recedit.* At Cato Lucani, *Stat dum lixa bibat.* Martialis:

Non potare nivem, ſed aquam potare rigentem,
De nive commenta eſt ingenioſa ſitis.

Apud Gellium aqua ex diluta nive bibitur. CLAVER. pro *portare*, verum eſt *potare*. & ſic Mazarinianus & unus Vaticanus a manu ſecunda. Sidonius Panegyrico Anthemii v. 110.

Indicus Auſonia potetur caſſide Ganges.

noſter Bell. Getico v. 532.

—— *galeiſque Padum victricibus hauſi.*

Statius Theb. III. 663.

Hoſtilem Iſmenon galeis Dircenque bibamus.

Albinovanus de obitu Mecaenatis v. 58.

Potaſti galea dulce jubante merum.

ut veriſſime in Venuſinis Lectionibus, quas luci aliquando daturus ſum, ὁ μακαρίτης Johannes Rutgerſius avunculus meus legendum cenſet. vulgo *juvante*. *jubantem galeam* dixit, ut *comantem* Virgilius. ſed plus eſt *portare* in galea potandas nives, quam nives *potare*. HEINS. *in galeas* Wolf. eadem varietas in his verbis apud Sueton. Neron. 5. Curt. V. 13. *dum galea hauſtam aquam ſorbet.* vid. ad Lucan. IX 502. *portare* magis eſt militum manipularium, qui e fontibus aquam portant ducibus. vid. Tibull. II. VI. 8. ſed quia credebant librarii dicendum *e galea potare*, non *in*, fecerunt *portare*. ſed vide, quae diximus ad Phaedr. I. Fab. 25. *in galeis* Oxon. BURM.

50. *Nunc glandes*] *nunc gladios* Lovan.

51. *Nimium pugnae inflammaret amorem*] Malim, *nimio amore flammaret*. Barthius ex ſuis codicibus, qui adeundus. HEINS. Scio hujus aevi ſcriptoribus *nimium* ſaepe pro magno poni ſolere. ſed poſita hac ſignificatione, ſi jam *nimius* amor eſſet, id eſt vehementiſſimus, cui bono *inflammare*? ego conjicio ſcripſiſſe, *Quoque magis juvenem* (vel *puerum*) *pugnae inflammaret amore*. *flammare* frequens Statio & Valer. Flacco. vid. ad hujus Lib. IV. 665. *quodque magis n. p. infl. amorem* Vicetin. & mox *numerat*. ſed male, ut intelligat *numerare facta avi*, pro narratio, enumeratio illa inflammabat amorem. ſed praeſtat alterum. BURM.

52. *Numerabat*] tres ſcripti *memorabat*. ſed vid. ad Conſ. Olybr. 57. BURM.

Avi] Theodoſii Comitis. de quo infra in Gildonem. Symmach. Ep. 22. Lib. X. ad Theodoſium ſcribens: *Familiae veſtrae & ſtirpis auctorem Africanum quondam & Britannicum ducem, ſtatuis equeſtribus ordo ampliſſimus conſecravit, qui feliciſſimum ſidus & imperio ſalutare progenuit.* CLAVER.

54. *Leves Mauros*] *levis Mavors* Vicetin. & Parm.

Nec falſo nomine Pictos] *Nec abeſt*, inquit Iſidorus, *a Pictorum corpore minutis opifex acus punctis. haec expreſſos nativi graminis ſucos includit, ut has ad ſui ſpeciem cicatrices ferat, pictis artubus maculoſa nobilitas.* DELR.

55. *Edomuit*] *perdomuit* Exc. Voſſ. nihil opus. vid. II. in Rufin. init. & ſaepe alibi.

Vago mucrone ſecutus] Non *vagum* ſcripti meliores. HEINS. ſic *vagae habenae* II. de Rapt. 168. & *vagos curſus* infra vs. 181. BURM.

56. *Remis audacibus*] Ita Florus IV. 2. *inprobam claſſem* Caeſaris in Britanniam trajicientis vocat. BURM.

57. *Fulgens*] *Fungens* Oxon.

58. *Refluas calcavit arenas*] *refugas* prim. Vatic. & Farneſ. HEINS. *adverſae refluas* Junian. ut ita

ad-

Hos tibi virtutum ſtimulos, haec ſemina laudum,
Haec exempla dabat. non ocius hauſit Achilles
Semiferi praecepta ſenis, ſeu cuſpidis artes,
Sive lyrae cantus, medicas ſeu diſceret herbas.
Interea turbata fides. civilia rurſus
Bella tonant, dubiumque quatit diſcordia mundum.
Prô! crimen Superum! longi prô dedecus aevi!
Barbarus Heſperias exſul poſſederat urbes,
Sceptraque dejecto dederat Romana clienti.
Jam Princeps molitur iter, genteſque remotas
Colligit Aurorae, tumidus quaſcumque pererrat
Euphrates, quas luſtrat Halys, quas ditat Orontes.
Turiferos Arabes ſaltus, vada Caſpia Medi,

Ar-

adverſus amnis Silio IV. 624. vid. ad Valer. Flacc. I. 493. nihil tamen moveo. *calcabat* etiam Exc. Voſſ. *refluus* & *refugus* de Oceano & fluminibus ſemper fere permutantur. vid. ad Lucan. III. 411. & ſupr. ad I. in Rufin. 92. BURM.

59. *Virtutum*] *virtutis* Leid. Wolf. *ſemina laudum* recte explicat Barthius. vid. & ad Ovid. Ep. IX. 43. male *praemia laudum* in Vicetin. BURM.

60. *Non ocius*] *non potius* Leid.

61. *Artes*] *arces* Exc. Voſſ. & mox, *medicas ſeu diſceret artes*. ita variant codices II. in Eutrop. 12. ubi Heinſius *Paeonias artes* praefert. Ovid. V. Ep. V. 145. *medicas mihi tradidit artes*. & ita ille ſaepe. ut & Phaedr. I. 14. ubi vide. eadem variatio apud Tibullum Lib. I. El. 2. 51. ſed tum priori verſu aliud deberet ſubſtitui. nam praecedit *cuſpidis artes*. forte *cuſpidis ictus*. ſed tutius nihil novare. per cuſpidem aeque gladius atque haſta poteſt intelligi, ut modo *mucronem* dixit vs. 55. *cuſpidis artem* Ald. BURM.

63. *Fides*] *dies* Leid. a m. pr.

64. *Tonant*] vide ad Ovid. Epiſt. VII. 121. & IV. Conſ. Hon. 320.

66. *Barbarus*] Argobaſtes, dolo interemto Valentiniano, Eugenium nomine conſtituit Imperatorem, revera ipſe cuncta tamquam Imperator geſturus, auſus tandem cum Theodoſio congredi, divina potius ope, quam humanis viribus profligatus, ſuo ſe gladio jugulavit. DELR. Argobaſten intellige, natione Francum, quem in honore olim habuit Gratianus Imperator. Is poſtea Valentiniano Juniori addictus fuit, ſed ita, ut imperium militare ſibi adſumeret, fretus benevolentia exercitus. erat enim ſtrenuus ac liberalis, ſed abuſus eſt facilitate *Principis* adeo, ut res ad reſtim veniſſe credatur, *ſed ei* inuſtam femineae mortis infamiam potius reor; nam Argobaſten a Valentiniano acriter habitum fuiſſe ſuſpicor ejus animi fuiſſe, ut eum faſcia ſua ſibi ſuffocaret. Scribunt Hiſtorici, cum adverſus Theodoſium copias Mediolano educeret, clara voce minatum, ſi Eugenius victor e pugna reverteret, Baſilicam Eccleſiae ſtatim everſum iri in uſum ſtabuli, & Clericos fera militiae munera obituros. Caeterum idem (ut fere fit) gentilibus odiis Francos proſecutus eſt, eoſque attrivit non ſolum, ſed etiam ſuis ſedibus expulit. quod opinor in cauſa fuit, cur Inſulam, quam vocant Franciae, inſederint. Infra dicitur *inventor ſcelerum*. CLAVER.

Poſſederat urbes] *horas* Oxon. pro varia lectione.

67. *Dejecto clienti*] Eugenio ſcilicet, qui tum verſabatur in aula, honore τοῦ Ἀντιγραφέως. Idem Rhetorices profeſſione olim ſe probaverat, ac vitae claritudine, velut alter Seneca, bono Reipublicae & imperii natus videbatur. quod impulit forte Argobaſten, ut ei purpura & diademate cederet. niſi ſi propter ancipitem rei eventum aleam tantam ſubire expaverit. Sic Alarichus purpuram, quam urbe capta ſibi ſumere potuit, injecit humeris Attali, ita ut numi tum cuſi fuerint hoc titulo: FL. PRISCUS ATTALUS. P. F. AUG. Neſcio quid ſimile Carolus Martellus in Francia factitavit. de Eugenio ſupra dictum eſt. Vide & Suidam in voce Ὀνωρίος. ad eum forte pertinet vetus inſcriptio. CLAVER. *Dejecto*, id eſt vili & ignavo. III. de Rapt. 297. VI. Conſ. Hon. 179. BURM.

Dederat Romana] *dederat Fortuna* Exc. Voſſ. in animo habuit librarius verſum IV. Conſ. Honor. 214. BURM.

70. *Luſtrat*] *Ditat Halys, quas luſtrat Orontes* Junian. *Alis* Vicetin. *luſtrat* eſt ambit. ut II. in Rufin. III. & alibi. BURM.

71. *Arabum*] Codices emendatiores repraeſentent *Arabes*. DELR. *Arabum* Vicet. Parm. Iſingr. Gryph. & aliae, ne tres voces in *s* exeuntes offendant, poſuiſſe videntur. ſed male. *turiferos ſaltus*

Ara-

Armenii Phaſin, Parthi liquere Niphaten.
Quae tibi tunc Martis rabies, quantusque ſequendi
Ardor erat? quanto flagrabant pectora voto,
Optatas audire tubas, campique cruenta
Tempeſtate frui, truncisque inmergere plantas?
Ut Leo, quem fulvae matris ſpelunca tegebat
Uberibus ſolitum paſci, quum creſcere ſenſit
Ungue pedes, & terga jubis, & dentibus ora;
Jam negat inbelles epulas, & rupe relicta
Gaetulo comes ire patri, ſtabulisque minari
Aeſtuat, & celſi tabo ſordere juvenci.
Ille vetat, rerumque tibi commendat habenas,
Et ſacro meritos ornat diademate crines.
Tantaque ſe rudibus pietas oſtendit in annis,
Sic aetas animo ceſſit, quererentur ut omnes

Im-

Arabes MS. Pulman. & Oxon. ed. Claver. Elzev.

Caſpia] *Caſpida* Lovan.

73. *Quantusque*] *tantusque* Exc. Voſſ. *cum Martis* Wolf.

74. *Quanto flagrabant*] Imitatio Papinii, qui Lib. I. Silv. II. 210. *quanto ſaluerunt pectora voto.* BURM.

76. *Truncisque inmergere plantas*] prim. Vatican. & Farneſ. *injungere*. Palat. *inmingere*. an *intinguere?* HEINS. non ſatis capio. an truncis, id eſt cadaveribus, quibus caput eſt abſciſſum, inponere pedem, ut collis, ſolebant domitorum inprimere? vid. IV. Conſ. Honor. 472. & ad Lucan. VII. 748. ſed *inmergere* non mutandum. Silius XI. 247. de Leone Taurum mandente, *inmerſi gravis unguibus haeſit.* BURM.

77. *Ut Leo*] Tota illa comparatio non aliunde, quam ex Papinio videtur petita. conſule igitur Lib. IX. Thebaid. 739. CLAVER.

78. *Senſit*] *Sentit* Junian. Voſſ. Exc. Lovan.

79. *Terga jubis*] Barthius *colla jubis* reponit ex Statii iſtis IX. Theb. 739.

Ut Leo, cui parvo mater Gaetula cruentos
Suggerit ipſa cibos, cum primum creſcere ſenſit
Colla jubis. ſed obſtat membranarum auctoritas. HEINS.

80. *Rupe*] Antea *ſpeluncam* dixerat. vid. Ovid. II. Faſtor. 209. BURM.

82. *Caeſi terga abſorbere juvenci*] τὸ *terga* jam praeceſſerat. amplector igitur Gyrald. & Lucenſ. lectionem, *celſi tabo ſordere juvenci. ſordere tabo* appoſite etiam apud Silium Lib. I. *craſſo ſordida tabo Confundit maculas tigris.* Idem Lib. XI.

——— *veteri ſtat ſordida tabo*
Hirtaque canities & durus ſanguine crinis.

ita enim lego, niſi quis *Atraque canities* malit. Hactenus *utraque* legitur, quod de barba & capillo inſulſe interpretantur. Lib. XII. *& adhuc ſordentia tabo Spicula. celſi* quoque pro *caeſi* unus Petav. & duo Vaticani, qui paulo ante etiam, *Jam fugit imbelles epulas*, non *negat*. HEINS. *celeris terga abſorbere juvenci* Junian. *terga obſorbere* Wolf. ſed *ſordidam ſanguine Bellonam* dixit & II. in Eutrop. 109. & Stat. V. Theb. 635. *ſanguine vultum ſordida.* ut *tabo*, ita *tabenti ſanie gravis pectora* idem IV. Theb. 364. *celſi* illuſtrari poſſet verbis Silii Lib. V. 312. de Leone:

——— *nunc ferus alta*
Surgentes cervice toros, nunc torva ſub hirta
Lumina miratur fronte. vid. Drakenb. ad Sil. XI. 312. BURM.

83. *Habenas*] Theodoſio Auguſto III. & Fl. Habundantio Coſſ. ex ante diem IV. Idus Fabruarias. DELR.

84. *Diademate*] Sphaera aurea, unde faſcia dependebat. DELR.

85. *Tantaque*] Iſte verſus in veteri libro legitur ita: *Tantaque ſe rudibus pietas oſtendit in annis.* DELR. *Rudibus pietas oſtendit in annis*, ſcripti omnes, praeter prim. Vatic. & Farneſ. in quibus, *pietas rudibus oſtentat.* HEINS. *pietas rudibus oſtentat* Vicet. Parm. Junt. Iſingr. Gryph. Colin. & aliae. *rudibus pietas oſtentat* Ald. de *rudibus annis* vid. ad Quintil. I. I. BURM.

86. *Ceſſit*] *creſcit* Leid. m. pr. *quaeruntur at* Junian. *vererentur* Wolf.

87.

Imperium tibi sero datum. victoria velox
Auspiciis effecta tuis. pugnastis uterque;
Tu fatis, genitorque manu. te propter & Alpes
Invadi faciles; cauto nec profuit hosti
Munitis haesisse locis. spes irrita valli
Concidit, & scopulis patuerunt claustra revulsis.
Te propter gelidis Aquilo de monte procellis
Obruit adversas acies, revolutaque tela
Vertit in auctores, & turbine repulit hastas.
O nimium dilecte Deo, cui fundit ab antris

Aeo-

87. *Imperium*] Inde colligitur Honorium jam Augusti nomine insignitum fuisse, non tamen reapse dici potuit Imperator. sed patri optimo & satis indulgenti ita placitum est, ut se vivo neque diu victuro, id enim forte praesagiebat, Filii adhuc juvenculi diadema praesumerent, non etiam habenas imperii. Sed poëtae visum est ita loqui, quia jam obiit Theodosius, eo talia scribente. Plures vero solem orientem, quam occidentem adorant, ajebat Augustus. CLAVER.

88. *pugnastis uterque, Tu fatis, genitorque manu*] Sollius Sidonius in Panegyr. Majoriani, *certatum est jure Magistri, Augusti fato.* DELR.

89. *Genitorque manu*] Ergo stricto ense in proelium ivit Theodosius, neque inglorius stetit post principia. Sane opus fuit, ut animo praesenti Martem belli sustineret; nam Arbogastes leonis instar multa hominum millia sanguine suo opplevit, ita ut ancipiti rerum facie Imperatoris agmina jam labascerent. Sed enim coeleste auxilium adfuit, ubi vis defuit humana. Itaque, Cedreno auctore non adeo futili, Theodosius pro galea epomidem, pro hasta virgam accipit, ac fide munitus suos jam palantes sistere satagit, quae sane pulcherrimum numisma, post illam victoriam incusum, confirmat, imo plenius explicat. in hoc enim species epomidis apparet, quae a cucullo sane differt. gerit Imperator altera manu bacillum, qui in crucem erigitur, altera membranam involutam, quales in Notitia: quae quidem signare videtur Euangelium in ea descriptum; versa facie duo sancti apparent, quid simile in manibus habentes. hic vero numus expressus est in Historia C. Baronii, scriptorum in suo genere principis. CLAVER. *Fato* hic est auspiciis. Ovid. II. Trist. 173. de Tiberio, qui manu pugnabat, & Augusto, qui auspicia dabat:

Per quem bella geris, cujus tu corpore pugnas,
Auspicium cui das grande, Deosque tuos.

sed inpudentior Claudianus, qui puero auspicia dat, & Theodosio tantum ductum. BURM.

Te propter & Alpes Invadit faciles] *Invadi* cum primis editionibus & membranis legendum. miror non deprehensum ab interpretibus mendum. sic Nuptiis Honorii v. 79. *flecti faciles irae.* Lib. II. in Eutrop. 275. *securas barbarus urbes Invadit facilesque capi.* Lucan. II. 656. *Roma capi facilis.* Noster Consulatu Manlii v. 243. *rursus quae digna petitu Largiri facilis.* sic enim scribendum. Ovidius Amor. II. El. IV.

Haec, quia dulce canit, flectique facillima vocem.

quomodo vetus liber, neque aliter noster, Silius, Statius, alii passim. vidit genuinam hic loci scripturam curis secundis Barthius. HEINS. vid. Valer. Flacc. IV. & 723. & ad Quintil. Declam. V. 3. *molliri prosperis facilis non accidentibus frangi.* Statius I. Silv. VI. 67. *Huc intrant faciles emi puellae.* Lib. II. IV. 31. *monstrataque reddere verba, Jam facilis.* & IX. Theb. 396. *facilis servire.* Est vero inproba adulatio, quasi patri Theodosio res non successisset, nisi auspicia filii pueri adspirassent, nec Alpes potuisset superare, nisi fata filii adfuissent. minueretur aliquantum foeditas parasiti aulici, si legeretur *invadit*, & Theodosium, ut filio imperium munitum & securum relinqueret, propter eum & amore ejus, invasisse Alpes, quas natura difficiles, amor ille filio suo imperium parans tutum, faciles faciebat. sic mox, *te propter Aquilo obruit* &c. scilicet ut dicit vs. 110. *Ut tibi pacatum praesenti traderet orbem.* BURM.

90. *Nec profuit*] *non* Oxon.

92. *Claustra*] *Castra* Exc. Voss.

93. *Aquilo*] *Aquilon* Oxon. Leid.

94. *Obruit*] *Terruit* Oxon.

95. *In auctores*] *actores* Leid. Lovan. eadem variatio passim, sed huic similis apud Ovid. VIII. Met. 349.

Auctor teli Pagasaeus Jason.

ubi *actor* plures. vide ibi adnotata. dein *repulit hostes* Leid. a m. s. BURM.

96. *O nimium*] D. Augustinus, Orosius & Diaconus, dum hos versus adducunt, sic adducunt:

O nimium dilecte Deo, tibi militat aether,
Et conjurati veniunt ad classica venti.

non-

Aeolus armatas hiemes; cui militat aether,
Et conjurati veniunt ad classica venti!
Alpinae rubuere nives, & Frigidus amnis
Mutatis fumavit aquis, turbaque cadentum
Staret, ni rapidus juvisset flumina sanguis.
At ferus inventor scelerum trajecerat altum
Non uno mucrone latus, duplexque tepebat
Ensis, & ultrices in se converterat iras
Tandem justa manus. jam libertate reducta,

Quam-

nonnulla verba omittentes, quae cum in omnibus tam scriptis quam impressis codicibus inveniantur, mihi ea rejicere fuit religio. DELR. Hi vero versus a Divo Augustino non sine praefatione citati, hoc hemistichium *cui fundit* &c. & sequens non praeferunt, neque vetus editio Coloniensis, ut retulit L. Vives. Ne tamen ideo credas abundare, sed consulto omissa, quia virum talem forte non decuit Aeoli mentionem facere, quod sane laudo ac suspicio. Memini vero, cum inter supremae curiae Advocatos audirem solennis causae disceptationem, Principi senatus more majorum delatam, ipsum pro re nata, sed mira gravitate, voculam in versu lyrico mutavisse hoc modo: *venator sociae conjugis immemor*, si enim *teneram* dixisset, ipsa eviluisset, ut ita dicam, purpura. CLAVER. Augustinus Lib. V. cap. 26. de Civit. Dei. Orosius Histor. Lib. VII. cap. 35. Paulus Diacon. Hist. Miscell. Lib. XIII. & Abbas Uspergensis in Chronico haec *cui fundit ab antris Aeolus armatas hiemes* omittunt, cum priora & sequentia agnoscant. Gyraldus tamen in codice suo notarat, Divum Thomam commento ad Augustinum, quod Mediolani in Bibliotheca S. Marci exstet, nihil a vulgatis Claudiani exemplaribus discrepare. Vetus quoque Orosii editio Augustana anni MCCCCLXXII. agnoscit, ut & Monachus Altissiodorensis in Chronico. Codex tamen Orosianus, qui penes me est, cum excerptis sex aliorum, omittunt. Offendit, credo, bonos Monachos *Aeoli* mentio facta. plura ad rem Barthius curis secundis. HEINS. *cui fudit* Leid. *quoi fundit* & *quoi militat* Vicetin. Dempst. ad Rosin. Antiq. Lib. II. cap. 3. interpolatos versus ab aliis exhibet,

O nimium dilecte Deo, cui fundit ab astris
Se Jovis armatus, vehemens cui militat aether. BURM.

97. *Armatas hiemes*] *armatas acies* Junian. & Oxon. *armatus* Vicetin.

Aether] Vide Paneg. Nazarii ad Constantinum. sed optime Florus historicorum flosculus de clade Cannensi: *dux, terra, coelum, dies, tota denique rerum natura consensit. Eurus ab Oriente quasi ad constitutum: Hannibal quasi coelum tenens, vento, pulvere, sole pugnabat.* Haec vero nostra B. Augustinus se a militibus, qui aderant, audivisse ait. CLAVER.

99. *Frigidus amnis*] Nomen proprium, Graecis Φρίγιδος. est autem fluvius Antonino inter Aquilejam & Longaticum, neque ausim adfirmare eumdem esse, de quo Tibullus Lib. IV. 8. 4. *Atque Aretino frigidus amnis agro*, quia diversa ibi lectio. CLAVER. Nomen proprium fluvii, ut Barthius bene observat. HEINS. Et ante eos Simlerus in Commentario de Alpibus pag. 109. vide & Suritam in Anton. Itinerar. pag. 290. & Dempster. Etrur. Regali. IV. 5. imitatur vero hic Lucanum Lib. II. 212. & seqq. BURM.

100. *Turbaque*] *casuque* Wolf. a m. pr.

101. *Juvisset flumina sanguis*] *pavisset* tres libri. quod elegantius. noster VI. Cons. Honor. 116. *multisque suorum Diras pavit aquas.* sic enim vetus codex, non *avos.* ibidem:

Pavit Iüleos inviso sanguine manes.

apud Silium Lib. IX. 603. *pastusque sonoro Ignis edax vento*, ut recte cum Coloniensi libro Modius. obgannit tamen interpres veterum elegantiarum cum ignarissimis ignarus. Ovid. Trist. IV. Eleg. IV. 64.

——— *ubi Taurica dira*
Caede pharetratae pascitur ara Deae.

quomodo vetus liber. optime. Valer. Flacc. Lib. I. 677. *meritas tibi plurimus aras Pascet honos.* noster *honorum commercia pretio pascere* dixit Lib. V. in Stilich. v. 115. ubi plura. sic & *ali* & *nutriri flumina* dicuntur *imbre*. *meruisset flumina sanguis* Helmaestadiensis. Vulgata tamen scriptura in Claudiano potest ferri. sic Sidonius Apollinaris Carm. XXII.

Arentes vitreis adjuvit fletibus undas.

copiosius nos ad Silium Italicum. HEINS. sine dubio *pavisset* non debetur librario. sic Horat. IV. Od. 2. dicit imbres *aluisse* amnem. *meruisset* Wolff.

102. *inventor scelerum*] ita Virgilio II. Aen. 164. Ulixes dicitur.

103. *Tepebat*] *petebat* lib. Barth. & Exc. Voss.

104. *Ultrices*] *ultricis* Leid.

105. *Reducta*] *recepta* Exc. Voss.

106.

Quamvis emeritum peteret Natura reverti
Numen, & auratas aſtrorum panderet arces,
Nutaretque oneri venturo conſcius Atlas,
Diſtulit Auguſtus cupido ſe reddere coelo,
Dum tibi pacatum praeſenti traderet orbem.
Nec mora; Biſtoniis alacer conſurgis ab oris,
Inter Barbaricas auſus tranſire cohortes.
Inpavido vultu linquis Rhodopeïa ſaxa,
Orpheis animata modis: jura diſeris Oetes,
Herculeo damnata rogo: poſt Pelion intras,
Nereis illuſtre toris. te pulcher Enipeus
Celſaque Dodone ſtŭpuit, rurſusque locutae
In te Chaoniae moverunt carmina quercus.

Illy-

106. *Quamvis*] *quantumvis* Exc. Voſſ. ſed tunc *meritum* quoque legendum eſſet.

107. *Arces*] *artes* Wolff. mox *Nuptaretque* idem.

109. *Cupido*] *capto* Junian.

Cupido ſe reddere coelo] *Credere* Delrii codex, & e noſtris novem. Virgil. VI. Aeneid. 15.

Praepetibus pennis auſus ſe credere coelo.

plura de hoc verbo alibi. vulgatam tamen ſcripturam tuetur erudite Barthius; ſed quia *reverti* jam praeceſſerat, *credere* hoc loco amplector, ne bis idem dicatur. HEINS. Sed *credere coelo* in Virgilii loco longe aliud notat. vid. ad Quintil. Declam. XIII. 17. hinc *reditura ſemina coelo* Valer. Flacc. III. 382. ubi vide. ſi *credere* legas, videretur Poëta indicare, quaſi diffideret Theodoſius, dubiis enim rebus nos credimus, ut in omnibus illis locutionibus *credere ſe mari, coelo, alto, hoſti* &c. vid. Sil. VI. 173. IX. 564. infra II. de Rapt. 251. *credere* (ut Heinſius pro *tradere*) *crudelibus umbris.* ſed *reddere* differebat modo ſe cupienti & deſideranti coelo. vid. Barth. *credere* vero & *reddere* confunduntur & Lib. II. in Eutrop. 225. in Juniano erat *ſe condere coelo*, quod etiam defendi poſſet. ſed haec eſt librariorum aberratio, qui haec verba ſaepe confuderunt. vid. Ovid. V. Faſt. 623. IX. Met. 624. &-alibi. dicit vero idem quod Horatius I. Od. II. 45. *Serus in coelum redeas.* BURM.

110. *Tibi*] *ſibi* Woff. quod eſſet, a ſe pacatum tibi praeſenti traderet.

Dum tibi traderet] Traditio eſt ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα, ait Th. Imo, ut vult Cujacius, traditio eſt datio poſſeſſionis. ergo Honorius, licet pridem Auguſti nomen adeptus, rem ipſam non habuit, *ſuit* in poſſeſſione rei, ſed non poſſedit; non omnino, ne dicam omnino non fuit imperator, niſi ſola nominis umbra. quamvis enim exſtent in Codice Theodoſiano plus quam viginti conſtitutiones hoc modo: *Impp. Theod. Arcad. & Honor. A. A. A.* neuter eorum tamen vivente patre jus habuit imperandi, aut leges condendi; quinimo erant id aetatis, ut iis tutorem Theodoſius in extremis poſitus dare voluerit. Diocletiano & Maximiano eadem mens fuit, quae Theodoſio; ſed iis res erat cum adultis & extraneis, qui nullo ſcrupulo impediti vi armata, contra omnem honeſtatis rationem, licet bono Reipublicae deſaevierunt. CLAVER.

111. *Conſurgis*] *conſurgit* Junian. *confugis* Leid. a m. prim. *confug. ab oris* Lovan.

113. *Inpavido*] *Impavidus* Exc. Voſſ. *Intrepida* Oxon. pro *ſaxa*, *ſacra* Exc. Voſſ.

114. *Oetes*] *Oetae* Junian.

115. *Rogo*] *jugo* Exc. Voſſ.

116. *Nereis illuſtre choris*] Imo *toris*, quomodo Gyrald. prior Leid. Florent. S. Marci, & unus Ambroſ. Nuptias Pelei & Thetidis in monte Pelio celebratas tangit. nupſit & hic mater Chironis Philyre. unde φιλύρης νυμφεῖον locus hic Callimacho dictus hymno in Delum. ſimile mendum apud Valer. Flacc. Lib. V. 239.

Praeterea infernae quae nunc ſacrata Dianae
Fert caſtos Medea toros.

inepte *choros* nunc legitur. Innuptam fuiſſe Medeam deſignat. HEINS.

Enipeus] *Enipheus* multi ſcripti codices & editi. vid. ad Ovid. I. Met. 579. BURM.

117. *Dodone*] *Dodonis* Exc. Voſſ. *Didone* Wolf.

118. *Chaoniae*] *Saloniae* Colin. *moverunt carmina*, id eſt, vates inſpirarunt & loqui verſibus juſſerunt. ita Ovid. X. Met. 147.

Ab Jove, Muſa parens, (cedunt Jovis omnia regno)
Carmina noſtra move. & XIV. 20. *carmen Ore move ſacro.* *monuerunt* Wolf. BURM.

119.

Illyrici legitur plaga litoris: arva teruntur
Delmatiae: Phrygii numerantur ſtagna Timavi.
Gaudent Italiae ſublimibus oppida muris
Adventu ſacrata tuo. ſubmiſſus adorat
Eridanus, blandosque jubet miteſcere fluctus:
Et Phaëthonteas ſolitae deflere ruinas
Roſcida frondoſae revocant electra ſorores.
   Quanti tum juvenes, quantae ſprevere pudorem
Spectandi ſtudio matres, puerisque ſeveri
Certavere ſenes, quum tu genitoris amico
Exceptus gremio mediam veherere per urbem,
Velaretque pios communis laurea currus!
Quis non Luciferum roſeo cum Sole videri
Credidit, aut junctum Bromio radiare Tonantem?
Floret criſtatis exercitus undique turmis,
Quisque ſua te voce canens. praeſtringit aëna

Lux

119. *Legitur*] De terreſtri itinere capiendum eſt, & imitatur Virgil. VIII. Ecl. 7. *Sive oram Illyrici legis aequoris*, ubi id notavimus, & plenius ad Lucan. V. 512. videtur vero hic Poëta miras itineris ambages properanti Honorio ad patrem morti proximum dediſſe. nam a Rhodope, id eſt Thracia, debuiſſet ſtatim eum recto itinere in Illyricum & Delmatiam, & inde in Italiam ducere; ſed hic Macedoniam, & Theſſaliam, & Epirum, quas minime opus erat tangere, circumducit: & deinde ante ad Oeten perveniſſe, quam Pelion fingit, quum ille mons ante Oeten deberet ex ſitu ejus poni. BURM.

120. *Dalmatiae*] *Delmatiae* Ald.

Numerantur ſtagna] Imitatus videtur Martial. Lib. VIII. Ep. 28.

An tua multifidum numeravit lana Timavum.

certe propter fontes plures. *ſtagna* enim poëtae dicere ſolent etiam de fluminibus. ut Conſ. Olybr. 51. *ſtagna Tagi*. & I. in Rufin. 102. *Pactoli ſtagna*. & ita paſſim. quamquam & lacus ibi fuiſſe patet ex Livio XLI. 4. qui *lacum* Timavi memorat, qui imminet mari. ſed praeſtat prius. *Phrygium* dixit epitheto longius petito, quia *Antenorium* vocat Lucanus VII. 194. ille vero Trojanus. *Stygii* erat in Oxon. BURM.

122. *Adorat*] *Adornat* Leid. prior a m. prim. ut ad fluctus referatur.

123. *Eridanus*] *Euridanus* Wolff.

Jubet] *juvat* Junian.

124. *Phaëtonteas*] *Phetonteas* Lovan. & ita ſemper ille hoc nomen exhibet. mox *renovant* Leid. a m. s. acute, in ornatum ſcilicet tuum. non tamen ſatis caute Poëta hic mentionem electrorum facere videtur, quae nata ex lacrimis Heliadum; ſi enim illa revocant, vel renovant, iterum fleſſe debent fingi. an ergo ante adventum alni non ſtillabant electra, quod nunc renovarunt in honorem Honorii? BURM.

126. *Quanti tum*] *Quam tutum* Wolff.

Frondoſae] *formoſae* Junian. *Roſida* Vicetin. Parm.

130. *Communis laurea currus*] *crines* Pricaeanus. HEINS.

132. *Junctum*] *vinctum* Leid. & Junian. & ed. Vicetin.

133. *Floret criſtatis*] Sic Iſingr. Lucenſ. & tres alii cum Gudianis ſchedis. quidam *Fleret* corrupte, vel *Haeret*, vel *Fervet* cum vulgatis. veram lectionem vidit Scaliger, & illum ſecutus Raphelengius. Lib. I. in Stilich. 323.

Armifer & viridi floreret milite ſulcus.

Valer. Flacc. V. 565. *variis floret via diſcolor armis.* ubi perperam Carrio *decolor* edendum curavit. noſter alibi, *diſcolor incedit legio.* Idem Flaccus Lib. VII. 77. *armata floreſcant pube novales.* HEINS. vide & III. de Laud. Stilich. 205. & Boxhorn. ad Vellej. Paterc. I. 13.

134. *Praeſtringit*] *perſtringit* Junian. Oxon. ſollemni variatione, de qua jam ſaepe a multis actum, vid. ad Sil. Italic. I. 358. BURM.

135.

Lux oculos, nudique ſeges Mavortia ferri
Ingeminat ſplendore diem. pars nobilis arcu,
Pars longe jaculis, pars comminus horrida contis.
Hi volucres tollunt Aquilas, hi picta Draconum
Colla levant; multusque tumet per nubila ſerpens
Iratus, ſtimulante Noto, vivitque receptis
Flatibus, & vario mentitur ſibila tractu.
Ut ventum ad ſedes; cunctos diſcedere tectis
Dux jubet, & generum conpellat talibus ultro:
Bellipotens Stilichon, cujus mihi robur in armis
Pace probata fides. quid enim per proelia geſſi
Te ſine? quem merui te non ſudante triumphum?
Odryſium pariter Getico foedavimus Hebrum

San-

135. *Ferri*] *belli* Junian. Oxon. Exc. Voſſ. & ed. Colin. *ſepes Mavortia belli* Wolſ.

136. *Ingeminat*] *ingemines* Leid.

137. *Contis*] *comptis* Junian. *cunctis* Exc. Voſſ.

138. *Tollunt Aquilas*] *Aquilas tollunt* Junian.

139. *Serpens*] Signa militaria innuit, quae tunc fuere triplicia, nempe Labarum, Aquilae, Dracones, qui & Serpentes. de iis ſupra nonnihil attigi, & plura poſthac ſuo loco dicenda erunt. Exſtat numus Conſtantini, ubi haſta ſeu manubrium labari obterit Draconem, qui, opinor, tyrannum deſignat. CLAVER.

140. *Receptis*] *receptus* Jun. Oxon. Lovan. male. contra dixit II. in Rufin. 365. *vento ceſſante manſueſcere*. vivit ergo, quum a vento agitatur, manſueſcit, ubi quieſcit. *flamine turbidus* eſt ſupra vs. 36. BURM.

141. *Sibila*] Serpentum ſeu Draconum propria. Nonnus, *Ἄσθμα συῶν, μύχημα βοῶν, σύριγμα δρακόντων*. CLAVER. *ſibila tinctu* Leid. a m. prim. vid. Praef. in Rufin. 7.

142. *Sedes*] Nihil aliud intelligi puto quam Palatium, ſeu domum Caeſaream, ubi Imperator conſidebat. Virgil. *Sceptra Palatini, ſedemque petivit Euandri*. hoc vero contigit Mediolani. CLAVER.

Cunctos diſcedere tectis] Ex leg. XIV. & XV. *C. Theod. de Deſertoribus & occultatoribus eorum*, manifeſtum evadit, non licuiſſe tum temporis militibus caſtra egredi, & id feciſſe convictos deſertoris ſupplicio puniri conſueviſſe. Nunc militibus caſtra relinquere, & indulgere genio concedit quamobrem ſatis laudari nequit vetus lectio, *tuto diſcedere caſtris*. DELR. Secutus ſum veteris codicis ſcripturam *cunctos*, quae & in omnibus excuſis. at Delrius profert aliam, nempe: *Tuto diſcedere caſtris*, adducitque locum Homeri, ubi Agamemnon dimittit populum ad naves. Ego vero facile crediderim, primae notae primique gradus proceres Theodoſio tum adfuiſſe, quos blanda inclinatione a ſe dimiſerit; etſi enim jubet diſcedere, illud tamen non eſt ſemper *διαταγτικὸν*, ſed quaſi precarium; nam & *κελεύω* Graecis *φιλικῶς* uſurpari notavit manu ſua Cujacius. CLAVER. Libri ſex *tutas*, quatuor *tutos*, tres *cunctis*. Delrii liber *tuto*. latet aliquid mendi. forte *cuneos*. Adi annotata bello Gildonico vs. 468. in Schedis Gudianis *tutos diſcedere caſtris*. HEINS. *Accedere caſtris* etiam Junian. ego *cunctos*, ſcilicet praeter Stilichonem, veram eſſe lectionem puto. niſi vellet quis, *cinctos ſuccedere tectis Dux jubet*, ut milites dimiſerit & domum ire juſſerit. BURM.

143. *Compellat*] *compellit* Exc. Voſſ.

146. *Te non ſuadente*] Non habetur *a* in veteri libro, neque in Vicetino, eſtque ſupervacuum. DELR. *ſudante*. male alii *ſuadente*. Iſingr. & nonnulli ex noſtris, *quod trophaeum*, ut in veteri inſcriptione,

Dum tibi, Roma, decus aeternaque ſudo tropaea,
Iſter pacatis lenior ibat aquis.

pro *Sarmaticas alas*, potior ſcriptorum pars, *Dalmaticas*. ſed fruſtra. rem docet inter alios Ammianus Lib. XXIX. HEINS. ita etiam *ſudare* & *ſuadere* confuderunt apud Quintilianum VIII. 3. ubi vide pag. 683. *non te multi*. *Triumphus* & *Tropaeum* in codicibus Maronis & Naſonis paſſim permutantur. vid. Virg. X. Aeneid. 541. & 775. Ovid. V. Faſtor. 555. & alibi. BURM.

147. *Odryſium*] *Otbriſium* Vicetin. Parm. *Otriſium* Wolff.

Pariter Getico] *Getico pariter* Leid. *ſudavimus Hebrum* Junian.

148.

Sanguine: Sarmaticas pariter proſtravimus alas?
Riphaeaque ſimul feſſos porreximus artus
In glacie, ſtantemque rota ſulcavimus Hiſtrum.
Ergo age, (me quoniam coeleſtis regia poſcit)
Tu curis ſuccede meis: tu pignora ſolus
Noſtra fove: geminos dextra tu protege fratres.
Per conſanguineos thalamos, noctemque beatam,
Per taedas, quas ipſa tuo Regina levavit
Conjugio, ſociaque nurum produxit ab aula,
Indue mente patrem: creſcentes dilige foetus,
Ut ducis, ut ſoceri. jam jam ſecurus ad aſtra,
Te cuſtode, ferar. rupta ſi mole Typhoeus
Vinclis proſiliat, Tityos ſi membra reſolvat,

Si

148. *Sarmaticas*] Sic ſoli Lugdun. quod unde acceperint, nequeo divinare, caeteri uno ore *Dalmaticas*. DELR.

Proſtravimus] *proſtruximus* Junian. *foedavimus* a m. prim.

149. *Artus*] *Arcus* Junian. *arctus* Oxon.

151. *Ergo age*] *Sic age* Junian. Wolff. & ed. Vicetin.

152. *Tu curis*] *Tu pueris* Ald.

155. *Per taedas*] Plutarchus refert quinque tantum faces in nuptiis praeferri, cauſa, quod mulieres ad quinque pariunt. Julianus enim refert Digeſt. uno partu quinque naſci poſſe ex Ariſtotelis ſentententia. CLAVER.

Regina] Flacilla Auguſta, uxor Theodoſii, quam Graeculi pene omnes *Placillam* vocitant, ne vero dicas ſcripturae vitium, non auctorum, invenies apud Suidam ſub littera Π. eam vero quamvis amaret plurimum Theodoſius, non tamen *Αὐγοῦσταν ἐποίησε*, niſi edito in lucem Archadio. CLAVER.

Levavit] *levabit* Wolf. a m. prim.

156. *Virum*] MS. & Vicetin. *nurum*, videlicet Serenam. DELR. *Nurum* veteres plerique, & Cl. Gronovius noſter Elencho Antidiatribes Statianae. vulgo *virum*. *nurum* pro nupta poſuit aut ſimpliciter pro femina, ut poëtae frequenter. Itaque controverſiam iſti ſcripturae, ab optimis membranis aſſertae, movere non debuit curis ſecundis Barthius. Epithalamio Celerinae, *Aggreditur Cytherea nurum*, ubi perperam *virum* quoque legebatur. ſequenti verſu pro *dilige* Iſingr. & tres noſtri, *dirige*. HEINS. Ita *viri* & *nurus* commiſcuerunt librarii apud Ovid. IV. Faſt. 295. potuit vero *nurum* vocare Serenam Honorii, qui Theodoſii fuit frater, filiam, eodem jure, quo Theodoſius Stilichonem *generum* vocat ſupra v. 143. & mox ſe *ſocerum*, & ſaepe alibi. in primis ſi adoptavit Serenam Theodoſius, ut Barthius ad d. vs. 143. notat, & habitaverit in aula, quod τὸ *ſocia* notat. *virum* ſi legamus, inverſus foret ordo nuptiarum. non enim Stilichonem ex aula produxit Flacilla, ſed Serenam, quam ex aula ab Auguſta productam domum ſuam duxit Stilicho. Barth. ad II. de Laud. Stilich. 75. explicat eo ſenſu, quo ibi dixit *ordiri virum*. *ſocioque nurum* Wolf. *dirigere* vero hoc ſenſu Latinum vix puto, ſed ex poſterioris aevi uſu ſuppoſitum. quare *dilige* retinui. amorem enim in filios ſuos conmendat, curam & regimen jam vs. 152. tradiderat. BURM.

160. *Undis proſiliat*] *Vinclis* cum Iſingrini libro recte legendum vidit Raphelengius. quomodo & ex noſtris Lucenſis cum uno Mediceo. de Gigantum vinclis paſſim poëtae. noſter Gigantomach. 28. *Solvite Titanas vinclis*. Statius IV. Theb. 354. *ſolidoque intorta adamante Gigantum vincula*. VIII. Theb. 42. *habeo jam quaſſa Gigantum Vincula, & aethereum cupidos exire ſub axem Titanas*. Coeus apud Valer. Flacc. III. 225.

Vincla Jovis fractoque trahens adamante catenas.

noſter Praefat. in VI. Conſ. Honor. 17.

Enceladus mihi carmen erat. vinctusque Typhoeus.

ita enim cum membranis legendum. Lib. I. de Rapt. 153. Enceladus *ſaucia membra revinctus* dicitur. Virgilius Culice vs. 233.

Nam vinctus ſedet immanis ſerpentibus Otos
Devictum moeſtus procul aſpiciens Ephialten.

Lucan. VI. 665. *Vincti membra gigantes*. pro vulgata tamen ſcriptura digladiatur Barthius. mox *Tityos* & *Arcados* & *cadant*, non *Tityus*, & *Arcadis*, & *cadent* meliores. HEINS. *vinclis* etiam Wolf.

161,

Si furor Enceladi projecta mugiat Aetna,
Opposito Stilichone cadant. nec plura locutus,
Sicut erat, liquido signavit tramite nubes,
Ingrediturque globum Lunae, limenque relinquit
Arcados, & Veneris clementes advolat auras.
Hinc Phoebi permensus iter, flammamque nocentem
Gradivi, placidumque Jovem, stetit arce suprema,
Algenti qua zona riget Saturnia tractu.
Machina laxatur coeli, rutilaeque patescunt
Sponte fores: Arctoa parat convexa Bootes:
Australes reserat portas succinctus Orion:
Invitantque novum sidus, pendentque vicissim,
Quas partes velit ille sequi, quibus esse sodalis
Dignetur stellis, aut qua regione moveri.

O

161. *Mugiat*] *mugiet* Leid. *mugiat Enna* Exc. Voss.

164. *Lumenque reliquit Arcados*] *Limenque* Lucens. & Aldus cum aliquot scriptis. recte. sic apud Stat. Theb. IV. 776. *rabidi sub limine Cancri: relinquit* etiam, non *reliquit*, praestantiores. Barthius, qui aliter hunc locum distinguendum censet, minime est audiendus. Adeantur, quae ad Maronis sextum annotamus de *limine* vs. 255. HEINS. *limen* & Wolf. vid. ad Val. Flacc. IV. 18. & infra III. de Laud. Stil. 287.

165. *Pervolat auras*] *Advolat* libri septem. eleganter. Cons. Olybr. 174.

Dixerat, & velox jam nuncius advolat urbem.

Val. Flacc. IV. 163. *& trucis ultro Advolat ora viri.* mox *qua zona*, non *quo*, iidem. probe. HEINS. *pervolat aures* Lovan. & edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Gryph. Colin. *pervolat alas* Wolff. a m. prim.

166. *Flammamque nocentem Gradivi*] *Gradivum* tertius Vaticanus, Rottendorph. Florent. S. Marci, & secundus Mediceus, ut sit appositio. HEINS. *placidique Jovem* Wolff.

167. *Suprema*] *superna* Oxon.

168. *Riget*] *nitet* Leid. *rubet* Oxon. m. prim.

170. *Bootes*] *penates* Exc. Voss. in Leidensi τῷ *parat* adscripta glossa *sperat*. quod non capio, sed *parat* explicarem recipiendo Theodosio, si illas partes velit sequi, praeparat, quamquam vehementer dubito, an non scripserit Claudianus *Arctoa aperit convexa Bootes*, ut *a* absorpta fuerit ab ultima in *Arctoa*. similiter apud Curtium III. x. 5. *omnia victoria parari*, ubi codices fere omnes *aperiri*. & hoc firmant *laxatur*, *patescunt*, & *reserat*, quibus variavit sua. Idem Curtius VIII. v. *Hic tum coelum illi aperiebant. arcana petat* Wolf. a m. prim. vid. ad Lucan. Lib. I. 46. ubi defendimus *stationis parata* pro *peracta*. BURM.

171. *Australes*] *Australis* Leid.

172. *Invitantque*] *immittantque* marg. Marcil.

173. *Velit ille*] *velit ipse* Oxon. Leid. & Ald. *pendent* explicuimus ad Cons. Olybr. vs. 11.

174. *Regione moveri*] *Morari* Gyrald. & quinque nostri, totidemque Vaticani. unus *teneri*. de stellis fixis agit. recte igitur *morari*. paulo ante *quibus ipse sodalis*, non *quibus esse* nonnulli. tres quatuorve *quibus ille*. HEINS. *moveri* tamen de ortu & occasu stellarum passim dici constat. & hoc melius convenit sequentibus, quibus lassum a motu illo in Hispanas undas descensurum dicit. de occasu ergo certus, dubium relinquit, qua regione oriri velit. ita Flor. IV. III. 8. *ut mota sidera tonent*, id est ad eorum ortum tempestates cieantur, ut ex aliis Flori locis constat. & hinc *motus siderum* de eorum ortu & occasu centies occurrit. hic vero de ortu agi sequentia docent, quae occasum indicant. Oriens Theodosii sidus videbit Arcadium, occidens Honorium. alio sensu *mota sidera*, quae pelluntur, fugantur, & quasi loco moventur a sole vidimus ad Ovid. I. Amor. XIII. 28. de ortu Pleiadis Valer. Flacc. II. 357.

Pliada lege poli nimboso moverat astro
Jupiter.

& v. 305.

Qualiter ex alta cum Jupiter arce coruscat
Pliadas ille movens.

movet Jupiter, ut imperator signa, agmina, castra, & legiones, Pleiadas. quare antiquam lectionem reduximus. imitari vero Virgilium, qui in initio Georgicorum simili modo adulatur Augusto, manifestum est. BURM.

O decus aetherium, terrarum gloria quondam,
Te tuus Oceanus natali gurgite lassum
Excipit, & notis Hispania proluit undis.
Fortunate parens, primos quum detegis ortus;
Adspicis Arcadium: quum te proclivior urgues,
Occiduum visus remoratur Honorius ignem.
Et quocumque vagos flectas sub cardine cursus,
Natorum per regna venis, qui mente serena,
Maturoque regunt victas moderamine gentes;
Secula qui rursus formant meliore metallo.
Luget avarites Stygiis innexa catenis,
Cumque suo demens expellitur ambitus auro.
Non dominantur opes: non corrumpentia sensus
Dona valent. emitur sola virtute potestas.
Unanimi fratres, quorum mare terraque fatis
Debentur, quodcumque manus evasit avitas,
Quod superest patri. vobis jam Mulciber arma
Praeparat, & Sicula Cyclops incude laborat.
Brontes innumeris exasperat aegida signis:
Altum fulminea crispare in casside conum
Festinat Steropes; nectit thoraca Pyracmon;
Ignifluisque gemit Lipare fumosa cavernis.

Vo-

176. *Gurgite lassum*] *lapsum* Isingrin. & quatuor ex nostris. ut apud Virgil. III. Aeneid. 515. *tacito labentia sidera coelo.* & *lapsa sub terras sidera* Ovid. I. Fast. 2. potest & vulgata ferri, nam & sol occidens *lassus* dici potest. HEINS. *Ticiali gurgite* Exc. Voss.

178. *Primos*] *primo* Junian. *primus* Vicetin.

179. *Archadium*] De hoc superius dictum est, dicam tamen e Cedreno, quae inter caetera memoratu digna reliquerit. *Ἀρχάδιος ἐν Θράκῃ οἰκοδομήσας, Ἀρχαδιόπολιν ἐπωνόμασε, καὶ ἐν τῷ Ξηρολόφῳ ἀνήγειρε κίονα.* CLAVER.

Cum te proclivior urgues] Rectius puto *proclinior*, quamquam aliter membranae. Adeantur quae notamus ad Fastos Nasonianos Lib. III. vs. 793. HEINS.

180. *Visus*] *visu* Leid. Isingr. ed. distinguit, *cum te proclivior urges Occiduum: visus r. H. ignem.* *ignes* Edd. Vicetin. Parm.

181. *Flectas sub cardine cursus*] Non *flectis* scripti potiores. quidam *currus* pro *cursus* HEINS. *flectas* Wolf.

182. *Serena*] *severa* Leid. a m. s.

183. *Junctas moderamine gentes*] *Victas* malo cum octo scriptis. *forment* pro *formant* deinde Florentinus S. Marci & tert. Vatic. HEINS.

185. *Stygiis innexa catenis*] *immersa* sex veteres. Forte *immersa cavernis.* vide notas ad vs. ult. Lib. II. in Rufin. HEINS. *Stygiisque* Lovan. *immersa* Wolf.

187. *Non dominantur*] *Nec dominantur opes, nec corrumpentia* Oxon. & ultimo loco duo Leidenses.

189. *Unanimi*] *Unanimes* Oxon. Exc. Voss. *factis* Oxon.

190. *Debentur*] *Debetur* Junian. Lovan. vid. ad Lib. I. in Rufin. 53.

Quodcumque manus] *quicumque manus* Lovan. & edd. Vicet. & Parm.

191. *Mulciber*] *Mulcifer* Oxon.

192. *Praeparat*] *Proparat* Oxon.

193. *Exasperat*] *exasperet* Edd. Vicet. Parm.

194. *Altum*] *artum* Exc. Voss.

195. *Pyracmon*] *Pyragmon* Lovan. Leid. & Edd. Vicet. Parm. Ald. Isingr. & aliae.

196.

Vobis Jonia virides Neptunus in alga
Nutrit equos. qui summa freti per caerula possint
Ferre viam, segetemque levi percurrere motu:
Nesciat ut spumas, nec proterat ungula culmos.
Jam video Babylona rapi, Parthumque coactum
Non ficta trepidare fuga: jam Bactra teneri
Legibus, & famulis Gangen pallescere ripis,
Gemmatosque humilem dispergere Persida cultus.
Ite per extremum Tanain, pigrosque Triones:
Ite per ardentem Libyam: superate vapores
Solis, & arcanos Nili deprendite fontes.
Herculeum finem, Bacchi transcurrite metas.
Vestri juris erit, quidquid conplectitur axis.
Vobis rubra dabunt pretiosas aequora conchas,
Indus ebur, ramos Panchaïa, vellera Seres.

195. *Ignifluisque*] *igniferisque* Junian. Oxon. *ignifluus gemit lipate* Wolf.

197. *Nutrit equos*] De quibus Homerus Iliad. v. DELR.

Per caerula] *per nubila* Exc. Voss. *possunt* Oxon.

199. *Spumas*] *Spicas* quidam Heinsii. & ita in Homeri Il. Y. 227. loco a Barthio adducto. *aristas* Virgil. VII. 808. & ad ejus imitationem Calpurn. VI. Ecl. 57. dixit in re simili. *spumas*, credo, supposuere, quia Neptuni equis hoc convenire credebant. sed de lapsu & cursu per mare jam egerat, & inepte inter *segetem* & *culmos* poneret spumas maris. quae vox, si retinenda, deberet capi de equis ita fortibus ad cursum, ut nec spumarent, nec anhelarent, & ita spumas, quae in ore, collo &c. solent nasci, ignorarent. BURM.

200. *Jam video*] *Jamque videt* marg. Isingr. *Babylona* dixit, ut *Babylonos* Graeco more IV. Conf. Honor. 651. ubi vide. BURM.

202. *Legibus*] Id est imperio subjectos. vid. ad Rutil. I. 133. BURM.

203. *Humilem*] *iterum* Oxon. *disperdere* Oxon. duo Lovan. & Wolf.

205. *Ite per ardentem Libyam*] Malo *arentem*. Lucan. I. 686. *dubiam super aequora Syrtim Arentemque feror Libyen.* nec me praeterit tamen & *ardentem Libyam* posse dici. HEINS. vid. supr. I. in Rufin. 104. sed licet haec verba saepe confundantur, & utraque Africae conveniant, non tamen sine MSS. temere haec vel illa mutanda. nam & *plaga ardens* dicitur I. in Eutrop. 179. noster III. de Laud. Stil. 333. *pererratis Libyae flagrantibus oris.* & mox IV. Conf. Hon. 28. *Libyae aestus* dixit. *flammigeras arenas* utrumque indicans, dat Libyae Rutil. I. 59. Sed quid adtinet obvia Poëtarum loca cumulare? BURM.

Vapores] *calores* Junian.

206. *Deprendite*] *dependite* Leid.

207. *Bacchi transcurrite metas*] Q. Curtius: *Transierant jam Liberi patris terminos, quorum monumenta lapides erant crebris intervallis dispositi, arboresque procerae, quarum stipites hedera contexerat.* Dionysius de situ orbis: (v. 623.) Ἔνθά τε καὶ στῆλαι Θηβαιγενέος Διονύσου Ἑστᾶσιν πυμάτιον παρὰ ῥόον Ὠκεανοῖο, Ἰνδῶν ὑστατίοισιν ἐν οὔρεσιν· ἔνθά τε Γάγγης Λευκὸν ὕδωρ Νυσαῖον ἐπὶ πλαταμῶνα κυλίνδει. turpissime Colinaeus *Bactri*. DELR. Dicuntur αἱ στῆλαι τοῦ Διονύσου, ut Protei columnae Virgil. vide situm orbis Dionys. de iis Q. Curtius, *Transierant Liberi patris terminos.* verum haec e Delrio commodius petentur. alias *Bactri*. sed male, quia supra dixit, *Bactra teneri*. CLAVER. *Bactri* Leid. Lovan. a m. prim. Wolf. ed. Colin.

209. *Aequora*] *litora* Junian. vid. II. in Rufin. 243. *rura dabunt* Wolf.

CL.

CL. CLAUDIANI

DE QUARTO CONSULATU

HONORII AUGUSTI

PANEGYRIS.

Uſpiciis iterum ſeſe regalibus annus
Induit, & nota fruitur jactantior aula:
Limina nec paſſi circum privata morari
Exſultant reduces, Auguſto Conſule, faſces.
Cernis, ut armorum proceres, legumque potentes

Pa-

Etiam hic Panegyricus manu recentiori in primo Vaticano adſcriptus. HEINS. Citantur verſus ex hoc Panegyrico in Chronico Anonymi Tom. I. Scriptorum Auſtriacorum pag. 846. & 857. ubi ad Theodoſium eſſe ſcriptum perperam dicitur. BURM.

1. *Auſpiciis*] Hic Honorii conſulatus incidit in annum 398. collega ejus fuit Eutychianus, quem & Praefectura Praetorii honeſtavit. ſub idem fere tempus Gildo Magiſter utriusque militiae per Africam vere ineunte extinctus eſt, poſtquam Honorius duxiſſet Mariam Stilichonis filiam. Caeterum a Pentecoſte ad hoc tempus numerat Auguſtinus 365. annos, unde ſequeretur Chriſtum σωτῆρα vix 34. annum impleviſſe. CLAVER.

Annis] Tanta eſt Conſulatus dignitas, ut vel ipſi Imperatores eam ambierint, ſed diverſo Concilio. Caſſiodorus, *viciſtis felicitate principes, qui honores ſummos geritis, & dominationis taedia non habetis.* Lucan. v. 44. *exhauſto jus clauditur anno.* CLAVER. *regalibus arvis* Exc. Voſſ.

3. *Paſſi*] Unus MS. & vet. Germanic. *paſſim.* DELR. *paſſim* Oxon. & Leid. duo. Wolf. marg. Iſingr. & Pulman. ſcripti. *morati* etiam Oxon. & Leid. Junianus vero totum verſum ignorat. ſed *paſſi morari* ſunt, qui quaſi inviti caruerunt conſule imperatore, & qui coacti in privatis domibus morari. de τῷ *pati* multa Barth. ad II. in Eutrop. 459. & ad Rutil. II. 1. cum infinitivo conſtruxit & Horat. III. Od. 9. *pro quo bis patiar mori.* noſter Conſ. Mall. 184. *in dubium patiar deponere famam.* alia dabit hic Barthius. BURM.

4. *Auguſto Conſule*] Qui primus Imperator & Conſul fuerit, ex Lucano diſcere eſt. Lib. v. vs. 386.

——— *Haec primum reperit aetas*
Qua ſibi ne ferri jus ullum Caeſar abeſſet,
Auſonias voluit gladiis miſcere ſecures;
Addidit & faſces Aquilis, & nomen inane
Imperii rapiens ſignavit tempora digna
Maeſta nota.

quae ſane ad Claudiani locutionem faciunt, at Imperator bonus fere dici queat Conſul PP. CLAVER.

5. *Armorum proceres*] Ita loquitur Prudentius. ſed hic etiam chiasmos deprehenditur, ut ad Lib. I. in Eutr. notavimus. verius enim eſt dicere *armorum potentes, legum proceres.* ſed figura illa ſpecie vitii decora eſt. Fortunus: *legibus arma regis, & leges dirigis armis.* CLAVER.

Legumque] *longumque potentes* Junian. ſed *legum potentes* debent Senatores intelligi, qui ducibus militaribus opponuntur. ſed videtur tamen ſolos militares intelligere, qui nunc depoſitis veſtibus militaribus, civilibus & ſenatoriis induti, comitantur procedentem Conſulem. Barthius Stilichonem intelligi putat. ad declinandam ergo invidiam dixit plurali numero, pro *potentem.* quaſi eſſet arbiter juris civilis & rei militaris. nam conſtruendum *proceres potentes armorum legumque*, quamvis & *armorum proceres* poſſent dici, ut *caſtrorum proceres* Lucano VII. 69. Sed in Vicetin. Ed. legitur, *regumque potentes*, ut ſint, qui armis & virtute reges ſubjecerint imperio. ita quidam apud Rutil. I. 555. *regum rectores* capiunt de Romanis principibus ex Senatu, qui reges

Patricios sumunt habitus, & more Gabino
Discolor incedit legio, positisque parumper
Bellorum signis, sequitur vexilla Quirini?
Lictori cedunt Aquilae, ridetque togatus
Miles, & in mediis effulget Curia castris?
Ipsa Palatino circumvallata Senatu
Jam trabeam Bellona gerit, parmamque removit,
Et galeam, sacras humeris vectura curules.
Nec te laurigeras pudeat, Gradive, secures
Pacata gestare manu, Latiaque micantem
Loricam mutare toga, dum ferreus haeret
Currus, & Eridani ludunt per prata jugales.
Haud indigna coli, nec nuper cognita Marti,
Ulpia progenies, &, quae diademata mundo
Sparsit, Hibera domus: nec tantae vilior unda

Pro-

ges subjecerant. quamvis nos ibi *rerum* praetulerimus. ita apud Ovid. II. Met. 259.

Cuique fuit rerum promissa potentia Tybrin.

ubi Leidensis codex *regum*. apud Lucanum quoque VII. 584. turbant codices,

Corvinosque simul, Torquataque nomina, Regum
Saepe duces, ubi alii *legum*, alii *rerum*. & ita alibi saepe. ad quae loca semper Critici diffidebunt, & unusquisque pro suo judicio hanc vel illam lectionem, adductis variis locis, firmabunt. Burm.

6. *Sumunt*] ita constanter codices, & *incedit, sequitur* &c. postulant indicativum, pro quo nunc subjunctivo uti solent. vid. ad Calpurn. VI Ecl. 37. & 40. & ad Virg. II. Ecl. 66. & centies alibi. Burm.

8. *Vexilla Quirini*] Animadvertunt & alii vexillum Senatus, nam de illo loquitur, argenteum fuisse, & in comitiis passim & pompis Senatui praeferri consuevisse. Delr. De vexillo hoc obscurum est. vellem hunc morem illustratum clarius videre. dubitavi olim, an, quia agitur de auspiciis novi anni, quem aperiebat Janus, per Quirinum ille intelligi debeat. Janum enim *Quirinum* Horatius & alii vocant. in Juniano erat *Quiritum*, ut illi opponantur militibus. ut notum ex Caesaris facto, qui milites exauctorans, *Quirites* eos vocavit. Suet. Caes. 70. ego hic vexilla non proprie sumi puto, sed milites habitu civili sequi consulis auspicia & pompam, ut ita *signa alicujus sequi* dici solet, & similia. Burm.

9. *Cedunt*] *credunt* Wolf. a m. prim.

Ridetque] *gaudetque* Junian.

Aquilae] Romanae aves Tacito, quae argenteae, propterea quod argentum longius emicat videturque, quam aurum Persis olim usitatum. Xenophon Ἀετὸς χρυσοῦς ἐπὶ δόρατος. Claver.

10. *Miles*] De custodibus etiam imperatoris loquitur, cujus latera objecti circumfusique defendebant, vel ornamenti causa habebantur, aut utilitati, aut, si auxilium res posceret, haud procul acciri possent, ut Tacitus retulit. Claver.

11. *Senatu*] *tumultu* Vicet. quod non de nihilo. nam pro turba ponit & noster I. in Stilic. 162.

Parmamque] Nonius. *Parma est scutum breve.* Salustius Lib. IV. *Hi locorum perignari & soliti nectere ex viminibus vasa agrestia; ibi tum, quod inopia scutorum erat, ea arte se quisque in formam parmae equestris armabat.* Virgil. Lib. IX. *Ense levis nudo parmaque inglorius alba.* haec Nonii sunt verba, aliquot a me locis ex Manuscripto libro D. Amandi, quod Nerviorum est Monasterium, auctoritate purgata. Delr.

12. *Petit*] membranae vel *gerit* vel *trahit* Delr.

13. *Sacras*] *sacris* Junian. qui sequenti versu deficitur, ut & duo Oxon. & Leid. duo & Lovan.

14. *Laurigeras*] Cum Consules vel Imperatores praeclaram aliquam victoriam erant consequuti, tum eos lictores laureati, fasces laureatos gestantes, praecedebant. Delr. hic versus deerat Wolf.

15. *Pacata*] Vid. ad II. de Rapt. 147.

16. *Loricam*] Sic omnino Lyricus, Lib. I. Od. 29. v. 51. *Libros Panaeti, Socraticam & domum, mutare loricis Iberis.* Claver.

17. *Currus*] *Conus* Oxon. a m. prim.

18. *Cognita Marti*] *cognita mundo* Junian. quod ex sequenti versu irrepsit, ut mox etiam vs. 31.

19. *Ulpia*] *Vulpia* Lovan.

20. *Nec tantae vilior unda*] Sic unus Mediceus & Junianus. non *tantam*. nonnulli *tandem*. praeterea

R Isin-

Promeruit gentis feriem: cunabula fovit
Oceanus. terrae dominos pelagique futuros
Inmenfo decuit rerum de principe nafci.
Hinc proceffit avus: cui poft Arctoa frementi
Claffica Maffylas adnexuit Africa lauros.
Ille, Caledoniis pofuit qui caftra pruinis,
Qui medios Libyae fub caffide pertulit aeftus,
Terribils Mauro, debellatorque Britanni
Litoris, ac pariter Boreae vaftator & Auftri.
Quid rigor aeternus coeli, quid fidera profunt,
Ignotumque fretum? maduerunt Saxone fufo
Orcades: incaluit Pictorum fanguine Thule:

Sco-

Ifingrini liber *aula*. quod perperam fecutus Raphalengius. fequentia pro nobis ftant. fupra III. Conful. 176.

Te tuus Oceanus natali gurgite laffum
Excipit, & notis Hifpania proluit undis.

infra hoc ipfo libro vs. 127. *Hifpania patrem Auriferis produxit aquis.* & in Fefcenninis v. 70.

Caefareum flumineo
Stemma recurrit ortu.

ut recte legunt viri docti. HEINS. *aula* Wolf.

21. *Gentis*] *feriem gentis* Leid. Lucan. IV. 823. *Caefareae domus feriem* dixit. vid. I. in Eutrop. 357. BURM.

22. *Oceanus*] Hic *rerum princeps* a Claudiano dicitur. Aufonius extulit. *Milefius Tales fum, aquam qui principem rebus creandis dixi*. Pindarus ἄριστον μὲν ὕδωρ. vid. Orphei Hymnos. CLAVER.

24. *Avus*] De hoc multa fuperius Fuit autem Theodofius Comes & Magifter equitum, vir omnium fua aetate fortiffimus. Hunc Drepanius vocat Saxonicum, Britannicum; Alamanicum, aitque: *Sarmatica caede fanguineus Ifter, attrita Batavia pedeftribus proeliis, Saxo confumptus bellis navalibus, redactus ad paludes fuas Scotus, compulfus in folitudines avias omnis Alamanus, & uterque Maurus*. Hunc fane auctorem legerat Claudianus. quare idem Pac. *a me exemplum Poëtica, a me fidem fumet hiftoria*. CLAVER.

Cui poft] *qui poft* Junian. *quo* Vicetin. fine dubio pro *qui*; ut faepe illa editio pro *cui*.

25. *Maffylas*] *Maffylio* Jun. Leid. *Maffylias* Exc. Voff. *Maffirias* Leid. *Maffilas* Ald. & aliae edd. *maxilias* Vicet. *marylas* Wolf. *advexit* etiam Junian. idem quoque *Africa Mauros*.

26. *Caledoniis*] *Calydoniis* Vicet.

27. *Qui medio*] Caftiga ex veteri libro & Vicetin. *medios*, quam emendationem fpero perplacituram iis, qui explorata aure, non furda, fuerint vel jacenti, quemadmodum ille ajebat. DELR. *medios* fcripti omnes, ut mirer quid magnus Scaliger & Raphelengius *medio* maluerint amplecti. Lib. II. de Rapt. 106. *& medio brumam fibi vindicat aeftu*. quae vera lectio Bell. Gildon. 317. *Solis medios objecerit aeftus*. Epith. Palladii v. 47. *quid medio tecum modularis in aeftu*. HEINS. *medio* Junt. Ald. Gryph. Colin. & plures.

29. *Ac pariter*] *&* Junian. & Oxon. nifi quod *Boreae pariter* Junian.

30. *Coeli quid frigora profunt*] *fidera* primae editiones cum uno Vaticano & Farnefiano. quam lectionem veram probavit Gronovius nofter Lib. III. cap. 15. Obfervationum. unus Medic. tert. Vatic. & Rottendorph. *littora*. τὸ *fidera* ex Drepanio, Floro & Plinii Panegyrico recte etiam afferuit Barthius. nofter denuo VI. Conf. Honor. v. 444.

——— *quo gentibus illis*
Sidere confueti favet inclementia coeli.

ubi vide quae annotamus. HEINS. Idem faepe Ovidio accidit, vid. ad Lib v. Met. 281. & IV. Trift. IV. 62. *fidera poffunt* Junian. duo Leidens. *poffint* Oxon. in Lovan. *Quid rigor aeternus, coeli quid frigora profunt*. & ita Vicetin. Parm. Junt. Ald. Ifingr. Gryph. & aliae. *fidera* etiam Barthius & Vlitius ad Nemes. Cyneg. 211. explicant. BURM.

31. *Saxone fufo*] *fanguine fufo* Oxon & hoc ex fequenti verfu ortum. *Arcades* pro *Orcades* Junian. Oxon. & Wolf *Thyle* Idem.

32. *Pictonum*] Difconveniens eft haec lectio, quare corrige *Pictorum*, quos Britanniam invadentes profligarat Comes Theodofius. *Pictones* autem & penultimam corripiunt, & Ptolemaeo, Caefari, Plinio, Aquitaniae populi funt DELR *Pictorum* vetus liber non *Pictonum*. Hic vero fuccurrunt verfus

Scotorum cumulos flevit glacialis Iërne.
Quid calor obſiſtit forti? per vaſta cucurrit
Aethiopum, cinxitque novis Atlanta maniplis.
Virgineum Tritona bibit, ſparſosque venenis
Gorgoneis vidit thalamos, & vile virentes
Heſperidum riſit, quos ditat fabula, ramos.
Arx incenſa Jubae: rabies Mauruſia ferro
Ceſſit: & antiqui peneralia diruta Bocchi.
Sed laudes genitor longe transgreſſus avitas,
Subdidit Oceanum ſceptris, & margine coeli
Clauſit opes: quantum diſtant a Tigride Gades,
Inter ſe Tanais quantum Nilusque relinquunt.
Haec tamen innumeris per ſe quaeſita tropaeis
Non generis dono, non ambitione potitus.

Di-

ſus quatuor a Cujacio inſerti Lucani Lib. I. v. 436. poſt *Gebennas*.

Pictonus immunis ſubigit ſua rura, nec ultra
Inſtabiles Turones circumſita caſtra coercent
In nebulis, Meduana, tuis, marcere peroſus
Andus, jam placida Ligeris recreatur ab unda.

CLAVER. *Pictonum* etiam quidam codices & editi, ſed perperam, & contra metrum, ut jam docuit Vinetus ad Auſonii Profeſſores carm. XI. *Pictum* vocat II. de Laud. Stil. 254. ubi & cum Saxone jungit. BURM.

33. *Jërne*] Duobus MSS. haec fulcitur lectio, neque opinor aliter ſcripſit hic poëta, quamvis ad Hibernum aërem, qui glacialis aut frigidus, videatur alludere, quod ea mente non extulit. Hibernia quidem apud Caeſarem legitur, ſed Juvenalis dixit *Littora Juvernae*, quod propius accedit, unde Ptolomaeus Ἰουερνία. Et vero Stephano & Straboni Ἰέρνη dicitur, quos Apulejus libro de Mundo ſecutus eſt. CLAVER. *Hiberne* Oxon. duo Leid. Lovan. *Hyberne* Ed. Parm. Iſingr. & Gryph. vitioſius Aldus & Colineus *Hybernae*, & Vicet. *bibernae*. *Hiberus* Oxon. alter. *Iverne* Voſſian. *flexit glacialis Hyberne* Excerpt. Voſſ. *tumulos* etiam Oxon. & Voſſ. ſed *cumuli* hic poſſunt capi de acervis caeſorum, ut apud Lucan. VI. 180. & VII. 790. vid. ad III. Rapt. 342. BURM.

84. *Quis calor obſiſtit*] *Obſiſtat* vel ſine libris lego. vel *obſtiterit*. nam prim. Vatic. & Farnes. *obſtituit*. Lucenſ. *Quid calor*. quomodo & alii duodecim. HEINS. *obſiſtat* in notis Barthii. *quid* Wolf.

35. *Atlanta*] *Acbata* Wolf.

36. *Bibit*] *ſubit* Leid.

37. *Gorgoneis*] Non *Gorgeneos*. ita legendum olim conjeceram. confirmant tres ſcripti. HEINS.

38. *Ditat*] Nam aureos fingunt. meus manuſcr. *dictat*. DELR. *dictat fabula* Lovan. Wolf. a m. prim. Leid. *ditat, quos riſit fabula* Exc. Voſſ. vid. Epithal. Honor. 71.

39. *Arx incenſa Jubae*] Jubae regia igne vaſtata fuit. caeterum vetus liber, *Arx intenſa Jubae*, ut a verbo *ceſſit* dependeat, eritque ſenſus, ceſſiſſe Theodoſio fraudes Maurorum, in quas tamen omnes cogitationes intenderant. Per *Jubam* accipio Firmum, Gildonis fratrem. DELR. *Arx immenſa* Lovan. Leid. Oxon. a m. prim. *ars intenſa* Wolf. *intacta* Oxon. alter a m. prim. non Firmum intelligere, qui Boccho & Jubae male ſociaretur puto, ſed Jubam antiquum, cujus regia fuit Julia Caeſarea, teſte Mela Lib. I. cap. 6. BURM.

Rabies Mauruſia] Firmi ſcilicet, qui frater Gildonis, ei ad tyrannidem januam parum feliciter aperuit. Ammianus: *Theodoſius comes contra Maurum, qui ab imperii ditione deſcivit, cum auxilio Comitatenſis militis mittitur, proinde ab Arelate ſecundis digreditur auſpiciis, nullo de ſe rumore ſparſo.* Si plura cupis, vel de bello Britannico, & aliis ab eodem confectis, lege inſignem Marcellinum Lib. XXIX. c. 5. CLAVER.

40. *Bocchi*] *Bocci* Oxon. *Bochi* Leid. *Bachi* Junian.

41. *Laudes genitor longe*] *longe Genitor laudes* Voſſ. Exc. *genito* Wolf.

42. *Sceptris*] *regnis* Exc. Voſſ. *coeptis* Leid.

44. *Tanais quantum*] *quantum Danaus Nilumque* Junian. *relinquit* Oxon. & Exc. Voſſ.

45. *Innumeris*] *immeritis* Junian.

46. *Non ambitione*] Theodoſius enim Imperator Comitis filius, patre ademto, ſuaeque ipſius ſaluti

con-

Digna legi virtus. ultro se purpura supplex
Obtulit, & solus meruit regnare rogatus
Nam quum barbaries penitus conmota gementem
Inrueret Rhodopen, & mixto turbine gentis
Jam deserta suas in nos transfunderet Arctos,
Danubii totae vomerent quum proelia ripae,
Quum Geticis ingens premeretur Mysia plaustris,
Flavaque Bistonios operirent agmina campos:
Omnibus adflictis, & vel labentibus ictu,

Vel

consulens, in Hispaniam se recipit, ubi ἄμαχος ad privati modum se redigit. sed, Deo dante, Theodosius tandem a Gratiano accitus est; postquam Valens, ei infensus, non equidem fato. sed merita morte periit. Praeclarum vero est illud L. Pacati ad Theodosium, qui habenas imperii visus erat recusare: *Tam tibi nolle non licet, quam velle non licuit.* B. Ambrosius, *Portavit jugum grave Theodosius a juventute, quando ei insidiabantur, qui patrem ejus triumphatorem occiderant.* CLAVER. Pro *potitus* alii *potitur*, quod perperam secutus Raphelengius. male etiam haec distinguebantur. Fors etiam castigandum, *generis nodo*, cognationis jure ac vinculo. ut *nodus amicitiae.* de quo Lib. II. de laud. Stilich. v. 156. Epithal. Honor. v. 261.

—— fac nulla subesse
Vincula cognatae: quamvis aliena fuisses
Principibus, regnum poteras hoc ore mereri.

de *vinculis* vide annotata bello Getico vs. 311. HEINS Sed *donum generis* est dictum, ut *munera & dona fortunae.* ut Ovid. IV. Trist. X. 8. *fortunae munere factus eques.* ita *virtute genus augetur* apud Ovid. I ex Pont. VIII. 17. *fatorum dona* vocat Pacatus cap. VIII. vid. infr. vs. 214. BURM.

Potitus] *petitus* Vicet. *potitur* Wolf.

47. *Digna legi virtus*] Non dubito, quin Ausonius, vir probus & illustris, qui tunc temporis consul erat cum Olybrio, suaserit discipulo suo, ut tantum virum sibi ascisceret. quare Theodosius ipsum, ni fallor, parentem vocavit ejusque scripta cum affectu & admiratione perlegit. Latinus Pacatus: *Orat ecce te Dominus meus, Orat ecce te Dominus adhuc tuus. & qui posset cogere, mavult impetrare.* Ἀιρετικὸς dicitur electus a Siracide, unde Cujac. Et hoc sensu hunc regem fateor esse αἱρετικὸν. CLAVER.

48. *Rogatus*] *togatus* Exc. Voss. male. de Tiberio idem Ovid. IV. ex Pont. XIII. 27. ut in quibusdam codicibus,

—— qui frena rogatus
Saepe recusati suscipit imperii.

apud Lucan. VII. 549.

Ferrumque manus movere rogatae.

ubi eadem varietate codices quidam *togatae*, alii *coactae.* vid. infr. VI. Cons. Honor. 109. & hoc carmine v. 453. ita *rogantes trabeas* dixit II. Stilich. 3. BURM.

49. *Barbaries*] Habes horum barbarorum nomina apud Sidonium in Panegyrico Majoriani, sed vereor ne corrupta. DELR.

50. *Mixto turbine gentis*] Sic Lucens. & undecim alii, quomodo scribendum sensus postulat. vulgo *gentes.* HEINS.

51. *Suas*] *suos* Oxon. *transfuderat* Junian. *Jam referta* Vicetin.

52. *Vomerent cum*] *tremuerunt* Oxon. pro varia lectione.

53. *Quum Geticis ingens premeretur Mysia*] Putabam *lugens.* quamvis libri non juvent. sic *gementem Rhodopen* ante dixerat, *mille gementis Italiae clades* Bell. Gild. 88. Bell. Getic. 146.

Sustinuit toto moerens Oenotria lustro.

& alibi, *fractis lugerent cornibus amnes.* atque ita passim. Statius Theb. I. 654.

—— ignique datis cultoribus omnis
Luget ager.

ita scripti. HEINS. *Nursia* Oxon. m. pr. *Mesia* Lovan. non absurda Heinsii scribentis *lugens* conjectura ita & apud Lucan. I. 186.

Ingens visa duci patriae trepidantis imago,

emendabat *lugens.* quia tamen constat satis ratio voci *ingens*, contra scriptos codices nihil mutem. *ingens Mysia* est tota, omnis, qua patet, nulla parte excepta. Valer. Flac. IV. 210. *ingens Asiae plaga.* BURM.

54. *Reperirent*] Meliores libri *operirent.* DELR. ita Vicet. Ald. & ex scriptis Schott. II. Observ. 55.

55. *Omnibus adflictis*] *afflatis* Junianus liber, tamquam de fulminis ictu agat. superiori versu recte *operirent* scripti, non *reperirent*, quod aliis jam deprehensum. & mox *agrisque colonos*, pro *agrisque colonis.* Bello Getic. v. 42.

—— tectisque suis redduntur & agris
Damnati fato populi.

Stat. Theb XI. *Redde arvis dominisque viros.* noster VI. Cons. Honor. 159. *nymphasque choris jam redde sorores.* HEINS. & *jam labentibus* Oxon.

56.

Vel prope casuris, unus tot funera contra,
Restitit, extinxitque faces, agrisque colonos
Reddidit, & leti rapuit de faucibus urbes.
Nulla relicta foret Romani nominis umbra,
Ni pater ille tuus jamjam ruitura subisset
Pondera, turbatamque ratem; certaque levasset
Naufragium commune manu. velut ordine rupto
Quum procul insanae traherent Phaëthonta quadrigae,
Saeviretque dies, terramque & stagna propinqui
Haurirent radii, solito cum murmure torvis
Sol occurrit equis: qui postquam rursus heriles
Agnovere sonos; redit meliore magistro
Machina, concentusque poli, currusque recepit
Imperium, flammaeque modum. sic traditus illi,
Servatusque Oriens. at non pars altera rerum
Tradita, bis possessa manu, bis parta periclis.
Per varium gemini scelus erupere tyranni
Tractibus occiduis. hunc saeva Britannia fudit,

56. *Tot funera*] *tot milia* Leid. duo. a m. s. Heinsius olim conjecerat, *tot fulgura contra Restitit.* praeterea *Constitit* Exc. Voss. quod proprie de illis qui proeliantes gradu stant fortiter. vide ad Petron. illud *re* potest ex sequentis versus *Reddidit* irrepsisse, sed & *restare* pro resistere poni obvium. Burm.

57. *Restitit*] *Restitit, & leti rapuit de faucibus urbes* Junian omissis mediis. *extinxitque phares* Oxon. *tectii rapuit* Wolf. a m pr.

63. *Traherent*] *ruerent* Junian. forte bene. excussus enim fuit curru; non tractus. vid. ad Ovid. III. Trist. XI. 23. & alibi passim. mallent etiam forte aliqui *insanum Phaëtonta* dixisset. sed *insanae quadrigae* de consternatis equis Solis possunt capi. Burm.

64. *Dies*] Pro Sole recte capit Barthius. vid. ad Valer. Flacc. VII. 229. & alibi saepe.

Terramque] *terras & stagna profundi* Leid. *terrasque &* Exc. Voss. Oxon.

65. *Solito cum murmure torvis*] ita, non *torvus* meliores libri cum Raphelengio. Imitatus in Magnete v. 47. *Sola feris occurrit equis. torvos jugales* Lib. I. de Rapt. 277. & *torvos hydros* II. de laud. Stilich. 137. dixit Heins.

68. *Poli*] *polis* malebat Barthius ex suo codice.

Currusque recepit Imperium] Ita cum Isingrino Raphelengius. probant vetustiores nostri vulgo *rursusque*. vidit & veram scripturam curis secundis Barthius. mox deinde *traditus & servatus*, non *traditur & servatur*, iidem. mox *irrupere*. non *erupere*, prim. Med. sec. Vatic. & Palat. ut Bell. Get. v. 278.

Non si perfidia nacti memorabile tempus
Irrupere Getae. Heins. *cursusque* etiam legi posse censet Barthius, & ita Wolff.

69. *Modum*] *modus* Junian. *traditus illis* Wolff.

70. *Servatusque Oriens*] *Servatur mundus* Oxon. a m. pr. *pars ultima* Oxon. a m. pr.

Pars altera] Occidens. Delr.

72. *Per varium*] *per gemini varium* Exc. Voss. mox *Partibus occiduis.*

Tractibus] *partibus* Oxon. *Tracibus.* Vicetin.

73. *Hunc saeva Britannia fudit*] Maximum. Delr. Nescio quo fato, aut qua ratione hujus aevi scriptores & alii Britanniae adscribant natalem non modo Constantini, qui Bithynus fuit, sed & Maximi tyranni. Sane Maximum fudit Britannia, cum inde exercitum educeret, non etiam genuit. neque alia de causa dixit Ausonius *Rutipinum latronem.* vides quid peccet lector minus intelligens, & quantum praejudicet bonis auctoribus, atque historiae ipsi vel unica vox male accepta. Fuit ergo Hispanus ut liquido constat ex oratione Drepanii Proconsulis qui hominem satis noverat. sic enim ad Theodosium: *An sustinere te coram, & solum oculorum tuorum ferre conjectum ille quondam domus tuae negligentissimus vernula, mensularumque servilium statarius lixa potuisset?* Fuit ergo Maximus verna domus Theodosianae, quae Hispa-

Hunc ſibi Germanus famulum delegerat exſul;
Auſus uterque nefàs, domini reſperſus uterque
Inſontis jugulo. novitas audere priori
Suadebat, cautumque dabant exempla ſequentem.
Hic nova moliri praeceps: hic quaerere tuta
Providus. hic fuſis, collectis viribus ille.
Hic vagus, excurrens: hic intra clauſtra reductus.
Diſſimiles; ſed morte pares. evadere neutri
Dedecus, aut mixtis licuit procumbere telis.

Amiſ.

na, verna autem eſt *οἰκογενὴς*, ſeu domi natus, ut eſt in Gloſſis. Is vero cum dominorum benignitate ad quosdam gradus militiae perveniſſet, ſplendore adſcititio ſe in tantum exſeruit, ut Gallias e Britannia ingreſſus Theodoſii adfinem ſe diceret, quo eſſet noſtratibus acceptior. unde idem auctor; *Carnifex purpuratus tua ſe adfinitate jactans, qui ei credidere, nefas fecerunt adfectu innocentium.* Praeſtat etiam auſcultare Zoſimo Exadvocato fiſci, qui Maximum Hiſpanum, ac Theodoſii aemulum nuncupat. habuit fratrem Marcellinum, filium vero Victorem, quem Gallis Imperii titulo, Alpes tranſiturus, reliquit. unde numisma FL. VICTOR P. P. AUG. Uxor ejus B. Martinum adeo reverenter habuit, ut vel pedes ipſius lacrymis irrigaret. vide Severum & Ambroſii Epiſtolas, unde plus doctrinae ac veritatis haurire eſt, quam ex quadriga aliqua Hiſtoricorum. Numi cuſi temporibus Maximi ſic ſe habent. DN. MAG. MAXIMUS. P. F. AUG. neſcio vero cur idem Trevirenſis dicatur a viro docto. CLAVER. *Fudit* induxit in errorem interpretes, quod verbum de partu paſſim occurrere vidimus ad Phaedr. III. Fab. 15. ſed *fudit* hic eſt pro effudit, cum exercitu & vi emiſit Britannia, & inmiſit imperio Romano. Lucan. II. 51.

Fundat ab extremo flavos Aquilone Suėvos.

nec abſimili ſenſu Valer. Flacc. III. 498.

——— *Atque ipſe citis Gradivus habenis*
Fundit equos. id eſt inmittit. ubi vide. BURM.

74. *Germanus*] Argobaſtes. *Famulum*, Eugenium, qua de re vide, ne ſingula ſit opus indicare, Paul. Oroſium lib. ult. DELR.

75. *Nefas*] *ſcelus* Exc. Voſſ.

Domini] Gratianum & Valentinianum ejus fatrem optimos Impp. intellige. Sane Gratianus nefarie ab Andragathio, in lectica ſpecie Fl. Maximae Conſtantiae Aug latenti, occiſus eſt. eum quidem ſuderat jam Maximus, ſed a ſuis derelictum; unde B. Ambroſius ad eum legatus a Valentiniano, *Vereris*, inquit, *ne exuviarum reditu renovetur dolor militibus, hoc enim allegas. cui Ambroſius, ſed fierine poteſt, ut quem viventem deſeruerunt, eum defleant pereuntum.* CLAVER.

Uterque] Maximus & Eugenius. hic vero Arbogaſtis, ille Andragathi manu uſus eſt in parricidio. ſed uterque ſceleris miniſter ſibi vitam ademit. CLAVER.

77. *Suadebat*] *Suadebant* Lovan. & Vicetin.

Cautumque] *tantumque* Voſſ. m. prim.

Tantumque dabant exempla ſequenti] *ſequentem* ſcripti fere omnes. *d. e. ſequentem* Lucenſ. & ſeptem alii. *cautumque d. e. ſequentem.* optime. vulgata lectio ſenſum non habet. ſupra initio hujus libri, *cauto nec profuit hoſti Munitis haeſiſſe locis.* ita & curis ſecundis divinavit Barthius. quamquam *cantumque* apud illum legitur typographi errore, ut opinor. HEINS. Moreti liber *tutumque.* vid. I. in Eutrop. 420. *ſequentem* Wolf. exerpta Voſſii habuiſſe *cautoque dabant exempla ſequentem* notavit Heins. *dabunt* Junii alter codex. *dare* eſt hic facere, reddere. ut ſaepe. BURM.

78. *Praeceps*] *princeps* Jun. *quaerere vita* Wolf. a m. prim.

79. *Ille*] *iſte* Oxon.

80. *Hic vagus excurrens*] An non *Hic vagus & currens*? vel diſtingue *Hic vagus, excurrens.*

Intra clauſtra reductus] Non *inter* Lucenſ. & aliquot alii. HEINS. vid. Gronov. ad Liv. XXXV. II. dubitabat olim Heinſius, an non etiam *redactus* legendum. ſed redigitur quis ab alio. *reductus* eſt latens, retrocedens, remotus, non in apertum campum dans copiam pugnandi. ſic Bell. Gildon. 299. *turba reductus* pro a turba. non abludunt omnino illa Statii VI. Theb. 368.

Haud procul Herculeam Nemeen clamore reductus
Adſpicit. ubi Schol Barthii explicat reducebat ſe, id eſt retro inclinabatur. & ita *reducta vallis*, de qua idem Barth ad eumdem librum vs. 255. & *reducere* pro retro trahere poni vidimus ad Quintil. X. de Inſt. Orat. 3. p. 931. BURM.

82. *Mixtis*] *miſſis* cogitabat Barthius. ſed melius explicabat *in acie.*

83.

Amissa specie, raptis insignibus, ambo
In vultus rediere suos, manibusque revinctis
Oblati gladiis submittunt colla paratis:
Et vitam veniamque rogant. pro damna pudoris!
Qui modo tam densas nutu movere cohortes,
In quos jam dubius sese libraverat orbis,
Non hostes victore cadunt, sed judice sontes.
Damnat voce reos, petiit quos Marte tyrannos.
Amborum periere duces. hic sponte carina
Decidit in fluctus: illum suus abstulit ensis.
Hunc Alpes, hunc pontus habet. solatia caesis
Fratribus haec ultor tribuit. necis auctor uterque
Labitur: Augustas par victima mitigat umbras.
Has dedit inferias tumulis, juvenumque duorum
Purpureos merito placavit sanguine Manes.
Illi justitiam confirmavere triumphi;

Prae-

83. *Amissa specie*] *amissam speciem raptis* Junian. *rapeis* etiam multi. non *raptisque*. *admissa* Wolf. *species* est externa illa pompa & splendor, qui in oculos incurrit, & unde agnoscitur aliquis Imperator Consul &c. vid. Heins. ad Vell. Paterc. II. 10. Graev. ad Cic. I. de Offic. 40. BURM.

84. *In vultus rediere*] vid. II. in Rufin. 141.

86. *Vitam veniamque*] Vellej. Paterc. II. 85. *citius vitam veniamque Caesar promisit, quam illis, ut ea precarentur, persuasum est*. vid. ad Virgil. II. Aeneid. 145.

87. *Qui modo*] *Quo modo* Leid.

88. *Libraverat*] *se jam vibraverat* Oxon. *sese libraverit*. Oxon. *dubiis* Wolf.

90. *Quos Marte tyrannos*] Ita scripti. male *qui* Raphelengius. perperam etiam distinguunt vulgo. HEINS. *arte* marg. Ising. *damnans* etiam Oxon. a m. prim.

91. *Amborum periere duces*] Sic constanter veteres libri, & recte. Andragathium Maximi ducem intelligit, & Eugenii Arbogastem. de quorum morte Marcellinus in Chronico, aliique eadem narrant. nulla hic difficultas. Virum igitur maximum, *Ambo rei periere duces*, emendasse, idque secutum Raphelengium, miror. τὸ *reos* jam praecesserat superiori versu, ut vel ob hoc unum ferri non possit ea conjectura. HEINS.

93. *Hunc Alpes*] ignorat hunc versum Junian. *habent* Tholosanus. vid. I. in Rufin. 53.

94. *Auctor*] *Actor* Barth. Cod.

94. *Augustas*] *angustas* Oxon.

96. *Tumulis*] *thalamis* Junian. *tumulis* Oxon. primus a m. prim. & alter.

Juvenum duorum] At Cassiodorus ait, Arcadio & Rufino Coss. Valentinianum juniorem taedio vitae apud Viennam laqueo periisse, idemque alii Historici tradunt. Zosimus vero asseverat ab impio Arbogaste interfectum. idem Sidonius tradit. B. Ambrosius in oratione funebri ejusdem Imperatoris, id videtur annuere, cum ait de utroque, *inseparabiles in vita, in morte non esse separatos*. deinde hos, velut oculos sibi effossos dolet, additque, *nolite tangere Christos meos*. Rufinus scribit caussis latentibus vitam finiisse, quosdam Arbogastis factum dicere, alios absolvere. *Fuere*, inquit, *nonnulli Sacerdotum, qui immunem esse ducem a mortis scelere Theodosio testarentur*. Sic forte M. Antonius in Philippicis arguitur de S. Sulpicio, quem non interemit, sed in causa fuit; quod paululum differt. CLAVER.

98. *Confirmavere triumpho*] MS. Vicet. & Parisiense *triumphi*. DELR. *triumphi*, non *triumpho* scripti. probe. fuit cum legendum putarem, *justitia confirmatrice triumphi*, ut cum sequentibus haec cohaereant. Barthius, *justitiae confirmatore triumpho*. HEINS. *justitiam dum firmavere triumphi Praejectas* conjecerat etiam Heinsius. *victriciam* Wolf. *triumphis* Oxon. sed correctum *triumphi*.

Docuere Deos] Docuerunt omnibus nostris actionibus Deum interesse. Menander, ὃ θεὸς βλέπει πλησίον παρών. DELR.

Praesentes docuere Deos. hinc secula discant
Indomitum nihil esse pio, tutumve nocenti
Nuntius ipse sui longas incognitus egit,
Praevento rumore, vias. inopinus utrumque
Perculit, & clausos montes, ut plana, reliquit.
Exstruite inmanes scopulos, adtollite turres,
Cingite vos fluviis, vastas opponite silvas:
Garganum Alpinis, Apenninumque nivalem
Permixtis sociate jugis, & rupibus Haemum
Addite Caucasiis, involvite Pelion Ossae:
Non dabitis murum sceleri. qui vindicet, ibit.
Omnia subsident meliori pervia caussae.
Nec tamen, oblitus civem, cedentibus atrox
Partibus infremuit. non insultare jacenti
Malebat. mitis precibus, pietatis abundans,
Poenae parcus erat: paci non intulit iram.
Post acies odiis idem, qui terminus armis.
Profuit hoc vincente capi: multosque subactos
Prospera laturae commendavere catenae.

Ma-

101. *Ipse sui*] *sibi* marg. Ising. *sui* Lovan. Vicet. Ald. & Raphel. Caeterum hic Suetonium expressisse videtur, qui de Julio Caesare cap. 59. *longissimas vias incredibili celeritate confecit, expeditus &c. ut persaepe nuntios de se praeveniret.* vid. Bell. Gildon. 13. *agere vias* illustravimus ad Ovid. II. Metam. 417. BURM.

Praevento] *Praeventas* Wolf.

102. *Utrumque*] *uterque* Junian.

103. *Perculit*] *perculti* vitiose Colineus. de verbo *relinquere* vid. ad Virgil. VIII. Aeneid. 216. BURM.

Montes] Alpes Julias. Drepanius Rhetor. *& superatis Alpibus Cottiis Julia quoque claustra laxaret.* DELR.

107. *Permixtis sociate jugis*] Lucens. *permitto.* Helmaestadiensis *permittes.* unus Petav. *permites.* tres *permixtos.* sex *pernices.* codices Schoti *pernicem.* Palat. *pernici.* opinor *Pyrenes* legendum. Barthius *Apenninoque Niphaten* volebat. satis ingeniose. sed *Caucasum* quoque *nivalem* in Fescenninis v. 31. dixit, & *scopulos Haemi nivales* Lib. II. in Rufin 340. Deinde cum Garganum, Alpes, Apenninum tres Italiae montes conjungat, aut Italiae proximos, Niphates jure optimo nimis longe quaesitus videri possit, quod is Armeniae mons sit. Quapropter vir idem doctissimus curis secundis eamdem conjecturam amplexus est de *Pyrenes jugis.* quam ego hactenus sequor. cum tamen nec ille meam, nec ejus ego sententiam super hoc loco exploratam haberemus. Quo fit, ut a sententia, quam prioribus curis videbar sequi, ne nunc quidem temere desistam; nam & Pyrenei montes Italiae vicini. *Pernices* certe in duobus quoque Susianis invenisse se testatur Andreas Schottus Nodis Ciceronianis Lib. II. cap. v. pro *nivalem* Oiselianus a manu prima *nivales.* Habeo tamen in promtu, quod pro recepta lectione proferam in medium. videri nimirum Claudianum allusisse ad proverbium Graecum ὄρος ὄρει οὐ μίγνυται. HEINS. *Permittes sociare* Wolf.

109. *Qui vindicat, ibit*] *Vindicet* Lucens. & duo alii. haeret & hic aqua. HEINS.

110. *Subsident*] *subsidunt* Oxon. Leid. a m. prim. & Exc. Voss. *meliorum* Wolf.

111. *Nec tamen*] *Non tamen* Junian. *cives* Leid.

115. *Armis*] *angvis* Junian. *Iram post acies: odiis idem qui.* Lovan.

117. *Aspera laturae*] Imo *prospera* cum prima editione, priori Leid. Pricaeano scribendum, & Thuaneo, id est, prosperam fortunam allaturae. sensus hoc requirit. infra v. 214.

Si tibi Parthorum solium fortuna tulisset.

pro attulisset. quomodo Isingr. liber. & mox, *olim domitura gigantes, Et pacem latura polo.* pro allatura.

Magnarum largitor opum, largitor honorum:
Pronus, & in melius gaudens convertere fata.
Hinc amor, hinc validum, devoto milite, robur.
Hinc natis mansura fides. hoc nobilis ortu
Nasceris, aequaeva cum majestate creatus,
Nullaque privatae passus contagia sortis.
Omnibus acceptis, ultro te Regia solum
Protulit: & patrio felix adolescis in ostro;
Membraque, vestitu numquam temerata profano,
In sacros cecidere sinus. Hispania patrem
Auriferis eduxit aquis: te gaudet alumno
Bosporus. Hesperio de limine surgit origo:
Sed nutrix Aurora tibi. pro pignore tanto

ra. atque ita saepe noster. quandoque & *ferre* pro auferre ponit. ut Lib. I. de Rapt. 94. *Sic nobis noxia vires Cum coelo fortuna tulit?* bene igitur *Prospera laturae.* nam ante dixerat *Profuit hoc vincente capi.* quod ex illo Ovidii Epist. Briseid. videtur hausisse:

Utile dicebas ipse fuisse capi.

Rutilius Itiner. Lib. I. 63.

Fecisti patriam diversis gentibus unam,
Profuit invitis te domitante capi.

sic scribo, vulgo, *invictis te dominante capi.* Heins. Ita *aspera* & *prospera* variantur infr. v. 619. *commendavere catervae* marg. Isingr. *aspera fati sors tulerit* dixit VI. Cons. Hon. 282. Barthius *aspera laturae* explicat, sine hoc vindice laturae fuissent. Burm.

118. *Honorum*] Vicetin. distinguit aliter: *largitor bonorum Pronus, & in.* quod secutus Barthius, Aldus, Isingr. Gryph. Colin. & alii.

119. *In melius*] pro in meliora. vid. ad Lucan. IV. 60.

120. *Hinc validum*] *hinc odium* Vicetin. *hinc votum* Wolf.

121. *Hoc nobilis*] *hinc nobilis* Junian. *sed nobilis* Wolf.

123. *Contagia*] Manus. meus *commercia*, sed in lineali annotatione, id est *contagia*, quod huc usque omnes sunt amplexi. Delr. Sic *commercia coeli* dixit Ovid. III. Art. 549. nihil tamen muto, & est imitatio Lucani VI. 741. *Quae te contagia passum Noluerit revocare Ceres. pateris* erat in Junian. Burm.

124. *Omnibus acceptis*] *exceptis* Aldus. male. sensus est, reliquos extrinsecus accepit aula, sed te solum ex sinu suo dedit & protulit. nihil hic vidit Barthius, nec ejus scrinia compilans editor in usum Delphini. illi *omnibus* ab *omnia* deduxerunt, & ornamenta intelligunt, cum *omnes* debeant capi. sic *sacra non accipienda* Ovid. IV. Met. 2. sunt externa, quae censet Alcithoe non admittenda, patriorum Deorum cultu contenta. & ita *recipere* noster Bell. Gild. 130. *Et si quos Roma recepit Vel dedit ipsa Deos.* id est peregrinos. & patrios vel indigenas. imitatur vero Valer. Maximum, qui Lib. I. Praefat. *Deos reliquos accepimus, Caesares dedimus.* Burm.

Te regia] *se* Wolf.

126. *Temerata*] *violata* Jun. Oxon. marg. Ising. & Lovan. a m. s. parum refert, & solent illa verba commutari. vid. ad Ovid. II. ex Pont. II. 27. Idem. Epist. XVIII. I.

Nunc oculos tua cum violari epistola nostros.

Noster bell. Getic. 101.

——— sedemque Quirini
Barbaries oculis saltem temerare profanis
Possit.

pro *profano* habet *sinistro* Junian. vid. I. in Rufin. 29.

127. *Hispania*] Theodosius natione Hispanus. Cedrenus. Θεοδόσιος τῷ γένει μὲν Ἴβηρ τὴν ἀναδρομὴν τοῦ σώματος ἄμεμπτος ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς ὑπέρυθρος τοῦ προσώπου ξανθὴν ἔχων τὴν τρίχα τὴν ῥῖνα λεπτὴν καὶ ἐπίγρυπον. tradunt eum Trajano fuisse persimilem, a quo & originem duxit. ille enim etiam fuit Hispanus. Hunc vero locum insignem desumsit Claudianus ex L. Pacato: *Cedat his terris terra Cretensis, parvi Jovis gloriata cunabulis, Delosque geminis reptata numinibus, Thebae alumno Hercule nobiles.* Claver.

128. *Eduxit*] *produxit* Oxon. pro varia lectione. vid. Praefat. III. Cons. Honor. I. *equis* Wolf.

129. *De limine surgit origo*] Malo *limite*, quod Petavianus unus confirmat. sic *Orientalis limes*, *Africanus*, *Rhoeticus*, *Illyricianus*, *Scythicus*, *Thracicus*, & similia apud posterioris aevi historicos. *Gallum limitem* noster infra vs. 459. dixit Lucan. I. 216.

——— Gallica certus
Limes ab Ausoniis disterminat arva colonis.

Certatur: geminus te civem vindicat axis.
Herculis & Bromii ſuſtentat gloria Thebas:
Haeſit Apollineo Delos Latonia partu:
Cretaque ſe jactat tenero reptata Tonanti:
Sed melior Delo, Dictaeis clarior oris,
Quae dedit hoc Numen regio. non litora noſtro
Sufficerent anguſta Deo: nec inhoſpita Cynthi
Saxa tuos artus duro laeſere cubili.
Acclinis genetrix auro, circumflua gemmis,
In Tyrios enixa toros. ululata verendis
Aula puerperiis. quae tunc documenta futuri?
Quae voces avium, quanti per inane volatus?
Quis vatum diſcurſus erat? tibi corniger Hammon;
Et dudum taciti rupere ſilentia Delphi.
Te Perſae cecinere Magi; te ſenſit Etruſcus
Augur, & inſpectis Babylonius horruit aſtris.
Chaldaei ſtupuere ſenes, Cumanaque rurſus
Intonuit rupes rabidae delubra Sibyllae.

Nec

prior Moreti *littore*, quam lectionem confirmant quae ſupra vs. 20. diximus. HEINS. *ſurgit de ſemine origo* Exc. Voſſ. *Olympo* Junian. vid. ad II. in Laud. Stilich. 186. ſed hic non tam agitur de limite imperii (opponi enim deberent duo diverſi limites, ſed Boſporus Orientis limen non erat) quam de ortu Solis & occaſu. a limine Heſperio eſt ubi Sol occidit; & quia Soli dantur domus, atria, januae &c. ita *limina* duo ortus & occaſus. vid. ad Ovid. II. Amor. VI. princ. & ad III. Conſ. Honor. 164. II. Stilich. 301. & alibi. Hae voces vero perpetuo permutatae, & utraque exemplis inluſtrari aequo jure poſſunt. BURM.

131. *Te civem*] *civem te* Leid. & editi olim. *civem ſic* Aldus, unde Heinſius conjiciebat *civem ſibi. Cenatur geminus* Wolf.

132. *Suſtentat*] *ſuſtentant* Junian.

133. *Apollineo*] *Apollinee* Leid.

134. *Reptata*] *raptata* Voſſ. a m. prim.

135. *Dictaeis*] *Cretaeis* Leid. *clarior annis* Flor. unde olim Heinſius *antris*. Jovem in antro nutritum conſtat. vid. Meurſii Cretam Lib. II. cap. 3. Virgil. IV. Georg. 152. *Dictaeo coeli regem pavere ſub antro.* vide mox vs. 197. BURM.

137. *Anguſta*] *Auguſta* Oxon. Leid.

138. *Artus*] *actus* Wolf.

Laeſere cubili] *Laeſura* ſec. Vatic. & Palat. pro *Acclinis auro*, quod in melioribus ſcriptis eſt, non *Acclivis*, Barthius *Acclini* malit. HEINS. *Acclivi* Pulman. *Acclivis* alii. vid. ad Valer. Flacc. I. 147. & II. 92. & infr. ad Idyll. I. 90. & hic Barthium. BURM.

139. *Circumflua gemmis*] Mirabar hanc phraſin, priusquam vidiſſem numisma Cujacii, ubi Fl. Eudoxia Arcadii uxor tribus baccarum lineis a ſumma fronte in papillas pene defluis expreſſa erat; ſed & elenchi magni ſeu grandes uniones, vel μαργαρίται μεγάλοι auribus penduli & veſtis gemmata. ſcias vero hic Flaccillam deſignari, quae Honorium, jam Auguſta, peperit, unde inſignior natalis ejus, quam Arcadii, quare dixit, *Omnibus acceptis*, id eſt a Patre & matre juxta nobilitatus es, nihilque tibi defuit ad ſummam gloriam, & perfectum originis decus. CLAVER. vide Barthii notas.

140. *In Tyrios enixa toros*] Vetus liber & Vicetin. & Pariſienſes *in Tyriis enixa toris*. DELR. *in Tyriis toris* Vicet. Parm. Junt. Col.

Ululata] Haec de fauſta adclamatione. Lucan. VI. 261. *Laetis ululare triumphis.* CLAVER. Verbum hoc & in gaudio & in dolore uſurpari docet Barth. ad Stat. I. Theb. 328. & Bernartius notat Lib. IX. 178. *victorque ululatus inerrat auribus*, de gaudio poni. BURM.

142. *Quanti*] *quantus* Junian.

144. *Et dudum*] *Et dubium* Vicetin.

146. *Babylonius horruit*] *ſtupuit Babylonius* Ald. ſed ſequitur.

148. *Rabidae*] *rapidae* Voſſ. Junian. Oxon. Leid. Lovan. male. *rabidae* eſt furore & rabie inſtinctae

&

Nec te progenitum Cybeleïus aere sonoro
Lustravit Corybas. exercitus undique fulgens
Adstitit: ambitur signis augustior infans.
Sentit adorantes galeas, redditque ferocem
Vagitum lituis. vitam tibi contulit idem
Imperiumque dies. inter cunabula Consul
Proveheris, signas, posito modo nomine, fastos;
Donaturque tibi, qui te produxerat, annus.
Ipsa Quirinali parvum te cinxit amictu
Mater, & ad primas docuit reptare curules.
Uberibus sanctis, inmortalique Dearum
Crescis adoratus gremio. tibi saepe Diana
Maenalios arcus venatricesque pharetras
Suspendit, puerile decus. tu saepe Minervae
Lusisti clipeo, fulvamque impune pererrans
Aegida, tractasti blandos interritus angues.
Saepe tuas etiam, jam tum gaudente marito,
Velavit Regina comas, festinaque voti
Praesumtum diadema dedit. tum lenibus ulnis

Su-

& accensae. vid. Barth. sic *rabidae matres* Valer. Flacc. II. 133. *rabie ora calent* idem III. 216. vide & ad I. in Rufin. 44. Burm.

149. *Aere sonoro*] *ore* Junian. Oxon. Leid.

151. *Ambitus signis*] Non *ambitur* Oxon. ut cum sequentibus haec cohaereant. *sentit* etiam pro *sensit* bene Lucens. & prior Leid. Heins. *angustior* Lovan.

152. *Adorantes*] *odorantes* Wolf.

155. *Proveheris*] *Perveheris* Ed. Vicet. Parm. *Eveheris* Barth. in notis.

Signans posito modo nomine fastos] *signas* Lucens. & duo Vatic. idem Lucensis *fastus*. Cons. Manlii initio, *nec fastibus ullis Erigitur*. ita scripti, ut & Epist. ad Probinum v. 15.

Incipiensque tuis a fastibus omina cepi.

Lib. I. in Eutrop. 478. *Inter Arintbei fastus*. quomodo scripti vetustiores. & mox, *contagia fastibus oro Defendas ignava tuis*, nam & ita codex Tholosanus exhibebat. sic & Lucanus. Horatius Lib. III. Od. XVII. *Per memores genus omne fastus*. & Lib. IV. Od. XIV. *Per titulos memoresque fastus*. quomodo utrumque locum Petavianus codex exhibet. atque ita suo quoque tempore in nonnullis membranis exaratum fuisse testatur. Priscianus. Ovid. initio Fast.

Quaeque ferunt illi pictos signantia fastus.

ex auctoritate veterrimi libri Vaticani. Silius Lib. II. 10.

Ausonios atavo ducebat consule fastus.

non *fasces* duo scripti. Plura ad Nasonem Fast. Lib. I. 11. videatur & Vossius de Analogia Lib. II. cap. 20. Heins. *positos* Junian. *posito nomine* hic pro inposito, dato nomine, capiendum. Ovid. II. Fast. 499.

Sive suum Regi nomen posuere Quirites.

& ita ille saepius. vid. ad Lib. V. Fast. 73. & recte refutat doctissimus Davisius Ursinum, qui apud Ciceron. III. Tuscul. 5. *qui haec rebus nomina posuerunt*, *imposuerunt* praetulit. & ita idem Cicero alibi. Burm.

156. *Produxerat*] *produxit* Junian. in Historiam hic peccare optime notavit Barthius.

159. *Immortalique Deorum*] *Dearum* Lucens. & septem alii. bene. Heins.

160. *Adoratus*] *odoratus* Lucens. Heinsius olim *adornatus* legebat, quia sequuntur arcus, pharetrae &c.

162. *Suspendit puerile decus*] Ausonius similiter, *Corrupit totum qui puerile decus*. frustra *secus* a viro maximo rescribitur. mox *jam nunc* pro *jam tum* Lucens. & prior Leid. Heins.

163. *Lusisti*] *jussisti* Wolf.

164. *Blandos*] *blandosque* Junian.

166. *Velavit*] hic versus deerat Junian.

167. *Praesumtum*] Solinus: *ut jam inveniri non possit*

Sustulit, & magno porrexit ad oscula patri.
Nec dilatus honos. mutatus Principe Caesar
Protinus aequaris fratri: nec certius umquam
Hortati Superi: nullis praesentior aether
Adsuit ominibus. tenebris involverat atra
Lumen hiems, densosque Notus collegerat imbres.
Sed mox, quum solita miles te voce levasset,
Nubila dissolvit Phoebus; pariterque dabantur
Sceptra tibi, mundoque dies. caligine liber
Bosporus adversam patitur Chalcedona cerni.
Nec tantum vicina nitent: sed tota repulsis
Nubibus exuitur Thrace. Pangaea renident,
Insuetosque palus radios Maeotia vibrat.

Nec

possit, quod veterum auctorum praesumpserit diligentia. Item Jornandes: *sed non diu tenens regnum praesumtum.* Idem. *plus praesumtione quam electione Caesar effectus. praesumtum* dixere, quemadmodum Jureconsulti *praeceptum.* & Sidon. in Paneg. Majoriani, *praefunctus*, nisi sit ibi *perfunctus* legendum. Delr. Elegans & propria dictio de eo, qui haud dubie Imperii successor futurus sit, aut qui suus haeres, ut ita dicam. *Pravae aliorum spes cohibentur*, (ait Tacitus III. Ann. 56) *si successor non in incerto.* ac (I. Histor. 56,) *minori discrimine princeps sumitur, quam quaeritur.* Claver.

Laevibus ulnis] *lenibus* plurimi veteres, nihilo deterius. Heins. in Voss. erat glossa, id est *planis*, quibus *leves* explicabat. *cum levibus* etiam habebat ut & Junian. & Oxon.

168. *Et magno*] *& puerum* Jun. & *parvum* Oxon. pro var. lect.

169. *Mutatus Principe Caesar*] Honorius ante nobilis puer, aut Princeps juventutis, postmodo factus est nobilissimus Caesar, deinde Augustus. qua in re aequatus est fratri Arcadio. Patre jam jam ituro contra Eugenium, ac gemellis consortibus in Oriente relictis, si quid ei humanitus contigisset. Claver. *mutatur* Oxon. Lovan. & duo Leid. & Pulm. cum edit. Ald. *mutato* Jun. Barthius explicat antea Caesar, sis Princeps, id est Augustus. nec recte idem Barth. ad Epith. Honor. 187. percepisse usum verbi *mutare* videtur. Idem notat Delrium hic delevisse versum, quod reperire nequii. vid. ad Ovid. VII. Met. 60. infr. Praef. Epith. 7. *mutantur* & mox *hortantur* Wolf. Burm.

170. *Protinus aequaris fratri*] *aequari* primus Mediceus & Palatinus. concinne. nisi quod vocabulum proxime subsequens in eamdem literam desinit. amat has locutiones noster. Similes naevos in Statio non semel deprehendi. ut Theb. III. 564. *nos debile vulgus Scrutamur superos.* veteres libri *scrutati* pro *scrutari.* mox *Hortari*, non *Hortati* scripti novem. Heins.

Nec certius] *non* Oxon. & Leid.

171. *Nullis*] *nullus* Jun. & Oxon. ego malim *nulli adfuit aether praesentior*, scilicet tam faustis ominibus. sic *adesse* Dii dicuntur hominibus passim sive ad juvandum. sive ad puniendum. vid. ad Valer. Flacc. IV. 34. Burm.

172. *Atris*] leg. *astri*, quia sic habetur in MSS. & per κατονομασίαν solem vocat *astrum.* Delr. *atra* Lucens. Gyrald. & plerique alii. vulgo *atris.* alii *astri*, *astra*, *austri*, *astris.* *hiemem* pro tempestate dixit. Heins. *astra* Wolf. a m. prim.

174. *Levasset*] Quae ad solemnitatis hujus explicationem pertinent, pete ex P. Pithoei Ic. Adversar. Subsec. Lib. II. cap. VI. Delr.

178. *Nec tantum*] *Non* Junian.

180. *Palus radios Maeotica vibrat*] Lucensis & Mediceus unus *Maeotia.* Lib. II. in Eutrop. 334. *Non freta longinquis Maeotia piscibus explent.* sic legendum. scripti plerique *Maeotida* utroque loco. quod σολοικίζει, ac proinde ferri non potest. *Maeotide ripa* noster recte dixit Bell. Gildon. 243. & *ara Maeotide* Juvenalis. & *hieme Maeotide* Ovidius III. Trist. XII. 2. *Maeotides paludes* Orosius Lib. I. cap. II. & *Maeotidas undas* Lucan. III. 277.

Quaque fretum torrens Maeotidas egerit undas.

sic bene vetusti codices. Caeterum pro *Maeoticus* in optimis non hujus tantum scriptoris, sed aliorum etiam poëtarum exemplaribus *Maeotius* plerumque legitur, & quidem probe. Ita apud Virgilium in optimo libro Mediceo III. Georg. 349. *Maeotia unda.* & VI. Aeneid. 800. *Maeotia* quoque *terra* apud nostrum VI. Cons. Hon. 338. & *Maeotia* Cons. Olybrii v. 36. absolute, ut scribendum puto. Lucanus Lib. II. 641. *palus Maeotia*, ubi *Maeotida* perperam nonnulli scripti. atque ita exaratum etiam id nomen in optimo Curtii Medicei codice animadverti, Lib.

VI.

Nec Boreas nimbos, aut Sol ardentior egit:
Imperii lux illa fuit. praesagus obibat
Cuncta nitor: risitque tuo Natura sereno.
Visa etiam medio, populis mirantibus, audax
Stella die, dubitanda nihil, nec crine retuso
Languida, sed quantus numeratur nocte Bootes.
Emicuitque plagis alieni temporis hospes
Ignis, & adgnosci potuit, quum Luna lateret.
Sive parens Augusta fuit, seu forte reluxit.
Divi sidus avi, seu te properantibus astris
Cernere Sol patiens coelum commune remisit.
Adparet, quid signa ferant. ventura potestas
Claruit Ascanio, subita quum luce comarum
Innocuus flagraret apex, Phrygioque volutus
Vertice fatalis redimiret tempora candor.
At tua coelestes inlustrant omina flammae.
Talis ab Idaeis primaevus Jupiter antris
Possessi stetit arce poli, famulosque recepit,
Natura tradente, Deos. lanugine nondum
Vernabant vultus, nec adhuc per colla fluebant

Mo-

VI. cap.4. *Maeotiam paludem in id cadere putent.* HEINS.

181. *Nec Boreas nimbos aut*] *Non* utroque loco Junian. non male. HEINS.

Aut Sol] meus liber MS. *nec Sol.* DELR. ita & Leid.

182. *Imperii lux*] *Natalis imperii* Spartiano. *Imperii ver* Sidonio. CLAVER. hic versus postponitur sequenti in Ed. Pulm. *vix* Wolf. a m. prim.

183. *Cuncta*] *certa* Wolf. sic inf. v. 248.

Tuo natura Sereno] *tuae natura Serenae* Junian. male. *tuo sereno* est, quod tu faciebas. de *sereno* vid. ad Val. Flacc. I. 332. & infr. vs. 425.

184. *Populis mirantibus*] *cunctis mirantibus* Oxon.

185. *Crine retruso*] MS. *recuso.* Vicetin. *refuso.* vet. Germ. & Colin. *retuso.* Lugd. & Basil. *retruso.* fortassis *refuso*, id est redundante. si quis *recusso* malit, cum eo non pugnabo. DELR. *retuso* veram esse lectionem monuimus Cons. Olybr. vs. 23. non audiendi igitur scripti libri & Delrius, qui sollicitant. HEINS. *rescisso* Exc. Voss.

186. *Nocte*] *luce* Junian.

187. *Emicuitque*] *Enituitque* Exc. Voss. sollemnis haec confusio. vid. I. de laud. Stilic. 315. Val. Flacc. I. 655. *Emicuit reserata dies.* BURM.

Alieni] lege Hadr. Junii viri doctissimi Adversf. DELR.

188. *Lateret*] *luceret* marg. Ising. contra metrum.

190. *Divi sidus avi seu te prop. as.*] Haec Lucens. & Gyrald. libro debentur, vulgo, *Divus avus: seu te claris properantibus astris.* pro *claris* Helmaestadiensis *rata.* Pricaeanus *clarus.* Oxon. *nutum*, vel *jamjam*, quatuor *caelo.* Patavin. *nitidis* alius *puero.* Rottendorph. *cunctis*, quae varietas locum corruptum satis indicabat. in Oiseliano τὸ *claris* omissum. HEINS. *Divus avus, charis dominam properantibus astris* Cod. Barth. *austris* Exc. Voss. *commune coelum* vocat stellis & soli, sed per vices lucentibus, commune. quod nunc sol die pleno remisit stellis, & jus suum quasi illis cessit. *reluxit* Wolf. a m. prim. repetitum ex vs. 189. BURM.

192. *Adparet*] *Apparent* Junian. *quod signa ferunt* Barth. ed. prim.

193. *Claruit*] Vid. I. de Rapt. 231.

194. *Flagraret apex*] Sic Augusto Romam adventante solis orbis super caput ejus curvatus rotundatusque in colorem arcus conspectus est, in Paneg. Maximiani: *Lux divinum verticem claro orbe complectens.* Sidon. *Sic loquitur natura deos, cunctantis Juli Lambebant teneros incendia blanda capillos.* CLAVER.

Phrygioque volutus Vertice] *fluidoque* prim. Vatic. & Farnesianus. sed nihil mutandum. HEINS.

196. *Omina*] *Omnia* Voss. & edd. Vicet. Ald. Ising. & Gryph. sed *omina* jam Junta, Pulmannus & Colinaeus.

200. *Vernabant*] Martiali debetur haec locutio Lib. II. Epigr. 61.

Cum tibi vernarent dubia lanugine malae.

 ubi

Moturae convexa comae. tum ſcindere nubes:
Diſcebat, fulmenque rudi torquere lacerto.
Laetior augurio genitor, natiſque ſuperbus
Jam paribus, duplici fultus conſorte redibat,
Splendebatque pio conplexus pignora curru,
Haud aliter ſummo gemini cum patre Lacones,
Progenies Ledaea, ſedent: in utroque relucent
Frater, utroque ſoror. ſimili chlamys effluit auro.
Stellati pariter crines. juvat ipſe Tonantem
Error, & ambiguae placet ignorantia matri.
Eurotas proprios diſcernere neſcit alumnos.
Ut domus excepit reduces, ibi talia tecum
Pro rerum ſtabili fertur ditione locutus.
Si tibi *Parthorum* ſolium Fortuna dediſſet;

Ca-

ubi neſcio cur *dubiam lanuginem* dicat, quae certum adoleſcentis pueri ſignum eſt. forte ſcripſerit *dubiae malae*, id eſt, quae cum leves & glabrae antea eſſent, incertos ſaepe ſpectatores faciebant de ſexu, an puer, an puella eſſes, ut ita centies Poëtae & alii de pueris delicatis & glabris loqui ſolent. Burm.

201. *Moturae convexa Comae*] Reſpexit ad morem poëtarum, qui, dum Jupiter comas movet, coelum ajunt converti & tremere. teſtis Homerus Iliad. A. Delr. *Jubae* Putean. & Patav. quomodo Martial. Lib. I. Epigr. 88. de Encolpo puero,

Dumque decent fuſae lactea colla jubae.

plura nos ad Virgilium. forte

Moturae convexa comae, cum ſcindere nubes.

Tum ſcindere] *tunc* Oxon.

202. *Diſcebat*. Heins. *jubas* pro *comis* reponi juſſit etiam Heinſius I. in Rufin. 381. ſed hic potius agnoſco manum librarii ita variare ſolitam, quam ut Jove dignae ſint jubae. *cum ſcindere* eſt in Junian. *tunc* in Leid. Burm.

203. *Laetior augurio*] *Auguriis* unus Medic. puto *augurii*. ſic ſaepe noſter. infra 394. *laetusque laborum Diſcedam vobis utrumque regentibus axem.* vide hoc loco Barthium. Heins.

207. *Sedent: in utroque relucent*] *ſedentem utroque* editio Pulman. unde Barthius pr. ed. *ſedentum*. ſed *ſedent*, *in* expuncto, Lib. xv. Adverſ. 14. legit. verum ſolent ſaepe praepoſitionem non geminare & omittere in ſecundo membro. ſic apud Quinctil. VIII. 3. in verbis Ciceronis, *quo ex judicio, velut incendio, nudus effugit*. alii addunt *ex incendio*. vid. ad Suet. Calig. 46. Cicer. Paradox. I. 4. *ut nihil inter ſe atque quadrupedem aliquam putes intereſſe*. ubi codex Voſſii, *atque inter quadrupedem*. Ovid. Remed. Amor. 608.

Laeſe vir a domina, laeſa puella viro.

Gratius Cyneg. 315.

Ad coelum virtus ſummosque tetendit honores.

ut recte Vlitius: & ita in priori membro omitti, addi vero ſecundo, ſaepe in Ovidio vidimus. vid. ad Epiſt. XVI. 141. I Art. 333. & alibi. vid. & Bentlej. ad Horat. III. Od. XXV. 2. Burm.

208. *Similis chlamys effluit auro*] *ſimili* legendum jam monuit Cl. Gronovius Obſervat. lib. II. cap. 7. & curis ſecundis Barthius, qui alteram conjecturam addit, *ſimili aura*, Lucens. & ſex alii ex noſtris confirmant τὸ *ſimili auro*. pro *relucet* ſeptem *relucent*, probe. Heins. Gevart. I. Lect. Papin. 27. explicat de fulgore aureo, qui emicabat e chlamide. ſed Gronovius *effluere*, pro undare, & de laxa veſte explicat. vid. ad Val. Flacc. I. 429. & VI. 27. & quae nuper ad Lucan. III. 421. notavit Oudendorpius. *affluit* Exc. Voſſ. etiam non male, ut Phaedrus Lib. V. fab. I. Burm.

210. *Error*] vide ad Val. Flacc. I. 368. & Lucan. III. 605. Burm.

211. *Neſcit*] *cernit* Codices Voſſ. Leid. Oxon. Lovan. & Pulman. *populos cernit* Wolff. a m. pr.

212. *Excepit*] *accepit* Lovan. Junian. *talia ſecum* Marg. Iſingr.

213. *Ditione*] *ſtatione* Exc. Voſſ. eadem variatio lib. II. in Rufin. 106. & *ſtatio* de ipſo imperio vel ejus gubernatione poſſet capi, ut apud Ovid. II. Triſt. 219.

Scilicet imperii, princeps, ſtatione relicta. Burm.

214. *Fortuna*] in uno MS. *natura*. ſed in eodem correctum *fortuna*, quemadmodum in ceteris. Delr. Quinque libri *natura* cum ſchedis Gudianis, & ſic ex ſuis Andr. Schottus in Obſervationibus Lib. II. 53. noſter infra v. 39. *noſtro nec debes regna favori, Quae*

tibi

Care puer, terrisque procul venerandus Eois
Barbarus Arsacio consurgeret ore tiaras;
Sufficeret sublime genus, luxuque fluentem
Deside nobilitas posset te sola tueri.
Altera Romanae longe rectoribus aulae
Conditio. virtute decet, non sanguine niti.
Major & utilior fato conjuncta potenti,
Vile latens virtus. quid enim submersa tenebris
Proderit obscuro? veluti sine remige puppis;
Vel lyra, quae reticet; vel, qui non tenditur, arcus.
Hanc tamen haud quisquam, qui non agnoverit ante
Semet, & incertos animi pacaverit aestus,

In-

tibi jam natura dedit. inprobat tamen Barthius. *tulisset* etiam liber Isingrini. diximus supra vs. 117. nihil tamen temere mutem. mox *Assyrio ore*, non *Arsacio*, duo scripti. HEINS. *Fortuna* retinendum. fortunae enim donum est genus & nascendi sors. vide supr. vs. 46. & hinc *sors* in hac re. vid. ad Ovid. XIII. Met. 907. & alibi. mox *fato* adscribit vs. 221. centies librarii *fortunam* & *naturam* commutarunt. vid. ad Quintil. Decl. IX. 16. & alibi. BURM.

216. *Tiaras*] Per usurpationem dixit pro *tiara*: sicuti & Virgil. *sceptrumque sacerque tiaras.* & Seneca: *hoc Phrygius loco fixus tiaras Pelopis.* & Sidonius: *Lunatum tibi flecteret tiaram.* DELR. *cum surgeret* Wolf.

218. *Posset*] *possit.* Oxon.

220. *Conditio*] *Condito est.* Oxon.

221. *Major & utilior fato*] Non *ulterior facto*, libri fere omnes, & recte. Fatum cum fortuna frequenter poëtae confundunt. ut apud Lucan. X. 385. *Ad scelus ingentis fati sumus*, quae vera ibi lectio. Caeterum Lucensis huic versui praefigit tres sequentes, quorum initium, *Hanc tamen haud quisquam* non incommode. mox distinguendum cum libris, *Proderit obscuro?* id est homini ignoto. Claverius *obscurum remigem* facete interpretatur, sole adustum; decepit illum locus interpolatus. verum vidit Barthius. *tenebris obscuris* schedae Gudii. HEINS. *ulterior facto* Wolff. forte scripserit *Major & uberior fato conjuncta potenti.* vid. ad Ovid. II. Amor. 9. 10. ut ita τῷ *vile* sit melior oppositio. *potens fatum* idem est quod magnum, de quo egimus ad Ovid. I Epist. 28. sic noster VI Cons. Hon. 68. *magnis docuit praeludere fatis.* Scaligerum conjecisse, *conjuncta potentia fato*, notaverat Heinsius. *facto conjuncta patenti* Oxon. *utilior facto conjuncta potenti* Vicet. Parm. Ald. Isingr. BURM.

Facto conjuncta] Hoc dicere voluit: excellentior est, & plus habet emolumenti Principum virtus, quam plebejorum, quia cum omnium oculis illi sint expositi, illa quoque tum facilius elucescit: hancque sententiam confirmant membranae, in quibus continetur *fato.* ex iisdem paulo post restitui *incestos* pro *incertos.* DELR.

223. *Obscuro*] Elegans epitheton, & remigi adprime conveniens: solis enim igneo candori expositi ducunt quasi fuliginem; denique sub dio infuscantur. sic Juvenalis, *Et Mauro obscurior Indus.* at B. Pius, magnus litterator, nescio unde, legit, *edocto*, non ab ratione; nam sic Bell. Getic. de eadem re: *docti jussis parere magistri.* CLAVER. *proderit obscuris* Leid. a man. sec. Claverius erravit propter pravam distinctionem; nam in Vicetin. Ald. Isingr. & aliis est, *Proderit? obscuro veluti.* sed Barthius docuit veram distinctionem. BURM.

225. *Haud*] *aut* Wolf.

226. *Incertos animi placaverit aestus*] *Pacaverit* recte Barthius, quod tamen retractavit perperam curis secundis. confirmant Puteanus & Patavinus. infra v. 255.

Hos igitur potuit si quis sedare tumultus.

Cicer. Tusc. Quaest. Lib. V. *Ut maris igitur tranquillitas intelligitur, nulla ne quidem minima aura fluctus commovente, sic animi quietus & pacatus status cernitur, cum perturbatio nulla est, qua moveri queat.* ubi perperam *placatus* etiam vulgo legitur. *incestos* etiam Isingrinus & nonnulli ex nostris, quod Delrio placet, non mihi. Lucan. VIII. 166. *incertos pectoris aestus* dixit & Valer. Flacc. V. 303.

Praecipue Aesoniden varios incerta per aestus
Mens rapit unanimem curis. HEINS. *incestos* etiam Voss. a m. pr. marg. Isingr. male. *pacare* vero rectum a pacato aequore ducta metaphora. perpetua vero illa confusio inter *pacata* & *placata* aequora. vid. ad Ovid. X. Ep. 65. & ad II. Rapt. 197. variatio in *incertum* & *incestum* videtur etiam in Epith. Pallad. 77. ita & apud Tacitum VI. Annal. 5. pro,

Cae-

Inveniet. longis illuc ambagibus itur.
Disce orbi, quod quisque sibi, quum conderet artus
Nostros, aetheriis miscens terrena Prometheus,
Sinceram patrio mentem furatus Olympo
Continuit claustris, indignantemque revinxit.
Et quum non aliter possent mortalia fingi,
Adjunxit geminas. illae cum corpore lapsae
Intereunt: haec sola manet, bustoque superstes
Evolat. hanc alta capitis fundavit in arce
Mandatricem operum, prospecturamque labori.
Illas inferius collo, praeceptaque summae
Passuras dominae, digna statione locavit.
Quippe opifex veritus confundere sacra profanis,
Distribuit partes animae, sedesque removit.
Iram sanguinei regio sub pectore cordis
Protegit inbutam flammis, avidamque nocendi,
Praecipitemque sui. rabie succensa tumescit.
Contrahitur tepefacta metu. quumque omnia secum

Du-

Caesarum quasi incestae virilitatis, *incertae* reposuit Lipsius. apud Livium Lib. I. 4. mallim etiam legere, *Martem incestae stirpis patrem nuncupat*, pro *incertae*. Vestalis enim erat, quae incestum commiserat. apud Ovidium etiam Lib. IX. Metam. 629. *incestae tanta est discordia mentis*, quatuor codices pro vulgato *incertae*, quae satis per *discordiam* intelligitur, sed Byblidis *mens incesta*, quia fratris coitum petebat. BURM.

228. *Orbis*] Verus homo est totus teres, atque rotundus, quae forma omnium pulcherrima & aptissima. Ausonius, *Irrequies*, *mundi instar habens*. Ovidius, *mundi melioris origo*. Manilius, *quod mirum noscere mundum si possint homines*, *quibus est & mundus in ipsis?* is Microcosmus, neque tamen, mea sententia, idem est omnis creatura, ut quidam volunt. CLAVER. *Orbi* primus legendum vidit Antonius Quaerengus, teste Vincentio Contareno in Variis Lectionibus cap. XXX. ut Gronovius noster Observ. Lib II. c. XXI. jam monuit. nec aliter prior Leid. & quinque alii. vulgo *orbis*, unde mirae conjecturae prognatae. Quae privatus sibimet ipsi, & in suos usus, ea universo orbi discit Imperator. Faciunt huc ista Hadriani apud Spartianum in Aelio Vero cap. IV. *Facile ista dicis tu, qui patrimonii tui non reipublicae quaeris haeredem.* Barthius amplectitur Francisci Zizaei conjecturam, corrigentis, *Discordes quod quisque sibi.* nolim factum. in Helmaestadiensi, *Disce orbes quod quinque sibi.* HEINS. *quodcumque sibi* Lovan. a m. s. *dum conderet* Junian. vid. & Barth. Advers. XV. 14.

230. *Sinceram patrio*] Non *patri* cum Isingrino Raphelengius. recte, neque aliter Pricaeanus ex nostris a manu secunda; sic *patriique exspirat Averni Halitus* apud Val. Flacc. IV. 494. HEINS. *patrio* Wolff.

231. *Claustris*] ἐν κοίλῃ νάρθηκι. Hesiod. DELR.

232. *Fingi*] *flecti* marg. Isingr.

233. *Geminas*] per *mentem* accipe animum, rationis participem. per *geminas* eum qui sentit & eum qui vegetat. DELR. Virgilius tres animas Herilo tribuit, ut indicaret hominis illius perfectionem, ubi Servius per transitum ostendit Platonis & Aristotelis contentionem, qui dubitant, utrum quatuor an tres animae sint in homine. At Cicero Tuscul. Lib. I. Animam triplicem esse ait, cujus principatus, id est Ratio, in capite sicut in arce, ira in pectore, cupiditas subter praecordia. CLAVER.

236. *Prospecturamque labori*] *prospectricemque laborum* Moreti prior. Junian. quart. Vatican. & Petav. unus. placet. quintus Vatican. *spectatricemque laborum*. HEINS. *prospecturamque laborum* Lovan.

242. *Protegit inbutam flammis*] *inbustam* prior Leid. puto *ambustam*. paulo ante *committere* pro *confundere* Mediceus unus & Palat. dictum alibi. HEINS. Credo in animo habuisse Heinsium notas ad Epigr. IV. 9. ubi eadem discrepantia. *confundere sancta* Leid. & Oxon.

243. *Rabie*] *rabies* Junian.

244. *Contrahitur tepefacta metu*] Primae editiones cum Isingrini libro & septem ex nostris, *stupefacta*.

Duceret, & requiem membris veſana negaret;
Invenit pulmonis opem, madidumque furenti
Praebuit, ut tumidae ruerent in mollia fibrae.
At ſibi cuncta petens, nil collatura Cupido,
In jecur & tractus imos conpulſa receſſit.
Quae, velut inmanes reſerat dum bellua rictus,
Expleri paſcique nequit: nunc verbere curas
Torquet avaritiae, ſtimulis nunc flagrat amorum:
Nunc gaudet, nunc moeſta dolet: ſatiataque rurſus
Exoritur, caeſaque redit pollentius Hydra.
Hos igitur potuit ſi quis ſedare tumultus,
Inconcuſſa dabit purae ſacraria menti:
Tu licet extremos late dominere per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent:

Si

facta. unus Mediceus *tumefacta.* Reg. & Oxon. *tabefacta* pro *labefacta.* Pricae. *tremefacta.* mox *furenti*, non *fluenti*, bene ſcripti omnes. *Verteret* etiam pro *Duceret* prior Moreti, non male. recte autem *Contrabitur.* ſic apud Marcianum Capellam lib. VI. *Nam cum aeſtate torremur, illic frigore contrabuntur.* & mox, *quarum una vicinantis plauſtri algore cruſtatur, altera tranſauſtrini halitus deſertione contrabitur.* & deinde, *Latitudo autem terrae a Meridiano ſitu in Septentrionis caput plurimum minor eſt; nam utrinque intemperati aeris nimietate contrabitur.* HEINS. de *contrabere* vid. ad Phaedr. IV. 23. *ſtupefacta* Parm. *Stupefacta manu* vel *metu* Lovan. certe metu magis *ſtupefieri* quam *tepefieri* credo, & illud etiam magis τῷ *contrabitur* convenit. Illa verba commutant etiam codices apud Propert. II. X. 7. & *tepere* & *ſtupere* apud Nemeſ. I. Ecl. 13. & alibi. Sic *obſtupuiſſe metu* ſe ſcribit Paris apud Ovid. Epiſt. XVI. 67. idem I Faſt. 97.

Obſtupui, ſenſique metu riguiſſe capillos.

& quod idem fere eſt, *adtonitus metu* II. Faſt. 541. & Lucan. VII. 134. Excerpt. Voſſ. *tumfacta. tepefacta* tamen de modico frigore poſſet exponi; nam *tepor* ſaepe pro frigore, praeſertim ſi calori, ut hic *rabie ſuccenſa* praecedit, opponitur. vid. Behot. Apoph. III. 3. & ita *gelidus metus* & *pavor* occurrit. ut apud Lucan. I. 246.

Diriguere metu, gelidus pavor adligat artus.

Ovid. XI. Epiſt. 82.

Torpuerat gelido lingua retenta metu.

ubi, ut Lovanienſis hic, codex Puteaneus *gelida manu.* vides quid pro utraque lectione dici poſſit, quare elige lector, quod placet. BURM.

246. *Pulmonis*] Huc pertinet, credo, adagium, quod in Athenaeo viſitur, *pulmonis vitam vivere.* CLAVER.

Fluenti] Magis arridet vet. lib. *furenti.* ira enim furoris quaedam ſpecies & initium inſaniae cenſetur. unde Themiſtius μανίαν ὀλιγοχρόνιον εἶναι dicit. DELR. *furenti* etiam Lovan.

247. *Tumidae*] *ut timidae* Leid.

248. *Nil collatura*] *ſecum latura* Ald. *nil celatura* Vicetin. *certa petens* Wolf. vid. ſupr. 182.

249. *Compulſa*] *compreſſa* Exc. Voſſ.

251. *Expleri paſcique nequit*] *velit* ſcripti fere omnes. *immanis* etiam & *cum*, pro *immanes* & *dum*, veteres quidam. locus corruptus. Puto ſcribendum,

Ac velut immanis reſeratum bellua rictum
Expleri paſcique velit.

Elegans Graeciſmus occaſionem loco corrumpendo dedit. Cicero, *animi aegritudinem, tetram & immanem belluam* appellavit Tuſcul. Quaeſt. Lib. V. HEINS. *reſeret* Jun. Leid. Lovan. *reſeret cum* & *velit* Aldus. *velit* Wolff.

Nunc verbere] *contraria* Lovan. a m. s. Vicetina ita diſtinguebat: *nunc verbere curas Torquet avaritiae: ſtimulis nunc flagrat amoris*, & ita Barth. Iſingr. Gryph. Dempſt. Raphel. & Caeſii & ipſa Heinſii.

252. *Nunc flagrat*] *dum flagrat* Exc. Voſſ.

253. *Moeſta dolet*] *moeſta ſilet* marg. Iſingr. an Ovidii verba ex I. Art. 123. *altera moeſta ſilet* in animo habuerit librarius, neſcio. BURM.

254. *Pollentius*] Potentius. *Pollentia*, Plautinum eſt pro potentia. DELR.

254. *Hydra*] Olim mens prava quorumdam B. Ambroſium culpavit, quod Hydraei nominis & Scyllaei littoris comparatione uſus eſſet in libellis de Fide: at pulchre ſe defendit. CLAVER.

255. *Potuit ſi quis ſedare tumultus*] *poterit* tres codices. HEINS. *Si quis potuit* Junian. *tumultus* hos mentis debet Horatio, qui Lib. II. Od. XVI. 10. *miſeros tumultus mentis* dixit. & hunc imitati Lucanus & alii. *foedare* Wolff. BURM.

259. *Si*

Si metuis, ſi prava cupis, ſi duceris ira,
Servitii patiere jugum: tolerabis iniquas
Interius leges. tunc omnia jure tenebis,
Quum poteris rex eſſe tui. proclivior uſus
In pejora datur: ſuadetque licentia luxum,
Illecebriſque effrena favet. tum vivere caſte
Aſperius, quum promta Venus. tum durius irae
Conſulitur, quum poena patet. ſed conprime motus:
Nec tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit,
Occurrat: mentemque domet reſpectus honeſti.
Hoc te praeterea crebro ſermone monebo,
Ut te totius medio telluris in ore
Vivere cognoſcas, cunctis tua gentibus eſſe
Facta palam; nec poſſe dari regalibus uſquam
Secretum vitiis. nam lux altiſſima fati
Occultum nihil eſſe ſinit, latebraſque per omnes
Intrat, & abſtruſos explorat fama receſſus.

Sis

259. *Si prava cupis*] ex veteri libro leges *prava*, non *parva*. DELR. Ita ſcripti plerique. inſulſe *parva* hactenus legitur. pro *ſervitii*, *ſi vitii* unus Medic. & *imperii* pro *Interius* Lovan. HEINS. *prava sapis* Junian *patiare* idem & Leid.

Ira] Iram exſecratur Theodoſius, ad quam fuit proclivis, vel teſte Claudiano de Laude Serenae. ſed teſte Ambroſio, *Propior erat veniae, quando commotio major*. At in Domitiano *atrocis ſignum exitus erat Principis lenitas*. celebratur vero lex indulgentiae xxx dierum, quam male acceptam ferunt Theodoſio ob facinus Theſſalonicenſe; nam vivente Gratiano ſcripta eſt. unum hoc notabis, hunc Imperatorem Symmacho majeſtatis reo (nam Panegyri magnifica Maximum exceperat) peperciſſe. ſic Jo. Pontanus oblitus Domini ſui in laudem Caroli VIII. Francorum regis peroravit. CLAVER.

260. *Tolerabis*] *tolerabit* Wolf. *ulterius leges* Vicetin. deinde *jura tenebis* Junian.

264. *Illecebriſque*] *illecebris* Lovan. & pro *tunc*, *tum* hic & mox v. ſeq. *tum durius* omnes fere.

265. *Promta Venus*] *promta manus* Exc. Voſſ.

266. *Conſulitur*] Ita meliores pro *conſulimur*. HEINS. *conſuluimus* Vicet. Parm. *conſulimur* Exc. Voſſ. quae & *Tu comprime*. *poena pati* Junian.

267. *Nec tibi*] *ne tibi* Lovan.

Liceat] *Leges principi nemo ſcripſit*, ait Plinius, non tamen ei licet, quod libet. ac *minimum decet libere cui nimium licet*. CLAVER.

268 *Occurrat*] *Occurret* Lovan.

Domet] *domat* Jun. Oxon. vid. Lucan VIII. 490,

269. *Monebo*] grave verbum, ut vatis & praeceptoris. quod tribuit etiam patri Anchiſae Virgil. III. Aen. 437.

Praedicam, repetenſque iterumque iterumque monebo. Gratius Cyn. v. 357. *tum pura monebo Circum labra ſequi.*

270. *Telluris in orbe*] Cicero: *Stare omnes debemus tamquam in orbe aliquo. neque vero*, ait ille, *Principi magis quam Soli latere licet*. CLAVER. *in ore* Lucens. & ſex alii. optime. Silius Lib. III. 66.

At puer obſeſſae generatus in ore Sagunthi.

cum vetuſto libro. Ovid. Epiſt. x. 126.

Cum ſteteris urbis celſus in ore tuae.

quomodo ſcripti meliores, non *turbae celſus honore*. IV. Triſt. 1. 68.

Illum qui populi ſemper in ore fuit.

El. IV. 47.

——— *curru victore fereris*
Purpureus populi rite per ora tui.

& III. El. 14. 24.

In populi quidquam ſi tamen ore meum eſt.

noſter de Apono ſic *populi ora pervolare* dixit vs. 10.

Hunc qui tot populi pervolat ora locum.

ita enim verſus inquinatiſſimus ſcribendus. ubi plura. HEINS.

272. *Facta*] *fata* Oxon. *umquam* Junian. Exc. Voſſ. & Wolf.

274. *Nihil*] *nil* Lovan. Leid. duo. edd. Vicet. Ald. Colin.

275. *Abſtruſos implorat*] MS. vel *obſtruſos explorat*, vel *abſtruſos explorat*, prius edi malim. DELR. non *ob-ſtru-*

Sis pius in primis. nam quum vincamur in omni
Munere, ſola Deos aequat clementia nobis.
Neu dubie ſuſpectus agas: neu falſus amicis,
Rumorumve avidus. qui talia curat, inanes
Horrebit ſtrepitus, nulla non anxius hora.
Non ſic excubiae, non circumſtantia pila,
Quam tutatur amor. non extorquebis amari.
Hoc alterna fides, hoc ſimplex gratia donat.
Nonne vides, operum quo ſe pulcherrimus ille
Mundus amore ligat, nec vi connexa per aevum
Conſpirant elementa ſibi? quod limite Phoebus
Contentus medio, contentus litore pontus?
Et qui perpetuo terras ambitque vehitque,
Nec premat incumbens, oneri nec ceſſerit aër?
Qui terret, plus ipſe timet. ſors iſta tyrannis
Convenit. invideant claris, forteſque trucident:

Mu-

ſtruſor vel *implorat*, ſed *abſtruſos explorat*, libri meliores. ſic *in abſtruſa rerum ratione morari* Conſ. Maul. 148. *explorat* jam occupatum a Raphelengio. HEINS. *obſcuros* margo Iſingr. ex Cod. Barth. ſic *abſtruſa* & *obſtruſa* variant MSS. in Conſ. Mall. v. 148. *obſtruſos* Oxon. & edd. Vicet. Parm. Ald. Iſingr. Colin. *obſtructos* Oxon. pro var. lect. *explorat* hoc ſenſu Lib. III. de Rapt. 31. BURM.

276. *Sis pius*] Huc pertinet illud Senecae ſub perſona Auguſti: *pietate & juſtitia Principes Dii fiunt*, hoc ſibi adſumebat exemplum Carolus IX. Eſt vero in arcu triumphali Galieni Imperatoris haec bella inſcriptio: *Galieno Clementiſſ. Principi, cujus invicta virtus ſola pietate ſuperata eſt, M. Aurelius Victor dedicatiſſimus numini majeſtatique ejus.* ubi vides pietatem, clementiam, & numen ſibi cohaerentia, ut in textu. CLAVER.

Imprimis] *in primis* recte Leid. & edd. Vicet. Ald. Iſingr. Colin. Gryph. male junctim ſcribi ſolet. *in fatis* Exc. Voſſ.

278. *Neu falſus*] *ne* Jun. Leid. Voſſ. Lovan. *neu dubie* Vicet. & *qui talia currit*. forte melius legeretur,

Neu dubiis ſuſpectus agas, neu falſus amicis.

ut *ſuſpectus* capiatur activo ſenſu, ne nimis ſuſpicax videaris illis, qui dubiae fidei tibi videntur. ſic Poëta Anonymus de Geſtis Caroli Magni Lib. IV. 415.

——— *dum fingere laetos*
Se cupiunt, quo ſuſpectum reperiret in illis
Nil novus Auguſtus.

& ita ex Catonis diſtichis laudant Lexica. BURM.

281. *Excubiae*] Plinius Secundus eleganter: *inexpugnabile munimentum non egere munimento.* Apud Symmachun: *Amor pro bono imperatore agit excubias.* nec enim turac cives timent ipſium, ſed pro quo, ut recte Bias: οὐχ ὑπὲρ αὐτὸν, ἀλλ᾽ ὑπὲρ αὐτοῦ. CLAVER.

Non circumſtantia pila.] Nervoſius, quam *nec*, ſcripti potiores magno numero. HEINS.

284. *Qui ſe pulcherrimus*] MS. & hic & poſtea, *quod*. huc ſpectantem de mundi; aequalitate ſententiam habes apud Eurip. Φοινισ. Act. II. DELR. *Quod* libri veteres, non *qui*, unde *quo* legendum jam olim vidi, & confirmat unus Mediceus. pro *ipſe*, idem liber *ille*, ut & Putean. & prior Moreti: venuſte. infra v. 420. *velut ille carinae Longaevus rector.* VI. Conſ. Honor. 484. *ſic ille minacem Trajecit Tiberim Cocles.* Bell. Getic. 323. *ſic ille relinquens Jejunos antro catulos leo.* rurſus VI. Conſ. Honor. 565. *cui ſimplex calet ille pudor.* ita enim ſcripti quidam, non *ore*. Val. Flacc. Lib. V. 67.

At velut ille gregis ceſſit cui regia taurus.

plura apud Poëtas occurrunt exempla paſſim. Servius ad Lib. X. Aeneid. 707. *Antiqui* ILLE *vel magintuduni vel nobilitati aſſignabant.* Apulejus initio Mileſiorum: *originis maternae noſtrae fundamenta a Plutarcho illo incyto prodita gloriam nobis faciunt.* HEINS. *quod* Voſſ. MS. Pulman. & de τῷ *ille* vid. Canter. Lib. III. Nov. Lect. 26. & quae ad Valer. Flacc. III. 587. & Lucanum notavimus. *ipſi* legit Barrhius. BURM.

285. *Liget*] *ligat* & *conſpirant*, non *liget*, *conſpirent*, edd. Vicet. Parm. Junt. Iſingr. Pulm. Ald. Col. Gryph. mutavit Scaliger. quem temere ſecuti recentiores. nam indicativo ſic uti ſolet noſter. vid. ſupr. vs. 5. & ita alii. *convexa* Junian. BURM.

286. *Quod limite*] *qui* multi editi & ſcripti. *qui* Iſingr. (ut & mox *qui perpetuo*) *quo* Junian.

290. *Ipſe timet*] *iſte* Vicetin.

Muniti vivant gladiis, ſeptique venenis:
Ancipites habeant arces, trepidique minentur:
Tu civem patremque geras. tu conſule cunctis,
Non tibi: nec tua te moveant, ſed publica vota.
In commune jubes ſi quid, cenſesve tenendum,
Primus juſſa ſubi. tunc obſervantior aequi
Fit populus, nec ferre negat, quum viderit ipſum
Auctorem parere ſibi. conponitur orbis
Regis ad exemplum: nec ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta valent, ut vita regentis.
Mobile mutatur ſemper cum principe vulgus.
His tamen effectis; neu faſtidire minores,
Neu pete praeſcriptos homini tranſcendere fines:
Inquinat egregios adjuncta ſuperbia mores.
Non tibi tradidimus dociles ſervire Sabaeos;
Armeniae dominum non te praefecimus orae;

Non

292. *Septique*] *fretique* duo ſcripti. Moreti *fultique*. praeterea, *muniti gladiis juvant*, *ſceptique* Ed. Vicet.

293. *Ancipites habeant arces*] *arcus* correctum perperam a Barthio; *arces* enim proprie tyrannorum. nihil magis obvium apud veteres ſcriptores. noſter ipſe Praefatione libri ſecundi in Eutropium:

Mollis feminea detruditur arce tyrannus.

ubi Barthius perperam τὸ *arte*, quod in mendoſis exſtat codicibus, eſt amplexus. *ancipites* pro *praecipites* apud Naſonem Metam. XII. 337. *ab ancipiti delapſus acumine montis.* Martial. Lib. VII. Ep. XCII.

Narnia, ſulphureo quam gurgite candidus amnis
Circuit, ancipiti vix adeunda jugo.

Rutilius Numatianus in Itinerario Lib. I. 315.

Tenditur in medias mons Argentarius undas,
Ancipitique jugo caerula curva premit.

noſter VI. Conſ. Honor. 463.

——————— *hoc ille locatus*
Ancipiti longum ſocias tardumque putavit
Exſpectare manus. HEINS. vide & Barth. XLIV. Adverſ. 22. qui & varie in prima editione tentat locum, *artes*, *acies*, vel *artus* conjiciendo. ſed vide Gronov. III. Obſ. 21. qui recte explicat. *Ancipitia* vero dici omnia, quae ab utraque parte poſſunt evenire & cadere, docuit idem Gronov. ad Liv. XXX. 33. ita arces poſſunt prodeſſe tyrannis, poſſunt etiam nocere, ſi inde deturbentur. *artes* hic Jun. Voſſ. & Leid. edd. Vicet. & Parm. BURM.

294. *Civem*] At Caeſarem, ait Lucanus, *conceſſa pudet ire via, civemque fateri.* CLAVER. *patremque feras* Exc. Voſſ.

295. *Non tibi*] *nec* Vicet. Parm. Rapheleng. Colin. Gryph. Iſingr. *plurima facta* Exc. Voſſ. *nota* Wolf.

296. *Cenſesve tenendum*] *tuendum* Gevartianus & unus Ambroſ. mox bene *ferre negat*, non *vetat*, cum ſcriptis melioribus Raphelengius. dictum ad Lib. II. in Stilich. 37. HEINS. *cenſeſque* editi olim.

297. *Juſſa ſubi*] Ante in omnibus fere libris *ſibi*. *Blandiſſime vero Jubetur exemplo*, ait Pacatus, *nec tam imperio opus eſt, quam exemplo.* CLAVER. *Juſſa ſequi* Oxon. man. ſec. in ſola Gryphiana vidi, certo errore operarum.

Obſervantior] Pacatus: *exaſperat homines imperata correctio, blandiſſime jubetur exemplo.* DELR. *ſic obſervantior* Wolf.

299. *Auctorem*] *Actorem* Leid. Vicet. Ald.

301. *Ut vita*] *quam* multi olim editi & ſcripti: *jura regentis* alter Junian.

303. *Neu faſtidire*] *nec* Voſſ. & editi plures.

304. *Tranſcendere fines*] *Tranſcurrere* Pricaeanus. HEINS. eadem varietas apud Lucan. IV. 175. in Exc. Voſſ. erat *tranſire*, quod ex Gloſſa natum.

305. *Superbia*] *Majores noſtri* (ait Pacatus) *graviorem putaverunt ſervitute contemtum, ac Tarquinium immanem crudelitate vocaverunt ſuperbum, quaſi ſufficeret convitium, & contemtor animus*, ait Tacitus, *& ſuperbia commune nobilitatis malum.* Superbia ſane dici videtur quod vim omnem ac violentiam ſuperet, quod Graeca alluſione ſic exprimas, quaſi ὑπὲρ βία. CLAVER.

306. *Non tibi*] *Non te* Oxon. duo & Leid. duo. mox, *nec te praefecimus* editi olim plurimi.

308.

Non damus Assyriam, tenuit quam femina, gentem.
Romani, qui cuncta diu rexere. regendi:
Qui nec Tarquinii fastus, nec jura tulere
Caesaris, annales veterum delicta loquuntur.
Haerebunt maculae. quis non per secula damnet
Caesareae portenta domus? quem dira Neronis
Funera, quem rupes Caprearum taetra latebit,
Incesto possessa seni? victura feretur
Gloria Trajani; non tam quod Tigride victo
Nostra triumphati fuerint provincia Parthi,
Alta quod invectus fractis Capitolia Dacis;
Quam patriae quod mitis erat. ne desine tales,
Nate, sequi. si bella tonant, prius agmina duris

Exer-

308. *Femina*] Semiramis. DELR.

310. *Jura tulerunt.*] Scio *jura* poni pro summo imperio, sed hoc nimis legitimum notat in Caesare, quem hic ut tyrannum opponit superbo Tarquinio. quare vel *jussa* vel *regna* malim. ita apud Ovid. III. Amor. VIII. 35.

At cum regna senex coeli Saturnus haberet.

ubi Heins. ex MSS. *jura*. alia res est in bell. Gildon. vs. 49. ubi Caesar jura communia in se unum transtulisse dicitur. Barthius hic blandiri Imperatoribus credit Poëtam, qui Caesaris munere Romae dominabantur. an *nec dura tulerunt Caesaris*, pro duritiem? non audeo adfirmare. BURM.

311. *Loquuntur*] *loquentur* Leid. mox *Horrebunt* Junian. Oxon. & Leid.

312. *Damnet*] *damnat* multi scripti & Parm. quae & mox *quam rupes* habet.

313. *Quem dira*] *quam* Vicet. mox *rupes Camparum* Oxon. alter. *tetra latebrae* Wolf. a m. prim.

314. *Rupes Caprearum*] Tiberius Princeps magnus, sed nimium tristis ac severus fuit, ut ait Ausonius, *Caprearum clausus in antro:* nec se crebro videndum exhibuit: ratio haec forte quod subditorum indoles facit, ut major e longinquo sit reverentia, denique continuus aspectus, auctore Livio, minus verendos magnos homines facit. Reges Franciae olim soliti, ait Cedrenus, secessum colere, *κατὰ δὲ τὴν Μαΐου προκαθίζεσθαι ἐπὶ παντὸς τοῦ ἔθνους.* CLAVER.

315. *Incesto*] Deerat hic versus Lov. Voss. Jun. Oxon. duobus & Leid. totidem.

Seni] Tiberio. DELR.

316. *Non tam quod*] *non tanquam Tigride victor* Junian. *non tam qui* ed. Vicet. & Colin. *numquam quod* Wolf. a m. pr.

317. *Fuerat provincia Parthi*] *Fuerint* scripti fere omnes. optime, nisi *fuerunt* praeferendum censes, media syllaba correpta; nam in nonnullis *fuerant*. *fuerint* Barthius quoque curis secundis amplexus est. Propert. Lib. III. Eleg. V. simili modo:

Seres & Ausoniis venient provincia virgis.
Adsuescent Latio Partha tropaea Jovi.

ita omnino scribendum, cum vulgo legatur *Sere sed Ausoniis veniet*. Parthos & Seras etiam conjunxit Martialis XII. Epigr. 8.

Parthorum proceres, ducesque Serum,
Possum ostendere Caesarem: venite.

HEINS. *fuerint* Vicetin. *fuerat* Ald. Isingr. possis & cum Wolf. legere *fuerit provincia*. apud Livium passim *Aequi provincia evenit*, *Bruttii*, *Lucani*, *Capuani provincia evenit*. Curtius Lib. III. cap. I. *Macedonum provincias Bactra & Indos fore*. ita in scriptis, vulgo *provincias* perperam omittunt. BURM.

318. *Fractis Capitolia Dacis*] Sic constanter libri, vulgo *stratis*. VI. Cons. Honor. 335.

Dacia bellipotens cum fregerat Ulpius arma.

Auctor Epicedii in Drusum v. 452.

Fregerunt ambo Punica bella duces.

Lib. I. in Eutrop. 392. *fracto secura Britannia Picto*. atque ita passim. HEINS. *fractis* Vicet. & Parm. sic apud Statium II. Theb. 473.

Jam Telamona solo, jam stratum Ixiona linquens.

in MSS. Heinsius invenit *fractum*. vid. inf. ad Lib. II. in Stilich. 21. apud Lucan. III. 477. in alia re, *Frangit cuncta ruens*, multi codices *sternit*. *inventus* pro *invectus* Wolf. BURM.

319. *Ne desine*] Vulgo olim edebatur, *nec desine*, sed ex scriptis *ne* reposuit Heinsius.

320. *[illegible]nat*] pro *tonant* Lucens. & multi alii cum S[illegible]dis Gudianis. *canant*. *canunt* Helmaest. Junian.

Exerce ſtudiis; & ſaevo praeſtrue Marti.
Non brumae requies, non hibernacula ſegnes
Enervent torpore manus. ponenda ſalubri
Caſtra loco: praebenda vigil cuſtodia vallo.
Diſce, ubi denſeri cuneos, ubi cornua tendi
Aequius, aut iterum flecti; quae montibus aptae,
Quae campis acies, quae fraudi commoda vallis:
Quae via difficilis. fidit ſi moenibus hoſtis,
Tum tibi murali libretur machina pulſu,
Saxa rota. praeceps aries, protectaque portas

Tes-

juvant. alter Leid. *ſonant.* fruſtra. III. Honor. 63. *civilia rurſus Bella tonant.* diximus ad Conſ. Olybr. v. 208. *tumere* dixit Naſo Epiſt. VII. 120.

Bella tument: bellis peregrina & femina tentor.

ſed tamen cum in nonnullis praeſtantioris notae codicibus legatur *canant*, fortaſſe ſcribendum eſt, *ſi bella vocant.* quomodo apud Statium Lib. V. Silvar. II. 148.

——— *hunc ipſe, vocantibus armis,*
Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno.

ubi perperam circumlatum eſt hactenus *vacantibus armis.* Prudent. Lib. II. contra Symmach.

Nec tremulis, cum bella vocant, capit arma lacertis.

HEINS. *canant* Wolf. poſſet & legi, *ſi bella calent.* ut ita haec verba permutarunt librarii. apud Ovid. IV. Triſt. II. 53. nam *tonant* videtur repetitum ex III. Conſ. Honor. 64. BURM.

321. *Praeſtrue*] Ita Bell. Getic. 285.

——— *nec nota fefellit*
Semita praeſtructum bellis civilibus hoſtem.

utitur & Sueton. Tiber. 45. fere hoc ſenſu. ſed alia vis verbi eſt apud Ovid. II. Art. 21. BURM.

324. *Vigil*] *gravis* Oxon. a m. pr. *jugis* Lovan. a m. prim. quae lectio in metrum peccat.

325. *Denſari cuneos*] *Aequali legitimoque ſpatio*, ait Vegetius, *miles diſtet a milite, neque ultra quam expedit conglobetur agmen, aut laxetur.* Cujacius dicebat ſuis militibus togatis, denſate vos *συνάγετε ὑμᾶς*, & pro, *laxate vos*, efferebat, *diſpertimini.* CLAVER. *cuneos* recte Raphelengius & Livinejus. ſcripti plerique, *ubi denſus erit cuneus*, unde *denſeri cuneos* conjeci olim. quod Lucenſis liber confirmat. de eo verbo multa ad Lucretium Giphanius, & nos ad Naſonem. nec aliter pro *denſare* ſcriptum fere offendas in antiquiſſimis Maronis, Ovidii, Statii, Lucani, Silii, Prudentii, aliorum codicibus. Ammianus Lib. XVI. *Quos cum jam prope denſantes ſemet in cuneos noſtrorum conſpexere ductores, ſteterunt veſtigiis fixis.* HEINS. *Diſce, ubi diverſus cuneus, ubi cornua belli* Junian. *ubi denſus erit* Wolf.

Cuneus] Ejus erat triquetra forma, quare illi *forfex* opponebatur. DELR.

327. *Quae fraudi accommoda vallis*] Scripti plerique *commoda*, ſed perperam. Virgil. XI. 522.

Eſt curvo anfractu vallis: accommoda fraudi,
Armorumque dolis. Stat. Theb. X. 186.

Nox foecunda operum, pulchraeque accommoda fraudi.
Theb. VI. 614.

Inde dolum juvenis fraudique accommoda ſenſit
Tempora. Alcimus Avitus Lib. III.

Opportuna dolis, clauſaeque accommoda fraudi.

utuntur eo vocabulo Statius & noſter non raro. Vegetius Lib. III. cap. IX. *Loca, in quibus pugnandum eſt, utrum inimicis, an nobis videantur accommoda.* HEINS. *commoda* Wolf. & ceteri. & ſane *commodus* hoc ſenſu occurrit Conſ. Mallii v. 178. *nemori quae commoda rupes.* II. in Eutrop. 417. *non commoda caſtris Eligitur regio.* & ita Terent. in Hecyr. IV. II. 9. *meae commodum famae arbitror.* quare puto ſemper tutius MSS. ſequi, & recentiores in imitando aliquid in uno vel altero vocabulo mutaſſe veroſimilius. *fraudi quae accommoda* Vicet. Parm. Iſingr. Gryph. Colin. Raphel. & aliae exhibebant. ſed hae omnes editorum ſunt manus qui Virgiliana meminerant. BURM.

328. *Quae via difficilis*] *qua* in nonnullis, etiam in primo Vaticano. HEINS. pro *fidit*, *fidis* Vicet.

329. *Machina*] Baliſta. DELR. Joſ. Caſtal. X. Decad. Obſerv. 4. arietem intelligit, qui ſequenti verſu per expoſitionem apertius explicatur, & arietem dici *ſaxa rotare*, non quaſi emittat, ut ex funda, in muros, ſed quod compagem ſolvendo diſcutiat lapides & diſſilire faciat. male. certum eſt machinam hic diverſam ab ariete indicari, quae ſequitur. BURM.

330. *Saxa rotet praeceps aries*] Aries non rotat ſaxa. bene ergo ſcripti quindecim, *Saxa rota. praeceps aries.* niſi mavis fortaſſe, *Saxa rotans.* machina

vide-

Teſtudo feriat. ruat emerſura juventus
Effoſſi per operta ſoli. ſi longa moretur
Obſidio; tum vota cave ſecura remittas,
Incluſumve putes. multis damnoſa fuere
Gaudia. diſperſi pereunt, ſomnove ſoluti.
Saepius incautae nocuit victoria turbae.
Neu tibi regificis tentoria larga redundent
Deliciis, neve inbelles ad ſigna maniplos
Luxuries armata trahat: neu flantibus Auſtris
Neu pluviis cedas; neu defenſura calorem
Aurea ſubmoveant rapidos umbracula Soles.
Inventis utere cibis: ſolabere partes
Aequali ſudore tuas. ſi collis iniquus,

Pri-

videlicet. adeoque diſtinguendum, *murali libretur machina pulſu Saxa rotans*. Lib. I. in Rufin. 271.

Haud ſecus biberno, tumidus cum vortice torrens
Saxa rotat. Statius Theb. IX. 968.
Arbuſta, annoſasque trabes, ejectaque fundo
Saxa rotat. Lib. X. 528.
Saxaque in adverſos ipſis avulſa rotabant
Moenibus. Quintilianus Milite Mariano, *Ludus fuit rotare ſaxa, vibrare jactu ſudes, ſaltus agitare venatu*. Heins. *rotat* Wolf.

Protectaque] Egregie vetus codex *projectaque*, de cujus vocabuli vi Macrobius Lib. VI. teſtimoniis ab eo prolatis addatur & Quadrigarius, qui Annali primo ſcripſit: *Gallus ſua diſciplina ſcuto projecto cantabundus*. Delr. Raphelengius *praetentaque*, Iſingrinus, *projectaque*, cum duobus aliis. quidam, *praetectaque*. Florent. S. Marci, *portentaque*, pro *protentaque*. ut *protentum contum* VI. Conſ. Honor. 270. dixit. nihil mutandum videtur. agit de teſtudine arietaria. eam exeruiſſe modo caput, modo occuluiſſe, ac proinde teſtudinem dictam ab ejus animalis ſimilitudine ex Tacticis ſcriptoribus patet. Video & Barthium curis ſecundis pro vulgata ſcriptura pugnare. Heins. *praetectaque* Junian. & edd. Vicet. Parm. & Colin. *pertectaque* Wolf.

331. *Emerſura*] Vicet. vitioſe *emenſura*.

332. *Soli*] *poli* Exc. Voſſ. *per opaca ſoli* Wolf.

334. *Putes*] *putas* Oxon.

335. *Somnove*] *Somnoque* Oxon. & editi multi praeter Ald.

336 *Saepius incautae*] Vellejus, *nemo celerius opprimitur, quam qui nibil timet*. Claver.

338. *Ad ſigna miniſtros*] Rectius prior Moreti cum uno Med. *maniplos*, neque aliter Excerpta Pomponii Laeti. Heins.

339. *Trabat*] *trabit* Junian. *ne flantibus* Lovan. *nec* Wolf.

340. *Neu pluviis*] *ne pl. c. ne defenſura* Junian. Lovan. *ne* Vicet. *nec pl. c. ne* Wolf.

342. *Utere*] *utare* plurimae editiones. ſed ſcripti & Vicetin. *utere*.

Solabere partes Aequali ſudore tuas] Locum mendoſum puto. in Juniano erat *ſolabere paucis*. in Oxon. *partes* vel *paucis*. deinde *ſudore ruas* Oxon. & Voſſian. a m. prim Quaenam vero illae partes Imperatoris, quas aequali ſudore ſolari deberet? certe partes militibus inpoſitas deberet ſolari, aequo labore illas agens. duplex mihi conjectura nata, ut lateat vitium in *partes* vel *paucis*, & in *tuas* vel *ruas*. unde conjiciebam *ſolabere pravas Aequali ſudore vias*. ut agat de agmine vel itinere exercitus per loca difficilia & iniqua. & moneat filium, ut ipſe pedes praeſens militum laborem ſoletur. aliud tamen epitheton quum mallem pro *pravas*, quod non ſatis aptum videtur, cogitabam, *ſolabere Martis Aequali ſudore tuos*. ut ſudor Martis ſit bellicus labor, ut centies *ſudor* & *ſudare* apud noſtrum & alios occurrit. vid inſr. 525. & apud Statium multis in locis. ſic etiam apud Virgil. VII. 624. *Mars arduus altis Pulverulentus equis furit*. ita duo codices vitioſe pro *pars*, quia huic voci *arduus* convenire non credebant librarii. ſed neutrum, ut verum fatear, admodum ſatisfacit, & tamen ex vulgata ſenſum idoneum efficere nequeo. Si epitheton aptius daret codex, inclinarem etiam nunc in *vias* pro *ſuas*, quod mutarunt ſcioli, qui neſciebant *ſolari* non tantum accuſativum perſonae, ſed & rei, amare. ut ita *ſolari vulnera* Epith. Honor. 46. *ſolari aeſtus* Conſ Manl. 196. & ita paſſim alii. vid. ad Ovid. II. Faſt. 821. & Calpurn. IV. Ecl. 32. ſi quis codex *duras*, ut mox 425. *dura viarum*, vel *longas vias* daret, rem factam haberemus. ſed talia confidentioribus Criticis relinquo. Burm.

344.

Primus ini. ſilvam ſi caedere provocat uſus,
Sumta ne pudeat quercum ſtraviſſe bipenni.
Calcatur ſi pigra palus, tuus ante profundum
Praetentet ſonipes. fluvios tu protere curſu
Haerentes glacie; liquidos tu ſcinde natatu.
Nunc eques in medias equitum te confere turmas:
Nunc pedes adſiſtas pediti. tum promtius ibunt
Te ſocio: tum conſpicuus gratusque feretur
Sub te teſte labor. Dicturum plura parentem
Voce ſubis: Equidem, faveant modo Numina coeptis,
Haec effecta dabo: nec me fratrique tibique
Diſſimilem populi commiſſaque regna videbunt.
Sed cur non potius, verbis quae diſſeris, uſu
Experior? gelidas certe nunc tendis in Alpes.
Duc tecum comitem. figant ſine noſtra tyrannum
Spicula: palleſcat noſtro ſine barbarus arcu.

Sub-

344. *Primus ini*] Sidonius: *agmina voce Erigis, exemploque levas, primusque labores Adgrederis, quoscumque jubes, tunc caetera paret Turba libens, propriis ſervit cum legibus auctor.* CLAVER.

345. *Sumta ne pudeat*] *ne pudeat ſumta* olim editi. mutavit Heinſius ex ſcriptis.

Straviſſe] Meus codex *rapuiſſe.* DELR.

347. *Praetentet*] *tentet equus ſonipes* Exc. Voſſ. male. vid. infr. v. 534. & I. in Eutrop. 272.

Protere curru] Vet. cod. *curſu*, ſed in meo emendatum, ex collatione fortaſſis vulgati cujuspiam, *curru.* DELR. *Curſu* legendum cum Delrii codice, uno Mediceo, Excerptis Pomponianis, & Vaticanis duobus. probat etiam curis ſecundis Barthius. Curſum natatui opponit. *Haerentes* etiam pro *Horrentes* ſcripti, pauciſſimis exceptis, quod recte Raphelengius ſecutus. Scriptor de Laud. Herculis: *ſolidis haererent flumina lymphis. Haerentes ſitu gladii* apud Statium Theb. III. 583. ut recte illic Gronovius. HEINS. *Haerentes* Vicet. Parm. Junt. Iſingr. Colin. ita apud Lucan. IV. 50.

Pigro bruma gelu, ſiccisque Aquilonibus haerens.

ubi non capio, quo ſenſu bruma dici poſſit *haerere Aquilonibus*, ut fluvius haeret, torpet, nec curſum ſuum peragit, glacie & gelu conſtrictus, & ita *nubila haerere, nox*, & cetera, quae morantur, & impediuntur decurrere, recte poſſunt dici. ſed *bruma horret Aquilonibus ſiccis*, qui frigus & horrorem inducunt, ut exemplis plurimis Heinſius oſtendit ad Ovid. I. Faſt. 495. in Vicetin. erat, *primus tu protere curru.* deinde, *liquido tu ſcinde natatu.* & ita in Parm. ſed *meatu* Lovan. a m. prim. BURM.

350. *Nunc pedes*] Huc pertinet Valentiniani Senioris ad Gratianum F. exhortatio: *En*, inquit, *habes, Gratiane, amictus, ut ſperavi; accingere pro rerum urgentium pondere, & aſſueſce impavidus, penetrare cum agminibus peditum gelu pervium Iſtrum, & Rhenum, armatis tuis proximus ſtare; ſanguinem ſpiritumque conſiderate pro his effundere.* vide Ammianum. CLAVER. *nunc pedes adſiſtas. pedites tum promptius* Junian. *protinus ibit* Exc. Voſſ.

Promtius ibunt] Apollinaris.

——— *ſic agmina voce*
Erigis, exemploque levas, primusque labores
Aggrederis, quoſcumque jubes, tum cetera paret
Turba libens, ſervit propriis quia legibus auctor.
DELR.

351. *Gratusque feretur*] Neſcio cur *geretur* malit cum ſcriptis quibusdam Raphelengius. mox pro *ſubit* idem *ſubis.* probe, & confirmant libri noſtri. HEINS. *conſpicuo* Junian. *geretur* Vicet. Parm. *ſubire* vero *aliquem* pro reſpondere, illuſtravit Gronov. II. Obſerv. 4. *faveant equidem* Wolf. BURM.

352. *Sub te teſte*] vid. ad Valer. Flacc. VII. 418. malim vero *te ſub teſte*, quod mollius. BURM.

354. *Haec effecta dabo*] *haec effata* Jun. *non me* Oxon. *fratrique patrique* alter Oxon.

356. *Diſſeris*] *Dixeris* Junian. male, vid. ad Phaedr. V. prolog. *verbis potius* Exc. Voſſ. *verbis nec* Wolff. a m. prim. *Experiar* Oxon. Leid. *certe gelidas* Junian. *certes nec tendis* Vicet.

358. *Figant*] *fugiant* Jun. *figant en.* Wolf. a m. prim. *hoc* ſec.

390.

Italiamne feram furiis praedonis acerbi
Subjectam? patiar Romam servire clienti?
Usque adeone puer? nec me polluta potestas,
Nec pia cognati tanget vindicta cruoris?
Per strages equitare libet. da protinus arma.
Cur annos obicis? pugnae cur arguor inpar?
Aequalis mihi Pyrrhus erat, cum Pergama solus
Verteret, & patri non degeneraret Achilli.
Denique si Princeps castris haerere nequibo,
Vel miles veniam. Delibat dulcia nati
Oscula, miratusque refert; Laudanda petisti:
Sed festinus amor. veniet robustior aetas:
Ne propera. necdum decimas emensus aristas
Adgrederis metuenda viris. vestigia magnae
Indolis agnosco. fertur Pellaeus, Eoum
Qui domuit Porum, quum prospera saepe Philippi
Audiret, laetos inter flevisse sodales,
Nil sibi vincendum patris virtute relinqui.
Hos video motus. fas sit promittere patri:
Tantus eris. nostro nec debes regna favori,
Quae tibi jam Natura dedit. sic mollibus olim
Stridula ducturum pratis examina regem
Nascentem venerantur apes, & publica mellis
Jura petunt, traduntque favos. sic pascua parvus

Vin-

360. *Italiamne*] *Italiamve* Oxon. *furtis praedonis*, vel *spoliis* prior. Moreti *furta* praedoni convenire credebat Heinsius. *praedonis iniqui* Oxon. a m. pr.

362. *Usque*] Ab hoc versu ad 463. deerant omnia in Juniano.

363. *Tanget*] *tangit* Oxon. Leid. Lovan.

367. *Patri non degeneraret*] *pa̅ non dedignaret Achilli* Lovan. vid. Broukh. ad Propert. IV. I. 81. qui *degenerare* cum dativo sequioris aevi consuetudini tribuit. BURM.

371. *Amor*] *bonor* Vicetin.

Veniet robustior aetas] *veniat modo fortior aetas* Exc. Voss. potuit librario obversari versus Ovidii ex Epist. I. 107.

Telemacho veniet (vivat modo) fortior aetas.

venit & robustior Oxon. & Leid. unde Heinsius *venit en.* deinde *nec propera* Leid. *neu* Oxon. BURM.

372. *Decimas aristas*] Honorius vix dum erat decennis, quum Theodosius expeditionem paravit in Eugenium, itaque id aetatis implesse tantum traditur circa patris obitum. Zonaras, Ὀνώριος δεκέτις ὢν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Βασιλεὺς ἐτέλει γνώμῃ τοῦ πατρὸς ὑπὸ ἐπίτροπον Στιλίχωνα. CLAVER.

375. *Porum*] *Pyrrhum* Vicet. *Porbum* Ald. *Portum* Wolf. a m. prim.

Quum prospera] Sollius Sidonius, *Magnus Alexander patris quem gloria torsit.* DELR.

377. *Patris virtute relinqui*] *patria* rectius legas. HEINS.

378. *Fas sit*] *sat sit* Ald. forte, *sat sit promittere patri Quantus eris.* BURM.

379. *Tantus eris*] *tantus eas* Lovan. a m. prim. *regna foveri* Oxon. Leid. & Wolf. a m. prim.

383. *Jura petunt*] Contrarium hoc videtur sequentibus, *traduntque favos.* forte scripserit *Jura ferunt*, offerunt regi nascenti. centies vero *ferre* & *petere* a librariis commutata, ut ad Ovidium vidimus Lib. V. Trist. VIII. 30. & alibi. sed & vulgata posset ferri; nam *jura petere* ab aliquo, est proprie eorum, qui alteri se subjectos fatentur. ut dicebantur in provinciis urbes & populi *jura petere*, qui conventui certo erant subjecti. Plin. II. I. *Turduli jura Cordubam* pe-

Vindicat, & necdum firmatis cornibus audax
Jam regit armentum vitulus. sed proelia differ
In juvenem, patiensque meum cum fratre tuere,
Me bellante, locum. vos inpacatus Araxes,
Vos celer Euphrates timeat. sit Nilus ubique
Vester, & emisso quidquid Sol inbuit ortu.
Si pateant Alpes, habeat si caussa secundos
Justior eventus, aderis, partesque receptas
Suscipies: animosa tuas ut Gallia leges
Audiat, & nostros aequus modereris Hiberos.

Tunc

petunt. v. 1. *Julia Constantia Zilis, regum ditioni exempta, & jura Baeticam petere jussa.* Ovid. 1. Fast. 516. III. & 62. & ita *reddere jus & jura* dicitur Magistratus & Princeps. obscure haec interpretatur Barthius, qui *jura* imperium explicat. nec *tradi* legendum facile adparet; petunt enim apes a rege suo jura mellis, id est leges, secundum quas vivere & mellificare debeant, & tradunt ipsi imperium in favos & alveos. obscurius vero hic locutus est Poëta, nam deest, a quo petunt, & supplendum, & ab eo petunt jura, vel legendum, *quem publica mellis Jura petunt*, ut Ovidius VII. Met. 296. *petit hoc Aeetida munus.* BURM.

Pasua parvus] *parcus* Wolf.

384. *Et necdum*] *& nondum* Exc. Voss. mox *jam tegit* Vicetin.

Traduntque favos] *traditque* Palatinus. an *tradique*? HEINS.

385. *Regit*] *redit* Wolf.

Proelia differ in juvenem] Ita Raphelengius ex Scaligeri τοῦ πάνυ conjectura. bene. & confirmant aliquot scripti. vulgo *differt.* & in *Venerem* quidam. Valer. Flacc. IV. 62.

In quem alium Alciden, in quaenam tempora differs
Caucasium, rex magne, senem?

noster Lib. II. Laud. Stilich. 454.

In quem distulimus melioris saecla metalli,
Consul adest. ita codices aliquot praestantioris notae, non *En cui distulimus.* Plura videantur ad laudem Serenae vs. 1. HEINS. *in tempus*, vel *in verem* Oxon. unde corruptionis fons adparet. quia *ver* aetatis juventus vocari solet, quod forte glossator adscripserat, alius *verem*, & alius *venerem*, inde fecit. *Venerem* etiam Vicetin. BURM.

386. *Patiensque meum &c. tuere locum*] Haec vix intelligo. nec Glossatoris Barthiani explicationem ex his verbis elicio. An Arcadius & Honorius, patre bella gerente, interim vices ejus subirent, in utraque parte imperii jura reddendo? & hoc sequentia indicare videntur, ut Orientem administrent, bellante Theodosio contra Tyrannos, qui Galliam & Italiam infestabant. *patiens* vero hic est patienter exspectans aetatem militiae aptam. *Te bellante* male Lovan. & Vicetin. BURM.

387. *Inpacatus*] vid. II. in Rufin. 271.

388. *Sit Nilus*] *sic* Pulman. ed. *ubique* notat usque ad fontes etiamnum incognitos. BURM.

389. *Quidquid Sol imbuit ortu*] Lego vel obluctantibus membranis, *ambit ab ortu.* Lib. II. in Stilic. 59.

——— *tantumque reservat*
Depositum terris, quantum sol igneus ambit.

pro *emisso* etiam *emerso* malim. Adeantur quae ad Fastos Nasonianos notamus Lib. III. 367. HEINS. *ambiat* pro *imbuit* etiam multi editi & scripti in Cons. Olybr. 274. non ausim tamen hic contra scriptos ire, cum facile *imbuit* possit explicari pro adspergit, primâ luce inlustrat, emissa ex Oceano, vel primo limine illo lucis, ut loquuntur poëtae. *imbuere* est primo quasi liquore adspargere, unde Virgil. 1. Georg. 288. *sole novo terras irrorat Eous.* sic alibi *adspargere*, respiciens ad rorem matutinum,

Qua Titan ortu terras adspargit Eoo.

ut *spargere novo lumine* Virgil. IV. 584. quia credebatur Sol ex Oceano surgens rorare adhuc. vid. Stat. 1. Achil. 243. sic *adflare primus Oriens* respectu ad ignem, eidem Virgil. 1. Georg. 250. dicitur. & ita passim Poëtae. elegantiam vero nullam video, si dixisset, *quidquid Sol ambit ab emerso ortu*, quousque vero? ambire, complecti, continere orbem & omnia dicitur Sol centies, ubi de toto ejus cursu agitur; sed hic de solo Oriente agitur, qui opponitur Italiae & Occidenti. *imbuit* vero Sol a primo limine, sive ortu suo emissus Eoas partes, mox pleniorem lucem daturus meridialibus partibus. *imbuit* Barthius interpretatur adolet, calefacit. BURM.

392. *Animosa*] *Animose* Leid. a m. s. qui a m. prim. *suscipias suscipies* Wolf.

Gallia leges] Mirum est hoc in loco tanti fieri Galliam Cisalpinam, ut nomen Italiae obscuret. sane Theodosius amavit praecipue Mediolanum, ac Romae praetulit. nescio an propter D. Ambrosium Episcopum, cujus praesentia delectabatur. CLAVER.

393. *Hiberos*] *hibernos* Wolf. a m. prim. & ita infra v. 587.

393.

Tunc ego fecurus fati, laetusque laborum
Difcedam, vobis utrumque regentibus axem.
Interea Mufis, animus dum mollior, inftes:
Et quae mox imitere, legas; nec defmat umquam
Tecum Graja loqui, tecum Romana vetuftas.
Antiquos evolve duces: adfuefce futurae
Militiae: Latium retro te confer in aevum.
Libertas quaefita placet? mirabere Brutum.
Perfidiam damnas? Metî fatiabere poenis.
Trifte rigor nimius? Torquati defpue mores.
Mors inpenfa bonum? Decios venerare ruentes.
Vel folus quid fortis agat, te ponte foluto
Oppofitus Cocles, Mucî te flamma docebit.
Quid mora perfringat, Fabius: quid rebus in artis
Dux gerat, oftendat Gallorum ftrage Camillus.
Difcitur hinc nullos meritis obfiftere cafus:
Prorogat aeternam feritas tibi Punica famam,
Regule: fucceffus fuperant adverfa Catonis.
Difcitur hinc, quantum paupertas fobria poffit:
Pauper erat Curius, Reges quum vinceret armis:
Pauper Fabricius, Pyrrhi quum fperneret aurum.

Sor-

396. *Animus dum mollior inftes*] *inftet* Raphelengius. probe. unus Medic. & fec. Vatic. *infta.* quod tantundem. Aldus & tres fcripti, *inftat.* Heins.

397. *legas*] *legat* multi fcripti & Wolf.

401. *Brutum*] Hic fuit Tribunus Celerum, qua auctoritate egit, ne Tarquinius in urbem reciperetur. Claver.

402. *Damnas*] *damnes* Oxon. Wolf. & Lovan. a m. f. male: *fi* fubintelligitur, ut & in praecedentibus, *libertas placet*, & fequentibus. Burm.

Meti] male *Metii* Vicet. Aldus & alii. prima longa eft. alii *Mettium* dixere. vid. Claver. Mifcell. cap. 15. & notas ad Virg. viii. 642. *nec tu fatiabere* Leid. *meriti* Oxon. pro diverfa lectione. *victi* Lovan. a m. f. Burm.

403. *Trifte rigor*] *nocet prifcus rigor & nimia feveritas, cui jam pares non fumus*, inquit Tacitus. Claver.

Defpue] vetus liber *defpice.* Delr. alii *refpue*, quod etiam ferri poffet. vid. ad. ii. de Rapt. 213. *difpice* marg. Oxon.

405. *Vel folus*] Haec in principio Panegyr. ad Majorian. Sollius defumfit. Delr. *Vir folus quid* marg. Ifingr. *Vel folus qui fortis* Exc. Voff. mihi illud *vir* blanditur. ita Flor. i. 10. *ut fcias quem virum effugeris.* & *vir fortis* faepe occurrit in Declamationibus. infr. v. 488. *agas* Wolf.

407. *Quid mora perfringat*] Sic cum primis editionibus Ifingrini codex, & fcripti multi. alii. *profringat*, *perftringat*, *proftringat.* vulgo *proficiat.* Heins. *perftringat* Wolf. *perficiat* multi editi. *perfringat* puto verum, & refpici ad illa Flori ii. 6. de hac re, *ut Hannibal, quia frangi virtute non poterat, mora comminueretur.* Burm.

Fabius] Qui cunctando Romanis reftituit rem. Apud Sidonium fic legitur: *Sylla acie, genio Fabius, pietate Metellus.* Ego vero ibi, conjectura ductus, ut mihi videtur, probabili, repono, *Sedato ingenio Fabius.* Delr.

408. *Oftendat*] *oftentat* alii. Livineus, *oftendet*, ut refpondeat τῷ *docebit.*

411. *Superant*] *fuperans* Oxon. m. f.

412. *Difcitur in quantum*] *hinc quantum* eleganti repetitione libri fere omnes; nec alterum tamen damnarim. videantur annotata Munckeri ad Fulgentii Mythologica Lib. iii. cap. v. Heins. *hinc* Wolf. eadem varietas vi. Conf. Hon. 544. dici vero *in tantum*, *in quantum*, & faepe etiam omiffa praepofitione, *tantum* & *quantum*. vidimus ad Vellej. Pat. i. 13. & ii. 53. & ad Rutil. i. 46. vide hic Barthium. mox, *cum reges vinceret* Exc. Voff. Ald. *vicerat* Wolf. Burm.

415.

Sordida Serranus flexit Dictator aratra:
Lustratae lictore casae, fascesque salignis
Postibus adfixi: conlectae Consule messes,
Et sulcata diu trabeato rura colono.
Haec genitor praecepta dabat. velut ille carinae
Longaevus rector, variis quem saepe procellis
Exploravit hiems, ponto jam fessus & annis
Aequoreas alni nato commendat habenas,
Et casus artesque docet, quo dextra regatur
Sidere, quo fluctus possint moderamine falli:
Quae nota nimborum: quae fraus infida sereni:
Quid Sol occiduus prodat: quo saucia vento
Decolor iratos adtollat Cynthia vultus.
Adspice nunc, quacumque micas, seu circulus Austri,
Magne parens, seu te gelidi meruere Triones;
Adspice: conpletur votum. jam natus adaequat
Te meritis, &, quod magis est optabile, vincit,
Subnixus Stilichone tuo; quem fratribus ipse
Discedens clipeum defensoremque dedisti.

Pro

415. *Flexit Serranus*] vetus codex *vertit*. DELR. quid si *tersit* legamus? HEINS. *dictator flexit Serranus* Oxon. & Leid.

417. *Collectae*] *collecti* Wolf.

420. *Saepe procellis*] *saeva* Oxon. a m. prim. & hoc sollemne librariis vidimus ad Ovid. Epist. XIX. 22. & XIV. Met. 559. & alibi, & certe in *variis* inest significatio τοῦ *saepe*. BURM.

421. *Jam fessus*] *confessus* Vossian. forte pro *confectus*. *& armis* Ed. Vicetin.

423. *Quo dextra regatur sidere*] Barthius hic explicat, quo bono omine regatur navis, ut sit dictum, sicut apud Virgilium, *Aeneas se matutinus agebat.* nihil vidi ineptius, & tamen Editor in usum Delphini, qui *felicem puppim* reddit, sequitur more suo ducem. *dextra* hic proprie de manu dextra capiendum, qua clavum tenet gubernator, quem ille ad sidera regit. Valer. Flacc. III. 40. *cadit inscia clavo Dextera.* Lucan. III. 592.

Dirigit hic puppim miseri quoque dextra Telonis,
Qua nullam melius, pelago turbante, carinae
Audivere manum. vid. ad Lucan. V. 588. *sidera* vero regunt dextram gubernatoris, quia ad illa cursum debet dirigere. BURM.

Fluctus possint] *fluctus possit* Exc. Voss Oxon. duo. Leid. & ed. Vicet. & Parm. *possit fluctus* Lovan.

425. *Quae fraus*] male *quam fraus*, ut infra 515. *quam docta facultas ingenii.* HEINS. sic contra *certa fides coelo* Bell. Gildon. 499.

Sereni] *αἰθρίας* Auctor de Mundo ad Alexandrum, *ἔστι καὶ αἰθρία οὐδὲν ἄλλο πλὴν ἀὴρ ἀνέφελος καὶ ἀνόμιχλος ἀντίπαλος οὖσα τῇ ὁμίχλῃ.* DELR. de sereno vid. supr. v. 183.

427. *Decolor*] *Discolor* Lovan. a m. s. ut semper haec confundi solent. vid. ad Ovid. Epist. IX. 4.

429. *Parens seu te gelidi*] *Austri magne parens gelidi, seu te meruere Triones* Ald. & Colin. reliqui vero veteres posita distinctione aliter *parens, gelidi seu te*, & ipse Heinsius in editionibus prioribus.

432. *Subnixus*] Hic versus meo MS. deest, sed in eo non ita pridem additus videtur. deest quoque Vicetin. & Paris. sed in ceteris habetur & est prorsus necessarius. DELR. Deest & in duobus Leid. Wolf. Lovan. & Oxon. & in Vicet. & Parm.

433. *Discedens*] Rectius opinor foret *Decedens*, ut & vs. 395. *Decedam. Decedere* e vivis excedere. HEINS. sed & *discedere* hoc sensu retinuit Heins. II. ad Rufin. 20. ubi nos *descendere* praetulimus. BURM.

Defensorem] Poëtice dixit pro Tutore. *Tutela enim est potestas in capite libero, ad tuendum eum, qui per aetatem se defendere nequit*, ut Serv. Sulpitius definit, & tamen honoris causa *defensor* magis placet hoc loco. CLAVER.

434.

Pro nobis nihil ille pati, nullumque recuſat
Diſcrimen tentare ſui: non dura viarum,
Non incerta maris. Libyae ſqualentis arenas
Audebit ſuperare pedes, madidaque cadente
Pliade Gaetulas intrabit navita Syrtes.
Hunc tamen in primis populos levitate feroces,
Et Rhenum pacare jubes. volat ille citatis
Vectus equis, nullaque latus ſtipante caterva,
Aſpera nubiferas qua Rhaetia porrigit Alpes,
Pergit, & hoſtiles (tanta eſt fiducia) ripas
Incomitatus adit. totum properare per amnem
Adtonitos humili Reges cervice videres.
Ante ducem noſtrum flavam ſparſere Sygambri
Caeſariem, pavidoque orantes murmure Franci
Procubuere ſolo. juratur Honorius abſens,
Inploratque tuum ſupplex Alamannia nomen.

434. *Pro nobis nihil ille pati*] *Pro nobis tentare nihil, nullumque recuſat Diſcrimen tentare ſuum.* Exc. Voſſ.

436. *Libyae ſqualentis arenas*] *Libyes arentis arenas* Helmaeſtadienſis. Heins. & ita Wolf.

438. *Navita Syrtes*] Ita recte cum Iſingrini libro Raphelengius. confirmant meliores ex noſtris. vulgo *Syrtibus undas*, quod fruſtra tuetur Barthius. Heins. firmat & Wolf.

439. *Populos lenire feroces*] *levitate feroces* prior Leidenſis, optime. de Gallorum levitate, & rerum novandarum ſtudio nota quae Romani ſcriptores memoriae tradidere. *animoſam Galliam* paulo ante dixerat. Cl. Gevartius pro vulgata lectione ſtabat. Heins. *Hunc igitur primum* Oxon. a m. prim. mox *Rhenum placare* Leid. *regnum* Oxon. & Leid. prior. *peccare* Wolf.

441. *Caterva*] *corona* Mediceus unus. II. de Rapt. 56. *ſocia ſtipant utrimque corona.* & ibi Leid. *caterva.* apud Ovid. XII. Met. 216. *cinctaque adeſt virgo matrum nuruumque caterva.* ubi eadem varietas in ſcriptis. ut & apud Virgil. XI. 478. & Stat. I. Theb. 612. hic vero *caterva* praefero, quia de bello agitur, in aliis pompis rectius *corona.* vid. & Epith. Hon. 171. Burm.

444. *totum amnem*] *agmen* Oxon. pro varia lect. male: ſupra 52. *totae Danubii ripae.* vid. Flor. II. 16. *toto cecidit Alpheo.* infra II. Stilich. 187. *nova culmina totis Aedificet ripis.* Burm.

445. *Reges humili*] *humili reges* Exc. Voſſ. ſed in Aldina & aliis quibusdam, *videres Ante ducem noſtrum. Flavam ſ. S.* Wolf. *veſtrum*

446. *ſparſere Sycambri*] *fudere Sicambri* in Schedis Gudianis. *Sygambri* optimus Lucenſis. Ptolemaeo quidem Σύγαμβροι ſunt, Straboni Συγάμβροι. dictum a nobis ad Naſonem I. Amor. XIV. 49. in optimo Vaticano paſſim *Sycambri* dicuntur. mox *Alamannia* & *Baſtarnae* idem Lucenſis cum aliis melioribus, non *Alemannia* & *Baſternae* Graecis certe Ἀλαμάνοι καὶ βαστάρναι. imo & Latinis. vix enim aliter utrumque nomen in antiquiſſimis membranis ſcriptum offendas. ſic Reges Bastarnarum in veteri inſcriptione apud Gruterum. Valer. Flacco VI. 96. *Batarnae* dicuntur. Nummus aureus Conſtantini inter Arſchottanos Gaudium Romanorum Alamannia. falſus ergo Salmaſius, qui ad Hiſtoriam Auguſtam adfirmat *Baſternas* ac *Alemannos* Latinis, contra quam Graecis, utramque gentem dictam. paulo poſt pro *Cymbrus* idem Lucenſis aliique praeſtantiores *Cymber.* placet. Heins. *Buſternae* Lovan. *Baſturnae* Oxon. Leid. *Cymber* an *Cymbrus* ſcribatur, parum intereſſe puto, quum in Praefatione ad Phaedrum viderimus ſimilia nomina utroque modo efferri. *Phaeder* & *Phaedrus.* ſic & *Sygambrus* Lib. II. de Laud. Stil. 221. ut ipſe Heinſius edidit. mox, *pavido orantes murmure* confirmat apud Ovid. VI. Met. 327. lectionem Cioſano & Heinſio probatam. *pavido, faveas mihi, murmure, dixit. murmure fracti* Leid. alter a m. ſec. Burm.

448. *Juratur*] *miratur* marg. Iſingr.

449. *Alamannia*] Hanc gentem validiſſimam non ſine ſanguine & ſudore fudit olim Julianus, & juvenis Gratianus, dein Francorum princeps, ad quem Theodoricus ita ſcribit: *memorabilis triumphus*

Baſtarnae venere truces; venit accola ſilvae
Bructerus Hercyniae: latiſque paludibus exit
Cymbrus, & ingentes Albin liquere Cheruſci.
Accipit ille preces varias, tardeque rogatus
Adnuit; & magno pacem pro munere donat.
Nobilitant veteres Germanica foedera Druſos,
Marte ſed ancipiti, ſed multis cladibus emta.
Quis victum meminit ſola formidine Rhenum?
Quod longis alii bellis potuere mereri,
Hoc tibi dat Stilichonis iter. poſt otia Galli
Limitis, hortaris Grajas fulcire ruinas:
Jonium tegitur velis, ventique laborant
Tot curvare ſinus: ſervaturaſque Corinthum
Proſequitur facili Neptunus gurgite claſſes.
Et puer Iſthmiaci jam pridem litoris exſul
Secura repetit portus cum matre Palaemon.
Plauſtra cruore natant: metitur pellita juventus.

Pars

phus eſt Alamannum exercitum ſic expaviſſe, ut tibi eum cogas de vitae munere ſupplicare. ſufficiat innumerabilem nationem partim ferro, partim ſervitio ſubjugatam. Caſſiodorus. CLAVER.

450. *Truces*] *duces* Wolf. & edd. Vicet. & Parm. & ita ſolent librarii mutare haec vocabula. Stat. IX. Theb. 171.

Inde legens turbata trucis veſtigia Divae.

ubi *ducis* in aliis. & apud Valer. Flacc. IV. 232. apud quem & eodem libro vs. 109. Heinſius pro *Neptuno trux ipſe parenti*, corrigit *dux*.. nihil tamen hic muto. ita & variant infra I. in Eutrop. 452. BURM.

451. *Bructerus*] *Brutherus* Leid. *Buſterus* Vicet. & Parm. *Bructurus* Junt. *Bruterus* Lovan. & mox *Cerucbi* Oxon. duo Leid. & Lovan. *Cherubi* Exc. Voſſ. *Ceruci* Vicetin. *Cheruci* Parm. ad hos Claudiani verſus diſſertationem ſcripſit quidam Melchior Got. Clajus, inſcriptam *de Silva Hercynia*, quam Witemb. anno 1717. praeſide Frid. Strunzio publice defendit. BURM.

453. *Tardeque*] *tandemque* Oxon. a m. s. mox *pacem magno pro* Oxon.

456. *Sed ancipiti*] *ſub ancipiti* marg. Marcilii.

457. *Quis victum*] *Quid* Leid.

460. *Fulcire ruinas*] *Sarcire* Mazarin. & Rottendorph. utrumque optimis ſcriptoribus uſitatum. Virgil. Georg. IV. 248.

——— *hoc acrius omnes*
Incumbent generis lapſi ſarcire ruinas.

fulcire ruinas habes apud Maximianum Elegia prima. HEINS. *militis* pro *limitis* marg. Iſingr. apud Virgilium etiam in Moreti fragmento *fulcire ruinas* legitur. Lucan. VIII. 528.

Tu, Ptolemaee, potes Magni fulcire ruinam.

& ita Ovid. I, Triſt. VI. 5.

Te mea, ſuppoſita veluti trabe, fulta ruina eſt.

ubi vide adnotata. BURM.

461. *Jonium*] De hac Stilichonis expeditione in Graeciam vide plane Zoſimum. CLAVER.

Laborant] Videtur hic tumorem illum Flori expreſſiſſe, qui Lib. IV. 11. de Cleopatrae navibus, *non ſine gemitu maris, & labore ventorum ferebantur.* vicit vero utrumque Statius I. Achilleid. 449.

——— *ipſum jam puppibus aequor*
Deficit, & totos conſumunt carbaſa ventos.

quo non abiiſſet horum Poëtarum impetus, ſi noſtri aevi naves vidiſſent? BURM.

462. *Servaturaſque*] *ſervaturuſque* Oxon. non male, Neptunus enim Corinthi Σώτηρ. *proſequitur facibus Neptuni* Junian. *ſervataſque* & correctum *ſervatoſque* Wolf.

464. *Iſthmiaci*] *Hirmiaci* Oxon. *Hiſmiaci* Vicet. *inſimaci* Wolf. mox *portas* Wolf.

465. *Cum matre*] Ino vel Leucothea. Pauſan. Ἀττικ. DELR.

466. *Caſtra cruore natant*] *Plauſtra* Gyraldinus cum Pomponianis excerptis. optime. Plauſtris enim caſtra muniebant ſive carris. hinc *carrago* & καρραγὼς Graecis, & *carraginem facere* paſſim apud aevi hujus ſcriptores. noſter ſupra vs. 53.

Cum Geticis ingens premeretur Myſia plauſtris.

Lib.

Pars morbo, pars enſe perit. non luſtra Lycei,
Non Erymantheae jam copia ſufficit umbrae,
Innumeris exuſta rogis: nudataque ferro
Sic flagraſſe ſuas laetantur Maenala ſilvas.
Excutiat cineres Ephyre; Spartanus & Arcas
Tutior exſangues pedibus proculcet acervos.
Feſſaque penſatis reſpiret Graecia poenis.
Gens, qua non Sythicos diffuſior ulla Triones
Incoluit, cui parvus Athos, anguſtaque Thrace,
Quum tranſiret, erat: per te, viresque tuorum
Fracta ducum: lugetque ſibi jam rara ſuperſtes.
Et, quorum turbae ſpatium vix praebuit orbis,
Uno colle latent. ſitiens, incluſaque vallo
Ereptas quaeſivit aquas, quas hoſtibus ante
Irriguas alio Stilichon deflexerat actu,

Mi-

Lib. I. in Stilich. 94. *Myſos in plauſtra feroces Reppulit.* II. in Rufin. 129. *caeſis obtendit plauſtra juvencis.* ubi ritus ille barbarus muniendi caſtra plauſtris copioſe deſcribitur. mox *metitur* pro *moritur* cum ſcriptis legendum alii jam viderunt. Lib. II. in Eutrop. 144.

——— quid differs ſtringere falcem
Qua populos a ſtirpe metas.

atque ita ſaepe Poëtae, quorum princeps Iliad. Λ. vs. 67. milites ſe mutuo interficientes meſſoribus comparat. Heins. vid. ad Sil. X. 147. *moritur*, *metitur*, vel *metuit* Lovan. *metitur* Aldus recepit. *mentitur pelta* Wolf. a m. prim. *metuit pellita* a m. s.

Moritur] Non dubito quin *metitur* ſincera lectio ſit. cum ſic habeant vett. lib. & Silius dixerit, *agmina metuntur.* Delr.

467. *Pars morbo*] *Jam m.* Wolf.

Lycei] Statius: *nulliſque adſpecta per aevum Solibus umbroſi patuere aeſtiva Lycei.* Claver.

Pars enſe perit] *cadit* ex Palatino malit Barthius. quomodo ex prim. Medic. ſed nil mutandum. Heins. Ita apud Lucanum II. III. *in numerum pars magna perit.* & ibi *cadit* & *ruit* MSS.

469. *Exuſta rogis*] *exuta* Exc. Voſſ. Jun. & Barth. Cod. *rogis exutaque ferro* marg. Iſingr. Vicetin. & Parm. ſed *nudata* probum. nam *nudare* idem eſt quod *ſpoliare.* de quo vid. ad Ovid. Epiſt. XVI. 107. & infr. II. de Rapt. 139. & praefat. II. Rapt. 21. de hac hyperbole vid. ad Lucan. VII. 766. Burm.

471. *Ephyre*] *Nephere* Junian.

Spartanus] *Parthanus* Ed. Vicetin.

473. *Penſatis*] *pulſatis* Oxon. a m. s. *pennis* etiam Junian.

475. *Anguſtaque*] *aut grataque* Jun. *Anguſtaque Terrae* Exc. Voſſ. *Athos auguſtaque* Wolf.

476. *Quum tranſiret*] *tranſnaret* Junian. ut infr. 623.

Auſi Danubium quondam tranare Gruthungi.

Heins. *cum tranſiret Athos* Exc. Voſſ. *tranſnare* fluvium patior, ſed Athon & Thracen *tranſire* rectius puto. Burm.

478. *Spatium vix praebuit orbis*] prior Moreti. *ſufficit.* alter cum quarto Vaticano, *contulit.* cum uno Petaviano Mediceus *invenit*, vel *intulit.* ut Lib. II. in Rufin. 415. *Spatium non invenit ira*, Heins.

479. *Incluſaque vallo*] *incluſaque colle* Jun. *erectas* Leid.

480. *Hoſtibus ante Contiguas*] Prior Moreti *Irriguas*, quod magis placet, ut apud Tibull. II. I. 44.

Tunc bibit irriguas fertilis hortus aquas.

& apud Naſon. II. Amor. XVI. de Sulmone:

Parva ſed irriguis ora ſalubris aquis.

pro *arcu*, *actu* Gyraldinus & duodecim alii. probo. nam *arcus* in aquaeductibus lapideis proprie locum habet. Oxon. *aſtu.* etiam non male. *actum aquarum* pro curſu poſuit. Heins. *actu* Wolf. a m. pr. Sidonius Carm. XXII. 184.

Arctu: at in thermas longe venit altior amnis
Et cadit in montem, patuliſque canalibus actus
Circumfert clauſum cava per divortia flumen.

quem locum citat Dempſter. ad Roſin. I. 14. ubi ex Statio locum habet I. Silv. 5 ubi *unda innumero pendens transmittitur arcu.* ſed hic de foſſis, quibus derivatur flumen, non de aquaeductibus agitur. melli liquido Lucret. III. 193. dat *actum.*

Et pigri latices magis & cunctantior actus.

id

Mirantemque novas ignota per avia valles
Jusserat averso fluvium migrare meatu.
Obvia quid mirum vinci, quum barbarus ultro
Jam cupiat servire tibi? tua Sarmata discors
Sacramenta petit. projecta pelle Gelonus
Militat: in Latios ritus transistis Alani.
Ut fortes in Marte viros, animisque paratos,
Sic justos in pace legis, longumque tueris
Electos: crebris nec succedentibus urgues.
Judicibus notis regimur, fruimurque quietis
Militiaeque bonis; ceu bellatore Quirino,
Ceu placido moderante Numa. non inminet ensis:
Nullae nobilium caedes: non crimina vulgo
Texuntur: patria moestus non truditur exsul,
Inpia continui cessant augmenta tributi:
Non infelices tabulae, non hasta refixas
Vendit opes: avida sector non voce citatur:
Nec tua privatis crescunt aeraria damnis.

Mu-

id est fluxus, ut recte interpretes. ita *agere undas* fluvius & fons dicitur, de quo ad Calpurn. II. Ecl. 58. de voce *irriguus* vid. Broukh. ad d. Tibulli locum. & Comm. ad Calpurn. II. Ecl. 35. pro *deflexerat* etiam *deduxerat* Oxon. quo vocabulo in simili re utitur Tacit. I. Annal. 79. *si amnis Nar in rivos deductus superstagnavisset.* in *jusserat* vim elegantem recte notat Barthius, unde *parentem undam* vocat Ovid. II. Amor. XVI. 35. ubi vide. BURM.

483. *Averso migrare meatu*] codex meus vetus *transire*. DELR. *adverso* Voss. Exc. Oxon. Leid. Lovan. Wolf. & edd. Vicet. Parm. Ald. Colin.

486 *Petit*] *petunt* Exc. Voss.

Projecta fraude Gelonus] *pelle* bene cum Isingrino Raphelengius. probant Lucens. & Gyrald. Bell. Get. 481. *pellita Getarum Curia.* & Lib. II. in Rufin. 85.

Moerent captivae pellito judice leges. HEINS.

488. *Animisque paratos*] *animisque probatos*, non *paratos*, Patavin. HEINS. Nihil muta. Virg. II. Aeneid. 799. *Convenere animis opibusque parati.* & *paratus* proprie de milite. vide ad Petron. CXXX. sic in alia re, *vina parant animos* Ovid. I. Art. 237. & Remed. Amor. 801. Sallust. Catil. LVIII. *vos moneo, ut forti atque parato animo sitis*, quem ante oculos potuit habere noster. BURM.

489. *Legis*] *regis* Oxon. & mox pro *regimur* Junian. *gerimur*. *votis regimur* Oxon. *fruimur regimurque* Oxon. Leid. & Lovan.

491. *Judicibus notis regimur*] Male haec distinguebantur. HEINS.

493. *Ceu placido*] Barth. *cum placido* corrigit. *seu* in Oxon.

Inminet] *veniet* Wolff.

494. *Non crimina*] *nec crimina* Lov. *non funera* Wolff. a m. pr. & sequens versus margini adscriptus.

497. *Infelices tabulae*] Auctionales, de quibus Ambrosius Epist. Lib. II. DELR. Proscriptiones Syllae & Triumvirorum intelligit. ita *feralem tabulam* dixit Flor. III. 22.

498. *Opes avidas*] Nonnulli vulgati *avidis*. DELR. Vetus liber *avida sector* praefert. Antonius olim dictus sector Pompeii, quia bona ejus in subhastatione redemerat. Cicero dixit *sectores bonorum & collorum.* vide L. Pacatum de Maximo. in aliis codicibus & excusis, *Avidas emptor*, quod non adeo malum est. CLAVER. *Avida sector non voce citatur* primus ex suo libro Claverius restituit, quod Lucensis ac Gyraldinus confirmant, meritoque secutus est Raphelengius; quem hoc nomine non debuit exagitare vir doctus. sed bene, quod palinodiam curis secundis cecinit. vulgo *avidis emptor non voce citatur.* HEINS. Edd. veteres, *non hasta refixas Vendit opes avidis. emptor* &c. nisi quod Isingr. & Gryph. *opes avidas* habeant. *avida* illa vox vix placet. si *rabida* legeretur, praeferrem, aut veteri lectioni *avidis* inhaererem. *refixa* Lovan. Wolff. *refixo* Cod. Barth. praeterea *Non cum felices* Wolff.

500.

Munificus largi, sed non & prodigus, auri.
Perdurat non emta fides: nec pectora merces
Adligat. ipsa suo pro pignore castra laborant.
Te miles nutritor amat. quae denique Romae
Cura tibi? quam fixa manet reverentia Patrum?
Firmatur senium juris, priscamque resumunt
Canitiem leges, emendanturque vetustae,
Accedúntque novae. talem sensere Solonem
Res Pandioniae. sic armipotens Lacedaemon
Despexit muros rigido munita Lycurgo.
Quae sub te vel caussa brevis, vel judicis error
Negligitur? dubiis quis litibus addere finem

Ju-

500. *Munificus laudis, sed non es prodigus auri*] Si hanc lectionem sequamur, Stilichoni avaritiam exprobraverit Claudianus, quod minime voluit. Isingrinus *largis* pro *laudis*. id amplexus Raphelengius; quem miror non vidisse *largi* legendum, ut probe Oxon. & Regius, qui etiam *sed non &* cum aliis nonnullis & schedis Gudianis, quod ἐμφατικώτερον. Adi notas nostras ad Lib. IV. Met. Nason. 273. *Munificus largi auri*. probe. puto in quibusdam exemplaribus olim lectum, *lauti auri*, inde *laudis* factum. pro vulgata scriptura nollem staret Barthius. HEINS. *largis* Wolff. illud *largi auri* parum placet. forte, *Munificus, largus, sed non & prodigus auri*. nam & liberales sive *largos*, a *munificis*, sive *beneficis*, quod idem notat, distinguit Cicero & alii. *munifici* enim sunt, qui publice omnibus fere grata faciunt, & prompte opera, virtute, & industria benefici & liberales sunt. ita *munificentiam* Titi Sueton. cap. VII. distinguit a liberalitate, & illam in publice exhibitis spectaculis &c. celebrat, ut & Caesaris cap. X. sic Tiber. 48. *publice munificentiam bis omnino exhibuit*. quia vero *largitas* in vitium facile degenerat, addit, *sed non & prodigus*, respiciens illa Ciceronis II. de Offic. 16. *duo sunt genera largorum, quorum alteri prodigi, alteri liberales*. ubi late de illis virtutibus agit Cicero. posset tamen servari lectio vulgata, sine ullo avaritiae opprobrio, ut nimirum laudes & praemia virtutis non parce congesserit in bene meritos; sed non facile auro & argento illos donaverit. & forte ante oculos habuit Augusti institutum, contrarium Honorii moribus, qui, teste Suetonio cap. XXV. *dona militaria, phaleras & torques, & quidquid auro argentoque constaret, quam vallares ac murales coronas, quae honore praecellerent, dabat. has quam parcissime & sine ambitione, ac saepe etiam caligatis tribuit*. ita ut Honorius facilius laudaret milites, quam donativis sibi eos devinciret. nam, ut recte Livius, *laudibus non minus quam praemiis gaudent milites*. praemia & aurum saepe ambitioni dantur, laudes, quia fortes amant & magni faciunt. male vero Heinsius haec de Stilichone dici censet, quum omnia, quae praecedunt, *servire, militare, judices, proscribere, publicare bona*, &c. Imperatoris sunt partes. BURM.

504. *Quam fixa*] *quae fixa* Junian. *sententia* Oxon. a m. pr.

505. *Firmatur senium juris*] Omnia antiquae consuetudinis momenta servanda, idque melius ac rectius olim provisum, ait ille. CLAVER. *Firmavit* Jun.

506. *Emendanturque*] At non convalescit planta, quae saepius transfertur, ait Seneca, & sunt, qui ut aliquid sui videantur adferre, etiam recta commutant. cavendum est etiam, ne legibus fundata respublica legibus evertatur. CLAVER. *vetustas* Junian. Sueton. Aug. XXXIV. *leges retractavit, quasdam ex integro sanxit*. quo respexisse Claudianum puto. BURM.

509. *Despexit muros*] Carmen istud in MS. Vicetin. & Paris. desideratur. exstat autem in Basil. & cunctis Lugdun. & huic loco non male convenit. DELR. ignorant Wolff. Jun. Oxonienses, Leidenses, & Lovan. & edd. veteres Parm. Ald. & Colin. *respexit* Exc. Voss. *mutata Lycurgo* Exc. Voss.

510. *Quae sub te vel causa gravis*] *brevis* meliores scripti. recte. Quamvis parvam, vel minimi momenti, intellige. *Brevis* enim non magnus, *longus* magnus. Ovidio quoque Epist. VII. 188. *brevis impensa*. in Fastis IV. 692. *rus breve*, & *brevis urna*. & hujus imitatione Symmacho *brevis sumptus*. Lampridio, *breve poculum*. contra *longa dos* apud Apulejum in Apologia. & Graecis μακρὰ ἄνια, μακρὸν τίμημα. sic Lib. I. de laud. Stilich. 42. *Nil breve moliri*. hoc est, nihil parvum aut humile. ubi tamen nonnulli *leve*. potuit & hic *causa levis* a Claudiano nobis esse relicta. *Negligitur* pro *Nec legitur* scri-

Juſtior, & merſum latebris educere verum?
Quae pietas, quantusque rigor, tranquillaque magni
Vis animi, nulloque levis terrore moveri;
Nec nova mirari facilis! quam docta facultas
Ingenii, linguaeque modus! reſponſa verentur
Legati, gravibusque latet ſub moribus aetas.
Quantus in ore pater! radiat quam torva voluptas
Frontis, & Auguſti majeſtas grata pudoris!
Jam patrias inples galeas: jam cornus avita
Tentatur vibranda tibi. promittitur ingens
Dextra rudimentis, Romanaque vota moratur.
Quis decor, incedis quoties clipeatus, & auro
Squameus, & rutilus criſtis, & caſſide major!
Sic quum Threïcia primum ſudaret in haſta,
Flumina laverunt puerum Rhodopeïa Martem.
Quae vires jaculis! vel quum Gortynia tendis
Spicula, quam felix arcus, certique petitor
Vulneris, & juſſum mentiri neſcius ictum!

530. Scis,

ſcribendum in Electis vir politiſſimus Philippus Rubenius vidit, mutata diſtinctione. & ſic Lucenſis cum tribus aliis. *Certior* etiam non *juſtior* prior Moreti & unus Mediceus, quomodo Feſcenninis vs. 2. *Partbus ſagittas tendere certior.* Adeantur annotata Conſul. Olybrii vs. 187. pro *rigor* alii *vigor*. HEINS. *Non legitur* Junian. Leid. a m. s. *brevis* probat etiam Markland. ad Stat. IV. Silv. IX. 34. & habent Wolf. & Vicetin. *cauſſa gravis* Parm. Ald. & aliae. eadem variatio apud Ovid. III. Art. Am. 575. *brevis cauſſa* eſt lis de minima re, quales ſolebant auſpicandi gratia initio anni apud Praefectum urbis Latinarum cauſſa creatum agi. Sueton. Neron. VII. *qui auſpicatus jurisdictionem celeberrimis patronis, non tralaticias, ut adſolet, & breves, ſed maximas plurimasque poſtulationes certatim ingerentibus. terror judicis* dictum, ut apud Phaedr. III. Fab. XI. 41. & IV. IV. 33. *quis judicis error* Leid. alter. a m. s. non male. BURM.

512. *Educere*] *deducere* Junian.

513. *Rigor*] Dictio elegans pro ſeveritate. Vellejus dixit, *mores rigore ac lenitate mitiſſimos.* Casſiodor. *De rigore principis admonerent.* CLAVER. *vigor* Vicetin. eadem variatio Conſ. Olymbr. 42. vid. ad Ovid. IV. Epiſt. 118. & alibi ſaepe. BURM.

515. *Quam docta facultas*] Non *quae* Lucenſis, Iſingr. & octo alii. ſic infra v. 518. *quam torva voluptas Frontis.* *radias* etiam quintus Vatic. HEINS.

517. *Latet*] *timet* Junian.

518. *Quantus in ore pater! radiat*] ita edd. Vicet. Parm. Iſingr. Colin. Gryph. vulgo *quantus in ore pater radiat. quam parva voluptas* marg. Iſing. forte, *quam torva venuſtas frontis*, ut rigorem mixtum placidae fronti velit, ut ſaepe Panegyrici. vid. ad Vellej. II. 98. Statius Lib. I. Sylv. I. 15. de Domitiano, *juvat ora tueri Mixta notis belli, placidamque gerentia pacem.* BURM.

521. *Vibranda*] Vetus liber & Vicetin. *vibrata.* DELR. ita & Exc. Voſſ. Barthii Cod. & ed. Vicet. quae diſtinguit poſt *tentatur.* *conus* pro *cornus* Oxon. eleganter vero *promittitur*, quod docet nihil novandum in Valer. Flacc. I. 272. *Phryxi promittitur abſens Vellus.* *ingens dextra*, ut Heroibus & Diis datur *magna & ingens manus.* de qua vid. ad Abinov. Eleg. in Druſum v. 224. BURM.

522. *Moratur*] *moratus* Leid.

524. *Caſſide major*] Quia caſſis auget ſtaturam. vid. Savar. ad Sidon. Apollon. Carm. II. vs. 5.

526. *Puerum*] *purum* Vicetin.

529. *Juſſum mentiri neſcius ictum*] MS. *viſum*, quod cur non recipiamus? DELR. *viſum* ex ſuo libro Delrius, quomodo & multi noſtrorum cum Gudianis ſchedis. fruſtra. Ovid. Epiſt. XVI. 364.

Figitur in juſſo noſtra ſagitta loco.

paulo ante *tendis*, non *tendit*, probe ſcripti omnes. HEINS. *Corimbia tendis* Lovan. a m. pr. *inviſum* Junian. *viſum* Wolf.

532.

Scis, quo more Cydon, qua dirigat arte ſagittas
Armenius; refugo quae ſit fiducia Partho.
Sic Amphioniae pulcher ſudore palaeſtrae
Alcides pharetras, Dircaeaque tela ſolebat
Praetentare feris, olim domitura Gigantas,
Et pacem latura polo: ſemperque cruentus
Ibat, & Alcmenae praedam referebat ovanti.
Caeruleus tali proſtratus Apolline Python
Inplicuit fractis moritura volumina ſilvis.
Quum vectaris equo, ſimulacraque Martia ludis,
Quis molles ſinuare fugas, quis tendere contum
Acrior, aut ſubitos melior flexiſſe recurſus?
Non te Maſſagetae, non gens exercita campo
Theſſala, non ipſi poterunt aequare bimembres.
Vix comites alae, vix te ſuſpenſa ſequuntur
Agmina: ferventesque tument poſt terga dracones.
Utque tuis primum ſonipes calcaribus arſit,
Igneſcunt patulae nares: non ſentit arenas
Ungula, diſcuſſaeque jubae ſparguntur in armos.
Turbantur phalerae: ſpumoſis morſibus aurum
Fumat: anhelantes exundant ſanguine gemmae.

Ipſe

532. *Pulcher*] vid. ad Virgil. VII. Aeneid. 657. *pulcbrum ſudare* Wolf. a m. prim.

533. *Dircaeaque*] Non inepte vetus liber *Dictaeaque*, hoc eſt *Cretenſia*, quae erant praeſtantiſſima. poteſt tamen vulgata etiam lectio defendi. DELR. Priſci nonnulli *Dictaeaque*, quod perperam arripuit Delrius. Quid enim Herculi Thebano cum Cretenſibus ſagittis? mox *Gigantas* pro *Gigantes* unus Petav. & Bonon. accuſativo Graeco, ut apud Ovidium, Statium, alios poëtas libri meliores. de quo ad Naſonem I. Met. 152. HEINS. *directaque tela* Oxon. a m. s. ſic apud Virgil. VI. Ecl. 56. in Rotterd. Cod. erat *Dircaeae Nymphae*. *Parentare feros* Wolf.

536. *Alcmenae*] *Armeno* Junian.

538. *Fractis*] *factis* Wolf.

Moritura volumina] Malim *moribunda* HEINS.

539. *Ludis*] vid. ad Sueton. Neron. XXXV.

540. *Sinuare*] *ſimulare* marg. Iſingr.

Tendere contum] *curſum* volebat Markland. ad Stat. V. Silv. II. 115. quae cum obvia ſit locutio, de qua egit Heins. ad VI. Conſ. Honor. 291. & nos ad Ovid II. Met. 547. non veroſimile videtur eam mutatam a librario. *contum tendere* eſt eum emittere in hoſtem, nam ad equi latus contum gerebant loro ligatum, quem emittere & relegere poterant. ita Statius II. Achill. 418.

Quo Macetae ſua geſa citent, quo turbine contum
Sauromates, falcemque Getes, arcumque Gelonus.

Tenderet. inde *frenator Sarmata conti* Valer. Flacc. VI. 162. ubi plura dixi. ita & *tendere ſagittas* & *ſpicula* modo v. 527. cum proprie arcus tendatur. Horat. I. Od. 29. *doctus ſagittas tendere Sericas Arcu.* Virgil. V. Aeneid. 489. *quo tendant ferrum*, id eſt ſagittam. & 508. *pariterque oculos telumque tetendit.* vid. & Feſcenn. vs. 2. & I. Laud. Stil. 119. BURM.

541. *Acrior*] *Aptior* Lovan. *doctior* Voſſ.

545. *Tument*] *timent* Junian. Wolf. *poſt bella dracones* Exc. Voſſ.

546. *Tuis*] *tuus* Junian. qui & *primus*.

550. *Fumat*] *ſpumat* Junian. Leid. vid. ad Phaedr. III. 6. terga *fumant*, ora & frena *ſpumant*. hic tamen admitti poteſt, quia ſpumans morſibus aurum, id eſt frena fumum edere quemdam & vaporem fingit. ſed inconcinnum *ſpumoſis morſibus ſpumare*. BURM.

Exudant ſanguine gemmae] Vetus liber & vulgati antiquiores, *exundant*. DELR. *Exundant* rectius libri plerique, quam *exſudant*. Lib. III. de Rapt. 127.

Ipſe labor pulvisque decent, confuſaque motu
Caeſaries. veſtis radiato murice Solem
Conbibit: ingeſto criſpatur purpura vento.
Si dominus legeretur equis, tua poſceret ultro
Verbera, Nereïdum ſtabulis nutritus, Arion:
Serviretque tuis, contemto Caſtore, frenis
Cyllarus, & flavum Xanthus ſpreviſſet Achillem.
Ipſe tibi famulas praeberet Pegaſus alas,
Portaretque libens: melioraque pondera paſſus
Bellerophonteas indignaretur habenas.
Quin etiam velox Aurorae nuntius Aethon,
Qui fugat hinnitu ſtellas, roſeoque domatur
Lucifero, quoties equitem te cernit ab aſtris,
Invidet, inque tuis mavult ſpumare lupatis.
   Nunc quoque quos habitus, quantae miracula pompae
Vidimus, Auſonio cum jam ſuccinctus amictu
Per Ligurum populos ſolito conſpectior ires,
Atque inter niveas alte veherere cohortes:
Obnixisque ſimul pubes electa lacertis
Sidereum geſtaret onus! ſic numina Memphis
In vulgus proferre ſolet. penetralibus exit
Effigies; brevis illa quidem: ſed plurimus infra
Liniger & poſita ſuſpirat veſte ſacerdos,

Te-

127. *exundat ab ubere ſanguis.* ubi plura. mox *Ipſe labor pulvisque decent*, non *decet*, duo Vaticani & Helmaeſtadienſis. HEINS. Difficilis ſaepe dijudicatio inter haec duo verba, quae in ſcriptis codicibus ſemper commutata, quia *exudant* ſcribentes pro *n* virgulam ſaepe ſuper *ū* ducebant. vid. Lucan. IX. 619. Stat. X. Theb. 160. ſupra II. in Ruſin. 68. ſic *undare* & *ſudare* confuſa. vid. ad Virgil. I. Georg. 88. *decent* Wolf. BURM.

551. *Confuſaque*] *concuſſaque* Oxon. *confuſaque mundo* Junian.

553. *Combibit*] Sic apud Juven. *bibit contracta cuticula ſolem.* Statius Lib. X. 669.

Fulminis haud citius radiis adflata cupreſſus
Combibit infeſtas & ſtirpe & vertice flammas.

CLAVER. *cum bibit* Wolf.

555. *Arion*] *Orion.* Leid. & Exc. Voſſ.

557. *Flavum*] *rigidum* Oxon. non male. in Lucenſi *fluum*, & deinde *u* inter *u* & *l* erat additum *fulvum*. *clarum* Pricaeanus. HEINS. *clarum* etiam Exc. Voſſ.

558. *famulas*] *famulus* Exc. Voſſ.

560. *Habenas*] *harenas* Junian.

561. *Aethon*] *Athon* Jun. Leid. *Aton* Oxon. *Alchon* Lovan. a m. ſ.

564. *Ab aſtris*] *ab auſtris* Oxon. mox *mallet* Exc. Voſſ.

Mavult] MSS. *mallet* DELR.

565. *Pompae*] *formae* Oxon. duo.

568. *Niveas*] Trebellius *albatos milites* dixit. quia videlicet caſtrenſia veſtimenta erant candida. DELR. Immo quia togas ſumebant in pompa. vid Barth. & inf. Epith. Honor. 295. & ſupr. vs. 9. BURM.

570. *Memphis*] *Nymphis* Vicet. Parm. Iſingr. Colin. *nimphis* Wolf. *vel numina Memphis* Exc. Voſſ. mox *penetrabilis* Colin. vitioſe.

572. *Infra*] *intra* Exc. Voſſ.

573. *Laniger*] Iſidis ſacerdotes non alia quam linea veſte utebantur, unde a Juvenale & Martiale *Linigeri* vocantur. quare mendoſe meus MS. *Laniger.* DELR.

Impoſito ſuſpirat veſte ſacerdos Teſtatus] Ita locum hunc legendum ſagaciſſimus Gronovius ex Lei-

densi

Teſtatus ſudore Deum. Nilotica ſiſtris
Ripa ſonat, Phariosque modos Aegyptia ducit
Tibia: ſubmiſſis admugit cornibus Apis.
Omnis nobilitas, omnis tua ſacra frequentant
Thybridis & Latii ſoboles. convênit in unum
Quidquid in orbe fuit procerum: quibus auctor honoris
Vel tu, vel genitor. numeroſo Conſule Conſul
Cingeris, & ſocios gaudes admittere Patres.
Inluſtri te prole Tagus, te Gallia doctis
Civibus, & toto ſtipavit Roma Senatu.
Portatur juvenum cervicibus aurea ſedes,
Ornatuque novo gravior Deus. aſperat Indus
Velamenta lapis, pretioſaque fila ſmaragdis
Ducta virent. amethyſtus ineſt; & fulgor Hiberus
Temperat arcanis hyacinthi caerula flammis.
Nec rudis in tali ſuffecit gratia textu:
Auget acus meritum, picturatumque metallis
Vivit opus, multaque ornantur ïaſpide cultus,

Et

denſi libro jam monuit Diatribes Statianae cap. 5. quod confirmant alii quinque ex noſtris. idque jam ex parte viderat in Electis Lib. II. cap. 12. politiſſimus Gevartius. vulgo, *impoſita ſuſpirans veſte ſacerdos Teſtatur.* deinde *Pharios* pro *varios* bene ſcripti, quod ab aliis jam animadverſum. in ſchedis Gudianis pro diverſa ſcriptura & Exc. Voſſ. *voce* non *vecte.* Heins. *Veſtis* & *vectis* etiam commutata VI. Conſ. Hon. 48. *Laniger* multi ſcripti & ed. Vicet. vid. ad Ovid. II. Amor. II. 25. & I. Art. 47. & Gratium v. 42. *ſuſpirant* Wolf. ſed mihi maxime arridet ſcriptura Codd. Oxon. Voſſ. & Lovan. & edit. Vicetinae, *& poſita ſuſpirat veſte ſacerdos*, ut ſimularint majus vero pondus & onus hi inpoſtores, qui brevem imaginem, ut gravem portabant cum ſudore. *pondus* Diis adſcribi notum. veſtis etiam ſupponitur imagini, aut ferculo inponi humeris. vid. Barth. *ſuſpirans* Voſſ. Leid. & Edd. veteres. *Pharios* jam Aldus dedit. ita *Pharium* pro *vario* etiam reſtitutum Epith. Honor. 50. Burm.

575. *Variosque modos*] Vetus liber *Phariosque.* quod placet. eo pacto Statius in Epicedio Patris, *Pharios dolores.* Delr. *fractosque* Junian. *turba ſonat* Oxon.

576. *Submiſſis admugit*] *ſubmiſſisque* prior Moreti, graviori ſono. deinde *frequentant*, non *frequentat* novem libri. Heins. *adjungit* Wolf.

579. *Quidquid in orbe fuit*] *ubique* prior Moreti. ſic ſupra v. 388. *ſit Nilus ubique Veſter.* Lib. I. de Raptu v. 59. *quidquid ubique Gignit materies.* Heins. *in ore* Exc. Voſſ. *actor honoris* eadem, ut & ed. Vicet. male. vid. ad I. in Eutrop. 170. Burm.

582. *Gallia*] Togata ſcilicet vel Inſubriae, cujus caput Mediolanum, quo in honorem Principis Roma lumina ſui ſenatus miſerat. Claver. De doctis circa haec tempora Gallis, ſed tranſalpinis, vid. ad Rutil. I. 209. & hic Barthium eadem fere iterantem. Burm.

586. *Velamenta*] *Veſtimenta* Oxon.

587. *Ducta virent*] *Mixta* Oxon. a m. s. *Buſta* Leid. a m. prim. *nitent* Exc. Voſſ. male, vid. ad Ovid. III. Amor. VI. *hibernus* Wolf. ut & ſupra exhibebat vs. 393. Burm.

589. *Gratia*] *Graecia* Voſſ.

590. *Metallis*] *Metallus* Oxon.

591. *Multaque ornantur ïaſpide vultus*] *cultus* ſcribendum cum priore Moreti, Oxon. Helmaeſtadienſi & uno Mediceo. ita II. de laud. Stilich. 366. *Latii ſederunt pectore cultus.* Mazarin. *oneratur*, quod & placet. ſic VI. Conſ. Hon. 528. *baccis onerat candentibus aures.* Lucenſ. *multa remorantur.* id quod de nihilo non eſt, praeſertim ſi legas *remoratur*, propter rigorem ſuum ſcilicet, ut mox dicturus. *multa variantur* unus Mediceus. *hortatur* in nonnullis. Forte *animatur.* ſequenti verſu malim *varias ſpirat figuras*, quam *variis figuris.* Bell. Gildon. 285. *verba ſoli ſpirantia virus.* Lib. II. in Stilich. 340. *inſigne Minervam Spirat opus.* quomodo ſcrip-

Et variis ſpirat Nereïa bacca figuris.
Quae tantum potuit digitis mollire rigorem
Ambitioſa colus? vel cujus pectinis arte
Traxerunt ſolidae gemmarum ſtamina telae?
Invia quis calidi ſcrutatus ſtagna profundi
Tethyos invaſit gremium? quis divitis algae
Germina flagrantrs inter quaeſivit arenas?
Quis junxit lapides oſtro? quis miſcuit ignes
Sidonii rubrique maris? tribuere colorem
Phoenices, Seres ſubtemina, pondus Hydaſpes.
Hoc ſi Maeonias cinctu graderere per urbes,
In te pampineos transferret Lydia thyrſos,
In te Nyſa choros. dubitarent orgia Bacchi,
Cui furerent: irent blandae ſub vincula tigres.

Talis

ſcripti. Lib. I. de Rapt. 6. *totum ſpirant praecordia Phoebum.* Idyllio de Phoenice v. 96. *divinos ſpirant taria fumos.* ut & ibi legendum puto. Statius Theb. III. 329. *mens altum ſpirat honorem Conſcia factorum.* Idem Pietate Abaſcantii, v. Silv. I. 230.

——— nil longior aetas
Carpere, nil alvi poterunt vitiare labores
Siccatam membris. tantas venerabile marmor
Spirat opes. ſic vetuſta editio Parmenſis. vulgati *Sepit opes.* Theb. IV. 410.

Non alacri penna aut verum ſpirantibus exſtis.

ubi male Lindenbrogius reponit *ſalientibus.* noſter Gigantomachia v. 40. ex optimo codice Vaticano:

Hic ſibi promittit Venerem, ſpiratque Dianae
Conjugium. HEINS. Ego contra ſcriptos nihil moveo. nam utroque caſu gaudet hoc verbum. & alia ejus generis. vid. ad Valer. Flacc. VI. 157. & Grat. Cyneg. 375. ipſe noſter Epith. Honor. 124. *blando ſpirantem numine ceſton.* illud *animatur* inluſtrari poſſet ex notis ad III. Rapt. 386. pro *ornantur*, *animantur* probat etiam Markland. ad Stat. I. Silv. I. 21. & ad II. III. 53. *cultus* Wolf. BURM.

593. *Quae tantum*] *Quae potuit tantum* Oxon.

594. *Ambitioſa colus*] *Ingenioſa* Regius. ut Lib. II. de Rapt. 41.

Pectinis ingenio numquam felicior arti
Contigit eventus.

mox *gemmarum flamina*, non *ſtamina*, ſex ſcripti. HEINS.

595. *Traxerunt*] *Texerunt* Exc. Voſſ. Lovan. *flamina taedae* Exc. Voſſ.

596. *Scrutatus*] *ſcrutatur* Leid. *Invida quis* Exc. Voſſ. *ſcrutatus regna* Ambroſ. non male. ita apud Ovid. XIV. Met. 331. pro *ſtagnum nemorale Dianae*, ex MSS. reſtitutum *regnum.* BURM.

597. *Invaſit*] *inviſae* Junian. an *inviſit?*

598. *Germina*] *Gramina* Junian.

599. *Quis miſcuit*] *aut quis miſcuit* Junian. forte, *Quis tinxit lapides oſtro.* nam *jungere* lapides purpurae nulla ars eſt. BURM.

601. *Pondus*] *nudus* Junian. *pontus* Oxon. *ſubtegmina* Wolff.

602. *Hoc ſi Maeonias cinctu*] *vultu* Lucenſis, & multi alii. quod viri docti ſequuntur. ſcripti quidam, *cultu.* nihil mutandum ad Conſ. Olybr. vs. 178. dixi. nam de *cinctu Bachi*, quod paulo poſt ſequitur, vulgatae ſcripturae controverſiam non eſſe movendam ſatis evincit, quam & primus Vaticanus & ex ſcriptis melioribus complures tuentur. *Maeonidas urbes* praeterea tert. Vaticanus & Rottendorph. cum uno Petaviano & Oiſeliano. idem Oiſelianus *cum tu graderere*, pro *comptu.* HEINS. *vultu* Gronov. Diatr. Stat. pag. 56. & ita Wolff.

603. *Proferret Lydia thyrſos*] *Transferret* Iſingr. Gyrald. Lucenſ. & octo alii. probe. noſter Epigr. V. I.

Transferat huc liquidos fontes Heliconia Nais.

Ovid. Lib. I. de Remed. Amor. 164. ut quidem cum membranis legendum:

Tranſtulerat vires Graecia tota ſuas.

deinde *dubitaſſent* pro *dubitarent* Lucenſ. & ceteri magna ex parte. HEINS. *praeferret* Parm. *dubitaſſent* Wolff.

604. *Nyſa*] *viſa* Vicetin.

605. *Cui furerent*] ex Statio VII. Theb. 678. *utinam ipſe veniret, Cui furis.*

606.

Talis Erythraeis intextus nebrida gemmis
Liber agit currus, & Caſpia flectit eburnis
Colla jugis: Satyri circum, crinemque ſolutae
Maenades adſtringunt hederis victricibus Indos:
Ebrius hoſtili velatur palmite Ganges.
Auſpice mox laetum ſonuit clamore tribunal,
Te faſtos ineunte quater. ſollemnia ludit
Omina libertas. deductum Vindice morem
Lex celebrat, famulusque jugo laxatus herili
Ducitur, & grato remeat ſecurior ictu.
Triſtis conditio pulſata fronte recedit.
In civem rubuere genae: tergoque removit
Verbera permiſſi felix injuria voti.
Proſpera Romuleis ſperantur tempora rebus,
In nomen ventura tuum. permiſſa futuris

Dant

606. *Erythraeis*] *Eriteis* Oxon. Leid. *Ericteis* Leid. *Eryčteis* Wolff. *Ariſtaeis* Exc. Voſſ.

607. *Caſpia flectit*] *Caſpida* Lovan. *nectit* Oxon. *ligare* dixit Conſ. Olybr. 81. & 1. Rapt. 279. & hoc *jugis* melius convenire videtur. BURM.

611. *Auſpice mox laetum*] Non *Aſpice* unus Ambroſ. & Tholoſ. quomodo legendum jam viderunt Clar. Gevartius Elect. Lib. 1. cap. XII. & in Obſervat. Lib. 1. cap. 21. Gronovius noſter. mox *Omina* non *Omnia* cum Delrio, Scaligero, Fabro in Semeſtribus, ac eodem Gronovio corrigendum. Confirmat Lucenſis & duodecim alii, ut fruſtra vulgatam lectionem tueatur Barthius. HEINS.

613. *Omnia libertas*] Legendum *Omina*. Deſcripſerunt multi ſollemnia manumiſſionis, ſed nullus fuſius neque elegantius, quam hic noſter. Idem porro error Sidonii codices invaſit: *Qui maxima regni Omina privatus fugit*. male legebatur *Omnia*. DELR.

Vindice] Hic locus ad jus pertinens citatur a Cujacio in Obſerv. Vindex autem iſte fuit Vitelliorum ſervus, qui, quadam conjuratione patefacta, libertate ac civitate a Bruto donatus eſt. CLAVER.

614. *Laxatus*] *lapſatus* Lovan. *laſſatus* Oxon. Wolff. *ſervusque* Exc. Voſſ. *banili* Wolff. a m. prim.

616. *Triſtis conditio*] Non tam quia ſervi ſervitutisque vocabulum θανεῖν, ut ait Euripides, ἰσῶν τίθησι. quam quia Ulpianus ſervitutem mortalitati comparavit, & Gajus ſervos quadrupedibus tradidit exaequari. DELR.

Pulſata fronte] Servius in VIII. Aeneid. ait, *Feroniam eſſe Nympham Campaniae libertorum Deam*, *in cujus templo, raſo capite, pileum accipiebant ſervi*. Sidonius, *quorum gaudentes exſpectant verbera malae*. ita ſacris initiatos Epiſcopus ferit, quod etiam contigit Ducibus Carinthiae. Circumagebatur etiam, inde *Vertigo una Quiritem facit* apud Perſium. CLAVER.

Recedit] *recedit In civem : rubuere genae*. ita diſtinguebant veteres editiones; ſed perperam. vide Barthium. utroque modo poſſe capi docet Gronov. ad Tacit. XI. Annal. 17. ubi de uſu eleganti praepoſitionis *in* egregia quaedam producit exempla. BURM.

618. *Permiſſi felix injuria voti*] Sic ſcripti fere omnes cum Aldo, non *promiſſi*. Praefat. Lib. II. in Rufin. 2. *permiſſis jam licet ire choris*. *permiſſi joci* Feſcenn. in nupt. Honor. Aug. *permiſſa quies* Valer. Flacc. VIII. 80. Statius pari mendo inquinatus Epithalamio Stellae Lib. II. Silv. II. 31.

Tu tamen attonitus (quamvis data copia tantae
Noctis) adhuc optas, permiſſaque numine dextro
Vota pares. Pone ô dulcis ſuſpiria vates,
Pone. tua eſt.

promiſſa vota ibi legebantur hactenus. neque aliter ſcribendum Achill. II. 266. *eripitur miſerae permiſſus Achilles*, ut jam vidit Gronovius. habes & *permiſſa vota* apud Sidon. Apollin. Carm. II. v. 23.

Ne vellet collega pius permittere voto
Publica vota tuo. HEINS. vide ad Argum. Metam. Ovid. Lib. 1. fab. 9. & 1. in Eutrop. 173. & alibi haec verba confuſa.

619. *Proſpera*] *Aſpera* Junian. eadem varietas ſupr. v. 117. *ſecula rebus* etiam Ambroſ.

622.

Dant exempla fidem. quoties te curfibus aevi
Praefecit, toties acceffit laurea patri.
Aufi Danubium quondam tranare Gruthungi
In lintres fregere nemus. ter mille ruebant
Per fluvium plenae cuneis inmanibus alni.
Dux Odothaeus erat. tantae conamina claffis
Incipiens aetas & primus contudit annus.
Submerfae federe rates: fluitantia numquam
Largius Arctoos pavere cadavera pifces.
Corporibus premitur Peuce: per quinque recurrens
Oftia barbaricos vix egerat unda cruores.
Confeffusque parens Odothaei regis opima
Retulit exuviasque tibi. civile fecundis

Con-

622. *Curfibus*] *cafibus* Wolff.

623. *Acceffit*] *fucceffit* Exc. Voff.

624. *Gothunni*] ex veteri libro *Grutungi* legendum, de quibus in fecundo libro in Eutropium. DELR. Tam hic, quam aliis apud poëtam noftrum locis, *Gothunni* in vulgatis exemplaribus vocabantur, tanquam ex Gothis & Hunnis conflati. Libri fcripti etfi mire inter fe diffentiunt, uno tamen confenfu editam lectionem non agnofcunt. *Grutbungos* gentem bellicofam vocat Ammianus Lib. XXVII. nec aliter Oxonienfis & Leidenfis cum Schedis Gudianis. *Greothingi* in Faftis Idatii appellantur. Ifingrin. & prim. Vatican. cum Aldo ac primis editionibus *Grutbunni*. alii codices *Grutongi*, *Grotungi*, *Grutonni*, *Grotunni*, *Grutunni*, *Grutingi*, *Gritongi*, & fimilia. vir doctiffimus ad Hiftor. Aug. *Grothungi* legit. Sequenti verfu recte fcripti fere omnes *ter mille*, non *tibi*. *cum mille* Excerpta Gudii. mox pro *cuneis immanibus*, unus Medic. fec. Vatic. & Palat. *navalibus*, ut alibi, *lituis navalibus arfit Hifpanum Siculumque fretum*. Barthius *Gothunnos* vulgatam fcripturam immerito tuetur. Apud Conftantinum Porphyrogennetem in Thematibus Γοτθῖνοι dicuntur. appofite de hac ipfa victoria in Faftis Idatianis a Philippo Labbeo editis, *Honorio nobiliffimo & Evodio: bis confulibus victi atque expugnati & in Romania captivi adducti gens Greotyngorum a noftris Theodofio & Arcadio*. primo enim confulatu Honorii adhuc pueri id geftum. HEINS. *tranfnare* Vicet. Ald Ifingr. Colin. Gryph. *Gratunni* Parm. *Grutunni* Vicetin.

625. *Plenae*] *penae* Junian.

626. *Odothaeus*] Promotus dux peditum in Thracia Odotheum navigiis adgreffus, Zofimo auctore, tantam ftragem edidit, ut flumen cadaveribus oppleretur. CLAVER. *Edothens* Exc, Voff. *Othodovus* Lovan.

Claffis] *fraudis* Oxon.

627. *Incipiens aetas*] Honorius natus eft Conftantinopoli anno 384. Septembri, Ricomere & Clearcho Conff. fed tunc verius renuntiatum aut defignatum arbitror. CLAVER.

Concutit] Docent veteres libri *contudit* reponendum. DELR. *contudit* etiam nonnulli ex noftris, quomodo Delrius aliique jam emendandum viderunt. vulgo male, *contulit*. bello Getico 602. *tanta nec clade fuperbum Contudimus Tanaim*. Lib. I. in Stilich. 189. *non Marte Suëvos Contudimus*. VI. Conf. Honor. 302. *Rettudit hoftiles animos*, ut illic legendum. apud Silium Lib. I. 33. *conamine primae Contufo pugnae*. Poffet & legi *Incipiens aeftas*. fequenti verfu pro *fubmerfae*, unus Pulmanni, *fuccenfae*. placet, pro incenfae. HEINS. *contudit* edd. Vicet. Ald. Colin. & aliae. *contulit* Wolff. de verbo *contundere* vid. ad Ovid. IV. Faft. 628. *fubtractae federe* Junian. *cecidere* Cod. Barthii. forte *fubmerfae fidere*, ut a *fido* derivetur, cujus perfectum etiam male quidam *fedit* faciunt. vide de confufione horum verborum quae diximus ad Quintil. II. Inft. Orat. I. & ad Petron. XCVI. & quos ibi laudavi. in conpofitis magis ufitatum, ita *refiderat* Ovid. VII. Met. 76. *confidit* nofter VI. Conf. Honor. 238. *fidere* vero proprie de navi in fundum eunte dicitur. vid. Schott. ad Corn. Nepot. Chabr. cap. ult. & Heinf. inf. ad bell. Gild. 221. BURM.

629. *Largius*] *longius* Leid. a m. pr.

630. *Quinque*] Hoc loci nofter Herodotum, Ephorum, & Dionyfium fecutus, Danubio quinque oftia tribuit. fed eidem Plinius, Tacitus, Ptolomaeus fex, & Strabo, Ovidius, Seneca, Statius, Valerius Flaccus, Solinus, Ammianus, Sidonius feptem adfcribunt. DELR. *per quinque recurfus* Junian.

633. *Parens*] *pares* Parm.

634. *De-*

Conficis auſpiciis bellum. tibi debeat orbis
Fata Gruthungorum, debellatumque tyrannum.
Iſter ſanguineos egit, te Conſule, fluctus.
Sed patriis olim fueras ſucceſſibus auctor,
Nunc eris ipſe tuis. ſemper venere triumphi
Cum trabeis, ſequiturque tuos Victoria faſces.
Sis precor adſiduus Conſul, Mariique relinquas
Et ſenis Auguſti numerum. quae gaudia mundo,
Per tua lanugo quum ſerpere coeperit ora,
Quum tibi prodiderit feſtas nox pronuba taedas!
Quae tali devota toro, quae murice fulgens
Ibit in amplexus tanti Regina mariti?
Quaenam tot Divis veniet nurus, omnibus arvis
Et toto dotanda mari? quantusque feretur
Idem per Zephyri metas Hymenaeus & Euri!

O mihi

634. *Debeat*] *debuit* Lovan.

636. *Iſter ſanguineos egit, te Conſule, montes*] Ita primae editiones & ſcripti omnes. Vulgati duos verſus pro uno nobis obtrudunt:

Iſtos ſanguineos egit, te conſule, fluctus.
Alpinos genitor rupit, te conſule, montes.

cujus id liberalitati debeamus, incertum, niſi quod ſuſpectus hic Iſingrinus. Barthius tamen pro vulgatis exemplaribus praefracte pugnat. Quis non videt poſteriorem verſum languere? nam cur *Alpinas rupes* non dixit, ut poëtae loquuntur? *ſanguinei montes*, quomodo Virgil. I. Aeneid. 105. *praeruptus aquae mons.* & apud Ovid. I. Triſt. II. 19. *quanti montes volvuntur aquarum.* Cadavera in Iſtrum praecipitata intelligit. *acervos cadaverum* dixit I. in Stilich. 186.

—— Geticisque tumens Alpheus acervis
Tardius ad Siculos etiamnum tendit amores.

Heins. *Montes* dici de aqua tempeſtate vehementi concitata, obvium eſt. ſed de fluvio volvente cadavera, aut ſanguineam aquam, dici, inauditum eſt. & certe vox illa repetita ex ultima adulterini ſequentis. deinde *egit* notat currentem fluvium. vid. ſupr. vs. 481. fingunt ſaepe Poëtae flumina ſtipata cadaveribus, & ſanguine adjuta eluctari tamen in mare. vid. Lucan. II 212. & ſeqq. & ibi interpretes. Lib. III. 573 & alibi. ſed *ſanguinei* illi *montes* admodum diſplicent. Burm.

Alpinos genitor] de hoc verſu, quem recentiores vulgati addunt, omittunt cum MSS. antiquiores, quid dicam non ſatis ſcio. in praecedenti, ubi Lugdun. & Baſileens. *fluctus*, MSS. cum ceteris habent *montes.* Delr.

638. *Eris*] *erit* Oxon. *tuus* etiam Oxon. a m. pr. & Wolff.

639. *Tuos*] Miror hic Heinſium non emendaſſe *ſuos*, quid huic loco admodum accommodatum puto Burm.

640. *Sis precor adſiduus Conſul*] Non *aſſidue* ſcripti. Forte, *aſſiduum.* Heins.

Mariique relinquas] *Matrisque* Oxon. a m. prim. *relinquens* Leid.

641. *Gaudia mundi*] *mundo* Lucenſ. & Medic. unus cum tribus Vaticanis. rectius. Heins.

642. *Serpere coeperit*] *creſcere coeperat* Junian.

643. *Quum tibi prodiderit*] Iſingr. Gyrald & aliqui ex noſtris *protulerit*, quod alterius gloſſema. *prodere* enim proferre. Virgil. II. Aeneid. 260. *laetique cavo ſe robore produnt.* quomodo libri veterrimi. Valer. Flacc. VIII. 17.

Condita letiferis prodit medicamina ciſtis.

ſic Carrionis liber, quod ille non intellexit. Avienus Fabul. XII.

Nunc inventa meis non prodis munera ciſtis.

cum veteri libro Ovid. V. Faſt. 518.

Prodit fumoſo condita vina cado.

ut quidem veterrimi codices. non *promit* cum vulgatis. Lib. IV. Met. 655.

—— laevaque a parte Meduſae
Ipſe retroverſus ſqualentia prodidit ora.

ubi *protulit* etiam vulgo legitur. Plura ad Naſonem. ſequenti verſu *devota* pro *donata* ſcripti plerique, quod & vidit Raphelengius. Heins. *feſtas* vox Junian. *pertulerit* Leid.

644. *Donata*] MS *devota*. Delr. ita Aldus & alii. pro *murice*, *munere* Junian.

647. *Dotanda*] *donanda* Exc. Voſſ. *dotata* Leid.

652. *Ba-*

O mihi si liceat thalamis intendere carmen
Connubiale tuis, si te jam dicere patrem!
Tempus erit, quum tu trans Rheni cornua victor,
Arcadius captae spoliis Babylonos onustus
Communem majore toga signabitis annum,
Crinitusque tuo sudabit fasce Suevus:
Ultima fraternas horrebunt Bactra secures.

652. *Babyloniis onustus*] *Babylonos* meliores. recte. Nemesianus Cyneg. v. 72.

——— utque intima frater
Persidos, & veteres Babylonos ceperit arces.

Martial. Lib. VIII. Ep. XXVIII.

Non ego praetulerim Babylonos picta superbae
Texta. sic vetustus fratrum Puteanorum liber. vulgo *Babylonica picta superbe. superba Babylon* passim poëtis dicta. noster Lib. I. in Eutrop. 335. *centum portis Babylona superbam.* Lucan. I. 10.

Cumque superba foret Babylon spolianda tropbaeis.

Lib. VIII. 299. *murisque superbam Assyrius Babylona domos.* HEINS. *victae spoliis* Exc. Voss. *Babylonos* vero per Graecismum, ut *Babylona* etiam supra III. Cons. Honor. 200. & Propert. III. IX. 21. sic & *Platona* Lucan. X. 181. & noster Epist. ad Olybr. IV. *Cicerona.* vid. H. Steph. de Abusu Ling. Graec. pag. 32.

653. *Majore*] *meliore* Exc. Voss. marg. Isingr.

Annum] Id est Consulatus, ut alibi saepe, qui quidem contigit anno 386. Itaque eum Flaccilla mater docuit ad primas curules reptare, ut poëtae verbis utar. ne vero quis miretur consulem anniculum, id infelix auspicium rei gerendae curavit Theodosius; Deus enim infantium & lactentium praecipue curam gerit, nec dubito, quin Rex magnus filii sui auspiciis idem, si res posceret, obtineat eventum. CLAVER.

Suevus] *Lyaeus* Jun. & edd. Vicet. Parm. Ald. Isingr. Gryph. Colin. *Liebus* duo Oxon. & totidem Leid. Exc. Voss. & Wolff. *Licebus* Lovan. *Libeus* Voss.

655. *Horrebunt*] *horrebant* Oxon.

CL.

CL. CLAUDIANI

EPITHALAMII IN NUPTIAS

HONORII AUG. ET MARIAE

PRAEFATIO.

SUrgeret in thalamum ducto quum Pelion arcu,
Nec caperet tantos hospita terra Deos;
Quum socer aequoreus, numerosaque turba sororum
Certarent epulis continuare dies;
Praeberetque Jovi communia pocula Chiron,
Molliter obliqua parte refusus equi;
Peneus gelidos mutaret nectare fontes,
Oetaeis fluerent spumea vina jugis.
Terpsichore facilem lascivo pollice movit
Barbiton, & molles duxit in antra choros.

Ca-

1. *Surgeret*] Ad hujus imitationem composita est a C. Sollio praefatio Panegyr. Antemii Augusti. DELR. Haec Pelei & Thetidis nuptias indicant, de quibus alibi. Ut vero haec plenius intelligas, vide Praefationem Sidonii in Epith. Ruricii & Iberiae. imitando enim explicat CLAVER.

Ducto quum] *cum duct* Oxon. *Arcum* vero apud veteres hoc significatu non fuisse in usu, sed *fornicem* ex Scholiaste Ciceron. ad Act. I in Verr. 7. observavit Spanhem. Dissert. XIII de usu & praest. Numism. p. 653. addit tamen Suetonio in Claud. I & XI Tacito, & aliis ita usurpatum Ovidio etiam III. Met 30. *ducere* vero proprium verbum pro struere. Ovid. III. Met. 160.

Et levibus tophis nativum duxerat arcum.

ubi *struxerat* quidam codices. male vid. Broukh. ad Propert. I. 7. 1. & Servium ad Virg. I. Aeneid. 423. & Lucan. VI. 39. & ita *surgere* hic jungitur apte, ut apud Horat. III. od. 3. *ter si resurgat murus aheneus ductore Phoebo*, ut puto legendum. BURM.

4. *Certarent epulis*] *Certarent thalamis* Lovan

Epulis continuare dies] *Continuare dapes* prim. Medic. quintus Vatic & Palat venuste. in nonnullis, *diem* forte pro *dapem*. HEINS. Sic Horat. II. Sat. VI. v. 108. *succinctus cursitat hospes Continuatque dapes*. ubi est, in longum extrahit, nova fercula subministrando. vide de hoc verbo Heins. ad Ovid. XIV. Met. 239. sed hic *dies* praestat, quia per plures dies continuatae epulae. ita *continuare somnos* Ovid. XV. Epist. 30. est in multas noctes extendere. *continuare tempora* II. Fast. 54. BURM.

5. *Praeberetque*] Barthius ed. pr. *Praebiberetque*, quod tolerari posset, nisi pincernam fecisset Chironem, non hospitem. ut in secunda editione. *praebere* est verbum proprium. ut Horat III. od. XIX. *quo praebente domum*. I. Sat. IV. 88. *praeter eum qui praebet aquam*. & II. Sat. II 68. *nec sic ut simplex Naevius unctam Convivis praebebit aquam*. & ita saepe alii. *communia* pocula opponuntur nectari, quo solebant Dii adspergi. sic dixit Ceres apud Ovid. VI. Met. 349. *usus communis aquarum*. vel *communia* cum reliquis convivis, ut ita *communiter* Seren. Samon. XXXIII. BURM.

7. *Peneus*] *Penusque* Wolff.

Mutaret nectare fontes] *nectaris amnes* Putean. & Patav. *mutarat* Lovan. *misceret* marg. Isingr. & quatuor alii. ego nihil muto. pro nectare Diis aquam suam potandam daret, quae Deorum numine nectaris gustum dabat. vid. IV. Cons. Honor. 168 BURM.

8. *Spumea*] *punica* Junian a m pr.

9. *Facilem*] *gracilem* marg. Isingr. mox *mollis* Lovan. & edd. Vicet. Parm. Ald. ambigue. *ducit* etiam Exc Voss. de mollibus & duris choris vid. ad Calpurn Ecl IV. 129. *placidos* dixit II. Rapt. Praef. 52. ubi vide Heinsium. BURM.

Carmina nec Superis, nec displicuere Tonanti,
Quum teneris nossent congrua vota modis.
Centauri Faunique negant. quae flectere Rhaeton,
Quae rigidum poterant plectra movere Pholum?
Septima lux aderat coelo, totiesque renato
Viderat exactos Hesperus igne choros.
Tum Phoebus, quo saxa domat, quo pertrahit ornos,
Pectine tentavit nobiliore lyram.
Venturumque sacris fidibus jam spondet Achillem:
Jam Phrygias caedes, jam Simoënta canit.
Frondoso strepuit felix Hymenaeus Olympo:
Reginam resonant Othrys & Ossa Thetin.

12. *nossent*] *essent* Junian. *cognita vota* Vicetin. an *condita?*

13. *At Saturi*] Sic in veteri codice, cum alias *Centauri* nullo sensu. CLAVER.

Negant] Suspecta mihi est haec vocula; quid tamen ejus loco reponi debeat, ignoro. DELR. In veteri codice *notant*. alii *negant*. quod non percipio. quid sit vero *notare*, docet satis Virgil. in Bucol. Faunorum sane fuit agrestis avena, unde proprie cicuticines dixeris, neque adeo suavi cantilena exultavere, ut Jovi & magnis Diis essent voluptati. satis ergo fuit, si Cantauros Rhoetum & Pholum demulserint, quare Ennius, *Versibus, quos olim Fauni vatesque canebant*. CLAVER. *Notant* perperam Claverius, & illum secutus Raphelengius, cum Barthio, curis secundis: qui juvenilibus notis recte alteram scripturam amplectebatur, ut ad Statii Silvas jam monuit amicissimus Gronovius cap. XLV. vulgatam lectionem scripti nostri constanter tuentur. HEINS. *Notant* Wolf a m. prim. *negant* edd. Vicet. Parm. Ald. & aliae. *negant* scilicet sibi placere hos cantus, nec illis moveri se ostendunt. BURM.

Craton] Audacter *Cratem* emenda, de quo Laërt. Lib. VI. vetus liber *Cratim*, mendose. DELR. *Rhoetum*. Virgil. *Centauros letho domuit Rhoetumque Pholumque*. *Cratem* maluit Delrius, de quo Laërtius. CLAVER. *Rhoeten* Lucens. Gyrald. & quinque alii. quidam *Rhoetum*, Latina terminatione, quomodo Claverius In plerisque scriptis & vulgatis monstra lectionum invenias. HEINS. *Craton* est in Vicetin. Parm. Ald. Junt. Isingr. Colin. Gryph. *Cracon* Cod. Leid. *Crathon* vel *Herchon* Exc. Voss. *Chaon* Wolf.

14. *Poterant*] *poterat* edd. Ald. Isingr. Gryph. Colin. Pulm.

15. *Totiesque renatus*] vetus liber *renato*. DELR. *renato* Lucens. Gyrald. & plerique alii. nonnulli *renatos*. mox *protrahit*, non *pertrahit*, idem Lucens. cum septem nostris. HEINS. *renato igne* rectum est. vide quae ad Valer. Flacc. II. 58. notata sunt. Catullus Carm. V. ad Lesbiam, *Soles occidere & redire possunt*. BURM.

16. *Exactos*] *exhaustos* Wolf.

17. *Achillem*] Aeschylum sequi Claudianus maluit, quam eos, qui Apollinem ab his nuptiis removerunt. DELR.

20. *Caedes*] *sedes* Exc. Voss. *Simoonta* Voss. Cod. *Simeonta*. Wolf.

21. *Strepuit*] *tepuit* Lovan. Wolf.

CL.

CL. CLAUDIANI

EPITHALAMIUM

HONORII AUG. ET MARIAE

HAuſerat inſolitos promiſſae virginis ignes
Auguſtus, pronoque rudis flagraverat aeſtu.
Nec novus unde calor, nec quid ſuſpiria vellent,
Noverat incipiens, & adhuc ignarus amandi.
Non illi venator equus, non ſpiculae curae:
Non jaculum torquere libet. mens omnis aberrat
In vultus, quos finxit Amor. quam ſaepe medullis
Erupit gemitus! quoties incanduit ore

Con-

EPITHALAMIUM &c.] Tria Epithalamia valde bona, ut ait Scaliger Lib. v. Poëtices. Catulli duo, unum Papinii. Feſtivitas in Catullianis multa, & pura Venus e vero Latio. erectior Papinius. Claudianus neque numeris neque inventionibus cedit ipſis. CLAVER.

1. *Promiſſae*] *progreſſae* Lovan.

2. *Primoque*] MS. meus cum Vicetin. *pronoque.* DELR. *pronoque rudis* Lucenſis & caeteri plerique cum primis editionibus, neque aliter prim. Vaticanus & Oiſelianus pro diverſa lectione. quod minime explodi a Barthio debuit. apud Horat. II. Od. 33. *Lycus in aſperam declinat Pholoen.* & apud Naſonem IX. Met. 460. *Paulatim declinat amor.* unde liquet, cur noſter *pronum aeſtum* dixerit. vulgati *primoque.* HEINS. vid. ad Virgil. III. Aen. 69.

3. *Nec novus*] Exc. Voſſii ita hos verſus exhibent:

Sed novus unde calor, ſed adhuc ſecurus amandi
Noverat incipiens, nec quid ſuſpiria poſſent.

6. *Aberrat*] *oberrat* Leid. & Lovan. non male.

7. *In vultus quos finxit amor*] ſic vulgati quidam. alii, *in vulnus quod fixit.* vetus vero liber, *in vultus quos pinxit.* Virgil. IV. Aeneid. 4. *Haerent infixi pectore vultus.* DELR. *Finxit amor* optimus liber & excuſi. alias *pinxit*, quod falſi arguitur ex ſequentibus. CLAVER. *In vultus quos fixit amor.* Gyraldini libri lectionem & magni Scaligeri conjecturam hic expreſſimus. *quos fixit*, quos pectori ejus infixit. breviter dictum. vulgo, *in vulnus quos finxit.* Iſingrin. & ſeptem alii, *in vultus quod fixit.* primus Vaticanus & decem alii cum Gudianis excerptis, *In vultus quos pinxit.* quod impenſe arridet. quatuor, *In vulnus quod punxit. pinxit* duodecim. *finxit* unus. Barthius, *in vultus quis fixit Amor.* quod ille argutum vocat, mihi inſolens videtur. Vulgata ſcriptura ex illis Venantii Fortunati jam a Barthio adductis defendi poteſt;

Cordis erat requies oculis, animaque recurrens
Ad vultus, quos finxit Amor. niſi & illic ſcribendum: *Ad vulnus quod fixit Amor.* noſter paulo poſt vs. 46. de hoc ipſo Honorio: *tali ſolatur vulnera queſtu.* appoſite Cupido ipſe ad Venerem apud Statium Epithalamio Stellae Lib. I. Sylv. II. 83.

——— *haud ulli vehementior umquam*
Incubui, genetrix, iterataque vulnera fixi.

HEINS. *In vulnus quod pinxit* Wolf. Vicet. Parm. Neſcio, quam ex tot variis lectionibus eligam. vulgata ſenſum optimum facit. *In vultus quos fixit*, durum eſt *fixit* capere pro infixit pectori. in Heinſii lectione *vulnus figere* eſſet explicandum, quod vulnus fixit Honorius in pectore Mariae, ut in loco Statii; quum mihi vulnus infixum Honorio videatur intelligendum. quare praeferrem *in vultus*, (ſcilicet Mariae) *quos finxit Amor*, id eſt pulcherrimam puellam, quaſi a Cupidine fictam, Honorius omiſſa omni militari exercitatione aberrat in vultus Mariae, & ibi haeſit, ut ille apud Ovid. I. Amor. VIII. 14.

Haeſit, & in vultu conſtitit uſque tuo. BURM.

Confeſſus ſecreta rubor, nomenque beatum
Injuſſae ſcripſere manus! jam munera nuptae
Praeparat, & pulchros, Mariae ſed luce minores,
Eligit ornatus; quidquid venerabilis olim
Livia, Divorumque nurus geſſere ſuperbae.
Incuſat ſpes aegra moras, longique videntur
Stare dies, ſegnemque rotam non flectere Phoebe.
Scyria ſic tenerum virgo flammabat Achillem,
Fraudis adhuc expers: bellatricesque docebat
Ducere fila manus, &, mox quos horruit Ide,
Theſſalicos roſeo pectebat pollice crines.
Haec etiam queritur ſecum: Quonam usque verendus
Cunctatur mea vota ſocer? quid jungere differt,
Quam pepigit, caſtasque preces inplere recuſat?
Non ego, luxuriem Regum moremque ſecutus,
Quaeſivi vultum tabulis: ut nuntia formae

25. Le-

10. *Injuſſae*] *Invisae* Wolf.

11. *Et pulchros*,] & *populos* Jun. pro var. lect. *ſed june minores* Idem a m. prim.

15. *volvere Phoebe*] MS. meus *flectere*. DELR. *flectere* Lucenſ. & reliqui omnes cum Aldo. HEINS. vid Sil. VI. 121. *rota volvitur aevi*.

16. *Scyria*] Deidamia. DELR.

18. *Ide*] Optime ex vet. cod. nam *Ida* Achillis pulchre capillati adventu intremuit. alias *idem*. nullo ſenſu. CLAVER. *Ide* Claverius reſtituit. confirmant ſcripti meliores. vulgo *horruit idem*. Raphelengius ex conjectura viri maximi, *torruit idem*, quod non capio. HEINS. vide Barth. hoc loco, & Lib. XVII. Adverſ. cap. 14. *Ida* jam Aldus edidit. eadem varietas apud Valer Flacc. II. 519. *Intremere Ide*, ubi *idem* MSS & apud Seren. Samon. XXIII. *Deus Idae*. ubi *idem* multi ſcripti & editi. BURM.

19. *Theſſalicos roſeo nectebat pollice crines.*] Variant vulgati. vetus liber *pectebat pollice*. DELR. Mire variant hic libri. veram interim hanc lectionem auſim praeſtare, quam ex Lucenſi, primo Vaticano, & Bononienſi depromptam exhibemus. niſi quod *pectebat* malim cum uno Ambroſiano, ſec. Vaticano & Farneſiano. Lectionum diverſitatem videamus. Iſingr. Putean. Oiſel. & Pricaeanus,

Theſſalico roſeos nectebat pollice crines.

flectebat pectine Oxon. ut apud Petronium: *Quo enim ſpectant flexae pectine comae, quo facies medicamine attrita?* ſic & *flecti ad pectinem capilli* Spartiano in vita Hadriani. *pectebat pectine* ſeptendecim alii. *pectebat pollice* Delrii codex & Florent. S. Marci. *Theſſalicos roſeo pectebat pectine* Mazarin. Medic. & Ambros. unus. alter Vaticanus. *nectebat pectine*. *roſeo pollice* eleganter dixit. hinc ῥοδοδάκτυλος frequens apud poëtas Graecos epitheton. de Aurora praecipue. Cato in Diris:

Aut roſeis digitis viridem decerpſerit uvam.

Nemeſianus Eclog. II.

Dicite quo prato Donacen, qua forte ſub umbra
Inveniam roſeis ſtringentem lilia palmis.

Muſaeus de Leandro ῥοδόπηχυν quoque dixit. veram lectionem ex parte quoque deprehendit Clar. Barthius, ſed curis ſecundis fluctuat. *pectere pollice*, quomodo apud Statium Coma Earini, III. Silv. IV. 87.

Hunc nova tergemina pectebat Gratia dextra.

noſter Lib. I. in Eutrop. 105. *Eous rector Conſulque futurus Pectebat dominae crines*. HEINS. vid. ad Ovid. III. Amor. I. 7.

Haec] *Hoc* Oxon. duo.

22. *Quam pepigit*] Malo *pepigi*. VI. Conſ Hon. 305. *tunc mihi tunc letum pepigi*. HEINS.

23. *Luxuriem*] Ita ex ſcriptis edidit Heinſius. veteres editiones habent *luxuriam*. *moremve* Junian. BURM.

24. *Tabulis*] Hic vero notare licet morem antiquum, qui in hanc aetatem inolevit. miſſa enim Regi maximo Mariae Mediceae, nunc Reginae, effigies. alias *thalamis*. inepte. CLAVER. *tabulis*, non *thalamis*, quod mox ſubſequitur, recte ex ſuo libro Claverius & Moreti codex. *Quaeſierim* etiam concinne Mediceus unus. HEINS. ita *thalami* & *tabulae* confuſa apud Ovid. II. Art. 233. *tabulis* hic Wolff.

25.

Lena per innumeros iret pictura penates:
Nec variis dubium thalamis lecturus amorem
Ardua commisi falsae connubia cerae.
Non rapio praeceps alienae foedera tedae,
Sed quae sponsa mihi pridem, patriisque relicta
Mandatis, uno materni sanguinis ortu
Communem partitur avum. fastigia supplex
Deposui, gessique procum. de limine sacro
Oratum misi proceres, qui proxima nobis
Jura tenent. fateor, Stilichon, non parva poposci:

Sed

25. *Laeva*] propium est, quod legitur in membranis, *Lena*, quia pictura ultro citroque missa animos ad amandum inducit. DELR. *Laeva* ex uno vet. cod. & excusis interpretari libet imaginem, cui pictor blanditus sit, quaeque penicillo favorabili sit expressa. nam & *laeva numina* nescio quid favoris indicant. *Difficilis est autem* (ait Paneg. scriptor) *cujusque formae imitatio, quia cum certis sui notis deformitas exprimatur.* similitudo tamen pulchritudinis tam est ardua, quam rara est pulchritudo. In veteri tamen codice non *Laeva*, sed *Lena* (quod profecto Latinum) reperi, sed mihi fuit pudori. etsi Ovidius *maxima lena mora est*. Hoc sane Epithalamium tali dictione facile cariturum est, neque Honorii, adhuc impuberis, verecundiae id conveniat. CLAVER. Pro *Laeva*, *Lena* legendum jam viderunt interpretes. & sic plerique nostri. quomodo *lena juventa* Ausonio Epigr. LXXXIV. Luc. Gyrald. prim. Vatic. & quinque alii, *Plena*. pluribus pro vera scriptura disputant curae secundae Barthii. HEINS.

Iret pictura] Videtur hic tangere Eutropii scurrilem astutiam; qui, ut Arcadio subitum amoris ignem excitaret, F. Promoti neptim, eximie depictam ei saepius ostentavit. CLAVER. Errat Claverius. non enim Promoti neptis, sed apud Promoti filium educata fuit. filia vero erat Bautonis Franci. vid. Zosim. v. 3. BURM.

26. *Lecturus amorem*] *Lectura pudorem* unus Medic. & paulo post *patriisque* pro *patrisque* scripti quatuor cum primo Vaticano. sequor. HEINS. Non satis haec intelligo. nec quid *varii thalami* sint satis scio, nisi modo hanc, modo illam praeferens, ut fere Barthius. sed ex Medicei codicis vestigiis legerem:

Nec variis dubium thalamis laesura pudorem
Ardua commisi falsae connubia cerae.

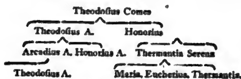
ardua connubia difficilia explicant in eligendo. sed *ardua connubia* possunt summa, Imperatoris, non privati alicujus, intelligi. ut *ardua culmina* proprie Cons. Olybr. 229. & notum est vocem *culmen* saepe de imperio summo sumi. sed hoc nostro sensu in III. Cons. Honor. 13.

Ardua privatos nescit fortuna penates.

sic *ardua promissa* sunt immensa, summa. II. In Eutrop. 316. *ardua responsa* Imperatoris I. Stilich. 295. & ita saepe noster. *commisi cerae* male etiam Barthius explicat, imagini, quae blandiri & fallere solet, nolui credere mea connubia. Cereas enim imagines intelligit, quales & illae in atriis veterum apud Ovid. I. Amor. VIII. 65 vid. Barth. XXXVII. Advers cap. 9. qui & de picturis dici docet. sed nondum mihi satisfacio, & dubito, an non *falsae cerae* possint de tabulis sponsalitiis capi, ut tangat Arcadium, qui videtur fluctuasse, & Rufini filiam jam sibi desponsasse, quum subito, & inscio Rufino Bautonis filiam sibi junxerit, ut ita dubius pudorem laeserit variis thalamis. iisque indignis Imperatore. Sed expediant se doctiores, ego haereo. BURM.

28. *Praeceps*] Liber meus *Princeps*. DELR. Ita & Oxon. qui & *foedera mensae*.

31. *Avum*] Quo commodius haec intelligantur, stemma subjiciam:

DELR. In hoc stemmate deest *Maria*, soror Serenae. vid. Barth. ad Epithal. Honor. 39.

33. *Oratum missi*] Non *misi* prior Moreti, & quinque alii. & *reposci* pro *poposci* Oxon. quod efficacius. HEINS. *Stilicho fateor* plurimi, & edd. Vicet. Parm. Isingr. Gryph. Colin. & aliae. Nescio vero, quum praecesserit *gessi*, & sequatur *poposci*, & *mereor*, cur hic mutata forma loquendi *missi* debeat legi. quae geminatio τοῦ *s* solis librariis debetur, ut millies

Sed certe mereor Princeps, hoc Principe natus,
Qui ſibi te generum fraterna prole revinxit,
Cui Mariam debes. foenus mihi ſolve paternum.
Redde ſuos aulae. mater fortaſſe rogari
Mollior. ô patrui germen, cui nominis heres
Succeſſi, ſublime decus torrentis Hiberi.
Stirpe ſoror, pietate parens, tibi creditus infans,
Inque tuo crevi gremio, partuque remoto
Tu potius Flaccilla mihi. quid dividis ergo
Pignora? quid juveni natam non tradis alumno?
Optatuſne dies aderit? dabiturne jugalis
Nox umquam? tali ſolatur vulnera queſtu.
  Riſit Amor, placidaeque volat trans aequora Matri
Nuntius, & totas jactantior explicat alas.
Mons latus Jonium Cypri praeruptus obumbrat,
Invius humano greſſu, Phariumque cubile

Pro-

lies in ſimilibus vocibus obſervavi in MSS. & efficacius puto, ſi ipſe ſe miſiſſe, quam ſi *miſſos* eſſe dicat Honorius, proceres. *oratum mittere* dixit etiam Phaedr. IV fab. 17. Caeſar. I. de bell. Gall. 11. *legatos ad Caeſarem mittunt rogatum auxilium.* ita & VII. 5. & paſſim ille. noſter VI. Conſ. Honor. 69. *miſſique rogatum Foedera Perſarum proceres*, unde forte huc *miſſi* tranſtulerunt. Virgil. I. Aeneid 114. *Eurypbilum ſcitatum oracula Phoebi Mittimus. rogantes miſerunt* dixit Phaedr. I. fab. 27. in *repoſci* nullam etiam efficaciam video, cum ſine dubio poëta colorem duxerit ex illis Ovid. II. Epiſt. XVI. 19.

Praemia magna quidem, ſed non indebita poſco.

& XIII. Met. 16. *Praemia magna peti fateor.* Burm.

35. *Hoc Principe natus*] Sic ſcripti omnes. vulgo *bic.* Junianus tamen, *ſed Principe*, eleganter etiam. Gyrald. *de principe.* mox iidem ad unum omnes, *Cui Mariam debes*, non *differs*, quod & Raphelengius vidit. Heins. Illud *ſed principe* valde blanditur. vid ad Ovid. V. Met. 16. & Heinſ. infr. ad III. de Rapt. 409. *de principe* Wolff. Burm.

37. *Differs*] Sic Lugdunenſes, quod eſt ineptum. rectius alii omnes, *debes.* Delr.

Foedus mihi ſolve paternum] *Foenus* optime Petaviani duo cum primo Vaticano, Pricacano, & Oiſeliano. ut apud Propertium:

Saepe venit magno foenore tardus amor.

& alibi:

Poſt obitum duplici foenore reddat honor.

In agricultura etiam apud poëtas locum habet ea vox. ut in illo Naſonis. I. Faſtor. 694.

Hordeaque ingenti foenore ſolvat ager. Heins.

39. *Patrui germen*] *patrium* Junian. forte *patruum.* ut *patruae verbera linguae* apud Horat. Ovid. Faſt. IV. 54. *Enſe cadit patruo Lauſus.* ſic optimus liber. VI. Conſ. Hon. 98. *Reſtituit ſceptris patruis.* ita legendum videtur, cum ſcripti nonnulli *patriis* exhibeant. Adeantur quae ad Naſonem congeſſi Amor. III. El. VI. 49. Heins.

40 *Decus torrentis Hiberi*] Ex Lucano mutuatus hoc epitheton, qui Lib. VII. 15. *gentes, quas torrens ambit Hiberus* dixit, qui & *Nilum torrentem* vocat IX. 156. Burm.

41. *Parens*] *potens* Junian. *tibi creditur.* Oxon. *mihi creditus* Wolff.

42. *Crevi*] *crevit* Oxon. *partumque* alter. *partu remoto* eſt illo excepto. vid ad Lucan. IX. 594.

43. *Flaccilla*] *Placella* vel *Facella* Oxon. *Faſcilla* alter. *Flacilla* Vicet. Parm.

44. *Quid juveni natam non tradis alumno*] *non reddis* prim. Vatic. & ſeptem alii. unus Medic. & duo Suſiani *credis*, quod placeret, niſi praeceſſiſſet paulo ante *creditus infans* ſed & *Redde ſuos aulae* jam dixerat. Heins. *non reddis* Cod. Barthii, Leid. *reddit* Junian. mihi vulgata ſatis placet, quae in Vicet. Ald. & veteribus eſt. Burm.

45. *Dabiturne*] *dabiturque* Lovan.

47. *Placidaeque*] *placidusque* Oxon.

48. *Alas*] *horas* Lovan Wolff. a m. pr.

49. *Cypriae rupis*] Diſſentiunt inter ſe vulgati, nec ullus veram lectionem aſſequitur, quae eſt in vete-

Proteos, & ſeptem deſpectat cornua Nili.
Hunc neque canentes audent veſtire pruinae;
Hunc venti pulſare timent, hunc laedere nimbi.
Luxuriae Venerique vacat. pars acrior anni
Exſulat: aeterni patet indulgentia veris.
In campum ſe fundit apex. hunc aurea ſepes
Circuit, & fulvo defendit prata metallo.
Mulciber, ut perhibent, his oſcula conjugis emit
Moenibus, & tales uxorius obtulit arces.
Intus rura micant, manibus quae ſubdita nullis
Perpetuum florent, Zephyro contenta colono:
Umbroſumque nemus, quo non admittitur ales,
Ni probet ante ſuos Diva ſub judice cantus.
Quae placuit, fruitur ramis: quae victa, recedit.
Vivunt in Venerem frondes, omnisque viciſſim
Felix arbor amat. nutant ad mutua palmae

Foe-

veteri libro *Cypri praeruptus*. DELR. *Jonium*, non *Eoum* meliores praeter primum Vaticanum. deinde *Cypri praeruptus*, non *Cypreae rupis*, cum eodem Vaticano Iſingr. Pulmanni, Delrii codice, & tribus noſtris legendum, quod Raphelengius jam occupavit. *Jonium latus*, quia veteres Geographi eam maris Mediterranei partem, quae Aegyptum verſus tendit, Jonium dictam volunt, quod ſequentia apud Noſtrum, quae de Protei cubili & Nilo ſubjunguntur, confirmant. *Phariique cubile Proteos*, non *Phariumque*, Pricaeanus. peſſime vulgati plerique *variumque cubile*. HEINS. *Tonium Cypree ruppis* Wolff. *abundat* etiam Oxon. a m. pr. *varium* non vidi, niſi in Claveriana editione. ſed Barthius in ſuis Codicibus invenit. vid. IV. Conſ. Honor. 574.

51. *Deſpectat cornua Nili*] Sic Lucenſ. prim. Vatic. & ſex alii, non *deſpectans*. HEINS.

52. *Candentes pruinae*] Lucenſis & quintus Vaticanus *caedentes*, quod quid ſibi velit neſcio. malim *canentes*, quod poſtea confirmatum inveni in primo Vaticano, Pricaeano, & Pomponianis excerptis, in Oiſeliano quoque. *cana pruina* paſſim apud poëtas. paulo ante *humano generi*, non *greſſu*, primus Vaticanus. HEINS. vid. infr. Epiſt. III. 15. & ad Ovid. II. Art. 440. ceterum hos verſus duos feliciſſime ex Homeri Od. Z. 43. ubi Olympum deſcribit, expreſſos, notaverat in ora libri Gyraldus. pro *veſtire* erat *ſpectare*. in Junian. a m. pr. *ſperare* ab altera, quod & Junianus habet. BURM.

54. *Venerique*] *ventrique* Oxon. duo. ed. Vicet. ſimilis diverſitas III. in Eutrop. 329. ubi *qui ventrem invitant pretio*. & firmari poſſet haec lectio ex Senec. de brevit. vit. cap. 6. *qui nulli rei niſi vino ac libidini vacant*, & mox, *in ventrem ac libidinem projecti*. ubi in aliis eſſe *Venerem* patet ex Gruteri notis. & ex Senecae illis credo apud Sulpit. Sever. Hiſt. Sacr. Lib. I. 9. *cui cum populus, domini immemor, hoſtias obtuliſſet, vinoque ſe & Veneri dediſſet*. cum vulgo legatur *ventri*. *luxuriam* vero pro libidine tunc capere debemus. ſed ſi *Veneri* legamus, *luxuria* eſt adparatus magnificus epularum, ludorum & ſimilium. male interpres Delphinicus voluptati & Veneri, quae in idem concidunt. vid. ad Phaedr. IV. 4. 44. & Petron. cap. XI. BURM.

56. *In campum ſe fundit apex*] *deſidit* unus Ambroſ. eleganter etiam. HEINS.

57. *Fulvo*] Excuſi quidam cum veteri libro *flavo*. Maro, *flavo Argentum Pariusque lapis circumdatur auro*. DELR. *flavo* ſchedae Gudianae. HEINS. Ita & Oxon. Leid. Lovan. Wolff. ed. Vicet. *ſe fudit* Lovan.

58. *Mulciber*] *Mulcifer* Oxon.

60. *Intus rura micant.*] Scripti quidam *prata*, quod amplexus Raphelengius. mihi non probatur, quia jam praeceſſerat. *rura* tres melioris notae Vaticani, aliique complures diſertim exhibent. HEINS. *Manibus*] *maribus* Oxon. a m. pr. *morbis quae* Oxon. alt. a m. pr. mox *perpetuo* Junian.

63. *Diva ſub*] *ſub Diva* Voſſ.

65. *Vivunt*] an *Fervent*?

66. *Felix arbor*] Apud Marcell. quidam *Hilarius verbenas felicis arboris geſtitat*. vid. Horat CLAVER. *Nutant*] *mitant* Vicetin. *mutantque* Junian.

Foedera: populeo ſuſpirat populus ictu;
Et platani platanis, alnoque adſibilat alnus.
Labuntur gemini fontes: hic dulcis, amarus
Alter, & infuſis corrumpit mella venenis,
Unde Cupidineas armavit Fama ſagittas.
Mille pharetrati ludunt in margine fratres,
Ore pares, ſimiles habitu, gens mollis Amorum.
Hos Nymphae pariunt: illum Venus aurea ſolum
Edidit. ille Deos coelumque & ſidera cornu
Temperat, & ſummos dignatur figere reges:
Hi plebem feriunt. nec cetera numina deſunt.
Hic habitat nullo conſtricta Licentia nodo,
Et flecti faciles Irae, vinoque madentes
Excubiae, Lacrimaeque rudes, & gratus amantum
Pallor, & in primis titubans Audacia furtis,
Jucundique Metus, & non ſecura Voluptas;
Et laſciva volant levibus Perjuria pennis.

Quos

68. *Et platani platanis*] Primus Vaticanus aliique nonnulli, *Et platano platanus.* quidam, *platanus platanis.* ſunt etiam in quibus, *Et platanus platano*, ut hiatus relinquatur. de quo dictum Lib. III. de Laud. Stilich. 167. HEINS. *alnusque adſibilat alno* Junian.

70. *Corrumpunt mella venenis*] Non *corrumpit*, ſcripti meliores. ſequenti verſu pro *armavit* primus Vaticanus aliique nonnulli *armari. armarit* ſchedae Gudianae. nihil muta. ſic IV. Conſ. Honor. 38.

Heſperidum riſit, quas ditat fabula, ſilvas.

ubi perperam *dictat* legunt. Lib. I. in Eutrop. 295.

Elevat hunc plumis, ſquamis hunc fabula veſtit.

ſic & argute Lib. I. in Stilich. 105. *fabricata vatibus arma* dixit. HEINS. *corrumpunt* etiam Wolff. Vicet. Parm. Ald. Junt. & Colin. ſed quo referendus ille pluralis, non video, & multo clarior ſenſus exire videtur, ſi ſine diſtinctione legamus; *amarus Alter, & infuſis corrumpit mella venenis.* ut amarum fontem in dulcem influere, & aquas dulces inficere dicat. ſimile de Exampeo fonte, ex quo Hypanis, *adeo amaras aquas accipit, ut ipſe quoque jam ſui diſſimilis, & non dulcis hinc defluat*, teſte Mela Lib. II. cap. I. *armati* Wolff. BURM.

71. *Unde*] Nam amor & melle & felle fecundus Γλυκύπικρον quiddam dicitur hominibus infundere. DELR.

73. *Ore pares, aevo ſimiles*] *habitu ſimiles* prim. Vatic. Putean. Oiſel. & unus Pulmanni. ſeptem alii ex noſtris *ſimiles habitu.* VI. Conſ. Honor. 178. *Hoc Deus effulgens habitu.* Barthius tamen vulgatam ſcripturam praefert. perperam. nos plura in Adverſariis (Lib. II. cap. 12. pag. 302.) HEINS. Nec nobis vulgata diſplicet; in pueris enim ſemper aetas aequalis laudatur.

74. *Pariunt*] Videtur debuiſſe dicere *peperere.* ſed nondum deſinere libidinari Nymphas, & quotidie edere pueros indicat, more aliorum poëtarum. de quo vid. ad Ovid. II. Met. 452. BURM.

77. *Numina*] *munera* Oxon. a m. pr.

79. *Irae*] Nam Terentius in Andr. *Amantium*, inquit, *irae amoris redintegratio eſt.* DELR.

83. *Levibus Perjuria pennis*] *ventis* potior ſcriptorum pars cum primo Vaticano & Gyrald. non male, ut illa reſpexerit:

Jupiter ex alto perjuria ridet amantum,
Et jubet Aeolios irrita ferre notbos.

HEINS. *ventis* etiam Vicet. Parm. Ald. & Colin. ego nihil muto, nam *volare ventis* an recte dicantur perjuria, dubito; ſed pennis levibus fugiunt, ut vana, irrita & pondere carentia, & in ventos recedunt. *leves* vero *pennae* paſſim occurrunt. vid. Ovid. III. Amor. 5. 21. & II. Met. 581. Silius II. 215.

Sicut agit levibus per ſera crepuſcula pennis
E paſtu volucres ad nota cubilia veſper.

poteſt & defendi ex loco Ovid. III. ex Pont. II. 63.

Quam levibus pennis ſub nube per aëra vectam
Creditur his Phoebe depoſuiſſe locis.

ita enim Francof. ubi vulgati *ventis.* quod licet admittatur, melius certe dicitur *vehi ventis*, quam *volare ventis.* BURM.

84.

Quos inter petulans alta cervice Juventas
Excludit Senium luco. procul atria Divae
Permutant radios, silvaque obstante virescunt.
Lemnius haec etiam gemmis exstruxit & auro,
Admiscens artem pretio, trabibusque zmaragdis
Supposuit caesas hyacinthi rupe columnas.

90. Be-

84. *Juventa*] Quidam *juventus*. vide an ex Livio & Varrone sit scribendum *Juventas*. DELR. *Juventas* bene ex Scaligeri conjectura Raphelengius. nec aliter Gyrald. Lucens. prim. Vatic. aliique nonnulli. quidam *juventus*. vulgati *juventa*. Virgil. III. Georg. 63.

Interea gregibus superat dum laeta Juventas.

Lib. V. Aeneid. 398. *si nunc foret illa Juventas*. sic utroque loco optimus Mediceus. nec mirum magis *Juventatem* pro juventute poni, quam Jovem pro coelo, Nereum aut Neptunum, aut Thetin Tethynve aut Amphitriten pro mari, Martem pro bello, Cererem pro frugibus, Palladem pro oliva, Bacchum pro vino, Vestam & Vulcanum pro igne, Venerem pro coitu, similiaque. Caeterum prim. Vatican. aliique meliores magno numero, *Quos inter*, non *Hos*. de Juventate plura diximus ad Nasonem IV. Met. 17. HEINS.

86. *Permutant*] *Permittunt* Vlcetin Heinsius conjecerat olim *permittunt*, ut Stat. V. 10. *transmittunt fulgura silvae*. sed *permutant* est fulgorem & colorem suum ex auro flagrantem aliquantulum hebetant & cum silva viridi miscent, ita ut auri fulgor, & viror silvarum quasi inter se permixti sint, & faciant locum ex fulgore & umbra, inter se mixtis, nec nimis clarum, nec nimis obscurum. ita IV. Cons. Honor. 586. *pretiosaque fila zmaragdis ducta* (vel ut alii *mixta*) *virent*. Gyraldus in ora codicis scripserat, id est tepefaciunt, induuntque alteram naturam, cum sint solis radii calidi. BURM.

87. *Extruxit*] *extrusit* Vossian. *hoc etiam* Wolff.

88. *Smaragdis*] Vide plane Sidonium imitatorem, cujus si furta non illaudata expedire velim, charta haec deficiet. CLAVER. *Trabibusque Smaragdis* legendum primus ex Leidensi libro in Observationibus III. 9. monuit Gronovius noster, inter harum literarum principes censendus. quam ego lectionem ab novem scriptis postea confirmatam offendi. nisi quod in duobus *smaragdi*. *strabibusque smaragdis* quoque primus Vaticanus. ne dubites de sinceritate ejus scripturae. vulgo, *gravibusque*. *beryllo splendore* Rufus Festus Avienus Orbis descriptione v. 1200.

Ipsa dehinc tellus, quae circumplectitur urbem,
Et procerarum fluctu surgit palmarum,
Et splendore procul beryllo ferta renidet.

ita enim codex Ambrosianae Bibliothecae, non *splendente*. pro *ferta renidet* opinor etiam *feta* legi oportere. sic *Columnae Synnades* pro Synnadicis apud Capitolinum Gordiano tertio. *vasa onycha* pro *onychinis* Lampridio. qualia multa viri docti in illis scriptoribus restituerunt. nam qui apud Martialem Epigr. I. Spectaculorum, pro *molles Jones*, *moles* reponunt, suaviter nugantur. *Mores Jones* dici possunt, *moles* non nisi *Jonides* aut *Jades*. *Satyros gestus* Manilius Lib. V. 479. *heroas sensus* Persius Sat. I. 83. *laticem Lyaeum* Virgil. I. Aeneid. 686. *Bromios remos* noster III. in Stilich. 365. dixerunt: quibus similia apud auctores infinita exstant. ita & *mimus scurra* Capitolino in Maximinis: *sed cum Maximinus interrogaret amicos, quid mimus scurra dixisset*. quod mutandum non est. in Pescennii vita *forma metalla*. apud Statium *turmae hostes* pro hostilibus Lib. XI. Thebaid. 22.

Nec jam hostes turmae aut ferrum mortale timetur.

sic optime vetus liber. vulgo,

Nec jam aut hostiles turmae ferrumve timetur.

Oceanum littus Juvenali Sat. XI. 113. *Littore ab Oceano Gallis venientibus*. ita Leidensis liber antiquus. paulo ante apud eumdem vs. 94. Pithoeus in suis codicibus monuit legi:

Qualis in Oceano fluctu testudo nataret.

non *Oceani*. Venantius Fortunatus Lib. III. Ep. XXIII.

Plana procellosos ructavit pagina fluctus,
Et velut Oceanas fonte refudit aquas.

quomodo vere in membranis. Idem Lib. VII. Carm. XI.

Per loca, per populos mundo sua sidera praesunt,
Quidquid ab Oceanis circulus ambit aquis.

Avienus Phaenomenis pari modo *Oceanum gurgitem*, & *pelagus* dixit. In Catalectis Pithoei Lib. IV.

Sol oriens, currusque suos e gurgite tollens
Oceano.

Hieronymus Mercurialis Arte Gymnastica Lib. I. cap. X. edidit antiquum marmor, quod labrum balneare exprimit, cum hac inscriptione: LAVACRUM OCEANUM VEL LABRUM. quo lavacrum ingens designatur Julianus Epist. LXI. Καλχηδόνα πορθμὸν dixit, quem Καλχηδόνιον alibi appellat.

per-

Beryllo paries, & jäſpide lubrica ſurgunt
Limina, deſpectusque ſolo calcatur achates.
In medio glaebis redolentibus area dives
Praebet odoratas meſſes. hic mitis amomi,
Hic caſiae matura ſeges, Panchaeaque turguent
Cinnama, nec ſicca frondeſcunt vimina coſto,
Tardaque ſudanti prorepunt balſama ligno.

Quo

perperam Καλχηδόνιος reſcribunt. Feſtus Avienus Deſcriptione Orbis:

Chalcedon tumulus fluctu circumdatus alto.

pro Chalcedonius. pari modo Πέρσαν στρατὸν Alcaeus Lib. I. cap. IV. Antholog. Σκύθην οἶμον Aeſchylus Prometheo dixerunt. *Scytha* etiam *exercitus* apud noſtrum I. in Eutrop. 508. *& Scytha pontus* apud Statium Theb. XI. *Dalmatae montes* eidem in Silvis. *Aſtur equus* Martiali XIV. Epigr. 199. & *exercitus Aſtur* Silio I. 252. ubi male libri quidam *exterritus*. *Phryx ager* & *Cantaber Oceanus* noſtro, & *jugum Veſevum*. *Salo Celtiber* eidem Martiali X. Ep. 20. & *Libys eques* X. Ep. 13. ſed modus exemplorum non eſſet, de quibus alibi. HEINS. In Leidenſi erat *trabibusque maragdis*, pro *maragdinis*. *ſmaragdinis* erat adſcriptum ut Gloſſa in Juniano ſecundo. *trabibusque* Wolf.

91. *Limina*] *Lumina* Wolf.

Calcatur] *calcantur* Helmaeſtadienſis. HEINS.

Achates] Haec ipſa vox reponenda initio Epithalamii Dicti & Deſiderii apud Sidonium, ubi corrupte legitur *Indus*, *Chalcidicus*, *Schiticus*, *Berillus*, *Achates*. DELR.

93. *Matura*] *nativa* Oxon. a m. prim.

94. *Panchaeaque ſurgunt*] MS. & vet. German. *turgent*. DELR. *Panchaïa* Gyrald. & quatuor alii. non *Parchaeaque*. Ovid. X. Metam. 309.

Thura ferat, floresque alios Panchaïa tellus.

Virgil. in Culice v. 86.

——— *illi Panchaïa thura*
Floribus agreſtes herbae variantibus adſunt.

ſic utroque loco ſcripti. pro *turgent* etiam perperam *ſurgunt* vulgati, quod praeceſſerat, idque alii jam viderunt. noſter Lib. II. de Rapt. 90. *omnis in herbas Turget humus*. Lucan. VI. 109. *nondum turgentibus altam In ſegetem culmis*, cum vetuſtis membranis. HEINS. vide ad Val. Flacc. II. 464.

95. *Nec ſicco frondeſcunt vimina coſto*] *ſicca* ſeptem ſcripti. Ovid. X. Met. 308.

Cinnamaque, coſtumque ſuam ſudataque ligno
Tura ferat. ita ibi quoque libri veteres. Lucan. Lib. IX. 917.

Et tamarix non laeta comis, Eoaque coſtus.

ſic *Achaemenia* & *Aſſyria nardus* Horatio. *nardus liquida* Ovidio III. Art. Am. 413. tres alii codices *caſto coſto*. pro *vimina*, *gramina* totidem libri, hoc eſt *germina*. ut Statius Epicedio Pileti Urſi Lib. II. Silv. VI. 88.

Cinnama & Aſſyrio manantes germine ſuccos.

ſic legendum. Qui *gramina* amomum interpretantur, vellem nos docuiſſent amomum herbam eſſe. unus praeterea *vulnera*, ut Epith. Pallad. 123.

Niliacus pingui deſudat vulnere cortex.

Caeterum pro *coſto* Gyrald. & Lucens. *acantho*. Virgilius certe Lib. II. Georg. 119. *balſama* & *acanthum* conjunxit, quae noſter reſpexiſſe viſus,

Et quid odorato referam ſudantia ligno
Balſamaque, & baccas ſemper frondentis acanthi.

ubi Scholiaſtes MS. Bibl. Leid. *Acanthi*] *de quo Gniſo ſcripſit, quod in ejus flore tincta veſtis acanthia dicitur.* quibus ſimilia apud Iſidorum in Etymologia habes. *vimen acanthi* idem Virgil. IV. Geogr. 123. dixit, quomodo hic noſter, *& flexi vimen acanthi.* Auctor carminis de Phoenice ſimiliter *olentis vimen acanthi.* apud Nemeſianum Eclog. II. *molli gremium compleret acantho.* ut veram lectionem hanc eſſe nullus dubitem. HEINS.

96. *Balſama ſuco*] MS. meus, *prorumpunt balſama rivo*, & inter lineas *ſucco*, quod mirandum eſt, cum in omnibus ejusdem aetatis MSS. vox ea unico *c* ſcribatur. DELR. *Balſama ligno* duo ſcripti, quomodo Ovidius *ſudataque ligno tura* & *ſudantia ligno Balſama* Virgilius, locis ſupra adductis. Virgilii locum ex Lib. II. Georg. manifeſte expreſſit noſter tam hic, quam Conſ. Olybr. & Prob. v. 252.

Sudent irriguae ſpirantia balſama venae.

Lucenſis tamen Gyrald. Iſingr. prim. Vatican. & ſedecim alii *rivo*, quorum auctoritas magni apud me ponderis. noſter Conſ. Olybr. 221.

Cornua temporibus raucos ſudantia rivos.

quamvis alio ſenſu. vulgati etiam *ſucco* non male, ut apud Silium III. 310. *ſucco nobilis arbor.* & apud Statium *Aſſyrio manantes germine ſucci.* Ne quid diſſimulem tamen, prima lectio omnium optima videtur, ut ξυλοβάλσαμον intelligat. *corticem* vocat noſter Epithalamio Palladii. *virgam* Statius Propempt. Metii Celeris III. Silv. II. 131.

Candida felices ſudent opobalſama virgae.

ſurculum Prudentius, *Illic & gracili balſama ſurculo*

De-

Quo poſtquam dilapſus Amor, longasque peregit
Penna vias; alacer, paſſuque ſuperbior intrat.
Caeſariem tunc forte Venus ſubnixa coruſco
Fingebat ſolio. dextra laevaque ſorores
Stabant Idaliae. largos haec nectaris imbres
Inrigat: haec morſu numeroſi dentis eburno
Multifidum diſcrimen arat: ſed tertia retro
Dat varios nexus, & juſto dividit orbes
Ordine, neglectam partem ſtudioſa relinquens.
Plus error decuit: ſpeculi nec vultus egebat
Judicio. ſimilis tecto monſtratur in omni,
Et rapitur, quocumque videt. dum ſingula cernit,
Seque probat, nati venientis conſpicit umbram;
Ambroſioque ſinu puerum conplexa ferocem,

Quid

Deſudata fluunt. Truncum Seneca, Martialis, Auſonius: ut ad Statium Cl. Gronovius jam monuit. Servius ad ſuperiorem Virgilii locum II. Georg. *Balſamum eſt arbor ipſa. Opobalſamum ſuccus collectus ex arbore. nam ὀπὸς dicitur ſuccus, τὸ ξύλον lignum.* ſic illa partim ex antiquis libris, partim ex Iſidoro legenda. Caeterum τὸ *prorepunt* optime τῷ *tarda* reſpondet, pro quo perperam ſcripti nonnullli & Raphelengius *prorumpunt*. etſi Feſtus Avienus Orbis deſcriptione

——— tellus hic ſemper fragrat odoro
Ceſpite. prorumpit lacbrymoſo ſtipite myrrha,
Myrrha furor quondam Cinyreius. hic ladani vim
Vellera deſudant.

ita locus ille ex veſtigiis veteris libri conſtituendus, niſi & illic *prorepit* placet reponi. *Guttatim ſtillare* Scholiaſtes Juvenalis MS. dixit ad Sat. II. *Opobalſama, liquor balſami. Eſt enim quoddam genus virgulti, cui cortex inciditur, & de cavernis inciſae corticis liquor balſami ſtillat guttatim.* unde & *ſudandi* verbo ſcriptores plerumque utuntur, ut ex locis jam prolatis quodammodo liquet. HEINS. *praeſudant* Junian. a m. prim. *prorumpunt* Wolf. *prorepunt* primae editiones.

97. *Dilapſus*] *delapſus* Raphel. & MS. Pulmanni. neſcio an male; per coelum enim volans advenit ex alto.

99. *Caeſariem*] Poſtquam Scaliger Lib. V. Poët. contulit Apollonii verſus cum Homericis ex XII. Iliad. Apollonius inquit, ut palmam de Homero tulit, ita de eo Claudianus: quae cum perpenderimus, noſtros nullis numeris nullisque apparatibus cedere Graecorum inventioni conſtabit. CLAVER. de muliebri coma dici *caeſariem* hic probat Barthius, & de Conſ. Olybr. 85.

100. *Fingebat*] *Pectebat* Oxon. a m. prim. male, vid. ad Phaedr. II. fab. 2. vide tamen ſupr. vs. 19. BURM.

Sorores] Jovis ex Eurynome, Oceani gnata, filiae Gratiae: Venus autem ex mari orta fingitur. DELR.

103. *Multifidum*] *Multimodum* Oxon. Wolf. Lovan. edd. Vicet. & Parm. eadem varietas II. de Rapt. 15. qui locus cum hoc conferendus. & ita laudat Pius ad Lucret. III. 869. de diſcrimine vid. ad Ovid. II. Art. 303. *diſcrimen erat* vitioſe Vicet. BURM.

104. *Orbes*] *orbem* Junian.

105. *Studioſa relinquens*] *relinquit* tert. Vaticanus & ſeptem alii. prim. Vatic. cum duobus aliis *reliquit. relinqui* legendum puto, eleganti Graeciſmo. HEINS.

107. *Judicio*] ſic Martialis IX. 17. *Conſilium formae ſpeculum.* CLAVER.

108. *Quodcumque*] Ita vetus liber; ſed Scaligeri ſenioris conjectura praevalet mea ſententia. ille enim *quocumque*. ſed ſi tanta eſt Veneris pulchritudo, ut etiam inanima rapiat, prior lectio manere debuit. *Parietes* ſane *geſtiunt* apud Cicer. CLAVER. *quocumque* Scaliger pater libris de Re Poëtica, Barthius, Aldus, & ſcripti meliores, non *quodcumque*. HEINS. *quicumque* Oxon. etiam non male: quicumque ſpectat, abripitur forma Veneris. *quacumque* alter Oxon. id eſt quacumque parte tecti. *quocumque* eſſet, quocumque genere lapidum, vel gemmarum, quae ſpeculi vicem praebent. ſed cum de ipſa Venere agatur, quae loco ſpeculi utebatur tecti ſui undecumque fulgentis ope, *rapitur* deberet capi de ejus imagine, quam lapides illi rapiunt quaſi, & reddunt iterum. ſimili fere ſenſu *vellera rapere Tyrios ſucos* dicit II. in Rufin. 208. neſcio quid praeferam. BURM.

111.

Quid tantum gavisus, ait? quae proelia sudas,
Inprobe? quis jacuit telis? iterumne Tonantem
Inter Sidonias cogis mugire juvencas?
An Titana domas? an pastoralia Lunam
Rursus in antra vocas? durum magnumque videris
Debellasse Deum. suspensus in oscula matris
Ille refert. Laetare, parens. inmane tropaeum
Retulimus. nostrum jam sentit Honorius arcum.
Scis Mariam, patremque ducem, qui cuspide Gallos
Italiamque fovet; nec te praeclara Serenae
Fama latet. propera. regalibus adnue votis.
Junge toros. gremio natum Cytherea removit:
Et crines festina ligat, peplumque fluentem
Adlevat, & blando spirantem numine ceston
Cingitur, inpulsos pluviis quo mitigat amnes,
Quo mare, quo ventos, irataque fulmina solvit.
Ut stetit ad litus, parvos adfatur alumnos:

Ec-

111. *Quid tantum gavisus, ait?*] *Quid gavisus ait tantum* Cod. Barth. ego malim, *Quid tantum gavisus ades? ait* satis intelligitur, & omitti solet, saepe intrusum a sciolis, ut mox ad vs. 127. videbimus. BURM.

112. *Iterumne Tonantem*] *iterumve* Wolff. in codice Vossiano margini adscriptum erat:

Mars calet igne meo, Neptunus flagrat in undis,
Pensa dedi Alcidae, feci mugire Tonantem,
Quamvis Liber erat, Bacchum servire coëgi.

quod Epigramma a Pithoeo editum pag. 2. in Catalect. ubi legitur, *Sol calet*, & alia diversa sunt, ut, si Deus vitam dederit, ad ipsa Catalecta videbimus. BURM

113. *Juvencas*] Hoc ait proper Taurum, quem Jupiter, Europes amore incensus, induit. DELR.

114. *Titana*] *Titona* Lovan. a m. prim. *an hic pastoria* Wolf.

115. *Antra*] Latmia saxa, deosculandi Endymionis ergo. DELR.

Durum] Opponi molli notat Barthius, sed eo sensu, quo Horatius Lib. IV. od. I. 6. *durum imperiis mollibus flectere.*

118. *Retulimus*] *Detulimus* Oxon. Leid. *sensit* Leid. edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Colin. Isingr. Gryph.

119. *Scis Mariam*] *Cis Mariam* Wolff.

121. *Fama latet*] an *Forma*. BURM.

Propera. regalibus adnue votis.] Concinnius legas, *propere regalibus annue votis.* proximo versu, *Junge torum*, non *toros*, prim. Vatic. & Pricaeanus. mox cave codices audias, in quorum plerisque *refovit* pro *removit*. Jam enim natum gremio Venus foverat, nunc fotum removet aliud actura. HEINS.

122. *Toros*] *choros* Oxon. Lovan. & ed. Vicet. *natum gremio* Junian. & Oxon.

Removit] Unus MS. cui Vicentini assentiuntur, *refovit*. DELR.

124. *Adlevat*] *colligit* Oxon. pro var. lect.

Ceston] Consule Homerum Il Ξ. DELR.

125. *Pluviis*] *fluviis* Voss. Lovan. Leid. Junian.

126. *Flumina solvit*] Ferri non potest haec lectio. *amnium* enim jam meminerat. Lege igitur *fulmina* cum Scaligero & duobus scriptis. nec aliter conjecerat in Electis Rubenius. *iracunda fulmina* apud Horatium. HEINS. Ante *flamina* conjecerat Heinsius, sed *venti* jam praecesserant. durius vero dictum *solvere fulmina*, & etiam *ventos* & *mare*: neque puto posse firmari illo Ovid. IX. 274. *neque adhuc Sthenelejus iras Solverat Eurystheus.* nam *iras solvere* facilius probet quis, quam *irata fulmina*. forte scripserit *mollit*, quod omnibus convenit. ut ita Idyll. V. v. 47. ea verba in scriptis commutata videbis. vide & ad Ovid. II. ex Pont. IV. 89. sed relinquamus Claudiano suas sibi proprias locutiones. BURM.

127. *Parvis haec fatur alumnis*] Vaticanum primum secuti sumus. *parvos affatur alumnos* vulgati. Oiselianus *parvis affatur alumnos*. deinde pro *Heus quis*, *Ecquis* cum scriptis melioribus recte Raphelengius. HEINS. Ita apud Statium VII. 491. *Heus quis monstraverat hostem.* ubi MS. *ecquis*. & ita hic quoque, *Heu quis* vel *Et quis* Oxon. *Haec quis* Cod. Barthii. *Heu quis* Wolff. *Et quis* Oxon. & Leid.

Ecquis erit, pueri, vitreas qui lapſus in undas
Huc rapidum Tritona vocet, quo vecta per altum
Deferar? haud umquam tanto mihi venerit uſu.
Sacri, quos petimus, thalami. pernicius omnes
Quaerite, ſeu concha Libycum circumtonat aequor,
Aegaeas ſeu frangit aquas. quicumque repertum
Duxerit, aurata donabitur ille pharetra.
Dixerat; & ſparſa diverſi plebe feruntur
Exploratores. pelagi ſub fluctibus ibat
Carpathii Triton, obluctantemque petebat
Cymothoën. timet illa ferum, ſeſeque ſequenti
Subripit, & duris elabitur uda lacertis.
Heus! inquit ſpeculatus Amor: non veſtra ſub imis
Furta tegi potuere vadis. adcingere noſtram

Ve-

Leid. *parvos adfatur alumnos*, quod omnes editi & ſcripti praeferunt, reduximus. nam ſcriba codicis Vaticani, *dicens haec* vel *talia* deſiderari credebat. quum ſexcentis in locis hanc ellipſim inluſtraverint viri docti. vid. ad Vellej. Paterc. II. 92. & Suet. Aug. XLII. pauca addemus, ubi verbum *Adfatur* praecedit. ſic Virgil. II. Aeneid. 700.

Adfaturque Deos, & ſanctum numen adorat.

Jam jam nulla mora eſt. ſcilicet dicens *jam jam.* X. 332. *fidum Aeneas adfatur Achaten: Suggere tela mihi.* IV. Georg. 530. *namque ultro adfata timentem, Nate* &c. & ita paſſim alii. ſaepe occurrere *ita, ſic, bis dictis, bis verbis adfatur*, non ignoro, ſed non ſemper eodem modo loqui cogendi ſunt veteres poëtae. ſic corruperunt locum Ovidii VI. Faſtor. 503.

—— inde precando
Adfamur Veſtam, Quae loca prima tenes.

ſcilicet dicentes *Quae loca.* inſciti librarii nobis dederunt, *Dicimus o Veſta, quae.* ubi vide notas. Burm.

128. *Quo vecta*] Cur Venus, quae fere concha vehi ſolebat, hic Tritona elegerit, vide apud Broukh. ad Tibull. III. III. 34.

131. *Sacri, quos petimus, thalami.*] *magno mihi venerit uſu Sacris, quos petimus, thalamis*, Scaliger. quod Mediceus unus confirmare videtur, in quo *ſacros thalamos. ſacris thalamis* diſertim Oiſelianus. Heins.

132. *Circumtonat aequor*] *circumſonat* MS. Delr. *circumſonat* ſcripti quidam, quod nollem Raphelengius arripuiſſet. Lib. I. in Rufin. 272.

Spumat & eliſa montem circumtonat unda.

Ovid. I. Metam. 187. ex membranis:

Nunc mihi, qua totum Nereus circumtonat urbem,
Perdendum mortale genus.

Statius VII. Theb. 16. *raucae circumtonat ira Maleae.* Senec. Med. vs. 766. *tonuit inſanum mare.* & Hippol. vs. 1008. *tonuit ex alto mare.* ſic utroque loco ſcripti, non *tumuit.* Heins. vid. ad II. Rapt. 173.

133. *Aegeas*] MSS. & cum iis Vlcetini, *Ogygias*, hoc eſt mare Ogygiam alluens, quam incoluit Ἀτλάντος θυγάτηρ δολόεσσα καλυψώ. Delr. Prima editio, & ſcripti nonnulli *Ogygias*, Barthio damnatum. mox *diverſa parte* pro *plebe*, Raphelengius & multi ex noſtris. primus Vaticanus, *ſparſa diverſi plebe feruntur.* probe. nonnulli *ſparſi diverſa plebe*, vel *parte.* Heins. Primis editionibus Heinſius *Ogygias* ediderat, & ita Wolff. Oceanum dici vidimus ad Ovid. III Met. 713. Ogygem & Ogenem, qui hic deberet intelligi, ut per Libycum, mediterraneum. ſed *Aegaeas* praefero, quia mox *Carpathii* meminit, quod pars Aegaei maris. deinde *ſparſi diverſa parte*, ut Wolff. non diſplicet. *diverſa plebe* Oxon. Burm.

134. *Donabitur*] *dominabitur* Oxon. a m. pr. ita & infra variant codices v. 281. & Conſ. Olybr. 245.

136. *Exploratores pelagi*] Vulgo & diſtinguebantur haec perperam, & *Carpathiis* legebatur. nos ſex ſcriptos ſecuti ſumus. pro *ſequenti* fruſtra *petenti* Claverii codex & unus Mediceus, cum *petebat* jam praeceſſerit. Heins.

138. *Cymothoën*] *Tymothoën* Wolff.

Ferum] *feram* Oxon.

Sequenti] In codice *petenti*, quod & maluit Cujacius. verum ſibilus iſte habere videtur aliquid gratiae. Claver.

139 *Subripit*] *ſubtrahit* Patav. *unda lacertis* Wolff.

142.

Vecturus dominam. pretium non vile laboris
Cymothoën facilem, quae nunc detrectat, habebis.
Hac mercede veni. prorupit gurgite torvus
Semifer. undosi verrebant brachia crines.
Hispida tendebat bifido vestigia cornu,
Qua pristis conmissa viro. ter pectora movit.
Jam quarto Paphias tractu sulcabat arenas.
Umbratura Deam retro sinuatur in arcum
Bellua. tum vivo squalentia murice terga
Purpureis mollita rosis. hoc navigat ostro
Fulta Venus. niveae delibant aequora plantae.
Prosequitur volucrum late comitatus Amorum:
Tranquillumque choris quatitur mare. serta per omnem

Nep-

142. *Pretium non vile laboris*] Debet haec Ovidio Epist. XVIII. 163.

145. *Semifer*] *Semivir* Douza & Barth.

Undosi] *humosi* Cod. Barth. & Wolff.

Brachia] vetus liber *pectora*. DELR.

146. *Hispida tendebat*] Meus vetus liber *Aspera tentabat.* idem paulo post, *vibratura Deam.* & *Prosequitur votis late comitatus amantum.* quae cuncta, uno dicam verbo, rejicio. DELR. *Aspera* etiam plurimi scripti: *Aspera tendebat humido* Wolff. sed *Hispida frons* Conf. Olybr. 222. & sic saepe Poëtae hoc vocabulo utantur. vid. Val. Flacc. I. 613. Stat. XII. 679. noster de Rapt. I. 71. *temptabat* Oxon. *tendebat* Leid. & Lovan. sed *tendere vestigia* est intendere, ut *tendere iter*, *viam*, *fugam.* VI. Conf. Honor. 320. vel *tendebat* est pro extendebat, ut exierint pedes vel cauda ejus in cornu bifidum. BURM.

147. *Pristis*] *pistris* Jun. *pistrix* Oxon. duo. Leid. Vicet. Parm. Ald. & aliae edd. *per pectora* Parm. vitiose.

149. *Umbratura*] *Vibratura* Oxon. duo.

In arcum] Virg. III. Aen. *Portus ab Eoo fluctu curvatus in arcum.* CLAVER. *curvatur in arcum* Oxon. vid. Ovid. III. Met. 42.

151. *Toris*] Ita veteres codices; sed Mariangelo placet *rosis.* ego alterum malui. nam alibi Claud. *Surguntque toris majoribus herbae.* & Priscianus, *Herbarumque toris & gramine laeta virescunt.* CLAVER. Mariangelus Accursius Diatriba in Ovidii Metamorphoseis, *rosis* ex veteri libro legit, & secutus est Raphelengius. quomodo & in primo Vaticano, ac undecim aliis nostris praestantioris notae exstat. duo *comis.* vulgatam scripturam Claverius tuetur. *toros* pro *stratis* posuit, ut in Epigr. XX. 8. de equo Honorii,

Et Tyrio dignum terga rubere toro.

sic enim scripti plerique, non *croco. purpureum torum* Ovidius quoque dixit Epistola Oenones vs 88. Rosarum mentionem cum denuo faciat paulo post noster, primo Claverii sententiam probabam, nihil mutandum esse censentis. nunc aliter videtur. sic Epithalamio Palladii vs. 103. de Venere:

Floribus exstruitur currus: juga floribus halant:
Florea purpureas adnectunt frena columbas.

Idyll. V. vs. 29. de thalamo Veneris, *roseisque cubilia surgunt Floribus.* mox pro eo quod sequitur, *hoc navigat antro*, perperam idem Raphelengius cum scriptis nonnullis, *arcu.* quae vox paulo ante praecesserat. *hoc navigat alte* pro diversa lectione Oiselianus. Junianus & duo Florentini cum quinto Vaticano, *ostro.* qua lectione nihil verius. sic *ostrum* pro purpureo toro Princeps poëtarum non semel posuit. Omnia in nostro optime nunc se habent. Rosas instratas Tritonis tergo ostrini tori vicem Veneri praestitisse designat. quid potuit dici elegantius? *Fulta ostro*, ut bello Gildonico v. 327.

——— *castumque cubile*
Ingreditur Tyrio qua fultus Honorius ostro
Carpebat teneros Maria cum conjuge somnos.

ita enim & illic in optimis membranis scriptum offendi. tamen primus Vaticanus aliique non pauci *Pulchra Venus*, non *Fulta.* HEINS.

153. *Prosequitur volucrum*] Sic primae editiones & quinque scripti. *volucres amores* perpetuo epitheto poëtis dicuntur. exemplis nihil opus, quae obvia. vulgo *volucer. votis* sec. Vatic. HEINS. *Prosequitur votis volucer com.* Lovan. *votis* duo Oxon. Leid. Wolff. *tranquillisque* etiam Lovan.

154. *Per omnem Neptuni dispersa domum*] Non *omnes domos* prim. Vatic. & novem alii, & mox *Alternas* pro *Alternis* primae edd. ac scripti omnes, ut ad Statium Gronovius, cap. IX. HEINS.

155. *Cad-*

Neptuni disperſa domum. Cadmeïa ludit
Leucothoe, frenatque roſis delphina Palaemon.
Alternas violis Nereus interſerit algas.
Canitiem Glaucus ligat inmortalibus herbis.
Nec non & variis vectae Nereïdes ibant,
Audito rumore, feris. hanc piſce volutam
Sublevat, Oceani monſtrum Tarteſſia tigris:
Hanc timor Aegaei, rupturus fronte carinas,
Trux Aries. haec caeruleae ſuſpenſa leaenae
Innatat: haec viridem trahitur conplexa juvencum.
Certatimque novis onerant connubia donis.
Cingula Cymothoë, rarum Galatea monile,
Et gravibus Spatale baccis diadema ferebat
Intextum, rubro quas legerat ipſa profundo.
Mergit ſe ſubito, vellitque coralia Doto.
Vimen erat, dum ſtagna ſubit: proceſſerat undis:

155. *Cadmeïa*] Ino Cadmi filia, Seneca, *Nereidumque choris Cadmeia cingitur Ino.* DELR.

157. *Alternis*] Unus vetus liber, *alternas.* idem, *audito rumore*, ubi ceteri, *Tritone.* DELR.

Interſerit] *intexerat* Leid.

160. *Audito rumore*] Sic cum Schotto idem Gronovius in Obſervationibus, & Barthius curis ſecundis. nec aliter ſcripti omnes. VI. Conſ. Honor. 532.

Audito perfecta recens rumore Getarum.

ad rumorem ſeu murmur marinum referebat Gronovius, qui videndus Lib. II. Obſerv. cap. 17. vulgo *Tritone*. mox, *piſce voluto* prim. Vatic. & octo alii non contemnendae notae. Caeterum pro *Tarteſſia tigris* prim. Vatic. a manu ſecunda cum aliis viginti, *Carchеſia*. duo *Tarchеſia*. totidem *Carthеſia*. prim. Oxon. *Traceſia*. tert. Vatic. *Carcheïa*. ſec. Medic. *Tarcheïa*. forte *Carteïa*, quod fere idem. *Carteïa* enim *Tarteſſus* antiquis. vel poſſet & legi, *Carpeſia*. Adeantur notae noſtrae ad Met. XIV. Naſonis v. 416. HEINS. *Tarcheſia* Wolff. *volutam* explicarem, delapſam a piſce, quo ante vehebatur, ſublevat Tigris. BURM.

162. *Rapturus fronte carinas*] Vetus liber *rupturus*. DELR. Ita & Lucenſ. prim. Vatic. & alii plerique. quomodo & cum Raphelengio Barthius. quatuor *fracturus*, etiam non male. vulgo *rapturus*. mox *caerulea leaena* libri plurimi, ſed meliores *caeruleaea leaenae*. HEINS. *rupturus* Wolff.

165. *Ornant connubia donis*] Non *onerant*, quatuor membranae. ſed nihil mutandum, ut pluribus dicemus ad Val. Flacc. III. 9. mox *carum monile* pro *rarum* unus Petav. Ovid. Art. Am. III. 129.

Vos quoque non caris aures onerate lapillis.

Idem de Pactolo XI. Met. 88. *nec caris erat invidioſus arenis*. noſter Epiſt. II. ad Seren. 14. *rubri germina cara maris*. Pub. Syrus, *quo margarita cara, unibacca, Indica*. Mart. X. Epigr. 38. *Caris littoris Indici lapillis*. pro *Cymothoë* ſec. Vatic. & Helmaeſtad. *Cymodoce*. utrumque marinae Nymphae nomen apud Homerum. *Cymodoce* apud Maronem quoque IV. Georg. 338. occurrit. pro *Doto* plerique *Dote*; ſed perperam. pro *Spatale baccis*, Oiſelianus *Pigmea vacis*. prim. Vatic. a manu prima, *Pigmea bacis*. HEINS. *ſpalate* Junian. *fatale* Oxon. *Cymodoe* Wolf.

169. *Coralia*] Haec vero Graeca licentia propter vocales ancipites. Ovid. ſic & *Coralium*. Sidonius vero: *Lactea puniceo ſinuantur colla corallo.* Κοράλλιον Graece; ſed eſt & herbae ſpecies, quae Κοράλλια a colore rubro dicitur. Κουράλλιον vero Theophraſto eſt Corolium, pro Κοράλλιον, idque confirmat Euſtathius, quaſi ἐκ τῆς κόρης ἁλλόμενον dicatur a cruore, qui ex Gorgonis capite diſtillavit. CLAVER. vid. Heinſ. ad Ovid. IV. Met. 750. ubi *coraliia* legit.

Clotho] Ex Homero, Heſiodo, Virgilio, Valerio Flacco ſcribe *Doto*. DELR. *Doto* vetus liber, quod & firmat Colinaeus, alias *Clotho* ineptiſſime. Virg. *Nereïa Doto*. Val. Flacc. *Hanc Panope, Dotoque ſoror, jactataque fluctu Proſequitur nudis pariter Galatea lacertis*. Heſiodus, Δωτώτε Πρωτώτε CLAVER. *Lotho* Ald. *Dote* vel *Cote* Jun. *Dote* Leid. Wolff. *Clothe* Vicet. vid. ad Virgil. IX Aeneid. 102.

Gemma fuit, nuda Venerem cinxere caterva:
Plaudentesque ſimul tali cum voce ſequuntur.
  Hos Mariae cultus, haec munera noſtra, precamur,
Reginae Regina feras. dic talia numquam
Promeruiſſe Thetin, nec quum ſoror Amphitrite
Noſtro nupta Jovi: devotum ſentiat aequor,
Agnoſcat famulum virgo Stilichonia pontum.
Victricis nos ſpem patriae, claſſemque paternam
Veximus, ad triſtes quum tenderet ultor Achivos.
  Jam Ligurum terris ſpumantia pectora Triton
Adpulerat, laſſosque fretis extenderat orbes.
Continuo ſublime volans ad moenia Gallis

Con-

171. *Gemma fuit*] Idem tradit Plinius Lib. XXXII. cap. 11, & Ovid. IV. Met. DELR.

Nudae Venerem cinxere catervae] Unus MS. *nuda V. c. caterva*. idem, ubi ceteri, *voce ſequuntur*, habet, *feruntur*. DELR. *Nuda caterva* ſcripti plurimi. quinque *nuda corona*. quod placet. quomodo & prim. Vaticanus pro diverſa lectione. *texere* pro *cinxere* Helmaeſtad. HEINS. Ita *corona* & *caterva* confuſae IV. Conſ. Hon. 441. *texere* vero, ut & Wolf. habet, minus decet Venerem quam Dianam. apud Ovid. III. Met. 181. nuda enim Venus conſpici non verebatur, quare praetuli, *nuda Venerem cinxere corona*, vel *caterva*, ut edd. Vicet. & Parm. BURM.

179. *Attritis cum tenderet ultor Achivis*] Ita Lucens. Gyrald. prim. Vatic. Oiſel. & quatuor alii. duo Florentini & Pricaeanus, *afflictis Achivis*. tert. Vatica. *a victis Achivis*. vulgo, *ad triſtes Achivos*. Amm. Marcell. Lib. XVII. *pari petulantia ruentes in agmina nobilium legionum Quados Sarmatis adjumenta ferentes attrivimus*. paulo ante pro, *Victrices nos ſaepe rates*, in quinque aut ſex ſcriptis, *Victricis nos ſpem patriae*. lege, *Victrices nos nempe rates*. nam τὸ *ſaepe* hic minus placet; niſi mavis, *Victricis nos veli ratis*. nam in primo Oxon. & Regio, *Victrices nos vela patris*. ſed alterum utique praeſtat. HEINS. *Victricis nos eſſe patris* Wolf. a m. prim. *Victricis nos ſaepe patriae* Leid. a m. prim. *ſaepe ratem* Id. a m. s. *Victricis non ſpem patriae* Lovan. quae lectio, ſi *nos* reponatur, ut in edit. Vicetina, non admodum diſplicet. ut unicam patriae ſpem in Stilichone victore repoſitam dicant. quum in altera lectione *rates* & *claſſem* ſit tautologia, & in *victrices rates*, quae obvia eſt locutio, facile librarius mutaverit elegantiorem *Victricis nos ſpem patriae*. Jam vero *ſpes* de ipſo homine, in quo ſpes ſita eſt, centies occurrit. Ita Hero apud Ovid. XIX. Epiſt. 150.

Corpus Leandri, ſpes mea, pendet aqua.

& ita paſſim. In ſequentibus innuit clades a Barbaris & Scythis inlatas Graeciae, de quibus ſaepe mentionem facit. vid. IV. Conſ. Hon. 459. & ſeqq. II. in Rufin. 187. & alibi. Has clades ultus eſt Stilichon. quare neque *adtritis Achivis* placet. non enim Graecia bello adtrita, ut proprietas ejus verbi poſtulat, ſed ſubita incurſione erat vexata, & deſolata, unde triſtitia maxima orta. quare *ad triſtes Achivos* repoſuimus, quos ſublevatum ibat Stilichon: & durum eſt ſimpliciter *tendebat*, non addito, quo tenderet. licet ſciam ita capi poſſe apud Maronem IV. Georg. 534. *Tu munera ſupplex Tende, petens pacem*. ubi vide quae diximus. facilior igitur & elegantior altera lectio, *ad triſtes quum tenderet ultor Achivos*, & eo facit lectio Voſſiani codicis, *ad teſtes contenderet ultor Achivos*. nam millies particula *cum* compoſito verbo adhaeſit, mutata in *con*. Interpres Regius hic eximie ineptit, reddens, quum vindex rediret, Graecis profligatis. quos ille ultus ſublevavit a ſtrage Barbarorum, qui Graeciam vaſtaverant. BURM.

181. *Pectora*] *litora* Jun. ſed tunc legendum eſſet *terras*, & *ſpumantia litora* per appoſitionem intelligenda. ſed *ſpumantia pectora*, quia undas ſecabat pectore, ut navis roſtro, unde ſpumae concitabantur. ut Virgil. I. Aeneid. 35. *ſpumas ſalis aere ruebant*, & ita paſſim. & hinc appellat *pectora*, ut navem. quare male idem Junianus *impuleratque*. *laſſos* etiam eadem figura, ut navis *feſſa* & *laſſa* poſt curſum longum dicitur, ut eodem Lib I. Aeneid. 168. *feſſas non vincula naves Ulla tenent*. & ita Ovid. III. Remed. 748. & alibi ſaepe. *extenderat*, ut ſolent laſſi, quum quieſcere volunt, membra extendere, ita ille a natatu. BURM.

182. *Volans*] *volant* Junian.

Ad moenia Gallis Condita lanigeris, ovis oſtentantia pellem] Notum eſt Gallis, dum in Inſubria condendae urbis fundamenta jacerent, mirificum porten-

Condita, lanigeri ſuis oſtentantia pellem,
Pervenit. adventu Veneris ſpiſſata recedunt
Nubila: clareſcunt puris Aquilonibus Alpes.
Laetitiae cauſſas ignorat dicere miles;
Laetaturque tamen. Mavortia ſigna rubeſcunt
Floribus, & ſubitis animantur frondibus haſtae.
Illa ſuum dictis adfatur talibus agmen:
Gradivum, noſtrae comites, arcete parumper;
Ut ſoli vacet aula mihi. procul igneus horror
Thoracum, gladioſque tegat vagina minaces.
Stent bellatrices aquilae, ſaevique dracones.
Fas ſit caſtra meis hodie ſuccumbere ſignis.
Tibia pro lituis, & pro clangore tubarum
Molle lyrae feſtumque canant. epulentur ad ipſas

Excu-

tentum oblatum, ſuem partim lana, partim ſetis tectum: quamobrem, licet omnes libri etiam MSS. in vulgatam illam lectionem conſentirent, tamen ex voce *ovis*, literam *o* tollens, ſic lego: *ad m. G. Condita lanigeri ſuis o. p.* quam conjecturam ſpero, ut ait Attius, probis probatam potius, quam multis fore, quos non moramur. Ceterum frequenter ex hac perverſa litterarum diſpoſitione foediſſime libros maculari, complures annotarunt. mihi unum exemplum ad fidem faciendam adduxiſſe ſuffecerit. magno bonarum literarum fructu paſſim M. Fabii Declamationum opus teritur; in eo, Declamatione ſcilicet CCLXX. cujus inſcriptio eſt, *Rapta e duabus geminis*, vulgo ita legitur: *Dicerem, Luctus confuderat (ſi liceret) dolor ſuadebat; ignoſceret iſtimet: nunc mihi neceſſarium conſilium praeſens injuria dedit.* haec verborum portenta ſic caſtiganda credo: *Si dicerem: luctus confuderat, liceret. dolor ſuadebat? ignoſceretis tamen nunc mihi &c.* quomodo, quae aenigmata plusquam Sphyngea fuerant, ſolis luce clariora redduntur. DELR. *Lanigeri ſuis* vetus codex. alii, *lanigeris ovis*, aut *lanigerae ſuis.* ſed prima lectio firmatur a Sidonio: *Urbs quae lanigero de ſue nomen habet*, hoc eſt Mediolanum. CLAVER. *Lanigeri ſuis* pro *Lanigeris ovis* primus reſtituit Baptiſta Pius ad Sidon. Lib. VI. Epiſtola ad Voluſianum. confirmant optimus Vaticanus & excerpta Pomponiana. Florent. S. Marci *lanigerae ſuis*, ut Raphelengius; ſed non opus. Videndus hoc loco Barthius, qui illa Sidonii quoque de Mediolano protulit,

Et quae lanigero de ſue nomen habet.

paulo ante pro *Ligurum terris*, tertius Vaticanus *campis.* pro *laſſoſque fretis*, prim. Vatic. Palat. prim. Med. & quatuor alii *frequens. ſequens* Pricaeanus. HEINS. *lanigerae* Dempſter. de Etrur. Regali Lib. II. 49. ſed *ſus* maſculino genere Ovidio, Phaedro & aliis paſſim ponitur. *lanigeris ovis* Wolf.

184. *Spiſſata recedunt*] *pulſata* Lucenſ. Iſingr. prim. Vatic. & multi alii. pro *puris Aquilonibus* Pricaeanus *nudis.* puto pro *ſudis.* pro *clareſcunt Alpes* in multis veterum *rareſcunt imbres.* HEINS. *rareſcunt* Wolf. Nihil in his mutandum; nam τῷ *ſpiſſata* reſpondet *clareſcunt*, id eſt conſpicui fieri incipiunt, recedentibus nubilis denſis, ita *ſpiſſa nubes* Ovid. I. Amor. XIII. 30. *puri* Aquilones dicti ſereni, ut *clarus Aquilo* Virg. I. Georg. 459. vid. ad Val. Flacc. II. 56. & Grat. Cyneg. 55. *rareſcunt puris Aquilonibus imbres* Lovan. & edd. Vicet. & Parm. BURM.

186. *Dicere*] *diſcere* Oxon. *ignorat* poſitum pro neſcit, nec opus hic commento Barthii, quaſi eſſet tranſpoſitio verborum, pro dicit ſe ignorare. BURM.

189. *Dictis*] *verbis* Leid.

190. *Gradivum noſtri comites*] *noſtrae* ſec. Vatican. ſic de Venere Epithalamio Celerinae v. 8. *Idaliae juxta famulae.* ſupra hoc ipſo poëmate 100. *dextra laevaque ſorores Stabant Idaliae.* HEINS. Illud *noſtri* vitioſum, & *noſtrae* languet. erigeretur ſententia, ſi liceret corrigere *Gradivum (noſtis) comites arcete parumper*, quaſi dubitaret an adulterum recte noviſſent. BURM.

192. *Tegat*] *terat* Wolf.

196. *Molle lyrae feſtumque canant*] *fauſtumque* Lucenſ. Gyrald. aliique nonnulli cum Gudianis Schedis. & ſic ex ſuis Schottus II. Obſerv. 55. probe. *fauſti juvenum plauſus* Epithal. Celerinae v. 22. Lib. II. de Rapt. 347.

Et fauſtas alio ſuccendunt lumine taedas.

pro vulgata tamen ſtant primus Vaticanus & potior reliquorum pars. pro *ſpirent crateres* quintus Vaticanus *ſpument.* quod placeret, ſi ab aliis libris con-

Excubias. mediis spirent crateres in armis.
Laxet terribiles majestas regia fastus,
Et sociam plebem non indignata potestas
Confundat turbae proceres. solvantur habenis
Gaudia: nec leges pudeat ridere severas.
Tu festas, Hymenaee, faces; tu, Gratia, flores
Elige; tu geminas, Concordia, necte coronas.
Vos, pennata cohors, quocumque vocaverit usus,

Di-

confirmaretur, sed *spirare* pro *spumare* positum videtur. HEINS. *faustum* etiam Wolf. *faustus* & *festus* passim commutantur. vid. ad Ovid. VI. Met. 448. sed hic *festum* retineo, quod proprie nuptiis convenit. nam & *faustum canere* in bello fas erat. sic Ovid. V. Met. 3. *nec conjugialia festa Qui canat, est clamor.* sic mox v. 202. *festae faces*, ut in ipso loco ex Lib. II. de Rapt. 347. *festas taedas* edidit Heinsius. *festum carmen* Lib. III. de laud. Stilich. 24. & similia passim obvia. deinde *epulemur* Oxon. & Regius, quod nec absurdum, ut ipsa Venus cum comitatu intelligatur. *spirant* habet Oxon. male. *spirare* vero absolute poni solet, ut *vada non spirant* Virgil. X. Aeneid. 291. & *freta spirantia* I. Georg. 327. *thymbra spirans* IV. Georg. 31. *flamma spirat* Ovid. VIII. Met. 356. male de copia vini explicat Barthius. qui tamen ipse ad Nemes. Eclog. II. 46. *nec laurus spirat odores*, verbum hoc recte explicat, & *spiritum* pro odore sumi docuit. *Crateres* vero *spirant*, ubi fragrat vinum & odorem spargit. & hinc *flos vini*, qui anus naribus objectus apud Plaut. Curcul. I. II. Heinsius olim legebat, *spirent crateras*, ut τῷ *epulentur*, scilicet *milites*, conveniat. ut Lib. II. in Stilich. 340. *Minervam spirat opus*. BURM.

198. *Terribiles*] *Terribilis* ed. Vicetin. pro *Laxet*, *Ignet* Voss. a m. pr.

200. *Confundant*] Ex veteri libro reponi debere *Confundat*, judico. DELR. *Confundit* etiam Lovan. & Schottus d. l. & edd. primae usque ad Raphelengianam. *potestas* hic de Imperatore sumi debet, qui ad nuptias proceres cum plebe vocat. sic pro regno Horat. I. Sat. VI. 9. *ante potestatem Tulli.* noster saepe pro summo imperio utitur. BURM.

Solvantur habenis Gaudia] Qualis illa fuit libera coena Trimalchionis apud Petron. cap. XXVI.

202. *Tu, Gratia, flores Elige.*] Malim *I lege*, nam *legere flores* pro *carpere* dicebant. HEINS. *Collige* Moreti liber. olim maluerat Heinsius, *Selige*. ego nihil muto. ita VI. Conf. Hon. 370. *Electi candori equi.* supra vs. 12. *eligit ornatus.* Idyll. I. *eligit herbas.* *legere* huc non quadrat pro carpere. carptae enim jam erant, sed eligendae meliores ad coronam. BURM.

203. *Tu geminas, Concordia, necte coronas*] Vir ingenio & eruditione florens Marcklandus ad Stat. I. Sylv. II. 240. legebat, *catenas*. similis certe diversitas est apud Ovid. XI. Met. 91. sed tamen sine ope ullius codicis talia tentare mihi periculosum videtur. rogat, quid Concordia cum coronis? quae Gratiarum partes? sed manifeste flores distinguit singulos & solutos a coronis. illos Gratia eligere debet, Concordia inde duas coronas nupturis nectere. idem posset rogare, quid Suadae cum coronis apud Coluthum, quem adducit Delrio ad Senec. Med. v. 1.

Καὶ στέφος ἀσκήσασα γαμήλιον ἤλυθε Πειθώ.

Poëtis, credo, licet officia illa nuptialia nunc huic, nunc illi Deae, dare. nonne Junoni hoc alii tribuunt, cui *vincla jugalia curae* apud Virgil. IV. Aeneid. 59. ubi Taubmannus notat in vico Jugario fuisse aram Jugae Junonis, ubi vinculis nubentes jungebantur. cur Veneri saepe hanc provinciam dant alii, ut Homerus in Nuptiis Andromaches Iliad. X. ut notat Paschalius de Coronis II. 16. ubi plura videbis. & cap. seq. de coronis nuptialibus, quae benigna satis est materia. In loco Statii, quem ante oculos fuisse Claudiano censet vir acutissimus, nescio an de catenis vel vinculis his agatur, licet Concordiae mentio hoc suadere videatur. certe Heinsius legebat,

——— *dat Juno verenda*
Cingula; & insigni geminat Concordia nodo.

ut *verenda* jungatur τῷ *cingula*, non sit Junonis epitheton. zonam dat Juno, quam debebat deinde solvere novus maritus, ut notum: illam geminabat, vel duplicabat insigni nodo. quia vero molesta videtur illa vox *geminat*, an non liceret scribere *gemmat*, ut insignis ille nodus adpareret fulgore gemmae. *gemma* & *gemina* facile & saepe confusa a librariis, ut apud Ovid. I. Amor. II. 41. ubi vid. Heins. & apud Statium I. Silv. I. I. & mox vs. 214. & alibi. sive ergo coronam, sive zonam, sive caestum intelligas apud Statium per *vincula*, Concordia nodo gemmato illa insignivit. ut illa *cingula Parthica* Lib. II. de Rapt. 94. gemmis variata. & ita noster & alii poëtae passim. Huic vero loco *catenae* illae minus accommodae, sed duae coronae ex floribus a Gratiis electis, nectuntur a Concordia sponso & sponsae. BURM.

204. *Vos pennata cohos, quocumque vocaverit usus*]

Scri-

Divisa properate manu: neu marceat ulla
Segnities. alii funalibus ordine ductis
Plurima venturae suspendite lumina nocti.
Hi nostra nitidos postes obducere myrto
Contendant, pars nectareis adspergite tecta
Fontibus, & flamma lucos adolete Sabaeos.
Pars infecta croco velamina lutea Serum
Pandite, Sidoniasque solo prosternite vestes.
Ast alii thalamum docto conponite textu.
Stamine gemmato, picturatisque columnis
Aedificetur apex: qualem non Lydia dives
Erexit Pelopi: nec quem struxere Lyaeo
Indorum spoliis & opaco palmite Bacchae.
Illic exuvias omnes cumulate parentum:
Quidquid avus senior Mauro vel Saxone victis,
Quidquid ab innumeris, socio Stilichone tremendus,
Quaesivit genitor bellis: quodcumque Gelonus
Armeniusve dedit: quantum crinita sagittis
Adtulit extremo Meroë circumflua Nilo:
Misit Achaemenio quidquid de Tigride Medus,
Quum supplex emeret Romanam Parthia pacem.
Nobilibus gazis opibusque cubilia surgant
Barbaricis: omnes thalamo conferte triumphos.

Sic

Scribendum, *quo quemque vocaverit usus.* aliter tamen libri. Epithalamio Palladii v. 10.

Pennati passim pueri, quo quemque vocavit
Umbra, jacent. HEINS. *pinnata* Oxon.

205. *Neu marceat ulla Segnities*] Nove dictum, quum vulgo homines marcere segnitie dicantur. ut *amor deside cura marcet* laud. Seren. 226. itaque dicendum foret, *nec marceat ullus segnitie.* sed hoc sine hiatu invenusto non patitur lex carminis. sit ergo hoc Claudiano singulare. similia vide apud Barth. ad vs. 101. BURM.

207. *Venturae*] *sacratae s. nubila nocti* Oxon. *felici suspendite* Voss. a m. pr. *funalia* Interpres Regius candelabra reddit, sed tu vide Barthium. & lychnos ex laquearibus pendentes intelligi patet ex τῷ *suspensa. fugacibus* erat in Wolff. BURM.

208. *Hi*] *Hic* Wolff.

210. *Fontibus*] Tres, *Floribus.* forte, *Roribus.* Pricaeanus, *Fluctibus.* mox *adspergite* & *adolete* meliores scripti, non *adspergere* & *adolere*, quos inter & primus Vaticanus. HEINS. Schottus Lib. II. Obs. 55. *Contendat p. n. conspergere. frondibus* Wolff. a m. prim.

212. *Prosternite vestes*] *Praesternite* frustra Raphelengius contra scriptos. HEINS. vid. VI. Cons. Honor. 468.

213. *Docto*] *docte* lib. Barth. *ducto* Voss. a m. pr. vid. ad Val. Flacc. I. 122.

214. *Gemmato*] *ter gemino* Voss. a m. s. Leid. & Oxon.

220. *Ab innumeris*] *in innumeris* Jun. a m. s.

221. *Quodcumque*] *quaecumque* Vicetin. Ald. & alii olim editi.

222. *Armeniusve*] *Armeniusque* Oxon.

Crinita sagittis] De his postea leges: *Et gens compositis crinem velata sagittis.* DELR. *sagittas* prior Moreti. HEINS. *crinata sagittis* Lovan. *quidquid crinita* Oxon.

227. *Thalamo*] *thalamis* Voss.

Triumphos] id est ex praeda in triumphis lata. ita Florus II. 2. *classem triumpho gravem.* & mox *triumphus periit naufragio.* BURM.

Sic ait: & Sponſae petit inproviſa penates.
Illa autem, ſecura tori, taedasque parari
Neſcia, divinae fruitur ſermone parentis,
Maternosque bibit mores: exemplaque diſcit
Priſca pudicitiae. Latios nec volvere libros
Deſinit aut Grajos, ipſa genetrice magiſtra;
Maeonius quaecumque ſenex, aut Thracius Orpheus,
Aut Mitylenaeo modulatur pectine Sappho.
Sic Triviam Latona monet: ſic mitis in antro
Mnemoſyne docili tradit praecepta Thaliae.
Quum procul augeri nitor, & jucundior aër
Adtonitam luſtrare domum, ſundique comarum
Gratus odor. mox vera fides, numenque refulſit.
Cunctatur ſtupefacta Venus. nunc ora puellae,
Nunc flavam niveo miratur vertice matrem.
Haec modo creſcenti, plenae par altera Lunae.
Adſurgit ceu forte minor ſub matre virenti
Laurus, & ingentes ramos, olimque futuras
Promittit jam parva comas: vel flore ſub uno
Ceu geminae Paeſtana roſae per jugera regnant.
Haec largo matura die, ſaturataque vernis
Roribus indulget ſpatio: latet altera nodo,

Nec

228. *Sponſae petit*] *ſponte* Leid. Wolff.

229. *Tori*] *chori* Vicetin. tu ſupr.

236. *Monet*] *movet* Jun. & Leid.

237. *Mnemoſyne*] Haec a Jove, ſerpentis ſpecie occultato, ut tradit Sidonius, ſubacta, novem Muſas peperit, Idque ab Orpheo, Heſiodo, Alcandro, Eumylo, atque Solone proditum eſt, teſte Clemente Στρωμ. Lib. VI. rationem fictionis in Heſiodicis enarrationibus tradit Proclus Diadochus. DELR. *Neumaſie* Oxon. *Hemnonie* Leid. *Nemoſine* Vicetin. *Mater caſta piae tradit* Oxon. in voce *mitis* latère nomen montis ſuſpicabatur Barthius.

238. *Jucundior*] *jocundior* Lovan. & edd. Ald. & aliae. *luſtrare* pro *inluſtrare*. vid. ad Grat. Cyneg. 221.

240. *Numenque refulſit*] *lumenque* prim. Vatic. aliique multi, ut & paulo poſt, *Haec nova creſcenti*, non *modo*. neutrum placet. HEINS.

242. *Nunc flavam niveo miratur vertice matrem*] Palatinus, *nec flavam prae ſe ferat*. Scribendum opinor, *rutilo vertice*. Adeantur, quae curis ſecundis ad Naſonem notamus. Met. V. vs. 440. *Rutili* enim capilli flavi dicti. Barthius curis ſecundis in hoc loco valde aeſtuavit, dum corrigit:

——— *nunc ora puellae*
Flammea, nunc niveo miratur vertice matrem.

Lucanus X. 129.

—— *pars tam flavos gerit altera crines,*
Ut nullis Rheni Caeſar ſe dicat in arvis,
Tam rutilas vidiſſe comas. HEINS. *vertice crinem* Junianus. forte:

Nunc gnavam niveo miratur vertice matrem.

vide de hac voce Heinſium ad Ovid. V. Triſt. III. 37. vel *flavam nitido*. certe *flavam niveo vertice* jungi vix concoquo, cum *niveus vertex* jam caneſcentes matris comas indicet. Interpres Regius *micantem*, reddidit, neſcio qua auctoritate. praeterea niveo illi vertici non convenit comparatio *lauri virentis*. quare ibi legerem, *vigenti*. mater adhuc plena vigoris, licet jam caneſcere incipiat. videant acutiores. haerent enim hic interpretes. ſcio quidem viridem ſenectutem dici, ut ita lauro virenti comparetur Mariae mater, ſed alterum praeſtare putem. BURM.

243. *Haec modo*] *Haec nova* Colin.

246. *Promittit*] *permittat* Junian.

247. *Paeſtana*] *Paeſſana* Wolff.

249. *Roribus*] *Floribus* Oxon. *jacet altera* Junian.

252.

Nec teneris audet foliis admittere ſoles.
Adſtitit, & blande Mariam Cytherea ſalutat.
Salve, ſidereae proles auguſta Serenae,
Magnorum ſoboles Regum, pariturаque Reges.
Te propter Paphias ſedes Cyprumque reliqui,
Te propter libuit tantos explere labores,
Et tantum tranaſſe maris: ne vilior ultra
Privatos paterere lares: neu tempore longo
Dilatos juvenis nutriret Honorius ignes.
Accipe fortunam generis: diadema reſume,
Quod tribuas natis, & in haec penetralia rurſus
Unde parens progreſſa, redi. fac nulla ſubeſſe
Vincula cognatae: quamvis aliena fuiſſes
Principibus, regnum poteras hoc ore mereri.
Quae propior ſceptris facies? quis dignior aula
Vultus erat? non labra roſae, non colla pruinae,
Non crines aequant violae, non lumina flammae.
Quam juncto leviter ſeſe diſcrimine confert

Um-

252. *Sidereae*] *divinae* explicat Barthius; ſed ad pulchritudinis laudem referendum, quam praedicare Veneri magis convenit. vid. ad Valer. Flacc. V. 467. & ipſum Barth. ad Feſcenn. pr. BURM.

254. *Te propter*] Hi duo verſus in veteri meo libro alio leguntior ordine, ut qui in excuſis praecedit, in eo ſubſequatur. DELR. vid. Virgil. IV. Aeneid. 320.

Paphias ſedes] Non *aedes* prim. Vatic. & ſedecim alii. & *paterere* mox pro *patiare* iidem. *Cypron* Oiſelianus, pro *Cyprum*. HEINS. contra *aedes* tuetur Heinſius ad Lib. I. de Rapt. 201. ſed de Venere Ovid. X. Met. 229. ut in ſcriptis:

Ipſa ſuas ſedes, Ophiuſiaque arva parabat
Deſerere alma Venus. ubi vide quae diximus. Virgil. I. Aeneid. 681.

Aut ſuper Idalium ſacrata ſede recondam.

Phaſias aedes Wolff. BURM.

255. *Tantos explere labores*] *Tantum complere laboris* unus Mediceus. quod elegantius. ſuperiori verſu *relinqui* prior Leidenſis & Rottendorph. ut ſequentibus haec connectantur. HEINS. *tantos libuit* Junian. *licuit tantos* Oxon. imitari videtur Statium Lib. I. Silv. II. 41. ubi in veteri editione *licuit*, ſed lege:

Hunc propter libuit Piſaea lege trementem
Currere. vid. ad Lucan. VI. 118. BURM.

256. *Tranaſſe*] *transnare* Junian. *transmaſſe* reliqui cum olim editis. *neu vilior* Jun. Wolff. *nec* Oxon.

258. *Nutriret*] *differret* Oxon. pro varia lectione.

259. *Accipe fortunam generis*] Editiones priſcae aliter diſtinguunt. *Accipe fortunam: generis* &c. ſed licet aliter diſtinguas, an haec Mariae decenter dicantur, dubito, quaſi inferiorem eam agnoſceret genere auguſto, ut nunc acciperet demum fortunam generis. ſi ut *reſume diadema* dixit, ita *recipe* dixiſſet, tolerabile foret. forte ſcripſerit multo rotundiori & elegantiori ſenſu:

Auſpice fortuna generis, diadema reſume,
Quod tribuas natis.

aſpice primo ſcriptum erat, & quia hoc centies cum *accipe* permutatur, hinc & *fortunam* pro *fortuna* repoſuerunt. eodem modo IV. Conſ. Honor. 610. *aſpice* ſcripſerant pro *auſpice* librarii. *Auſpices* vero nuptiis adhibitos nihil opus probari, & ut hic Fortuna generis felicibus, ita Megaera *auſpex* infauſtis nuptiis I. in Rufin. 83. BURM.

261. *Redi*] *veni* Oxon.

Nulla ſubeſſe vincula cognatae] *ſubiſſe* pro diverſa lectione quartus Vaticanus, ut Bell. Gildon. 366. *ſubitae collo ſubiere catenae.* HEINS.

264. *Propior*] *proprior* Oxon.

Sceptris] Vetus liber *regnis*. DELR.

265. *Vultus erit*] Lego *erat* cum tribus ſcriptis: mox *aequent* malo. HEINS.

267. *Vincto*] Vetus liber *juncto*: praeclare. DELR. Quidam libri *juncti* vel *vincti*. *juncti* placebat Barthio. alter Moreti, *jugi*. ut *jugis aquae fons*, & *pu-*

tei

Umbra ſupercilii! miſcet quam juſta ruborem
Temperies! nimio nec ſanguine candor abundat.
Aurorae vincis digitos, humerosque Dianae.
Ipſam jam ſuperas matrem. ſi Bacchus amator
Dotali potuit coelum ſignare Corona,
Cur nullis virgo redimitur pulchrior aſtris?
Jam tibi molitur ſtellantia ſerta Bootes,
Inque decus Mariae jam ſidera parturit aether.
I digno nectenda viro, tantique per orbem
Conſors imperii! jam te venerabitur Hiſter.
Nomen adorabunt populi. jam Rhenus & Albis
Serviet: in medios ibis Regina Sygambros.
Quid numerem gentes, Atlanteosque receſſus
Oceani? toto pariter dotabere mundo.
Dixit; & ornatus, dederant quos nuper ovantes
Nereïdes, collo membrisque micantibus aptat.
Ipſa caput diſtinguit acu, ſubſtringit amictus:
Flammea virgineis accommodat ipſa capillis.

Ante

tei perennes jugis aquae apud Horatium. Martial. Lib. IX. Epigr. 26.

Appetitur poſito jugis oliva lupo.

ita duo codices antiquiſſimi Vaticanus ac Puteaneus. vulgo, *vilis*. Gloſſae Stephani, *Jugis*, διηνεκής. ſic *juge triennium* pro continuo dixit Eutropius. *juſto diſcrimine* Iſingrini codex, quod ferri non poteſt, quia *juſta temperies* ſequitur. nil temere mutarim. mox pro *pudorem* prim. & quart. Vaticanus pro diverſa lectione, *ruborem*, quomodo & Juninus, & unus ex Suſianis cum Aldo. placet. de ſuperciliis Petronius: *Supercilia usque ad malarum ſtructuram currentia, & rurſus confinio luminum poene permixta.* Ammiano Lib. XXIII. *juncta ſupercilia. caprinis oculis torvi, & ſuperciliis in ſemiorbiam ſpeciem curvatis junctisque.* Anacreon Od. XXVIII.

Τὸ μεσόφρυον δὲ μή μοι,
Διάκοπτε μήτε μίσγε.

quem locum egregie illuſtrant, quae ex Claudiano & Petronio jam attuli; nam Henricus Stephanus in ejus interpretatione multum aeſtuat. Ariſtenaetus Epiſtola prima primi libri: ὀφρύς τε μέλαινα, τὸ μέλαν ἄκρατον τὸ δὲ μεσόφρυον ἐμμέτρως τὰς ὀφρῦς διορίζει. HEINS. *vincto* Vicetin. Parm. Ald. *juncti* Wolff. hinc *confinia ſupercilii* Ovid. III. Art. Am. 201.

270. *Aurorae digitos*] Nam ait Anacreon Ῥοδοδάκτυλος μὲν Ἠώς. DELR. Anacreon ex Homero Ῥοδοδάκτυλος μὲν Ἠώς. Auſon. *Et roſeis manibus ſidera diſpulerat.* CLAVER.

271. *Amator*] *amorque* Oxon, a m. pr.

272. *Signare Corona*] *ditare* vel *donare* ſcripti multi. nil muta. VI. Conſ. Honor. 168.

——— *omnia luctus*
Argumenta ſui Titan ſignavit Olympo.

ſignire pro diverſa lectione prim. Vatican. forte pro *inſignire*. quartus Vaticanus itidem pro diverſa lectione, *redimire*. HEINS.

273. *Cur nullus*] *cur nullis* Oxon. a m. pr. *cum nullis* Wolff.

276. O *digno nectenda viro*] *I digno* Gyrald. & Lucenſ. probe. unus Medic. *In digno*, ut & Helmaeſtadienſis. HEINS.

278. *Populi*] Quinam populi? latet hic nomen proprium. quaerant, quibus idem videbitur. ego non reperi. an *Galli?* BURM.

279. *In medios ibis Regina Sygambros*] Statii imitationem notat Barthius, ſed utrique exemplum praebuit Naſo Epiſt. XVI. 331. *Ibis Dardanias ingens Regina per urbes.* BURM.

280. *Atlanteosque receſſus*] Malo *Atlanteique*. HEINS.

281. *Dotabere*] vetus liber, *dominabere*. DELR. *donabere* Leid. & Oxon. pro varia lectione. & marg. Iſingr. ſimilis varietas ſupr. vs. 134.

284. *Ipſa caput diſtinguit acu*] *conſtringit* Lucenſ. & quatuordecim alii. vulgata proba. mox pro *ſubſtrin-*

Ante fores jam pompa ſonat, pilentaque ſacram
Praeradiant ductura nurum. calet obvius ire
Jam Princeps, tardumque cupit diſcedere ſolem.
Nobilis haud aliter ſonipes, quem primus amoris
Sollicitavit odor, tumidus quatiensque decoras
Turbata cervice jubas, Pharſalia rura
Pervolat, & notos hinnitu flagitat amnes,
Naribus accenſis. mulcet fecunda magiſtros

Spes

ſtringit, unus Medic. *ſuccingit*. Heins. *conſtrinxit* Leid. *conſtringit* Wolf. Heinſius olim volebat, *ſubſtringit acu*, *ſuccingit amictus*. ut Lucanus Lib. III. 281. *ſubſtringens*, *Arimaſpe*, *comas*. & VI. 656.

Et coma vipereis ſubſtringitur horrida ſertis.

ſed aliud eſt *ſubſtringere*, aliud *diſtinguere acu*. ut ſupra *diſcrimen* vs. 103. Burm.

286. *Sacram*] *ſacra* omnes fere ſcripti, & edd. Vicet. Parm. Ald. & Colin. qui vitio operarum, credo, *pileatoque ſacra*.

288. *Tardumque*] *tantumque* Oxon. pro *diſcedere* malim *decedere* vid ad Ovid. IV. Met. 91. Burm.

289. *Nobilis*] Scaliger libro V. Poëtices, hanc comparationem longe feliciorem eſſe ait ea, quam Silius Lib. X. dure, neque volantibus numeris dedit, agnoſcitque in hoc Poëta normam Virgilianam. Claver. Ego hanc comparationem indignam & indecoram puto. Principes certe hodierni ſe cum libidine concitato & adhinniente equo conferri vix paterentur. praecipue ſi *priſcus odor* legatur, quod in ultima editione Heinſii, neſcio unde, habetur; quum *primus amoris* omnes, quos vidi, ſcripti & editi, etiam Heinſiani priores, exhibeant. certe magis adhuc indecorum foret, juvenem rudem, necdum maturum, comparare equo, quem ſollicitaret equae, cui olim admiſſus eſſet, odor priſcus. Hoc Darii equo rectius conveniret, ut narrant Hiſtorici, & praecipue Valer. Maxim. VII. III. Ext. I. confert has comparationes cum equo Homeri, Ennii, Virgilii, & Claudiani Columna ad Lib. II. Enn. p. 47. vid. Cerdam ad Virg. XI. Aen. 492. Burm.

291. *Curvata cervice jubas*] Lucens. *Turbata*. rectius. IV. Conſ. Honor. 548.

Turbantur phalerae: ſpumoſis morſibus aurum
Fumat.

Tholoſ. *Crinita*. pro *magiſtros*, *magiſtrum* Florent. & Ambroſ. unus. Heins. *Curvatas* Junian. pro *Pharſalia*, *Pharſalica* Voſſ.

292. *Hinnitu flagitat amnes*] *ignes* duodecim libri, quod & in quinque ſuis Andreas Schottus invenit. nihil muto tamen. appoſite Lucretius initio libri primi, v. 22.

Inde ferae pecudes perſultant pabula laeta,
Ignotos tranant amnes.

ubi de amore. & de equabus Virgil. III. Georg. 269.

Illas ducit amor trans Gargara, tranſque ſonantem
Aſcanium: ſuperant montes, & flumina tranant.

Idem ibidem de equis in Venerem ruentibus v. 253.

Non ſcopuli rupesque cavae, atque objecta retardant
Flumina.

Valer. Flacc. Lib. IV. 195.

Qualiter ignotis ſpumantem funditus amnem
Taurus agitus, qui primus init.

Statius Theb. VIII. 435.

Ac velut ignotum ſi quando armenta per amnem
Paſtor agit.

ſed cur *notos amnes*, cum primum incipiat amare? an *ignotosque*, ut apud Virgil. equi generoſi pullus III. Georg. 78.

Audet & ignoto ſeſe committere ponto.

Mazarinianus certe *atque novo*. Palatinus *toro*. pro *primus amoris odar*, in prim. Vatic. Oiſel. & quatuor aliis *priſcus*. quod ſi ſequimur, nihil difficultatis erit in *notis amnibus*. fortaſſis tamen legendum, *privus odor*. *motos* etiam *amnes*, quomodo *moti fluctus* apud Marorem. mox *Naribus accenſus* potior ſcriptorum pars, non *accenſis*. aliter tamen caſtigatiores. Heins. Preigius ad Lucret. I. 14. culpat Heinſium, ut metri ignarum, qui legerit in Lucretio, *ignotosque tranant amnes*. debuiſſet hanc editionem conſulere, antequam virum, ſi quis umquam, callentiſſimum metri accuſaret. praeterea ipſe non cepit Lucretium, qui neſcit, *quo lepore pecus* capiatur, cum vel Tiro viderit repetendum ἀπὸ τοῦ κοινοῦ *tuo*, ut ſit *capta lepore tuo* & *illecebris tuis*, & hoc verſus 29. docere potuiſſet. ceterum *noti amnes* potuerunt recte dici, licet equus primum incipiat amare, quia antea ad eos paſcua habuit, ſed nunc ex ſtabulis dimiſſus, quibus aliquamdui coercitus fuit, flagitat hinnitu prius ſibi nota flumina. vid. ad Phaedr. I. Fab. II. *totos hinnitu flagitat ignes* Barth. Lib. & Medic. *omnes* Vicet. *accenſus* Cod. Barth. ſed *accenſis* recte. ut IV. Conſ. Honor. 446. *igneſcunt patulae nares*. Burm.

293. *Accenſis*] Excuſi quidam cum veteri libro *accenſus*. Delr.

Spes gregis, & pulchro gaudent armenta marito.
Candidus interea positis exercitus armis
Exsultat socerum circa; nec signifer ullus,
Nec miles pluviae flores dispergere ritu
Cessat, purpureoque ducem perfundere nimbo.
Haec quoque velati lauro myrtoque canebant:
Dive parens, seu te conplectitur axis Olympi,
Seu colis Elysias, animarum praemia, valles,
En promissa tibi Stilichon jam vota peregit.
Jam gratae rediere vices. cunabula pensat:
Acceptum reddit thalamum: natoque reponit,
Quod dederas genitor. numquam te, sancte, pigebit
Judicii. nec te pietas suprema fefellit.
Dignus, quem legeres: dignus, cui pignora tanti
Principis, & rerum conmendarentur habenae.
Dicere nunc possem, quae proelia gesta sub Haemo,
Quaeque cruentarint fumantem Strymona pugnae.
Quam notus clipeo, quanta vi fulminet hostem,
Ni prohiberet Hymen. Quae tempestiva relatu

Nunc

Magistros] Ita omnes, quas vidi, editiones ante Heinsium, qui nec in scriptis varietatem ullam notavit. non *magistrum*. BURM.

295. *Candidus exercitus*] Ante IV. Conf. Honor. 567. dixerat *niveas cohortes*, quae scilicet in comitatu Principis. legimus vero Domitianum, cum videret generum fratris albatos etiam habere ministros, dixisse οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη. Sunt & albati milites apud Trebellium. CLAVER. male. agitur de exercitu. vid. Barth.

296. *Socerum juxta*] MSS. *socerum circa*. iidem: *ritu pluviae dispergere flores*, pro *pluviae flores dispergere ritu*. DELR. Non *juxta* sed *circa* libri. vidit Barthius. mox pro *ducem*, sex scripti *diem*, cum primo Vaticano. nihilo deterius. Nil immutandum tamen. Florus II. cap. VII. *quo certavere plausu! quid florum in Consulem profuderunt!* HEINS. *pluviae ritu disp. flores* Jun. & mox *diffundere nimbo* idem. *pluviae rore* Oxon. pro var. lect. mutuatur haec a Statio I. Silv. II. 21.

Floribus innumeris & olenti spargere nimbo.

ubi *thymbra* Gronovius. BURM.

300. *Dive parens*] *Dure* Junian. insulse.

301. *Seu colis*] *premis* prim. Vatic. & alii novem. HEINS. *Elysias sedes* duo libri.

302. *Promissa*] *praemissa* Junian.

303. *Gratae*] *jam ctae* Wolf.

Connubia pensat] *cunabula* Gyrald. & quatuordecim alii. recte. Educatus enim a Theodosio Stilichon. pro *Jam gratae rediere vices*, prim. Vatican. cum quinque aliis, *En gratae*. HEINS. & ita Ald. ed.

304. *Reponit*] *rependit* Lovan. non male. vid. ad Phaedr. Lib. III. Praefat. puto tamen ab interpretatione esse, nam *reponere* hoc fere sensu utitur Virgil. II. Georg. 202. & XII. Aeneid. 878. BURM.

305. *Quod dederat*] *dederas* Barthius. confirmant octo libri. HEINS.

307. *Dignus, quem legeres*] Non *cui leges* Lucens. prim. Vatic. & quindecim alii. diximus Conf. Manl. 147. pro *rerum habenae* prim. Vatic. & octo alii, *tantae habenae*. Junianus, *regni habenae*. HEINS.

309. *Dicere nunc possem*] Ita Gyrald. Lucens. & octo alii. bene. Bello Gildon. in oratione militum v. 491.

Quassatis cupio tellurem figere rostris.

poterat dixisse *cupimus*. Lib. II. in Rufin. 268. pari modo milites,

——— *jam formidata tyranni*
Tempestas subeunda mihi.

& v. 275. *Tu mihi dux semper, Stilichon.* eodem libro v. 387. exercitus,

Unde redi, nescis? patiarne audire satelles,
Qui leges aliis libertatemque reduxi.

HEINS. *Dicere nunc possent* Oxon. a m. pr. *Dicere possemus* Vicet. Parm. Ald. & alii vulgo.

310. *Cruentarint*] *cruentarunt* Junian.

312. *Quae tempestiva relatu*] Junian. *qui.* Mediceus, *quem.* Puto, *quin* vel *cui.* mox *consilii*, non *concilio*, tert. Vatic. HEINS. *qui consilio* Junian.

313.

Nunc canimus. quis consilio, quis juris & aequi
Nosse modum melior? quod semper diffidet, in te
Convenit: ingenio robur, prudentia forti.
Fronte quis aequali? quem sic Romana decerent
Culmina? sufficerent tantis quae pectora curis?
Stes licet in populo; clamat, quicumque videbit,
Hic est, hic Stilichon. sic se testatur & offert
Celsa potestatis species; non voce feroci,
Non alto simulata gradu, non inproba gestu.
Adfectant alii quidquid, fingique laborant,
Hoc donat Natura tibi. pudor emicat una,
Formosusque rigor: vultusque auctura verendos
Canities festina venit. consorte remota,
Contingunt gravitasque senî, viresque juventae.

Con

313. *Juris & aequi*] Locus elegans & valde subtilis, de eo, quod est medium inter *Jus* & *aequum*. *Jus* est, auctore Donato, quod omnia recta & inflexibilia erigit. *Aequitas* est, quae ex jure multum remittit. Est vero hic *κυβερνητικὴ σοφία*, ni fallor, quam vocat Justinianus. CLAVER. *Nosse modum* ex Lucano Lib. IX. 190. inlustrari potest.

314. *Diffidat*] MSS. assentior, in quibus *diffilit*. vulgati non constant sibi. DELR. *diffilit* etiam Oxon. duo Leid. & Lovan. pro varia lectione. *difilit* Vicet. Parm. *desidet* Colin. Gryph. Isingr. Pulman.

315. *Ingenio*] *ingenuo* Markland. ad Stat. II. Silv. VI. 48. sed nimis tenue videri potest, Stilichonem laudare, quod ingenuus fuerit, quod ipsi cum millibus aliis commune. BURM.

Prudentia] *patientia* Junian. forte, *prudentia cordi*, ut ingenio conveniat. cor enim sedes omnium adfectionum, unde metus, spes, consilium &c. poëtae deducunt. vid. Barth. ad Fescenn. 26. BURM.

216. *Aequali*] *aequalis* Junian. a m. prim.

Quem sic Romana] Poterat taceri hoc, o Claudiane, dum enim Stilichonem tuum plus nimio extollis, nascitur scrupulus, qui multos male habuit. nam, ut ait Poëta; *Non honor est, sed onus, species laesura ferentem*: haec nostro aevo usu venere. CLAVER. *quam* Lucens. ut ad frontem referatur. mox pro *clamat*, lego, *clamet*. prior Moreti, *clament quicumque videbunt*. HEINS. *quem sic Romana decorent* liber Barthii.

317. *Sufficerent*] *sufficient* Junian.

318. *Stes*] *Sis licet* Junian. *in populo* est in plebe, turba. vid. ad Phaedr. III. 9. & Hottom. ad Cicer. Divinat. 16. BURM.

319. *Hic est, hic Stilicho. sese testatur*] Ita prim. Vatic. & undecim alii cum Gudii schedis. vulgo. *Hic ille est Stilichon, sic te testatur*. sed tum rectius legas, *sic se testatur*. quomodo pro diversa lectione prim. Vatic. & sec. Medic. neque aliter Farnesianus. Virgil. VI. Aeneid. 792. *Hic vir, hic est*. notum illud Persii I Sat. 42. *Ac pulchrum est digito monstrari & dicier, Hic est*. pro *offert* alter Oxon. *effert*. HEINS. Eadem varietas VI. Cons. Honor. II. *quem mons Evandrius offert*. ubi in scriptis *effert*. de illis *hic hic est*, vel *hic ille est*, vid. ad Ovid. III. Amor. I. 20. & infr. I. In Eutrop. 66. BURM.

321. *Sic se*] Lequor meum MS. in quo *sese*. DELR. ita & Leid.

321. *Simulata*] *stimulata* Wolf.

323. *Hoc donat*] Ita scripti. mendose vulgo *Haec*. HEINS.

324. *Vultusque*] *vultus* Junian. *actura* Wolf.

325. *Canities*] Belli duces ac milites celerius canescunt propter insomniam, labores, & alia incommoda. quod in Gallis ducibus etiam locum habuit. Plinius in Panegyr. de Trajano, cui, *non sine quodam munere Deum festinatis senectutis insignibus ornata caesaries*. Domitianus forti animo se ferre dixit comam in adolescentia senescentem, quod sane ipsi contigit, dum contra montem Dacicum & Sarmatas periclitatur. CLAVER.

Consorte remota] Consideret hanc vocem lector. DELR. *Consorte remota*, id est aegritudine, tristitia, aut languore: nam *multa senem circumveniunt incommoda* Virgilius dixit: *subeunt morbi tristisque senectus*. Imo *senectus ipsa est morbus* Terentio. Miserabilis profecto est senectus ut plurimum, nam habet multas consortes, unde Senarius, *φοβοῦ τὸ γῆρας, οὐ γὰρ ἔρχεται μόνον*. CLAVER.

326. *Contingit*] MS. *contingant*. ego *contingunt*. 9. excusi *en sorte remota*. *Contingant gravitasque seni viresque juventae*. DELR. *Contingunt gravitasque seni* vera lectio, quam Aldus, Isingrini liber, ac non-

nulli

Utraque te cingit propriis insignibus aetas.
Ornatur Fortuna viro. non ulla nocendi
Tela, nec infecti jugulis civilibus enses.
Non odium terrore moves, nec frena resolvit
Gratia: diligimus pariter, pariterque timemus.
Ipse metus te noster amat. justissime legum
Arbiter, egregiae custos fidissime pacis,
Optime ductorum, fortunatissime patrum,
Plus jam, plus domino cuncti debere fatemur,
Quod gener est, invicte, tuus. vincire corona:
Insere te nostris, contemto jure, choreis.
Sic puer Eucherius superet virtute parentem:
Aurea sic videat similes Thermantia taedas:
Sic uterus crescat Mariae: sic natus in ostro
Parvus Honoriades genibus confidat avitis.

nulli ex nostris exhibent. vulgo, *Contingit senii gravitas.* prim. Vatic. *Contingit senio gravitas.* quomodo & alii nonnulli. vel *contingunt. seni* pro *senii* dixit, quod non intellectum a librariis loco mutando occasionem dedit. Ausonius Epist. 1. ad Patrem:

Pulchra juventa sibi senium sic jungit, ut aevum,
Quod prius est, maneat: quod modo, ut incipiat.
Et placuisse reor geminis aetatibus, ut se
Non festinato tempore utramque daret.

sic ista emendo. τὸ *consorte remota* ad canitiem referendum, quam senii consortem vocat. sic & Plinius in Paneg. *festinata senectutis insignia* canitiem dixerat, quae noster imitatus. Gyrald. prim. Vatic. & duodecim alii, *cum sorte remota.* sec. & tert. Vaticani, & octo praeterea cum Aldo, *consorte remoto.* quomodo & vir Celeberrimus Gaspar Gevartius censebat scribendum esse, ut Rufinus subintelligatur, qui tutor a Theodosio Magno datus Arcadio, ut Honorio Stilichon. sed mihi intempestiva prorsus Rufini mentio hic loci videtur. nec audiendus Claverius, qui *consortem* interpretabatur aegritudinem, tristitiam, languorem. frigide profecto. Pergamus videre veterem scripturam. *en sorte remota* Codex Isingrini. unus Vatic. *non sorte remota.* Barthius conjicit:

——— *cui sorte remota*
Contingunt senii gravitas viresque juventae.

Lege:

——— *cum sorte remotae*
Contingant senio gravitas viresque juventae.

sorte remotae praeter sortem & cursum naturae. vel quod malim, *consorsque remoti Contingit senii gravitas.* gravitas senectutis consors. fortasse rectius sit tamen *Contingunt senii gravitas.* pro *nocendi* paulo post *nocenti* malim. HEINS. Aldus *Contingit gravitasque senii.* *contingunt gravitas senii* Vicetin. *Contingant gravitasque seni* marg. Isingr. *Contingit gravitasque seni* Wolf. Ego explico, *consorte remoto*, id est omni, quicumque ejusdem sortis est vel fuit, in tali dignitate posito. nulli hoc contigit, ut gravitatem senii & vires juventae haberet, praeter tibi. si hoc non velit, fateor me non intelligere hunc locum. de usu τοῦ *remoto* vid. supr. vs. 42. BURM.

329. *Infecti*] *infesti* Oxon.

330. *Moves*] *movet* Junian.

333. *Fidissime pacis*] *pacis fidelissime custos* Vicet. & Parm. vitiose. *justissime* Junian.

335. *Plus jam plus domino*] *Plus tibi quam domino*, vel, *plus tibi*, *plus domino*. Oxoniensis unus. alter priorem tantum lectionem habet. *Plus tibi jam domino* marg. Isingr.

336. *Corona*] *coronam* Vicet. Parm.

337. *Choreis*] *trophaeis* Oxon. a m. prim.

338. *Parentem*] *parentum* Vicet. Parm.

339. *Thermantia*] Illa sane, ut Claudianus praedixit, vidit non similes tedas, sed easdem magno suo malo, ut supra dictum est. CLAVER. *Terimantia* Oxon.

340. *Uterus*] *proles* Oxon.

Mariae] Fl. Maria Augusta tenella & jugo impar, nupsit Honorio vix puberi. Itaque Princeps bel e educatus immitis uvae cupidinem distulit: sed interea nympha delicatula immatura morte praeventa est. Ejus sepulchrum haud ita pridem patuit Romae, ubi non solum ejus peplum imperiale pretiosissimum, sed & pila lusoria ex auro, atque etiam una lapillis micantibus effecta, cum aliis crepundiis, quibus viva oblectabatur, inventa sunt, cum inscriptione MARIA FLORENTISSIMA, additis Angelorum quatuor nominibus. Ibidem postea sepultus est Honorius, nempe in Basilea D. Petri. CLAVER.

341. *Honoriades*] *Honorides* Oxon. *confidet* Lovan.

CL.

CL. CLAUDIANI

IN NUPTIAS

HONORII AUG. ET MARIAE

FESCENNINA.

ALCAICUM.

PRinceps corusco sidere pulchrior,
Parthis sagittas tendere certior,
Eques Gelonis imperiosior,
Quae digna mentis laus erit arduae?
Quae digna formae laus erit igneae?
Te Leda mallet, quam dare Castorem.
Praefert Achilli te proprio Thetis:
Victum fatetur Delos Apollinem:
Credit minorem Lydia Liberum.
Tu quum per altas inpiger ilices

Prae-

Fescennina.] *Fescennini Nuptiarum Honorii Imp.* titulus erat in veteri codice, sed *Epithalamii* nomen idem fere versuum generi a Catullo tribui videtur. non tamen a fide antiqua recedere potuimus; illa enim aetate Ausonius Centones ejusdem fere argumenti scripsit in nuptiis Gratiani, & ipse Valentinianus Imp. unde idem poëta: *Fescenninos amat celebritas nuptialis, verborumque petulantiam notus vetere instituto ludus admittit.* CLAVER. *Fescennina* primus emendavit ex veteri libro Pulmannus, quomodo Lucensis, excerpta Puteana, & quatuor alii ex nostris. alia in vulgatis inscriptio. primi Vaticani inscriptio, *Epithalamium Honorii & Mariae.* Ceterum in vetustis omnibus membranis haec carmina Epithalamio praemittuntur. HEINS. In Vossiano codice erat, *De Nuptiis Honorii Lib. II.* in altero, *Epithalamium super nuptias Honorii.*

1. *Princeps*] In his nihil praeter haec duo, v. 10. *Tucum.* pro *Tum.* & v. 18. *voles* pro *cubes.* CLAVER.

2. *Sagittas tendere certior*] *mittere certior* duo ex nostris. *tendere doctior* prim. Vatic. & excerpta Puteana. sed *τὸ certior* non est loco movendum. eadem excerpta cum duobus aliis primo versu *clarior* non *pulchrior.* versu quarto Barthius *menti*, non *mentis* ex Palatino. HEINS. Mirum est ita conspirasse saepe librarios veteres in easdem variationes certarum vocum. nam & apud Ovid. v. Met. 55.

Figere doctus erat, sed tendere doctior arcum.

ubi *certior* Gronovii codex. ibi tamen praestat vulgata. hic, si *mittere* legas, *certior* praeferendum puto. vid. ad Consul. Olybr. 187. *tendere sagittas* vindicavimus ad IV. Cons. Hon. 527. BURM.

6. *Dare*] id est edere, parere. vid. ad Nemes. Cyneg. vs. 118. & ibi Barth. & ad VI. Cons. Honor. 136. BURM.

Castorem] Ab Oppiano Castor inter Νιρέα, Νάρκισσον, Ὑάκινθον, ceteros formosos recensetur. DELR.

7. *Praefert*] *profert* Oxon.

8. *Delos Apollinem*] Hi Dii, ut formae praestantes a Poëtis commendantur, praesertim Oppiano. I. Κυνηγ. sunt enim perpetuo adolescentes. Callimachus καὶ ἀεὶ καλὸς, καὶ ἀεὶ νέος, & id exprimens Tibullus I. Eleg. IV. 33.

Solis aeterna est Baccho Phoeboque juventas.
Nam decet intonsus crinis utrumque Deum.

Sidonius Phoebum *Ephoebum* vocat, Bacchique *ventrem* Anacreon, noster alicubi *collum* laudant. DELR.

10. *Tu cum*] Ita meus MS. DELR. *Tum quum* edd.

Praedo citatum cornipedem regis,
Luduntque ventis instabiles comae,
Telis jacebunt sponte tuis ferae,
Gaudensque sacris vulneribus leo
Admittet hastam, morte superbior.
Venus reversum spernat Adonidem,
Damnet reductum Cynthia Virbium.
Quum post labores, sub platani voles
Virentis umbra, vel gelido specu,
Torrentiorem fallere Sirium
Et membra somno fessa resolveris:
O quantus uret tum Dryadas calor?

Quot

edd. Vicet. Parm. Isingr. Gryph. Colin. *I nunc per altas* Lovan. tumidior vero locutio *ire per altas ilices*, quasi super arborum cacumina equitaret, cum tantum per silvam ilicum altarum equum egisse velit dicere. & hinc posset firmari conjectura mea in Ovid. Epist. IV. 38. *Est mihi per silvas impetus ire feras.* sed quam ipse abjeci postea. tolerabilior esset forte lectio per *artas ilices.* licet nec hoc valde elegans. BURM.

11. *Praeda citatum*] *Praedo* Lucens. & Gyrald. cum primo Vaticano & Farnesiano. quod verum puto. *Praedonem* vocat, qui praedatur feras. sic *praedo volucrum* Martiali *accipiter.* & Glaucus Anthedonius Ausonio in Mosella *praedo piscium.* v. 282.

Inter captivas fluitavit praedo catervas.

sed & Jupiter *praedo* pro raptore Europae in Tragoediis Senecae. neque enim in malam partem semper accipitur, ut nec *lenae* vocabulum, quo supra usus est in Epithalamio v. 25. *ut nuntia formae Lena per innumeros iret pictura penates.* hoc est, conciliatrix amoris. *Praedari* autem verbum venatorium, unde & *praeda.* Martial. I. Ep. 50.

Praestabit illic ipsa figendas prope
Voberca praedanti feras.

sic ex vestigiis Vaticani libri emendasse olim me memini. vulgo, *prandenti.* unde *prendenti* factum. *Abas praedator aprorum* Ovid. XII. Met. 406. quomodo *ferarum vastator Amycus* Virg. IX. 771. & *raptor aprorum Neurus* Valerio Flacc. VI. 121. ut videtur illic scribendum. Idem Ovid. III. Art. 419.

In multas lupa tendit oves, praedetur ut unam.

apud Juvenalem Sat. XI. 193. *Praedo caballorum praetor sedet.* sed doctissimus Gronovius jam recte monuit ibi legendum esse *praeda.* sic Actaeon *canum suorum praeda* poëtis. apud Nasonem Epist. IV. 170. in veteri codice legebatur:

Silvaque praedandas praebeat alta feras.

non *perdendas.* ut illic monui. Sidonius Panegyrico Aviti:

Vasta per adversas venabula cogere praedas.

Statius Soteriis Rutilii Gallici, Lib. I. Silv. IV. 32. *dives praedae tamen accipit omni Exuvias Diana tholo.* & Lacrimis Etrusci Lib. III. Silv. III. 75. *nulla vivere praeda* Leonem ait, qui mansuefactus erat. *praedari pisces calamo* apud Propertium Lib. IV. Eleg. II. pari modo Ausonius in Mosella v. 126. *Alburnos praedam puerilibus hamis.* Mox *regas* & *ludant*, non *reges & ludent* Lucens. Gyrald. & alii aliquot. unus Petav. *Plaudentque*, quod arridet. nil muto tamen. Silius Lib. XVI. 363. & *plurimus idem Ludentis per colla comae.* HEINS. Olim Heinsius etiam conjecerat *Rheda* vel *Freno citatum* &c. *ludere* ex Virgilio habet, qui Lib. XI. 497. *luduntque jubas per colla. reges* Vicet. Parm. *reges ludentque* Ald. Raphel. Isingr. & aliae. ego *regis Luduntque* praetuli. *plaudentque* Leid. a m. s. BURM.

15. *Admittet hastam*] *studium* Oxon. Junian. a m. pr. pro *superbior*, *superior* Wolff. a m. pr. Vicet. Parm.

16. *Spernit Adonidem*] Rectius, *spernat.* & *Damnet* Moreti liber & unus Ambros. HEINS. Et Lovan. *Venus adversum*, & mox *Damnat adductum* Junian. & Excerpt. Voss.

18. *Sub platani voles*] Haec vera lectio. alii *jaces.* vel cum vulgatis, *cubes.* quod forte ex *lubet* vel *jubet* natum. *vires* prim. Vatic. & Farnes. HEINS. *voles* Vicet. Parm. *viles* Excerpt. Voss. & Wolff.

20. *Syrium*] Hoc dicam obiter, a Tzetza reprehendi Archilochum, Hesiodum, Aratum, Lycophronem, Varronem, Hesychium, Suidam, non quidem nominatim, sed tacite, quod Syrium cum canicula confundant. DELR.

22. *Uret tum*] *iret in* Wolff. a m. pr. *o quantus iret in Dryadas calor* Cod. Barth. *Dryadas* vero optimi quique. deinde *Quo te aestuante* Oxon. *Quantum aestuantes* Leid. *Quod te aestuantes* Vicet. *Qua te* Exc. Voss. *Quot te* Parm.

25. *Scy-*

Quot aestuantes ancipiti gradu
Furtiva carpent oscula Naïdes?
Quis vero acerbis horridior Scythis?
Quis beluarum corde furentior;
Qui, quum micantem te prope viderit,
Non optet ultro servitium pati?
Quis non catenas adripiat libens,
Colloque poscat vincula libero?
Tu si nivalis per juga Caucasi
Saevas petisses pulcher Amazonas,
Peltata pugnas desereret cohors,
Sexu recepto: patris & inmemor
Inter frementes Hippolyte tubas
Strictam securim languida poneret;
Et seminudo pectore cingulum
Forti negatum solveret Herculi,
Bellumque solus conficeret decor.
Beata, quae te mox faciet virum,
Primisque sese junget amoribus.

Age cuncta nuptiali
Redimita vere, tellus,
Celebra toros heriles.
Omne nemus cum fluviis

Omne

25. *Scythis*] *Sertis* vel *Getis* Exc. Voss.
26. *Beluarum*] *bestiarum* Junian. *corde ferocior* Leid. a m. s.
27. *Qui cum*] *Quis cum* Raphel.
29. *Arripiat*] *accipiat* Junian.
32. *Saevas*] *saeva* Leid.
Amazonas] de Amazonibus ad Herodoto in Μελπομ. Pausania in Ἀττικ. Clemente Stromat. δ. Strabone Lib. XI. & XII. Dionysio, Pindaro, denique Plinio, Mela, Justino, Servio, Orosio, plura referuntur, quam hic explicari queant. DELR.
34. *Patris*] Mavortis. DELR. vel *Martis* Voss.
37. *Seminudo*] *seminudum* Jun.
38. *Solveret*] *traderet* marg. Isingr. sed Lib. II. de Rapt. Praef. 37. *solvis Amazonios cinctus*. BURM.
40. *Mox faciet virum*] *nox* Gyrald. Lucens. & duo alii cum Farnesiano. HEINS. Sed tunc non congruit sequens versus; *nox* enim non junget se. vide Martialis loca a Barthio adducta. BURM.
42. *Age cuncta*] Titulum *Epithalamii* non vidimus in veteri codice, ideoque omissus est. quod vero Delr. notat ex Vicetina editione, ut minime culpo, ita & minime sequor, quia scimus poëtas leges carminum pro arbitrio condidisse, & hoc licitum: id satis probat Ausonius, Capella, & Sev. Boetius, & alii, itaque ab antiqui exempli fide, quam sequuntur excusi, nolui recedere, quamvis non nesciam apud Servium ejusmodi versum repraesentari. *Dulcisonae Pierides, versifici favete.* Hi vero versiculi restituuntur ex manuscr. CLAVER. Duos postremos versus singularum stropharum hujus Odae in unum coaluisse videas in multis antiquis codicibus. Contra singulos versus ode proxima in duos dividunt Claveriani codices. HEINS. *Auge* Oxon. pro *Age*.
44. *Celebra*] *celebret* Jun. *erilis* Leid. *berilis* Vicet.
45. *Omne nemus*] Male in omnibus editionibus praeter Vicetinam hic duo versus constituuntur, cum unus sit Choriambicus tetrameter Sapphicus, scandendus in hunc modum: *omne nemus-υυ cum fluviis-υυ omne canat-υυ profundum-υ*, idque usque ad *Solitas galea* &c. observandum est, ut post tres sin-

Omne canat profundum.
Ligures favete campi:
Veneti favete montes:
Subitisque se rosetis
Vestiat Alpinus apex:
Et rubeant pruinae.
Athesis strepat choreis;
Calamisque flexuosus
Leve Mincius susurret,
Et Padus electriferis
Admoduletur alnis.
Epulisque jam repleto
Resonet Quirite Thybris:
Dominique laeta votis
Aurea septem geminas
Roma coronet arces.
Procul audiant Iberi;
Fluit unde semen aulae:
Ubi plena laurearum,
Imperio foeta domus,
Vix numerat triumphos.
Habet hinc patrem maritus,
Habet hinc puella matrem,
Geminaque parte ductum

Cae-

singulos versus (qui Anacreontici sunt) unus hujuscemodi choriambicus reponatur. DELR.

Cum fluviis] *cum foliis* Oxon. & duo Pulman. & plures.

46. *Canat*] *canet* Lovan.

53. *Calamisque*] *Calamusque* Jun. *flexuosis* Lovan. Voss. & Barthii liber.

54. *Leve*] ubi antea *Lene*, magno lapsu in tenui re. Virgil. I. Ecl. 56. *Saepe levi somnum suadebit inire susurro.* CLAVER. *Lene* Parm. Ald. & editiones aliae, solita permutatione. *Mitius* Wolf.

58. *Quirine*] bene. vetus liber *Quirite.* DELR. alias *Quirine* nullo sensu. Persius, *una Quiritem vertigo facit.* CLAVER. Vide Schott. II. Obs. 55. & Dempst. ad Rosin. I. cap. 2. ita & Lovan.

60. *Septemgeminas*] id est septem, sicut *tergemini* non sex aut senos, sed tres aut ternos significant. DELR.

63. *Fuit unde*] MS. meus *Fluit.* DELR. Alias *Fuit*, quod est frigidulum. CLAVER. *Fluit* legendum jam alii monuerunt, nec dissentiunt script; nostri, vulgo, *Fuit.* Laude Serenae v. 56. *series bis fontibus Aelia fluxit.* Statius Theb. II. 436.

——— tibi larga Pelops, & Tantalus auctor,
Nobilitas propiorque fluit de sanguine juncto
Jupiter. & Lib. I. 226.

Aonias sanguis fluit hic ab origine Thebas.

& mox v. 667.

Unde genus, quae terra mihi, quis defluat ordo
Sanguinis antiqui piget inter sacra fateri.

noster in Eutrop. II. 540. *geminas inter discordia partes Hoc auctore fluit.* quomodo illic videtur scribendum. HEINS. *Effluet* Cod. Barth. vid. Quintil. Declam. 258. apud Stat. II. Theb. 613. *demissus origine Cadmi*, Scholiastes notat, *id est fluens.* BURM.

65. *Foeta*] *freta* Jun. Oxon. duo Leid. male. ita apud Stat. IV. Theb. 103. ex MSS. Heinsius legebat,

Foetaque cognatis avibus Meleagria Pleuron.

&

Caesareum flumineo
Stemma recurrit ortu.
Decorent vireta Baetin;
Tagus intumescat auro;
Generisque procreator
Sub vitreis Oceanus
Luxurietur antris.
Oriensque, regna fratrum,
Simul Occidensque plaudant.
Placidae jocentur urbes,
Quaeque novo, quaeque nitent
Deficiente Phoebo.
Aquiloniae procellae,
Rabidi tacete Cori:
Taceat sonorus Auster.
Solus ovantem Zephyrus
Perdominetur annum.

Soli-

& apud Prudent. Hymn. IV. 33. in MSS. Heinsius idem vocabulum deprehendit. BURM.

70. *Foemineo*] olim *flammineo*, absurde nimis. CLAVER. *flumineo* cum Barthio Gronovius Observat. III. cap. IX. recte. Claverius *foemineo*, quod δευτέραι φροντίδες Barthii temere sunt amplexae, minime prioribus hoc loco σοφωτέραι. scripti fere omnes *flammeo*, aut cum vulgatis *flamineo*. diximus ad IV. Conf. Honor. 20. HEINS. *Caesareum, flumine hostem* (vel *flumineo genus* vel *stemma*) *Mare recurrit ortu* Exc. Voss.

72. *Vireta*] *vineta* Wolf. quod probat Schottus II. Obs. 55. contra metrum. *urecta* Oxon. Leid. *Baeten vineta* Jun. *Bethem* Vicet. *Baeten* Oxon. *Betem* Leid. Lovan. *Bethim* Ald. Colin. Isingr. Gryph. *Decorant vireta Betem* Voss.

74. *Generisque*] *generis* Oxon.

76. *Luxurietur undis*] Libri plerique *antris*. & recte. *vitrea* illa *antra* alibi quoque habes. ut VI. Conf. Honor. 147.

Undosa tum forte domo, vitreisque sub antris
Rerum ignarus adhuc ingentes pectore curas
Volvebat pater Eridanus.

Silius Lib. IV. 346. *vitreo quem Fucinus antro Nutrierat.* ubi male libri scripti *viridi*. Virgiliana illa e Lib. VII. Aen. 759. respexit, *vitrea te Fucinus unda*. Idem Silius Lib. VIII. 413.

——— *vitreis se sedibus antri*
Aequoreae pelago simul emersere sorores.

sic legendum, ut pluribus ad Ovidii Fastos Lib. III. 367. dicemus. Lib. VIII. 191.

Donec arenoso (sic fama) Numicius illum
Excepit gremio, vitreisque recondidit antris.

Statius Propemptico Metii Celeris Lib. III. Silv. II. 16.

Surgite de vitreis spumosae Doridos antris
Nereides.

Veram Claudianei loci scripturam vidit ex Palatino codice curis secundis Barthius. Naso Lib. V. Met. 47.

——— *erat Indus Atys, quem flumine Gange*
Edita Limniace vitreis peperisse sub antris
Creditur. quomodo illa ex membranis scribenda. *vitrea sedilia* Maroni dicuntur in Georgicis Lib. IV. 350. ubi Cyrenes antrum describitur. HEINS. vid. Ovid. II. Met. 269. *antris* Aldus jam dedit. & Wolf. habet. eadem varietas in Gigantom. 117. & Epist. I. 35. & saepe apud Virgilium & Ovidium.

78. *Simul Occidensque plaudat*] Concinnius *plaudant* in primo Vaticano & Farnesiano. tres alii *plaudas*. Statius Lacrimis Etrusci Lib. III. Silv. 3. 47.

——— *neque enim dominos de plebe tulisti,*
Sed quibus Occasus pariter famulantur & Ortus.
HEINS.

79. *Ferantur urbes*] *Laetentur* erat in omnibus excusis; sed inepte, id est, efferantur gaudio. CLAVER. *jocentur* scripti meliores, quomodo jam legendum Gronovius noster Lib. III. Observ. 21. monuit, & illum secutus curis secundis Barthius. alii *locentur*. Claverius *ferantur*. vulgo *laetentur* contra metrum. mox *quaeque tepent*, non *nitent* Schedae Gudianae. HEINS. *locentur* Vicetin. Parm. & Cod. Barth. *jocentur* Wolf. ita *jocus* & *locus* apud Nasonem, Phaedrum, & alios permutantur.

83. *Rapidi tacete Cori*] *Rabidi* membranae meliores magno numero. Lucan. VI. 27.

Joniumque furens rabido cum tollitur Austro.

 sic

Solitas galea fulgere comas,
Stilichon, molli necte corona.
Cessent litui, saevumque procul
Martem felix taeda releget.
Tractus ab aula rursus in aulam
Redeat sanguis patris officiis.
Junge potenti pignora dextra.
Gener Augusti pridem fueras,
Nunc rursus eris socer Augusti.
Quae jam rabies livoris erit?
Vel quis dabitur color invidiae?
Stilichon socer est; pater est Stilichon.

Adtollens thalamis Idalium jubar
Dilectus Veneri nascitur Hesperus.
Jam nuptae trepidat sollicitus pudor.
Jam produnt lacrimas flammea simplices;
Ne cessa, juvenis, cominus adgredi,
Inpacata licet saeviat unguibus.
Non quisquam fruitur veris odoribus,
Hyblaeos latebris nec spoliat favos,
Si fronti caveat, si timeat rubos.

Ar-

sic & ibi scripti. Statius Surrentino Pollii Lib. II. Silv. II. 188. *tum rabidi ponunt flatus.* Rutilius tamen Itiner. Lib. I. 463.

Illic me rapidus consistere Corus adegit.

Heins. vid. ad Ovid. I. Met. 36.

87. *Solitas galea* &c.] Hi versiculi media sui parte dissilierant in v. manuscr. quod non tulissem, nisi elegans Ausonius ejusdem generis metra, bellula quidem & venustula, nobis reliquisset. Ea sunt,

O flos juvenum,
Spes laeta patris,
Nec certa tuae
Data spes patriae.

Sic etiam Claudianus hic,

Solitas galea
Fervere comas
Stilicho molli
Necte corona. Claver.

89. *Saevumque*] *vacuumque* liber Barthii, Voss. Wolf. & Oxon. Heinsius conjiciebat *viduumque.*

93. *Pignora dextra*] Cujacius in suo codice habuit, *foedera dextra.* sed *pignora* de Honorio paene puero, & Maria puellula dici non male crediderim. Claver. *foedera* etiam Voss.

94. *Gener*] Ducta Serena adoptiva Theodosii filia. Delr. *fuerat* Jun. & mox, *rursus erit* Idem.

95. *Socer*] Data Maria Honorio Aug. Delr.

98. *Stilichon*] *Stilico socer est*, *Stilico pater est.* Oxon. alter. *Stilico pater est*, *socer est Stilico* Jun. Oxon. Scaliger volebat, *Stilico socer est*, *gener est Stilico.*

102. *Lacrimas*] Catullus totum hoc lacrimarum genus fictum & simulatum credit. Delr.

103. *Ne cessa*] *Nec* Oxon. Voss. *propius aggredi* Exc. Wolf.

104. *Jam pacata*] Belle meus codex MS. *impacata.* Delr. vulgati, *Jam pacata.* erit, scilicet, Claver. Ita & Leid. a m. prim. *serviat* Wolf.

105. *Non quisquam*] *Non fruitur quisquam* Lovan. *veris coloribus* Oxon. a m. prim.

106. *Spoliat*] *spoliet* Oxon. a m. prim. *Hyblaeum favum* Exc. Voss.

107. *Rubos*] *jubas* Jun. m. prim.

108.

Armat ſpina roſas: mella tegunt apes:
Creſcunt difficili gaudia jurgio:
Acceditque magis, quae refugit, Venus.
Quod flenti tuleris, plus ſapit, oſculum.
Dices o quoties, Haec mihi dulcius,
Quam flavos decies vincere Sarmatas!
Adſpirate novam pectoribus fidem,
Manſuramque facem tradite ſenſibus.
Tam junctis manibus nectite vincula,
Quam frondens edera ſtringitur aeſculus,
Quam lento premitur palmite populus.
Et murmur, querula blandius alite,
Linguis adſidui reddite mutuis.
Et labris animam conciliantibus,
Alternum rapiat ſomnus anhelitum.
Amplexu caleat purpura regio,
Et veſtes Tyrio ſanguine fulgidas
Alter virgineus nobilitet cruor.
Tum victor madido proſilias toro,
Nocturni referens vulnera proelii.

Du-

108. *Tegunt*] *tegent* Voſſ. a m. prim. *tuentur* a m. s.

110. *Accenditque*] *Acceditque* liber Barth.

112. *Dices*] Haec Propertio debere, notat ejus nuperus editor Vulpius ad Lib. II. XI. 23.
Haec mihi devictis potior victoria Parthis.

115. *Senſibus*] *gentibus* Junian. m. prim. *pectoribus facem Manſuramque fidem* Cod. Barth.

116. *Nectite*] *tradite* Lovan. & Voſſ. duo. *Tam victis* Lib. Barth.

118. *Lento*] *laeto* Jun. *plamite* Wolf.

119. *Alite*] Columba. DELR.

120. *Aſſidue*] MS. *aſſiduo.* Plaut. Milite: *dum tale facies, quale adhuc aſſiduo edes.* Idem Truculento Act. II. Sc. IV. vs. 67. *Poſt ideo ego tota tecum, mea voluptas, usque ero Aſiduo. D. I. immo hercle vero accubuo mavelim.* DELR. *adſiduo* ſcripti plerique. malim *adſidui.* ut IV. Conſ. Hon. 639. *Sis precor adſiduus Conſul.* atque ita primus Vaticanus & Farneſianus. Cl. Gronovius in Obſervationibus, *aſſiduis reddite mutui.* quomodo ex noſtris Junianus. quinque alii, *aſſiduis reddite mutuis*, proxime conjecturam noſtram. pro *mutuis* ſeptem etiam, *nunciis.* non male. Sequenti verſu *animam* pro *animum* recte idem Gronovius. vide notas ad Epithal. Pallad. vs. 132. HEINS. *aſſiduo* Vicet. & Parm. *nuntiis* Wolf.

122. *Anhelitum*] *hanelitum* Wolf.

123. *Caleat*] Meus MS. *careat*, ut nova Veneris ſtipendia militantes, remotis veſtibus, nudos amori litare jubeat. poteſt nihilominus *caleat* defendi, praeſertim propter ſequentes verſus, *& veſtes Tyrio ſanguine fulgidas Alter virgineus nobilitet cruor.* ex quibus praeterea conſtat in eorum fuiſſe ſententia Claudianum, qui Eugium in muliere ſtatuant: quam membranam (virginal vocant) quidam docent numquam ſic denſari coarctarique, ut nullo temone, neque roboraſcente ramo, nedum retrito aliquo rutabulo, perrumpi poſſit. atque hoc vitio laborantem mulierem ab Ulpian. Leg. XIV. §. IV. de Aedil. Edict. arbitror indicari. talem quoque Gracchoni matrem fuiſſe Solinus perhibet. *vulnera proelii* ex Catullo: *Dulcia nocturnae referens veſtigia rixae. jocis*, Feſcenninis. DELR. *careat* Lovan. Jun. Oxon. Leid. Exc. Voſſ. & edd. Vicet. Parm. *rubeat* Ald.

125. *Alter virgineus nobiliter cruor*] In ſignum ſervatae marito virginitatis. ejusmodi ſigna παρθένια dicuntur LXX. Interpr. Deuteron. XXII. 14. in Syria hodieque obſervari haec ſigna ex Syro ſe intellexiſſe refert Blaſius ad Veſling. cap. VII. apud Afros pariter in uſu eſſe refert Leo Africanus Lib.

III.

Ducant pervigiles carmina tibiae,
Permiſſisque jocis turba licentior
Exſultet tetricis libera legibus.
Paſſim cum ducibus ludite milites,
Paſſim cum pueris ludite virgines.
Haec vox aetheriis inſonet axibus:
Haec vox per populos, per mare tranſeat:
Formoſus Mariam ducit Honorius.

III. Hiſt. Afr. ut & in regionibus Italiae Hiſpaniaeque, ubi matronae quaedam primo die poſt concubitum ſtrata tori nuptialis ante feneſtras apertas oſtendentes, clamant haec verba: *Viergen la tenemos*. DELR. Cave cum viro docto *alte* reponas, vulgatum recte tuetur Barthius. HEINS.

133. *Inſonet axibus*] *Intonet* unus Mediceus. quatuordecim ſcripti, *auribus*. HEINS. Ego *intonet* non ſatis laetis cantibus & ſonibus convenire puto. BURM.

135. *Ducit*] *duxit* Jun. Leid. *Formoſam Mariam* Lovan. m. s.

CL.

CL. CLAUDIANI
DE
BELLO GILDONICO
LIBER.

Edditus imperiis Auster, subjectaque rursum
Alterius convexa poli. rectore sub uno
Conspirat geminus frenis communibus orbis.
Junximus Europen Libyae. concordia Fratrum
Plena redit. patriis quod solum defuit armis,
Tertius occubuit nati virtute tyrannus.

Hor-

Praefatio, quae vulgo praefigitur, ad Stilichonem se convertit, qui antea classe armata in Achajam a Getis paene spoliatam ac direptam vindex properavit; ac Musarum fontes, ipsiusque Phoebi sedem belli metu exemit, quae tamen expeditio minus feliciter cessisse traditur illi regioni, quae jam plus fatis afflicta numerosum tanti ducis exercitum neque alere neque sustinere valuit, quare penitus exhaustae non parvo stetit sua libertas, vide Zosimum. & IV. Conf. Honorii. Ceterum hic liber in Gildonem videtur scriptus fuisse Honorio IV. Consule cum Eutychiano, postquam ei nupsit Maria, Anno 398. Claver.

Excerpta Pomponii Laeti huic libro praefigunt praefationem, quae in vulgatis exemplaribus Lib. II. in Rufinum praemittitur, addita hac inscriptione, *Belli civilis liber tertius:* pari modo & secundus Vaticanus. Reliqui quoque codices praefationem hoc loco agnoscunt cum primo Gyraldino. primus Vaticanus aliter, ut suo loco diximus. Ex Lucensi codice nullae variae Lectiones erant notatae in hoc poëma. Oiselianus *Librum de bello Gildonis* inscribit. Heins. in Leidensi inscribitur, *Liber tertius in Rufinum.* & sic in marg. Vossiani Codicis legebatur, nonnullos hunc librum inscribere tertium in Rufinum.

1. *Redditus*] Inde fatis conjicitur pro comperto habitum, ut Africa pars Europae esset; sed enim Theodoritus ait, Gratianum, qui patre defuncto Europam tenuerit, post Valentis patrui obitum Asiae Libyaeque, id est Africae, regnum suscepisse. Paulinus: *Europen Asiamque duo vel maxima Terrae membra*, quibus Libyam dubie Sallustius addit Europae adjunctam. Is vero in Bell. Jugurt. *Plerique in parte tertia Africam posuere, pauci tantummodo Asiam & Europam esse; sed Africam in Europe.* vid. Lucan. Lib. IX. Inde nobilissima & magni momenti oritur quaestio: utrum Africa principi Arcadio, an Honorio adjudicanda sit. Sed hic habemus Gildonem, qui rem, qua de agitur ac disceptatur, in se transmoveat, impulsu Eunuchi nefarii, qui tunc Orientis regulus. At credo optime judicatum iri, si pars Africae Occidenti proprior Honorio accedat; quae vero Aegyptum respicit, Arcadio relinquatur. Libya sane superior ac inferior est sub Praefecto Praetorio Orientis in Notitia, Africa vero, cujus VII. Provinciae, sub Praefecto Praetorio Italiae; differunt enim Libya & Africa. Claver. De Gildone vid. Jacob. Gothof. ad L. VII. Cod. Theod. de Metatis, & L. XIX. de Poenis, & hic Barthium. Burm.

2. *Alterni convexa poli*] Non *Alterius* prior Moreti. *Alterni* pro utriusque. III. Conf. Hon. 58.

Et geminis fulgens utroque sub axe tropaeis
Tethyos alternae refluas calcavit arenas.

sic alibi noster. *alternum puppis latus* habes apud Juvenal. Sat. XII. 31. male etiam haec vulgo distinguebantur. Heins. Vid. Barth. ad Praefat. Conf. Mall. vs. 16.

3. *Conspirat geminus orbis*] sic prim. Vatic. & Oiselianus a manu prima. vulgo, *conspirant gemini orbes. Europen* etiam, non *Europam*, meliores. Heins.

Frenis communibus] Mens ea fuit Theodosii, ut fratres illi, velut pro indiviso Orbem possiderent; at Rufinus primo Illyricum invasit, deinde Eutropius

Horret adhuc animus, manifestaque gaudia differt,
Dum stupet, & tanto cunctatur credere voto.
Necdum Cinyphias exercitus adtigit oras.
Jam domitus Gildon. nullis victoria nodis
Haesit, non terrae spatio, non objice ponti.
Congressum, profugum, captum vox nuntiat una,
Rumoremque sui praevenit laurea belli.
Quo, precor, haec effecta Deo? robusta vetusque
Tempore tam parvo potuit dementia vinci?
Quem veniens indixit hiems, ver perculit, hostem.
Exitii jam Roma timens, & fessa negatis
Frugibus, ad rapidi limen tendebat Olympi,
Non solito vultu, non qualis jura Britannis
Dividit, aut trepidos submittit fascibus Indos.

Vox

pius Africam, quibus restitit Stilicho. ita ut tres tyranni, Gildone addito, opera & consilio magni illius ducis occubuerint. CLAVER.

5. *Plena*] Vetus liber, *laeta*. DELR. male. Ovid. II. Amor. VI. 13.

Plena fuit vobis omni concordia vita.

vid. ad Grat. Cyneg. 246. & Calp. I. Ecl. 63. & hic Barth. BURM.

Patriis quod solum defuit armis] Male alii, *arvis*. Lucani hemistichion est Lib. IX. 1016.

——— *terrae pelagique labores*
Donat, & Emathiis quod solum defuit armis.

superiora quoque ex eodem libro vs. 1097. *Concordia mundo Nostra perit.* HEINS. *arvis* Vicetin. Parm.

7. *Differt*] *desunt* lib. Barth.

9. *Necdum*] *Nondum Cinyseas* Leid.

10. *Gildon*] Ita edidit ex scriptis Heinsius, & ita edd. Vicet. Parm. Junt. alii *Gildo*.

12. *Congressum, profugum, captum*] Eadem figura illud Caesaris. *Veni, Vici. Vici.* Quod pari gratia non potuit referri a Plutarcho. quae trina mihi revocant in memoriam illud Paulini de B. Ambrosio, coelite recenti, *Mascizeli*, inquit, *desperanti de salute sua, vel exercitus, quem ductabat contra Gildonem, baculum tenens in visione noctis apparuit, ac designans locum, ubi victoriam adepturus esset, haec protulit, Hic, Hic, Hic.* quod Mascizel ipse, Paulino audiente, retulit Mediolani. CLAVER.

13. *Laurea*] Hoc est literae laureatae. DELR. *Laurea* proprie dictum, nec enim Gildo fuit tanti, ut ipsius cladem triumphus sequeretur: atque in hoc non solum prudentia, sed modestia elucet Honorii. vide Suetonium & Martialem de laurea Dacica. Appianus Τὰ γράμματα δάφνῃ περιβαλὼν, ὡς ἔθος ἐστὶν ἐπὶ νίκαις. Plinius Secundus, *Allata ex Pannonia laurea.* CLAVER. *laurea mundi* vel *voti* Oxon. *mundi* Lovan. *belli* vel *voti* Oxon. alter. Noster IV. Cons. Hon. 107.

Nuntius ipse sui longas incognitus egit
Praevento rumore vias. BURM.

16. *Induxit*] Egregie MS. & Vicetin. *indixit*. DELR. *Indixit* meliores libri, excepto primo Vaticano. quomodo *bellum indicere*, & similia. vulgo *induxit*. Cons. Manlii v. 129.

——— *quis tenebras soli causisque meantem*
Defectum indicat numerus.

Laude Serenae v. 128.

——— *totoque severos*
Indicit mores pelago pudor.

sic cum libris utroque loco legendum. Ceterum pro *perculit* Gyrald. & Lovan. *proterit*, ut Lib. I. in Rufin. 376. *qui cuspide proterit Indos.* Silius Lib. XV. 529. *decima jam vertitur aestas Ex quo proterimur.* prim. Vatic. pro diversa lectione *perdidit*. quomodo & Patavinus ex nostris, & praeterea Isingrinianus. HEINS. vide de verbo *indicere* quae notavimus ad Quintil. Declam. XIII. 5. si *induxit* retinendum, olim conjecerat Heinsius *reppulit* tunc esse legendum. ut Bell. Getic. 149.

Hannibalemque senem vix ad sua repulit arva.

perculit dixit II. in Eutrop. 482. *pertulit* Vicet. sed aliud est *indicere bellum*, aliud *hostem*, hoc est declarare hostem per indictionem, populo indicare. BURM.

17. *Exitium jam Roma timens*] *Exitii* octodecim scripti. quod longe elegantius. probavit & Barthius curis secundis. sic *metuens leonum* Praef. Lib. II. de Rapt. mox *visu* pro *vultu* membranae potiores. di-

xi-

Vox tenuis, tardique gradus, oculique latentes
Interius, fugere genae. jejuna lacertos
Exedit macies. humeris vix ſuſtinet aegris
Squalentem clipeum. laxata caſſide prodit
Canitiem, plenamque trahit rubiginis haſtam.
Adtigit ut tandem coelum, genibusque Tonantis
Procubuit, tales orditur maeſta querelas;
  Si mea manſuris meruerunt maenia naſci,
Jupiter, auguriis; ſi ſtant inmota Sibyllae
Carmina, Tarpejas ſi necdum reſpuis arces.
Advenio ſupplex, non ut proculcet Araxen
Conſul ovans, noſtraeve premant phraretrata ſecures
Suſa, nec ut rubris Aquilas figamus arenis.
Haec nobis, haec ante dabas. nunc pabula tantum
Roma precor. miſerere tuae, pater optime, gentis.
Extremam defende famem. ſatiavimus iram,

Si

ximus ad Lib. III. de Rapt. vs. 91. *non qualis* etiam nonnulli, pro *nec.* HEINS. *exicii* Leid. a m. prim.

Roma] De Roma in ſpeciem Deae effiƈta, ejuſque miſerabili deſcriptione videndus Symmachus. At B. Ambroſius & Prudentius aliter. Sidonius Carm. VII. 46.

Pigros prona gradus, curvato cernua collo
Ora ferens. CLAVER.

19. *Vultu*] Unus MS. *viſu.* DELR. *niſu* Oxon. & Wolf. mihi *vultu*, quod omnes editiones priſcae habent non diſplicet. Ovid. III. ex Pont. III. 13.

Stabat amor vultu, non quo prius eſſe ſolebat. BURM.

Jura] *rura* marg. Iſingr.

20. *Faſcibus*] Vetus liber, *legibus.* DELR. *legibus* etiam Oxon. & Leid.

21. *Tardique*] *tardusque* Oxon.

Oculique jacentes] Prima editio, Thuan. & Patav. Eccleſ. Cathedr. *oculique latentes Interius. ſedere genae.* quomodo apud Statium I. Theb. 105. *ſedet intus abaƈtis Ferrea lux oculis.* Silius Lib. II. 465. *jam lumina retro Exeſis fugere genis.* Seneca Controv. I. *venit introrſum conditos oculos vix allevans.* quidam etiam ante τὸ *fugere* diſtinguunt, caetera vulgatam ſcripturam ſervantes. HEINS. *jacentes oculi* poſſunt languidi explicari. ſic apud Stat. I. Achil. 247. ex MSS.

Cum pueri tremefaƈta quies, oculique jacentes
Infuſum ſenſere diem.

quamquam & ibi *jacentis* poſſet ſervari. ſic *ſtare genas* contra dixit Lib. V. Silv. IV. 8. & XI. Theb. 674. probo vero *latentes interius*, ut ita *cava lumina* Ovid. VIII. Met. 801. BURM.

25. *Laxata caſſide prodit Canitiem*] *Canities* pro diverſa leƈtione in primo Vaticano. HEINS. *laſſata* marg. Iſingr. & duo Pulm. Oxon. Lovan. & Barthii libri tres.

27. *Tales*] *talesque* editi olim & ſcripti nonnulli. ſed *tales* praefert Ald. Raphel. & Heinſius.

28. *Meruerunt*] *meruiſſent* Oxon. duo, Voſſ. duo. Lovan. & Wolf. *nomina naſci* Vicetin.

30. *Reſpuis arces*] Sic Gyrald. & ſex alii. etiam primus Vaticanus pro diverſa leƈtione. vulgo *deſpicis.* vide quae notamus Lib. II. de Rapt. 213. HEINS. pro *necdum*, *nondum* Leid. de *reſpicere* vide ad IV. Conſ. Honor. 403.

31. *Oaxem*] Vetus liber *Aaxem*, hinc ego *Araxem.* DELR. *Araxem* vetus codex, quod firmat Sidonius imitator, de Roma etiam,

—— *venio, non ut mibi preſſus Araxes*
Impoſito ſub ponte fluat.

male ergo *Oaxem* in omnibus fere. CLAVER. *Araxem* reƈte Gyrald. & ſeptem ex noſtris. de *Oaxe* Cretae flumine fruſtra ſunt interpretes. *Oaxen* prim. Vatican. HEINS. *Oraxem* Voſſ. Leid. Lovan. *Oaxem* Oxon. Vicet. Parm. & aliae. eadem diverſitas I in Rufin. 378. vid. Schott. II. Oberv. 7. BURM.

32. *Noſtraeve*] *noſtraeque* editio Aldina & pleraeque veteres. *noſtrae ne* Vicetin.

33. *Nec ut rubris*] *in rubris* Oxon. duo. Leid. Lovan. Voſſ. Vicet. & Parm.

33.

Si qua fuit. lugenda Getis, & flenda Suëvis
Hausimus. ipsa meos exhorret Parthia casus.
Quid referam morbive luem, tumulosve repletos
Stragibus, & crebras corrupto sidere mortes?
Aut fluvium per tecta vagum, summisque minantem
Collibus? ingentes vexi submersa carinas,
Remorumque sonos, & Pyrrhae saecula sensi.
Hei mihi, quo Latiae vires, Urbisque potestas
Decidit? in qualem paullatim fluximus umbram?
Armato quondam populo, Patrumque vigebam
Consiliis. domui terras, urbesque revinxi
Legibus. ad Solem victrix utrumque cucurri.
Postquam jura ferox in se communia Caesar
Transtulit, & lapsi mores, desuetaque priscis

Arti-

38. *Horreret Parthia casus*] *horrebat* prima editio. *exhorret* Gyraldi liber, ut I. in Eutrop. 317. *exhorruit annus nomen.* prior Moreti, *horrescit*, etiam bene. Vatic. prim. a prima manu & duo alii, *horret jam.* HEINS.

39. *Tumulosve repletos*] *cumulos* lege. & sic unus Medic. dictum Cons. Olybr. 104. & III. de Rapt. 342. neque aliter a prima scriptura prim. Vatic. Mox, *minacem* pro *minantem* Oxon. *minatum* prim. Vatic. HEINS. *tumulosque* Vicet. Ald. Isingr. Raphel. verum est has voces semper commutari; sed an aeque recte *cumuli repleri* dicantur, ac *tumuli*, id est sepulchra, dubito. *cumuli* aggerari, congeri, tolli, crescere &c. dicuntur, sed *repleri* inproprie admodum. quare *tumulos* retineo. idem fere est, quod Ovid. VII. Met. 613.

Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.

strages ponit pro cadaveribus, ut Cons. Olyb. 110. *Crescunt in cumulum strages.* ubi vide quae diximus. si hic dixisset valles repletas stragibus, idem expressisset; sed *tumuli repleti* sunt busta, sepulchra tam plena, ut locus humandis cadaveribus desit. BURM.

40. *Corrupto sidere*] Idem dicit, quod *pestilenti sidere* Petron. cap. II. Justin. XIX. 2. *pestilentis sideris vi amisit exercitum.* BURM.

41. *Aut fluvium*] *An fluvium* prim. Vatic. & Oisel. HEINS.

44. *Urbisque potestas Decidit.*] Quidam, *orbis*. non placet. Romam intellige rerum dominam. *Recidit* quoque pro *Decidit* in Palatino inveni. non male. Cicero VII. in Verrem: *O nomen dulce libertatis! o jus eximium nostrae civitatis! O lex Porcia legesque Semproniae! Huccine tandem omnia reciderunt.* Seneca Hercul. Furent. 268.

Thebana tellus civitasque Amphionis
Quo recidistis?

sic ex antiquis libris corrigendum. quomodo jam partim Parens meus ex conjectura. Phaedrus Lib. III. *Delusa ne spes ad querelam recidat.* Pro vulgata tamen scriptura videtur stare Gronovius noster ad Epist. LXXV. Senecae, & ejusdem Herculem Furentem vs. 269. atque ita Lucretius nonnumquam. Adeantur quae ad Epistolam XIV. Nasonis vs. 46. congessimus. HEINS. *procidit* Moreti. perpetua illa verborum cognatorum confusio. vid. ad Ovid. X. Met. 18. *Decidit* hic praetuli. videtur enim imitatus Senecam in Hercul. Furent. v. 268. quem memoriae nimis fidens male effert Heinsius,

Cadmaea proles, civitasque Amphionis
Quo decidistis. ubi Gronovius hoc verbum vindicat. Horat. IV. Od. VII. 14. *Nos ubi decidimus Quo pater Aeneas* &c. vid. ad Ovid. IV. Epist. 94. BURM.

45. *Qualem*] *talem* Oxon.

46. *Patriisque vigebam Consiliis*] Non *patrumque* tres scripti. Lib. II. in Stilich. 71. *patriisque gubernes Imperium monitis.* Nupt. Honor. 29. *patriisque relicta Mandatis*, ut utroque loco cum membranis legendum. IV. Cons. Honor. 229. *patrio Olympo*. quomodo & illic meliores libri. *Armato* etiam *populo* recte Gyraldinus. vulgo, *armatis populis.* infra, *Ille diu miles populus. patrumque Conciliis* prim. Vatic. & Oisel. bene. Imitatio est illius Maroniani Lib. II. Aeneid. *Dum stabat regno incolumis, regumque vigebat Conciliis.* ita enim illic & codices melioris notae, & Grammatici veteres agnoscunt. HEINS. Ex quo loco *patrumque* confirmatur. & passim populo sive plebi jungunt Poëtae patres vel proceres. vid. ad Val. Flacc. I. 72. & Bentlej. ad Horat. III. Od. 6. qui legit,

Ar-

Artibus in gremium pacis servile recessi,
Tot mihi pro meritis Libyam Nilumque dedere,
Ut dominam plebem, bellatoremque Senatum
Classibus aestivis alerent, geminoque vicissim
Litore diversi conplerent horrea venti.
Stabat certa salus: Memphis si forte negasset,
Pensabam Pharium Gaetulis messibus annum.
Frugiferas certare rates, lateque videbam
Punica Niliacis concurrere carbasa velis.
Quum subiit par Roma mihi, divisaque sumsit
Aequales Aurora togas: Aegyptia rura
In partem cessere novam. spes unica nobis
Restabat Libye, quae vix aegreque fovebat

So-

Armatis quondam populi patrumque vigebam Conciliis. sed ego hic artes belli & pacis conjungi puto, ut *armatus populus* sint exercitus, quibus orbem domuit, *patrum consilia*, quibus jura & leges dedit victis. potest & *armatis populis patriisque* retineri, ut & Romanos, & omnes sub imperio Romano intelligat. sed prius praefero, ut modo *Latiae vires*, quae sunt armati populi, *Urbis potestas*, Senatus & Magistratus Romani. ipse Heinsius in ora codicis *patrumque* reponendum notaverat. mox vero conversum rerum statum indicans *dominam plebem* vocat, cum olim *dominus senatus* soleret dici (vide Martial. XIV. I. Sil. Ital. II. 45.) & *bellatorem senatum*, cum alias populus bellator & armatus esse consueverat. *conciliis* potest defendi ex Val. Flacc. I. 787. *mihi conciliis, mihi cognita bellis Nomina.* ubi vide. sed semper anceps in his verbis electio. BURM.

51. *Servile recessi*] pro serviliter. sic *servile gemens* infr. 365. malit tamen Barthius *servire*. vide quae noto Cons. Olybr. 119. apud Statium Hercule Surrentino *famulare timens*. HEINS. *pacis senile* Vicet. vitiose, sed aliquid vitii latere ostendit.

52. *Libyam Nilumque dedere*] Sidonius Carm. v. vs. 42. quid quaeque regio ferat recensens, ait: *Fert Indus ebur, Chaldaeus amomum. Assyrius gemmas, Ser vellera, thura Sebaeus*; (scribe *Sabaeus*) *Atthis mel, Phoenix palmas, Lacedaemon olivum, Argos equos, Epirius* (corrupte pro *Epirus*) *equas, pecuaria Gallus, Arma Chalybs, frumenta Libes* (legendum existimem, *Libys*; nam & ea quae praecesserunt & quae sequuntur gentium nomina, singulari cuncta numero efferuntur) *Campanus Iacchum, Aurum Lydus, Arabs guttam* &c. DELR.

55. *Diversi*] *divisi* Leid. Vicet.

56. *Stabat certa salus*] Lampridius de Commodo: *Classem Africanam instituit, quae subsidio esset, si forte Alexandrina frumenta cessassent.* DELR.

57. *Pharium*] Statius Lib. III. Sylv. de navi, quae, *terris prima Dicarchaeis Pharium gravis intulit annum*, id est annonam Aegyptiam. at in textu *parilem* ignarus aliquis scribi voluerat. CLAVER. *parilem* marg. Isingr. *Pharum* ed. Vicet.

58. *Rates*] *vices* Lovan.

60. *Cum subito*] Sic habuit unus codex, alter vero *subiit*, quod non displicet. nam Ausonius diserte ait in claris urbibus, Roma & Constantinopoli: *Fuit haec, subit ista, novisque Excellens meritis veterem perstringit honorem.* vulgatam lectionem fovi ut tolerabilem. CLAVER. *Cum subiit* est Scaligeri conjectura, quam Claverii codex & alter Moreti confirmant. vulgo *subito*. pro *Pharium annum* prim. Vatic. & Isingr. paulo ante *parilem* etiam Oiselianus. sed frustra. *diversaque Aurora* etiam, non *divisaque*, octo veteres. pro *Aegyptia rura* Palatinus *tura*. scribe, *Aegyptia jura In partem cessere novam.* atque ita diserte secundus Ambrosianus. infra:

Jus Latium, quod non Meroë rubroque solebat
Oceano cingi, Tiberina clauditur unda. &
At nunc Illyrici postquam mihi tradita jura.

apud Sil. Ital. initio operis, *patiturque ferox Oenotria jura Carthago*; & Lucan. IX. 1023. *Accipe Niliaci jus gurgitis.* HEINS. ego hic etiam *rura* praefero. non enim de imperio, sed frumento agitur. *novam partem* vocat, quia nova Roma dicta Byzantium. *cessere novae* multi codices. ut Oxon. duo. Leid. Vossian. duo. non male, scilicet Romae. mire haec reddit Regius interpres, *Aegyptii agri fecerunt partem novam.* quae iterum explicanda sunt. dicit vero Alexandrinam classem adsignatam Romae novae, sive Constantinopoli, Africanam veteri urbi, ut mox 114. *tenet altera Nilum*. BURM.

63. *Libyae*] Poetae non sunt adeo religiosi verborum, quae sane perite & anxie distinguit civilis prudentia. Cujacius dixisset Africam non Libyam.

supra

Solo ducta Noto: numquam fecura futuri,
Semper inops, ventique fidem pofcebat & anni.
Hanc quoque nunc Gildon rapuit fub fine cadentis
Autumni. pavido metimur caerula voto,
Puppis fi qua venit, fi quid fortaffe potenti
Vel pudor extorfit domino, vel praedo reliquit.
Pafcimur arbitrio Mauri. nec debita reddi,
Sed fua concedi jactat, gaudetque diurnos,
Ut famulae, praebere cibos: vitamque famemque
Librat barbarico faftu, vulgique fuperbit
Fletibus, & tantae fufpendit fata ruinae.
Romuleas vendit fegetes, & poffidet arva
Vulneribus quaefita meis. ideone tot annos
Flebile cum tumida bellum Carthagine geffi?
Idcirco voluit contemta luce reverti

Re-

fupra notavimus differentiam, neque abs re Zozimus tradit Eutropium Gildoni auctorem fuiffe, ut totius Africae ad Carthaginem pertinentis tractum invaderet; nam Libya erat fine controverfia fub dominio Arcadii. Sane propter contentionem Arcadii & Honorii liber Notitiae defcriptus eft. CLAVER. *Libye* plerique fcripti & Aldus. *favebat* etiam Lovan. *ferebat* ed. Vicet. implicitus his mihi locus videtur, an enim Libye ducebatur Noto? an Libyen pro claffe Africana pofuit? cum vero in multis fcriptis & editis fit *Libyae*, nefcio an non planior fenfus furgeret, fi legeretur:

——— *fpes unica nobis*
Reftabat Libyae (vel *Libye*) *quae vix aegreque ferebat*
Solo ducta Noto. vel *adducta*. quae Libye vix ferebat adducta frumenta & commeatum folo Noto, cum aliis ventis adverfis adducere non poffet annonam. vel fi *ducta* nominativi cafus fit, *fpes* intelligenda, quae ducebatur Noto, fi flaret, numquam tamen fecura, fed femper inops ex vento profpero & proventu annonae pendebat. BURM.

Vix aegreque] Hic locus poffet patrocinari illis, qui *vix aegreque* legunt apud Macrob. I. Saturn. 7. ubi alii *vix aegre* dici contendunt, ut *curiofe fedulo*, *ergo igitur* &c. de quibus minutis obfervationibus femper licebit gloriari & multa coacervare. apud Quintil. Declam. VIII. 21. *vix aegre mifero mori licuit*. ubi cum etiam exhibeatur *vix aegro mifero*, ego e gloffa natum alterum ejiciendum cenfueram, fcilicet vel *aegro* vel *mifero*, non *vix*, vel *aegre*, ut nuper quidam oblique mea tangere gaudens, calumniatus eft. & certe ratio poftulat disjungi illa *vix* & *aegre*. *vix* enim temporis vel morae rationem notat, *aegre* modum agendi, in quo difficultas quaedam eft, & opponitur *τῷ facile*. Ita dicimus *vix bene*, fimul ac aliquid, quod narravimus, factum vel nondum plane peractum fuit. vid. ad Ovid. XIV. Met. 754. & ad Albin. ad Liviam v. 69. & hinc *vix* pro mox fumi docui ad Val. Flacc. VII. 537. ubi *contingat vix deinde mori*. ex quo Quintiliani loco poffet aliquid lucis addi. & hinc duplicat hanc particulam *vix vixque* Ovidius I. Faftor. 508. & Albinov. Eleg. in Druf. 168. BURM.

66. *Cadentis*] vel *potentis* Lovan. *tenuit* pro *rapuit* lib. Barthii.

67. *Metimur*] *metitur* Oxon. Leid. & Pulman. male. fubintelligendum *oculis*. ita Bell. Getic. 46.

Alta nec incertis metimur flumina votis.

vid. ad Quintil. Declam. CCLV. & ad Lucan. VI. 32. BURM.

68. *Si quid*] *fi qua* Oxon. pr. *fi quod* alter.

69. *Praeda reliquit*] *Praedo* Aldus optime & decem fcripti. Gildonem intelligit, de quo & infra 162. *pars tertia mundi Unius praedonis ager*. & poftea v. 458.

Ite recepturi, praedo quem fuftulit, axem.

Lib. I. in Stilich. 358. hunc quoque noftrum *praedonem lembo profugum* vocat. HEINS.

70. *Reddi*] *reddit* Wolf.

76. *Tot annos*] pene XLIV. DELR. *tot annis* Lovan. Oxon. duo. vid. ad Ovid. I. Art. 648. eadem diverfitas infra v. 157. vide & II. in Stilich. 193.

78. *Contempta*] *contenta* Vicet. Parm. Ald. & editiones plurimae.

78.

Regulus? haec damnis, genitor, Cannensibus emi?
Incassum toties lituis navalibus arsit
Hispanum Siculumque fretum? vastataque tellus,
Totque duces caesi, ruptaque emissus ab Alpe
Poenus, & adtonitae jam proximus Hannibal Urbi?
Scilicet, ut domitis frueretur barbarus Afris,
Muro sustinui Martem, noctesque cruentas
Collina pro turre tuli? Gildonis ad usum
Carthago ter victa ruit? hoc mille gementis
Italiae clades, inpensaque secula bello;
Hoc Fabius, fortisque mihi Marcellus agebant,
Ut Gildon cumularet opes? haurire venena
Conpulimus dirum Syphacem, fractumque Metello
Traximus inmanem Marii sub vincla Jugurtham?

79. *Cannensibus emi*] in MSS. vel sic, vel *egi*. DELR. Hanc veram lectionem, non quae in aliis, *egi*, dicemus Lib. III. in Stilich. 188. HEINS. *hos damnis gen. Cann. egit* lib. Barth. *haec* Vicet. Parm. Junt. & omnes editiones, quas vidi, praeter Heins.

82. *Emissus ab Alpe*] Livinejus scribit *immissus*, ut vs. 641. bell. Getic. *aliasque immissa per Alpes*. sed nil necesse. nam & illic Lucensis *emissa*. Lucan. VI. 291.

Cum super e totis emisit collibus agmen.

ubi similis diversitas in scriptis. *emitti* carceribus equi pari modo dicuntur. HEINS. vide ad Lucan. VII. 524.

83. *Hannibal*] Plinius Lib. XV. Nat. Histor. (cap. 18.) *castra Punica ad tertium lapidem vallata, portaeque Collinae adequitans ipse Hannibal*. DELR.

84. *Scilicet*] *Solis* Wolf. a m. pr.

85. *Muro sustinui Martem*] *Mauro* decem libri. quod frustra probant. Imitatus hoc est manifeste Sidonius Panegyrico Aviti, (Carm. VII. vs. 129.)

——— *si denique dirum*
Hannibalem, juncto terrae coelique tumultu
Reppulimus, cum castra tuis jam proxima muris
Starent, Collina fulmen pro turre cucurrit.

Silius Lib. I. 16.

——— *obsessa Palatia vallo*
Poenorum, & muris defendit Roma salutem.

Lib. XII. 556.

——— *pubes turres dispersa per altas,*
Ut jam Roma satis credat defendere muros.

HEINS. *Mauro* edd. Vicet. & Colin.

86. *Pro turre*] *sub turre* Voss. non male, quia ibi stationes & excubias egerunt. & Livius XXVI. 10. Fulvium castra inter Esquilinam & Collinam portam posuisse ait, & praelium ad portam Collinam factum. *Haec mille* edd. Vicet. Parm. Junt. Gryph. *hae* Isingr. Raphel. elapsa litera. sed *hoc* Wolf.

88. *Inpensaque secula bellis*] *bello* prim. Vatic. aliique non pauci ex melioribus. HEINS. *impressaque secula bellis* lib. Barth. Oxon. Ald. Colin. Claver.

89. *Hoc Fabius fortisque mihi*] Non *simul* Gyrald. prim. Vatic. & decem ex nostris cum Gudianis schedis. Lib. I. in Eutrop. 443.

Hoc mihi Janiculo positis Hetruria castris
Quaesiit? paulo ante *hoc mille*, non *haec*, ex membranis legendum. usus elegans τῦ *mihi* hoc sensu. de quo inter alios ad Lib. V. Theb. Statii Gronovius vs. 579. HEINS. vide ad Sil. I. 46. & I. in Eutrop. 443. *agebat* etiam Oxon.

91. *Syphacem*] Sunt qui nomina propria sine scrupulo varient, sibique in re seria parum caute ac moderate indulgeant: ego libens contenderim non nisi magna exempla sequenda esse, imo parce imitanda: quamvis id Servius videatur concedere. Ovidius: *superat Masanissa Syphacem*. at ratio pene exigebat ut corriperet, quae sane placuit poëtae nostro. sic Martialis putavit secundam in *Porsena* minus belle produci a Virgilio. sic *Batavus* variat apud Juvenalem & Lucanum. Olim sane Claudiano objectum est nescio quid simile a quodam, qui forte hunc versum male metiebatur. vide Epigrammata. CLAVER. *dirum Hannibalem* malit Barthius, ut consulatur historiæ. HEINS. *durum Syphacem* Oxon. Leid. Lovan. *Hannibalem* praeferrem, ut simul metro consulatur. Propert. III. IX. 61. corripit primam syllabam, *victi monumenta Syphacis*. ubi vid. Broukh. secundam nemo corripuit, quod sciam. *dirum* vero Hannibalem vocat & Horat. II. Od. 12. & III. Od. 6. & alii. BURM.

92. *Sub vincla*] *Marium vinctumque Jug.* marg. Isingr.

Et Numidae Gildonis erunt? pro funera tanta!
Pro labor! in Bocchi regnum ſudavit uterque
Scipio? Romano viciſtis ſanguine Mauri?
Ille diu miles populus, qui praefuit orbi,
Qui trabeas & ſceptra dabat, quem ſemper in armis
Horribilem gentes, placidum ſenſere ſubactae,
Nunc inhonorus, egens, perfert miſerabile pacis
Supplicium, nulloque palam circumdatus hoſte,
Obſeſſi diſcrimen habet. per ſingula letum
Inpendet momenta mihi, dubitandaque pauci
Praeſcribunt alimenta dies. heu proſpera fata!
Quid mihi ſeptenos montes, turbamque dediſti,
Quae parvo non poſſet ali? felicior eſſem
Anguſtis opibus. mallem tolerare Sabinos,
Et Vejos. brevior duxi ſecurius aevum.
Ipſa nocet moles. utinam remeare liceret
Ad veteres fines, & moenia pauperis Anci!
Sufficerent Etruſca mihi Campanaque culta,
Et Quinctî Curiique ſeges, patriaeque petenti

Ru-

93. *Et Numidae Gildonis erunt*] Malim, ſi per libros liceret, *Ut Numidae Gildonis erant*. cum indignationis nota. vide notas ad Epithal. Palladii vs. 137. HEINS.

91. *Pro labor*] Non *dolor*. prim. Vatic. & alii viginti, quod perperam damnavit Barthius. HEINS.

Bocchi] *Boci* Wolf.

95. *Vinciſtis*] *viciſti* Oxon.

96. *Miles populus*] *populis* Voſſ.

97. *Qui ſceptra*] Auctor comment. reip. Roman. inſulſe, ut ſolet, ſceptra magiſtratuum interpretatur; cum non ad magiſtratus ſed ad inſignia poteſtatis Imperatoriae ſint referenda, quemadmodum Novell. cv. ὡς κὴ ἡ τῆς βασιλείας ὑπαθεία διὰ πάντων ἴσαι ἀκολυθῦντα τοῖς σκήπτροις. DELR.

98. *Gentes*] Accurate admodum *gentes*, id eſt Barbaros, qui Romano non parebant imperio, a ſubjugatis diſtinxit, ea ratione, qua Juſtinianus Barbaricas gentes in prooemio Juſtitutionum nuncapavit. DELR.

99. *Perfert*] *praefert* Oxon. Lovan. & ed. Parm. *inops* etiam in Voſſian.

Miſerabile.] Hactenus retinebo ex veteri libro *mirabile*. DELR.

100. *Nulloque*] *miſeroque* Leid. a m. s.

101. *Obſeſſi diſcrimen habet*] An *adit*? HEINS. Nihil move. Cicer. VII. ad Famil. 2. *cum omnis reſpub. in meo capite diſcrimen eſſet habitura*. ubi Lambinus etiam *aditura* ex ſuo codice legit, ſed omnes *habitura* praeferre teſtatur Cl. Graevius. ſic *habere crimen*, *inſidias* & alia, de quibus ad Ovid. III. Art. 454. Phaedr. I. 19. & alibi. BURM.

102. *Impendet*] *Impendit* Leid. *monimenta* Wolf.

103. *Heu proſpera fata*] *fati* rectius legas. VI. Conſ. Hon. 548. *in hunc ſibi proſpera fati Gratantur duraſſe diem.* ſic vere ſcripti. de Apono Eidyll. VI. 94.

Inde ſibi fati proſperiora petunt.

quomodo caſtigandum. *proſpera vitae* Lucan. VIII. 631. ex veteri codice, *mutantur proſpera vitae. proſpera belli* idem dixit Lib. V. & *proſpera rerum* Lib. VII. 107. quomodo & Silius Lib. IV. 501. *animos ſtimulabant proſpera rerum* HEINS. ſed in Epiſt. ad Probin. vs. 16. corrigit Heinſius,

Fataque ſe debent proſperiora tibi.

& hoc loco firmat. quare *fata* reduxi ex codicibus & editis. BURM.

104. *Dediſti*] Ita noſtri omnes. ad Jovem, non ad fata referendum. vulgo *dediſtis*. paulo poſt fruſtra *Gabinos* pro *Sabinis* reponit Delrius. aliter noſtri. HEINS. *dediſti* edd. Vicet. & Parm.

160. *Anguſtis opibus.*] Horat. Lib. III. od. 2. *Anguſtam, amici, pauperiem pati.* &c.

111. *Petenti*] *potenti* Oxon. Leid. Lovan. tres Pulm. *ut Quincti* etiam Leid.

112.

Rusticus inferret proprias Dictator aristas.
Nunc quid agam? Libyam Gildon tenet, altera Nilum.
Ast ego, quae terras humeris pontumque subegi,
Deseror. emeritae jam praemia nulla senectae.
Dî, quibus iratis crevi, succurrite tandem:
Exorate patrem? tuque o, quae vecta per altum,
Sponte Palatinis mutasti collibus Idam,
Praelatoque lavas Phrygios Almone leones,
Maternis precibus natum jam flecte, Cybebe.
Sin prohibent Parcae, falsisque elusa vetustas
Auspiciis: alio saltem prosternite casu,
Et poenae mutate genus. Porsenna reducat
Tarquinios; renovet ferales Allia pugnas.
Me potius saevi manibus permittite Pyrrhi:
Me Senonum furiis, Brenni me reddite flammis.

Cun-

112. *Rusticus & proprias ferret Dictator*] *Rusticus inferret* omnium est scriptorum lectio, quam recte Raphelengius expressit. mox pro *humeris* Philippus Rubenius in Electis Lib. II. cap. 33. *numeris* legit, qui videndus. Livinejus *armis*, audacter. quomodo tamen in ora codicis sui Pomponius quoque Laetus, nescio an ex membranis. frustra locum tentari bene ad Statium cap. XXII. Diatribes Gronovius observavit. Barthius primis curis *juvenis*, sed secundis palinodiam cantavit. apud Herodotum Lib. II. cap CVI. Sesostris statuae subscriptum: ΕΓΩ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΧΩΡΗΝ ΩΜΟΙΣΙ ΤΟΙΣΙ ΕΜΟΙΣΙ ΕΚΤΗΣΑΜΗΝ. quem locum Gronovius jam occupavit unice huc facientem. HEINS. Habet & Barthius hunc Herodoti locum. *humeris subigere* insolentissime dictum foret, quare ego a glossatore natum puto, qui *armis*, ab *armi*, interpretabatur *humeris*, quum ab *arma* debuisset. ideoque *armis* cum Livinejo & Laeto praeferrem. *peregi* Leidens. quod etiam explicari possit ex illis, quae ad Petronii cap. CXIX. *gravidis freta pressa carinis Jam peragebantur*, notata sunt. BURM.

113. *Nunc quid agam?*] *Heu quid agam*? Schedae Gudianae cum aliis codicibus nonnullis. HEINS.. *Nam quid agam* Oxon. duo. Lovan. lib. Barth. & edit. Vicet. *Heu quid* Ald.

Altera] id est Aurora sive Orientis imp. habet sibi Aegyptum subditam. CLAVER. subintelligo *Roma* sc. nova, Constantinopolis. vid. supr. vs. 61.

117. *Si sponte vel altum vecta*] *quae vecta per altum sponte* prim. & tert. Vatic. quatuor alii, *quae sponte per altum vecta*. HEINS. *per altam* Leid.

118. *Palatinis mutasti*] Latissime hac de re Livius Lib. XXIX. & Herodian. Lib. I. *μετὰ μάρκον βασιλείας*. DELR. *mutastis* Oxon.

119. *Praelatoque*] Romano, quem Phrygio Almoni praetulisti. DELR. *Phrygias* ed. Vicet.

Almone] Hunc versum legisse videtur B. Ambrosius. CLAVER. *Armone* Wolf.

120. *Cybelle*] Legendum *Cybebe*. vid. Gud. ad Phaed. III. Fab. 17. & Heins. ad Virgil. III. Æn. III.

122. *Auspiciis*] *auguriis* MS. Pulmanni. parum refert. vid. Dempst. ad Rosin. p. 10. vid. supr. vs. 29. in Eutrop. II. 2. *alios* etiam Wolf. BURM.

124. *Allia caedes*] *pugnas* Gyrald. Isingr. prim. Vatic. & sex alii. sequenti versu pro *prosternite*, quod jam praecesserat, *permittite* legendum cum eodem Isingr. Vatic. Mazarin. & Florentino S. Marci, etiam Pricaeano atque Oiseliano. Patavinus *committite*. Statius II Theb. 181. *utinam his manibus permittere gentes Jupiter aeque velis*. noster infra 502. *turbinibus mediis permitte carinas*. Lib. II. in Rufin. 216. *miserum permitto casibus orbem*. Laud. Seren. 199. *permittere Martem*, ubi vulgo *committere*. Epist. ad Hadr. 2.

Nullus erit finis lacrimis? subitisne favorem
Permittas odiis? sic libri. Silius Lib. XII. 423. *permisit flammis atque ensibus urbem*. sic & *gladio permittere mundum* Lucan. Lib. VII. HEINS. *Gallia* Oxon. Lovan. & Voss. *removet Alia* Leid. *Allia tedas* Thuan. *ferialis Acilia pugnas* marg. Isingr. Gyrald. & Vatic. *ferales* Aldus, Colin. Isingr. & Gryph. vitiose. an pro *furiales*? ut infra vs. 181. *permittere* vero eleganter, quia *manibus* additur. est enim idem, quod potestati alicujus se dedere, ut pro arbitrio de eo statuat. Virgil. IV. 103.

——— *liceat Phrygio servire marito,*
Dotalesque tuae Tyrios permittere dextrae.

 Ho-

Cuncta fame leviora mihi. Sic fata, refuſis
Obticuit lacrimis. mater Cytherea, parenſque
Flet Mavors, ſanctaeque memor Tritonia Veſtae.
Nec Cybele, ſicco nec ſtabat lumine Juno.
Maerent Indigetes, & ſi quos Roma recepit,
Aut dedit ipſa Deos. genitor jam corda remitti
Coeperat, & ſacrum dextra ſedare tumultum:
Quum procul inſanis quatiens ululatibus axem,
Et contuſa genas, mediis adparet in aſtris
Africa. reſciſſae veſtes, & ſpicea paſſim
Serta jacent. lacero crinales vertice dentes,
Effractum pendebat ebur, talique ſuperbas

Inru-

Horat. IV. od. 4. de Aquila, *cui Rex Deorum regnum in aves vagas permiſit.* & hinc nihil mutandum apud Ciceron. I. Catil. 2. *ſimili Scto C. Mario & L. Valerio Coſſ. eſt permiſſa reſpublica.* illo enim Scto regia & dictatoria poteſtas dabatur. *committitur* reſpublica fidei & diligentiae magiſtratuum, ſed *permittitur* poteſtati. ut ipſa *poteſtas permittitur* II. in Rufin. 74. & in Idyl. V. vs. 51. & Laud. Seren. 199. *totum permittere Martem.* ubi male *committere* vulgo. vid. Sylvium ad Ciceron. pro Cluent. 58. & notas ad Argum. Ovidii I. Metam. fab. 9. & ita centies Cicero & alii. BURM.

127. *Fame.*] *Rabida fames* dicitur a Virgilio, quare Druſus tomentum & culcitram tentavit mandere, cum videret ſibi alimenta ſubducta. Ammiano perire fame eſt mortis genus graviſſimum. vid. Plat. & Homer. qui Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν. Eſt locus in Inſtit. IV. (tit. III. §. 16.) qui de fame agit, ubi Cujacius *fumo* legendum credidit, ut ſiquis fumum ex ligno viridi neque acapno conflaverit, ut hominem eo loci incluſum necaret. notum enim illud: Fumo pereat, qui fumum vendidit. CLAVER.

130. *Nec Cybele ſicco*] *Nec ſicco Cybele* tres Pulm. Lovan.

131. *Recepit.*] vid. ad. IV. Conſ. Honor. 123.

132. *Corda remitti.*] Sic major ſcriptorum pars, eleganti Graeciſmo, vulgo *corde.* HEINS. *remittit* Vicet. *corde remitti* Parm. *corda* Wolf.

135. *Et contuſa genas.*] Scripti plerique, *concuſſa*, *conſciſſa*, *diſciſſa*, *confuſa* & ſimilia. ſed prim. Vatic. aliique nonnulli *contuſa.* bene. Lucan. IX. 105. *planctu contuſa peribit.* Idem Lib. II. 335.

Effuſas laniata comas, contuſaque pectus
Verberibus crebris.

ita meliores ſcripti maximo numero. eodem libro vs. 38. antea praeceſſerat,

Nunc ait, o miſerae contundite pectora matres.

Lib. III. 728.

Non lacrimae cecidere genis, non pectora tundit.

Juvenal. Sat. XIII. 128. *plena faciem contundere palma.* Seneca Thyeſte vs. 106.

Pectora illiſo ſonent contuſa planctu.

ut bene Etruſcus codex. HEINS.

136. *Reſciſſae*] *reciſae* Voſſ. Vicetin. *reſciſae* Parm. *ſpicea paſſim* Voſſ. duo Oxon. Leid. & Lovan. & Barthii codices, edd. Ald. Junt. *ſparſim* eſt a manu gloſſatoris. eadem varietas II. in Eutrop. 421. ubi Heinſius *ſparſim* praeferebat. male. *paſſim* eſt ſine ordine, confuſe. vide ad Phaedr. V. I. & ad Quintil. Declam. IV. 13. BURM.

138. *Effractum pendebat ebur.*] Non *Et fractum* ſcripti meliores. eleganter ἐπεξήγησις eſt, quam nunc appoſitionem dicunt. *dentes ebur* pro *dentibus eburnis* ut Idyllio de Nilo loquitur. ſic Lib. II. in Rufin. 127. *duplicem foſſam, non exſuperabile vallum, Aſperat.* ut recte ibi Vaticanus, pro foſſa vallata. I. in Eutrop. 427. *Auroram ſane, quae talia ferre Gaudeat, aſſuetas ſceptris muliebribus urbes Poſſideant.* pro *Aurorae urbes.* ſic vetus liber Lib. I. in. Stilich. 450. *ſtabant rutili grex aureus anni.* quomodo legendum. pleni hiſce deliciis poëtae. Virgil. Eclog. III. 3. *Infelix o ſemper oves pecus.* pro *ovinum pecus.* ita meliores libri. Eclog. IX. 9. *uſque ad aquam & veteres jam fracta cacumina fagos.* non *veteris fagi.* Eclog. II. 3. dixerat,

——— *inter denſas umbroſa cacumina fagos*
Aſſidue veniebat.

quae egregie confirmant ſcriptam lectionem ſuperioris loci. initio Aeneidos, *Italiam fato profugus Lavinia venit litora.* non *Lavinaque.* Georg. II. 153. *At rabidae tigres abſunt & ſaeva leones Semina.* non *leonum.* ſic tribus illis locis optimus ac vetuſtiſſimus Mediceus. ſimiles mendas & in Ovidio deprehendimus, de quibus ad illum poëtam. mox *Irrumpit*, non *Irrupit* ſec. Vatic. *ſupernas fores* unus Medic. non *ſuperbas.* *ſupernas plagas* alibi etiam dixit

Inrupit clamore fores. Quid magne moraris
Jupiter, avulso nexu, pelagique solutis
Legibus, iratum populis inmittere fratrem?
Mergi prima peto. veniant praerupta Pachyno
Aequora. laxatis subsidant Syrtibus urbes.
Si mihi Gildonem nequeunt abducere fata,
Me rape Gildoni. Felicior illa perustae
Pars Libyae, nimio quae se munita calore
Defendit, tantique vacat secura tyranni.
Crescat zona rubens. medius flagrantis Olympi
Me quoque limes agat. melius deserta jacebo
Vomeris inpatiens. pulsis dominentur aratris
Dipsades, & sitiens adtollat gleba cerastas.
Quid me temperies juvit? quid mitior aether?
Gildoni fecunda fui. jam Solis habenae
Bis senas torquent hiemes, cervicibus ex quo

dixit pro *superas*. hoc tamen loco nihil temere mutem. Virgil. Aeneid. VIII. 196.

——— foribusque affixa superbis
Ora virum tristi pendebant pallida tabo.

Statius II. Theb. 223. *foribusque immissa superbis Unda fremit vulgi*. Seneca Hercule Furenti quoques Stat. I. Silv. II. 141. *thalamique egressa superbum Limen*. vid. Gronov. ad Senecae Oedip. 804. *Irrupit clamore fores* Statianum hemistichium est Theb. VI. HEINS. Ita apud Prudent. *περὶ Στεφαν.* Hymn. VI. 9.

Nec non Eulogius simul superbum
Christi lucidus ad sedile tendit.

ubi etiam vulgo *supernum*. vide & Hymn. XII. 39. *& fractum* etiam Wolff. *irrumpere fores* dixit etiam Lucan. V. 127. BURM.

141. *Legibus*] Vide ad Valer. Flac. I. 231. & II. 357. *iratum terris* Colin. *immittere freni* Wolff. m. pr.

142. *Veniunt praerupta Pachyno Aequora*] *prorupta* opinor vel invitis membranis, quomodo apud Maronem I. Aeneid. 245.

Unde per ora novem vasto cum murmure montis
It mare proruptum.

adeantur quae annotamus Lib. II. in Stilch. 462. HEINS. *praerepta* Coden Barthii. *Pachynon* Colin.

143. *Laxatis*] *lassatis* Oxon. edd. Vicet. & Parm.

145. *Illa perustae*] *praeustae* prior Leid. & Oiselianus. sequenti versu *medio calore*, non *nimio*, Patavinus Eccles. Cathedr. quod si sequimur, mox pro *medius* cum scriptis nonnullis *melius flagrantis Olympi* sit legendum. vide quae noto ad Lib. II. de Rapt. 106. HEINS. *perustis omnibus* dixit VI. Cons. Honor. 294. *medio* Vicet. sed *nimio* rectius. Horat. I. od. 22. *Pone sub curru nimium propinqui Solis*. infra tamen v. 317. *Solis medios objecerit aestus*. ut quasi munimentum sit oppositum, calor. Solis. *melius flagrantis* Voss. & Wolff. BURM.

149. *agat*] vide ad Lib. I. Rapt. 252.

150. *Dominetur aratris*] Vetus liber *aristis*. Delr. *aristis* bene scripti meliores cum schedis Gudianis, ne bis idem dicat. primus tamen & tertius Vaticanus *aratris* etiam Oiselianus. HEINS. Eadem varietas Lib. II. in Eutrop. 566.

Vastior expulsis Oriens squalebat aratris.

ubi & *aristis* in quibusdam. *pulsae* tamen *aristae* non aeque placent, atque *aratra expulsa*. credo ex *cerastis* natum vicino sono & syllabis fere iisdem *aristis*. mox *Dipsas & sitiens* marg. Jungr. BURM.

152. *Juvit*] *vivit* Leid.

153. *Gildoni fecunda fui*] Ovidil XIII. Met. 505. *Aeacidae fecunda fui*. postea pro *tot annis* prim. Vatican. *annos*. recte. supra v. 76.

——— ideone tot annos
Flebile cum tumida bellum Carthagine gessi.

atque alibi non semel. mox *tenetur* pro *tenemur* probe idem Vatic. & tres alii, modo distinctio mutetur. *transcripsit* quoque pro *transcribis* Gyrald. & *Exilis fundi* non *Exigui* Putean. cum Florent. S. Marci. HEINS. Ita *exilis domus* Horat. I. Epist. VI. 45. sed *exiguos campos* idem II. Od. 9. & Virgil. II. Georg. 412. *laudato ingentia rura, Exiguum colito*. ubi vid. Comm. BURM.

Haeret triste jugum. nostris jam luctibus ille
Consenuit, regnumque sibi tot vindicat annos.
Atque utinam regnum! privato jure tenetur,
Exigui specie fundi, quod Nilus & Atlas
Dissidet. occiduis quod Gadibus arida Barce,
Quodque Paraetonio secedit litore Ganges,
Hoc sibi transcripsit proprium. pars tertia mundi,
Unius praedonis ager. distantibus idem
Inter se vitiis cinctus: quodcumque profunda
Traxit avaritia, luxu pejore refundit.
Instat terribilis vivis, morientibus heres,
Virginibus raptor, thalamis obscaenus adulter.
Nulla quies: oritur praeda cessante libido:
Divitibusque dies, & nox metuenda maritis.
Quisquis vel locuples, pulchra vel conjuge notus,
Crimine pulsatur falso. si crimina desunt,
Accitus conviva perit. mors nulla refugit
Artificem. varios fucos spumasque requirit
Serpentum virides, & adhuc ignota novercis
Gramina. si quisquam vultu praesentia damnet,
Liberiusve gemat, dapibus crudelis in ipsis

Emicat

155. *Nostris jam luctibus ille Consenuit*] *Consuevit* prim. Vatic. pro diversa lectione. eleganter. HEINS.

157. *Privato*] *privati* Oxon.

158. *Quod Nilus*] pro quantum Barth. *quo* Lovan. vid. ad Conf. Mall. 57. sic mox *quocumque* Oxon.

159. *Dissidet*] *Possidet* Leid. *arida Parthe* Oxon. duo, Voss. duo, Wolft. & Vicet. ed. *Parce* Lovan.

160. *Ganges*] Suspectus hic fluvius, qui longe extra Africae fines, & quo usque Gildonis tyrannis non pertinuit. latet alius in Africa locus, ut sunt omnia, quae praecedunt. Atlas, Nilus, Barce, Paraetonium, quibus Gangen jungere hic absonum. & clare mox dicit, *pars tertia mundi* (id est Africa) *unius praedonis ager*, non omne & inmensum spatium inter Paraetonium & Gangem. forte *Gorge* vel *Tinges*. *Pharetonio* Vicet. BURM.

165. *Vivis*] *unus* Vicetin. *virginibus raptu* idem.

169. *Pulchra vel*] *vel pulchra* Voss. mox, *desint* duo Oxon. *sed crimina desunt* Vicet.

170. *Pulsatur*] [*Crimine pulsari* vix Latine dici crederem, nisi eadem locutio foret in Cod. Theod. Lib. XV. CLAVER.

171. *Accitus conviva perit*] *Ascitus* in Pricaeano & Bononiensi, etiam in Helmaestadiensi. nil muta. apud Statium Hercule Surrentino Lib. III. Silv. 1. 109.

Qua pater aetherius mensisque accita Deorum
Turba, & ab excelso veniat soror hospita templo.

apud Dictyn Cretensem Lib. VI. *Qua tempestate multi undique reges acciti domum Chironis, inter ipsas epulas novam nuptam magnis laudibus veluti deam celebraverant.* Ausonius Periocha Odysseae VII. *accito ad convivium Ulysse.* HEINS. eadem varietas apud Virgil. XI. Aeneid. 308. & alibi saepe. hic etiam *ascitus* Wolff.

172. *Artificem*] *Accitos varios succos* marg. Isingr. an pro *varios*, *validos*? vid. ad Ovid. VII. Met. 123. ut & *valida medicamenta*, quae juvant. vide ad Gratii Cyneg. 365. BURM.

173. *Serpentum*] *Serpentes* Cod. Barth.

175. *Dapibus crudelis*] Tales fuere boleti olim, deorum cibus. in hanc rem distichon a Cujacio tribuitur Martiali: *Defungi fungis hominem, Macrine, negabas: Boleti lethi causa fuere tui.* CLAVER. *Crudelis herilem* Reg. & Oxon. placet. mox pro *intentos capiti*, cum primo Vaticano decem alii, *lateri*. & sex *urget* pro *ardet*. HEINS. *crudelis eisdem* Oxon. *capiti* non mutandum. II. in Rufin. 16. *impositi radiant cervicibus enses*. BURM.

180.

Emicat ad nutum ſtricto mucrone miniſter.
Fixus quiſque toro tacita formidine libat
Carnifices epulas, incertaque pocula pallens
Haurit, & intentos capiti circumſpicit enſes.
Splendet Tartareo furialis menſa paratu,
Caede madens, atrox gladio, ſuſpecta veneno.
Ut vino calefacta Venus, tum ſaevior ardet
Luxuries: mixtis redolent unguenta coronis.
Crinitos inter famulos, pubemque canoram,
Orbatas jubet ire nurus, nuperque peremtis
Adridere viris. Phalarin tormentaque flammae
Profuit, & Siculi mugitus ferre juvenci,
Quam tales audire choros. nec damna pudoris
Turpia ſufficiunt. Mauris clariſſima quaeque
Faſtidita datur. media Carthagine ductae
Barbara Sidoniae ſubeunt connubia matres.
Aethiopem nobis generum, Naſamona maritum

In-

180. *Furialis*] *feralis* malebat Heinſius. vid. ſupr. 125.

182. *Vino calefacta*] vid. ad Ovid. I. Art. Am. 244. unde potebit *ardet* hic retinendum eſſe. πῦρ enim ἐπὶ πῦρ, ignis in igne. Burm.

183. *Redolent*] *redolet* Lovan.

184. *Pubemque canoram*] *decoram* prim. Vatic. & decem alii. *plebemque* tres. Heins. Ita & variant codices Lib. II. in Rufin. 283. & alibi. ſed hic agitur de pueris ſymphoniacis & cantoribus, de quibus omnia nota, & ad Petronium multa ſunt adnotata, ubi tota familia cantare apud Trimalchionem dicitur. Burm.

186. *Adridere viris.*] Non minus crudele factum Imperatoris illius, qui parentes filiorum ſupplicio intereſſe cogebat. Claver. Regius interpres ſupplet, adridere ſibi poſt conjuges modo interfectos. ſed hoc durius. *adridere* hic ponitur abſolute, non Gildoni, ſed inter ſymphoniacos choros hilari & ridenti vultu jubet eſſe. ut III. Conſ. Honor. 30. *ſuſtulit adridens*. dubitavi etiam an non *ornatas* legendum pro *orbatas*. nam ex *viris peremtis* ſatis intelliguntur *orbatae*. ſed crudele erat jubere ornatas inter ſymphoniacos ire & ridere, quae lugubria debuiſſent ſumere, & triſtitiam vultu ſuo fateri. Burm.

187. *Profuit.*] *Praeſtitit* unus Ambros. & ſic in margine primi Vaticani manu viri docti erat caſtigatum. non ſequor. τὸ *plus* ſubintelligitur. Lib. II. in Eutrop. 204.

—— *conceſſoque cupit vixiſſe colonus*
Quam dominus rapto.

id eſt magis cupit. ita paſſim ſcriptores. Heins. *praefuit* Vicet. *audire tyranni* Wolff.

188. *Quam*] Id eſt, potius quam; ſed enim profuit, quod ſupra neſcio quam vim habet. Dixit vero Livius III. 4. *orationem precibus quam jurgio ſimilem*. Tacitus: *pacem quam bellum optabant*. vetus Inſcriptio Lugduni: *Sibi quam parentibus mortem optavit.* Haec vero a me viſa ibidem, neque reperta in Antiquitatibus Lugdunenſibus. quod miror. Claver. vid. II. in Eutrop. 205. Gronov. ad Liv. I. 25. V. 21. & alios multos.

Audire choros] *ambire* Mazarin.

Damna pudoris] *pudori* Ambros. male. ſumptum ex Ovidio I. Art. 100.

Ille locus caſti damna pudoris habet. Burm.

189. *Clariſſima quaeque Faſtidita*] A quo vero faſtidita? an a Mauro? ſuſpicor in *quaeque* latere nomen alicujus ordinis comitum Gildonis, a quo faſtiditam clariſſimam & nobiliſſimam matronam dat Mauro Gildon. haeſito. vel legerem, *Mauro clariſſima, cuivis*, vel *cuique*, *Faſtidita, datur.* vel ſi vulgata ſervanda, faſtidita a Gildone, quam ille non vult tangere, Maurorum libidini objicitur. Burm.

190. *Ductae*] Barthius extractae reddit. ſed hic eſt deductae pompa triumphali, ut *tibi dicitur uxor* Virgil. Ecl. VIII. 29. & paſſim alii. Burm.

Ingerit. exterret cunabula discolor infans.
His fretus sociis, ipso jam Principe major
Incedit. peditum praecurrunt agmina longe.
Circumdant equitum turmae, Regesque clientes,
Quos nostris ditat spoliis. proturbat avita
Quemque domo: veteres detrudit rure colonos.
Exsiliis dispersa feror. numquamne reverti
Fas erit, errantesque solo jam reddere cives?
Iret adhuc in verba dolor, ni Jupiter alto
Coepisset solio. voces adamante notabat
Atropos, & Lachesis jungebat stamina dictis.
Nec te, Roma, diu, nec te patiemur inultam,
Africa. communem prosternet Honorius hostem.
Pergite securae. vestrum vis nulla tenorem
Separat: & soli famulabitur Africa Romae.
Dixit, & adflavit Romam meliore juventa.
Continuo redit ille vigor, seniique colorem
Mutavere comae. solidatam crista resurgens
Erexit galeam, clipeique recanduit orbis,
Et levis excussa micuit rubigine cornus.

Hu-

193. *Discolor infans*] *degener* Isingr. prim. Vatic. aliique sex. HEINS. Conjecerat olim Heinsius *decolor*, ut etiam Lib. II. de Rapt. 193. *decolor* vero est niger, ut passim *decolor Indus* dicitur. vid. Heinsii notas ad Ovid. Epist. IX. 4. mihi *discolor* unice probatur, cujus *degener* est glossa. diverso colore a matre candida, sed a Mauro & Aethiope nigrum ferens. BURM.

194. *His*] *Hic* Oxon.

197. *Proturbat avita*] Non *perturbat*, conjectura Raphelengii. confirmant aliquot ex nostris, etiam primus Vaticanus. HEINS. vide ad Valer. Flacc. VI. 230. supra II. in Rufin. 476. & II. in Eutrop. 513. mox *veteres colonos* dixit imitatione Virgilii Eclog. IX. 4. BURM.

200. *Fas erit*] Metuo ne haec turbata sint. Ambros. optimae notae.

Fas erit? ——
Errantesque solo natali reddere cives.

in priore versu hiatus relictus erat. Moretl & sec. Vatic. *Fas erit atque solo natali*. Tholos. *Fas erit errantes natali*. Regius, *me reddere*. Medic. & Rottendorphian. *mihi*. latet aliquid. mox, *ni Jupiter*, non *nisi*, praestantiores aliquot cum primo Vaticano. Idem Vaticanus pro diversa lectione paulo post, *patiemur inultas*, non *inultam*. HEINS. Forte, *Spes erit?*

Errantesque solo] MS. meus, *errantes solio*. sed nihil immuto. DELR.

202. *Notabat*] *notavit* Isingr. & Raphel. mox, *urgebat stamina* Vicet. vix intelligo, quid sit *stamina dictis jungere*, nisi ut verbis Jovis statim subjunxerit & addiderit stamina. Interpres Regius quid velit, nescio. qui explicat, nectebat fila seu stamina ad dicta Jovis simul conjungenda. haec non intelligo. an scripserit, *pingebat stamina dictis*, ut dicta illa intexuerit staminibus, quae ut pictae vestes figuris, ita haec verbis illis variabantur: quae possent inlustrari illis, quae Barthius adducit de Parcis, quae Jovi a manu erant, & ejus dicta in tabellas conjiciebant, quarum vice stamina fungi poëta fingit. vid. & Livinej. & Scheffer. ad Pacat. Paneg. cap. XVIII. *dicta* sunt oracula, fata, quae dixit Jupiter. vid. ad Ovid. V. Epist. 53. & I. Fast. 537. ita *dicta Jovis* I. Met. 544. II. Fast. 488. BURM.

205. *inultam*] *inultas* unus codex.

206. *tenorem*] *cruorem* Oxon. pro varia lectione.

209. *Colorem*] *rigorem* Voss. m. pr.

210. *Solidatam*] *solidatum* Lovan.

212. *Cornus*] Barth. ad Rutil. I. 117. inhaerens veteribus editionibus legit *conus*, & ita edidit. sed tunc bis de galea loqueretur, & sine hasta Romam fingeret. BURM.

214.

Humentis jam Noctis equos, Lethaeaque Somnus
Frena regens, tacito volvebat fidera curru.
Jam duo Divorum proceres, feniorque minorque
Theudofii pacem laturi gentibus ibant:
Qui Jovis arcanos monitus, mandataque ferrent
Fratribus, & geminis fancirent foedera regnis.
Sic quum praecipites artem vicere procellae,
Adfiduoque gemens undarum verbere nutat
Defcenfura ratis, caeca fub nocte vocati
Naufraga Ledaei fuftentant vela Lacones.
Circulus ut patuit Lunae, fecuere meatus
Diverfos. Italas fenior tendebat in oras:
At pater, intrantem Pontum qua Bofporos artat,

Arca-

214. *Regens*] *gerens* marg. Ifingr.

Volvebat fidera curfu] *curru* Gyrald. prim. Vatic. & tres alii. fic & Nocti fuus apud poëtas currus. unus Ambrof. *lapfu.* pro *conus* prim. Vatic. & fex noftris *cornus* paulo ante. galeae enim jam meminerat. puto fcribendum *Levis & excuffa*, non *Et levis. leve* enim & rubigine fcabrum contraria. Nafo in Faftis Lib. IV. 911.

Afpera rubigo parcas Cerealibus berbis
Et tremat in fumma leve cacumen humo. HEINS.

215. *Majorque minorque*] Intellige Theodofium Comitem, avum Arcadii & Honorii, qui divinis fere honoribus confecratus eft, quia, ut ex Drepanio loquar, debuerat effe Imperator. At Valens, audita arufpicum defignatione, fuper literis Θ. Ε. Ο. Δ. plurimos, quorum nomina ab iis incipiebant, morte mulctavit, inter quos huic Theodofio majori, qui jam invidia fimilium obterebatur, caput abftulit Carthagine. Fuit autem vir bello ftrenuus, & cujus laudibus L. Pacati oratio & Ammiani paginae quafi geftiant. Notabis vero A. Victoris & Peuceri, qui eum fequitur, lapfum. Hi enim Honorium quemdam faciunt Theodofii patrem. plura alibi dicenda erunt. vide Symmachi Epiftolas. CLAVER. *feniorque* prim. Vatic. & octo alii ex noftris. fic infra v. 224. *Italas fenior tendebat in oras.* VI. Conf. Honor. 95. *feniore fupernas jam repetente plagas.* HEINS. Barthius etiam Honorium facit patruum Theodofii Imperatoris, & Theodofium majorem fratrem Honorii patruum Theodofii Aug. quem vide hic, & ad IV. Conf. Honor. 24.

216. *Theudofii*] *Thedofii* Ald. Junt. Gryph. Colin. *Theodofii* Oxon. duo, Leid. Lovan. Vicet. Parm. *Theudofius* in lapidibus fcribitur.

217. *Mandataque ferrent*] *arcanaque ferrent* Oxon.

218. *Regnis*] *regni* Oxon.

219. *Sic cum praecipites*] Haec comparatio vifa eft quibusdam nimis frigida & exfanguis. Scaliger fenior Lib. V. Poët. ita cenfet. Tempeftas in poëmatio de bello Gildonico haud fatis magna cum re. hanc tu examina. CLAVER.

Artem] *arcem* Lovan. m. pr. & Ifingr. Vicet. Parm. Ald. Junt. Colin. Gryph. correxit jam Mariang. Accurfius in Diatr. ad Ovid. II. Met. 185. BURM.

220. *Verbere nutat*] non *motat* vel *mutat* libri meliores, & fic ex conjectura Raphelengius. pro *Defcenfura ratis* quartus Vaticanus, *Defceffura.* forte *Defeffura*, a defidendo, proprio hac in re verbo. Rottendorph. *Defenfura. In campum defidit apex* in antiquis membranis habuimus Epith. Honor. v. 56. de navibus IV. Conf. Honor. 628. *fuccenfae federe rates.* Nafo IV. Faftor. 300.

Sedit limofo preffa carina vado.

videantur annotata noftra ad III. Aeneid. Virg. 565. ubi id ipfum verbum revocabimus. HEINS. vide & Graev. ad Cicer. ad Attic. II. 12. *nutat* jam Vicet. Parm. Ald. Colin. Gryph. & aliae editiones. de quo verbo vide infra ad vs. 281. ceterum a *defido* non poteft derivari *defeffura*; fed a *defideo*, quod huc non convenit. vid. ad Lucan. III. 630. BURM.

221. *Vocati*] *vocari* Vicet. Parm.

222. *Suftentant vela Lacones*] *oftendunt bella dracones* marg. Ifingr.

223. *Secuere meatus diverfos*] *divifos* Leid. Virgiliana eft imitatio, qui *fecare viam* dixit, de qua locutione vide Lambin. ad Lucret. VI. 638. fic Quintil. III. 1. *diverfae fecari coeperunt viae*, ubi vide. unde adparet male hic *divifos* effe in Voffiano. BURM.

224. *Ad oras*] *In oras*, & mox, *fimul ac*, non *fimul ut* Gyrald. aliique. HEINS.

225. *Pontum*] *portum* Lovan. Oxon. duo. Leid. Ald. *intratum* etiam Leid.

Bof-

Arcadii thalamis, urbique illapſus Eoae.
Quem ſimul ut vidit natus (nam clara nitebat
Cynthia) permixto tremuerunt gaudia fletu,
Conplexuque fovens, quos non ſperaverat, artus,
O mihi poſt Alpes nunc primum reddite, dixit,
Unde tuis optatus ades? da tangere dextram,
Qua gentes cecidere ferae. quis tale removit
Praeſidium terris? ut te mortalia pridem
Inplorant, lugentque pium, fortemque requirunt!
Cui pater in tales rupit ſuſpiria voces:
Hoc erat? in fratres medio diſcordia Mauro
Naſcitur: & mundus germanaque diſſidet aula?
Gildoniſque ſalus tanti ſit palma furoris?
Scilicet egregius morum, magnoque tuendus,
Et cujus meritis pietas a fratre recedat.
In primo genitore, vide. civile calebat
Diſſidium. dubio ſtabant Romana ſub ictu.
Quis procul Armenius, vel quis Maeotide ripa

Rex

Boſporus] *Boſporos* prim. Vatic. & excerpta Pomponii. HEINS.

226. *Arcadii*] Hic Princeps non adeo fuit laudatus, nam vel a puero neſcio quid ſiniſtri exercuit. de ejus forma haec Cedrenus: Ἀρκάδιος τὴν θέσιν τοῦ σώματος εἰδεχθίστατος: μέλας τὴν χροιάν, τὴν ἡλικίαν φαυλότατος, ἓν μόνον ἔχων πλεονέκτημα τὸ καλῶς γράφειν. Hinc nigella caeſaries, pravaque ejus ſtatura. ſed in pingendo vel ſcribendo mira dexteritas ſaltem deprehenditur. docuerat ipſum vir inſignis Arſenius, quem ille non modo ſprevit, verum etiam in eum dira ſtatuit. CLAVER.

Illapſus] *elapſus* Oxon. Vicet. Ald. mox, *quem ſimul ut vidit* duo Voſſiani & editiones priſcae.

227. *Nam clara*] *jam* Wolff.

230. *Nunc primum*] *nec primum* Vicetin.

233. *Ut te*] *o te* Leid.

234. *Lugentque pium fortemque requirunt.*] *Longeque pium* primus Vatic. & Pricaeanus a manu prima. neque aliter Oiſelianus. pro *longum*. Gigantomachia v. 44.

—— nec te Proſerpina longe
Umbroſae tenuere fores.

Infra hoc ipſo libro v. 436. *in ſolis longe fiducia telis.* HEINS.

236. *Hoc erat in fratres*] *in fatis* Regius. Pomponii & Gevartii excerpta, quomodo Philippus Rubenius divinabat in Electis Lib. II. cap. 33. Ovidius Triſtib. III. II. I.

Ergo erat in fatis Scythiam quoque viſere noſtris.
Lib. I. Met. 256.
Eſſe quoque in fatis reminiſcitur affore tempus.
Lib. I. Faſt. 481.
Sic erat in fatis: nec te tua culpa fugavit.

nihil tamen mutandum, paulo aliter ſecundis curis haec diſtinguit Barthius. HEINS. Vide ad Petron. cap. XCIII. & c. vide & Barth. hic & Lib. XLV. Adverſ. cap. 8. Voſſiano codici adſcripta erat gloſſa, *propter quod veni*. *in fratres* pro in fratribus capit Barthius, & in editione ſignum interrogationis ponit poſt *fratres?* ſed in notis poſt *naſcitur?* prior diſtinctio eſt in antiquis editionibus, ſed vitioſa. poſſet & pro inter fratres ſumi. BURM.

237. *Germanaque*] *germana* Oxon.

238. *Fit palma furoris*] *ſit palma* Gyrald. & quatuordecim alii. bene. aſſentiuntur & Gudianae ſchedae. HEINS. *fit palma* Leid. & Wolff.

239. *Tuendus*] *timendus* Vicet. & Parm.

240. *Infracta recedat*] *a fratre* Iſingr. prior Leid. Pricaean. & unus Petav. prim. Vatic. cum decem aliis, *in fratre*. *fraterna* ſcribendum puto. Barthius vulgatam ſcripturam tuetur. HEINS. *a fratre recedit* marg. Iſingr.

241. *Vide*] *vides* Voſſ. a m. s.

242. *Diſſidium*] *Diſcidium* prim Vatic. aliique plurimi, ſed fruſtra. paulo ante habuimus, *mundus germanaque diſſidet aula*. HEINS.

Sub ictu] vid. ad Quintil. Declam. III. princ.

244.

Rex ignotus agit, qui me non juvit euntem?
Auxilio fovere Getae, venere Geloni.
Solus at hic, non puppe data, non milite misso,
Subsedit, fluitante fide. si signa petisset
Obvia, detecto submissius hoste dolerem.
Restitit in speculis fati, turbaque reductus
Libravit geminas, eventu judice, vires,
Ad rerum momenta cliens, seseque daturus
Victori. fortuna simul cum Marte pependit.

Et

244. *Agit*] *erat* marg. Isingr.

245. *Auxilio favere Getae*] vetus liber, Vicetin. vet. Germ. & Basil. *favere*. Delr. *fovere* Ald. & scripti aliquot cum prim. Vatic. Lucanus VIII. 519. *votis tua fovimus arma.* Barthius tamen pro vulgata scriptura digladiatur. superiori versu, *qui non adjuvit* unus Medic. concinne, ut & Palatinus. *egentem auxilio* praeterea, non *euntem* unus Ambrof. Naso I. Trist. Eleg. IV.

Causa mea est melior, qui non contraria fovi
Arma. noster de nuptiis Honorii v. 119. *qui cuspide Gallos Italiamque fovet.* Heins. *quis non me* Oxon. *quis me non* Leid. *qui non me* Vicet. Ald. Isingr. & aliae. de *fovere* vid. ad Lucan. VIII. 519. sed tamen mihi placeret, *qui me non juvit euntem Auxilio. venere Getae, venere Geloni. juvare auxilio*, ut Val. Flacc. IV. 618.

Ipse truces illic Colchos hostemque juvabo
Auxiliis. vid. ad Ovid. IX. Met. 780. in illa vero repetitione venus quaedam. sic Lib. I. de laud. Stilich. 207. *videre pium, videre fidelem.* Virgil. Ecl. X. 19.

Venit & opilio, tardi venere bubulci,
Uvidus hiberna venit de glande Menalcas.

& mox vs. 24.

Venit & agresti capitis Silvanus honore,
Pan Deus Arcadiae venit.

Stat. III. Silv. V. 62.

Sed venient, plenis venient connubia taedis.

& IV. Silv. III. 125. *Dicebam veniet, manete campi, Atque amnis, veniet favente coelo.* male Barthius *favere Getae*. Burm.

246. *Puppe data*] *pube data* Oxon. marg. Isingr. sed hoc idem esset quod *milite*. confundi has voces vidimus ad Val. Flacc. IV. 528. & alibi. *at bis* Wolff. a m. pr. Burm.

247. *Si signa petisset*] *tulisset* duo Medic. & Palat. ut lib. II. de Rapt. 256. *signa Deis adversa tuli.* mox *detecto* legendum cum omnibus scriptis. nisi quod primus Vaticanus, *defecto*, hoc est defectionem molito. minus dolerem, si palam a me defecisset, seque hostem meum esset professus. Isingr. *defenso*. in Oiseliano etiam *defecto*. sic *defectores* saepe in Epitome librorum Trogi Pompeji, & apud Justin. Lib. XVI. cap. I. Raphelengius Delrium secutus, *dejecto*. frustra. nihil hic difficultatis. detectum hostem vocat apertum, non occultum. Lucan. Lib. X.

Invictumque ducem detecto Marte lacessit.

Heins. *petisset* non mutarem. si transivisset ad hostes, hi enim signa obvia, id est contraria, hostilia, ut recte Barthius. vid. ad IV. Cons. Honor. 484. *submissis* Vicet. Burm.

248. *Obvia detecto*] Hoc dicere voluit, si debellatis hostibus obviam mihi progressus, gratam sibi meam victoriam fuisse significasset, minus illi succenserem. quid subaudiatur, nemo non videt, quare rectius vetus liber & quidam vulgati *dejecto*. quamquam non desint, quibus *defenso* arrideat. Delr. Hostem adversum, teste Sallustio, opprimere facile est homini strenuo. Claver.

249. *Restitit*] Medium se gerendo, ut ait Livius, haec illave defensurus, prout invaluissent. Arma aperta palam vites, ait Tacitus IV. Histor. 24. fraus & dolus occulta, eoque inevitabilia. Claver.

Turbaque reductus] pro a turba se removens. vid. ad IV. Cons. Honor. 80. *turbamque* Wolff. a m. pr.

250. *Eventu judice*] Respicit ad illa Flori I. 3. de Fidenatibus: *medii inter duos expectavere fortunam.* hoc & sequentia docent de Mettio Fufetio. alia vide apud Barthium. Burm.

252. *Simul cum Marte pependit*] Sic complures e nostris. *morte* vulgati. *mente* Gyrald. & sex alii cum excerptis Pomponii Vaticanis, quod damnat Barthius, Philippus Rubenius in Electis Lib. II. cap. 33. amplectitur. *prior cum mente* Mazarin. mox, *Et si* pro *O si* idem Gyrald. & octodecim ex nostris. ac primae edd. excerpta Put. *At si*. forte, *Quod si*, nam quartus Vaticanus, *Ut si*. Heins. *Victorum* liber Barth. & *cum Marte simul fortuna pependit* alter ejus, *Sed si non* MS. Pulman.

253. Prae-

Et ſi non cupidis eſſem praereptus ab aſtris,
Exemplum ſequerer Tullî, laniandaque dumis
Inpia diverſis raptarem membra quadrigis.
Germani nunc uſque tui reſponſa colebat:
En iterum calcat. tali te credere monſtro
Poſt patrem fratremque paras? ſed magna rependit,
Inque tuam ſortem numeroſas tranſtulit urbes.
Ergo fas pretio cedet? mercede placebit
Seditio? taceo, laeſi quod transfuga fratris,
Quod levis ingenio. quamvis diſcrimine ſummo
Proditor adportet ſuſpenſa morte ſalutem,
Nuſquam gratus erit. damnamus luce reperta

Per-

253. *Praereptus*] *praeceptus* unus Heinſii. *praeraptus* Vicet. Parm.

255. *Aptarem membra quadrigis*] *Aptandi* verbum in deliciis Claudiano novi, ut in illo, *genibus ludentem aptare paternis*. hic tamen *raptarem* malim, quod Rubenii excerpta confirmant, & prima editio. Virgilii enim illa Lib. VIII. Aeneid. 544. reſpexit,

Raptabatque viri mendacis viſcera Tullus.

idem de Hectore II. Aeneid. 272. *raptatus bijugis ceu quondam*. vetus poëta apud Ciceronem Lib. I. Tuſcul. Quaeſt.

Vidi, videre quod me paſſa aegerrume,
Hectorem quadrijugo curru raptarier.

noſter Lib. I. in Stilich. 100.

Tu neque veſano raptas venalia curru
Funera. HEINS. Vide ad Ovid. XII. Met. 591. & Virg. I. Aeneid. 483. pro *laniandaque*, *laniataque* duo Oxon. Voſſ. Wolf. & ed. Vicet. *dumis* hic mihi non placet, quod licet Barthius raptum per loca ſenta explicet, magis Hippolyto lacerato convenit, quam Fuſetio, qui in conſpectu exercitus quadrigis diſtractus ſtatim expiravit, nec longe tracta membra fuere. quare vel *duris* vel *diris* quadrigis malim, vel inconſiderate nimis Claudianum hic ſcripſiſſe credendum. BURM.

257. *En iterum calcat*] *Nunc iterum* pr. Vatic. & potior ceterorum pars. HEINS. *Num* Aldus vitioſe. *te reddere* Leidenſ.

259. *Numeroſas*] multas. hoc etenim Romanis ea vox ſonat. Plinius Caecilius *numeroſam manum*, Juſtinianus Imp. *numeroſas provincias*. noſter alibi *numeroſam cicatricem*, & *numeroſum equitem* dixerunt. DELR.

263. *Mercede placebit Proditio*] meus MSS. *ſeditio*. Celſanus, negligentiane, an data opera, quod in ſuis membranis non inveniebantur, hunc & ſubſequentem verſum omiſit. DELR. *Seditio* prim. Vatic. pro diverſa ſcriptura. quomodo & ſex alii. forte *Deditio*. ſic & peccatum Lib. II. in Eutrop. praecedentia confirmant. *Proditio* minus hic ferenda, quia *Proditor* paulo poſt ſequitur. HEINS. Ex Lucano I. 37. *ſcelera ipſa nefaſque hac mercede placent.* *merces* hic utilitatem notat. vid. ad Phaedr. IV. I. *ſeditio* vero hic notat diſcordiam domeſticam inter duos fratres Arcadium & Honorium, ut apud Terent. Andr. V. I. *filiam darem in ſeditionem atque incertas nuptias*. vid. Graev. ad Cicer. II. ad. Attic. I. ſic Manil. II. 197. *Seditio coelum tenet*. In editione Vicetina, duobus omiſſis verſibus, *mercede placebit Proditer. adportet* &c. quod ob ſimiles fere voces in initio accidit. BURM.

261. *Fratris*] *patris* Oxon. & Leid. m. pr. Voſſ. uterque & alii.

263. *Proditor*] Auguſtus apud Plutarchum *ἐγὼ προδοσίαν φιλῶ, προδότας οὐκ ἐπαινῶ*. Philippus amabat prodituros non proditores. CLAVER.

Suſpenſa morte ſalutem] *ſuſpenſam* unus Ambros. *nuſquam* pro *nunquam* prior Leid. HEINS. Hunc & ſequentes verſus ſuſpectos habet Barthius.

264. *Gratus*] *juſtus* Wolf.

Damnamus luce reperta] Gyrald. Iſingr. & quatuor alii, *recepta*. neque aliter diverſa ſcriptura pr. Vaticani, quod ſecutus Raphelengius. nihil temere mutem. Virgil. IV. 692.

Quaeſivit coelo lucem, ingemuitque reperta.

ſic *fraude reperta* Lib. I. in Eutrop. 88.

——— *nec fraude reperta*
Cautior eluſi fremitus vitare mariti.

& Lib. II. 589. *hac fraude reperta*. non *arte*, ex antiquis membranis. Statius X. Theb. 388. *ſubitus mox fraude reperta Exclamat*. IV. Theb. 891. *fraude reperta Raptus in excelſum*. de Antaeo. HEINS. Sive *recepta* ſive *reperta* legas, *lucem* non de vita, illa enim amiſſa

Perfidiam: nec nos patimur committere tali
Hoc genus emtori, cives cum moenibus offert?
Hoc vendit patriam. plerique in tempus abusi
Mox odere tamen. tenuit sic Graja Philippus
Oppida. Pellaeo libertas concidit auro.
Romani scelerum semper sprevere ministros.
Noxia pollicitum domino miscere venena
Fabricius Regi nudata fraude remisit,
Infesto quem Marte petit, bellumque negavit
Per famuli patrare nefas: ductosque Camillus
Trans murum pueros obsessae reddidit urbi.
Traduntur poenis alii, quum proelia solvant;
Hic manet, ut moveat. quod respuit alter in hostem,
Suscipis in fratrem. longi pro dedecus aevi!
Cui placet, australes Gildon condonat habenas,
Tantaque mutatos sequitur provincia mores.
Quaslibet ad partes animus nutaverit anceps:

Trans-

amissa recipi nequit, sed cum Barthio in prioribus curis, de salute vel meliori tempore, quae post pericula summa adparere iterum incipit, interpretamur. ita Horat. v. Od. v. 5.

Lucem redde tuae, dux bone, patriae.

ubi Acron *salutem* exponit. de variatione vocum *recepta* & *reperta*, vide ad Ovid. v. Met. 572. & alibi. vide & 1 n Eutrop. 399. *saevo corpus de morte receptum* dixit Valer. Flacc. VII. 285. BURM.

265. *Nec nos patimur committere tali Hoc genus emtori*] *nec vos* cum Claveriana editione Barthius, quomodo tertius Vatic. sec. Ambros. & Mazarin. pro *committere* unus Medic. *concurrere*. haec sana non videntur. HEINS. Sensus est, non patimur vos committere hoc genus, id est meam posteritatem Arcadium, tali emptori Gildoni, qui oblata Africa Acadii gratiam inire tentat, & contra Fratrem concitare. de verbo *patimur* vide supra. *Hoc genus* δεικτικῶς. ut saepe. BURM.

266. *Offert*] *affert* Oxon. *aufert* Oxon. Leid. duo Pulm. *assunt* Lovan.

267. *Hic vendit*] *Hoc* scripti fere omnes. probe. HEINS. & ed. Vicet.

268. *Tenuit sic Graja Philippus Oppida*] in Oiseliano *renuit*. HEINS.

270. *Romani scelerum semper*] converso ordine vetus liber *semper scelerum*. DELR.

Sprevere] *prodidere* marg. Isingr.

271. *Noxia*] Val. Antias a nostro, qui Cl. Quadrigarium secutus est, dissentit. vid. Gell. Noct. Attic. Lib. III. c. VIII. DELR.

Domino] *Pyrrho* marg. Isingr.

273. *Infesto*] *infausto* Oxon. Wolf.

275. *Pueros*] Apud Florum narratur haec historia. CLAVER.

276. *Traduntur*] *Traditur hic poenis, alii quum p. s.* marg. Isingr. *solvere proelia* mihi durius dictum videtur. quare *tollant* non displiceret, ut apud Ovid. I. Amor. VIII. 96.

Non bene si tollas proelia, durat amor.

& ita apud eumdem II. Art. 460. *tollitur ira*, ubi MS. alius, *solvitur*. ut haec verba etiam alibi commutari solent. BURM.

277. *Hic manet*] *maneat* Vicet. Parm. *Haec manet* Wolff. a m. pr.

Quod respuit alter in hostem] *quem* Lovan. lego, *quem respuat*, vel, *quod respuat*. flagitium proditionis. pro *proelia solvant* primi Vaticani discrepans scriptura *tollunt*. HEINS.

279. *Condonat habenas*] *cum tradit* plerique scripti. aut, *cum tradat*; *cum donat*, *cum turbat*, *cum prodit*, & similia. in Gudianis excerptis, *con tradit*. Puto, *cur tradit*, vel *num tradit*. possit &, *cur donat*, vel *num*. HEINS. *contradit* unus Barth. & Pulman. *cum tradit* Wolff.

281. *Animus nutaverit*] MS. cum vetustis editionibus, *animum mutaverit*. DELR. *Nutaverit* legendum cum melioribus libris. Aldus & scripti nonnulli, *animum mutaverit*. unde *animum mutaverit* olim

Transfundit fecum Libyam, refluumque malignus
Commodat imperium. Mauri fuit Africa munus.
Tollite Maffylas fraudes: removete bilingues
Infidias, & verba foli fpirantia virus.
Ne confanguineis certetur comminus armis,
Ne, precor. haec trucibus Thebis, haec digna Mycenis;
In Mauros hoc crimen eat. quid nofter iniquum
Molitur Stilichon? quando non ille jubenti
Paruit? an quisquam nobis devotior exftat?
Ut fileam varios, mecum quos gefferit, actus;
Quae vidi poft fata, loquar. quum Divus abirem,

Res

olim emendandum videbatur, quod Silium fic locutum exiftimarem Lib. I. 306.

Stantem pro muro & nutantem membra Caycum.

fic enim Oxon. liber, non *motantem*, vel *mutantem*. vel cum Colonienfi membrana, *minitantem vana*. vel cum P. Victorio *mutantem verba*. Lib. VI. 233.

Arduus ille fuper tumidis cervicibus altum
Nutat utroque caput.

fic Colon. optimus. Lib. XVII, 445.

Quos ubi nutantes confpexit Amilcare cretus
Terga fugae.

quomodo prima editio, non *mutantes*. nunc accuratius loca illa perpendenti, primo verfu *nudantem membra*, & tertio, *nudantes terga*, fcribendum videtur. Eft enim Virgilii illa imitatus Aeneid. V. 586.

Et nunc terga fugae nudant, nunc fpicula vertunt
Infenfi.

medius verfus diftinctione poft τὸ *fuper* juvandus. Ad Claudianum igitur ut revertamur, cum Lovan. *animis mutaverit* exhibeat, nullus dubito, *animi nutaverit anceps*, legendum. fic alibi, *Ambiguus vitae jacuit.* & *Ergo animi victus.* & Conf. Manl. 211.

Sic patiens animi per tanta negotia liber
Emergit.

quomodo vetus liber. nihil magis obvium. apud Apulejum in Metamorph. libris. *Impos animi*, *infirmus*, *aeger*, *faucius*, *vecors animi*, *furens*, *externatus*, *attonitus animi*, *feftinus*, *recreatus*, *tenellus animi*, & fimilia. apud Maronem, *fidens animi*, *amens*, *inops*, *infelix animi*, *furens*, *praeceps*, *miferatus animi*, *egregius & praeftans animi*. apud Silium, *ardens*, *aeger*, *difpar*, *erectus*, *furens*, *turbatus animi*. apud Statium, *florens & eximius animi*. apud Catullum, *vagus animi*, Galliambo. apud noftrum, *victus animi* Lib. I. in Rufin. 171. Lib. II. in Eutrop. *exiguus animi*. HEINS. *nutare* & *mutare* fupra etiam vs. 220. confufa vidimus.

282. *Transfundit*] *Tranftundit* Wolff.

283. *Mauri fuit Africa munus*] Malim, *fluit*, fi fuperiori verfu *refugum* pro *refluum* cum Tholofano legas. Poffet & fcribi, *Maurique fit Africa munus*. Barthius vulgatum tuetur. HEINS.

284. *Maffylas*] *Maffilias* Voff. Oxon. duo. *Maffalias* Lovan.

285. *Doli fpirantia virus*] *foli* cum fcriptis & primis edd. legendum, ut apud Juvenal. Sat. III. 122.

——— *facilem ftillavit in aurem*
Exiguum de naturae patriaeque veneno.

vidit veram quoque fcripturam fecundis curis Barthius. apud Plinium quoque Nat. Hift. libro VIII. cap. 21. de Bafilifco fcribendum: *Injiciunt has* (muftelas nempe) *cavernis facile cognitis*, *foli tabe*. non *fola*, & fic fcripti. nimirum vult Plinius, herbas circum Bafilifcorum cavernas veneno effe arefactas ac confumtas. HEINS. *fperantia* Vicet. *doli* primum vidi in Ifingr.

286. *Ne confanguineis*] *nec* Oxon. Lovan Wolf.

287. *Deprecor*] MS. cum Vicet. *Haec precor.* & ubi ceteri *ut fileam*, iidem, *ut taceam*. DELR. *Ne precor* prim. Vatic. & viceni alii. optime. imitatus illa Virgilii VI. Aen. 833.

Ne, pueri, ne tanta animis affuefcite bella.

videantur quae notamus ad Epift. Heroid. XVI. Nafon. 170. HEINS. *Haec precor* Lovan. a m. s. Oxon. duo, & alii. *nec confanguineis* & *Haec precor* edd. Vicet. Parm. confufio inde nata, quod prima litera verfus H. & N. paene in codicibus eadem figura fcriberetur, ut vidimus ad Grat. 380. & Nemef. I. Ecl. 48. & alibi. BURM.

288. *In Mauros*] *Inftauras* Wolf.

289. *Molitur*] Malo, *Molitus*. *devotior* pro *devinctior* Ald. & Patav. recte. amat enim vocem eam nofter. HEINS. Convenit etiam magis duci, fub aufpiciis Imperatoris militanti, qui facramento fe ei devovit. *nodis devotior* ed. Parm.

Jubenti] *minanti* Wolf. a m. s.

291. *Gefferit*] *quos mecum gefferit* Lovan. *ut taceam* Oxon.

292. *Loquar.*] *loquor* Voff.

293.

Res incompositas, fateor, tumidasque reliqui.
Stringebat vetitos etiamnum exercitus enses
Alpinis odiis, alternaque jurgia victi
Victoresque dabant. vix haec amentia nostris
Excubiis, nedum puero rectore, quiesset.
Heu quantum timui vobis, quid libera tanti
Militis auderet moles, quum caeca remoto
Ferveret jam laeta metu. dissensus acerbus,
Sed gravior consensus erat. tunc ipse paterna
Successit pietate mihi, tenerumque rudemque
Fovit, & in veros eduxit Principis annos:
Rufinumque tibi, quem tu tremuisse fateris,
Depulit. hunc solum memorem, solumque fidelem
Experior. volui si quid, dum vita maneret,
Aut visus voluisse, gerit: venerabilis illi,
Ceu numen praesensque, vocor. si tanta recusas,
At soceri reverere faces, at respice fratris
Connubium, pignusque meae regale Serenae.
Debueras etiam fraternis obvius ire
Hostibus, ille tuis. quae gens, quis Rhenus & Hister

Vos

293. *Tumidas*] *timidas* Vicet. male. Ovid. VII. Ep. 121. *Bella tument*, ubi vide. BURM.

294. *Stringebat*] *Stringebant* in uno Ambros. dictum alibi. HEINS. vid. ad Liv. III. 28. VII. 19. & IX. 45. *etiam tum* Lovan. Leid. Ald *jam nunc* Barthii Cod. *etiam tunc* Oxon. marg. Isingr. *etiam nunc* Vicet. *etiam vetitos exercitus* Wolff.

297. *Rectore*] *victore* Oxon. *necdum* Wolff.

Quiescet] Lege, *quiesset*, ut recte primus Vaticanus & alii aliquot, pro *quievisset*. idem videbatur in Electis Philippo Rubenio. sic *exstinxem* pro *extinxissem* apud Virgil. & similia. Silius Lib. VIII. 619.

Ignosset, quamvis avido committere pugnam
Varroni, quicumque simul tot tela videret.

inepte vulgo *ignoscet*. Lib. XI. 458.

Tum Deus ut liquidi discisset stagna profundi
Tellurisque globum media tellure locasset.

sic optimus Coloniensis. vulgati, *discussit* & *ligasset*. Lib. XVI. 84.

Vos hodie posco, superi; protraxtis ad arma
Quod profugos, satis est.

ita idem codex. perperam nunc legitur, *protractus ad arma Quod profugus*. apud Maronem V. Aeneid. 786. *poenam traxe per omnem* pro *traxisse*. *vixet* pro *vixisset*, & *jusso*, pro *jussero*. in hoc tamen Claudiani loco pr. Vatic. pro diversa lectione *quievit*. pro *quierit* puto. HEINS. Vide Gronov. ad Liv. XXXVII. 11. & infra ad II. in Eutrop. 526. *nec dum puero rectore quiescet* Vicet.

298. *Quod libera tanti*] *quid* cum membranis scribo. Barthius *ne libera* cum Cujacianis libris, & nonnullis editionibus. HEINS. Ita edidit Claverius.

300. *Jam laeta*] *tam laeta* Voss. duo. Oxon. duo. Vicet. Ald. Heinsius volebat, *Ferveret & tam*.

301. *Et gravior*] *Sed* scripti quidam. HEINS.

303. *Veros annos*] quibus revera Princeps dici potest, & per se administrare imperium. ita *veros annos* puellarum vidimus ad Ovid. III. Art. 61. & *veram puellam* I. Art. 62. ubi vide. BURM.

304. *Tremuisse*] *timuisse* Voss. *renuisse* Oxon. a m. pr.

306. *Volui si quid*] *Volui dum si quid* Oxon.

308. *Ceu numen praesensque*] *Ceu praesens numenque* edd. veteres pleraeque. *Ceu numen vocor praesens* unus Codex.

Si tanta recusas] *si jussa* Oxon. non male. sequenti versu τὸ *at* bis repetendum cum scriptis. perperam vulgo, *aut*. HEINS.

309. *At soceri*] *At socii r. f. aut* Vicet. Parm. *Aut socii r. f. aut* Ald. Isingr. Gryph. Raphel.

312. *Quis Rhenus*] *qui* edd. pleraeque, praeter Vicet. Parm. & Colin.

313. *Opi-*

Vos opibus junctos, conspirantesque tulisset?
Sed tantum permitte cadat: nil poscimus ultra.
Ille licet sese praetentis Syrtibus armet,
Oppositoque Atlante tegat, licet arva referta
Anguibus, & Solis medios objecerit aestus:
Novi consilium, novi Stilichonis in omnes
Aequalem casus animum: penetrabit arenas:
Inveniet virtute viam. sic Divus: & inde
Sic gnatus: Jussis, genitor, parebitur ultro.
Amplector praecepta lubens. nec carior alter
Cognato Stilichone mihi. conmissa profanus
Ille luat. redeat jam tutior Africa fratri.
Talia dum longo secum sermone retexunt,
Hesperiam pervenit avus, castumque cubile
Ingreditur, Tyrio qua fusus Honorius ostro
Carpebat teneros Maria cum conjuge somnos.
Adsistit capiti. tunc sic per somnia fatur.
Tantane devictis tumuit fiducia Mauris,

Care

313. *Opibus junctos*] *conspiratis opibus junctoque* Voss. Leid. & Oxon. quod facile ferri posset, & defendi ex Gudianis ad Phaedr. I. fab. 2. *conspirantes opibus functosque* Wolff. *conspirantes opibus junctosque* alter Voss. & Leid. pro varia lectione, & Oxon. alter. & Aldus. *consp. o. victosque* Vicet. Parm.

Tulisset] *tulissent* rectius prior Leid. duo Vaticani & Pricaeanus. HEINS.

314. *Cadat*] *cadet* Voss. duo, Oxon. duo Leid. forte, *Huic* (Stilichoni) *tantum permitte, cadet*. rotundior exiret etiam sententia, si versus hic rejiceretur post tres sequentes. *Ille licet* &c. *objecerit aestus. Huic tantum permitte, cadet n. p. u. Novi* &c. aut illa (*Novi* &c. *animum*) in parenthesi ponenda, ut *ille licet* respondeant *penetrabit*. BURM.

316. *Arva*] *arma* Voss. a m. pr.

317. *Objecerit aestus*] *ictus* Lovan. quod de Solis radiis & calore, sumi posset. vid. Ovid. III. Met. 183. & V. 389. ubi vide adnotata. sed hic *aestus* servo. *medios* dicit, ut supra vs. 147. vidimus. BURM.

320. *Sic Divus & inde*] Malo, *at inde*. HEINS.

321. *Parebitur*] *parebimus* Voss. & duo Oxon. Lovan. Wolff. Vicet. Ald. & Gryph.

324. *Tutior*] *mitior* Ald. similes in aliis Poëtarum locis discrepantias vidimus ad Ovid. II. Fast. 98. sic apud Lucan. VIII. 452. *mitissima sors est Regnorum sub Rege novo*. Thuan. codex habebat, *tutissima*, sed hic *tutior* praestat. librarius forte respexit vs. 153.

Quid me temperies juvit? quid mitior aetas? BURM.

325. *Sermone volutant*] *retexunt* prim. Vatic. Putean. Oiselianus & Patavin. probe. quo sensu saepe Prudentius. Statius Theb. III. 338.

—— *multumque & ubique retexens*
Legatum sese Graja de gente petendis
Isse super regnis. Lib. IX. 148.
Sed memor Elysii regis, noxasque retexens
Tydeus. ubi nihil ex scriptis mutandum. pro *pervenit* mox idem Vaticanus, *convenit*, & *qua fusus*, non *quo*. *qua* pro ubi. HEINS. Sine dubio *volutant* est a manu Glossatoris, ut enim hic *sermone retexunt*, ita Ovid. IV. Met. 569. *releguntque suos sermone labores*. & ut passim *relegere viam*, *iter* & similia, de quibus vide ad Ovid. VIII. 173. sic noster IV. Cons. Honor. 132. *turpe retexit iter*. Stat. IX. Theb. 148.

Sed memor Elysii regis, noxasque retexens.

ubi in codicibus aliis est *recensens*. quod miror amplexum fuisse magnum Gronovium. BURM

327. *Fusus Honorus*] Vetus liber cum Vicetino *fortis*. at *fusus* ex margine intrusum est. DELR. *Fortis* plerique libri. prior Moreti *fultus*, ut Nuptiis Honor. 151. *hoc navigat ostro Fulta Venus*. apud Silium Lib. XI.

Nec pudeat picto fultum jacuisse cubili.

hinc & *fulcrum*. vide quae notamus Epithalamio Honorii v. 151. Statius Theb. II. 90.

Regis Echionii stratis allapsus, ubi ingens
Fuderat Assyriis exstructa tapetibus alto
Membra toro. HEINS. *fortis* Wolff.

330. *Devictos tenuit fiducia Mauros*] *devictis tumuit fiducia Mauris* Gyrald. Excerpta Laeti, & quin-

Care nepos? iterum post me conjurat in arma
Progenies vesana Jubae, bellumque resumit
Victoris cum stirpe sui? Firmumne jacentem
Obliti, Libyam nostro sudore receptam
Rursus habent? ausus Latio contendere Gildon?
Germani nec fata timet? nunc ire profecto
Nunc vellem, notosque senex ostendere vultus.
Nonne meam fugiet Maurus, quum viderit, umbram?
Quid dubitas? exsurge toris: invade rebellem.
Captivum mihi redde meum. desiste morari.
Hoc generi fatale tuo; dum sanguis in orbe
Noster erit, semper pallebit Regia Bocchi.
Jungantur spoliis Firmi Gildonis opima.
Exornet geminos Maurusia laurea currus.
Una domus toties una de gente triumphet.

Di

quindecim alii, nisi quod in Regio, *dementia*. noster Bello Getico 380.

Tantane vox, inquit, Getici fiducia belli
Erigit? hinc animo frustra tumuistis inani?

Valer. Flacc. I. 198.

Sed non sponte feror, nec nunc mihi jungere montes
Mens tumet.

quod in *tamen* frustra mutant. Lib. II. 103.

—— nec enim alma videri
Jam tumet, aut tereti crinem subnectitur auro.

ita locum vexatissimum corrigendum puto. noster initio Conf. Manl. *plausuve tumet clarescere vulgi.* quomodo vetus liber. Statius Lib. I. Achill. 348.

—— vestesque latentes
Diducit, sparsumque tumet conponere crimen.

ita testatur se in vetusto codice invenisse Clar. Gronovius. vulgati, *studet*. sic & *fremere* cum infinitivo apud eundem Statium Achilleide,

—— non aspera praebet
Ora lupis, dominique fremit captivus inire
Imperia. quomodo vetus exemplar. multi alii, *gemit*. vulgati *negat*. vulgatum *tenuit fiducia Mauros* ex illo Virgiliano potest defendi Lib. I. Aeneid. 132.

Tantane vos generis tenuit fiducia vestri?

HEINS. Et Lib. III. de Rapt. 99. *Tantane te nostri tenuere oblivia.* in Vicet. erat vitiose, *devictos tumuit fiducia Mauros.* & in Oxon. *devictis timuit fiducia Mauris. devictis tumuit f. Mauris* Wolff.

333. *Firmumne*] Sic excusi, quod ut glossema sit vereor idcirco, quia in MS. mei contextu continetur, *fratremne*, & inter lineas, idest *Firmumne*, de quo rosius Lib. VII. cap. 30. DELR. Hic tyrannus adeo fidens animi vel impudens fuit, ut purpuram indueret. Exstat nummus ejus faciem praeferens cum hac inscriptione: DN. FIRMUS. P F. AUG. hunc Theodosius Comes debellavit. Historia est ejusmodi ex Marcellino: cum Zama a fratre Firmo peremptus esset, Romanus apud Valentianum de vindicta relationem instituit. At Maurus, ne ut contumax condemnatus occideretur, ab imperii ditione descivit. ad quem abolendum cum Comitarensi auxilio missus est hic Theodosius. Gildo vero Firmi frater, adhaesit partibus Theodosi, cum Mascizel, Dius, & Salmaces dominus Firmo fratri militarent, quibus favit Cyria soror, abundans divitiis, quam praecipue veritus Theodosius, stetit intra pudorem cedendi & ardorem pugnandi, ita tamen ut crebritate certaminum hostes attriverit. Firmus autem consulto crapulentus ad mortem ruit voluntariam, cujus caput Theodosio oblatum est. de hac tamen prosapia honorifice sensit D. Hieronymus in Epist. propter fidem orthodoxam ab iis susceptam in Africa, ubi amplum habuere patrimonium. CLAVER. tres *fratremne*. cum glossa, *Firmum*. HEINS.

335. *Rursus habent*] *avent* corrigit secundis curis Barthius. HEINS.

336. *Fata*] *facta* Oxon. Lovan. marg. Isingr. *ne fata* Vicet. & Parm. *non* Ald.

337. *Senex*] *senes* Oxon.

339. *Rebellem*] *rebelles* Oxon. uterque. Leid Lovan. Voss. Wolff. Vicet. Parm. Junt. Ald. Colin.

341. *In orbe*] *in urbe* Oxon.

342. *Pallebit*] *parebit* Vossian. prior & alter a m. sec. *Bochi* Lovan. *Bocci* Vicet. *Boci* Parm. *Bacchi* Wolff. a m. pr.

346. *An-*

Dî bene; quod tantis interlabentibus annis
Servati Firmusque mihi, fraterque nepoti.
Dixit, & adflatus vicino ſole refugit.
At juvenem ſtimulis inmanibus aemula virtus
Exacuit, jam puppe vehi, jam ſtagna ſecare
Fervet, & abſentes invadere cuſpide Mauros.
Tum jubet acciri ſocerum, dextramque vocato
Conſerit, & quae ſit potior ſententia, quaerit.
Per ſomnos mihi, ſancte pater, jam ſaepe futura
Panduntur, multaeque canunt praeſagia noctes.
Namque procul Libyco venatu cingere ſaltus,
Et juga rimari canibus Gaetula videbar.
Maerebat regio ſaevi vaſtata Leonis
Incurſu. pecudum ſtrages, paſſimque juvenci
Semineces, & adhuc infecta mapalia tabo,
Sparſaque ſanguineis paſtorum funera campis.

Ad-

346. *Annis*] *armis* Lovan.

347. *Servati*] *Servatus* Wolff.

348. *Dixit & afflatus*] *affatus* Livinejus notis in Propertium IV. 7. 91. legi jubet, quomodo & in ora codicis ſui idem notarat. quod Tholoſanus liber confirmat. nihil mutandum tamen. umbra Anchiſae Lib. V. Aeneid. 798.

Jamque vale. torquet medios nox humida curſus,
Et me ſaevus equis Oriens afflavit anhelis.
Dixerat; & tenues fugit, ceu fumus, in auras.

quae noſter procul dubio reſpexit. Idyllio de Phoenice, *longeque coruſcis Nox afflata rotis.* Statius Theb. X. 323.

Afflatusque fugit curru majore Bootes.

hoc eſt curru ſolari. extremum noctis enim a Statio illic deſcribitur. HEINS.

350. *Puppe*] *quippe* Lovan.

351. *Abſentes*] Vide ad illa Petronii cap. CXXIII. *abſentem votis interficit hoſtem.* & ad Val. Flacc. III. 589.

Frangit & abſentem vacuis ſub dentibus hoſtem. BURM.

352. *Tum jubet*] *Tunc* editi plerique. quod Barthio olim placebat, peculiari quadam energia. *Cum* Leid.

353. *Potior*] Meus liber, *melior.* DELR. Nihil muta. Horat. Epod. XVI. 17. *Nulla ſit hac potior ſententia.* Virgil. IV. Aeneid. 287.

Haec alternanti potior ſententia viſa eſt.

ita *melius* & *potius* commutant ſcripti codices apud Valer. Flacc. III. 298. & alibi BURM.

354. *Sancte pater*] *care* Lib. Barth. *tam ſaepe* Wolff.

356. *Namque*] *Jamque* MS. Pulman. & Barthii, qui probavit in priori editione.

Venatu cingere ſaltus] *viſus deſtringere ſaltus* prim. Vatic. Iſingr. & quinque alii ex noſtris. latet aliquid, nam *viſus* ferri non poteſt, cum *videbar* mox ſequatur. an *viſu deſtringere?* ſic & Rutilius caſtigandus Itinerarii libro ſecundo, ſub initium, ubi pari modo *cingere* nunc circumfertur:

Italiam rerum dominam qui ſtringere viſu,
Et totam pariter cernere mente velit.

poſſet & legi, *venatu ſtringere.* noſter infra vs. 371.

—— quaecumque meo gens barbara nutu
Stringitur, adveniat.

Lib. II. in Stilich. 273.

Tranvebitur Thuſcos, Apenninusque volatu
Stringitur.

VI. Conſ. Honor. 288.

—— populos complectitur omnes
Italiae, geminumque latus ſtringentia longe
Utraque perpetuo diſcriminat aequora tractu.

HEINS. Sed nihil video abſurdi in *cingere ſaltus.* ut & loquitur Virgil. IV. 121. & *circumdare* Eclog. X. 57. & I. Georg. 140. indagine nimirum cingebantur ſaltus. ſic & Ovid. VII. Met. 766. *latos indagine cinximus agros.* *ſtringere* vero *venatu* inauditum, & notaret leviter & quaſi in tranſitu ſilvas pererrare, quod nec τῷ *rimari*, nec ſequentibus, ubi tot ſtrages Leonis memorantur, cujus latebras rimabatur, convenit. BURM.

359. *Juvenci*] *viventi*] Vicet. vitioſe.

360. *Et adhuc*] *ſed adhuc infeſta* Leid.

363. *Di-*

Adgredior latebras monſtri, mirumque relatu
Conſpicio. dilapſus honos: cervice minaces
Defluxere jubae. fractos inglorius armos
Suppoſuit, ſervile gemens, ingeſtaque vincla
Unguibus, & ſubitae collo ſonuere catenae.
Nunc etiam paribus ſecum certare tropaeis
Hortator me cogit avus. quonam usque morati
Cunctamur? decuit pridem conplere biremes,
Et pelagi ſuperare minas. transmittere primus
Ipſe paro. quaecumque meo gens barbara nutu
Stringitur, adveniat. Germania cuncta feratur
Navibus, & ſocia comitentur claſſe Sugambri.
Pallida tranſlatum jam ſentiat Africa Rhenum.
An patiar tot probra ſedens: juvenisque relinquam,
Quae tenui rexique puer? bis noſter ad Alpes
Alterius genitor defenſum regna cucurrit.
Nos praedae faciles inſultandique jacemus?

Fi-

363. *Dilapſus*] *delapſus bonor* Oxon.

364. *Fractos*] *fractosque* Lovan. & edd. Parm. Junt. Ald. Colin.

365. *Injectaque vincla Unguibus*] *ingeſtaque* ſeptem ſcripti. bene. IV. Conſ. Honor. 552. *ingeſto criſpatur purpura vento. incenſa* Helmaeſtadienſis. HEINS. parum refert, ſed *injicere vincula* uſitatius. ita Ovid. IX. Met. 77. *& ſummo digitorum vincula collo Injicit.* & ita Livius, Cicero, & alii paſſim. *incenſaque* Wolf.

366. *Collo ſonuere*] Vicet. *collo ſubire.* vetus liber, *collo ſubiere.* ego, *collum ſubiere.* DELR. *collo ſubiere* duo Oxon. & duo Leid. Lovan. & Wolf. *collo ſubire* Vicetin.

367. *Hortator me cogit*] Vet. cod. *bortatu*, idque Vicetini ſervarunt DELR. Alii, *Hortatu. Hortatu me tangit* prior Leid. venuſte, pro *quonam usque remoti*, olim *remiſſi* legebam. ut II. in Eutrop. 202. *me nimium junxere remiſſo Fata viro.* quod confirmavit poſtea Rottendorphianus liber. *poſito remiſſa luctu* apud Statium II. Silv. VII. 39. prior Moreti & Farneſianus, *morati.* paulo poſt *pelagi minas*, non *moras*, ſcripti plerique. Lucan. Lib. IV. 454. *nubila nusquam Undarumque minae.* aliter tamen prim. Vatic. HEINS. *minas* etiam Wolf. ita *minax aequor* Ovid. Epiſt. XIX. 85. BURM.

370. *primus*] *pinus* Voſſ.

371. *Quaecumque*] *quacumque* Lovan. a m. prim. Ald. & mox, *adveniens* Lovan. *quocumque* Vicet. Parm.

372. *Germania tota feratur*] *cuncta* Gyrald. prim. Vatic. & quatuor alii. ſic alibi *cuncta vetuſtas* & Lib. II. in Eutrop. 478. *unaque cuncto Poena manet generi.* Apulej. Metam. III. *Nam cum fere jam tertia vigilia ſcrupuloſa diligentia cunctae civitatis oſtiatim ſingula conſiderans circumirem.* ita legendum. paulo ante dixerat: *Neque parva res, ſed pacem cunctae civitatis reſpiciens.* Lib. VIII. *Civitas cuncta vacuatur ſtudio viſionis.* Ita probe veteres libri. *τὸ cuncta* perperam a vulgatis abeſt. HEINS. ita *omnis Italia, omne Latium*, Floro & aliis. ſed rarius hoc ſenſu *cunctus*, ut *cuncta Cyclas* Sil. IV. 247. ita *cuncta tellus* Conſ. Mall. V. 49. BURM.

373. *Comitentur*] *comitantur* Wolff.

374. *Rhenum*] *remum* Lovan. & mox, *an patior* idem & Vicet.

377. *Ulterius*] Quamquam ſic etiam MS. ego tamen cum quibusdam lego *Alterius*, Valentini videlicet & Gratiani. DELR. Theodoſius Imp. princeps grati animi, & memor Valentianum juniorem fratrem Gratiani (a quo diadema Orientis accepit) vi armata in integrum reſtituit Maximo interfecto, dein ſecundo Alpes fregit ipſius ulciſcendi cauſa, & debellaturus Eugenium. unde Sidonius Carm. V. 354.

Poſtquam Theodoſius communia jura fugato
Reddidit auctoris fratri, cui guttura fregit
Poſt in ſe vertenda manus.

manus illa fuit Arbogaſtis, qui Valentinianum creditur ſtrangulaſſe. CLAVER. *Alterius* Iſingr. & ſeqq.

378. *Nos praedae faciles inſultandique jacemus*] *inſultandaeque* Palatinus. HEINS. *inſultantique* Oxon. duo. Leid. Vicet. Parm. (qui & *praedo*) Junt. Ald. Colin.

Finierat. Stilichon contra cui talia reddit:
Adverſine tubam, Princeps, dignabere Mauri?
An feret ignavus clari ſolatia fati,
Te bellante mori? decernet Honorius inde,
Hinc Gildon? prius aſtra Chaos miſcebit Averno.
Vindictam mandaſſe ſat eſt. plus nominis horror,
Quam tuus enſis aget. minuit praeſentia famam.
Qui ſtetit, aequatur campo, collataque neſcit
Majeſtatem acies. ſed quod magis utile facto,
Atque hoſti gravius, ſenſus adverte, docebo.
Eſt illi patribus, ſed non & moribus, iſdem
Maſcezel; fugiens qui dira piacula fratris,

Spes-

Colin. dubitari poteſt, an *praedae* ſit dativi caſus, ut *faciles praedae* ſint expoſiti praedae, qui facile poſſunt eſſe praedae. vid. ad Val. Flacc. I. 151. an per appoſitionem, *nos, praedas faciles.* quo fere ſenſu dixit Statius II. Achill. 345. *raptori faciles monſtrantur Amyclae.* id eſt inbelles, nec quae reſiſtere poſſunt. ego prius probo, quia ſi hoc voluiſſet, uſitatiori modo debuiſſet eſſe, *nos praeda facilis*, ut loquitur II. in Eutrop. 565. Ovid. VIII. Ep. 66.

Tantalides matres apta rapina ſumus.

& mox v. 82.

Ecce Neoptolemo praeda parata fui.

I. Art. 125.

Ducuntur raptae, genialis praeda, puellae.

& ita ille centies. & hinc egregie firmat Codicum MSS. lectionem *caetera opimam praedam fore* apud Curt. IX. I. doctiſſimus Snakenburgius. Ipſe noſter III. in Laud. Stilich. 342. *gaudentque videri Tantae praeda Deae.* III. de Raptu 145.

Ne furtum pateant homini, neu praeda colubris.

& de uno in ſingulari numero ſaepius. de voce *facilis* vid. ad Valer. Flacc. I. 151. & IV. 6. BURM.

380. *Tubam*] *tubas* Oxon.

381. *Afferet ignavus*] Lego, ſententia flagitante, *Auferet.* poteſt etiam ſic locus reſtitui: *Afferet ignavo*, ſublata poſt *lethi* nota interrogationis. Sed magis prior emendatio placet. Porro cum non pauca ſint, quibus, ut neceſſariorum mortem, atque adeo noſtrammet, feramus leniter, praeſtatur: tum illud vel maxime, ſi fortium virorum manibus interempti fuerint. qua ratione Lauſum Aeneas ſolatur, *quia Aeneae magni dextra cadat.* legerat quippe Maro, hoc ipſo medicamento Neoptolemi dolorem a Sophocleo Philocteta lenitum; non ab hominibus Achillem interimi potuiſſe, ſed jaculatoris Apollinis ſagitta. quodque ʼΑγεννὴς foret ἐκτανόντι χ᾽ ὁ θανών. DELR. *Auferet ignavus* Raphelengius cum Iſingr. prim. Vatic. & Putean. vulgo, *Afferet.* Lego, *An feret.* poſſet etiam reponi, *Ut ferat ignavus*? quod indignantis eſt. *fati* etiam pro *lethi* prior Moreti. & *decernet* ſcripti omnes, & *Chaos miſcebis*, non *miſcebit* Palat. HEINS. *Ac feret* Scalig. *At feret* Barthii ed. prim.

382. *Decernet*] *decurret* Vicet. Parm. Ald. Junt. Iſingr. Pulm. & aliae.

383. *Prius*] *poſt* marg. Iſingr.

384. *Vindictam*] Sic, opinor, apud Tacitum raptabat Africam Tacfarinas, minatos bellum inexplicale, hunc vero contemnit Tiberius, ratus indecorum Principi, omiſſa urbe, ex qua in omnia regimen, adverſus minorem hoſtem progredi. CLAVER.

385. *Minuunt praeſentia famam*] *minuit* Gyrald. aliique complures. *utile facto* etiam non *factu* prim. Vatic. & multi ex melioribus. HEINS. Vulgatum *minuunt* poſſet defendi ex Lib. II. in Eutrop. 51. *ſuadentque brevem praeſentia famam.* ſed praeſtat alterum. *agat* Voſſ. BURM.

387. *Facto*] *factu* Vicet. & Ald.

389. *Eſt illi patribus*] Inepte vulgo *paribus*. iiſdem parentibus. *idem* pro *iidem* prim. Vatic. atque nonnulli, & *patruus* pro *patribus* HEINS. Scio *patres* dici de duobus, patre & matre; ſed dubito an non praeſtet *patria*. Afros enim perſidos & bilingues antea egregie deſcripſit. numerus etiam ſuavior erit. BURM.

390. *Macezer*] Alii, *Maſcezer.* vetus liber vel. *Maſceber*, vel, *Maſcezes.* Oroſio dicitur *Maſcezil.* Ammiano Marcellino *Maſcizel.* Jornandi *Maſcelzer.* DELR. Praeclarum inventum Stilichonis, qui deſtitutus occaſione belli indicendi, Principis Honorii nomine, quod ſine Arcadii offenſa non poterat, hunc Maurum juſto dolore, ſed privata injuria accenſum in fratrem Gildonem, cum valida manu

quaſi

Spesque ſuas vitamque tuo conmiſit aſylo.
Hunc ubi tentatis fruſtra mactare nequivit
Inſidiis, patrias in pignora contulit iras;
Et quos ipſe ſinu parvos geſtaverat, una
Obſtruncat juvenes: inhumataque corpora vulgo
Diſpulit, & tumulo cognatas arcuit umbras:
Naturamque ſimul, fratremque, hominemque cruentus
Exuit, & tenuem caeſis invidit arenam.
Hoc facinus refugo damnavit Sole Mycenas,
Avertitque diem. ſceleri ſed reddidit Atreus
Crimen, & infandas excuſat conjuge menſas.
Hic odium, non poena fuit. te prodita jura,

Te

quaſi ſummiſit: unde victor reverſus eſt. at non multo poſt Maſcizel in ponte quodam ambulans, ſigno a Stilichone dato, in aquam detruſus eſt. quod factum Chriſtiani quidam juſto Dei judicio adſcribunt, Zoſimus invidiae. At Gildo in breve coactus ſibi ipſi manus intulit. hic autem rei ſucceſſus fuit, cujus gloria Stilichoni tribuitur in veteri Inſcriptione, quae ſub ejus ſtatua: *Fl. Stilichoni Illuſtriſſ. Viro, Magiſtro equitum peditumque, Comiti domeſticorum, Tribuno Praetoriano, & ab ineunte aetate per gradus clariſſimae militiae ad columen gloriae ſempiternae & regiae affinitatis evecto, progenero D. Theodoſii, comiti D. Theodoſii in omnibus bellis atque victoriis, & ab eo in affinitatem regiam cooptato, itemque ſocero D. N. Honor. Aug. Africa conſiliis ejus & proviſione liberata* ex S. C. CLAVER. *Maſcezel* Gyrald. prim. Vatic. excerpta Laeti, aliique nonnulli cum Aldo. mira diverſitas hujus nominis in ſcriptis. *Maſcetes* in Schedis Gudianis. vulgo *Macezer*. *Maſcezilem* vocat Oroſius; ſed ſcripti meliores ibi quoque *Maſcezel*, ut hic. & ſic Marcellinus in Chronico. apud Ammian. Lib. XXIX. *Maſcizel* eſt Jornandi & P. Diacono *Maſcelzer*. *Maſcelzel* Monacho Altiſſiodurenſi. Zoſimo Μασκέλδηλος. corrupte. HEINS. *Maſcelzes*, & in margine, *Maſſacates* Lovan. *Mazelcer* Oxon. *Maſcezes* vel *Maſſagetes* Leid. *Maſtezel* eſt in Ald. editione. *Maccizel* Raphel. *Maſſetes* vel *Maſcezes*, *Macezes* Oxon. alter. *Macezel* Vicet. Parm. & aliae.

Dira] *dura* Oxon. Aldus diſtinguit, *Maſtezal fugiens: qui dira* &c.

391. *Spesque*] *Spemque* Ald.

392. *Tentatis*] *mactatis fruſta tentares* Voſſ.

394. *Quosque manu pueros parvos*] *Et quos ipſe ſinu parvos* Gyrald. prim. Vatic. & quinque alii. tres itidem, *Et quos ipſe manu*. duo, *Quosque ſinu pueros*. hinc proverbium *in ſinu aliquem geſtare*, & *in ſinu ferre*. pro *Occidit*, recte idem Gyrald. prim. Vatic. & quinque alii, *Obtruncat*, quo verbo frequenter uſus eſt Virgilius. HEINS. de *in ſinu ferre* vide ad Ovid. III. Faſtor. 218. de variatione vero iſta librariorum in *pueros* & *parvos* ad Lib. II. Faſtor. 485. *ima* pro *una* Leid. niſi *pueros* offenderet, vulgata lectio ex Terent. in Adelph. *quem ego puerum tantillum manibus geſtavi meis*, firmari poſſet, quem locum Barthius adducit. vide & Bell. Getic. 494. BURM.

395. *Inhumataque*] Foret per facile ſi λεπτολογεῖν velim, praeter ea teſtimonia, quae Dion. Lambinus in Comment. Horat. coëgit, infinita ſcriptorum diverſorum loca adducere, quibus doceretur, veteres horribile putaſſe, humanum cadaver inhumatum jacere. DELR.

396. *Arcuit*] *arguit*. Lovan.

400. *Avertitque diem ſceleri*] Seneca Thyeſt. *Hoc eſt quod Deos puduit. hoc egit diem Averſum in ortus.* & act. IV. ejusd. *O Phoebe patiens fugeris retro licet, Medioque raptum merſeris coelo diem: ſero occidiſti.* in his verſibus *raptum* emendavi ex Thoſ. MS. cum *ruptum* in Gryphii editione contineretur. DELR. *Sceleris* duo Oxon. & totidem Leid. ſed *avertitque diem ſceleri* Lovan. Wolff. Vicet. Parm. Ald. Junt. Iſingr. Colin. Gryph. Raphel. Barth. & aliae. & poteſt recte explicari; nam & *avertere* cum dativo conſtruxit Statius V. Silv. III. 59.

Praecinerem gemitum, cui te nec Cerberus omni
Ore, nec Orpheae quirent avertere leges.

dubium an dativo an ablativo junxerit Seneca Phoen. 540. *nefandas moenibus patriis faces averte*. pro a moenibus. *reddere crimen* vero per ſe ſufficit, pro ſcelus ſceleri repoſuit, vel ſcelus vindicavit ſcelere. vide ad Petron. LVIII. ſic Sedulius Lib. II. vs. 20. *culpas ignoſcere promptus, Reddere difficilis.* pro punire, penſare poenis. vide & hic Barthium. BURM.

402. *Hic odium*] Ita ſcripti multi. prim. Vatican. aliique complures, *Hinc*. quidam etiam, *Hoc*. vulgo, *Hic*. Barthius *Huic*. & ſic quintus Vaticanus. HEINS. *Huic* etiam Ald. & Gryph.

Jura

Te pater ultorem, te nudi pulvere Manes,
Te pietas polluta rogat. si flentibns aram,
Et proprium miseris numen ſtatuiſtis Athenae:
Si Pandionias planctu traxere phalanges
Inachides, belloque rogos meruere maritis:
Si maeſtae ſqualore comae, lacrimisque Senatum
In Numidas pulſus ſolio conmovit Adherbal:
Hunc quoque nunc Gildon, tanto quem funere merſit,
Hunc doleat veniſſe ducem, ſeſeque minorem
Supplicibus ſciat eſſe tuis. quem ſede fugavit,
Hunc praeceps fugiat: fregit quem clade, tremiſcat;
Agnoſcatque ſuum, trahitur dum victima, fratrem.
Haec ubi ſederunt genero; notiſſima Marti
Robora, praecipuos electa pube maniplos
Diſponit, portuque rates inſtaurat Etruſco.

Her-

Jura] *vita* Wolff. eadem differentia II. in Eutrop. 555. *perdita jura* Barthius.

404. *Flentibus aram*] Aram miſericordiae, quam Pauſanias ſcribit in foro Athenienſium fuiſſe conſtitutam. Eumenius Rhetor, *inde eſt*, inquit, *quod Athenienſis humanitas aram miſericordiae inſtituit* DELR. Eumenius Rhetor, *Athenienſis humanitas aram miſericordiae inſtituit*. id confirmat Pauſanias. CLAVER.

405. *Nomen ſtatuiſtis Athenae*] *numen* recte Barthius, quomodo & ſcripti omnes. βωμὸς ἐλέου Athenis, cujus Pauſanias, Theophilus ad Inſtitutiones, alii meminerunt. Cicero etiam, teſte Scholiaſte Statii XII. Theb. 481. ſed locus ille vulgo corruptus. *Si proprium numen*, non, *Et*, quintus Vatic. paulo nervoſius. paulo ante, *prodita jura*, non *perdita* alter Moretl. placet. ſic *prodita jura Senatus* Lucan. IV. 801. HEINS. *numen* etiam Wolff. & Vicet.

Inachides] Vide Euripid. ἱκετίδ'. DELR. *Inachidae* Wolff.

407. *Rogos meruere maritis*] prior Moreti, *mariti*. Lego *maritos*, pro maritales. ſic Evadne Ovidio dicta *Auſa maritales viva ſubire rogos*. & noſtro Laude Serenae v. 13.

Caſta maritali ſucceſſit Theſſala buſto.

ibid. v. 166. *curru Piſaea marito*] *Fugit tela Pelops*. ſic enim ſcribendum, non *marino*. *mariti ignes* apud Statium Theb. VIII. quod male codices mutant. & *maritum foedus* Theb. XII. Ovid. Epiſt. XIV. 19.

Quam tu caede putas fungi potuiſſe marita.

ſic legendum, cum veterrimus liber *marito* exhibeat. de quo pluribus ad illum locum. Martial. IV. Epigr. XXXI. 5.

Arſerit Euadne flammis injecta maritis.

nam ita & illic emendandum puto. HEINS.

408. *Si moeſtas ſquallore comas*] Barthius *moeſtae comae*. Aldus & ſcripti plerique, *moeſto ſquallore comae*. Puteaneus, *ſparſae comae*. Lego, *paſſae*. de qua voce pluribus ad Ovidium. poſſet & legi, *moeſta ſquallore coma*, quod Claverianam editionem occupavit. *moeſtas comas* eleganter dici monui ad Maronem Aeneid. XI. 35. *moeſta ſquallore coma* etiam corrigebat Freinshemius ad Flor. III. I. HEINS. In Aldina mea eſt, *maeſtos ſqualore comae*. ſed Silius Ital. III. 541. *rigidaeque comae ſqualore perenni*. ita ut *comae maeſtae ſqualor* hic etiam poſſit defendi. forte etiam *Numidam* praeſtaret, ut Jugurtha intelligatur. ita Florus III. I. *Bocchum jure ſanguinis Numidam vindicantem cecidit*. BURM.

409. *Pulſus ſolio*] *pulſus ſocios* Leid. a m. pr. & duo alii.

Adherbal] v. l. Claudiani & Salluſtii, *Atherbal*. DELR.

410. *Nunc*] Meus MS. *Hunc*, non hoc loco tantum, ſed duobus etiam ſequentibus. DELR. *Hunc* primo loco Aldus. *Nunc* ter Vicet. Parm. Junt. Iſingr. & aliae. & codices variant inter ſe. cauſam dixi ſupra vs. 286.

412. *Supplicibus*] *ſuppliciis* Vicet.

413. *Praeceps*] *Princeps* Oxon. a m. s. *tremeſcat* Vicet. *tumeſcat* Junt. Ald. Colin.

414. *Dum*] *cum* Leid.

416. *Pube*] Meus MS. *plebe*. DELR. *plebe* Voſſ. Lovan. ut ſupra 185.

417. *Diſponit*] *Diſpoſuit* Leid.

418.

Herculeam ſuus Alcides, Joviamque cohortem
Rex ducit Superûm: premitur nec ſignifer ullo
Pondere: feſtinant adeo vexilla moveri.
Nervius inſequitur, meritusque vocabula Felix,
Dictaque ab Auguſto legio, nomenque probantes
Invicti, clipeoque animoſi teſte Leones.
Dictis ante tamen Princeps confirmat ituros
Aggere conſpicuus. ſtat circumfuſa juventus
Nixa haſtis, pronasque ferox adcommodat aures:
Gildonem domitura manus, promiſſa minasque
Tempus agi. ſi quid pro me doluiſtis in armis,
Oſtentate mihi. juſto magnoque triumpho
Civiles abolete notas. ſciat orbis Eous,
Sitque palam, Gallos cauſſa, non robore, vinci.
Nec vos, barbariem quamvis collegerit omnem,
Terreat. an Mauri fremitum, raucosque repulſus
Umbonum, & veſtros paſſuri comminus enſes?

Non

418. *Herculiam*] Ita vetus Codex, non *Herculeam* aut *Heracleam*. Delr. Hic vero intellige cohortes a Maximiano Herculio, & a Diocletiano Jovio, inſtitutas, alias Herculiani & Joviani milites dici queant. de his vero denominationibus vide veteres Panegyres Imp. P. dictas. Claver. *Herculeam* omnes fere ſcripti. *Heracleam* Iſingr. Pulm. Colin. Gryph. *Jovinamque* Oxon. *Joniamque* Vicet. Parm. Iſingr. Colin. Pulm. forte fulminatricem intelligi credebat Barth. & Heinſ. de qua Val. Flacc. vi. 56. Burm.

420. *Feſtinant adeo*] Cum vero non niſi difficulter vexilla movebantur, inſignem aliquam exercitui cladem imminere, ſummi omnium obſervatores Romani credebant, inducti iis quae primum C. Flaminio, poſt M. Craſſo evenerunt. Delr.

421. *Felix*] Ideſt, opinor, Felices Honoriani juniores, de quibus Notitia. Claver.

422. *Dictaque ab Auguſto legio*] Nempe Honoriana. Delr. Legio, ni fallor, Flavia Theodoſiana, niſi malis Auguſteos. Claver.

423. *Invicti*] *Invicto* Vicet. Parm.

424. *Confirmat*] *informat* Oxon.

428. *Tempus agit*] *agi* Moreti codex cum Schedis Gudianis. vide notas ad Lib. i. de Rapt. 219. deinde *doluiſtis*, non *meruiſtis*, omnes libri. Heins. *tempus age* Vicet. Parm. Iſingr. Colin. Gryph. vide ad Virgil. V. 638. *ſi quid Romae meruiſtis* marg. Iſingr. *doluiſtis* Wolff.

430. *Civiles abolete*] Honorius Imp. hortatur milites ad praelium futurum, eosque monet, ut notam ſeu dedecus in comitatu Maximi vel Eugenii adquiſitum, fide ac virtute aboleant. ſic Bell. Getic. 562. *Expurgate nefas.* Claver. *abolete neces* marg. Iſingr. ſed ita Lib. i. in Eutrop. 486. *Regales averte notas. Imbelles abolete notas* Vicet. quod non de nihilo. Burm.

Sciat orbis] *ſciat omnis Eous* Leid.

431. *Gallos*] De Inalpinis & Subalpinis id accipe. ac vide Livium & Florum. Gallicus exercitus, qui omnium in Occidente fortiſſimus, hic intelligitur. B. Ambroſius in oratione funebri Theodoſii: *Conſtantinopolis exſpectabat totius orbis Imperatorem ſtipatum Gallicano exercitu, & totius orbis ſubnixum viribus; ſed hunc Angelorum caterva deducit, ſanctorum turba proſequitur.* Gallos vero Julianus Imperator praefert Romanis audacia. Sane ſunt, ut qui minime, duplices. Strabo τὸ σύμπαν τῶν Γαλατῶν ἁπλοῦν. ſed iis facile ob coeli temperiem dentes pruriunt, unde Sulp. Severus, *in Gallis edacitas, in Graecis gula eſt.* quare pigri etiam audiunt apud Servium, quod locum forte habeat a coena. Idem obtigit Cretenſibus. Atqui gens Gallica nulli nationi cedit vel armis, vel arte qualibet. Claver.

Cauſſa] Hujus rei ſunt infinita exempla. Ovid. (i. Art. 201.) *Vincuntur Parthi cauſa, vincentur & armis.* Propert. *Frangit & attollit vires in milite cauſa.* ait vero gentem Gallicam invictam eſſe robore, nec niſi cauſa legitima diſtituantur, eſſe domabiles, eſtque haec vere pia ſententia, & apud optimos auctores ſatis obvia. Claver.

432. *An Mauri*] *aut Mauri* Vicet. Parm. Junt. Iſingr. Ald. Pulm. & alii editi. *an Mauri fremitum tantosque* Wolff.

434. *Umbonum & noſtros*] *veſtros* Gyrald. prim. Vatic.

Non contra clipeis tectos, galeisve micantes
Ibitis. in solis longe fiducia telis.
Exarmatus erit, quum missile torserit, hostis.
Dextra movet jaculum. praetentat pallia laeva.
Cetera nudus eques. sonipes ignarus habenae:
Virga regit. non ulla fides, non agminis ordo.
Arma oneri, fuga praesidio. connubia mille.
Non ulli generis nexus, non pignora curae;
Sed numero languet pietas. haec copia vulgi.
Umbratus dux ipse rosis, & marcidus ibit
Unguentis, crudusque cibo, titubansque Lyaeo,
Confectus senio, morbis stuprisque solutus.
Excitet incestos turmalis buccina somnos,
Inploret citharas, cantatricesque choreas,
Offensus stridore tubae: discatque coactus,
Quas vigilat Veneri, castris inpendere noctes.
Nonne mori satius, vitae quam ferre pudorem?
Nam quae jam regio restat, si, dedita Mauris
Regibus, Illyricis adcesserit Africa damnis?
Jus Latium, quod tunc Meroë, rubroque solebat
Oceano cingi, Tyrrhena clauditur unda?
Et cui non Nilus, non intulit India metas,

Ro-

Vatic. alii multi. bene. idem Vatic. *fremitum*, non *fremitus*. quod & alii nonnulli confirmant. idem codex, *gladiisque micantes*, non *galeisque*. Palatinus, *galeaque*. Oiselianus, *radiisque*. HEINS. *Umbrorum* Oxon. a m. pr. *Umbone* Vicet. *gladii* vero & *galeae* saepe commutantur. sic apud Ovid. XII. Met. 466.

Qui clipeo, galeaque, Macedoniaque sarissa.

ubi alii *gladio*. vide notas. & ad Val. Flacc. VI. 183. BURM.

435. *Clipeis*] *Clipeo* Mediceus, quod mollius. HEINS. *Non etiam clipeis* Wolff. a m. pr.

436. *Longe*] vide ad Lucan. V. 576. male Heinsius supra ad vs. 234. pro *longum* cepit. male etiam Barthius *longe tela* ex longinquo utilia. BURM.

438. *Praetentat pallia laeva*] loco clipei. vide ad Petron. cap. LXXX.

440. *Virga regit*] Vide plane Silium (I. 117) & Ausonii gratiarum actionem de Imp. Gratiano equitandi peritissimo. CLAVER.

441. *Arma oneri*] Vegetius: *Non de pugna sed de fuga cogitant, qui in acie nudi exponuntur ad vulnera: necesse est autem ut dimicandi sumat audaciam, qui munito capite & pectore non timet vulnus.* CLAVER.

442. *Non illis*] *Non ulli* meliores scripti. HEINS. *generis sexus* Oxon.

443. *Numero languet pietas.*] Ovidius (Remed. 444.) *Alterius vires subtrahit alter amor.* CLAVER.

haec copia vulgi] Interpres Regius explicat: haec est facultas vulgi. sed *haec* pro talis, ea, ponitur. talis est multitudo, plebs, nunc de duce aget. *copia* etiam singulari numero dici solet, ut multi jam docuerunt. BURM.

444. *Dux ipse*] *Rex* Oxon.

445. *Crudusque*] *mulusque* Vicet.

447. *Incestos*] *infestos* Oxon. pro varia lectione. *Excitat* Wolff.

448. *Choreas*] *sorores* Oxon. a m. pr. *jaculatricemque cohortem* Medic. de quo cogitandum. *Offensus* Oxon. *Quas jugalat* Vicetin. vitiose.

452. *Si dedita*] *non debita* Oxon.

454. *Jus Latium*] Omnis antiquitatis peritus poëta *jus* pro imperio & potestate posuit, quod Jurisconsultis perquam familiare est. DELR.

Quod tunc] *quod non* Heinsius in ora codicis. recte, ut mox, *non Nilus* &c. ubi *cui jam Nilus* Oxon.

459.

Romani jam finis erit Trinacria regni?
Ite recepturi, praedo quem ſuſtulit, axem,
Ereptumque Notum. caput inſuperabile rerum
Aut ruet, in veſtris aut ſtabit Roma lacertis.
Tot mihi debetis populos, tot rura, tot urbes
Amiſſas. uno Libyam defendite bello.
Veſtros imperium remos, & veſtra ſequatur
Carbaſa. deſpectas trans aequora ducite leges.
Tertia jam ſolito cervix mucrone rotetur,
Tandem funereis finem poſitura tyrannis.
Omina conveniunt dicto, fulvusque Tonantis
Armiger ad liquidam, cunctis ſpectantibus, aethram
Correptum pedibus curvis innexuit hydrum.
Dumque reluctantem morſu partitur obunco,
Haeſit in ungue caput: truncatus decidit anguis.
Ilicet auguriis alacres per ſaxa citati,
Torrentesque ruunt. non mons, non ſilva retardat.

Pen-

459. *Ereptumque*] *Erectumque* Oxon.

460. *Ruet in veſtris*] *in noſtris* Cod. Barth. vid. ſupr. vs. 434. *ruet*, ut IV. Conſ. Honor. 624.

461. *Tot jura tot urbes*] Vetus liber, & vet. Germ. editio, *tot rura*. Delr. Lege *rura* cum prim. Vatic. aliisque nonnullis. vidit jam Cl. Barthius. Heins.

463. *Sequatur*] *ſequetur* Leid.

465. *Solito cervix*] *cervix ſolito* editiones priores. *ſubito* Oxon.

466. *Tyrannis*] *curamus* Wolff.

467. *Omnia*] ſcribe, *Omina*. Delr.

Fulvusque Tonantis] Vel hinc colligere quis poſſet, verborum ſatis proprium fuiſſe noſtrum. Ceterum haec comparatio vel ex Homeri Iliad. M. vel Ciceronis Mario. vel Virgilii Lib. XI. deſumta eſt. tribus enim illis locis habetur. Delr. *fulvisque* Wolff.

468. *Ad liquidam aetbram*] *ab liquido aetbra* undecim noſtri. ut Conſ. Manl. 116.

Cum ſubito liquida ceſſantem vidit ab aetbra.

alludit & Rottendorpianus, in quo, *obliqua aetbra.* mox, *pedibus ſaevis*, non *curvis*, prim. Vatic. aliique nonnulli. Virgiliana imitatio eſt. qui Aeneid. XII. 247.

Namque volans rubra fulvus Jovis ales ab aetbra
Litoreas agitabat aves, turbamque ſonantem
Agminis aligeri: ſubito cum lapſus ad undas
Cygnum excellentem pedibus rapit improbus uncis.

Collectum pro *Correptum* Helmaeſtadienſis, allique nonnulli. non male. de quo nos ad Maronem Lib. XII. 862. *Arreptum* ſchedae Gudianae. forte etiam corrigendum, *cuneis ſpectantibus.* ſollemni errore, ut jam alibi a nobis demonſtratum. Lib. II. in Rufin. 351.

Hic ultrix acies ornatu fulgida Martis
Explicuit cuneos. III. Conſ. Honor. Aug. 142.
Ut ventum ad ſedes, cuneos diſcedere tectis
Dux jubet. Theodoſius Auguſtus enim ab exercitu domum deducebatur, ut praecedentia illic loci ſat evincunt. vulgo *cunctos*, & variant libri ſcripti. IV. Conſ. Honor. 622.

Auſi Danubium quondam tranare Grutbungi
In lintres fregere nemus. ter mille ruebant
Per fluvium plenae cuneis immanibus alni.

vide annotata IV. Conſ. Honor. 31. ubi *denſeri cuneos* habes ex Ammiano Marcellino adſtructum. Heins. *Collectum* etiam Lovan. & Wolf. magis puto cum Claverio reſpexiſſe ad Virgil. XI. 751. hanc comparationem ex Homero deſumptam conponit cum Virgiliana Macrobius Lib. V. 13. vide & Ovid. IV. Metam. 362. Sil. XII. 55. & Horat. IV. Od. 4. de *cuneis* egit Heinſius ad Sil. Ital. IV. 146. vide infr. Bell. Get. 373. Burm.

469. *Hydrum*] Hoc omen fluxit ex Lib. XI. Aeneid. vel ex Iliad. M. Claver.

470. *Obunco*] *adunco* Oxon. Lovan. Voſſ. a m. prim. *abunco* Vicet.

473. *Retardat*] *retardat Pendula:* ita diſtinguunt libri bonae notae, & Heinſius in edit. prim. ſed male.

Pendula ceu parvis moturae bella colonis
Ingenti clangore grues aeſtiva relinquunt
Thracia, quum tepido permutant Strymona Nilo.
Ordinibus variis per nubila texitur ales
Litera, pennarumque notis inſcribitur aër.
Ut fluctus tetigere maris, tunc acrior arſit
Impetus, adripiunt naves, ipſique rudentes
Expediunt, & vela ligant, & cornua ſummis
Adſociant malis. quatitur Tyrrhena tumultu
Ora, nec Alpheae capiunt navalia Piſae.
Sic Agamemnoniam vindex quum Graecia claſſem
Solveret, innumeris fervebat vocibus Aulis.

Non

475. *Clangore*] perperam ſcripti plerique *clamore*. Stat. Theb. v. 13. de gruibus

——— illae clangore ſagaci
Umbra fretis arvisque volant.

& Theb. xii. 517.

Tunc hilari clangore ſonant. apud Homerum quoque in ſimili comparatione κλαγγὴ γεράνων. Iliad. γ. Exſtat & haec comparatio apud Oppianum Lib. i. Halieut. & Lucanum Lib. v. & Val. Flacc. Lib. iii. 359. ubi *Arctos ad patrias* cum veteri libro, non *agros patrios* legendum. *patrium Aquilonem* Statius in hac comparatione dixerat. HEINS. Eadem diſcrepantia in *clamore* & *clangore* de Bell. Getic. 444. Ovid. xii. Met. 528. & alibi.

Grues] Vide Homeri Iliada de Graecis ac Trojanis ſibi obviam euntibus, pugnandi animo. Vegetius: *Barritus non tolli debet, priusquam utraque acies ſe junxerit.* CLAVER.

477. *Texitur alis*] Durus ablativorum concurſus. lege, *ales litera*, quomodo *ales planta* apud Silium viii. 556. *ales plumbum* ix. 623. & *ales jaculum* Lib. iii. & xvii. *ales arundo* apud Prudentium, & ſimilia. pari modo peccatum Lib. ii. in Stilich. 408.

——— jam fama loquacibus alis
Pervolat Oceanum linguis.

cum *ales* ſcribendum ſit. inepte *alas famae loquaces* dari quis non videt? famam recte alatam fingit. ſic ἔπεα πτερόεντα *alata verba* paſſim apud poëtas Graecos. de gruum litera Sympoſ. Aenigm. xxvi.

Litera ſum coeli penna perſcripta volanti.

male vulgo *volantis* Martial. Lib. ix. 14.

Quod penna ſcribente grues ad ſidera tollant.

Idem in Xeniis Lib. xiii. 75.

Turbabis verſus, nec litera tota volabit
Unam perdideris ſi Palamedis avem.

conſcribitur etiam. non *inſcribitur*, prim. Vatic. & Oiſelianus. iidemque paulo ante, *nec mons aut ſilva retardat.* HEINS. *inſcribitur* non mutandum. vid. ad Virgil. i. Aeneid. 478.

478. *Litera*] Y Pythagoricum. DELR. Barthius Graecanicum Δ intelligit.

480. *adripiunt naves*] ut a terra in mare deducant. Valer. Flacc. i. 185.

481. *Expediunt*] vel *exſolvunt* Lovan.

Et vela legunt] *ligant* undecim ſcripti. quod placet. vela enim non leguntur, niſi ceſſante vento, aut poſt navigationem confectam. neque aliter prim. Vatic. pro diverſa lectione. apud Stat. iv. Silv. iv. 89.

Thebais optato collegit carbaſa portu.

apud Maronem Aeneid. iii. 532.

Vela legunt ſocii & proras ad litora torquent.

Georg. i. 372.

——— atque omnis navita ponto
Humida vela legit.

Lucanus iii. 44.

——— ——— legere rudentes
Et poſito remis petierunt litora malo.

HEINS. Sed *ligantur* etiam vela, quum ceſſant a navigatione, & ſubducuntur. hic deduci debent ligata ad antennas & eorum extremitates, id eſt cornua ligari ad malos. *ligant* & *adſociant malis* idem fere opus nauticum notat, niſi prius intelligatur de infimis veli partibus, quas *pedes* vocant, & *adſociant* de ſummis. BURM.

483. *Piſae*] Urbs in Tuſcia a Piſanis, qui Arcades erant, condita. Florus ii. 2. de portu ejus urbis: *Portus ille marmoreus & fons celebratus Arethuſae.* CLAVER. Atqui Florus ibi de Syracuſis agit, non de Piſa. ſed quia Arethuſa cum Alpheo dicitur commercium habere, deceptus eſt vir doctus. BURM.

485. *Solveret*] *Solverat* edidit Raphelengius. ſed omnes ante eum *ſolveret*. recte. in eo erat, ut ſolveret. BURM.

Vocibus] Clamore nautico. vid. Val. Flacc. i. 186. & Virgil. iv. Aeneid. 411. BURM.

486.

Non illos ſtrepitus, inpendentisque procellae
Signa, nec adventus dubii deterruit Auſtri.
Vellite, proclamant, ſocii, jam vellite funem.
Per vada Gildonem quamvis adverſa petamus.
Ad bellum nos trudat hiems. per devia ponti
Quaſſatis cupio tellurem figere roſtris.
Heu nimium ſegnes, cauta qui mente notatis,
Si revolant mergi, graditur ſi litore cornix.
Ora licet maculis adſperſerit occiduus Sol,
Lunaque conceptis liveſcat turbida Coris,
Et contuſa vagos jaculentur ſidera crines,
Imbribus humeſcant Haedi, nimboſaque Taurum
Ducat Hyas, totusque fretis deſcendat Orion;
Certa fides coeli; ſed major Honorius auctor.
Illius auſpiciis inmenſa per aequora miles,
Non Plauſtris Arctove regor. contemne Booten,
Navita: turbinibus mediis permitte carinas.
Si mihi tempeſtas Libyam ventique negabunt,
Auguſti Fortuna dabit. jam claſſis in altum
Provehitur. dextra Ligures, Etruria laeva
Linquitur, & caecis vitatur Corſica ſaxis.

Hu-

486. *Strepitus*] *trepidus* Wolff.

488. *Aut rumpite funem*] Vetus liber, *abrumpite*, & in unius margine, *aut rumpite*. DELR. Iſingr. & Mazar. *jam vellite*. duo alii, *jam rumpite*. prim. Vatic. & Patavinus cum Oiſeliano:

Vellite, proclamant ſocii, jam vellite funem.

ſane τὸ *ſolvite* minus concinnum, quia *ſolverat* praeceſſit, quamquam & id Latinis ſcriptoribus uſitatum. Virgil. Lib. III. Aeneid. 639. *fugite, atque a litore funem Rumpite.* idem & *convellere funem a terra* in Georg. I. 457. dixit. Lucan. v. 422.

Rumpite quae retinent felices vincula proras.

HEINS. *Solvite jam ſocii clament, aut rumpite funem* Vicetin. & alii, niſi quod *clamant* Colin quae eſt ſollemnis confuſio etiam apud Ovidium paſſim.

490. *Trudat*] *trudit* Oxon. duo. Leid. duo. Wolff. & ed. Vicet. *per caerula ponti* Patavin.

491. *Cupio tellurem figere roſtris.*] *cupidi tellurem figite* Farneſianus. HEINS.

492. *Timida qui*] Vetus liber & Vicet. *cauta.* DELR. *cauta mente* vetus Codex, quod & Cujacius manu ſua notavit. rectiſſime, ni fallor. Claud. in Epigr. XXIV.

Verſiculos fateor non cauta mente notavi.

alias, *capta*, non male. CLAVER. *Capta* Jun. alt. *captos qui mente vocatis* Wolff. malim, *Heu ſegnes nimium cauta.* BURM.

493. *Si revolant*] *Si volitent* Leid. a m. s. ſed *revolant* eſt ex mari in terram volant, & *ſiccum* ament, ut Lucan. v. 553. BURM.

494. *Adſperſerit*] *adſpexerit* Oxon. Leid. Lovan. Wolff. Vicet. *conſpexerit* Leid.

495. *Turbida Coris, Et confuſa*] Vetus liber, *turgida Coris, Et concuſſa.* DELR. Ita & alii, ſed fruſtra. *turbidae* Lunae opponit *puram* Virgilius & Avienus in Prognoſticis. HEINS. *choris* Wolff.

496. *Et confuſa vagos*] Gyrald. & plerique ex noſtris cum Gudianis excerptis, *contuſa.* quomodo legendum monui ad vs. 22. Conſ. Olybr. alii, *concuſſa. confuſa* Farneſianus. HEINS.

499. *Auctor*] *Actor* Wolff.

501. *Arctove*] *Arctoque* editiones priores. *regar* Voſſ. *Boeten* Lovan. de *contemnere* vid. ad II. in Rufin. 123.

504. *Auguſti fortuna*] Tacitus I. Hiſtor. 4. *Parendo potius quam imperia ducum ſciſcitando res militaris continetur.* Juſſa exſequi, non interpretari, decet. *cetera*, ait Livius, *Diis cura erunt, & Imperatori.* CLAVER.

506. *Vitatur*] *verſatur* Wolff.

507.

Humanae in ſpeciem plantae ſe magna figurat,
Inſula (Sardoam veteres dixere coloni)
Dives ager frugum. Poenos Italosve petenti
Oportuna ſitu. quae pars vicinior Afris,
Plana ſolo, ratibus clemens: quae reſpicit Arcton,
Inmitis, ſcopuloſa, procax, ſubitisque ſonora
Flatibus. Inſanos infamat navita montes.
Hinc hominum pecudumque lues, hinc peſtifer aër
Saevit, & excluſis regnant Aquilonibus Auſtri.
Quos ubi luctatis procul effugere carinis;
Per diverſa ruunt ſinuoſae litora terrae.
Pars adit antiqua ductos Carthagine Sulcos:
Partem litoreo conplectitur Olbia muro.
Urbs Libyam contra Tyrio fundata potenti
Tenditur in longum Caralis, tenuemque per undas

Obvia

507. *Humanae in ſpeciem*] Ita vetus codex. alii non habebant *in*. Propertius ita locutus eſt. Sardiniam vero Timaeus apud Platonem Sandaliotin vocat ab effigie ſoleae. Salluſtius: *Sardinia in Africo mari facie veſtigii humani.* CLAVER. Scripti plerique, *ſpecie.* Patavin. & Claverii codex, *in ſpeciem.* probe. Conſ. Manlii 325.

Inque ebori ſpeciem parcentes ardua flammas
Scena rotet.

Apulej. IV. Metam. *Hae arbores in lauri faciem prolixe foliatae ſunt.* HEINS. Propertii locus, quem Claverius innuit, eſt Lib. II. 23. 3.

Tota erat in ſpeciem Poenis digeſta columnis.

vid. & Conſ. Mall. 325.

508. *Sardiniam veteres dixere Sicani*] *Sandaliam* excerpta Pomponii Laeti. *Sardoniam* Mazarin. & duo Medicei. Lege, *Sardoam.* noſter bell. Get. 218. *Sardoasque habitare ſinus*, ut recte illic Claverius. Virgil. Ecl. VII. 41. *Sardoam herbam*, ubi pari modo *Sardoniam* etiam veterrimi libri agnoſcunt mendoſe. Serenus Sammonicus cap. XXIII. vs. 431.

Ut mihi Sardois videatur proximus herbis.

apud Graecos enim ω eſt Σαρδώνιος. quae littera ſyllabam longam facit. Stephanus, Σαρδὼ, ἡ νῆσος, ὁ κατοικῶν Σαρδόνιος καὶ Σαρδῷος. Rutilius Lib. I. Itiner. 354.

Nec quae Sardoo ceſpite maſſa fluit.

quomodo ſcribendum. *Sardoam fugam* ante dixerat. *Sardoa ora* apud Lucan. III. 64. apud Naſonem Faſt. IV. 289. *Sardoaque regna ſiniſtris Deſpicit a remis. Sardoa gramina* Nemeſiano Ecl. IV. 53. Priſcianus Periegeſi,

—— —— *pulſatur ab undis*
Inter Sardoum pelagus Celtamque refuſis.

& mox, *Sardoo pelago circumflua tellus.* ſic utroque loco caſtigandum ex vetuſtis membranis. HEINS.

509. *Italosve*] *Italosque* Raphel. *potenti* Vicet.

510. *Vicinior Afris*] *auſtris* Gyrald. codex. quod non placet, quia ſequitur.

511. *Plana*] *Plena ſolo ratibusque* Leid. vitioſe.

512. *Inmitis*] *Immunis* Wolff.

Subitisque ſonora Fluctibus.] *Flatibus* plerique codices cum primo Vaticano & ſchedis Gudianis. bene. ſic *procaces Auſtros* Virgil. I. Aeneid. 536. dixerat. HEINS. *Flatibus* Vicet. Parm.

513. *Inſanos montes*] Majuſculum I. pingi debuit, nam Florus: *Sardiniam Gracchus arripuit: nihil illi gentium feritas, atque Inſanorum montium, nam ita vocantur, immanitas profuere.* Satis vero conſtat aërem Sardiniae peſtilentem eſſe. Mart. IV. Ep. 60.

Nullo fata loco poſſis excludere, cum mors
Venerit, in medio Tybure Sardinia eſt. CLAVER.

514. *Hinc*] *Hic hom. p. l. ſi peſtifer aër* Oxon. *hinc peſtis & aër* Wolff.

516. *Quos ubi luctatis*] Gyrald. *jactatis.* HEINS.

Simul effugere] Unus vetus liber *procul.* DELR.

518. *Sulcos*] Ita vetus codex. alii ſcribunt *Solchi*, vel *Sulchi.* apud Plinium legimus *Sulchitani.* ſed Stephano Σόλκοι, urbis nomen a Carthagenienſibus conditae. CLAVER. *muros* Oxon. duo. & Leid. duo. & editiones multae. & ita Wolff. ſed jam emendaverat Accurſius in Diatrib. ad Solin. vid. Suritam ad Anton. Itiner. pag 244. BURM.

519. *Olbia*] Ita vetus liber, in aliis omnibus, quos viderim, eſt *obvia*, nullo ſenſu. eſt vero Sardiniae oppidum Ptolomaeo & Livio, quod & *Ulbia* dicitur Antonino. vide Ammian. Marcellinum. CLAVER. *obvia* multi ſcripti, & Vicetin. Ald. Iſingr. & omnes fere.

521. *Curalis*] Proclive fuit hoc ex *Caralis* efficere.

Obvia dimittit fracturum flamina collem.
Efficitur portus medium mare: tutaque ventis
Omnibus ingenti mansuescunt stagna recessu.
Hanc omni petiere manu, prorisque reductis
Suspensa Zephyros exspectant classe faventes.

ficere. Strabo καραλὴν vocat, cum quo sentit Stephanus, si modo Stephani est liber περὶ πολεῶν, qui ejus nomine circumfertur, & non potius epitoma τῶν ἐθνικῶν στεφάνων, ab Hermolao Grammatico Constantinopolitano concinnata. DELR. *Calaris* erat in veteri codice. alias *Curalis*, *Caralis*. Ptolomeo, qui mendis scatet, Καραλλίς. ego *Calaris* retinui, ratus Calagurin Quintiliani patriam, licet in Hispania sitam, habere aliquid ex eo nomine. at *Calaritani* Plinio. dicitur autem haec *urbs urbium* a Floro. Caeterum huic libro, si veteri codici creditur, suus finis deest. mihi vero non ita videtur. non enim plura dicenda erant propter simultates, quae inter Impp. quamvis Arcadium placaverit Symmachus; sic enim ille ad Stilichonem: *Lectis Dn. nostri Honorii literis, quae Gildonis crimina continebant, par bonorum motus erupit. Consului igitur in Senatu more majorum: unde rei damnatio secuta, veniet in manus tuas quid pronuntiaverim, reperies me facti hujus adseruisse justitiam, & caussam publicae egisse concordiae.* haec ille. unde minus miror veterem Inscriptionem hanc: IMPP. INVICTISS. FELICISSIMIS D. D. N. N. ARCADIO ET HONORIO FRATRIBUS S. P. Q. R. VINDICATA REBELLIONE, ET AFRICAE RESTITUTIONE LAETIS. eodem vero tempore in gratiam hujus operis de Bello Gildonico poëtae nostro statua erecta est cum elogio, qua de re infra plenius differitur. CLAVER. Vid. ad Liv. XXIII. 40.

Tenuemque per undam] *per undas* prim. Vatic. aliique plerique. tertius Vaticanus, *umbras*. pro *Calaris*, in multis veterum *Caralis*, quomodo etiam in vetustis codicibus Solini & Marciani Capellae saepe scriptum occurrit, eamque veram esse scripturam Glareanus ad Livium contendit. Videantur hoc loco Barthii curae secundae. HEINS. *per urbes* Lovan. a m. pr. *facturum* Leid. *flumina* Gyrald. & septem alii. ut Lib. II. de Rapt. 310.

— *aut frangit fluctus aut volvit arenas.*

524. *Recessu*] *recursu* Oxon. a m. pr.

526. *Faventes*] Videtur finis hujus libri intercidisse, quo exitus expeditionis continebatur, qui petatur ex Paulo Orosio Lib. VII. Paul. Diacono Lib. XIII. appendici: Freculpho Chronicorum Lib. V. Tom. II. Nauclero Tom. I. Vol. II. Generat. XIV. Maximi momenti fuisse hanc victoriam, inde patet, quod monumenta ejus a S. P. Q. R. in foro Romano fuerunt constituta, quorum & his temporibus inscriptiones supersunt. Gildonis possessiones fisco fuisse adscriptas declarant Lib. XVI. & XIX. C. Theod. de Bonis Proscriptorum, eorumque administrationi praepositus a Mariano Comes Gildoniaci patrimonii vocatur. Mariani enim libellum illum Notitiae Orientis & Occidentis censeo, licet aliis alii adscribant. DELR.

CL. CLAUDIANI

IN

FL. MALLII THEODORI V. C.

CONSULATUM

PROLOGUS.

AUdebisne, precor, doctae subjecta catervae
Inter tot proceres, nostra Thalia, loqui?
Nec te fama vetat, vero quam celsius actam
Vel servasse labor, vel minuisse pudor.
An tibi continuis crevit fiducia castris?
Totaque jam vatis pectora miles habet?
Culmina Romani majestatemque Senatus

Et,

Praefatio haec videtur mihi omnium amoenissima, & quadam alacritate commendabilis; quia nimirum laudandus est vir multiplici & varia doctrina conspicuus. Claver.

1. *Precor*] *prior* Junian.

3. *Vero quam celsius actam*] *auctam* prim. Vatic. aliique quatuordecim aut quindecim cum Pomponii Laeti exerptis. Idem prim. Vatic. paulo ante, *tantae subjecta catervae.* ita tamen ut & *τὸ doctae* habeat adscriptum. sic idem in fine epigrammatis, *quicquid ubique micat*, addito, *vel*, *in orbe. ubique* etiam multi alii, & placet. Heins. *altam* Wolf. a m. pr. *auctam* a m. s. *actam* retinendum. ita Grat. Cyneg. 324. *actoque ab illis ad coelum virtus.* ubi itidem *aucta*, vel *alta* malebat Heinsius. & ita lego apud Sallust. Jugurt. 93. *Ilex coaluerat inter saxa, paullulum modo prona, deinde flexa & acta in altitudinem.* ita in MSS. sic contra *radices agere* Ovid. Rem. 106. *radices altius arbor agit.* vid. ad II. Met. 583. & IV. 253. *radicibus actis.* ubi etiam *auctis* nonnulli codices. sic *altius egit iter* II. Art. 84. noster Bell. Get. 122. *ferro largius acto. celsius acta vero* dictum, ut contra apud Ovid. Epist. XVI. 143. *minor est tua gloria vero.* In Oxon. erat, *Nec vero te fama vetat quam celsius actam.* Burm.

4. *Minuisse*] *meminisse* Oxon. duo Leid. Exc. Voss. *meruisse* Lovan.

5. *An tibi*] *Aut tibi* Jun. *At* Oxon. *Non tibi* alter. Heinsius volebat *Num.*

Crevit] *cernis* Voss. Praef. I. in Rapt. *praeceps audacia crevit.* & Ovid. VIII. Met. 82. *tenebrisque audacia crevit.*

6. *Miles*] Non solus militavit, Horatius, aut Naso, & ante illos Ennius. sed etiam hic poëta in comitatu Salichonis, qui alter Scipio. Claver. Non puto hoc colligi hinc posse. sed hunc panegyricum in castris recitasse, & ideo rogat Musam, an olim *subjecta doctae catervae*, id est, quae Romae habuerat judices doctos, nunc auderet loqui inter duces militum? in castris fuisse, & forte in comitatu Stilichonis, credo; sed an ipse militaverit, nescio. certe ex hac Praefatione non liquet. Miles etiam a Barthio & ejus simia Regio interprete pro militari audacia exponitur, scilicet quam ex usu ducum & militum in castris contraxerat, non militando. Quod vero in lapide dicatur *Tribunus & Notarius*, credo Tribunatum illum fuisse diplomaticum, ut aliquo honoris gradu inter militares duces frueretur, sed Notarii munere functus esse potuit apud Stilichonem. Quod vero inter milites etiam referat Nasonem Claverius, aeque verum esse puto, ac Gundelingii, qui Centurionem fuisse commentus est. vide Observationes ad Gundling. Histor. Literar. in Miscell. Observationibus Vol. VI. Tom. I. pag. 252. Burm.

7. *Lumina*] Ita vetus codex. alias *Culmina*, satis bene. sed *Lumina* arrisit magis. Mamertinus in Genethliaco Maximiani Imp. de re simili : *Ipsa*

gen-

Et, quibus exſultat Gallia, cerne viros.
Omnibus audimur terris, mundique per aures
Ibimus, ah nimius Conſulis urguet amor.
Jupiter, ut perhibent, ſpatium quum diſcere vellet
Naturae, regni neſcius ipſe ſui;
Armigeros utrimque duos aequalibus alis
Miſit ab Eois Occiduiſque plagis.
Parnaſus geminos fertur junxiſſe volatus;
Contulit alternas Pythius axis aves.
Princeps non aquilis terram cognoſcere curat:
Certius in nobis aeſtimat imperium.
Hoc ego concilio conlectum metior orbem:
Hoc video coetu, quidquid ubique micat.

mae illi per eos dies Mediolanenſium civitati, ſimilitudinem majeſtatis ſuae libenter impertiens, ut ibi tunc ſedes imperii eſſe videretur. Claver. *Culmina* noſtri omnes. Claverius *Lumina* ex ſuis, ſed nulla opus mutatione. Heins. vid. ad Lib. I. in Rufin. 22. *majeſtatisque* Exc. Voſſ.

8. *Gallia,*] Id eſt Mediolanum, quae etiam a Gallis condita. eam vero Maxim. Imp. Romae videntur praetuliſſe. Auſonius, *Et regio Herculii celebris ſub honore lavacri.* Ambroſius: *eſt hic porphyreticum labrum in uſu ſepulcbri* (Valentiniani jun. ſcilicet) *aptiſſimum.* nam & Maximianus ſocius Dioclet. ita humatus eſt. ſunt & tabulae porphyreticae pretioſiſſimae, quibus veſtiebatur operculum, quo regales exuviae claudantur. Attila, ut refert Suidas, videns Mediolani Impp. in aureis ſoleis ſedentes, Scythas vero ad eorum pedes depictos, ſe in ſolio ſedentem, Romanos vero Imperatores ſaccos humeris ferentes, & ante pedes ſuos aurum effundentes pingi voluit. Claver.

10. *Ibimus, ab*] *Ibimus ba* Exc. Voſſ. Barth. & multi alii codices. *Ivimus* Oxon. *nimium* Jun. *ac nimium* Colin. *urit amor* etiam Oxon. vid. ad Ovid. Amor. I. II. 17. & III Art. 541. noſter Bell. Get. 405. *Sic ducis urguet amor.* Burm.

11. *Ut perhibent*] Pindarus, Euripides, Strabo, Herodotus, Pauſanias, & Clemens Alexandrinus. Delr.

Quum diſcere] *dum* Exc. Voſſ.

13. *Utrimque*] *utrumque* Wolff.

15. *Parnaſus*] Hic mons a Muſis nobilitatus eſt in terrae medio. Statius *medium coeli* nuncupat. ubi Lutatius: *umbilicus terrae Parnaſus. nam cum Jupiter mundi medium locum vellet agnoſcere, ab ortu ad occaſum duas Aquilas dimiſiſſe fertur.* vide reliqua. unde Lucanus Lib v.

Heſperio tantum, quantum ſematus Eoo
Cardine Parnaſus. vide & Strabonem. Claver.

Volatus] *volatu* liber Barthii.

16. *Contulit*] Idcirco ter Pindarus γαίας ὀμφαλὸν vocat, & Pauſanias inquit, τὸ δὲ ὑπὸ Δελφῶν καλούμενον ὀμφαλὸν, &c. & huc ſpectat illud veteris Poëtae, *O ſancte Apollo, qui umbilicum certum terrarum obſides.* Delr.

17. *Terram*] *terras* Leid. prior & Moreti. *mundum* Puteaneus.

18. *Certius in nobis*] *in vobis* prim. Vatic.

19. *Hoc ego concilio*] Vides ut floruerit illo etiam aevo Mediolanum, non ita pridem Galliae regi ſubditum, ubi Parrhaſius etiam Claudianum hunc explicavit. ſane hic fere orbi comparatur. Ibidem Auguſtinus nondum, credo, verae pietatis cultor, Panegyrin in Bautonis conſulatum recitavit Kal. Jan. Anno 385. in magno conventu conſpectuque hominum, ut ipſe loquitur. fuit enim rhetor eximius, de qua arte libellum edidit mirabilem. Claver. *conſilio* Leid. *Et video* Voſſ. *in orbe* Oxon. eadem varietas IV. Conſ. Honor. 580. *ubique manet* Oxon.

CL. CLAUDIANI

DE CONSULATU

FL. MALLII THEODORI V. C.

PANEGYRIS.

Psa quidem virtus pretium ſibi, ſolaque late
Fortunae ſecura nitet: nec faſcibus ullis
Erigitur, plauſuve petit clareſcere vulgi:
Nil opis externae cupiens, nil indiga laudis,
Divitiis animoſa ſuis, inmotaque cunctis
Caſibus, ex alta mortalia deſpicit arce.
Attamen invitam blande veſtigat, & ultro
Ambit Honos. docuit toties a rure profectus
Lictor, & in mediis Conſul quaeſitus aratris.

10. Te

Haec Panegyris recitata eſt anno 399. Eutropio & Theodoro Coſſ. ſed Eutropii nomen eraſum eſt, μόνῳ Θεοδώρῳ γεγραμμένῳ. unde in Cod. Theodoſiano reperias *Theodoro V. C. Conſule*. Fuit autem vir ille in Philoſophia maxime verſatus, & qui Geometriam & Aſtrologiam, vel Uraniam, ut ait poëta, coluerit, ut patet ex quibusdam opuſculis, quae olim vidimus in Bibliotheca Cujacii. ſed enim rebus gerendis minus fuit idoneus, ut fere fit, quare Claudianus in eum ſcripſit paulo poſt Epigrammata. Idem evenit B. Auguſtino. *Diſplicet*, inquit, *quod Manlio Theodoro, ad quem librum ſcripſi, quamvis docto & Chriſtiano viro, plus tribui, quam deberem.* Sed hoc anno oraculum quoddam, ſeu figmentum gentile ſparſum eſt, ut ait Auguſtinus, nullam fore religionem Chriſtianam, cum tamen eodem Conſulatu Deorum templa Carthagine everſa ſint a Comitibus Honorii. Claver. De hoc Manlio vel Mallio diatriben doctiſſimam Rubenii edidit Clar. Graevius. Mediolanenſem fuiſſe vult Saxius de Studiis literariis Mediolanenſibus cap. v. pag. 60. Burm.

1. *Ipſa ſui virtus pretium*] In hunc locum multa collegit Barthius, & nos ad Ovid. II. ex Ponto III. 33. imitatur vero verbis fere iisdem Silium Lib. XIII. 663. Burm.

2. *Secura*] Ita apud Lucan. II. 287. Cato,

quo fata trahunt, virtus ſecura ſequetur.

ubi *ſecreta* Hamburg. Burm.

Faſcibus ullis] *faſtibus* multi ſcripti. dictum ad IV. Conſ. Hon. 155. pro vulgata tamen ſcriptura ſtat primus Vaticanus. mox *viret* pro *nitet* Florentinus S. Marci. venuſte; ut indicamus Lib. I. de Rapt. 236. & *tumet* pro *petit* ſequenti verſu Pricaeanus, & Excerpta Voſſii, etiam eleganter. vid. Bell. Gild. 330. Heins.

3. *Vulgi*] *Tagi* Barthii liber.

4. *Nil indiga*] *non indiga* Exc. Voſſ. *heſternae* Leid. *exile* Wolff.

7. *Attamen invitam*] Non *Hanc tamen* potior codicum pars. Heins. *inventam* Exc. Voſſ. *in vitam* diviſis vocibus Junt. & Ald.

Docuit] An *decuit*? Heins. *dabit* marg. Marcil.

8. *A rure*] *a rupe* Claverii editio. non apte mihi videtur lictor *a rure profectus* jungi conſuli ab aratro; lictoris enim non tanta dignitas, ut eo uteretur poëta ad probanda quae praemiſit. vel legendum *Victor*, vel potius *Ductor*, vel, quod vellem in codice aliquo exſtaret, *docuit toties ad rura profectus Lictor* &c. ut lictor a Senatu miſſus intelligatur, qui ab aratro & ruris opere Conſulem aut Dictatorem arceſſeret. librarius rupem Tarpejam, ſive Capitolium, in quo Senatus haberi ſaepe ſolebat, & inde lictorem miſſum intellexit. ſed quis ſimpliciter *rupem* ita diceret? quare librariis adſcribo. Burm.

9 *Conſul*] *quaeſitus Conſul* Oxon. Leid. *quaeſitus arvis* Exc. Voſſ.

10. *De-*

Te quoque Naturae ſacris mundique vacantem,
Emeritum pridem, deſudatisque remotum
Judiciis, eadem rurſus conplexa poteſtas
Evehit, & reducem notis inponit habenis.
Accedunt trabeae. nil jam, Theodore, relictum,
Quo virtus animo creſcat, vel ſplendor honore.
Culmen utrumque tenes. talem te protinus anni
Formavere rudes, & dignum vita curuli
Traxit iter, primaeque ſenes ceſſere juventae.
Jam tum canities animi, jam dulce loquendi
Pondus, & adtonitas ſermo qui duceret aures.
Mox undare foro victrix opulentia linguae,
Tutarique reos: ipſa haec ampliſſima ſedes
Orantem ſtupuit, bis laudatura regentem.
Hinc te pars Libyae moderantem jura probavit,
Quae nunc tota probat. longi ſed pignus amoris
Exiguae peperere morae: populumque clientem
Publica manſuris teſtantur vocibus aera.

Inde

11. *Deſudatisque*] *debellatisque* Oxon. *diſſudatis* Wolff. *indiciis* Ald. Colin. *remotum judiciis* pro *a judiciis*. vid. ad Sueton. Tib. 35. & 42.

13. *Evebit*] *Evebat* Exc. Voſſ. *notis impellit* Wolff.

15. *Honore*] *in ore* Exc. Voſſ.

16. *Protinus*] *proximus* Leid. & *firmavere* Oxon. pro var. lect.

18. *Traxit iter*] Non ſatis placet. forte, *Stravit* a manu Claudiani eſt. ſic *iter ſternere ad gloriam* paſſim in uſu optimis ſcriptoribus. Statius Theb. XII. 822. *tibi fama benignum Stravit iter*. Heins. forte, *Rexit iter*. *vita* hic eſt ut apud Phaedr. Praefat. *vitam conſilio monet*. ratio vivendi, conſuetudo optime inſtituta, rexit iter tuum jam dignum curuli. vel ut eſſes dignus curuli. ſic Theſeus filo *rexit iter* teſte Propertio II. II. 8. Burm.

Ceſſere] *traxere* Exc Voſſ.

19. *Jam tum*] *Jam tunc* editiones veteres. *Jam nunc* Heinſius in editione prima.

21. *Victrix*] *nutrix* Jun.

22. *Ampliſſima ſedes*] Quam *ſacram* a Symmacho in Epiſt. vocari quidam autumant. Delr. Rubenius in vita Mallii intelligit tribunal Praefecti Praetorii. Barthius Curiam, quod praeferrem. quia *haec* demonſtrat locum, in quo Claudianus hunc Panegyricum pronuntiaſſe videtur. ut ex Praefatione colligitur. licet, quum Mediolani haec acta ſint, forte hic intelligatur locus, in quo & Praefectus Praetorio ſolebat jus reddere, & alii coetus publici cogerentur. ſed quis hoc clara luce inluſtrabit? Burm.

23. *Bis*] Non quod bis Conſul fuerit, ſed bis Praefectus Praetorio per Italiam. vide Ruben. Vit. Mall. pag 49. & Jac Gothofr. Proſopogr. Cod. Theod. in *Theodoro*. fuiſſe vero ſimul Conſulem, ex illis, quae vs. 14. praecedunt, *Accedunt trabeae*, colligitur. *Trabea* enim hoc tempore veſtis Conſularis, paſſim apud noſtrum & alios. & inde *Culmen utrumque tenes*. Burm.

24. *Pars Libyae*] Proconſulem Africae puto intelligi, aut potius vicarium Africae, virum ſpectabilem, ſub quo Conſulares Bizacii & Numidiae. Claver. *Jam te pars* Exc. Voſſ. Rubenius putat fuiſſe conſularem Byzacii, vel Numidiae, vel Tripolitanae vel Mauritaniae Sitiſenſis, aut Caeſareae provinciae Praefectum.

27. *Manſuris*] unus MS & vet. German. *manſuetis*, mendoſe. Delr. *manſuetis* etiam Oxon. Leid. Lovan. & marg. Iſingr. & Wolff. a m. ſec. qui a m. pr. *mens fuerat*. eadem varietas II. in Eutrop. 433. *ora* etiam liber Barthii. ſed *aera* ſive tabulae aereae, ſive tituli publici in ſtatuis, aut aliis monumentis aereis, rectius *manſuras voces* ſervant, quam *publica ora*, id eſt laudes, orationes, epiſtolae in teſtimonium editae. volant voces, manent literae inciſae. unde *aere perennius* Horat. III. Od. 30. monumentum dicit carmina ſua: & ideo, quia voces volant & evaneſcunt, laudat Phoenicas Lucan. III. 220. quod, *auſi Manſuram rudibus vocem ſignare figuris*. adpoſite Sueton. in Veſpaſ. I. *manebantque imagines ei poſitae*. ubi vide adnotata. Burm.

28. *Ma-*

Inde tibi Macetum tellus, & credita Pellae
Moenia, quae famulus quondam ditavit Hydaspes.
Tantaque conmissae revocasti gaudia genti
Mitibus arbitriis, quantum bellante Philippo
Floruit, aut nigri cecidit cum regia Pori.
Sed non ulterius te praebuit urbibus aula:
Maluit esse suum. terris edicta daturus,
Supplicibus responsa, venis. oracula Regis
Eloquio crevere tuo: nec dignius umquam
Majestas meminit sese Romana locutam.
Hinc sacrae mandantur opes, orbisque tributa
Possessi; quidquid fluviis evolvitur auri:
Quidquid luce procul venas rimata sequaces
Abdita pallentis fodit sollertia Bessi.

Ac

28. *Macetum*] Id est Macedonum, nam & *Μακέτια* dicitur Macedonia Stephano. quae quidem fuit sub Praefecto Praet. Illyrici Orientalis, qualis fuit olim Theodorus. Statius II. Achilleid. *Quo Macetae sua gesa citent.* non *Magetae.* CLAVER.

Credita Pellae Moenia] Vult Poëta Manlium Macedoniae fuisse praepositum. Delrio vult Praefectum fuisse Praetorio Illyricae, quod totam Graeciam complectebatur. Et sane recte pro Macedonia *Pella* usurpatur; est enim celeberrima urbs illius Provinciae. DEMPSTER. Non fuisse Praefectum Praet. Illyrici, sed tantum Macedoniae praefuisse censet Rubenius, quia postea factus Quaestor & inde Comes sacrarum Largitionum, quae minores dignitates Praefectura Praetorii. gradatim ergo processit.

Credita] Sic membranae pleraeque cum primo Vaticano, quomodo & in ora libri sui legendum notarat magnus Scaliger. vulgo, *condita.* Tibi Macedonia & Pellae moenia sunt commissa. frustra pugnat pro vulgata scriptura Barthius, cum sequentia illa, *commissae revocasti gaudia genti* satis nostram scripturam adstruant. hujusmodi naevos plures expunximus ad Remed. Amor. Nason. v. 65. HEINS. *condere* & *credere* saepe confundi vidimus ad Ovid. IX. Met. 624. & V. Fast. 623. sic *commissus apex* & *credita fratrum majestas* junguntur II. in Rufin. 5. ut hoc loco. Ceterum in Vicet. Aldinis, & Colin. legitur *condita pelle Moenia*, quasi intelligeretur Carthago, quam Dido condidit pelle, id est eo spatio, quod pellis vel corium bovis tegeret. ita illos editores haec verba cepisse suspicor, sed inepte. BURM.

29. *Ditavit*] *dictavit* Leid.

30. *Genti*] *gentis* Lovan.

32. *Regia*] Vetus liber sic, vel *gloria.* DELR. *Gloria* etiam Oxon. & quatuor alii.

35. *Oracula*] Rescripta principis. sic l. x. C. de Sacrosf. Ecclesf. *caeleste oraculum*, & a Jornande, Geticarum rerum scriptore, *sacrum oraculum* usurpatur. nam cum de Gallia ab Honorio A. regi Gothorum Alarico attributa loquitur, ait, *donatione sacro oraculo confirmata consentiunt Gothi.* DELR. Hic designatur Quaestor, vir illustris, sub quo leges dictandae, & preces. Cassiodorus *linguae principis vocem & imaginem*, *thesaurum famae publicae*, *armarium legum*, *magistrum*, *eloquentiae* appellat. debuit vero scientia juris esse instructus. CLAVER. *oracula Regum* prim. Medic. & Palat. ut rescripta Principum intelligat & constitutiones. HEINS. *regnis* Oxon.

37. *Romana*] *majora* Jun.

38. *Hinc sacrae*] περιφραστικῶς officium Comitis sacrarum largitionum describit. cujus frequens fit in C. Theodosf. & C. Justin. mentio. Cassiodorus quoque librum inscripsit de Comitativa sacrarum largitionum. Porro si de hoc Comite non agit Claudianus, de Comite sacri patrimonii loquatur necesse est, qui Cassiodoro teste in formulis, patrimonium Principis curabat, gerebatque curam patrimoniorum sublevandorum. DELR. Haec dignitas Quaesturam sequitur in Notitia. est autem Comitiva sacrarum largitionum, sub qua Praefecti thesaurorum, Comites metallorum & alii. CLAVER. Dubitat Rubenius an Privatarum rerum Comes fuerit, quia tributorum orbis fit mentio, & sacrae res sunt privatae Imp.

Mandantur] *moderantur* Oxon. duo.

41. *Pallentes*] *fallacis* Exc. Voss.

Bessi.] Pacatus in Panegyrico: *Parum ille pretiosum putabat aurum, quod de montium venis, aut fluminum glareis quaesitor Bessus, scrutator Callaicus eruisset.* DELR. Lat. Pacatus eleganter vocat Bessum *quaesitorem*, quod aurum in terrae visceribus exquirat. CLAVER.

42 Ac

Ac velut exſertus lentandis navita tonſis
Praeficitur. lateri cuſtos; hinc ardua prorae
Temperat, & fluctus tempeſtatesque futuras
Edocet: adſiduo quum Dorida vicerit uſu,
Jam clavum totamque ſubit torquere carinam:
Sic quum clara diu rerum documenta dediſſes,
Non te parte ſui, ſed in omni corpore, ſumpſit
Imperium, cunctaque dedit tellure regendos
Rectores. Hiſpana tibi Germanaque Tethys
Paruit, & noſtro diducta Britannia mundo:
Diverſoque tuas coluerunt gurgite voces
Lentus Arar, Rhodanusque ferox, & dives Hiberus.

O quo-

42. *Ac velit exſertus*] Haec veterum librorum lectio. unde *expertus* olim concinnabam, ut apud Statium I. Achilleidos 186.

——— *ſolantia curas*
Fila movet, leviterque expertas pollice chordas
Dat puero. vid. Voſſ. de Analogia Lib. III. cap. VI. Nihil nunc muto. Gloſſa Ambroſiani unius *exſertus, probatus.* vulgo, *excitus.* remigantes exſerebant brachia. hinc bene *exſerti* dicuntur. Statius Theb. IX. 680. de Diana,

——— *notamque tremiſcit*
Silva Deam, ſaevis ubi quondam exſerta ſagittis
Fecundum laſſo Niobem conſumpſerat arcu.

HEINS. *expertus* etiam Barthius conjecerat. *electus* etiam olim Heinſius, nam *erectus* erat in Juniano. ſed *excitus*, ut & Wolffii codex habebat, eſt per delectum navalem e ſedibus ſuis excitus & vocatus ad claſſem. ſic *excita ſigna* II. in Eutrop. 406. Lucan. VIII. 310.

Excitosque ſuis immittam ſedibus ortus.

qui ſaepe hoc verbo utitur. & hoc probat tota ſeries orationis. ſic Manlius vacans ſtudiis naturae & mundi, evocatus & extractus in aulam, per gradus venit ad Quaeſturam & Conſulatum, ut remex excitus ad lentandas tonſas provehitur ad magiſterium navis. BURM.

43. *Praeficitur*] *Proficitur* Junian. *ardua prolem* Oxon. *prorae tutela Melanthus* Ovidio dictus III. Met. 617. & *prorae cuſtos* Rutil. I. Itiner. 455. imitatur noſter Statium, qui Lib. X. 176.

Non ſecus amiſſo medium cum praeſide puppis
Pergit iter, ſubit ad vidui moderamina clavi,
Aut laterum cuſtos, aut quem penes obvia ponto
Prora fuit.

unde gradus hos promotionis nauticae ſumſit. Interpres Regius edidit *hic ardua prorae.* quod unde habeat, neſcio. ſed hinc lapſus eſt in ineptam interpretationem; nam confundens munera cuſtodis lateris & tutoris prorae, reddit, *conſtituitur cuſtos lateris, ex hoc loco regit altam proram.* quaſi ex latere regeret proram. quo quid abſurdius fingere potuerit, non video. BURM.

44. *Tempeſtatesque futuras*] *ſonoras* ſex ſcripti, & prim. Vatic. pro diverſa lectione, Virgiliano hemeſtichio. & tum malim *Praedocet* ſequenti verſu. HEINS.

45. *Dorida*] Virgilius etiam in Gallo pro mari hujus Nymphae nomen poſuit, quemadmodum hic noſter. DELR. *aſſiduo concordia* Junian.

46. *Totamque*] *tortamque s. t. carina* Junian.

47. *Rerum documenta*] *Mentis* prim. Vatic. Lucenſ. & unus Medic. HEINS. *dediſſet* Junian.

48. *Sumpſit*] MS. meus, *ſenſit.* ſed in eodem correctum *ſumſit*, idque excuſi nonnulli ſervant. alii, *fudit.* DELR. *parte ſua* omnes fere ſcripti. *ſenſit* Oxon. *tempore ſumſit* Junian. & Wolff. *corpore fudit* Vicetin.

49. *regendos Rectores*] vide Barth. ad Rutil. I. 555.

50. *Hiſpana tibi Germanaque*] Praefecturam Praet. Galliarum accipio, ſub qua Hiſpaniae VII. Provinciae, Galliarum XVII. Prov. Britanniarum V. Pr. ſub Galliis vero Germania prima & ſecunda conſtituitur. CLAVER. Recte intelligit de Praefectura Praet. per Gallias. ſed Gothofred. in Proſopogr. Cod. Theod. in *Theodoro*, eam refert ad Ann. 395. quo anno Mallius ex receſſu revocatus a Stilichone Praef. Praet. Italiae fuit, ut patet infra ex vs. 198. BURM.

51. *Diducta*] *deducta* Oxon. Leid. poſſet & *noto d. B. mundo.* vid. ad Lucan. I. 465. BURM.

52. *Coluerunt*] *tollunt in gurgite* Voſſ.

53. *Arar, Rhodanus*] Maximam Sequanorum, & Lugdunum intellige. urbes praeſidatu illo tempore inſignes. CLAVER. *lentus Arax* vel *Arabs* Exc. Voſſ.

Rhodanusque celer] Sic *Rhodanum praecipitem* non ſemel

O quoties doluit Rhenus, qua barbarus ibat,
Quod te non geminis frueretur judice ripis!
Unius fit cura viri, quodcumque rubescit
Occasu, quodcumque dies devexior ambit.
Tam celer adsiduos explevit cursus honores.
Una potestatum spatiis interfuit aetas,

Tot-

semel vocavit Ausonius. sed *Rhodanus ferox* Lucens. prim. Vatic. & quinque alii, ut caesurae consulatur. Silius IV. 61. *non Pirenen Rhodanumque ferocem Jussa aspernatos*, ita veterrimus liber, vulgo, *furentem*. *feras Rhodani gentes* Lucanus dixit VI. 308. idem Lib. I. 145. *ruerent in terga feroces Gallorum populi*. noster Lib. II. in Stilich. 240 *flava repexo Gallia crine ferox*. IV. Cons. Hon. 438. *populos levitate feroces* Gallos dixerat. noster *ferocem Danubium* vocat Lib. II. in Rufin. 26. *alii per terga ferocis Danubii solidata ruunt*. Seneca Hercule Furente v. 1323.

Quis Tanais, aut quis Nilus, aut Rhenus ferox
Abluere dextram poterit?

Lucan. I. 464. *Rhenique feroces Deseritis ripas*. HEINS. Posset & legi, *ferax*, quia II. de Laud. Stilich. 399. *Rhodanus jam donat aristas*, notaverat Heinsius. sed opponitur Arari lento. BURM.

54. *Qua*] *quam* Jun. ed. Ald.

55. *Quod te non*] MS. meus *Quod non te*. DELR. *vindice* pro *judice* malebat Scriverius in ora Martialis sui ad Lib. x. 7. *Et Romanus eas utraque ripa*.

56. *Unius fit cura viri*] Nescio quid hic Barthius de consulari imperio notet, quod non capio. sine dubio intelligit Praefecturam Praet. Galliarum, in qua solus successit Ausonio & Hesperio ejus filio, qui simul erant ea dignitate ornati. *cum tibi* Oxon. a m. prim. *sit cura viri* Voss. *caussa viri* Wolf. BURM.

57. *Quodcumque rubescit Occasus*] Sic scripti fere omnes cum primis editionibus. Lucens. *Occasum*. *Occasu* prim. Vatic. & Pomponii Laeti excerpta. prior Moreti & duo alii, *quocumque rubescit Occasus*. noster locutionem hanc vehementer amat. paulo post vs. 64. *Quodcumque recedit Litibus, incumbit studiis*. bello Gild. 159.

——— *Quod Nilus & Atlas*
Dissidet, occiduis quod Gadibus arida Barce,
Quodque Paraetonio secedit litore Ganges,
Hoc sibi transcribit proprium.

Lib. I. in Eutrop. 196.

quidquid se Tigris ab Haemo Dividit.

VI. Cons. Honor. 543.

Omne Palatino quod pons a monte recedit
Mulvius.

Statius Theb. XI. 80.

Hoc quodcumque madent campi, quod sanguine fumant
Stagna, quod innumero Lethaea examine gaudet
Ripa, meae vires.

Lucan. III. 294.

Quidquid ab occiduis Libye patet arida Mauris.

HEINS. *occasu* Isingr. Junt. & Raphel. *Occasus* Wolf.

58. *Adsiduos*] *exiguos* Wolf. a m. pr.

59. *Interfuit aetas*] In unius veteris libri margine, *interfluit*. DELR. *interfluit* cum Delrii libro & Juniano legendum. prim. Vatic. pro diversa lectione *intervenit*, de quo nos copiose ad Maronem Aeneid. VI. 130. probe etiam Gyraldinus, *aestas*, ut Lib. II. in Eutrop. 99.

Sed vaga lascivis flueret discursibus aestas.

HEINS. Non intelligo haec satis nec tetigit hunc locum Rubenius. *unam aetatem* XV. annos interpretatur Barthius, qui fluxere gerendis magistratibus. Regius interpres juventutem intelligit, sed quod addit illam suffecisse tot variis honorum temporibus, multo minus capio. an *interesse* vel *interfluere* notat sufficere? Si vitam Mallii, ut ad Fastos confecit Rubenius, consulamus, videbimus eum Anno 381. Praefectura Praetorio in Gallia abiisse, & ad privatam vitam secessisse, & ad Annum 395. mansisse, quo anno a Stilichone extractus, Praefectus Praetorio per Italiam creatur. ita ut XIV. anni inter honores priores & posteriores interfuerint, quae est illa aetas, quae interfuit spatiis potestatum. *unam* forte dixit, quia pueritia quarto decimo anno solebat terminari. Posset & locus intelligi de spatio aetatis inter natales & primum honorem, scilicet cum parti Libyae moderandae fuerit missus. supr. vs. 24. quam provinciam accepit aetatis anno XXIV. meliorem tamen sententiam credo emergere, si legamus *aestas*, id est. unus annus, ut dicat in cursu celeri honorum ab Anno 374. aetatis XXIV. ad A. 382. unum annum intercessisse, quo nullos honores gesserit. Sequenti versu video Regium interpretem reddere, & *aetas*, id est *juventus*, dedit aetati juvenili tot gradus felicitatis. an aetas dedit aetati, aut juventus juvenili aetati? quae haec stribligo. credo certe *fatum* legendum, & *fatum intulit*, id est sponte obtulit tot gradus juveni etiamnum. interruptus enim honorum cursus A. 381.

acta-

Totque gradus fati juvenilibus intulit annis.
Poſtquam parta quies, & ſummum nacta cacumen,
Jam ſecura petit privatum gloria portum;
Ingenii redeunt fructus, aliique labores,
Et vitae pars nulla perit. quodcumque recedit
Litibus, incumbit ſtudiis, animusque viciſſim
Aut curam inponit populis, aut otia Muſis.
Omnia Cecropiae relegis ſecreta ſenectae,
Diſcutiens quod quisque novum mandaverit aevo;
Quantaque diverſae producant agmina ſectae.
Namque aliis princeps rerum diſponitur aër:
Hic confidit aquis: hic procreat omnia flammis.
Alter, in Aetnaeas caſurus ſponte favillas,
Diſpergit revocatque Deum, rurſumque receptis
Nectit amicitiis, quidquid diſcordia ſolvit.
Corporis hic damnat ſenſus, verumque videri
Pernegat. hic ſemper lapſurae pondera terrae
Conatur rapido coeli fulcire rotatu,
Accenditque diem praerupti turbine ſaxi.

Ille

aetatis XXXI. Mallii. quod hic *fato*, infra v. 147. *fortunae* adſcribit. BURM.

60. *Intulit annis*] *induit* alter Moreti, quomodo VI. Conſ. Honor. 650. *quem non aliena per arva Induit hoſpes honor.* Ibid. 67. *parvumque triumphis induit.* plura de hoc verbo ad Lib. II. de Rapt. 93. HEINS.

62. *Petit*] *tenet* Wolf.

63. *Ingenii redeunt fluctus*] Non *fructus* octo ſcripti. *portus* paulo ante meminerat. perſiſtit in ea locutione. *fructus* vel *fluctus* prim. Vatic. HEINS. *animique labores* duo ſcripti. *ſtudiique* marg. Iſingr.

64. *Quodcumque recedit Litibus, incumbit ſtudiis*] Forte ſcribendum *recidit*, hoc eſt demit. ſic infra 98. *quae pars injuſta recidat.* ubi etiam *recedat* multi veteres. vide tamen quae paulo ante ad vs. 57. pro vulgata ſcriptura diximus. HEINS. Forte ſcripſerit, *quodcumque recidit Litibus, inpendit ſtudiis.* ut vox *inpendit* migraverit in ſequentem verſum pro *inponit.* quae non mutanda. vid. Barth. ſic Laud. Seren. 112. *ſuis inpendit amorem Pignoribus.* I. in Eutrop. 451.

Inpenſi ſacris Decii prorumpite buſtis.

animus ſtudiisque viciſſim Exc. Voſſ. BURM.

66. *Aut curam inponit populis, aut otia Muſis*] Sic ſcripti, malim nihilominus, *impendit.* HEINS.

67. *Omnia*] Hic docetur Manlium fuiſſe, ſed plus ſatis, curioſum in diſceptatione Philoſophica. de ſectis ejusmodi vide Ciceronem & Sidonium hujus noſtri aemulum; vanitas enim illa noſtram opellam non requirit. CLAVER.

Secreta] Solus Vicetin. *praecepta.* DELR.

68. *Diſcutiens quod quisque novum*] *quid* prim. Vatic. aliique nonnulli. forte, *quod quisque novi.* HEINS. *novo mandaverat* Jun. *quodcumque* Voſſ. *mandaverat* etiam Lovan.

69. *Agmina*] De multitudine diſcipulorum uniuscujusque ſectae, qui iterum in ſectas abierunt, interpretatur Barthius. ſed de iis vix ſollicitus fuiſſe videtur Mallius, ſed de diverſis admodum ſectarum ſententiis. quare forte ſcripſerit *dogmata*, quae *decreta* Cicero latine vertere ſolet. & hoc ſequentia firmant, ubi diverſas opiniones recenſet. *perducant* Vicet. BURM.

70. *Namque aliis*] Ne ſingillatim quaeque exponam, quod meum non eſt conſilium, opponatur ex contentione locus hic Ciceronis Academ. Lib. IV. & Sidon. Epithalamio Polemii & Araneolae. DELR.

72. *Confidit*] *confundit* Vicet.

72 *In Aetnaeas*] *in Encbenias* Jun.

73. *Revocatque Deum*] vel *diem* prim. Vatic. quod & in multis aliis legitur, minus bene. HEINS. *dein* Wolf. & Voſſ. a m. prim. *rurſumque* non *rurſusque* Codices optimi.

75. *Damnat*] *clamat* Vicet.

77. *Conatur*] *conatu rapido* Exc. Voſſ. Oxon. & Wolf.

81.

Ille ferox, unoque tegi non passus Olympo,
Inmensum per inane volat, finemque perosus
Parturit innumeros angusto pectore mundos.
Hi vaga conlidunt caecis primordia plagis.
Numina constituunt alii, casusque relegant.
Grajorum obscuras Romanis floribus artes
Inradias, vicibus gratis formare loquentes
Suetus, & alterno verum contexere nodo.
Quidquid Socratico manavit ab ordine, quidquid
Docta Cleantheae sonuerunt atria turbae,
Inventum quodcumque tuo, Chrysippe, recessu;
Quidquid Democritus risit, dixitque tacendo
Pythagoras, uno se pectore cuncta vetustas
Condidit, & major conlectis viribus exit.
Ornantur veteres, & nobiliore magistro
In Latium spretis Academia migrat Athenis,
Ut tandem propius discat, quo fine beatum
Dirigitur; quae norma boni, quis limes honesti,
Quaenam membra sui virtus divisa domandis
Objectet vitiis, quae pars injusta recidat,
Quae vincat ratione metus, quae frenet amores.
Aut quoties elementa doces, semperque fluentis

Mar-

81. *Angusto*] *augusto* Oxon. duo. Leid. pro *parturit* Voss. *concipit*. sed alterum efficacius. Phaedr. IV. 22. *parturiens mons peperit murem*, ubi ad gloriosos scriptores respicit. non vero hic, quid quisque senserit secum, sed vulgaverit, enumerat. BURM.

82. *Hi vaga conlidunt*] *Hi vada* Wolff. *concludunt* Leid. *primordia caussis* Voss. m. pr. alter, *legis*.

84. *Artes*] *arces* Exc. Voss. *servare loquentes* Vicet.

85. *Inradias*] Ad Theodorum referunt; sed dubito, an non Ciceronem innuat, conversa ad eum oratione. saepe enim hoc Cicero gloriatur, se Graecis tradita Latina oratione inlustrasse. construenda vero verba hoc modo: tu, Cicero, suetus formare loquentes vicibus, id est per dialogos, &c. inradias Romanis floribus artes Grajorum. si *inradiat* cum Leidensi legas, de Cicerone loqui non dubitandum, sed ejus laudes transfert ad Mallium. BURM.

86. *Contexere*] *connectere* Exc. Voss.

87. *Socratico*] *sacra tuo* Junian.

88. *Atria*] *agmina* quatuor scripti.

89. *Recessu*] *recursu* Cod. Barthii.

90. *Risit dixitque*] *didicit risitque* Jun. sed ὀξύμωρον illud *dixit tacendo* servandum, quia & τὸ σιωπᾶν λόγος, ut dicit Philostrat. de Vit. Apollon. II ubi videndus Olearius. de oratore ante orationem Ovid. II. ex Pont. 5. 51.

Dumque silens adstat, status est vultusque diserti,
Spemque decens doctae vocis amictus habet. BURM.

91. *Cuncta vetustas*] Junian. *tanta*, etiam non male. HEINS.

93. *Ornantur*] *orantur* Oxon.

94. *Spretis*] *sumtis* Lovan. vide infr. 213. *In Latiis* Junian.

Academia] Hoc imitatus Sidonius, *Obviet & quamvis totis Academia sectis*. Cicero tamen, ejusque libertus Laurea, penultimam produxerunt. DELR.

95. *Ut tandem propius discat*] *discas* codex S. Marci, unus Vaticanus, & Pricaei. HEINS.

96. *Quis limes*] *qui* Oxon. Leid.

98. *Objectet*] *Objectat* Oxon. duo Leid. *invecta recidat* Jun. *invicta* Lovan. *recedat* Leid. a m. pr.

99. *Frenet*] *frenat* Junian.

100. *Aut quoties*] *At* MSS fere omnes, Vicetin. Parm. Junt. Ald. Colin. Gryph. Isingr. Pulm. *fluentes* Oxon. mox, *quamvis animaverit* idem.

103.

Materiae caussas: quae vis animaverit astra,
Inpuleritque choros: quo vivat machina motu.
Sidera cur septem retro nitantur in ortus
Obluctata polo: variisne meatibus idem
Arbiter, an geminae convertant aethera mentes:
Sitne color proprius rerum, lucisne repulsu
Eludant aciem. tumidos quae Luna recursus
Nutriat Oceani: quo fracta tonitrua vento.
Quid trahat imbriferas nubes: quo saxa creentur
Grandinis. unde rigor nivibus: quae flamma per auras
Excutiat rutilos tractus: aut fulmina velox
Torqueat, aut tristem figat crinita cometen.
  Jam tibi conpositam fundaverat ancora puppim.
Telluris jam certus eras. fecunda placebant

Otia.

103. *Impleritque choros*] Hoc est coelorum ex motu concentum, de quo Apollinaris, *solidum princeps quod musica mundum Temperet & certis concentum reddat ab astris.* legitur in MS. *Impuleritque*, quod typographi ceteri mendosum conspicientes, *Impleritque* ediderunt. DELR. *Inpuleritque choros* Delrius, Schottus II. Observ. cap. 55. & Gronovius III. Observ. 21. quomodo & ex nostris meliores. vulgo, *Impleritque chaos*, perperam. *Choros* pro astris posuit. Valer. Flacc. V. 566.

Qualis ab Oceano nitidum chorus aethera vestit.

sic & χόρος ἄστρων passim apud Graecos poëtas. Plura exempla congessit Passeratius ad Propertium, & hoc loco Barthius, qui tamen perperam *Impleritque* tuetur. *Impulerit*, τὸ *animaverit* optime interpretatur. Statius III. Silv. III. 54. *Servit & astrorum velox chorus.* Fulgentius Astronomico:

At chorus astrorum reliquus non tangitur umbris.

HEINS. *Impuleritque chaos* Lovan. a m. prim. & multi alii. *Impuleritque choris* Junian. *Implerentque choros* Vicetin. *Impleritque choros* Parm. Junt. Isingr. Colin. Gryph. vide Barth. ad Stat. III. Silv. III. 54. & Scalig. ad Manil. I. 669. BURM.

Quo vivat] *quo vincat* Junian.

105. *Convertant*] *cum vergant* Junian.

106. *Lucisque repulsus*] meliores, *lucisne.* iidem paulo ante *variisne*, quomodo Barthius conjecerat. hoc loco ille malit, *lucisve repulsus Eludant aciem*, quam mutationem minime necessariam duco. HEINS.

107. *Eludant*] *Elidant* Livin. *repulsus Eludant* Leid. a m. s. *quae lumina cursus* Junian. Heinsius olim volebat *quo Luna*, ut ad *vento* referatur. sed *quae Luna* est, an plena, an crescens, aut alia forma. *timidos* Wolf BURM.

108. *Fracta*] *facta* Leid. a m. s. *creantur* Vicet.

109. *Imbriferas*] *umbriferas* Jun. *umbriferos imbres* Wolf.

Quo saxa creentur] *creantur* plerique. *ferantur* Aldus & decem ex nostris. duo, *feruntur.* tres, *ruantur. rotantur* Mazarin. Putean. & Rhemensis. lege, *rotentur. rotare saxa* IV. Cons. Honor. etiam dixit vs. 330. Lib. I. in Rufin. 269.

Haud secus hiberno tumidus cum vortice torrens
Saxa rotat.

saxa rotare passim apud poëtas. *creentur* tamen pr. Vatic. *qui creentur* codex Claverii. *Quid trahat* etiam, non *quis*, Florentinus S. Marci, & *flabra*, non *flagra* potiores membranae. ita & Lib. I. in Stilich. 123. *pigri flabra Bootae.* Raphelengius cum Claveriano codice, quod & Scaliger probat & Barthius, *flamma excutiat. flagra vel aurae* prim. Vatic. non *per auras.* certe, nisi *flamma excutiat* legas, non video, quomodo haec cum sequentibus cohaereant. HEINS. *quae flabra p. a. excutiant* Wolf. Vicet. & Parm. *quae flagra* Junt. Ald. Isingr. sed *flamma excutiat* retinendum, quia mox *crinita* (scilicet flamma) *figat cometen. rutilos ignes* codex Barthii. *flumina* Wolf. a m. prim. BURM.

110. *Quae flagra per auras Excutiat rutilos tractus*] Sic fuit hactenus ex emendatione inter quorumdam MSS. lineas posita, cum in contextu habeatur: *quae flabra p. a. c. r. fetus.* bene, meo judicio. DELR.

112. *Crinita*] *stellata* Leid.

114. *Facunda placebant Otia*] *fecunda* puer olim conjeci. confirmant Barthius & decem scripti. *fecunda* vocat *otia*, quod libros parerent. *facunda jacebant* prim. Vatic. male. *fecunda carmina & fecundas Musas* dixit Porphyrius Panegyrico ad Constantium.

Otia. nascentes ibant in saecula libri.
Quum subito liquida cessantem vidit ab aethra
Justitia, & tanto viduatas judice leges.
Continuo frontem nimbo velata pudicam
Deserit Autumni portas, qua vergit in Austrum
Signifer, & noctis reparant dispendia Chelae.
Pax avibus, quacumque volat: rabiemque frementes
Deposuere ferae. laetatur terra reverso
Numine, quod prisci post tempora perdidit auri.
Illa per occultum Ligurum se moenibus infert,
Et castos levibus plantis ingressa Penates
Invenit aetherios signantem pulvere cursus;
Quos pia sollicito deprendit pollice Memphis.
Quae moveant momenta polum, quam certus in astris
Error. quis tenebras Soli, caussisque meantem
Defectum indicat numerus. quae linea Phoeben
Damnet, & excluso pallentem fratre relinquat.

Ut

tium. apud Papinium Tiburtino Manlii Vopisci Lib. I. Silv. III. 91.

Hic premitur fecunda quies, virtusque serena
Fronte gravis. HEINS.

117. *Justitia*] *Justitiam* Junian. Oxon. malim etiam, *viduatas vindice leges.* passim enim in his vocibus aberrarunt librarii. BURM.

118. *Continuo frontem limbo*] Scaliger & Barthius *nimbo*, qui hoc loco videndus. nec aliter Rhemensis, & opt. Ambros. ex Plauto, Arnobio & Isidoro adstruit hanc lectionem vir eruditus. quibus adde Papiam, *Nimbus fasciola transversa ex auro assumta* (lege *assuta*) *in linteo, quod est in fronte dominarum positum. Nam & lumen, quod circa angelorum capita pingitur, nimbus vocatur, licet sit densitas nubis.* apud Statium tamen Achilleidos primo in optimis membranis legitur, *gemmatis aut nectunt tempora limbis.* non *vittis*, quomodo vulgati codices. *frontem limbis imminutam* dixit Arnobius, ubi *nimbis* tamen reponunt homines eruditi. sed & *nimbus* pro nube hoc loco potest sumi, ut apud Maronem XII. 416.

Hoc Venus obscuro faciem circumdata nimbo
Detulit. HEINS. eadem diversitas apud Virgil. II. Aeneid. 616. *nimbo effulgens & Gorgone saeva.* ubi unus Moreti, *limbo.* BURM.

119. *Portas*] *partes.* Voss. a m. s. & Wolff. & mox *Thelae* a m. prim.

Vergit] *mergit* Jun. vid. I. in Rufin. 364.

121. *Avibus*] *ovibus* editio Gryph. vitiose. *volant* Junian. ed. Vicet. Parm. *quaecumque* Oxon. *furentes* etiam Junian.

122. *Deposuere ferae*] *Deposuere suum* Oxon. a m. prim.

124. *Ligurum se moenibus infert*] *vastis se moenibus* prim. Vatic. HEINS. *offert* Oxon.

125. *Levibus plaustris*] *plantis* MS. & Vet. German. DELR. *plantis*, non *plaustris*, plerique codices. nec admittendum *claustris*, quod Barthius commentus est. sequenti versu τὸ *in* delendum ex auctoritate eorumdem codicum. HEINS. *plaustris* vel *pennis* Lovan.

127. *Dependit*] *dependit* Oxon. *sollicito pollice*, ut Ovid. II. ex Pont. III. 18. *sollicitis supputat articulis.* BURM.

128. *Quae moveant momenta polum*] Cum *momenta* a movendo deducantur, durius videtur *moveant momenta. foveant* putabam aliquando. HEINS.

129. *Causisque meantem* &c.] Mendo nulla carent exemplaria. Vet. Lib. *qui tenebras Solis, caussisque meantem Defectum indicat numeris?* Vicetin. *q. t. Soli c. m. Deffectum inducat numerus.* Paris. *q. t. Soli c. m. Defectum inducat numerus.* ceteri, *q. t. Solis c. m. D. videat n.* sententiam perspicuam reor, si legamus; *quis tenebras Solis, caussisque meantem Defectum inducat numerus.* DELR. *Soli*, & mox, *Defectum indicat*, non *videat*, aut *inducat*, cum optimis libris scribendum. vide notas ad Bell. Gild. 16. Minucius Felix cap. XVII. *Relinquenda vero Astrologis prolixa de sideribus oratio, vel quod regant cursum navigandi, vel quod arandi metendique tempus indicant.* quae illic vera est scriptura, adsentientibus veterrimis membranis. quomodo & festa apud Romanos indicebantur, quae non erant stata. male pro

vul-

Ut procul adſpexit fulgentia virginis ora,
Cognovitque Deam: vultus veneratus amicos
Occurrit, ſcriptaeque notas confundit arenae.
Quum ſic Diva prior: Malli, ſincera bonorum
Congeries, in quo veteris veſtigia recti,
Et ductos video mores meliore metallo:
Jam ſatis indultum ſtudiis; Muſaeque tot annos
Eripuere mihi. pridem te jura repoſcunt.
Adgredere, & noſtro rurſum te redde labori.
Nec tibi ſufficiat transmiſſae gloria vitae.
Humanum curare genus, quis terminus umquam
Praeſcripſit? nullas recipit prudentia metas.
Adde, quod haec multis potuit contingere ſedes:
Sed meriti tantum redeunt, actusque priores
Conmendat repetitus honos: virtusque reducit,
Quos Fortuna legit. melius magnoque petendum
Credis, in abſtruſa rerum ratione morari?
Scilicet illa tui patriam praecepta Platonis
Erexere magis, quam qui reſponſa ſecutus
Obruit Eoas claſſes, urbemque carinis

Ve-

vulgata ſcriptura pugnat Barthius. vide quae de hoc loquendi modo ad Senecae Oedipum obſervat exactiſſimus Gronovius v. 17. Arnobius Lib. I. *Difficiles pluviae ſata faciunt emori, & ſterilitatem indicunt terris.* quem locum etiam temere Fulvius Urſinus ſollicitaverat, ubi videndus Elmenhorſtius & Heraldus. Lucenſis, *Defectum ſignet.* paulo poſt, *veneratus*, pro *veneratur*, ſcripti. vidit Raphelengius. HEINS. *caſusque* Oxon. *Defectum dicat*, vel *diſcat*, Florent. S. Marc. Jac. Gronov. ad d. Minucii locum pro *inducat* pugnat. *indicat* etiam Aldus. de quo verbo ad Quintil. XIII. Decl. 5. & XIX. 10. *inducat* Wolf. *inducat numeris* Vicetin. *Phoebem* etiam Lovan. & Voſſ. *veneranter* cod. Barth. BURM.

132. *Fulgentia*] *pallentia* Voſſ. a m. prim.

134. *Occurrit*] *occurrunt* Oxon. *confudit* Leid. *ſcriptoque* Wolff.

135. *Mallii*] *Manli* in melioribus ſcriptis. plerique etiam, *Tum ſic.* Pal. prim. Med. & alter Moreti, *Cum ſic*, quam locutionem Naſoni ſaepe reddidimus ex optimis membranis. HEINS. *mali* Vicetin.

139. *Repoſcunt*] *popoſcunt* Wolf. a m. prim.

140. *Adgredere*] *Egredere* Oxon. a m. prim.

142. *Quis*] *quid* Leid. malim, *quis t. u. Praeſcriptus?*

145. *Sed meritis tantum redeunt*] *meriti* probe prim. Vatic. quomodo emendandum clariſſimus ac politiſſimus vir Gaſpar Gevartius jam olim me monuit, cujus eruditos in hoc poëma commentarios avide exſpectamus. Locum merito ut obſcuriorem notat curis ſecundis Barthius, ſed mendoſum eſſe non eſt ſubodoratus. HEINS. Conjecerat etiam, *faſtusque priores.*

147. *Quos Fortuna regit*] *legit* jam ante annos aliquot ſcribendum vidi, ut teſtis idem mihi Gevartius. Confirmat Rhemenſis liber, cujus excerpta viro ſummo Dionyſio Petavio debemus. Nupt. Honor. 307. *Dignus quem legeres.* IV. Conſ. Hon. 47. *Digna legi virtus.* atque ita paſſim. quomodo & apud Paterculum Lib. II. cap. 103. de Tiberio: *Neque enim quaerendus erat, quem legeret Auguſtus, ſed legendus qui eminebat. Quos fortuna dedit.* vel *gerit*, conjectura eſt Barthiana in uberiori commentario. Alius apud illum malebat, *virtusque reducit Quis fortuna redit.* Sed nihil verius eſt noſtra lectione. Memini Sidonium quoque Apollinarem ſic non ſemel locutum. HEINS. vide Gronov. ad Liv. XXXIX. 52.

148. *Abſtruſa*] *obſtruſa* Junian. Oxon. *an abſtruſa* Vicet. & Parm.

150. *Qui*] Themiſtocles. DELR.

151. *Urbemque carinis Vexit*] Barthius ex ſcriptis ma-

Vexit, & arfuras Medo fubduxit Athenas?
Spartanis potuit robur praeftare Lycurgus
Matribus, & fexum leges vicere feverae:
Civibus & vetitis ignavo credere muro
Tutius objecit nudam Lacedaemona bellis.
At non Pythagorae monitus, annique filentes;
Famofum Oebalii luxum preffere Tarenti:
Quis vero infignem tanto fub Principe curam
Refpuat? aut quando meritis majora patebunt
Praemia? quis demens adeo, qui jungere fenfus
Cum Stilichone neget? fimilem quae protulit aetas
Confilio vel Marte virum? nunc Brutus amaret
Vivere fub regno. tali fuccumberet aulae

Fa-

malit legi, *Texit*, nefcio quos dicat fcriptos, praeter Claverii codicem, qui eam lectionem in coronide profert. nam Pulmanniani, & omnes, quotquot ego infpexi, pro vulgata ftant, & recte quidem. HEINS. *urbeique* veteres cdd. praeter Aldinam.

152. *Medo*] *medio* Jun. Oxon. a m. prim. *arfuros medio* Wolf.

153. *Praeftare*] Codex meus fcriptus *reparare*. DELR.

Lycurgus] *Ligurgus* Lovan. Vicetin.

155. *Civibus*] *curfibus* Leid. *ignaro* alter Leid. *vetitos* Wolff. a m. prim.

157. *Annique filentes*] Scripti nonnulli, *animique*. unde vidi, qui *Samii* corrigendum cenferet, ut Pythagorae difcipulos intelligat, qui ἀκουστικοὶ propterea dicti. quale mendum & ego ex Martialis Lib. IX. Epigr. 47. delevi. vulgo legitur:

Sic quafi Pythagorae loqueris fucceffor & haeres,
Propendet mento nec tibi barba minor.

Puteanorum fratrum codex, *Praependet tamen.* Vaticanus antiquiffimus, *Propendetque minor n. t. b. tamen*, vocum ordine turbato. alius ejusdem Bibliothecae, *Dependet fane.* excerpta Thuanaea optimae notae, *praependet fane*. Lego,

Propendet Samia nec tibi barba minor.

Eximius vir mihique amiciffimus Ifaacus Voffius pulcherrimis ad Pomponium Melam Obfervationibus malit:

Propendet meta nec tibi barba minor.

Seligat lector, quam conjecturam ex duabus potiorem arbitretur. apud noftrum tamen vulgata lectio non eft follicitanda. per *annos filentes* quinquennium intelligit filentio a Pythagoraeis devotum. Laërtius in Pythagora: καὶ αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ κατετίθεντο τὰς οὐσίας, εἰς ἓν ποιούμενοι. πενταετίαν τε ἡσύχαζον, μόνον τῶν λόγων κατακούοντες. meminerunt hujus quoque quinquennii Gellius Noct. Attic. Lib. I. cap. IX. Jamblichus vita Pythagorae; Plutarchus de Curiofitate, Lucianus vitarum Auctione, Hermotimo, & Gallo; Tzetzes in Chiliadibus; alii. Sidonius Apollinaris Carm. XV.

Afferit haec Samius poft docta filentia luftri
Pythagoras.

HEINS. *animi* Vicetin. & Parm. Baylius in Lexico Critico in Pythagora pag. 2316. legit, *An non Pythagorae*, interrogandi modo. refutatur in Mifcell. Obferv. Critic. Tom. II. Vol. II. pag. 210. BURM.

158. *Preffere*] *fregere* Mazarin. eleganter, amat enim hoc verbum Claudianus. HEINS. *praeferre* Lovan. a m. prim. qui & *Talenti*, ut & Leid. & Wolf. cum gloffa: *Alexandrini. Formofum* etiam Junian.

160. *Aut quando*] *aut quondam* Oxon. *majora dabuntur* cod. Barth.

162. *Cum Stilichone*] a *Stilichone* Junian.

Pertulit] Vetus liber, *protulit*. DELR. Male vulgo *pertulit*, contra fidem praeftantiorum codicum, & tamen eam fcripturam tuetur Barthius. HEINS. *quem protulit* Jun. Leid. & Lovan. vid. Schott. II. Obferv. 55. *vel marte tuo* Wolff. a m. prim.

164. *Sub regno tali*] Hic locus valde anceps, & lubricus. o Claudiane: videris enim de tuo Stilichone plus nimio gloriari, fed haec ad laudem Honorii referas licet. CLAVER. *Vivere fub regno.* ita diftinguendum cum melioribus membranis, idque vidit Barthius ac monuit. HEINS.

Succumberet] *procumberet* Voff. quod forte melius, & fupplicem fore notat. vid. ad Ovid. IV. Trift. II. I. & ita nofter aliquoties utitur. non igitur victum Fabricium fuccubiturum, fed fponte aulae tali acceffurum fupplicem dicit, & obfecuturum ejus imperiis. BURM.

167.

Fabricius. cuperent ipſi ſervire Catones.
Nonne vides, ut noſtra ſoror, Clementia, triſtes
Obtundat gladios: fratresque amplexa ſerenos
Adſurgat Pietas: fractis ut lugeat armis
Perfidia, & laceris morientes crinibus hydri
Lambant invalido Furiarum vincla veneno?
Exſultat cum Pace Fides. jam ſidera cunctae
Liquimus, & placidas inter diſcurrimus urbes.
Nobiſcum, Theodore, redi. ſubit ille loquentem
Talibus: Agreſtem dudum me, Diva, reverti
Cogis; & infectum longi rubigine ruris
Ad tua ſigna vocas? nam quae mihi cura tot annos
Altera, quam duras ſulcis mollire novales?
Noſſe ſoli vires, nemori quae commoda rupes,
Quis felix oleae tractus, quae gleba faveret
Frugibus, aut quales tegeret vindemia colles?
Terribiles rurſum lituos veteranus adibo,
Et deſueta vetus tentabo caerula vector?
Conlectamque diu, & certis utcumque locatam
Sedibus, in dubium patiar deponere famam?
Nec me, quid valeat Natura fortior uſus,
Praeterit, aut quantum neglectae defluat arti.
Deſidis aurigae non audit verbera currus:

Nec

167. *Fratresque*] *fratres* editiones & ſcripti plurimi, ſed ex Oxon. & Leid. *fratresque* Heinſius protulit & ex Juniano altero.

170. *Vincla veneno*] *colla* prim. Medic. unus Vaticanus & Palatinus. rectius, ſi quid video. delirium certe eam ſcripturam Barthius appellare non debuit. ſequenti verſu malim, *Exſultet*, ut a ſuperioribus oratio dependeat, atque ita Vaticanus chartaceus. HEINS.

171. *jam ſidera*] *cōmia* Junian.

172. *Liquimus*] *Linquimus* Vicetin. Parm. Iſingr. Gryph. Colin. Raphel. ſed ſcripti & Ald. *Liquimus*.

173. *Nobiſcum Theodore, redi*] *veni* Gyrald. malim & verſu praecedenti *placitas urbes*. HEINS.

176. *Numquam mibi cura tot annis*] *Nam quae mibi* vetuſtiores libri. *annos* etiam Ambroſianus unus. bene. diximus bello Gildon. v. 153. HEINS. *quae tibi* Oxon.

178. *Quae commoda*] *accommoda* malebat Heinſius. vide ad IV. Conſ. Honor. 327.

180. *Quales*] *qualis* Oxon. Leid. forte etiam praeſtaret, *quales legeret vindemia colles*. nam agitur de eligendo ſolo, cuique frugi ſerendae apto. BURM.

183. *Utcumque*] *utrimque* Oxon.

184. *Deponere*] Heinſius conjecerat olim *ſeponere*. Barthius capit pro *deponi*. male. ita II. in Rufin. 387. *patiarne audire ſatelles*. Ovid. XIV. Met. 466. *perpetiar memorare tamen*. plura vide apud Goldaſt. ad Valerian. p. 35. ubi docet *patiar facere* idem fere eſſe quod *faciam*. vid. & infra 276. & ſupra IV. Conſ. Honor. 2. Bell. Gildon. 266. & ſaepius apud noſtrum. Si *deponere* diſpliceat, poſſet *me ponere* legi, ut *ponere* & *locare* ſint deſumpta a pecunia, quae certis nominibus collocata, deinde relecta ponitur in dubium, id eſt in periculum. Horat. Epod. II. vs. ult.

Omnem relegit Idibus pecuniam,
Quaerit Kalendis ponere. BURM.

185. *Nec me*] *Ne me* Lovan.

187. *Currus*] *curſus* Oxon.

188.

Nec manus agnoſcit, quem non exercuit, arcum.
Eſſe ſed injuſtum fateor, quodcumque negatur
Juſtitiae. tu prima hominem ſilveſtribus antris
Elicis, & foedo detergis ſecula victu.
Te propter colimus leges, animosque ferarum
Exuimus. nitidis quisquis te ſenſibus hauſit,
Inruet intrepidus flammas, hiberna ſecabit
Aequora: confertos hoſtes ſuperabit inermis.
Ille vel Aethiopum pluviis ſolabitur aeſtus:
Illum trans Scythiam vernus comitabitur aër.
Sic fatus, tradente Dea, ſuſcepit habenas
Quatuor, ingenti Juris temone refuſas.
Prima Padum Tiberimque ligat, crebrisque micantem

Ur-

188. *Agnoſcit*] *agnovit* Oxon.

189. *Quodcumque*] *quaecumque negantur* Wolf.

190. *Antris*] *annis* Voſſ. a m. prim.

191. *Detergis*] *deterges* Oxon. Leid. ita & I. in Eutrop. 268. MSS. & II. 375. vid. Lambin. & Torrent. ad Horat. I. Od. VII. 15. BURM.

192. *Animosque ferarum Exuimus*] Malim *Exuimur*, frequentiſſimo poëtis Graeciſmo. HEINS.

193. *Senſibus*] *mentibus* Oxon. *ſe ſenſibus* Wolff.

194. *Inruet intrepidus flammis*] *flammas* prior Moreti, & optimus Vaticanus a manu ſecunda. quod elegantius. in Epigram. XXVII. 5.

Sic ope ſanctorum ne barbarus irruat Alpes.

Prudentius Apotheoſi vs. 480.

Ecce Geraſenos legio irruit effera porcos.

ubi tamen *ruit* in veterrimis codicibus legitur. Guntherus Ligurini Lib. IV.

Teutonus hoſtilem cum civibus irruit urbem.

& Lib. IX.

Protinus hoſtiles infeſto milite fines
Irruit.

Avienus Deſcriptione Orbis,

——— *virides ſulcans terras Achelous*
Irruit Hadriaci tergum maris.

Ammianus Lib. XVII. *Has enim oras Parthiſcus irruens obliquatis meatibus Iſtro miſcetur.* Minucius Felix Octavio, de fulminibus agens, cap. V. *Adeo paſſim cadunt, montes irruunt, arboribus incurrunt, ſine delectu tangunt loca ſacra & profana.* ubi perperam *diruunt* reponitur. Valer. Flacc. III. 148.

——— *gravis irruit Othrum*
Phlegas, & trepido Pollux inpingitur Hebro.

ubi *invenit* perperam nunc circumfertur. ſequenti verſu, *confertos hoſtes*, & *inermis* legendum. ſic *arma conferta*, & *conferta legio* apud Silium. vulgo *conſertos* & *in armis*. HEINS. *conſertos inermis* omnes fere edd. Parm. Junt. Iſing. *confectos* duo Barthii. *conſertos inermis* Wolf. *conſertus* & *confertus* ſemper fere permutata. ut notavi ad Valer. Fl. III. 274. & ſaepe alibi.

195. *Conſertos hoſtes*] Repono ex veteri libro, *confertos*. DELR.

196. *Ille vel*] Vetus liber, *per*. DELR.

Ille vel Aethiopum pluviis ſolabitur aeſtus] Pluvia ſolatur aeſtum, quia temperat ac frangit. Hoc ergo vult, Juſtitiam vice pluviae functuram apud Aethiopas, ac nimios aeſtus mitigaturam. Tacite autem tranquillitatem animi ſubindicat, quae per Juſtitiam acquiritur & comparatur. Aeſtuavit in hoc loco plus quam vellem doctiſſimus Barthius. Libri noſtri manu exarati nihil variant, altero Moretano deterioris notae excepto, qui cum Delriano, *Ille per Aethiopum*, ſed ea non eſt illius codicis praeſtantia, cui multum deferas. HEINS. *Ille per* etiam Oxon. quid ſi legatur, *per Aethiopas?* ſed vitium latere puto in τῷ *pluviis*. nam hoc nihil inſoliti, quum omnes ibi viventes pluviis ſolentur aeſtum. forte, *nec Aethiopûm pluviis s. ae.* ſine pluviis etiam aeſtum feret. BURM.

197. *Illum trans Scythiam*] *Tanaim* prim. Mediceus & Palatinus. placet. HEINS.

198. *Habenas*] Hic profecto exprimitur dignitas Praefecti Praet. Occidentis, ſub quo Italia, Illyricum occidentale, Africa, id eſt ejus ſeptem Provinciae, in queis fuit conſtitutus etiam Praefectus Gildoniaci patrimonii. CLAVER.

199. *Juris*] *vires* Oxon.

200. *Prima Padum Tiberimque ligat*] Duos celebriores Italiae fluvios conjungit. Cl. tamen Blondellus *Trebiamque* malit. ſequenti verſu pro *Lydas* Raphelengius ex conjectura Viri illuſtris, *Lybias*. nec diſſentio, quod & Barthius amplectitur. Tentabam olim *Numidas*, ut Bell. Gildon. 93. *Numidae Gildonis erunt?* HEINS.

Mi-

Urbibus Italiam: Libyas Poenosque fecunda
Temperat: Illyrico fe tertia porrigit orbi:
Ultima Sardiniam, Cyrnon, trifidamque retentat
Sicaniam, & quidquid Tyrrhena tunditur unda,
Vel gemit Jonia. nec te tot limina rerum,
Aut tantum turbavit onus. fed ut altus Olympi
Vertex, qui fpatio ventos hiemesque relinquit,
Perpetuum nulla temeratus nube ferenum,
Celfior exfurgit pluviis, auditque ruentes
Sub pedibus nimbos, & rauca tonitrua calcat:
Sic patiens animus, per tanta negotia liber

Emer-

Micantem] *meantem* Oxon. *meantem* vel *manentem* Lovan.

101. *Lydos*] fatis conftat quare *Lydius Tibris* dicatur a Virgilio, cum non fit in Lydia. Horatius: *Non quia Maecenas Lydorum quidquid Etrufcos*, vide reliqua. CLAVER.

202. *Illyrico orbi*] *Illyricae urbi* Junian. *Illyrica orbi* Oxon.

203. *Cirnon*] ego *Cyrnon* fcriberem, ὁ δὲ Κύρνος, ait Stabo, ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καλεῖται Κόρσικα. quae fub Italiae praetorio continebatur. quare non fequor eum MS. qui *Syrmum*, praefertim cum has infulas fibi vicinas invicem enumerare conjungereque voluerit. *Trifidam*, τρίδειρον, ut Lycophron. vel τρικάρηνον, ut Oppianus. DELR. Corficam intelligit. Strabo, Κύρνος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καλεῖται Κόρσικα. Caeterum Corfica, Sicilia, Sardinia funt tres e XVII. Provinciis Italiae. CLAVER. *Sinumem* Jun. *Smirnam* Oxon. *Smirna* Vicetin. *Syrinum* Lovan. *Sirmum* Leid. *Syrmum* Wolff. a m. prim. *Syrram* m. s. *trifidamque recepit* Junian.

204. *Tunditur unda*] Et hic Scaligeri conjecturam Raphelengius expreflerat. quod Puteana excerpta, Rhemenfis, & Ambros. unus confirmant. vulgo *funditur*. Catullus Carm. XI.

Litus ut longe refonans Eoa
Tunditur unda.

nam fic fcribendum, non *refonante*. Virgil. V. Aeneid. 124.

Eft procul in pelago faxum, fpumantia contra
Litora, quod tumidis fubmerfum tunditur olim
Fluctibus.

Tibullus Lib. II. Eleg. IV.

Stare vel infanis cautes obnoxia ventis,
Naufraga quam vafti tunderet unda maris.

Horatius Epod. XVII.

Non faxa nudis furdiora navitis
Neptunus alto tundit hybernus falo.

Guntherus Ligurini Lib. IV.

Nec mora: Dalmatici qua fluctibus aequoris Ancon
Tunditur.

Prifcianus Periegefi,

Poft haec Aeoliae tellus praetenditur orae,
Fluctibus Aegaei primis quae tunditur alti.

Statius IX. Theb. 465.

Spumeus affultans fractaque retunditur unda.

Prudentius Cathem. Hymn. VII. vs. 129.

Salfofque candens fpuma tundit pumices.

unus Medic. *finditur*. alius, *clauditur*, quomodo & Vaticamus fecundus cum Palatino. qui, *clauditur urna*. forte, *plauditur*. quatuor, *refunditur*. HEINS. *funditur urna* in ora Cod. Moreti. fed urnam mari qui tribuat, ignoro. BURM.

205. *Vel gemit Jonia*] *Vel genuit Roma* Wolff.

Nec te tot limino rerum] *lumina* Barthius. quomodo complures ex noftris. inter quos & optimus Vaticanus. tres alii, *tot te limina*. malebam olim, *culmina*. ut Lib. I. in Rufin. 21. *jam non ad culmina rerum Injuftos creviffe queror*. & fic Claverii editio. fed cum in quatuor codicibus, *Nec te molimina rerum* offenderim, omnino fcribendum videtur, *nec tot molimina rerum*. Ovid. XV. Met. 578.

Magna quidem rerum molimina vidit in extis.

& I. ex Pont. II. 75.

Magna tenent illud numen molimina rerum. HEINS.

206. *altus*] *alter* Oxon. & mox *reliquit*. quod & Vicetin. & Parm.

208. *Violatus*] Omnes veteres libri fcripti & excufi, *temeratus*. DELR. *violatus* Aldus folus ex antiquis. vid. ad Ovid. VII. Metam. 135.

211. *Sic patiens animus*] *animo* tredecim fcripti. unus *animos*. duo, *animi*. quod verum puto. vide notas bell. Gildon. 281. HEINS. vide ad Ovid. Remed. Amor. 123. hic tamen *animus patiens* retinendum. Ovid. IV. ex Pont. X. 9.

Exemplum eft animi nimium patientis Ulixes.

& contra *inpatiens animus* Remed. 123. BURM.

112.

Emergit, ſimilisque ſui: juſtique tenorem
Flectere non odium cogit, non gratia ſuadet.
Nam ſpretas quis opes, intactaque pectora lucro
Conmemoret? fuerint aliis haec forte decori:
Nulla poteſt laus eſſe tibi, quae crimina purget.
Servat inoffenſam divina modeſtia vocem.
Temperiem ſervant oculi, nec lumina fervor
Aſperat, aut rabidas ſuffundit ſanguine venas,
Nullaque mutati tempeſtas proditur oris.
Quin etiam ſontes expulſa corrigis ira,
Et placidus delicta domas. nec dentibus umquam
Inſtrepis horrendum, fremitu nec verbera poſcis.
Qui fruitur poena, ferus eſt, legumque videtur
Vindictam praeſtare ſibi. quum viſcera felle
Canduerint; ardet ſtimulis, ferturque nocendi
Prodigus, ignarus cauſſae. Dîs proximus ille eſt,
Quem ratio, non ira, movet: qui, facta rependens,
Conſilio punire poteſt. mucrone cruento
Se jactent alii, ſtudeant feritate timeri,

Ad-

212. *Tenorem*] *timorem* Jun. an *rigorem*?

214. *Spretas*] *ſumptas* Lovan. ita & ſupra 93. variavit.

215. *Fuerint aliis haec forte decora*] *decori* optimus Vaticanus. Superiora rectius ſic legantur, ſi per libros liceat,

Nam ſpretas quid opes intactaque pectora lucro
Commemorem? HEINS. *fuerunt* Voſſ. *fiunt* Oxon.

217. *Modeſtia*] Hic locus valde notabilis; ſunt enim multi adeo ſtolidi, ut ſi quibusdam virtutibus excellere ſe ſentiant, id quaſi per compita velint publicari. Saltem ea vitia, quibus non urgeri ſe putant, palam deprecantur, quod alienum eſt a modeſtia. ad hunc locum facit Ep. 11. Plin. *Mitto*, inquit, *ut oculos animumque contineat, ſunt haec magna, ſed in alio. in hoc vero minima, ſi cum ceteris virtutibus comparentur.* CLAVER. *potentia mentem* Junian.

219. *Rabidas*] Membranae *rapidas*. DELR. *rapidas* Oxonienſes duo, Lovan. & Pulm. fortaſſe ſcripſerit,

——— *rabies ſuffundit ſanguine venas.*

nam *fervorem* huic etiam verbo non ſatis apte accommodari puto. Valer. Flacc. III. 216. *Et rabie magis ora calent.* ubi ſimilia in notis videbis. *diffundit* Ald. Iſingr. ſed *ſuffundit*, quod & ed. Vicetina habet, unice verum. ſic Statius I. Theb. 106. *ſuffuſa veneno tenditur.* vid. & ad Sil. Ital. XI. 219. & alibi ſaepe. Virgil. I. Georg. 430. inſolentius dixit, *ſi virgineum ſuffuderit ore ruborem.* BURM.

Suffundit ſanguine venas] Non *diffundit*, ad Statium Gronovius in Omiſſis Diatrib. p. 401. ex antiquis libris. recte. noſtri propemodum omnes accedunt. HEINS. *ſuffundit* Wolf.

223. *Verbera poſces*] *verba repoſcis* Oxon. duo, Wolf. Leid. Lovan. & MSS. apud Schottum Lib. II. Obſerv. 55. Sed licet *verba* & *verbera* ſaepe confundi ſciam, & ad Sueton. Aug. XIII. notaverim, non tamen hic admittam. de verbo *poſcere* multa Heinſius dedit ad Lib. II. in Rufin. 298. *ſtrepitu* etiam Jun. & Oxon. talis ille centurio, *cedo alteram* dictus, qui fracta vite in tergo militis, alteram clara voce, ac rurſus aliam *poſcebat*, teſte Tacito I. Annal. 23. BURM.

224. *Qui fruitur*] De hac feritate dictum eſt in Rufinum. Seneca, *ferina rabies eſt ſanguine & vulneribus gaudere.* ipſe Nero, ait Tacitus, *ſubtraxit oculos, juſſitque ſcelera, non ſpectavit.* CLAVER. vid. ad Quintil. Declam. VII. I.

227. *Ignarus cauſſae*] *ignarus curae* Lovan. quod ſatis commodo ſenſu explicari poteſt. & *cura* & *cauſſa* paſſim in ſcriptis commutata. vid. ad Ovid. II. Amor. XII. 17. III. Faſt. 249. & ſaepe apud Virgilium & Lucanum, & noſtrum in Bell. Getic. 302. Laud. Seren. 189. BURM.

230. *Jactent*] *jactant* Junian. *feritate Tyranni* Voſſ. forte, *tumeant feritate tyranni.*

231.

Addictoque hominum cumulent aeraria censu.
Lene fluit Nilus, sed cunctis amnibus exstat
Utilior, nullo confessus murmure vires.
Acrior ac rapidus tacitas praetermeat ingens

231. *Abductoque*] Hoc loco germanum est, *Addictoque*, hoc est, damnato adjudicatoque. Plautus: *addicet Praetor familiam totam tibi.* Delr. *Addicto* meliores nostri, vidit quoque Raphelengius. Heins. *Abductoque animum* Oxon. *simulent* Jun. *sensu* idem.

232. *Lene fluit*] Testatur id Lib. I. Diodorus. Delr. Qua ratione lene fluat, docet Plinius Hist. Curtius vero docet, *altissima quaeque flumina minimo sono delabi.* Claver.

Exstat] *exit* duo codices. vid. ad Lucan. x. 216.

233. *Utilior*] Quotannis enim Aegyptum irrigans, ne imbribus ea egeat, aut ulli terrarum foecunditate concedat, efficit. Tibullus: *Te propter nullos tellus tua postulat imbres, Arida nec pluvio supplicat herba Jovi.* posterius hemistichion Senec. Natur. Quaest. Lib. iv. non nominato auctore, ad verbum desumsit. Illud de Nilo memoria dignum ab Aeliano memoratur, ejus aquam non mulieres modo, quod Aristoteles prodidit, sed pecudes etiam fecundas reddere. quare tantae utilitatis flumen variis Poëtae epithetis decorarunt. a Dionysio ποιόβοτος, ab Oppiano πυρόφορος, a Parmenone Byzantio Αἰγύπτιος Ζεὺς dicitur. Latini poëtae *fecundum*, *placidum*, *fertilem*, *imbriferum*, nuncuparunt. quin imo Silius *sacrum* nominavit, quia, Aeliano teste, Nilum eumdem, quem Osirim credebant, vel quia Nilum Aegyptii consecrarunt, auctore Heliodoro in Histor. Aethiop. & Philone, περὶ βίου Μωυσέως. γ. Delr.

Nullas confessus] prim. Vatic. *nullo.* rectius. superiori versu pro *sed cunctis amnibus*, idem, *cunctis sed amantibus.* forte, *cunctis sed & amnibus.* Heins. *confectus* Wolff.

Murmure] MS. meus *robore*, sed in margine correctum, sic ut in aliis. Delr. *robore* MS. Schotti II. Obs. 55.

234. *Acrior & rapidus*] Ita scripti octo. primus Vatic. & multi alii *ac*. *Acrior ac rapidus tacitas.* duo, *aut.* unus *ut.* Lucensis *ad.* Cl. Gevartius, *Acrior it* conjiciebat. in Claveriano *Acrior at Rhodanus*, quod perperam arrisit Barthio. duos enim maximos fluvios conjunxit Nilum & Histrum, idque exemplo Lucani ac aliorum. pro *exstat* Mazarinianus & Junian. *exit.* quod malo. pro *tacitas ripas* frustra alii *tactas*, vel *fractas*, vel *tractas*, vel *raptas.* Maronis illa videtur respexisse ix. Aeneid. 30.

Ceu septem surgens sedatis amnibus altus
Per tacitum Ganges, aut pingui flumine Nilus
Cum refluit campis.

Liris apud Silium Lib. iv. 352. *fonte quieto Praestringit tacitas gemmanti gurgite ripas.* Stat. iv. Silv. iii. 89.

Qualis Cinyphius tacente ripa
Poenos Bagrada serpit inter agros.

de Nilo Lucan. x. 328.

——— *quos inter in alta*
It convalle tacens jam moribus unda receptis.

quam veram illic lectionem esse jam alii viderunt. *pigra vado Langia tacenti* apud Statium Theb. iv. 51. & mox,

Una tamen tacitas, sed jussu numinis, undas,
Has quoque secreta nutrit Langia sub umbra.

Lib. iii. 259. *tacent exhausti solibus amnes.* Naso iii. Fast. 652.

Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.

Pont. iv. Eleg. x.

Et tacite peragens lene Melanthus iter.

Heins. *Acrior at rapidus* Vicetin. Junt. Isingr. Raphel. *Acrior ac rapidus* Parm. *tractas* Ald. *tactas* Wolff. Non video Barthio probari *Acrior at Rhodanus.* immo suspectam habet hanc lectionem. ipse in priori editione corrigebat, *Acrior at rapidis*, vel *Acrior ac rapidus.* in altera *Carior at rapidis.* ibi distinguens & ad Nilum referens. locus sine dubio corruptus. si enim *Acrior* & *rapidus* sit, nescio quid hic adducatur in exemplum clementiae. nec tria epitheta, *Acrior*, *rapidus*, *ingens* cumulata placent. ego duarum vocum *rapidus* & *tacitus* alteram esse puto corruptam, & mendam natam ex non dissimili sono, ut confunderunt ilias librarii ad Ovid. xv. Met. 778. praeterea in Juniano erat, *rapidas tacitus.* quod ferri non potest, quia minime tacitus ipse Danubius, qui per vortices & cataracta volutus magnum edit murmur, & a sonitu nomen adcepisse *Tonauw* quibusdam persuasum fuit. alii *tractas* & *tactas*, teste Heinsio. forte legi posset,

Acrior at tractu tacitas praetermeat ingens
Danubius ripas.

Acrior est Danubius Nilo, sed quia ingens est & spatiosus, tractu, id est non rapiens, sed licet incitato, aequali tamen tenore labens, praetermeat ripas innoxius, non secum ferens arbores, arva &c. ideo vero in verbo *praetermeat* vis est, non laedendi ripas, quae idcirco tacitae dicuntur, quia non habent quod querantur. Conjectura Gevartii *Acrior it* posset firmari ex Ovid. Remed. 651.

Flumine perpetuo torrens solet acrius ire,

 sed

Danubius ripas, eadem clementia sani
Gurgitis inmensum deducit in ostia Gangen.
Torrentes inmane fremant, lassisque minentur
Pontibus: involvant spumoso vortice silvas.
Pax majora decet. peragit tranquilla potestas,
Quod violenta nequit: mandataque fortius urguet
Imperiosa quies. idem praedurus iniquas
Accepisse preces: rursus, quae digna petitu,
Largiri facilis: nec, quae comitatur honores,
Ausa tuam leviter tentare superbia mentem.
Frons privata manet. non se meruisse fatetur,

Qui

sed vellem tunc in toto versu sensum rotundum exhiberi. *tacitis* porro his *ripis* non obstant illa Valer. Flacc. VII. 218.

Torvus ubi & ripa semper metuendus utraque
In freta per saevos Hister descendit Alanoe.

ibi enim barbarae & feroces gentes ad utramque ripam intelligendae. ut Ovid. IV. ex Pont. IX. 76. *& illo Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.* *tractu* vero respicit longitudinem & spatium, quo omnes fere fluvios superat, ut Mela & alii Geographi, & ipsa res docet. Sed Claudianum hic veritati non litasse clamabit Seneca, qui Lib. III. Natur. Quaest. 27. agens de diluviis & fluminum exundationibus, ait, *Quid tu esse Rhodanum, quid putas Rhenum, atque Danubium, quibus torrens etiam in canali suo cursus est, cum superfusi novas sibi fecere ripas, ac scissa humo simul excessere alveo?* & mox, *Cum Danubius non jam radices ac media montium stringit, sed juga ipsa sollicitat, ferens secum madefacta montium latera, rupesque dejectas, & magnarum promontoria regionum, quae fundamentis laborantibus a continente recesserunt.* Nescio quid dicam, nisi Poëtas, ut naturae & rerum dominos, fingere, non quae vera sunt, sed esse possunt, & ut rei, quam sub manibus habent, adcommodatum illis videtur. ita lentos & rapidos facere solere fluvios eosdem vidimus ad Valer. Flacc. V. 180. BURM.

235. *Clementia saevi Gurgitis*] *sani* scripti plerique. sic contra *insanae aquae* apud Poëtas. assecutus etiam est elegantiam hujus lectionis Barthius curis posterioribus. HEINS. *dementia* Junian. & duo Oxon.

236. *Diducit*] Ita Raphelengius & Barthius, quos secutus Heinsius. MSS. vero omnes fere & olim editi, *deducit*, nisi quod Isingr. Gryph. Colin. *deduxit*, quasi jam deducere desiisset. sed vera lectio, & decurrenti fluvio propria est, *deducit*. Ovid. I. Metam. 582. de amnibus,

In mare deducunt fessas erroribus undas.

Scio quidem Nilum *discretum* in ostia septem & *digestum* dici ab Ovid. V. Met. 324. & IX. 773. sed MSS. sequendos existimo, non tamen pugnaturus, si quis *diducit* praeferat. sed tunc non convenire mihi videtur epitheton *sani* flumini huic, quum & saevus fluvius uno alveo fluens, cum diducatur in ostia, placidior fieri debeat, divisa copia aquarum unius alvei in septem, aut plura ostia. praeterea Aldus edidit *emensum*, quasi jam iter omne & cursum emensus esset. licet vero noster accusativum adjungere soleat, ut IV. Cons. Honor. 371. & Epithal. Pallad. 66. tamen *emensum Gangem* capere possumus, ut *emensas noctes*, *emensum annum* & similia, quae produxit doctissimus Markland. ad Stat. II. Silv. V. 7. magis tamen placet hic vulgatam retinere; majora enim flumina brevioribus torrentibus opponuntur. BURM.

Gangem] Flumen illud magno cum fragore ipsis statim montibus erumpit: dein ubi mollis contigit planities, in quodam lacu hospitatur; inde lenis fluit. notum est illud: Ἀσσυρίου ποταμοῖο μέγας ῥόος de Euphrate. CLAVER.

237. *Lapsisque minentur Pontibus*] Melior scriptorum pars *lassisque*, quod verum. diximus nonnihil Lib. III. de Rapt. 352. Barthius tamen vulgatam malit. *lassa procellis ratis* Lib. I. in Rufin. 278. ut illic emendamus. HEINS. *laxisque* Oxon. *laxique* Junian. forte, *quassisque*.

239. *Decet*] *docet* Vicetin.

240. *Violenta*] *violata* Oxon.

242. *Quae digna*] *quosque digna* Junian.

243. *Largitor facilis*] Alii, *Largitur*. *Largiri* olim conjiciebam, quod in sex codicibus postea deprehendi, quos inter Palatinus, Barthio quoque inspectus, nec intellectus hoc loco tamen. unus *Largiris*. egimus de hoc loco ad III. Cons. Honor. 89. Vaticanus optimus a manu prima, *Largior &*, quae lectio in nonnullis aliis etiam occurrit membranis. HEINS.

244. *Leviter*] *leniter* vitiose Vicetin.

245. *Frons*] *Mens* Oxon. Leid. *non se* editi olim.

nec

Qui crevisse putat: rigidi sed plena pudoris
Elucet gravitas, fastu jucunda modesto.
Quae non seditio, quae non insania vulgi
Te viso lenita cadat? quae dissona ritu
Barbaries, medii quam non reverentia frangat?
Vel quis non sitiens sermonis mella politi
Deserat Orpheos blanda testudine cantus?
Qualem te legimus teneri primordia mundi
Scribentem, aut partes animae: per singula talem
Cernimus, & similes agnoscit pagina mores.
Nec dilata tuis, Augusto judice, merces
Officiis. illumque habitum, quo jungitur aulae
Curia, qui socio proceres cum Principe nectit,
Quem quater ipse gerit, perfecto detulit anno:
Deposuitque suas te succedente curules.
Crescite virtutes, fecundaque floreat aetas;

Inge-

nec te Wolff. mox, *qui*, *quae*, vel *quod crevisse* Oxon. *quem crevisse* Wolff. *putet* Vicetin. *plena cruoris* Junian. a m. pr. qualis diversitas in scriptis apud Stat. IX. Th. 395. *timoris* Wolff. BURM.

246. *Qui*] Vetus liber, *Quod*. si varietas, ut fit, lectionis mendum tegit, facile inducor, ut emendem *Quo*, eritque sententia: fatetur se ea dignitate indignum, qua ad altius fortunae & dignitatis fastigium evectus est. DELR.

247. *Jucunda remoto*] *modesto* Isingr. Aldus, & aliqui ex nostris membranis, etiam schaedae Gudianae. *fastum modestum* eleganter vocat aliquid temperati mediique inter fastum & modestiam. mox pro *insania*, Pricaeanus *vaesania*. HEINS. *modesto* etiam Vicetin. & Parm.

249. *Cadat*] *cadit* Junian. *dissona rictu* Oxon. an pro *victu*?

250. *Barbaries media*] Locus corruptus. Livinejus, *Media barbaries*. Scaliger, *Barbaries Medo*, unus liber ex nostris, *medio*, alius, *mediam*, quod Barthio in editione priori placebat. Pricaeanus, *mediis*, vel *mediam*. Ambrosianus optimus, *medii*. vere. quomodo in Electis primus restituit Cl. Gevartius. vide notas Lib. II. in Rufin. 309. neque aliter Claverius edidit, haud dubie ex Cujacianis libris, eamque lectionem Barthius quoque pro genuina curis secundis est amplexus. HEINS.

252. *Deserat Orpheos*] Locus Barthio mendi suspectus, qui *Deferat* malit. *Disceret* editio Camertis. Ego nihil temere immutem. Quis, inquit, Orpheos cantus non deferat auditor, tui eloquii melle delinitus? *blanda formidine* optimus Vaticanus a manu prima. HEINS. Sed quo referas *blanda testudine*? an *cantus blanda testudine* pro *blandae testudinis*? ut illae locutiones saepe utroque casu occurrunt. vid. ad Phaedr. II. 5. sed hoc durius mihi videtur, qui malim, *Orphea blandos testudine cantus*. BURM.

254. *Talem*] *tale* Ald. & pro *Cernimus*, *Credimus* Oxon. & *agnoscat* alter a m. pr. mutavimus distinctionem, *animae: per singula talem Cernimus*, secuti editiones priores. BURM.

257. *Illumque habitum*] Consularem togam. DELR.

Jungitur aulae Curia] *jungimur aulae curis* Wolff. *aula Curis* Leid, *aulae Curis*, Oxon. & Pulm.

258. *Socios proceres cum Principe jungit.*] *socio* quatuor scripti. concinne. sic & Barthio judicante. mox *refloruit* pro *fecundaque floreat* quatuor libri. distingue, *fecundaque floreat aetas Ingeniis*. *patuit* etiam & *stat* legendum cum melioribus. alii, *pateat* & *stet*, quod frustra secutus Raphelengius. *Stat labor* optimus Vaticanus, & *Crescant virtutes* paulo ante. Raphelengiana lectio Barthium habet approbatorem. HEINS.

259. *Quater*] *pater* Vicetin. ut & aberrarunt operae Lib. I. in Eutrop. 489. *Quam pater* Jun. *perfecto anno* dixit, ut Mallius esset ordinarius, non suffectus consul, & Kal. Jan. iniret magistratum. BURM.

260. *Suas*] *tuas* Oxon.

261. *Crescite*] *Crescant* manus viri docti in ora edit. Vicetin. & codices Heinsii. & mox *surgant*. credebant enim non convenire sequenti *floreat*. sed hoc non debet negotium facessere viris doctis; variatio enim illa modorum frequens. vid. ad Rutil.

Ingeniis patuit campus, certusque merenti
Stat favor: ornatur propriis induſtria donis.
Surgite ſopitae, quas obruit ambitus, artes.
Nil licet invidiae, Stilichon dum proſpicit orbi,
Sidereusque gener. non hîc violata curulis,
Turpia non Latios inceſtant nomina faſtos.
Fortibus haec conceſſa viris, ſoliſque gerenda
Patribus, & Romae numquam latura pudorem.
Nuntia votorum, celeri jam Fama volatu
Moverat Aonios, audito Conſule, lucos.
Concinuit felix Helicon, fluxitque Aganippe
Largior, & docti riſerunt floribus amnes.
Uranie redimita comas, qua ſaepe magiſtra
Mallius igniferos radio deſcripſerat axes,
Sic alias hortata Deas: Patimurne, ſorores,
Optato procul eſſe die? nec limina noſtri
Conſulis, & ſemper dilectas viſimus aedes?

No-

til. I. 155. & ad Lucan. IV. 357. BURM.

Fecundaque floreat &c.] Barthius legit:

——— *fecundaque floreat aetas,*
Ingeniis pateat campus, certusque merenti
Stet favor, ornetur &c.

patuit & *ſtat* Wolf. dubium an *ingeniis* cum *floreat*, an *patuit*, jungendum. mihi ultimo videtur cum editionibus priſcis, quia hoc utitur argumento, ut virtutem exerceant, quia campus, id eſt honores olim in campo dari ſoliti, nunc patuit Ingeniis, id eſt doctis, & favor ſtat merentibus certus, & hinc firmari etiam poteſt lectio apud Phaedr. Lib. II. Epilog. quam amplexi ſumus,

Aeſopi ingenio ſtatuam poſuere Attici,
Patere honoris ſciant ut cunctis viam.

ſi *pateat* legatur, optantis eſſet, nunc conſule facto tam docto, & ſine ullo ambitu, adparet jam patuiſſe; quare hortatur reliquos, ut ejus veſtigiis inſiſtant, *Creſcite* &c. *Surgite.* male in Oxon. *ingenuis.* malim praeterea ex ſcriptis, qui *refloruit* habent, *fecunda refloreat aetas*, *Ingeniis patuit* &c. *que* centies in *re* conmutatum. vid. ad Conſ. Olybr. 7. & 39. BURM.

265. *dum proſpicit orbi*] *cum pr. urbi* Junianus. & mox idem, *violenta curulis.* ut ſupr. v. 240. & fere ſemper variatur.

267. *Turpia*] *Tam pia* Jun. alter.

268. *Conceſſa*] *concuſſa* Jun.

270. *Votorum*] *ventorum* Jun. *fatorum* duo libri & duo Oxon. pro varia lectione.

272. *Concinuit*] *Et cecinit* Jun. *flexitque* Leid.

373. *Riſerunt floribus amnes*] *rubuerunt* optimus Vaticanus, ut Nuptiis Honorii 187. *Mavortia ſigna rubeſcunt Floribus.* ſed nil mutandum. vide quae notavi ad Naſonem Metam. XV. 205. HEINS. vid. Laud. Seren. 71. *Callaecia riſit floribus.*

275. *Mallius*] *Mollius* Jun. pro *Mallius.* *radios d. axis* Lovan. a m. prim. *ignifero r. d. axis.* *radios* & *axis* vel *arcus* Oxon. eſt vero imitatio Virgiliana ex Ecl. III. 41. ubi vid. Comm. & VI. Aeneid. 849. BURM.

277. *Limina*] *lumina* Jun. & mox *delectas* Leid.

278. *Viſimus aedes*] Vetus liber, *arces.* DELR. Poſt hunc verſum in optimo Vaticano, priori Leidenſi, & uno Moreti libro, ſubdebatur verſus iſte, *Notior eſt Stilicone domus geſtare curules*, quem ſuo loco inſerendum curavimus. Oxonienſis & Lovanienſis codicum margini etiam adſcriptus erat. qui tamen omnes conſtanter, *Notior eſt Stilichone domus.* nullo ſenſu. quare admittendam cenſui feliciſſimam Gaſparis Gevartii, viri clariſſimi, conjecturam, reponentis, *Notior eſt Helicone domus.* quomodo per literas me nuper monuit eſſe corrigendum. Scriptum videlicet erat ab imperita aut properanti manu, *Notior eſt Stelicone*, duabus poſterioribus literis τῶ *eſt* perperam repetitis, & omiſſa adſpiratione in *Helicone.* qui errores in vetuſtiſſimis membranis frequentes admodum occurrunt. Dubium mihi non eſt, Lector, quin mecum ſubſcripturus ſis palmariae huic reſtitutioni loci valde perplexi. paulo ante dixerat noſter, *Concinuit felix Helicon*, tanquam Theodoro nequaquam alienus. hinc etiam illud Uraniae paulo ante, ſorores adloquentis,

——— *quin limina noſtri*
Conſulis, & ſemper dilectas viſimus aedes.

Non

Notior est Helicone domus. gestare curules,
Et fasces subiisse libet. miracula plebi
Colligite, & claris nomen celebrate theatris.
Tu Jovis aequorei submersam fluctibus aulam
Oratum volucres, Erato, jam perge, quadrigas,
A quibus haud umquam palmam rapturus Arion.
Inlustret Circum sonipes, quicumque superbo
Perstrepit hinnitu Baetin, qui splendida potat
Stagna Tagi, madidoque jubas adspergitur auro:
Calliope liquidas Alciden posce palaestras.
Cuncta Palaemoniis manus explorata coronis
Adsit, & Eleo pubes laudata Tonanti.
Tu juga Taygeti, frondosaque Maenala, Clio
I Triviae supplex. non adspernata rogantem
Amphitheatrali faveat Latonia pompae.

Au-

Non inconcinne etiam legas, *Notior haec Helicone domus.* Haec domus notior est nobis ipso Helicone. sed in Schedis Gudianis, *dilectas visimus arces.* Heins. Versum hunc Gronovius etiam ediderat in Diatr. Stat. cap. 36. sed *Stilicone* retento. ubi explicat *curules*, ut restituisse se pro *curule* ait, pro purpureo amictu sive praetexta. quamquam ego putem Uraniam hic velle, se cum sororibus gestare sellam curulem humeris suis, & manibus fasces, ut clare docet similis a Gronovio adductus locus ex iv. Cons. Hon. 13. jam vero notum est eo tempore Consules lectica sive δίφρῳ καταστέγῳ, fuisse humeris juvenum gestatos. vid. iv. Cons. Honor. 584. ut ex Xiphilini Claudio & aliis dudum docuerunt viri docti. vide ad Sidon. viii. Ep. 8. ubi *eboratas curules* & *gestatorias bracteatas* vocat. & ad Paneg. in Anth. 208. *subire fasces* est eos portare lictoris vice ante Consulem sellae jam inpositum. Nec haec recte viri docti explicuerunt. in Lucensi erat *En fasces*, quod rectum foret, si omitteretur prior versus. Epistola illa Gevartii legitur in Syntagmate nostro Tom. II. 472. Burm.

280. *Plebi*] *Phaebi* Jun. Oxon. duo, Lovan. a m. s. & Barthii liber. pro *claris* conjecerat in margine libri sui Heinsius, *Clariis. colligit* etiam Leid. & *celebrate Tyaris* Jun.

282. *Jovis aequorei*] Quia Neptunus equestris titulo insignitur, & ejus ara in Circo, nescio quid equos amoribus utiles, & Amatoria, quae scripsit Mallius, huc adferat Regius interpres. An quia Erato Dea amoris?

Aulam] *alvum* Wolf.

283. *Perge*] *sparge* Leid. mox *aut quibus* Oxon.

285. *Inlustret*] *Illustra*, & seq. vers. *Instrepit* Jun. *splendida portat* Jun. & Oxon. & Leid. a m. prim. *Bethin* Lovan.

Circum sonipes] Circensium igitur ludorum pompa depingitur. Delr. Ludos Circenses designat. in Circo fuisse δώδεκα θύρας, ait Cedrenus, quae referant τῶ Ζωδιακῶ κύκλῳ οἴκους δώδεκα, additque per solum, Terram universam, per Euripum, mare intelligi. Circus a Circe Solis filia dicitur Tertulliano de Spectaculis. Corippus. *Ipse ingens Circus plenus seu Circulus anni.* Miluus eleganter dictus *avis circanea*, quia circitor est & circat. Claver.

288. *Alciden posce*] Ovid. vi. Fast. 209.

Altera pars Circi custode sub Hercule tuta est.

huc pertinent etiam versus vulgatissimi Archiae poëtae. Claver. *posse* Wolff.

289. *Cuncta Palaemoniis*] *Uncta* legabam aliquando, sed vulgata defendi potest. Heins. *explorata theatris* Oxon. a m. prim.

290. *Et Eleo*] *Theseo* Wolff. a m. prim. & mox, *frondosaque mollida.*

292. *I Triviae*] *Et Triviae* Oxon.

Non adspernata rogantem] Ex hoc versu, quo imitatur Statium, doctissimus Marklandus corrigit Lib. i. Silv. ii. 15.

Illa refert vultu non adspernata rogantem.

cum vulgo sit *rogari.* quod tamen rectum puto; gaudebat enim Venus se rogari a puero. *non adspernata* est delectata, gavisa, ut ipse vir doctus similia magno numero profert ad Silv. i. vs. 82. non semper imitantes omnia exprimunt ad verbum. eodem jure posset quis hic corrigere *non aversata rogantem*, ut loquitur Ovid. x. Metam. 399. Virgil. iii. Georg. 393. *nec tu aspernata vocantem.* Burm.

293. *Latonia*] Mars & Diana utriusque ludi

prae-

Audaces legat ipsa viros, qui colla ferarum
Arte ligent, certoque premant venabula nisu.
Ipsa truces foetus, captivaque ducat ab antris
Prodigia, & caedis sitientem differat arcum.
Conveniant ursi, magna quos mole rudentes
Torva Lycaoniis Helice miretur ab astris:
Perfossique ruant, populo pallente, leones,
Quales Mygdonio curru frenare Cybebe
Optet, & Herculei mallent fregisse lacerti.
Obvia fulminei properent ad vulnera pardi
Semine permixto geniti, cum forte leaenae
Nobiliorem uterum viridis corrupit adulter;
Hi maculis patres referunt, & robore matres.
Quidquid monstriferis nutrit Gaetulia campis,
Alpina quidquid regitur nive, Gallica quidquid
Silva timet, jaceat. largo ditescat arena

praesules, auctore Tertulliano. ceterum vide Codicem Theodos. de Spectaculis. CLAVER.

294. *Ipsa*] *illa* Oxon.

295. *Arte ligent*] Sic in MSS. & excusis, non *legant*. nam θηριομάχοι, vel qui operas suas in id locarunt, aut bestiarum jugulum petere, aut pectus venabulo fodere. apud Ovidium legi, *guttura ligare laqueo*. CLAVER. Quomodo haec intelligenda sint, docet ad Silvas Statii Gronovius cap. XXV. & illum hoc loco secutus curis secundis Barthius. facessat ergo Marcilii conjectura, *Arte legant*, quum τὸ *legat* proximo versu praecesserit. HEINS. vitiose Vicetin. & Parm. *corda fererum*.

Premant] Ita & Statius IV. Theb. 327.

Dum premit obnixo venabula comminus apro.

vid. ad Lucan. VII. 562. BURM.

297. *Caedis*] *caecis* Jun.

Differat arcum] Sic Vaticanus & multi alii. vulgo, *deferat*. Junianus *desinat*. ut apud Statium, *Titania desine bella*. vera tamen lectio, quam edendam curavimus. III. Laud. Stilich. 272.

Retibus & Clatris dilata morte tenendae
Ducendaeque ferae.

IV. Conf. Honor. 384. *praelia differ In juvenem*. & sic alibi. vidit Barthius quoque veram lectionem. HEINS. *proferat* Mediceus, & hoc defendi posset. *detegat* Mazar. Lib. II. de laud. Stil. 27. *Cyclopum spicula differt*, in vulgatis, ubi *defert* erat in duobus Vossianis. II. in Rufin. 200. *fortia coepta differat*. BURM.

198. *Mole ruentes*] *rudentes* Aldus, & magna scriptorum pars cum optimo Vaticano. ruditum ursis dat, qui asinarum proprius, ut leonibus Virgil. VII. Aen. 16. & bobus III. Georg. 374. Caco etiam VIII. Aeneid. 248. HEINS. *rudentes* Wolf. sed an *rudere* conveniat magnae moli dubito. sed sequitur *ruant*, nisi ibi *cadant* sollemni mutatione legatur, vel hic *furentes*. BURM.

299. *Ab astris*] *ab antris* Oxon. pro div. lect.

300. *Perfossique*] *perfusique* marg. Marcil.

302. *Optat*] *Optet* cum Aldo scripti, & mox *malint* unus Mediceus pro *mallent*. HEINS. *frenata* Jun. *optet* & *mallent* Vicet. & Parm.

Fregisse] Vide ad II. de laud. Stil. 21.

305. *Corrupit*] *corrumpit*. Oxon. dubitabam olim an non *vilis adulter* praestaret, ut opponeretur nobiliori. sed *virides pardos* dixisse nostrum III. de laud. Stilich. 345. notavit Barthius. sed *viridis* est, ut *fulvi* leones, lupi, apri passim dicuntur. vid. ad Ovid. II. Amor. VI. 21.

306. *Hi maculis* &c.] Leopardos innuit, qui maculosi, ut & Lynx, quae Maroni I. Aeneid. 323. dicitur maculosa. Juvenal. XV. 160. *parcit Cognatis maculis similis fera*. CLAVER. *referant* in primo Vaticano. Putem legendum, *qui maculis patrem referant*. HEINS.

307. *Nutrit*] *mittit* Oxon. vid. ad Ovid. II. Met. 366.

308. *Quidquid tegitur*] *si quid* Jun. & mox, *Gallica si quid* Jun. Oxon. duo Leid. & editi aliquot. *silva tenet* Voss. a m. pr. pro *ditescat* Jun. *discedat*. Oxon. a m. s. *distentet*. *arenas* etiam Jun. *larga durescat* Wolf.

309. *Timet*] Vetus liber, *tenet*. DELR.

Sanguine. consumant totos spectacula montes.
Nec molles egeant nota dulcedine ludi.
Qui laetis risum salibus movisse facetus,
Qui nutu manibusque loquax; cui tibia flatu;
Cui plectro pulsanda chelys; qui pulpita socco
Personat, aut alte graditur majore cothurno:
Et qui magna levi detrudens murmura tactu
Innumeras voces segetis moderatus aënae
Intonet erranti digito, penitusque trabali
Vecte laborantes in carmina concitet undas.
Vel qui more avium sese jaculentur in auras,
Corporaque aedificent, celeri crescentia nexu,
Quorum conpositam puer amentatus in arcem
Emi-

310. *Consument*] Vetus liber, *consumant*, apte. DELR. olim editi fere omnes *consument* praeter Raphel. *Ludi* pro *Ludii* Barthius malebat.

311. *Nostra dulcedine ludi*] Sic Martialis I. Ep. 3. *Nosses jocosae dulce cum sacrum Florae.* CLAVER. Malim *nota*, quomodo a Scaligero ad Manilium citari monet Barthius. neque aliter Claverii editio. sic Lib. II. in Eutrop. 318. *nota dulcedine praedae.* HEINS.

312. *Qui, qui* &c.] Locutio elegans, ut infra in Nilo. intelligit Mimos, qui honestiore vocabulo Apollinis parasiti: Citharoedos, tibicines, comicos, tragicos. Mimi autem fuere meo judicio subtilissimi, qui gesticulatione manuum potuerint animi sensa exprimere. unde & Arbiter dixit, *manu puer loquaci.* CLAVER.

313. *Qui nutu*] *nictu* prim. Vaticanus. bene. Ovid. III. Met. 459.

Et quantum nictu formosi suspicor oris,
Verba refers aures non pervenientia nostras.

ita enim vetustus liber. alii, *nutu.* vulgo, *motu.* HEINS.

314. *Plectro*] *plectris p. c. q. p. succo* Wolf.

316. *Tactu*] *tractu* Jun.

317. *Innumeras voces segetis moderatus ahenae*] Fuit cum *tegetis* scribendum opinarer. sed & *moderatur* legendum ex scriptis. HEINS. *avenae* marg. Isingr. *moderatur* Ald. & Gryph. vid. Sil. XIV. 472.

Moderatus] Vetus liber *modulatus.* DELR.

318. *Intonat*] *Intonet* Lucensis & praestantissimus Vaticanus, aliique nonnulli, & mox, *concitet*, *jaculentur*, & *aedificent.* Barthius assentitur nescio quibus, qui, *pedibusque trabali vecte*, pro *penitusque* legunt. & sane τὸ *penitus* hic otiosum & supervacuum videtur. pro *laborantes undas* possis *relabentes* reponere. HEINS. *pedibusque* legit Dempsterus in Etruria Regali Lib. III. cap. 60. *in carmine* Junian.

319. *Undas*] Totus hic locus agit de organo hydraulico. Tertullianus de Anima: *Tot membra, tot partes, tot compagines, tot itinera vocum, tot compendia sonorum, tot commercia modorum, tot acies tibiarum, una moles erunt omnia, sic & spiritus, qui de tormento aquae anhelat, non ideo separabitur in partes, quia per partes administratur, substantia quidem solidus, opera vero divisus.* Vide plura apud Athenaeum & Vitruvium. sed Ammiani seculo, *Domus torrentes exundant vocali sono, & perflatili cantu fidium resultant, denique organa fabricantur hydraulica.* Merulae vero sunt hydraularum species. hujus rei experimentum admirabile visitur in domo regia S. Germani septimo ab urbe lapide. CLAVER.

821. *Crescentia*] Tabulata in sublime crescentia refert Senec. in Epist. CLAVER.

322. *Augmentatus in artem*] *Arcem* conjiciunt Scaliger & Barthius. recte. confirmant potiores scripti. Sed qui sibi vult τὸ *augmentatus?* codices certe nonnulli, *agmentatus. aumentatus* Heimaestadiensis. Lego, *amentatus*, quod verbum & in Lucano exstat, atque ita optimus Vaticanus & Ambrosianus praestantissimus. ne dubita. paulo ante dixerat *qui se jaculantur.* Lucani versus est Lib. VI. 221.

Cum jaculum parva Libys amentavit habena.

Silius Lib. XIV. 422.

Inde atros alacer pastosque bitumine torquet
Amentante noto Poenorum aplustribus ignes.

quomodo in optimo Coloniensi libro scriptum est, ut Modius jam monuit. obloquitur tamen illi solens, ut pertinacissimae est inscitiae, Dausquejus. vulgati, *Adventante noto*, inepte. Posset tamen, quod in vetusto codice inveni ipse, *Adjutante noto* legi-

Emicet, &, vinctus plantae vel cruribus haerens,
Pendula librato figat vestigia saltu.
Mobile ponderibus descendat pegma reductis,
Inque chori speciem spargentes ardua flammas

Ad-

legi. Marcianus Capella Lib. v. *In causis mihi elatius anhelanti amentatas hastas crebro & pila plurimum valentia ministravit.* apud Vegetium Lib. III. c. 24. In veteri editione Modesti Scriverius monet legi *amentatas sarissas. Amentare sententiam* Tertull. adversus Marcion. apud eumdem, *amenta haereticorum venenorum*, & *amentationes* occurrunt. HEINS.

323. *Emicet*] *Eminet* Oxon. Leid. male. juvenibus proprium *emicare*. I. laud. Stil. 315. ubi vide & alibi.

Vel curribus] Mens auctoris postulat, ut ex MSS. reponatur, *cum cruribus*. DELR. *vel curribus* MSS. Pulm. & edd. veteres. sed MSS. reliqui, *cruribus*. *planta* etiam olim correxerat Heinsius. *junctus* manus docta in ora Vicetin. sed offendit illud *vinctus* & *haerens* eodem versu. forte, *& vinclis plantae vel cruribus haerens*, ut calceos intelligat, ex quibus & cruribus funambulos pendere videmus hodie. Sed fateor me non recte haec intelligere, nisi agat non de funambulo ambulante per extensum funem, sed in fune utraque ex parte suspenso & laxiore varios motus & saltus dante, qui plerumque lusus pueris committitur. ille vero in illum funem, qui altior esse solet, extenso fune, non per scalas enititur, sed per arcem illam compositam & aedificatam corporibus sibi superpositis. sed quare *amentatus* dicatur, nescio, nisi quod & viderim pueros in utroque brachio funes, ut amenta habuisse. videant acutiores. ego mihi aquam haerere fateor. Barthius putat puerum tot corporibus superstructis instantem ibi saltasse, fere ut apud Petronium cap. LIII. *puer in summa parte scalarum odaria saltabat.* Dempster. de Etruria Regali Lib. II. cap. 2. legit, *puer auctoratus in artem*. quae est vulgata lectio. Celeberrimus Addisson in Itinerario suo Venetiis similem hodie lusum exhiberi narrat, & hic *arcem* conjicit legendum. sed male citat ex Consulatu Olybrii. BURM.

324. *Pendula*] Id nos docuerint vel hodierni funambuli melius ac certius, quam verbis explicari queat. CLAVER.

Librato] *vibrato* Jun.

325. *Pegma*] Erat *pegma* machina lignea instar domus exaedificata, paulatim per se surgens, & multis tabulatis in sublime crescens, variisque statuis referta. ea in scenam pueris insidentibus, aut alio aliquo ludicro ornatu deducebatur. meminere illius complures scriptores. Pegmata etiam, Festo Pompejo auctore, sunt ornamenta marmorea aut aerea, in atriis affixa, fortium virorum gesta demonstrantia, qualia intellexisse videtur Jurisconsultus Ulpianus leg. XII. §. 13. D. de Instr. vel instrum. leg. DELR. Est confixum seu confixiliis machina Apulejo. *pegma* Vopiscus memorat, cujus flammis scena conflagravit. CLAVER.

Mobile ponderibus descendat pegma reductis] Ita constanter scripti. Opinor tamen *discedat pegma*, reductis nimirum tabulis, ni mavis cum Lipsio *desidat* cap. XXII. libri de Amphitheatro, quem vide. HEINS. *peugma* Leid.

326. *Speciem*] *species* Jun. male. Ovid. III. Met. 685. *Inque chori ludunt speciem.* supra bell. Gild. 507. *Humanae in speciem plantae.* BURM.

Spargentes ardua flammas] Non dubito legendum cum veteri libro, *pergentis in ardua*. DELR. Haec corrupta sunt, nec libri juvant. Lego minima mutatione, *parcentes*. sequentia confirmant, ubi *fida incendia* hae flammae vocantur. Fiebat enim nonnumquam, nisi caute ac circumspecte tractarentur haec pegmata, ut incendium excitarent. Vopiscus in Carino cap. XIX. *pegma praeterea, cujus flammis scena conflagravit, quam Diocletianus postea magnificentiorem reddidit.* Scriptum primo fuit, *pargentes*, c in g mutato, ut saepissime in antiquis libris. codices certe quidam cum Vaticano optimo *pergentis in ardua*. Silius Lib. XIV. 429.

Qua nondum tamen impulerat vim Dardana lampas
Parcebatque vapor.

ita scribe, non *intulerat*. sic *parcendo secare* apud nostrum Bello Getico v. 122. & VI. Conf. Honor. 257. *jugulum parcentibus offert.* Papinius Epithalamio Stellae Lib. I. Silv. II. 79.

Ast illam summa leviter (sic namque jubebas)
Lampade parcentes, & inerti strinximus arcu.

ubi perperam *inermi arcu* nunc circumfertur. non enim vult Statius nulla sagitta tactam fuisse Violantillam, sed levi sagitta. sic Paris apud Nasonem XVI. Ep. 273.

Nec mea sunt summa leviter destricta sagitta
Pectora: descendit vulnus ad ossa meum.

Idem Statius Lacrymis Etrusci Lib. III. Silv. III. 168. *victis parcentia foedera Cattis.* I. Achill. 569.

Nunc levibus sertis, lapsis nunc sponte canistris,
Nunc thyrso parcente ferit.

Theb. III. 130. *pars spicula dextra Nequidquam parcente trahunt.* Lib. VII. 13. *propere monitus iramque parentis Ede nihil parcens.* Horat. Lib. III. Od. 19. *Parcentes ego dexteras odi.* Serenus Sammonicus cap. VII, 80.

Sic pavidum corpus dextra parcente foveto.

Au-

Scena rotet: varios effingat Mulciber orbes
Per tabulas inpune vagus, pictaeque citato
Ludant igne trabes, & non permissa morari
Fida per innocuas errent incendia turres.
Lascivae subito confligant aequore lembi,
Stagnaque remigibus spument inmissa canoris.
Consul per populos, idemque gravissimus auctor
Eloquii, duplici vita subxus in aevum

Pro-

Ausonius Epitaphiis Heroum Epist. xxi.

Dum parcente manu molle olus excolitur.

Heins. Simile miraculum in circulis illis ardentibus, quos transit apud eumdem Petronium puer illaesus. *parcentes* suppeditavit Gronovius, ut adparet ex Epistola ad Heinsium clxi. Tom. III. Syllog. sed si ita legas, nescio quo *ardua* referas. an *scena ardua*? sed hoc vix placet. an *parcentes arida flammas Scena rotet?* quod augeret miraculum, ut ne arida quidem scena corriperetur igne. sic apud Virgil. i. Georg. 357. *aridus fragor*, ubi in Cod. est *arduus*. apud Ovid. xiv. Met. 510. *& Jāpygis arida Dauni Arva gener teneo.* ubi multi codices *ardua*. Burm.

327. *Effingat*] *effigat* Oxon. & Woff.

329. *Ludant*] *laudant* margo Marcilii.

331. *Lembi*] Continere me nequeo, quin Fulgentii Planciadis locum emendem: is de prisco sermone ait: *Celocem dicunt genus naviculae modicum, quod bamplum dicimus.* haec enim est libri Plantiniani, a docto viro restituti, scriptura. penultimum tamen vocabulum penitus est prodigiosum. audacter itaque illi Aristarchi pugionem infigo, atque loco illius repono, *lembum*, quia in MS. vetustissimo legitur, *C. d. g. navicellae velocissimum, quod lumbum dicimus.* Nec est quod quis hanc immutationem absurdam judicet; nam tam lembi, quam celoces, exigua velociaque, & eam ob rem piraticae aptissima sunt navigia, & novum non est hujuscemodi nomina ab illius aetatis scriptoribus confundi. Delr. Subitam Naumachiam designat. Dio testatur Neronem belluis interfectis & venatione exhibita, subito aquam induxisse, ubi certamen navale exhibuit. verum quid pluribus opus est, cum de his spectaculis exstent libri haud exilis operae, quae tamen Claudianus velut futuri providus, quasi manu in pugnum contracta, haud obscure demonstrat, ut inde libellus confici queat. Claver. Vaticanus optimus cum uno Petaviano, Mediceo, Ambrosiano, & quatuor aliis, *Lascivae*, non *Lascivi*, ut *lembus* foeminino genere ponatur, quomodo *phaselus* apud poëtas. Heins. *Piratici lembi* apud Curtium occurrunt Lib. iv. 5. *phaselum* feminino genere efferre argenteae aetatis scriptores maluisse, ait Gronovius ad Senec. Hercul. Oet. 695. sed & Ovidius ii. Amor. 5. *ventis discordibus acta phaselus.* vide ad Lucan. V. 518. ubi dubia est lectio. *lintrem* etiam sequiori genere extulit Ovidius & alii. vide Heins. ad Ovid. ii. Fast. 864. sed masculino Vellej. Paterc. ii. 107. quare semper puto tutius MSS. sequi. *Lascivas* vero vocat, quia & *lusoriae* dicebantur. & ita *ludere* cymbae dicuntur Ovidio & aliis. pro *confligant* erat in Voss. *concurrant*. *configant* Wolf. Burm.

332. *Spument immissa canoris*] Hanc veram lectionem puto, quam Lucens. Gyrald. prim. Vatican. & plerique alii ex nostris cum Gudianis schedis agnoscunt. septem, *immersa*, totidem, *immensa*. forte pro *emersa*. sed alterum magis arridet. vulgo, *inversa*, quod Barthius tuetur. *admittere* simili de re dixit Spartianus in Alexandro Severo: *Fecit & stagna stupenda admisso mari.* de *immittendi* verbo nonnihil diximus Lib. ii. in Rufin. 376. Vetus Epigramma in Catalectis Pithoei,

Hic, quem cernis, Athos, immissis pervius undis,
Flexibus obliquis circueundus erat.

immitti verbum theatrale. Apulejus Met. x. de Amphitheatro: *Quaecumque ad exitium mulieris bestia fuisset immissa.* Heins. *immissa* Wolff.

333. *Auctor*] *actor* Oxon. *idem gratissimus* Lib. Barthii.

334. *Duplici vita subnixus in aevum*] Non sunt audiendi codices, qui *vitta* aut *mitra* reponunt cum Barthio. pro *mitrâ* tamen, *duplici merito* possit legi. unus praeterea ex nostris, *duplici fama*, sed frustra. Vult aeternitatem duplici nomine Theodoro obtigisse, quam & scriptis inmortalibus sit consecutus & consulatu, fastis inserendus. τὸ *vitta* erudite tuetur Gronovius ad Statii Silvas pag. 359. Heins. *duplici vitio* Wolff. a m. prim. ego *duplici vita*, quod omnes fere editi praeferunt, capio, pro privata in studiis acta, & publica in honoribus. sic supra vs. 17. *dignum vita curuli Traxit iter.* id est vivendi modus, dum juvenis erat: & praecesserat, *virtus animo, & splendor bonore crescens.* vs. 64. *vitae pars nulla perit, quodcumque recedit Litibus, incumbit studiis* &c. vide & vs. 141. & alibi. & hoc firmant sequentia *libris*, quos in secessu scripsit, *fa-*

stis,

Procedat, libris pariter fastisque legendus.
Accipiat patris exemplum, tribuatque nepoti
Filius, & coeptis ne desit fascibus heres.
Decurrat trabeata domus, tradatque secures
Mutua posteritas, servatoque ordine fati
Mallia continuo numeretur Consule proles.

stis, quibus magistratus gerens inscriptus legitur. *subnexus* erat in Oxon. Burm.

335. *Fastisque*] *factisque* Leid. Lovan. & tres alii. etiam non male. *scriptis* in vita privata, *factis* in publica, sed & *fastis*, qui publici, possunt libris a privato scriptis opponi. & hoc melius convenit *τῷ legendus*. Burm.

339. *Servatoque ordine fati*] ex Ovid. 1. Epist. 101. *euntibus ordine fatis*. ubi vide. Hic versus deerat Wolfiano.

CL.

CL. CLAUDIANI
IN EUTROPIUM
LIBER I.

Emiferos partus, metuendaque pignora matri,
Moenibus in mediis auditum nocte luporum
Murmur, & adtonito pecudes pastore locutas,

Et

Hi libri duo in Eutropium tanta arte sunt compositi, ut facile appareat, Claudianum in eodem ludo, ut ita loquar, cum Joanne Chrysostomo aut Libanio edoctum ad eloquentiam. sed enim homines Eutropio similes sunt valdius expositi maledictis & convitio. Lucianus dialogum inscripsit Eunuchi nomine satis festivum, ubi Diocles quidam non pauca spargit dicteria, qualia suevere a Stoicis maximeque a Cynicis, in eos, qui corpore sunt mutilo & imperfecto. vide mira apud Suidam in dictione Σπάδων. At de Eutropio nostro plurima in Cod. Theod. huc pertinentia. Is fuit Consul cum Manlio Theodoro Anno 399. quo haec edidit seu recitavit Claudianus. CLAVER. De Eutropio videndus Jac. Gothofr. in Prosopogr. Codicis Theodosiani, & ad Leg. XVII. de Poenis, ubi multa in hoc poëmate inlustrat. BURM.

In Eutropium] Erat Eutropius ex aemulis Stilichonis, cujus astu Senatusconsulto in insulam Cyprum relegatus fuit. Sed contra poëtam nostrum stat historica veritas. DEMPST. In codice Cujaciano notatum erat, librum tertium injuria temporis esse amissum, & sane in primo Vaticano sub finem libri secundi habebatur, *In Eutropium liber* III. *explicit. Incipit Epithalamium Laurentii.* quod carmen LXXXVII versibus constans, indignum judicavimus proferri in lucem. HEINS. Notaverat & Heinsius in hoc carminis principio multa mutuatum esse Claudianum ex Scipionis oratione apud Livium XXVIII. 27.

1. *Semiferos partus*] De omnibus illis prodigiis consulendus Romanae historiae princeps T. Livius, qui nimium quantum ea describit. CLAVER. *Semiferi partus* sunt humana belluinaque natura coitu commixta, quales putabantur olim Satyri, Fauni, Centauri. D. Hieronymus de vita Pauli. vide Plin. Lib. VII. cap. 3. & Lib. XXII. cap. 24. Lucret. Lib. IV. contra opinionem vulgarem multis disceptantem. monstruosi sane hi partus publicis ceremoniis expiabantur, quia numquam sine futurae cladis augurio contingebant. hinc Lucan. I. 563. *matremque suus conterruit infans.* DEMPST.

2. *Moenibus in mediis*] *Et mediis* scripti. mox pro *visasque* Aldus & manu exarati quatuordecim, *binasque.* sed nihil opus. *diras* etiam pro *duras* unus Mediceus. HEINS. *& mediis* Exc. Wolff. sed, quod omnes olim editi habent, mihi *in* retinendum videtur, ne concurrant duo ablativi *moenibus*, *nocte.* *diras* vero, quamvis omnes fere *duras* dent, rectum puto. lapidibus enim quum pluere diceretur, grando revera erat. jam vero Horat. I. Od. II. quem noster ante oculos videtur habuisse, inter prodigia recenset *diram grandinem*, cui jungit *rubentem Jovis dextram*, ut noster. *binas* etiam Vicet. BURM.

Luporum Murmur] Lupos in urbe visos inter prodigia habitum. de morte Julii Maro I. Georg. 486.

Per noctem resonare lupis ululantibus urbem.

Silius de Cannensi clade Lib. VIII. 640.

Castra quoque & vallum rabidae sub nocte silenti
Irrupere ferae.

Lib. XIII. de eversione Capuae v. 130.

subito incursu saevorum agitata luporum.

Ovid. X. Met. 796.

Inque foro circaque domos ac templa Deorum
Nocturnos ululasse canes. neque placet de Furiis accipi. Lucanus de civilium bellorum denuntiatione Lib. I. 559.

——— *silvisque feras sub nocte relictis*
Audaces media posuisse cubilia Roma. DEMPST.

3. *Pecudes locutas*] Armenta olim locuta prodit D. Augustinus de Civit. Dei Lib. III. id primum factum Anno Urbis 292. P. Volumnio, Serv. Sulpitio Coss. Val. Max. I. 6. Livius I. Dec. Lib. III. id vero saepius contigisse disces ex Plinio Lib. VIII. cap. 45. sed maxime ante bella civilia & conjuratio-

Et lapidum diras hyemes, nimboque minacem
Sanguineo rubuisse Jovem, puteosque cruore
Mutatos, visasque polo concurrere Lunas,
Et geminos Soles mirari desinat orbis.
Omnia cesserunt, Eunucho Consule, monstra.
Heu terrae coelique pudor! trabeata per urbes
Ostentatur anus, titulumque effeminat anni.
Pandite, Pontifices, Cumanae carmina vatis,
Fulmineos sollers Etruria consulat ignes,
Inmersumque nefas fibris exploret haruspex.

Quae

tionem Cassianam. Virgil. I. Georg. fine, *pecudesque locutae.* Tibull. II. Eleg. 6. *Fataque vocales praecinuisse boves.* vide nostrum Lib. II. in Eutrop. princ. & de bello Getic. 223. *Territat assiduus Lunae labor* &c. DEMPST.

4. *Lapidum diras hyemes*] Nec minus in portentis, lapidibus e coelo pluisse, ut annotavit Julius Obsequens cap. III. XXX. XXXII. quod contigisse historica fide relatum est a Plinio Lib. II. cap. 56. ubi non tantum *lapidibus*, sed & *lateribus coctis pluisse.* Tibullus ante eum Lib. II. Eleg. VI.

Multus ut in terras deplueritque lapis.

quod quoties accidebat, Pontifex, vel Praetor Urbanus, novendiale sacrum offerebat, indicebatque prodigii expiandi & procurandi gratia. Alexand. Neapolit. Gen. Dier. Lib. V. cap. 27. Tiraquell. ibid. DEMPST.

5. *Cruore*] *cruorem* duo Leidens. & Exc. Wolff. quod miror praeteriisse Heinsium, qui Graecismos ubique captat. sed recte videtur judicasse hic minime locum habere posse. BURM.

6. *Concurrere Lunas*] Plures Lunas simul visas, Cn. Domitio, C. Fannio Coss. habes ex Plin. Lib. II. cap. 32. Plut. in Marcello in princ. ut & plures Soles cap. 31. ne poëtica vanitate haec dicta existimentur; quae omnia expiari credebantur, cladesque denuntiatas averti, Sacro concepto Jovi prodigiali, hoc est, prodigiorum depulsori. Plaut. Amphitr. Act. II. Sc. II. vs. 107.

——— *prodigiali Jovi,*
Aut mole salsa hodie, aut thure comprecatum oportuit.

licet scrupulum injiciat Tibull. Lib. II. Eleg. VI. his verbis,

——— *sed tu jam mitis Apollo*
Prodigia indomitis merge sub aequoribus. DEMPST.

8. *Consule*] *Consuli* dicendum foret, sed pro dativo usos ablativo hic docet multis Barthius. quamvis absoluti possunt esse ablativi per syllepsim, ut nuper post multos alios docuit Cortius ad Sallust. Jug. LXVI. BURM.

9. *Terrae coelique pudor*] Vetus liber, *coeli terraeque pudor.* DELR. Ita & Oxon.

Trabeata] O rem ridiculam & simul jocosam! sic forte olim quaedam foemina plana ac Semiramis decipulam tetendit maximae, neque profanae dignitati. CLAVER. Credo respicere fabulam de Joanna Papissa.

11. *Cumanae vatis*] Sibyllini libri consulebantur, quoties grave Reipublicae imminebat periculum, eorumque cura penes Pontificem summum erat. quod plene dicam ad illud de Bell. Getic. vs. 232. *custos Romani carbasus aevi.* DEMPST. *Cumetae* Exc. Wolff. puto pro *Cumaeae.*

12. *Fulmineos ignes*] Non solum in Etruria fuerunt ejusmodi aruspices; Domitianus enim aruspicem e Germania missum de fulgure consulit. CLAVER. Aruspicina inventum fuit Hetruscorum, a quibus ad Romanos migravit. dicam etiam ad illud de IV. Cons. Honor. 144. *te sensit Etruscus Augur.* & abunde habes apud Tull. Lib. I. Divinat. fulmina autem, quae ad auguralem spectare disciplinam putabantur, erant tredecim: *postularia, pestifera, consiliaria, monitoria, hospitalia, regalia, peremptalia, fallacia, deprecaria, attestata, auxiliaria, bruta* & *atterranea.* ex Caecinna Senec. Lib. II. Nat. Quaest. cap. 49. in genere tamen *diurna* Jovi, *nocturna* Summano dedicabant. D. Augustin. Lib. I. de Civit. Dei cap. 23. quae expiari solebant solemni religione, fulmine nempe terrae defossae mandato, & ara a Pontifice structa, venerato. Festus Lib. II. Juvenal. Sat. VI. 587. *qui publica fulmina condit.* Lucan. I. 606.

——— *dispersos fulminis ignes*
Colligit, & terrae moesto cum murmure mandat.

Locus autem hic *bidental* vocatus, a bidente vel ove caesa. Sidon. Carm. IX. v. 189. *Septum numina quaerit ad bidental.* sed trita omnia. vide Horat. de Arte Poëtica in fine. Pers. Sat. II. DEMPST.

13. *Immensumque nefas*] *Immersumque* aliquot veteres. HEINS. Ita tentabat vir inlustris apud Val. Flacc. I. 497. *Immersamque ratem*, ubi vide notas. vide & ad Conf. Mall. vs. 236. BURM.

14.

Quae nova portendunt Superi! Nilusne meatu
Devius, & noſtri tentat jam transfuga mundi
Se rubro miſcere mari? ruptone Niphate,
Rurſum barbaricis Oriens vaſtabitur armis?
An morbi ventura lues? an nulla colono
Reſponſura ſeges? quae tantas expiet iras
Victima? quo diras jugulo placabimus aras?
Conſule luſtrandi faſces, ipſoque litandum
Prodigio. quodcumque parant hoc omine fata;
Eutropius cervice luat. ſic omnia volvis?

Hoc

14. *Portendunt*] *portendant* Voſſ. & ed. Vicetin. Parm. Junt. Ald. Iſingr. Colin. Raph. *Nilusve* Oxon. & mox *ruptove. ruptoque* ed. Vicet. & Parm. & Exc. Wolf.

15. *Tentat jam transfuga mundi*] *Tendat* Oxonienſis & Pricaeanus. eleganter. & tum *portendant* ſuperiori verſu cum plerisque ſcriptis amplectendum. VI. Conſ. Hon. 465. *noſtra pericula tendit Poſtbabitis pulſare ſuis.* Bell. Get. 166. *nudatum frondibus Haemum Tendit biems veſtire gelu.* infra hoc ipſo libro 300. *cum tenderet artus Exſangues onerare toga.* ſic enim ibi legendum. Ovid. XI. Met. 532.

Pars igitur tendebat adbuc invadere pinum.

quomodo ſcripti aliquot. Val. Flacc. III. 469.

Nutat ab arce ratis remisque obſiſtere tendit.

Lib. IV. 519.

——— *cur tenditis ultra*
In famulas ſaevire Jovis!

Horat. I. Od. 29.

Socraticam domum
Mutare loricis Iberi,
Pollicitus meliora, tendis?

quae vera lectio. Lib. III. Od. IV.

Fratresque tendentes opaco
Pelion impoſuiſſe Olympo.

atque ita Virgilius, Silius, Statius, alii. *tentat* tamen hoc Claudiani loco non eſt temere ſollicitandum. HEINS.

18. *Ventura*] *meliora* Exc. Wolf.

19. *Iras*] *aras* Voſſ.

20. *Quo diras jugulo placabimus aras*] Ita vulgati. membranae, *Quo duram j. pacabimus iram.* ſuſpicor ſcriptum, *Quo divum.* idque ab imperito librario in *duram* mutatum, cum mendoſe *divam* ſcriptum arbitraretur, ſuperiore parte *u* pene concluſa, ita ut *a* videretur. *aras* etiam malo quam *iram*, propter proxime praecedentem verſum. DELR. Vetus codex habuit *Divum.* ſed re bene perſpecta nihil mutare volui, quia verum eſt, hic *diras aras* nihil eſſe aliud quam aras offenſas, figurate, pro Diis ad iram accenſis. Caeterum in hoc verſu & ſuperiore notare licet, quaſi ſimiliter cadentia, quod non eſt vitioſum, niſi quis tertiet. Stat. X. Theb. 335.

Si non dedecuit tua juſſa, tulique prementem,
Saepe veni. ſaepe banc dignare irrumpere mentem.

CLAVER. in Voſſ. & Leid. *expiet aras* & *placabimus iras. aras placare* explicuimus ad Ovid. X. Met. 574. *diras* vocat, quia ſanguine debebant placari humano. *dirae* enim ſunt ſaevae. BURM.

22. *quodcumque parant*] *canant* tertius Vaticanus cum Iſingrini libro. HEINS. *quaecumque* Oxon. Vicetin. Parm. Junt. Iſingr. Pulm. Colin. Gryph. *quaecumque canant* marg. Iſingr. ita dixit Bell. Gildon. 355. *multaeque canunt praeſagia noctes.* ſed vulgatum retineo. *fata* enim *parare* aliquid dicuntur, quum triſte quid minentur. Virgilium habuit noſter ante oculos, qui Lib. II. Aeneid. 120. *Cui fata parent, quem poſcat Apollo*, ubi ſubintelligendum mortem, exitium. ibi praeceſſit *animaque litandum Argolica*, unde noſter *ipſoque litandum Prodigio. parare* vero cum dativo clades, mala, & ſimilia notare, docuimus poſt alios ad Petron. cap. XX. & Phaedr. II. 4. ceterum eadem varietas apud Virgil. XII. Aeneid. 28. *idque omnes Divique bominesque canebant*, ibi enim in Zulichemiano codice fuit *parabant.* BURM.

23. *Luat*] ſupra aliud voluit agens de Rufino. huc vero pertinet locus D. Auguſtini ſatis elegans: *Melius eſt ut pereat unus quam unitas.* Virg. V. Aeneid. 815. *Unum pro multis dabitur caput.* CLAVER. vide & Virgil. II. Aeneid. 130.

Sic omnia nobis. Haec regni fortuna tenes?] In MS. dubium *omnia* an *omina.* ſed locus, ut ſuſpectus, aſteriſco notatur. fortaſſis legendus hoc pacto: *Sin omnia noſtro Haec regno fortuna tenes, quaenam* &c. DELR. Hic locus multos male habuit. antea enim in omnibus (quos equidem vidi) exemplaribus: *ſic omnia nobis, Haec regni Fortuna tenes.* Delrius, vir meo judicio bonus, neque vulgaris elegantiae, legendum putavit: *ſin omnia noſtro, Haec regno.* at ve-

Hoc regni Fortuna tenes? quaenam ista jocandi
Saevitia? humanis quantum bacchabere rebus?
Si tibi servili placuit foedare curules
Crimine, procedat laxata compede Consul:
Rupta Quirinales fumant ergastula cinctus.
Da saltem quemcumque virum. discrimina quaedam
Sunt famulis, splendorque suus; maculamque minorem

Con-

vetus liber Cujacii non adeo perplexe loquitur. *Sic omnia volvis? Hoc regni Fortuna tenes?* notum est satis quid sit *volvere* ex Marone, qui etiam I. Aeneid. 78. *Tu mihi quodcumque hoc regni est.* Si minus hoc placet exemplum, Plinius in Epist. Lib. I. Ep. 7. *Cum mihi hoc regni dederis.* Terentius Adelph. II. I. *regnum? ne hic tu possides.* CLAVER. *Sic omnia volvis* ex veteri libro Claverius. vulgo, *nobis.* Aldus, *omina nobis.* Livinejus, *si qua omina.* Barthius, *sis omnia nobis?* frustra. Lib. III. de Rapt 410. *sic numina fatis Volvimur.* infra hoc ipso libro V. 141. *tantone libet mortalia risu Volvere.* ut quidem antiquus codex. Statius XI. Theb. 40. *Quas volvis, Gradive, vices?* Lucani ista respexit Lib. II. 567.

——— *non tam caeco trahis omnia cursu,*
Teque nihil, Fortuna, pudet.

HEINS. Et hic Virgilii illa Ecl. IX. 5. *Fors omnia versat* habuit ante oculos. *versare* enim & *volvere* idem hic notat. Ovid. XIII. Met. 646. *tanta homines rerum inconstantia versat.* & hinc ipsa *Fortuna volubilis* Ovid. V. Trist. VIII. 15. hinc *sortis humanae volumina* Plin. VII. 45. & *fati* Gell. VI. 2. vid. Barth. ad Stat. XI. Th. 40. BURM.

24. *Hoc regni*] Haec sola vera lectio. ita *hoc juris habebat Fortuna* Lucan. VIII. 95. & Ovid. II. Amor. I. 5.

Quis tibi, saeve puer, dedit hoc in carmine juris?

vide plura apud Heins. ad Ovid. Epist. VIII. 104. Livius XXVIII. 14. *hoc in utrisque castris sermonis erat.* Cicer. III. Tuscul. 27. *maxime declaratur hoc quasi officii judicio fieri.* quod nulla auctoritate Davisius in secunda editione mutavit in *officium.* sed *idem officii* adstruxit Heinsius ad Ovid. II. Fast. 46. *Hoc animi nox illa dedit* Lucan. X. 68. *id propositi* Quinctil. X. I. & infinita id generis alia. *tenere* vero proprie de regibus, qui possident, ditione tenent & regunt, dici docebit Heins. ad Ovid. XI. Met. 270. & nos ad Val. Flacc. III. 658. & alii saepe. *Haec regni* Vicetin. Parm. Junt. Isingr. Colin. & alii. *fortuna lues* Cod. Heinsii. BURM.

25. *Saevitia*] Horatio hoc debet, qui Lib. I. Od. 33. de Venere,

——— *cui placet impares*
Formas atque animo sub juga aenea
Saevo mittere cum joco.

nostro vero ita placuit hic jocus, ut *insanum* iterum vocet in Praefat. Lib. II. vs. 6. de *rebus humanis* egimus ad Petronium cap. LIII. BURM.

27. *Laxata*] *laxato* Oxon. vide veteres interpretes ad Horat. Od. I. XXXIII. BURM.

28. *Ergastula*] His non male congruit illud Propertii: *Vera loquor, regnum ipse tenet, quem saepe coëgit Barbara gypsatos ferre catasta pedes.* vide Pandect. de Barbario Philippo. CLAVER. Ergastulum locus in quo ad opus faciendum servi vinciuntur, ab ἐργάζομαι, operor. Isidor. Lib. XV. cap. VI. Suet. Tib. cap. VIII. Tull. pro Cluent. *Qui inter sicarios damnatus est, manus incidit, & apud eum fuit in ergastulo.* de servis ibi vinctis vetus Scholiastes Juvenalis ad illud Sat. XI. 80.

Squallidus in magna fastidit compede fossor.

& ad Sat. VI. 191. *ergastula tota.* & ad illud Sat. XIV. 24. *inscripta ergastula.* id plerumque extra urbem. Idem Sat. VIII. 180. *in Lucana aut Tusca ergastula mittas.* Florus Lib. III. cap. XIX. *frequentia ergastula, catenatique cultores, materiam bello praebuere.* Lucan. II. 94. *Servilia solvit Agmina* &c. DEMPST.

29. *Da saltem*] *Des alium* marg. Jungr. *Des saltem* Exc. Wolff. Vicetin. Parm. Isingr. Colin. Gryph. Raph. *Das saltem* Ald.

Virum] Ovid. II. Amor. III. I. *Hei mihi quod dominam nec vir nec femina servas.* tertium enim hominum genus Eunuchi. CLAVER. *quemcumque*, id est, etiam vilissimum. vid. ad Val. Flacc. III. 64.

Discrimina] Famuli quidem speciosum nomen videtur, at pro servo accipitur in Cod. Justin. Martialis: *Esse sat est servum, jam nolo vicarius esse.* Ulpianus: *Multum interest, qualis servus sit, bonae frugis ordinarius, dispensator. an vero vulgaris, vel mediastinus.* Eutropius autem non fuit frugi, quando quidem ita se gessit, ut plures dominos habuerit, a nullo diu retentus. CLAVER.

30. *Sunt famulis*] Inter servos hi priores, posteriores illi ex Comico. Arist. I. Polit. cap. IV. δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. *servus ante servum, dominus ante dominum.* Eurip. in Helen. ἐγὼ μὲν εἰμι κᾀγὼ πεφύκ' ὅμως λάτρις ἐν τοῖσι γενναίοισιν ἠριθμημένος δούλοισιν. *ego sum quidem & existo tamen servus, inter generosos numeratus servos.* & in eadem

Conditionis habet, domino qui vixerit uni.
Si pelagi fluctus, Libyae si discis arenas,
Eutropii numerabis heros. quot jura, quot ille
Mutavit tabulas, vel quanta vocabula vertit!
Nudatus quoties, medicum dum consulit emtor,
Ne qua per occultum lateat jactura dolorem!
Omnes poenituit pretii, venumque redibat,
Dum vendi potuit. postquam deforme cadaver

Man-

dem Helena, *πρὸ δεσποτᾶν τοῖσι γενναίοισι δούλοις εὐκλείστατον θανεῖν.* id est, *ante dominos generosis servis gloriosissimum mori.* Tull. Paradox. vi. legatur, ubi servitutes distinguit. Imo est & dignitas servorum ex sententia J. C. leg. *sed & si par sufficienter* ff. de Usufr. verba sunt, *secundum ordinem & dignitatem servorum.* & servus unus respectu alterius dicitur dominus. l. *si servus* ff. de peculio. Plaut. Asin. Act. ii. Sc. iv. princ. Dempst.

31. *Qui vixerit uno*] *uni* codices decem. paulo ante pro *Des*, prim. Vatic. Lucens. & sex alii, *Da*, &, *Hoc regni*, *Fortuna*, *lues*, Florent. S. Marci, non invenuste. Heins.

34. *Mutavit*] *Mutabat* Oxon. haec optime ex Petron. cap. liii. ubi tabulae recitantur Trimalchioni, tanquam urbis acta, in quibus servorum numerus, inlustrari possunt. Burm.

Quanta vocabula] nomina. solebant antiqui contexere tabulas accepti & expensi, articulatim adscriptis titulis, quod *nomina* vocabant. quotiens igitur Eutropius in alterius manum veniebat, totiens novi & antiqui domini nomina immutabat. Delr. Aestuat in his *vocabulis* etiam Barthius. sed *quanta* capio pro quot, ut saepe apud nostrum, ut mox vs. 60. *quis nomina possit Tanta sequi.* Cons. Olybr. 53. & ii. de Rapt. 308. *vertere* vero idem quod mutare. vid. ad Valer. Flacc. ii. 572. quot ergo nomina, quibus apud priores dominos vocabatur, vel Graeca, vel Romana, antequam Eutropius vocaretur, quod cum a *τρέπω* veniat, auctor noster *vertit* voluit uti. Eutropius vero Graece bonis & optimis moribus instructus sit, ille vero perversissimis & sceleratissimis Eutropius dici non meruerat; nam hoc nomen liberatus a servitute forte adscivit. Si quis melius divinet, audiam. Burm.

35. *Nudatus*] Ita optime vetus codex, non *Mutatus*, ut notavit, non etiam probavit Cujacius. apud Sueton. legi: *denudare atque perspicere quasi mangone vendente.* Lucianus: *γυμνὸν σε γὰρ ἰδεῖν βούλομαι.* At incensus Gagates lapis, auctore Apulejo, pulchre in vaenalitiis sanitatem aut morbos explorat. Claver. *Mutatus* Voss. duo pro var. lect. & Leid. & ed. Aldi.

Medicum] Servos igitur venales Medici inspiciebant nonnumquam. Emptor inspicit apud Martialem Lib. vi. *Quidam me modo, Rufe, diligenter Inspectum, velut emtor, aut lanista.* Claver.

36. *Ne qua*] Deerat hic versus in editione Vicetina.

38. *Cadaver*] Vide hic Barthium, & infra v. 147. & hinc *cadaverosa facies* in Terent. Hec. iii. 4. recte explicatur, nec meretur expelli. non enim agit de ea solum parte corporis, quae os vel vultus dici solet, sed de toto corporis habitu, ut *faciem* explicat etiam Donat. ad Eun. ii. iii. 5. vide Graev. ad Cicer. pro Rosc. Comoed. cap. 10. & Broukh. ad Propert. iv. iv. 19. plura adstruere nil opus. sic potuit ille hospes Myconius rubicundus, magnus, crassus esse, & tamen cadaveroso totius corporis habitu, potuit esse rigore quodam obstipus, ut cadaver, qualis ille apud Apulejum Apolog. (pag. 424. edit. Delph.) *ritu cadaveris; unum & immobilem vultum possidens.* vel, ut hic, defluxisse totus in rugas, quae in manibus etiam & collo & ceteris partibus se ostendebant, ut in senibus effoetis solet conspici. vel ut carne putida videretur, vel alio modo cadaver referret. vel Pamphilus exanimatus subita re, & perturbatus, miscuit hic quaedam, non admodum congrua. certe *lentiginosa* facie fuisse, quis, quaeso, divinus indicavit ea voce delectatum, Terentium aut ita voluisse vultum hospitis designare. Si vero corrigendi libido urat, cur non in *crassus* saevire libeat potius. non audeo *cassus* reponere, quod tamen egregie conveniret de arido & exsangui, ut *cassum sanguine*, *lumine* &c. passim occurrit. & ita cadaver *corpus cassum anima* dixit Lucret. iii. 561. & ita *crassus* & *cassus* commutantur apud Sil. vii. 698. ubi *cassa umbra* dicitur tenuis, vana. ut hic *cadaverosus* vocari solet. permutant etiam librarii apud Ovid. vi. Fast. 406. sed quia absolute nondum positum de homine offendi hoc vocabulum, abstineo. hinc tamen Galli senem *cassée* vocant, viribus defectum. quod vero oggeritur Parmenonem astutum & callidum debuisse haec sibi contraria videri, *crassum* & *cadaverosa facie*, facilis est responsio, Pamphilum non dedisse ipsi tempus, sed praecidisse responsionem imperiosis verbis *mane, curre.* ne, quum incepisset obloqui domi-

Manſit, & in rugas totus defluxit aniles;
Jam ſpecie doni certatim limine pellunt,
Et foedum ignaris properant obtrudere munus.
Tot tranſlata jugis ſubmiſit colla vetuſtum
Servitium, ſemperque novum: nec deſtitit umquam;
Saepe tamen coepit. cunabula prima cruentis
Debita ſuppliciis. rapitur caſtrandus ab ipſo
Ubere: ſuſcipiunt, matris poſt viſcera, poenae.
Advolat Armenius certo mucrone reciſos
Edoctus mollire mares, damnoque nefandum
Aucturus pretium, foecundum corporis ignem

Sedi-

domino, de ſuo commodo prius cogitans, ut egregie poëta, & rogans an maneret totum ibi diem, poſtea ne alias inveniret cauſſas, Pamphilus abire & feſtinare jubet. BURM.

39. *In rugas totus defluxit aniles*] *diſfluxit* videtur praeſtare, ſed aliter ſcripti. HEINS. Ego *defluxit* retineo, quod notat, vires, formam, & omnem ſpeciem fere periiſſe, & ab antiquo vigore & habitu corpus omne diſſimile evaſiſſe. ſic Saluſt. Jug. 1. *ubi per ſocordiam vires, tempus ingenium defluxere.* ubi vide quae Cortius notavit. BURM.

40. *ſpecie*] vitioſe *ſpem* Vicetin.

41. *Et foedum ignaris*] Quomodo potuerunt neſcire, quum ſervi ex Aedil. edicto geſtarint titulum, ubi quid morbi vitiive eſſet: quis fugitivus, quis noxa non ſolutus. unde Propertius,

Aut quorum titulus per barbara colla pependit.

CLAVER. Sed hic non de venali ſervo, ſed qui dono datur, agitur, qui non inſpiciebatur antea. *ignari* marg. Iſingr.

42. *Jugis*] *locis* marg. Iſingr.

43. *Nec*] *ne* Exc. Wolff.

44. *Saepe*] quidam codices & editiones priores *Coepit ſaepe tamen*, ingratiori ſono.

45. *Debita ſuppliciis*] Vetus liber & Vicetin. *Dedita*. DELR. *Dedita* ſcripti meliores. vere. in primo tamen Vaticano *Debet*. etiam in Oiſeliano. infra v. 441. *natos hoc dedere poenae Profuit*. Ovid. XIII. Met. 664. *conſortia pectora poenae Dedidit*, ut quidem legendum. ſic & *noxae dedere* Ovid. I. Faſt. 359.

——— *noxae tibi deditus hoſtis*
Spargitur affuſo cornua, Bacche, mero.

Fragmentum de Origine urbis Romae: *Poſtquam rem, ubi acta erat, comperit, ſervum noxae dedit.* Columella Praefat. libr. de Re Ruſtica; *Rem ruſticam peſſimo cuique ſervorum, velut carnifici, noxae dedimus.* ſic Livius quoque, Feſtus, alii. Plura ad Naſon. Metam. XIII. 664. curis ſecundis. HEINS. Nihil muto. vid. Barth. & nos ad Val. Flacc. V. 21. nec deditur infans modo natus noxae, ſed librarius notam locutionem, hic ſapere ſibi viſus, lectori obtruſit. *Dedita* habent Exc. Wolf. edd. Vicet. & Parm.

46. *Ubere*] Martialis:

Jam cunae lenonis erant, ut ab ubere raptus
Sordida vagitu poſceret aera puer. CLAVER.

46. *Matris poſt viſcera*] MS. ſic, vel *funera*. utrumque nihil obſtat, quin diverſimode tamen recipiatur. DELR. Sic locutus alibi, id eſt, ab ipſo ortu. eadem omnino ſunt apud Suidam. at Lucianus tradit Eunuchorum, quam Spadonum, conditionem eſſe viliorem. in Jure promiſcue habentur, eſtque fere generale Spadonis vocabulum. CLAVER. *poſt matris* Voſſ.

48. *Mollire mares*] D. Cyprianus Ep. II. ad Donat. *evirantur mares, omnis honor & vigor ſexus, evirati corporis dedecore mollitur.* Prima vero peſtis inſolitae inventio, ut vult Petronius, Perſarum fuit:

Perſarum ritu male pubeſcentibus annis
Surripuere viros.

licet illud de uſu, non origine, poſſit capi; nam noſter Semiramidi Babylonis conditrici id tribuit, aſſentiente Ammiano Lib. XIV. *Quis*, ait, *videns Spadonum luridam multitudinem, non deteſtatur memoriam Semiramidis reginae illius veteris, quae teneros mares caſtravit omnium prima?* Id autem tenella fiebat aetate. Martial. IX Ep. 9. ut noſter bene dicat raptum Eutropium *ab ubere ad poenas*. Maximus ſane Eunuchorum uſus antiquis, Aſſyriis, Medis, Perſis, Graecis. Curtius & Arrianus paſſim. imo & Romanis, adeo ut neceſſitate exigente id leges permittant. L. 3 & 4. ff. ad L. Cornel. de Sicariis. tamen ne id fieret, edicto cavit Domitianus, in eo non improbus. Xiphilin. in Nerone. Sueton. in Domit cap. VII. Martial. Lib. VI. Ep. II. Lib. IX. Ep. 9. quumque malignitas perſeveraret infantes evirare, poenam capitis caſtrare audentibus Juſtinianus indixit. L. I. C. de Eunuchis. vide locum & conſidera. DEMPST.

49. *Aucturus*] Quia Eunuchi tanti fiebant *olim*, ut ab Imperatore L. I. C. de comm. ſervo manu-

Sedibus exhaurit geminis: unoque sub ictu
Eripit officiumque patris nomenque mariti.
Ambiguus vitae jacuit, penitusque supremum
In cerebrum secti traxerunt frigora nervi
Laudemusne manum, quae vires abstulit hosti?
An potius fato caussam tribuisse queramur?
Profuerat mansisse virum. felicior exstat
Opprobrio. serviret adhuc, si fortior esset.
Inde per Assyriae trahitur commercia ripae:

Hinc

numisso. & L. III. C. Comm. de Legat. & fidecom. Notariis & Medicis praeferantur, aestimenturque si minores decennio sint, triginta solidis, sin majores, si quidem nullius artis periti fuerint, quinquaginta, sin artifices, septuaginta, licet aliorum servorum longe impar pretium taxaretur. Non dissimulabo in meo MS. legi, *Actarus*, quod ipsum fortassis sit recipiendum, cum *agendi* vocabulum, te te Icto in L. XIX. D. de Verb. Signif. generalissimum sit, atque *agere pretium* constituere significet, unde auctio quasi actio dicta est. pro *inguen*, vetus liber, *ignem*. DELR.

Pretium] Domitianus Imperator Spadonum, qui residui erant apud mangones, pretia moderatus est. Justinianus vero Lib. VII. Cod. sanxit, servos Eunuchos, qui aliqua arte praediti sunt, ad septuaginta solidos computari, cum servi notarii aut medici ad 50 tantum taxari voluerit. CLAVER.

Ignem] alias, *inguen*. Martial. XIII. Ep. 63.

Ne nimis exhausto macresceret inguine Gallus,
Amisit testes: nunc mihi Gallus erit.

In optimo codice legi *ignem*, quod libenter admisi, nam indicat vim, qua virilitas excitatur aut juvatur. CLAVER. *Inguen* Isingrini codex, quod Gyraldo placebat. quomodo Farnesianus, Pricaeanus & Rottendorphianus ex nostris pro diversa lectione. Martial XIII. Ep. 64.

Ne nimis exhausto macresceret inguine Gallus.

mihi vulgata tamen lectio magis arridet. mox, *officiumque patris*, non *officium* meliores, & *caussas fato* pro *caussam*. Cave etiam *Actarus pretium*, non *Auctarus* cum Delrio legas, aliter suadentibus membranis, & ipso Claudiano HEINS *Actarus* Oxon. Wolf. & Exc. Voss. *secum dum* vitiose Vicetin. *ignem* edd. olim. *inguen* videtur ex vs. 280. infr. repetitum.

50. *Unoque sub ictu*] *sub* hic παρέλκειν notavit Barthius, & Boxhorn. ad Spartian. Hadr. in princ. sic *sub acerbo vulnere vitam exhalare* Ovid. v. Met. 62. ubi vide. & ad III. ex Pont. VI. 31 Livius XXXIV. 27. *sub verberibus acti necantur*. & multiplex hujus praepositionis usus saepe notatus viris doctis, & alibi nobis. BURM.

51. *Eripit*] Huic versui, ni fallor, χιασμὸς figura inest. hoc modo:

——— *officium patris, nomen mariti.*

vid. Paneg. IV. Honor. ac Pierium in Virgilium. idem notavit Cujacius Instit. *legibus armatam, armis decoratam*. dicendum enim erat, *officium mariti ac nomen patris*. ut in Proserp. sed ut ait Ovidius, *in vitio decor est quaedam male reddere verba*. CLAVER. *officium patris* Vicetin. Isingr. Gryph. ridiculus & vanus est ille χιασμὸς Claverii. nec enim est hic aliquod in ordine vitium, ut recte Barthius. nam *officium* recte dicitur patris, quod est procreare, ut pater possit jure dici. maritus dici & nominari non potest Eunuchus, quia non meretur hoc nomen exsectis virilibus. forte tamen legi posset, *officiumque maris, nomenque mariti*. BURM.

53. *In cerebrum secti*] Huc forte pertinet elegans locus Hippocratis libro de Aëre, ubi tradit Eunuchos, quorum ob crebram equitationem apud Scythas ingens, praecipue nobilium, numerus, adorari, iisque venas parotidas secari, unde steriles fiant. Cujacius vero belle ac venuste jocabatur, cum diceret de Eunucho: *ille dolet vere, qui sine teste dolet*. sunt enim ab utroque sexu extorres, ob cladem corporis, vel naturae originem, ut Mamertinus loquitur. CLAVER.

55. *Fato caussam*] hic innuit Deos quasi lege agere, causa cognita in mortales. Tacit I. Histor. 3. *non esse aliquando curae Diis securitatem nostram, esse ultionem*. Lucan. IV. 807. *Si libertatis superis tam cura fuisset, Quam vindicta placet*. quae quidem ad vivum non sunt resecanda; sunt enim mortalium sub fasce quasi laborantium solennes querimoniae, subita correctione medicabiles; nemo enim adeo furiosus est, ut non agnoscat, dilucido intervallo, genus humanum a Deo non solum regi, sed etiam amari. CLAVER.

56. *Exstat*] *esset* Voss.

57. *si fortior*] *si grandior* marg. Isingr.

Hinc fora venalis Galata ductore frequentat
Permutatque domos varias. quis nomina poſſit
Tanta ſequi? miles ſtabulis Ptolemaeus in illis
Notior. hic longo laſſatus pellicis uſu
Donat Arinthaeo. neque enim jam dignus haberi
Nec maturus emi. quum faſtiditus abiret,
Quam gemuit! quanto planxit divortia luctu!
Haec erat, haec, Ptolemaee, fides? hoc profuit aetas
In gremio conſumta tuo, lectusque jugalis,
Et ducti toties inter praeſepia ſomni?
Libertas promiſſa perit? viduumne relinquis
Eutropium? tantasque premunt oblivia noctes,

Cru-

60. *Poſſit*] *poſſet* duo Pulman.

61. *Stabulis Ptolemaeus in illis*] *tabulis* quatuor ſcripti cum ſchedis Gudianis, ut conjecerat vir Cl. Albertus Rubenius, quod Claverius quoque in editione ſua expreſſit. ſupra, *quot jura, quot ille Mutavit tabulas.* verior tamen ſcriptura, *miles ſtabuli*, quomodo primus Vaticanus pro diverſa lectione, ut & Farneſianus & Pricaeanus. Confirmant Lucenſis optimus cum uno Mediceo. infra vs. 156. quomodo vetuſtus codex, *ab imis Evectus ſtabulis ſummos invaſit honores.* HEINS. Si *ſtabuli* legatur, ſenſus hic debet eſſe, *in illis*, id eſt inter illa nomina, ſive varios dominos Eutropii, fuit notior reliquis Ptolemaeus, miles ſtabuli. ſed quis umquam, quaeſo, *militem ſtabuli* dixit? ſed in illis ſtabulis, id eſt, cauponis, in quibus, per fora venalis circumductus fuit, deverſabantur mangones, fuit quidam Ptolemaeus miles obſcurus, ſed tamen notior reliquis ignobilioribus Eutropii dominis, & ideo illos non nominat. *ſtabula* vero eſſe cauponas ex Petronio cap. VI. & Comm. conſtat. *tabulis* Lovan. a m. p. & ed. Claverii. *Tholomeus* Oxon. Leid. duo, & Lovan. BURM.

63. *Ariſtaeo*] Alii, *Ariſthaeo.* quidam, *Aruthaeo.* nonnulli, *Arantheo.* ceteri, *Arenthaeo.* num eſt legendum *Arinthaeo*, cujus Lib. XXVII. meminit Ammianus? quod de hoc loco dixi, idem de aliis, quibus hujus fit mentio, dictum volo. DELR. Hoc nomen varie legebatur etiam in antiquis codicibus. fuit autem vir togata & armata militia clariſſimus, de quo Ammianus Lib. XXVII. & Graeci Hiſtorici. eſt ſane epiſtola apud Baſilium, ubi ſuam triſtitiam ex Arinthei morte indicat, ſiquidem ab eo non ſolum honore affectus eſt, ſed etiam tota Eccleſia ipſi plurimum debuit: quin imo Armenia omnis periiſſet, ni ejus adventu & occurſu Perſae territi feciſſent fugam. Anno 372. Conſul fuit cum Modeſto. vide Cod. Theod. unde hoc nomen reſtituitur, cum antea *Ariſteo*, *Ariſthaeo*, *Arantheo.* CLAVER. *Arinthaeo* Vaticanus cum aliis nonnullis, quomodo apud Ammianum & in Codice Theodoſiano legitur. Chronicon quoque Alexandrinum Ἀρινθαῖος. Arinthaei alterius ſub Conſtantio armaturarum rectoris Ammianus meminit Lib. XV. & ejusdem forte, qui expeditioni Perſicae interfuerit ſub Juliano, & cum Valente in Orientem miſſus ſit a Valentiniano, magiſter peditum. hunc *lectiſſimum ducem* alicubi vocat. Lucenſis, aliique bonae notae, *Arentheo.* vulgo, *Ariſtaeo.* vide curas ſecundas Barthii. HEINS. *Arithaeo* Parm. Ald. Colin. *Arentheo* Voſſ. Leid. Lov. *Arantheo* marg. Iſingr.

65. *Quae genuit*] Ex MS. primus repoſui, *Quam gemuit.* DELR. Lege cum Gyraldino, Schedis Gudianis & duodecim aliis, *Quam gemuit.* Val. Flacc. I. 173.

Quam referam viſas tua per ſuſpiria gentes.

ſic enim vetuſti codices. quod Carrio non intellexit. *quam* pro quantum. Virg. VI. Aen. 694.

Quam metui, ne quid Libyae tibi regna nocerent!

HEINS. vide ad d. Val. Flacc. locum. & ad Ovid. VIII. Met. 64. & infr. v. 481. ubi etiam *quantum* ſequitur, ut hic. BURM.

66. *Haec erat, heu, Ptolemaee, fides.*] Concinnius primus & tertius Vaticanus cum Oiſeliano: *Haec erat, haec, Ptolemaee, fides.* Statius X. Theb. 807.

Haec erat, haec metuenda manus, ferrumque quod amens
Ipſa dedi.

Naſo XI. Metam. 694.

Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam?

HEINS. Vide ſupra ad Epithal. Honor. 319.

Hoc profuit] *haec profuit* Oxon.

68. *Ducti*] *ductus t. i. p. ſomnus* Oxon.

Praeſepia] Stabula, ni fallor, innuit, de quibus tam

Crudelis? pro fors generis duriffima noftri!
Femina quum fenuit, retinet connubia partu,
Uxorisque decus matris reverentia penfat.
Nos Lucina fugit; nec pignore nitimur ullo.
Cum forma dilapfus amor. defloruit oris
Gratia. qua miferi fcapulas tutabimur arte?
Qua placeam ratione fenex? fic fatus acutum
Adgreditur lenonis opus. nec fegnis ad artem
Mens erat, officiique capax, omnesque pudoris
Hauferat infidias. cuftodia nulla tuendo
Fida toro, nulli poterant excludere vectes.
Ille vel aerata Danaën in turre latentem
Eliceret. fletus domini fingebat amantis:
Indomitasque mora, pretio lenibat avaras,

Laf-

tam crebra mentio apud Arbitrum, unde dicitur quaedam Ambrofio *ftabularia*. Juvenalis, *qui bona donavit praefepibus*. CLAVER.

71. *Noftri*] *matri* Exc. Wolff. a m. prim.

72. *Cum fenuit*] *confenuit* Vicetin. Parm.

74. *Pignore*] Magnum eft foecunditatis privilegium, etiam in deportati liberis. C. Theod. ad Eutropium P. F. P. Tacitus: *firma munimenta, quibus infiftas, numerus liberorum*. Domitianus uxorem dimiferat, dein reduxit *favore pignoris*, & eft qui intercepto communis filii *pignore* ab uxore divorterit. ergo optimum vinculum in conjugiis liberi. Ariftoteles συνδεσμὸν dixit. Juvenal. II. Sat. 138. *partu retinere maritos*. CLAVER.

76. *Scapulas*] Sollicitus eft Eutropius de fcapulis fuis tumore, nefcio quo, incurvatis, quod vitium emendari queat ex fententia Ovidii III. Art. 273.

Conveniunt tenues fcapulis analectidis (feu *ameletides*) *altis*
Anguftum circa fafcia pectus eat.

Humerofo opponitur is, qui demiffis humeris. fed enim hic locus Claudiani forte explicari poteft de eo, qui timet fibi a loris vel fcutica. CLAVER. Ultima explicatio fola vera. metuebat verbera, ut paffim in Comoediis fervi, a quibus tuti erant pueri delicati. Terent. Phorm. I. II. 26. *feni fidelis dum fum, fcapulas perdidi*. vid. infr. vs. 100. *miferis* Exc. Wolf.

77. *Sic fatus acutum*] Albertus Rubenius poft τὸ *acutum* diftinguit. vox enim Eunuchorum acuta, ut & feminarum. infra vs. 340. *vocis acutae Mollities*. ubi vide Barthium. HEINS. *avitum* marg. Ifingr. quod non abfurdum. nam nec *fari acutum* admodum placet; nec lenonium *opus acutum* vocari videtur admodum elegans, ut Barthius hic explicat. fed Eutropii parentes & majores jam lenones fuiffe patet, quia ab ubere ipfo fectus & venditus, deinde in turpes amores venditus fuit. BURM.

79. *Omnesque*] *omnisque* Voff. duo. Lovan. & Exc. Wolff. *pudori* olim Heinfio placebat.

81. *Vectes*] *veftes* Oxon. intelligit fores feris & vectibus munitas. Ovid. II. Amor. XII. 3.

Quam vir, quam cuftos, quam janua firma (quot hoftes!)
Servabant, ne qua poffit ab arte capi.

vectes vero hic funt ligna vel ferrae, quibus muniebant fores, quum aliter & vectibus effringebant fores. vid. Torret. ad Horat. III. od. 26. BURM.

82. *Sub turre latentem*] Primus Vatic. *e turre*. Lucenfis & ceteri fere omnes, *in turre*. pro *Eliceret* videtur fcribendum *Illiceret*, vel *Pelliceret*, fi vulgatam fcripturam amplectimur. HEINS. *inturre* Exc. Wolff.

84. *Indomitasque mora*] *mero* Oxon. a m. s. quia, ut ait Ovidius, *vina parant animos faciuntque caloribus aptos*. fed *mora* praeferendum, & *indomitas* non cum Barthii prima expofitione libidinis effrenae & equinae, fed quae repugnant amori, nec domari facile poffunt. has non vi & impetu, fed mora effe leniendas, & ad libidinem corrumpendas noverat. ut ita de Hannibale Florus II. 6. quem Fabius *fic maceravit, ut qui frangi virtute non poterat, mora comminueretur*. vide IV Conf. Honor. 407. *domare* in re amatoria faepe occurrit, ut apud Horat. I. od. 27. *quae te cumque domat Venus*. fic *amor indomitus* eft effrenis Ovid. II. Faft. 585. ut *irae indomitae* & fimilia, de quibus vide ad Ovid. III. Art. 511. fed *puella indomita* eft, quae nondum jugum recepit, & ut Horat. II. od. 4. *quae nondum fubacta cervice jugum fert*. ut paffim *indomiti* equi dicun-

Lascivasque jocis, non blandior ullus euntis
Ancillae tetigisse latus, leviterque reductis
Vestibus occulto crimen mandasse susurro;
Nec furtis quaesisse locum, nec fraude reperta
Cautior elusi fremitus vitare mariti.
Haud aliter juvenum flammis Ephyreïa Laïs
E gemino dotata mari, quum serta refundit

Cani-

dicuntur. Horat. II. Sat. II. 9. & *feri indomita cervice* I. Epist. III. 34. ferae igitur & indomitae mulieres mora debent leniri & tractabiles fieri. hoc egreglus nequitiae magister Naso docet I. Art. 471. & seqq. tempore & mora ipsam Penelopen posse vinci. *mora* vero hic legendum evincit Scholiastes codicis Vossiani in Bibliotheca Leidensi, qui adscripserat; *Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo.* de quo egimus ad Ovid. IV. ex Ponto X. 5. BURM.

85. *nec blandior*] *non blandior* Oxon.

86. *Ancillae tetigisse latus*] praecipuum lasciviae argumentum latus tangere. de Galataea Sidon. carm. XI. 38.

——— *latus, quod pollice fixo*
Vellis, & occulto spondes connubia tactu.

& nequitiae. Ovid. I. Art. Am. 606.

Insere te turbae, leviterque admotus eunti
Velle latus digitis, & pede tange pedem.

hinc apud eumdem Lib. I. Amor. VIII. 47.

Penelope vires juvenum tentabat in arcu,
Qui latus argueret, corneus arcus erat.

nec plura addo; sunt enim quae sequuntur lenonum verius quam studiosorum. DEMPST. Ultimus hic Ovidii locus nihil ad rem facit. sed recte Barthius explicat. ita in alia re *fodicare latus* Horat. I. Ep. VI. 51. BURM.

Liviterque reductis] *reductae* malebat Heinsius, quod fere eodem redit, sed vulgata maneat. *reductis*, id est a tergo prehensis vestibus, insusurrare crimen. *reducere* est retro trahere. vid. Heins. ad Ovid. VI. Met. 107. ita cape, licet in alia re, Petronii verba illa cap. 100. *tremulis manibus Encolpi laciniam duxi. leniter* Vicetin. BURM.

87. *Mandasse*] *mandare* Oxon. Leid. Lovan. dictum vero ut apud Florum III. I. *primum scelus mandat insidiis.* Lucan. X. 345.

Nec parat occultae caedem committere fraudi.

vide & Gifan. Indic. Lucret. in *mandare.* BURM.

88. *Reperta*] Malebat Heinsius *retecta*. sed ita *furta reperta*, pro deprehensa, ipse Heinsius egregie adstruxit ad Ovid. III. Fast. 846. infra vs. 399. *reperta perfidia* ex MSS. vide ad Bell. Gildon. 264. BURM.

9. *Flammis*] Hae flammae quibusdam hactenus obscurae. supra dixit II. in Rufin. 347. *ardentes gemmas* pro diademate. in Paneg. IV. Honor. 599. *ignes*. haec igitur indicant, Laïda juvenum amantium donis ac muneribus ditatam, seu *flammis*, hoc est gemmis, quae flammae in speciem rutilant. tales praecipue pyropi. unde Ovid. de Solis regia Lib. II. Met. 2. *Clara micante auro, flammasque imitante pyropo. Geminum* vero pelagus Isthmon Corinthiacum designat, ut est in Lib. II. in Rufin. Potest etiam intelligi amor flammeus juvenum, eoque casu versu sequenti *& gemino*, non *Egemino*. CLAVER. *Et gemino*, non *E gemino* scripti plurimi. vulgata tamen suos quoque in codicibus vetustis assertores habet, recte. sec. Vaticanus, *De gemino.* Pomponii excerpta, *In gemino. dotata* etiam pro *ditata* prior Moreti, optime. ut IV. Conf. Hon. 647.

Quamvis tot Divis veniet nurus, omnibus arvis
Et toto dotanda mari.

dotata Lais flammis juvenum e gemino mari, hoc est, non tantum amata a juventute Corinthia, sed ab iis quoque, qui ex insulis utriusque maris Corinthum confluebant. HEINS. jungenda ergo, *flammis dotata juvenum e gemino mari.* recte quidem, sed cur *dotata* praeferri debeat non video, cum *ditata* optimum sensum habeat. *dotata* rectius virgini pudicae conveniret, ut IV. Conf. Honor. 647. *& toto dotanda mari.* unde etiam olim Heinsius adscripserat, *Et gemino dotata mari.* & ita Exc. Wolff. sed in priore loco alius sensus est, nec mari dotata fuit Lais, sed ditata spoliis juventutis ex utroque mari ad eam adfluentibus. eadem varietas infra de Laude Serenae 43. *Libycis dotata tropaeis*, ubi cod. Voss. *ditata.* vide & ad II. de Rapt. 293. ego vero hic *ditata* praefero. ut Ovid. II. Art. Am. 261.

Nec dominam jubeo pretioso munere dites.

ubi vide quae adnotavimus. de Laidis vero avaritia & inmani pretio, quod pro nocte paciscebatur, omnia nota. Claverii somnia de gemmis, recte refutavit Barthius. BURM.

91. *Refundit*] Alter Leid. & Moreti, *refutat. refutare* pro recusare, non novum. Ovid. II. Art. Am. 655.

Ferre novae nares taurorum terga refutant.

sic

Canities, jam turba procax, noctisque recedit
Ambitus, & raro pulsatur janua tactu;
Seque reformidat speculo damnare senectus.
Stat tamen, atque alias succingit lena ministras,
Dilectumque semel, quamvis longaeva, lupanar
Circuit: & retinent mores, quod perdidit aetas.
Hinc honor Eutropio, quumque omnibus unica virtus
Esset in eunuchis, thalamos servare pudicos,
Solus adulteriis crevit. nec verbera tergo
Cessavere tamen, quoties decepta libido
Irati caluisset heri. frustraque rogantem,

Jactan-

sic vetus liber. Glossae Stephani, *Refutari*, ἀντιλέγχεσθαι, ἀποδοκιμάζεσθαι, ἐκβάλλεσθαι. Livinejo tamen *refugit* legendum videbatur. mihi vulgata lectio placet. Statius II. Theb. 220. *& te per colla refusis Intactam, Cremaee, comis.* Ausonius Epist. v.

Caesariem rutilam per candida colla refundes.

Heins. Sed in illis locis *refundere* est spargere, quod huic loco non convenit. quare *refundere* hic est abjicere explicandum. ut Ovid. XI. Met. 488. *aequorque refundit in aequor. refutat* posset ferri, eodem fere sensu, pro non admittit, projicit. vide ad Val. Flacc. VI. 123. *notosque refutat arcus.* ubi alii codices, *refugit.* ut hic Livinejus. Prudent. Hamart. 695.

Nec tamen est virtus, nisi deteriora refutans
Emicet, & meliore viam petat indole rectam.

Idem in Dypticho II. *Accipiens viva & terrena refutans.* vide Lindenbr. ad Amm. Marcell. XVII. 5. & Steph. Steph. ad Saxon. Gramm. Lib. II. pag. 69. *dum serta refundit Canities. dum turba* est in multis scriptis & edit. Raphel. sed *jam turba* omnes fere scripti & editi. intelligit vero amatores jam insolentes & insultantes, ut apud anum, cum apud puellas juniores sint modesti & supplices. Burm.

93. *Tactu*] *ductu* Schedae Gudianae. Heins. sed *tactibus* etiam exhibent quidam codices in Horatiano loco Lib. I. od. 25. quem sibi proposuit imitandum noster. vide ibi Cl. Bentlejum. *jactu* hic habebat Vossianus. Burm.

94. *Damnante senectus*] *Damnare* scripti meliores. quod & Barthius in Adversariis vidit. idem tamen frustra est, cum Zinzerlingo obluctatur paulo post pro *retinet mores quos perdidit aetas*, *retinent & quod* scribenti. nititur enim ista emendatio optimorum codicum auctoritate, quam & admittendam sensus postulat. Idque curis posterioribus vidit ipse quoque Barthius. & sunt egregie illustrata a Zinzerlingo Promulsidis Criticae cap. VI. pro, *Dilectumque diu* Isingr. prim. & tert. Vatic. Oisel. Florent. S. Marci, & Mazarin. *semel.* Heins. debuisset dicere, inspicere se reformidat; sed quia anus conscia deformitatis reformidat speculo uti, eleganter & acute dicit *damnare*, id est, quasi damnata esset speculo, ad quod invita accedit. ita *damnari tenebris* Cons. Olybr. Ovid. II. Art. 387.

Nec mea vos uni damnat censura puellae.

& quae obvia talia sunt. si *damnante* legas, sensus erit, senectutem, id est anum, utentem speculo, se, id est suam formam agnoscere & deformitatem reformidare, etiam non malo sensu. Horat. IV. Od. X. 6. *Dices, heu quoties te in speculo videris alterum* &c. Ovid. III. Trist. VII. 37.

Cumque aliquis dicet, fuit haec formosa; dolebis:
Et speculum mendax esse querere tuum. Burm.

95. *Atque alias*] Vetus liber, *ante alias.* Vicetin. & Basileens. *utque.* Delr. In Vicetina editione est *atque. discingit* Excerpt. Wolff.

Lena] *lene* edit. Delrii. credo operarum vitio. *succingit* est quasi in suum locum instruit & format in artes meretricias. sic *avidae succincta rapinae* est parata, armata, apud Ovid. I. Trist. El. XI. 31. Burm.

99. *Esset in eunuchis*] Puto, *Haec sit*, vel *Extet.* Heins.

Thalamos servare pudicos] Alludit ad nomen. nam eunuchus ἀπὸ τοῦ εὐνὴν ἔχειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι, a cura cubilium & Gynaeceorum. aut ἐν νῷ ἔχειν, quod bonam habeat mentem, nempe Veneris expers, & ob id idoneus castitatis, pudorisque custos. Ovid. II. Amor. El. 2. quare pretiosior castratione puer dicitur fieri Ulp. L. si servus ff. ad L. Aquil. sed cum evirati minus fideles viderentur, foeminas etiam castrari placuit. cujus sceleris auctor Andramytes Lydorum Rex, Xanthus apud Athenaeum Lib. XII. Deipnos. cap. 12. Dempst. pro *pudicos*, *pudoris* Oxon.

102. *Frustraque rogantem*] *negantem* prior. Moreti, hoc est recusantem. Heins.

Mm 3 106.

Jactantemque suos tot jam per lustra labores,
Dotalem genero nutritorique puellae
Tradidit. Eous rector Consulque futurus
Pectebat dominae crines, & saepe lavanti
Nudus in argento lympham gestabat alumnae.
Et quum se rapido fessam projecerat aestu,
Patricius roseis pavonum ventilat alis.
Jamque aevo laxata cutis, sulcisque genarum

Cor-

106. *Pectebat dominae crines*] Pectebant dominarum capillos ancillae, sed non uno modo; nam hae pectebant, illae digerebant; quaedam ornabant; aliae acu, seu discerniculo discriminabant. nota sunt haec. vide Plaut. in Poenulo sc nepotis. Ovid. I. Amor. XI. Lib. II. Eleg. VII. & nequitiae Lib. I. *Hanc matutinos pectens ancilla capillos*. nostrum Epithal. Pallad. & Seren. *legemque capillo Reddit*. sed omnium ambitiosissime idem officium ancillarum in Epith. Honorii Aug. & Mariae depingit. Et quia huc provecti sumus, nota, ditiorum capillamenta auro ornari sueta: noster de IV. Conf. Hon. *Substringitque comam gemmis*. Ovid. Epist. XXI. 89.

Ipsa dedit digitis gemmas & crinibus aurum.

& Epist. XV. 75. *nullum est in crinibus aurum*. III. Amor. El. XII.

Virginei crines auro gemmaque premuntur.

Valer. Flacc. II. *tereti crinem subnectitur auro*. Interdum odores admiscebant. Propert. Lib. I. El. II. princ. aut pauperes & plebeji ordinis puellae vesica crines involvebant. vide Martial. Lib. VIII. Epigr. 33. de forma struendae comae, coloribusque diversis alibi. DEMPSTER.

Et saepe lavanti] Quam partem laverit alumna satis conjicio; puto enim non solum post opus, sed & ab urina aquam sumi, ut ait Martialis Lib. II. 50.

Qua tibi parte opus est, Lesbia, sumis aquam.

deinde Lib. III. 82. *digiti crepantis signa novit Eunuchus, Et delicatae suscitator urinae*. CLAVER.

107. *Nudus in argento*] Argentum est vas, quo in balneis matronae utebantur. Phaedrus Lib. IV. *mundum muliebrem*, ait, *exposuit & lavationem argenteam* adi Lampr. in Commodo. scio non semper argentea fuisse vasa, sed ex concha. Vetus interpres Juvenal. ad Sat. III. Plaut. Rudente, *cave tu harum conchas spernas*. & puellis gratae erant conchae. Ovid. X. Met. fab. 8. Paulus Ict. in L. 3. Sent. Tit. 7. *mundo muliebri legato ea cedunt, per quae mundior lautiorque foemina efficitur, ut speculum & conchae*. noster Epigr. de Concha. atque haec de privato apparatu. erant etiam in thermis publica lavacra argentea. Stat. I. Silv. V. *argento felix propellitur unda, Argentoque cadit*. qui ministrabant lavantibus foeminis, *Aquarioli* dicti. Tertull. Apolog. cap. XLIII. *Lenones, productores, aquarioli*. Fest. Lib. I. *Aquarioli mulierum impudicarum sordidi asseclae*. Plautus in Poenulo Act. I. sc. II. vs. 58. *Servolorum sordidulorum scorta diobolaria*. Juvenal. Sat. VI. *veniet conductus aquarius*. atque hinc credibile est nomen Gallicum *maquereau* derivatum. Turneb. Lib. XIV. Advers. cap. 12. DEMPST. vid. ad Ovid. III. Art. Am. 95. & Petron. XXVI. & XCIV.

109. *Patricius*] Dignitatem ejusmodi primus excogitavit Constantinus, sanxit, ut esset supra Praefectos Praetorio, ait Zosimus. Aliud est *patricius sanguis* apud Persium, & alios antiquiores. Clodoveus & Carolus Magnus fuere Patricii. CLAVER.

Pavonum ventilat alis] *Pavonem* quatuor libri. bene. malim tamen, *roseas pavonum alas*. sic *ventilare faces* Ovid. II. Amor. I. 8. *ventilare aurum aestivum* Juven. I. Sat. 28. & similia. de *passis uvis*, quod sequitur, ex Priapeis hausit, *Uvis aridior puella passis*. Lucilius apud Nonium. *rugosi passique senes*. HEINS. *ventilet* Voss. *pavonem* Lovan. a m. pr. de verbo *ventilare* vid. Sanctii Minerv. III. cap. 3. & notas Perizon. pag. 393. si *alis* legas, absolute ponitur, ut apud Sueton. Aug. 82. *ventilante aliquo*. BURM.

110. *Lassata cutis, sulcisque genarum Corruerat &c.*] Sic habet quidam vetus liber, & omnes fere excusi. est tamen qui habeat *laxata*, quod Latinum esse non abnuerim, nam Juvenalis Sat. VI. 144. *Tres subeant rugae, vel se cutis arida laxet*, sed hic minus quadrat; nam *lassata* majori contemtu & odio protulit. dein subdit *Corruerat*, quod est pecudi quam homini magis proprium, & hic poëta Eutropium servilis conditionis hominem acerbiore stilo persequitur; pecudibus enim servi quasi annumerati. unde illud Juven. Sat. IX. 103. *servi ut taceant jumenta loquentur*. hanc vero lectionem insuper tueri juvat ex Virgilio III. Georg. 53. *Et crurum tenus a mento palearia pendent*. quod de se non erubuit dicere B. Hieronymus, isque pulchre ac figurate, ut solet. *Corruerat* vero non adeo nude accipi debet; hic enim defluere aut delabi significat. sic supra vs. 39. *in rugas defluxit aniles*. sic apud Virgil. II. Aeneid. 250. *ruit Oceano nox*. ac III.

Corruerat passa facies rugosior uva.
Flava minus presso finduntur vomere rura:
Nec vento sic vela tremunt. miserabile turpes
Exedere caput tineae; deserta patebant
Intervalla comae: qualis sitientibus arvis
Arida jejunae seges interlucet aristae:
Vel qualis gelidis pluma labente pruinis
Arboris inmoritur trunco brumalis hirundo.

Sci-

III. Georg. 311. *ruit imbriferum ver.* CLAVER. *Arucrat* doctissimo Pricaeo ad Apuleji Apologiam videtur scribendum, quomodo Guntherus Ligurino Lib. VIII.

——— miserandos possidet artus
Foeda situ macies: deformia turpis & aeger
Inficit ora color: pressis cutis arida membris
Insidet.

Ego vulgatam tueor. sic *lapsae genae* apud Senecam Hippolyto vs. 364. noster bello Gildonico v. 22. *Interius fugere genae.* si quid mutandum tamen sit, vix dubitem a manu Claudiani esse:

Marcuerat passa facies rugosior uva.

ut hinc jam intelligamus, quid per *uvas marcentes* intelligat Martialis Lib. V. Ep. 110.

Marcentes tibi porrigentur uvae.

nam aut passas innuit, aut certe rugosas & flaccidas, hoc est ollares, & quales in hibernum tempus servabantur. licet in alia omnia eant Calderinus & Raderus. apud Statium Saturnalibus Domitiani spectaculis, Lib. I. Silv. VI. 33. *Illi marcida vina larguintur.* hoc est vina vetula & vetusta. aliter interpretes. Gevartius dicta putat *vina marcida*, quod potantes marcidos, languidosque reddat. male. *promere languidiora vina* apud Horatium, hoc est, antiqua vina. & Statium Hercule Epitrapezio Lib. IV. Silv. VI. 56. *tenet haec marcentia Bacchi pocula.* nam quod Bacchus ipse marcidus Statio dictus Lib. IV. Theb. & Senecae in Medea, refer ad marcorem ebriosis additum. *marcentes potores*, *marcentes coronae* Epith. Pallad. 96. *in rugas marcescere* dixit Plin. Lib. XV. cap. 14. de pomis. quomodo & castigandum in Orientii Commonitorio:

Pendula quae marcent rugis deformibus ora,
Protulerant quantum conspicienda decus.

cum *moerent* illic nunc circumferatur, & in pentametro *vanum decus*, minus bene. Naso de liliis Lib. X. Met. 129.

Marcida demittant subito caput illa gravatum,
Nec se sustineant, spectentque cacumine terras.

diffluere in rugas jam ante noster dixerat de eodem vs. 39. *postquam deforme cadaver Mansit, & in rugas totus defluxit aniles.* HEINS. *laxata* moveri non debet. ita Ovid. III. Art. Am. 73.

Quam cito me miserum laxantur corpora rugis.

ita *laxae genae* infra v. 258. Stat. IV. Theb. 70. ex MS. *laxa cervice.* illud *Marcuerat* vix placet, forte una litera mutata scripserat *Horruerat*, ut mox vs. 122. *horror. horrida* enim omnia aspera & inaequalia, qualis facies sulcata rugis. *Corruerat* etiam non male tuetur Barthius. *Aruerant* ex illis Priap. *Uvis aridior puella passis*, defendi posset, nisi hinc adripuerit Pricaeus. BURM.

113. *Turpes*] *tristes* Oxon. pro var. lect.

114. *Desecta*] MS. & Vicetin. *deserta.* DELR. *deserta* omnes Heinsii codices & Vicet. *desecta* Livinejus.

116. *Seges*] *seges & arista* idem mihi notare videtur, ideoque arista non interlucet aristae. legendum puto,

Arida jejunae gleba interlucet aristae.

in capite ejus esse intervalla deserta, id est, sine comis calva, ut in agro consito, ubi siccitate emortuae multae aristae, ita ut gleba interluceat. *gleba* locus glaber & calvus, ut *area* apud Petron. CIX. ubi quidam legunt, *Areaque attritis aret adusta pilis.* vide hic Barth. BURM.

117. *Pluma labente*] *pluvia* Jun. Oxon. Leid. a m. pr. & Excerpt. Wolff. a m. s. sed ita & Silius IV. 112.

Incertamque fugae, pluma labente, columbam.

& XIV. 598.

——— mox nubibus atris
Fluxit deficiens, penna labente, volucris. BURM.

118. *Brumalis hirundo*] Bruma (ut mihi aliquantisper indulgeam) dici videtur quasi *prima.* Ovid. I. Fast. 163. *Bruma novi prima est, veterisque novissima solis*, vel quasi *brevissima*, brevissimis diebus. vide Plin. Hist. sed quando dicitur *hirundo brumalis*? cum scilicet intempestive advenit in has regiones. Ovid. II. Fast. 855.

Saepe tamen Progne, nimium properasse quereris
Virque tuo Tereus frigore laetus erit.

sed quia Eutropium scabies mala occupaverat, hunc forte

Scilicet ut trabeis injuria crefceret olim,
Has in fronte notas, hoc dedecus addidit oris
Luxuriae Fortuna fuae. quum pallida nudis
Offibus horrorem dominis praeberet imago,
Decolor & macies occurfu laederet omnes,
Aut pueris latura metus, aut taedia menfis,
Aut crimen famulis, aut procedentibus omen:
Et nihil exhaufto caperent in ftipite lucri:
(Sternere quippe toros, vel caedere ligna culinae,
Membra negant: aurum, veftes, arcana tueri
Mens infida vetat. quis enim committere vellet
Lenoni thalamum?) tandem ceu funus acerbum,
Infauftamque fuis trufere penatibus umbram.
Contemtu jam liber erat. fic paftor obefum
Lacte canem ferroque ligat, pafcitque revinctum,
Dum validus fervare gregem, vigilique rapaces

La-

forte refpicit morbus, qui χελιδὼν vel impetigo. verius tamen & aptius, quod Plinius tradit, hirundines quasdam hibernis menfibus fequi montium receffus, ita ut inveniantur jam nudae ac deplumes. funt & hirundines brumales, quae fola carne vefcantur. CLAVER. *arundo* Jun. Oxon. duo. *barundo* Leid.

119. *Crefceret*] *conderet* Oxon.

121. *Pallida*] *pallia* Jun.

122. *dominis*] *domini* Voff.

123. *Decolor*] *Difcolor* Jun. *decurfu* Leid. Lovan. Voff. Exc. Wolf. & pro varia lectione Oxon.

124. *Pueris latura metus*] Lib. II. de Ira cap. XI. *An timetur a pluribus, ficut deformis perfona ab infantibus?* inquit Seneca. & lib. in fapientem non cadit injuria, cap. IV. *more puerorum, quibus metus incutit umbra, & perfonarum deformitas & depravata facies.* hujusmodi larvam uno nomine apto Gloffographus μορμολυκεῖον appellat. DEMPST.

125. *Crimen famulis*] Non fatis intelligo, & turpe quid fubeffe fufpicor. an quia fpernentes talem confervum & frementes a domino caftigabantur, ut infra vs. 150? fed ibi de potentia, quam in aula confecutus eft, agit, hic de privatis domibus, ubi nullo pretio habebatur. BURM.

Procedentibus omen] Ita omnino Lucianus ait, Bagoam Eunuchum quoddam inaufpicatum & occurfu infauftum fuiffe fpectaculum. Et hoc femel expertus fum, ac mihi nefcio quid finiftri derepente evenit. abfit verbis fuperftitio. CLAVER. Vetus opinio etiam doctis, non tantum vulgo approbata, occurfu Aethiopis, vel alterius deformis iter inceptum reddi infauftum. contra quod differit Brodaeus Lib. IV. Mifcell. cap. I. ex Appiano, & Luciano, quorum verba inde pete. DEMPST.

126. *Stipite*] Vetus meus codex, *cefpite*, id eft *ftipite*, unde gloffema quod fit patet. Vicetin. etiam *cefpite* agnofcit. DELR. Scripti multi *in cefpite.* lego *e ftipite.* mox, *mifere penatibus* Schedae Gudianae. HEINS. Mutavit praepofitionem, credo, Heinfius ex communi loquendi ratione, qua dicimus fructum, lucrum capere *ex re* aliqua. fed tamen & *in* occurri. H. Stephan. Lib. II. Schedias. 24. invehitur in Ciceronianos quosdam, qui captant & confectantur loquendi genera non folum rara, fed etiam fufpecta, & inter ea refert illud Ciceronis I. Fam. 6. *me in fummo dolore, quem in tuis rebus capio, maxime fcilicet confolatur fpes.* ubi alios codices habere *ex tuis rebus* notat. fed vindicavimus jam ad Ovid. I. Art. 736. *qui nihil* Junian. *in cefpite* Excerpt. Wolf BURM.

127. *Vel caedere*] *bn caedere* Jun. unde Heinfius *bene caedere.* etiam *cubili* Jun.

128. *Arcana*] Quaenam illa fint, tacent interpretes. Regius reddit *fecreta*, fed ita folet unum mutare alio vocabulo. Credo fcripfiffe *arcamque*, in qua pecunia praefens, obvio fignificatu. hinc *arcarii* fervi. vide infra vs. 194. & 421.

129. *Vetat*] Vetus codex, *negat.* & paulo poft, *mifere*, pro *trufere*, & *dejecit fordidus* pro *demifit fordidus.* DELR. *negat* etiam Voff. Oxon. & Pulm. *invita* marg. Ifingr.

131. *Trufere*] *mifere* Oxon. duo Leid. Voff. Exc. Wolf. *jam fauftamque* Jun.

133. *Ligat*] *libat* vitiofe ed. Parm.

134. *Validus*] *validum* Exc. Wolf.

136.

Latratu terrere lupos; quum tardior idem
Jam scabie laceras dejecit sordidus aures,
Solvit, & exuto lucratur vincula collo.
Est, ubi despectus nimius juvat. undique pulso
Per cunctas licuit fraudes inpune vagari,
Et fatis aperire viam. pro! quisquis Olympi
Summa tenes, tantone libet mortalia risu
Vertere? qui servi non est admissus in usum,
Suscipitur regnis: & quem privata ministrum
Dedignata domus, moderantem sustinet aula.
Ut primum vetulam traxere palatia vulpem,

Quis

136. *Demisit aures*] Sic vetus liber & Gryphius, alias, *dejecit*, non adeo male. sed Horatius, Lib. I. Sat. 9. 20. *Demitto auriculas, ut iniquae mentis asellus.* CLAVER. Manu exarati maxima ex parte, *dejecit sordidus.* probe, quamvis vulgatum ex Horatio tueatur Claverius. poterat & ex Marone, qui *demissas aures* in Georgicis III. 499. dat equo aegrotanti. & leoni Stat. XI. 745. verum Bello Getic. 375. *Frons dejecta malis.* & VI. Conf. Hon. Aug. 179. *prospectat euntes Dejecta cervice Getas.* Virgil. III. Aeneid. 320.

Dejecit vultum, & demissa voce locuta est.

Lib VI. 863.

Sed frons laeta parum & dejecto lumina vultu.

atque ita frequenter Naso. apud Apulejum in Apologia: *feris & pecudibus os humile & ad pedes dejectum.* apud eumdem Lib. III. Met. *Et quamquam capite ad terram imo ad ipsos Inferos jam dejecto incedebam.* & postea: *dejecto & quassanti capite in stabulum concedo.* mox, quod praecipue ad rem facit, de equo & asino: *Ut me praesepio videre proximantem, dejectis auribus jam furentes, infestis calcibus insequuntur.* hoc *remulsis auribus* idem Lib. VII. dixit, loco prorsus simili: *alius hinnitu maligno comminatus, remulsis auribus dentiumque candentium renudatis hastis totum me commorsicat.* sic scripti omnes & primae editiones constanter, non *remissis auribus.* optime. Lactantius: *& tamen videmus in aliis animantibus quaedam signa laetitiae, cum ad lusum gestiunt, aures demulcent, rictum contrahunt, frontem serenant.* ubi etiam *remulcent* censeo legendum esse. Cassiodorus Variar. Lib. VII. cap. 15. de equis, *crispatis naribus, ac rotundis & constrictis membris, auribusque remulsis.* Virgilius de lupo XI. 812. *caudamque remulcens Subjecit pavitantem utero.* HEINS. Parum interest an *dejecit* an *demisit* legas. sed quia *demittere* magis notum, hoc a Glossatore est.

138. *Est ubi*] Heinsius olim ex Juniano malebat, *Est ut despectus nimius juvet.* ut apud Horat. III. Od. I. *Est ut vir viro latius ordinet Arbusta sulcis.* sed & *Est ubi* elegans. Stat. X. Theb. 488. *Est ubi dat vires nimius timor.* vide ad Petron. CXXVI. BURM.

139. *Per cunctas licuit*] *Per cunctasque licet* Leid. a m. prim.

140. *Et fatis*] *fastis* manus docta in ora ed. Vicetinae. & mox, *tanto licuit* Oxon.

141. *Mortalia risu Vertere*] *Volvere* Tholos. dictum supra vs. 23. sed quid est *risu vertere?* si sic locutus est Claudianus noster, parum profecto proprie locutus est. Scribo: *tantone libet mortalia nisu Vertere?* quomodo Caesar apud Lucan. V. 654.

——— tantusne evertere, dixit,
Me Superis labor est?

idque primus Vaticanus & secundus confirmant. Idem primus cum tertio, *tanto libuit.* etiam Oiselianus. iidem paulo ante *fastis aperire viam*, non *fatis*. HEINS. Ego non facile *risu* mutarem. notat enim *saevitiam* jocandi, ut supra vs. 25. vocat. & ita Juvenal. III. Sat. 40. *quoties voluit Fortuna jocari. vertere* vero est mutare, & vicissitudinem rerum humanarum notat. ut supra 34. *quanta vocabula vertit.* sic Horat. I. Od. 35. *funeribus triumphos vertit Fortuna.* BURM.

142. *In usum*] *ad usum* Jun. Oxon. duo. vide ad Ovid. V. Met. III.

144. *Moderantem*] Antea *rectorem* dixit, id est Praefectum Praetorio. quod fastigium qui erat adeptus, tantum non erat imperator. apud Graecos enim Ἐπαρχικὰ erant libri, continentes edicta Praef. Praet. quae vim legis habuere, erantque quasi Βασιλικά, quia, ut ait Sardianus, dignitas illa erat Βασιλεία, cui nihil praeter purpuram defuit. CLAVER. *moderatum* Jun.

145. *Texere palatia vulpem*] *traxere* Lucens. & duodecim alii. notum illud, *trahit sua quemque voluptas.* noster de sene Veronensi Epig. II. 5.

Illum non vano traxit fortuna tumultu.

& Epigr. XXIV. 7.

Nulla meos traxit petulans audacia sensus.

Adean-

Quis non ingemuit? quis non inrepere sacris
Obsequiis doluit toties venale cadaver?
Ipsi quin etiam tali consorte fremebant
Regales famuli, quibus est inlustrior ordo
Servitii, sociumque sibi sprevere superbi.
Cernite, quem Latiis poscant adnectere fastis:
Cujus & eunuchos puduit. sed vilior ante
Obscurae latuit pars ignotissima turbae,
Donec Abundantî furiis (qui rebus Eois
Exitium, primoque sibi produxit) ab imis
Evectus thalamis summos invasit honores.

Quam

Adeantur tamen annotata Lib. I. in Rufin. 205. Heins. eadem varietas in Lib. III. de Laud. Stilich. 173.

Insula Paeonium texit Tiberina draconem:

ubi in duobus Vossianis *traxit*. sed ibi nihil mutari volebat Heinsius, sed adscripserat Valer. Flacc. II. 380. *me tecum solus in aequor Rerum traxit amor.* & Sil. VI. 332. *traxitque virum fax mentis honestae Gloria.* Val. Flacc. V. 541. *Jamque virum trahit ipse chalybs.* Burm.

146. *Quis non*] *Quos non* Jun.

150. *Servitii sociumque diu*] *Servitiis* Oxonius. pro servis. sic supra 43. *vetustum Servitium semperque novum* Eutropius vocatur. pro *diu* prima editio & octo scripti, *sibi*. placet. quomodo & primus Vaticanus pro diversa lectione. Heins. Sic *socius toro* Ovid. XIV. Met. 678. Aurel. Vict. de Vir. Ill. XLII. *socius & miles in castris patri fuit.* noster in Bell. Get 339. *ambo Boreae Martique sodales.* ut Heinsius pro *Martis* reposuit ex scriptis. ita *comes fratri* Virgil. XII. 881. & apud Martial. II. 18.

Sum comes ipse tuus, tumidoque anteambulo Regi.

reperi in duobus Vossianis codicibus. vide & infra Epist. I. 52. ita *rector juventæ* Tacit. I. Ann. 24. apud Junium etiam Lib. XVIII. 4. *sacris Herculis, cui sacerdos Acerbas fuerat, repetitis.* MSS. exhibent pro *cujus.* ita *pellex, adulter alicui.* vid. ad Ovid. X. 347. Virg. V. 712. & saepius alibi, ubi dativus hic expulsus fuit. Burm.

151. *Poscant*] *certent* Moreti liber, quod verbum saepe extrusum a similibus *tentare, pugnare.* vid. ad II. de Rapt. 196. & Ovid. I. Met. 684. Noster Praefat. Epith. Honor. 4. *quem rebus Eois* Scaliger corrigebat. Heinsius illa (*qui rebus Eois Exitium primoque sibi produxit*) in parenthesi ponebat. quod admisi. Burm.

154. *Abundanti*] in MS. *Habundanti*. ut videtur is, qui Eutropium, tanquam ex vepreculis extractam nitedulam, ad Consulatum evexit, fuisse *Fl. Habundantius*, anni MCXIV. cum Imp. Theodosio Consul. Delr. *Habundanti* optime in veteri codice. alias *abundanti*. sed est nomen proprium viri magni, qui anno 393. fuit Consul cum Theodosio, idemque Comes & Magister utriusque militiae. in C. Theod. deest aspiratio, sed non ideo rejicimus. Is promoverat Eutropium, futuri incautus, magno suo malo atque ingratiis; nam contigit paulo post, ut dignitatibus spoliatus aula ejiceretur, Arcadii edicto, id agente Eutropio: legimus vero apud D. Hieronymum, Pityunte exulasse in summa rerum inopia; Sidone autem urbe Phoeniciae obiit, Zosimo auctore. Claver. *Abundacii* Leid. *Habundatii* alter. *Abbundati* Lovan. *abuclanti* Parm. Livinejus legit *ab undanti.* ut apud Virgil. II. Georg. 437.

Et juvat undantem buxo spectare Cytorum.

inepte Burm.

155. *Exitium*] *Excivit* Jun. *primum* alter. *primumque* Ald. Isingr. Pulm. *perduxit* edd. Vicet. & Parm.

156. *Evectus thalamis*] *Stabulis* Medic. Masarin. Palat. sec. Vatic. & Ambros. *Ejectus thalamis.* Excerpt. Putean. *Ejectus stabulis.* fortasse rursus legendum *tabulis*, ut tabulae serviles fastis opponantur, quos per summum honorem intelligit. *tabulae honorum cunctorum* Epith. Pallad. & Celerinae vs. 85. Vulgata tamen lectio non est sollicitanda temere. Praefectus enim Gynaecii Augusti fuit Eutropius. Lib. II. 553.

Hic primum thalami claustris delicta tegebat,
Clam timideque jubens.

supra v. 129.

——— *quis enim committere vellet*
Lenoni thalamum?

Ejectus, quomodo paulo ante,

——— *undique pulso*
Per cunctas licuit fraudes inpune vagari. Heins.

Honores] Revera ἀπὸ θυνοτηκοποιίας, ut ait Synesius, ἐπὶ τὴν ἡγεμονικὴν ἀπήνην ἀλλόμενος. Delr.

157.

Quam bene diſpoſitum terris, ut dignus iniqui
Fructus conſilii primis auctoribus inſtet!
Sic multos fluvio vates arente per annos,
Hoſpite qui caeſo monuit placare Tonantem,
Inventas primus Buſiridis inbuit aras,
Et cecidit ſaevi, quod dixerat, hoſtia ſacri.
Sic opifex tauri, tormentorumque repertor,
Qui funeſta novo fabricaverat aera dolori,
Primus inexpertum, Siculo cogente tyranno,
Senſit opus, docuitque ſuum mugire juvencum.
Nullius Eutropius, quam qui ſe protulit, ante
Ereptas poſſedit opes, nullumque priorem
Perculit exſilio: ſolumque hoc rite peregit,
Auctorem damnare ſuum. poſtquam oblitus aevo

Se-

157. *Diſpoſitum*] *diſpoſitum eſt* Jun. *iniquis* etiam alter Jun. mox, *auctoribus obſtet* Leid.

159. *Vates*] Traſeas. Ovid. III. de Art. DELR.

160. *Monuit*] *movit* Jun.

161. *Inventas primus*] Non *primum* ſcripti. & paulo ante *primoque ſibi*, non *primumque*. Ovid. I. Art. 651.

Illi Buſiris, fies Jovis hoſtia primus.

ſequenti verſu, *quod dixerat*, pro *qui* membranae meliores legendum ſuadent. recte. ut Barthius etiam poſterioribus curis monuit. *dicere* proprie vatum. hinc *fatidici*, μοιρολόγοι. Ovidius in Ibin 247.

Et ne nulla ſuo praeſagia diceret ore.

Met. XV. 647.

Oravere Deum, qui praeſens funera gentis
Finiat Auſoniae, certas ita dicere ſortes.

quam veram illic lectionem praeſtamus. hinc & *indicere* & *edicere* ſacrum. Adeantur quae notamus ad Naſonem Ep. V. 33. illo loco, qui vulgo mendoſus legebatur,

Illa dies fatum miſerae mihi dixit.

Virgil. VI. 160.

Multa inter ſeſe vario ſermone ſerebant,
Quem ſocium exanimum vates, quod corpus humandum
Diceret.

HEINS. *primus* Exc. Wolff. *quo dixerat* Parm. Junt. Ald. Iſingr. Colin. Gryph. in notis Boëſſii ad Ovid. Ibin v. 399. legitur, *qua dixerat*. ſed non video elegantiam multam in *dicere ſacrum*. nec exempla adducta hoc docent; ibi enim praedicere notat. aliud eſt *dicere diem*, *locum* &c. pro ſtatuere, de quo Gronov. ad Liv. XXV. 16. & XXXV. 3. ſed *dicere ſacrum* nondum eo ſenſu legi. forte ſcripſerit, *quod ſtruxerat*. ſcilicet aliis. de quo verbo vide ad Val. Flacc. III. 586. ubi idem eſſe docuimus quod parare. & ut apud Virg. II. Aen. 132. *mihi ſacra parari*. vid. ſupra ad vs. 22. *duxerat* primum erat factum, quod verbum cum *ſtruere* ſaepe confuderunt librarii. vide ad Ovid. III. Met. 160. & Val. Flacc. I. 429. *obvia ſacri* etiam Jun a m. prim. BURM.

163. *Opifex tauri*] Perillus. DELR.

167. *Qui ſe protulit*] Vetus liber, *quam qui ſibi protulit*. quid ſi, *quam qui ſibi profuit*. DELR. Lucenſ. *praetulit*. Delrius, *ſibi profuit*. fruſtra. ſola diſtinctione locus juvandus. *proferre*, promovere, evehere. *ſibi protulit* ſchedae Gudianae. HEINS. Recte Heinſius. ita *producere* modo dixerat v. 155. vid. ad I. in Rufin. 114. *pertulit* Leid.

Ante] Vetus liber, *arte*, hoc eſt, perite. DELR.

168. *Direptas*] Miror toleraſſe hoc verbum viros doctos. ſic enim *direptae* fuiſſent Abundantii opes, diſtractae & variis praedae ceſſiſſent; ea enim vis τῦ *diripere*, cum plures, ut in tumultibus ſolet, rapere & ferre omnia ſtudent. ut ita Ovid. III. Triſt. El. 10. 58. *Incuſtoditae diripiuntur opes*. quod *dilaniare* dicit I. Epiſt. 90. ſed cum Oxonienſis clare habeat *Ereptas*, auſus fui id reducere, licet animus etiam in *dereptas* inclinaret. Ovid. IV. ex Pont. VII. 26. *ereptas victor habebat opes*. qui alio modo dixit Lib. IV. Ep. 4. 46.

Nec mihi detractas poſſidet alter opes. BURM.

169. *Perculit*] *Pertulit* Vicetin. ſed *percellere* proprium in hac re verbum. vid. ad Suet. Tiber. cap. LV, BURM.

170. *Auctorem damnare ſuum*] Cave *fautorem* legas. Ammianus Lib. XXI. *Auctori tuo reverentiam rogamus*. ſic & Vellejus Paterculus Lib. I. cap. 13. *omnis doctrinae & auctorem & admiratorem* Scipionem dixit. qui locus minime ſollicitandus. ipſum fuiſſe

vult

Semivir excelſam rerum ſublatus in arcem,
Quod nec vota pati, nec fingere ſomnia poſſent,
Vidit ſub pedibus leges, ſubjectaque colla
Nobilium, tantumque ſibi permittere fata,
Qui nihil optaſſet plus libertate mereri,
Jam jam diſſimulat dominos, alteque tumeſcunt
Serviles animi: procerum ſqualore repletur
Carcer, & exſulibus Meroë campique gemiſcunt
Aethiopum; poenis hominum plaga perſonat ardens:
Marmaricus claris violatur caedibus Hammon.
Aſperius nihil eſt humili, quum ſurgit in altum:

Cun-

vult doctiſſimum. plura hoc loco Barthius. Heins. vide iv. Conſ. Honor. 579. *Actorem* Leid.

171. *Semivir ſublatus in arcem*] Alludit ad illud Clearchi apud Athenaeum Lib. i. Eunuchus eſt ἀνήρ τε κοὐκ ἀνήρ, *virque & non vir.* Maenander, εὐνοῦχος ἄλλο θηρίον ἐστὶ ἐν τῷ βίῳ. *Eunuchus alia quaedam fera eſt in vita.* quibus perſuaſus Alexander Severus Aug. nec foeminam putabat. ideo omnem uſum viris ademit, & vix matronis conceſſit. Lamprid. in eo. & noſter infra; *nubas ducasque licebit, Numquam mater eris, numquam pater. Semivir* ergo, id eſt effoeminatus, & ad bella inutilis. iv. Aeneid. 215.

Et nunc ille Paris cum ſemiviro comitatu.

& xii. Aeneid. 98.

Loricamque manu valida lacerare revulſam
Semiviri Phrygis.

Liv. iv. Dec. Lib. iii. *Simul errare homines, qui atrocem caedem pertinere ad illos ſemiviros crederent.* tamen Flacc. Argon. Lib. i. *ſimul armiget ibat Semivir*, alio ſenſu, quam de ſacerdotibus matris Deûm dixit Juvenal. Sat. vi. *& ingens Semivir.* Dempst.

172. *Quod nec vota pati*] Tullius in Maniliana non longe a fine: *qui a diis immortalibus tot ac tantas res tacitus auderet optare*, *quot* &c. Terent. Phorm. Act. v. Sc. i. fine. *Dii voſtram fidem! quam ſaepe forte temere Eveniunt, quae non audeas optare.* Virg. ix. Aeneid. 6. *quod optanti divum promittere nemo Auderet.* Valer. Max. Lib. v. cap. v. *legationem ſupra votum felicem.* Dempst. *vota ſatis* marg. Iſingr. male. & recte Demſterus, & Barthius. dictum eſt ut apud Juſtinum xxiii. 4. *ſupra vota fluentibus rebus.* & xxv. 4. *ad quod votis perveniendum eſſet.* Quintil. xii. 5. *ſed hoc votum eſt & rara felicitas.* Amm. Marcell. xvi. 12. *quod voti magis quam ſpei fuiſſe fatebitur quilibet.* infr. Lib. ii. 67. *votum, deformibus oſcula rugis Figere.* & ita recte conjecit legendum εὐχὴν Heinſius apud Stat. i. Silv. i. 41.

Hunc propter votum Piſaea lege trementem
Currere. ubi vulgo *tutum.* alii, *juſtum*, *verum*, quae nihili ſunt. ita *tutum* & *votum* apud Juſtin. ix. 2. confunditur, ubi ille *ſi voto fungi vellet*, & in MS. *ſi tuto.* vide quae diximus ad Ovid. ii. Amor. xiv. 43. Martial. ix. Ep. 56. *Demeruiſſe duos votum eſt.* Pomp. Mela ii. 2. *ſuper mortuorum virorum corpora interfici, votum eximium habent.* Burm.

173. *Leges*] Heinſius olim malebat *reges*, quia ſequitur *ſubjectaque colla Nobilium.* & ita ii. de Rapt. 300.

Sub tua purpurei venient veſtigia regis.

infra vs. 227. demum *legum* meminit.

174. *Permittere*] *promittere* Jun. Lovan. male. vide ſupr. ad iv. Conſ. Hon. 618. mox *optaſſent* Heinſius in ora codicis, & diſtinguit poſt *mereri.*

177. *Repletus*] *repletur* omnes fere Heinſii, & Pulmanni, Voſſii & Lovan.

178. *Meroë campique*] Pacatus de Maximo tyranno: *Impletae fugitivis nobilibus ſolitudines, bona publicata, capita deminuta, exuti trabeis conſulares.* Hic vero eunuchus omnes alicujus momenti ſubmovet, & quaſi de gradu dejicit, praecipue inſignem virum ac ſtrenuum Timaſium, qui cum Promoto Conſul fuerat anno 389. Hieronymus: *Timaſius de altiſſimo gradu praecipitatus evaſiſſe putat, quod Aſſae vivit inglorius.* quae urbs prope Athon montem. denique adeo immanis fuit hic ſemivir, ut legem rogaret, qua vetitum eſſet ad Eccleſiam confugere. quod fecit propter Pentadiam uxorem Timaſii, quam oderat. Sed legem ſuam primus abrogavit, ut patet ex homilia elegantiſſima Jo. Chryſoſtomi, quam procul dubio legerat Claudianus, ut poſtea indicabitur. Claver.

180. *Marmaricus*] *Marmoricus* Jun. & Exc. Wolf.

181. *Aſperius nihil eſt humili quum ſurgit in altum*] Plin. in Epiſt. *Macedo ſuperbus dominus & qui ſerviſſe patrem ſuum parum, imo minimum meminiſſet.* At vere nobiles verique principes perituri potius, quam ſanguinem perdituri. Claver. *dum tendit in altum* Jun. *cum ſurgit* Lucenſ. Ceterum hos verſus ſaepe ut locum communem citari a medii aevi ſcriptoribus Barthius notat. & ita leguntur paullum vitiati

apud

Cuncta ferit, dum cuncta timet: desaevit in omnes,
Ut se posse putent. nec bellua tetrior ulla
Quam servi rabies in libera terga furentis.
Agnoscit gemitus, & poenae parcere nescit,
Quam subiit, dominique memor, quem verberat, odit.
Adde, quod eunuchus nulla pietate movetur,
Nec generi natisve cavet. clementia cunctis
In similes, animosque ligant consortia damni.
Iste nec eunuchis placidus: sed pejus in aurum
Aestuat. hoc uno fruitur succisa libido.
Quid nervos secuisse juvat? vis nulla cruentam
Castrat avaritiam. parvis exercita furtis,
Quae vastare penum, neglectaque sueverat arcae
Claustra remoliri, nunc uberiore rapina
Peccat in orbe manus. quidquid se Tigris ab Aemo
Dividit, hoc certa proponit merce locandum

In-

apud Lerbeccium in Chron. Episc. Mindens. quod edidit Ill. Leibnitius Tom. II. Rer. Brunsv. p. 197.

Asperius nihil est humili, cum surgit in altum,
Cuncta ferit, cum cuncta timet, cunctisque minatur.
BURM.

183. *Ulla est*] *est* ignorant Lovan. & alil. *saevior ulla* Jun. quae eadem varietas Lib. I. in Ruf. 27.

184. *Libera colla furentis*] *terga* Isingr. & plerique ex nostris. vere. de verberibus enim, non de morte, agitur, sequentia confirmant. HEINS. Ita & Exc. Wolf. & contra II. Laud. Stil. 274. pro *terga* reposuit *colla* Heinsius.

115. *Et poenae*] *sed poenae* Oxon.

186. *Quem*] *quos* Jun Oxon.

188. *Nec generi*] *non generi* Leid.

189. *Consortia*] *commercia* Jun.

190. *Ille nec eunuchis*] *Iste* scripti rectius, quod contemptum prae se fert. sic Ajax apud Ovidium, quoties de Ulysse loquitur, fere semper. HEINS.

Pejus] Conjecerat & Heinsius *pronus*. ut Lucan. VI. 147. *pronus in omne nefas.*

192. *Nervos*] *numeros* Vicetin. quod etsi vitiosum, ostendit sollemnem librariorum ex compendio scripturae lapsum, qui *nros* solebant dare. vide ad Ovid. I. Amor. I. 18. ita Cl. Davisius notat apud Ciceron. II. de Nat. Deor. cap 8. pro *numerosa* in Eliensi codice legi *nervosa*. vide & doctissimum Torrenium ad Valer. Max. VIII. III. I. apud Quinctilianum quoque Lib. XII. 2. editiones multae *nervos*, aliae *numeros* exhibent. BURM.

193. *quae parvis excita furtis*] Hic locus erat sine sensu, ni ei codex Cujacii opem tulisset. Alias, *parvis exercita furtis*. sed illud *excita* idem est quod *excitata*. CLAVER. Claverius ex suo libro, *quae parvis excita furtis*. frustra. sic *furiis exercita plebis Roma* Bell. Getic. 50. HEINS. *parvis exercita curis* marg. Isingr. *nunc excita* Exc. Wolf. Stat. III. Theb. 178.

Saepe quidem infelix, varioque exercita ludo,
Fatorum gens nostra perit.

XII. Theb. 646. *poenarum exercita Thebis Agmina.* vel, ut Barthius legit, *Thebarum exercita poenis.* BURM.

194. *Arcae*] Vetus liber *arte*, id est perite. DELR. *arte*, *arche*, vel *ante* Oxon. *arte* Leid. Pulm. cod. & ed. Claver. & ita Barthius volebat. vel *arcis*. *arce* Ald. Isingr. Gryph. Colin. *neglecta sueverat arte* Vicetin. sed *arcae* Parmensis & aliaé editiones. quod verum. vid. supr. vs. 128. BURM.

195. *Nunc uberiore rapina Peccat*] Vera haec veterum librorum lectio. vulgo, *non peccet*. *liberiore* etiam unus Med. male. HEINS. *uberiore rapina* recte reducta. vide quae notamus ad Ovid. II. Amor. IX. 10. *liberior* & *uberior* facillime commutantur. sic apud Ovid. III. Art. 382. *Materia ludunt uberiore viri.* ubi in Lincoln. erat *liberiore*. vide & I. Met. 42. & quae diximus ad IV. Cons. Honor. 221. *nec uberiore* Vicetin. *non* Ald. & Isingr. qui in margine *nunc* vel *num*. BURM.

196. *Quidquid se*] Eodem modo Statius videtur dixisse, *quanta recusas*, *Quanta vetas*, *flectere tamen.* CLAVER. vide ad Cons. Mall. 57.

Ab Aemo] *Haemo* vel *imo*, vel *Hermo* Oxon. *Hermo* non inepta lectio, ut duos fluvios conjungat. vid. infr. v. 214. licet limites nimis angustos crediderim. BURM.

Institor imperii, caupo famosus honorum.
Hic Asiam villa pactus regit; ille redemit
Conjugis ornatu Syriam; dolet ille paterna
Bithynos mutasse domo. subfixa patenti
Vestibulo pretiis distinguit regula gentes.
Tot Galatae, tot Pontus eat, tot Lydia nummis.
Si Lyciam tenuisse velis, tot millia ponas:
Si Phrygas, adde; parum. propriae solatia sorti
Communes vult esse notas, & venditus ipse
Vendere cuncta cupit. certantum saepe duorum
Diversum suspendit onus: cum pondere judex
Vergit, & in geminas nutat provincia lances.
Non pudet, heu Superi, populos vaenire sub hasta?
Vendentis certe pudeat. quid jure sepultum

Man-

198. *Caupo*] *campo* Oxon.

199. *Asiam villa*] *Asia villam* Lovan.

200. *Syriam*] *Tyriam* Oxon. Leid. *Thiriam* Lovan. *paternam B. m. domum* Jun. *domu* Oxon. Leid. Lovan. *Bithinios* Leid. & Vicetin. *Bithynios* Colin.

201. *Patenti*] *potenti* Oxon. Jun. Leid. Lov. Vicetin. marg. Isingr. *petenti* Lucens.

202. *Regula gentes*] Patavin. *cedula* pro *schedula*. quod glossema. idem mox, *pendas* pro *ponas*. non male. quomodo & Farnesianus pro diversa lectione. Legendum etiam, *Tot Galatae, tot Pontus eant.* &, *solatia sorti*, non *sortis*. quod ultimum libri nonnulli jubent. praeterea primus Vaticanus, *Si Phrygas; adde. parum* est. non, *adde parum*. HEIN. *pones* Voss. recte. vide ad Petron. cap. 101. & 115. *Pontus erit* Leid. *adde: parum.* recte Heinsius. habuit ante oculos illa Horat. II. Sat. III. 69.

Scribe decem a Nerio: non est satis, adde Cicutae
Nodosi tabulas centum: mille adde catenas. BURM.

203. *Galatae*] *Galata* Barth. pr. edit. credebant enim librarii numeros debere convenire. Ald. *Galate*, ut sit pro *Galatia* regio, ut sequitur Pontus. vid. infr. II. in Eutrop. 246. Lucan. III. 77. & saepe apud Ovidium. sic mox vs. 220. *Cilices, Judaea. tot Libya nummis* Lovan. *Livia* Voss. BURM.

204. *Si Lyciam*] Non assentior MS. meo habenti *Siciliam*. Trinacria enim non Orientis imperio, sed Occidentis subjecta fuit. Vicetin. *Ciliciam*. DELR. *Siciliam* Jun. *Siliciam* Leid. *Si Lituam* Leid. a m. prim.

205. *Propriae*] *durae* Vicet. *Si Stygas* Exc. Wolff.

208. *Onus*] *opus* Voss. *cum ponderis index* Scalig. *nutat sententia* Jun. & duo Oxon. pro varia lectione.

209. *lances*] Cujacius hic, ut pondus, ita judex vergit. Pacatus, *Stabat ipse purpuratus ad lances, & momenta ponderum, nutusque trutinarum pallens & inhians exigebat.* CLAVER.

210. *Non pudet*] *Nec pudet* Leid. *Non pudor* Oxon. *Num pudor* volebat Heinsius.

Vaenire sub hasta] Hasta sollemnis in auctionibus: ita Eutropium sub hasta vaenisse, ut servum significet. noster IV. Cons. Honor. 497. *non hasta refixas Vendit opes.* Juvenal. Sat. III. 33.

Et praebere caput domina venale sub hasta.

quod in mancipiis factitatum prius: impia civium proscriptio etiam ad Senatorum praedia opesque distrahendas convertit. hinc Seneca Consol. ad Marciam cap. XX. *hastam Consularia spolia vendentem.* imo quod in libera civitate magis mirere, etiam ipsi patricii instar Cappadocum sic venundati. Idem Lib. I. de Ira cap. 2. *principum sub civili hasta venalia capita.* neque hasta figebatur, nisi magistratu imperante, imo praesente. nam *Curius dentatus Consul Pollionis adolescentis bona hastae subjecit.* Valer. Lib. VI. cap. III. ut & *Scipio major Proconf. captivos* apud eumdem Lib. V. cap. I. Origo, puto, ejus rei inde, quod census annuus exigeretur in foro hasta posita. Ovid. I. de Ponto Eleg. V. & nonnihil Sueton. Caes. 10. forte, quia praecipuum telum hasta. Fest. Lib. VIII. Et exacto magistratu citabantur ad rationem hastae reddendam, Quaestores, Praetores, Consules. Senecae libr. de Brevit. vitae cap. XI. *infame lucrum hastae* vocatur. ubi non, ut Lipsius, *supputaturo*, sed cum vulgata editione, *supputato* legendum puto. perpende quae de Cornebulo Praetorio scribit Tacitus Lib. III. Annal. DEMPST. Vulgo *venisse*. Lucensis aliique aliquot, *venire*. Lege, *vaenire. sub hastam* Claverius, & ex nostris Patavinus. sequentia etiam male vulgo distinguuntur. HEINS.

211. *Jure sepultum*] hoc est mortuum civiliter, ut hi qui in potestate domini. in hanc rem opinor ex-

Mancipium tot regna tenet, tot distrahit urbes?
Pollentem solio Croesum victoria Cyri
Fregit, ut eunucho fluerent Pactolus & Hermus?
Attalus heredem voluit te, Roma, relinqui;
Restitit Antiochus praescripto margine Tauri;
Indomitos curru Servilius egit Isauros;
Et Pharos Augusto jacuit, vel Creta Metello,
Ne non Eutropio quaestus numerosior esset?
In mercem veniunt Cilices, Judaea, Sophene,
Romanusque labor, Pompejanique triumphi.
Quo struis hos auri cumulos? quae pignora tantis
Succedent opibus? nubas ducasve licebit;

Num-

exstat vetus Epigramma sub nomine Petronii:

Anne etiam famuli cognata faece sepulti
In testa mersae luxurientur opes?
Vilis servus habet regni bona: cellaque capti
Deridet festam Romuleamque casam.

Claver. *Quid jure sepultum*, non *quod* Mazarinianus. *jure sepultum* civiliter mortuum. *quo* prim. Vatic. & excerpta Pomponiana pro *quid*. Heins. Dura haec expositio. cum vero saepe in hoc carmine Eutropium dominos mutasse, & ab illis expulsum dicat, ut vs. 40. & seqq. & alibi, legerem libenter, *quid jure repulsum Mancipium* &c. quae voces & conmutantur Lib. II. vs. 147. vide ad Ovid. Remed. 484. *jure potentum* erat in Oxon. a m. pr. *jure* conjungendum cum *tenet*. cogitabam etiam *quid, jure sepulto*. ut jus dicatur sepultum, ut *fama sepulta*, & similia, de quibus egi ad Fragmenta Petronii pag. 676. Burm.

212. *Mancipium*] Mancipatus idem est quod venditus, & hic servilis Eutropius non per metum quidem, sed per contemptum saepe mancipatus est. Claver.

213. *Pollentem*] *Pallentem* Jun. Oxon. *victoria curis* Jun.

214. *Fluerent*] *flueret* Jun. Oxon.

215. *Heredem relinqui*] Attalus Philometor Pergami rex, scripsit Pop. Rom. sibi successorem. habes testamentum apud Florum II. 20. & III. XII. & Paterc. Lib. I. *Attalo mortuo, a quo Asia Pop. Rom. hereditate relicta erat*. quia nempe Asia bello subacta, & Antiocho rapta, a Senatu ei donata est. Valer. Lib. IV. cap. 8. Horat. II. od. 18. Dempst.

216. *Margine Tauri*] L. Scipio Antiochi regnum Tauro monte terminavit, dum Asiam provinciam faceret. Valer. Lib. IV. cap. 1. fine. Tullius in Orat. pro Sextio: *Antiochum illum magnum majores nostri, magna belli contentione, terra marique superatum, intra montem Taurum regnare jusserunt: Asiam, qua illum mulctarunt, Attalo, ut is regnaret, condonaverunt*. ob id partem regni illi concessam scribit Flor. Lib. II. cap 8. fine. summà hujus belli difficultas. nam Paterc. Lib. I. *duobus regibus*, inquit, *Philippo & Antiocho, post Carthaginem devictam subactis, summa imperii ad Pop. Rom. pervenit*. ideo *Taurum* arbitrum nationum vocat Plin. Lib. V. cap. 27. nam *arbiter populi lapis* apud Senec. est terminus. hic *frigidus* est Tibull. I. Eleg. VII. 16. *inhospitalis* Senec. Hippolyto act. I. sc. II. Dempst.

217. *Servilius*] *Serviles* Exc. Wolff.

Egit Isauros] Isaurus arc Ciliciae, domita a P. Servilio, qui ob id *Isauricus* dictus. Flor. III. cap. VI. puto hunc locum integrum effictum ex Senec. I. de Clement. cap. IX. *Paulusne te & Fabius Max. & Cossi & Servilii ferent, tantumque agmen nobilium, non inania nomina praeferentium: sed eorum, qui imaginibus suis decori sunt?* simillima sunt his, quae apud nostrum invenies infr. 441. & seqq. & de Servilio Isaurico adi Plut. in Caesare. Dempst.

219. *Quaestus*] *quaestor* Jun.

220. *In mercem veniunt*] Cn. Pompeji magni gesta adumbrat, quae unico illo elogio continentur, & Africam ultimam provinciarum, meditullium Imperii Romani factam. Plin. Lib VII. cap. 36. porro hi versus consoni sunt cum illis Lucani Lib. II. 593.

——— *dedita sacris*
Incerti Judaea Dei, mollisque Sophene:
Armenios, Cilicasque feros, Taurosque subegi.

& de Sophenis lct. Leg. cum propicia Cod. de Offic. mag. milit. Dempst. *In lapidem veniunt* Oxon. an *lapidem* intelligit, in quo stabat praeco in auctionibus? de quo viri docti ad Plaut. Bacch. IV. VII. 17. cogitandum puto. *In merces* Vicet. Parm. Junt. Burm.

Sophene] *Sophone* Jun. Leid. m. s. Vicet. *Sophenae* Ald.

221. *Romanusque labor*] vide infr. v. 374.

223. *Succedunt*] Ita olim editi. sed *succedent* scripti, & ita Barth. Pulm. Exc. Wolff. Vicet. & Parm. quae & *ducasne, mater erit* Vicet. Parm. Junt Ald.

224.

Numquam mater eris, numquam pater. hoc tibi ferrum,
Hoc natura negat. te grandibus India gemmis,
Te foliis Arabes ditent, te vellere Seres:
Nullus inops adeo, nullum fic urguet egestas,
Ut velit Eutropii fortunam & membra pacisci.
Jamque oblita sui, nec sobria divitiis mens;
In miseras leges hominumque negotia ludit.
Judicat eunuchus. quid jam de Consule miror?
Prodigium, quodcumque gerit. quae pagina lites
Femineas meminit? quibus umquam secula terris
Eunuchi videre forum? sed ne qua vacaret
Pars ignominia, neu quid restaret inausum,

Arma

224. *Numquam mater eris*] Votum hoc est nuptiarum. vide Cujac. in Decret. Ivon. & etiam Novellam de poena Eunuchorum, qui uxores duxerint. Juvenal. *cum tener uxorem ducat Spado.* CLAVER. Deerat hic versus Leidensi.

226. *Te foliis*] *spoliis* marg. Isingr. solemni variatione. vid. ad Ovid. II. Art. Am. 744. III. vs. ult. & nostrum II. de Rapt. 139. *& vellere Seres* Oxon. vide de *foliis* Barthium hic & Lib. II. Adv. 6. BURM.

227. *Urguet*] Hoc glossema est, quia Vicetin. *cogit*, cum haberetur in veteri libro; *cogat* effecerunt. Vicetinae lectioni ab aliquo adstitutum fuit, id est *urget*: eam vocem deinceps ceteri amplexi sunt. DELR. Scripti nonnulli *cogit* vel *coget*, ut apud Lucan. Lib. III. 132.

Pacis ad exhaustae spolium nos cogit egestas.

Virgilio tamen Lib. I. Georg. 164. *duris urguens in rebus egestas.* HEINS. *coget* Vicet. non *cogit.* sed *urguet* praestat. *onus* enim *est paupertas miserum & grave* teste Terent. Phorm. I. II. 44. *urguet* vero proprie onus, non *cogit.* Ovid. IV. Fast. 515. *quamvis onus urguet.* sic *fames urguet* Lib. I. de Laud. Stil. 279. *egens adeo est* Junian. BURM.

228. *Eutropii*] *Eunuchi* Aldus, & sic in Vaticano quoque scriptum fuisse videtur. HEINS. sed in Aldina editione est *Eunuchii.*

229. *Divitiis*] *de vitiis* Oxon. Heinsius legebat, *deliciis*, quae voces saepe permutatae.

230. *Ludit*] pr. edit. & duo scripti, *venit.* forte. *jacuit.* HEINS.

231. *Quid jam de Consule miror*] *mirer* praestiterit, si assentiantur membranae. HEINS. Culpat hanc loquendi rationem in Valla Franciscus Theodorus Kohlius, qui nuper Commentationes Criticas edidit Pentadec. loco XVI.

232. *Prodigium est quodcumque gerit*] prior Leidens. Farnes. & quintus Vaticanus delent τὸ *est.* eleganter. sic apud Ovidium Met. VI. 618. veteres libri,

—— *magnum quodcumque paravi,*
Quid sit adhuc dubito. HEINS.

233. *Femineas*] Jul. Paulus l. XII. D. ubi quis agere vel conv. debeat, moribus affirmat introductum, *ne mulier judicare possit.* Ulpianus eas ab omnibus officiis civilibus & publicis removit. l. feminae D. de Reg. Jur. postremo Justinianus easdem cujuscumque negotii arbitras constitui vetuit. l. ult. C. de Arbitr. DELR. In orbe Romano scilicet. nam Jupiter Didoni apud Virgil. I. Aeneid. 522. *urbem condere. Justitiaque dedit gentes frenare superbas.* Immo Justinianus ipse Theodoram uxorem ad Reipub consilia adhibuit. & vero moribus introductum est, ne mulier judicet, aut officiis civilibus se immisceat. CLAVER. *Sic actas meminit* Marg. Isingr. & Vaticanus, & liber Barthii. unde ille conjiciebat: *quae pagina lites Castrati meminit?* certe *licet femineas* dicere, ubi femina vel Eunuchus est judex, insolens videtur. sunt enim lites inter feminas, vel feminarum more clamoribus & jurgiis indecorae. BURM.

234. *Eunuchi videre forum*] Romani enim Eunuchis non permiserunt judicis partes exsequi. imo anno DCLXXVI. Mam. Aimilius Lepidus Cons. castrato cuidam secundum tabulas bonorum possessionem denegavit, ne obscoena hujus viri. non viri, praesentia tribunalia magistratuum, sub specie petendi juris, polluerentur. Moses quoque Spadoni Ecclesiae ingressu interdixit. tradidit hoc Philo περὶ μέθης, & Clemens ἐν τῷ προτρεπτικῷ. DELR.

235. *Ignominia*] Vetus liber *ignominiae.* DELR. *ignominiae* in nonnullis, ut *vacare* secundum regat casum. HEINS. Ego servo omnium editorum lectionem. in Lovaniensi erat a manu secunda *ignominiae.* in multis etiam *ignominia* construxerunt librarii cum τῷ *pars.* sed male. Lib. II. 483.

leto

Arma etiam violare parat, portentaque monstris
Aggerat, & secum petulans amentia certat.
Erubuit Mavors, aversaque risit Enyo
Dedecus Eoum; quoties intenta sagittis
Et pharetra fulgens anus exercetur Amazon:
Arbiter aut quoties belli pacisque recurrit,
Adloquitur Getas. gaudet, quum viderit, hostis;
Et sentit jam deesse viros. incendia fumant:
Muris nulla fides: squalent populatibus agri,
Et medio spes sola mari. trans Phasin aguntur
Cappadocum matres, stabulisque abducta paternis
Caucasias captiva bibunt armenta pruinas,
Et Scythicis mutant Argei pabula silvis.
Extra Cimmerias, Taurorum claustra, paludes
Flos Syriae servit: spoliis nec sufficit atrox

Bar-

leto pars ne qua vacaret. Ovid. v. Trist. xiii. 4.

Libera tormento pars mihi ne qua vacet.

ubi & cum *libera* posset construi, sed melius ad *vacet* refertur. simpliciter *ne qua vacarent Arma* dixit Lucan. viii. 422. Burm.

Neu quid] *ne quid* Jun. Oxon. Exc. Wolf. *in usum* Oxon. a m. prim.

236. *Arma etiam violare*] Nam haec duo, Eunuchum esse & militarem, esse prorsus contraria docet Sidonius Lib. i. Epist. 8. & Arrius Menander Lib. i. de Re militari, satis indicavit, Eunuchos jure militare nequivisse, dum ait: *qui cum uno testiculo natus est, quive amisit, jure militabit* secundum D. Trajani rescriptum leg. 4. D. de Re milit. ideoque Messalina reprehendebatur, quod Possid. Eunucho post triumphum Britannicum arma insignia inter viros fortissimos, tanquam victoriae participi dedisset. auctor Aur. Victor. Delr. Huc spectat illud Horatii Epod. ix. 12. *fert vallum & arma miles, & spadonibus Servire rugosis potest.* At Narses patricius belli dux fuit, quamvis Eunuchus, temporibus Justiniani, legum vindicis, ut est in veteri inscriptione. vide tamen leg. 4. D. de Re milit. Claver.

237. *Aggregat*] Vetus liber, *Aggerat.* Virgil. xi. 342. *onerat dictis, atque aggerat iras.* Delr. *Aggerat*, id est accumulat. sic scripsi. vulgo *Aggregat.* infra Lib. ii. 439. *cumulis immanibus aggerat undas.* Virgilio quoque usitatum id verbum. deinde Zinzerlingus Promulsidis Criticae cap. iii. *secum petulans amentia cernit*, ex vetusto codice, pro decernit. nostri omnes pro vulgata stant scriptura, nec ausim immutare. quamquam Lib. i. de Laud. Stilich. 89.

Felix arbitrii Princeps, qui congrua mundo
Judicat, & primus censet, quod cernimus omnes.

plura ad Virgil. xii. Aeneid. 709. sequenti versu, *aversa* pro *adversa* Lucens. Gyrald. prim. Vatic. Isingrin. & undecim ex nostris. Heins. *augerat* Junian.

240. *Pharetra*] MS. *pharetris.* Delr. *anus exerceret* Vicetin. *exercet* Parm. *exercere* absolute posset capi, ut apud Sueton. Aug. xcviii. *exercentes Ephebi.* ubi vide adnotata. Burm.

242. *Hostis*] *hostes* Jun.

244. *Populatibus*] *populantibus* Oxon. duo, Exc. Wolf. Vicetin. & Parm.

246. *Matres*] *vates* Jun. *stabulis abducta* Oxon.

245. *Et medio spes sola mari*] *In medio spes nulla*, quidam. forte, *In medio spes una mari.* Heins.

248. *Argei pabula silvis*] Lego, *Argela.* Laud. Serenae v. 191.

——— *delectus equorum,*
Quos Phrygiae matres, Argeaque pabula pastae,
Semine Cappadocum sacris praesepibus edunt.

Heins. *Argeis* Jun.

249. *Extra Cimmerias*] Vellet ejici hunc versum Barthius. *ultra Cimm.* Lovan. pro var. lect. *Caurorum* Jun. sed intelligit incolas Tauricae Chersonesi quos & Lucanus innuit L. ii. 594. ubi male Scholiastes de monte Tauro exponit. *claustra palustres* Lovan. Burm.

250. *Syriae fervet spoliis, nec*] Mendosa sunt haec, quare ex MS. corrige *Syriae servit: spoliis non*, Delr. *Flos Syriae servit* vera lectio, quam libri meliores exhibent, & Raphelengius secutus. vulgo, *Flos Syriae fervet.* prim. Vatican. & alii non pauci, *Assyriis fervet spoliis.* frustra. Juvenal. Sat. V. 52.

——— *tibi pocula cursor*
Gaetulus dabit, aut nigri manus ossea servi.
Flos Asiae ante ipsum pretio majore paratus,
Quam fuit & Tulli census pugnacis & Anci.

 &

Barbarus. in caedem vertunt fastidia praedae.
Ille tamen (quid enim servum, mollemque pudebit?
Aut quid in hoc vultu poterit flagrare ruboris?)
Pro victore redit. peditum vexilla sequuntur.
Et turmae similes, eunuchorumque manipli,
Hellespontiacis legio dignissima signis.
Obvius ire cliens, defensoremque reversum
Conplecti. placet ipse sibi, laxasque laborat
Distendisse genas, fictumque inflatus anhelat,
Pulvere respersus tineas, & solibus ora
Pallidior, verbisque sonat plorabile quiddam
Ultra nequitiam fractis, & praelia narrat:

Per-

& sane in primo tertioque Vaticanis ac Oiseliano pro diversa lectione, *Flos Asiae servit.* sic & ἄνθος Graecis. Plura hic Barthius, qui tamen perperam versum proxime praecedentem suspectum habet. HEINS.

251. *Vertit fastidia praedae*] *vertunt* Lucens. Vatic. & duo alii, pro vertuntur, ut saepe optimi Latinitates auctores. Lib. II. in Stilich. 118. *in legem rapiendi verterat usus.* quomodo bene codex Pricaeanus, vulgati, *usum* HEINS. *incedit* Jun. pro *in caedem.*

252. *Servum pudebit*] Servi enim, ut est in Cod. Theod. pudoris dispendium non possunt sustinere. CLAVER.

253. *Aut quid in hoc vultu poterit flagrare ruboris?*] Perperam *pudoris* alii, cum *puderet* praecesserit. male etiam *superare* pro *flagrage* Gruter. III. Suspic. I. ex Isingrini libro contra fidem aliorum omnium. Vulgatam recte tuetur ad Statium p. 400. Gronovius ex illis Valerii Flacci (Lib. VII. 411.)

Flagrantesque genas vidit, miserumque pudorem.

apud Maronem Lib. XII. 65.

Accepit lacrimis vocem Lavinia matris
Flagrantes perfusa genas: cui plurimus ignem
Subjecit rubor, & calefacta per ora cucurrit.

HEINS. *Aut quid in hoc vili potuit vultu flagrare pudoris* Junian. ubi *vili* adscriptum a Glossatore *hoc* explicante. *potuit* etiam Oxon. Lovan. *in hoc potuit vultu* Vicet. Parm. *poterit vultu* Junt. Ald. Isingr. & aliae. de *flagrare* pro ardere vide ad Rutil. Lib. I. 255. BURM.

254. *Peditum vexilla sequuntur*] *unum vex.* Lucens. & Gyraldinus. Aldus & tredecim scripti, *tunc cum*, neque aliter prim. Vaticanus pro diversa lectione, & excerpta Pomponiana. Junianus cc. an *centum?* vel, *comitum?* Probem etiam τὸ *unum*: ut *redit* pro *rediit* contracte dixerit, quod syllabam illam longam facit apud poëtas. exempla passim obvia. sed cum praeter Aldum & codices jam dictos excerpta quoque Pomponii Laeti, & Pricaeanus, *tunc cum* exhibeant, idque ipsum primus Vaticanus quoque pro diversa lectione praeferat, opinor a Claudiani manu esse, *truncum vexilla sequuntur.* sic eumdem Eutropium *stipitem* quoque appellarat supra 126.

Et nihil exhausto caperent e stipite lucri.

truncus etiam, ut alludat ad truncata membra. apud Terent. Heaut. convitia similia occurrunt, *caudex*, *stipes*, *asinus*, *plumbeus.* HEINS.

255. *Manipli*] Suidas tradit Eunuchorum genus adeo crevisse sub Eutropio, ut etiam barbatuli una cum testibus vitam amiserint. CLAVER.

259. *Distendisse genas*] *Contendisse* primus tertiusque Vaticani & Oiselianus. HEINS. *Extendisse* Oxon. Lovan. sed *distendisse* rectum. ut *distendere cutem* Lib. II. 449. Phaedr. I. 24. de rana, *rugosam inflavit pellem & intendit cutem.* quod huic Eunucho posset adcommodari. vide ad Petron. XLVI. & Lucan IX. 792. BURM.

260. *solibus ora Pallidior*] Distinguit post *ora* Colinaeus. pro *tineas*, *tunicas* marg. Isingr.

261. *Sonat plocabile quiddam*] Ovid. III. Art. 289.

Illa sonat raucum, quiddamque inamabile stridet.

imitatur vero noster Persium Sat. I. 33.

——— *vatum & plorabile si quid*
Eliquat, & tenero supplantat verba palato.

quem locum Barthius adduxit. BURM.

262. *Ultra nequitiam fractis*] *fictis* prima ed. Gyraldinus, & unus ex nostris male. sic apud Juvenal. II. 111. *fracta voce loquendi Libertas.* Quinitilian. *non enim puerum feminea vocis exilitate frangi volo.* Apulejus Met. VIII. de cinaedis; *qui statim exsultantes in gaudium, fracta, rauca, & effeminata voce clamores absonos intollunt.* Minucius Octavio cap. 2.: *Adhuc annis innocentibus & adhuc dimidiata verba tentantibus, loquelam ipso offensantis linguae fragmine dulciorem.* Statius quoque Epicedio Glauciae *verba refringere* de in-

Perque ſuam tremula teſtatur voce ſororem
Defeciſſe vagas ad publica commoda vires.
Cedere livori, nec ſuſtentare procellas
Invidiae, mergique fretis ſpumantibus orat
Exoretque utinam! dum talia fatur, ineptas
Detergit lacrimas, atque inter ſingula dicta
Flebile ſuſpirat. qualis venit arida ſocrus
Longinquam viſura nurum: vix laſſa reſedit,
Et jam vina petit. quid te, turpiſſima, bellis

In-

Infante dixit. *molles & infracti cantus* apud Senecam Epiſt. xc. Ennodius Epigrammatis:

Improbe, quid fractis confundis ſingula verbis.

D. Hieronymus in Epitaphio Paulae: *Paulam audierat in cunis, & crepitaculis balbutiente lingua alleluia cantare, aviaeque & amitae nomina dimidiatis verbis frangere.* Arnobius Lib. IV. *Crepitaculis obticuit auditis in cunis jacens & vocibus delinitus eſt infractis.* Lucretius Lib. V. 230.

Nec crepitacula eis opus ſunt, nec cuiquam adhibenda eſt.
Almae nutricis blanda atque infracta loquela.

ubi forte legendum, *crepitacillis opus eſt.* Marcianus Capella Lib. IX. *Mars eminus conſpicatus tenerae cum admirationis obtutu languidiore fractior voce collaudat.* A. Gellius Lib. III. 5. *nam cum vocem ejus infractam capillumque arte compoſitum & oculos ludibundos videret.* D. Ambroſius de Officiis: *vox ipſa non remiſſa, non fracta nihil femineum ſonant.* Apud Xiphilinum in Heliogabalo φωνῇ κεκλασμένῃ dicitur. Iſidorus Lib. II. de Officiis cap. XII. *vox lectoris ſimplex erit, plena ſpiritu virili, non fracta, nec tenera, nihilque femineum ſonans.* Sulpitius Servaſtus de Cupiditate in Catalectis Pithoei (Lib. I. pag. 27.)

Romani ſermonis egens, ridendaque verba
Frangit ad horrificos turbida lingua ſonos.

Avienus Fab. XVII. 13.

Illa gemens, fractoque loqui vix murmure coepit.

fractum dicebant, quidquid molle. hinc & apud Perſium *patranti fractus ocello.* Horat. III. Od. 6. 22.

Motus doceri gaudet Jonicos
Matura virgo, & frangitur artubus.

ſic enim optime in vetuſtiſſimis membranis. vulgo, *fingitur artibus.* miror ejus verbi elegantiam interpretibus non intellectam, qua mimicum illum & reſolutum inceſſum expreſſit. Petron. *fractique enervi corpore greſſus.* Prudentius Pſychomach. 364.

Sericaque in fractis fluitent ut pallia membris.

D. Hieronymus ad Ruſticum. *Qui gradum mollius incedendo frangunt, tanquam ferrent ſacra Junonis.* & alibi: *ſolutis genibus fractus inceſſus.* Sulpicius Lupercus in Catalectis Pithoei: *in ventrem propulſo pondere tergum Frangitur.* hinc & *frangere ſexum* pro caſtrare. Statius Coma Earini. Idem Epicedio in Patrem, *lituos audire volentem Aeaciden alio frangebat carmine Chiron.* Cyprianus Epiſt. I. *Evirantur mares, honor omnis & vigor ſexus enervati corporis dedecore mollitur, pluſque illic placet, quiſquis virum in feminam fregerit.* Epiſt. LXI. *docens quemadmodum maſculus in foeminam frangatur, & ſexus arte mutetur, & diabolo divinum plaſma maculanti per corrupti atque enervati corporis delicta placeatur.* Plura hic Barthius. ſic & *fractus ardor* apud Ovid. VII. Met. 76. quae vera lectio,

Et jam fortis erat fractusque reſederat ardor.

plura de *frangendi* verbo Epiſt. ad Hadrian. vs. 50. HEINS. vide & ad Petron. cap. CXXVIII.

263. *Suam ſororem*] *ſuum dolorem* Jun. *tremula*, qualis ſenis vel anus, cui *trementem vocem* dat Ovid. VI. Faſt. 400. *tremulam & effeminatam vocem* conjungit Quinctil. Lib. XI. Inſt. Orat. cap. 3. agens de ſene & muliere. vide Bronkh. ad Tibull. I. 5. 49. ubi hunc quoque locum illuſtrat. BURM.

266. *Mergique fretis ſpumantibus orat*] Livius Lib. XXVI. cap. 29. *Obrui Aetnae ignibus aut mergi fretis ſatius illi inſulae eſſe, quam velut dedi noxae inimico.* In uno Ambroſiano, *fretis ſpirantibus*, de quo nos ad Maronem X. Aeneid. 291. primo Georgicon, *fervetque fretis ſpirantibus aequor.* noſter Epith. Honor. Aug. 197. *mediis ſpirent crateres in armis.* quo loco nihil variant codices vetuſti. Praefat. Lib. I. in Rufin. *Et qui vipereo ſpiravit ſaepe veneno Cephiſſus.* ita illic codex Patavinus. HEINS.

268. *Detergit*] *Detergit* Oxon. duo Leid. & Lovan. vid. Conf. Mall. V. 191. & infr. Lib. II. 375.

270. *Laſſa*] *laxa* Lovan. Exc. Wolf.

271. *Quid te, turpiſſime, bellis*] prior Moreti & duo Florentini cum Palatino & Farneſiano, *turpiſſima.* optime. ſic & de eodem Eutropio Praefat. Lib. II. vetus liber:

Pervigilant voces nec miſeranda tui.

caecam Sibyllam, & *vetulam vulpem*, & *trabeatam anum*, & *anum Amazonem* eundem ſic vocat. Pathicos enim aut caſtratos foeminino nomine compellabant igno-

Oo 2 mi-

Inferis, aut faevi pertentas Pallada campi?
Tu potes alterius ftudiis haerere Minervae;
Tu telas, non tela, pati: tu ftamina noffe,
Tu fegnes operum follers urguere puellas,
Et niveam dominae penfis involvere lanam.
Vel, fi facra placent, habeas pro Marte Cybeben:
Rauca Celaenaeos ad tympana difce furores.
Cymbala ferre licet, pectusque inlidere pinu,
Inguinis & reliquum Phrygiis abfcindere cultris.
Arma relinque viris. geminam quid dividis aulam,

Cona-

miniofe. qua de re ad Senecam plura Gronovius. de Gallis Ovidius Epift. Oenon. v. 48.

Quaeque fub Idaeo tympana colle movent.

fruftra *Quique* reponunt. ubi plura. vide & infra quae notamus hoc libro v. 339. HEINS.

bellis Inferis] Ovidianum. Lib. III. Met. 117. *nec te civilibus infere bellis.* BURM.

272. *Saevis campis*] Vetus liber, *faevi p. P. campi.* fic autem vulgati quidam. DELR. *faevi campi* in potioribus fcriptis. vidit Barthius. HEINS. & ita Aldus. *faevi p. praelia campi* Oxon. & alter pro varia lect. *mediis p. praelia campis* marg. Ifing. & *faevi* Voff. *praelia campis* Oxon. a m. prim.

274 *Tu telas*] *Et telas* Jun. Oxon. duo. Lovan.

Tu ftamina noffe] *neffe* vel fine libris legendum. Ovid. II. Faft. 771.

Sic fedit, fic culta fuit, fic ftamina nevit.

Virgil. in Ciri v. 177.

Nulla colum nevit, carum nec refpicit aurum.

ubi pari modo in vulgatis peccatum. nec rectius *nubit* vir maximus. Juftinus Lib. I. cap. 3. *invenit eum inter fcortorum greges purpuram colo nentem.* Nafoni verbum illud non uno loco reftitui. Addantur quae fecundis curis notamus in Ibin vs. 74. *tu ftamina Serum* pro diverfa lectione quintus Vaticanus. HEINS. Nos praetulimus *noffe* cum fcriptis & editis. vide ad Ovid. VI. Epift. 83. *tu ftamina nofti* Leid.

275. *Urguere*] vide ad Val. Flacc. II. 137.

276. *Et niveam dominae penfis involvere lanam*] Scripti plerique cum Schedis Gudianis *vinctam*, quomodo & primus Vaticanus pro diverfa lectione. in aliis, *victam* vel *junctam*. Putavi aliquando a Claudiano effe, *Atque unctam*. Lanam ungi adhuc in ufu. infra Liv. II. 381.

——— *doctiffimus artis*
Quondam lanificae, moderator pectinis uncti.

ita veterrimi libri, non *unci*. *pinguia vellera* ibidem vocat. apud Martialem quoque codices minus interpolati conftanter legunt: (Lib. I. Ep. 54.)

Sic interpofitus villo contaminat uncto
Urbica Lingonicus Tyrianthina bardocucullus.

unguine enim fplendorem villo conciliabant, atque ita Tyrianthina adulterata venditabant. Mira illic comminifcuntur interpretes. Haec olim. Ceterum cum in uno Mediceo, atque Ambrofiano invenerim *tinctam lanam*, idque diverfa fcriptura alterius Oxonienfis confirmet, cum Pricaeno, vix dubito nunc, id amplectendum effe. *bis tinctae murice lanae* paffim apud poëtas occurrunt. nofter ipfe Lib. II. in Stilich. 333. *tincta fimul repetito murice fila Contulimus penfis.* poffis etiam *Tyriam lanam*. fic *purpuram nere* in Juftino fupra. Propertius Lib. IV. Eleg. III.

Noctibus hibernis caftrenfia penfa laboro,
Et Tyria in radios vellera texta fuos.

fed & *vellus niveum* Tibullo Lib. I. Eleg. VI.

Tractaque de niveo vellere dente paras.

HEINS. & *vinctam* etiam Lovan. & Exc. Wolff. *infingere* Jun. *lenam* Oxon. pro var. lect. ego vulgatum in omnibus fervo. fic *vellera alba* Ovid. VII. Epift. 100. BURM.

277. *Vel fi facra placent*] *Si tela* prim. Vatic. pro diverfa lectione. HEINS.

278. *Celaenaeos*] *Cibeleos* Jun. *Cileneos* Oxon.

279. *Inlidere pinu*] Gyrald. *allidere*, ut alibi, *In latus allifis clypeis.* HEINS.

280. *Abfcindere cultris*] *abfcidere* Oifelianus & decem alii. HEINS. *abfcidere* etiam Vicetin. *obfcindere* Voff. de dubia fere femper lectione, an *abfcindere* an *abfcidere*, vide ad Vellej. Paterc. Lib. II. 66. & quos ibi laudavi. & faepius ad Lucanum. quis vero nefcit lubricas has correctiones, qui in MSS. verfandis exercitatus, tot vocabula invenerit, in quibus litera *n* aut omittatur, aut nota fola fuperpofita indicetur, unde multae variationes ortae. vide ad Ovid. II. Amor. VI. 23. & alibi non femel. *reliquum*, fcilicet pars virilis, quae teftibus exfectis relicta erat. vid. Lucret. V. 567. BURM.

281. *Arma relinque viris*] Color ductus ex Ovid. Epift.

Conarisque pios odiis committere fratres?
Te magis, ah demens, veterem si respicis artem,
Conciliare decet. gestis pro talibus annum
Flagitet Eutropius, ne quid non polluat unus;
Dux acies, judex praetoria, tempora Consul.
Nil adeo foedum est, quod non exacta vetustas
Ediderit, longique labor conmiserit aevi.
Oedipodes matrem, natam duxisse Thyestes
Cantantur. peperit fratres Jocasta marito,
Et Pelopea sibi. Thebas ac funera Trojae
Tristis Erechthei deploret scaena theatri.
In volucrem Tereus, Cadmus se vertit in anguem.
Scylla novos mirata canes. hunc arbore figit,
Elevat hunc pluma, squamis hunc fabula vestit,
Hunc solvit fluvio. nusquam spado Consul in orbe,
Nec judex ductorve, fuit. quodcumque virorum
Est decus, eunuchi scelus est. exempla creantur,
Quae socci superent risus, luctusque cothurni.
Quam pulchre conspectus erat, quum tenderet artus

Ex-

Epist. XVII. 254. ubi Helena Paridi:

Bella (vel *Arma*) *gerant fortes, tu, Pari, semper ama.*

283. *Ah demens*] *o demens* Jun. *ha* multi.

285. *Flagites Eutropius*] Non *Flagitat* libri. HEINS.

288. *Aevi*] *anni* Oxon. vid. ad Val. Flacc. II. 619.

289. *Oedipodes*] vide I. in Rufin. 85.

290. *Cantantur*] Ita veteres nonnulli. in vulgatis, *Cantatur*. HEINS.

291. *Thebas*] *labes* Exc. Wolf. marg. Ising. Vicetin. Parm. & omnes fere Heinsio inspecti codices. qui olim corruptum locum credebat, & ultimam syllabam in *sibi* bis repetendam, & *lapsae* pro *labes*, ut exiret, *Et Pelopea sibi. bis lapsae* (vel etiam *captae*) *funera Trojae*. sed *Thebas* & *Trojam* saepe conjungunt poëtae. vide ad Ovid. III. Amor. XII. 15. *& funera* Oxon. Lovan. deinde *Aristei* Jun. *Eristei* Oxon. *deplorat coena* Leid. Exc. Wolf. Vicetin.

294. *Mirata*] Non mutandum. id enim verbum saepe ad subita quaedam adtonitis tribuitur & hominibus & rebus. Lib. II. 163.

Cornua cana gelu mirantibus extulit undis
Hebrus.

vide ad Ovid. II. Amor. XI. I. & ad Val. Flacc. I. 382. BURM.

295. *Elevat hunc pluma*] Sic scripti. vidit Barthius. sequenti versu *nusquam* pro *nunquam* tres codices. & *hanc* pro *hunc* semper Aldus & Florent. S. Marci. pro *arbore figit*, membranae pleraeque *fingit*. forte *cingit*. ut apud Ovid. I. Met. 549. *cinguntur tenui praecordia libro. eunuchis* pro *eunuchi*, ut respondeat τῷ *virorum*, tres libri. *Scylla novos mutata canes* prim. Vaticanus & Oxon. non *mirata*. etiam Oiselianus. mox, *eunuchi scelus est*, non *eunuchis*, praestantiores. HEINS. *Elevat hunc pluma*, pro *palma* Scaligeri, restitutum recte. Ovid. IV. Met. 410. *non illas pluma levavit*. & VIII. 543. *natisque in corpore pennis Elevat*. ubi alii *Allevat*. BURM.

296. *Hanc solvit*] *Hunc* MS. DELR. *hunc* ubique habent edd. Vicet. Parm. Demst. Caesii, Elzev. Barth. ter *hanc* & quarto loco *hunc* Ald. Junt. Colin. contra ter *hunc* & quarto loco *hanc* Ising. Gryph. Claver. primo vero loco *hunc*, deinde ter *hanc* ed. prim. Heinsii.

297. *Quodcumque*] *quicumque* ed. Vicet. & Parm. & *eunuchi*, ut fere omnes.

299. *Socci*] *Socii superent usus* Jun. *superant* Leid.

300. *Quam pulcher conspectus erat*] hoc est, pulchre conspectus. *pexatus pulchre* Martiali. alibi Claudian. *solito conspectior*. CLAVER. Melius *pulchre* scripti. sequenti versu pro *onerante*, ut Scaliger, legendum, *onerare*, ne bis idem dicat; quod & de simia, quae sequuntur, confirmant. Utrumque in membranis exstat potioribus. *Tenderet ornare* eleganter. vide quae supra noto vs. 13. pro *gravatus*, ex conjectura *gravatos* repono. *artus exsangues & cinctu gravatos* con ungit. *cinctum* etiam probe Junianus,

Oo 3 duo

Exsangues onerare toga; cinctuque gravatus,
Indutoque senex obscaenior iret in auro!
Humani qualis simulator simius oris,
Quem puer adridens pretioso stamine Serum
Velavit, nudasque nates ac terga reliquit,
Ludibrium mensis. Erecto pectore dives
Ambulat, & claro sese deformat amictu.
Candida pollutos comitatur Curia fasces,
Forsitan & Dominus: praebet miracula lictor
Consule nobilior, libertatemque daturus,

Quam

duo Gallicani, *cinctus.* minus bene. sic *gravari tecta* Statio Hercule Surrentino. *moestae pedem Terrae gravantur* Senec. Thyest. 105. quae vera illic lectio. *abrumpunt vitam lucemque gravantur* Silio Lib. II. 598. Statius Lib. II. Achill. 143.

——— *longa sagaci*
Nox Ithaco: lucemque cupit, somnosque gravatur.

male vulgo, *somnoque*, & contra sensum. Idem Theb. VIII. 317.

Nos tantum portare negas? nos, Diva, gravaris?

apud Lucanum Lib. V. 258. *regnorum injusta gravari.* Lib. VII. 284. *dominos gravari.* sic apud Graecos τὸ βαρύνεσθαι quartum etiam casum nonnumquam regit. Adeantur quae ad Statii Silvas, & post haec scripta ad Senecae Thyesten vs. 160. erudite, ut solet, Gronovius observavit. HEINS. *cum tonderet* Jun. *pulchre conspectus* & *onerare* etiam edd. Vicet. Parm. & omnes praeter Raphel. Barth. Dempst. & recentiores. vid. ad Albinov. Epiced. in Drus. vs. 122. *ornare* Exc. Wolff. BURM.

301. *Onerare toga*] Sic vetus codex, non *ornare*, aut *onerante*, quae tamen bona sunt. Juven. I. 27.

Crispinus Tyrias humeros revocante lacernas.

& inde:

Nec sufferre queat majoris pondera gemmae.

quae viri delicatuli indicia. infra II. 357. dicit Claudianus *oneríque vel ipsa Serica.* Petronius, *oneratas veste cervices.* alibi noster bello Get. 167. *Tendit hiems vestire gelu*, ut hic *tenderet onerare.* sic apud Martialem Argonautae illi juvenes dicuntur *resina ventoque pigriores*, id est, resinata juventus, quae sudat sub ponderibus lacernarum, atque ob id pigrior est. CLAVER.

302. *Indutoque senex*] Sic Isingrin. prim. Vatic. & octo alii. vulgo minus bene, *Inductoque.* de vestitu enim agit. HEINS. Centies in Ovidio & aliis haec duo verba confunduntur. vid. V. Met. 51. VII. 161. XIV. 262. ad Val. Flacc. II. 109. & alibi. nec, quia de vestibus agitur, *inducere* est repudiandum, nam & Lucan. II. 387. *induxisse togam* dixit. sic apud Virgil. II. 275. *exuvias indutus Achilles*, Zulich. & alii codices, *inductus.* XI. 83. *Indutosque jubet truncos hostilibus armis*, & ibi *inductos* vidi in scriptis. & vs. 487. *thoraca indutus*; ubi & *inductus.* in aliis. & apud Lucan. VIII. 240. *famuli raptos indutus amictus*, ubi quatuor codices *inductus.* quare cum Barthio tantumdem esse puto, quo verbo uteris. vid. & infra Lib. II. 182. BURM.

303. *Simius*] Bellula & jocosa comparatio. huc vero pertinet, quae apud Martialem Lib. XIV. 128. *Cercopitheci paenula*, & illud I. 93. *Dimidiasque nates Gallica palla tegit.* CLAVER. *imitator simius* Jun. ita Ovid. II. Amor. VI. I. *imitatrix ales* dicitur psittacus. sed & paulo post vs. 23.

Non fuit in terris vocum simulantior ales.

quare *imitator* hic glossatoris esse credo. BURM.

304. *Quem puer adridens*] *irridens* puto. HEINS. Nihil muta, nam est maligne ridens. BURM.

305. *Ac terga*] *ad terga* Voss. *relinquit* Leid.

307. *Amictu*] *in actu* Junian.

309 *Forsitan & dominis*] Ita Gyrald. aliique nonnulli, quomodo & Cl. Gronovius in Observationibus Lib. I. cap. 21. legendum conjecit. idem tamen viri summi Henrici Valesii conjecturam nunc praefert, post τὸ *dominus*, quae vulgata lectio, distinguentis. sed rectius erit, *Forsitan & domini.* Dominorum enim Eutropii passim meminit. & hoc magis ignominiosum. Ptolemaeum & Abundantium & Arinthaeum innuit. Lib. II. 79.

Subter adulantes tituli, nimiaeque leguntur
Vel maribus laudes, claro quod nobilis ortu
Cum vivant domini.

Praefatione Libri II.

In dominos varias luget abisse minas.

nec multo post:

Innumeri glomerantur heri, sibi quique petentes
Mancipium solis utile suppliciis.

HEINS. Nescio an non Arcadius intelligatur. Imperatores enim ipsi saepe processiones Consulum comi-

Quam nondum meruit, ſcandit ſublime tribunal;
Atque inter proprias laudes Aegyptia jactat
Somnia, proſtratosque canit ſe vate tyrannos.
Scilicet in dubio vindex Bellona pependit,
Dum ſpado Tireſias, enervatusque Melampus
Reptat, ab extremo referens oracula Nilo.
Obſtrepuere avium voces: exhorruit annus
Nomen, & inſanum gemino proclamat ab ore;
Eunuchumque vetat faſtis accedere Janus.
Sumeret inlicitos etenim ſi femina faſces,
Eſſet turpe minus. Medis levibusque Sabaeis
Imperat hic ſexus, reginarumque ſub armis
Barbariae pars magna jacet. gens nulla probatur,
Eunuchi quae ſceptra ferat. Tritonia, Phoebe,
Veſta, Ceres, Cybele, Juno, Latona coluntur:
Eunuchi quae templa Dei, quas vidimus aras?
Inde ſacerdotes: haec intrat pectora Phoebus:

In-

comitabantur. exempla videbis apud Auſonium in Conſulatu. & Amm. Marcell. XXII. 7. & Spartian. in Hadriano cap. IX. & alibi ſaepe. BURM.

Lictor] *lector* Vicetin.

311. *Nondum*] Ita olim editi. Heinſius ex Oxonienſibus, Leidenſi, Lovanienſi, & aliis edidit *necdum*, ut & eſt in Exc. Wolf. Gronovius d. l. exhibet, *Qui nondum meruit.* ſed ſequamur ſcriptos, ex quibus eadem ſententia exit. *Quem nondum* Vicetin.

316. *Reptet*] Non *Reptat* unus Medic. HEINS. *Raptat* Lovan. Oxon. Leid. *Rectat* Jun. *Raptus* Oxon. pro varia lectione: quod Heinſius *Reptet* malit, eſt ex dictatis Grammaticorum, qui *dum* pro donec volunt jungi ſubjunctivo. de quo egi ad Phaedr. III. fab. 10. ſed non ſemper id ſervaſſe veteres conſtat. nam Virgil. IV. Aeneid. 52. *cauſſas innecte morandi Dum pelago deſaevit hiems.* & ſimili loco poſt *dubius*, ut hic, Lucan. I. 207. *Subſedit dubius totam dum colligit iram.* ubi etiam Heinſius *colligat* corrigebat ex codice Hamburg. & ideo nunc dubito, an apud Ovid. IV. Faſt. 755. praeſtet, *dum degrandiſſet*. BURM.

Oracula] Priusquam Theodoſius contra Eugenium copias educeret, miſit Eutropium in Aegyptum ad Joannem quemdam virum pium, qui antea cladem Maximi tyranni praedixerat. Is vero declaravit, non ſine multo ſanguine ac ſudore, victoriam Theodoſio parari, pauloque poſt eum in Italia obiturum, quod & contigit. vide Graecam Hiſt. & B. Auguſt. de Civit. Dei. CLAVER.

317. *Obſtrepuere*] *Obſtupuere* Oxon. Vicet. eadem varietas Lib. II. 285.

318. *Ore*] *orbe* Oxon. a m. prim. & mox, *faſtis accedere tantis* idem & alter Oxon. Leid. Voſſ. *Janus accedere faſtis* Ald.

320. *Inlicitos*] *Illiricos* Jun. deinde *mediis* pro *Medis* Ald.

322. *Imperat hic ſexus*] Quin etiam apud Tacitum, exercitui praeeſt Boudicea, ac Britannis ſolitum ductu feminarum bellare. quae ſane virilibus curis feminarum vitia aliquando exuunt. CLAVER. Arrianus Lib. I. 24. *νενομισμένον ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔτι ἀπὸ Σεμιράμιδος καὶ γυναῖκας ἄρχειν ἀνδρῶν.* ubi vertitur: *in Aſia jam inde a Semiramide uſitatum, ut & virorum uxores regnent.* immo, *ut mulieres viris imperent* reddendum. miror hic evaſiſſe manus nulli parcentes Vulcanium, niſi ille Graeciſmum voluerit exprimere, *regnare* cum genitivo conſtruens, ut Horat. III. Od. ult. *regnavit populorum.* ſed talia in verſione pedeſtri imitari vitioſum puto, nec id voluiſſe Vulcanium ex ordine verborum colligi poſſe credo. BURM.

324. *Eunuchi*] Plinius Lib. XIII. Nat. Hiſt. contrarium tradit. DELR. Ariſtoteles apud Lucianum dicitur adeo miratus fuiſſe regem quendam Eunuchum, ut illi perinde atque Diis ſacra faceret. CLAVER.

325. *Veſta*] *Terra* omnes fere ſcripti, & Pulmanni etiam codices.

327. *Haec intrat*] *haec inter* Oxon. *intrat haec* Vicetin.

Inde canunt Delphi. Trojanam sola Minervam
Virginitas Vestalis adit, flammasque tuetur.
Hi nullas meriti vittas, semperque profani.
Nascitur ad fructum mulier, prolemque futuram:
Hoc genus inventum est, ut serviat. Herculis arcu
Concidit Hippolyte: Danai fugere bipennem,
Penthesilea, tuam: claras Carthaginis arces
Creditur, & centum portis Babylona superbam
Femineus struxisse labor. quid nobile gessit
Eunuchus? quae bella tulit? quas condidit urbes?
Illas praeterea rerum natura creavit:
Hos fecere manus. seu prima Semiramis astu
Assyriis mentita virum, ne vocis acutae
Mollities, levesve genae se prodere possent,
Hos sibi conjunxit similes: seu Parthica ferro
Luxuries vetuit nasci lanuginis umbram,
Servatoque diu puerili flore coëgit
Arte retardatam Veneri servire juventam.

Fa-

328. *Trojanam sola Minervam*] Ex Lucano Lib. I. 597. mutuatus,

Vestalemque chorum duxit vittata sacerdos,
Trojanam soli cui fas vidisse Minervam. HEINS.

329. *Adit*] *habet* Ald. rectius *adit*. *Deos* enim *adire* proprie dicebant. vid. Heins. ad Albinov. ad Liv. 290.

330. *Profani*] Diocles in Dialogo Luciani ait: iniquum esse, ut Eunuchus Philosophiae professionem ambiat, cum ab ipsis etiam sacris, ac vasis puris eum secludi oporteat. CLAVER.

332. *Hoc genus*] Eunuchi ad servitium facti, suntque, ut saepe, abjectis moribus τὸ ἄῤῥεν ἐγυναικώτερον ait Aristot. CLAVER.

333. *Fugere*] *fregere* Voss. a m. s. *pavere* Ambros. etiam non male, vel a pascere, ut *sanguine pastus* saepe dicitur. sic Lib. II. in Eutr. 110. Heinsius notat in MSS. legi, *pingues pascebat stragibus Hydros*. vel potius a *pavere*, id est timere, quod Quinti Smyrnei locus a Barthio adductus posset firmare. BURM.

337. *Condidit urbes*] Sic meliores. probe. nam τὸ *arces* praecessit. HEINS. Sic & supr. vs. 334. *Carthaginis urbes* in uno vel altero erat. & centies commutantur hae voces. in animo habebat librarius Virgilianum illud II. Ecl. 61.

——— *Pallas, quas condidit, arces*
Ipsa colat. BURM.

339. *Hos fecere manus*] Unus Medic. *Has*. eleganter. supra vs. 271. diximus, & sic forte moxlegendum: *Has sibi conjunxit similes*. HEINS. *Hoc* Gyrald.

340. *Vocis*] *lucis* Jun. mox *laevesne* Leid. vulgo, *levesque*. *hos tibi* Vicetin.

342. *Parthica ferro*] Putavi olim germana haec esse Claudiani verba, quod Parthos ei sceleri, cui coërcendo lata fuit lex Scantinia, mirum quantum deditos fuisse non ignorarem. verum ut nunc aliud existimem, fecit Stephanus de Urbibus, qui scribit: Σπάδα, ἐδετίρως κώμη Περσικὴ ἐν ᾗ πρώτως εὐνουχισμὸς γέγονεν. unde legendum videtur, *Persica ferro*. atque hanc emendationem valde juvat Vicetina editio, in qua scribitur, *seu percita ferro*. nec non Petronius Arbiter his versibus: (cap. 119.)

Persarum ritu male pubescentibus annis
Surripuere viros, exsectaque viscera ferro
In Venerem fregere, atque ut fuga mobilis aevi
Circumscripta mora properantes differat annos.

altera autem de Semiramide opinio Ammiani auctoritate astruitur. DELR. *Parthia* scripti. sic *Parthia velat Tigris* initio Raptûs unus Mediceus. *Galliae mulieres* Salustio apud Nonium, & *Graecia luxuria* Trebellio Pollioni vita Herodis Tyranni, ut quidem veteres libri. *Scythius* pro *Scythicus*, & *Italiae orae* pro *Italicae*, non uno loco apud Nasonem in vetustis membranis. HEINS. sed Persae & Parthi pro eisdem saepe ponuntur, etiam a nostro. IV. Cons. Honor. 213. II. de Rapt. 94. & passim. vid. Barth. *pertica* Leid.

345.

Fama prius falso similis, vanoque videri
Ficta joco. levior volitare per oppida rumor,
Riderique nefas: veluti nigrantibus alis
Audiretur olor, corvo certante ligustris.
Atque aliquis gravior morum, Si talibus, inquit,
Creditur, & nimiis turguent mendacia monstris.
Jam testudo volat, profert jam cornua vultur:
Prona petunt retro fluvii juga: Gadibus ortum
Carmani texere diem: jam frugibus aptum

Ac-

345. *Arte*] *Ante* Oxon. *Arte retardandam* Lovan. *servare* Oxon. a m. s.

346 *Fama prius falso similis*] *falsae* lego, quamquam in contraria euntibus membranis. pari modo apud Nasonem in Fastis II. 291. castigavimus, *vita ferae similis*. HEINS. Nos *falso* vindicavimus ad Ovid. II. Amor. II. 47. & IX. Met. 138. & ad Suet. Caes. 81. ubi similiter Heinsius corrigebat loca fana. & centies *falsum* poni solet pro falso rumore. fama ficta. & ideo dubito an apud Statium V. Silv. I. 52.

——— falsoque potentes
Laude carent vera.

reponi debeat vel *falsaeque* cum Heinsio, vel *falsaque* cum Barthio & Marklando: praesertim cum nullis codicibus nitantur illae conjecturae. BURM.

348. *Velut nigrantibus alis*] *sicut* scripti plerique. puto *ut si*. HEINS. *sicut* Exc. Wolff. & ed. Vicet.

350. *Atque aliquis*] *Usque* ed. Parm. male. saepe ita Ovidius, ut IV. Met. 186. IV. Fast. 929. & alibi. BURM.

353. *Vada*] MS. *juga*, eritque tunc duplex ἀδύνατον. DELR. *juga* meliores membranae constanter. quomodo Diatr. ad Statium cap. XXX. Gronovius noster jam correxerat. Graecum est adagium ἄνω ποταμῶν ἱερῶν. apud Nasonem Ep. V. 29.

Cum Paris Oenone poterit spirare relicta,
Ad fontem Xanthi versa recurret aqua.

fontes enim fluviorum in montibus, & rerum naturae conveniens est omnino, ut proni decurrant ex jugis fluvii, non in juga ex vallibus sursum ferantur. HEINS. Sine dubio *juga* reponendum. in animo enim habuit illa Horatii I. Od. 29.

——— Quis neget arduis
Pronos relabi posse rivos
Montibus.

& ita saepe peccatum docuimus ad Ovid. XIII. Met. 954. apud Lucan. Lib. IV. 403. dubia etiamnum scriptura de Apennino,

Fontibus hic vastis immensos concipit amnes.

nescio qui illi *fontes vasti*, quum omnia fere flumina ex parvis fontibus oriantur. vid. ad Ovid. Remed. 98. *vastos* quidem *fontes* dixit idem Lucan. IV. 117. sed ibi de ipso flumine jam magno, ut saepe poëtae, dicitur, ut ita *quatuor amnes magnis fontibus* II. in Eutrop. 258. ubi vide. quare dubito an non praeferenda multorum codicum, inter quos Voss. & Thuan. lectio, qui *montibus vastis* praeferunt, qui respondent Horatii *arduis montibus*. & hoc firmat in eodem libro Lucani versus 485.

Et tu montanis totus nunc fontibus exi.

juga vero & *vada* saepe confundi vidimus ad Valer. Flacc. Lib. VI. 140. vide & I. de Laud. Stilich. 174. BURM.

354. *Armenii texere diem*] unus Mediceus & Petavianus, *Carminii*. Rottendorphianus, *Arminii*. Pricaeanus, *Quarmenii*. Lucens. *Germani*. scribe, *Carmani*. Καρμανία χώρα τῆς Ἰνδικῆς Stephano de Urbibus. Noster laude Serenae v. 51. ubi Hispaniam alloquitur, apposite:

——— primo levat aequore solem
India, tu fessos exacta luce jugales
Proluis. Periegetes optime ad rem,

Ἤ τοι μὲν παρὰ χεῦμα τὸ Περσικὸν Ὠκεανοῖο
Καρμανοὶ ναίουσιν, ὑπ' ἠελίῳ ἀνιόντι.

quae Avienus descriptione Orbis sic vertit,

Sed qua caeruleam sinus infert Persicus undam,
Gens Carmanorum late colit. hanc facis ortus
Urit Phoebeae. tanto quoque funditur agro,
Ut simul & glauci contingat gurgitis aestum,
Et procul internae perreptet jugera terrae.

ubi tamen antiquus codex, *Ut sinus & glauci*, ut de sinu Persico, non Carmanis, duo postremi versus intelligantur. Priscianus Periegesi,

Respice nunc reliquas Asiae sub finibus oras
Persidis ad pontum, Carmani solis ab ortu.

ita distingue. Epistol. ad Olybrium v. 13.

——— lucem jam condet Hydaspes,
Et Tartessiaco, Sol, oriere vado.

Est autem Hydaspes Indiae flumen. *traxere* quinque libri. vide quae noto supr. vs. 145. *tegere* tamen dixit, ut *condere* Lib. II. 239. *Solem quae condit*, *Jonas*, *Quae levat*, *adtingit Galatas*. & apud

Vir-

Aequor, & advectum silvis delphina videbo:
Jam cochleis homines junctos, & quidquid inane
Nutrit, Judaicis quae pingitur India velis.
Subjicit & mixtis salibus lascivior alter;
Miraris? nihil est, quod non in pectore magnum
Concipit Eutropius. semper nova, grandia semper

Di-

Virgil. IX. Ecl. 52. *memini me condere soles.* HEINS. Sed ibi *condere* est finire, ut recte Servius. *Parmenii* Exc. Wolff.

355. *Aequor, & assuetum*] Vetus liber, *advectum.* DELR. Lucens. Gyrald. & viginti alii cum schedis Gudianis & prima editione, *advectum.* prior Leid. *aductum.* Reg. *adductum.* prior Moreti, *adjunctum.* HEINS. *Adjuetum* magis respondet τῷ *aptum.* vid. ad Grat. *advectum* Exc. Wolf.

356. *Cochleis*] Hic te monebo, Cujacium maluisse efferre Pandectas Florentinas, quia dictiones Graecae genus saepe mutent apud Latinos, adducebatque exemplum τῦ, ὁ κοχλίας. CLAVER. *chocleis* Parm. forte *vinctos*, ut tanquam carcere continerentur, & caput inde, ut animalculum illud, e testa proferrent. BURM.

357. *Nutrit, Judaicis quae pingitur India velis*] Olim Romani quasi Dearum cultu pinxere provincias, iisque habitum finxere ex moribus gentis, soli ubertate ac coeli temperie. in Paneg. II. Stilich. non solum Roma, sed Italia, Gallia, Britannia, & Africa depictae sunt. Quod vero *Judaica vela* dixit, puto intelligendum, Indiam esse non tantum lanae, sed & lini, quod Mela scribit, feracem, instar Judaeae. *vela* pro velleribus aut velamine accipi, non novum est. apud Ciceron. *velis amicti non togis.* Caeterum de admirandis Indiae ac piscibus terrenis, multa olim Theophrastus & Plinius. CLAVER. Multa pro hac lectione disputant doctissimus Barthius, & vir summus Joh. Seldenus de Jure naturali secundum Hebraeos Lib. II. cap. 9. Nec me praeterit *Judaicas* quoque *capsas* pro Orientalibus posuisse Marcellum carmine de Medicina:

Vel quae Judaicis fragrant bene condita capsis,
Tbus, costum, folium, myrrbam.

Accedo tamen illis potius, qui locum corruptum censent. Hugoni quidem Grotio, cujus viri sancta nobis Batavis esse debet memoria, (Epist. 967.) *Lydiacis* legendum videbatur. *texta* enim *Lydia* notissima. mihi *Niliacis* jam olim placuit, nec mediocriter laetatus sum, cum Lilio Gyraldo id ipsum quoque in mentem venisse deprehendi. Sic nimirum scribendum videri in ora codicis sui vir ille praestantissimus designarat. ut vela Alexandrina Claudianus intelligat; quem patriae suae libenter admodum meminisse passim deprehendas; ut vel hinc Aegyptium fuisse suspicari possis, si argumenta validiora desint, quibus id evincatur. Patavinus certe liber, *Indiacis.* *Nilum* autem & *Indum* alibi quoque in antiquis codicibus confundi apud nostrum animadverti. Alexandrinos varia monstra, variasque belluas velis suis intexuisse Plauti locus docet Pseudolo Act. I. Sc. II.

Ita ego vestra latera loris faciam ut valde varia sint:
Ut ne peristromata quidem aeque picta sint Campanica,
Neque Alexandrina belluata conchyliata tapetia.

ubi forte *Carmanica* legendum. Martialis,

——— *victa est*
Pectine Niliaco jam Babylonis acus.

Ennodius Epigr. LI.

Omnia Memphitis retinentur secula textis,
Servivit numquam Laurentius ante Neroni.

ubi lego *Memphidiis.* & Claudianum imitatus videtur. Anastasius in vita Gregorii v. *Immo vero & in Diaconia B. Georgii martyris fecit velum Alexandrinum habens Phasianos duodecim.* apud Apulej. Lib. XI. descriptio est chlamydis pretiosae, *colore vario circumnotatis insignita animalibus*, in qua & *Dracones Indici & Gryphes Hyperborei.* Ceterum pro *Niliacis velis* fors sit, ut dederit Claudianus, *telis.* ita enim frequenter poëtae pro tapetibus. quamquam & *vela* commode hic loci subsistunt. In primo Vaticano *Judaicis* legebatur quidem, sed sic, ut una litera initio vocis videatur erasa esse, spatio brevi relicto. pro prima quoque litera *i* alia litera manu priore exstiterat, ut puto *a.* quintus Vaticanus *Indaicis.* forte

——— *quidquid inane*
Nutrit, in Attalicis quae pingitur India velis.

aulaea Attalica apud Propertium, & *torus Attalicus*, & *vestes Attalicae*, *Attalica peripetasmata* apud Ciceronem VI. Verrina. Sidonius Apollinaris Lib. IX. Ep. XIII. tapetia describit, in quibus Parthicae venationes fuerint expressae. apud Propertium quoque Lib. I. Eleg. 14. videtur scribendum:

Quid prosint Phariis serica textilibus?

etsi *variis* auctoritate Plautini loci defendi possit. *varium* enim versicolor πολύμιτον, Graecis. quod praecessit proxime *cocleis homines junctos* Barthio suspectum est mendi, non mihi. nam & cocleae in peregrinis animalibus, quae ex Africa magna copia Romam perferebantur, teste Statio risu Saturnalitio ad Plotium Gryphum. HEINS. Vide de hoc loco etiam Ampliss. Cuperum de Elephantis Ex. II. cap. 17. p. 240. & Voss. ad Catull. p. 197.

159. *Miraris? nihil est*] Malim, si liceat per libros

Diligit, & celeri degustat singula sensu.
Nil timet a tergo: vigilantibus undique curis
Nocte dieque patet: lenis facilisque moveri
Supplicibus, mediaque tamen mollissimus ira.
Nil negat, & sese vel non poscentibus offert.
Quidlibet ingenio subigit, traditque fruendum.
Quidquid amas, dabit illa manus. communiter omni
Fungitur officio, gaudetque potentia flecti.
Hoc quoque conciliis peperit meritoque laborum:

Ac-

bros veteres, *Mirari nihil est &c.* pro nihil magnum, admiratione dignum est. Heins. Mihi vulgata videtur venustior & nervosior. ita Epigr. I. 19.

Miraris, si voce feras pacaverit Orpheus,
Cum pronas pecudes Gallica verba regant.

de illo *nihil est* videndae notae ad Phaed. Lib. III. 7. unde possit legi:

Miraris? nihil est. Quid non in p. magni
Concipit Eutropius? Burm.

261. *Diligit*] Meus MS. *dirigit.* mendose. *diligit* enim flagitat sententia, quam ut enodem, nec aetas nec pudor meus patiuntur. Delr. *semper nova gaudia, semper Diligit* Jun. Exc. Wolf. a. m. pr. *Dirigit* Oxon. & Leid. *& sceleri* ed. Vicet. & Parm.

362. *Vigilantibus*] Miror Heinsium hic non *vigilacibus* reponi jussisse, ut apud Ovid. II. Met. 779.

Nec fruitur somno vigilantibus excita curis.

ubi vide. *patet* sensu obvio, pro aditu est facilis, sed in obscoenum detorquet sensum, ut apud Ovid. I. Art. 64. *juvenes tibi mille patebunt*, ubi vide adnotata. & ita haec omnia ambigue dicta debent capi. vide Barthii notas, qui pleraque, quatenus pudor permittebat, explicuit. sic mox, *communiter omni Fungitur officio*, libidinem notat, ut saepe *officium*. vid. ad Petron. cap. CXL. Passerat. & Broukh. ad Propert. II. 18. Salmas. ad Plaut. Cistell. IV. I. 5. *officium coëundi* vocat Serv. ad Virg. IV. Aen. 433. eo sensu dixit Seneca Praefat. Lib. IV. Excerpt. Controv. *impudicitia in ingenuo crimen est, in servo necessitas, in liberto officium.* &, *multum & hic in officiis versati.* ubi vide Fabri notas. Ovid. III. Amor. VII. 24.

Ter Libas officio continuata meo.

in bonum sensum *officium commune* dixit Ovid. I. Fast. 673. in *flecti* etiam quid turpitudinis latere puto. Burm.

363. *Lenis*] *laetus* Jun. & Leid. a m. prim. *levis* a m. s.

364. *Mollissimus ira*] Haec dictio, etsi clementiam disignare videtur, tamen aceto diluta est. quid enim Eunucho mollius? ut ut sit, *imperium inchoantibus utilis est*, ait Tacitus, *clementiae fama, atque initia magistratuum fere meliora, sed finis inclinat servitii ingenio, dum adipiscuntur dominationes, multa charitate sunt, majore odio, postquam adepti.* Claver.

366. *Quodlibet ingenio subigit*] Symmachus olim ita laudavit Eutropium: *Supervacanei laboris est commendare conspicuos, ut si in sole positus facem praeferas, & accessu luminum claritudinem diei gestias adjuvare*: vocat etiam alicubi partem antiquam amicorum. Claver. *Quidlibet* cum nonnullis scriptis legendum. pro *traditque fruendum*, alii, *truditque nocendum*, vel *nefandum*. Multa in hisce salibus corrupta. *ingenio subicit*, non *subigit* pr. & tert. Vatic. aliique multi. Heins. *traditque nocendum* Lov. Leid. *fruendum.* & in margine, *favendum* Voss.

367. *Quidquid amas, dabit illa manus*] *dabit ille manus* argute & vere noster Gronovius. sic apud Valer. Flacc. Lib. I. 40. scribendum,

Hanc mihi militiam, veterum quae pulchrior actis,
Annue, daque manum.

cum *daque animum* perperam nunc legatur. paulo post *meritumque laborum* videtur scribendum, non *meritoque.* accipit trabeas meritum laborum. Heins.

369. *Hoc quoque consiliis*] V. Cl. Albertus Rubenius optime vidit emendandum *conciliis*, quae ambigua vox, ut lenonias artes Eutropio objiciat. conciliatores enim iidem lenonibus. Glossae Stephani *conciliator συμβιβαστής.* noster ad hunc ipsum Eutropium supra vs. 284.

Te magis, ah demens, veterem si respicis artem,
Conciliare decet.

Ovid. I. Amor. XIII. 42.

Non me nupsisti conciliante seni.

Rem. Amor. 524.

En etiam partes conciliantis ago.

Lib. I. Met. 710.

Hoc mihi concilium tecum dixisse manebit.

sic corrigendum; nam scripti, *consilium.* vulgo *collo-*

lo-

Accipit & trabeas, argutae praemia dextrae.
Poſtquam vera fides facinus vulgavit Eoum
Gentibus, & Romae jam certius inpulit aures:
Eutropiumne etiam noſtra dignabimur ira?
Hic quoque Romani meruit pars eſſe doloris?
Sic effata, rapit coeli per inania curſum
Diva potens, unoque Padum tranſlapſa volatu
Caſtra ſui rectoris adit. tum forte decorus
Cum Stilichone gener pacem inplorantibus ultro
Germanis reſponſa dabat, legesque Caücis
Arduus & flavis ſignabat jura Suëvis.
His tribuit Reges, his obſide foedera ſancit
Indicto: bellorum alios tranſcribit in uſus,

Mi-

loquium. iis locis, quae mendoſa hactenus circumferebantur, plura: ut & ad Virgil. II. Aeneid. 88. HEINS.

Peperit] MS. *meruit.* ſic *laboris*, ubi vulgati *doloris.* & ubi legitur *tranſlapſa*, idem *tranſlata.* demum *fronte decorus*, pro *forte.* DELR.

370. *Argutae*] *Auguſtae* Lovan. a m. s.

371. *Poſtquam*] Huic loco & ſuperioribus Plinius in Epiſt. v. 21. convenit de Nepote Praetore: *tota*, inquit, *civitate carpitur*, *laudatur. multi*, *Quid ante hunc Praetores non fuerunt? alii contra*, *rectiſſime fecit.* CLAVER.

Vulgavit Eoum] *Vulgarat* Jun. pro *Romani doloris* quatuor ſcripti, *laboris*, ut ſupr. 221.

Romanusque labor Pompejanique triumphi.

HEINS. *Hoc quoque Rom.* Oxon. Lucan. Lib. VIII. 622.

Secula Romanos numquam tacitura labores. BURM.

372. *Certius*] *conſcius* Oxon. Reg. forte, *nuntius.* HEINS.

373. *Dignabimur*] *dignabitur* Leid. m. pr. Oxon. Ald. Colin. ed. Parm. Jun. *damnabimus* Jun.

375. *Rapit coeli per inania curſum*] *celerem per inania curſum* rectius pro diverſa lectione primus Vaticanus. ſic apud Naſonem Lib. II. Metam. 506. *celeri raptos per inania vento Inpoſuit coelo.* HEINS.

376. *Tranſlapſa*] *transgreſſa* Jun. Oxon. & duo alii. *tranſlata* Junian. *tranſlata* alii vid. III. de Rapt. 3. Heinſius videbatur probaſſe *transgreſſa*, quia rarior videtur uſus de volatu. ſic Fama voluceri volatu *praegreſſa diem* Stat. v. Silv. I. 106. & Sueton. Aug. XCVII. *Aquila ſaepe eum circumvolavit*, *transgreſſaque in vicinam aedem ſuper nomen Agrippae ad primam literam ſedit.* ubi eſt pro *transvolare.* quia tamen paſſim hoc vocabulo utebantur de trajectu fluminis vel maris, licet hoc Aſinius Pollio culpaverit in Salluſtio, *tamen auctoritas vetuſtatis liberiorem loquendi uſum dedit*, teſte Nonio p. 452. hinc Livius, Tacitus, Suetonius, & alii ſaepius uſi, ita ut quaſi proprium ſit factum in ea re verbum, ideoque veroſimilius *transgreſſa* eſſe a gloſſatore, qui explicabat τὸ *translapſa*, verbum rarum, & quo olim caruerat Theſaurus Fabri, nunc vero novae editioni additum, cum interpretatione *durchvaren.* cum ſit ſuper volare, & volatu trajicere. & deberet verti *hin uber fliegen. lapſus volucrum* dixit & Cicero II. de Nat. Deor. 39. & Harpyis tribuit Virgil. III. Aeneid. 225. ubi Servius ait, celeritatem verbo illo ſignificari. de Fama, quae volucris, Ovid. IV. ex Pont. IV. 16.

Fama per inmenſas aëre lapſa vias.

quare hic *tranſlapſa* melius quadrat, quam *transgreſſa. uno volatu tranſilire* dixit & Lib. II. 168. BURM.

377. *Forte decorus*] *fronte* unus Ambroſ. & Florent. mox pro *Caycis*, Scaliger conjiciebat *Cheruſcis.* Gyrald. & Lucenſ. antiquiſſimi *Caucis.* prim. Vatic. aliique multi, *Chaucis.* lege *Caücis.* ſic & *Suëvos* pro *Suevis* dicebant. apud Lucan. I. 463. quoque ſcribendum puto, *crinigeros bellis arcere Caücos.* nam libri veteres *Caycos.* Graecis modo Καῦχοι, modo Καῦκοι modo etiam Χαῦκοι. apud Latinos etiam ſcripti codices ſibi non conſtant. HEINS.

379. *Caycis*] Iidem ſunt Cauci apud Tacitum. hae vero literae valde mutabiles, etiam in Pandectis. ſic ſupra *Elyſam*, quam *Eluſam* maluit Lucanus,

Et vos crinigeros bellis arcere Caycos

Oppoſiti. CLAVER. *Coaccis* Lovan. vid. Schildium de Caucis cap. I. pag. 3.

381. *His tribuit Reges*] Ita jam viri docti ſcribendum monuerunt. priſca exemplaria confirmant. τὸ *leges* praeceſſerat. nummus Hadriani REX PARTHIS

Militet ut noſtris detonſa Sycambria ſignis.
Laeta ſubit Romam pietas, & gaudia paene
Moverunt lacrimas, tantoque exſultat alumno.
Sic armenta ſuo jam defenſante juvenco,
Celſius adſurgunt erectae cornua matri.
Sic jam terribilem ſtabulis, dominumque ferarum,
Creſcere miratur genetrix Maſſyla leonem.
Dimovit nebulam, juvenique adparuit ingens.
Tum ſic orſa loqui: Quantum te Principe poſſim,
Non longinqua docent: domito quod Saxone Tethys
Mitior, aut fracto ſecura Britannia Picto.
Ante pedes humili Franco triſtique Suëvo
Perfruor: & noſtrum video, Germanice, Rhenum.
Sed quid agam? diſcors Oriens felicibus actis
Invidet, atque alio Phoebi de cardine ſurgunt
Crimina, ne toto conſpiret corpore regnum.
Gildonis taceo magna cum laude repertam
Perfidiam, & fretos Eoo robore Mauros.
Quam ſuſpecta fames, quantum diſcriminis Urbi!
Ni tua vel ſoceri numquam non provida virtus
Auſtralem Arctois penſaſſet frugibus annum.
Invectae Rhodani Tiberina per oſtia claſſes,

Ci-

THIS DATUS. exempla multa in Hiſtoria Auguſta, alibique. HEINS. *tribuit leges* edd. Vicet. Parm. Ald. & aliae. *ſanxit* Oxon. *obſide inducto* Lovan.

383. *Detonſa Sycambria*] Franci noſtri iſtius gentis fuere quodammodo adfines. inde B. Remigius ad Clodoveum Franciae Regem, *mitis pone colla Sicamber*. habuimus autem crinigeros reges. imo Sidonius, *ſtatuit Celtica nobilitas ſeu patriam dimittere ſeu capillos*. Quidam efferunt *Sygambria*. ego hac in re Graeculis non fido, qui Συγάμβους & Συγάμβρους nobis obtruſere. CLAVER. vide ad Ovid. I. Faſt. 645. *militet in noſtris*. Oxon.

386. *Defenſante*] *defendente* vel *defenſata* marg. Iſingr. & Pulm. *deceſſante* & emendatum *defendente* Lovan. *deſcendente* Vicetin. & Parm. *ſic armata* Exc. Wolf.

391. *Poſſim*] *poſſum* Oxon. Jun. alt. Vicet. Parm. Junt. Ald. *poſſem* Jun.

392. *Non longinqua*] Gyrald. *Nos*. τὸ *longinqua* cum *Tethys* conſtruendum. HEINS. Voluerat & *Nam*. ego *non* retineo, & cum Barthio in ed. pr. res nuper actas explico. *longinquus* enim & de tempore & de loco dicitur, quod ſatis notum. vid ad Idyll. I. 27. bella vero & acta, quae ſequuntur, paſſim in Stilichonis laudem ingerit Poëta. *domito jam Saxone* Leid. *Saxone* Jun. quod pro *quae* capiebat Heinſius. deinde *fracto S. R. Brito* Vicetin. ſed Schedae Gudianae & MS. Pulm. *ſtrato Picto*. vid. ad IV. Conſ. Hon. 318. ubi eadem diverſitas. ſequenti verſu pro *Franco*, *fracto* habebat Lovan. Jun. Oxon. Leid. & Exc. Wolf. *triſtive* etiam Jun. BURM.

396. *Actis*] *armis* Oxon.

397. *De cardine*] *de carmine* Jun.

398. *Corpore*] In membranis ſic, vel *ordine*. DELR. *ordine* Jun.

399. *Receptam*] *repertam* Oxon. vid. ſupr. vs. 88. certe jure miram lectionem vocat Barthius *receptam perfidiam*, pro dejecta, ulta. Heinſius tentaverat *repreſſam*, *rejectam*. ſed *repertam* unice verum. centies vero *receptus* & *repertus* commutata. vid. ad Ovid. V. Met. 572. infr. Lib. II. 589. & Bell. Gildon. 264. BURM.

401. *Quae ſuſcepta fames*] Moguntin. *Quae ſuſpecta*. Vetus liber, *Quam ſuſpecta*. DELR. *Quae ſuſpecta* Iſingr. Gyrald. & quindecim alii. totidem, *Quam ſuſpecta*. quod verum. Petav. *Quae ſuſtenta*. etiam bene. *penſaſſent* pro *penſaſſet* Junian. HEINS. vide ſupra v. 65.

Urbi] *Urbis* Jun. Oxon. duo.

404. *Rhodani*] vetus liber, *Rhodano*. DELR. prim. Vatic. & duodecim alii, *Rhodamo*. probe. *Rhodanum*

Cinyphiiſque ferax Araris ſucceſſit ariſtis.
Teutonicus vomer, Pyrenaeique juvenci
Sudavere mihi. ſegetes mirantur Hiberas
Horrea: nec Libyae ſenſerunt damna rebellis
Jam Tranſalpina contenti meſſe Quirites.
Ille quidem ſolvit meritas (ſcit Tabraca) poenas.
Ut pereat, quicumque tuis conflixerit armis!
Ecce repens îsdem clades a partibus exit,
Terroriſque minus, ſed plus habitura pudoris,
Eutropius Conſul. pridem tolerare fatemur
Hoc genus, Arſacio poſtquam ſe regia faſtu
Suſtulit, & noſtros corrupit Parthia mores.
Praefecti ſed adhuc gemmis, veſtique dabantur
Cuſtodes, ſacroque adhibere ſilentia ſomno.
Militia Eunuchi numquam transgreſſa cubile,
Non vita ſpondente fidem, ſed inertia tutum
Mentis pignus erat. ſecreta monilia ſervent,
Ornatus curent Tyrios: a fronte recedant
Imperii. tenero tractari pectore neſcit
Publica majeſtas. numquam vel in aequore puppim
Vidimus eunuchi clavo parere magiſtri.

Nos

num Pricaeanus. HEINS. *Rhodanos.* Jun. *Rhodan.* Oxon. a m. s. ſed *Rhodani claſſes* ſunt Gallicae. alia lectio ambiguum facit ſenſum. *Rhodano* Vicet. Parm. vid. III. Stilich. 393. BURM.

405. *Cinyphiiſque*] *Ciniferiſque* Jun. *Cynipheiſque* Vicet. Parm. Junt. Ald. Iſing.

Pyrenaeique] *Pyireteique* Exc. Wolſ.

410. *Tabraca*] *Tabrica* Leid. & Voſſ. ſed Lovan. utramque lectionem habet. *Trabraca* Vicetin. & Parm. & *meritas ſolvit* ed. Iſingr. Gryph. Raphel.

Ut pereat] *prout pereat* Lovan.

11. *Conflixerit*] *confluxerit* Jun.

412. *Ecce recens*] *repens* Gyrald. Lucenſ. & pr. Vatic. ſic *repens clamor* bell. Getic. 460. & *repens fragor* II. de Rap. 152. frequens hoc peccatum apud alios etiam ſcriptores. mox, *clades ab eisdem partibus* unus Mediceus aliquanto rotundius. HEINS. de *recens* & *repens* vid. ad Val. Fl. II. 91.

414. *Tolerare fatemur*] *toleraſſe* Lovan. *fatetur* Jun.

418. *Silentia*] Erant itaque Eunuchi *Silentiarii*, qui ceterorum ſervorum murmur cohibebant. de quibus agitur in tit. Cod. Juſt. de Silentiariis & Decurionibus eorum. DELR.

419. *Militia Eunuchis numquam progreſſa cubile*] Quoniam Eunuchis cubilium ſervandorum cura incumbebat, ait auctor Ethymologiae *εὐνοῦχοι ἀπὸ τοῦ τὴν εὐνὴν ἔχειν, καὶ ἐπιμελεῖσθαι καὶ φυλάττειν.* Porro Eunuchos longe aptiores eſſe ad rerum corporiſque cuſtodias, quam viros, Xenophon Cyri *Παιδείας* ζ ſub finem probat. ubi etiam eleganter eos laudat. DELR. Haec innuunt Eutropium fuiſſe *πρόκοιτον*, ut Suidas loquitur. imo fuit Praepoſitus ſacri cubiculi. CLAVER. *progreſſa cubili* Oxon. & ita Barthius, pro egreſſa explicans *progreſſa cubile* alter. Oxon. & duo Leid. Vicet. Parm Junt. Ald. Gryph. Colin. & aliae, ut & marg. Iſingr. & Pulm. *praegreſſa cubile* Raphel. *transgreſſa* ex Mediceo dedit Heinſius. deinde *nec vita* Oxon. *non vita ſplendente fides* Barthius. ego nihil moveo. BURM.

420. *Sed inertia tantum*] Iſingr. prim. Vatic. & Florent. S. Marci cum Pricaeano, *tutum.* recte. Patavin. Eccleſ. Cathedr. *rarum.* HEINS.

421. *Servent*] *ſervet* Vicet. Parm.

422. *A fronte recedant Imperii*] Vulgati quidam, *a ſorte.* DELR. duo ex noſtris & Delrianus, *a ſortes.* ſic *ſors imperii* apud Ovid. III. Faſt. 379.

Sed memor imperii ſortem conſiſtere in illis. HEINS.

425. *Vidimus Eunuchi clavo parere magiſtri*] *clavo magiſtro* prim. Vatic. HEINS. *Eunucho* Jun. *puppem* vel *claſſem*

Nos adeo ſperni faciles? orbisque carina
Vilior? Auroram ſane, quae talia ferre
Gaudet, & adſuetas ſceptris muliebribus urbes
Poſſideant. quid belliferam communibus urunt
Italiam maculis, nocituraque probra ſeveris
Admiſcent populis? peregrina piacula forti
Pellantur longe Latio, nec tranſeat Alpes
Dedecus. in ſolis, quibus exſtitit, haereat arvis.
Scribat Halys, ſcribat famae contemtor Orontes.
Per te, perque tuos obteſtor, Roma, triumphos,
Neſciat hoc Thybris, numquam poſcentibus olim
Qui dare Dentatis annos Fabiisque ſolebat.
Martius eunuchi repetet ſuffragia campus?
Aemilios inter, ſervatoresque Camillos
Eutropius? jam Chryſogonis tua, Brute, poteſtas,
Narciſſisque datur? natos hoc dedere poenae
Profuit, & miſero civem praeponere patri?
Hoc mihi Janiculo poſitis Etruria caſtris
Quaeſiit, & tantum fluvio Porſenna remotus?
Hoc meruit vel ponte Cocles, vel Mucius igne?
Viſceribus fruſtra caſtum Lucretia ferrum

Mer-

claſſem Oxon. *pendere Tyranni* Jun. forte, *Eunucho clavi parere magiſtro.* BURM.

427. *Auroram*] Herodes a Trebellio dicitur homo omnium delicatiſſimus & prorſus orientalis luxuriae. ad haec Juvenalis, *in Tiberim Syrius defluxit Orontes.* CLAVER.

Aurora certe eſt] Sic vulgo legitur nullo ſenſu. in veteri vero libro, *Aurora ſane quae.* virgula tamen denotans *m* ſupra poſterius *a* in *Aurora* poſita, cultro a quopiam nebulone, ut in meo veterrimo codice facile apparet, eraſa fuit. eam nihilominus ut retineamus, ſententia & mens poëtae exigunt: tuncque hoc modo diſpungam: *Auroram ſane, quae talia ferre Gaudet, & aſſuetas ſceptris muliebribus urbes Poſſideant.* DELR. *Auroram ſane*, cum Claverio & Delrio noſtri potiores. Raphelengius, *Auroram certe.* vulgo *Aurora certe eſt*. Patavin. *Auroram ſaltem.* quomodo & pro diverſa lectione primus Vaticanus. Junianus etiam, *Gaudeat aſſuetas* per appoſitionem. *Auroram urbes.* eleganter. dictum bello Gildon. 136. HEINS. *Aurora ſane* Ald. *Auroram certe eſt* Colin. *ſane* Exc. Wolff.

429. *Quid belliferam*] *qui* Vicetin & Parm.

430. *Nocituraque*] *nocturnaque* marg. Iſingr. probavit Barthius in priori editione.

431. *Piacula*] vel *pericula* Oxon. vid. ad Ovid. II. Met. 565. & II. in Eutrop. 596. BURM.

432. *Nec tranſeat*] *ne* vulgo editi.

433. *Quibus exſtitit*] *exiit* malebat olim Heinſius. *horreat arvis* Oxon.

434. *Scribat famae*] *famae ſcribat* Oxon. Leid. *formae* marg. Iſingr. Leid. m. pr. *Alis* etiam Lovan. & Exc. Wolff. *Oruntes* Voff.

435. *Roma*] *fama* Oxon. a m. pr.

436. *Neſciat*] vel *Neſciet* Oxon. *paſcentibus* Jun. *nunquid poſcentibus* Lovan. a m. pr.

437. *Annos*] *animos* Exc. Wolff.

438. *Martius Eunuchi repetat*] non *repetit* meliores ſcripti & Ald. deinde cum iisdem legendum, *natos* pro *natis*. Forte etiam emendandum, *quo dedere poenae Profuit*. prior certe Moreti, *quid natos*. etiam bene. HEINS. *repetet* Iſingr. Gryph. Raph. poſt hunc verſum in Vicetin. ſequebantur hoc ordine verſus: vs. 443. 444. 445. 439. 440. 441. 442. *natos hic* Oxon. m. pr. vide ſupr. vs. 45.

439. *Servatoresque*] forte, *bellatoresque*. HEINS.

440. *Chryſogonis*] Chryſogonus Syllae libertus. DELR.

442. *Patri*] *fratri* Vicetin.

443. *Hoc mihi*] *Num mihi* Oxon. ſequentem verſum ignorat Lovan.

445. *Ponte*] *ſponte* Leid.

447.

Merſit, & adtonitum tranavit Cloelia Thybrim?
Eutropio faſces adſervabantur ademti
Tarquiniis? quemcumque meae vexere curules,
Laxato veniat ſocium averſatus Averno.
Inpenſi ſacris Decii prorumpite buſtis,
Torquatique truces, animoſaque pauperis umbra
Fabricii: tuque ô, ſi forte inferna piorum
Jugera, & Elyſias ſcindis, Serrane, novales.
Poeno Scipiade, Poeno praeclare Lutati,
Sicania, Marcelle, ferox. gens Claudia ſurgat,
Et Curii ſeries: & qui ſub jure negaſti
Vivere Caeſareo, parvo procede ſepulcro,
Eutropium paſſure, Cato. remeate tenebris
Agmina Brutorum, Corvinorumque catervae.
Eunuchi veſtros habitus, inſignia ſumunt
Ambigui Romana mares. rapuere tremendas
Hannibali Pyrrhoque togas. flabella peroſi
Adſpirant trabeis. jam non umbracula geſtant

Vir-

447. *Merſit*] Junianus *Merſerit.* puto,

Merſerit? adtonitum tranarit Cloelia Thybrin?

Thybrin certe Oiſelianus. mox pro *faſces adſervabantur*, tertius Vaticanus, *an ſervabantur. obſervabantur* Oiſelianus, & undecim alii cum Aldo. HEINS. *aſſervabantur* Oxon. m. s. *obſervabuntur* Jun. Exc. Wolff. Vicet. Parm. Junt. *conſervabantur* Voſſ. mox pro *quemcumque*, *quicumque* edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Colin. *quocumque* Jun. *quemcumque* Iſingr.

Cloelia] *Cbaelia* Iſingr. *Coelia* Oxon. duo, Lovan. Exc. Wolff. *Coelya* Voſſiani duo. *Coclia* Vicetin. *Cbloelia* Gryph.

450. *Socii ſpectator Averno*] Vir magnus *ſocci.* nolim factum. primus Vaticanus, *ſocium averſatus.* bene. Mazarin. *ſocii ſpeculator.* HEINS.

451. *Inpenſi*] Cui rei? an ſacris? ſed hoc cum *buſtis* niſi conjungatur, ambiguam facit ſententiam. nec quibus ſacris ſe inpenderint Decii, ſcio. Devoverunt ſe non propter ſacra polluta, aut ſimile quid; ſed ut morte ſua ſervarent patriam. forte, *Inpenſi patriae Decii pr. buſtis.* de verbo *inpendere* diximus jam ad Val. Flacc. IV. 581. & ſupr. Conſ. Mall. 66. ubi vide. Lucan. II. 382.

Naturamque ſequi patriaeque inpendere vitam.

Inſenſi Vicetin. BURM.

452. *Truces*] *duces* Jun. vid. IV. Cons. Hon. 450.

453. *Piorum*] *priorum* Exc. Wolff.

454. *Elyſias*] *Eliſios* Oxon. *Serane* Ald.

455. *Poeno Scipiade*] *Scipiadae.* quos ſemper conjungit. vid. Conſ. Olybr. 149. I. de laud. Stilich. 380. & alibi. ceterum tam ex hoc loco quam numinis & ſaxis antiquis patet, fruſtra eos eſſe, qui pro *Lutatio*, *Luctatium* nobis obtrudunt. Silius VI. 687.

Poſſeſſor pelagi pronaque Lutatius aura
Captivas puppes ad litora victor agebat.

ſic vere prima editio & ſcripti. vulgo *prona Luctatius.* mox pro *Curii veteres* plerique antiqui codices, *ſeries.* optime. pro familia aut gente. noſter Laude Serenae 56. *ſeries bis fontibus Aelia fluxit.* IV. Conſ. Honor. 20. *nec tantae vilior undae Promeruit ſeriem gentis.* apud Lucanum IV. 823. *Caeſareaeque domus ſeries.* atque ita paſſim poëtae. HEINS. In uno Florentino: *Poenos Scipiadae*, *Poenos praedate Lutati.* Vicetina editio habet etiam *ſeries*, ut & Exc. Wolff.

Lutati] Hic Romanus bellator vix nomen integrum ſervaſſet, niſi ope Claudiani, in hiſtoriis fere *Luctantium* reperias. videtur autem deduci a *luto.* CLAVER.

457. *Negaſti*] *neganti* Oxon.

458. *Parvo*] Epigramma de ſepulchro Catonis apud Pithoeum Lib. III. pag 87.

Ne mirere ſacri deformia buſta Catonis:
Viſuntur magni parva ſepulcbra Jovis.

aliud adduxit Barthius. BURM.

462. *Tremendas*] *verendas* marg. Iſingr. ſed intempeſtiva mentio togarum, quum paludati erant imperatores. BURM.

464. *Umbracula geſtant*] MS. meus, *tollunt.* DELR.

Virginibus, Latias aufi vibrare fecures.
Linquite femineas, infelix turba, latebras,
Alter quos pepulit fexus, nec fufcipit alter.
Exfecti Veneris ftimulos, & vulnere cafti.
Mixta duplex aetas, inter puerumque fenemque
Nil medium; falfi conplete fedilia Patres.
Ite novi proceres, infecundoque Senatu
Eutropium ftipate ducem. celebrate tribunal
Pro thalamis. verfo jam difcite more curules,
Non matrum pilenta fequi. neu prifca revolvam,
Neu numerem, quantis injuria mille per annos
Sit retro ducibus: quanti foedabitur aevi
Canities! unam fubeant quot fecula culpam!
Inter Arinthaei faftus, & nomen herile
Servus erit, dominoque fuos aequalis honores
Inferet. heu, femper Ptolemaei noxia mundo
Mancipia! en alio laedor graviore Pothino.
En patior majus Phario fcelus. ille cruorem
Confulis unius Pellaeis enfibus haufit:

In-

DELR. *tollunt* fcripti fere omnes, praeter primum & tertium Vaticanos. III. Conf. Honor. 138. *Pars volucres tollunt aquilas. tolli fafces* dixit Conf. Olybr. 233. HEINS. Pro *adfpirant* Lovan. a m. pr. *afpiciunt. tollunt* Exc. Wolff.

467. *Quos*] *quo* Jun. *nec fufpicit* Voffian.

468. *Stimulos*] *ftimulis* Oxon. a m. pr. Exc. Wolff. & manus docta ad Vicetinam editionem. locum corruptum puto, nam *exfecti ftimulos* eleganter dici dubito. an *Experti V. s. fed vulnere cafti?* BURM.

469. *Mixta duplex aetas*] Hic diftinguendum. deinde *nil medium* conjunge cum τῷ *inter puerumque fenemque.* inter fenes enim juvenesque medii viri. eunuchi autem viri non funt. vulgata diftinctio Cl. Barthium decepit. HEINS. *inter juvenemque fenemque* Voff.

470. *Complete*] *complere* Oxon.

472. *Eutropium*] Deerat hic verfus Oxonienfi.

475. *Neu numerem quantis*] Interpunge hoc modo:
Neu numerem; quantis injuria mille per annos
Fit retro ducibus!
deinde *fubeunt*, non *fubeant* fcripti. mox, *Arinthaei faftus* a Claverianis libris eft. noftri *faftos*, praeter Gyraldinum, fec. Mediceum, Patav. & alios duos aut tres, qui *faftus* cum prifcis editionibus agnofcunt. infra v. 489. *contagia faftibus oro Defendas ignava tuis*, cum veteri libro. ubi plura. adde notas ad Nafon. Faft. I. II. & fupra ad IV. Conf. Honor. 155. HEINS. *nec prifca* Oxon. duo. edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Ifingr. Gryph. Raph. *ne* Lovan. *ne numerem* Jun. *nec numerem* Oxon. mox, *fit retro divitibus* Jun. alter. *tot fecula* Jun. *quanti fedabitur* Exc. Wolf.

478. *Arinthaei*] *Arcterii*, *Ariftei*, *Arithei*, *Arefteі* codices varie exhibent. *Arintheus* Conful fuit cum Modefto A. Chrifti CCCLXIII. BURM.

Faftus] vetus liber, *faftos*, ait, ejusdem Eutropii nomen inter fervos Arinthei, & inter confules in faftis confularibus legetur. DELR. *Faftus* MS. haec vero antiqua lectio fecit, ut hunc locum vir, hodie religiofi ordinis & adprime eruditus, non facile perciperet, ut ex ipfius notis comperias. At Cujacius manu fua adferens hanc vocem, fubjunxit ex Agroetio probari, citavitque Lucani verfum, ubi accipitur pro Faftis confularibus. Ego *faftos* in altero codice inveni; fed mutare non fuftinui, victus tanti viri auctoritate, & reverentia, cum in excufis etiam ita legatur. CLAVER.

479. *Aequalis*] *aequabit* marg. Ifing. & mox *Inferit* Pulm. *femper P. noxia*, *femper* Oxon. *Ptolemaei regia* Lovan.

481. *Laedor*] *laedi* Jun. *Photino* perperam aliae editiones. *Fotino* Vicet.

482. *En patior*] Non *Et* feptem libri. pro *Pellaeis* fequenti verfu Rubenius, & Pomponii Laeti excerpta, *Lageis*. utrumque probum. HEINS.

 484.

Inquinat hic omnes. ſi nil privata movebunt,
At tu principibus, noſtrae tu proſpice cauſſae,
Regalesque averte notas. hunc adſpicit unum
Aula magiſtratum: vobis Patribusque recurrit
Hic alternus honos. in crimen euntibus annis
Parce, quater Conſul. contagia faſcibus oro
Defendas ignava tuis: neu tradita libris
Nomina, veſtitusque meos, quibus omne, quod ambit
Oceanus, domui, tanta caligine mergi
Calcarique ſinas. nam quae jam bella geramus
Mollibus auſpiciis? quae jam connubia prolem,
Vel frugem latura ſeges? quid fertile terris,
Quid plenum ſterili poſſit ſub Conſule naſci?
Eunuchi ſi jura dabunt, legesque tenebunt,
Ducant penſa viri, mutatoque ordine rerum
Vivat Amazonio confuſa licentia ritu.

Quid

484. *Privata movebunt*] *movebant*. deinde pro *proſpice* quindecim libri, *conſpice*. tres, *circumſpice*. alter Moreti, *conſule*. quod placet. ut bell. Get. 96. *Conſulitur dum Roma tibi*. & Lib. II. de Laud. Stil. 41. *haec longe ſola remotis Conſulit*. *veſtrae* etiam, non *noſtrae* Lucenſis. ſequor. mox *averte*, pro *adverte* legendum ſcripti meliores monent. bell. Gildon. 430. *civiles abolete notas*. bell. Getic. 561.

——— *obſeſſi principis armis*
Excuſate nefas, deploratumque Timavo
Vulnus, & Alpinum gladiis abolete pudorem.

denique *aſpicit* pro *accipit* duo Pulmanniani & ſeptem ex noſtris cum primo Vaticano. HEINS. *manebunt* Vicet. forte pro *manebunt*. *At nunc principibus* Voſſian. porro *conſpice cerae*, vel *proſpice cauſae* Lovan. quod ultimum eſt in Exc. Wolf. illud *cerae* blanditur, ut intelligat tabulas, in quas nomina magiſtratuum referebant. lege modo, *noſtrae tu conſule cerae*. infr. II in Eutr. 92. in ſcriptis eſt, *huic ceras & clauſa palatia mandat*. mox *tradita libris nomina* dicit. & hic poſtea *Primicerii*. *regaliſque averte* Vicet. *regalesque notas adverte* Oxon. *accipit* etiam Vicet. Parm. Ald. Iſingr. BURM.

487. *Vobis*] *nobis* Leid. *noſtris* Jun. mox, *alternus amor* Oxon.

489. *Quater*] *pater* Oxon. a m. prim. Exc. Wolf. & ed. Vicetin. *pace pater* Parm. ſimilis aberratio ſupr. in Conſ. Mall. 259.

Contagia faſcibus oro] Tholoſ. *faſtibus*, quomodo olim conjeceram. ſic *labem faſtis* Varronem vocat Silius VIII. 256. HEINS.

490. *Tradita libris Omina*] Lege *Nomina* cum priori Leidenſi, & quinque aliis. duo, *Homina*. alii, *Omnia*. Conſules anno nomen dediſſe, quod faſtis inſereretur, quis neſcit? infra praef. Lib. II. 13.

Ablato penitus reſpirant nomine faſti.

IV. Conſ. Honor. 154.

ſignas poſito modo nomine faſtos.

Lucan. II. 645.

At vos qui Latios ſignatis nomine faſtos.

Lib. V. 5.

Inſtabatque dies, qui dat nova nomina faſtis.

plura exempla congerere non foret arduum. mox opinor legi debere:

——— *nam quae tam bella gerantur*
Mollibus auſpiciis, pro *jam*. HEINS.

492. *Domui tanta*] *tanta dni* Jun.

493. *Bella geramus*] non *feramus*, ſcripti potiores. mox pro *aut quae connubia*, Vatic. *quae jam* cum tribus aliis. deinde, *vel frugem* pro *aut* iidem ſcripti, & *latura ſeges* Iſingr. prim. Vatic. & Mazar. ut ſupra *nulla colono Reponſura ſeges*. HEINS. *bella geremus* MS. Pulman. *ſequamur* in alio. & *quae connubia* Voſſ.

495. *Latura ſeges*] *laturus ager* Iſingr.

496. *Plenum*] MS. meus, *pulchrum*. DELR. ita & Pulm. ſimilis diſcrepantia apud Ovid. II. Met. 804. BURM.

Poſſit] *poterit* Oxon. a m. s.

499. *Amazonio confuſa licentia ritu*] Gyrald. & Lucenſ. *ſiſtro*. optime. quamquam vulgatam lectio-

Quid trahor ulterius! Stilicho, quid vincere differs,
Dum certare pudet? nescis, quod turpior hostis
Laetitia majore cadit? piratica Magnum
Erigit: inlustrat servilis laurea Crassum.
Adnuis. agnosco fremitum, quo palluit Eurus,
Quo Mauri Gildoque ruit. quid Martia signa
Sollicitas? non est jaculis hastisve petendus:
Conscia succumbent, audito verbere, terga.
Ut Scytha post multos rediens exercitus annos,
Cum sibi servilis pro finibus obvia pubes
Iret, & arceret dominos tellure reversos,
Armatam ostensis aciem fudere flagellis.
Notus ab inceptis ignobile repulit horror
Vulgus, & adductus sub verbere torpuit ensis.

ctionem ista Statiana ex Achill. Lib. I. 352. videntur confirmare,

——— arcumque animosa petebat
Ferre, & Amazonio connubia pellere ritu.

sed non dubito, quin altera scriptura sit a secunda manu ipsius Claudiani. Amazonas sistris in bello usas qui moneat non scio, praeter unum Isidorum Orig. II. cap. 21. *Sistrum ab inventrice vocatum. Isis enim Aegyptiorum regina id genus invenisse perhibetur. Inde & hoc mulieres percutiunt, quia inventrix hujus generis est mulier. Unde & apud Amazonas sistro ad bellum feminarum exercitus vocabatur.* Aegyptios quidem sistris in bello usos notum. hinc illud Maronis VIII. 696. de Cleopatra, *patrio vocat agmina sistro.* Marcianus Capella Lib. IX. *calamos* dat Amazonibus, non *sistra. Quid Amazones? nonne ad calamos arma tractabant. quarum una, quae concipiendi studio venerat, cum Alexandrum salutaret, donata tibicine, ut magno munere, gratulata discessit.* HEINS. Sed si *sistro* recipiendum, malim etiam *confisa*, ut sistro plus fidat, quam armis. BURM.

500. *Quid vincere differt*] MS. meus *differs.* DELR. Immo *differs* cum libris. vidit Barthius. sequenti versu pro *certare pudet*, prim. Vatic. Oisel. & Mazar. *fugis.* recte. Rottendorphianus, *fugas.* infra praefat. Lib. II. 44.

Et te nunc inopem dives amare fugit.

sic scriptus. Ovid. Epist. IX. 75.

Non fugis, Alcide, victricem mille laborum
Rasilibus calathis inposuisse manum.

quae membranarum lectio. ubi plura. vulgo *pudet.* sic *fuge quaerere*, & *fuge suspicari*, apud Horat. HEINS. *differs* Exc. Wolf.

502. *Cadit*] *cadet* duo Pulm. Oxon. Leid. Lovan. ed. Vicet. & Parm.

503. *Erigit*] *Egerit* Jun.

504. *Adnuis*] *At vix agnoscit* marg. Ising. *animus* corrupte Vicet. *fremitu* Leid. *palluit Eb*. Jun. *Hemus* & emendatum *Hebrus* Oxon. *Hebrus* Oxon. alter. *Eurus* & *Hebrus* saepe confusi. an *Eunus?* qui belli servilis dux fuit. vid. Flor. III. 19. BURM.

505. *Gildoque*] *gelidoque* Leid.

509. *Servilis pubes*] Consule Justinum & Florum. sed enim Lat. Pacatus Drepanius Proconsul in Panegyri habita Romae coram Theodosio Magno post victoriam Maximi tyranni ita loquitur. *Nam si olim domini adversum rebelles servos dimicaturi flagra in aciem detulerunt, tantaque vis conscientiae fuit, ut ab inermibus verterentur armati, & qui obtulerant mortibus pectora, darent terga verberibus, nonne quoque legionibus ociosis rem totam visu egisses?* Hunc sane auctorem poëta noster evolverat, ut infinitis locis olim notavi. CLAVER.

Finibus] *funibus* marg. Marcilil.

511. *Armatam*] *Attonitam* cod. Barth. *offensis* Leid.

512. *Ignobile*] *immobile* ed. Vicet. quae & *sub incoeptis.*

513. *Obductus*] Quidam *addictus.* vetus liber, *adductus.* fortassis, *eductus.* DELR. *addictus* in optimo ac veteri codice, cum alias *adductus*, *eductus*, *obductus.* Est vero haec nostra lectio e juris fontibus petita. nam olim quidam nexi in servitutem creditoribus addicebantur. Quintilianus Lib. III. ait, *Aliud est servum esse, aliud servire. qualis esse quaestio in addictis solet.* CLAVER. *Adstrictus sub verbere torpuit ensis* tres libri. Ovid. IV. Fast. 929.

Atque aliquis cupiens vagina ducere ferrum,
Adstrictum longa sentiat esse mora.

Stat. Theb. III. 446. *motos capulis adstringeret enses.* Isingrini tamen codex & octo alii, *adductus*, etiam pro-

probe. annuente & Barthio. quomodo & primus Vaticanus pro diversa lectione, qui in ipso contextu *addictus*. multi *abductus*. Oiselianus *addicta sub verbere corruit ensis*. *eductus* frustra a Delrio castigatur. sic *adductae habenae* apud poëtas. Ovid. I. Fast. 575.

——— *adductaque clava trinodis*
Ter quater adversi sedit in ore viri.

Claverius *addictus* malit pro servili, quod ex nostris libris multi confirmant. Quintilianus milite Mariano: *Et ille tamen, quamquam hoc flagitium conatus in addicto ac poenae servo & vix libero videbatur*. *sub verbera* Gyraldi liber. probe. nondum enim vapulabant. sic *sub noctem*, pro imminente nocte, & similia. HEINS. Sed utrumque casum praepositionem promiscue & eadem significatione regere, vidimus ad Ovid. XIX. Ep. 195. *sub pulvere* Oxon. *adductus* vero unice verum. sic *adducta securis* Ovid. VI. Trist. I. 5. Stat. VII. Theb. 545.

Ter, quater adducto per terga, per ilia ferro
Transfigit. BURM.

CL.

CL. CLAUDIANI

LIBRI II

IN EUTROPIUM

PRAEFATIO.

Qui modo sublimes rerum flectebat habenas
Patricius, rursum verbera nota timet;
Et solitos tardae passurus compedis orbes,
In dominos vanas luget abisse minas.
Culmine dejectum vitae Fortuna priori

Red-

Praefatio haec mire elegans est ac lene fluit, ut facile appareat, quid in Elegis hic poëta valuerit. hic vero acriter instat, ut capitis damnetur Eutropius, jam capite minutus: neque Cyprio exsilio tot crimina expiari posse contendit. qua in re dicas forsitan, cantu ipsius eloquente, idem pene effectum, quod invectiva Ciceronis in Catilinam, nam Eunuchus tandem periit. quod tamen ex hoc Poëta non didiceris. Quoniam vero quidam literarum Antistes civiliter nimis accipit locum Socratis Lib. VI. ubi ait ὁ βασιλεὺς τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι ἐκέλευσεν, quae olim apud Zosimum a me lecta sunt, paucis expediam. Eutropius igitur, postquam Rufini spoliis ditatus tesseram cum Stilichone confregit, Gainam statim nactus est inimicum, qui data occasione Targibilum sibi clam adjunxit in Phrygia bellum excitaturum, atque ita Orientis imperium lento ac molli regimine debilitatum ad invidiam Eunuchi, terrore subito Geta perculit. Quare Gainas vir animosus, sed hujus rei conscius, Arcadio significat Eutropium esse totius mali originem, & quasi noxae dedi postulat. Is, re cognita ad Ecclesiam confugit, unde, urgente Gaina, extractus, in Cyprum relegatur, dein quasi per ludum fide Principis violata, e Cypro revocatus est, eique promissa securitate in urbe Constantinopoli, astu maligno Calcedonem delatus est. ibique obtruncatus. Sed alii Graeci id ajunt factum Aureliano P. F. P. & aliis illustribus viris cognoscentibus, nec sine permissu Arcadii ab Eudoxia impulsi; non enim illa perpeti contumelias Eunuchi poterat, minati (quia non nisi filias pareret) se ipsam ad suos reducturum. ut ut sit, non dubium est quin ad fata Eunuchi properanda mandatum principis vel vi vel precario accesserit. haec Elegia sane multa Chrysostomo accepta refert, ut & liber primus. Haec vero scripta anno 399. Claver.

2. *Patricius*] Non solum Eunuchus hic fuit Consul & Praefectus Praetorio, sed Patricius, id est Principis pater, qui honor paternae potestatis nexibus exuit, nisi aliter a Principe caveatur, ac uni tantum cedit fulgori, id est Consulatui; successoris vero ambitionem non timet. Denique Patriciatus dignitas est homini coaeva, vide Cassiod. & Instit. Juris. de Eutropio in Cod. Theod. *Patriciatus dignitate atque omnibus inferioribus spoliatum se esse cognoscat.* vide reliqua. Claver.

Rursum] *rursus* editiones aliae.

3. *Et solitos*] *Et solios* Jun.

4. *In dominos*] Alias *Indomitos*. perperam & contra veteres codices. quorum alter habuit, *In domino*, quod forte intelligi queat de Arcadio, cui hic nebulo metum incusserit. Virgilius: *Talis in hoste fuit*, id est, in hostem. sed verius est dici *dominos* eos, qui olim servili monstro tanquam mancipio usi, quos omnes, ut conditionis suae deleret memoriam, crudelibus dolis insectabatur. aut si mavis interpretari *dominos*, Stilichonem, & alios istius ordinis, cum quibus inimicitias exercuit, viros, non, ut iste, ad servitutem, sed ad dominationem natos. caeterum, ut ait Theophilus, φύσει ὁ δοῦλος τοῦ δεσπότου πολέμιος. vide & Festum. Claver. *In domitos* marg. Marcil. *In dominos varias* Lovan.

5. *Priori*] *priorem* Leid. a m. prim. *sociata joco*

Lo-

Reddidit, insano jam satiata joco.
Scindere nunc alia meditatur ligna securi,
Fascibus & tandem vapulat ipse suis.
Inlatas Consul poenas se Consule solvit,
Annus qui trabeas, hic dedit exsilium.
Infaustum populis in se quoque vertitur omen.
Saevit in auctorem prodigiosus honos.
Ablato penitus respirant nomine fasti,
Maturamque luem sanior aula vomit.

15. Dis-

Lovan. a m. prim. *insanum jam satiata joco* vel *loco* Vossian. vid. Lib. I. 24.

7. *Securi*] Varia & multiplex allusio in his elegis. CLAVER. vid. supr. I. 127.

9. *Illicitas*] Quia forte indignum erat quemquam aut exilio aut alia poena affici inito, nec dum finito consulatu, quod etiam probatur ex Paneg. III. Stilich. ubi quisque post consulatum judicio Senatus se subjicit, atque, ut idem ait, discrimen letale subit. Alter codex habuit *Illatas*. quod ne plane rejiciam, facit illud Martialis, *Et delator habet quod dabat exilium*. CLAVER. *Illatas* Claverius & quinque ex nostris, vulgo, *Illicitas*. Barthius, *Illicitus*. paulo ante, *vapulat ipse*, scripti, pro *ille*. HEINS.

10. *Exsilium*] Vereor ne quemadmodum Caecias nubes, sic ego, dum hoc loco a celeberrimis quibusdam viris dissentio, ad me attraham; sed tanti est veritas, eas cunctas ut parvi faciam, dummodo errorem inveteratum suis animis eximi patiantur. Credunt Eutropium in Consulatu necatum. quod, dicam paucis, est οὐκ χρηστιμόν, ἀλλ' ἄχρηστον. noster enim Poëta, qui ejus tempore vixit, non occisum, sed in Cyprum relegatum fuisse scribit, haud dubie necis genus non praeteriturus silentio, si vilissimum hoc mancipium interemptum foret. At, inquies, a Poëta historicam veritatem non exigi. recte quidem: verum tamen credibile non est, quemquam, quae lippis & tonsoribus erant notissima, fabularum involucris involuturum, eaque de quibus a quovis mendacii coargui potuisset. Deinde stat a Claudiani partibus Lex XVII. C. Th. de Poenis. cujus verba non adscribam. liber in omnium manibus versatur. qui volet, illum inspiciat; inveniet, quae dixi, dilucide confirmari. Ne quem vero Socratis Lib. VI. Eccles. Histor. cap. 5. locus perturbet, inscribentis: Εὐτρόπιος μὲν οὖν τότε τὴν ὕπατον ἀξίαν ἐγχειρίζοιτο, διά τινα πταίσματα ὁ Βασιλεὺς τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι ἐκέλευσεν. operae pretium est, intelligere ei, qui Socratem contemnat, multum abesse, quin assentiar, cum eo quoque disceptaturum me, qui Claudiani, imperatorii edicti auctoritatem elevandam censeat. Igitur credo sic conciliari posse repugnantes, ut prima facie videtur, gravium scriptorum sententias, si dicamus Socratem per τὴν κεφαλὴν famae dignitatisque statum significare, qua ratione dicunt juris auctores *capitis eos pati diminutionem*, qui libertatem vel civitatem vel familiam amittant, toto tit. D. de Capit. minut. deportatis vero, cum civitatem non retineant, caput minui certi juris est. §. III. Instit. de cap. diminut. deinde in dicta lege 17. cum ajunt Imperatores, *ad Cyprum insulam perducatur, in qua tua sublimitas relegatum esse cognoscat*, vocem *relegatum* pro *deportatum* accipio, sicut Jul. Paulus accepit Leg. V. §. I. D. de Cap. minutis Hanc meam conjecturam praefatae constitut. XVII. initium confirmat, quo Eutropii bona fisco Principis addicuntur, quod non fieret profecto, si non deportatus foret; quia simpliciter relegatorum bona minime principis aerario vindicari Marcianus respondit Leg. III. D. de Interd. & releg. & deport. DELR.

11. *In se quoque vertitur omen*] *in se convertitur* Junianus. ut apud Lucan. I. 3.

In sua victrici conversus viscera ferro.

HEINS. utraque lectio defendi posset. Virg. II. 190. *Quod Di prius omen in ipsum Convertant*. contra *vertere in auctores pondera* Ovid. V. Fastor. 42. BURM.

12. *In auctorem*] *in actorem* Leid. & Lovan.

13. *Ablato nomine*] In Cod. Theod. Arcad. & Honor. AA. Aurelliano P. P. *Omnes res Eutropi, qui quondam Praepositus sacri cubiculi fuit, aerarii nostri calculis adjunximus, erepto splendore ejus, & consulatu a tetra inluvie & a commemoratione nominis ejus & caenosis sordibus vindicato*, reliqua vide. Cicero in Philippicis ait, *Antonii Consulatum ex omni monumentorum memoria revulsum*. Tacitus, *Nomen Pisonis radendum fastis censuit*. Inde vero factum est, ut in Fastis non reperiatur nomen Eutropii. nec sine gratia videas apud Cassiodorum (nisi id casu evenerit) Manlio & Theodoro Coss. ut olim Julio & Caesare Coss. vide Epigramma apud Sueton. &

de

Dissimulant socii, conjuratique recedunt;
Procumbunt pariter cum duce tota cohors:
Non acie victi, non obsidione subacti,
Ne pereant ritu, quo periere viri.
Concidit exiguae dementia vulnere chartae;
Confecit saevum litera Martis opus.
Mollis feminea detruditur arce tyrannus,
Et thalamo pulsus perdidit imperium.
Sic juvenis, nutante fide, veterique reducta
Pellice, defletam linquit amica domum.
Canitiem largo raram de pulvere turpat,
Et lacrimis rugas inplet, anile gemens:
Suppliciterque pias humilis prostratus ad aras

Miti-

de Caninio Ciceronis dicterium. CLAVER. *Oblato* Jun. *abluto* Jun. alter a m. prim.

14. *Sanior aula*] *aura* Oxon. duo. Jun. Lovan. marg. Isingr. edd. Vicet. Parm. Pulman. *movis* Junian. alter a m. prim.

16. *Procumbit*] recte tres libri *Procumbunt*. HEINS. *Procubuit* Oxon. a m. s. sed *Procumbunt* unice verum. vide ad Ovid. I. Metam. 320. ita & Justin. XIV. 6. *filium Alexandri cum matre in arcem Amphipolitanam custodiendos mittit*. Lib. XII. 5. *Parmenion cum Philota filio interficiuntur*. ita in priscis legitur editionibus, nunc *interficitur*. & ita ille & alii saepe. in his enim locutionibus *cum* valet idem quod *&*, *atque* &c. praeterea pro *cum duce*, *judice* erat in Oxon. a m. prim. BURM.

17. *Non seditione coacti*] *deditione* quatuor scripti. alter Moreii, *subacti*. Ald. & Excerpta Puteanea, *obsidione coacti*. Lege, *deditione subacti*, vel etiam *obsidione*, ad imitationem Lucani Lib. IX. 272.

——— *meruistis judice vitam*
Caesare, non armis, non obsidione subacti.

mox *Nec pereunt* prim. Vatic. aliique nonnulli. HEINS. *nec seditione* Oxon. ed. Vicetin. Isingr. & aliae. mox, *pereunt* Oxon.

19. *Exiguae chartae*] Haec indicant Edictum ejusmodi paucis comprehendi, cujus formula, opinor, exstat in Juliani Imp. Epistola: *Jubemus Anastasium eo die, quo humanitatis nostrae literas acceperit, urbe excedere*. CLAVER. Ita contra de Tiberio Juvenalis, *verbosa & grandis epistola venit a Capreis*. sed hoc dignius exemplo Regum & J. Caesaris, qui *brevi scriptura utebatur*, teste Suetonio. BURM.

20. *Confecit*] Meus MS. *perfecit*. idem, *arce tyrannus*. DELR. *Et fecit* Leid. *Cum fecit* alt. & Lovan.

21. *Feminea arte*] Eudoxiae Augustae opera, quae ab Eutropio offensa Pulcheriam & Arcadiam infantulas in sinu gerens coram Imperatore, lacrimis obortis questa est de impudentia Eunuchi. sed in veteri codice legimus, *arce*, quod verius puto, quia supr. Lib. I. semivir in arcem rerum sublatus dicitur, *ut arx feminea* sit regimen discincti & enervis. CLAVER.

22. *Et thalamo pulsus*] *Ut* malit Barthius, qui perperam versu proxime praecedenti, *feminea arte*, quae depravatorum codicum scriptura est, tuetur. *arce* enim libri meliores. vere. noster IV. Cons. Hon. 293.

Ancipites habeant arces, trepidique minentur.

ubi *arces* tyrannis proprie assignari monuimus. HEINS.

Perdidit] *prodidit* Junian.

23. *Sic juvenis, mutante fide*] *fluitante* Mazar. & Excerpta Remensia. bell. Gildon. 247. *subsedit fluitante fide*. Tacit. Histor. II. *Unde primum creditur Caecinae fides fluitasse*. HEINS. *mutante* Oxon. pro var. lect. An *juvenis amica*? de quo vide ad Phaedr. II. 2. an *juvenis fide nutante* in genitivo? forte recte, si legas: *veterique reducta Conjuge*. BURM.

25. *Largo raram*] vel *raram largo* vel *raro largam* duo Oxon. *raram largo* Vicet. Parm. Isingr. Gryph. Colin. Raphel. & aliae. *largo rarus* Voss. pro *turpat* marg. Isingr. *carpit*. alii, *spargit*. vid. ad III. de Rapt. 177. BURM.

de pulvere turpat] τὸ *de* superfluum eleganter addi multis docet Cl. Barthius. sed Gyrald. prim. Vatic. & quatuor alii, *jam pulvere*, quod placet. τὸ *de* in Oiseliano erat omissum. HEINS. *tam pulvere* Oxon. sed offendit sonus *raram jam*. Heinsius olim *tum* conjecerat. ego antiquam lectionem reduxi. BURM.

26. *Inplet*] *lavit* nonnulli.

28.

Mitigat iratas voce tremente nurus.
Innumeri glomerantur heri, ſibi quisque petentes
Mancipium ſolis utile ſuppliciis.
Quamvis foedus enim, mentemque obſcoenior ore,
Ira dabit pretium: poena meretur emi.
Quas, ſpado, nunc terras, aut quem tranſibis in axem?
Cingeris hinc odiis, inde receſſit amor.
Utraque te gemino ſub ſidere regia damnat.
Heſperius numquam, jam nec Eous eris.
Miror cur, aliis qui pandere fata ſolebas,
Ad propriam cladem, caeca Sibylla, taces?
Jam tibi nulla videt fallax inſomnia Nilus.
Pervigilant vates nec, miſerande, tui.
Quid ſoror? audebit tecum conſcendere puppem,
Et veniet longum per mare fida comes?
An fortaſſe toros eunuchi pauperis odit,
Et te nunc inopem dives amare negat?
Eunuchi jugulum primus ſecuiſſe fateris:
Sed tamen exemplo non feriere tuo.
Vive pudor fatis. en quem tremuere tot urbes!

En

27. *Proſtratus*] *ſubſtratus* Leid. Voſſ. & pro varia lectione alter Leid. & Oxon. edd. Vicetin. & Parm. *ſubſiſtis ad aras* marg. Iſingr.

30. *Utile ſuppliciis*] *vivere* Schedae Gudianae. Heins.

32. *Ira dabat pretium*] *dabit* Lucenſ. & octodecim alii. Forte, *Ira addit pretium.* Heins. *lingua meretur* Vicetin.

33. *Spado*] Licet Eutropio teſtes exſecti fuerint, cum tamen ſpadonum nomen generale ſit, teſte Ulpiano, recte *ſpadonem* nuncupat. Delr.

35. *Damnat*] *damnet* Jun. *Heſperius nusquam* Oxon. a m. s.

37. *Qui*] *quae* Oxon. *ſolebat* Jun. & mox *propriam tabem tecta Sib.* Idem.

39. *Inſomnia*] Hic locus fere indicat Claudianum aliter ſenſiſſe de prophetia, ut ita dicam, Johannis viri devoti, de quo B. Auguſtinus. ſed credo facile rem ei non fuiſſe cognitam, aut eunuchum, ſuppreſſo Johannis nomine, ſibi vaticinandi peritiam, inſtar Sibyllae, adrogaſſe, unde Poëta Lib. I 318. *proſtratosque canit ſe vate tyrannos.* Hunc vero paganum fuiſſe ait Proſper Aquit. plura diximus libro I. mentem auctoris profecto non aſſequitur homo alioquin ſatis perſpicax. Claver.

40. *Vates nec*] MS. *vates jam.* vates, inquit, cum nequeant dormire, nulla tibi inſomnia renunciant. Delr. *Nec vigilant vates* Oxon. *vates nunc* Leid. *jam* alter.

41. *Soror*] Vide argutias & jocoſam, pene dixerim, malitiam. immo vero legitime locutus eſt. nam in Codice reperias: *Eum, qui probabilem ſeculo diſciplinam agit, decolorari conſortio ſororiae adpellationis non decet.* Martialis quaerenti, cur Themiſon uxorem non habeat? *habet ſororem*, inquit Lib. XII. Epigr. 20. Claver. De ſorore proprie dicta accipit Gothofred. ad L. XVIII. C. Theod. de Poenis.

Puppem] *puppes* Oxon. *puppim* Claver.

43. *toros*] *choros* Jun. Oxon. ed. Claxer.

44. *Amare negat*] *fugit* alter Moreti dictum ſupra Lib. I. 500. & paulo ante, *miſeranda* Moreti prior. acute. ut Lib. I. 271. monuimus. Heins.

45. *Jugulum primus*] *primus jugulum* Ald.

46. *Exemplo non feriere*] Ait Eutropium, qui multis caput abſtulit, non idem adepturum, eique vitam fore ſupplicio. verum id poſtea evenit. Ovid. IV. ex Pont. XVI. 49.

——— *tantummodo vita relicta eſt,*
Praebeat ut ſenſum materiemque malis.

Claver. *Et tamen* MS. Pulman.

47. *Vive pudor fatis*] *faſtis* Scipio Gentilis Lib. II.

En cujus populi ſuſtinuere jugum!
Direptas quid plangis opes, quas natus habebit?
Non aliter poteras Principis eſſe pater.
Inprobe, quid pulſas muliebribus aſtra querelis,
Quod tibi ſub Cypri litore parta quies?
Omnia barbarico per te concuſſa tumultu.
Crede mihi, terra tutius aequor erat.
Jam non Armenios jaculis terrebis & arcu.
Per campos volucrem non agitabis equum.
Dilecto caruit Byzantius ore Senatus.
Curia conſiliis aeſtuat orba tuis.
Emeritam ſuſpende togam, ſuſpende pharetram.
Ad Veneris partes ingeniumque redi.
Non bene Gradivo lenonia dextera ſervit.
Suſcipiet famulum te Cytherea libens.
Inſula laeta choris, blandorum mater amorum,
Nulla pudicitiae cura placere poteſt.
Proſpectant Paphiae celſa de rupe puellae;
Sollicitae, ſalvam dum ferat unda ratem.
Sed vereor, ne te teneant Tritones in alto,
Laſcivas doctum fallere Nereidas:
Aut idem cupiant pelago te mergere venti,
Gildonis nuper qui tenuere fugam.

In-

II. de Conjurationibus, contra auctoritatem librorum veterum. HEINS.

48. *En cujus*] *Cujus tot populi* marg. Iſingr. *Et cujus* Leid. *populum* Jun. *Eunuchus, populi.* ed. Vicet.

49. *Direptas opes*] Exules & capitali judicio damnati bona amittebant. quibus, ſi poſtea fama reſtituebatur, bona ſua aut parentibus, ut plurimum redibant. quod contigit M. Ann. Melae, patri Lucani, qui hoc a Nerone eſt promeritus. vetus Inſcriptio marmorea, teſte Jo. Sulpicio, Romae viſitur in aede D. Petri. M. ANNEO LUCANO CORDUBENSI POETAE BENEFICIO NERONIS CAESARIS FAMA RESTITUTA. vide Tacitum de hac re. CLAVER. *areptas* Jun. vid. Lib. I. 168. *quid plangit* Parm.

50. *Poteras*] *poteris* Jun.

51. *Pulſas*] Statius, *pulſare querelis Coelicolas.* alibi, *pulſare invidia Superos.* CLAVER.

52. *Quod tibi*] *Quam tibi* Jun. *Quid tibi* Oxon. Pulm. Ald. & aliae edit. *Quid ſibi* Iſingr. Gryph.

54. *Terris tutius aequor erat*] *terra* prim. Vatic. *aequor erat*, non *erit*, ſcripti. HEINS. *terra* etiam Oxon. vid. ad Ovid. II. Faſt. 98.

56. *Campos*] *campum* Jun.

59. *Emeritam*] *Et vetitam* Cod. Moreti, ut ſupra Lib. I. 320. *illiciti faſces.* ſed τῷ *ſuſpende* melius convenit *emeritam.* BURM.

62. *Suſcipiet*] *Incipiet* Jun. *Suſcipiat* Voſſ. Lovan.

63. *Inſula laeta choris*] *Inſula blanda choris* Jun. *choris* vel *thoris* Oxon. Heinſius malebat olim *foeta.* ſed *laetus* proprium magis vocabulum. ut *laetus Lydus* Avien. deſcr. Orb. vs. 1009. Livius XXVIII. 22. *ingenia incolarum latrocinio laeta.* Ovid. V. Faſt. 667.

Laete lyrae pulſu, nitida quoque laete palaeſtra.

& ita in genere *laeti* opponuntur ſeveris & tetricis. Horat. Lib. III. od. 8. 27. *dona praeſentis rape laetus horae ac Linque ſevera.* BURM.

65. *De rupe*] *de ſede* marg. Iſingr. *ſe ſede* Jun.

67. *In alto*] *in altum* Lovan. *teneant ne te* Vicet. Parm. Junt. Ald. Iſingr. Colin. Gryph.

69. *Te mergere venti*] *demergere* quintus Vaticanus. HEINS. *jungere* Oxon. a m. prim. *pelago cupiant* Voſſ.

70. *Gildonis nuper qui tenuere fugam*] *fidem* Patav. *Gil-*

Inclyta captivo memoratur Tabraca Mauro.
Naufragio Cyprus ſit memoranda tuo.
Vectsurum moriens fruſtra delphina vocabis:
Ad terram ſolos devehit ille viros.
Quisquis adhuc ſimiles eunuchus tendit in actus,
Reſpiciens Cyprum deſinat eſſe ferox.

Gildoni etiam unus Mediceus. forte:

Gildoni nuper qui renuere fidem.

A. Sabinus reſponſione ad Ovidianam Penelopen v. 27.

Nec laudem Danai tanto renuere labori.

Gratius v. 285.

Si renuit cunctos, & mater adultera non eſt.

noſter bello Gildon. 268. ex veteri codice, *renuit ſic Graja Philippus Oppida.* vulgata tamen lectio temere non eſt ſollicitanda. HEINS.

71. *Tabraca*] *Tarbraca* Oxon. *Cyprus ſit* Oxon. duo.

73. *Vecturum*] Meus MS. *Venturum.* porro ad Arionis fabellam alludit, cui ſimilem refert A. Gellius libr. VII. DELR. *Venturum* etiam Lovan. Voſſ. edit. Vicetin.

74. *Devehit ille viros*] *mares* ſchedae Gudianae. HEINS.

75. *Eunuchus*] *Eunuchi* Jun. Oxon. duo Leid. Lovan. & multi alii, & ed. Vicet. *ad actus* olim editi. ſed aliter ſcripti. *tendis* tres Pulmanni.

76. *Cyprum*] Omnia in hac deſcriptione arrident, atque ex voto eveniunt huic poëtae; nam id unum reſtabat, ut mollis homo exilium conveniens, & aptum ſuis moribus ſortiretur, & hoc opportune contigit. C. Th. de Poenis, Eutropius ad Cypri inſulam perductus & relegatus dicitur, quod Reſcriptum cum legerit Claudianus, non miror, ſi multa habeat ſimilia. CLAVER.

CL.

CL. CLAUDIANI IN EUTROPIUM

LIBER II.

Ygdonii cineres, & si quid restat Eoi,
Quod pereat, regni; certae non augure falso
Prodigii patuere minae: frustraque peracto
Vulnere monstriferi praesagia discitis anni.
Cautior ante tamen violentum navita Corum
Prospicit, & tumidae subducit vela procellae.
Quid juvat errorem mersa jam puppe fateri?
Quid lacrimae delicta levant? stant omina vestri
Consulis: inmotis haesere piacula fatis.
Tunc decuit sentire nefas, tunc ire recentes
Detersum maculas. veteri post obruta morbo
Corpora, Paeonias nequidquam admoveris herbas.
Ulcera possessis alte subfusa medullis,

Non

1. *Mygdonii*] *Mygdoniae* Jun.

2. *Certe non augure falso*] *certae.* sic apud Stat. Lib. v. Sylv. I. vs. ult. *certae jurant in vota sorores.* ubi pari modo peccatur, ut & ibid. vs. 207.

Ille etiam certae rupisset tempora vitae.

vide Gronovium Diatribes cap. XLVII. & pag. 415. Heins. *pavere* Jun. *certae minae* vero dicuntur, ut *certa omina* Ovid. IX. Met. 594. *certae forti* XV. 647. & passim similia obvia. vide & Barth. XII. Adv. 8. Markland. ad Stat. v. Silv. I. 262. *ferae* legit. sed quid opus sine ullo codice sanissima mutare? minae prodigii patuere certae non falso augure, id est, eventus conprobavit eas certas fuisse, nec augurem falsum. Statius v. Silv. III. 18. *praesagum aethera certis Auguriis*, ubi non male *Auguribus* legit Cl. Marklandus ex Parmensi editione. Burm.

4. *Monstriferi*] *mortiferi* Jun. vid. ad Lucan. v. 620. *ducitis* idem Jun. sed *discitis* vera lectio. vid. ad II. de Rapt. 368. Burm.

5. *Navita Corum Prospicit*] *Consulit* prim. Mediceus, & Palatin. Valer. Flacc. III. 38.

Ipse diem longe solisque cubilia Typhis
Consulit, ipse ratem vento stellisque ministrat.

Lucan. v. 571. *si murmura ponti Consulimus.* Heins. Sed hic *prospicit* malo. venientem scilicet, quem consulere non potest, sed de futura tempestate colligit & consulit signa, sibi experto fida. illud *Consulit* ex glossa natum, quia idem saepe notat, quod *prospicit*, unde & similis varietas Lib. I. in Eutrop. 485. & ita *fluctus tempestatesque futuras Edocet* Cons. Mall. 43. ut Cicer. IV. ad Famil. 3. *prospexi tempestatem futuram.* deinde imitatur Lucanum Lib. VI. 286.

——— *qui Caesaris arma*
Segnius haud vidit, quam malo nauta tremente
Omnia Circeae subducit vela procellae.

ubi *vidit* vindicat τὸ *prospicit.* Burm.

6. *Tumidae*] *timidae* Oxon.

8. *Quid lacrimae delicta levant?*] vel, *Cum lacrimae delicta luant* primus Vaticanus. Heins. *delicta juvant* Leid. & Oxon. pro var. lect. *lavant* Leid. a pr. & Voss. *dilecta* Jun.

Omina] *omnia* Voss. Lovan. Ald. *omina nostri* Vicetin. *omnia veri Consulis* Parm.

Tunc decuit] ex Virgilio IV. Aen. 598.

Tunc decuit, cum sceptra darem.

11. *Maculas*] *lacrimas* Oxon. a m. s. *veteri tunc obruta* Jun. *obluta* Leid. a m. pr. *obrupta* Vicetin.

12. *Admoveris herbas*] *artes* Isingr. in & Junianus cum Pricacano. rectius. Heins. vide ad III. Cons. Honor. 62. ita *Machaoniae artes* Ovid. I. ex Pont. 2. III. 5. & Ep. XI. 43. *admotis restitit infans artibus.* Burm.

13. *Ulcera*] Id opinor e Virgilio humanae divi-

ni

Non leviore manu, ferro fanantur & igni,
Ne noceat fruftra mox eruptura cicatrix.
Ad vivum penetrant flammae, quo funditus humor
Defluat, & vacuis corrupto fanguine venis
Arefcat fons ille mali. truncantur & artus,
Ut liceat reliquis fecurum degere membris.
At vos egregie purgatam creditis aulam,
Eutropium fi Cypros habet, vindictaque mundi

Se-

nitatis viro defluxit III. Georg. 468.

Continuo culpam fero compesce, priusquam
Dira per incautum ferpant contagia virus.

Ovidius Rem. Am. 229.

Ut corpus redimas, ferum patieris & ignes.

Varro: *fcimus digitum praecidi oportere, fi ob eam rem gangraena non fit ad brachium ventura.* in his vero exemplis figura eft a Medicis defumta. At Claudianus ea mente dixit, qua Cicero Philipp. IX. de Antonio, quae verba infelici nuper augurio notata funt, nec libet referre. magis arridet illa fententia Ciceronis ex Am. *falutaris rigor vincit inanem fpeciem clementiae.* CLAVER.

Subfufa] Malebat *fubfixa* Heinfius olim. certe vox *fubfufa* hic mihi fufpecta, nec *ulcera fubfufa* umquam legi. latere aliquid de *pure* fufpicor. *alto fub pure* vel *alte diffufa.* BURM.

14. *Leviore manu*] vide ad Quintil. II. de Inft. Orat. 4. *& igne* Leid.

15. *Ne noceat fruftra*] Omnino adfentior Cl. Barthio *coeat* legenti vel fine libris. Ovid.

Vulnera non agites, fi qua coire velis.

Propert. III. 23. 18.

Vulneraque ad fanum nunc coïere mea.

atque ita Medici veteres paffim. quod idem Barthius *irruptura* pro *eruptura* contendit reponi debere, non accedo ejus fententiae. HEINS. Ovidianum illum verfum non reperi, quamvis ille *coire vulnera* dixerit IV. Trift. IV. 42. v. 11. & 10. I. ex Pont. III. 87. & *coalefcere* Seren. Samonic. cap. LXII. non puto tamen tutam corrigendi hanc contra omnes codices licentiam, quum certum fit nocere maxime vulneribus, fi nimis cito cicatricem ducant, & ita tabem & pus clauferit feftinans medicus. fub cute fumma leviter claufa, ut locus Prudentii a Barthio adductus docet, fed bene purgari antea vulnera debent, ne non modo coeat vulnus, fed mox iterum cutem rumpat graviori noxa. quare *noceat* reftitui cum omnibus fcriptis & editis, nec *mox eruptura* mutem. quid enim potet *irruptura cicatrix*, nefcio. fi quid mutandum, malim, *mox fe ruptura.* & hoc eft quod Ovidius ait Remed. 623.

Vulnus in antiquum rediit male firma cicatrix.

I. ex Pont. III. 15.

Tempore ducetur longo fortaffe cicatrix,
Horrent admotas vulnera cruda manus. BURM.

16. *Ad vivum*] *Ad vinum* Leid. *flammae penetrant* Jun. *penetrent* Oxon. *qui funditur* Jun. *quis* Oxon. Leid. duo. Lovan. edd. Vicet. Parm. Junt. *quo* vel *quis* Oxon. *queis* tres Pulm. *quo* Ifingr.

Quo funditus] Et veteres fcripti & veteres impreffi *quis.* DELR.

18. *Arefcat fons ille mali*] *Exundet* prim. ac tert. Vatic. & fex alii. Opinor, *Exfudet. exuberare* fic in Apono dixit. Virg. I. Georg. 88. *exfudet inutilis humor.* Gratius v. 422.

—— —— *ut omne*
Exfudet vitium, fubeatque latentibus ultro,
Quae facta eft medicina malis.

fic malo, quam *Exudent.* fequenti verfu *degere* pro *vivere* idem prim. Vatic. & tres ex noftris. etiam probe. malim & *fecuro.* nam prima editio *fecure.* de quo videantur quae notamus ad Ovid. Epift. XIV. 64. HEINS. Illud *Arefcat* mihi admodum blanditur, quia τῷ *fonti* & *vacuis venis* melius convenire videtur. reliqua a Gloffatoribus effe puto. nam paffim flumina & fontes *arefcere* & *exarefcere* dicuntur. fontes *exfudant* vel *exundant* in magna aquae copia, ut III. de Rapt. 127. *exundat ab ubere fanguis*, ubi vide. ita *fons ingenii exundans* Juvenal. Sat X. 119. hic vero *arefcere* dicuntur vulnera, poft quam defluxit funditus humor. BURM.

19. *Reliquis*] *liquidis* Voff. a m. pr.

21. *Vindictaque mundi*] Senfus obfcurior. Paraphraftes Gallicus, *& fi Eunuchus, ultio orbis, in exfilium eat.* ad quod intelligendum acumine fingulari opus erit. in expofitione dicit, de quo totus orbis vindictam fumere deberet ego explicarem, fi Eunuchus exful fufficit in vindictam totius orbis, ut pro tot fceleribus poenam nimis levem fubeat, ut *exful femivir*, fit, pro exfilium femiviri, vel femivir punitus exfilio, erit vindicta totius orbis *vindictane* habere fuum codicem teftatur Barthius.

Semivir exſul erit. quis vos luſtrare valebit
Oceanus? tantum facinus quae diluet aetas?
Induerat necdum trabeas; mugitus ab alto
Redditus: infernas rabies arcana cavernas
Vibrat, & alterno confligunt culmina lapſu.
Bacchatus per operta tremor Chalcedona movit;
Pronus & in geminas nutavit Boſporus urbes:
Concurrere freti fauces: radice revulſa
Vitant inſtabilem rurſus Symplegada nautae.
Scilicet haec Stygiae praemittunt ſigna ſorores,
Et ſibi jam tradi populos hoc Conſule gaudent.
Mox oritur diverſa lues. hinc Mulciber ignes
Sparſerat: hinc victa proruperat objice Nereus.
Haec flagrant, haec tecta natant, quam, Numina, poenam

Ser-

thius. reliqui tacent interpretes. an ſcripſerit?

Eutropium ſi Cypros habet, ſi victima mundi
Semivir exſul erit?

ut non exſilio, ſed ultimo ſupplicio, ut piacularem victimam, adduciendum velit. *ſi* centies repeti neglectum, ut alibi vidimus. ita *Remus prima victima novae urbis fuit* Flor. I. I. *victima mundi* dictum, ut *victima decipientis* Ovid. III. Amor. III. 22. *victima* vero hic Eutropius, ut de Arbogaſte & Andragathio IV. Conſ. Hon. 94. *Auguſtas par victima mitigat umbras.* & de Gildone bell. Gild. 414.

Agnoſcatque ſuum, trahitur dum victima, fratrem.

& denique de ipſo noſtro Eutropio Lib. I. 19.

——— *quae tantas expiet iras*
Victima, quo diras jugulo placabimus aras?
Conſule luſtrandi faſces, ipſoque litandum
Prodigio.

jugulandum ergo non in exſilium mittendum cenſet & vovet poëta. vide & vs. 39. ubi *pro mundi furiis* Lovan. Haec non obtrudo invitis, ſed ut melius locum conſiderent, & ex vulgata lectione tolerabilem ſententiam eliciant, hortor viros doctos. BURM.

22. *Vos*] *nos* Oxon. Leid. Vicetin. *valebat* Leid. a m. pr.

23. *Oceanus*] Oceanum poſuit noſter, vel quia mare, ut ait Euripides, κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά: vel quia Seneca dixerat in Hippolyt. *Non ipſe toto magnus Oceano pater tantum expiarit ſcelus.* qui Catullum fuit imitatus, cujus vulgo notiſſimi verſus ſunt in Gellium. DELR. Mare apud Euripidem κλύζει πάντα κακά. Propert. *eluere vaſto mari.* quin etiam rabidi Oceano luſtrantur hodie. alia tamen ratio movit olim Celtas, ſeu mavis Germanos, qui, ut alibi tradimus, adhuc paene rubentes a matre pueros in ſuo flumine explorant. inde ſane conjicio Rhenum vulgari idiomate a puritate deduci. caeterum de inundatione, quae infra, vide Graecam Hiſtoriam CLAVER.

24. *Necdum*] *nondum* Voſſ. *induerant* Oxon.

Mugitus ab axe] *ab alto* primae editiones, Gyrald. & unus ex noſtris. vere. *altum* enim, quidquid profundum. ſeptem alii *infernas*, ut cum *cavernis* conſtruatur, & id admiſerim. HEINS. qui etiam malebat *ab alto Redditur. inferno* Vicetin. & Parm.

26. *Culmina*] De montibus capit Gallicus interpres. & *culmina* de montibus dici verum eſt. vide notas ad Ovid. I. Metam. 689. ego de turribus & aedificiis intelligo, propter ſimilem in Lib. II. de Rapt. 152. locum:

Ecce repens mugire fragor, confligere turres,
Pronaque vibratis radicibus oppida verti. BURM.

27. *Bacchatus*] *Bacchatur* Oxon.

28. *Nutavit*] *mutavit* Oxon. & ed. Pulman. *mutabit* Jun. pro *urbes*, etiam *undas* Oxon.

29. *Radice*] *tellure* Oxon. duo a m. s. mox. *rurſus* editi olim, non *rurſum.*

31. *Haec Stygiae*] *& Stygiae* Voſſiani duo. Oxon. Leid. duo. Lovan. Exc. Wolff. & edd. Vicet. & Ald.

33. *hinc Mulciber*] *mox* Oxon.

34. *Victo proruperat objice Nereus*] Lucenſ. *vincta.* prim. Vatic. & Mazar. cum Oiſeliano, *victa.* quod ſequor. Gyrald. *rapta.* de quo nos ad Maronem Aeneidos X. 75. & ad Ovid. XIV. Met. 780. Aldus & ſcripti nonnulli, *rapto.* quinque, *rupto.* pro *Mulciber* Lucenſ. *Mulcifer*, ut ſaepe in vetuſtis libris ſcribitur, a mulcendo ferro. ſequenti verſu, *Haec flagrant, haec*, non *hunc* ſcripti. bene. HEINS. *vincta* Parm.

35. *Quam, Numina,*] *Occultat rerum ſemina Deus* (ait Plin. in Paneg.) *& plerumque bonorum malorumque cauſae ſub diverſa ſpecie latent.* ac, teſte Lucretio, *res humanas vis abdita quaedam obterit.* CLAVER.

36.

Servatis ſceleri? cujus tot cladibus omen
Conſtitit? incumbas utinam, Neptune, tridenti;
Pollutumque ſolum toto cum crimine mergas!
Unam pro mundo Furiis concedimus urbem.
Utque ſemel patuit monſtris iter, omnia tempus
Nacta ſuum properant. naſci tum decolor imber
Infantumque novi vultus, & diſſona partu
Semina. tum lapidum fletus, armentaque vulgo
Auſa loqui, mediisque ferae ſe credere muris.
Tum vates ſine more rapi, lymphataque paſſim
Pectora terrifici ſtimulis igneſcere Phoebi.
Fac nullos ceciniſſe Deos: adeone retuſi
Quisquam cordis erit, dubitet qui partibus illis
Adfore fatalem caſtrati Conſulis annum?
Sed quam caecus ineſt vitiis amor! omne futurum
Deſpicitur, ſuadentque brevem praeſentia fructum,
Et ruit in vetitum damni ſecura libido;
Dum mora ſupplicii lucro, ſerumque, quod inſtat,
Creditur. haud equidem contra tot, ſigna Camillo
Detulerim faſces, ne dum (pro ſexus!) inerti
Mancipio, cui (cuncta licet reſponſa juberent,
Hortanteſque licet ſponderent proſpera Divi)
Turpe fuit ceſſiſſe viros. exquirite retro
Crimina, continui lectis annalibus aevi:

Priſ-

36. *Sceleri*] *ſceleris* Ald. & Colin. *tot cladibus omnes* Jun.

38. *Toto cum*] *cum toto* Oxon. *totum* Oxon. prior.

40. *Omnia*] *omina* nonnulli, & ſequenti verſu *diſcolor* pro *decolor*. HEINS. *Nauta ſuum* Jun. quidam diſtinguunt poſt *properant*. alii poſt *naſci*.

43. *Fletus*] *fluctus* Leid. a m. s.

44. *Auſa*] An non potuis *viſa*. non enim armentorum haec erat audacia, ſed inmiſſae a Diis voces auditae ſunt. centies in Obſequente *viſa*, *viſus*, &c. de prodigiis occurrunt. ſed quia *ſe credere* ſequitur, quod audaciae ſignum, nihil temere mutem. BURM.

46. *Pectora fatidici*] *terrifici* exarati fere omnes. idque recte. Statius Theb. III. 667. *terrificique aberit dementia Phoebi*. *terrifici* etiam *vates* apud Virgil. V. Aeneid. 524. HEINS. *terrificis* Junian. ſic *terrificum Jovem* quidam codices in VI. Conſ. Honor. 328. Lucan. V. 128. *Limine terrifico metuens conſiſtere Phoebas*. *facifici* Vicetin. *fatifici* Parmenſis.

47. *Retuſi*] *recuſi* Leid. male. *obtuſa pectora* Virgil. I. Aeneid. 567. alio ſenſu *retuſum cor* dixit Plaut. Pſeud. IV. IV. 8. mox, *dubitet ne partibus* Jun. *dubitat qui* Oxon.

50. *Sed quam*] *ſed quia* Vicetin. Parm.

51. *Deſpicitur*] *Reſpicitur* Leid. a m. pr.

53. *Lucro*] *lucro eſt* MS. Pulm.

55. *Detulerim*] *Detuleram* Ald.

56. *Juberent*] *jubuntur* Junian. illud *jubere* hic abſolute poſitum vix placet, licet ſubintelligas *faſces dari*. forte ſcripſerit *faverent*. BURM.

57. *Divi*] *duri* Junian.

Hortanteſque licet] Hunc verſum Barthius delendum cenſet. mihi aliter videtur. conſtabit enim verſui ſua elegantia, ſi pro *licet*, quod minus concinne repetitur, corrigas *ſimul*,

Hortanteſque ſimul ſponderent proſpera Divi.

τὸ *cui* refer ad illa, *Turpe fuit ceſſiſſe viros*. HEINS.

59. *Aevi*] *anni* Oxon. Aldus edidit,

Crimina continui lectis annalibus aevi
Priſca recenſetis. evolvite ſecula faſtis.

evolvite ſcelera faſtis Vicetin.

61.

Prisca recensitis evolvite secula fastis:
Quid senis infandi Capreae, quid scaena Neronis
Tale ferunt? spado Romuleo succinctus amictu
Sedit in Augustis laribus. vulgata patebat
Aula salutantum studiis: huc plebe Senatus
Permixta, trepidique duces, omnisque potestas
Confluit. advolvi genibus, contingere dextram
Ambitus, & votum deformibus oscula rugis
Figere. praesidium legum, genitorque vocatur
Principis, & famulum dignatur Regia patrem.
Posteritas, admitte fidem. monumenta petuntur
Dedecoris, multisque gemunt incudibus aera
Formatura nefas: haec judicis, illa togati,
Haec nitet armati species: numerosus ubique
Fulget eques: praefert eunuchi Curia vultus.
Ac veluti caveant, ne quo consistere virtus
Possit pura loco, cunctas hoc ore laborant
Incestare vias. maneant inmota, precamur,
Certaque perpetui sint agumenta pudoris.

Su-

61. *Senis*] C. Tiberii Caesaris. Delr.

Scaena] *caena* Jun. Oxon. marg. Isingr. & MS. Pulm.

62. *Ferunt*] Vetus liber *refert*. Delr. *refert* MS. Pulm. *fremit* Jun. unde Heinsius faciebat, *fremunt*.

Romuleo] Consulari trabea. Delr.

64. *Huc plebe*] *ac plebe* Oxon.

66. *Advolvi*] *advolvit* Oxon. Vicetin.

Contingere dextram, &c.] Apud Homerum, Κύσσε δὲ κεφαλὴν ἠδὲ χεῖρας ἀμφοτέρας. Martialis:

Bascia das aliis, aliis das, Postume, dextram.

apud Arrianum servile est *manum osculari*, quod plus est quam *contingere*. *prensare manum* est candidati aut petitoris, apud Ammianum: *Adulatoribus offerunt quidem genua suavianda.* Pomponius Secundus pedes Caligulae basiavit, Dione teste. Claver.

67. *Et votum*] summum quod vis optare auderet. vid. ad Lib. I. in Eutrop. 172.

68. *Legum*] *legis* Jun. & Pulm. Cod. mox, *princeps* Jun.

Genitorque vocatur Principis] Suidas auctor est, patricios in principio Rom. Reip. populi patres dictos, postea Imperatores, ut Senatui adularentur; omnem enim populi potestatem dignitatemque in se susceperant. patricios quoque sibi patres elegisse; sed eos tamen patricios, qui majorum gentium vocabantur. meminit hujus rei Justinianus in tit. Instit. quibus modis jus potestatis solvitur. Delr.

71. *Dedecoris, multisque gemunt*] *mutisque* alter Leid. deinde *Haec nitet*, non *Hic*, scripti potiores. Heins. Ego malim, *monumenta parantur Dedecoris*. nam *petere* & *parare* passim confuderunt librarii. vide ad bell. Get. 628. & ad Calpurn. Declam. XXV. in VI. Cons. Hon. 372. *monumenta parabant* est in Moreti codice. Ovid. III. Art. 371.

Quaeque soror conjuxque ducis monumenta pararunt.

intelligit autem statuas & imagines Eutropio positas. de quibus & alibi. Burm.

Aera] Id etiam testatur Suidas, unde in Codice Theodosii; *Omnia simulacra ejus, tam ex aere, quam ex marmore, seu ex fucis, quam ex alia quacumque materie, quae apta est effingendis, ab omnibus civitatibus, oppidis, locisque privatis ac publicis praecipimus aboleri, ne tanquam nota nostri seculi obtutus polluat intuentium.* Claver.

72. *Haec judicis*] *hic* Vicetin. & mox, *Hic nitet* eadem & Parm. Ald. Isingr.

73. *Ubique*] *inique* Jun. & *profert* Jun. alter.

76. *Cunctas hoc ore laborant*] non *haec ora*, scripti, prim. Vatic. *Instaurare* vel *Incestare*, ut fortasse scribendum sit: *cunctis haec ora laborant Instaurare viis.* praeterea *tuta* pro *pura* Patav. *pulchra* unus

Me-

Subter adulantes tituli, nimiaeque leguntur
Vel maribus laudes: claro quod nobilis ortu,
(Cum vivant domini) quod maxima proelia folus
Inpleat, (& patitur miles?) quod tertius urbis
Conditor: (hoc Byzas, Conftantinusque videbunt?)

In-

Medic. & *confidere* pro *confiftere*, quomodo & Rottendorphianus. mox *fubtus* pro *fubter* tres alii. HEINS. *hoc aere* Voff. a m. prim. *haec ora* Vicetin. Parm. Junt. & aliae. mox, *plura loco* Junian.

79. *Nimiaque*] *nimiumque* Jun.

80. *Claro quod*] Ex his quatuor carminibus tot taliaque menda fuftuli, ut fi nihil aliud in hoc poëta praeftitiffem, aliquod tamen operae pretium me confecutum arbitrarer. turpiffimas tam veteris libri, quam excuforum fcripturas refutare piget, adferre pudet. Mea, quae mihi ut nova, fic vera videtur, haec eft:

——— *nimiaeque leguntur*
Vel maribus laudes: claro quod nobilis ortu:
Cum vivant domini, quod maxima praelia folus
Impleat: hoc patitur miles? quod tertius urbis
Conditor: hoc Byzans Conftantinusque videbunt? DELR.

81. *Cum vivant domini*] *Conviva & domini* vetus codex. alias, *convivant*, nullo fenfu. quod impulit virum infignem, ut ita conjiceret, *Cum vivant domini*, id eft Imperatores. deinde, *hoc patitur miles?* Ego vero *convivam domini* accipio Eutropium, quem Dn. Arcadius menfae honore dignatus fit, qui fummus honor ac praecipuus apud Curtium. unde & Lat. Pacatus: *Ille menfa beatus, ille ofculo confecratus eft.* neque Virgilius abs re dixit, *tu das epulis accumbere Divûm.* Statius, *Convivam ducis effe gloriatur.* atque appellat *menfae facra.* vide quae in Rufin. Lib. I. dicta funt. Nos vero Chriftiani fumus quafi convivae Domini, unde illud non male, *Tu nos facis commenfales.* fed haec forte nimia. CLAVER. Haec & fequentia inquinatiffima erant. veram lectionem ex fcriptis libris deprehendit primus Mart. Delrio, fubfcribente in Electis Rubenio. deinde Cl. Gronovius in Obfervationibus Lib. I. 21. & poft illum Barthius curis pofterioribus. cui emendationi caftigatiores e noftris membranae adftipulantur. fruftra Claverius, *Conviva eft domini*, quod fecutus tamen Raphelengius. HEINS. *Convivant* Vicet. Parm. Pulm. Gryph. *Conjurant* Wolf. a m. prim. *Convivat domini* Ald. & Colin. Ifingr. habet, *Conviva eft.* manus docta in margine Vicetin. *Quod vivant.* deinde, *& pariter miles*, editiones veteres. *& patrum* cod. Barbii. *quod conditor urbis Tertius* MS. Pulm. *orbis* Leid. *certius orbis* Vicetin. Parm. malim, *haec patitur miles?* BURM.

82. *Miles*] Pauci, quos amavit Mars, id nominis confecuti funt. inde Imperator ille commilitones dixit, quia & miles haberi voluit; multi enim duces, pauci milites. Hanc fane Rex in Europa maximus appellationem non renuebat olim, nec fine exemplo. exftat enim vetus Romae infcriptio, STIL. V. C. ET INLUSTIS, MILITIS ET MAGISTRI UTRIUSQUE MILITIAE. CLAVER.

83. *Conditor*] Id eft repoftor, non pofitor, cui non pofitura, fed reftauratio urbis debetur. Livius in hanc rem, *Romulus ac parens patriae conditorque alter urbis adpellatus.* CLAVER.

Conftantinus] Hic Trojam novam molitus, Byzantium, quafi ad urbis aeternae invidiam, infedit. ut Conftantinopolis & *Roma imperans* diceretur. Et pater Conftantius, Heroi quam homini fimilior, quem & Graeculi a flore nominitant, & vero juvenis cum effet Helenae nymphae, ut ita dicam, eleganti, fed, tefte divino Ambrofio, ftabulariae pudoris fui fpolia dedicavit; Drepani fcilicet, quae poftea Helenopolis. Bithynus ergo fuit hic nofter, in quem prima Conftantii juventa fe transfuderat, in cujus ore coeleftes illius vultus natura fignaverat, ait Panegyris, neque nobiles fecit Britannias, nifi jam adultus, ac radio Caefareae dignitatis, quam foli primulum fe exerenti, neque dum orto ad fimilem dixeris, hi vero funt gradus, ni fallor, ad imperium: Nobil. Puer, Princeps juventutis, Caefar nobiliffimus, Auguftus adfcititius, Oriens Imperator, quorum quidam promifcue, nec neceffario habiti Neque inde imperator, fi fas, ordinarius elicitur; funt enim ifta quafi peculiaria, nec tanslato dominio, fic fere Seneca fuit, nec fuit Conful, quinimo Conftantius fola dignitate Augufti cenfitus gubernacula imperii minime rexit, neque plus juris in filium transferre potuit, quam ipfe habuit, vix eft fane, ut ullum ipfius Refcriptum aut legem reperiat, quae faciunt ut in ordinem non venerit; fed plus fuit mereri, ac Divorum numero adfcribi a funere. Itaque Conftantius, cum ipfi pater imperium reliquiffe videretur, Caefaris adpellatione contentus expectare voluit, ut idem, qui illum declararet Auguftum, quod non contigit nifi falva maieftate & praerogativa feniorum Principum, vel folius Maximiani, quo extincto tunc demum reapfe orbis regimen adeptus eft. Nota vero funt illa: *Natalis urbis reftitutae. ortus Caefarum, Exortus imperii*, quibus ineft figura valde infignis. Sed enim plura olim notavimus ad Panaegyres Imperatorum dictas, quas olim diligenter contulimus cum editione Rhenani, in cujus ora

Inter quae tumidus leno producere coenas
In lucem, foetere mero, dispergere plausum
Emturas in vulgus opes, totosque theatris
Indulgere dies, alieni prodigus auri.
At soror, &, si quid portentis creditur, uxor
Mulcebat matres epulis, & more pudicae
Conjugis eunuchi celebrabat vota mariti.
Hanc amat, hanc summa de re, vel pace vel armis,
Consulit; huic curas & clausa palatia mandat,
Ceu stabulum vacuamque domum. sic magna tueri
Regna nihil? patiensque jugi deluditur orbis?
Mitior alternum Zephyri jam bruma teporem
Senserat, & primi laxabant germina flores.
Jamque iter in gremio pacis sollemne parabant
Ad muros, Ancyra, tuos, auctore repertum

Eu-

ora emendationes erant plurimae J. Gulielmii manu, ut audivi, exaratae. diversa tamen mihi videbatur scriptura ab ea, quae in omnia Ciceronis opera exstabat. CLAVER.

Constantinusque videbunt] *videbis* Patavinus. forte *Hoc Byzas, hoc, Constantine, videbis?* HEINS.

Tumidus] Forte, *tumidas*. HEINS.

84. *Leno*] Leo scilicet, vir obesus ac mero nimius, & cui conveniat Martialis Epigramma I. Ep. 29. quod infra imitatur hic poëta:

Nocturno foetere mero qui credit Acerram,
Fallitur, in lucem semper Acerra bibit.

huc etiam respicit illud Antiphan. poëtae: δεῖ γὰρ φαγόντας δαψιλῶς βρέχειν. CLAVER.

85. *Foetere mero*] A Martiale in Acerram sumtum, rationem hujus graveolentiae, eandem quam in gumiis & raponibus, quibus ex ἀδηφαγία os olet: crediderim jecoris atque pulmonis, ex nimia alimentorum quantitate natam corruptelam. DELR. *fecere* Parm.

Plausum] *plaustrum* MS. Pulmanni, marg. Isingr. Jun. Oxon. Voss. Leid. & Lovan. in quo emendatum *plapsum*. *plausu* Voss. alter.

88. *Si quid*] *si quis* Jun. mox, *matris epulas* Oxon. *matres coenis* Jun. *&* *in ore* Lovan. a m. pr.

91. *Summa de re*] *de re summa* Junian.

92. *Huic curas*] *Huic ceras* pro diversa lectione primus Vaticanus. HEINS.

93. *Vacuamque domum*] Vetus liber eleganter, *viduamque*. vidua enim domus, seu, ut ait Hesychius, χηρῶν οἴκημα, non cujus patere debet. DELR. *viduamque* Delrii codex, & sex ex nostris. Ovid. Epist. IX. 35.

Ipsa domo vidua votis operata pudicis
Torqueor. Statius II. Achill. 310. *dilecta ad moenia vultus Declinat viduamque domum.* apud Virgilium tamen Lib. IV. 82.

Sola domo moeret vacua, stratisque relictis
Incubat. HEINS.

94. *Regna nihil?*] *Regna niti* Vicetin.

96. *Germina*] *gramina* Oxon. Leid. Lovan. Vicetin.

97. *Jamque iter in gremio pacis*] *e gremio* prim. Vaticanus. etiam Oiselianus a manu prima. de *gremio pacis* vide hoc loco Barthium. HEINS. *paucis sollenne* Leid. a m. prim. Heinsius conjecerat olim, *jamque iter ingressi paucis sollemne*, id est terrestre, cum maritimo esset usitatum eo ire. unus etiam *ingenio pacis*. *gremium* illud *pacis* vix mihi se probat, nec tam convenit huic loco, quam in Bell. Gildon. v. 49. forte,

Jamque iter, ut Genio pacis sollemne, parabant.

non bellicam expeditionem, sed iter ad delectationem, quasi Pacis genio dicatum. viderint acutiores. deinde *subiret* malim, scilicet aetas illa vaga. BURM.

Iter repertum] in Paneg. ad Constantinum: *Non ille exerceri armis, non vulnerem pati. in Sallustianos hortos ire peregrinatio putabatur.* Pacatus: *non te dispositi ad temporum vices habuere secessus.* Eutropius vero in Galatiam navigaturus viam breviorem, seu compendium reperit. sic Magellanus patrum memoria; sed magna in re. CLAVER.

98. *Ancyra*] Quidam, *Ampbysa*, alii *Ampbisa*, alii *Ampbissa*, quidam *Ampbyra*. vetus liber, *Anchyra*, ego, *Ancyra*, cum quia infra de nobili hac expeditione loquens, ait, *Ancyranique triumphi*; tum

Ss quia

Eutropio, pelagi ne taedia longa fubirent,
Sed vaga lafcivis flueret difcurfibus aetas.
Unde tamen tanta fublimes mole redibant,
Ceu vinctos traherent Medos, Indumque bibiffent.
  Ecce autem flavis Gradivus ab usque Gelonis
Arva cruentato repetebat Thracia curru.
Subfidunt Pangaea rotis, altaeque fonoro
Stridunt axe nives. ut vertice conftitit Haemi,
Femineasque togas preffis confpexit habenis,
Subrifit crudele pater, criftisque micantem
Quaffabat galeam, tunc inplacabile numen

Bel-

quia fic fcribi debet. Epitomâ Stephani, *Ἄγκυρα πόλις Γαλατίας, οἱ δὲ Φρυγίας αὐτὴν ἀναγράφουσιν.* &c. nofter de Galatiae agit. DELR. *Ancyra* vetus liber, non *Ampbyfa*, aut *Aegeira*. Steph. *Ἄγκυρα πόλις τῆς Γαλατίας.* CLAVER. *Ampbira* plurimi Heinfii codices. *actore* Oxon. Leid. Hunc locum etiam correxit Hier. Surita ad Anton. Itiner. p. 305.

100. *Difcurfibus aeftas*] non *aetas*, vere fcripti meliores. fequenti verfu pro *laude*, iidem, *mole*. quomodo legendum in Obfervationibus jam monuit Gronovius. Valer. Flacc. Lib. V. 283.

Cernis, ait, Colchos, magna quos mole petamus?

Statius VII. Theb. 676.

Librabat magnâ venturam mole cupreffum.

Silius Lib. V. 337. *magna vexillum mole ferebat.* Seneca Oedipo v. 829.

Magnum effe, magna mole quod petitur, fcias.

Nofter II. in Stilich. 282.

Quid fugis & fpernis, tanta quem mole tueris?

Epiftol. ad Hadrianum v. 34. *Quid tanta dignaris mole clientem?* fic enim cum membranis legendum. Statius Theb. VI. 157.

——— *quid enim hac opus, hei mihi, lethi*
Mole fuit?

HEINS. Nefcio an epitheton *vaga* conveniat aeque *aeftati*, ut *aetati*, & an non per *vagam aetatem*, juventutem Arcadii intelligat, quem eduxit in hoc iter Eutropius, ut lafcivis difcurfibus, nihil agendo dignum imperatore, periret ipfi aetas juvenilis. *vaga* vero *aetas* dicitur, quia juvenes vagi, leves, inconftantes, nec inhaerentes uni rei, ut ftabilis aetas fenum. Martial. II. Ep. 90.

Quinctiliane vagae moderator fumme juventae.

fic puellas *nimium vagam turbam* vocat Ovid. II. Amor. IX. 53. & *vagas puellas* Propert. I. 5. 7. apud Quinctil. Declam. VIII. 19. vindicavimus, *vagae artis errorem difcurrentem per omnia*, quia *difcurrere* & *vaga* fibi congruunt, ut hoc quoque loco. denique non tantum fcelus foret pacis tempore aeftatem delicato itinere inpendere, quam juveniles Imperatoris annos lafcivis difcurfibus perdere. de altera lectione *mole* pro *laude* etiam dubito. *magna mole* in hoftes ire, & bellum parare, faepe occurrit, fed quia de reditu, & ut poftea v. 416. de Ancyrano triumpho agit, *laude* retinerem. illa enim proprie eft bellica, ob res bene geftas. vide ad Phaedr. IV. fab. II. fic Ovid. XIII. Met. 248.

Et jam promiffa poteram cum laude reverti.

denique *fublimes* convenit melius *laudi*, quam *moli*. BURM.

101. *Laude*] Vetus liber *mole*. DELR.

102. *Indumque*] Vetus liber & Vicetin. *Nilumque*. fortaffis fcripferat negligens librarius poft Vicet. *Nidumque*, hinc ceteri, *Indumque*. DELR. *Indum* vel *Nilum* Lovan. & Voff. *Nilum* Jun. Leid. *medios* etiam Oxon. *Moaedos Nilumque* Vicetin.

103. *Ab usque*] *ad usque* Junian.

104. *Curru*] *curfu* Leid.

105. *Alteque fonoro*] lege, *altaeque*. HEINS. ita bell. Get. 325. *per altas incedit nives*. BURM.

106. *ut vertice*] *&* *vertice* Leid. Lovan. Wolf. Ald.

107. *Preffis confpexit*] *preffis compreffit* Oxon. *contexit* Lovan. a m. prim.

108. *Triftisque micantem*] *criftisque* vere libri meliores. & *Quaffabat*, non *Quaffavit*. prior Moreti, *Concuffit*. ut apud Ovid. II. Met. 50. *Concutiens illuftre caput*, de Phoebo. HEINS. *fubfidit crudele* Oxon. *concuffa cervice* nofter Idyll. I. 56.

109. *Quaffavit galeam*] Juvenalis ad Martem Sat. II. 130.

Nec galeam quaffas, nec terram cufpide pulfas.

apud Livium, *Mavors telum fuum concutit, fors ita reddita fuit.* CLAVER. *quaffavit* Claverius ex Raphelengii editione. & fic Ifingr.

110.

Bellonam adloquitur, quae ſanguine ſordida veſtem
Illyricis pingues pectebat ſtragibus hydros:
Necdum mollitiae necdum, Germana, mederi
Poſſumus Eoae? numquam corrupta rigeſcent
Secula? Cappadocum tepidis Argaeus acervis
Aeſtuat: infelix etiamnum pallet Orontes.
Dum pereunt, meminere mali. ſi corda parumper
Reſpirare ſinas, nullo tot funera ſenſu
Praetereunt, tantique levis jactura cruoris:
Adſpicis obſcaenum facinus? quid crinibus ora
Protegis? en quales ſeſe diffundit in actus
Parva quies! quantum nocuerunt otia ferri!
Qui caruit bellis, eunucho traditur, annus.
Actum de trabeis eſſet, ſi partibus una
Mens foret Heſperiis: rueret deriſa vetuſtas,
Nullaque calcati ſtarent veſtigia juris.
Ni memor imperii Stilichon, morumque priorum
Turpe relegaſſet defenſo a Thybride nomen,
Intactamque novo ſervaſſet crimine Romam.
Ille dedit portum, quo ſe pulſata referret
Majeſtas Latii, deformataeque ſecures:
Ille dedit Faſtos, ad quos, Oriente relicto,
Confugeret ſparſum maculis ſervilibus aevum.

Quam

110. *Bellonam*] *Bellona* Jun. & Wolff.

111. *Pectebat cladibus hydros*] Vetus liber, *ſtragibus*. DELR. non *cladibus* ſcripti meliores, ſed *ſtragibus*. pro *pectebat* unus Ambroſ. *paſcebat*. prim. Vatic. & Oiſel. *ſpectabat*. forte, *pexabat*. pro *alloquitur*, Mazarin. *aggreditur*. placet infra v. 177. *Tandem Targibilum aggreditur*, pro alloquitur. ſic & alibi. HEINS. *pectebat vertice crines* Jun. illud *paſcebat* non diſplicet, & convenit *τῷ pingues*. BURM.

112. *Necdum*] *Nondum* Voſſ. *molliciem* Vicet. & Parm. *Germana videri* Jun.

114. *Secula*] *ſcelera* Vicet.

115. *Pallet Orontes*] Sic & ſcripti. malim nihilo minus, *ſquallet*. vide Conſul. Olybr. 212. infra v. 566.

Vaſtior expulſis Oriens ſquallebit aratris.

HEINS. *pallet euntes* Jun. *etiam nunc* Vicet. Ald. & pleraeque edd.

120. *Protegis? en quales*] Scriptos ſequimur. vulgo, *heu quales*. *diffundat* quoque pro *diffundit* unus Petav. *diffundit in artus* nonnulli. mox pro *partibus Heſperiis*, tertius Vaticanus, *patribus*. HEINS. *Protegit heu* Jun. *en qualis* Vicetin. *diffundit* Jun. deinde, *prima quies* Leid. m. s.

124. *Deriſa*] MS. meus *deluſa*. DELR. *detruſa* Jun.

125. *Veſtigia juris*] Nihil mutandum, etſi *faſtigia juris* frequenter etiam apud noſtrum occurrant. de quibus Conſul. Olybr. 6. HEINS.

127. *Defenſo a Tibride nomen*] *τὸ a* non agnoſcunt libri plerique. agnoſcit prim. & tert. Vatic. HEINS. Carent etiam praepoſitione Vicet. Parm. Ald. Junt. Gryph. & Colin. edd. *defenſa a Tibride* Rapheleng.

129. *Pulſata referret*] *referrent* Oxon. elegantius. mox omnes ſcripti, *faſtos* pro *faſces*. HEINS. vide ad II. de Rapt. 185. ſequenti verſu *deformataque* Voſſ. & ita edidit Iſingr. vitio credo operarum, nam Gryphiana illam ſequi ſolens, *deformataeque*.

133. *Quam ſimiles haec aula viros!*] Livinejus & Barthius curis poſterioribus *habet aula*. ſed perperam. Lucan. Lib VIII. 543. *O ſuperi, Niluſne & barbara Memphis Hos animos? τὸ habet* ſubintelligitur. horum & plenus Statius. mox *num* pro *non* bis legendum cum libris melioribus. HEINS. *haec aura* Jun. *ad moenia rurſus* Idem.

136.

Quam similes haec aula viros! (ad moenia visus
Dirige) num saltem tacita formidine mussant?
Num damnant animo? plaudentem cerne Senatum,
Et Byzantinos proceres Grajosque Quirites.
O Patribus plebes, o digni Consule Patres!
Quid? quod & armati cessant, & nulla virilem
Inter tot gladios sexum reminiscitur ira?
Huccine nostrorum cinctus abiere nepotum?
Sic Bruti despectus honos? ignosce parenti,
Romule, quod serus temeratis fascibus ultor
Advenio. jam jam largis haec gaudia faxo
Conpensent lacrimis, quid dudum instare moraris
Tartaream, Bellona, tubam? quid stringere falcem,
Qua populos a stirpe metas? molire tumultus:
Excute delicias. Thracum Macetumque ruinae
Taedet, & in gentes iterum saevire sepultas.
Damna minus consueta movent. trans aequora saevas
Verte faces: aliis exordia sume rapinis.
Non tibi Rhiphaeis hostis quaerendus ab oris:
Non per Caucasias accito turbine valles
Est opus. Ostrogothis colitur mixtisque Gruthungis

Phryx

136. *Quirites*] Caesar hoc uno vocabulo militum animos depressit vel excitavit. Lucan. V. 318.

Tradite vestra viris ignavi signa Quirites.

Constantinopolis autem merito Roma dicta est; nam & septem montibus excelluit, unde septicollis, sed Ἑπτάλοφος in quodam veteri oraculo dicta est. jure Italico incisis Constantinopoli tabulis utebantur, renovato sub Valentiniano I. Imp. vid. Cod. Theod. Lib. XIV. CLAVER. *Graecosque Quirites* Oxon. eodem modo, sed non cum nota opprobrii dixit *Eoum Quiritem* Sidonius Paneg. Anthem. 32. ut recte legit & explicat Sirmondus, perperam vero Savaro, *Quirini*, ut Barthius recte inprobat. BURM.

138. *Nulla virilem*] Haec vera lectio, quod & Raphelengius vidit. & sic quinque ex nostris. Val. Flacc. Lib. V. 198. *patrias placidus reminiscere terras.* vulgo, *virilis sexum. viriles* primus Vaticanus. HEINS. *Quidquid est armati* Jun. Vicetin. Parm. & Junt. *virilis sexus* Lovan. pro var. lect. *virilis sexum* Parm. *Inter quot gladios* Oxon. etiam non male. vide ad Ovid. Epist. VI. 118. Heinsii notas.

142. *Quod serus*] *quod sexus* Oxon. *remeatis fascibus* Vicetin.

143. *Largus*] vetus liber, *laxis. latus* aliquando pro longo sumitur. Proculus in Epistolis: *putasne vere me posse dicere, arbitratu meo opus effectum non esse ante Kal. Junias, cum ipse arbitrio meo aliam diem operi laxiorem dederim.* leg. CXIII. D. de Verb. Obligat. DELR. *laxis* etiam Jun. sic apud Lucanum Lib. I. 614. eadem varietas conspicitur. *compescent* etiam Junian. BURM.

146. *Qua populos a stirpe metas*] sic sex libri, cum primo tertioque Vaticanis. adeantur quae notamus IV. Conf. Honor. 466. vulgo, *metis.* alii, *meos.* mox, *Macetum* pro *Macedum* iidem libri. vere. paulo post, *gentes repulsas*, non *sepultas* prim. & tert. Vatic. HEINS. vid. ad Lib. I. 211. *servire* Oxon. Leid.

152. *Accito turbine*] Forte *excito.* ut infra 406. *excitis iter irremeabile signis Adripit.* bello Getico 641. *aliasque excita per Alpes Cimbrica tempestas.* HEINS.

153. *Gothunnis*] Vetus liber, *Crotundis.* Vicetin. *Grutunnis.* sed ego *Grutungis.* hi enim Galliae populi sunt, quibus a Valentiani Imp. ducibus superatis, agri in Asia assignati fuerunt de his noster alibi cecinit: *Legio pridem Romana Grutungi.* (sic enim ibi in veteri libro legitur) *Jura quibus victis dedimus, quibus arva domusque Praebuimus* &c. DELR.

Ve-

Phryx ager: hos parvae poterunt inpellere caussae
In scelus: ad mores facilis natura reverti.
Sic eat: in nostro quando jam milite robur
Torpuit, & molli didicit parere magistro;
Vindicet Arctous violatas advena leges:
Barbara Romano succurrant arma pudori.
Sic fatus, clipeo, quantum vix ipse Deorum
Arbiter, infesto cum percutit aegida nimbo,
Intonuit. responsat Athos, Haemusque remugit:
Ingeminat raucum Rhodope concussa fragorem.
Cornua cana gelu mirantibus extulit undis
Hebrus, & exsanguem glacie timor adligat Histrum.

Tunc

Veteres quidam codices nobis obtrusere nescio quos *Grutungos*, quos in Gallia statuit vir alias acutus. sunt igitur natio Arctoa, sic dicta, ut Celtiberi apud Martialem, *Celtae miscentes nomen Iberis.* Qui poëta fuit Celtiber, unde ait, *nos Celtis genitos & ex Iberis.* Legiones autem Romanorum e diversis gentibus conflatae, ut Notitia Imperii, & veteres Inscriptiones docent ubique. Igitur *Gothunni* in hoc Poëta legendum est, id vero omnes excusi libri suadent. CLAVER. dictum IV. Conf. Hon. 623. HEINS. *Grothongis* Voss. *Glutondis* Lovan. *Grutunnis* Jun. *Grotunis* Oxon. *Grudondis* vel *Grutongis* Leid. *Grutundis* Oxon. alt. *Gratodis* Wolff. *Gruthungis* Leid. vulgo *Gothunnis*. quos ex *Gothis* & *Hunnis* mixtam fuisse gentem censet Barthius. pro *Ostrogothis* Jun. habebat *Otrysiis*.

154. *Phryx ager*] *Phryx Geticos parvae* Lovan. a m. pr.

156. *Sic erit*] Vetus liber, scripti & impressi, *erat.* deinde Basileen. *erat.* postremo Lugdun. *erit.* DELR. *eat* scripti codices, quos secuti sumus vidit & veram lectionem Barthius. vulgo, *erat.* Lucan. II. 304.

Sic eat. inmites Romana piacula Divi
Plena ferant.

& Lib. v. 217.

Sic eat, ô Superi! quando pietasque pudorque
Destituunt.

Noster bello Getic. 550.

Sic eat, hortatusque suos belloque viaeque
Instruit.

ita vetus liber. vulgo, *Sic ait.* Livius Lib. I, XXVI. *Sic eat, quaecumque Romana lugebit hostem.* HEINS. vide ad Epith. Pallad. 137. *sic eat. in nostra quando jam* Oxon. *quando* pro quoniam capiebat Heinsius, quod integrum erat in alio Oxon. & Lovan. ut Heinsius & Barthius legunt, *eat* erat in Vicetin. Parm. & Ald.

160. *Quantum vix*] *quantum vis* Jun.

161. *Percutit aethera nimbo*] Lucens. Gyrald. & prim. Vatic. cum Oiseliano, ac Vaticanae Bibliothecae tertio codice, *aegida.* eleganter. de Jovis aegide plena Graecorum poëtarum scripta. tres libri, *aëra*, & *perculit* prior Moreti. HEINS. pro *nimbo* est in Leid. *mundo.* sed quid significat *aegida nimbo percutere?* hoc ego non capio, nisi velis absoluto casu, *infesto nimbo*, explicare tempestate infesta, id est, cum est tempestas. meliori omine *aegida* pro *aethere* reposuit Heinsius apud Valer. Flacc. III. 54. *nimbus* autem est procella, tonitru, fulmina, &c. nam ea saepe nimbo comprehenduntur. ut II. de Rapt. 230. *nimbis Hymeneon biulcis Intonat.* sed nec *percutere aethera* satis placet. vitium in *nimbo* latere suspicor, quare non illibenter *aegida* reciperem; nam ut *percutere* noster, ita *concutere* dixit Virgil. VIII. 352.

——— *Arcades ipsum*
Credunt se vidisse Jovem, quum saepe nigrantem
Aegida concuteret dextra, nimbosque cieret.

ubi *nigrantem* vocare notat Servius, quia tempestatem conmovet, & Graecos poëtas procellas vocare καταιγίδας, & *nimbos* pro fulminibus poni. BURM.

163. *Raucum Rhodope*] *Rhodope, raucum* Isingr. Gryph Colon. Raphel. *mutum Rhodope* Oxon. *percussa* Jun. *Rhodope magnum concussa* Vicetin.

164. *Mirantibus extulit undis*] Ita scripti plerique, non *excutit.* sic *elatis cornibus amnes* apud Val. Flacc. Lib. I. 106. noster VI. Conf. Honor. *Ille caput placidis sublime fluentis Extulit.* Ovid. v. Met. 487.

Tum caput Eleis Alpheias extulit undis.

Silius Lib. v.

Ut cum turbatis placidum caput extulit undis
Neptunus.

Valer. Flacc. Lib. I. 647. *trifida Neptunus in hasta Caeruleum fundo caput extulit.* HEINS. *mirantibus aequoris undis* Ovid. II. Amor. XI. I. vide ad Val. Flacc. I. 382.

Tunc adamante gravem nodisque rigentibus haſtam;
Telum ingens, nullique Deo jaculabile, torſit.
Fit late ruptis via nubibus. illa per auras
Tot freta, tot montes, uno contenta volatu
Tranſilit, & Phrygiae mediis adfigitur arvis.
Senſit humus: gemuit Nyſaeo palmite felix
Hermus, & aurata Pactolus inhorruit urna:
Totaque ſubmiſſis fleverunt Dindyma ſilvis.
Nec Dea praemiſſae ſtridorem ſegnius haſtae
Conſequitur, centumque vias meditata nocendi,
Tandem Targibilum (Geticae dux inprobus alae
Hic erat) adgreditur. viſo tum forte redibat
Eutropio vacuus donis, feritasque dolore
Creverat, &, teneris etiam quae crimina ſuadet
Ingeniis, Scythicum pectus flammabat egeſtas.
Huic ſeſe vultu ſimulatae conjugis offert

Men-

167. *Nullique deo*] *nullique adeo* Junian. & Oxon. a m. s.

Jaculabile] Auſonius: *Nec praeter dominum vibrabilis ornus Achillei.* huc etiam reſpicit locus Ovidii VI. Faſt. 205.

Proſpicit a tergo ſummum brevis area circum,
Eſt ubi non parvae parva columna notae.
Hinc ſolet haſta manu belli praenuntia mitti,
In Regem aut gentes cum placet arma capi.

CLAVER. *jactabile* Vicetin. quae eadem eſt in MSS. varietas apud Ovid. VII. Met. 680.

168. *Ruptis*] *raptis* Leid. a m. pr.

169. *Adfigitur oris*] *adfligitur* quatuor ſcripti, & pro *oris*, *arvis* meliores omnes. HEINS. Delevit Heinſius quae produxerat loca ex Ovidio & Silio, quibus *adfligitur* pro *adfigitur* legendum firmare conabatur. & recte poenituit virum doctum. nam *adfligere haſtam arvis* inauditum; ſed haſta *infixa*, vel *adfixa terrae* centies occurrit. homo, vel aliud quid, quod projicitur, *adfligitur* terrae, ſed tela, haſtae, &c. cuſpide ſua *adfiguntur*. vide ad Ovid. XII. Met. 139. & ad Sil. I. 674. BURM.

170. *Senſit humus*] *Sentit* Oxon.

171. *Inhorruit unda*] *urna* ſcripti complures. bene. dictum Conſ. Olybr. 213. HEINS. *urna* etiam Vicet. & Parm.

172. *Submiſſis*] Vetus liber *demiſſis*. DELR. *dimiſſis* Junian.

174. *Nec Dea*] *non dea* Voſſ. *Nondum. praemiſſae* Jun. cui ſequens verſus deërat.

176. *Targibilum*] Tanta eſt in hoc nomine omnium codicum variatio, ut quid ſtatuam, plane fatear me ignorare. DELR. Haec dictio varie ſcribitur ab Hiſtoricis Graecis, atque hinc emendari poſſe autumo. At Servius: *quoties poëta aſpera invenit nomina, vel in metro non ſtantia, aut mutat ea, aut de his aliquid mutilat.* *Trigibildum* habet Zoſimus, contra quem vafer Gainas miſſus, ſcripſit ad Arcadium, ſe nihil in Phrygia promovere propter bellicam virtutem atque induſtriam Targibili. CLAVER. Libri meliores *Trabigilum*. alii *Tarbigilum*, quos inter primus Vaticanus. Schedae Gudianae *Tartidium*. quidam *Tarbigalum*, atque ita porro. Lego, *Trigibilum*. Τριβίγιλδος enim Zoſimo, Socrati, aliisque. pro *Geticae dux improbus aulae*, Vir Cl. Albertus Rubenius *alae*. non dubitandum. manifeſte aemulatus eſt illa Statiana Theb. X. 461.

Ecce & Dircaeae juxta dux improbus alae
Venerat Amphion.

Silvar. IV. ad Maximum Junium.

Signa frenatae moderatur alae.

alae igitur in auxiliaribus copiis numeratae. Livius Lib. XLIX. *Alarii igitur equites, ubi tam memorandum facinus Romanorum equitum viderunt, & ipſi virtute eorum accenſi ſunt.* HEINS. *Trabigilum* Vicet. & Parm. *Thargibilum* Ald. *Tharbigalum* Jun. alter *Tarbigilum* Junt. *Targibilum* Iſingr. & aliae.

179. *Crimina ſuadet*] *ſuadent* Vicetin. Parm. Junt. Ald. Iſingr. Gryph. Colin. & cod. Lovan. *ſudet* Junian.

181. *Simulatae conjugis offert*] *ſimulato* quatuor libri. *mentitae* primus Vaticanus pro diverſa lectione. mox *incedens* pro *incedit* Gyrald. Lucenſ. & Lovan. alii *incendia*, corrupte. HEINS. *ſimulante* Vicetin. *incendit* Oxon. *incendia* m. prim. *incendit* m. ſ. Wolf.

Mentitoque ferox incedit barbara greſſu,
Carbaſeos induta ſinus: poſt terga reductas
Uberibus propior mordebat fibula veſtes:
Inque orbem tereti mitra redeunte capillum
Strinxerat, & virides flaveſcere juſſerat angues.
Advolat, ac niveis reducem conplectitur ulnis,
Infunditque animo furiale per oſcula virus.
Principe quam largo veniat, quas inde reportet
Divitias, aſtu rabiem motura, requirit.
Ille, iter ingratum, vanos deflere labores:
Quos ſuper eunuchi faſtus, quae probra tuliſſet.
Continuo ſecat ungue genas, & tempore pandit
Adrepto gemitus: I nunc, devotus aratris
Scinde ſolum, poſitoque tuos mucrone ſodales
Ad raſtros ſudare doce: bene rura Gruthungus
Excolet, & certo diſponet ſidere vites.
Felices aliae, quas debellata maritis
Oppida, quas magnis quaeſitae viribus ornant
Exuviae: quibus Argivae pulchraeque miniſtrant
Theſſalides, famulas & quae meruere Lacaenas!

Me

Wolf. *barbara motu* Junian. quod verum puto, & alterum a Gloſſatore. Horat. IV. Od. 13. *decens quo motus?* pro inceſſu. *ruſticus motus* Ovid. III. Art. 305. & II. Amor. IV. 23. *Molliter incedit, motu capit.* & ita paſſim. vid. infr. 362. BURM.

183. *Induta*] *inducta* omnes fere codices, & Parm. vide ad Lib. I. 302. *reductos* etiam Jun. & Leid. a m. s. & Lovan. *verberibus* Jun. ed. Vicetin.

185. *Redeunte capillum*] Gyraldinus *redimente*. bene. ſic *Copa* in Catalectis *Graja redimita mitella.* Ovid. Faſt. III. 669. cum ſcriptis:

Illa levi mitra canos redimita capillos.

HEINS. Sed *in orbem redire* mihi magis placet dici mitram. & *redimente* fit a *redimere*, non autem a *redimere*. ſic in alia re *redire in gyrum* Ovid. VII. Met. 784. *mythra rediante* Vicetin. an *radiante*? quod verbum noſter amat. ita *toga radians* VI. Conſ. Honor. 371. *radiantes capuli* II. in Stilich. 91. & alibi. ſaepe etiam Ovidius, & alii. BURM.

186. *Strinxerat*] ſex codices, *ſtruxerat*. quomodo apud Prudent. Pſychom.

Turritum tortis caput accumularat in altum
Crinibus, exſtructos augeret ut addita cirros
Congeries, celſumque apicem frons ardua ferret.

pari modo D. Hieronymus ad Demetriadem, *alienis capillis turritum verticem ſtruere.* hunc ritum alii jam obſervarunt. paulo poſt pro *Infunditque animo*, malim, *Diffunditque*. HEINS. ita *ſtructor comarum* Tertull. II. de Habit. Femin. 7. vid. Juvenal. Sat. VI. 503. ſed *ſtrinxerat* edd. Vicet. Parm. Ald. vide ad Sil. Ital. IV. 746. de confuſione horum verborum. mihi tamen rectius videtur *ſtrinxerat*. nam mitra cohibebat crines, non ſtruebat. ſic Ovid. IV. Faſt. 517. *ſimularat anum mitraque capillos preſſerat. cohiberet* eſt in loco Prudentii a Barthio laudato. BURM.

188. *Infunditque*] *Infuditque* Jun. Oxon. non mutandum hoc verbum. prius enim *infundere* debet virus per oſcula, quod deinde per totum corpus diffunditur. vid. Ovid. IX. Met. 162. BURM.

189. *quam largo*] *quod* Oxon. *veniet* Junian. *principe* pro a principe. ut in praefat. III. in Stilic. II. *caſtris ire*, pro a vel *ex caſtris*. BURM.

190. *Rabiem*] *rabie* Leid.

191. *Iter*] *iterum* Jun.

192. *Quae probra*] *quem Roma* MS. Pulm. marg. Iſingr.

193 *Tempore pandit*] Thuan. *prodit*. nihilo deterius. HEINS. vide ad Ovid. I. Met. 656. *arrepto tempore* illuſtravimus ad eumdem Lib. I. Art. 400. BURM.

196. *Gruthungus*] Hoc loco diſerte MS. meus *Grutungus* continet. DELR.

198. *Felices aliae*] *animae* Wolff.

200. *Pulchraeque*] *pulchraeve* Oxon.

201. *Et quae meruere Lacaenas*] *ſibi quae* duo veteres.

Me nimium timido, nimium junxere remiſſo
Fata viro, totum qui degener exſuit Hiſtrum;
Qui refugit patriae ritus, quem detinet aequi
Gloria, conceſſoque cupit vixiſſe colonus,
Quam dominus rapto. quid pulchra vocabula pigris
Praetentas vitiis? probitatis inertia nomen,
Juſtitiae formido ſubit. tolerabis iniquam
Pauperiem, quum tela geras? & flebis inultus,
Quum pateant tantae nullis cuſtodibus urbes?
Quippe metus poenae. pridem mos ille vigebat,
Ut meritos colerent, inpacatisque rebelles
Urguerent odiis. at nunc, qui foedera rumpit,
Ditatur; qui ſervat, eget. vaſtator Achivae
Gentis, & Epirum nuper populatus inultam
Praeſidet Illyrico: jam, quos obſedit, amicus

In-

teres. mox forte a manu Claudiani, *Quem refugit patriae ritus.* HEINS. *Laconas* Lovan.

202. *Remiſſo*] Cave admittas Barthianum, *marito.* HEINS. *nimium tumido* Leid.

204. *Quem detinet*] Olim Heinſius volebat, *quem deſtinet.* *nunc refugis* Oxon. & mox, *cupis.* eſt hic iterum ellipſis *τῦ magis* vel *potius.* vid. ad Bell. Gild. 188. & hic Barth. color ductus ex illis Lucani Lib. I. 346. *An melius fient piratae, Magne, coloni?* BURM.

207. *Pertentas*] Lege, *Praetentas.* DELR. male vulgo *Pertentas.* Gyrald. & tres alii, *Praetendis.* HEINS. *Conceptas vitiis & praetendas* Oxon. pro var. lect. *praetendere* hoc ſenſu obvium. vid. I. laud. Stilich. 272. II. 35. ubi vide Heinſium. poſſet & ita capi *praetentare* apud Val. Flacc. VI. 75.

Inpia Germani praetentans vulnera Perſes.

pertentas Colin. deinde *pietatis* pro *probitatis* Oxon. & Leid. pro var. lect. BURM.

210. *Quum pateant tantae nullis cuſtodibus urbes*] *arces* Patav. & Put. Regius, *aedes.* HEINS. *Quum pateant tibi te* Leid a m. pr. latet forte nomen gentis: *Quam pateant Phrygiae n. c. urbes.* antea adſixus arvis Phrygiae fuerat vs. 169. nunc majorem praedam ex urbibus oſtentat viro. iterum color ductus ex Lucano Lib. V. 411. nullus vero locus *arcibus.* vid. infr. vs. 274. BURM.

211. *Metus*] *Quippe metu poenae* malit Barthius, quam *metus.* HEINS. ſed reſipuit.

212. *Inpacatisque*] Heinſius olim maluit *inplacandisque.* *ut mites colerent* Oxon. a m. s. *vigerent odiis* Vicetin.

213. *Rumpit*] *rupit* Jun. & Vicetin.

214. *Ditatur*] Foedifragi ac perduelles illis temporibus ditabantur, iisque praeſto erat venia. Lucan. Lib. V. 260. *Quidquid multis peccatur, inultum eſt.* CLAVER.

215. *Epirum nuper populatus inultam*] *adultam* Rottendorphianus & tres alii. *opimam* tert. Vatic. & pro diverſa lectione Puteaneus. *inultus* paulo ante praeceſſerat. ſic *opimam & fertilem Aſiam* dixit Cicero. Sicilia apud Lucretium Lib. I. *Rebus opima bonis.* Maro Aeneid. I. 621. *genitor tum Belus opimam Vaſtabat Cyprum.* Horat. I. Od. VII. 11. *Lariſſae campus opimae.* & Od. XXXI. *opimae Sardiniae ſegetes feraces.* *Epirotici* certe *tauri* omnium maximi. Emenda Senecam Phoeniſſis, quas *Thyeſten* perperam inſcripſere, v. 54.

Opulenta ferro regna germani petant.
Pars magna opimo patris e regno mea eſt,
Pater ipſe.

qui verſus homines eruditos valde exercuit, cum hactenus legatur:

Pars magna patris optimo e regno mea eſt.

HEINS. An non poſſet conjici legendum ex veſtigiis quatuor codicum, qui *adultam* habent, *nuper populatus adulter:* nam & mox addit, *quorum conjugibus potitur.* videant acutiores, an non & hoc caſtae uxori conveniat convicium. BURM.

216. *Praeſidet, Illyricos*] Hic deſignatur Alarichus Gothorum dux, vir olim Theodoſio in bellis utiliſſimus, ſed adeo cautae & crudelis avaritiae, ut modo harum eſſet, modo illarum partium. nam Illyricum, quaſi inter Arcadii & Honorii limites ſitum ac litigioſum, primo hujus, dein illius nomine occupavit, accepta utrinque pecunia. Hunc ſane Eutropius ac Stilicho invicem ſibi invidere, ut ex Zoſimo colligitur. CLAVER. *Praeſidet Illyrico*

vera

Ingreditur muros, illis responsa daturus,
Quorum conjugibus potitur, natosque peremit.
Sic hostes punire solent: haec praemia solvunt
Excidiis. cunctaris adhuc? numerumque tuorum
Respicis, exiguamque manum? tu rumpe quietem:
Bella dabunt socios. nec te tam prona monerem,
Si contra paterere viros. nunc alter in armis
Sexus, & eunuchis se defensoribus orbis
Credidit: hos Aquilae Romanaque signa sequuntur.
Incipe barbaricae tandem te reddere vitae.
Te quoque jam timeant, admirenturque nocentem,
Quem sprevere pium. spoliis praedaque repletus,
Quum libeat, Romanus eris. sic fata, repente
In diram se vertit avem, rostroque recurvo
Turpis, & infernis tenebris obscurior alas
Auspicium veteri sedit ferale sepulchro.
  Ille, pavor postquam resoluto corde quievit,
Et rigidae sedere comae, non distulit atrox
Jussa Deae: sociis, quae viderit, ordine pandit,
Invitatque sequi. conjurat barbara pubes
Nacta ducem, Latiisque palam descivit ab armis.
Pars Phrygiae, Scythicis quaecumque Trionibus alget

Pro-

ra lectio, quam Lucens. Regius, Oxon. prim Vatic. & tres alii agnoscunt. *Illyricum* enim absolute dicitur. sic bell. Get. 535.

At nunc Illyrici postquam mihi tradita jura.

Lib. I. de laud. Stilich. 171. *Illyricum peteres.* Claverius, Raphelengius, & quinque scripti, *Praesidet Illyricis*, sed tum *Illyriis* legendum. Propert. II. Eleg. XIII. 10.

Dic alias iterum naviget Illyrias.

caeteri, *Praesidet Illyricos.* vulgo, *Possidet Illyricos.* HEINS. *Possidet Illyricos jam quos absedit amictus* Isingr. & in margine, *amicos.* sed veram scripturam restituit Heinsius. ita Gronovius Livio XXVI. 25. restituit *vastatis proximis Illyrici.* vid. ad Ovid. V. Trist. XIII. I. ita infra III. de Laud. Stilich. 82. *Libycum.* BURM.

220. *Excidiis*] *Exitiis* Leid. m. s.

221. *Respicis*] Mazar. *Despicis.* HEINS.

Exiguamque manum] *exiguamque manu* Jun.

222. *Te tam*] *te jam* Lovan. & Oxon. *moverem* alter Oxon. *moverent* Jun.

223. *Si contra paterere viros*] Id est, ex adverso. Virg. X. 16. *Venus aurea contra.* Claudiani mens; non te ita monerem, si tibi confligendum esset cum viris. *pati* hoc loco est experiri. sic infra *tela pati* est exercere. Lib. I. *Eutropium passure Cato.* CLAVER. vel *raperere* primu Vaticanus. HEINS. *parere* Oxon. Leid. *properare* Jun. *moveare* Ambros. *sic alter* Wolf.

226. *Reddere*] Vetus liber, *credere.* sic infra, *se credidit undis.* DELR. vide III. Cons. Honor. 109. & Praef. hujus libri v. 5.

228. *Praedaque repletus*] prim. Vatic. *repleri Cum libeat.* Rottend. *repertus.* puto, *refertus.* HEINS.

230. *Avem*] sic Megaera apud Virgil. XII. 862.

Alitis in parvae subito conversa figuram,
Quae quondam in bustis aut culminibus desertis
Nocte sedens serum canit inportuna per umbras. CLAV.

231. *Infernas*] Vetus liber, *infernis.* DELR. Ita & Barthius, cujus codex etiam *obscoenior.* sed *obscurior* est nigrior. vid. ad Ovid. III. Am. IX. 20. BURM.

235. *Quae viderit*] *quod viderit* Jun.

236. *Invitatque sequi*] prim. Vatic. & Lucens. *Irritatque.* HEINS. vide ad Ovid. II. Am. IV. v. 9. & infr. vs. 329.

238. *Phrygiae*] Haec sane elegantissima discriptio

Proxima, Bithynos; Solem quae condit, Jönas;
Quae levat, adtingit Galatas. utrimque propinqui
Finibus obliquis Lydi Pisidaeque feroces
Continuant australe latus: gens una fuere,
Tot quondam populi, priscum cognomen & unum;
Adpellata Phryges, sed quid non longa valebit
Permutare dies? dicti post Maeona regem
Maeones. Aegeos insedit Graecia portus.
Thyni Thraces erant, quae nunc Bithynia fertur.
Nuper ab Oceano Gallorum exercitus ingens
Illis, ante vagus, tandem regionibus haesit,

Gae-

tio non immerito a viris magnis laudata est. vide & Mart. Capellam. vide etiam totum initium Lib. III. Q. Curtii, unde haec descriptio. CLAVER. *Pars Phrygiae* scripti omnes. frustra Raphelengius *Phrygiam* ex viri maximi conjectura. post τὸ *proxima* distinguendum, quod illum fefellit: nec opus *Bithyno* aut *Bithynis*. paulo post pro *Quae laevus* Delrius & Gronovius *levat* jam legendum monuerunt. nec aliter potiores scripti. vidit ex parte veram uoque scripturam Barthius. Laude Serenae v. 51.

——— *primo levat aequore solem*
India: tu fessos exacta luce jugales
Proluis. quomodo legendum, non *lavat.* locus corruptus magno Casaubono persuasit Comment. in Persium, ut *proluere* plus esse crederet, quam lavare, atqui *proluere* leviter lavare. Ovid. Fast. IV. 374. *& niveos Luna levaris equos*, ubi perperam Passeratius *lavaris* reponebat. HEINS. *Phrygiam* Wolf.

239. *Bithynos*] *Bachinos* Jun. *Bistonios* Moreti. *Bithynios* Wolf.

240. *Quae lavat*] vetus liber cum Vicet. *levat.* dixerat enim *condit.* DELR.

Propinqui] *propinquis Finibus obliqui* Jun. Oxon. *attingit Galatam* Junian. *Lydii* Oxon. & Wolf. *utrique* Vicet. Parm.

241. *Pisidaeque feroces*] Livius Lib. XXXIX. ferociae caussas reddit. DELR. *Piscidaeque* Vicetin.

243. *Tot quondam populi*] *Tot populi quondam* Voss.

247. *Thyni Thraces erant*] *arant* prim. Vatic. & quinque alii. optime. Virgil. III. Aeneid. 13.

Terra procul vastis colitur Mavortia campis
(Thraces arant) acri quondam regnata Lycurgo.

Rufus Festus Avienus Descriptione Orbis,

——— *tunc ipsi maxima Thraces*
Vomere sollicitant curvo loca.

Statius Theb. V. 53.

Thraces arant contra, Thracum fatalia nobis
Litora.

Priscianus Periegesi v. 321.

Thraces arant post hos, latissima rura tenentes.

Lucan. IV. 334.

Qua nudi Garamantes arant.

Silius Lib. IV. 546.

Huic cadit infelix niveis Varenus in armis,
Mevanas Varenus, arat cui divitis uber
Campi Fulginea.

sic ex optimo libro legendum. *Mevanas*, ut *Arpinas*, *Privernas*, *Fidenas*, *Capenas*, similia. *Altinates genestas* habes apud Gratium v. 130. *Fulginas municipium*, & *Fulginas praefectura* Ciceroni in Oratione pro L. Vareno apud Priscianum. HEINS. Non probat mutationem τοῦ *erant* in *arant* Reines. Epist. XXXIII. ad Daumium, quia confert Poëta Bithyniam, quae nunc fertur, cum veteribus Bithyniae incolis, Thynis Thracibus, a quibus regioni appellatio. & certe si *arabant* posset legi, aliquo modo Heinsio accederem. nunc cum Reinesio facio. *nunc* enim postulat quidquam aliud quod olim fuit. credo librarios, qui *arant* supposuerunt, offendisse insolentiorem locutionem *Thyni quae nunc Bithynia*, quasi debuisset, *qui nunc Bithyni*, dicere. sed gentium nomina pro regione & contra poni saepissime vidimus ad Ovid. III. Amor. IV. 20. & IV. Met. 668. & ad Vell. Paterc. II. 40. & supr. I. in Eutrop. 203. ubi satis magna copia exemplorum, quae hic iterum non transcribo. apud Justin. Lib. XVII. 3. *Pyrrhus in his locis consedit, qui Pyrrhidae primum, postea Epirotae dicti.* ubi Hearnius desiderari aliquid arbitratur, *in his locis consedit, quorum incolae Pyrrhidae:* sed perperam. insolentior est locutio Velleji Lib. I. cap. 115. *Caesar ad alteram belli Dalmatici molem animum atque arma contulit. In qua regione* &c. ubi regio ad *Dalmaticum bellum*, pro bellum in Dalmatia, refertur. BURM.

250.

Gaesaque deposuit, Grajo jam mitis amictu,
Pro Rheno poturus Halyn. dat cuncta vetustas
Principium Phrygibus: nec rex Aegyptius ultra
Restitit, humani postquam puer uberis expers
In Phrygiam primum laxavit murmura vocem.
Hic cecidit Libycis jactata paludibus olim
Tibia, foedatam quum reddidit umbra Minervam.
Hic & Apollinea victus testudine pastor
Suspensa memores inlustrat pelle Celaenas.
Quatuor hinc magnis procedunt fontibus amnes

260. Au-

250. *Grajo jam*] *jam Grajo* Voss. Lovan. MS. Pulm. edd. Ald. Colin. Raphel. & aliae. *tam Grajo* Vicet.

252. *Rex Aegyptius*] Psammetichus. Herodot. Ἐυτέρπ. Delr. vide apud Herodotum nobilem contentionem Psammetichi Regis Aegypti cum Phryge, utra lingua aut natio esset prior aut antiquior, quod ὀνοματοποιΐα caprina potius, quam veritas idiomatis videtur definiisse. Claver.

253. *Uberis expers*] *Isidis* Lucensis. latet aliquid. Heins.

254. *Laxavit vocem*] Paulinus Epist. ad Amandum: *Solvat linguam meam in verbum bonum, qui & asinae os in sermonem laxavit humanum.* Claver.

255. *Hic cecidit* &c.] Innuit a Minerva tibiam in Phrygiam abjectam fuisse. de hac fabula Clemens Alexandrinus Paedag. Lib. II. Προνοητέον δὲ μάλιστα τῆς εὐσχημοσύνης ἣ καὶ τὴν Ἀθηνᾶν φησὶν ὁ μῦθος, ἥ τίς ποτε ἦν προμηθουμένην αὐτῆς, τῶν αὐλῶν ἀποῤῥίψασθαι ἐπιτερπεῖς διὰ τὸ ἀπρεπὲς τῆς ὄψεως. Propert. Lib. II. XXIII. 84.

Hic locus est in quo tibia docta sones.
Quae, non jure, vado Maeandri jacta natasti,
Turpia cum faceret Palladis ora tumor.

verba scripsi. ut hi loci sibi invicem aliquid lucis praestent. Delr. Haec fabula exstat etiam apud Ovidium III. Art. Am. 505.

I procul hinc dixit, non est mea tibia, tanti,
Ut vidit vultus Pallas in amne suos.

Idem in Fastis Lib. VI. 701.

Ars mihi non tanti est, valeas, mea tibia, dixit,
Excipit abjectam cespite terra suo.

deinde ait inventam a Satyro in ripa fluminis, qua Phoebum provocaverit. vide poenam Marsyae in Metam. hic vero *jactata* celebratam tibiam, apud Propertium *jacta*, abjectam significat. sed *Liciis*, non *Libycis*, erat in veteri codice, quod nimis placet. vide Metam. probabis sat scio. Claver. *Lyciis* Claverius ex veteri libro. sed puto Cujacii conjecturam esse. nostri enim omnes in contraria eunt. nulla opus mutatione, si de Tritoniaca palude intelligatur. Silius Lib. IX. 297.

Et Pallas Libycis Tritonidos edita lymphis.

Lucan. IX. 330.

——— stagnique quietâ
Vultus vidit aquâ, posuitque in margine plantas,
Et se dilectâ Tritonida dixit ab undâ.

pro *cecidit* Livinejus *cecinit*. & sic Isingrin. & Florent. S. Marci, quod omnem difficultatem tollit. pro *umbra*, *unda* prior Moreti, & *redderet*. Heins. *unda* sine dubio est vera lectio. nam Ovidius III. Art. 505.

I procul hinc dixit, non est mihi tibia tanti,
Ut vidit vultus Pallas in amne suos.

vide & VI. Fast. 699. nisi *umbra* sit ipsa imago, quam videbat Pallas in aqua. *unda* etiam praefert Markl. ad Stat. V. Silv. III. 88. ubi tamen probare non possum Heinsii correctionem, *Nec foeda gaudentem Pallada buxo*, quam etiam profert vir doctus. sed si *foeda* placet, rescriberem, *nec foeda gavisam Pallada bucca*. *buccas inflare* ex Horatio, Petronio, & aliis notum. nam *foedam buxum* dicere, quae facit deformem, non placet. *fissa buxus* an recte perforata vel terebrata dicatur, dubito. Heinsius etiam adscripserat *foeda* vel *bifora*. Burm.

258. *Pelle*] *more* Leid. m. prim.

259. *Quatuor hic*] Imo *hinc* cum Lucensi & duobus aliis. Heins.

Magnis procedunt fontibus] Haec adversari videntur iis, quae diximus ad Lib. I. vs. 353. sed praeterquam quod ostendimus saepe poëtas luxuriare, & de fluviis diversa tradere, puto posse construi hoc modo verba: *hic*, sive *hinc*, procedunt quatuor amnes magnis fontibus, id est copiosa aquarum multitudine. ad fontes enim & hi fluvii, ut alii, exigui & vix navigabiles. nam de Sangario Strabo Lib. XII. pag. 543. dicit longe fluere, antequam, Gallo accedente, auctus & navigabilis fiat, & olim etiam ἄπλωτον fuisse. Livius XXXVIII. 18. *non tam magnitudine memorabilem, quam quod vim*

 pis-

Auriferi: nec miror aquas radiare metallo,
Quae toties lavere Midan. diversus ad Austrum
Cursus & Arctuom fluviis mare, Dindyma fundunt
Sangarium, vitrei puro qui gurgite Galli
Auctus Amazonii defertur ad ostia Ponti.
Icarium pelagus Mycalaeaque litora juncti
Marsya Maeanderque petunt: sed Marsya velox,
Dum suus est, flexuque carens: jam flumine mixtus
Mollitur, Maeandre, tuo; contraria passus
Quam Rhodano stimulatus Arar: quos inter aprica
Planities Cererique favet, densisque ligatur
Vitibus, & glaucos fructus adtollit olivae,
Dives equis, felix pecori, pretiosaque picto
Marmore, purpureis cedit cui Synnada venis.

Ta-

piscium ingentem praebet, ait. Maeander & Marsyas, ut quidam, duobus vicinis fontibus, ut alii uno fonte, qui mox sub terra labitur, deinde erumpens in duo flumina discedit. alii ex palude oriri ajunt. vid. Strab. XIII. p. 577. & ibi Casaub. BURM.

260. *Auriferi*] Heinsius olim legebat, *Aurifero nec miror aquas radiare metallo.*

262. *Cursus*] *Currus* Ald. Parm. Colin.

Dindyma fundunt Sangarium] *Dindyma fundunt. Sangarius vitrei* &c. Isingr. *qui puro* Junian. & mox *actus* pro *auctus*, ut Wolf. & Oxon. *fundum* Parm.

264. *Amazonii*] Intelligit sine dubio Pontum Euxinum. Erravit ergo Livius, qui Lib. XXXVIII. 18. *in Propontidem se effundere* ait. nisi locus sit corruptus. vide ibi interpretes. BURM.

267. *Dum suus est, flexuque carens*] *flexusque carens*] secundo casu, primus & tertius Vaticani. venuste. etiam Oiselianus. sic *egere* nunc secundum. nunc quartum casum regit. HEINS. vid. Lucan. VI. 311. *fluxuque* Oxon. *dum suus est* eleganter dictum. sic Avienus Descr. Orb. v. 29. de Tanai, *scissus Araxeo prius aequore jam suus.* BURM.

268. *Mollitur*] *mollitus* Jun.

269. *Stimulatus*] *stimulator* Leid. m. pr. Lovan. & Wolf. *Arax* Leid.

270. *Cererique*] *Cedrisque* Jun. alter.

271. *Vitibus & glaucos fructus*] *glaucae* unus Ambros. concinnius. pro *fructus* prior Leidensis, & quartus Vaticanus, *fluctus.* eleganter. nam *fructus adtollere* minus proprie dictum. Rufus Festus Avienus:

Ipsa dehinc tellus, qua circumplectitur orbem,
Et procerarum fluctu vernat palmarum.

Epist. ad Serenam v. 40.

Fluctuet & glauca pinguis oliva coma.

Lib. II. de Rapt. 110.

Fluctuat hic denso crispata cacumine buxus.

Rutilius Itinerar. v. 284.

Pineaque extremis fluctuat umbra fretis.

Seneca Hercule Furenti Act. III. 669.

Nec adulta leni fluctuat Zephyro seges.

sic & *undare* de arboribus poëtae, quomodo apud Maronem II. Georg. 437.

Et juvat undantem buxo spectare Cytorum.

Epithalamio Palladii, v. 5.

——— *crispatur opaca*
Pampinus, & mites undatim ventilat uvas.

undare etiam pro abundare. ut apud Valer. Flacc. Lib. I. v. 539. de Scythia *Undat equis, floretque viris.* *undare penates populis* nostro Cons. Olybr. & *unda vulgi*. HEINS.

172. *Dives equis, felix pecorum*] *equi* unus Ambros. *pecori* etiam scripti fere omnes. Oxon. Reg. prim. Medic. *pecoris*. Lego, *Dives equi, felix pecoris.* nisi mavis *equûm* pro *equorum*. ut in illo Virgiliano IX. 26.

Dives equûm, dives pictaï vestis & auri.

HEINS. *pecorum* Scaliger. & Ising. *dives equis, felix pecori*, priscae editiones.

273. *Purpureis cedit cui Synnada venis*] vetus liber, *Signada*. a Stephano edoctus repono *Sinnada*. cujus marmor Straboni, Ptolemaeo, & Plinio laudatur, propterea *maculosaque Sinna* dixit Prudentius. Sidonius Carm. v. 37.

Jungitur hic Sinnas, Numadum lapis additur istis
Antiquum mentitur ebur. quae sic emenda,
Jungitur his Sinnas Numidum, (vel *Nomadum*) *lapis additur istis,*
Antiquum mentitus ebur. DELR.

Syn-

Talem tum Phrygiam Geticis populatibus uri
Permisere Dei. securas barbarus urbes
Inrupit, facilesque capi. spes nulla salutis,
Nulla fugae. putribus jam propugnacula saxis
Longo conruerant aevo, pacisque senecta.
Interea gelidae secretis rupibus Idae
Dum sedet, & thiasos spectat de more, Cybebe,
Curetumque alacres ad tympana suscitat enses;
Aurea, sanctarum decus inmortale comarum,
Defluxit capiti turris, summoque volutus
Vertice crinalis violatur pulvere murus.
Obstupuere truces omen Corybantes, & uno

Fixa

Synnada pro *Synnas*, ut *Persida* pro *Persis*, & similia apud posterioris aevi scriptores. sed quis tam barbarum credat Claudianum? scripti quidam *cui cedit*. Lego, *cui cedant Synnada*. *Synnas* Latinis, Graecis τὰ Σύνναδα. Stephanus Σύνναδα πόλις Φρυγίας. nec aliter Strabo & Ptolemaeus. Cicero Catoni Epist. Famil. Lib. xv. *Biduum Laodiceae fui, deinde Apameae quatriduum, triduum Synnadis, totidem dies Philomeli*. Lib. III. Epist. 8. ad Appium: *Non arbitrabar te genere isto legationum delectari. idque me arbitror Synnadis pro tribunali multis verbis disputasse*. & mox; *Cum Apameae, cum Laodiceae, cum Synnadis, cum Philomeli, cum Iconii essem, quibus in oppidis omnibus commoratus sum*. & postea: *iisdem diebus meus conventus erat Apameae, Synnadis, Philomeli; tuus Tarsi*. In Historia quoque Ecclesiastica Rufini scribendum est, *apud Synnada*, non *Syndam*. in Eusebio est ἐν Συννάδοις. apud Prudent. Lib. II. in Symmach. perperam vulgo *maculosaque Synna* pro *Synnas* legitur. *Phrygia Synnas* Martial. IX. Epigr. 77. & apud Plinium Lib. v. cap. 29. *a Synnada accipit nomen*. cum in scriptis sit bene *Synnade*. mox, *Geticis populatibus* recte Raphelengius. scripti meliores confirmant. HEINS. *De Synnade* egit accurate Tristan. Tom. II. Comm. pag. 202. noster vero Statii locum habuit ante oculos ex Lib. II. Sylv. II. 28.

——— quot Eoae respergit vena Syenes,
Synnade quot moesta Phrygiae fodere secures,
Per Cybeles lugentis agros, ubi marmore picto
Candida purpureo distinguitur area gyro.

vide Salmas. ad Capitol. Gordian. cap. 32. Ceterum in Oxon. & Leid. erat a manu secunda *Trabracha*. *Sinada* Ald. Colin. *quo cedit* alter Voss. *caedit quod Synnada* edit. Vicetin. quod, si *caedunt* legere, liceat praeferrem. non enim inferius esse marmore Synnadico vult noster. *cui* enim indicare deberet certum genus nobilioris marmoris. Regius interpres *marmor cui Synnas cedit*. quod ego non intelligo. nam pretiosissimum erat Phrygium marmor, unde columnae. ut Ovid. v. Fast. 529. ubi vide adnotata, & pavimenta, ut Statii locus, ubi *area* dicitur, docent. si *Synnada* displiceat, posset legi, *caedunt quod Synnade*, scilicet Phryges & qui in lapicidinis operas collocant. *quoi* scriptum erat pro *quod*. *cedit quae Synnada vestis* Wolf. BURM.

274. *Populatibus*] Ita vetus liber. alii, ac fere omnes excusi, *populantibus*, nullo sensu. ergo *Geticis populatibus* dixit, ut alibi, *Ardent Hesperii saevis populatibus agri*. CLAVER. *Getis* Isingr. Pulm. sed *Geticis* Ald. & aliae. *populantibus* etiam Lovan. Oxon. duo. Vicet. Parm. Ald. & editi olim. *Talem quum* Vicetin.

275. *Permisere*] *Promisere* marg. Isingr.

276. *Inrupit*] *Irrumpit* aliae editiones. Heins. ad III. Cons. Honor. 89. citat *invadit*, quia eo loco hoc verbum inveniebat, memoriae vitio & hic occurrere credens. BURM.

278. *Corruerant*] D. Hieronymus: *Muri, neglecti pacis incuria, resarciebantur*. apud Marcellinum Lib. XXIX. *Probus P. P. murorum Sirmii maximam partem pacis diuturnitate contemtam, & subversam ad usque cellarum turrium minas expediit*. ergo pax nociva aliquando reipublicae ac imperiis, quod non negavit Plato: quamvis sapientes pacis causa bellum gerant, auctore Sallustio, ac laborem spe otii sustentent. vide VI. Panegyr. Honorii. CLAVER. *Torruerant* Wolf.

279. *Partibus Idae*] *rupibus* Isingr. Lucens. Gyrald. prim. & tert. Vatic. Leid. cum Oiseliano. recte. ut Lib. III. de Rapt. 371. *quales nec rupibus Idae Miratur Simois*. Thuan. *foecundis rupibus*. HEINS.

285. *Obstupuere*] *Obstrepuere* Leid. vide Lib. I. 317.

imo Fixa metu] *uno* scripti fere omnes. bell. Getic.

Fixa metu tacitas presserunt orgia buxos.
Indoluit genetrix; tum sic conmota profatur.
Hoc mihi jam pridem Lachesis grandaeva canebat
Augurium: Phrygiae casus venisse supremos.
Delapsus testatur apex. heu, sanguine qualis
Ibit Sangarius, quantasque cadavera lenti
Maeandri passura moras! inmobilis haeret
Terminus. haec dudum nato placuere Tonanti.
Par & finitimis luctus. frustraque Lyaei
Non defensuros inplorat Lydia thyrsos.
Jamque vale, Phrygiae tellus; perituraque flammis
Moenia, conspicuas quae nunc adtollitis arces;
Mox campi, nudumque solum. dilecta valete
Flumina; non vestris ultra bacchabor in antris:
Nec juga sulcabit noster Berecyntia currus.
Dixit, & ad tristes convertit tympana planctus.
Labentem patriam sacris ululatibus Attis
Personat, & lacrimis torvi maduere leones.
Eutropius, quamvis nequeat metuenda taceri
Clades, & trepidus vulgaverit omnia rumor,

Igno-

tic. 40. *quos ante pares effecerat una Nube timor.* Stat. I. Theb. 109. *Et populis mors una venit.* VI. Theb. 411. *jam caeco pulvere mixti Una in nube latent.* VIII. Theb. 267.

Sic ubi per fluctus uno ratis obruta somno
Conticuit.

X. Theb. 560.

Una omnes eademque subit formido per annos.

& ibid. 466.

——— *pariterque horrore sub uno*
Vox, acies, sanguisque perit.

Theb. XII. 168. *atque uno vultus pallore gelati.* HEINS. vide ad Valer. Flacc. VII. 230. & ad II. in Rufin. 208. eodem modo apud Silium V. 498.

Turbatos una properans consumere peste.

& ibi *ima* legebatur olim. & ita millies hae voces confusae. BURM.

287. *Irata profatur*] vetus liber *commota.* DELR. sic libri meliores. & mox *grandaeva* pro *longaeva.* sic *fera vulneribus commota ruit* Lib. II. in Rufin. 396. & *commotae glomerantur apes* ibid. 461. Laude Serenae 136. *cumque ipsa timeret Commotum Flaccilla virum.* HEINS. *irata* est glossa τῦ *commota*, quod de gravi indignatione dicitur. vide ad Suet. Caes. XXIX. & Aug. LI. BURM.

290. *Delapsus*] *Dilapsus* Vossiani duo. *apes* Wolf. *sanguine quali* volebat Heins. *ibat* etiam Leid. a m. s. *cadavera banti* Junian. latet aliquid.

291. *Quantasque cadavera lenti Maeandri passura moras.*] Fuit cum reponi debere arbitrarer: *quantasque cadavere lentus Maeander passure moras.* HEINS.

294. *Paret finitimis luctus*] *Par &* Livineius, & tres ex nostris libris, cum primo & quinto Vaticanis. optime. alii, *Paret finitimus.* sine sensu. Statius V. Silv. II. 111. *Par vigor & membris.* sic libri veteres. Idem Theb. VI. 343. *geminis eadem omnia, vultus, Currus, equi, vestes; par & concordia voti vincere.* HEINS. *paret finitimis* Vicet. Ald. Colin. Gryph. *paret finitimus* Junt. Isingr. Raph. *paret finitimuis* Parm. sed Barthius in prim. ed. jam correxerat; sed in secunda dicit *parere* flebili & funesto omine. an, *Par it finitimis.* vide ad Valer. Flacc. Lib. VIII. 12. BURM.

297. *Arces*] *urbes* Junian.

299. *Non vestris*] *nec* Voss. edd. Vicet. Parm. Ald. Gryph. Colin. *non istis* marg. Isingr. *non ultra vestris* Oxon. deinde, *Non juga* Wolf. & Raphel. *nostros B. cursus* Junian.

302. *Atys*] *Athis* Lovan. sed legendum *Attis.*

304. *Taceri*] *tacere* Junian. *nequeat quamvis* Vicetin. Parm. Isingr. Raph.

305. *Vulgaverit*] *vulgaverat* Jun. Oxon.

306.

Ignorare tamen fingit, regnique ruinas
Dissimulat. parvam latronum errare catervam;
In fontes tormenta magis, quam tela, parari;
Nec duce frangendas jactat, sed judice, vires.
Vasta velut Libyae venantum vocibus ales
Cum premitur, calidas cursu transmittit arenas;
Inque modum veli sinuatis flamine pennis
Pulverulenta volat: si jam vestigia retro
Clara sonent, oblita fugae stat lumine clauso
Ridendum revoluta caput, creditque latere
Quem non ipsa videt. Furtim tamen ardua mittit
Cum donis promissa novis, si forte rogatus
Desinat. ille semel nota dulcedine praedae
Se famulo servire negat; nec grata timentum
Munera, militiam nullam, nec prima superbus

Cin-

306. *Ruinas*] *minasque* Vicetin. *renique ruinas* Junian.

308. *Ad fontes*] *In fontes* recte unus Ambrosianus cum Gudianis schedis. *parari* pro *paranda*. HEINS. *parvam ad fontes errare catervas latronum* Leid. Lov. Wolf. & alii, & ed. Vicet. Parm. *parvamque latronum* Raphel. variatio vero illa modorum, ut infinitivum *parari* sequatur *frangendas vires*, inlustrata nobis est ad Quinctil. I. de Inst. Orat. I. vide & ad II. in Rufin. 311. deinde *sed vindice vires* duo Pulm. & Leid. *se judice* Junian. BURM.

309. *Nec duce fr. j. sed judice* &c.] Elegans allusio. alibi de Theodosio IV. Cons. Honor. 88.

Non hostes victore cadunt, sed judice sontes
Damnat voce reos. CLAVER.

310. *Vasta*] *vesta* Oxon. a m. s. *venatum vallibus* Wolf. *vallibus ales* Leid. marg. Isingr. mox, *transmisit* Junian. *praemittit* Oxon. *committit habenas* alter Oxon. *habenas* etiam Lovan.

312. *Inque modum vel*] De strutiocamelo loquitur, quemadmodum Xenophon. *ἀναβ. ά. πολὺ γὰρ ἀπέσπα ἀποφεύγοντα, τοῖς μὲν ποσὶ δρόμῳ, ταῖς δὲ πτέρυξιν ἄρασα ὥσπερ ἱστίῳ χρωμένη* DELR. Struthiocamelus, sive marinus passer. Nemesianus,

Libye magnarum avium foecunda creatrix.

Plautus in Persa: *volare curriculus iste marinus passer per circum solet.* CLAVER.

Pennis] *pinnis* Oxon. & Leid. *volant* Vicet. Parm.

314. *Sonent*] *sonant* Jun. Leid. Lovan.

Oblita fugae] *fugam* sex scripti. sic IV. Cons. Honor. III.

Nec tamen oblitus civem cedentibus atrox
Partibus infremuit.

Bell. Getico v. 169. *patrios gens haec oblita Triones.* HEINS. *fugae est* Voss. Leid. *fugam est* Lovan. a m. prim. *fuga est* Wolf. *stat limite* Idem m. s. mox vs. 356. *obliti Phrygiae.*

316. *Quem non ipsa videt*] sic scripti. male *Quae* vulgo. credit se illi latere, quem ipsa non videt. sic intelligendum suadet Oppianus IV. Halieut. ubi Sciaenam cum Struthione comparat:

——— *κάρη δὲ ἄρα δίζεται οἷον*
Φράξασθαι. κεφαλὴν δὲ καταχρύψασα καὶ ὄσσε
Ἔλπεται οὐχ ὁρόωσα λαθεῖν ὁρόωντος ἐφορμήν.

plura habes illic ad rem. *velata caput*, non *revoluta*, unus Petavianus cum duobus Vaticanis & Prienea-no. inter frutices enim abscondit caput. qua de re Aristoteles Histor. Anim. Plinius, alii. HEINS.

Ardua] Debet pro summa, amplissima, capi. ut Epithal. Honor. 27. sed forte scripserit *Aurea*. qualis varietas III. Stilich. 203. sic *montes auri polliceri* Terentio Phorm. I. 2. 18. BURM.

318. *ille semel*] MS. meus *tamen*. DELR.

Nota dulcedine praedae] *notae* duo Medic. cum Palat. & sec. Vatic. HEINS. Forte, *ille semel motus dulcedine praedae*. BURM.

319. *Timentum*] *timentis* Leid. *timendam* Wolf.

320. *Prima superbus Cingula*] Primos militares ordines & dignitates. ita sumitur *cinguli* vox in L. II. Cod. ut dignit. or. serv. Lib. XII. DELR. Credo hic militare culmen, seu Magisterium militum intelligi, qui honos pridem consulari praelatus est. Cod. Theod. Lib. VI. aut cingulum illud quod acceperat Targibilus Geta, cum sacramento militiae primo obstrictus est, atque in numeros relatus. ut ex eo constet, cingulo abjecto a Romanis defecisse Targibilum. Nisi malis, oblatum milita-

re

Cingula dignari. nam quis non Consule tali
Vilis honos? postquam precibus mitescere nullis,
Non auro cessisse, videt; creberque recurrit
Nuntius incassum, nec spes jam foederis exstat.
Tandem consilium, belli confessus agendi,
Ad sua tecta vocat, juvenes venere protervi,
Lascivique senes, quibus est insignis edendi
Gloria, corruptasque dapes variasse decorum:
Qui ventrem invitant pretio, traduntque palato
Sidereas Junonis aves, &, si qua loquendi

Gna-

re culmen respuisse, contemptu Eunuchi: munera enim dantis merito censeri solent. Absentibus sane mittebatur etiam cingulum illustris dignitatis. quod primum fuisse conjicio ex Notitia Imperii & libro XII. Cod. Tit. 8. nam Praefectus Praetorio, & utriusque militiae Magister erant indiscretae dignitatis. Statius v. Silv. II. 177.

Cuique sacer primum tribuit Germanicus ensem.

quod de Praefecto Praetorio Pybracus olim exposuit. Lazius vero, quod miror, prima cingula putat esse cinctum Gabinum, seu insignia Consulatus. CLAVER. Refutat Claverium Barthius ad Statii locum, & ad puerum XVI annorum Praefecturam Praetorii referre, absurdum putat.

323. *Cessisse*] *texisse* Junian.

325. *Tandem consilium*] *concilium* tres scripti cum Claverio. Silius: *Concilium vocat augustum.* Valer. Flacc. Lib. I. 212.

Aequoreos vocat ecce deos Neptunus, & ingens
Concilium. Juvenal. Sat. IV. 73. *vocantur Ergo in concilium proceres.* sic legendum. mox addet, *exire jubentur Concilio. consisus* pro *confessus* Palat. sed male. HEINS.

Confessus] Culpam suam, supple, ac miseriam confessus Eutropius concilium vocat. Homer. Iliad. B. Τὰς ὅ γε συγκαλέσας πυκινὴν ἠρτύνετο βουλήν. Virgil. *Conciliumque vocat.* alias *consilium*, non adeo bene. dixit vero etiam absolute, *confessusque pater*, Paneg. IV. Honor. CLAVER. *confessus* hic opponitur praecedenti vs. 306. *ignorare fingit & dissimulat.* potest vero construi, *vocat consilium belli agendi*, ut *confessus* sit absolute positum. vel *confessus belli* Graeco more genitivo utitur, ut saepe alias. *confessus* enim hic idem notat quod manifeste prae se ferens, ut ita *confessos hostes* VI. Cons. Hon. 249. ut similiter fere *manifestus doloris* dicitur Ovidio v. Fastor. 313. ut Graecis δῆλος. vid. ad Ovid. XIII. Metam. 106. sic *metuendus belli*, *tremendus gladii.* vide ad Bell. Getic. 177. Gild. 17. & 281. *agere bellum* vero non inusitatior locutio, ut visum Barthio, sed elegans & obvia. vide ad Ovid. II. Trist. 230. & ad Quinctil. Lib. X. I. de *concilio* vide ad Nemes. I. Ecl. 51. sed hic *consilium* intelligo duces, qui in consilium militare vocantur. ut centies. BURM.

326. *Venere*] *variare* Oxon.

327. *Lascivique senes, quibus est insignis edendi Gloria* &c.] Quod *insignem edendi gloriam* in vituperio posuit, non caret egregio antiquitatis sensu. nam *edaces* olim *Asinos* appellabant, ut abjectissimi animalis nomen indignissimis hominibus imponeretur. Quare Erisichthon ille voracitatis portentosae κανθὼν dicitur Aeliano Lib. I. Var. Hist. 27. Justus Vultejus interpres reddit, *asinus.* Hinc proverbium apud Aristotel. Lib. III. Moral. ὄνος πεινῶν ῥοπάλου ἀμελεῖ. *Asinus famelicus fustem contemnit.* DEMPSTER.

328. *Corruptasque*] *correptasque* malebat Heinsius. ita *rapti cibi* Bell. Getic. 350. *corruptae dapes* quid sint nescio, nec Barthii explicatio quadrat, nisi legamus *corruptisque*, ut ipsi senes sint corrupti, & eorum gula, non dapes. an *collectas dapes*, id est undique congestas, ut de luxuria egregie Petron. initio Speciminis de Bello Civili, haec exaggerat, quem noster mox imitatur. sed *corruptas* posset explicari variis condimentis arte coquinaria quasi corruptas & a simplicitate veterum longe discedentes. BURM.

329. *Qui ventrem invitant pretio*] *irritant* malim, ut apud Silium Lib. X.

Poculaque Eoa luxum irritantia gemmâ.

Ausonius Idyllio v.

Nec nostros reticebo cibos, quos priscus habet mos,
Irritamentum quibus additur aequoreum sal.

Seneca Epist. XXI. *Non irritant, inquam, hi horti famem, sed exstinguunt.* HEINS. *Venerem* marg. Isingr. & Basil. vide Epithal. Honor. 54. *vitam* Oxon. omnia frustra. malim vero cum Heinsio etiam *irritant.* quae verba supra v. 236. vidimus variari. illa Petronii habuit in animo, *Ut renovent per damna famem.* ut recte Barthius. BURM.

330. *Aves*] Pavones non solum sed & Psittaci

ab

Gnara coloratis viridis defertur ab Indis,
Quaesitos trans regna cibos: quorumque profundam
Ingluviem non Aegaeus, non alta Propontis
Non freta longinquis Maeotia piscibus explent.
Vestis odoratae studium, laus maxima risum
Per vanos movisse sales, minimeque viriles
Munditiae, comti vultus, onerique vel ipsa
Serica, si Chunus feriat, si Sarmata portas,
Solliciti scenae, Romam contemnere sueti,
Mirarique suas, quas Bosporus adluit, aedes:

Sal-

ab extrema India coenis Orientalium apponi, ut etiam Lusciniae olim. *viridis* hic Psittacum indicat. Ovid. Epist. xv. 28.

Et niger a viridi turtur amatur ave.

Tacitus in hanc rem dixit, *exquisita caenarum ingenia.* CLAVER.

331. *Defertur*] *differtur* Oxon.

332. *Quaesitos trans regna cibos*] sic bene prim. Vatic. vulgo. *quaesitus cibus.* HEINS.

333. *Ingluviem* &c.] Sallust. *vescendi causa terra marique omnia exquirere.* Seneca vero dicit: *Conviviorum luxuriem & vestium esse aegrae civitatis indicia.* CLAVER.

Aegaeus] *Aegaeum* Leid. & quinque alii. nihil opus. vide ad Val. Flacc. V. 715. *Aegeus* Wolf. m. prim.

Propontis] ut olim Romani Imperatores amoena litorum in Campania obsidebant, sic, ut Themistius tradit, Orientis Principes in Propontidem & Prota secedere soliti, ubi nimium securi aestivabant. vide Nicetam. sed enim Ausonius huic loco lucem adferet aliquam, ex carmine de Ostreis ad Paulum:

Accedunt quae fama recens Byzantia subter
Litora, & insana generata Propontidis acta
Promoti celebrata ducis de nomine laudant. CLAVER.

334. *Maeotia piscibus explent*] Alii, *Maeotica*, tres libri *Maeotia* cum primo Vaticano. bene. dictum IV. Conf. Honor. 180. pro *explent* sex *implent*, unus, *aequent*, ut infra v. 377. *quem non Cyclopia solum Aequatura fames.* nil mutandum tamen. Virgil. III. Georg. 430.

——— *piscibus atram*
Improbus ingluviem ranisque loquacibus explet. HEINS.

335. *Vestis odoratae*] Apud Q. Curtium: *Non auro, neque discolori veste, sed ferro atque aere fulgere debuerant.* At Caesar milites ornavit politis armis ad speciem, quo metu damni tenaciores essent, jactabatque, milites suos etiam unguentatos bene pugnare. sed alia ratio est, quia Caesar exemplo virtutis poterat suos animare, hic vero eunuchus minime. CLAVER. Reg. & Oxon. cum Pricaeano, *adornatae.* alii multi, *adoratae.* sed nequicquam. mox *vanos sales* pro *varios* Gyrald. & complures alii, bene, quantum apparet. HEINS. Ita *vanus jocus* Lib. I. 346. & ita legi debet, nam & laudi est *risum movere* per fabulas, ut Phaedrus in Prologo, BURM.

337. *Onerique*] *Oneraque* Vicetin.

Ibid. *compti vultus*] Heinsius malebat *cultus.* in Voss. a m. prim. erat *culti vultus.*

338. *Sin Hunnus feriat*] *Si Chunus* quatuor scripti. recte. populus Sarmatiae *Chuni.* Ptolemaeus, Μεταξὺ δὲ Βασάρνων καὶ Ῥοξολάνων Χοῦνοι. noster Lib. I. de Stilich. 110. *Non vaga Chunorum feritas.* quae vera lectio. meminerunt horum Ausonius & Sidonius Apollinaris non semel. vide Juret. ad Paullin. de vita S. Martini VI. primus Vaticanus, aliique nonnulli, *Sic Hunus.* HEINS. *sin Hunnus variat* Jun. *sin Honnus* Ald. *si Hunnus feriat* Vicetin. *sin Hunnus feriat sin Sarmata* Parm. *Syhunnus* Wolf.

339. *Romam contemnere sueti*] Idque immerito, nam ut refert Ausonius, *Prima urbes inter divum domus aurea Roma.* Dionysius vocat, μητέρα πασάων πολίων, καὶ μέγαν οἶκον ἀνάκτων. CLAVER. Sed nova Roma, ut Constantinopolis vocabatur, placebat prae antiqua Populo, *qui nova semper amat, & mox possessa relinquit*, ut ait Petronius. BURM.

340. *Mirarique*] *Munirique* ed. Vicetin.

Adluit aedes] Sic scripsimus ex vestigiis Isingr. & Tholos. codicum, in quibus, *abluit.* quod & Livineio Barthioque visum. alii libri *obstruit*, *borruit*, *obluit.* *borruit* etiam prim. & tert. Vaticani. vulgo, *obruit.* Prudent. Peristeph. Hymn. I. 117.

Sospitans qui nunc colonos, quos Hiberus alluit.

paulo ante pro *scenae* Gyrald. Vatic. aliique multi, *coenae.* HEINS. *abluit* Wolf. perpetua est illa inter *adluere*, & *abluere* variatio, cum mare aeque possit dici *adluere* & *abluere.* vid. Val. Flacc. Lib. II. 132. Seneca Hercul. Furent. 886. sed nec illud *obruit*, quod omnes fere scripti & editi servant, temere abji-

Saltandi dociles, aurigarumque periti
Pars humili de plebe duces, pars compede suras,
Cruraque signati nigro liventia ferro
Jura regunt, facies quamvis inscripta repugnet,
Seque suo prodat titulo. sed prima potestas
Eutropium praefert, Hosio subnixa secundo.
Dulcior hic sane cunctis, prudensque movendi

Ju-

abjiciendum, quia simul stultitiam Constantinopolitanorum carpit, qui mirabantur aedes suas, quas saepe Bosporus vi aquarum obruebat, quum tutiori in loco Roma vetus esset posita. *sollicitae* Junian. *coenae* perperam alii, nam de dapibus antea egit, hic de furore erga ludos. *scenae* vero est genitivus, ut ita *anxius vitae* Ovid. xx. Epist. 198. ubi vide, & ad Virgil. vii. 81. BURM.

341. *Saltandi*] Nemo umquam saltavit sobrius, ait Cicero, quin etiam Zosimus optat male perire saltatores. CLAVER.

Dociles] Meus vetus codex, *faciles*. DELR. Ita confunduntur hae voces apud Ovid. i. Amor. xiv. v. 13.

Aurigarum] In ora veteris libri quidam sciolus scripserat, *aurigandi*; sed Horatius dixit: *Decurtatus inaequali tonsore capillos*. ac Virgil. *Heu vatum ignarae mentes*, id est, vaticinii, ut hic *aurigationis*. CLAVER. *Aurigandique* unus Medic. & Claverii codex, quod ille frustra damnat. Lamprid. Heliogab. *Inde itum est in hortos, ubi Varius invenitur certamen aurigandi parans*. Posset & legi, *atque aurigare periti*. vel, *aurigarique*. vulgatum si quis mavult tueri, *aurigas* pro aurigatione interpretetur, quomodo *inaequalis tonsor* pro tonsura inaequali apud Horatium. HEINS. & *aurigandi* verbum familiare Suetonio, qui & *artem aurigandi* vocat in Neron. cap. 3. de qua late agit Scheffer Lib. i. de Re Vehicul. cap. 17. *auguriorumque periti* Junian. vitiosissime. Barthius explicat illos aurigas praestantissimos intellexisse & novisse. & certe non facile mutem omnium fere codicum & editorum lectionem. nec Claverius in id Cujaciano reperit, sed adscriptum ad marginem, sine dubio a Glossatore. relinquamus ergo suas sibi locutiones Claudiano, qui non semper ad normam aurei seculi scribit. *intelligere virum* obvium est. apud Vellej. Pater. Lib. ii. 114. 116. sic Plinius Lib. xxxv. 10. *intelligere artificem*. vid. ad Petron. cap. cxcix. BURM.

344. *Jura*] Sic Barb. Philippus cum servus fugitivus esset Romae Praeturam petiit & Praetor designatus est l. 3. de Off. Praet. CLAVER.

Facies quamvis] *quamvis facies* Leid. *fasces q. i. repugnant* Junian.

346. *Hosio*] Is in C. Th. perhibetur magister officiorum, & Comes sacrarum largitionum. CLAVER. *Osis* Leid. Lovan. Voss. duo, Wolf. ed. Ald. *Asia* Junian. *Osia* Oxon. *folio* Colin. *subjecta* Isingr. Gryph. quod nec sua venere caret, quasi Eutropius obnoxius esset Hosio, qui ab illo secundo gradu dignitatis erat. *profert* etiam Leid. duo. *secundo* Wolf. BURM.

Subnixa secundo] Non *secunda* meliores libri. deinde pro *Dulcior hic sane cunctis*, sex veteres, *Doctior*. quod praetulerim. *doctus movendi juris*, & sic a manu secunda in Oiseliano. Excerpta Gudiana, *Dulcior hic facie cunctis*. HEINS.

Sane] vetus liber *facie*. DELR.

347. *Novandi Juris*] sic habet vetus exemplar, idque manu sua adserit Cujacius. apud Tacitum: *callidus & novi juris repertor Tiberius*. vide Dionem Lib. LV. talis etiam Tribuniani industria detegitur a Suida, neque alienum est nimis illud Menandri, Ορῶν τοὺς νόμους λίαν ἀκριβῶς συκοφάντης φαίνεται. alias, *movendi* in textu. CLAVER. *Novandi juris* Claverii lectio. Val. Flacc. Lib. ii. 308. *vacuaeque in moenibus urbis Jura novant*. vulgatum tamen *juris movendi* non videtur mutandum, ut *movere* pro turbare, invertere dicat, atque ita ambiguitas rectius sibi constabit. ad artem enim culinariam simul alludit. vernacula nos Belgae lingua diceremus *de sausse roeren*. sic *movere pacta* pro turbare vi. Cons. Honor. 204. ita enim capiendus iste locus, in quo magnum Cujacium se diu exercuisse testis Claverius. mox *temperet* pro *temperat*, & *fumo* pro *naso* scripti. quod posterius recte secutus Raphelengius, quidquid alii dissentiunt, fumum ab Eutropio venditum designat. HEINS. *prodensque movendi* Jun. *prudensque monendi* Vicetin. & Parm. utraque lectio potest suum locum tueri. vid. ad Ovid. Remed. Am. 465. & Liv. xxiii. xxx. 12. sed recte Heinsius explicuit. sic *moventur nuptiae* Terent. Andr. iii. 1. pro turbantur. in *jure* est amphibologia, & potest *jus* quod a coquo paratur, intelligi. infra vs. 556. *vertere leges* dixit. praeterea *naso*, quod probavit Barthius in priori editione, & Isingr. Gryph. & Colin. exhibuerunt, aptius videtur; cum notet illum ex nidore potuisse de cibi coctione erudite judicare, & simul odore auri corruptum, ut in Vespasiani historia apud Sueton. cap. 23. qui pecuniam ex

ve-

Juris, & admoto qui temperet omnia fumo;
Fervidus, accensam sed qui bene decoquat iram.
Considunt apices gemini ditionis Eoae,
Hic coquus, hic leno: defossi verbere terga:
Servitio, non arte, pares. hic saepius emtus,
Alter ad Hispanos nutritus verna penates.
Ergo ubi collecti proceres, qui rebus in artis
Consulerent, tantisque darent solatia morbis;
Obliti subito Phrygiae, belloque relicto
Ad solitos coepere jocos, & jurgia Circi
Tendere. nequidquam magna confligitur ira,
Quis melius vibrata puer vertigine molli
Membra rotet: verrat quis marmora crine supino:

Quis

vectigali urinae admovit naribus Titi, sciscitans num odore offenderetur. unde *lucri odor* Juvenali Sat. XIV. 204. *admotus fumus* non ita apte dicitur, ut *nasus*. temperabat ergo jura, si olfaceret lucrum. sagacitas etiam ejus in indaganda pecunia potest notari, cujus nasus proprium est instrumentum, ut in canibus. *Fumum* qui vendebat, nihil efficiebat eorum, quae promiserat, nec saepe poterat. sed hic temperabat leges severas, & movebat eas lucri nidore percussus. *amoto* erat in Oxon. uno. si *fumo* reciperem, etiam legerem, *qui venderet omnia fumo*, si ad culinam referrem, *amoto q. t. o. fumo* probarem. *dulcior* non movendum, quod *dulciarium* fuisse etiam significat. nam *dulce* potio certa dici ostenditur ad Ovid. V. Met. 450. BURM.

350. *Considunt*] *Concidunt* Gryph.

351. *Defossi verbere terga*] *defessi* Raphelengius. *defossi* pro *confossi*, nisi quod scribendum opinor, *perfossi*. In primo tamen Vaticano, *defessi*. Pricaeanus, *descissi*. malo etiam, *Hinc coquus*, *hinc leno*. HEINS. *vulnere terga* etiam Oxon. & marg. Isingr.

353. *Verna*] *in una* Wolf. a m. prim.

354. *Rebus in artis*] MS. meus, *altis*. DELR. *altis* Junian. sed *res artae* passim dicuntur, ubi in discrimine res sunt. IV. Conf. Honor. 407. Sil. Lib. II. 103. V. 477. & alibi. ita *in arto* res esse dicuntur. vide ad Nemes. Ecl. IV. 32. BURM.

356. *Bellisque relictis*] *belloque relicto* scripti plerique. HEINS. Ita & Wolf. edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. & Colin.

358. *Tendere*] Hic non distinguebant veteres editiones. ex hoc loco potest eorum sententia firmari, qui apud Terent. Eun. IV. I. 12. legunt continuata oratione, *miles tendere inde ad jurgium*. BURM.

360. *Vertat quis marmora*] Haec Brodaeus in Miscellaneis explicat. MSS. continent, *verrat quis marmora crine soluto*. DELR. *verrat* vetus codex, alias, *vertat*, quod miror defendi a Brodaeo, viro suae aetatis eruditissimo. discum vero putat intelligi, idque nititur confirmare ex quodam loco Odysseae, sed operam ludit. Scitum est vero, quid funambuli & histriones valeant efficere; sane hic nihil aliud indicat, quam eum, qui pedibus in altum erectis incedit, utraque manu faciente officium, ita ut declives capilli (quos alere sueverunt) verrant moto capite pavimentum, quod sit ex marmore. nam apud Plinium in Epist. Virginius Rufus per laeve ac lubricum pavimentum fallente vestigio cecidit. ego marmoreum fuisse non dubito. CLAVER. Licet alii non de disco, sed de puerili quodam exercitamento intelligi versum hunc velint, quo illi pedibus in altum subiatis, caput in terram dimittebant, & legunt ex fide MSS. codicum: *verrat quis marmora crine supino*. DEMPST. *Verrat* membranae nonnullae, quod aliis jam deprehensum, nec aliter schedae Gudianae. *crine soluto*, non *supino* Palatinus. sequenti versu, *laterum arcus*, non *artus*, cum tredecim scriptis legendum. Val. Flacc. Lib. IV. 309.

——— *vitalia rupit*
Vincula, quâ primo cervix committitur arcu.

hoc est primae costae. sic scribo. vulgo *artu*. *corporeus arcus* apud Cassiodorum Lib. V. Epist. 42. ubi similia describuntur spectacula: *supinata membra jaciuntur, & quidam arcus corporeus supra beluam libratur. crates laterum* habes apud Silium Lib. I. 208. ubi plura. etsi per *arcus laterum* noster hic loci mimicam potius laterum inflexionem, quam laterum crates designat. mox, *motibus* pro *moribus* Raphelengius. optime. confirmant Lovanienses & Puteanea excerpta. *motus* pro saltatione poëtis nonnumquam. sic

Quis magis enodes laterum detorqueat artus:
Quis voci digitos, oculos quis motibus aptet.
Hi tragicos meminere modos: his fabula Tereus,
His necdum conmissa choro cantatur Agave.
Increpat Eutropius: Non haec spectacula tempus
Poscere: nunc alias armorum incumbere curas.
Se fatis Armenio fessum pro limite cingi,
Nec tantis unum subsistere posse periclis.
Ignoscant senio: juvenes ad proelia mittant.
Qualis pauperibus nutrix invisa puellis
Adsidet, & tela communem quaerere victum
Rauca monet: festis illae lusisse diebus
Orant, & positis aequaevas visere pensis:
Irataeque operi jam lasso pollice fila
Turbant, & teneros detergunt stamine fletus.
Emicat extemplo, cunctis trepidantibus, audax
Crassa mole Leo, quem vix Cyclopia solum

Ae-

sic *motus Jonici* pro saltationibus Horatio, & in Catalectis Pithoei, Epicedio Mimi:

Motibus ac dictis, tragica quoque voce placebam.

& alibi de Mimo:

Nam cum grata chorus diffundit cantica dulcis,
Quae resonat cantor, motibus ipse probat.

Heins. *arcus* recte quidem hic explicantur, quasi desumta locutione a fornicibus in aedificiis, de quibus vidimus ad Praefat. Epith. Honor. 1. ita de Bellua Epith. Honor. 149. *retro sinuatur in arcum.* qui imitatur Ovidium II. Met. 42. *immensos saltu sinuatur in arcus.* quia tamen *enodes* magis convenire videtur artubus, vix audeo mutare receptam lectionem. *marmora verrere* dicuntur hic, qui capite quasi ingredi videntur, pedibus in sublime erectis, ut recte Barthius. sic cum caput per brachia, quibus ut pedibus ingrediuntur, trajectum erigunt, ut adspicere vultus spectatorum possint, crines supinos habent. quare id minime mutandum. tales ludos hodie pueri nostri quotidie vident, & imitari student. Burm.

361. *Enodes laterum*] *edones* Wolf. *procerum* marg. Isingr. *qui* hic Oxon. & seq. vers. *qui voci* Leid. *moribus* Vicet. & Parm.

363. *Modos*] *jocos* Oxon. *fabula Nereus* marg. Isingr.

364. *His necdum conmissa choro cantatur Agave*] Sic scripti meliores, non *thoro*, ut & alii jam monuerunt. Interpretantur Gevartius ad Statii Silvas Lib. I. cap. 21. & Barthius hoc loco de fabula in scaenis non exhibita hactenus. quomodo *intactam Statii Agaven* Juvenalis Sat. VII. 87. dixit. ego referebam ad chorum sororum, quae una discerpsere Pentheum. Heins.

365. *Haec spectacula*] Virgilii imitatio, qui Lib. VI. Aeneid. 37.

Non hoc ista sibi tempus spectacula poscit. Burm.

366. *Nunc alias armorum incumbere curas*] *altas curas* olim legebam. potest & vulgata commode ferri, ut armorum curas scenicis curis opponat. quod verum est. Heins. *annorum* marg. Isingr. mox, *ne tantis undis* Junian.

367. *Se fatis*] *Me fatis* Junian.

371. *Absidet*] *Absidet* Vicetin.

372. *Monet*] *movet* Wolf.

373. *Orant & positis*] *Orant impositis* Jun. forte non male, orant ut nutrix, certis pensis inpositis, det veniam ubi ea absolverint, quod & hodie fieri solet, ut minori penso dato diebus festis maturius dimittantur. quod nostrates *Heylig avond* vocare solent. *vivere pensis* vitiose in Vicetina. *positis aeque pallescere* Wolf.

374. *Irataeque*] *intentaeque* marg. Isingr. forte pro *infensaeque* conjecerat Heinsius scriptum.

375. *Detergunt*] *detergent* Oxonienses duo, & totidem Leidenses & Vicetina. ut etiam saepe alibi. *foetus* Vicet. *flamine* Wolf.

376. *Trepidantibus*] *comitantibus* Junian.

377. *Leo*] Hic, Zosimo teste, nulla belli experientia, neque virtute fuit spectabilis, nec alia ratione inclaruit, quam quod Eutropio jucundus esset,

Aequatura fames, quem non jejuna Celaeno
Vinceret: hinc nomen fertur meruisse Leonis.
Acer in absentes, linguae jactator, abundans
Corporis, exiguusque animi, doctissimus artis
Quondam lanificae, moderator pectinis unci.
Non alius lanam purgatis sordibus aeque
Praebuerit calathis; similis nec pinguia quisquam
Vellera per tenues ferri producere rimas.
Tunc Ajax erat Eutropii, lateque fremebat:
Non septem vasto quatiens umbone juvencos:
Sed, quam perpetuis dapibus, pigroque sedili,
Inter anus interque colos oneraverat, alvum.
Adsurgit tandem, vocemque expromit anhelam:
Quis novus hic torpor, socii? quonam usque sedemus
Femineis clausi thalamis, patimurque periclum
Gliscere desidia? graviorum turba malorum
Texitur, ignavis trahimus dum tempora votis.

Me

set, a quo, ut ait Suidas, missus contra Barbaros, ob studium crapulae, fuit deceptu facilis. Fortitudinem vero suam in eo ponebat, ut plures haberet meretrices quam milites, & plus biberet, quam reliqui omnes. Claver.

Cyclopia] *Cyclopea* Ald. Isingr. Raph. *Cyclopeia solvit* Parm. vide ad Virg. I. Aeneid. 201.

378. *Jejuna*] *Victura* Vicetin.

379. *Hinc*] *hic* Jun. alter. *huic* Wolf.

380. *Linguae jactator*] Hic satis liquet Leonem fuisse pusilli animi. nam, auctore Tacito, ignavissimus quisque, & in periculo minimum ausurus verbis nimius est, & lingua ferox. denique, ut ait Livius, *viri nati militiae, factis magni, ad linguae certamina rudes.* Claver. *Acer in absentes, lingua jactator* Raphel. *linguae jaculator* Wolf. alii, *linguae jactator.* Heinsius aliter distinxit. sic *linguae feroces* Tacit. I. Hist. 35. & vidimus saepe Graecam illam locutionem placere nostro. sic mox, *exiguus animo* frustra Voss. vid. ad bell. Gild. 281. posset tamen & *Acer in absentes* per se legi, & explicari ex illis quae diximus ad Valer. Flacc. III. 589. *sed linguae jactator* opponitur hastae vel jaculo, quae jactare non tam perite poterat, ac linguam, ut acer in absentes, sed ignavus & fugax praesentibus hostibus. Burm.

382. *Lanificae*] Haec stilo eleganti exprimit D. Hieronymus in Epistolis: *Habeto lanam in manibus vel staminis pollice fila deducito, vel ad torquendum subtegmina in alveolis fusa vertuntur, aliorumque neta vel in globum collige, aut texenda compone, quae texta sunt inspice.* Vides hominis peritiam? dicas lanificium exercuisse: hunc tamen stilum vocat ecclesiasticum. Claver.

Pectinis unci] *uncti* Gyrald. Lucens. & prior Moreti. vide notas Lib. I. 276. Mazarin. *uncti.* Juvenali tamen Sat. VII. 224. *obliquum ferrum* similiter;

Qui docet obliquo lanam deducere ferro.

quare nil mutandum. paulo ante *linguae* pro *lingua* cum scriptis. Heins.

383. *Purgatis*] *purgatam* Leid. m. s. *purgatum* Voss. *praebuerat* etiam Jun. & ita Vicet. Parm. Junt. Ald. Colin.

385. *Producere rimas*] *deducere* prior Moreti & tert. Vatic. utrumque probum. Heins. Varro Lib. VI. de Ling. Lat. pag. 75. *carere a carendo, quod lanam tunc purgant ac deducunt, ut careat spurcitia.* contra Conf. Olybr. 181.

Et longum tenues tractus producit in aurum.

vid. Gronov. Diatr. Stat. cap. IX. pro *rimas* Medic. *varas.* unde Heinsius conjiciebat *vallos*, ut *vallus pectinis* Ovid. I. Amor. XIV. 15. *limas* Oxon.

386. *Lateque*] *laeteque* Lovan. alludit vero hic poëta ad Juvenalis Sat. VII. 115. qui ex Ovidio sua per parodiam mutavit. *Consedere duces, surgis tu pallidus Ajax.* dixerat Ovidius *surgit ad hoc*, id est *adsurgit.* Burm.

388 *Sed quam*] *Sed qui* Oxon.

390. *Exsurgit tandem*] *Adsurgit* meliores, & recte, quia *expromit* sequitur. Heins. *exponit* Oxon. duo. *anilem* Junian. eadem varietas II. de Rapt. 47.

394. *Trahimus*] *trahimur* Junian. similia, sed serio,

Me petit hic ſudor. numquam mea dextera ſegnis
Ad ferrum. faveat tantum Tritonia coeptis,
Inceptum peragetur opus. jam cuncta furore
Qui gravat, efficiam leviorem pondere lanae
Targibilum tumidum; deſertoreſque Gruthungos
Ut miſeras populabor oves, & pace relata
Priſtina reſtituam Phrygias ad ſtamina matres.
His dictis iterum ſedit. fit plauſus, & ingens
Conſilii clamor. qualis reſonantibus olim
Exoritur caveis, quoties crinitus ephebus
Aut rigidam Nioben, aut flentem Troada, fingit.
Protinus excitis iter irremeabile ſignis
Adripit, infauſtoque jubet bubone moveri
Agmina, Mygdonias mox inpletura volucres.
Pulcher & urbanae cupiens exercitus umbrae,
Adſiduus ludis, avidus ſplendere lavacris,
Nec ſoles imbreſve pati, multumque priori

Diſ-

rio, dat Stilichoni Bell. Get. 272. omnia vero haec textrinae propria recte notat Barthius.

395. *Me petit*] Heinſius malebat *petat*.

397. *Opus*] *iter* Junian. male, *opus* ad textrinam referri debet: & ita *incepta fila* Ovid. VI. Met. 34. & *inceptum opus*, licet de alia arte, II. Art. 78. BURM.

Furore] *furorem* Voſſ. ed. Parm. mox, *efficiam graviorem* Vicetin. & Parm.

399. *Targibilum*] Manu exarati *Tarbigilum*, vel *Trabigilum*. *Tribigilum* videri legendum, & *Gruthungos* cum Gyraldino & Lucenſi dictum ſupra. *timidum* etiam, non *tumidum* prim. Vatic. aliique multi. HEINS. vid. ſupr. 153. & 176.

Deſertoreſque] *defenſoreſque* Leidenſ.

400. *Oves*] *aves* Voſſ. credo hic poëtam ad Ajacem furioſum, qui in oves ſaeviebat, adludere. Targibilum eſſe arietem, illum, oves vulgus fingere. vid. Hygin. Fab. 108. & Sophoclis Ajacem. *populator* Wolſ. *paceque* Jun. *relicta* Oxon. BURM.

402. *His dictis iterum*] *His iterum dictis* Oxon.

403. *Conſilii clamor*] *Concilii* meliores ſcripti. pro *caveis* mox *cuneis* ſec. Vatic. & Palat. cum primo Mediceo. Lib. II. in Rufin. 398. de fera, *cuneoſque erecta theatri Reſpicit, & tanti miratur murmura vulgi*. HEINS.

404. *Caveis*] Huic loco mire convenit locus apud Amm. Marcellinum, quem conſule & inquire. CLAVER.

405. *Troada*] Hecubam, vel aliam ex choro Troadum, ut eſt apud Euripidem & Senecam, intelligi puto. vel reſpicit ad Virgil. V. Aeneid. 613. BURM.

Excitis] *exutis* Wolf. a m. prim.

Irremeabile] *irrevocabile* Jun. quod mollius mihi videtur, quod numquam eſſet domum verſus poſthac regreſſurus. ſic *non revocabile damnum* inſt. 488. ſed maneat vulgata vox Virgilio etiam amata. *Accipit* Wolf. BURM.

407. *Infauſtoque jubet bubone moveri*] non *infeſtoque* Gyrald. Iſingr. Vatic. Lucenſ. quomodo & Raphelengius legendum vidit, & ſchedae Gudianae confirmant. HEINS.

409. *Pulcher & urbanae*] Declarat mollitiem ducum ejuſmodi & militum, qui umbra & urbe potius, quam ſole & pulvere delectentur, quum, teſte Vegetio, exercitus dicatur, quod melior fiat exercendo. Seneca: *Fortior miles e confragoſo venit, ſegnior eſt urbanus & verna*. denique, ut ait Tacitus, *vernacula multitido laſciviae ſueta, laborum intolerans*. imo ſunt quaſi ſellularii, aut ſedentarii opifices, ac digni, qui exemplo Sardanapali fuſum, non fundam, telas non tela contrectent. CLAVER.

Urbanae umbrae] in porticibus & Baſilicis quotidie verſatus. vide ad Ovid. I. Art. 67. BURM.

410. *Adſiduis ludis*] *Aſſiduis ludis avidus* Lovan. vitioſe. *aſſiduis ludis: avidus* Vicet. Parm. vide notas ad Ovid. I. Faſt. 442. & probat hanc lectionem Cl. Markland. ad Stat. I. Silv. I. 54. qui & verſu priore legit, *Pulcher it urbanae* &c. qua correctione nihil opus eſſe puto. BURM.

411. *Multumque*] *multumve* Oxon.

413.

Dispar, sub clipeo Thracum qui ferre pruinas
Dum Stilichon regeret, nudoque hiemare sub axe
Sueverat, & duris haurire bipennibus Hebrum.
Cum duce mutatae vires. Byzantia robur
Fregit luxuries, Ancyranique triumphi.
Non peditem praecedit eques: non commoda castris
Eligitur regio: vicibus custodia nullis
Advigilat vallo: non explorantur eundae
Vitandaeque viae: nullo se cornua flectunt
Ordine: confusi passim per opaca vagantur
Lustra, per ignotos angusto tramite valles.
Sic vacui rectoris equi, sic orba magistro
Fertur in abruptum casu, non sidere, puppis:
Sic ruit in rupes, amisso pisce sodali,
Bellua, sulcandas qui praevius edocet undas,
Inmensumque pecus parvae moderamine caudae
Temperat. & tanto conjungit foedera monstro:
Illa natat rationis inops, & caeca profundi

Jam

413. *Regeret*] *tegeret* Lovan. quod nimis acutum forte, quasi Stilichon clypei & tecti instar fuisset militibus. eamdem varietatem jam supra vidimus. BURM.

414. *Duris*] *diris* marg. Isingr. Intelligit vero glaciatum flumen caederet, ut inde bibant. vid. ad Ovid. III. Trist. X. 24. & I. in Rufin. 312. BURM.

416. *Ancyrani triumphi*] Ita vetus codex, alias *Amphyrani* vel *Amphysani*. supra *Ancyrae* meminimus. ad quam Eutropius quasi ad delicias suas se conferebat. CLAVER. *Amphiranique* Jun. Voss. marg. Isingr. Parm. Ald. *Anticheranique* Oxon. in Lovan. *Ancirannique*, sed emendatum *Amphireique*. *Amphiaranique* Vicetin. *Ancyrranique* Leid. vide supr. vs. 97.

417. *Non peditem*] Hic notat imperitiam ducum Eutropiani exercitus a Leone supino & crasso homine educti, ubi *omnia indisposita* (sic enim Tacitus II. Hist. 68.) *pervigiliis & Bacchanalibus, quam disciplinae & castris propriora*. CLAVER. *praecedet* Oxon.

418. *Regio*] *legio* Junian.

421. *Opaca vagantur*] *operta* prim. Vatic. & pro *vagantur* primus Medic. & Palat. *feruntur*. & pro *passim* unus Ambros. *sparsim*. quod placet. denique, *ignotas angusto*, non *angustas ignoto* potiores scripti, & Schedae Gudianae. Puto, *ignotos angusto tramite calles*. ut apud Virgil. IV. Aeneid. 405. *praedamque per herbas Convectant calle angusto*. HEINS. Ego *opaca lustra* retineo, & silvas intelligo. ita apud Statium IV. Theb. 423. de silva densissima, *subter opaca quies*, ubi etiam MSS. aliquot *operta*. *vagantur* videtur glossa τοῦ *feruntur*, quod est impetu inordinato ruere, ut passim occurrit. *sparsim* & *passim* tantundem valet. vid. Bell. Gildon. 137. *valles* non mutem; illae enim aptae insidiis, quia montes adpositi tegere possunt subsidentes. *calles* autem & *angusti tramites* idem per idem esset dictum. *angusto limite* erat in Oxon. BURM.

422. *Angustas ignoto*] Vetus liber, *ignotas angusto*. DELR. ita & Wolff.

423. *Sic orba magistro*] *magistri* unus Ambros. & Pricaeanus, sic *luminis orbus* apud Ovid. XIV. Met. 189. & similia. HEINS. ita Stat. IX. Theb. 673. *gravius fremit Hippomedontis ademti Orba cohors*. Manil. IV. 840. *Luna orba sui fratris*. Paullin. IX. Natali v. 489. ut edidit Clar. Muratorius, *orba manebat Virga crucis solitae*. BURM.

425. *Pisce sodali*] Musculo. DELR. Elegans cum Balaena comparatio. illa enim absque musculo, pisce parvulo, aut deerraret facile, aut misere exspiraret. Plin. IX. 63. *Balaenae musculus quandoque praegravi superciliorum pondere obrutis ejus oculis, infestantia magnitudinem unda praenatans demonstrat, oculorumque vice fungitur*. CLAVER. *Hegetesen* vocat Oppian. Lib. V. Halieut.

426. *Cui praevius edocet undas*] Imo *qui* cum prim.

Va.

Jam brevibus deprensa vadis, ignara reverti
Palpitat, & vanos scopulis inlidit hiatus.
Targibilus simulare fugam, flatusque Leonis
Spe nutrire leves; inprovisusque repente
Dum gravibus marcent epulis, hostique catenas
Inter vina crepant, largo sopita Lyaeo
Castra subit. pereunt alii, dum membra cubili
Tarda levant; alii leto junxere soporem:
Ast alios vicina palus sine more ruentes
Excipit, & cumulis inmanibus aggerat undas.
Ipse Leo dama cervoque fugacior ibat,
Sudanti tremebundus equo: qui pondere postquam
Decidit, inplicitus limo, cunctantia pronus
Per vada reptabat, coeno subnixa tenaci,
Mergitur, & pingui susperat corpore moles,
More suis; dapibus quae jam devota futuris

Tur-

Vatic. & aliis quatuor. mox idem Vatic. *tanto conjungit foedere monstrum*, lege, *tantum*. HEINS. *cui praevius* Voss. *cum* vel *cui* Oxon. *foedere monstra* Wolff. Voss. Oxon. Leid. & marg. Isingr.

430. *Deprensa*] *depressa* Oxon. & Wolff. *defensa* marg. Isingr. frustra. ita Mela Lib. III. I. *aut terrestria deprebendat animalia*, *aut maritima destituat*. nam *deprensa* est hic subito aquis destituta, ut natare nequeat. BURM.

431. *Vanos scopulis inlidit biatus*] *vacuos* prior Moreti. Lib. II. in Rufin. 252.

—— vacuo qualis discedit biatu
Inpatiens remeare leo.

paulo ante, *ignara natandi* prim. Vatic. non *reverti*. HEINS. Ita apud Ovid. VII. Met. 786. *vacuos exercet in aëre morsus*, ubi vide. & ad Val. Flacc. III. 591. Stat. II. Theb. 680. *vacuis ferit aëra malis*. & saepe luxuriantes in similibus poëtas videbis. *illudit* Wolff. BURM.

432. *Targibilus*] Is profecto se militem, imo ducem, exhibet, dum *spe victoriae*, ut loquitur Tacitus II. Annal. 52. & II. Hist. 34. *inducit eos, ut vincantur*, *atque alienam opperitur stultitiam*. CLAVER.

Flatusque leonis Spe nutrire leves] *levis* in multis veterum, etiam in Oiseliano, sed sic ut *i* in *levis* postea esset deletum. de cujusmodi hiatibus egimus Lib. III. in Stilich. 167. HEINS. *levis* etiam Voss. Oxon. Leid. & alii. & in edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Colin. Isingr. sed est pro *leves*. Gryph. distinguit *Spe nutrire*, *levis*, *improv.* sed *leves flatus* aeque dici possunt, ac *leves venti* & *aurae*. de voce *flatus* vide Heins. ad Ovid. I. Art. 715. BURM.

435. *Inter vina*] *In circulis*, &, *si Diis placet*, *conviviis sunt qui exercitus ducant*, ait Livius XLIV. 22. at optime Curtius V. 114. *circumferri merum largius jubent*, *debellaturi super mensa Alexandrum*. sane viri fortes sunt, (teste Philosopho) πρότερον ἡσύχιοι, sed postea ἐν τοῖς ἔργοις ὀξεῖς. CLAVER.

437. *Soporem*] vide plane Virgilium de praeclare gestis ab Euryalo & Niso. CLAVER. *sopores* Oxon. & Leid. varie in hac re poëtae luserunt, vide ad illa Petronii cap. LXXXIX. *continuat in noctem ultimam somnos*. BURM.

438. *Sine more*] *sine morte* Jun. vitiose. vulgata lectio vulgatissimi usus.

439. *Aggerat*] *tumulis inmanibus aggregat* Oxon. vid. Lib. I. 237.

440. *Dama*] Huc plane respicit illud Homeri de Agamemnone: Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο. nam Leo fuit vini gurges & meticulosus. tales *galeati lepores* apud Liv. Lib. XIII. *quibus nec in victoria decus putatur*, *neque in fuga flagitium*. CLAVER.

443. *Subnixa*] Distinguendum cum Scaligero, *Per vada reptabat. Coeno subnixa tenaci Mergitur*, &c. ut *subnixa* ad *moles* referat, id est inmersa & involuta coeno, non tamen ut in fundum iret. aliter sensum non video. Heinsio videbatur aliquid deesse. BURM.

445. *More suis*] Apud Aristoph. quidam carnes suillas olfaciens, hunc sonum edit: ὖ. ὖ. ὖ. Nescio quid vero est apud Zosim. de suillae carnis praebitore. in Cod. Th. est *suarius ordo*, *suaria func-*

Turpe gemit, quoties Hoſius mucrone coruſco
Armatur, cingitque ſinus; ſecumque volutat,
Quas figat verubus partes, quae fruſta calenti
Mandet aquae, quantoque cutem diſtendat echino:
Flagrat opus; crebro pulſatus perſtrepit ictu:
Contexit varius penetrans Chalcedona nidor.

Ecce

functio, & *fuarium obſequium.* conſule ſi vacat. Claver. *quae jam dapibus* Jun.

446. *Hoſius*] Iterum variant codices, *Oſius*, *Aſias*, *Oſias*, *Oſilis* praeferentes. *quaciens* etiam pro *quoties* duo Oxon. *quotiens aliquis* Vicetin.

447. *Volutat*] *voluptat* Wolff.

448. *Quas figat verubus partes*] *Quae f. v. partis* Oxon.

449. *Echino*] Quot Echinorum ovis farciat. ova Echinorum in magno pretio erant, tum propter edulii ſuavitatem, tum quia nauſeanti ſtomacho conducebant, teſte Aeliano. ut autem haec verba de Echinorum ovis exaudiam, facit Ariſtoteles, qui ſola illa apta eſſe cibo tradidit. Delr. Locus obſcurus hactenus. Quid enim *echino cutem diſtendere?* At Perſius *pingui tentus omazo.* Auſonius, *potas, nimiaque tendis mole saginam.* Echinus vero Hippocrati Ἐχῖνος vaſis genus eſt quod exponitur *χύθρα μεγαλόστομος*, id eſt vaſti oris. Horatii interpres ait vas eſſe, in quo calices lavantur. ſed pulchre videtur dixiſſe Plinius *calicem echinatum.* Itaque colligitur ex his, Hoſium, ſive Oſium, non pitiſſare, ſed quaſi plena dyota ſorbere; ut ita *pinguis* exſtet aqualiculus. Niſi tu malis Echinum marinum intelligi, de quo Martialis, opinor, Lib. xiii. 86.

Ille licet digitos teſtudine pungat acuta,
Cortice depoſito mollis echinus erit.

Plinius Lib. i. Epiſtol. *Echinos maluiſti.* optimi vero qui juxta Miſenum capiebantur. uſi ſunt Romani in cibis. Caeterum ova Echinorum Notarum ſcriptor elegans interpretabatur. vide & alterum Plinium Lib. ix. cap. 31. Sed enim ab Echinorum aſperitate multa Echini nomen ſortita ſunt, ut venter bovis Ariſtoteli de Part. Anim. Lib. iii. ita & hic tergum vel ſpinam ſuis interpretari malim, quod Galli habent in deliciis, modo piſa admixta ſint: immo vero hanc dictionem ῥάχι τοῦ ἐχίνου ſuo idiomate belle nimis exprimunt. vide Cedrenum de iis, quas κοιστάτας vocat. Ovidius de ſue, *rigidis horrentia ſetis Terga dat.* Claver. *echine* Vicetin. *diffundat* marg. Iſingr. ſed *diſtendere* rectum. ut Lib. i. 258. *laxasque laborat Diſtendiſſe genas.* vide Heinſ. ad Ovid. iv. Metam. 457. ubi ex Juvenali Sat. v. 80. profert locum,

Adſpice quam longo diſtendat pectore lancem
Quae fertur domino ſquilla,

ubi non capio quomodo lanx poſſit diſtendi, quam inplet totam ſquilla. legerem, *quam longa diſtendat pectora lance.* Squilla enim craſſa, longa, & forte farta, poſtulabat lancem longam, in qua pectora ſua diſtenderet. fartam fuiſſe poſſis conjicere ex Scholiaſte, qui *miniſtrum infertorem*, ab infarciendo, vocat. quamvis ibi & pro eo, qui lancem infert in coenam, poſſit capi. & vox illa *infertor* aevi ſit barbari ab inferendo. ſenſus vero hic obſcurior, an echino diſtendat cutem, eum farciendo, vel an ſuam cutem diſtendat avide devorando ingentem Echinum, an ovis Echini farciat ſuem? ego fateor me non ſatis deliciarum harum peritum eſſe, licet ultimum credam veroſimilius. notus enim porcus Trojanus, de quo ad Petron. cap. xlix. ubi epigramma ineditum produximus de *obata*, id eſt Gallina ovis farta, ubi dicitur *Gallina membris creſcere repletis*, quod idem quod hic *cutem diſtendere.* hodie ita lupos fartos inferunt menſis delicatioris cibi cupidi. vel an, ut hodie anſeres & anates caſtaneis farciri ſolent, ita Echinis ſuis pars erat farta, ut in priori editione Barthius. vide ad Petron. Burm.

450. *Flagrat opus*] vel *Fervet* primus Vaticanus, quomodo Virgilius. mox, *levis frondes*, non *levis aura* idem Vaticanus, nihilo deterius. Heins.

451. *Contexit varius*] Sic ceteri omnes, meo MS. excepto, in quo poſt *Contexit* ante *varius* eſt lacuna. latet aliquod ulcus. Delr. *Texitur & varius* excerpta Pomponii. Gudiana, *Conteritur varius.* Barthius *Contexit verubus* hoc loco legit, & *Contexti* in Adverſariis ex Claveriano libro. ſuperiori verſu idem, *cultri cos perſtrepit.* fruſtra. ſecundis curis, *crebro pulſu cos perſtrepit icta.* *pulſatum* pro *pulſu* poni jam ab aliis animadverſum. Stat. i. Silv. i. 65. *ſtrepit ardua pulſu Machina.* *contexit*, quomodo *ſubtexit*, *intexit*, & *obtexit.* Virgilius iii. Aeneid. 58.

——— *intremere omnem*
Murmure Trinacriam, & coelum ſubtexere fumo.

Idem Lib. xi. 610.

——— *fundunt ſimul undique tela*
Crebra nivis ritu, coelumque obtexitur umbra.

Avienus Deſcriptione Orbis, *miſſilibus late ſubtexitur aër.* Prudentius Hamartig. 729.

——— *ſulphure cum jam*
Nimboſo ignitus coelum ſubtexitur aër.

X x ubi

Ecce levis frondes a tergo concutit aura;
Credit tela Leo: valuit pro vulnere terror,
Inplevitque vicem jaculi: vitamque nocentem
Integer, & sola formidine saucius, efflat.
Quis tibi tractandos pro pectine, degener, enses,
Quis solio campum praeponere suasit avito?
Quam bene texentum laudabas carmina tutus,
Et matutinis pellebas frigora mensis!
Hic, miserande, jaces: hic, dum tua vellera vitas,
Tandem fila tibi neverunt ultima Parcae.
Jam vaga pallentem densis terroribus aulam
Fama quatit: stratas acies, deleta canebat
Agmina, Maeonios foedari caedibus agros,

Pam-

ubi veterrimus liber Bodlejanus *contexitur*. Stat. III. Silv. I. 128. *nocturna coelum subtexitur umbra*. Silius Lib. IV. 552.

——— *Libycae certant subtexere cornus*
Densa nube polum.

Noster Lib. I. de Laud. Stilich. 257. *Poenus jaculis obtexitur aër.* atque ita saepe. Livius Lib. XXVI. 17. *prima luce nebula densa saltum omnem camposque circa intexit.* HEINS. Gronov. Lib. III. Observ. 21. legit:

——— *crebro pulsatum perstrepit ictu*
Convexum varius penetrat Chalcedona nitor.

In qua lectione saltem sensus tolerabilis est. *convexum* est coelum, quod perstrepit crebro ictu. solummodo difficultatem habet, quem *ictum* intelligat. ego manum a desperato loco abstinere satius puto. sed vitium in *pulsatus* haerere credo, & vocem desiderari, quae coquos aut ministros notat, quorum ictu perstrepebat Constantinopolis. videant acutiores. forte,

——— *crebro jugulantum perstrepit ictu*
Bosporus, & validus penetrat Chalcedona nidor. BURM.

452. *Ecce*] *Esse* Wolf. a m. prim.

Levis] *leves* Oxon. Leid. male. *levis aura* Lucan. Lib. VIII. 789. & saepe Ovidius. *concitat* Jun. sic mox 472. *vento citatas favillas* dixit. non enim modo concussas, sed decussas frondes in tergum cecidisse dicit, quas tela esse fingebat. BURM.

457. *Suasit*] *jussit* Jun. Oxon. *solum* (pro *solium*) *campo* Vicetin.

458. *Quam bene*] *Qui bene* Voss.

Laudabas carmina tutus] Sic scripti, vulgo, *carmine.* unde Raphelengius, *ludebas carmine.* male. texentes ut plurimum canebant. Ovid. IV. Trist. I.

Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis
Fallitur ancillae decipiturque labor.

Sed & *carmina* pro carminationibus sumi possunt, a carendo. Lucret. *quasi carmine lana trahatur.* ut quidam legunt. apud Nasonem Trist. V. Eleg. III. ex vetusto codice:

Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcae
Carmina, bis genito bis cecinere tibi.

in veteri Inscriptione apud Gruterum pag. DCLV.

EN HOC IN TUMULO CINEREM NOSTRI CORPORIS
INFESTAE PARCAE DEPOSIVERUNT CARMINE.

quae ad carminationem refer. quamquam & Parcas inter lanificium canentes fata Poëtae describunt. ut in illis Catullianis:

Haec tum clarisona pellentes vellera voce
Talia divino fuderunt carmine fata.

Fortassis tamen scribendum in Claudiano, *laudabat stamina.* frequenter enim hae duae voces inter se confunduntur, de quo ad Nasonem XI. Met. 169. & V. Trist. III. 26. nonnihil. sic apud Propert. *Lib.* IV. Eleg. VII. *fatorum nulli revolubile stamen* corrigi debet. in codice Regio *tramina* legitur. HEINS.

459. *Mensis*] *pensis* conjicit Vir Cl. Albertus Rubenius, quod & Barthius viderat curis prioribus. nam posteriores in contrarium eunt, perperam. HEINS. Mihi *mensis* magis placet. crassa enim mole Leo, & gula, ut supr. 376. intemperantissimae vitae fuit, ut non jentaret modo, sed coenae instar, mensae accumberet. nam qui aliter pensa frigora pepulisse dici possint, non video. sed cibo & potu matutino contra frigus se muniebat. BURM.

460. *Vitas*] *curas* Jun. pro *tandem* idem *tende.*

464. *Maeonios agros*] *Mygdonios* quintus Vaticanus, & unus Medic. quomodo initio libri hujus,

Pamphylos, Pisidasque rapi. mutuendus ab omni
Targibilus regione tonat. modo tendere cursum
In Galatas, modo Bithynis incumbere fertur.
Sunt qui per Cilicas rupto descendere Tauro,
Sunt qui, correptis ratibus, terraque marique
Adventare ferant. geminantur vera pavoris
Ingenio. longe spectari e puppibus urbes
Accensas, lucere fretum, ventoque citatas
Omnibus in pelago velis haerere favillas.
Hos inter strepitus funestior advolat alter
Nuntius, armatam rursus Babylona minari
Rege novo: resides Parthos, ignava perosos
Otia, Romanae finem jam quaerere paci.
Rarus apud Medos regum cruor, unaque cuncto
Poena manet generi. quamvis crudelibus aeque

Pa-

jus, *Mygdonii cineres.* Thuaneus, *Chaonios.* HEINS. vid. supra 408.

465. *Pamphylios Pisidasque rapi*] Lege, *Pamphylos*, quomodo prior Moreti & unus Ambros. miror hoc fugisse interpretes. secunda enim syllaba in *Pamphylios* producitur. sic apud Periegetem, Παμφυλίδες εἰσὶ πόληες. Scholiastes, Πάμφυλος καὶ Παμφύλιος τὸ ἐθνικόν. HEINS. *Pamphineos* Jun. *Phasidasque* Jun. & Oxon.

466. *Sonat*] *tonat* scripti plerique. bene. HEINS. vide IV. Cons. Honor. 320. *ab omni* Parm. Junt. Ald. Isingr. & aliae. sed *in omni* Vicetin. vide I. Stilich. 72.

470. *Verba pavoris*] Insulse. lege cum scriptis, *vera*. vidit Barthius. Statii illa respexit Lib. III. Theb. 343.

——— *Deus omnia credere suadet*
Armipotens, geminatque acceptos fama pavores.

HEINS. *vera* jam dederunt edd. Vicetin. Parm. Ald. Junt. Gryph. Colin. & aliae. & ita Wolf.

Pavoris Ingenio] Ovid. *grande doloris Ingenium est.* Lucan. I. 479. *sic quisque pavendo Dat vires famae.* Silio, *docilis pascere rumorem vulgi pavor. cuncta, ut mos famae, in majus credita*, sic Tacitus loquitur III. Annal. 44. CLAVER. vide ad Val. Flacc. Lib. II. 166.

471. *Puppibus urbes*] *e puppibus* Vatic. & multi alii. forte, *e rupibus.* praefatione hujus libri:

Prospectant Paphiae celsa de rupe puellae
Sollicitae salvam dum ferat unda ratem.

ubi pari modo variant libri veteres. Statius Theb. Lib. IV. 29.

Stant in rupe tamen. fugientia carbasa visu
Dulce sequi, patriosque dolent crebrescere ventos.
Stant tamen, & notam puppem de rupe salutant.

Sylvar. Lib. V. II. 6.

Vela sequar, spectemque ratem jam lassus ab altis
Rupibus.

mox, *Accensae*, & *citatae favillae* scribendum videtur. ut *spectari* pro spectantur dixerit, quomodo saepe. HEINS. ita apud Ovid. X. Ep. 133.

Dii facerent, ut me summa de puppe videres.

ubi & MS. *rupe.* vide notas. *longe prospectant puppibus* Leid.

475. *Rursus*] *cursus* Jun.

476. *Parthos*] Id est Persas, nam haec promiscue Poëtae usurpant. Certum est vero ipsos facile ab imposito jugo resilire, quia gentes ejusmodi non sunt adsuetae frenis servitutis; sed amant suos Reges, quantum odere aliena imperia. Q. Curtius: *Persae non solum pie sed & prudenter suos Reges inter Deos colunt.* majestas enim imperii salutis tutela est. Idem, ingenita quibusdam gentibus erga reges suos veneratio, ut puta veris Gallis. Est vero locus in Epist. Juliani Imp. ubi sic ratiocinatur: οἱ νόμοι φοβεροὶ διὰ τοὺς ἄρχοντας, *leges principum causa timentur.* ergo qui violavit Principem, leges violavit. CLAVER.

478. *Medos*] *medios* Wolf.

Unaque cuncto Poena manet generi] Alii, *cunctos generis.* perperam. Cicer. Philipp. *Quis autem meum Consulatum praeter P. Clodium, qui vituperaret, inventus est? Cujus quidem tibi fatum, sicut C. Curioni, manet.* ita veterrimus codex Romanus. apud

 Virg.

Paretur dominis. ſed quid non audeat annus
Eutropii? ſocium nobis, fidumque Saporem
Perculit, & Perſas in regia vulnera movit;
Rupturasque fidem, leto pars ne qua vacaret,
Eumenidum taedas trans flumina Tigridis egit.
Tum vero cecidere animi, tantisque procellis
Deficiunt, ſepti latrantibus undique bellis.
Infenſos tandem Superos & Conſulis omen
Agnovere ſui: nec jam revocabile damnum
Eventu rerum ſtolido didicere magiſtro.
Namque ferunt geminos uno de ſemine fratres
Jäpetionidas generis primordia noſtri
Diſſimili finxiſſe manu: quoscumque Prometheus
Excoluit, multoque intexuit aethera limo,

Hi

Virg. xi. Aen. 872. bene MSS. & *jam ſua Turno Fata manent.* noſter Bello Getic. 499. *ſi cura tibi manet ulla tuorum.* Seneca Oedipo:

Nec tibi longa manent ſceleratae gaudia caedis.

HEINS. *cunctos poena movet generi* Jun. & Leid. qui & *generi'. monent* Wolf. a m. prim.

481. *Eutropii*] *Eutropium* Jun.

Fidumque ſodalem] Is eſt, de quo Pacatus ad Theodoſium antea dixit, Regem Perſarum, qui Theodoſii hominem ſe confiteri nolebat, in his imperatorem coluiſſe templis, in quibus ipſe coli tur. vid. Panegyr. vi. Honor. CLAVER. *Saporem* Lucenſ. Gyrald. prim. Vatic. & Pomponii excerpta. optime. Eſt enim nomen plerisque Perſarum regibus commune. unde factum, ut *Sapores* dicerentur promiſcue Perſarum reges. quomodo Romanorum Caeſares. Sidonius Apollinaris Panegyrico Aviti, *Parthicus ultro Reſtituit mea ſigna Sapor.* cum de Phraate loquatur. & Panegyrico Majoriani, *Ventidio mactate Sapor*, cum Pacoro nomen fuerit illi Parthorum regi, quem Ventidius obtruncavit. *Sapor* & dictus ille, qui a Gordiano tertio praeliis aliquot ſuperatus, quique Valerianum ſeniorem vivum cepit. alterius etiam Ammianus meminit ſub Conſtantio, & *Tamſaporis* ejus praefecti. reddendum id nomen priſco epigrammati ex auctoritate vetuſtarum membranarum in Catalectis Pithoeanis. Epigrammatis initium eſt:

Fata per humanas ſolitus praenoſcere fibras
Impius infandae relligionis Aper.

cum ſcribendum ſit, agitur enim de homine Perſa,

Impius infanda relligione Sapor.

Euſebius de vita Conſtantini Lib. iv. cap. ix. & Libanius in Oratione, quae βασιλικὸς inſcribitur, Saporis Perſarum Regis ſub Conſtantini tempore meminerunt, qui is ipſe forſan, cujus ſub Conſtantio Ammianus Marcellinus mentionem facit. HEINS. *Soborem* Voſſ. *ſocium vobis* Jun.

483. *Rupturasque*] *Rapturasque* plerique ſcripti, & edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Iſingr. & aliae.

487. *Infenſos*] *Infeſtos* Wolf. & marg. Iſingr. vide Rapt. 201.

489. *Eventu rerum ſtolido*] Ita ſcripti. Barthius *ſtolidi.* fruſtra. Livius Lib. xxii. *nec eventus modo hoc docet. ſtultorum iſte magiſter eſt.* HEINS Sed ille locus Livii videtur adſtruere *ſtolidi*, niſi *ſtolido* dativo caſu capias; ſed tunc praeſtaret *ſtolidis.* magiſter ſtolidis eventus. in multis editionibus, *eventu ſtolido rerum. eventum ſtilicho rerum* Jun. vid. Barth. xii. Adv. 8. qui ad Grat. Cyneg. 262. citat

——— *non jam reparabile damnum*
Eventu ſtolidi rerum didicere magiſtri.

in Vicetin. erat,

——— *nec jam revocabile damni*
Eventu: ſtolido rerum didicere magiſtro.

vid. ad Ovid. ii. Epiſt. 86. BURM.

490. *Namque*] *Jamque* Jun. *de ſanguine* Voſſ. a m. prim. *de corpore natos* vel *ſemine fratres* Lovan.

491. *Japetionidas*] Promethea & Epimethea Japeti filios intellige. ſic *Oedipodionidas* dixit Auſonius, & ante illum Statius. Totus vero hic locus ex Platone quaſi ad verbum deſumtus eſt, neque ideo libet apponere, nihil enim novi adportarem. vide etiam Heſiodum. CLAVER. *Japetioniadas* Vicetin. Parm. Iſingr. Gryph. *Jam petionidas* Wolf.

492. *Finxiſſe*] *fixiſſe* Jun.

493. *Excoluit, multoque*] Non *multumque* ſeptem libri

Hi longe ventura notant, dubiisque parati
Casibus, occurrunt fabro meliore politi.
Deteriore luto pravus quos condidit auctor,
(Quem merito Graji perhibent Epimethea vates)
Et nihil aetherii sparsit per membra vigoris,
Hi pecudum ritu non inpendentia vitant,
Nec res ante vident: accepta clade queruntur,
Et seri transacta gemunt. jam sola renidet
In Stilichone salus, & cujus semper acerbum,
Ingratumque sibi factorum conscius horror
Credidit adventum; quem si procedere tantum
Alpibus audissent, mortem poenasque tremebant,
Jam cuncti venisse volunt, scelerumque priorum
Poenitet; hunc tantis bellorum sidus in undis
Sperant: hunc pariter justi sontesque precantur.
Ceu pueri, quibus alta pater trans aequora merces
Devehit, intenti ludo, studiisque soluti
Laetius amoto passim custode vagantur:
Si gravis auxilio vacuas invaserit aedes
Vicinus, laribusque suis proturbet inultos,
Tum demum patrem inplorant, & nomen inani
Voce cient, frustraque oculos ad litora tendunt.
Omnes supplicio dignos letoque fatentur,
Qui se tradiderint famulis, Stilichone relicto.
Mutati stupuere diu, sensuque reducto

Paul-

libri cum prim. Vatic. unus etiam Ambros. *intexuit* pro *innexuit*. quod placet. neque aliter primus Vaticanus. Putabam aliquando, *immiscuit*. HEINS.

495. *Casibus*] *Cassibus* Jun.

496. *Luto*] πηλῷ. ideo homines πηλοῦ πλάσματα. DELR.

pravus] *parvus* alii.

Edidit auctor] *condidit* Isingr. & quatuor ex nostris, ut IV. Cons. Honor. 229.

——— *cum conderet artus*
Nostros, aethereis miscens terrena Prometheus.

HEINS. *condidit* jam Aldus & Colineus edidere. *quos edidit* Parm. an *quos condidit?* BURM.

497 *Epimethea*] nam sic dictus est ab ἐπὶ τῷ μηθιέσθαι, quare Pindarus sero sapientem vocavit ὃς κὶ τὰν Ἐπιμηθέος ἄγεν ὀψινόου θυγατέρα πρόφασιν. DELR

500. *Queruntur*] *feruntur* Jun.

501. *Et seri transacta gemunt*] Non *sero* in scriptis. *serie* primus Vaticanus. HEINS. *seri* Ald.

502. *Cujus*] *quovis* Vicet. pro *quoius*, ut alibi illa editio.

503. *Ingratumque sibi*] *Ingratumque simul* Lovan.

507. *Hunc tantis bellorum*] Sic Isingrini codex & tres ex nostris. vulgo *hoc*. atque ita sequenti versu. HEINS.

510. *Soluti*] *soluto* Jun. & *latius* Oxon.

512. *Auxilio*] vel *exiguo* Oxon. unde Heinsius *exilio*, scilicet domini, vel *auxilii vacuas*. sed & *vacuas auxilio* potuit dixisse.

513. *suis proturbet*] *suos perturbet* Jun male. vid. Bell. Gild. 198. *inultos* vero hic est, qui prae infirma aetate se ulcisci nequeunt. imitatur illa Horatii Epod. VI. *Inultus ut, flebo, puer.* mox, *patremque implorant* Vicetin. Parm. BURM.

517 *Qui se tradiderint famulo*] MS. meus *famulis*. DELR. *famulis* Ald. & scripti. infra v. 535.

Sic me ludibrium famulis risumque relinquis?

HEINS. *quod se tradiderant* Junt. *famulos* Colin.

519.

Paullatim proprii mirantur monstra furoris:
Avertuntque oculos. projectis fascibus horret
Lictor, & infames labuntur sponte secures.
Quales Aonio Thebas de monte reversae
Maenades, infectis Pentheo sanguine thyrsis,
Quum patuit venatus atrox, matrique rotatum
Conspexere caput. gressus caligine figunt,
Et rabiem desisse dolent. quin protinus ipsa
Tendit ad Italiam supplex Aurora potentem,
Non radiis redimita comam, nec flammea vultum,
Nec croceum vestita diem: stat livida luctu:
Qualis erat, Phrygio tegeret cum Memnona busto.
Quam simul agnovit Stilichon, (nec caussa latebat,)
Restitit: illa manum victricem amplexa moratur,
Altaque vix lacrimans inter suspiria fatur.
　Tantane te nostri ceperunt taedia mundi?

Sic

519. *Paullatim*] *Mirantur proprii paullatim* Oxon. Voss.

520. *Avertuntque oculo*] *advertuntque* Jun. *avertunt oculos* Leid.

Projectis fascibus] *prostratis* prim. Vaticanus. HEINS.

524. *Quum patuit*] *Compatuit* Voss. *C̄pantū* Jun.

Rotatum caput] Ovid. Lib. III. Met. *Avulsumque caput digitis.* an in Paneg. quae Lucano tribuitur de equo, *cervice rotata Incipit effusos in gyrum carpere cursus.* CLAVER.

525. *Conspexere*] *Aspexere* Jun. *caligine fingunt* Oxon. Leid. Voss. Lovan. & Wolf.

526. *Et rabiem desisse dolent*] *descisse* Aldus cum plerisque membranis. ut apud Statium Theb. II. *Respiciens descisse Deos.* Isingr. *cessisse.* Lucens. *descesse.* Petav. *discesse*. Gyrald. prim. Vatic. & septem alii vulgatam lectionem tuentur. bene. Lucan. Lib. VII. 780.

Cum fureret Pentheus, vel cum desisset Agave.

quomodo illic legendum vir magnus jam monuit, pro desiisset. Martial. Lib. VIII. 5.

Desisti, Macer, annulos habere.

Ovid. II. ex Ponto El. v.

Cum tu desisti, mortaliaque ora quierunt.

ita utroque loco codices scripti, non *desistis. desisse*, furere nimirum, quod *furorem vincere* Statio Theb. III. 188.

——— nec tempore clarius illo
Phoenissae sonuere domus, cum lassa furorem
Vicit, & ad comitum lacrimas expavit Agave.

Idem Theb. Lib. IV. 565.

Pentl..a jam fractis genetrix Cadmeia thyrsis
Jam dimissa Deo, pectusque adoperta cruentum
Insequitur planctu.

Valer. Flaccus Lib. III. 264.

Ceu pavet ad crines & tristia Pentheos ora
Thyas, ubi inpulsae jam se Deus agmine matris
Abstulit, & caesi vanescunt cornua tauri.

HEINS. *decisse* Jun. Leid. Oxon. a m. prim. *cessisse* marg. Isingr. vide adnotata ad Lucani laudatum locum.

Ipsa] *ipsam* Leid. *in Italiam & patentem* Oxon.

529. *Livida luctu*] *lurida* quintus Vatic. & prim. Petav. quod placet. paulo ante in Oiseliano solum hemistichium legebatur, *Non radiis redimita comam.* quod postea suppletum altero hemistichio, *non lucida vultu.* pro quo in nonnullis exemplaribus, *non lumine fucto.* in primo Vaticano pro diversa lectione, *non luce corusca.* HEINS. *non fronte serena* Voss. *frontemque corona* MS. Pulm. *comas non f. vultu* Wolf. *non flammea vultum*, *Non croc.* Voss. *non flamave* Lovan. *non flamine vultum* Medic. *non lumine fucto* marg. Isingr. *nec flammea vultu* Ald. Junt. quae omnia interpolatum locum docent.

530. *Tegeret*] *texit* Leid.

531. *Simul adgnovit*] *simul ac novit* marg. Isingr.

533. *Atque ita vix*] Temere juniores rejecerunt *Altaque*, quod in vet. libro habetur. DELR. *Altaque*, non *Atque ita*, potiores libri. HEINS. *Altaque* Wolf. Vicetin.

535.

Sic me ludibrium famulis risumque relinquis,
Dux quondam rectorque meus? solamque tueris
Hesperiam? domiti nec te post bella tyranni
Cernere jam licuit? sic te victoria nobis
Eripuit, Gallisque dedit? Rufinus origo
Prima mali. geminas inter discordia partes
Hoc auctore fuit. sed jam majora moventi
Occurrit justa rediens exercitus ira,
Fortis adhuc ferrique memor. brevis inde reluxit,
Falsaque libertas. rursum Stilichonis habenis
Sperabam me posse regi. prô caeca futuri
Gaudia! fraterno conjungi coeperat orbis
Imperio (quis enim tanto terrore recentis
Exempli paribus sese committeret ausis?)
Quum subito, monstrosa mihi turpisque relatu
Fabula, Rufini castratus prosilit heres:
Et similes iterum luctus Fortuna reduxit,
Ut solum domini sexum mutasse viderer.
Hic primum thalami claustris delicta tegebat,
Clam timideque jubens. erat invidiosa potestas,
Sed tamen eunuchi. necdum sibi publica jura
Sumere, nec totas audebat vertere leges.
Sed postquam pulsisque bonis, & faece retenta,

Pe-

535. *Sic me*] *si me* Jun. *famulo* Lovan. a m. s.

536. *Rectorque meus*] Stilicho sane cum esset Constantinopoli, omnia vel solo nutu regere videbatur, quia Comes ac gener Theodosii & Magister utriusque militiae. Tales, opinor, fuere semidei vel heroes, qui nec Dii nec homines, sed quid medium aut ex utroque temperatum. quam opinionem qui populo injecere ex natura sua bene comparata, minimeque subdola, non est quod fasciam Regum aut regiminis invideant molestiam. CLAVER.

537. *Bella*] *tela* Oxon.

538. *Sic te*] *si te* Oxon.

539. *Dedit*] *fuit* Oxon. a m. s.

340. *Geminas*] *geminos i. d. fratres* Voss. m. prim. & Oxon. m. prim. *hoc actore* Voss.

541. *Hoc auctore fuit*] *Fluit* malim. adeantur Fescennina Nuptiis Honorii vs. 63. *majora furenti*, non *moventi*, tertius Vaticanus. HEINS. *actore* Wolf.

542. *Occurrit*] *occurrat* Jun.

543. *Ferrique*] *fratrisque* marg. Isingr. *reduxit* Vicet. Parm.

547. *Recentis*] *retentus* Lovan.

549. *Quum subito monstrosa mihi*] *monstrosa lues* codex Junianus. sic *pestem*, *labem*, *cladem* Eutropium passim vocat. de Rufino Lib. I. 24.

——— *vos pandite vati,*
Pierides, quo tanta lues eruperit ortu. HEINS.

551. *Luctus*] Heinsius olim maluerat *fluctus*, vel *lusus*, ut supra Praef. 6. *jocum* & alibi bis terve dixit, & Lib. I. 24. *saevitia jocandi*. BURM.

552. *Viderer*] *videret* ed. Parm.

553. *Delicta*] *dilecta* Jun.

554. *Timideque*] *tumideque* Jun.

555. *Eunuchi*] Vetus liber *Eunuchus*, & sequenti carmine, *totas*. DELR.

Necdum] *nondum* Lovan. *publica vota sumere, n. t. a. sumere leges* Wolf. *sumere leges* etiam Vicet. Parm. Junt. *audebant* Leid. *vertere leges* Isingr. vide Bell. Gild. 402.

556. *Sumere nec tantas*] *totas* Lucens. Gyrald. prim. Vatic. & quatuor alii. HEINS.

557. *Faece retenta*] *fasce* Leid. duo, & Lovan.

farce

Pejores legit socios; dignusque satelles
Hinc Hosius stetit, inde Leo, fiducia crevit,
Regnandique palam flagravit aperta libido.
Patricius Consul maculat, quos vendit, honores:
Plus maculat, quos ipse gerit. jam signa tubaeque
Mollescunt: ipsos ignavia fluxit in enses.
Insultant merito gentes, facilisque volenti
Praeda sumus. jam Bistoniis Haemoque nivali
Vastior expulsis Oriens squalebit aratris.
Hei mihi, quas urbes, & quanto tempore Martis
Ignaras, uno rapuerunt praelia cursu!
Nuper ab extremo veniens equitatus Araxe
Terruit Antiochi muros, ipsumque decorae
Pene caput Syriae flammis hostilibus arsit.
Utque gravis spoliis, nulloque obstante profunda
Laetus caede redit, sequitur mucrone secundo
Continuum vulnus. nec jam mihi Caucasus hostes,
Nec mittit gelidus Phasis: nascuntur in ipso
Bella sinu. legio pridem Romana, Gruthungi,

Jura

farce retenta Wolf. *pulsusque* etiam Oxon.

558. *Dignosque sodales*] *dignusque satelles* cum scriptis & Aldo. HEINS. & ita Wolf. Vicetin. Parm. & Junt.

Fiducia crevit] Deprehende astum Eunuchi, qui, ut ait Persius Sat. v. 117. *vapidam sub pectore vulpem gerebat*. eadem subtilitate apud Sueton. cap. XXXIII. *Tiberius paulatim principem exeruit*. de quo Ovid. IV. ex Ponto XIII. 27.

Esse parem virtute patri, qui frena rogatus
Saepe recusati ceperit imperii. CLAVER.

562. *Quos ipse regit*] MS. & Vicetin. *gerit*. DELR. Imo *gerit* cum libris. vidit Raphelengius. paulo post, *Insultant* Lovan. & unus Ambros. pro *Exsultant*. Bell. Gild. 378. *faciles insultandique jacemus*. Ibid. 383.

Insultaret atrox famula Carthagine Maurus. HEINS.

564. *facilisque volenti*] ita codices omnes & edd. Vicetin. Parm. Junt. Ald. & aliae. nescio unde Heinsius *volentum* acceperit. forte *volentis* scripserit. sed *volenti* est unicuique, qui modo vult invadere. utrumque casum occurrere probe novi. noster Bell. Getic. 86. *victoribus ipse Praeda fuit*. & III. de Rapt. 181. *Cui praeda feror. merito leges* marg. Isingr. BURM.

566. *Squallebit aratris*] *Squallescit* rectius in Reg. & Oxon. *Squallevit* prim. Vatic. HEINS. *Squalebit aristis* Jun. *scalebit* Wolf. vid. Bell. Gild. 151.

569. *Araxe*] *oraxe* Voss. an pro *Oaxe*? ut supr. Bell. Gild. 37.

370. *Antiochi muros*] Antiochiam accipe. quae urbs olim pulcherrima & ampla in primis; nam & Syriae caput, incolae ipsius fuere leves admodum & pervicaces, ita ut barbae Juliani Imperatoris non pepercerint: quin etiam Flaccillae Aug. statuam dejecere, in quos dum princeps ultionem parat, Libanius, seu potius Flavianus, obviam iit, veniamque delicti meruit eloquentia, alioquin urbs illa fuisset exemplo Thessalonicae. CLAVER.

Decorae] *decorum* Leid. m s.

572. *Obstante*] *hostante* Wolf.

573. *Cruento*] In veteri libro, *secundo*, & in mei margine, vel *corusco*. Vicetin. etiam *secundo*. M. Tullius ad Caesarem juniorem Lib. II. *proelium valde secundum* dixit. DELR. *mucrone secundo*, non *cruento*, libri plerique. Bell. Gildon. 465.

Tertia jam cervix solito mucrone rotetur. HEINS. *secundo* Wolf. Vicetin. *continuum vulgus* etiam Jun. *non jam* Voss. *jam jam* Jun.

576. *Legio*] Gothunni, quibus antea in Phrygia adsignati erant agri, tamquam foederatis Romanorum, id est Orientalium, quasi excusso jugo invadunt meliorem Asiae partem. Legiones vero Romani habuere ex variis gentibus: inde legio Armeniaca, Isaurica, Britannica, Galatica, Divitensis, Gallicana, in veterum monumentis. CLAVER.

577.

Jura quibus victis dedimus, quibus arva domosque
Praebuimus, Lydos Asiaeque uberrima vastant
Ignibus, & si quid tempestas prima reliquit;
Nec duce, nec numero freti: sed inertia nutrit
Proditioque ducum, quorum per crimina miles
Captivis dat terga suis, quos teste subegit
Danubio: partemque timet, qui repulit omnes.
Aula choris epulisque vacat: nec perdita curant,
Dum superest aliquid. ne quid tamen orbe reciso
Venditor amittat; provincia quaeque superstes
Dividitur, geminumque duplex passura tribunal
Cogitur alterius pretium sarcire peremtae.
Sic mihi restituunt populos: hac arte reperta
Rectorum numerum terris pereuntibus augent.
In te jam spes una mihi. pro fronde Minervae
Has tibi protendo lacrimas. succurre ruenti.
Eripe me tandem servilibus, eripe, regnis.
Neve adeo cunctos paucorum crimine damnes:
Nec nova tot meritis offensa prioribus obstet.
Jam jam flecte animum. suprema pericula semper
Dant veniam culpae. quamvis iratus & exsul
Pro patriae flammis non distulit arma Camillus.
Non te subtrahimus Latio: defensor utrique

577. *Arva domosque*] *arma* Jun. Oxon. Lovan. *domusque* Jun. Leid. duo Lovan.

580. *Nec duce, nec numero*] *Nec vi, nec numero* prim. Vaticanus. Heins. *non duce, non* Jun.

581. *Proditioque*] Sic recte scripti meliores, quod & aliis deprehensum. vulgo, *Prodigiumque*. *Captivis* mox pro *captivus* cum iisdem legendum. mox, *perdita curat* nonnulli pro *curant*. Heins. *Prodicioque* Lovan. *Proditioque* Vicet. *non perdita* Jun. *curant* Parm.

582. *Captivus*] Non male vetus liber *captivis*. Delr.

584. *Aula choris epulisque vacat*] *aura ch. ep. vacant* Wolf.

585. *Ne quid*] *nec quid* Oxon.

586. *Amittit*] *ammutat* Wolf.

587. *Duplex*] *suplex* Leid.

588. *Sarcire peremptae*] Forte, *redemptae* vel *diremptae*. Heins. Sed *peremta* est perdita. ut *jus peremtum* 1. laud. Stilic. 381. *peremti populi* 11. in Rufin. 426. pro *alterius* Lovan. a m. s. Junt. Ald. Colin. *alternis*. non male. Burm.

589. *Restituunt*] *restaurant* Voss.

Arte reperta] *fraude* prior Moreti. supra Lib. 1. 88.

——— *nec fraude reperta*
Cautior elusi fremitus vitare mariti:

vide quae notamus Bell. Gildon. 264. Heins. *ac arte* Leid.

590. *Augent*] *augunt* Jun. *auget* Voss. *miseris pereuntibus* MS. Pulm.

592. *Protendo*] *praetendo* conjecerat olim Heinsius.

595. *Nec nova*] *Nec mora* Leid. *jam meritis* Jun. Voss. *tam meritis* Oxon. Lovan. *obstent* Jun. Oxon.

596. *Suprema pericula semper*] *piacula* alter Moreti, Thuan. & unus Mediceus cum quinto Vaticano. quomodo & Oiselianus a manu secunda. Heins. vid. 1. in Eutrop. 431.

599. *Non te*] *nec te* Lovan.

Utrique] *utrisque* Voss.

Sufficis. armorum liceat splendore tuorum
In commune frui: clipeus nos protegat idem,
Unaque pro gemino desudet cardine virtus.

601. *Protegat*] *contegat* Voss. vid. supr. vs. 451.
602. *Unaque*] videntur nonnulla desiderari. Delr. Hic vir doctus putat quaedam desiderari, ego vero minime, quamvis tertium designet antiquus liber, quid enim juverit mortuo insultare, quem ipse vivere ad poenam optaverat; ait enim, *Vive pudor fatis*, nihil tamen periculi video si credas. Caeterum in hunc miserabilem eunuchum in ecclesia latitantem Jo. Chrysostomus, ipso audiente haec inter cetera pronuntiavit, quae in hoc Poëta fere videas: *ubi inclitus ille Consulatus splendor, ubi applausus, epulae, circi adclamationes? omnia illa periere, procella vehemens folia dejecit, arborem spoliatam reddidit. Dicebam tibi fugitivi servi naturam habere divitias, oscula inimicorum ultro se tibi offerre: deseruerunt te, ubi, qui in foro de via populum decedere cogebant? Ecclesia a te hostiliter habita sinu expanso te excipit. Theatra magnis obsequiis a te culta te perdiderunt. Nolo prostrato insilire. Quis hoc homine fuit excelsior? nonne in toto orbe divitiis praecellebat? Nuper missis ab Imperatore, qui hominem vi pertraherent, buxo pallidior factus est, nunc nihilo meliorem quam mortui colorem habet. Dices hoccine ornamentum: hominem scelestum, avarum, rapacem altaria contingere? cave dixeris, legem suam primus abrogat; factus est orbis spectaculum, silens omnes admonet. Virgines, mulieres, viri huc concurristis: Felicitas quavis anicula rugosa deformior ostenditur. Orbem nutu concutiebat: nunc quavis rana aut lepore timidior, absque vinculis columnae inhaeret. At si pro eo interveniamus, rem gratam faciemus Principi.* Sic tandem obtinuit Orator admirabilis, ut capiti ejus parceretur, sed Gainas eidem & Chrysostomo infensus aliter postea obtinuit. si flosculi a nobis libati non faciunt satis, vide Nicephorum Graecum, si habeas. Claver.

CL.

CL. CLAUDIANI

IN PRIMUM CONSULATUM

FL. STILICHONIS V. C.

LIBER I.

Ontinuant Superi pleno Romana favore
Gaudia, successusque novis successibus urguent.
Connubii necdum festivos regia cantus
Sopierat, cecinit fuso Gildone triumphos,
Et calidis thalami successit laurea sertis:

Su-

In meo MS. hae Stilichonis laudes non in panegyres, sed libros distinguuntur, & facile apparet in uno eodemque consulatu priores duas fuisse decantatas, adeo ut subdubitem, num utraque distinctio librariorum sit, non ipsius Claudiani; scriptas crediderim in primo, quo Fl. Aurelianum collegam habuit. Stilichonem Vandalum memorant Historiographi, & antiqui lapides, magistrum utriusque militiae exstitisse: virum manu quidem promtum, omnique laude dignum: nisi vocatis Gothis Eucherio filio regnum comparare conatus, detecta perfidia, foret occisus, ideoque ab Honorio & Theodosio *praeda publicus* appellatur in l. 22. C. Theod. de Bon. proscript. & damnat. Delr. Vetus liber laudes Stilichonis in tres libros dividit rectissime. sunt enim tres Panegyrici de uno eodemque Consulatu. duae priores invitant Stilichonem, qui speciem recusantis prae se ferebat, sive id innata ipsi modestia evenerit, sive metu invidiae; constat enim Olympium & Heraclianum principi Honorio, satis credulo, quaedam detulisse, quae hominem suspectum reddiderint. Fuit autem Consul anno 400. cum Aureliano, qui anno superiore Praef. Praet. damnavit capitis exsulem Eutropium. Claver. Lucensis aliique nonnulli codices de consulatu stilichonis hunc librum inscribunt. idque rectius. testatur ipse illo versu:

Consule defensae surgunt Stilichone curules.

optimus tamen Vaticanus cum Oiseliano, incipit laus Stilichonis libri numero iii. Caeterum Barthius duos primos libros ad priorem Stilichonis Consulatum refert, tertium ad posteriorem, cujus sententiae subscribo. Sed quod additur his quartus ab illo liber, qui de Bello Getico in vulgatis editionibus nominatur, non possum assentiri. Heins.

2. *Successibus augent*] *urgent* tres scripti. magis placet. iv. Cons. Honor. 488.

——— longumque tueris
Electos, crebris nec succedentibus urget.

infra hoc libro v. 69.

Nubilis interea maturae virginis aetas
Urgebat patrias suspenso Principe curas.

Heins. Aptius in sensum Claudiani metaphora sumta de undis. ut Ovid. xv. Met. 182.

Urguetur que prior veniente, urguetque priorem.

simili modo infra 138. *laudumque sequentibus undis Obruimur.* Burm.

3. *Connubii*] Honorii nuptiae celebratae anno 398. tunc Gildo fusus est. Eutropius concidit anno sequente. Claver. *Connubii* Lucens. bene, non *Conjugii.* mox pro *triumphos*, Rapheiengius *triumphus*, quomodo & plurimi ex scriptis, interque illos Lucensis & optimus Ambrosianus, sed nil opus, si de regia intelligatur. I. in Rufin. 54.

Insignemque canunt nostra de plebe triumphum.

Posset tamen & *cecini* legi, ut praefatione belli Getici, *Consulis hic fasces cecini.* Heins. *connubii nondum* Voss. *festinos* Vicet. Parm. *triumphus* Vicet. Parm.

Regia cantus Sopierat] Vetus liber, *gaudia cautus sopierant*, idque Celsani cod. retinuit. Delr. Ita & Wolf. Oxon. Voss. & Lovan. qui & *falso* vel *victo Gildone.* *gaudia* etiam Vicetin. & Parm.

5. *Sertis*] *sacris* Voss. a m. s. *Et calidi thalami* Lovan.

Yy 2 8.

Sumeret ut pariter Princeps nomenque mariti,
Victorisque decus. Libyae post praelia crimen
Concidit Eoum: rursusque, Oriente subacto,
Consule defensae surgunt Stilichone secures.
Ordine vota meant. equidem si carmen in unum
Tantarum sperem cumulos advolvere rerum,
Promtius inponam glaciali Pelion' Ossae.
Si partem tacuisse velim, quodcumque relinquam,
Majus erit. veteres actus, primamque juventam
Prosequar? ad sese mentem praesentia ducunt.
Narrem justitiam? resplendet gloria Martis.
Armati referam vires? plus egit inermis.
Quod floret Latium, Latio quod reddita servit
Africa, vicinum quod nescit Hiberia Maurum,
Tuta quod inbellem miratur Gallia Rhenum.
An gelidam Thracen decertatosque labores,
Hebro teste, canam? magnum mihi panditur aequor,
Ipsaque Pierios lassant proclivia currus
Laudibus innumeris. etenim mortalibus ex quo
Tellus coepta coli, numquam sincera bonorum
Sors ulli concessa viro. quem vultus honestat,

De-

8. *Concidit*] *Condidit* Leid. a m. prim.

10. *Vota*] *fata* Wolf.

Carmen in unum] Duo, *carmine in uno.* septem, *carmine in unum*, ut *colligere in unum* & similia. HEINS.

11. *Tantarum*] Pacatus, *impedit turba delectum.* Ovid. v. Fast. 6. *Quo ferar ignoro, copiaque ipsa nocet.* vide Theocrit. in Encomio Ptolemaei Regis. CLAVER.

Advolvere] *involvere* Oxon. a m. s. Cerda ad Virgil. IV. Georg. 509. legebat *evolvere.* sed male. hoc enim esset inpositos iterum dissolvere & dejicere. sed *advolvere* est allum alii inponere, ut montibus Gigantes inpositis fecerunt. pro *rerum* in Ambrof. *laudum*, quod rhytmum tolleret. BURM.

12. *Promtius*] Vetus liber, *Protinus*, quod ut recipiatur, eo modo interpretor, quo Virgilianum illud a Nonio adductum, ex Lib. IX. (male in Antverpien. Nonio legitur VIII.) *felix si protinus illum Aequasset nocti ludum.* dicitur & *protenis.* apud eundem locus est Afranii, vulgo corruptus. hoc modo: *Afranius epist. commissa: Tum protenis recta domum digredimur.* longe melius D Amandi Nerviorum Monasterii manuscriptus: *Afranius epist. Commissatum protenis* &c. quia ex epist. ejusdem in *gelu* citatur locus, & *commissatum* legi debere nemo dubitavit, praeter illos, qui Platoni σοφιστομανεῖς καὶ λογομανεῖς dicuntur. DELR. *protinus* Leid. a m s.

13. *Si partem*] Ignorat hunc versum Junian.

14. *Actus*] *auctus* Jun. *primamve* Oxon. *persequar* etiam Lovan. & duo Pulman.

16. *Narrem*] *narrent* Voss. *plus splendet* Oxon. duo.

19. *Hiberia*] *Hibernia* Jun. & Wolf.

21. *Decertatosque*] *detestatosque* Vicetin.

23. *Proclivia currus*] *cursus* Gyrald. & duo alii. paulo ante, *Aut gelidam*, pro *An* Lucens. aliique duo. HEINS. Ego *currus* non mutem. ita enim passim Poëtae. ut Ovid. I. Art. Am. 264. *inparibus vecta Thalia rotis.* vide hic Barthium, & quae nos ad Nemesian. Cyneg. 9. diximus. Barthius ad Grat. Cyneg. 150. citat *declivia.* BURM.

26. *Sors ulli concessa viro*] Haec omnia fere Odyss. θ.
Οὕτως οὐ πάντεσσι θεὸς χαρίεντα δίδωσιν
Ἀνδράσιν, οὔτε φυὴν, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτ' ἀγορητύν.
vide plura suo loco. CLAVER. *uni* malim & sic Barthius. mox, *animus quem plurimus ornat*, non *pulchrior*, sex veteres. HEINS. *Mors* Wolf. videtur Ovidium imitari, qui de alia re VII Met. 153. *usque adeo nulli sincera voluptas*, ubi alii, *nulla est.* certe hic *ulli* omnes scripti & editi praeferunt; nec video quid multum differat sensus, si *uni* subponas. saepe vero conmutari has voces scio. vid. Broukh. ad

Dedecorant mores: animus quem pulchrior ornat,
Corpus destituit. bellis insignior ille,
Sed pacem foedat vitiis. hic publica felix,
Sed privata minus. partitum singula quemque
Nobilitant: hunc forma decens, hunc robur in armis:
Hunc rigor, hunc pietas: illum sollertia juris:
Hunc soboles castique tori. sparguntur in omnes,
In te mixta fluunt: &, quae divisa beatos
Efficiunt, collecta tenes. quid facta revolvam
Militiamque patris? cujus producere famam,
Si nihil egisset clarum, nec fida Valenti
Dextera duxisset rutilantes crinibus alas,
Sufficeret natus Stilichon. mens ardua semper
A puero, tenerisque etiam fulgebat in annis
Fortunae majoris honos. erectus & acer,
Nil breve moliri, nullis haerere potentum

Li-

ad Propert. Lib. III. VII. 8. Ceterum *animus quem pulchrior ambit* Pulman. Cod. BURM.

Dedecorant] In MS. legi *Et decorant* notat Scoppa cap. IV. Collect. & ita Colin. & *quam vultus honestat*; utrumque etiam Vicetinus habet & Parm. imitatur Horatiana illa Lib. IV. Od. 4. *dedecorant bene nata culpae.* vid. Phaedr. III. Fab. 8. BURM.

28. *Bellis*] Plutarchus, ὁ μὲν πρὸς πολιτείαν, ὁ δὲ πρὸς πόλεμον εὐφυέστερος. Propert.

Hic satus ad pacem, hic castrensibus utilis armis.

Plin. Secund. *Enituit aliquis in bello, obsolevit in pace.* CLAVER. *insignior ille est* Leid.

29. *Hic publica felix*] Non *in publica* scripti, potiores, & Raphelengius eos secutus. sic *felix omnia* pari Graecismo apud Pollionem in vita Censorini. vide Salmas. ad Histor. Aug. p. 324. HEINS. *in publica* Wolf. Junt Ald Isingr. & aliae. *sed privata domus* Vicetin. Parm. quod ex ignorantia Graecismi fluxit.

30. *Partitum*] Alii, *partitu.* eadem variatio est in veteri libro. quid si legamus *partite?* DELR. *partito* ex veteri codice Claverius prim. Vaticanus, aliique complures, *partitu* unde *partite* Delrius. *partitim* praestantissimus Moreti liber, quod Barthium invenit approbatorem. HEINS. *partitur* Oxon. *partitu* Vicetin. *singula quaeque* prior Oxon. mox, *forma decet* Voss.

34. *In te mixta*] Pacatus: *dixisse sufficiat, unum illum divinitus exstitisse, in quo virtutes simul omnes vigerent, quae singulae in omnibus praedicantur.* CLAVER.

Divisa beatos] prim. Vatic. aliique plurimi, *diversa*, & pro *collecta* tres *collata.* Barthius ex Palatino:

——— *tu, quae divisa beatos*
Efficiunt, collecta tenes.

nostri omnes dissentiunt. HEINS. *diversa* Wolf. vide I. in Rufin 316. *confecta* Scaligerum voluisse Heinsius notaverat.

35. *Conjecta*] MSS. sic, vel *conlata.* & unus paulo post, *cujus procedere famam.* DELR.

Quid facta] *non facta* Voss. a m. prim. *nec* Oxon. Lovan. Vicetin.

36. *Protendere famam*] ita prima editio & liber Farnesianus. sic *famam extendere factis* apud Virgil. Lib. X. 468. Statius IV. Silv. III. *Audi quam seriem virentis aevi Protendant tibi candidae sorores.* Lucensis tamen caeterique omnes *producere*, nisi quod in tribus *procedere.* forte *procudere.* vide notas Lib. I. in Rufin. 114. HEINS. *protendere* etiam Parm. Ald. Ising. & aliae. *producere* Wolf.

37. *Nec fida*] *ne fune* vel *fide* Voss.

Valenti] Hic Imperator infelix fuit, quem tamen a calumnia belli vindicavit, ut patruum, Gratianus Imperator. CLAVER.

39. *Sufficeret natus Stilichon*] *Stilichon* passim Pomponii Laeti codex quomodo in veteri inscriptione apud Gruterum pag. CX. L. POSTUMIUS STILICON. HEINS.

40. *In annis*] *in armis* Voss. a m. pr.

41. *Honos*] *bonus* Leid

42. *Nil breve moliri*] Nil exiguum aut parvum moliri. Posset tamen & legi, *Nil leve moliri*, quo alludit Glossa codicis Regii, qui super τὸ *breve* ad-

Liminibus; fatisque loqui jam digna futuris.
Jam tum conſpicuus, jam tum venerabilis ibas:
Spondebatque ducem celſi nitor igneus oris,
Membrorumque modus; qualem nec carmina fingunt
Semideis. quacumque alte gradereris in urbe,
Cedentes ſpatiis adſurgentesque videbas,
Quamvis miles adhuc. taciti ſuffragia vulgi
Jam tibi detulerant, quidquid mox debuit aula.
Vix primaevus eras, pacis quum mitteris auctor
Aſſyriae. tanta foedus cum gente ferire
Conmiſſum juveni. Tigrin transgreſſus & altum
Euphraten, Babylona petis. ſtupuere ſeveri
Parthorum proceres, & plebs pharetrata videndi
Flagravit ſtudio, defixaeque hoſpite pulchro
Perſides arcanum ſuſpiravere calorem.
Turis odoratae cumulis & meſſe Sabaea
Pacem conciliant arae. penetralibus ignem
Sacratum rapuere adytis, rituque juvencos
Chaldaeo ſtravere Magi. Rex ipſe micantem

In-

adſcriptum habet, *id eſt inſtabile*. Lib. II. 108. *futile ne quid Infirmumque geras*. HEINS. *breve* non exiguum cum Barthio interpretor, ſed quod brevi periturum eſt, quod non immortalem memoriam relinquit. fere ut Horat. II. 16. *Quid brevi fortes jaculamur aevo*. ſic *breve lilium* Idem. I. Od. 36. & ita ille ſaepe. & ſeq. *faſtis futuris* vel *fatis* exigit *τὸ breve*. BURM.

43. *Liminibus*] *luminibus* Junian. male. reſpicit illud Horat. Epod. II. *vitat ſuperba civium potentiorum limina*. BURM.

Fatisque loqui jam digna futuris] *Fatis* pro fortuna. ſic legendum ex Lucenſi, Gyrald. prim. Vatic. & tribus aliis. vulgo, *faſtisque*. ſic & VI. Conſ. Honor. 68. *magnis docuis praeludere fatis*. pari modo in vulgatis illic peccatur. IV. Conſ. Honor. 221.

Major & utilior fato conjuncta potenti,
Vile latens virtus.

ubi *facto* etiam legebatur. HEINS. *factisque* Oxon. Leid. Lovan. *faſtis* Vicet. Parm. Junt. Ald. & aliae.

44. *Ibas*] *ibat* Oxon.

46. *Carmina fingunt*] *fingent* tres ſcripti. puto *fingant* cum Palatino. HEINS. *non carmina* Lovan.

47. *In urbe*] *in urbem* Junian. mox *videres* malebat Heins.

48. *Cedentes*] Stat. *Adſurgit honori Numinis & recto decedit limite coeli*. Suet. in Tit. *Adſurgere & via decedere*. CLAVER.

49. *Taciti*] *tanti* Oxon.

50. *Reddidit aula*] *debuit* Gyrald. Lucenſ. & undecim alii. forte, *credidit*. infra II. 62.

Quid non intrepidus credas, cui regia tuto
Creditur?

debuit tamen nec temere mutandum, hoc eſt, ex debito contulit. Unus Petav. *contulit*. mox, *paci* non *pacis* Oxon. HEINS. *tibi contulerant* Oxon. *tibi detulerant* edit. Iſingr. *debuit* Wolf. vid. ad Rufin. I. 149. *pacis committens* Lovan. *actor* Vicetin.

52. *Aſſyriae*] Totus hic locus a Sidonio transmovetur, ut manifeſti etiam teneri queat, in Paneg. Anthemii. *Huic quondum juveni reparatio credita pacis Aſſyriae*. vide reliqua. CLAVER.

53. *Et altum*] *in altum* Oxon.

55. *Parthorum proceres*] *Perſarum* prim. Vatic. Iſingr. & novem alii ſed male, cum *Perſides* paulo poſt ſequantur. mox cave *Thuris odorati* legas cum Barthio, cum *odoratae* ſit in optimis plerisque membranis, ut ad *aras* referatur. HEINS. *odoriferi* Junian.

56. *Flagravit*] *Flagrabat* Voſſ.

Defixae] In Jure legimus *defigere animos ad libididem*. Ovid. *defigere votis*. CLAVER.

57. *Suſpiravere calorem*] Tibullianum. vid. Broukh. ad Lib. I. VII. 41. BURM.

60. *Sacratum*] *Sacrorum* Junian.

61. *Chaldaeo*] *Chaldaei* Lovan.

Se-

Inclinat dextra pateram, secretaque Beli,
Et vaga testatur volventem sidera Mithram.
Si quando sociis tecum venatibus ibant,
Quis Stilichone prior ferro penetrare leones
Comminus, aut longe virgatas figere tigres?
Flectenti faciles Medus tibi cessit habenas.
Torquebas refugum, Parthis mirantibus, arcum.
Nubilis interea maturae virginis aetas
Urguebat patrias, suspenso Principe, curas:
Quem simul imperioque ducem, nataeque maritum
Prospiceret, dubius toto quaerebat ab axe
Dignum conjugio generum thalamisque Serenae.

Ju-

62. *Secretaque Beli*] Haec indubitata magni Scaligeri conjectura, vulgo, *belli*. scripti quidam, *coeli*. *ab antiquo durantia cinnama Belo* apud Stat. Theb. v. HEINS. Vide Dempster. Etrur. Regal. II. 8. pag. 126. qui & vs. 6. *ignem secretum*. *Belum* & *bellum* saepe conmutasse librarios, docuit Cl. Drakenb. ad Sil. xv. 750. sibi hanc emendationem adrogat Sirmondus ad Sidon. Carm. II. 82. BURM.

63. *Mithram*] Herodotus Venerem a Persis *Mithram* vocari scribit. cui Strabo repugnat: τιμῶσι δὲ, inquit, de Persis agens, καὶ Ἥλιον, ὃν καλοῦσι Μίθραν. Strabonis opinio quinque lapidum inscriptionibus comprobatur, in quibus Sol *Mithra* vocatur. quod ne quis a me confictum putet, sciri velim lapides exstare etiamnum. primum quidem Romae ad D. Luciae, secundum Romae ad D. Mariae trans pontem. tertium Romae in aedibus Hieronymi Pichii, quartum in oppido Ticuli dioc. Urbevetanae. quintum in oppido D. Germani ad Cathedralem Ecclesiam, quibus Claudianus assentitur. Cleantes Philosophus solem Πλῆκτρον, Branchus vero vates Ἑκάεργον nominat. ille, quia ἐν ταῖς ἀνατολαῖς ἱρρίδων τὰς αὐγὰς, οἷον πλήσσων τὸν κόσμον εἰς τὴν ἐναρμόνιον πορείαν τὸ φῶς ἄγει. hic forte, quod eminus operetur, haec addidi, quoniam a quibusdam qui Solis cognomina collegere, haec valde illustria, nulla ratione praetermissa sunt. DELRIUS. Ajunt Romae esse Mithrae simulachrum, ubi stant utrimque duo viri, supra quos stellae singulae. Strabo de Persis, ἥλιον καλοῦσι Μίθραν. Curtius: *solem Mithram & aeternum invocans ignem*. Erat autem vultu leonis tiara, tauri reluctantis cornua comprimens, ait Pausanias. unde Statius, *torquentem cornua Mithram*. Tertullianus ex eo probat Daemonem res sacramentorum imitari: *Tingit credentes*, inquit, *& delictorum expiationem de lavacro repromittit, signat in frontibus milites suos, celebrat & panis oblationem*. CLAVER. In codice Voss. erat Glossa, *id est Phoebum*.

64. *Sociis*] *socii* Oxon. duo, Lovan. Ald. vide ad Phaedr. I. fab. 5. 4.

66. *Virga transfigere*] In veteri codice reperi, *virgatas figere tigres*, id est maculosas. alioquin *virga* erit pro jaculo aut sagitta. Caeterum, ut ait Xenophon, apud Regem Persarum fuit παράδεισος μέγας ἀγρίων θηρῶν πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν. CLAVER. Lege mecum, *longe virgatas figere Tigres*. nam *tigres virgatae* sunt maculis, instar virgarum transversis, distinctae. DEMPTER. *Virgatas* in suo libro legi monuit Claverius. nec aliter ex nostris Lucensis, & unus Ambros. cum excerptis Pomponii Laeti, & optimo Vaticano a manu secunda. vulgo inepte, *virga transfigere*, cui lectioni tamen subscribit Barthius. Seneca Hippol. 344.

Tunc virgatas India tigres decolor horret.

Auctor Herculis Oetaei 144.

——— *fera Caspia,*
Quae virgata tibi praebuit ubera.

Silius Lib. v. 148.

Caucasiam instratus virgato corpore tigrim.

toto decennio post hasce castigationes nostras publico commissas prodiit doctissimus Samuelis Bocharti de Animalibus S Scripturae commentarius, cujus libro III. cap. 8. hic Claudiani locus pari castigatur modo, additis Senecae ac Silii exemplis. HEINS. vide ad Val. Flacc. Lib. II. 159.

67. *Faciles*] *facilis* Voss. *facilis tibi cessit Medus* Oxon. *cessit tibi* Jun. Oxon. alter.

71. *Nataeque*] *nataque* Isingr. Gryph. Colin. *quaerebat in axe*. sic *in* & *ab* confusae II. in Eutrop. 465. distinguunt quidam hoc modo: *prospiceret dubius: toto quaerebat* &c. BURM.

73. *Serenae*] *severum* Voss. Oxon. duo. *seum* Lovan.

77.

Judicium virtutis erat. per castra, per urbes,
Per populos animi cunctantis libra cucurrit.
Tu legeris, tantosque viros, quos obtulit orbis,
Intra consilium vincis sensumque legentis,
Et gener Augustis, olim socer ipse futurus,
Accedis. radiis auri Tyriaque superbit
Majestate torus. comitata parentibus exit
Purpureis virgo. stabat pater inde tropaeis
Inclytus: inde pium matris Regina regebat
Obsequium, gravibus subnectens flammea gemmis.
Tunc & Solis equos, tunc exsultasse choreis
Astra ferunt, mellisque lacus, & flumina lactis
Erupisse solo, quum floribus aequora vernis
Bosporus indueret, roseisque evincta coronis
Certantes Asiae taedas Europa levaret.
Felix arbitrii Princeps, qui congrua mundo
Judicat, & primus censet, quod cernimus omnes.
Talem quippe virum natis adjunxit & aulae,
Cui neque luxuries bello, nec blanda periclis
Otia, nec lucis fructus pretiosior umquam
Laude fuit. quis enim Visos in plaustra feroces

Re-

77. *Intra consilium*] *concilium* prim. Vatic. paulo ante maluerim, *animi nutantis libra*. Lib. I. in Eutrop. 209. *in geminas nutat provincia lances*. HEINS.
Sensumque] *sensusque* Oxon. Barthius in priori editione maluerat *censumque*.

78. *Augustis*] *Augustus* & *accedit* Ald. *Augustus* etiam Junt. & Colin. *dudum socer* Wolf.

80. *Torus*] *domus* Oxon. *comitata potentibus* Lovan.

81. *Inde*] *ipse* Oxon.

82. *Regina gerebat Obsequium*] Gyrald. Lucens. & tredecim alii ex melioribus, *regebat*. HEINS. *regebat* Wolf. a m. prim.

83. *Flammea*] Lutei video honorem antiquissimum in nuptialibus Flammeis. Lucan. Lib. II. 360.
Non timidum nuptae leviter tectura pudorem
Lutea demissos velarunt flammea vultus. CLAVER.

85. *Mellisque*] *vinique* Vicetin. utrumque facile variis Poëtarum locis defendi posset. BURM.

86. *Floribus*] Sidonius aliter,
Hybernae rubuere rosae, spretaeque rigore
Lilia permistis insultavere pruinis. CLAVER.
vide Cons. Olybr. 249.

87. *Evincta*] Meus MS. *inducta*. DELR. *indutae* Schedae Gudianae. HEINS. *inducta* Voss. duo, Lovan. Oxon. duo, quorum unus pro varia lectione *induta*. sed vide Barthium.

90. *Judicat*] *Indicat* Voss. Oxon. duo Lovan. & Wolf. & ita ed. Vicet. Ald. Colin.
Censet] Vetus liber *sensit*. DELR. *censet* Isingr. & prim. Vatic. aliique novem ex nostris. bene. mox, *nataeque adjunxit & aulae* cum uno Ambros. praestantioris notae legendum. de nuptiis enim Stilichonis adhuc mentio, vulgo, *natis*. HEINS. Conjecerat & Heinsius, *& primus sancit, quod sensimus omnes*. *censet* Gryph. & Colin.

91. *Adjunxit*] unus vetus liber *subjunxit*. DELR. *Subjunxit* Oxon. a m. prim. vulgata posset ferri, *natis adjunxit*, si *virum* sumamus non pro marito, sed pro viro forti, quem natis suis adjunxit ut generum, & sequentia docent de ejus virtute agi, & epitheton *talis* adjectum exigit, ut Phaedrus III. 9. *talis vir*, ubi vide notas. quasi tertium ergo filium Arcadio & Honorio adjunxit sibi Stilichonem: & si jam de *filia* agat, centies plurali utuntur poëtae & alii, licet unus intelligatur. BURM.

94. *Mysos reppulit*] Hic locus satis obsurus. constat enim Mysos fuisse subditos Orientis Imp. & misere adflictos a Getis: quare Stilichonis virtute hostium incursu & populatu liberati, non possunt ho-

Repulit, aut ſaeva Promoti caede tumentes
Baſtarnas una potuit delere ruina?
Pallantis jugulum Turno moriente piavit
Aeneas, tractusque rotis ultricibus Hector
Irato vindicta fuit, vel quaeſtus Achilli.
Tu neque vaeſano raptas venalia curru
Funera, nec vanam corpus meditatus in unum
Saevitiam, turmas equitum, peditumque catervas,
Hoſtilesque globos tumulo poſternis amici.
Inferiis gens tota datur. nec Mulciber, auctor
Mendacis clipei, fabricataque vatibus arma
Conatus juvere tuos. tot barbara ſolus
Millia jam pridem miſeram vaſtantia Thracen
Finibus exiguae vallis concluſa tenebas.
Non te terriſonus ſtridor venientis Alani,
Nec vaga Chunorum feritas, non falce Gelonus,
Non arcu pepulere Getae, non Sarmata conto.

Ex-

hoſtium numero haberi. ſic igitur interpretari libet: Quis enim Myſos feroces, id eſt animoſos, repulit, excitavit ſuo adventu, in plauſtra, id eſt in Getas, quorum plauſtra vagas rite trahunt domos, ut ait Horatius. vide Bell. Get. & Lib. II. in Rufin. CLAVER. Lucenſ. prim. Vatic. & multi alii, *Viſos*. forſan recte, apud Sidon. Paneg. Majoriani 474. *Veſi* ſunt. hinc & *Viſigothi*. quidam ſcripti, *Niſos*, vel *miſſos*. pro *Promoti* etiam *Proponti* male legebatur vulgo, quod alii jam monuerunt. mire haec Claverius interpretatur. HEINS. *Viſos* Wolf. vel *Volſos* Oxon. vel *Myſos* Oxon. prior. *miſſos* Vicet. *in clauſtra* etiam Voſſ. & Oxon. a m. prim. Lovan. a m. s. quod conveniret vs. 108. *Finibus exiguae vallis concluſa tenebas.* nam interpretatio Claverii caret omni ſpecie veri. ſi *in plauſtra* retinendum, eſt eos in fugam actos, ſe recepiſſe poſt plauſtra ſive carraginem, de qua omnia jam nota. vide ad illa in IV. Conſ. Honor. 466. *Plauſtra cruore natant.* & II. in Rufin. 129. latet autem mendum in nomine populi. pro *Promoti* Voſſ. a m. pr. *prope ponte. caede furentes* Jun. pro *Baſtarnas*, *Baſternas* Voſſ. *Vaſternos* Jun. Oxon. duo. *Vanternos* Lovan. Leid. & Wolf. BURM.

95. *Proponti*] In mei MS. margine vel *Promoti*, ſocii Stilichonis interfecti a Rufino. quomodocumque appellatus fuit, de eo ſunt haec I. in Rufin. *Nam tua cum Gethicas ſtraviſſet dextera turmas, Ulta ducis ſocii lethum.* DELR. *Promoti* vetus liber, alias *Proponti*. ſed de hoc ſupra. in eo vero, teſte Symmacho, multa munera virtutum natura congeſſerat, ac neſcias utrum bona fortitudinis magis an mentis excellerent. primae laudis ſtipulator fuit Princeps humani generis Theodoſius. Quod vero literas coluerit, indicio etiam Symmachus, cujus cum ſcripta deſiderat, reſpondet ille, *Quid inter rauca cornua corvorum ſtrepitus*? CLAVER.

98. *Ultricibus*] *victricibus* Junian.

100. *Raptas*] vel *raptus* Oxon.

101. *Meditatus*] *meditaris* Voſſ. Oxon. & plures cum edd. Vicet. Parm. Ald. & aliis.

105. *Vatibus*] *viribus* Oxon. m. s. *fatibus* Vicet.

107. *Miſeram*] *miſſam* Vicet. *jactantia* Wolf. a m. prim.

101. *Exiguae vallis*] *exigui montis* Dempſt. de Etrur. Regal. IV. 19.

109. *Nec te terriſonus ſtridor*] Malim, *ferriſonus*. ut *aeriſonus* Bell. Get. 234 ubi vide. HEINS. Ennius Annal. XI. *Et ferri ſtridet acumen.* *non* etiam pro *nec* Heinſius ex Lucenſi repoſuit.

110. *Chunorum*] Eos agnoſcit Auſonius & Ammianus. Χῦνοι forte Ptolemaeo. CLAVER. *Chunorum* cum Lucenſ. & Gyrald. libro legendum pro *Hunnorum*. dixi ſupra II. in Eutrop. 338. HEINS. *nec varia Hunnorum* Voſſ. m. s. in ora editionis Gryph. docta manus ſcripſerat, forte, *vaſta Hunnorum. nec vaga Hunnorum* Vicetin. Parm. Junt. Ald. Iſingr. & aliae. *nec falce* Voſſ.

Falce] Brodaeus enſem falcatum vult intelligi. ego falcem barbaricam puto. CLAVER.

Extinctique forent penitus, ni more maligno
Falleret Augustas occultus proditor aures,
Obstrueretque moras, strictumque reconderet ensem,
Solveret obsessos, praeberet foedera captis.
Adsiduus castris aderat, rarissimus Urbi,
Si quando trepida Princeps pietate vocaret:
Vixque salutatis Laribus, vix conjuge visa,
Deterso necdum repetebat sanguine campum.
Nec stetit, Eucherii dum carperet oscula saltem
Per galeam. patris stimulos ignesque mariti
Vincit cura ducis. quoties sub pellibus egit
Edonas hiemes, & tardi flabra Bootae
Sub dio Rhipaea tulit! quumque igne propinquo
Frigora vix ferrent alii, tunc triste rigentem
Danubium calcabat eques, nivibusque profundum
Scandebat cristatus Athon, lateque corusco

Cur-

112. *Extinctique forent*] In Voss. Codice adscriptus erat in margine versus ex II. in Ruf. 192.

Illa dies potuit nostris imponere finem
Cladibus.

113. *Proditor*] Rufinus. DELR. Rufinus, de quo supra Bello Getico & alibi. CLAVER.

114. *Reconderet*] *retenderet* Vicetin. quod rectum foret, si pro *ensem*, *arcum* quoque exhiberent scripti codices, & fere inducor ita debere legi, sed mutatum a sciolo, qui *strictum arcum* non intelligebat. sed ita etiam loquitur Valer. Flacc. V. 580.

Stricto stat proximus armiger arcu.

ubi vide quae diximus. & ut *arcus* saepe pro sagittis ponitur, ita contra dicunt *tendere sagittas.* vid. ad Fescen. v. 2. & IV. Cons. Honor. 542. *retensum arcum* dixit & Phaedrus III. fab. 4. & alii *solvi arcus curvatos* dixit noster II. in Rufin. 229. simili conjectura tentavimus locum libri II. in Rufin. 306. sed si displiceant talia eruditis, facile vulgatam locum suum tenere patiemur, quae etiam multis aliorum locis firmari posset. BURM.

116. *Adsiduus*] *Quanto quis obsequio promptior*, ait Tacitus (Agricol. VIII.) *honoribus & opibus extollitur. ergo ad famam suam gestis exultare oportet, sed ad auctorem fortunae referre.* CLAVER.

119. *Repetebat*] *repetebas* Leid. & Jun. a m. prim.

120. *Eucherii*] Miserabilis hic fuit. nam patre Stilichone occiso, Romam aufugit, ubi ab Arsacio & Terentio Eunuchis (ut refert Zosimus) violenta morte obiit. CLAVER.

121. *Ignesque mariti*] Quatuor, *ignemque.* languet nonnihil versus, qui erigetur, si legas, *patrios stimulos ignemque maritum*, nisi mavis, *ignisque mariti*, quod in Pulmanniano codice legebatur. vide notas bell. Gild. 407. & quae ad Nasonem annotamus Epist. XIV. 29. HEINS. sed quia *ducis* sequitur, aptius *patris* & *mariti* scribitur. in Vicetin. deerat versus 121.

122. *Vincit*] *vicit* Jun. Oxon. duo. Wolf. MS. Pulm. edit. Ald.

123. *Aedonas*] q. *Edonas.* alii *Edonias.* scribe *Aedonas.* nam Graeci in prima syllaba ε, in secunda ω collocant. & Horatius dixit Od. VI. Lib. II. *Non ego sanius bacchabor Edonis.* Statius II. Theb. ut legitur in Aldino, *Dulcius Aedonias hiemes Arctonque frementem Excidere.* lege *Edonas & Excipere.* DELR. *Hibernis hiemes* Jun. *Edonias* Lovan. Leid. Vicet. *Aedonias* Parm. Colin. *vel tardi* Dempst. de Etrur. Regal. Lib. III. 90.

125. *Tunc iste rigentem*] *igne* Patav. & Putean. *teste* Junianus. legendum *triste.* & sic editio Claverii, haud dubie ex libris scriptis. quod confirmatum postea a Farnesiano codice deprehendi. *Ister agentem* a manu prima primus Vaticanus. Statius V. Silv. I. 65.

Nec frons triste rigens, nimiusque in moribus horror.

noster IV. Cons. Honor. 402. *Triste rigor nimius.* pro *dive* unus Mediceus, *dio*, & pro *Edonas*, *Sithonias.* HEINS. Ita *horrendum*, & alia, de quibus vide ad Cons. Olybr. 120. *Sithoniam nivem* dixit Ovid. III. Amor. VII. 8. & Horat. III. Od. 26. BURM.

126. *Calcabat*] *calcavit* Oxon.

128.

Curvatas glacie ſilvas umbone ruebat.
Nunc prope Cimmerii tendebat litora Ponti:
Nunc dabat hibernum Rhodope nimboſa cubile.
Vos, Haemi gelidae valles, quas ſaepe cruentis
Stragibus aequavit Stilichon, vos, Thracia, teſtor;
Flumina, quae largo mutaſtis ſanguine fluctus.
Dicite Biſaltae, vel qui Pangaea juvencis
Scinditis, offenſo quantae ſub vomere putres
Diſſiliant glebis galeae, vel qualia raſtris
Oſſa peremtorum reſonent inmania Regum.
Singula conplecti cuperem: ſed denſior inſtat
Geſtorum ſeries, laudumque ſequentibus undis
Obruimur. Genitor caeſi poſt bella tyranni
Jam tibi conmiſſis conſcenderat aethera terris.
Ancipites rerum ruituro culmine lapſus
Aequali cervice ſubis. ſic Hercule quondam
Suſtentante polum, melius librata pependit
Machina, nec dubiis titubavit ſignifer aſtris,
Perpetuaque ſenex ſubductus mole parumper
Obſtupuit proprii ſpectator ponderis Atlas.
Nulli barbariae motus, nil turbida rupto
Ordine tentavit novitas, tantoque remoto
Principe mutatas orbis non ſenſit habenas.
Nil inter geminas acies, ceu libera frenis,

Au-

128. *Curvatas*] *curvatus* Vicet. Parm.

130. *Nunc dabat*] olim *Hunc* lectum fuiſſe patet ex Scoppae Collect. cap. 4. & ita Parm.

131. *Haemi*] *Euri* Voſſ. a m. prim.

134. *Biſaltae*] *Biſaltem* Jun. *Biſalte* Parm. *haec altae* Wolf. a m. prim. *diſcite* Lovan. *Pandea* Oxon. vid. ad Ovid. III. Faſt. 739.

135. *Quantae ſub vomere putres*] Malim, *quantis*. Excerpta Gyraldi *quanto*. pro *putres* malit Barthius cum Palatino ſuo *ruptis*. aliter noſtri omnes. HEINS. ſed *quantae* eſt pro quot, ut centies. *quanto* Vicet. & Parm.

137. *Reſonent*] *reſonant* Lovan.

140. *Tyranni*] Eugenii ſcilicet, qui vere ſcenicus rex, qualis ante Procopius in Oriente, & Maximus, qui coram Theodoſio dicebat, ſe tantum fuiſſe Procuratorem Imperii. CLAVER.

141. *Aethera*] *aequora* Vicet. Parm. *conceſſerat* Wolf.

146. *Subductus*] Meae membranae, *ſeductus*. DELR. *ſeductus mole* Schedae Gudianae. & Oxon. vid. ad Ovid. Epiſt. IX. 18.

147. *Spectator*] *mirator* Thuan. & Medic.

148. *Nil tibi*] Cum in MS. & Vicet. & Paris. *nulli* contineatur, non fuit hoc temere rejiciendum. DELR. *Nulli* ex ſcriptis & primis edd. pro *rapto ordine* prim. Vatic. aliique meliores, *rupto*, quomodo ex vulgatis etiam multi. HEINS. *nil ibi* Ald. Iſingr. & aliae. *rapto* erat in Juniano, ſed in editis non vidi.

151. *Ceu libera frenis*] *freni* ſcripſerat, ut puto, Claudianus. ſic *liber laborum Ruſticus* Horat. Art. Poët. Silius Lib. II. 441. *At liber campi paſtor*. neque aliter Lucanus, Prudentius, alii frequenter. adeantur, ſi tanti eſt, quae ad Maronem congeſſimus hanc in rem Lib. X. Aeneid. 154. ubi ex optimis membranis caſtigavimus:

——— tum libera fati
Claſſem conſcendit juſſis gens Lydia divûm.

HEINS. vide ad Ovid. I. Epiſt. 80. contra ſcriptos tamen omnes talia obtrudere nolim, praeſertim cum ſoleat noſter ſaepe caſum ſextum adjungére huic vocabulo. ut IV. Conſ. Honor. 175. Feſcenn. 32. Lib. II. de laud. Stil. 290. ubi potuiſſet dice-

ce-

Aufa manus certe. nec tantis diffona linguis
Turba, nec armorum cultu diverfior umquam
Confluxit populus. totam pater undique fecum
Moverat Auroram. mixtis hîc Colchus Hiberis,
Hîc mitra velatus Arabs, hîc crine decoro
Armenius; hîc picta Saces, fucataque Medus,
Hîc gemmata niger tentoria fixerat Indus;
Hîc Rhodani procera cohors, hic miles Alanus
Oceani. ductor Stilichon tot gentibus unus,
Quot vel progrediens vel confpicit occiduus Sol.
In quo tam vario vocum generumque tumultu
Tanta quies, jurisque metus fervator honefti,
Te moderante, fuit, nullis ut vinea furtis,
Vel feges exfecta fraudarit meffe colonum:
Ut nihil aut faevum rabies, aut turpe libido

Sua-

cere, *rura tyranni libera.* nusquam vero, quod fciam, genitivo ufus. *feu libera* Vicet. Parm. Junt. BURM.

152. *Aufa manus certe*] Editiones pleraeque diftinguunt aliter *Aufa manus; certe nec.* &c. pro *linguis*, *fignis* Medic. & Patav.

154. *Confluxit populus*] *Influxit* Oxon. prior. quod verum puto, & in magis obvium verbum a librariis mutatum. Florus I. 1. *ftatim mira vis hominum, Latini Tufcique paftores, quidam etiam transmarini Phryges, qui fub Aenea, Arcades, qui fub Euandro duce influxerant.* Quinctil. Decl. III. 13. *influxit Italiae inaudita multitudo.* eft vero Homericum Il. A. 723. τὰ δ' ἐπέῤῥεον ἔθνεα πεζῶν. vide Scholiaft. Ariftoph. Acharn. 26. BURM.

155. *Mixtis*] *mixtus* Oxon.

156. *Hic crine decoro Armenius*] Vicetin. *cum crine decoro Armenius.* vetus liber, *cum crine decoris Armeniis.* hinc Armenios ἱμαντηλοκάμους patet fuiffe, quemadmodum Ligures, Britanni, Gethae, Celtiberi, Lucii, Indi, & Parthi. DELR. Plerique cum primo Vaticano, *decorus.* quinque, *cum crine decoris Armeniis.* & fic duo codices Andreae Schotti II. Obf. 55. bene. HEINS. *decorus Armenus* Wolf. *cum crine decoris Armeniis* Jun. alt. tantundum effe puto, five *crine decoro* five *decorus* legas. vid. ad Phaedr. III. fab. VIII. 3. & ita Pierius ad Virg. IV. Georg. 538. *eximio praeftantes* vel *eximios praeftanti corpore.* BURM.

157. *Picta Saces*] *picti Afaces* Voff. a m. prim. *picta Afaces* Lovan. Oxon. *picta Sages* Jun. Leid. *Ajachas* MS. Barthii.

Fucataque] *fufcataque* Junian. Oxon. duo, Leid. Voff. m. f. vide ad Lib. II. de Rapt. 96.

158. *fixerat*] *finxerat* Leid.

159. *Alumnus*] Forte Britannus DELR. Quatuor Andreae Schotti & viginti ex noftris *Alanus*, mutata diftinctione. fi vulgatam fcripturam retinemus, agitur de milite Gallo & Hifpano: per *Oceanum* defignat mare Atlanticum Claudianus, ut opportune monuit me doctiffimus Gevartius. fic IV. Conf. Honor. 21. de ejus natalibus, *cunabula fovit Oceanus.* fed praeftat *miles Alanus Oceani*; nam & Alani in exercitu Stilichonis, ut ex bello Getico fit manifeftum. Quinctilianus Milite Mariano: *Nihil tale Germani novere & fanctius vivitur ad Oceanum.* HEINS. Eadem difcrepantia lectionis apud Val. Flacc. VIII. 219. ubi Heinfius hoc in loco *alumnus* praefert. *Alanus* Wolf. BURM.

161. *Quas vel progrediens*] Alii *quos*. Ifingr. & prior Leidenf. *quot*. fequor. prim. Vatic. *Quod*. HEINS.

162. *Tam vario*] *tot vario* Oxon. *jam* Wolf.

163. *Jurisque metus*] Exftat titulus Dig. de Re militari, quia non effe poterat de Jure militari. habent enim feorfim fua jura milites, fuasque leges. qui, ut duri funt, volunt coerceri, nec venia aut mifericordia indigent. unde Lucanus, *poenaque redit placata juventus.* Pefcennius fane fertur ob gallinam direptam decem milites fecuri percuffiffe. quod, opinor, non fecit fecundum artem aequi & boni. CLAVER.

164. *Nullis ut*] *non ullis vinea* Lovan.

165. *Vel feges*] Ita fcripti omnes. vulgo, *Ut feges.* unde *Aut* Raphelengii. *exfecta* octo etiam libri, pro *erepta.* infra Lib. II. 198.

Exfectis inculta dabant quas fecula filvis.

fic & *refecta feges* apud Ovid. I. Epift. HEINS. *erecta* Jun. Wolf. *fraudaret* editi olim plerique. *fraudavit* Wolf. Leid. Lovan. *ut* vero non moverem, quia illa particula faepe geminatur. vid. ad Suet. Tiber. XXI. BURM.

167.

Suaderent; placidi servirent legibus enses.
Scilicet in vulgus manant exempla regentum;
Utque ducum lituos, sic mores, castra sequuntur.
Denique victrices aquilas quocumque moveres,
Arebant tantis epoti millibus amnes.
Illyricum peteres, campi montesque latebant:
Vexillum navale dares, sub puppibus ibat
Jönium. nullis succincta Ceraunia nimbis,
Nec juga Leucatae feriens spumantia fluctu
Deterrebat hiems. tu si glaciale juberes
Vestigare fretum, securo milite ducti
Stagna reluctantes quaterent Saturnia remi.
Si deserta Noti, fontem si quaerere Nili,
Aethiopum medios penetrassent vela vapores.
Te memor Eurotas, te rustica Musa Lycei,
Te pastorali modulantur Maenala cantu,
Partheniumque nemus, quo te pugnante resurgens
Aegra caput mediis erexit Graecia flammis.
Plurima Parrhasius tunc inter corpora Ladon
Haesit: & Alpheus Geticis angustus acervis
Tardior ad Siculos etiamnum pergit amores.
Miramur rabidis hostem succumbere bellis,
Quum solo terrore ruant? num classica Francis
Intulimus? jacuere tamen. num Marte Suëvos

Con-

167. *Suaderet*] *Suaderent* rectius meliores libri. Heins.

170. *Denique felices Aquilas*] Aquilae erant legionum numina Tacito. signis vero militaribus familiarior argenti color quam auri. Claver. *victrices* malim cum Puteaneo & Patavino, quomodo & Lucanus de aquilis. Heins. *bellatrices* dixit Epith. Honor. 193.

Moveres] *moveris* Lovan.

174. *Nullis*] *nullum* Jun. Wolf. Voss. & in Oxon. adscripta erat Glossa, *id est sociorum tuorum*. & recte puto; nam si nullis nimbis succincta essent Ceraunia, quae terroris causa? nec, si resolvatur *nullis* in *nec ullis*, sensus erit satis planus. Burm.

475. *Leucates*] Vetus liber, *Leucate*. hinc ego *Leucatae*. secutus Virgil. III. Aeneid. Delr. *vada Leucatae* Oxon. *vaga* Voss. Wolf. *Leucates* Isingr. Gryph. *Leucate* Vicet. Parm. & Colin.

177. *Ducti*] *ductu* Oxon. Voss. a m. pr. & Lovan.

180. *Penetrassent*] Praecedens *quateret*, indicat ex MS. legendum, *penetrarent*. Delr. *penetrarent* Voss. Oxon. *tela* etiam Junian. a m. prim.

181. *Lycei*] *Liceti* Lovan.

183. *Quod te pugnante resurgens*] *quo* verior scriptura. Heins.

184. *Flammis*] Schott. II, Obs. 55. ex tribus codicibus *campis* habet. & ita Wolff. Voss. a m. prim. & edd. Vicet. & Parm. eadem varietas apud Virgil. I. Aeneid 97. *Mene Iliacis occumbere campis Non potuisse*. ubi *flammis* quidam codices. Burm.

186. *Alpheus*] *Haesit Enipheus* ed. Vicetin. *Geticisque tumens Alpheus* Heinsius citat ad IV. Cons. Honor. 636.

187. *Tardior*] *tardius* Voss. Jun. Oxon. *etiam nunc* Vicet. Parm. Ald. & aliae.

188. *Miramur rapidis*] *rabidis* Isingr. & prima editio. probe. sequenti versu *num* pro *non* potiores scripti. proximo versu malim *ruat* quam *ruant*, ut ad hostem referatur. Heins. *miratur* Jun. a m. s. *hostes* Wolf. *nunc classica* Vicet. Parm. Junt. Isingr. Gryph.

190. *Num Marte*] *non* vulgo. *non* vel *sine Marte* Junian. *nos Marte* Isingr. Junt. Gryph.

Contudimus? quîs jura damus. quis credere poſſit?
Ante tubam nobis audax Germania ſervit.
Cedant, Druſe, tui, cedant, Trajane, labores.
Veſtra manus dubio quidquid diſcrimine geſſit,
Tranſcurrens egit Stilichon: totidemque diebus
Edomuit Rhenum, quot vos potuiſtis in annis:
Quem ferro, adloquiis, quem vos cum milite, ſolus:
Inpiger a primo deſcendens fluminis ortu
Ad bifidos tractus, & juncta paludibus ora,
Fulmineum praeſtrinxit iter. ducis impetus undas
Vincebat celeres, & pax a fonte profecta
Cum Rheni creſcebat aquis. ingentia quondam
Nomina, crinigero flaventes vertice Reges,
Qui nec Principibus, donis precibusve vocati,
Paruerant, juſſi properant, ſegnique verentur
Offendiſſe mora. transvecti lintribus amnem
Occurſant ubicumque velis. nec fama fefellit
Juſtitiae: videre pium, videre fidelem:
Quem veniens timuit, rediens Germanus amavit.
Illi terribiles, quibus otia vendere ſemper
Mos erat: & faeda requiem mercede paciſci;
Natis obſidibus pacem, tam ſupplice vultu
Captivoque, rogant, quam ſi poſt terga revincti
Tarpejas preſſis ſubeant cervicibus arces.
Omne, quod Oceanum fonteſque interjacet Hiſtri,
Unius incurſu tremuit. ſine caede ſubactus

Ser-

193. *Trajane*] *enea* Wolf.

197. *Solus*] Hic diſtinguendum cum Barthio, & edd. Vicetin. & Parm. puto. quem vos ferro, ille alloquiis, quem vos cum milite edomuiſtis, ille ſolus edomuit. hinc nova ſententia *Inpiger*. &c. aliter non video ſenſum, nec quo referri poſſet, *quem*. forte tranſpoſitis verſibus rotundior exiret ſententia,

——— *totidemque diebus*,
Quem ferro, adloquiis, quem vos cum milite, ſolus
Edomuit Rhenum, quot vos potuiſtis in annis.

quem nos margo Marcil. BURM.

200. *Fulmineum perſtrinxit iter*] MS. meus, *flumineum*. DELR. Fruſtra alii, *flumineum*. infra VI. Conſ. Hon. 469.

Barbara fulmineo ſecuit tentoria curſu.

ita & *fulmineum tigris curſum* Silius Lib. XII. 460. dixit. duo etiam codices *praeſtrinxit*, quod magis placet. HEINS. *flumineum* Wolf. *produxit iter* Junt. vid. Epigr. XXIII. 6.

201. *A fonte*] *a fronte* duo Oxon.

204. *Principibus, donis*] Heinſius maluerat olim, *ſupplicibus donis*; ſed ſequitur mox, *ſupplice vultu*. BURM.

205. *Paruerant*] *Paruerint* meliores libri. an *Paruerunt*? de quo infra vs. 372. HEINS. *Paruerint* Vicetin.

207. *Occurſant*] *Obſcurant* Junt.

212. *Tam ſupplice*] *jam ſupplice* Jun. *captaroque* Leid.

215. *Oceanum*] *Oceani* Oxon.

Fonteſque interjacet Hiſtri] Non *fontemque* in ſcriptis. HEINS.

216. *Subactus*] *coactus* Lovan. vid. ad Rufin. II. 314.

217.

Servit ïo Boreas, exarmatique Triones.
Tempore tam parvo tot praelia sanguine nullo
Perficis, & Luna nuper nascente profectus,
Ante redis, quam plena fuit: Rhenumque minacem
Cornibus infractis adeo mitescere cogis,
Ut Salius jam rura colat, flexosque Sycambrus
In falcem curvet gladios, geminasque viator
Quum videat ripas, quae sit Romana requirat.
Ut jam trans fluvium, non indignante Caüco,
Pascat Belga pecus, mediumque ingressa per Albin
Gallica Francorum montes armenta pererrent:
Ut procul Hercyniae per vasta silentia silvae
Venari tuto liceat, lucosque vetusta
Religione truces, & robora Numinis instar
Barbarici nostrae feriant inpune bipennes.
Ultro quin etiam devota mente tuentur,
Victorique favent. quoties sociare catervas
Oravit, jungique tuis Alamannia signis!
Nec doluit contemta tamen, spretoque recessit
Auxilio laudata fides. provincia missos

Ex-

217. *Servitio Boreas*] Ambros. optimae notae, *servit Io.* bene. mox, *conficis* pro *perficis* Oxon. ut praefat. Lib. II. in Eutrop.
Confecit saevum litera Martis opus. HEINS.

220. *Plena*] *tota* Wolf. & multi scripti. Hoc autem prodigio simile, & per adulationem ultra naturam rei dictum, docet Hadr. Valesius Lib. II. Rer. Franc. p. 94. BURM.

222. *Suevus*] Unus vetus liber *Suilas.* hinc ego *Salius*, qui Francorum de gente sunt. DELR. *Suevus* Wolf. *falsus* est in Oxon. pro var. lect.

223. *In falcem curvent gladios*] *Cuneent* Excerpta Pomponii Laeti. forte *cudant*, vel *lunent.* sic *lunare arcum* apud Nasonem Amor. Lib. I. I. 23. pro curvare. *Lunata Harpe*, Persei gladius apud eumdem Nasonem, & Lucanum IX. 678. prim. Vatic. aliique complures, *Sycambrus curvet*, scripto τῷ *Sycambrus* per *y.* in Oisellano *Sigambrus.* HEINS. *flexusque Sicambrus curvet* Junian. *Sicambrus curvet* etiam Oxon. *flexosque Sicambris curvent* Vicetin. *Sicambri* Parm. deinde *requirit* Oxon.

225. *Non indignante Cayco*] Tres, *Cheruebo.* duo *Caucbo* cum primo Vaticano. alii duo, *Chauco.* legendum *Caüco* alibi monuimus. Cauci enim frequenter Belgas invadebant. Spartianus in Didio Juliano: *Inde Belgicam sancte ac diu rexit. Ibi Caucbis Germaniae populis, qui Albim accolebant, erumpentibus restitit.* HEINS. *Caiscbo* Leid. vid. I. in Eutrop. 379.

226. *Per Albin*] Hadrianus Valesius Lib. II. Rer. Franc. p. 94. & in Notitia Galliarum p. 200. legit *mediumque per alveum.* cum incredibile sit, Belgas non solum ultra Rhenum, sed Amisium & Visurgim, & ipsum Albim pastum egisse pecora. BURM.

230. *Robora*] B. Martinus in Gallia etiam templum diruit, & Pinum fano proximam, monuitque nihil esse religionis in stipite, ait Severus. huc spectat Druidum religio. CLAVER. *robur* Oxon. non minus arbores suas sacras habuisse Germanos & populos Septemtrionis, quam olim Poëtae de Graecis, qui Nymphas in arboribus vivere finxerunt, docet Keyslerus de Antiquit. Septemtrional. p. 62. vid. Lucan. III. 430. Lipsium legere *religione cruces* ait Barthius. nescio an Lipsius ita censuerit in parte quadam operum, quam non memini me legisse. sed ad Libr. de morib. Germ. 9. video eum *truces* propugnare, quia victimae humanae ad eas inmolabantur; sed de Gallis hoc probat, non de Germanis. de Mona insula Tacit. XIV. Annal. 29. *excisi luci saevis superstitionibus sacri.* BURM.

236. *Provincia missos*] Haec corruptissime ha-

ctenus

Expellet citius, fallax quam Francia Reges,
Quos dederis. acie nec jam pulsare rebelles
Sed vinclis punire licet. sub judice nostro
Regia Romanus disquirit crimina carcer.
Marcomeres Sonnoque docent, quorum alter Etruscam
Pertulit exsilium: quum se promitteret alter
Exsulis ultorem, jacuit mucrone suorum.
Res avidi concire novas, odioque furentes
Pacis, & ingenio scelerumque cupidine fratres.
Post domitas Arctos alio prorumpit ab axe

Tem-

ctenus legebantur. *Mysos* quidam, frustra. pro *fallax* sequenti versu recte codices nonnulli, *fasces*, quomodo & prim. Vatic. mox perperam, *Quos dederit servat*, vel *feriat*, vel *servet* vulgati & scripti. quidam etiam *acies*, quod Raphelengius secutus. proxime veram lectionem, quae tertio Vaticano codici, Florentino S. Marci, secundo Mediceo ac Oiseliano, in quibus *acie me jam pulsare rebelles*, debetur. simili sensu IV. Cons. Honor. 88.

Non hostes victore cadunt, sed judice sontes.

Lib. II. in Eutrop. 309.

Non duce frangendas jactat, sed judice, vires.

ultima syllaba τῷ *dederis* producebatur nonnunquam, nam & *dederitis* dicebant. Ovid. VI. Met. 357. *vitam dederitis in undis.* Adeantur quae notamus ad Nasonem Art. Am. Lib. I. 447. HEINS. mihi Barthii hic correctio placet. *missi* enim hoc seculo coepere dici, rectores cum amplissima potestate ab Imperatore in provinciam aliquam legati, & missi ab aula opponuntur datis regibus ex ipsa gente Francorum. vide Cangii Glossar. Lat. in *missi*, & Pontan. Append. ad Itinerar. pag 128. *fasces* etiam Wolf. qui & *quos dederis* servat.

237. *Quam Francia Reges*] Ergo Franci Reges a Stilichone accipiunt. Magnam vero curam injiciebant Romanis, licet parva manu. quos ni paulo ante Argobastes itidem Francus, sed patriae hostis, diversis proeliis debilitasset, non adeo facile Rheni ripas deseruissent. Paulinus auctor est, eumdem adversus gentem suam, Gratiano imperante, profectum multos fudisse, pace cum residuis facta. additque: Is cum in convivio regum gentis suae rogaretur, nossetne Ambrosium: maxime, inquit, Inde tu nos, ajunt, vicisti, qui ab illo diligeris. Certum est vero hanc gentem nobilissimam non solum Rheni ripam, quae nobis citerior, occupasse, verum ipsam Insulam, quam sui divortio Rhenus facit. At Constantius Chlorus terram Bataviam a diversis Francorum regibus occupatam omni hoste purgavit, ut Paneg. ad Constantinum retulit. CLAVER.

240. *Disquirit*] *discurrit* Lovan. *Romanis* Vicetin.

241. *Marcomanes Suevusque*] Vetus liber, *Marcomenes Sonnoque.* lege, *Marcomar Sonnoque.* de quibus consule horum temporum historias. DELR. Excusi codices habent, *Marcomanes*, *Suevusque docent*, ut supra *Suevus*, non *Salius.* sed vera lectio in textu. alii tamen MSS. praeferunt *Marcomer. Somno* etiam, sed Cujacii liber *Sopno.* CLAVER. *Marcomeres Sonnoque docent* pr. Vaticanus cum aliis nonnullis, atque ita Raphelengius, nisi quod ille *docet.* Lucensis, *Marcomares Sunnoque.* Gyrald. aliique complures, *Marcomanes.* quidam *Somnoque*, *Summoque*, *Suenoque*, *Suevusque*, & similia. Scaliger in ora libri sui, *Marcomirus.* Cum his Valentiniano res fuisse videtur. Chronicon Altissiodurense pag. 53. *Egressi inde Marcomiro, Summone, & Genebaudo ducibus, venerunt & habitaverunt circa ripam Rheni in confinio Germaniae & Alemanniae. Quos cum multis idem Valentinianus praeliis attentasset, nec vincere potuisset, Francos, id est feroces, appellavit.* Plura ad rem congessit Barthius. HEINS. *Marcomenes consusque* Cod. Scoppae, quem vid. cap. IV. Collect. *Marcomanes* Vicet. *Marcomanes sensuque docet* Parm. *Marcomenes somnoque* Junt. *Marcomeres somnoque* Ald. *docet* edidit Raphel. sed editiones optimae *docent.* & cod. Leid. Caeterum haec nomina ex fabulosa Historia sunt repetita. Idem Chronic. Altissiod. p. 56. *Francis post Priamum Marcomirus Priami filius, & Sumno filius Antenorus principantur. Quorum ducatu Sicambria egressi, consedere secus Rhenum in oppidis Germaniae.* BURM.

242. *Promitteret*] Virgilianum ex Lib. II. Aeneid. 94. *Et me, fors si qua tulisset, Promisi ultorem.* BURM.

244. *Res avidi conscire novas*] Imo *concire.* atque ita primus Petavianus. sic *concire seditiones* Livio. Plauto, *concire lites & turbas.* HEINS. *concire* ed. Vicetin. *cumscire* Wolf.

245. *Scelerumque*] *celerique* Vicetin. & Parm. pro *sceleris* ut saepe in scriptis & antiquis editionibus.

246. *Prorumpit*] *prorupit* Oxon. duo. *domitas Alpes* Lovan.

248. *Mo-*

Tempeſtas; &, ne qua tuis intacta tropaeis
Pars foret, Auſtralis ſonuit tuba. moverat amens
Maurorum Gildo populos, quibus inminet Atlas,
Et quos interior nimio plaga ſole relegat:
Quos vagus humectat Cinyps, & proximus hortis
Heſperidum Triton, & Gir notiſſimus amnis
Aethiopum, ſimili mentitus gurgite Nilum.
Venerat & parvis redimitus Nuba ſagittis,
Et velox Garamas: nec quamvis triſtibus Ammon
Reſponſis alacrem potuit Naſamona morari.
Stipantur Numidae campi: ſtant pulvere Syrtes
Gaetulae: Poenus jaculis obtexitur aër.
Hi virga moderantur equos: his fulva leones

Ve-

248. *Moverat amens*] Non *omnes* octodecim ex noſtris. HEINS.

250. *Nimio ſole*] vide ad Lucan. VIII. 164.

251. *Cinyps*] *Gynips* Leid. & Wolf. *Gypus* Jun. Oxon. *Ginips* Voſſ. *Cinipbus* Lovan.

252. *Gir notiſſimus amnis*] Vicetin. & *Gis*. Conjectura ductus caſtigo, *Nigrisque noviſſimus*. hujus enim fluvii aqua, quod mirum videatur, verum tamen fit, ſic Niliacam refert, ut ab ea diſcerni nequeat; crocodilos quoque nutrit. DELR. *Gir* in optimis codicibus reperi hoc nomen, quod agnoſcit Ptolemaeus, quare non eſt quod conjecturis fides habeatur. forte idem eſt cum eo, qui *Niger* aut *Nigris* dicitur, quem etiam Melonem aut Nilum credideris. ſed ea eſt natura Nili, quae & Alpheo amni Elidis, qui occultas ſub terra vias agit, & renaſcitur in diverſo tractu. CLAVER. Alii, *Gil*, *Ger*, *Gis*. nec opus virorum doctorum conjecturis. Γεὶρ eſt Ptolemaeo & Γείρα civitas ad hunc fluvium ſita. paulo etiam poſt *Nuba* pro *Juba* membranae meliores, ut aliis jam monitum. apud Silium ſaepe nomen idem corruptum. Νῦβαι Graecis bic populus. HEINS. Joann. Scoppa Collect. cap. IV. corrigit:

Heſperidum Triton, Nigris & ditiſſimus amnis.

elidens tunc *s* in *Nigris*. vel legendum cenſet, *Nigri et*. *Ger* erat in Voſſ. & Wolf. *Gir dotiſſimus* Parm. an *ditiſſimus*? vide ad Quinctilian. BURM.

253. *Gurgite*] *ſanguine* Voſſ. a m. pr. Oxon. & Lovan. cum Gloſſa, id eſt origine.

254. *Nuba*] ſic vetus liber, alias *Juba*, perperam. Νῦβαι ἔθνος Λιβύης παρὰ Νείλῳ, ait Suidas. CLAVER. In Voſſiano erat in margine, *parvis traxit de crine ſagittas*. *ſuma ſagittis* Jun.

255. *Geramas*] *Garamans* Oxon. Leid.

257. *Stipantur Numidae campis*] *campi* legendum vel ſine libris. niſi quod eam conjecturam a primo tertioque Vaticanis, ac aliis duobus aut tribus codicibus confirmatam offendi. ſic *ſtipare fora* auctor Panegyrici ad Piſonem:

Olim turba vias impleverat agmine denſo;
Ardua nunc eadem ſtipat fora.

Numidae campi, ut *Numidae leones* apud Ovid. II. Art. Am. 183. in antiquis codicibus:

Obſequium tigresque domat, Numidasque leones.

ſic *Poenus aër* noſtro paulo poſt. & *Poena vis* Silio VI. 336.

—— nubes ſubito cum denſa Laconum
Saxoſis latebris intento ad praelia circum
Funditur, & Poena inſurgit vis ſaeva virorum.

ita locus ille ex veteri libro legendus. mox dicet, *Cur usque ad Poenos miſeram fugis?* ubi & perperam vulgo *poenas*. HEINS.

258. *Poenis*] Vetus liber meus *plenus*. forte *Poenus*. DELR. *Poenus* Wolf. & Vicetin. eadem diverſitas Lib. III. 102. & apud Martial. VIII. 55.

Pallidus attonita ad plena mapulia paſtor.

ubi alii codices *Poena*. ſed nec abſurda lectio *Poenis jaculis*, ut *Maurae ſagittae* apud Horat. I. 22. BURM.

Obtexitur] *intexitur* Junian.

259. *Fulva leones*] *ſcuta leonum* Voſſ. a m. pr. non de nihilo. praeſertim quum ſequens verſus deſit in Juniano, & tunc integer ſenſus exeat:

———— bis ſcuta leonum
Exuviae, vaſtis Meroë quos nutrit arenis.

in Lovan. eadem lectio, & vs. 260. margini adſcriptus erat, & ſimul emendatum *bis fulva leone*. jam vero circa Meroen, ubi Aſtaboras & Aſtapas influunt, eſſe loca, quae leones alunt, ait Strabo Lib. XVI. pag. 530. Qui addidit verſum, forte in ani-

Velamenta dabant, ignotarumque ferarum
Exuviae, vastis Meroë quas nutrit arenis:
Serpentum patulos gestant pro casside rictus.
Splendent vipereae squamosa pelle pharetrae.
Non sic intremuit Simoïs, quum montibus Idae
Nigra coloratus produceret agmina Memnon:
Non Ganges, quum tela procul vibrantibus Indis
Inmanis medium vectaret bellua Porum.
Porus Alexandro, Memnon prostratus Achilli;
Gildo nempe tibi. nec solum fervidus Austrum,
Sed partes etiam Mavors agitabat Eoas,
Quamvis obstreperet pietas. his ille regendae
Transtulerat nomen Libyae, scelerique profano
Fallax legitimam regni praetenderat umbram.
Surgebat varia geminum formidine bellum;

Hoc

animo habuit illa Maronis VIII. Aeneid. 552.

——— *quem fulva leonis*
Pellis obit totum, praefulgens unguibus aureis.

Sed haec arbitrio lectoris relinquo, quia & defendi posse vulgatam satis video. BURM.

261. *Nutrit*] *mittit* Vicetin. vide ad Ovid. II. Met. 206.

262. *Gestant patulos*] *patulos gestant* Jun. Oxon. duo Lovan. Voss. duo. *hi casside* etiam Junian.

263. *Splendent vipereae*] Isingr. Lucens. prim. & tert. Vatic. nec pauci alii cum Aldo, *Pendent*. Epith. Pallad. 12.

Pendentes placido suspirant igne pharetrae.

Stat. Theb. VII. 661.

Pendentesque sonant aurata lynce pharetrae.

Silius Lib. II.

Corythi fratrum ex humeris calamique paterni
Pendebant. HEINS. ita *splendere* & *pendere* confundi vidimus ad Ovid. I. Amor. x. 55. ego tamen hic *splendent* praefero. omnes enim pharetrae recte *pendere* possunt dici, sed ex serpentum pelle squamosa *splendent* prae ceteris. Ita Virg. v. Aen. 87.

Caeruleae cui terga notae, maculosus & auro
Squamam incendebat fulgor.

Splendet v. s. p. pharetra MS. Pulm. & Lovan. & ed. Vicet. & Parm. BURM.

267. *Medium*] *Medum* Jun. & pro var. lect. duo Oxon. *vastaret bellua* etiam Lovan. *Bellua* cum glossa *Camelus* Wolf. *Medum* dici Porum vix concoquo, & *medium vectare* quid sit, non satis capio. Gallus interpres, qui numquam haeret, aut tacet, reddit *in medio aliorum.* sed quorum? militum suorum? atqui Rex ille animosus ducebat suos, nec, ut narrat Curtius Lib. VIII. 13. & seq. aliud conjicere licet, nisi in prima acie magnum Regem magno elephanto conspicuum versatum esse. si *tumidum*, aut simile quid, liceret subponere, clarior sensus exiret. nunc relinquo feliciori aut expositioni, aut emendationi. BURM.

268. *Prostratus Memnon Achilli*] Vetus liber, *Memnon prostratus Achilli.* Ovidium, Dictym, Daretem, Pindarum, Calabrum, & Triphiodorum secutus est. Heliodorus tamen & Philostratus, hic Lib. VII. ille libr. v. ullo modo occisum pernegant; quinimo contendunt, in Aethiopia longo post tempore mortuum. dissentiens ab utrisque Lib. II. Diodorus, constare ait, τὸ δὲ τελευτῆσαι ὑπὸ Θετταλῶν ἐνεδρευθέντα κατασφαγῆναι. Martianus Capella *juxta*, inquit, *Ilium sepulchrum Memnonis jacet*, indicans ante Trojam caesum. DELR. Ovidius etiam Porum certe clementiae Alexandri monumentum facit III. Trist. v. 39. ubi vide notas.

269. *Fervidus Austrum*] Nil temere mutem. malim tamen *perfidus.* agit de rebellibus. HEINS.

273. *Fallax*] Hic notatur Gildo, qui regnum Africae praesumserit, quia sane fuit locuples in illa regione, ita ut ejus patrimonium Codice Theod. sit nobilitatum, ubi etiam Gildo tyrannicae praesumtionis sacramenta sectatus dicitur. vide Ep. B. Hieron. CLAVER.

274. *varia geminum*] Distinguit duo bella surgentia contra Occidentem, quorum alterum apertum fuit; ut Libycum, alterum vero tacitum, ut Orientale. pudebat enim fratrem fratri civile bellum indicere. CLAVER. *geminum vana* Jun. *geminum varia* vel *varium gemina* Oxon.

277.

Hoc armis, hoc trifte dolis: hoc Africa faevis
Cinxerat auxiliis; hoc conjuratus alebat
Infidiis Oriens. illinc edicta meabant
Corruptura duces: hinc frugibus atra negatis
Urguebat, trepidamque fames obfederat Urbem.
Exitiale palam Libycum; civile pudoris
Obtentu tacitum. tales utrimque procellae
Quum fremerent, lacerumque alternis ictibus anceps
Imperium pulfaret hiems, nil feffa remifit
Officii virtus, contraque minantia fata
Pervigil, eventusque fibi latura fecundos,
Major in adverfis micuit. velut arbiter alni,
Nubilus Aegaeo quam turbine vexat Orion,
Exiguo clavi flexu declinat aquarum
Verbera, nunc recta, nunc obliquante carina
Callidus, & pelagi coelique obnititur irae.
Quid primum mirer, Stilichon? quod cautus ad omnes
Reftiteris fraudes; ut te nec noxia furto
Litera, nec pretio manus inflammata laterent?
Quod nihil in tanto rerum terrore locutus
Indignum Latio? refponfa quod ardua femper
Eois dederis, quae mox effecta probafti

Se-

277. *Meabant*] *manebant* Jun. Oxon.

278. *Atra*] *aftra*, vel *arva*, vel *atra* Oxon. duo. *antra* Lovan. *ante negatis* Ald. *Urgebant* Wolf. a m. pr.

281. *Obtentu*] *Obtectu* Lovan.

282. *Laterumque alternis ictibus anceps*] Placuit haec Raphelengio lectio, quam Aldus & fcripti quidam agnofcunt. quafi ageretur de navi. ut Conf. Mall. 43. *lentandis navita tonfis Praeficitur lateri cuftos.* alii, *Latiumque.* etiam non male, quod Barthio curis fecundis probatum. quidam *lacerumque*, quod verum puto. infra Lib. II. 201.

——— *te fofpite fas eft*
Vexatum laceri corpus juvenefcere regni.

Cato in Oratione de Achaeis apud A. Gellium Lib. II. cap. 6. *Cumque Hannibal terram Italicam laceraret atque vexaret.* mox, *minacia fata*, non *minantia* Pricaeanus. HEINS. *Latiumque* Vicet. Junt. Ifingr. Gryph. Colin. aliae *laterum.*

283. *Remifit*] *revifit* Oxon.

284. *Minantia*] *micantia* Lovan.

287. *Nubilus*] *nubibus* Vicet. Parm. Ald. Ifingr. Gryph. & Colin. *quem* Vicet. & Parm. ut intelligatur non navis, fed arbiter, five gubernator alni. vel crediderunt librarii *alnum* effe mafculini generis.

Vexat Orion] non *verfat*, decem fcripti. Prudentius Cathem. Hymn. VIII.

Increpas ventum furentem, quod procellis triftibus
Vertat aequor fundo ab imo, vexet & vagam ratem.

fic Scylla Maroni dicta *Dulichias vexaffe rates.* ubi videndus Servius. & ad B. Perpetuae Paffionem Holftenius. vid. notas ad Lib. I. in Rufin. 65. HEINS. vid. Macrob. Nefcio tamen an *turbini* non rectius *verfat* conveniat, quod omnes editi habent.

289. *Obliquante*] Eleganter Cicero pro Balbo: *neque inconftantis putem fententiam, tanquam aliquod navigium in Reip. tempeftate moderari.* in hujusmodi dexteritate gens Batava hodie magiftra eft, inde *obliquare finus* dixit Poëta. vide & Paneg. Vet. CLAVER.

291. *Quid primum mirer*] *Quid primum, Stilicho, mirer* multi. *captus ad* Jun. *litera noxia furto* eft clam furtim miffa vel ad corrumpendos duces, vel notis exarata. ita *furto* pro furtim vidimus ad Ovidium. Regius interpres *obnoxias furto* exponit. obfcurum per obfcurius. BURM.

394. *Lateret*] *laterent* prima editio, bene. HEINS.

294. *Tanto rerum*] *tanto circum* Oxon. a m. prim. Leid. *nil* fere omnes editi.

Securus, quamvis & opes, & rura tenerent,
Insignesque domos. levis haec jactura, nec umquam
Publica privatae cesserunt commoda caussae.
Dividis ingentes curas, teque omnibus unum
Objicis, inveniens animo, quae mente gerenda,
Efficiens patranda manu. dictare paratus,
Quae scriptis peragenda forent. quae brachia centum,
Quis Briareus aliis numero crescente lacertis,
Tot simul objectis possent confligere rebus?
Evitare dolos; veteres firmare cohortes,
Explorare novas: duplices disponere classes;
Quae fruges vel bella ferant? aulaeque tumultum,
Et Romae lenire famem? quot nube soporis
Inmunes oculi, per tot discurrere partes,
Tot loca sufficerent, & tam longinqua tueri?
Argum fama canit centeno lumine, centum
Corporis excubiis unam servasse juvencam.
Unde tot adlatae segetes? quae silva carinas

315. Te-

297. *Opes & rura*] scilicet Stilichonis.

300. *Ingentes*] forte *in gentes*. BURM.

302. *Patranda*] *probanda* Lovan. vitiose. illud *animo* hic *menti* jungitur haud eleganter, ut mihi videtur. quid si scripserit, *inveniens*, *animi quae mente gerenda*, ut centies Lucretius & alii *mentem animi* dixerunt. argutatur tamen Barthius. imo contra invenimus *mente*, quae *animo* gerimus. nec tamen nego saepe aliter loqui veteres; sed si proprie loqui velimus, *mens* invenit, *animus* vero est, quo vivimus, & qui affectiones nostras edit. sed de hoc jurgari nolo. forte *quae Marte gerenda*. BURM.

303. *Peragenda*] Nihil muto, sed forte *pararanda* legendum. quae ipse deberet scribere, dictabat plura simul diversis scribis, Julii Caesaris exemplo. BURM.

Quae brachia centum Quis Briareus] *Non brachia centum*, *Non Briareus*, Gyrald. Vatic. aliique nonnulli. putem etiam *humero crescente* non *numero*. ut apud Ovid. I. Amor. VII. 23.

Ante meos humeris vellem cecidisse lacertos.

HEINS. *Non brachia* Voss. a m. prim. *Quis* deest Vicetin. Aldus, omisso versu, *Non brachia centum Tot simul* &c. & tamen retinuit *posset*, ut appareat esse operarum vel correctoris culpam. *posset* etiam reliquae editiones. humerus vero non crescebat, sed ex humeris novus brachiorum numerus crescebat. forte etiam *Briareus alius*, *numero crescente lacertis Tot* &c. ut II. de laud. Stilich. 390. *alius Camillus*. vid. ad Ovid. & Virgil. Ecl. II. vs. ult. BURM.

306. *Evitare*] *Et vitare* Jun. *explorare novos* Lovan.

308. *Vel bella*] *aut bella* Voss. duo. Jun. Oxon. Lovan. Leid. duo. ed. Ald. forte, *Quae fruges*, *quae bella ferant*. *ferent* Vicet. & Parm. mox *Aut Romae* Jun. Oxon.

309. *Quot nube soporis*] Multi ex libris *nubis apertae*. mendose. scribendum videtur, *nube soporâ*. sic *noctem soporam* Virgil. Lucan. & Statius dixerunt. Prudent. Cathem. Hymn. I. v. 6. ex veterrimo codice,

Auferte, clamat, lectulos,
Aegros, soporos, desides.

HEINS. *quot nubis aperti* Oxon. Leid. Wolf. & Voss. a m. prim. & Ald. *nube aperti* Lovan. a m. pr. *nube saporis* Vicetin. *nubem soporis* dixit imitatione Valerii Flacci & Statii. vide ad Val. Flacc. VIII. 81. ideoque nihil mutandum. *nubis* mutavere, quia *inmunis* credebant casum illum requirere. sed & Lib. II. 201. *inmunis clade*, & ita alii passim, vide ad Lucan. VIII. 704. mox, *discernere* Jun. *tot longinqua* Voss. & edd. Vicet. Parm. Ald. Junt. Colin. Gryph. Isingr. Raphel. BURM.

312. *Lumine cinctum*] Lege cum prim. Vatic. & priore Moreti, *centum Corporis excubiis*, neque aliter Helmaestadiensis. HEINS. *corpore centum* Wolf.

314. *Adlatae*] Vetus liber, *illatae*. DELR. *allatae fruges* Oxon. sed praecessit modo. *illatae* etiam Vicetin.

315.

Texuit? unde rudis tanto tirone juventus
Emicuit, ſenioque iterum vernante reſumſit
Gallia bis fractas Alpino vulnere vires?
Non ego delectu, Tyrii ſed vomere Cadmi
Tam ſubitas acies, conceptas dente draconis,
Exſiluiſſe reor. Dircaeis qualis in arvis
Meſſis, cum proprio mox bellatura colono,
Cognatos ſtrinxit gladios, quum ſemine jacto
Terrigenae galea matrem naſcente ferirent,
Armiger & viridi floreret milite ſulcus.
Hoc quoque non parva fas eſt cum laude relinqui,
Quod non ante fretis exercitus adſtitit ultor,
Ordine quam priſco cenſeret bella Senatus.
Neglectum Stilichon per tot jam ſecula morem
Retulit, ut ducibus mandarent proelia Patres,
Decretoque togae felix legionibus iret

Teſſe-

315. *Texuit*] *inſtruit* Jun. *exuit* Oxon. male. inde *texta pinea*. vid. ad Ovid. XIV. Met. 531. & I. Triſt. v. 9. BURM.

316. *Emicuit*] Sic Iſingr. & tres ex noſtris, quod & Raphelengius ſecutus, & Barthius curis ſecundis probavit. vulgo *Enituit*. minus bene. HEINS. vide Conſ. Mall. 322. & IV. Conſ. Honor. 187.

317. *Fractas*] *fractis* Vicetin.

318. *Sed vomere*] perperam Raphelengius *ſub vomere*, prava diſtinctione deceptus, ut Barthio jam deprehenſum. *dilectu* etiam pro *delectu*, ut apud alios quoque auctores antiquiſſimi codices. denique *conceptas* pro *concepto* multi veteres. ſed vulgatum non eſt temere mutandum. ſic Idyllio Phoenicis v. 23.

Hic neque concepto foetu, nec ſemine ſurgit.

concepto etiam a manu prima primus Vaticanus. HEINS. *nec vomere* Voſſ. a m. s. verum recte diſtinxerunt locum viri docti, & *ſed* cum antiquis editionibus repoſuerunt, quae vocula alibi etiam cum *ſub* commutata. ut apud Lucan. IX. 307. & 370. & alibi. *dilectus* an *delectus* ſcribatur, parum referre arbitror. vide quae diximus ad Ovid. X. Met. 314. ſic in Laud. Seren. 190. *dilectus equorum*. ubi alii codices, *delectus*. Scaligerum voluiſſe, *dejecto Tyrii ſub vomere Cadmi* Heinſius notaverat. *conceptus*, ut & Wolf. an *concepto* ſcribendum, dubium. III. de Rapt. 59.

Se licet ille meo conceptum vertice jactet.

deinde *Excluſiſſe reor* Junian. BURM.

Cadmi] Sidonius haec belle imitatus eſt. Virg.

Haec loca non tauri ſpirantes naribus ignem
Invertere ſatis, immanis dentibus hydri,
Nec galeis, denſisque virum ſeges horruit haſtis.

CLAVER.

320. *Dircaeis*] Haec per prolepſin. Dirce enim poſt Cadmum diu vixit. ſed hac licentia uti Poëtas vidimus ad Ovid. III. Met. 169. & XI. 624. adde notata ad Lucan. IV. 322. qui & *Dircaeam cohortem* dixit ibid. vs. 550. BURM.

321. *Bellatura*] *debellata* Jun. & Oxon. pro varia lectione. mox *ſtringit* Oxon. *ſtruxit* Wolf. *gladio* ed. Colin. & *dum ſemine* Jun. & Oxon. *Armifer* etiam Voſſ. & Jun. & edd. Vicet. Parm. Junt. Iſingr. Gryph. Colin. & Raphel.

325. *Hoc quoque*] *Haec quoque cum parva fas eſt non laude relinqui*. Oxon.

327. *Cenſeret bella Senatus*] *cenſerent* codex Rottendorphianus. HEINS. vide ad Suet. Vitell. cap. XVI.

Senatus] Iſidorus: *bellum juſtum ex edicto geritur. At cavendum*, ait ille, (Tacit. I. Annal. 6.) *ne vim principatus reſolvas, omnia ad Senatum revocando.* ſed hoc de falſo Senatu intelligi debet, aut verba ſunt tyrannica, ut Caeſaris (apud Lucan. I. 365.) *Degenerem patiere togam, regnumque Senatus?* Rex Galliarum non indicit bellum niſi ex Senatusconſulto. CLAVER.

328. *Per tot jam*] *tot jam per* ed. Aldi, & aliae vetuſtiores.

330. *Felix*] *fretis* Jun. & Oxon. a m. s. repetitum ex vs. 325. ſed cur *felix teſſera*, an quia juſſa Senatus eventum habitura augurarentur proſpera, non repugno. ſed ego malim legere *velox teſſera*,

ut

Tessera. Romuleas leges rediisse fatemur;
Quum procerum jussis famulantia cernimus arma.
Tyrrhenum poteres junctis transmittere signis,
Et ratibus Syrtes, Libyam conplere maniplis.
Consilio stetit ira minor; ne territus ille,
Te duce, suspecto Martis graviore paratu.
Aut in arenosos aestus zonamque rubentem
Tenderet, aut Solis fugiens transiret in ortus:
Missurusve sibi certae solatia mortis,
Oppida dirueret flammis. res mira relatu;
Ne timeare, times; &, quem vindicta manebat,
Desperare vetas. quantum fiducia nobis
Profuit hostilis! salvae Carthaginis arces,
Inlaesis Tyrii gaudent cultoribus agri,
Quos potuit vastare fuga: spe captus inani,
Nec se subripuit poenae, nostrisque pepercit
Demens: qui numero tantum, non robore, mensus
Romanos, rapidis ibat ceu protinus omnes
Calcaturus equis: &, quod jactare solebat,
Solibus effoetos mersurus pulvere Gallos.

Sed

ut apud Stat. VII. Theb. 236. *longo fugit ordine velox tessera*. nec novum est pro *velox* scribas dedisse *felix*. sic apud Manil. IV. 197. *Hic & scriptor erit velox*, alii codices *felix* exhibent. *regionibus iret* Lovan. BURM.

331. *Remeasse fatemur*] sic prior Moreti, vulgo *rediisse*. Gyrald. & Lucens. *Romuleae leges rediere*. HEINS. Sed & *rediisse* rectum. ita Horat. I. Od. II. *grave ne rediret seculum Pyrrhae*. & IV. Od. II. 39. *Quamvis redeant in aurum tempora priscum*. & saepe alii. alterutrum a Glossatore profectum. BURM.

333. *Tyrrhenum poteras junctis transmittere signis*] Sic conjeceram, cum id mox confirmatum a Regio libro animadverti. vulgo, *cunctis*. vid. Cons. Olybr. 231. HEINS. *Tu Rhenum poteras* Jun. *transcurrere* Leid. quod forte rectum, & ab interpretatione ortum *transmittere*. Lucan. III. 537.

Ut tantum medii fuerit maris, utraque classis
Quod semel excussis posset transcurrere tonsis.

Horat. I. Ep. XI. *qui trans mare currunt*. BURM.

335. *Consilio stetit ira minor*] *ira ruens* primus Vatic. cum duodecim scriptis. ut apud Horat. III. od. 4.

Vis consili expers mole ruit sua.

HEINS. Sed *minor* mihi magis placet. id est victa est consilio, cessit, coercita est. ita Horat. III. od. 6. *Diis te minorem quod geris*. Lucan. VII. 718. *Teque minor solo*. vid. ad eumdem Lib. VII. 686. pro *ne territus*, *nec territus* Lovan. BURM.

336. *Te duce, suscepto*] *suspecto* Isingr. pr. Vatic. & tredecim alii. bene. hoc est, ne magnus ille apparatus suspectus esset. HEINS. *mortis* Leid. a m. s. *suspecto* Wolf.

339. *Missurusve*] *missurusque* Oxon.

340. *Res mira relatu*] prior Moreti, *res digna relatu*, *Ne timeare, caves*. & pro *profuit*, idem *contulit*. IV. Cons. Honor. 152. *vitam tibi contulit idem Imperiumque dies*. HEINS. sed bell. Gild. 362. *mirum relatu*.

341. *Ne timeare*] Inde Sidonius de Rege Gothorum, *Timet timeri*, inquit. Tacitus plane ad rem: *Nihil aeque cavebatur, quam ne bellum metu eluderet*. Pacatus: *Tuus exercitus nihil magis timebat, quam timeri*. CLAVER.

350. *Solibus effoetos mersurus pulvere Gallos*] Malim, *Solibus effoeto mersurus pulvere*. Columella libro II. cap. IV. *effoeta & sine succo humus aestivo sole peruritur*. *terra effoeta* pro sterili apud eumdem frequenter occurrit, quare perperam Modius & Scriverius illo Vegetii loco Lib. I. cap. ult. *deffectae* reponebant. *Neque effoetae sunt terrae, quae Lacedaemonios, quae Athenienses, quae ipsos Romanos progenuere*. etiam Plinio Lib.

XXXII.

Sed didicit non Aethiopum geminata venenis
Vulnera, non fusum crebris hastilibus imbrem,
Non equitum Latiis nimbos obsistere pilis.
Sternitur ignavus Nasamon: nec spicula supplex
Jam torquet Garamas, repetunt deserta fugaces
Autololes. pavidus projecit missile Mazax.
Cornipedem Maurus nequidquam hortatur anhelum.
Praedonem lembo profugum, ventisque repulsum,
Suscepit merito fatalis Tabraca portu:
Expertum, quod nulla tuis elementa paterent
Hostibus, & laetae passurum jurgia plebis,
Fracturumque reos humili sub judice vultus.

Nil

xxxii. c. ii. Nat. Hist. *effoeta tellus.* Lib. xvii. cap. 11. *tellus lactentibus satis non effoeta.* Lib. xviii. cap. 5. *fecundissimum agrum* & *effoetum* inter se opponit. denique apud Senecam de Benefic. Lib. ii. *sterilis & effoeta terra* occurrit. apposite Plinius Lib. vi. Epist. xxi. *Sum ex his, qui mirer antiquos, non tamen, ut quidam, temporum nostrorum ingenia despicio. neque enim quasi lassa & effoeta natura nihil jam laudabile parit.* Lucretius Lib. ii. *Jamque adeo fracta est aetas, effoetaque tellus, Vix animalia parva creat.* ubi maluerim *fracta est aetate.* HEINS. vid. & vi. Conf. Honor. 215. *affectos* Oxon. *effectos* Leid. duo a m. pr. & Wolf. *frigore* Vicetin. *effectos m. frigore Gallos* Parm. in Juntina editione erat,

Calcaturus equis, mersurus pulvere Gallos,
Solibus effoetos, & quod jactare solebat.

sed vulgata placet. nam rectius credo homines *effoetos* dici, quam pulverem. qui numquam fuit fertilis & producendo nimium effoetus factus. sed Gallos prius calore languidos & effoetos, deinde pulvere obruturum se minabatur. *quos jactare* Jun. BURM.

351. *Geminata*] vid. Ovid. i. ex Pont. ii. 17. & Bernecc. ad Justin. xii. 10. BURM.

355. *Interquet*] Vetus liber, *Jam torquet* DELR. *Jam torquet* scripti, paucis exceptis. HEINS. ita Vicetin. Parm. & Wolf. *Garamans* etiam Voss. Leid. & Wolf. ut supr. 255.

356. *Autololes*] Gyrald. *Audolopes.* Lucens. aliique multi, *Autolopes.* alii aliter. Ambros. optimae notae, *Autolales.* quod cum Solino & Plinio convenit, quibus *Autolalae* dicuntur. ut pateat mendum esse in Ptolemaei codicibus & αὐτολάλαι pro αὐτολάται scribendum. HEINS. *Audolopes* Jun. & ed. Parm. *Autoloes* Oxon. Leid. duo. *Autheoles* Lovan. *Andolope* Oxon. *Anolopes* Vicet. *Audoloses* Wolf.

Masas] Vetus liber, *Marax.* censeo legendum *Mazax.* Aurel. de Venatione v. 261. *Quemque coloratus Mazax deserta per arva Pavit.* Lucanus iv. 681. *tremulum cum torsit missile Mazax.* num vero apud Ammianum Lib. xix. *Mazaces* pro *Mazices* legendum sit, ignoro. quia Ptolemaeo Μάζικες. Stephano Μάζυες, Herodoto Μάξυες dicuntur. sunt enim Mazaces non Asiatici modo, verum & Africani. DELR. *Mazaz* vetus codex, cum in aliis *Mazas.* sic in MS. Ausonii, *Salaminius Aeas*, quod sane Graecum est, neque facile admiserim. *Mazax* autem vera lectio, neque mendosus est locus apud Sueton. in Nerone: ubi *cum Mazacum turba phaleratra atque cursorum* iter faciebat Nero. qui locus multos misere exercuit. unde vero mihi suppetiae? a Seneca, qui in Epistolis: *Omnes jam sic peregrinantur, ut illos Numidarum praecedat equitatus & agmen cursorum*, apage ergo ista *Chiramaxia* & *Mazaces e Cappadocia*, sunt enim Numidae, aut paulo minus. CLAVER. *Matax* meliores libri, quomodo etiam Suetonius, Lucanus, in Cynegetico Nemesianus. alii *Matax*, vel *Mazas*, vel *Mazar.* Salmasio ad Solinum *Mazux* hic populus est, non *Mazax.* apud Vegetium Scriverius Lib. iii. c. xxiii. id nomen restitui debere contendebat. *ut Ursiliani in Africa, Macetes hodieque producunt.* de *Ursilianis* nil compertum habent commentatores. Putabam ego aliquando *Uticianos* huc revocandos esse ab Utica. Pro *projecit* duo Medicei *projectat.* unus Ambros. *pavidum projectat.* eleganter. Lucani illa respiciebat Lib. iv. 681. *tremulum cum torsit missile Mazax.* HEINS. *pavidis projecit* Parm.

357. *Hortatur*] *ornatus* Lovan.

358. *Ventisque*] *ventoque* Jun. Oxon. *praedonem ninibo* pro *nimbo* Vicetin.

361. *Laetae*] Medic. *lentae.* mox *sub vindice* Florent. S. Marci vid. supr. 238.

362. *Fracturumque reos*] Multi *perfractumque.* duo, *Perfunctumque.* forte, *Frangendumque.* HEINS. *Perfractum* Wolf.

363.

Nil tribuat Fortuna tibi, ſic proſpera ſemper
Illa quidem. ſed non uni certamina pugnae
Credidimus, totis nec conſtitit alea caſtris
Nutatura ſemel. ſi quid licuiſſet iniquis
Caſibus, inſtabant aliae poſt terga biremes:
Venturus dux major erat. victoria nulla
Clarior, aut hominum votis optatior umquam
Contigit. an quisquam Tigranen, armaque Ponti,
Vel Pyrrhum Antiochique fugam, vel vincla Jugurthae
Conferat, aut Perſen, debellatumque Philippum?
Hi propagandi ruerant pro limite regni:
Hic ſtabat Romana ſalus. ibi tempora tutas
Traxerunt dilata moras: hic vincere tarde
Vinci paene fuit. diſcrimine Roma ſupremo
Inter ſupplicium populi deforme pependit;
Et tanto Libyam fructu majore recepit,
Quam peperit, quanto graviorem amiſſa dolorem;
Quam nec dum quaeſita, movent. quis Punica geſta,
Quis vos, Scipiadae, quis te jam, Regule, noſſet?
Quis lentum caneret Fabium, ſi jure peremto
Inſultaret atrox famula Carthagine Maurus?
Haec omnes veterum revocavit adorea lauros.
Reſtitituit Stilichon cunctos tibi, Roma, triumphos.

363. *Tribuat*] *tribuit* Leid. a m. s.
Sit proſpera ſemper] Lego. *ſic*. HEINS. *ſit* Voſſ.
366. *Liciuſſet*] *latuiſſet* Wolf.
367. *Aliae*] *altae* Leid. *bipennes* Jun. a m. prim.
370. *An quisquam*] *haud quisquam* Jun. Leid. Heinſius malebat, *huic quisnam. antiquis Tigr.* Wolf. forte, *an ſi quis. armaque potentis* Leid. mox, *an Perſae* Jun.
373. *Ruerent*] Vetus liber, *ruerant*. DELR. *ruerent* plerique ſcripti. alii cum editis, *ruerant*. puto, *ruerunt*. quod & Barthio videbatur, ex veteris libri auctoritate. ſic apud Virgil. *tulerunt faſtidia menſes*, & ſaepe alibi. de quo notis ad Ovidium, qui multis in locis pari modo corruptus. HEINS. *fuerant* Oxon. edd. Vicetin. Parm. Junt. Iſingr. Gryph. Colin.
374. *Tempora tuto*] Lege *tutas* cum tribus ſcriptis. quinque alii, *tutae morae*. ut hiatus relinquatur. qua in re multus Virgilius. HEINS. *tuto Tr. d. morae* Vicet. ſed *mora tuta brevis* Ovid. III. Art. 463. *tempora tuto Tr. d. moras* Parm. Junt. & aliae. *morae, ſed vincere* Wolf.
375. *Vincere tarde*] Livius: *ſi tu occaſionis momento, cujus praetervolat opportunitas, cunctatus paululum fueris, nequicquam mox omiſſam querare*. CLAVER.
378. *Et tantum Libyam*] *Tanto*, & mox, *quanto*, Scaliger. confirmat liber Patavinus. HEINS. vide ad Ovid. VIII. Met. 750. ſed & *tantum* & *quantum* ſaepe dixerunt. vid. IV. Conſ. Hon. 479. & ita variant ſaepe codices in *multum* & *multo*. vid. ad Ovid. Epiſt. XVIII. 71. & Lucan. II. 225. BURM.
380. *Punica geſta*] *bella* marg. Iſingr. & MS. Pulm. & ita paſſim noſter & alii. praefat. Lib. III. 2. Albinov. in mortem Druſi 452. Silius aliquoties, & alii. BURM.
381. *Quis te jam*] *quis jam te* Jun. Oxon.
382. *Jure peremto*] vide II. in Eutrop. 588.
384. *Lauros*] *laurus* edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Iſingr. Colin. Gryph. & Raph. *hic* Wolf. a m. s. *adorea laurum* idem a m. prim. mox, *Roma trophaeos* Lovan.

Respuere offensas facilis, pariterque minoris
Officii magnique memor, superare laborat:
Utque hostes armis, meritis sic vincit amicos.
Haec fovet absentes; haec longe sola remotis
Consulit; haec nullis avidam rumoribus aurem
Pandit, ut ignarum numquam laesura clientem
Insidiosa tuos alienent murmura sensus.
Nec vivis adnexus amor meminisse sepultos
Desinit: in prolem transcurrit gratia patrum.
Hac tu Theudosium, tenuit dum sceptra, colebas:
Hac etiam post fata colis: nec pignora curas
Plus tua, quam natos, dederat quos ille monendos
Tutandosque tibi. justos nimiumque fideles
Fama putat, qui, quum possent conmissa negare,
Maluerint nullo violati reddere quaestu.
At Stilichon non divitias, aurique relictum
Pondus, sed geminos axes, tantumque reservat
Depositum teneris, quantum Sol igneus ambit.
Quid non intrepidus credas, cui regia tuto
Creditur? hoc clipeo munitus Honorius altum
Non gemuit patrem; vitaeque & lucis in ipso

Li-

43. *Facilis*] *faciles* Jun. Oxon. Leid. vid. II. in Eutrop. 341. & III. Cons. Honor. 90.

44. *Laborat*] *Laboras* scripti nonnulli. forte, *laborans*. HEINS. Sensus obscurior, quid, vel quem superare laborat? an officia sibi praestita? malim,

——— *superare labore*,
Utque hostes armis, meritis sic vincere amicos.

ita melius cohaerebunt omnia. *utque armis hostes* Ald. BURM.

47. *Avidam rumoribus*] Maecenas apud Dionem: *ὐ χρὴ πᾶσιν τοῖς λεγομένοις πιςεύειν.* nam quis innocens erit, si accusasse sufficiet? ait ille apud Ammian. CLAVER.

48. *Et ignarum*] Vetus liber, *ut*, quod avide arripio. DELR. *ut* Raphelengius bene cum scriptis. HEINS. *ut* jam Aldus edidit. *ignavum* ed. Vicet. pro *Insidiosa* Lovan. *Invidiosa. murmure* Oxon.

50. *Nec vivis annexus amor*] Libri quidam, *innexus*, *anixus*, *obnixus*. Putean. *amplexus*. Forte, *vivos amplexus amor*. sed nil mutandum temere. HEINS. *Non vivis* olim editi.

51. *Gratia*] *gloria* Leid. *gratia fratrum* Oxon. a m. s. *desinat* etiam prior Oxon.

52. *Theodosium*] *Theudosium* Ald. & Colin.

53. *Post fata*] *facta* Vicetin. *hanc etiam* Oxon.

54. *Ille monendos*] Duo, *movendos*. Med. *fovendos*. quod verbum amat noster. sic paulo ante, *Haec fovet absentes*. sed tamen mox habebis, *patriis gubernare Imperium monitis*. HEINS.

57. *Maluerint*] *Maluerunt* Farnesianus & Rottendorphianus. & *possint* paulo ante, non *possent* meliora exemplaria. HEINS. *possint* ediderunt Parm. Junt. Isingr. Colin. Gryph. *qui se possent* Lovan. a m. prim.

60. *Depositum teneris*] At vero aliud quidam Graeculi & Hispani tradidere, asserentes Stilichonem inhiasse purpurae, Deuterius tamen, auctore Zosimo, & alii quaestioni subjecti, nihil de Stilichonis conjuratione, quae objiciebatur, confessi, verberibus ad necem caesi sunt. atque in hanc rem B. Ambrosius: *Fides dicitur, quae vel mortua somum reddit. ac si non sine gravi scelere minorum jura temerantur, quanto magis in filiis Imperatoris.* haec sane dixit coram Stilichone, quasi praeceptum. CLAVER. pro *teneris* Lucens. & viginti alii, *terris*. nil muto. HEINS.

61. *Tuto*] *tanto* Wolf.

63. *Non gemuit patrem*] *non genuit prestem* Leid. a m. pr. quod quid velit, non video.

Vitaeque & lucis in ipso Limine] Ita Wolf. & alii, pro *Lumine*. vide ad Val. Flacc. I. 822. & ad III. Cons. Honor. 10. sed tautologum videtur *vitae &*

lucis,

Limine, contemtus numquam dat jura subactis
Gentibus, & secum sentit crevisse triumphos.
Quem tu sic placida formas, sic mente severa,
Ut neque desidiae tradas, dum pronus ad omne,
Quod libet, obsequeris; nec contra nixus ovantem
Confringas animum; secretus consona regno
Ceu juvenem doceas, moles quid publica poscat;
Ceu sanctum venerere senem, patriisque gubernes
Imperium monitis; dominum submissus adores;
Obsequiis moderere ducem, pietate parentem.
Hinc fuit, ut primos in conjuge disceret ignes:
Ordirique virum, non luxuriante juventa,
Sed cum lege tori, casto cum foedere, vellet.
Principe tu felix genero: felicior ille

Te

lucis, quae unum & idem notant. Vellem MSS. auctoribus restituere, *vitaeque & laudis in ipso Lumine.* ita apud Stat. Theb. IX. 22. *clarique hac laude fruuntur.* ita in MSS. vulgo *luce.* & apud Ovid. IV. ex Pont. VI. 9. *Fabiae lux maxime gentis.* alii codices, *laus.* in Oxon. erat hic *lumine.* ut etiam III. Conf. Honor. 10. BURM.

64. *Contentus numquam*] Vetus liber & Vicetin. *contemtus numquam*, hoc est Honorius A. licet ejus foret aetatis, quae omnium ludibrio & injuriis est exposita; cura tamen Stilichonis nemini umquam despectus, gentibus subactis imperavit. DELR. *contemtus*, non *contentus.* veram lectionem Raphelengius vidit, quae in scriptis exstat melioribus. HEINS. *contentus dat numquam* Jun.

65. *Sentit*] *sensit* Lovan. & duo Leid. *sentit secum* Oxon.

66. *Mente severa*] *serena* Gyrald. Lucens. & tredecim alii. non probo. media Stilichoni mens inter placidam & severam. HEINS. *forma & serena* Wolf.

67. *Ad omne*] *ad omnem* Leid. *ad omen* Oxon. *quidlibet* Voss.

69. *Confringas*] *Constringas* edit. Vicetina. nescio quid melius. nam *ovans* animus est laetus, exsultans, alacris, ut pueris fere esse solet. ita saepe apud Valer. Flacc. vid. Lib. I. 100. & IV. 342. *laetus ovat.* & idem *ovantes* vocat, qui magno clamore & impetu agunt. ut Lib. III. 692. hinc jam nimis remissos & laetitia solutos, ut amant loqui, *constringi* aptius dici puto, quam *confringi.* vide ad Ovid. Epist. XIII. Heinsii & nostras notas. sic Martial. IX. 29.
Solvere qui Curios Fabriciosque graves.
& ita passim *remissi* etiam dicuntur, ut mox 143. contra *constricta* frons, & *adstricta* de severis. vid. Petron. cap. CXXXII. & quae diximus ad Quinctil. XII. de Instit. Orat. 3. in fine. egregie huc facit locus Lib. I. de Rapt. Proserp. 264. ubi pro *aeterno contristat frigore telas*, olim legebatur *constringit.* quod licet a glossatore possit videri profectum, docet tamen *constringi* significare idem quod *contristare.* hinc *dissolutus gaudio vultus* Petronio. Si qui tamen *confringas* praeferant, illi in Barthii notis reperient, quae eo faciunt, nec ego acriter pugnabo. BURM.

Secretus consona regno] Sic Aldus & scripti plerique cum primo Vaticano, Lucensi, & Gyraldino. quomodo & Cl. Gronovius in Observ. Lib. I. cap. 21. jam monuit legendum. novem *secreto.* ut prim. Vatic. a m. prim. novem, *secernis*, quod Barthius amplectebatur. vulgo, *ceu cernas.* mox *patriisque* & *obsequiis* meliores, non *patrisque* & *obsequio.* HEINS. *sectus* Wolf. pro *secretus.*

71. *Ceu sanctum venerere senem*] B. Ambrosium intellige, qui magno affectu prosecutus est Stilichonem. sane si diutius post mortem Theodosii vixisset, mutuas tradidisset operas cum Stilichone in fovendo ac regendo Honorio, sed maturius decessit. unde Stilicho dixisse fertur (ait Paulinus) tanto *viro* recedente de corpore, interitum imminere *Italiae.* obiit vero ante bellum Gildonicum, quod fuit triennio post mortem Theodosii. Hic sane perspicio magnum Stilichonem quasi paedagogum Principis egisse, quod munus καλὸν ἔργον καὶ λαμπρὸν ἔχει, ait Plutarchus, quamvis aliter sentiant parasiti ac tenebriones. CLAVER.

72. *Submissus*] *subnixus* Lovan. Jun. Leid. Wolf. pro *ceu* utroque loco quidam codices *seu.* *quod juvenem* Oxon. *Cum sanctum* idem. *moderare* etiam Jun. Leid. Oxon. Lovan.

74. *Hinc fuit*] *Sic fuit* prim. Vatic. & sex alii. HEINS.

Disceret] Manus docta in ora editionis Vicetinae,

Te focero. fratrem levior nec cura tuetur,
Arcadium: nec, si quid iners atque inpia turba,
Praetendens proprio nomen regale furori,
Audeat, adscribis juveni. discordia quippe
Quum fremeret, numquam Stilichon sic canduit ira
Saepe lacessitus probris, gladiisque petitus,
Ut bello furias ultum, quas pertulit, iret
Inlicito, caussamque daret civilibus armis.
Hujus fulta fide, mediis dissensibus aulae,
Intemeratorum stabat reverentia fratrum.
Quin & Sidonias chlamydes, & cingula baccis
Aspera, gemmatasque togas, viridesque zmaragdo
Loricas, galeasque renidentes hyacinthis,
Gestatosque patri capulis radiantibus enses,
Et vario lapidum distinctas igne coronas,
Dividis ex aequo: ne non Augusta supellex,
Ornatusque pares geminis heredibus essent.
Mittitur & miles, quamvis certamine partes
Jam tumeant. hostem muniri robore mavis,
Quam peccare fidem: permittis justa petenti,

Id-

nae, *duceret* adscripserat. eadem varietas II. in Eutrop. 4. & II. de Rapt. 368. & alibi. hic tamen nihil novo. BURM.

79. *Aut inpia*] *atque inpia* ex scriptis & Aldo restituit Heinsius.

81. *Adscribit juveni*] *adscribi juveni* Colin.

82. *Quum fremuit*] *Fremeret* libri plerique. sed *fremuit* exstat in prim. Vatic. excerptis Laeti, & sex aliis. deinde pro *Stilichonis* prim. Vatic. & alii multi *Stilicho sic*. nihil ergo opus Raphelengii conjectura, *lacessiti* & *petiti* pro *lacessitus* & *petitus* reponentis. frustra ille etiam secutus Isingrinianum, *odiisque* pro *gladiisque*, quod & in quatuor nostris exstabat. Frustra Barthius Raphelengianae lectioni subscribit, & *lacessiti* ac *petiti* in secundo casu approbat. male idem *Stiliconia ira* reponebat. nam τὸ *sic* necessarium est, cum τὸ *ut* subsequatur. HEINS. manus docta in ora Vicetinae editionis *Confremuit*. *fremeret* Wolf. sic *bella fremere* infra vs. 149.

84. *Pertulit*] *pertudit* Wolf.

85. *Caussamque daret*] *metamque dedit* Lovan. a m. prim. *caussamque dedit* Voss. & Leid. duo.

86. *Cujus fulta fide*] *Hujus* princeps Vaticanus, & decem praeterea. HEINS. *quojus stulta fide* Vicetin. *cujus stulta* Wolf. Parm. *stulte*.

90. *Renidentes hyacinthis*] *redundantes* prim. Vatic. & sex alii. non placet. infra in Epigr.

Dumque auro phalerae, gemmis dum frena renident.

pro *smaragdis* rectius Lucensis *smaragdo*, & a manu prima secundus Vatic. ita Juvenal. Sat. V. 38. *inaequales beryllo phialas.* quae vera lectio. HEINS. *maragdum* Leid. *renidentesque hyacinthos* Oxon. alter.

91. *Capulis*] Libentius legerem ex veteri libro *capulis*. nam veteres manubrium gladii auro circumdare solebant, ut indicat Alcaeus: ἐλεφαντίναν λαβὰν τῶ ξίφεος χρυσοδέταν ἔχων. DELR. *Capulis* optimus liber, quod rectum puto; non enim hic de scapulis Theodosii, sed de ensibus, quorum capuli fuerunt gemmis radiantes ac pretiosi, quin etiam digni, qui in divisionem hereditatis venirent. CLAVER. Multi etiam codices, *patri*, vel *patris*. *scapulis* edit. Vicet. & Parm. Ald. & aliae *patri scapulis*.

93. *Dividis ex aequo*] vide ad Petron. cap. XI. *sic dividere cum fratre nolito.* quae curis secundis plenius inlustrabimus. BURM.

Augusta] *angusta* Jun. & Oxon. *nec non* Wolf.

95. *Certamine partes*] *certamina partis*, vel *certamine*, & *timeant* Oxon. *tumere* illustravimus ad Ovid. Epist. VII. 121. *bella tument*. vid. & supra bell. Gild. 330. BURM.

97. *Quam peccare fide*] Sic quidam veteres, plerique tamen *fidem*. quatuor, *spectare fidem*. Aldus cum schedis Gudianis *violare fidem*. *peccare fidem* probum est. peccat fides, quae non praestatur. mox lege, *quicquid fuerit* vel contra libros. HEINS.

re-

Idque negas solum, cujus mox ipse repulsa
Gaudeat, & quidquid fuerat deforme mereri.
Omnes praeterea, puro quae crimina pellunt
Ore Deae, junxere choros, unoque receptae
Pectore diversos tecum cinguntur in usus.
Justitia utilibus rectum praeponere suadet,
Communesque sequi leges, injustaque numquam
Largiri sociis: durum Patientia corpus
Instruit, ut nulli cupiat cessisse labori:
Temperies, ut casta petas: Prudentia, ne quid
Inconsultus agas: Constantia, futile ne quid
Infirmumque geras. procul inportuna fugantur
Numina, monstriferis quae Tartarus edidit antris.
Ac primam scelerum matrem, quae, semper habendo
Plus sitiens, patulis rimatur faucibus aurum,
Trudis Avaritiam: cujus faedissima nutrix
Ambitio, quae vestibulis foribusque potentum
Excubat, & pretiis commercia pascit honorum,

Pul-

recte Heinsius, & ita Wolf. sic *labare fidem*, *stare* &c. passim dicitur, ut videre est ad Petronii *male ambulantem fidem* cap. XII. in notis doctorum virorum. BURM.

98. *Ipse repulsa*] *ipsa repulsa* Vicetin. Parm.

100. *Quae crimina pellunt*] Sex scripti *poscunt*, hoc est provocant, vel impetunt, ut glossa unius Petaviani. vide notas ad Lib. II. in Rufin. 302. unus Mediceus, *posito quae crimina poscunt. pellunt* *Orbe* etiam pro *Ore* secundus Vaticanus. non male. mox *junxere choros* Raphelengius. confirmant veteres plerique; doctissimus tamen Gronovius ad Silvas Statii Diatribes cap. L. *vinxere* est secutus. HEINS. *Ore* vel *Orbe* vix placent; sed ex ultima voce conjicio scriptum fuisse *Corde*. ita passim *pura mens*, *purum pectus*, &c. occurrunt. quae exemplis illustrare nihil adtinet. *purum os* magis de pudico dicitur, ut contra *inpurum* ejus, qui turpia patitur. vide ad Petronium. *possunt* Wolf. a m. prim. BURM.

101. *Vinxere choros*] vetus liber, *junxere*. DELR.

102. *Cinguntur*] *coguntur* Oxon. a m. prim.

105. *Largiri sociis*] *τὸ sociis* haud placet. forte, *largiri facilis*. Adeantur, quae notamus III. Cons. Honor. 90. vel *Largiri obsequiis*. HEINS. Nescio cur *sociis* displiceat. intelligit clientes, amicos, qui quotidie erant cum Stilichone. ut II. in Rufin. 76.

Stipatur sociis, circumque armata clientum
Agmina &c.

& mox v. 251. *Ite mei quondam socii*. & ita centies. non ergo leges violare in gratiam amicorum, & illis injusta addicere ait poëta. BURM.

160. *Cupiat cessisse labori*] *cupias* sec. Vaticanus, & Mazarinianus cum Oisellano. HEINS. & ita Vossian.

110. *Edidit*] *abdidit* Junlan. non male. sed *edidit*, protulit ex antris in urbem, ut corrumperet mores. BURM.

111. *At primum scelerum matrem*] *Ac primam* scripti. mox, *fidissima nutrix* Aldus, & manu exarati sex. quod conveniens nutrici epitheton. prior Moreti *saevissima*. HEINS. vide ad Lib. I. in Rufin. 304. *Ac primum* Lovan. Oxon. ed. Vicet. *At primam* Parm. *faedissima* Isingr. Gryph. & aliae cum multis scriptis, quod Heinsius iterum codici suo adscripserat, repudiato *τῷ fidissima*. BURM.

115. *Poscit honorum*] *pascit* undecim libri cum primo tertioque Vaticanis. optime. sic apud Silium Lib. XIII. 358.

——— *domibus deprompta talenta*
Pascere longinquum non deficientia bellum.

similis error apud eumdem Silium III. 202. ubi *depescat* pro *depascat*. Idem libr. XIV. *pascere bella ruinis*. vide quae noto III. Cons. Honor. 101. Congessit nonnulla de eleganti usu hujus verbi Barthius curis secundis supra hoc libro vs. 14. HEINS. *pascit* Parm.

118. *Verterat usus*] sic recte meo judicio Raphelengius. scripti tamen omnes, Pricaeano excepto, *usum*. monui libro I. in Eutrop. 499. si vulgatam lectionem sequamur, malim, *quae jam firmaverat usum*.

CL. CLAUDIANI

IN PRIMUM CONSULATUM

FL. STILICHONIS V. C.

LIBER II.

Actenus armatae laudes, nunc qualibus orbem
Moribus, & quanto frenet metuendus amore,
Quo tandem flexus trabeas auctore rogantes
Induerit, faſtisque ſuum conceſſerit annum,
Mitior incipiat fidibus jam Muſa remiſſis.
Principio magni cuſtos Clementia mundi,
Quae Jovis incoluit zonam, quae temperat aethram
Frigoris & flammae mediam, quae maxima natu
Caelicolum: nam prima Chaos Clementia ſolvit,

Con-

1. *Hactenus*] Sunt, qui libenter haec ſuperioribus annecterent. Sed Ovidius ita omnino uſus eſt in duobus libris de Remedio Amoris. nam libri ſecundi initium tale eſt: *Hactenus invidiae reſpondimus.* Apud Statium tamen diviſio non eſt, ſed minore ſpatio excurſio, *Hactenus arma Chelys.* in omnibus *alma.* perperam, meo judicio. Claver. Sed nec in Ovidio eſt initium novi libri, ut Heinſius oſtendit. *armati* cod. Barthii.

Urbem] MS. & veteres impreſſi, *orbem.* nec eſt magnum diſcrimen inter has literas. Delr. Veteres plerique *orbem.* infra 234.

——— *ſi non ut ductor ab orbe,*
Quem regit, accipiat ſaltem cognatus ab aula.

Heins. *quamlibet orbem* Junian.

3. *Auctore rogantes*] Fruſtra Raphelengius, *rogante.* & mox *temperet* pro *temperat* contra ſcriptos. fruſtra etiam Barthius, qui *actore* cum mendoſis codicibus amplectitur, eamque vocem ter Statio reddendam opinatur. cum nihil iſtis locis ſit mutandum. ſic *vulneris auctor*, & *teli auctor*, *auctor pugnae*, & ſimilia, paſſim apud Naſonem occurrunt. Heins. *rogantes* vindicavit etiam Heinſius ad Ovid. vii. Met. 308. *regentes* Oxon. a m. s. indicat Stilichonem coactum ſuſcipere inſignia conſulatus. ſic iv. Conſ. Hon. 48. *ſolus meruit regnare rogatus.* ſimili modo adulatur Tiberio Ovid. iv. ex Pont. xiii. 27. *actore* Ald. Iſingr. Burm.

4. *Faſtisque*] *faſtisque* Junianus alter.

5. *Muſa remiſſis*] *Diva* unus Medic. ut Muſa intelligatur, & tum *incipias* malim. Heins. *incipiet* manus docta in ora Vicetin. edit.

7. *Incoluit*] Per enallagen temporis pro *incolit* exponit Gronov. ad Senec. Hippol. 510. & hoc quia *temperat* ſequitur. ita ut videatur retractaſſe hunc locum, nam *involvit* olim maluiſſe teſtatur Barthius. ita Virgil. iii. Aeneid. 446.

Digerit in numerum atque antro ſecluſa relinquit.

ut edidit Henſius. apud Gratium ſaepe idem obſervavimus. vide ad vs. 45. 416. & nihil frequentius apud Maronem, Lucanum, & alios. mox *qua maxima* Vicet. Parm. Burm.

8. *Frigoris & flammae mediam*] *medio* prim. Vatic. a m. prim. quomodo & alii plurimi cum Aldina editione. Heins.

9. *Solvit*] mire utitur hoc verbo. nam proprie Chaos non poteſt ſolvi, quia nullo ordine res erant digeſtae, & inter ſe conjunctae & vinctae, cum contra digeſtam & diſpoſitam molem ſolvere, ſit iterum in Chaos antiquum redigere, ut vidimus ad Valer. Flac. i. 829. *jam prima* Leid. ego haec, *nam p. c. c. ſolvit* in parentheſi ponerem, ut *principio Clementia congeriem ſolvit* cohaereat. Burm.

Congeriem miserata rudem, vultuque sereno
Discussis tenebris in lucem secula fudit.
Haec Dea pro templis & ture calentibus aris
Te fruitur, posuitque suas hoc pectore sedes.
Haec docet, ut poenis hominum vel sanguine pasci
Turpe ferumque putes: ut ferrum Marte cruentum,
Siccum pace premas: ut non infensus alendis
Materiem praestes odiis: ut fontibus ultro
Ignovisse velis: deponas ocius iram,
Quam moveas: precibus numquam inplacabilis obstes:
Obvia prosternas, prostrataque more leonum
Despicias; alacres ardent qui frangere tauros,

Tran-

10. *Congeriem miserata rudem*] *partita* Regius. HEINS. Ita & duo Oxon. vit. Epith. Honor. 31.

11. *Discussis tenebris*] Non sequor *discussit tenebras*, quod meus MS. habet. DELR. Ita & Jun. & Oxon. in Vossiano erat haec glossa: *de Maria, vel Christo, vel arte.*

13. *Hoc pectore*] *tempore* Oxon. duo. male. vid. ad Ovid. III. ex Pont. VI. 26. BURM.

16. *Siccum pace premas*] *Sic cum* male sejunctim ante legebatur. Infra Lib. III. 269. *maneant clausis nunc sicca pharetris Spicula.* Statius VIII. Theb. 384.

Stat medius campis etiamtum cuspide sicca.

ita & *sicci sanguine dentes* apud Silium VII. 213. & Lib. VIII. 18.

——— caede sine ulla
Insolitum sibi bella geri, siccasque cruoris
Inter tela sui Mavortis hebescere dextras.

sic conjecimus, nam vetus liber *cruori.* vulgo *cruore*, & *siti Mavortis. sicca mors* Juvenali Sat. X. 112.

Ad generum Cereris sine caede & sanguine pauci
Descendunt reges & sicca morte tyranni.

ita ex Servio legendum. non *sine caede & vulnere*, quod alterius glossema. *sine sanguine* ἀναιμωτὶ Homero & Oppiano. Ceterum in primo Vaticano & aliis decem, *Siccum pace feras*, non *premas.* quod arridet prae altera lectione. nam *premere ferrum Marte cruentum* minus concinne dixeris. HEINS. Mutasse iterum videtur sententiam, delevit enim in codice suo Heinsius *feras* (vitiose erat editum *ferax*) & *premas* reposuit. diversitas a librariis indoctis provenit, qui in priori membro *ferrum Marte cruentum* desiderari *feras* credebant. sed est notissimus loquendi modus, cum duabus diversis rebus unum modo verbum subjungatur. de qua ellipsi multa viri docti. vide ad Vellej. Paterc. II. 128. unum adducam, ubi idem verbum *premere* occurrit, ex Justino Lib. II. 1. *Aegyptum ita temperatam semper fuisse, ut neque hiberna frigora, nec aestivi solis ardores incolas ejus premerent.* ubi debet intelligi *ardores solverent, frigora premerent.* ceterum in Jun. erat *sacra pace* pro varia lectione. *sicci dentes* Stat. X. Theb. 48. *premere* vero semper ambigue dicitur, nam & ille *premit*, qui tenet ferrum & vulnus infert. vide ad Lucan. VII. 562. BURM.

Infensus] *offensus* Lovan. Ita Suetonius & alii saepe hoc verbo utuntur. *incensus* Wolff.

17. *Ultro*] Vetus liber pro *ultro*, quod ceteri continent, *ultor.* DELR. Ita duo Oxon. Leid. Lovan. & Wolf.

19. *Obstes*] *adstes* Voss. duo. *astes* Jun. Oxon. Leid. Vicet. & Ald.

21. *Qui sternere*] Vetus liber *qui frangere.* DELR. *frangere* scripti fere omnes. Gyrald. & Palat. *cum frangere.* male vulgo *cum sternere.* III. Cons. Stilich. 301.

Magnaque taurorum fracturae colla Britannae.

τὸ ἄγειν Homericum expressit, Iliad. E.

Ὡς δὲ λέων ἐν βουσὶ θορὼν ἐξ αὐχένα ἄξει
Πόρτιος ἠὲ βοὸς ξύλοχον καταβοσκομενάων.

Iliad. Λ.

Τῆς δ' ἐξ αὐχέν' ἔαξε λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσι.

qui versus & alibi apud illum occurrit. Homericam phrasin Statius quoque expressit Theb. V. 332.

Massylo frangi stupuere sub hoste juvencae.

Lib. XI. 28.

Armenti reges magno leo fregit hiatu.

Valer. Flacc. Lib. II. 459.

Qualiter inplevit gemitu cum taurus acerbo
Avia, frangentem morsu super alta leonem
Terga ferens.

& in simili comparatione Lib. III. 589.

Frangit & absentem vacuis sub dentibus hostem.

Plinius Lib. VIII. 38. *Haud immerito igitur odit leo,* visum.

Transiliunt praedas humiles. hac ipse magistra
Das veniam victis: hac exorante calores
Horrificos, & quae numquam nocitura timentur
Jurgia, contentus solo terrore, coërces;
Aetherii patris exemplo: qui cuncta sonoro
Concutiens tonitru, Cyclopum spicula defert
In scopulos & monstra maris, nostrique cruoris
Parcus, in Oetaeis exercet fulmina silvis.
Huic Divae germana Fides, eademque sorori
Corde tuo delubra tenens, sese omnibus actis

In-

visumque frangit, & citra morsum exanimat. & cap. 40. *leonem* a cane Indico enarrat *fractum.* Pro *ardens* etiam *audens*, vel *gaudens* scripti nonnulli. frustra. Lib. I. in Rufin. 309. *Romanas ardet prosternere vires.* quae vera lectio. atque ita noster, Statius, alii passim. HEINS. vide de verbo *frangere* ad Valer. Flacc. II. 459. eadem diversitas erat in IV. Cons. Honor. 318. ubi pro *fractis Dacis* vulgo erat *stratis.* Cons. Mall. 301. *Herculei mallent fregisse lacerti.* vide & ad Lucan. III. 472. in Oxon. erat *confringere* a m. prim. pro *qui frangere*, & pro *tauros*, *carnes.* Ceterum puto Stat. II. Silv. V. quae est in funus Leonis mansueti, pugnam ejus cum Tauro intelligere, non cum Tigride, ut interpretes. nam vs. 7.

Occidis altarum vastator docte ferarum.

tigres *altae ferae* dici nequeunt, sed Tauri, ut in Valerii Flacci loco II. 459. ab Heinsio adducto. *docte* ibidem non moverem, sed cum Barthio callidum exponerem. evitabant enim cornua taurorum, & astu quodam in terga insiliebant. hic vero videtur Leo a tauro fugiente forte ictu calcis aut alio modo occisus. vid. vs. 16. BURM.

22. *Hac ipsa magistra Das veniam victis*] *Iste* prim. Vatic. a manu prima, quae scriptura & in aliis multis exstat. forte, *hac sponte magistra Das veniam.* HEINS. *iste* etiam Vossian. Oxoniensis, & Lovan. & edit. Vicetin. ac Parmensis. forte, *hac use magistra Da veniam.* ita apud Ovid. III. Amor. I. 38.

In me pugnasti versibus usa meis.

ubi in Palat. & Scriver. erat *ipsa meis.* *da* est in Leid. in aliis, *das*, & *coërcet.* ut & ed. Vicet. *das* & *coërcet* Parm. si *da* placet, tunc etiam *coërce* legendum. posset & legi, *hac quippe*, ut Heinsius olim conjecerat, nam *sponte* & *magistra* sibi adversari videntur. BURM.

23. *Hac exhortante calores*] *exorante* undecim libri. vere. in primo Vaticano a manu prima, *exorare.* Epigr. de Apono:

Parcarumque colos exoratura severas.

Silius Lib. XI. 551.

——— *nigroque undantia pectora felle*
Tandem tot titulis totque exorata tropaeis
Infelix muta.

quomodo eleganter codex Modii. Dausqueius solens facit, qui obloquatur. HEINS.

24. *Horrificos*] *terrificos* Wolf. Oxon. ita variant codices apud Ovid. I. Met. 179. & Virgil. VIII. Aeneid. 431. BURM.

27. *Concutiens tonitru*] pulchre Statius de Domitiano,

——— *venturi fulminis ictus*
Horrentem, tonitru tantum, tenuique procella
Contentus monuisse fuit.

CLAVER. In Vossiano adscripserat Glossator illa, quae & forte inde habuit Barthius, Persii ex Sat. II. 24.

Ignorasse putas, quia cum tonat, ocyus ilex
Sulfure discutitur sacro, quam tuque domusque?

in codice Leidensi erat, *cuncta sereno.* BURM.

Spicula differt] Soli Vicetini *defert.* DELR. *defert* etiam Oxon. & ed. Parm. vide ad Cons. Mall. 296. non puto tamen *defert* hinc facile exturbandum. est enim idem quod torquet, mittit ab alto, sed quae ab aliis transfert in scopulos &c. Ovid. V. Met. 90.

Intorquet jaculum, quod detulit error in Idam.

sic apud Lucan. VII. 157. *Siphonas aquarum Detulit.* malebat etiam Heinsius *Cyclopia spicula*, ut I. de Rapt. 97. *quod non Cyclopia tela stringimus.* & supra II. in Eutrop. 377. BURM.

29. *Parcus in*] *Parcus &* Jun. *Parcus Oetaeis* Vicetin.

Fulmina] MS. meus, *spicula.* qua voce paulo superius usus fuit. DELR.

30. *Fides*] etiam perfidis praestanda, auctore B. Ambrosio. CLAVER. videtur Monachus, qui supra vs. II. glossam ridiculam adjecerat, hic cepisse *fidem* eo sensu, quo Theologi vulgo capiunt. nam adscrip-

 ferat

Inferit. haec nullo docuit livefcere fuco;
Numquam falfa loqui, numquam promiffa morari,
Invifos odiffe palam; non virus in alto
Condere, non laetam fpeciem praemittere fraudi:
Sed certum mentique parem conponere vultum.
Occulto faevire vetat, prodeffe remittit.
Haec & amicitias longo plus tempore firmat,
Manfuroque adamante ligat: nec mobile mutat
Ingenium; parvae ftrepitu nec vincula noxae
Diffolvi patitur, nec faftidire priorem
Adlicitur veniente novo: benefacta tenere,

Ref-

ferat codici Voffiano ad vs. 32. & feqq. *pro laude Theologiae*. deinde *Hinc Divae* Vicetin. & Parm. BURM.

Eademque forori] Sic in ora libri fui magnus Scaliger, quod fecutus Raphelengius, neque aliter octo fcripti. hoc eft eadem quae foror. vulgo *fororis*. Ovid. Lib. I. Amor. Eleg. IV.

Vir tuus eft epulas nobis aditurus easdem.

quae vera lectio ex fcriptis, non *nobifcum*. Horat.

Invitum qui fervat, idem facit occidenti.

hoc eft idem quod occidens facit. HEINS.

32. *Inferit*] *infuit* Jun. *livefcere fato* Lovan. a m. s.

34. *Odiffe*] Praeftat renuntiare amicitiam more majorum, & exemplo Germanici, ut eft apud Suetonium. Honeftius vero eft offendere, quam odiffe, clanculum fcilicet. vide Tacitum. CLAVER.

35. *Praetendere*] Vetus liber, *fpeciem promittere fraudi*. hinc conjicio legendum *praemittere*. DELR. *praetendere fraudi* Gyrald. cum Farnefiano, ut mox vs. 80.

Praetendens proprio nomen regale furori.

Aldus & fcripti plerique, *praemittere*, quinque, *promittere*, duo, *committere*. HEINS. *praetendere* Vicetin. Parm. Junt. Ifingr. Colin. Gryph. vid. Lib. I. 272. non caret fua venere *praemittere*, quod fere omnes libri fcripti & Aldus habent. ad fallendum enim aliquem nihil efficacius, quam antea humaniter & hilariter cum complecti, & ita praeftruere dolos & fraudem. in Lovan. Leid. & Wolf. erat *altam fpeciem*, ut de fimulatione & diffimulatione poffet capi; fed durius videtur, & *alto* praeceffεrat. Lib. II. in Eutrop. 31. de prodigiis futura fignificantibus:

Scilicet haec Stygiae praemittunt figna forores.

IV. Conf. Honor. 619. *praemiffa futuris Dant exempla fidem*. Suet. Cal. LVIII. *praemiffa vox*. & ita alibi. quare cum *praetendere* in hac re fit verbum ordinarium, id a Gloffatore fuiffe explicationis loco adfcriptum puto, qui, fi in textu illud fuiffet, de *praemittere* numquam fomniaffet. BURM.

37. *Occulto faevire*] *fervire* Oxon. Leid. ed. Vicet. & Parm. *fermone* alter Leid. Barthius fufpectum habet verfum, & certe quid *prodeffe remittit* fit, nefcio. nifi *remittit* pro *permittit* interpreteris, ut Barthius obfervat aliquando fumi, & docent Lipfius ad Tacit. I. Ann. 8. & III. 54. Gronov. IV. Obf. 2. & faepe in Jure fieri notat Cujac. XXI. Obferv. 29. & contra J. Gothofr. ad L. 3. C. Theod. de diverf. Refcript. in Mediceo erat *faevire negat*, quod faepe idem quod *vetat*. ut I. in Eutrop. 127. *caedere ligna culinae Membra negant*. vid. ad. IV. Conf. Honor. 298. ubi Heinfius huc remittit lectorem, cum tamen hic nihil notavit. BURM.

38. *Haec & amicitias longo poft tempore firmat*] Ita fcripti plerique, nifi quod in primo Vaticano, *plus tempore firmat*. omnino elegantius, quam fcripturam unus Petavianus, Bononienfis, & uterque Oxonienfis quoque agnofcunt. HEINS.

40. *Ingenium parvae*] Sic bene cum fcriptis Raphelengius & Barthius. HEINS. *parvo* Junt. Ald. Ifing. & aliae.

42. *Allicitur*] Vetus liber, *Allectum*. ordo erit: nec patitur *allectum* priorem amicum fibi, novo veniente, faftidire. DELR. Locus corruptus. Gyraldinus cum tribus Mediceis & fecundo Vaticano, *Illicitum*. puto, *Fit licitum*. Lucenfis cum primo & tertio Vaticanis, Oifeliano, & novem aliis, *Illicitur*. unde olim *Ilicet adveniente* conjectabam. feptem *Allicitum*. quomodo & primus Vatican. pro diverfa lectione. undecim *Illicite*. tres *Allectum*. quod Scaliger probare vifus. unus, *Illectum*. prior Moreti, *Allicitus*. Fuit cum & *Neglectum*, vel etiam *Ejectum*, vel *Abjectum*, reponi debere opinarer. infra 148.

——— *neque enim neglectas pace cohortes*
Tum ditas, cum bella fremunt. HEINS.

Tenere] Scilicet memori mente, intelligere, quod mox *memor* firmat. ut Virgil. Eclog. IX. *numeros memini, fi verba tenerem*. Stat. VIII. Theb. 509.

——— *teneo, aeternumque tenebo.*
Quantum haec diva manus, quoties fudaverit aegis
Ifta mihi.

vid. Cl. Graev. ad Cicer. pro Sylla cap. 18. BURM.

41.

Pulſa ſimul. nec te gurges corruptior aevi
Traxit ad exemplum: quod jam firmaverat annis
Crimen, & in legem rapiendi verterat uſus.
Denique non dives ſub te pro rure paterno,
Vel laribus, pendet: non inſidiator oberrat
Facturus quemcumque reum: non obruta virtus
Paupertate latet. lectos ex omnibus oris
Evehis, & meritum, non quae cunabula, quaeris;
Et qualis, non unde ſatus. ſub teſte benigno
Vivitur: egregios invitant praemia mores.
Hinc priſcae redeunt artes: felicibus inde
Ingeniis aperitur iter, deſpectaque Muſae
Colla levant; opibusque fluens & pauper eodem
Nititur ad fructum ſtudio: quum cernat uterque,

Quod

uſum. avaritia ſcilicet, nam *qui* in multis codicibus. *gurgitem avaritiae* Prudentius quoque dixit Hamartig. HEINS. *uſus* recte. *uſus verterat crimen in legem*, id eſt, quotidiano uſu jus factum erat rapiendi, quaſi liceret per leges rapere. vide ad Petron. cap. LXXVIII. ad Albinov. in Druſ. 54. & ad Quinctil. Declam. XII. cap. II. *firmaverit* & *verterit* duo libri. *formaverat* Lovan. BURM.

120. *Vel laribus pallet*] *pendet* primus Vatic. & duodecim alii. opinor pro *pendit. pendit*, damno vel poena afficitur. HEINS. *pendet* mihi unice placet; & capiendum eo ſenſu, quo apud Sueton. Claudius cap. IX. dicitur, *lege praediatoria venalis pependiſſe ſub edicto Praefectorum aerarii.* ubi plura diximus. ſimilis diverſitas in his verbis apud Stat. X. Theb. 925. *dubio pro fulmine pendent.* ubi alii codices *pallent.* Schottus vero II. Obſerv. 55. ex ſuo codice ita legit:

——— *ſub te pro rure paterno*
Pallet, vel laribus non inſidiator oberrat.

pallet credo petitum ex Lib. III. de Laud. Stilich. 100. *aberrat* Vicet. Parm. BURM.

121. *Facturus quemcumque reum*] *Fracturus* primae edd. Junian. Oxon. Pricaean. & Petav. bene. ſupra Lib. I. 361.

Fracturumque reos humili ſub judice vultus.

poſſet tamen & legi *Acturus. reum agere* elegans & Latinum. HEINS.

123. *Et nusquam meriti*] Hoc ſane non ſatis intelligendo conſequi poſſum. quare mihi quidem paulo magis arridet veteris libri lectio, *& meritum, non quae.* DELR. *meriti cunabula* mutare non ſuſtinui, quamvis liber quidam, *meritum, nunquam cunabula.* Cujacius vero e veteri codice, *meritum, non quae cunabula.* ſed recepta lectio magis poëtica, minusque ſapit conjecturam. Ergo *meriti*, id eſt ejus qui meritus eſt honoris gradum. ſic in Laud. Seren. 181.

Saepe duces meritis bello tribuere coronas.

& paulo poſt v. 195. *Ut ſemper merito*, vel *meriti*, id eſt virtutis. Auſonius de Severo Imp. *Punica origo illi, ſed qui virtute probaret Non obſtare locum, cum valet ingenium.* CLAVER. *Et meritum, non quae cunabula, quaeris* Delrii codex, & Cujacii apud Claverium. ille tamen vulgatum, *& numquam meriti cunabula* perperam probat. quod in primo Vaticano plurimisque praeterea ſcriptis exſtabat. alter ejusdem, *& meritum numquam cunabula* cum duobus Pulmannianis & quatuor noſtris, quod & Raphelengius ſecutus. duo, *meriti non quae.* Lectio, quam exprimendam curavimus, a Lucenſi, Gyrald. & octodecim aliis confirmatur, etiam a ſchedis Gudianis. mox malim, *Et quales, non unde ſati*, ut ad τὸ *lectos ex omnibus oris* referatur, quamquam ſcripti cum editis conſtanter, *Et qualis, non unde ſatus.* HEINS. *Emeriti numquam venabula* Oxon. *Evehis, & non quae meriti cunabula* Ald. ſed Vicetina *meritum, numquam cunabula. & meriti numquam cunabula* Parm.

127. *Muſae Colla levant*] Henricus tertius Galliae Sarmatiaeque Rex, circa annum 1580. cum ſuis lectoribus ſalarium amplius annuiſſet, hunc meruit Anagr. *Erexi artes hujus ſeculi, quas alam regali vena.* ſcitum eſt vero ſeclum ex vet. inſcript. CLAVER.

129. *Nititur ad fructum ſtudio.*] Nihil quidem temere muto, ſed tamen τῷ *niti* melius conveniret *ſtadio*, ſi addicerent MSS. Cicer. III. de Offic. 10. *qui ſtadium currit, eniti & contendere debet, quam maxime poſſit, ut vincat.* ſic *ſtadium* pro *ſtudio* reddidit

Quod nec inops jaceat probitas, nec inertia ſurgat
Divitiis. nec te jucunda fronte feſellit
Luxuries, praedulce malum, quae dedita ſemper
Corporis arbitriis hebetat caligine ſenſus,
Membraque Circaeis effeminat acrius herbis;
Blanda quidem vultus, ſed quo non taetrius ulla
Ultrices fucata genas, & amicta doloſis
Illecebris, torvos auro circumlinit hydros.
Illa voluptatum multos innexuit hamis:
Te numquam conata capit. non prava libido
Stupris advigilat: non tempora ſomnus agendi
Fruſtratur: nullo citharae convivia cantu,
Non pueris laſciva ſonant. quis cernere curis
Te vacuum potuit, quis tota mente remiſſum,
Aut indulgentem dapibus, ni cauſſa juberet
Laetitiae? non indecores aeraria laſſant

Ex-

didit Propertio Lib. III. XX. 25. elegantiſſimus Broukhuſius. *fructus* vero hic eſt praemium laboris eruditi, quod inter ſe contendentes, & idem ſtadium decurrentes, pauper & dives, reportare cupiunt. paulo ante dixit, *invitant praemia mores.* ita Ovid. Lib. II. ex Pont. III. 15. *detrahe menti Spem fructus avidae.* antea dixerat, *recte facti ſi praemia deſint.* & Ep. XX. 67.

——— paſſo ſua praemia dentur.
Cur ſuus a tanto crimine fructus abeſt?

nam cernit Jun. & Oxon. BURM.

132. *Dedita*] *debita* Lovan.

135. *Blanda quidem vultus*] Ita libri plurimi. *vultu* minus bene vulgo. *tetrius* etiam, non *tetrior*, iidem. & pro *Interius*, Gyrald. Lucenſ. & ſeptem alii, *Ultrices.* bene. pro *fucata* plerique *fuſcata.* tres, *fulcata.* unus, *ſignata. blanda vultus*, ut bell. Gild. *nec flammea vultum.* ſic *gratus ora* apud Silium XII. 227.

Dilectus Poeno Cinyps, quo gratior ora
Non fuit.

ita bene ſcripti. Lib. XVI. 486.

Omnes primaevi flaventiaque ora decori.

ſic & paulo poſt apud noſtrum vs. 275. legendum, *tetrica nec Pallade vultum Inferior, nec Marte minor. Illyricas genas* Helmaeſtadienſis. HEINS. Ita & Gronov. ad Stat. Diatr. cap. 38. & Schott. II. Obſ. 55. *blanda quidem virtus* Oxon. *Illyricas fuſcata* Wolf. *fuſcata* etiam duo Leid.

136. *Fucata*] Meus MS. *fuſcata.* idem *ſtupris advigilat.* DELR.

137. *Auro circumlinit hydros*] Iſingrini codex, Gyrald. aliique nonnulli, *circumligat.* quidam, *circumluit, circumfluit, circumvenit.* ſed perperam. Adeantur quae notamus ad Art. Amat. Naſon. Lib. III. vs. 232. HEINS. Adſcripſerat etiam olim codici ſuo Heinſius, *tortos hydros.* vid. ad Lib. I. in Rufin. 66. *lauro circumfluit* etiam Leid.

139. *Capit*] *rapit* Juniau. & Oxon. ſed ſupra *fefellit* dixit, ideo nil movendum. ceterum illud *conata* vix placet, nec etiam ut explicat Barthius. *parva libido* Vicetin. BURM.

140. *Stupris advigilat*] *Advigilat ſtupris* Vicet. Parm. Junt. Iſingr. Colin. & aliae.

Non tempora ſomnus agendi Fruſtratur] *Fraudatur* codex Patavinus. forte, *Furatur.* ita & *fures temporis amicos* dicebant. vulgata tamen ſcriptura inconſulte non eſt ſollicitanda. HEINS. *nec tempora* Leid.

141. *Citharae*] Sidon. de Theodorico: *Nullus inter coenam lyriſtes, illic nec organa hydraulica ſonant.* CLAVER.

142. *Non pueri*] *Pueris* ſex libri, ut ad convivia referatur. HEINS.

145. *Laetitiae*] Heinſius in ora codicis, *Laetitiam.*
Aeraria laſſant] Vetus liber, *laxant.* itaque, quod & alias ſemper facio, veterum cum non inconcinna eſt MSS. ſcriptura, eos ſequar, idem mihi nunc uſu venit. DELR. *laſſant* vel *caſſant* duo Oxon. & Voſſ. a m. prim. *Laxant* Voſſ. Jun. Wolf. edd. Vicet. & Parm.

147.

Expenſae: parvo non inproba litera libro
Abſentum condonat opes. a milite parcus
Diligeris. neque enim neglectas pace cohortes
Tunc ditas, quum bella fremunt. ſcis nulla placere
Munera, quae metuens illis, quos ſpreverit, offert
Servus, & incaſſum ſervati prodigus auri.
Antevenis tempus, non exſpectantibus ultro
Munificus, menſaeque adhibes, & nomine quemque
Conpellas, clari, ſub te quod geſſerit olim,
Admonitos facti; figendaque ſenſibus addis
Verba, quibus magni geminatur gratia doni.

Nec,

147. *Condonat*] De his proſcriptionis tabulis Cicero in Verrem: *ut liberis ejus bona eriperes, & cui tibi commodum eſſet, condonares.* DELR. *condemnat* prima editio. unus Mediceus, & prior Leidenſis. placet. Pricaeanus, *commendat* vel *condemnat*. pro *ſpreverit* paulo poſt *ſpreverat* Lucenſ. Vatic. & alii nonnulli. & deinde *geſſerit* pro *geſſerat* meliores. HEINS. Mihi *condonari* rectius opes, quam *condemnari* videntur dici. *abſentem* Junt. Ald. Colin. *ne laetas pace* Jun. *quos preſſerat* Oxon. *quos ſpernit & offert Servus*, Jun. *qui metuens* marg. Marcil. *a milite partus*, & *neglecta pace* Wolf.

149. *Tum ditas*] At Nemeſis voluit, ut Heliocrates quidam, caeſo Stilichone, omnium facultates, quos ille evexerat, mandato principis publicaret. vid. Zoſ. CLAVER.

155. *Admonitor facti*] Sic Gyraldinus. caeteri omnes, *Admonitum*, niſi quod prior Moreti, *Admonitu.* HEINS. Malim *Admonitos*, ut ſolent loqui veteres, *quemque admonitos.* vid. Heinſ. ad Ovid. Lib. v. Met. 214. & 402. ubi *nomine quemque vocatos* legit. vide illic plura. *quod ſub te* Ambroſ. Jun. Oxon. pro *figendaque*, *fingendaque* Jun. Oxon. Leid. BURM.

156. *Geminatur gratia doni*] Symmachus ad Stilichonem: *Nihil ad integrandas hominum fortunas virtutibus tuis promtius, novos beneficiorum gradus invenis; inconſtantem putas amorem, qui incrementum non capit; tu inſtrumentum boni ſeculi; tuae familiae debetur, quidquid ſinguli ſumus.* CLAVER. *geminetur* rectius ſcribas. deinde prim. Vatic. & Pricaeanus a manu prima, *nodi* non *doni*. quae ſcriptura & in Regio codice exſtat & Oiſeliano. etiam pro diverſa lectione in tertio Vaticano. *nodum* dixit pro vinculo & nexu. *animi vinclum nexusque fideles* Licentio ad Auguſtinum. Feneſtella apud Fulgentium de antiquo ſermone in *vadatur*: *apud quem vadatus amicitiae nodulo tenebatur.* Jethaldus Monachus Cluniacenſis:

Qui tibi praecipui nodis jungebar amoris.

nodus Veneris apud Naſonem, quod Maroni *Veneris vinculum. nodus amicitiae* Ciceroni de Amicitia: *Atque etiam mihi quidem videntur, qui utilitatis cauſſa fingunt amicitias, amabiliſſimum nodum amicitiae tollere.* Noſter Idyl. V. 36. de Magnete,

Ille laceſſitus longo ſpiraminis aeſtu
Arcanis trahitur gemma de conjuge nodis.

multa ad rem toto illo carmine. *vincula* dixerat jam ſupra noſter hoc ipſo libro vs. 39.

Haec & amicitias longo plus tempore firmat,
Manſuroque adamante ligat: nec mobile mutat
Ingenium: parvae ſtrepitu nec vincula noxae
Diſſolvi patitur.

nectere amicitias Conſ. Mall. Theod. *nodus cognationis* etiam videtur revocandus IV. Conſ. Hon. 45.

Haec tamen innumeris per ſe quaeſita tropaeis
Non generis nodo, non ambitione petitus.

ſic caſtigandum videtur. HEINS. Sed hic *doni* retinendum puto. nam munera conmendabat verbis, ut Terent. dicit Eunuch. II. 1. ita Frontin. III. 16. 1. *& ſuper verborum honorem equo quoque donavit.* Ovid. II. ex Pont. II. 19.

Atque ita victorem, cum magno vocis honore,
Bellica laudatis dona dediſſe viris.

ſic Scipio apud Livium XXX. 15. *Maſſaniſſam Regem appellatum eximiisque ornatum laudibus, aurea corona, aurea patera &c. donat, addit verbis honorem &c.* ex more ergo Ducum Stilichonem milites donantem & ſimul laudantem exhortantemque deſcribit, unde duplex gratia dono addebatur. *nodus* fluxit a librario. quem & IV. Conſ. Hon. 46. Heinſius ſubſtituit *dono.* & apud Sil. II. 78. meliori certe ſpecie. *magnum* praeterea *donum* mihi ſimplicius videtur dictum, quam *magnus nodus.* de *nodo amicitiae* diximus ad Petron. cap. LXXX. & vulgo in hanc rem obvia ſunt plurima. BURM.

Nec, si quid tribuas, jactatum saepius idem
Exprobrare soles: nec, quos promoveris, alto
Turgidus adloqueris fastu: nec prospera flatus
Adtollunt nimios. quin ipsa superbia longe
Discessit, vitium rebus sollemne secundis,
Virtutumque ingrata comes. contingere passim
Adfarique licet. non inter pocula sermo
Captatur; pura sed libertate loquendi
Seria quisque jocis nulla formidine miscet.
Quem videt Augusti socerum regnique parentem,
Miratur conviva parem; quum tanta potestas
Civem lenis agat. te doctus prisca loquentem,
Te matura senex audit, te fortia miles:
Adspersis salibus, quibus haud Amphiona quisquam
Praeferat Aonios meditantem carmine muros:
Nec velit Orphêo migrantes pectine silvas.
Hinc amor, hinc veris, & non fallacibus, omnes
Pro te solliciti votis: hinc nomen ubique
Plausibus, auratis celebrant hinc ora figuris.
Quae non incudes streperent? quae flamma vacaret
Fabrilis? quantis fluerent fornacibus aera,
Effigies ductura tuas? quis devius esset

An-

157. *Nec si quid*] *ne quid si* Vicet. & Parm.

159. *Turgidus*] *Turbidus* Wolf. Lovan. duo Leidenses. *ultro Turgidus* Oxon. *prospera fastus* Junian.

161. *Discessit*] *Decessit* Junian.

162. *Ingrata*] Olim conjecerat Heinsius *ignava.* deinde *conjungere* Leid.

163. *Adfarique licet*] *datur* unus Ambros. & Medic. ut apud Virg. *datur ora tueri.* HEINS.

167. *Parem*] *patrem* Wolf.

171. *Aonios meditantem carmine muros*] Typographi sic reponentes ad vulgatam de Thebarum exstructione fabulam alluserunt; sed in veteri libro invenio *Aonias m. c. Musas*, qua lectione nihil dilucidius, nihil perspicuum magis DELR. Multi ex nostris, *Aonias Musas*, quomodo ex suis Delrius & Schottus legendum contendunt. perperam. vidit & veram scripturam Gronovius Diatr. Stat. cap. 50. Statius Theb. I. 9.

——— *quo carmine muris*
Jusserit Amphion Tyrios accedere montes.

Lib. II. 454.

——— *alio tibi carmine muros*
Amphion auditus agat.

Lib. X. 869.

——— *faciles carmenque imbelle secuti*
Et mentita diu Thebarum fabula muri.

Silius Lib. XI. 443.

Exaudita chelys lapidem testudine felix
Ducere, & in muros posuisse volentia saxa.
Haec Amphionio vallavit pectine Thebas.

ita versus isti ex antiquo codice legendi. HEINS. *modulantem* Jun. Oxon. sollemni varietate. *carmina* etiam Oxon. prior. sed veram lectionem Heinsius exhibuit. adde & Stat. III. Silv. I. 16. IV. Theb. 358. VIII. 232. 547. & alibi. *carmine silvas* alios legere Barthius monet. *aut Amphiona* Vicet. Parm. BURM.

173. *Fallentibus omnes*] *fallacibus* cum scriptis Raphelengius. bene. HEINS. vide I. in Rufin. 290.

177. *Quae sufficerent*] hoc Colinaeus primus invexit, idque illum secuti Typographi retinuerunt, cum in antiquioribus excusis atque membranis, *quantis fluerent*, contineatur. DELR. *Quantis fluerent fornacibus aera* Raphelengius cum manu exaratis plerisque, ac primis editionibus. bene. nec cas-

Angulus, aut regio, quae non pro numine vultus
Dilectos colerent, talem ni semper honorem
Respueres? decus hoc rapiat, quem falsa timentum
Munera decipiunt, qui se diffidit amari.
Hoc solus sprevisse potest, qui jure meretur.
  Undique legati properant, generique sub ore
In tua centenas aptant praeconia voces:
Grates Gallus agit, quod limite tutus inermi,
Et metuens hostile nihil, nova culmina totis
Aedificet ripis, & saevum gentibus amnem,
Thybridis in morem, domibus praevelet amoenis.
Hinc Poeni cumulant laudes, quod rura tyranno
Libera possideant. hinc obsidione solutus
Pannonius, potorque Savi, quod clausa tot annis
Oppida laxatis ausus jam pandere portis,
Rursum cote novat nigras rubigine falces

Exe-

carpi a Cl. Barthio hac de caussa curis prioribus debuit. Rutilius Lib. I. Itiner. 353.

Non Biturix largo potior strictura camino
Nec quae Sardoo cespite massa fluit.

sic ista capienda, quae interpretes assecuti non sunt. vide notas Lib. I. de Rapt. 241. HEINS. Non Colinaeus alteram lectionem invexit, sed jam Aldus & Isingr. & alii ante eum. male Barthius dicit se cum Scaligero scribere, *quantis fluerent incudibus aera*. BURM.

179. *Pro numine*] *pro munere* Leid. Lovan. *promittere* Jun. & *coleret* Jun. Oxon. duo. *qua non pro numine* Barth. ed. prim. *quem non* Vicetin.

182. *Decipiunt*] *despiciunt* Oxon.

185. *Centenas aptant*] Aptum quidem hoc huic est loco, sed a nescio quo intrusum. ego *optant*, veterem videlicet librorum scripturam, repraesentem. DELR. *optant* Delrius & Schottus ex suis libris, quod & multi ex nostris confirmant. nihil magis obvium apud poëtas, quam ut laudaturi aliquem, centum aut mille linguas exoptent. hoc tamen loco nihil ausim mutare. pro *milite* mox recte *limite* Raphelengius. codices scripti confirmant. sic in Historia Augusta passim, *limes Transrhenanus, Orientalis, Scythicus, Libycus, Illyricianus, Thracius, Rhaeticus, Africanus*, & similia. *limes Hesperius* IV. Cons. Honor. 129. ex optimis membranis. HEINS. *optant* Wolf. a m. prim. *limine* cod. Barth. & pro diversa lectione duo Oxon. *lumine* Junian.

187. *Totis*] In veteri libro *tectis*, ut ripae pacis otio vel arboribus consitae, vel domibus aedificiisque variis completae fuerint. DELR. *tectis* Delrii liber, & unus Ambrosianus. Pricaeanus, *notis*. Fortasse *tutis*. ab hostili scilicet incursu. supra habuimus,

Tuta quod imbellem miratur Gallia Rhenum.

sed nil temere immuto. HEINS. *totis* retinendum, sed non explicandum cum Paraphraste *omnibus litoribus*. forte respiciens infr. vs. 254. ubi *litore toto*. non enim hic de mari agitur, sed de aedificiis in ripa Rheni. sed debet capi *totis*, id est, quantum decurrit, extenditur Rhenus. nos Belgae diceremus *langs den Rhyn*. ut Florus II. 16. *Critolai manum Metellus Consul per patentes Elidis campos toto cecidit Alpheo*. & III. 4. *Minucius toto vastavit Hebro*. Virgil. IX. Aeneid. 245. *totum cognovimus amnem*. Statius Lib. VII. 420.

——— *gemini maris incola narrat*
Thebanum toto planxisse Palaemona ponto.

ubi malim *accola*, quia opponitur *agricolis*. mox vs. 254. *ne litore toto*. &c. ubi etiam Heinsius *tuto*. sed non opus. & hic modo praecessit *tutus*. BURM.

189. *Praevelet amoenis*] *Praevallet* scripti aliquot. ne id quidem male. HEINS. *praevellet* Parm. *pervellet* ed. Vicet. ita *velare* & *vallare* II. in Rufin. 465. ita *praetexta litora villis*. vid. ad Ovid. I. Art. 255. BURM.

190. *Laudes*] *grates* Oxon. pro varia lectione.

192. *Savi*] *Sani* Jun. Oxon. Leid. *Fauni* cum glossa *Padi* cod. Barth. *potorque suam* Wolf. a m. prim. *qui clausa* Vicet. Parm. Junt. Isingr. Colin. Gryph. & scripti aliquot.

194. *Novat*] *novas*, & mox *cogis* Oxon. vide ad Silium.

Nigras rubigine falces] Unus Medic. *rubras*. *ru-*

beas

Exesosque situ cogit splendere ligones:
Agnoscitque casas, & collibus oscula notis
Figit, & inpresso glebis non credit aratro.
Exsectis, inculta dabant quas secula, silvis
Restituit terras, & opacum vitibus Istrum
Conserit, & patrium vectigal solvere gaudet,
Inmunis qui clade fuit. te sospite fas est
Vexatum laceri corpus juvenescere regni.
Sub tot Principibus quaecumque amisimus olim,
Tu reddis. solo poterit Stilichone medente
Crescere Romanum vulnus tectura cicatrix:
Inque suos fines tandem redeunte colono,
Illyricis iterum ditabitur aula tributis.
  Nec tamen humano cedit coeleste favori
Judicium, cingunt Superi concordibus unum
Praesidiis, hostesque tuos aut litore produnt,

Aut

beas pro diversa lectione primus Vaticanus. Forte, *scabras rubigine falces.* quod proprium rubigini epitheton. tamen Lucano *nigra rubigo.* qui dixerat Lib. I. 243. *scabros nigrae morsu rubiginis enses.* sic & *obscuram rubiginem* Propert. II. Eleg. XXV.

Sed tamen obscura teritur rubigine mucro
Ferreus.

ita codices nonnulli scripti cum primis editionibus. nisi mavis *Sed tamen & scabra.* quomodo & Naso I. ex Pont. Eleg. I.

Roditur ut scabrâ positum rubigine ferrum.

apud eumdem VIII. Met. 802. *scabri rubigine dentes.* apud Maronem I. Georg. 495.

Exesa inveniet scabra rubigine tela.

Prudentius Psychomach.

——— *ne sorde latenti*
Occupet ablutum rubigo scabra nitorem.

Idem libr. II. contra Symmach.

——— *scabra aut aerugo peresam*
Conficit effigiem.

in Propertio tamen, *obscura rubigine* omnino placet. cum vulgo legatur, *Sed tamen obsistam*, ut in quibusdam sit codicibus *obsita.* HEINS.

196. *Adgnoscitque casas*] sic bene Raphelengius cum Aldo, Isingrin. & octo nostris. unus Ambros. *Agnoscit caulas*, quomodo Barthius & Schottus conjecerant. vulgo, *Agnoscit causas.* & *cedit* pro *credit.* *τὸ cedit* perperam curis secundis tuetur Barthius, cum membranae omnes meliores & ipsa ratio pro altera lectione pugnent. HEINS. *Cognoscit causas* Oxon. *Agnoscit causa* Wolf. & margo Pulm. & *collibus* Leid. *votis* Jun.

197. *Cedit*] Lege ex veteri libro, *credit*, quasi dicat, propter admirationem vix suis ipsemet oculis fidem habet. DELR. *nec credit* Voss. *figit aratro* (forte pro *fidit*) vel *credit* Lovan.

198. *Exsectis*] *Exertis* Lovan. mox, *restitui terris* Jun.

200. *Patrium*] *patrum* ed. Vicetin.

201. *Qui clade*] *quod* Lovan. Jun. Oxon. a m. prim. *quis* Aldus cum interrogationis nota. *classe* Wolf. Oxon. & Lovan. pro varia lectione.

202. *Laceri*] Membranae, *late.* DELR. *late* etiam Jun. Oxon. Leid. Lovan. & Vossiani. & ed. Vicet. Ald. vid. Lib. 2. vs. 181. *regi* Mediol.

204. *Tu reddis*] Scripti multi, *Te reddi solo poterunt.* & *crescet* sequenti versu. HEINS. *te* & *crescet* Wolf.

207. *Iterum*] *tm̄* Jun. id est *tandem.* mox *dictabitur* Jun.

Tributis] Est & *triumphis* in membranis, cui non adhaereo. Intribuebat porro Illyricum vinum, ut hinc patet, & equitatus, ut colligitur ex libello de laude Serenae. DELR.

208. *Favori*] *furori* Oxon. a m. s.

209. *Superi*] Cic. *Sunt quibus etiam venti tempestatesque obsecundent.* de insomnio Ammianus, *Id agit benignitas numinis, aut meritum hominum, aut affectio sincera, qua divinitas tangitur ad prodenda ea, quae ipsis impendeant.* Homer. ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν. CLAVER.

210. *Aut litore*] *in litore* Voss. mox, *aut totum Ponti* Oxon. *vertunt furias vel militis enses* Jun. Voss.

ver-

Aut totum oppofiti claudunt fugientibus aequor,
Aut in fe vertunt furiis, aut militis enfe
Bacchati laniant Penthêo corpora ritu.
Infidias retegunt, & in ipfa cubilia fraudum
Ducunt, ceu tenera venantem nare Moloffi.
Ominibus ventura notant, aut alite monftrant,
Aut monitos certa dignantur imagine fomnos.
Pro quibus innumerae trabearum infignia terrae
Certatim petiere tibi. pofcentibus ipfe
Reftiteras, & mens aliorum prona favori,
Judex dura fui, facibus fuccenfa pudoris,
Tarda verecundis excufat praemia cauffis.
Ergo avidae, tantosque novi fpe Confulis annos
Elufae, dominae pergunt ad limina Romae.
Si minus adnueres precibus, vel cogere certae
Cunctantem, votoque moras auferre paratae
Conveniunt ad tecta Deae, quae candida lucent
Monte Palatino. glaucis tum prima Minervae
Nexa comam foliis, fulvaque intexta micantem
Vefte Tagum, tales profert Hifpania voces:
  Cuncta mihi femper Stilichon, quaecumque popofci,

Con-

vertent Vicet. quae & *militis enfes* & *corpore*, ut & Parm.

214. *Fraudum*] *fraudis* Lovan. *cunabula* Vicet. Parm.

215. *Venantem nare Moloffi*] *Moloffum* a manu prima primus Vaticanus & Pricaeanus, quomodo & alii novem. HEINS. Ita & manus docta in ora Vicetinae editionis, fed praeftat *Moloffi*, qui ducunt venantem ad cubilia. *Moloffum* Oxon. *ceu teneram* Parm.

216. *Ominibus*] *Omnibus haec* Jun. *Omnibus haec victura* Oxon.

217. *Somnos*] *fomnis* Jun. ego malim *fomni.* imagine fomni dignantur monitos. ut apud Ovid. Ep. xv. 45.

Illa fibi ingentem vifa eft fub imagine fomni
Flammiferam pleno reddere ventre facem.

vii. Met. 824.

petit ille dapes fub imagine fomni.

& ita xiii. Met. 216.

Ecce Jovis monitu, deceptus imagine fomni,

ubi etiam *monitos fomnos* nobis voluit obtrudere vir illuftris. quam locutionem nos duram & inauditam credimus. & in Valerii Maximi loco Lib. i. vii. 8. *admotum* cum Lipfio praeferimus τῷ *admonitum. fomnium* enim *admonitum propioribus lineis certo eventu* abfurde dici credimus. fed *admotum eventu*, pro *eventui*, rectum & fanum eft; nam proxima ftatim die eventus refpondit. ut vero *imago fomni*, ita & *imago noctis* Ovid. xix. Ep. 193. & alibi. BURM.

219. *Ipfe*] *ille* Jun. & Oxon. *plena favori* Voff. *prona favoris* Parm. vide ad Suet. Galb. cap. xxii.

221. *Judex*] *Index* Vicet. & Parm. in ejus vero margine manus docta fcripferat *Judex jufta fui.*

Pudoris] *pavoris* Oxon. & Leid. pro varia lect. & Voff. male. vide i. de Rapt. 272. *favorum* Wolf.

225. *Adnueris*] Vetus liber, *annueres*, vel *annueret.* DELR.

Cogere certe] Lege, *certae. annueres* bene potiores fcripti & Raphelengius. vulgo, *annuerit.* Aldus & Mazarin. *annuerit.* male poftea & contra fcriptos Raphelengius *lucet* pro *lucent.* HEINS. *annueris* omnes veteres, fed Ifingr. & fequentes *annuerit.*

226. *Moras*] *minas* Oxon. a m. prim.

229. *Nexa*] *nixa* Leid. & *vefte togam* marg. Ifingr.

234.

Conceſſit, tantumque ſuos invidit honores.
Auguſti potuit ſoceri contemnere faſces:
Jam negat & genero. ſic non ut ductor ab orbe,
Quem regit, accipiat ſaltem cognatus ab aula.
Exiguumque putat, quod ſic amplexus Hiberam
Progeniem noſtros inmoto jure nepotes
Suſtinet, ut patrium conmendet purpura Baetin?
Quod pulchro Mariae fecundat germine regnum?
Quod dominis ſperatur avus? Tum flava repexo
Gallia crine ferox, evinctaque torque decoro,
Binaque gaeſa tenens, animoſo pectore fatur.
Qui mihi Germanos ſolus Francoſque ſubegit,
Cur nondum legitur faſtis? cur pagina tantum
Neſcit adhuc nomen, quod jam numerare decebat?
Usque adeone levis pacati gloria Rheni?
  Inde Caledonio velata Britannia monſtro,
Ferro picta genas, cujus veſtigia verrit

Cae-

234. *Ductor*] *doctor* Leid.
236. *Exiguumque putat*] *putet* duo libri. HEINS. *Amplexus*] *complexus* Jun. Oxon. & ed. Parm.
237. *Inmoto*] *immotos* Lovan.
238. *Baetin*] *Bethin* Leid. *Betin* Lovan. *commendat* Parm. & mox *fecundet* Parm. & Vicetin. quae & *patrum*.
239. *Quod pulchro* &c.] Hic verſus deerat in Voſſiano. *regum* Wolf.
240. *Quod dominis ſperatur avus*] In aliis, *domini.* primus Vaticanus utramque lectionem agnoſcit. HEINS. *domino* Ambroſ. *domini ſuperatur* Vicet. & Parm. *tum fulva* Oxon. a m. prim.
241. *Evinctaque*] *evictaque* Junt.
242. *Tenens*] vetus liber *ferens*, in meo etiam, *id eſt tenens.* DELR. *Gaeſaque bina* Jun. Oxon.
246. *Rheni*] *regni* Jun. & Oxon.
247. *Caledonio velata Britannia monſtro*] Putabam aliquando, *vallata Britannia ponto.* ut bello Getico 186. *vallata mari Scironia rupes.* III. Rapt. 320. *rubro jaceat vallata profundo.* Catalect. Scalig. p. 210.

Semota & vaſto disjuncta Britannia ponto,
Cinctaque inacceſſis horrida litoribus.
Quam pater invictis Nereus vallaverat undis,
Quam fallax aeſtu circuit Oceanus.

ubi male *ſemoto* editur. Silius Lib. XII. de Sardinia,

Inſula fluctiſono circumvallata profundo.

Sidon. Apoll. Narbone vs. 422.

Quae vallat ſale Boſporum Propontis.

& Paneg. Anthemii vs. 63. de Byzantio,

Vallatam pelago terrarum commoda cingunt.

cujus conjecturae me nondum poenitet. nam per *monſtrum Caledonium* quid intelligatur non ſatis video. an balaena? quam *Britannicam* dixit Juvenal. Sat. X. 14? ſed ut demus pelle velatam balaenae Britanniam commode hic introduci, cur caeruleam eidem, ut Nymphis, fluviisque, ac diis marinis ſolent poëtae, veſtem mox aſſignat? niſi *alterum* ad pallam, alterum ad amiculum pallae ſuperinductum placet referri. HEINS. Conjecerat & Heinſius, *vectata Britannia monſtro.* in Leidenſi erat gloſſa *monſtro* id eſt *cete.* ego *velata* praeferrem; non enim figura Britanniae hic a fingente poëta, ut *Hiſpania* & Gallia poterat induci vallata ponto, ſed veſte quadam ſibi propria velata. nec de balaena caperem, ſed de quadam bellua in ſilvis Caledoniis frequenti, cujus exuvias capite ferebat. *Barthius pelle* ignotae ferae explicabat. forte urſus *intelligitur*, nam *Caledonium urſum* memorat Martial. Spect. Epigr. VII. urſinas vero pelles arcendo frigori & hodie populi ad Septemtrionem adhibere ſolent. *monſtra* etiam de feris terreſtribus dixit III. Stilich. 274. BURM.
248. *Veſtigia verrit*] *lambit* prior Moreti. eleganter. pro *ferro picta genas*, forte *ſecta.* de Alanis I. in Rufin. 327. *frontemque ſecari Ludus.* poſſet & *puncta*, ſic *puncti Threïciis notis.* HEINS. *vitro picta* vel *nitro* quoſdam legere notat Barthius. *veſtigia vertit* Jun. Oxon. Leid. Vicetin. *aeſtum metitur* Jun. Oxon. malim *mentitus. caerulus & mentitus aeſtum amictus* eſt, qui & colorem & figuras in amictu aeſtuantis Oceani exprimit, fere quales veſtes *illae*

un-

Caerulus, Oceanique aestum mentitur, amictus:
Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Munivit Stilichon, totam quum Scotus Iernen
Movit, & infesto spumavit remige Tethys.
Illius effectum curis, ne tela timerem
Scotica, ne Pictum tremerem, ne litore toto
Prospicerem dubiis venturum Saxona ventis.
Tum spicis & dente comas illustris eburno,
Et calido rubicunda die, sic Africa fatur:
Sperabam nullas trabeis, Gildone peremto,
Nasci posse moras. etiam nunc ille repugnat,
Et tanto dubitat fasces praebere triumpho?
Qui mihi Maurorum penitus lacrimabile nomen
Ignorare dedit. post has Oenotria lentis
Vitibus intorquens ederas, & palmite largo
Vina fluens, si vos adeo Stilichone curules
Augeri flagratis, ait, quas sola juvare
Fama potest: quanto me dignius incitat ardor,
Ut praesente fruar, conscendentemque tribunal
Prosequar, atque anni pandentem claustra salutem?

Ta-

undulatae, de quibus vide ad Ovid. III. Art. 177. *amictum* Vicet. & Parm. BURM.

251. *Munivit Stilichon*] Ut Vopiscus in Caro, *civitatem religione munivit.* infra Lib. III. 46.

——— popularibus illi
Munito studiis languebat gratia patrum.

Regius tamen, *Me juvit*, quod efficacius: HEINS. *Hybernam*] Malim *Hybernen.* nam IV. Conf. Hon. 34. inquit *glacialis Hyberne.* DELR. Pro *Hibernam*, quod omnes fere libri tuentur, *Jërnam* Raphelengius. *Ivernen* Lucenf. *inermem* Oxon. Lego *Jërnen.* Stephanus, Ἰέρνη ἦν... sic & Strabo. HEINS. *Hiberam* Jun. Lovan. vide supra IV. Conf. Honor. 33.

252. *Infesto*] *infecto* Jun. & omittit Vicetin.

253. *Bella timerem*] *tela* multi scripti, sed censeo *vela* reponi debere. mox *tuto* pro *toto* Reg. & Oxon. *Santona* quoque, non *Saxona*, unus Ambrof. tam hic quam alibi. male etiam *Aspicerem* pro *Prospicerem* Raphelengius. Lucan. VIII. 46.

Rupis in abruptas scopulos extremaque currens
Littora, prospiciens fluctus, nutantia longe
Semper prima vides venientis vela carinae.

Ovid. Epist. Phyllidis, 63.

Hinc ego vela tuae prospexi prima carinae.

quae vera lectio. Epist. X. 49.

Aut mare prospiciens in saxo frigida sedi.

Epist. XIX. 21.

Aut freta prospiciens odioso concita vento.

Raphelengii errorem etiam Barthius deprehendit. HEINS. *prospiciam* Wolf. *toto* non mutem. vide supra vs. 188. de verbo *prospicere* vid. Heins. ad Ovid. Epist. V. 63. & nos ad Phaedr. I. 17. & supra Conf. Olybr. 230. Ceterum hic poëtice rem exaggerare docet Meibomius in Introduct. ad Saxoniae inferioris Historiam pag. 6. cum Victorinus Tolosanus repressferit Saxones, non ita tamen, ut non formidabiles remanserint Romanis. *vela* vero huc non faciunt. Scotus enim terrestria bella gerebat cum Britannis, incursans in eorum fines, sed Saxo classe piratica erat instructus. BURM.

254. *Scotica*] *Scortica* Jun. Oxon. *ne picta tremerem* Oxon. *timeam* Wolf.

255. *Prospicerem*] Vetus liber, *Aspicerem.* DELR.

262. *Post haec Oenotria lentis*] *post has* Lucenf. prim. Vatic. & octo alii. rectius. *lentas* alter Moreti. & tertius Vaticanus. HEINS. sed *lentus* epitheton & viti & hederae convenit. Virgil. III. Ecl. 38.

Lenta quibus torno facili superaddita vitis
Diffusos edera vestit pallente corymbos. BURM.

264. *Vina fluens*] vide ad Conf. Olymb. 52.

264. *Curules*] *curulem* prim. Vatic. Oisellanus, Junian. & Leid. HEINS. *sic nos* Wolf. pro *si vos.*

266. *Incitat ardor*] *incitet* libri quatuor. HEINS.

268.

Talibus alternant studiis, Romamque precantes
Pro cunctis hortantur eat. nec segnius illa
Paruit officio, sed raptis protinus armis
Ocior excusso per nubila sidere tendit.
Transvehitur Thuscos: Apenninusque volatu
Stringitur: Eridanus clipei jam fulgurat umbra.
Constitit ante ducem, tetrica nec Pallade vultum
Deterior, nec Marte minor. tremit orbe corusco
Jam domus, & summae tergunt laquearia cristae.
Tum prior adtonitum gratis adfata querelis:
Servatas, Stilichon, per te, venerande, curules,
Ornatas nec dum, fateor. quid profuit anni
Servilem pepulisse notam? defendis honorem,
Quem fugis; & spernis, tanta quem mole tueris;
Respuis oblatum, pro quo labente resistis?
Quaenam caussa morae? quo me cunctabere rursus

280. In-

268. *Prosequar*] *Persequar* Jun. Leid. *concedentemque* Vicetin. *atque animi* Jun. Oxon. unde Heinsius conjiciebat *ac Jani.* pro *claustra* etiam *lustra* Jun. omnia frustra. vide Barthii notas.

269. *Precantes*] *petentes* Vicetin.

272. *Tendit*] *tandem* Jun. forte, *tendens Transvehitur.* ut infra 416. de stella cadere visa interpretatur Barthius. frequentior est formula *fulmine ocius*, quod tamen reponere non ausim. BURM.

274. *Jam fulgurat umbra*] *subfulgurat* alter Moreti, & unus Ambros. cum Delrii codice. HEINS. *Eridani* Jun. *Euridanus* Wolf. *jam fulserat* vel *fulgerat* Oxon.

275. *Nec Pallade vultu*] *multum* Gevartii excerpta & prim. Vatic. dictum supra. sequenti versu, *orbe corusco*, non *ore*, ex suis libris Schottus ac Delrius, nec aliter nostri. bene. orbem clipei intelligit. vulgatum frustra tuetur Barthius. mox pro *tangunt* prim. Medic. & Palat. *tergunt.* vide adnotata ad Praefat. Lib. I. in Rufin. paulo ante, *Transvehitur Thuscus*, snon *Thuscos*, Barthius. perperam. HEINS. Heinsiu supra ad vs. 135. citat *inferior* pro *deterior*.

276. *Ore corusco*] Aequius facere videntur, qui cum veteri libro *orbe* amplectuntur, & ad orbem clipei referunt, DELR.

277. *Tergunt*] *tangunt* duo Leidenses.

278. *Querelis*] *loquelis* Vatican.

280. *Quid profuit anni*] Malo, *annis.* HEINS. *quo profuit* Jun.

282. *Tanta quem mole tueris*] Lucens. & Gyrald. *tota.* non placet. vid. Lib. II. in Eutrop. 100. HEINS. *Tota mole premere* dixit Lucanus Lib. V. 756. & VI. 189.

284. *Quonam cunctabere rursus*] Alii, *quo jam.* Aldus & sexdecim nostri cum quinque Vaticanis melioris notae, *quo me.* vere. *cunctari aliquem pro morari.* Nupt. Honor. 20.

——— quonam usque verendus
Cunctatur mea vota socer?

Lib. III. de Rapt. 321.

——— non me Ripaea tenebunt
Frigora, non dubio Syrtis cunctabitur aestu.

Statius Theb. III. 719. *magnos cunctamur, Nate paratus.* Lib. VI. 625.

——— furit undique clamor
Dissonus, ambiguumque senis cunctatur Adrasti
Consilium.

Lib. VII. I.

Atque ea cunctantes Tyrii primordia belli
Jupiter haud aequo respexit corde Pelasgos.

Lib. XI. 268.

Ut dubium, & pugnas cunctantem Eteoclea vidit.

Valer. Flacc. II. 92.

Acclinem scopulo inveniunt miserantque foventque
Alternos aegro cunctantem poplite gressus.

Virgilianum illud imitatus Lib. XII. Aen. 386.

Alternos longa nitentem cuspide gressus.

idem

Ingenio? nullus Boreae metus, omnis & Austri
Ora silet. cecidit Maurus, Germania cessit,
Et Janum pax alta ligat. te Consule necdum
Digna feror? titulumne levem, parvique nitoris
Credimus, Augusti quem se decorare fatentur?
Sub juga quo gentes captivis Regibus egi?
Num, si prodigiis casus natura futuros
Signat, polluimur macula? quod reris, Eois
Omen erat. quamquam nullis mihi cognita rebus
Fabula. vix tanto risit de crimine rumor.
Opprobriis stat nulla fides, nec litera venit
Vulgatura nefas: in quo vel maxima virtus
Est tua, quod, nostros qui consulis omnia Patres,

De

Idem Valer. I. 156.

Talia cunctanti laevum Jovis armiger aethra
Advenit.

sic vetus editio. eodem libro 757. *quam multa leo cunctatus in arcta Strage virûm.* Lib. IV. 370.

Argus & in scopulos & monstris horrida saxa
Ignotas jubet ire vias, heu multa morantem
Cunctantémque preces inclusaque pectore verba.

ita & illic scribendum puto. Ovid. II. Fast. 349.

Cetera cunctantem cubito Tirynthius heros
Reppulit.

quomodo vetustus liber. vulgo *tentantem.* Virgil. IV. Aeneid. 390.

Linquens multa metu cunctantem & multa parantem
Dicere. Apud Nasonem Epist. Leandri vs. 115.

Atque ita cunctatus monitum nutricis amarae.

quomodo codex omnium optimus in Puteana Bibliotheca. nam hactenus lectum, *monitu contactus.* A. Gellius Lib. XII. cap. 5. *haec ergo vir sapiens tolerare & cunctari potest.* HEINS. *Quae jam caussa* etiam Wolf. & plerique scripti. *quondam cunctabere,* sed emendatum *quo me,* Leid. & Wolf. in Vicetin. erat *quone*, sed manus docta emendaverat *me.* deinde corrupte eadem *Borea motus.* & ita Parm. & Isingr. marg. *nullo Boreae metus* Jun.

285. *Omnis & Austri*] *in Austrum* Jun. eleganter. pro ora, quae in Austrum vergit. quinque libri, *Eos & Auster.* contra legem metricam. Forte, *Auster & Eos. Eos ora* pro *Eoa.* in quibus loquendi modis noster multus est. *omnis & astra* Oiselianus. HEINS. *Eos & Austri* Lovan.

287. *Janum*] *Rhenum* Leidens.

288. *Titulumne*] *titulumque* Jun.

289. *Quo se decorare fatentur*] Duo scripti, *quod.* tres, *qui.* Lego, *quem se decorare.* HEINS.

290. *Regibus egi*] Meus codex calamo exaratus, *qui gentes captivis regibus egit.* DELR. *egit* Jun. & Oxon. *edit* Wolf. *quod gentes* Leid. Voss. & Wolf. a m. prim. *qui* a m. s. vid. Schott. II. Obs. 55.

291. *Non si*] *Num* unus Medic. placet. pro *Omen* quinque, *Crimen.* tertius Vaticanus *Opprobrium.* Lego, *Omen.* vel *Crimen eat.* ut apud Stat. III. 662. *& tibi tuto Nunc eat iste furor.* II. Silv. 5. 79. Ovid. III. Art. 248.

Inque nurus Parthas dedecus illud eat.

pro *rebus Eois*, quinque libri cum duobus praecipuae notae Vaticanis, *reris.* & sane *rebus* mox sequitur. Reg. *renus.* Forte, *quod reris, Eois Omen erat.* *quod nomen Eois Omen erat* prim. Medic. & Thuaneus. ut ad nomina Fastorum alludat. mox, *nullis mihi credita rebus*, non *cognita*, Helmaestadiensis. HEINS. *Non sic* Oxon. *polluimur lacryma* Lovan. a m. prim. mox, *Opprobriis* Vicet. & Parm. Heinsius olim malebat, *Opprobriis at nulla fides.* sed Valer. Flacc. VIII. 249. *Promissam nec stare fidem.* ubi vide notas. sic *stat fama* Stat. V. Theb. 474. ubi vid. Barth. & I. Ach. 506. BURM.

Prodigiis] *prodigii* Vicet. Parm.

293. *Quamquam*] *postquam* Leid. *credita rebus* Wolf.

294. *De crimine rumor*] *discrimine* sec. Vatic. Farnes. & Lovan. mox *Opprobrii* Lucens. HEINS.

297. *nostros quod consulis omnia patres*] *qua nostras qui* cod. Barth. *nostras qui consulis omnia partes* cod. Voss. de qua vocum *patres* & *partes* commutatione vidimus saepe alibi, ut ad Lucan. Lib. V. 8. rarior vero constructio verbi *consulere* cum duplici accusativo, de qua egimus ad Lucan. VI. 775. nam non modo homines, sed etiam rem consulere dici docet Servius ad Virgil. XI. Aeneid. 343. & ita *jus consulere* Livius XXXIX. 40. BURM.

298.

De monstris taceas. pellendi denique nulla
Dedecoris sanctum violant oracula coetum.
Nec mea funestum versavit Curia nomen.
Pars sceleris dubitasse fuit. quaecumque profana
Pagina de primo venisset limite Phoebi,
Ante fretum deleta mihi, ne turpia castis
Auribus Italiae fatorum exempla nocerent.
Publicus ille furor (quantum tua cura peregit!)
Secretum meruit. laetetur, quisquis Eoos
Scribere desierit: fastos portenta Gabinos
Ista latent. propriam labem tersisse laborent.

Cur

298. *Pellendi denique nullum*] principem Vaticanum & octo alios secuti sumus. vulgo, *pellendis. denique nullum.* Heins. Sensus mihi intricatior videtur. construi posset: nulla oracula, dedecoris pellendi (id est Eutropii Consulis, sed qui deberet pelli, ut servilis nota anni, ut supr. 281. dixit) violant sanctum coetum (Senatum Romanum. vid. Cons. Olyb. 231.) id est, Senatus Romanus hunc numquam pro Consule habuit, nihil ab hoc dedecore gestum aut decretum accepit aut probavit. immo ne ejus quidem nomen in fastos retulit, neque ullam de eo agnoscendo mentionem aut deliberationem habuit, & ita inviolatus & inpollutus manserit Senatus Romanus. & ita Florus II. 20. dicit Aquilium *in id tempus sacrosancta Romana arma violasse.* & III. 19. *Triumphi dignitatem violatam inscriptione servili.* cogitabam etiam, an non praestaret, *delendi denique nulla* &c. id est radendi ex fastis; sed quia delere non poterant nomen, quod non detulerant in fastos, eam ignominiae notam Orienti delendam reliquit. mox vs. 300. pro *non versavit Curia nomen*, etiam olim tentabam *non servabat*, id est non inscripsit fastis, quia haec verba centies conmutata noveram. vide ad Ovid. II. Art. 729. IX. Met. 517. sed *Curia non versavit ejus nomen*, id est, nulla relatio aut deliberatio in Senatu de eo instituta fuit, de nomine ejus ut Consulis recipiendo, & in fastos referendo, ne deliberavit quidem Senatus. ita *versare* pro considerare explicat Servius ad Virg. V. Aen. 408. Quinctil. V. Inst. Orat. 7. *multum ante domi versandi testes.* id est examinandi, praeparandi per quaestiones, ut coram judice apte testentur. sic *animo, mente, pectore versare* rem dicimur, de qua varie cogitamus aut deliberamus. Virgil. I. Aen. 657. *At Cytherea novas artes, nova pectore versat Consilia.* Lib. V. 701. *Nunc huc ingentes, nunc illuc pectore curas Mutabat versans.* & ita passim. Regius interpres, qui noverat *versare libros, scripta* &c. pro legere dici, reddidit, neque Senatus meus *evolvit* nomen pestiferum, quod quid significet, alius nobis forte interpres exponet. Non capio vero, quae Barthius notat hic de Hellenismo *foedare dedecoris*, quum id verbum hic non occurrat. sed multa in ejus notis tam vitiosa, ut intelligi vix possint. *nullum* vero, quod Heinsius praefert, nusquam vidi, sed in omnibus *nulla*, ut sensus exigit. Burm.

299. *Coetum*] *tecum* Wolf. a m. prim.

301. *Pars sceleris dubitasse fuit*] Legebam olim, *Par sceleri*, quam conjecturam viris harum literarum peritissimis tunc laudatam memini. & sane *Par sceleris* a manu prima in primo Vaticano legebatur, & Oiseliano. Vulgata tamen lectio ex illo Virgiliano potest defendi Lib. VII. 266.

Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni.

sequentia videntur corrupta. pro *factorum* mox novem libri *fatorum*. Heins.

302. *Pagina de primo venisset limite Phoebi*] Quem proxime commemoravi codex *Pagina venisset de primo lumine Phoebi*. item post pauca, *Scribere deseruit*. Delr. *limine* Schedae Gudianae. Heins. vide ad III. Cons. Honor. 164. IV. 129. & III. in Stilich. 287.

303. *Ante fretum deleta mihi*] *Delata* primus Vatican. & alii octo. ad me delata, & suppressa meo studio. Heins. *dilecta* Jun.

304. *Fatorum*] *factorum* scripti nonnulli & editi complures. sed *fatorum* potest sumi, ut in illo Naevii, *fato Metelli fiunt Consules*. cogitabam *fatuorum exempla*. Burm.

305. (*quantum tua cum peregit!*)] vir doctissimus Markland. ad Stat. I. Sylv. IV. 84. sublata parenthesi legit,

Publicus ille furor, quantum tua cura peregit,
Secretum meruit.

meruit tantum secretum, quantum tua cura peregit. Burm.

306. *Quisquis Eoos Scribere desierit*] *Eois* legit Barthius. & mox, *rasisse* pro *tersisse*. *rasisse* pro *erasisse* propria significatione. *eradere nomen ex fastis*. in prim. Vatic. aliisque multis est *texisse*. sec. Vatican. *strinxisse*. alter Oxon. *traxisse* cum Moreti duobus. quae lectiones ad veram alludunt. ut &

duo

Cur ego, quem numquam didici ſenſive creatum,
Gratuler exemtum? delicti poenitet illos:
Nos nec credidimus. fuerit tamen omnibus unum
Crimen, & ad noſtras manaverit uſque ſecures.
Plus ideo ſumenda tibi faſtigia juris,
Ne pereat tam priſcus honos, qui portus honorum
Semper erat, nullo ſarciri Conſule damnum,
Excepto Stilichone, poteſt. bene praeſcia tempus
Mens tua diſtulerat. titulo tunc creſcere poſſes,
Nunc per te titulus. Conſul ſuccurre gravatis
Conſulibus, quicumque fuit, quicumque futurus,
Annum redde tuum, quem mox ſecura ſequatur
Poſteritas, nec jam doleat defenſa vetuſtas.
Sit trabeis ultor Stilichon, Brutusque repertor.
Libertas populi, primo tunc Conſule Bruto,
Reddita per faſces: hic faſcibus expulit ipſis
Servitium. inſtituit ſublimem Brutus honorem:
Adſeruit Stilichon. plus eſt ſervaſſe repertum,
Quam quaeſiſſe novum. quid tardius ore rubenti

Ad-

duo Medicei, in quibus, *tranſiſſe*. proxime tamen omnium Palatinus, qui *roſiſſe* praefert. pari modo apud Ciceronem *radere nomen faſtis* pro eradere. poteſt tamen & *terſiſſe* ferri hoc loco. Immo lego etiam *Eoos*, ut ad *faſtos* referatur. atque ita Lucenſis. pro *deſierit* octo codices *deſeruit*. an *deſuevit*? *faſtus* quoque pro *faſtos* Patavinus. dictum alibi. HEINS. *Eous* edidit Barthius in utraque editione, ſecutus Aldum & alias editiones veteres. in notis nihil monuit. & horum verborum ſententia obſcurior. dicit Poëta, laetari illos decere, qui faſtis ſuis jam deſierunt Conſules Orientis inſcribere, ſed tantum Romani, & Occidentis. Illi vero Senatores in Oriente laborent de labe illa delenda, quae numquam inſedit faſtis Romanis, quia nomen Eutropii non eſt in eos relatum. BURM.

309. *Cur ego quae numquam*] *quem* & *gratuler* ex ſcriptis. & deinde, *Nos nec credidimus*, non *Nec nos*. HEINS. *gratuler exemplum* Jun. & Leid. a m. prim. *fuerat* & *manaverat* etiam Leid. & Voſſ.

Creatum] *cruentum* Vicetin. & Colin. poſſet capi, ut apud Senec. in Apocol. de Claudio, *quem nemo umquam natum putavit*. vide ad Suet. Claud. III. & XL. ſed hic *creatum* conſulem intelligere verius erit. BURM.

312. *Ad noſtras*] *adverſas* Oxon. Wolf.

313. *Faſtigia juris*] prior Leid. *rerum*. Lucenſ. & Gyrald. *vitas*. nihil muta. adi notas Lib. II. in Eutrop. 124. Barthius verſum eſſe adulterinum affirmat. HEINS. In Lovanienſi erat margini adſcriptus. certe illud *plus* pro *magis* durius. nec *ſumere faſtigia* eleganter dictum puto. BURM.

314. *Tam priſcus*] *jam* Jun. Oxon. Lovan. & ed. Colin.

320. *Annum redde tuum*] Malo *ſuum* ut Lib. I. vs. ult.

Reſtituit Stilichon cunctos tibi, Roma, triumphos.

quicumque, ſubintellige Conſul. aliter Barthius. HEINS. Forte, *crede tuum*, id eſt, quicumque annus fuerit, etiam quo alii Conſules fuere, crede tamen eſſe tuum, id eſt, te Conſulem fuiſſe, & omnia pro Conſule egiſſe, tamquam Conſul revera eſſes. & ita, ut Horat. IV. Od. 9. *Conſulque non unius anni*. BURM.

323. *tunc Conſule Bruto*] *Te conſule Brute* primus Med. HEINS.

324. *Hic*] *bis* Wolf.

326. *Plus eſt*] Ex illo Ovidiano II. Art. 13.

Nam minor eſt virtus, quam quaerere, parta tueri.
Caſus ineſt illis, hic erit artis opus. DELR.

327. *Novum*] vitioſe *nomen* Vicet. & Parm.

Ore verendo] *rubenti* prim. Vatic. & undecim alii. bene. rubenti prae verecundia. hinc *rubor* pro pudore paſſim apud poëtas. ut libr. I. in Eutrop. 253.

Aut quid in hoc vultu poterit flagrare ruboris?

ubi perperam *ſuperare* reſcribunt. adeantur quae notamus illic. mox pro *inſolitus*, Scaliger, & *ſolitus*,

Adactis, & solitus frontem circumlinit ignis?
Tandem vince tuum, vincis qui cuncta, pudorem.
Hos etiam, quamvis corrumpi munere nullo
Te certum est, mirare libens ac suscipe cinctus,
Quos tibi divino mecum Tritonia duxit
Pectine. tincta simul repetito murice fila
Contulimus pensis, & eodem nevimus auro,
Aurea quo Lachesis sub te mihi secula texit.
Hic ego promissam sobolem, sperataque mundo
Pignora praelusi. veram mox ipse probabis
Me vatem, nostraeque fidem venientia telae
Fata dabunt. Dixit, gremioque rigentia profert
Dona, graves auro trabeas. insigne Minervam
Spirat opus. rutilis hic pingitur aula columnis,

tus, Scaliger, & *solitus*, quomodo Delrii codex & undecim nostri cum primo Vaticano. Ego olim, *en solitus*, nec adhuc damno penitus. pro *ignis*, quindecim, *amnis*. Glossa libri Regii, *id est sudor ex verecundia*. Barthius ex Palatino, *an solitus frontem circumfluit ignis?* quod minus arridet. verius est debere reponi, *ut solitus frontem circumfluit ignis!* sic libro proxime sequenti vs. 64. ex optimis membranis, *ut*, *Stilicho*, *cunctis inopina reluxit*, *Te victore salus!* apud Juvenalem Sat. VI. 147. *ut saepe emungeris!* ita enim contra scriptos editosque, quotquot vidi, codices est reponendum. noster bello Gildon. 233. *ut te mortalia pridem Implorant!* HEINS. *circumlinit* prima editio & Parm. Lovan. & duo scripti. alii *circumlinit amnis*. vid. supr. 137. ubi similis diversitas. *circumluit* etiam Heinsius olim conjecerat; *sed circumfluit* nota metaphora, de qua vid. ad I. de Rapt. 171. quia tamen uno tantum codice Barthii nititur, ex interpretatione potest esse ortum, quum *circumlinit* eleganter de rubore totam frontem inficiente posset capi. ut *auro circumlita* Ovid. XI. Met. 137. & alibi leguntur. BURM.

328. *Insolitus*] Vetus liber, & *solitus*. DELR.

329. *Qui vincis cuncta, pudorem*] *vincis quo* quinque libri, quos inter Olselianus. argute. vulgatum tamen ex illo Ovidiano III. Epist. 85. defendi potest,

Vince animos, iramque tuam, qui cetera vincis. HEINS.

331. *Te certum est*] MS. meus, *Posse queas*. alius, *posce queas*, unde conjecturam duco legi debere, *Posco, queas*. vel *Nosco*. ut idem sit sensus, qui prius fuerat. quod si verum est, hinc mendi origo fluxit; auctor scriptum reliquerat, *Nosco*. inde alii corrupte, *Nosce*, descripserunt. hinc factum est *posse*. Typographi postremo temerario quodam castigationis genere, *Te certum est* invexerunt. DELR. *Posse queas* veteres multi cum Aldo & schedis Gudianis. unus Vaticanus, *Nosse queas*. HEINS. sic & Wolf. ed. Vicetina, & Parmensis apud Silium Ital. II. 253. *seras fesso nunc pandere portas Posse volunt*. & XI. 186. *Haec ut velle queat*. vide ad Ovid. Ep. XXI. 58. forte tamen praestet, *Posse putem*. totus autem versus deerat Juniano. *inspice* tres libri. *suspice* Vicet. & Parm. BURM.

332. *Duxit*] *vixit* Jun. unde Heinsius *junxit*. sed nihil mutandum. vide ad Val. Flacc. I. 429. & infra II. de Rapt. 43. BURM.

333. *Tincta*] *cunta* Lovan. *cuncta* Wolf. & multi alii, ut & Vicet. & Parm. *repetito murice* est bis tincta. aliter extulit Statius VI. Theb. 540. *Chlamys*, *repetitaque multo Murice*. & Senec. Herc. Oet. 663.

Nec Sidonio mollis aheno
Repetita bibit lana colores. BURM.

335. *Texit*] Conjecerat olim Heinsius *traxit*, ut *trahere lanam*, *telam*. de quibus *vid.* ad Ovid. XIX. Epist. 49. sed vulgata placeat potius. BURM.

336. *Hic ego*] *His ego* malim, si liceat per codices antiquos. HEINS.

Sperataque] *separataque* Vicetin. & Parm.

338. *Nostraeque*] *nostrique* Leid. mox, *geminoque rigentia* Vicetin. & Parm.

340. *Insigne Minervae Spirat opus*] *Minervam* legendum ex Lucens. Gyrald. & quatuordecim aliis. dictum IV. Conf. Honor. 591. paulo ante perperam, *cuncta fila*, non *tincta*, potior scriptorum pars. HEINS.

342. *Mariae partus*] At Maria Aug. sine prole obiit, unde illud vaticinium periit. CLAVER.

342.

Et facri Mariae partus. Lucina labores
Solatur: refidet fulgente puerpera lecto.
Sollicitae juxta pallefcunt gaudia matris.
Sufceptum puerum redimitae tempora Nymphae
Auri fonte lavant. teneros de ftamine rifus,
Vagitusque audire putes. jam creverat infans
Ore ferens patrem. fed avus maturior aevi
Martia recturo tradit praecepta nepoti.
Parte alia fpumis fucantem Serica frena
Sanguineis, primae fignatus flore juventae,
Eucherius flectebat equum, jaculisque vel arcu
Aurea purpureos tollentes cornua cervos

Au-

342. *Dolores*] vetus liber, *labores*. Similiter in legibus noftris alicubi partus *labores* nuncupantur. DELR. *labores* non *dolores* primae editiones & plurimi fcripti. quod & recte Raphelengius fecutus. binc *laborare puerperae* dicuntur, & *labor* pro puerperio. HEINS.

343. *Fulgente lecto*] Auro vel argento fcilicet. fic apud Julianum Imp. Jovis lectum videmus chiafmo figuratum, hoc modo

ἀργύρου ✕ στιλπνοτέρα
χρυσίου ✕ λευκοτέρα.

hoc eft *argento lucidiorem*, *Auro candidiorem*. de hac figura jam diximus. CLAVER.

344. *Pallefcunt gaudia matris*] Malo, *matri*. mox, *in ftamine*, pro *de* potiores fcripti. HEINS. *jufta* Wolf. *in* Vicet. forte *matres*, quae adfident puerperae, nunc labores videntes metuunt & pallefcunt, nunc felicem partum fperantes, gaudent. mox *redimitum & vagitus audire* Jun. BURM.

345. *Redimitae*] *redimitum* Oxon. *fonte levant* Jun.

348. *Stilicho maturior aevo*] Vetus liber, *fed avus*. DELR. *Sed avus matura verendo* Gyrald. Lucenf. & tredecim alii cum Gudianis fchedis. *Stilicho maturior aevi* undecim. nonnulli, *fed avus maturior aevi*. ut τὸ *Stilicho* ex gloffemate irrepferit. fic apud Virgil. Lib. v. 73. *aevi maturus Aceftes*. & apud Stat. v. Theb. 90. *aevi matura Polyxo*. veram lectionem jam vidit in Elencho Antidiatribes Statianae Gronovius nofter. HEINS. *Avus matura ferendo*, vel *Stilicho maturior aevo* Lovan. vid. ad Ovid. VIII. Met. 617.

350. *Fucantem Serica frena*] Sic cum Ifingrinianο Raphelengius & Mazarinus ex noftris. alii cum vulgatis, *fumantem*, vel *fpumantem*. alter Moreti, *undantem*, non male. primus Vaticanus *fugantem*. folemni errore pro *fucantem*. pro *purpureo*, quae vox paulo poft repetitur, lege, *fanguineis*, cum eodem principe Vaticano, & undecim aliis. nofter de Equo Honorii in Epigramm. XX.

Sanguineo virides morfu vexare fmaragdos,
Et Tyrio dignus terga rubere toro.

Lucan. IV. 778.

Siccaque fanguineis durefcit fpuma lupatis.

Sanguinem pro fpuma nofter Lib. II. de Rapt. 202. fimili prorfus modo: *Sanguine frena calent*. IV. Conf. Honor. 548.

——— *fpumofis morfibus aurum*
Fumat, anhelantes exundant fanguine gemmae.

Stat. Lib. VI. Theb. 396.

Qui dominis, idem ardor equis. face lumina furgunt,
Ora fonant morfu, fpumisque & fanguine ferrum
Uritur.

ita & *fpumae cruentae* Virgilio III. Georg. 203. *fpumas aget ore cruentas*. Silius Lib. XVI. 357. de equo Afture.

——— *focitumque cruento*
Spumeus admorfu gauderet mandere ferrum.

idem Lib. XII. 254.

Immitem quatiebat equum, fpumantia faevo
Frena cruentantem morfu.

Sedulius Lib. IV. 294.

——— *nec terga frementis*
Ardua preffit equi, faleris qui pictus & oftro
Ore cruentatum mandenti concutit aurum.

fic fcribendum ex membranis Leidenfibus, non *mandendo*, vel *mandentia*. Silius Ital. I. 424. *candentem mandens aper ore cruorem*, ubi *canentem* repofui. Oppianus V. Halieut.

Ἀφρῷ ὑπ' αἱματόεντι γένυν σκολιοῖσι χαλινοῖς
Ἐμπρίει.

ubi de equo. Quintus Calaber libro VII. de leone Nemeaeo:

——— σλοτυροῖς δὲ οἱ ἀμφὶ γένυσσιν
Αἱματόεις ἀφρὸς ἰσχὶν ἀποπτύεσκε δ' ἰωκεῖ.

quod male Daufquejus de fanguine interpretatur. apud Dionem Chryfoftomum locus eft infignis in hanc rem, ubi Apelles equi fpumam pingens defcribitur Orat. LXIII. fed exemplar non eft ad

ma-

Aureus ipſe ferit. Venus hîc invecta columbis
Tertia regali jungit connubia nexu,
Pennatique nurum circumſtipantur Amores,
Progenitam Auguſtis, Auguſtorumque ſororem.
Eucherius trepido jam flammea ſublevat ore
Virginis, adridet laeto Thermantia fratri.
Nam domus haec utroque petit diademata ſexu:
Reginasque parit, Reginarumque maritos.
Talibus invitat donis, dextraeque gerendum
Diva ſimul porrexit ebur. ſollemnibus urnam
Conmovet auſpiciis, avibusque incepta ſecundat.

Tunc

manum. & ſane candicans color nonnihil ſanguinei ac purpurei oculis offert. hinc *purpurei olores* Horatio, & *nix purpurea* auctori Elegiae in obitum Druſi, & in obitum Maecenatis,

Brachia purpurea candidiora nive.

& *purpurea ſub nive terra latet.* HEINS. *fucantem* Wolf. *foedantem ſerica frena* Voſſ. ſine dubio vero alterutro in loco vox *purpureus* emendari debet. Barthius in edit. prior. *purpureos cervos* ſuſpectos habuit, & certe neſcio qui ſic umquam cervos vocarit, & codices nihil variant eo loco. Heinſius conjecerat olim,

——— jaculisque vel arcu
Aurea purpureis tollentes cornua cervos.

ſed & jacula vel arcus *purpureos* dici inſolitum. an *pulvereos cervos?* ita hae voces confundunt ſcripti apud Stat. VII. Theb. 148.

Purpureum triſti turbatus pectore vultum.

ubi in MSS. *pulvereum.* ita *agmina cervi pulverulenta fuga glomerant* Virgil. IV. Aeneid 154. ſed nihil tamen temere muto, quia trabeae intexti purpurei dici poſſunt, & mutata priori loco voce, repetitio odioſa vitatur. *ſanguineis* etiam manus docta in ora Vicetinae editionis. *purpureos tollentem* Wolf. BURM.

354. *Aureus ipſe*] Imitatio Ovidiana Lib. I. Amor. II. 42.

Ibis in auratis aureus ipſe rotis.

& I. Art. 214.

Quatuor in niveis aureus ibis equis.

Albinov. ad Liv. 332. *quadrijugis aureus ibit equis.* Ita Ariſtaen. Lib. I. Ep. 8. ὁ χρυσοῦς ἀκήκοει ἱππεὺς BURM.

355. *Regali*] Vetus liber recte, *legali.* ſic Tribunianus *legitimum vinculum* nominavit. DELR. *legali* etiam Oxon. & Lovan. ſed male. Laud. Serenae v. 36. *quae major origo, Quam regalis erit?* & de Nuptiis Honor. 253.

Magnorum ſoboles Regum, parituraque Reges. BURM.

Jungit] *junxit* Jun. Oxon. Leid.

356. *Nurum*] Placidiam innuit, quae filia Theodoſii magni ex Galla ſorore Valentiniani Junioris. ſatis vero apparet Claudianum eam quaſi deſtinare Eucherio. CLAVER. Multi ex ſcriptis *torum.* HEINS. *Chorum* Leid. a m. pr. *circumſtipantur honores.* Oxon.

358. *Eucherius timido*] *trepido* libri meliores. alii, *tepido.* Junianus, *tumido.* ut noſter Laud. Serenae 121.

Utraque luminibus tumidum micat, utraque blandas
Excitat ore faces.

ſic bene codices ſcripti. Nupt. Celerinae v. 125. *matura tumeſcit Virginitas.* Statius Theb. II. 204.

Deiphilen tumida jam virginitate jugari.

Achill. I. 292.

Virginitas matura thoris, annique tumentes.

de Lycomedis filiabus. Dracontius Hexamero,

Virgo decora, rudis, matura tumentibus annis.

ſequenti verſu pro *laeto* prim. Vatic. & Reg. *retro.* tert. Vatic. pro diverſa lectione, *tetro.* HEINS. *tepido* Wolff. manus docta in ora Vicetin. edit. *Eucherius cupido.*

359. *Thermantia*] Stilichonis filia minor natu, quae ſorore defuncta nupſit Honorio, integro adhuc & caſto, ut ajunt, quantum ad illam. CLAVER.

360. *Nam domus haec*] *namque domus utroque* Lovan.

361. *Reginas*] Sic olim Regum filiae apud nos. Servius in illud: *inſcripti nomina Regum*, non quoniam ipſi Reges, inquit, ſed quia Regum filii. CLAVER. vide ad Val. Flacc. I. 174. & VI. 657. *Reginarumque nepotes.* Oxon. ceterum duo verſus 360 & 361. in Voſſiano & Lovanienſi margini adſcripti erant.

362. *Dextraque regendum*] Meliores, *gerendum.* Plantini editio, *tegendum.* mendoſe. unde Raphel. *tenendum.* HEINS. *dextraque* Voſſ. Lovan. Oxon. Leid.

364. *Secundat*] *ſecundis* Lovan. *infeſta ſecundas* Voſſ.

Tunc habiles armis humeros Dea vestibus ambit
Romuleis: Latii sederunt pectore cultus:
Loricaeque locum decuit toga. talis ab Histro,
Vel Scythico victor rediens Gradivus ab axe,
Deposito mitis clipeo, candentibus Urbem
Ingreditur trabeatus equis: spatiosa Quirinus
Frena regit, currumque patris Bellona, cruentam
Ditibus exuviis tendens ad sidera quercum,
Praecedit: lictorque Metus cum fratre Pavore
Barbara ferratis innectunt colla catenis,
Velati galeas lauro: propiusque jugales
Formido ingentem vibrat succincta securim.
  Vidit ut optato se Consule Roma potitam,
Nunc, ait, Elysii lucos inrumpere campi,
Nunc libet; ut tanti Curiis miracula voti
Fabriciisque feram, Famae qui vulnere nuper
Calcatam flevere togam. jam prata chorêis
Pulsent, nec rigidos pudeat lusisse Catones.
Audiat hoc senior Brutus, Poenisque tremendi
Scipiadae, geminis tandem quod libera damnis

Unius

Voss. a m. pr. *habiles artus armis* Lovan. *habiles humeros armis* Vicet. Parm. Ald. & aliae. Virgil. I. Aen. 318. *humeris habilem suspenderat arcum.*

Dea vestibus] Pro *Dea* vetus liber, *jam*, eritque sententia, humeros quondam idoneos armis, nunc trabeis. DELR. *jam* etiam Oxon. Leid. & Wolf.

368. *Rediens*] *ridens* Leid. *Scythio* Wolf.

369. *Urbem*] *orbem* Leid. duo, Lovan. Voss. a m. pr. *gaudentibus* Wolf.

370. *Spatiosa*] Forte, *speciosa*. quae voces saepe commutatae. BURM.

371. *Bellona cruentum*] Sic plerique scripti. Cl. Gronovius Diatribes Statianae cap. L. *cruentam*, cui accedo. nam Gyrald. prim. Vatic. & decem alii cum primis editionibus, *cruentat*. idem *tendens*, non *tendentem*, & sic scripti. HEINS. Intelligit tropaeum. inepte hastam explicuit Paraphrastes. qui enim illa dites exuvias poterat ferre? tropaea vero ex quercu facta quis ignorat? BURM.

372. *Tendentem*] Membranae hunc versum ad Bellonam referunt continentes, *tendens*. DELR.

373. *Fratre Pavore*] Inepte alii, *Pudore*. Homero & Hesiodo δεῖμός τε φοβός τε θεράποντες Ἄρηος. Val. Flacc. III. 89. *Terrorque Pavorque Martis equi.* & sic poëtae passim. HEINS. vide ad Val. Flacc. II. 204.

374. *Terga*] MS. cum vet. Germ. *colla*. DELR. *colla* meliores, ut Bello Getic. 293.

Colla catenati vidit squallentia Cimbri.

HEINS. *Barbara fraternis* Jun. *vincla cathenis* Lovan. *colla* & *terga* confuderunt librarii etiam III. Cons. Honor. 79. I. in Eutrop. 184. & apud alios poëtas saepe. vide & I. de Rapt. 153. & utrumque defendi posse constat. BURM.

375. *Jugalis*] *jugales* Wolf.

377. *Optato*] *aptato* Junian.

378. *Irrumpere*] *erumpere* Oxon. Leid. Lovan. Wolf. Vicet. Parm.

379. *Ut tanti*] *intacti* vel *& tanti* Leid. duo, Voss. Lovan. *intacti vitiis* prior Moreti. *ut tanti cursus* Jun. *Fabriciisque moram* Lovan. a m. prim. *Nunc licet intacti* Wolf. a m. prim.

380. *Famae qui vulnere nuper Calcatam flevere togam*] *calcatam Famae vulnere togam* minus concinne censeo dici. quare minimum abest, quin opiner *vulnera* reponendum, cujusmodi appositiones multum amari a nostro, alibi jam ostendimus. HEINS. *calcantem* Oxon. *famis qui vulnere* Vicet. & Parm. an *Romae qui vulnera* &c. sed vide ad Lucan. IV. 231. BURM.

382. *Lusisse*] *luxisse* Leid.

384. *Quod libera*] *qui* Colin.

385.

Unius auxilio fasces Libyamque recepi.
Quod supereſt, unum precibus, fortiſſime Conſul,
Adde meis, Urbique tuum largire parumper,
Quem rogat, adventum: quam tu belloque fameque
Depulſa terris iterum regnare dediſti.
Splendida ſuſcipiant alium te Roſtra Camillum.
Ultorem videant ſervatoremque Quirites,
Et populus, quem ductor ames: quibus Africa per te
Nec prius auditas Rhodanus jam donat ariſtas:
Ut mihi vel Maſſyla Ceres, vel Gallica proſit
Fertilitas, meſſesque vehant nunc humidus Auſter,
Nunc Aquilo; cunctis diteſcant horrea ventis.
Quae tunc Flaminiam ſtipabunt millia vulgi!
Fallax o quoties pulvis deludet amorem
Suſpenſum, veniens omni dum crederis hora!
Spectabunt cupidae matres, ſpargentur & omnes
Flore viae, ſuperes quum Pythia limina Conſul

Ar-

385. *Faſces*] *Poenos Libyamque* Wolf. & pro diverſa lectione Oxon. Leid. & Lovan. & ed. Vicet.

388. *Roget*] *regat* Vicet. & Parm.

Belloque] *belliſque* Jun. Oxon. Leid. Lovan. edd. Vicet. & Parm.

389. *Depulſa*] Barthius *depulſam.* confirmant prima editio, & quatuor aut quinque ſcripti. non placet. HEINS. *depulſam* Vicet. Parm. vid. ad II. Conſ. Stilich. 171.

390. *Suſcipiant*] *ſuſpiciant* ed. Vicetin. quod defendi poſſet, quia *videant* ſequitur. de *alium* vid. Lib. I. 303. BURM.

391. *Ultorem*] *Auctorem* Voſſ. Jun. Oxon. Wolf. *ſolatoremque* Jun. Oxon.

392. *Quem ductor amas*] *ames* cum Aldo & pleriſque ſcriptis. HEINS. *Ut populus* Junt. Iſingr. Colin. Gryph.

393. *Auditas*] Audiverant certe Romani jam per tot ſecula Galliam frumenti feracem, ſed inde non Romam adduxerant. ſatis enim annonae ſuppeditabant claſſes Alexandrina & Africana. quare malim, *nec prius adductas*, vel *advectas*, neque literarum elementa multum abludunt. vide I. in Eutrop. 404. III. Stilich. 91. & hic Barthium. BURM.

394. *Ceres*] Vetus liber, *ſeges*, ſed in meo alia manu emendatum, *Ceres.* DELR. *Ceres* Vicetin.

395. *Meſſesque ferat*] *ferant* multi. Gyrald. Lucenſ. Vatic. *vehat.* decem alii, *vehant.* bene. ut infra Lib. III. 94.

Vexit Lingonico ſudatas vomere meſſes.

HEINS. recte *vehant*, nam de navibus frumentiferis agitur. ita VI. Conſ. Hon. 497. *pronas puppes nunc amne ſecundo, Nunc redeunte vehit.* ita de plauſtris Lucan. III. 450. *quaeſita per urbem Plauſtra ferunt.* ubi in Langerman. eſt *vehunt.* ubi vide quae dixi. & ad Ovid. III. Faſt. 414. & ſic apud Lucan. IX. 706. legebat Heinſius,

—— *inde vehuntur*
Huc Libycae mortes, & fecimus Aſpida mercem.

ubi vulgo *petuntur*, vel *feruntur.* BURM.

396. *Aquilo*] *Aquilon* Leid. & ſex alii. ita Bell. Get. 60. etiam quidam codices.

Horrea] *orea* Vicet. *borea* Parm.

398. *Rumor deludet amorem*] *pulvis* primae editiones, prim. Vatic. & octo alii. optime. infra III. 2.

—— *jam tempora deſine longae*
Dinumerare viae, viſoque adſurgere ſemper
Pulvere.

Bell. Getico 455.

Pulveris ambiguam nubem ſpeculamur ab altis
Turribus, incerti ſocios adportet an hoſtes.

Lucan. VI. 247.

Caeſareas pulvis teſtatur adeſſe cohortes.

pluribus eam lectionem confirmare taedio ſit. HEINS. *pulvis* etiam Vicet. & Parm. de hoſtium adventu ex pulvere adparente Columna. ad Enn. VIII. Annal. p. 81. hoc vero loco imitatur noſter Martialem Lib. X. Ep. 6. ut recte Barthius,

Quando morae dulces, longusque a Caeſare pulvis,
Totaque Flaminia Roma videnda via.

verſu praecedenti, *Quantum Flaminiam*, vel *Flaminei* Leid. *Flamineam* Leid. alter. Lovan. & Voſſ. *Flameam* Vicetin. BURM.

401. *Superet cum Pythia limina Conſul*] *ſuperes* malo cum ſeptem ſcriptis. *culmina* etiam bene octo

cum

Arduus, antiqui ſpecies Romana Senatus.
Pompejana dabunt quantos proſcaenia plauſus!
Ad coelum quoties vallis tibi Murtia ducet
Nomen, Aventino Pallanteoque receſſu!
Nunc te conſpiciam caſtris, permitte, relictis,
Mox & cum genero trabeis viſura ſecundis.
Haec dum Roma refert, jam Fama loquacibus alis
Pervolat Oceanum: linguis & mille citatos
Feſtinare jubet proceres: nullique ſenectus,
Non iter, hibernis obſtant nec flatibus Alpes.
Vincit amor meriti pridem, clarique vetuſtis

Faſ-

cum primo Vaticano. Idem Vaticanus, *Pincia culmina.* in aliis multis, *Phicia*, & *Phitia.* mons Pincius Romae ſatis celebris, ſed vulgatam ſcripturam non temere damnandam cenſeo. HEINS. vide ad I. de Rapt. 8. & ad Lucan. V. 155. ego *limina* retinui cum primis editionibus, Aldina, & aliis. nam *ſuperare limen* rectius quam *culmen* dici puto. quod *liberare limen* dixit Petron. cap. CXXXVI. ubi & *ſuperare* reſtituebat Turnebus. ſed vide notas. *culmina ſuperare* eſſet tranſcendere, ut montes & Alpes. Lucan. I. 183. *ſuperare maria.* vid. ad Val. Flacc. I. 75. hic Senatum in Apollinis templo habitum puto intelligi, ubi Auguſtus Senatum habere ſolebat. Sueton. cap. XXIX. *Phicia culmina* Wolf. a m. ſec. BURM.

402. *Senatus*] *juventus* Oxon.

403. *Proſcaenia*] *procemnia* Oxon. pro *plauſus* Jun. *lapſus.*

404. *Vallis tibi Martia ducet*] *Murtia* ſcribendum. Varro Lib. IV. de L. L. *Intimus Circus ad Murtium vocatus, ut Procilius ajebat, ab urceis, quod is locus eſſet inter figulos. alii dicunt a murteto, cujus veſtigium manet, quod ibi ſacellum etiamnum Murtiae Veneris.* Vidit Barthius quoque veram ſcripturam curis ſecundis, qui illic adeundus. primus Vaticanus a manu prima, *Murcia.* in aliis compluribus, *Marcia. tollet nomen*, non *ducet*, optimus liber Moreti, & quatuor alii. Lib. III. 195.

——— *exultant avidi, quocumque decorus*
Conſpiciare loco, nomenque ad ſidera tollunt.

HEINS. *vallis quoties* Jun. Oxon. de valle Murtia vid. Buleng. de Circens. cap. II. *ducet nomen* elegantius videtur, nec a librario profectum. per Echo enim redditum nomen, & coelo eductum intelligit. imitatur Horat. I. Od. 20.

——— *datus in theatro*
Cum tibi plauſus.
Clare Maecenas eques, ut paterni
Fluminis ripae ſimul & jocoſa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.

ut Barth. recte notat. BURM.

405. *Pallanteoque receſſu*] *receſſus*, vel *receſſu* prim. Vatic. & emendatum a ſecunda manu, *receſſum.* pari modo & Oiſelianus. tertius Vaticanus, *receſſis.* quatuor alii, *recurſu. receſſum* placet, ut in illo Maroniis II. Aeneid. 52.

——— *uteroque receſſo*
Inſonuere cavae, gemitumque dedere cavernae.

HEINS. *Palentinoque receſſu* Vicet. *Palantaeoque* Parm.

406. *Conſpiciam*] *perſpiciam* Leid. a m. pr. *proſpiciam* Jun. Oxon. *conſpiciant* Voſſ. Vicet. & Parm. ita verba haec commutari vidimus ſupra vs. 255. *conſpicuum caſtris* Ald. Colin. Gryph. *trabeas v. ſecundas* Leid. prior, quod placebat olim Heinſio, qui & conjecerat legendum, *Nunc primum aſpiciam, caſtris.* &c. vel *Nunc primas videam.* ſed ea longius abeunt. *Mox etiam genero* Jun.

408. *Roma*] *Troja* Wolf.

Jam Fama loquacibus alis] De *alis loquacibus* nugae ſunt. lego, *Fama ales*, quidquid obſtant ſcripti. diſtinctione locus etiam juvandus. dictum bello Gildon. 477. ſic & *alitem Victoriam* facit IV. Conſ. Hon. 607. ubi plura. Ceterum in Pricaeano, *volacibus alis.* ut forte ſcribendum ſit:

Haec dum Roma refert, jam fama ſonacibus alis
Pervolat Oceanum. linguis & mille citatos
Feſtinare jubet proceres.

ſed *ales Fama* non eſt loco movenda. HEINS. Ita *volucrem Famam* dici vidimus ad Petron. c. CXXIII. diſtinguunt veteres editiones poſt *Oceanum.* mihi *alis* non diſplicet & *linguis mille* jungerem. nam nihil elegantiae video in *linguis loquacibus.* ſed *alas loquaces* dici, ut aliae res inanimatae, vere poëticum. vide loca a Barthio adducta. ſic *ſilvae, rivi* &c. *loquaces, garruli, arguti*, & ſimiliter dicuntur. vide ad Petron. cap. CXX. & ad Virgil. Eclog. VIII. 22. *velocibus alis* Vicetin. contra metrum. BURM.

410. *Nullique ſenectus*] *nulliſque* Oxon. & edd. Parm. Ald. Iſingr. & plurimae. *nullique ſequutus* Vicetin. vitioſe.

412. *Vincit amor meriti pridem*] Puto:

Vincit amor. pridem emeriti clarique vetuſtis
Faſcibus ad ſocii properant & conſulis annum.

Fascibus ad socii properant & vindicis annum.
Sic ubi fecunda reparavit morte juventam,
Et patrios idem cineres, collectaque portat
Unguibus ossa piis, Nilique ad litora tendens
Unicus extremo Phoenix procedit ab Euro;
Conveniunt aquilae, cunctaeque ex orbe volucres,
Ut Solis mirentur avem: procul ignea lucet
Ales, odorati redolent cui cinnama busti,
Nec minor in coelo chorus est. exsultat uterque
Theudosius, Divique tui. Sol ipse quadrigis
Vere coronatis dignum tibi praeparat annum.
Est ignota procul, nostraeque inpervia menti,
Vix adeunda Deis, annorum squalida mater,
Inmensi spelunca aevi, quae tempora vasto
Suppeditat revocatque sinu. conplectitur antrum,

Om-

Naso Metam. x.

Vicit Amor. supera Deus bic bene notus in ora est.

Consulatu Mallii II.

Emeritum pridem, desudatisque remotum
Judiciis. eadem rursum complexa potestas
Evebit, & reducem notis inponit babenis.

infra Lib. III. 18.

Et post emeritas moderator quisque secures
Discrimen letale subit. HEINS.

413. *Fascibus*] *Fastibus* Voss. *Fascibus acciti* Oxon. & alter pro varia lectione *acciti* vel *ad soceri.* Junianus etiam *sed vindicis.*

416. *Nilique ad litora tandem*] Gyrald. & undecim alii, *tendens.* recte. alibi de Phoenice v. 74. *velox alienum tendit in orbem.* paulo ante pro *fecunda*, perperam quidam *fecundam.* Eidyll. de Phoenice:

Emeritos artus fecunda morte reformat.

HEINS. eadem varietes in *tandem* & *tendit* fuit supra 272. & mox praefat. Lib. III. 17. sed recte restituit Heinsius. ita & Vicet. edit. & verbo hoc noster saepe utitur. ut infr. Lib. III. 138. & Nupt. Honor. 179. Val. Flacc. I. 717. *iter ad Scytbiam tendere.* deinde *ossa patris* Jun. praeterea *fecundam r. more* Oxon. *jecundam* Wolf. BURM.

420. *Cui*] *tibi* Oxon. *redolent* & Barth. cod. forte, *odorati redolet quae cinnama busti.* nam *olere*, *redolere*, & similia, accusativo casu junguntur. BURM.

422. *Theudosius*] Anthologiae 3. θεῖον Ἰωάννην τὸν πάνυ Θευδόσιον. sic *Theudoricus* apud Sidonium. CLAVER.

Divi] *Deum bonor*, ait Tacitus, *non ante principi babetur, quam agere inter bomines desierit.* Tertull. *maledictum est ante apotbeosin Deum Caesarem nuncupare.* CLAVER. *dominique tui* Oxon.

423. *Coronatis*] *coronatus* Isingr. Pulm. Gryph. Colin. *tibi properat* Vicet. & Parm.

424. *Est ignota*] Hic aliquid hieroglyphicum. & sane Orus Apollo, arcana Aegyptiae gentis apprime doctus, libellum scripsit, ubi Serpens ejusmodi pingitur subtili & pulchro indicio. apud Virgil. Lib. v. 85. serpens, *Septem ingens gyros, septena volumina versat.* quod septennium designat. ubi Servius, *Annus*, inquit, *secundum Aegyptios ante inventas litteras indicabatur picto dracone caudam suam mordente.* & hic Poëta fuit Aegyptius. CLAVER.

425 *Deis*] *feris* Wolf. nescio an Ovidium cogitaverit scriba, qui IV. Fast. 496.

Non bomini regio, non adeunda ferae.

& v. 374.

Arvaque pugnaci non adeunda ferae.

vide ad Rutil. Itiner. II. 34. hic nihil mutandum BURM.

425. *Annorum squalida mater*] Non satis haec capio. an enim ipsa spelunca est mater annorum, an potius in illa spelunca ipsi est sedes. Paraphrasten non magis intellexisse puto, qui interpretatur: *Parens rancida annorum est longe incognita, & inaccessa animis bumanis, vix patens superis ipsis cavernas aeternitatis infinitae, quae mittit & revocat tempora gremio ingenti.* ubi quo *cavernas* referas, non video. an elapsum est verbum *babens*, vel *babitans*, an *caverna* legendum? Barthius hic nihil juvat. in ora Vicetinae editionis legitur *mater & domus annorum.* in vulgata lectione *spelunca* mater annorum debet dici. BURM.

426. *Vasto*] *nacto* Oxon.

427. *sinu*] *sinus* ed. Vicetin. Parm. *complectitur annum* Oxon.

428.

Omnia qui placido consumit numine, serpens:
Perpetuumque viret squamis, caudamque reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapsu.
Vestibuli custos, vultu longaeva decoro,
Ante fores Natura sedet, cunctisque volantes
Dependent membris animae. mansura verendus
Scribit jura senex, numeros qui dividit astris,
Et cursus stabilesque moras, quibus omnia vivunt,
Ac pereunt fixis cum legibus, ille recenset
Incertum quid Martis iter, certumque Tonantis
Proficiat mundo, quid velox semita Lunae,
Pigraque Saturni: quantum Cytherea sereno
Curriculo, Phoebique comes Cyllenius, erret.
Illius ut magno Sol limine constitit antri,
Adcurrit Natura potens, seniorque superbis
Canitiem inclinat radiis. tunc sponte reclusos
Laxavit postes adamas. penetrale profundum
Panditur, & sedes aevique arcana patescunt.
Hic habitant vario faciem distincta metallo

Se-

428. *Numine*] *munere* Jun. Oxon. *nomine* Leid.

429. *Perpetuumque viret*] *virens* Gyrald. & *reductam* prim. Vatic. aliique non pauci. pro *lapsu* Lovan. *morsu*. Heins.

Reducto] Vetus liber, *reductam*. Delr. *Ore volat* Vicet. & Parm.

433. *Mansura*] *mansueta* Jun. Oxon. *deprehendunt* Vicet.

434. *Numeros*] vid. Virgil. I. Georg. 137.

436. *Fixis cum legibus*] Puto, *fixis ceu legibus*. frequens error, quo Apulejum non semel liberavimus. prim. Vatic. aliique non pauci distinguunt, *fixit cum legibus ille recenset*. ut forte, *fixis tum legibus* sit scribendum. Heins. *pereunt fictis cum* ed. Vicetin.

438. *Proficiat*] *prospiciat* Oxon.

439. *Sereno*] *serenum* Jun. & Oxon. a m. prim.

440. *Erret*] *errat* Oxon. *iret* Vicet. ed.

441. *Illius ut Phoebus*] undecim cum primo Vaticano:

Illius ut magno Sol limine constitit antri.

Heins. *constitit austri* liber Barth. malim, *magnus Sol*, quam *magno limine*. vide ad Ovid. XIII. Met. 852. ubi eodem modo errarunt librarii. Burm.

442. *Occurrit Natura potens*] *Accurrit* meliores scripti. *parens* etiam prior Moreti, quod perpetuum Naturae apud poëtas epitheton. at primus Vaticanus a manu prima, *duce* pro *duci*. ut Solem Naturae ducem appellet. Heins. *parens* & *potens* natura sollemni fere varietate occurrit in scriptis. vid. ad Ovid. X. Met. 352. sic & discrepant codices apud Lucanum X. 238. *genetricem* vocat II. de Rapt. Pros. 39. in aliis etiam *potens* & *parens* commutarunt librarii. Cons. Olyb. 8. II. Rapt. 367. & alibi. *Adcurrit* etiam in Lovan. & Wolf. quod praetuli. vide ad Ovid. II. Fast. 372. & infra bell. Getic. 414. pro *superbis* Jun. *superbus*. Burm.

443. *Tunc sponte*] *tum* Lovan. Leid. *cum* Oxon. Jun. *reclusus* Oxon. Leid. *revulsos* unus Heinsio inspectus.

446. *Hic habitant*] Putem *His* legendum, ut ad τὸ *locis* referatur. & mox iterum, *His*, & bis *illis*. *faciem* pro *facies* bene quinque scripti. Heins. *hinc habitant* Leid. *habitat* Vicet. & Parm. *glomerantur aëno* Oxon. *Hinc ferrata rigent*, *illinc* Vicet. Parm. Colin. *illinc argentea* Oxon. Leid. & ed. Colin. *faciem* recte, licet de plurimis agatur, ut hoc multis illustravimus ad Suet. Claud. XXXIV. & Lucan. VII. 100. & alibi saepe. rarior vero locutio *regionem domûs* vocare ejus partem, vel membrum. nescio an in hac descriptione speluncae non aliquid ex Ovidio Lib. IV. Fast. 496. sumserit, qui etiam de ea dixit,

Non homini regio, non adeunda ferae.

qui ipsam speluncam vocat regionem. Burm.

Secula certa locis; illic glomerantur aëna:
Hic ferrata rigent, illic argentea candent.
Eximia regione domus, contingere terris
Difficiles, ſtabant rutili, grex aureus, anni:
Quorum praecipuum pretioſo corpore Titan
Signandum Stilichone legit. tunc imperat omnes
Pone ſequi: dictisque ſimul conpellat euntes.
En, cui diſtulimus melioris ſecla metalli,
Conſul adeſt. ite optati mortalibus anni.
Ducite virtutes: hominum floreſcite rurſus
Ingeniis hilares, Baccho frugumque feraces.
Non inter geminos anguis glaciale Triones
Sibilet, in modico nec frigore ſaeviat Urſa.
Non torvo fremat igne Leo, nec brachia Cancri
Urat atrox aeſtas, madidae nec prodigus urnae
Semina praerupto diſſolvat Aquarius imbre.

Phri-

450. *Difficilis. ſtabat Rutili*] *rutuli ſtabant* tres ſcripti. optime Cl. Gevartius, *Difficiles, ſtabant rutili.* ut ſit epexegeſis, & ſic Voſſius in Opere Grammatico. in uno certe Ambroſ. *Difficiles ſtabat.* ſcribendum etiam videtur, *Eximia regione domûs*, ut cohaereant haec cum ſequentibus. HEINS. *ſtabat rutili rex* Lovan.

451. *Praecipuum*] *principium* Jun. quod poſſet capi de reſtituto aureo a Stilichone ſeculo. ut aemuletur Maronem in Eclog. IV. 5. & ſeqq. & ita mox vs. 456. *rurſus*, & *iterum* 476. &c. *ſignandi* Vicet. & Parm. BURM.

452. *Inperat omnes Pone ſequi*] Rarior haec conſtructio. ita apud Virg. VII. Aeneid. 35.

Flectere iter ſocios, terraeque advertere proras

Inperat. cod. MSS. vulgo *ſociis*. Prudent. Cathem. Hymn. V. 63.

Moyſes porro ſuos in mare praecipit
Conſtans intrepidis tendere greſſibus.

ita ex ſcriptis edidit Heinſius pro *ſuis*. BURM.

453. *Conpellat*] *conpellit* Vicetin.

454. *En cui diſtulimus*] *In quem diſtulimus* prim. & tert. Vatic. cum aliis quatuor. ſic IV. Conſ. Hon. 385. *ſed praelia differ In juvenem*, ubi plura ad rem diximus. HEINS.

455. *Optati mortalibus anni*] *optati per ſecula metalli* Vicet. ed. ex prioris verſus verbis repetitis.

456. *Ducite virtutes*] Antiquae editiones aliter diſtinguunt, *Ducite virtutes hominum, floreſcite rurſus Ingeniis* &c. ego malim:

Ducite virtutes, hominum floreſcite rurſus
Ingeniis hilares, Bacchi frugumque feraces.

nam haec duo vinum & fruges debent ex ſollemni quaſi formula jungi. ſic Seneca Herc. Fur. 697.

Eſtne aliqua tellus Cereris aut Bacchi ferax?

& ita Florus I. cap. 16. *Campania*, dicit, *Liberi Cererisque certamen.* Ovid. II. Amor. XVI.

Terra ferax Cereris, multoque feracior uvae.

ubi vide, & ſupra II. in Eutrop. 270. BURM.

457. *Hilares Baccho*] *Bacchi* unus Ambroſ. non ineleganter. multus eſt in hiſce Silius Italicus, ut ad illum pluribus dicemus. HEINS.

458. *Anguis*] *angues* Wolf.

459. *Nec frigore*] *non frigore* Lovan. Oxon. *ne frigore* Parm.

460. *Non torvo*] *nec toto fremat ore* Oxon. *non toto fr. igne* Leid. *nec torvo f. igne* Jun. Oxon. *Heinſius* varie tentavit olim. *Non toſto fremat ore.* ut Ovid. II. Met. *toſtus en aſpice vultus.* & ita legebat Lib. II. de Rapt. 316. *toſtoque fluunt incendia vultu.* vel cum Leidenſi, *toto fremat igne* vel *torto.* ſed nihil probavit, nec in ullo conſtitit ejus judicium. *torvo* non moverem, nam Stat. IV. Silv. IV. 28. *Torva Cleonei juba ſideris.* quare ego malim, *torvo fremat ore Leo.* nam *torvus ignis* durius dictum videtur, niſi, ut centies poëtae, ſit pro *torvus Leo fremat igne.* ita *igne* & *ore* confunditur apud Ovid. VII. Met. 29. & ita apud German. Arat. 174. de Tauro,

Cornua fronte gerens, & lucidus ore minaci.

ubi alii *igne.* Ovid. II. Met. 82. *violentique ora Leonis.* mox *atrox aetas* vitioſe Vicetin. BURM.

462. *Praerupto diſſolvat Aquarius igne*] Ita & ſcripti.

Phrixêus roseo producat fertile cornu
Ver Aries: pingues nec grandine tundat olivas
Scorpios. autumni maturet germina Virgo.
Lenior & gravidis adlatret Sirius uvis.
Sic fatus, croceis rorantes ignibus hortos
Ingreditur, vallemque suam, quam flammeus ambit
Rivus, & irriguis largum jubar ingerit herbis,

Quas

ti. malim nihilominus, *prorupto imbre*, pro prorumpente. quomodo apud Maronem I. Aen. 245.

Unde per ora novem vasto cum murmure montis
It mare proruptum.

libro VII. 458.

——— *ossaque & artus*
Perfudit toto proruptus corpore sudor.

sed magis ad rem illa Valerii Flacci Lib. VI. 632. *velut hiberno proruptus ab arcu Imber agens scopulos.* noster ipse bello Gildon. 142.

Mergi prima peto, veniant prorupta Pachyno
Aequora.

ubi pari modo peccabatur. apud eumdem Valer. Flacc. Lib. IV. 507. *prorupti tonuit cum forte Vesevi Hesperiae letalis apex.* apud Statium II. Theb. 626.

——— *atque illi voce repleta*
Intercepta natat prorupto in sanguine lingua.

quomodo & illic optimae membranae. Avienus Fab. XVI.

In tua proruptus offendet robora nimbus
Motibus aura meis ludificata perit.

quomodo illic loci censeo castigandum, vulgo, *praeruptus offendit.* Lucretius Lib. VI. *prorumpitur in mare ventivis.* Maro Aeneidos III. de Aetna, *atram prorumpit in aethera nubem.* apud Gellium Lib. XV. cap. 22. *in fugam se prorumpit.* sic & *eruptus* pro *erumpens* Statio Theb. VII. 683.

Arma fluunt, longisque crepat singultibus aurum,
Eruptusque sinu vicit cruor.

ut quidem a Papinio videtur nobis relictum. nam codex pervetustus *Eruptosque sinus.* vulgo, *Erumpensque sinus. Faucibus Aetnae erupti ignes* apud Lucretium libro primo. Apulejus de Mundo: *Tempestates inter se serenae hibernaeque confligunt, micant ignes, imbres rumpuntur.* quo loco non est audiendus Wouwerius, dum reponit, *imbres erumpunt*, etsi Elmenhorstium nactus suffragatorem. Idem Apulejus ibidem: *Audivimus etiam abruptis imbribus prolutas esse totas regiones.* ubi scribe, *ab ruptis imbribus.* HEINS. vide ad Sil. III. 51. & nostra ad Valerii Flacci locum laudatum.

463. *Producat*] *praeducat* Jun.

465. *Scorpius*] Libri multi mendose, *Scorpion* pro *Scorpios*, ut saepe veterrimi codices peccant. pro *gramina* Aldus & cum primo Vaticano plurimi scripti, *germina.* vere. pro pomis. quod & Barthio curis secundis videbatur. Alcimus Avitus Lib. III. 46.

——— *sed postquam foedere rupto*
Interdicta tuus perstrinxit germina gustus.

HEINS. *Scorpios* etiam apud Ovid. II. Met. 196. ubi vide. & ita saepe alibi. *germina* & *gramina* ubique fere confusa. BURM.

467. *Ignibus hortos*] *Finibus* Isingrin. & septemdecim nostri. supra hoc Ipso libro 206.

Inque suos fines tandem redeunte colono
Illyricis iterum ditabitur aula tributis.

Lib. I. in Rufin. 192.

——— *laribus pellit, detrudit avitis*
Finibus, aut aufert vivis, aut occupat heres.

unus, *crinibus.* prior Leid. Pamel. & Lovan. *floribus.* Forte, *croceis halantes floribus hortos.* vide quae notamus ad Nasonem libro VIII. Met. 675. Virgiliana est aemulatio, apud quem

Invitent croceis halantes floribus horti.

alantes scriptum fuerat. priores literae τῶ *rorantes* ex praecedente voce perperam geminatae sunt. Statius *spirare* dixit III. Silv. III. 211.

Semper odoratis spirabunt floribus arae.

pro *flagrantibus* mox *fragrantibus* lego cum duobus Vaticanis, quod optimus ille quoque pro diversa lectione agnoscebat. Oiselianus, *flaglantibus.* sic peccatur & apud Silium XV. 117.

Nec donum deforme viro fragrantis amomi.

apud Valer. Flaccum de Harpyis Lib. IV. 455. *foedataque turbant Pocula: fragrat odor.* ubi non opus ex Carrionis codice reponi *faevit odor. fragrare* enim pro foetere. sic *olere* nunc in bonam, nunc in malam partem sumitur. mox Val. Flac. eodem libro 493.

Fragrat acerbus odor, patriique expirat Averni
Halitus.

sic & *fragrare hesterno vino* apud Martialem. HEINS. *ignibus* mutandum non est. vide ad Ovid. V. Fast. 363. pro *rorantes* mallem *rutilantes.* ut apud eumdem III. Fast. 403.

Cum croceis rutilare genis Tithonia conjux
Coeperit.

ita MSS. vulgo *rorare.* BURM.

469. *Irriguis*] *exiguis* Leid. a m. prim.

471.

Quas Solis paſcuntur equi. fragrantibus inde
Caeſariem ſertis, & lutea lora jubasque
Subligat alipedum. gelidas hinc Lucifer ornat,
Hinc Aurora comas. juxtaque adridet habenis
Aureus, & nomen praetendit Conſulis, annus:
Inque novos iterum revoluto cardine curſus
Scribunt aetheriis Stilichonem ſidera faſtis.

471. *Lutea*] *lactea* Lovan. Wolf. Oxon. duo, Leid. duo, Voſſ. & edd. Vicet. Parm. Ald. pro *lora*, *colla* Jun. & Oxon. ſed *lactea colla* puellis, & alia in re etiam animalibus dantur paſſim a poëtis, ut Bentlejus ad Horat. 1. Od. 13. oſtendit. ſed hic omnia ignea debent adparere. & ita *luteam Auroram* paſſim poëtae dicunt. *gelidas* mox *comas* vocat, non a rore, ſed quia mari emergere fingitur Sol. *egelidas* hic volebat Barthius ed. prim. BURM.

473. *Adridet habenis*] prim. Vatican. & duodecim alii, *alludit*. tres, *illudit*. *arridet habenas* ſec. Vatic. HEINS.

CL.

CL. CLAUDIANI

IN LIBRUM

DE SECUNDO CONSULATU

FL. STILICHONIS, V. C.

PRAEFATIO.

Major Scipiades, Italis qui ſolus ab oris
  In proprium vertit Punica bella caput.
Non ſine Pieriis exercuit artibus arma.
  Semper erat vatum maxima cura duci.
Gaudet enim virtus teſtes ſibi jungere Muſas.
  Carmen amat, quisquis carmine digna gerit.
Ergo ſeu patriis primaevus manibus ultor
  Subderet Hiſpanum legibus Oceanum,
Seu Tyrias certa fracturus cuſpide vires
  Inferret Libyco ſigna tremendâ mari;
Haerebat doctus lateri, caſtrisque ſolebat
  Omnibus in medias Ennius ire tubas.
Illi poſt lituos pedites favere canenti,
  Laudavitque nova caede cruentus eques.
Quumque triumpharet gemina Carthagine victa,
  (Hanc vindex patris vicerat, hanc patriae)

Quum

Hic ſane primus, ut antea dicere non ſum veritus, Conſulatus Stilichonis, quem honeſte deprecabatur, quamvis Roma inſtaret ejus videndi cupida poſt fuſum Gildonem; libenter ſane in locum Eutropii ipſum ſuffectura fuit, ſed finem anni conſultius expectavit Stilicho. Claver.

1. *Italis qui ſolus ab oris*] *qui ductus* Iſingr. forte, *ductor*. Heins.

2. *Proprium*] Non ſuum, ſed Carthaginem, quae caput & auctor belli fuerat. Non intellexit interpres Pariſinus, qui *in ſeſe convertit* explicat. Burm.

5. *Sibi jungere*] *ſubjungere* pro varia lectione Oxon. unus & Leid. duo, Lovan. & Wolf. tres etiam Pulm. & ed. Vicetin. deinde, *carmine digna facit* Oxon.

7. *Patriis*] *patris* Ald.

9. *Certa*] *contra* Vicetin.

11. *Caſtrisque*] *caſtusque* Jun. Oxon. Barthius & Pyrrho ex Barthio *caſtris* interpretantur bellis, expeditionibus omnibus, ſed eſt ellipſis τῦ *ex.* ſic 11. Eutrop. 188. *Principe venire*, pro a principe. forte & legendum, *caſtrisque ſolebat Comminus*. vel *Horridus*. Burm.

13. *Illi*] *Illic* Oxon. *Laudabatque* Jun. Oxon. duo, Wolf. Leid. Lovan. Barthii Cod. & edd. Vicet. Parm. Junt. Ald.

15. *Gemina Carthagine*] Fuit enim Carthago in Africa, & nova Carthago in Hiſpania, utraque Scipionis virtute debellata. *Victor* vetus codex, non *victa*. Claver. Claverii codex & Thuan. *victor*. Heins.

16. *Hanc vindex patris*] *patri* prim. Vatic. & un

Fff

de-

Quum longi Libyam tandem post funera belli
Ante suas maestam cogeret ire rotas;
Advexit reduces secum Victoria Musas,
Et sertum vati Martia laurus erat.
Noster Scipiades Stilichon, quo concidit alter
Hannibal, antiquo saevior Hannibale,
Te mihi post quintos annorum, Roma, recursus
Reddidit, & votis jussit adesse suis.

decim alii. HEINS. Sed *vincere patri*, jam mortuo non potest dici. sed *vindex patris*, ut Orestes Ovidio I. Amor. VII. 9. nisi *vindex patri* sumatur, ut vs. 7. *manibus ultor*. BURM.

17. *Quum longi* &c.] *Et longi Libyam tendit* Jun. vide Lib. II. 416.

19. *Advexit*] Vetus liber, *adduxit*. DELR.

21. *Noster*] *Nostri* Jun.

Quo concidit alter] *Qui* Pricaeanus. lege, *cui concidit*. HEINS. Sed *quo* est pro a quo. ut bell. Get. 75. *Occubuit Phoebo*. & IV. Cons. Honor. 89.

Non hostes victore cadunt, sed judice sontes.

I. in Eutrop. 218.

Et Pharos Augusto jacuit, vel Creta Metello.

vide ad Lucan. II. 554. & Val. Flacc. VI. 286. BURM.

23. *Te mihi post quintos*] In secundo igitur Consulatu scripta fuit haec Panegyris, nam prior quinque annis praecessit. DELR. Ex hic colligitur, Claudianum a Consulatu Olybrii & Probini, seu mavis a morte Theodosii, qui obiit Mediolani, ibidem consedisse, ac recitasse Panegyres in tertium & quartum Honorii Consulatum, & postremo Theodori Paneg. Ne quis vero fallatur, secundus Stilichonis Consulatus, qui cum Anthemio, fuit quadriennio post hunc, qui quidem secutus est Honorii VI. Conf. anno 405. CLAVER. *quinos* Raphelengio placet. HEINS.

CL.

CL. CLAUDIANI

DE SECUNDO CONSULATU

FL. STILICHONIS, V. C.

LIBER.

Uem populi plausu, procerum quem voce petebas,
Adspice, Roma, virum. jam tempora desine longae
Dinumerare viae, visoque adsurgere semper
Pulvere: non dubiis ultra torquebere votis.
Totus adest oculis, aderat qui mentibus olim,
Spe major, fama melior. venerare curulem,
Quae tibi restituit fasces. conplectere dextram,
Sub juga quae Poenos iterum Romana redegit.
Excipe magnanimum pectus, quo frena reguntur
Imperii, cujus libratur sensibus orbis.
Os sacrum, quod in aere colis, miraris in auro,
Cerne libens. hic est pro te bellator ubique,
Defensor Libyae, Rheni pacator & Histri.

Osten-

1. *Quem populi*] Senatus populusque Romanus in votis habuit adventum Stilichonis Consulis renuntiari. At Rutilius postea de hoc viro inlustri & de Nerone:

Hic immortalem, mortalem perculit ille,
Hic mundi matrem, perculit ille suam.

Claver. *populi clausu* Jun.

3. *Dinumerare viae*] Vetus liber, *morae*. Delr. *morae* duo veteres. Heins. *viae* & *morae* variant apud Ovid. Remed. Amor. 214.

4. *Torquebere*] *procedere* Jun.

5. *qui mentibus*] forte *ceu*. Heins.

7. *Restituit*] *constituit* Lovan.

8. *Redegit*] *subegit* Lovan. Jun. *reduxit* Leid. *subegit* vel *coegit* Oxon.

9. *Excipe*] *Accipe* Lovan.

11. *In aere*] *in ore* Jun. *mirare sine auro* Jun. Voss. Wolf. Vicetin. *mirare sn auro* Lovan. *mirare sub auro* Leid. quod esset *auratum*. vid. ad Ovid. II. Amor. XV. 25. sed nihil hic muto. & *sub* & *in* saepe conmutari vidimus ad Ovid. I. Met. 689. Burm.

12. *felix bellator ubique*] Membranae quaedam, *pugnator*. Delr. *pro te bellator* plerique veteres, quod ex Cujacianis libris probat Barthius. neque aliter Aldus, Gyrald. Isingr. Lucens. ex melioribus. at primus Vaticanus, *felix*. forte, *pro te qui bellat ubique*. Heins. vide ad Ovid. Ep. XIII. 69. & voce *bellare* saepe utitur Vellejus & alii. vid. infr. vs. 85. *pro te* etiam Wolf. Vicet. & Parm. forte aemulatur Lucanum X. 488. *Sed adest defensor ubique Caesar*. & Lib. I. 207. *Caesar ubique tuus miles*. Burm.

13. *Pacator*] MS. & impressi, *calcator*. Delr. *calcator* Isingr. aliique multi. ut VI. Cons. Honor. 648.

Colla catenati proculcat Honorius Istri.

nihil tamen muto. supra Lib. II. 246.

Usque adeone levis pacati gloria Rheni?

Epith. Celerinae 91. *quanto pacatur milite Rhenus*. Heins. sic Silio XVI. 246. Scipio *terrae pacator Hiberae* dictus. Vix tamen puto *calcator*, quod & Wolf. Vicetin. Parm. & Colin. habent, a manu

Ya-

Oſtentare ſuos priſco ſi more labores,
Et gentes cuperet vulgo monſtrare ſubactas;
Certaſſent utroque pares a cardine laurus.
Haec Alamannorum ſpoliis, Auſtralibus illa
Ditior exuviis. illinc flavente Sycambri
Caeſarie, nigris hinc Mauri crinibus irent:
Ipſe albis veheretur equis: currumque ſecutus
Laurigerum, feſto fremuiſſet carmine, miles.
Hi famulos traherent Reges: hi facta metallo
Oppida, vel montes captivaque flumina ferrent.
Hinc Libyci fractis lugerent cornibus amnes:
Inde catenato gemeret Germania Rheno.
Sed non inmodicus proprii jactator honoris
Conſul, Roma, tuus. non illum praemia tantum,
Quam labor ipſe juvat. ſtrepitus faſtidit inanes,
Inque animis hominum pompa meliore triumphat.
Non alium certe Romanae clarius arces
Suſcepere ducem, nec quum cedente rediret
Fabricius Pyrrho, nec quum Capitolia curru
Pellaeae domitor Paullus conſcenderet aulae.
Nec ſimilis Latias patefecit gloria portas,
Poſt Numidas Mario, poſt claſſica Martis Eöi
Pompejo. nulli pars aemula defuit umquam,
Quae gravis obſtreperet laudes, ſtimuliſque malignis

Fa-

variantis ſcribae eſſe. ſed *pacator* ex gloſſa videtur ortus. in Lovan. erat, *damnator*, vel *calcator*. ubi *domator* voluit gloſſator, metri ignarus, vel *dominator*. BURM.

15. *Cuperet*] *cuperes* Jun.

16. *Certarent*] *certaſſent* primus Vaticanus & decem alii. rectius. HEINS.

17. *Alamannorum*] *Alemannorum* Vicet. Parm. Ald. & alii.

18. *Flavente*] *flammante* Jun. eadem differentia bell. Getic. 327. & apud Ovid. XIII. Met. 848. vide ibid. ad vs. 421. & *flavente* poteſt rarioris verbi expoſitio interpretis eſſe, qui *flavam* caeſariem Sycambrorum legerat IV. Conſ. Hon. 445. & ipſos Sycambros *flavos* Bell. Get. 419. *illic* etiam Leid. BURM.

21. *Fremuiſſet*] *tremuiſſet* Oxon.

22. *Facta metallis*] Rectius quidam, *metallo. ficta* etiam malim, ut Conſ. Olybr. 99. *Fingunt aera lupam.* vide quae curis ſecundis ad Naſonem notamus Pont. IV. El. I. 32. HEINS.

24. *Lugerent*] *lucerent* Leid. duo & Wolf.

26. *Inmodicus*] *immodici* Jun.

31. *Nec cum cedente rediret Fabricius Pyrrho*] Haec margini adſcripta erant in Lovanienſi.

35. *Poſt Numidas*] Nihil immutavi, licet in meo MS. invenerim, *poſt victos Numidas Marios*, *poſt claſſica Martis Pompejo*, nam vocem *victos* ex gloſſa irrepſiſſe, & germanam *Eoi* ſua ſede arbitror expuliſſe. idem inferius, *Juppiter altum.* DELR.

37. *Quae gravis obſtreperet laudi*] *laudes* ſec. Vatic. optimus Moreti, optimus Leid. & decem alii cum Aldina editione. duo veteres, *laudis.* adeantur quae notamus ad Naſonem Met. XI. 18. ſic & *adſtrepere* cum caſu quarto nonnumquam jungitur. HEINS. *laudis* Vicet. & Parm. ſed ultima litera ex ſequenti voce iterata *laudi* ſatis placet. nam & Senec. Herc. Fur. 1031. *Remove parentem ne tuae laudi obſtrepat.* Flor. II. 19. *ac ſcelera virtutibus obſtrepant.* IV. 2. *Cato detrectare Pompejum, actiſque ejus obſtrepere.* neque ullum hic ambiguitatis periculum, cum ſatis

Facta ſequebatur, quamvis ingentia, Livor.
Solus hic invidiae fines virtute reliquit,
Humanumque modum. quis enim liveſcere poſſit,
Quod numquam pereant ſtellae? quod Jupiter altum
Poſſideat coelum? quod noverit omnia Phoebus?
Eſt aliquod meriti ſpatium, quod nulla furentis
Invidiae menſura capit. ductoribus illis
Praeterea diviſus erat favor. aequior ille
Patribus, inviſus plebi: popularibus illi
Munito ſtudiis languebat gratia Patrum.
Omnis in hoc uno variis diſcordia ceſſit
Ordinibus. laetatur Eques, plauditque Senator,
Votaque patricio certant plebeja favori.
O felix, ſervata vocat quem Roma parentem!
O mundi communis amor, cui militat omnis
Gallia, quem Regum thalamis Hiſpania nectit!
Cujus & adventum crebris petiere Quirites
Vocibus, & genero meruit praeſtante Senatus!
Non ſic virginibus flores, non frugibus imbres,

Proſ-

ſatis adparcat, & per intervallum duarum vocum, & ex ſenſu neceſſario *nulli* ad *defuit* referri. poſt enim nominatim enumeratos, nunc generatim ſubjicit, *nulli defuit aemula pars* &c. ſed ſolus Stilichon evaſit invidiam. forte differentia poſſet ſtatui in utraque conſtructione, ut apud Ovidium *obſtrepere ſonum* recte dicatur, ſed *citharae* ſumatur dativo caſu. contra *obſtrepere laudi*, *actis* alicujus, ſit per ellipſin ſtrepitus illius, quem obſtrependo edimus, ut ita inhaereat accuſativus ille ipſi verbo. ſed videant Grammatici. BURM.

Stimulisque] *ſtimulusque* ed. Vicetin. ut ſit epexegeſis, *Livor ſtimulus malignis*, id eſt, qui eſt, & eſſe ſolet ſtimulus malignis ad obtrectandum. BURM.

39. *Reliquit*] *relinquit* Leid. *humanumque genus* Jun. *poſſet* Jun. Leid.

41. *Pereant*] *pereunt* Jun. Leid. Oxon. & mox, *noverat* Leid. *moverit* Jun.

Quod Juppiter olim] *altum* octo libri cum primo & tertio Vaticanis. bene. HEINS. *unum* manus docta in ora Vicetinae editionis.

43. *Eſt aliquod meriti ſpatium*] *meritis* malo. HEINS. *aliquid* Leid.

45. *Praeterea diverſus erat favor*] *diviſus* prima editio & Puteaneus codex. recte. vide notas Lib. II. in Rufin. 25. atque ita Barthius curis ſecundis. HEINS. *diviſus* Vicetin.

46. *Plebi*] *plebis* Leid.

47. *Gratia*] *gloria* Leid.

49. *Senator*] *ſenatus* Leid.

50. *Favori*] *favore* Jun. Oxon. Leid. & Wolf.

51. *Parentem*] Symmachus eumdem Stilichonem *publicum parentem* nuncupat, neque renuit Ambroſius. CLAVER. *patentem* Oxon. vid. Lib. II. 442. & infr. vs. 136. *quem Roma vocat ſervata* Jun. Oxon. ad Ciceronem & Juvenalis Sat. VIII. 243. verſus reſpexit Claudianus. BURM.

52. *mundi communis amor, cui*] *mundi totius* Oxon. m. s. *quo militat* Vicet. pro *quoi*. ut illa editio ſolet. BURM.

54. *Adventum*] *admeritum* Jun.

55. *Meruit genero praeſtante*] Vetus liber vel ſic, vel *genero meruit patiente*. DELR. Non male, erat enim Ravennae Honorius, & aegre Stilichonem dimittebat. HEINS.

56. *Virginibus flores*] Licet delectentur floribus virgines, &, ut Proſerpina, magnum in illis legendis ſtudium ponant, non tamen ut ſummum votum puto hoc recte illis adſcribi inter fruges & nautas, quaſi ſine illis actum de ſe eſſet. forte ſcripſerit, *Non ſic arboribus flores*, ut agricolas innuat, qui primo optant, ut floreant arbores, deinde ut imbre recreentur ſata: nautae vero in tempeſtate ventos proſperos optant. de *floribus* arborum & ſatorum vid. Ovid. V. Faſt. 263. & 321. & IX. Met. 380. ſed relinquo haec meliori judicio. nam aliquid latere ſuſpicor. adventum Auguſti Conſulis de-

Prospera non lassis optantur flamina nautis,
Ut tuus adspectus populo. quae numine tanto
Litora fatidicas adtollunt Delia lauros,
Venturi quoties adfulget Apollinis arcus?
Quae sic aurifero Pactoli fonte tumescit
Lydia, quum domitis adparuit Evius Indis?
Nonne vides, & plebe vias, & tecta latere
Matribus? ut, Stilichon, cunctis inopina reluxit
Te victore salus! septem circumspice montes,
Qui Solis radios auri fulgore lacessunt,
Indutosque arcus spoliis, aequataque templa
Nubibus, & quidquid tanti struxere triumphi.
Quantum profueris, quantam servaveris urbem,
Adtonitis metire oculis. haec fabula certe
Cuncta forent, si Poenus adhuc incumberet Austro.
Mos erat in veterum castris, ut tempora quercu
Velaret, validis fuso qui viribus hoste
Casurum potuit morti subducere civem.
At tibi quae poterit pro tantis civica reddi
Moenibus? aut quantae pensabunt facta coronae?
Nec solam populi vitam debere fatetur

Ar-

desideratum civibus ita multis versibus cum colonis in Africa, qui pluviam ex coelo sperant, comparat Corippus Lib. IV. vs. 235. BURM.

57. *Fessis*] Vicet. *lassis*. quod cum habeant veteres libri, cur fuerit rejectum, non equidem video. Lucillius: *leonem aegrotum ac lassum*. DELR. *lapsis* Jun. Oxon. *lassis* Wolf. & ed. Vicet. *flumina* Leid. Lovan.

58. *Numine tanto*] *cauto* schedae Gudianae. HEINS. *munere* Vicetin.

59. *Lauros*] *laurus* Gyrald. aliique nonnulli. HEINS. *voces* Leid. a m. s. Heinsius conjecerat, *sortes*.

60. *Adfulget*] *adfulsit* Voss. duo, Lovan. edd. Vicet. Ald. & aliae.

61. *Quae sic*] *Non sic* Voss. deinde *Euchius* Voss. duo Leid. Lovan. & editi olim.

63. *Plebe vias*] *Febe vias* Lovan.

64. *Matribus? his Stilichon*] *ut Stilicho* Lucens. & duodecim alii. optime. admirantis est. adi notas superiori libro v. 327. In quibusdam *hic*, quod Barthius amplexus est, HEINS. *o Stilico* Camers. *hic Stilicho* Parm. pro *reluxit*, *refulsit* Lovan.

65. *Circumspice*] *circum inspice* Leid. & Gevartii codex. *circum aspice* Lovan. ita apud Justin. XIV. 2. *omnia igitur circum inspicient* est in MSS. vid. ad Ovid. I. Trist. 5. 47. BURM.

66. *Fulgore*] *fulgente* Leid. *lacessant* Lovan.

67. *Indutosque arcus spoliis*] *Inductosque* frustra quidam. I. in Rufin. 339. *vestita spoliis donabere quercu*. HEINS. vide I. Stilich, 87. & II. in Eutrop. 182.

68. *Struxere*] *traxere* Voss. *fluxere* Jun.

69. *Quantum profueris*] *Quam tum* unus Ambros. Lego, *Quantae*. infra 130.

Proxime Dis Consul, tantae qui prospicis urbi. HEINS. *Quantum servaveris orbem* Jun. Oxon. *quantum s. urbem* alter Oxon. Leid. & Isingr. edit. & Gryph. Heinsius olim volebat, *quam tu s. urbem*.

70. *Metire*] *metiere* Vicetin. Parm.

71. *Poenus*] *Rhenus* Leid. Voss. edd. Parm. Isingr. Pulm. Gryph. *Phenus* Wolf.

73. *Validis*] *validum* Wolf.

76. *Moenibus*] *civibus* Jun. Oxon. *fata coronae* Jun. Oxon.

77. *Non solum*] Lege ex veteri libro, *Nec solam*. Vicetin. certe, *Non solam*. DELR. Meliores scripti *Nec solam*. vulgo, *Non solum*. HEINS. vid. supr. Lib. I. 268.

78.

Armis Roma tuis; ſed, quo jucundior eſſet
Lucis honoratae fructus, venerabile famae
Pondus, & amiſſas vires, & regna recepit.
Jam non praetumidi ſupplex Orientis ademtam
Legatis poſcit Libyam, famulosve precatur,
Dictu turpe, ſuos: ſed robore freta Gabino
Te duce Romana tandem ſe vindicat ira.
Ipſa jubet ſignis, bellaturoque togatus
Imperat: & ſpectant aquilae decreta Senatûs.
Ipſa tibi trabeas ultro dedit: ipſa curulem
Obtulit ultori, faſtosque ornare coëgit.
Nil perdit decoris priſci, nec libera quaerit
Secula, quum donet faſces, quum praelia mandet;
Seque etiam creviſſe videt. quis Gallica rura,
Quis meminit Latio Senonum ſerviſſe ligones?
Aut quibus exemplis fecunda Thybris ab Arcto
Vexit Lingonico ſudatas vomere meſſes?
Illa ſeges non auxilium modo praebuit Urbi,

Sed

78. *Sed quo jucundior eſſet*] Sic ſcripiti potiores, quomodo & alii jam legendum viderunt, atque in his Zinzerlingus. vulgo, *quod.* unde, *quod jucundius*, & mox, *fructu*, pro *fructus*, male Raphel. nec neceſſarium, quod Barthius curis ſecundis *ut amiſſas vires*, pro *&* reponit. HEINS. *ſed adhuc jucundior* Voſſ. a m. s. *admiſſas* duo Leid.

81. *Praetumidi*] *praetumidis* Oxon. *adeptam* Leid. *princeps Orientis* Wolf.

83. *Robore freta*] Ea vox unius MS. marginem occupavit. e contextu tamen *fulta* expellere nequivit. DELR.

85. *Bellaturoque*] *bellatorique* unus Medic. paulo ante *robore fulta* ſchedae Gudianae. HEINS. Ita *bellator* vs. 12. *fulta* etiam Oxon.

86. *& ſpectant*] Vetus liber, *exſpectant.* pro *faſtos ornare* vetus liber & Vicetin. *faſces.* idem ſenſus eſt. pro *regendis* MS. *gerendis.* DELR. *exſpectant* pro *& ſpectant* libri omnes. HEINS. Parum quidem referre arbitror, an *exſpectant*, an *& ſpectant* legas, quia ſemper fere diſcrepant in his verbis codices. ſed hic *ſpectare* cum Barthio praeferrem. ita enim & edd. Vicetin. Parm. Iſingr. & aliae, & multo efficacius putem, ut quaſi intentae ad nutum Senatus ſemper ſtent, & ſpectent ejus imperium. ſic Ovid. I. Amor. IV. 17. *Me ſpecta, nutusque meos.* ita Gratius Cyneg. 330. *hunc ſpectet ſilvas domitura juventus.* & hic locus ex illis eſt, ubi utrumvis verbum notione ſua poſſet defendi. ſed tamen falſum eſſe, *ſpectare* pro exſpectare, & viciſſim dixiſſe veteres, ut plurimi, vitioſa horum verborum permutatione inducti, adfirmant, probavit olim Cl. Gronovius ad Senec. Herc. Fur. 156. vide & Muncker. ad Hygin. Aſtron. I. 6. adde & infra I. de Rapt. ult. & ad Virgil. VIII. Aeneid. 503. BURM.

88. *Obtulit haec ultro faſtos*] Tres, *ultori faſtos.* unus *ultori faſces.* alii multi, *haec ultro faſces.* quod ferri non poteſt, quia *faſces* mox ſequuntur. ſeptem cum primo Vaticano, *Obtulit, ultori faſtosque.* ſupra Lib. II. 391.

Ultorem videant ſervatoremque Quirites.

praef. in Rufin. II. 6.

Floribus ultorem, Delie, cinge tuum.

poſſes etiam,

——— *ipſa curules*
Obtulit, atque ultro faſtos ornare coëgit.

HEINS. *faſces* Wolf. edd. priores Vicet. & Parm. eadem varietas Lib. I. in Eutrop. 489. & ſaepe alibi.

91. *Seque*] *ſeſe* vel *nunc*, vel *ſaepe etiam* Oxon. *Cumque etiam* Vicet. *nunc* Pulm. Wolf. Leid. duo.

Quis Gallica rura] *rutra* legebam aliquando, quia *ligones* ſequuntur. de ea voce diximus ad Naſonis Lib. IV. Faſt. 843. nunc vulgatam amplector. HEINS. *Gallica jura* Oxon.

93. *Aut quibus*] deerat hic verſus Vicetin. & Parm.

94. *Lingonico*] *Liganico* Jun. *Ligonico* Oxon. & Leid.

95. *Auxilium non illa ſeges*] *Illa ſeges non auxilium* omnes. HEINS. ita & Vicet. Parm. & Ald.

Sed fuit indicio, quantum tibi, Roma, liceret.
Admonuit Dominae gentes, inftarque tropaei
Retulit ignotum gelidis vectigal ab oris.
Hoc quoque majeftas augefcit plena Quirini,
Rectores Libyae populo quod judice pallent;
Et poft emeritas moderator quisque fecures
Difcrimen letale fubit: quid Poenus arator
Intulerit, madidus quantum transmiferit Aufter.
Ardua qui late terris refponfa dedere,
Hinc trepidant humiles: tremuit quos Africa nuper,
Cernunt Roftra reos. cani virtutibus aevi
Materiem pandit Stilichon, populumque, vetufti
Culminis inmemorem, dominandi rurfus in ufum
Excitat, ut magnos calcet metuendus honores,
Pendat juftitia crimen, pietate remittat
Errorem, purosque probet, damnetque nocentes,
Et patrias iterum clemens exerceat artes.
Fallitur, egregio quisquis fub Principe credit
Servitium, numquam libertas gratior exftat,
Quam fub Rege pio. quos praeficit ipfe regendis
Rebus, ad arbitrium plebis Patrumque reducit:
Conceditque libens, meritis feu praemia pofcant,
Seu punire velint. pofito jam purpura faftu
De fe judicium non indignatur haberi.
Sic docuit regnare focer: fic cauta juventae

Fre-

97. *Admonuit*] In veteri codice reperi *Ammonis domitae gentes*, quod fatis probabile, fed minus verum. Tacitus enim (de Mor. Germ. XXXVII.) *Ne Parthi quidem faepius admonuere, quippe regno Arfacis acrior eft Germanorum libertas.* ut enim *objurgare*, fic & *admonere* verbum eft efficax & elegantiae reconditae. *Domina* autem hic eft Roma. *gentes* vero Germani hactenus invicti. CLAVER. vide de verbo *admonere* ad Ovid. Epift. XV. 103.

99. *Hoc quoque*] *Haec quoque* Oxon. edd. Vicet. Parm. & marg. Ifingr.

100. *Rectores Libyae*] Sic Gyrald. vulgatum *Libyci* gloffa eft alterius. HEINS. fed *Libyci*, ut in Wolf. eft, ut *Illyricum* II. in Eutrop. 215. ubi vide Heinf. *quo judice* Jun. alter.

102. *Quod Poenus arator Intulerit*] *Quid* lege ex pr. Vatic. Lucenfi, aliisque nonnullis. HEINS. *quod plenus* Leid. a m. pr. eadem diverfitas Lib. I. 258. *quam* Ald.

105. *Hinc trepidant*] primus Vatic. & alii multi, *Hic.* quidam, *Hi.* pro *tremuit* princeps Vaticanus, aliique non pauci, *timuit.* poffet & legi, *Nunc trepidant*, quod pro diverfa lectione in Oifeliano erat notatum. HEINS. *Hinc* Ald. & aliae.

109. *Excitat*] *Excutit* Jun.

110. *Pendat*] *Perdat* Oxon. *Pellat* Leid. a m. s. *remittit* Jun. mox, *pafcantque nocentes* Leid. a m. pr.

112. *Et patrias*] deerat hic verfus in Oxonienfi priore.

113. *Sub Principe*] *fub judice* Voff.

114. *Numquam*] Malim, *nusquam.* BURM.

115. *Regendis*] MS. *gerendis.* DELR.

116. *Ad arbitrium*] *Et arbitrium* Voff. a m. pr. Jun.

117. *Conceditque*] *concedisque* Jun.

120. *Sic docuit*] *decuit* vitiofe Gryph. *Sic regnare focer docuit* Lovan. qui & *apta* habet.

Sic cafta juventae Frena dedit] Patav. *foffa juventae.*

Frena dedit; teneros his moribus induit annos,
Verior Augusti genitor, fiducia belli,
Pacis consilium; per quem squalore remoto
Pristina Romuleis infloruit arcibus aetas:
Per quam fracta diu translataque paene potestas,
Non oblita sui, servilibus exsulat arvis;
In proprium sed ducta Larem, victricia reddit
Fata solo, fruiturque iterum, quibus haeserat olim,
Auspiciis, capitique errantia membra reponit.
Proxime Dîs Consul, tantae qui prospicis Urbi,
Qua nihil in terris conplectitur altius aether:
Cujus nec spatium visus, nec corda decorem,
Nec laudem vox ulla capit: quae luce metalli
Aemula vicinis fastigia conserit astris:
Quae septem scopulis zonas imitatur Olympi,
Armorum legumque parens: quae fundit in omnes

Im-

tae, corrupte. unus Petav. & alter Leid. *siccata*. Regius *sic tanta*, pro *sic cauta*, quomodo Lucens. & Oxon. unus Med. *sic sacra*. prim. ed. & tres scripti, *sic apta*. prior Leid. *arta*, quod etiam impense placet. alludit eo & opt. Moreti, in quo, *sic acta*. possent & *parca frena* restitui. apud Lucan. Lib. VII. 143. manu exarati codices, *frenorumque artat habenas*. de vocabulo *cauta* dictum Lib. II. de Rapt. II. HEINS.

121. *His moribus inbuit annos*] Vetus liber figurate, *induit*. DELR. *induit* potior scriptorum pars. vere. Plinius Lib. XXVIII. cap. 8. *mores pudicos & severos induere* dixit. HEINS. vide quae diximus ad Petron. cap. IV. & infra ad VI. Conf. Hon. 67. BURM.

124. *infloruit artibus aetas*] *arcibus* legendum cum libris decem. supra v. 30.

Non alium certe Romanae clarius arces
Suscepere ducem.

Virgil. II. Georg. 172.

Inbellem avertis Romanis arcibus Indum.

VI. Conf. Honor. 617.

Intonat Augustum septenis arcibus Echo.

de Roma, quae illic vera est scriptura. HEINS. conjecerat & *en floruit*, vel *jam floruit* vir illustris, & certe *inflorere* vel *inflorescere* caret auctoritate. an *effloruit*, vel *refloruit?* ut ita Conf. Mall. 261. *fecunda refloreat aetas* in MSS est. *florescite rursus* Lib. II. in Stilich. 456. BURM.

125. *Perquam*] ignorabat hunc versum Jun. *per quem* Parm.

126. *Arvis*] *armis* ed. Vicetin. *nunc oblita* etiam Oxon.

127. *In proprium seducta larem*] *sed ducta* Lucens. bene. quomodo & Barthius curis secundis conjecit. HEINS. *deducta* Jun.

129. *reponit*] *reliquit* codex Barthii.

130. *Qui tantae*] *tantae qui* Oxon. & edd. Vicet. Parm. Ald. & aliae olim.

131. *Aether*] *aër* Jun. Oxon.

134. *Conserit*] *contulit* Lovan. a m. prim.

135. *Zonas*] Fuit enim Romae Septizonium: index forte septem Planetarum. moles scilicet quadrata, quae septem cingulis, id est columnarum ordinibus ambitur. CLAVER.

136. *Armorum legumque parens*] quartus Vaticanus pro diversa lectione, *potens*, quo alludit & Rottendorphianus, qui *potens*. IV. Conf. Honor. 5.

Cernis ut armorum proceres, legumque potentes
Patricios sumunt habitus.

II. de Rapt. Proserp. 141. *quin ipsa tubarum Armorumque potens*, de Minerva. & de Plutone I. de Rapt. 56. *umbrarum potens*. & II. de Rapt. 367 *Nocte potens Juno*, de Proserpina. Praefat. tertii Consul. Honor. v. 13. *volucrum potens aquila*. sic *legum potens* Pompejus Lucano, ubi *regum* male legitur, Lib. VIII. 553.

Non domitor mundi, nec ter Capitolia curru
Invectus, legumque potens, vindexque Senatus.

Divae nemorum potentes nostro infra v. 255. *nemorum potentes Sylvani & Nymphae* apud eumdem Lucanum Lib. III. 402. *pelagi potens Rhodos* Lib. V. 50. *potens veri Paean* ibid. v. 199. *animal potens lethi* Lib. VI. 485. HEINS. vide ad Ovid. III. Amor. II.

Imperium, primique dedit cunabula juris.
Haec eſt, exiguis quae finibus orta tetendit
In geminos axes, parvaque a ſede profectas
Diſperſit cum Sole manus. haec obvia fatis,
Innumeras uno gereret quum tempore pugnas,
Hiſpanas caperet, Siculas obſideret urbes,
Et Gallum terris proſterneret, aequore Poenum,
Numquam ſuccubuit damnis, & territa nullo
Vulnere, poſt Cannas major Trebiamque fremebat:
Et quum jam premerent flammae, murumque feriret
Hoſtis, in extremos aciem mittebat Hiberos.
Nec ſtetit Oceano: remiſque ingreſſa profundum
Vincendos alio quaeſivit in orbe Britannos.
Haec eſt, in gremium victos quae ſola recepit,
Humanumque genus communi nomine fovit,

Ma-

55. ſed hic, quia *cunabula juris* ſequuntur, praefero *parens*: de confuſione harum vocum vide ſupr. vs. 51. ad Conſ. Olybr. 8. & II. de Rapt. 367. BURM.

Fundit] *fudit* Voſſ. & mox, *venabula* Jun. vitioſe, ut & ſupra.

137. *Cunabula juris*] Theophilus *τῶν νόμων προοίμια* dixit, non adeo pulchre. Berytus olim id regni obtinuit, ut ait Eunapius de Anatolio, qui *Πατρίδα ἔχων τὴν Βηρυτὸν, ἡ τοιούτοις παιδεύμασι μήτηρ*. quae laus cenſetur maxima. at bonus Anacreon *σύ με τοὺς νόμους διδάσκεις*. CLAVER.

138. *Tetendit*] *recedit* Vicet. & Wolſ.

139. *Parvaque a ſede profecta*] *profectas* meliores libri. pro *Diſperſit*, vir maximus, *Diſpeſcit*. male. Valer. Flacc. Lib. I. 421. *Saltem in vacuos ut brachia ventos Spargat*. & ita Sol diſpergit radios & diem. Val. Flacc. II. 76. *mediasque diem diſpergit in undas*. Conſ. Mall. 73. *Diſpergit revocatque diem*. I. de Rapt. *claram diſpergere culmina lucem*. HEINS.

140. *Obvia fatis*] Vicetin. *votis*. membranae utrumque aequaliter agnoſcunt. DELR. *votis* Vaticanus princeps, aliique multi. HEINS. Non capio quid ſignificet *obvia votis*, quod primae editiones habent. Paraphraſtes *obvia fatis* exponit *fatis expoſita*. ſed hoc quid notet, aeque neſcio. *obvia* eſt adverſa, reluctans. vide ad Calpurn. I. Ecl. 10. & ita luctata fuit Roma cum fatis, quae videbantur ſaepe ejus exitium decreviſſe, ſed ipſa emerſit, & per clades major ſemper reſurrexit. ſic *obvia virtutibus invidia* Laud. Seren. 229. Lucan. II. 87.

Vir ferus, & Romam cupienti perdere fato
Sufficiens.

multa in hanc rem poſſent corradi, ubi Deos dubitaſſe & viſos fuiſſe Poëtae fingunt, quaſi Romam perdituri eſſent; ſed ſemper Fatum & Fortuna populi Romani vicit. fere idem dicit Bell. Getic. 43.

Damnati fato populi, virtute renati. BURM.

142. *Submitteret*] vetus liber, *obſideret*, atque hac uſus licentia ſuperius dixit,

Meque minabatur calcato obſidere vallo.

DELR. *obſideret* exarati fere omnes. bene. ut Delrius jam legendum vidit ex illo verſu *Meque minabatur calcato obſidere vallo.* HEINS. vide ad Ovid. II. Art. 526.

145. *Poſt Cannas*] *poſt Cumas* Vicetin.

146. *murumque feriret*] vetus liber, *teneret*, idque *ὑπερβολικῶς*, eo namque felicitatis progreſſus Hannibal haud umquam fuit. DELR. *ferirent* opt. Vatic. adeantur quae obſervo ad Naſonem Rem. Amor. 164. HEINS. *jam fremerent flammae* Oxon. *teneret* Wolf. & multi. male. hoc *quatere urbem & muros* dixit I. in Rufin. 220. Horat. IV. 6. *Dardanas turres quateret*. BURM.

147. *Mittebat*] *mutabat* Leid. Florus Lib. II. 6. §. 31. ubi horribilem in adverſis fiduciam, & ſingularem animum ac ſpiritum admiratur, quod in *tam arctis adflictiſque rebus, mitteret in Siciliam, Sardiniam, Hiſpaniam, diviſa per terrarum orbem arma*. BURM.

148. *Stetit Oceano*] Et hic imitatur Florum, qui Lib. IV. 12. §. 39. *Hac clade factum, ut imperium, quod in litore Oceani non ſteterat, in ripa Rheni fluminis ſtaret*. vid. ad Quinctil. III. Decl. 13. male Aldus *Hec ſtetit* vitio operarum. BURM.

151. *Humanumque genus*] Reſpicit ad Legem Antonini Caracalli, qua omnes in orbe Romano civitatis jus acceperunt. de qua nos in Diſſert. de Vectigal. P. R. cap. IX. multa in hanc ſententiam cumulat

Ru-

Matris, non dominae, ritu: civesque vocavit,
Quos domuit, nexuque pio longinqua revinxit.
Hujus pacificis debemus moribus omnes,
Quod veluti patriis regionibus utitur hospes:
Quod sedem mutare licet: quod cernere Thulen
Lusus, & horrendos quondam penetrare recessus:
Quod bibimus passim Rhodanum, potamus Orontem:
Quod cuncti gens una sumus. nec terminus umquam
Romanae ditionis erit. nam cetera regna
Luxuries vitiis, odiisque superbia vertit.
Sic male sublimes fregit Spartanus Athenas:
Atque idem Thebis cecidit. sic Medus ademit
Assyrio, Medoque tulit moderamina Perses.
Subjecit Persen Macedo, cessurus & ipse
Romanis. haec auguriis firmata Sibyllae,
Haec sacris animata Numae. huic fulmina vibrat

Ju-

Rutilius Lib. I. 55. & seqq. & Aristides in Oratione pro Roma. vide hic Barth. BURM.

153. *Nexuque pio*] *suo* Jun. *revexit* idem & Oxon. *revixit* Leid.

156. *cernere Thulen Rursus*] *Lusus* Lucens. Gyrald. prim. Vatic. Rottendorph. bene. supra I. in Rufin. 327.

——— frontemque secari
Ludus, & occisos pulcbrum jurare parentes.

III. Cons. Hon. 23. *regumque recentes Exuviae tibi ludus erant.* Virgil. IX. Aen. 506.

Flectere ludus equos & spicula tendere cornu.

Sidonius,

Ludus erat puero raptas ex boste sagittas
Festina tractare manu.

Valer. Flacc. Lib. III. 35.

Ludus & ille Deo, pavidum praesepibus aufert
Cum pecus.

Silius Lib. XVI. 573.

Cui ludus nullam cursu non tollere damam.

Statius II. Achill. 442.

——— spargere caestus
Ludus erat requiesque mibi.

Avienus Ora Maritima:

Gens bic docta soli tumido freta gurgite currit,
Inque procellosos lembum convertere fluctus
Ludum babet.

HEINS. vide ad Grat. 525.

157. *Recessus*] *recursus* Jun. & Oxon. sic & variant Cons. Mall. 107. II. in Stilich. 405. & alibi.

158. *Passim*] *phasim* Voss. a m. prim. *passum* Leid. a m. pr.

159. *Gens una*] *res una* Vicetin. eleganter, nec a librario profectum. pro respublica una. eodem modo vindicavit Schefferus a glossatoris manu Justinum Lib. XVIII. 3. *Tyriorum res condita Phoenicibus fuit.* ubi vulgo *gens.* ita *res Asiae* Virgil. III. Aeneid. I. *res Romana* millies occurrit. Flor. I. I. *res erat unius aetatis.* BURM.

160. *Erit*] *eat* Leid. a m. pr.

162. *Fregit*] *vertit* Voss. repetito male verbo.

163. *Thebis cecidit*] pro a Thabanis cecidit Spartanus. vid. supra, & ad Grat. 315. ubi multa ejusdem sententiae.

164. *Tulit*] pro abstulit. vide supra.

165. *Persen*] *Persem* Oxon. Leid. *Macedo Perem.* Oxon.

Macedo] Inepte hic Alexander solus intelligitur, & ipse vincendus a Romanis, ab interprete Regio, cum ponatur pro gente Macedonica, ut Medus, Perses &c. BURM.

167. *Haec sacris animata Numae est*] Scripti τὸ *est* non agnoscunt. quales hiatus in Virgilio occurrere frequentes supra jam diximus. noster Epithal. Honor. 68.

Et platanus platano, alnoque assibilat alnus.

ita illic scripti complures, & ex veteri libro II. in Eutrop. 432.

Tarbigilus simulare fugam, flatusque leonis
Spe nutrire levi, improvisusque repente.

deinde pro *binc*, *buic* cum libris nonnullis legendum. *librat* etiam recte unus Petav. & unus Vaticanus. apud Horat. III. Od. XIV.

——— pueri & puellae
Jam virum expertae, male ominatis
Parcite verbis.

Ggg 2 cam

Jupiter; hanc tota Tritonia Gorgone velat.
Arcanas huc Vesta faces, huc orgia secum
Transtulit, & Phrygios genetrix turrita leones.
Huc depulsurus morbos Epidaurius hospes

Rep-

eam enim lectionem cum vetusti codices castigatiores, tum vetus Scholiastes quoque agnoscunt, non *male nominatis verbis*. scripterat Suetonius librum integrum, *de vocibus male ominatis*. Idem Horat. Lib. II. Od. XX.

Jam Daedaleo ocior Icaro
Visam gementis littora Bospori.

Epod. v. 99.

Post insepulta membra different lupi
Et Esquilinae alites.

Epod. XIII. 3.

Nunc mare, nunc siluae
Threicio Aquilone sonant: rapiamus amici
Occasionem de die.

quibus locis nihil est mutandum. Idem Horat. Lib. II. Sat. II. 27.

——— *num vesceris ista*
Quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?

sic constanter membranae veteres, non, *coctove num adest*. ubi tamen fortasse legendum, *coctone adest* sine elisione. Statius IV. Theb. 319. ex optimis membranis,

——— *unde haec furibunda cupido*
Nate, tibi? tenero unde improba pectore virtus?

apud Juvenalem Sat. XII. 33.

——— *decidere jactu*
Coepit cum ventis, imitatus Castora, qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno
Testiculi. adeo medicatum intelligit inguen.

quomodo illic loci non solum veterrima exemplaria a me inspecta, sed Servius quoque Lib. I. Georg. Virgil. v. 58. agnoscunt. cum in vulgatis codicibus sit, *Testiculorum*. pari modo saepe alibi Juvenalis idem. ut Sat. II. 26.

Si fur displiceat Verri, homicida Miloni.

& Sat. III. 70.

Hic Andro, ille Samo; hic Trallibus, aut Alabandis.

Sat. XII. 109.

——— *dorso ferre solebant*
Partem aliquam belli, & euntem in praelia turmam.

Sat. XIII. 64.

Egregium sanctumque virum si cerno, bimembri
Hoc monstrum puero, & miranti sub aratro
Piscibus inventis, & foetae comparo mulae.

sic & ibi vetusti codices. ut & Sat. XIV. 48. meliores,

——— *nec tu pueri contempseris annos,*
Sed peccaturo obstet tibi filius infans.

non *obsistat*, quod est in vulgatis. Satyr. XV. 7. quoque scribendum videtur,

Illic coeruleum, hic piscem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nulla Dianam.

non *coeruleos*. intelligit autem marinum piscem. plura alibi dicemus. HEINS. *est* deest etiam Vicet. & Parm. *animata* & superscriptum *operata* Lovan.

Fulmina vibrat Juppiter, hanc tota] Licet nihil hoc loco innovem, habetur tamen in meo MS. *cum f. v. J. hanc toto T. G. velat.* DELR. Hic locus mihi se obtulit commodum, explicat enim Statii mentem Theb. VIII. 409.

Nec fragor Ausoniae tantus, cum Jupiter omni
Arce tonat.

ubi magnus Scaliger legi volebat *cum Vesulus alta Arce tonat.* quis vero nescit illud Ovidii II. Fast. 69. *Ad penetrale Numae Capitolinumque Tonantem.* ut alia omittam. CLAVER. *hinc f. vibrat* scriti quidam & edd. Vicet. Parm. Ald. Isingr. & aliae. *hic* Oxon. *cum fulmina* Voss. *tum* alter Voss.

169. *Arcanas*] Correxerat jam ante Heinsius, *Arcanos huc Vesta focos.* sed deinde nihil mutari voluit. Stat. I. Silv. I. 34. *tacita vigilet face Troicus ignis.* & v. Silv. III. 179. *Dardanius facis explorator opertae.* BURM.

Orgia secum] *ergia Bacchus* Lucens. Gyrald. pr. Vatic. & Farnesianus. probe. VI. Conf. Hon. 603. *dubitassent orgia Bacchi Cui furerent.* Oxon. *orgia sacer.* corrupte. Statius Achill. I. 592.

Lucus Agenorei sublimis ad orgia Bacchi
Stabat.

Lib. II. 138. —— *quid si Baccbea ferentes*
Orgia, Palladias aut circum videris aras?

atque ita in Thebaide non semel. Virgil. Georg. IV. 521.

Inter sacra Deum, nocturnique orgia Bacchi.

Naso Metam. XI. 92. *cui Thracius Orpheus Orgia tradiderat.* pro *velat* paulo ante unus Medic. *vellat.* puto, *vallat.* HEINS. Sed cum Bacchi sacra ejecerint ex urbe Romani, ut notum est, hic retinui antiquam scripturam, *orgia secum*, ut *orgia* de Cybele dicantur, quae Bacchi orgiis insaniora erant. & praeterea agitur de Diis tutelaribus, ex quibus Romae salus pendebat, ut Vesta, Cybele, Aesculapio, in quem censum numquam venit Bacchus. sed, quasi de solo Baccho *orgia* dicerentur, librarius nobis dedit *Baccbus.* BURM.

170. *Turrita*] *tutata* Jun.

171. *Huc depulsurus morbos*] Codices vetusti magna ex parte *defensurus.* optime. deinde pro *Epidau-*

Reptavit placido tractu, vectumque per undas
Insula Paeonium texit Tiberina draconem.
Hanc tu cum Superis, Stilichon praeclare, tueris.
Protegis hanc clipeo, matrem regumque ducumque,
Praecipueque tuam. dedit haec exordia lucis
Eucherio, puerumque ferens hic regia mater.
Augusto monstravit avo. laetatus at ille
Sustulit in Tyria reptantem veste nepotem.

180. Ro-

daurius hospes, prim. Vatic. & quinque alii, *ultro. defendere* pro arcere, quomodo & apud Graecos ἀμύνειν & ἀρκεῖν ambigua significatione. II. de Rapt. 251.

——— sic me crudelibus umbris
Tradere, sic toto placuit defendere mundo?

quomodo vetus codex. in Eutrop. Lib. I. 489. *contagia fascibus oro Defendas ignava tuis.* XV. Conf. Honor. 340.

——— defensura calorem
Aurea submoveant rapidos umbracula soles.

Bell. Gild. 36. *Extremam defende famem.* Epithal. Celerinae 17.

Defendunt alii luco Dryadasque procaces.

ita enim legendum. sic apud Statium Protreptico Crispini, *defensare metus*, & Hercule Surrentino, *defendere arbore soles.* & apud Maronem X. Aen. 905. *hunc oro defende furorem.* Stat. Theb. I. 409. *haud passi sociis defendere noctem Culminibus.* quod ipse postea interpretetur, *tecto coelum prohibere (quis iste) Arcuit.* ita lege. Theb. IX. 318.

Vestrum opus, ire retro, & senium defendere famae.

hoc est a fama, quae ibi vera scriptura. quomodo apud Virgil. VII. Ecl. 47. *Solstitium pecori defendite.* & apud Horat. Lib. I. od. 17. *aestatem capellis defendere*, & apud Silium Lib. V. 490. *defendere nescia morti Dedecus*, ut veterrimus liber, non *morte*. Lib. XIII. 99. *Decus hoc defende manu.* Idem Lib. XVII. 436.

Haud valuit misero defendere Daunia tela.

pro a misero. Plaut. Mostell. Act. IV. Sc. II.

Heu ecquis hic est, maximam qui hic injuriam foribus defendat?

hoc est a foribus. sic apud Euripidem Troasin: παιδί τ' ἂν δυναίμεσθα θάνατον ἀρῆξαι. Idem Silius VII. 170.

Fonte sitim & pura soliti defendere lympha.

Ovid. Epistol. Oenones v. 16.

Defensa est humili cana pruina casa.

ut illic sine dubio scribendum, ubi plura; jam enim nimii sumus. ceterum in optimo Vaticano, alliisque nonnullis scribi animadverto, *Epidaurius ultro Venit*, non *Epidaurius hospes.* elegantius est quam videatur primo conspectu. Augustinus de Civit. Dei Lib. III. cap. 12. *Aesculapius ab Epidauro ambivit Romam, ut peritissimus medicus, in urbe nobilissima artem gloriosius exerceret.* ita monuit in optimis membranis legi Gronovius, quem nihil elegantiarum fugit, Diatribes Statianae cap. XXVI. vide totam de Aesculapii hac emigratione historiam apud Nasonem Met. XV. Mater Deorum apud eundem Nasonem Fast. IV. 269.

Ipsa peti volui. ne sit mora: mitte volentem.
Dignus Roma locus, quo Deus omnis eat.

Denique scribendum, *Huic defensurus morbos*, non *Huc reptavit*, quod manifeste falsum est, cum Romam non reptarit Aesculapius, sed vectus sit, ut noster mox addit. HEINS. vide quae diximus ad Phaedr. III. fab. X. 42. ubi *depulsurus* vindicavimus, & locus Sereni Sammonici a Barthio adductus egregie vocem hanc adstruit. vid. & II Stilic. 389. *depressurus* edd. Vicetin. & Parm. *Huc* vero rectum est. nam ex templo Epidaurio reptavit sponte in navem Romanam, deinde vectum per aequor & Thybrim *texit* eum insula, pro quo *traxit* Jun. Oxon. Leid. quod explicandum esset, vel ex navi eum elicuisse, vel quod insula illa captus & delectatus fuerit Aesculapius, ita ut sedem sibi delegerit. similis diversitas fuit Lib. I. in Eutrop. 145. ubi vide. *texit* si retinendum, de templo intelligendum, quod Aesculapio conditum ibi fuit. praeterea sub ara Serpens ille latere credebatur, quare recte *texit*. *traxit* ex praecedente *tractu* natum. *vectusque* Wolf. BURM.

172. *Placido*] *tacito* cod. Barth.

175. *Protegis hanc clipeo matrem*] *patriam* scripti fere omnes. non placet. supra de Roma v. 150.

Haec est, in gremium victos quae sola recepit
Matris, non dominae, ritu.

de eadem Rutilius Itinerar. Lib. I 49.

Exaudi genitrix hominum, genitrixque Deorum.
HEINS.

176. *Exordia*] *primordia* Voss.

177. *Hic regia mater*] *hinc* pr. Vatic. & alii non pauci. HEINS.

181.

Romaque venturi gaudebat praescia fati,
Quod te jam tanto meruisset pignore civem
Nec tamen ingratum, nec qui benefacta referre
Nesciat, hunc credas populum. si volvere priscos
Annales libeat, quoties hic proelia sumsit
Pro sociis, quoties dono concessit amicis
Regibus Ausonio quaesitas sanguine terras!
Publica sed numquam tanto se gratia fudit
Adsensu. quis enim Princeps non omnibus egit
Obsequiis, dominum sese patremque vocari,
Quod tibi continuis resonant convexa diebus?
Macte novis, Consul, titulis. Mavortia plebes
Te dominum, Bruto non indignante, fatetur.
Et, quod adhuc nullo potuit terrore subacta
Libertas Romana pati, Stilichonis amori
Detulit. exsultant avidi, quocumque decorus
Conspiciare loco, nomenque ad sidera tollunt:
Nec vaga dilecto satiantur lumina vultu.
Seu Circum trabeis fulgentibus aureus intres:
Seu celebres ludos: solio seu fultus eburno
Cingas jure forum: denso seu turbine vulgi

Cir-

181. *Toto meruisset pignore civem*] *tanto* potiores libri, & quidem recte. sic apud Propert. IV. El. ult. *famae pignora tanta meae.* Prudent. Peristeph. hymno Vincentii, v. 419. *tantique custos pignoris Fiscella fertur fluctibus.* HEINS. *tanto* Wolf. *toto pectore* cod. Bentini. marg. Isingr. edd. Vicet. & Parm. vid. Schott. II. Obs. 57.

182. *Benefacta*] *tua facta* Leid. ed. Junt. Isingr. Gryph. *non tamen* Lovan. Vicet. mox *condas populum* Wolf. a m. prim.

184. *Hic proelia*] *hinc* Raphel.

187. *Gratia fudit*] Membranae hoc modo, vel *gloria.* DELR.

188. *Haec omnibus egit*] *hoc* libri. nisi quod primus & tertius Vatican. *non omnibus egit*, cum aliis quinque. Puto,

——— *quis enim Princeps non omnibus emit*
Obsequiis, dominum sese patremque vocari?

bell. Gildon. 79. *hoc damnis genitor Cannensibus emi?* ubi *egi* similiter veteres quidam. laud. Seren. 164.

Emturos thalamum dubii discrimine lethi.

de piis fratribus Eldyll. VII. ult.

Emtum est ingenti clade perenne decus.

sic Virgilius, Silius, Statius, alii passim. HEINS. vide ad Sil. V. 601. & VII. 620. *sic omnibus egit* Voss. edd. Vicetin. Parm. Ald. Isingr. & aliae haec (*Quis* &c. *Obsequiis*) includunt parenthesi. *dominum sese* Oxon. Jun. alt.

189. *Dominum*] vide Cuper. ad. Lactant. de Mort. Persec. cap. ult.

190. *Quod tibi continius resonant*] ita scripti, quam veram esse lectionem jam alii viderunt. HEINS. *qum tibi* Vicet. Isingr. Pulm. Gryph. *Colin.* sed *retonant* Oxon. a m. s. & Lovan. a m. pr. & videtur in Leidensi fuisse. *resonat* Jun. Ald. *resonent* Parm. Isingr. *resonat connexa* etiam Oxon. & in Voss. erat glossa *convexa.* id est theatra. sed pro *coeli convexa*, ut plene Virgil. dicit Lib. IV. Aeneid. 451. ponit noster saepe, ut Conf. Olybr. 242. I. in Rufin. 367. II. 454. & passim. vide VI. Conf. Honor. 614. BURM.

191. *novis Consul*] *novis titulis Consul* Jun. Oxon.

193. *Terrore coacta*] Vetus liber, *subecta*, & in meo, *id est coacta.* DELR. *subacta* Delrii codex, unus Ambros. & Patav. cum duobus Vaticanis. *dictum* Lib. II. in Rufin. 314. HEINS.

196. *Conspiciare*] *Conspirare* Jun. *conspitiare* Wolf.

197. *Satiantur*] *sociantur* Junian.

198. *Circum*] *crimen* Oxon.

200. *Denso seu turbine vulgi*] *densi* Oxon. *cingere jure forum* dictum videri posset, ut *fora fascibus circumdare* alibi nostro. HEINS. Delevit conjecturam suam.

Circumfusa tuae conscendant Rostra secures.
Quae vero procerum voces, quam certa fuere
Gaudia; quum totis exsurgens ardua pennis
Ipsa duci sacras Victoria panderet alas!
O palma viridi gaudens, & amicta tropaeis,
Custos imperii virgo, quae sola mederis
Vulneribus, nullumque doces sentire laborem:
Seu tibi Dictaeae placuerunt astra Coronae;
Seu magis aestivo sedes vicina Leoni;
Seu sceptrum sublime Jovis, seu Pallados ambis
Aegida; seu fessi mulces suspiria Martis:
Adsis perpetuum Latio; votisque Senatûs
Adnue, Diva, tui. Stilichon tua saepius ornet
Limina, teque simul rediens in castra reducat.
Hunc bellis comitare favens: hunc redde togatum
Consiliis. semper placidis te moribus egit,

Ser-

suam, qua *stringas* pro *cingas* olim rescribi volebat vir illustris. *circumdare fora fascibus* non reperi apud nostrum, sed quod propius accedit, in VI. Cons. Honor. 645. legitur,

——— *desuetaque cingit*
Regius auratis fora fascibus Ulpia lictor.

& ita Barthius hoc loco *jure* interpretabatur, insignibus Magistratus jus dicturi. sed si ita scripserit noster, dure & insolenter locutus est. Regius interpres *cingas fascibus tuis forum*, vel tu ipse medius foro cingaris. Cogitabam an forte scripserit, *Condas jura foro*, tum quia *cingere* & *condere* viderim conmutari apud Virg. V. Aen. 598. *muris quum cingeret Albam.* ubi alii codices, *conderet. condere* vero *jura*, obvium & proprium. vid. ad Ovid. Rem. 465. scriptum vero fuerat *forom*, ut saepe inde casus quartum & sextum variatos notavi ad Seren. Samonic. cap. XXI. & Phaedr. III. X. 42. & alibi. *densi* vero praeferrem, quia & Horat. II. Od. 13. *densum vulgus* dixit. & Lucan. II. 201. *densi vix agmina vulgi inter.* & ita *densum agmen*, *densus hostis*, & similia, apud Ovidium & alios obvia: sed epithetorum utrique substantivo aptorum arbitraria saepe est permutatio. BURM.

201. *Conscendant*] *concedant* Lovan. *Rostra curules* unus Heinsii. *circumdant* Colln. *circumdent rostra* Vicet. Parm. marg. Isingr. an *circumstent?* sed *circumfusa* respuit iterationem. BURM.

202. *Quae vero*] *O quales* Oxon.

204. *Panderet aedes*] *alas* Gyrald. prim. Vatic. & multi ex nostris, primaeque editiones. Virgil. IV. Georg. 28. de apibus:

Pontibus ut magnis possint consistere, & alas
Pandere ad aestivum solem.

Horatius Lib. II. Sat. II. 26. de Pavone: *picta pandit spectacula cauda.* Ovid. III. Amor. II. 45.

Prima loco fertur passis Victoria pennis.

ubi perperam vulgo *sparsis*. Prudentius Lib. II. contra Symmach. 28.

——— *aurea quamvis*
Marmoreo in templo rutilas Victoria pennas
Explicat.

quo loco confirmatur lectio unius Medicei, qui pro *ardua pennis* agnoscit *aurea.* quod paulo post sequitur, *Stilicho tua saepius ornet Limina*, vulgatam scripturam adstruere videtur. HEINS. *ardua pinnis* Voss. m. s. *ipsa ducis* Lovan. qui & *panderet aras* vel *alas.* ut Wolf. Vicet. Parm. *ardua victoria* dicitur & Ovidio XIV. Met. 453.

205. *O palma viridi*] Sic ex prim. Vatic. & quindecim aliis legendum. vulgo, *Et palma.* pro *gaudens*, tres, *florens.* de quo verbo dictum ad III. Cons. Honor. 133. HEINS. *O palma* Wolf. *& amica tropaeis* Oxon. *florens* est idem quod splendens. ut Stat. I. Theb. 210. *arcano florentes lumine postes.* V. 54. *florebat dives alumnis Terra.* BURM.

206. *Custos*] Dempsterus ad Corrip. p. 106. citat, *Consors imperii.* vid. Barth. mox pro *doces*, *docens* Oxon. *dolorem* Jun. Oxon. Wolf. *calorem* & emend. *dolorem* Lovan.

213. *Diva tui*] *Diva. tuus Stilicho tua* Oxon. mox pro *limina*, *lumina* Jun.

216. *Placidis te*] *placidum* Jun. *agere victoriam* dictum, ut *agere bellum*, *pacem* &c. de quibus vide ad Ovid. II. Trist. 230. Jornand. de Reb. Get. cap. X. *Thamiris regina acta victoria, tantaque praeda de inimicis potita.* an ibi scribendum *aucta*? nescio. *placidum te* Oxon. BURM.

217.

Servavitque piam victis, nec polluit umquam
Laurum saevitia: cives nec fronte superba
Despicit, aut trepidam vexat legionibus Urbem.
Sed verus patriae Consul, cessantibus armis,
Contentus lictore venit: nec inutile quaerit
Ferri praesidium, solo munitus amore.
Magnarum nec parcus opum geminare profundas
Distulit inpensas, sed post miracula castris
Edita vel genero, Romae majora reservat.
Auratos Rhodiis imbres, nascente Minerva,
Indulsisse Jovem perhibent, Bacchoque paternum
Jam pulsante femur, mutatus palluit Hermus
In pretium, votique famem passurus avari
Ditabat rutilo, quidquid Mida tangeret, auro:
Fabula, seu verum, canitur; tua copia vincit
Fontem Hermi, tactumque Midae: pluviasque Tonantis,
Obscurat veteres, obscurabitque futuras
Par donis armisque manus. si solveret ignis,
Quas dedit inmanes vili pro pondere, massas:

Ar-

217. *Servavitque piam victis*] Libri *vita*, *victa*, *victam*, *justis*, *vitas*. duo, *juncta*. ut ad *τὸ saevitia* referatur. deinde *cives*, pro *civem*, meliores scripti. HEINS. an, *Servavitque fidem victis? civis* Wolf.

219. *Vexat legionibus*] At Rutilius postea contrarium cecinit: (Lib. II. 50.)

Ipsa satellitibus pellitis Roma patebat,
Et captiva prius, quam caperetur, erat.

quod aliter explicat Prudentius. CLAVER.

221. *Contentus lictore*] Olim, teste Livio, fores a lictore percutiebantur, Consule ipso domum redeunte. Martialis dixit, domum Silii Poëtae Consularis nobili virga sonuisse. CLAVER. *Cum tutus lictore* Jun. *contectus* & emend. *contemptus* Lovan. & mox, *contentus amore* Leid. a m. s. Vicet. Parm. & Colin.

223. *Magnarum*] Deerat hic versus Oxon. priori, in Lovan. margini erat adscriptus.

224. *Et post miracula*] *sed* primus Vatic. & quatuor alii. male etiam haec vulgo distinguebantur. HEINS. Barthius volebat, *Et post miracula castris*
Edita, vel Romae, genero majora reservat.
sed *castra* & *Roma* opponi debent.

226. *Rhodiis*] *radiis* Jun. Oxon. Voss. Wolf. *divis* Voss. alter, Leid. a m. prim. *divis* & emend. *radiis* Leid. alter. vid. Meurs. Rhod. I. II. pro, *indulsisse* citat Ruben. in Memor. Mallii pag. 73. *induxisse* & sic adfert Rubeus in Memor. Brescian. p. 73. ut ita *nubes terris inducere* dicitur Ovid. II. Met. 307. & *nubila inducere* Lib. VII. Met. 202. sed contra scriptos nihil temere novandum. BURM.

228. *Jam pulsante*] *laxante* primus Vatic. Oxon. Palat. Pricaean. & Rottendorph. cum Oiseliano. alii quidam, *lassante*. HEINS. *depulsante* vel *jam laxante* Leid.

229. *Votique famem*] *voti famam* Oxon.

231. *Seu verum*] *ceu verum* Voss. duo pro diversa lectione, & Leid. *copia vicit* Voss. duo. Jun. Oxon. duo Leid. Lovan.

232. *Pluviamque*] Editiones priscae Ald. & *aliae*, *pluviaque*; multae etiam, distinctione post *Tonantis* sublata, exhibent, *pluviasque Tonantis Obscurant veteres.* & tunc legendum porro, *obscurabitque futuras Par donis armisque manus*, scilicet manus Stilichonis par donis & armis, ut ita Jovi comparetur in utroque. BURM.

233. *Obscurat veteres*] *Obscuras* & *obscurabisque futuras* Regius. *futuras* etiam tres alii, ut ad *manus* referatur. HEINS.

235. *Pro pondere, massas*] *sub pondere* primus Vatic. & alii nonnulli. *Quod* etiam pro *Quas* a manu prima primus & tertius Vaticani, etiam Oiselianus. lego, *Quot dedit immanes massas*. Posset etiam reponi,
Quod dedit immanis, vili ceu pondere, massae. HEINS.

Quot

Argenti potuere lacus & flumina fundi.
Nec tibi, quae pariter silvis dominaris & astris,
Exiguam Stilichon movit, Latonia, curam.
Tu quoque nobilibus spectacula nostra laboras
Inlustrare feris, summoque in vertice rupis
Alpinae socias, arcu cessante, pudicas,
Et pharetratarum comitum inviolabile cogis
Concilium. veniunt humeros & brachia nudae,
Armataeque manus jaculis, & terga sagittis;
Incomtae, pulchraeque tamen: sudoribus ora
Pulverulenta rubent: sexum nec cruda fatetur
Virginitas: sine lege comae: duo cingula vestem
Crure tenus pendere vetant. praecedit amicas
Flava Leontodame, sequitur nutrita Lyceo
Nebrophone, telisque domat quae Maenala Thero.
Ignea Cretaea properat Britomartis ab Ida,
Et cursu Zephyris numquam cessura Lycaste.
Jungunt se geminae, metuenda feris Hecaërge,
Et soror, optatum numen venantibus, Opis,
Progenies Scythiae: Divas nemorumque potentes
Fecit Hyperboreis Delos praelata pruinis.

Hae

HEINS. *Quot* erat in Juniano. *pro pondere* non muto. ita editiones veteres, id est, tanquam esset vile pondus. sic *pro nullo pondere* Ovid. III. Epist. 98. BURM.

236. *Potuere*] *patuere* Jun.

337. *Dominaris*] *dominabitur*, vel, *dominatur &* Jun. & Oxon.

239. *Nobilibus*] *mobilibus* Wolf. Lovan. & Leid. a m. prim. *labores* etiam Jun.

241. *Cessante*] *cessare* Oxon.

245. *Sudoribus ora Pulverulenta rubent*] Sic Gyrald. & prim. Vatic. aliique melioris notae non pauci. multi, *horrent.* Thuaneus, *trahunt.* opinor relictum forte a Claudiano, *Pulverulenta rigent.* adeantur quae curis secundis ad Nasonem Epist. XVII. 16. annotamus. HEINS. *horrent* Wolf. edd. Vicetin. Ald. Colin. nec displicet.

246. *Nec cruda*] *non cruda* Voss.

249. *Lontodame*] Vetus liber, *Leoncodome.* quid si legamus, *Leontocome?* quid vero sint Leontomi, Caelius Lib. XIII. docet. DELR. Haec sunt Nympharum nomina. apud Ovid. canibus adsignantur. *Hecaerge* vero legendum infra, non *Erymante*, aut *Unerce.* nam ita Callimachus. Homero etiam ἑκάεργος Ἀπόλλων. CLAVER. *Leontomede* Jun. *Leontodome* Oxon. *Leondromache* vel *Leontbodame* Oxon. alt. Leid. Lovan. Vicet. Parm. deinde *Ebropene* Jun. Oxon. *Nebrophene* Voss. *Nebropene* Vicet. & mox, *Dromartis* Jun. *Biomartis* Oxon. Leid. Lovan. *Diomartis* Leid.

252. *Numquam cessura Lycaste*] Malo, *nusquam*, HEINS.

253. *Metuenda feris Hecaerge*] Isingr. *Erymanthe.* prim. & tert. Vatic. aliique nonnulli, *Acaerce.* in reliquis codicibus monstra lectionum exstant. Gyrald. Lucens. & prima editio, *silvis metuenda Nicarce.* nihil muto. *Opis* & *Hecaërge* sorores. utramque Callimachus conjunxit, Οὖπίς τε Λοξώ τε καὶ εὐαίων Ἑκαέργη. sequenti versu male *venatibus* Raphelengius. mox, *Progenitae Scythia* prim. Vatic. & quinque alii. non, *Progenies Scythiae.* in Oiseliano mendose, *Progenies Sirothis.* HEINS. de *Opi* & *Hecaërge* vide Salmas. ad Herod. Inscript. pag. 18. & seq. *Erymanthe* etiam Vicetin. & Parm. Ald. *&* *arce* Lovan. *achaerce* Wolf. BURM.

254. *Venantibus*] *venatibus* Vicet. Parm. Isingr. Raphel.

Hae ſeptem venère duces. exercitus alter
Nympharum incedunt, acies formoſa Dianae,
Centum Taygeti, centum de vertice Cynthi,
Et totidem caſto genuit quas flumine Ladon.
Has ubi collectas vidit, ſic Delia coepit:
O ſociae, mecum thalami quae jura peroſae
Virgineo gelidos percurritis agmine montes,
Cernitis, ut Latio Superi communibus ornent
Hunc annum ſtudiis? quantos Neptunus equorum
Donet ab orbe greges? laudi quam nulla canendae
Fratris plectra vacent? noſtram quoque ſentiat idem,
Quam meritis debemus, opem. non ſpicula poſcit
Iſte labor; maneant clauſis nunc ſicca pharetris:
Omnis & a ſolitis noſter venatibus arcus
Temperet: in ſolam cruor hic ſervetur arenam.
Retibus & clathris dilata morte tenendae
Ducendaeque ferae. cupidas arcete ſagittas.
Conſulis in plauſum caſuris parcite monſtris.
Adceleret diviſa manus. mihi curſus anhelas

Ten-

258. *Formoſa*] Vetus liber, *famoſa*. DELR. *famoſa* multi ex ſcriptis, id eſt, nota, celebris. ſed in malam partem plerumque ſumitur ab optimae Latinitatis ſcriptoribus. HEINS. vide ad Ovid. Epiſt. IX. 78.

259. *Centum Taygeti*] Unus, *Taygetis*. quindecim, *Taygete*. lege, *Taygetae*, pro *Taygetiae*, & ſic unus Mediceus. Stephanus Ταΰγετον, ὄρος τῆς Λακονικῆς τὸ ἐθνικὸν Ταϋγέτιος. ſic & Virgil. *Taygetique canes* videtur dixiſſe III. Georg. 44. nam *Lacones* Servius interpretatur. HEINS. *Taygetae* Wolf.

260. *Flumine*] *vertice* Lovan.

261. *Quas ubi*] Lucenſ. *Has*. bene. *quas* praeceſſerat. HEINS.

262. *Jura*] *jure* Lovan.

264. *Latio ſuperi*] *laeti ſuperi* Leid. duo. Vatic.

266. *Donet ab urbe greges*] Rectius alii cum Raphelengio, *ab orbe*. Forte, *Donet habere*. pro *laudi, quam nulla canendae Fratris plectra vacent* prim. Vatic. aliique complures, *quod nulla*. Forte, *laudique ut nulla canendae*. HEINS.

270. *Noſter*] *noſtri* Leid. *a ſolidis* Wolf.

272. *Retibus & clauſtris*] Lege *clatbris* cum Gyrald. & Lucenſ. Horat. Art. Poët. 472.

——— *ac velut urſus*
Objectos caveae valuit ſi frangere clatbros.

Scholiaſtes, *Clatbri ſunt robuſti poſtes & rotundi, repagula quibus obfirmatur cavea*, hinc *clatbrare* apud Columellam. noſter VI. Conſ. Honor. 637.

——— *perpetuisque immoto cardine clatbris*
Janus bella premens.

ſic Gyraldi codex. Gloſſae Stephani, *Clatbri*, Κάγκελλοι ἐν θύραισιν ἐβελίσκοι. Propert. IV. El. v. 72.

Et nimis in noſtros canis experrecta dolores,
Cum fallenda meo pollice clatbra forent.

ſic meliores libri. *clatbratas feneſtras* videtur innuere, de quibus Plautus. ita & *clatbratae fores* in epigrammatis antiquis, & *faliſcae clatbratae* apud Catonem de R. R. cap. XIV. Lucanus Lib. X. 445.

Sic fremit in parvis fera nobilis abdita clatbris,
Et frangit rabidos praemorſo carcere dentes.

ſic malo, nam *clauſtris* nunc legitur. quamquam & alterum defendi poteſt ex Stat. II. *Silv.* V. 4. de Leone manſueto,

Quid? quod abire domo, rurſusque in clauſtra reverti
Suetus.

plura ad Silium Italic. Lib. I. 569. HEINS. Non extra veri ſpeciem *clatbris* repoſuit vir inſignis. mox enim vs. 323. *ligneam domum* vocat. Petronius magnifice *aulam auratam* cap. 119. ubi vide adnotata. *tenendae* pertinet ad retia, *ducendae* ad clathros, quibus incluſae ferae Romam ferebantur. BURM.

273. *Arcete*] *arcere* Lovan. qui ſequentem verſum ignorabat.

275. *Diviſa*] Vetus liber, *diverſa*. & hoc ipſo

car-

Tenditur ad Syrtes. mecum Dictaea Lycaste
Et comes Opis eat. steriles juvat ire per aestus.
Namque feras aliis tellus Maurusia donum
Praebuit: huic soli debet, ceu victa, tributum.
Dum nos horribiles Libyae scrutamur alumnos,
Europae vos interea perquirite saltus,
Et scopulos. posita ludat formidine pastor
Securisque canat Stilichonem fistula silvis.
Pacet muneribus montes, qui legibus urbes.

285. Di-

carmine, *currus*. pro, ut vulgati, *cursus*. DELR. *diversa* etiam Voss. ut mox vs. 296. & supr. 45. & alibi. *divina* Jun.

Mihi cursus anhelas] Lucens. Gyrald. prim. Vatic. aliique multi, *dum cursus*. quidam, *mihi currus*, ut paulo post, *cervi currum subiere jugales*. *dum currus* schedae Gudianae. HEINS. *dum ctus* Wolf. *decursus* Ald. *dum cursus* Vicetin.

276. *Dictaea Lycaste*] *Dictynna* quatuor scripti cum primo tertioque Vaticanis, & Palatino ac Oiseliano. eleganter pro *Dictynnaea*. Δικτύννη civitas in Creta Straboni. sic Dicte mons, Solino Dictynnaeus, nisi mavis dictam ἀπὸ τῶ δικτύω, a rete. quomodo & Britomartim Virgil. in Cyri Dictynnam fuisse nuncupatam contendit. HEINS. *dilecta Lycaste* Voss. *Licasta* alter Vossian. *Opis erit* Oxon. *erat* Leid. miror Heinsium non emendasse, *eant*. BURM.

278. *Maurusia*] Vitruvius Lib. XII. *Maurusia, quam nostri Mauritaniam appellant*. Praeterea, ubi ceteri *donum*, MS. meus, *dono*. DELR. *terris Maurusica* Jun.

279. *Ceu victa, tributum*] Lucens. & multi alii, *sed victa*. mox, *Europes percurrite* schedae Gudii. HEINS. *sic victa* Jun. *huic solium* Wolf.

280. *Horribiles*] *horrentes* Jun. Oxon.

281. *Perquirite*] Tanta apud me membranarum auctoritas est, ut ex iis hoc loco, *percurrite*, censeam. quod & in veteribus inpressis legitur. DELR. *percurrite* est in plerisque scriptis & olim editis. parum refert. *perquirite* Parm.

282. *Ludat formidine pastor*] *laudet* Palatinus, quod a Barthio jam monitum. HEINS.

284. *Parent numinibus*] Hinc versum non habuit vetus codex, & vero nihil sapit. CLAVER. Quis non videt esse hanc comparationem ridiculam inter numina & leges? deinde cur soli montes numinibus parere dicuntur? Animadvertit & Claverius nihili haec esse, ac proinde versum ex auctoritate codicis sui delendum censet. pari modo Barthius. uterque frustra. pro *Parent* alii inter scriptos, *Parcet*, *Parcent*, *Placet*. prima editio & quatuor exarati, *Parent muneribus*. prior Moreti & unus Medic. *Parcet muneribus*. Regius *Pascet muneribus*. Oiselianus, *Pacet muneribus*. vera lectio est.

Pacet muneribus montes, qui legibus urbes.

ita enim tres melioris notae Vaticani & septem alii, nisi quod ex hisce quatuor, *ut legibus*. *munera arenae* intelligit, de quibus Lib. II. in Rufin. 396. dictum. *Pacare montes*, ut apud Stat. IV. Theb. 248.

——— *Saltus tum forte remotos*
Pacabat cornu gelidique arbusta Lycaei.

Virgil. de Hercule Aeneid. VI. 803.

——— *utque Erymanthi*
Pacarit nemora & Lernam tremefecerit arcu.

sic enim legunt antiquissimi libri. hinc idem Hercules *Nemeae pacator* Silio dictus Lib. II. 483.

Quam tali alloquitur Nemeae pacator honore.

quomodo ex praestantissimo codice scribendum viri docti jam monuerunt. Dausquejus tamen vulgatum *veniae pacator* malit, juratus veterum elegantiarum hostis. apud Manilium Libro IV. 179.

Ille novas semper pugnas, nova bella ferarum
Apparat, & pecorum spolio, vivitque rapinis.
Hoc habet, hoc studium, postes ornare superbos
Pellibus, & captas domibus praefigere praedas,
Et pacare metu silvas & vivere rapto.

apud Horat. I. Epist. II. 45. *incultae pacantur vomere silvae*. apud Apulej. VII. Metam. *pacata itinera*, quae a latronibus non infestantur, ubi *pausata* ridicule Colvius reponit. HEINS. *pacare silvas* & similia recte quidem dicitur, ut & *domare*, *vincere silvas*, de quibus ad Grat. Cyneg. 494. sed quid est *pacare muneribus silvas*? an *muneribus* in dativo casu, id est, ut ex praeda possint munera instrui? sed tunc *legibus* non respondebit. an ablativo? tunc erit *per munera pacet montes*, & sensus erit, tot munera dabit, & tot feras in silvis capi jubebit, ut tutae & pacatae sint futurae, ut urbes legibus. vix tamen illa placent. similis hic locus illi Bell. Gild. 47. *Domui terras, urbesque revinxi Legibus*. forte, *Pacet numinibus gentes, ut legibus urbem*. sic saepe gentes & urbs Roma opponuntur. vid. Ovid. II. Fast. 683. per *numina* hic intelligit Deos Deasque praesides sil-

Dixit, & extemplo frondosa fertur ab Alpe
Trans pelagus. cervi currum subiere jugales,
Quos decus esse Deae primi sub limine coeli
Roscida fecundis concepit Luna cavernis.
Par nitor intactis nivibus. frons discolor auro
Germinat, & spatio summas aequantia fagos
Cornua ramoso surgunt procera metallo.
Opis frena tenet. fert retia rara Lycaste,
Auratasque plagas: inmortalesque Molossi
Latrantes mediis circum juga nubibus ibant.
Quinque aliae paribus (Phoebe sic jusserat) armis
Diversa regione ruunt; ducuntque cohortem
Quaeque suam. variae formis & gente sequuntur
Ingenioque canes. illae gravioribus aptae
Morsibus: hae pedibus celeres. hae nare sagaces.
Hirsutaeque fremunt Cressae, tenuesque Lacaenae;
Magnaque taurorum fracturae colla Britannae.
Dalmatiae lucos abruptaque brachia Pindi
Sparsa comam Britomartis agit. tu Gallica cingis
Lustra, Leontodame; Germanorumque paludes
Eruis, & si quis defensus arundine Rheni

Va-

silvarum, & in primis Di..nam, cujus numen in silvas secum ferentes venatores, felici praeda augebantur. Senec. Hippol. 73. de Diana:

Tua si gratus numina cultor
Tulit in saltus, retia vinctas
Tenuere feras &c.

montes posset retineri, ut urbibus opponantur vastae terrae, quae per montes & silvas saepe intelliguntur. BURM.

287. *Quos decus esse Deae primi sub lumine coeli*] *limine* prim. Vatic. & plerique alii, ut Scaliger conjecerat. Lovan. *sub limina.* Virgil. *insueti miratur limen Olympi.* Val. Flacc. IV. 28.

Nunc Jovis accessus etiam mihi limina coeli
Conciliant.

ita legendum ex veteri libro. Homerus βηλῶ voce plerumque utitur, ut Iliad. A.

Ῥίψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ βηλῶ θεσπεσίοιο. HEINS.

vide II. Stilich. 302. III. Conf. Honor. 164. *limite* Jun. Oxon. *decus esse Deae* Barthius explicat esse Graecismum, *ut essent decus.* vide eum ad bell. Gildon. 51. ubi tamen mollior est locutio. *rosida* Vicet. & Parm. BURM.

288. *Luna*] Vide quae diximus in Proserp. de lunari globo, & quae in Praefat. Lib. II. ejusdem operis. CLAVER.

289. *Frons*] *frans* Oxon. *decoler* MS. Pulman.

291. *Procera metallo*] *spatiosa* prim. Med. Farnes. & Palat. Ovid. III. Met. 20.

Bos stetit attollens spatiosam cornibus altis
Ad coelum frontem

sic bene libri, non *speciosam.* HEINS. sed praecessit *spatio.*

295. *aliae*] *aliis* Wolf. a m. pr. & *pariter.*

296. *Ducitque cohortem*] *ducuntque* quinque libri. rectius. similes loquendi modos Nasoni passim reddidimus. HEINS.

299. *Hae nare*] *&* *nare* Oxon. *haec p. c. haec nare* Vicet. *haec p. c. hae* Parm.

300. *Hirsutaeque fremunt Cressae*] *Argutaeque* Vlitius emendat ad Gratium 212. curis secundis: aliter scripti. HEINS.

302. *Dalmatiae*] *Dalmaticae* Leid. *Delmatiae* Ald:

303. *Comam*] *comas* Jun. Oxon. *agit* potest exponi *agitat,* de quo ad Ovid. v. Met. 206. dubito tamen an non rectius esset *adit.* sed quia reliqua verba actum aliquem venaticum exprimunt, nihil mutandum puto, BURM.

300.

Vaſtus aper nimio dentes curvaverit aevo.
Nubiferas Alpes, Apenninique receſſus,
Garganique nives Hecaërge promta fatigat.
Speluncas canibus Thero rimatur Iberas,
Informesque cavis urſos detrudit ab antris,
Quorum ſaepe Tagus manantes ſanguine rictus
Non ſatiavit aquis, & quos jam frigore ſegnes
Pyrenaea tegit latebroſis frondibus ilex.
Cyrneis Siculisque jugis venata virago
Nebrophone, cervos aliasque in vincula cogit
Non ſaevas pecudes, ſed luxuriantis arenae
Delicias, pompam nemorum: quodcumque tremendum
Dentibus, aut inſigne jubis, aut nobile cornu,
Aut rigidum ſaetis. capitur decus omne timorque
Silvarum, non cauta latent: non mole reſiſtunt.
Fortia, non voluçri fugiunt pernicia curſu.
Haec laqueis innexa gemunt: haec clauſa feruntur.
Ilignis domibus. fabri nec tigna polire
Sufficiunt. rudibus fagis texuntur & ornis.
Frondentes caveae. ratibus pars ibat onuſtis
Per freta, per fluvios. exſanguis dextera torpet

Re-

306. *Curvaverat aevo*] *curvaverit* ſex ſcripti. & id bene. Heins.

308. *Hecaerge prompta*] Alii, *Hecarige.* alii, *Michbarte.* quidam, *Nicbalce.* lege, ut ſupra, *Erymanthe.* Delr. Et hic variant codices. *Macbaerge*, *Nicbarce*, *Nicarce*, *Acaerge*, *Atbarce*, & neſcio quid praeferentes. *Nicbarte* Vicetin. *Erynarce* Ald. *Nicbaerce* Wolf.

310. *Ab antris*] *in antris* Jun. *Informisque canis* Lovan. Vicetin.

313. *Latebrosis*] *Pyrenaea texit lapidosis* Vicetin.

314. *Cirnaeis*] Sic Paris. Baſil. Lugd. Vicetin. vero & vet. German. *Ciraeis* in MSS. utrumque reperio. Delr. *Cirreis* Jun. & Leid. m. f. & Vicetin. *Circaeis* Iſingr. *Cirreis* Oxon. duo. *Smirnaeis* Leid. *Cirnenis* Leid alter. *Cirnaeis* Parm. Ald. Colin. Iſingr. & aliae. *Cyrreis* Wolf. pro *Siculisque*, *celerisque* Jun.

315. *Nebrophone*] *Nerophone* Wolf.

316. *Non saevas*] Vetus liber, *Nec.* eo modo nec manifeſtum furtum dicunt juris auctores. erat etiam lex antiquiſſima: Senatori qui nec aderit aut causa aut culpa esto. ut Cicero de Legibus refert. Delr.

317. *Pompam nemorum*] *nemorum pompam* Jun. Oxon. *pompas nemorum* Oxon. prior. intelligit venationis ſpeciem, quae *silva* vocabatur, de qua vide Vopiſc. Prob. cap. XIX. & Capitol. Gordian. cap. III. Burm.

320. *Non caute latent*] multi veterum, *cauta.* quomodo legendum Lib. II. de Rapt. II. monemus. III. Conſ. Hon. 90. *cauto nec profuit hosti Munitis haesisse locis.* Heins. *cauta* Wolf.

322. *Haec laqueis*] *Quae laqueis* Jun. *innixa* Lovan. Wolf. *vel clausa* Jun. *haec l. in. genuit* pro *gemit* Vicetin. deinde *inlignis* vel *ilignis* Leid. *in lignis* Leid. alter, Vicet. *in linguis* Parm.

323. *Parare*] Haec veteris libri, ubi in ceteris *polire* continetur, eſt ſcriptura, ut reor, vera. Delr. *non tigna* Jun. Oxon. *ligna* Oxon. alt. & Voſſ.

324. *Rudibus fagis*] *rudibusque* Voſſ. a m. prim. & Vicetin.

325. *Caveae*] Caligula quosdam beſtiarum more caveis coercuit, quem hac in parte Ludovicus undecimus voluit imitari. ſed blandiori cuſtodia. Symmachus de canibus Scoticis ſibi gratulatus, ait, *Scoticos canes praelusionis die ita Roma mirata est, ut ferreis caveis putaret advectos.* Claver.

326. *Per freta, vel fluvios*] *per fluvios* prior More-

ti

Remigis, & propriam metuebat navita mercem.
Per teram pars ducta rotis; longoque morantur
Ordine plaustra vias, montani plena triumphi:
Et fera sollicitis vehitur captiva juvencis,
Explebat quibus ante famem: quotiesque reflexi
Conspexere boves, pavidi temone recedunt.
Jamque pererratis Libyae flagrantibus oris,
Legerat eximios Phoebi germana Leones,
Hesperidas qui saepe fugant, ventoque citatis
Terrificant Atlanta jubis, armentaque longe
Vastant Aethiopum, quorumque inpune fragosa
Murmura pastorum numquam venere per aures.
Non illos taedae ardentes, non strata superne
Lapsuro virgulta solo, non vocibus hoedi
Pendentis stimulata fames, non fossa fefellit.
Ultro se voluere capi, gaudentque videri
Tantae praeda Deae. respirant pascua tandem:
Agricolae reserant jam tuta mapalia Mauri.
Tum virides pardos, & cetera colligit Austri
Prodigia, inmanesque simul Latonia dentes,

Qui

ai cum Gudianis schedis, concinne. HEINS. recte. vid. ad Ovid. I. Art. Am. 96. ita & Lucan. I. 368.

Duc age per Scythiae populos, per inhospita Syrtis
Litora. per calidas &c.

ubi male codex antiquus, *& inhospita.* noster Bell. Getic. 200. *trans freta, trans Gallos.* in Leidensi erat, *per freta, vel fluviis.* quod etiam recipi posset, nam saepe variant scriptores. Horat. I. Sat. v. 26.

Aut ob avaritiam, aut misera ambitione laborat.

innumera exempla congerere liceret. sed videat lector Cl. Graev. ad Cicer. Orat. ad Quirit. cap. 2. Jac. Gronov. ad Arrian. VII. 6. & Tacit. XVI. Annal. I. Cort. ad Sallust. Catil. XXV. & XXXIII. & alios. BURM.

329. *Montanis plena triumphis*] Vetus liber & Vicetin. *plena* duobus genitivis adjungunt, quemadmodum Varro Eumenidibus, *plenus vini & Veneris.* pro *vehitur* vetus liber *trahitur.* quae vox aptior est. DELR. *Montani triumphi* meliores, & mox pro *vehitur*, prior Moreti, Putean. & unus Ambros. *trahitur.* HEINS. Imitatur hic Senec. Hippol. 76. *fertur plaustro praeda gementi.* & mox, *repetitque casas rustica longo Turba triumpho.* vid. & Virgil. III. Georg. 375. *magno laeti clamore reportant.* ubi *laeti* est quasi triumphantes. de verbo *trahere* vid. ad Ovid. VII. Met. 67. ubi & de *plaustris* exempla adducta videbis. *montani plena triumphi* etiam Wolf. Vicet. & Parm. & ita solet *plenus* genitivum habere. vid. Fescen. 64. & ad Ovid. I. Amor. XV. 36. *per fera* Wolf. BURM.

331. *Explebat*] *Explevit* Wolf. Voss. Lovan. Jun. Oxon. Leid. & edd. Vicet. Parm. Ald. & aliae.

332. *Recedunt*] *reducunt* codex Barthii.

334. *Legerat*] *Legat ad eximios* Jun. *Phoebe* Wolf. a m. prim.

335. *Hesperidas*] *Hesperias* Lovan.

338. *Pastores numquam excepere per aures*] MS. *per auras.* DELR. *pastorum numquam venere* Vatic. & novem alii ex emendatioribus. Scaliger & Barthius cum Delrii libro, *pastores excepere per auras.* & sic quinque nostri. HEINS. edd. Vicet. Parm. Ald. Isingr. & aliae, *pastores numquam excepere per aures.* sed *pastorum venere per aures* praeferrem. ita *pervenit ad aures vox jucunda Deae* Epith. Pallad. 25. & ita passim Ovidius & alii. *per auras* Barth. prim. edit. probat. BURM.

339. *Illos*] *ollos* Jun. antiquariorum more. *non fracta superne* Vicetin.

344. *Referant*] *resonant* Voss. a m. prim. *reserant jam rupta mapalia* Vicet. & Parm.

245. *Pardos*] *Barros* Voss. a m. prim. Leid. duo Oxon. MS. Pulm. ed. Ald. *Mauros*, sed emend. *Pardos* Lovan. & dubito an non Heinsius hanc varietatam adscripserit perperam vs. 246.

346. *Dentes*] vel *barros* tertius Vaticanus. HEINS.

pri-

Qui secti ferro in tabulas, auroque micantes,
Inscripti rutilum caelato Consule nomen,
Per proceres & vulgus eant; stupor omnibus Indis
Plurimus ereptis elephas inglorius errat
Dentibus. insedit nigra cervice gementum,
Et fixum Dea quassat ebur, penitusque cruentis
Stirpibus avulsis patulos exarmat hiatus.
Ipsos quin etiam nobis miracula vellet
Ducere: sed pigra cunctari mole veretur.
Tyrrhenas foetus Libycos amplexa per undas
Classica turba sonat, caudamque a puppe retorquens
In proram jacet usque leo. via sublevat unum
Tarda ratis. fremitus stagnis auditur in imis,
Cunctaque prosiliunt cete: terrenaque Nereus
Confert monstra suis; & non aequare fatetur.
Aequora sic victor quoties per rubra Lyaeus
Navigat, intorquet clavum Silenus, & acres

In-

347. *Qui secti ferro*] Pro hisce duobus versibus primus Vatic. unum nobis exhibet, ut ex Oxoniensis cum Regio & Oiseliano:

Qui mox in tabulas inscripto Consule secti. HEINS.

In tabulas] *in* deest Jun. alt.

349. *Stupor omnibus Indis*] *amnibus* Barthius legit. perperam. HEINS. Non tam absurda lectio, si cum Claverio distinctio mutetur, *stupor amnibus Indis Plurimus*, *e. elephas* &c. fluvios stupuisse elephantos bibere dentibus suis ereptos. BURM.

350. *Ereptis*] *erectis* Jun. *ejectis* Voss. a m. prim. *elephans* Leid. imitatur haec Sidonius Paneg. II. Anthem. 54.

——— *sic trunca reportat*
Bosporeis elephas inglorius ora tributis. BURM.

351. *Dentibus*] Galenus in libris Anatomicis pro axiomate statuit, dentes omnes ex mandibulis oriri: cumque elephantorum propagines illae, quae eborariis, vel, si hoc insolens, fabris aeris materiam suppeditant, non ex mandibulis, sed ipso cranio ortae, venis cephalicis nutriantur; miror auctorem nostrum barris dentes, non cornua attribuisse. DELR.

Insedit] Malim, *insidit*. HEINS.

353. *Stirpibus avulsis*] Durus ablativorum concursus. lego igitur, *avulso*, ut ad τὸ *ebur* referatur. HEINS. *advulsis* Leid. Wolf. Ampl. Cuperus de Eleph. III. II. pag. 245. tollit distinctionem hoc modo,

——— *exarmat hiatus*
Ipsos. Quin etiam &c.

356. *Amplexa*] Vetus liber, *advexa*, vel *adnixa*. DELR. Alias, *adnixa*. hoc est, Nautae magna vi & contentione remigantes & adnixi, ut helciarios decet, suum celeuma ingeminant. sed prior lectio veteri codice & omnibus, quos viderim, excusis nititur, estque plana; nam & *complecti* idem est quod comprehendere, quinimo versus inde plenior est. CLAVER. Scripti nonnulli, *adnixa*, *advexa*, *complexa*, *adnexa*. Latet aliquid mendi, quamvis vulgatum tueatur Claverius, prim. Vatic. aliique complures ex scriptis. Forte versus exciderit. nolo conjecturis abuti. pro *Classica turba* prim. Vatic. cum plurimis aliis, *Classis*. in nonnullis *Classi*. an pro *Clathris*? ut paulo ante Palatin. *Classibus*. HEINS.

358. *In proram jacet usque leo*] *jacit* ex suis Claverius. aliter nostri, a quibus non recedo. etsi Claverianum probem, si certo constet ex membranis fidelibus depromtum; nam vir bonus Cujacianas conjecturas pro veteri scriptura haud rarus arripuit. HEINS. *in puppe relinquens* Oxon. & deinde, *ad puppim jacet* Oxon. *ad prorpriam* Leid. duo Lovan. *in propriam jacet ipse* Vicet. *jacet ipse* Parm. *jacit* Raphel.

360. *Terrena*] Ita optimus codex. alias *Tyrrhena* nullo sensu. id est terrena monstra superant monstra maris. CLAVER.

361. *Sed non aequare fatetur*] Existimo legendum, *suis*; *sua non* &c. DELR. *&* *non* meliores libri. HEINS. *Sed non aequare fatetur Aequor. sic victor q. p. rura Lycaeus Navigat* Vicetin.

364. *Adsudant*] Hoc verbum reperi in MS. quod prae-

Insudant tonsis Satyri, taurinaque pulsu
Baccharum Bromios invitant tympana remos.
Transtra ligant ederae. malum circumflua vestit
Pampinus. antennis inlabitur ebria serpens,
Perque mero madidos currunt saliuntque rudentes
Lynces, & insolitae mirantur carbasa tigres.

praetuli τῷ *Insudant*, quamvis & hoc non displiceat nimis. Claver. *Adjudant* nostri plerique. sed prim. Vatic. aliique meliores, *Insudant*. & sic Claverius, qui & bene mox, *saliunt* pro *solvunt*, quomodo & quidam ex nostris, interque illos Vaticanus princeps. Heins. *jam certe potes insudare labori* dixit Calpurn. Ecl. V. 10. & ita hic Vicetin. Parm. & optima quaeque editio. Aldus, *Assudant*. & Leid. & Wolf. Burm.

363. *clavum*] *clavos* Leid.

Taurinaque pulsu] *cursu* Jun. *taurinaque repulsu*. Leid.

365. *Bromios invitant tympana remos*] *Pronos* vetus codex. Silius:

Fertur prona ratis, ventos impellere credas. Claver. *pronos* edidit Claverius, approbante Barthio. aliter nostri omnes, nisi quod in altero Moreti, *Bronios*. *Bromii* voce non uno loco alibi est usus Claudianus, quare & hoc loco ea est admittenda. *Lenaea dona* apud Stat. IV. Silvar. VI. *Latex Lyaeus* apud Maronem. Alludit ad celeusma nauticum. Heins.

368. *solvuntque rudentes*] vetus Germanica editio emendate *saliuntque*. quod ex hac decuria immerito ejectum, postliminio redeat. *Lynces*, *& uda mero lambunt retinacula tigres*. Delr. *saliunt*, quod & alii notarunt, etiam in veteri codice, non *solvunt*. Stat. *uda mero lambunt retinacula tigres*. Claver. *saliuntque* Wolf.

369. *Insolitae*] *Insolitas* habuit vetus codex. quae si vera est, Carbasa inanima tigres sibi hactenus incognitas mirantur, ut in Phoenice forte dixit *Mirata lumina*. His vero tribus Panegyricis satis superque laudatur Stilicho vir magnus, sed parum felici exitu. Nam Olympius, teste Zosimo, specie religionis valde formidabilis cum Honorio maligne detulit. ajebat enim in Orientem nulla alia de causa iter suscipere, nisi ut Theodosio juniore interfecto, filium suum Eucherium diademate insigniret. Interim Stilicho concilium vocat, ubi duces primi ordinis senserunt Principem, quando erat male affectus, & aliquid moliturus contra Stilichonem & socios, e medio tollendum esse. At Stilicho nullius culpae erga Principem, ut ajebat, conscius, quum non sibi diffideret, satellitum suorum cladem Sari opera editam illico persensit, quare tentorio suo elapsus Ravennam abiit, &, prout res se tulit, intempesta nocte Ecclesiam intrat, quem Episcopus non dimisit, priusquam videret Honorii litteras, quibus nihil capitale statueretur; sed ubi Stilicho egressus est, alteras literas ostendere, quibus tristis continebatur sententia. Itaque Stilicho ad mortem ducitur: cumque ipsius servi ac domestici eum periculo vellent eripere, Stilicho minis & auctoritate sua impediit exemplo Caesaris, qui cum videretur sibi vixisse ad gloriam, non invitus sensit Kalendas Martias. Claver. Barthius cum libris Claverianis mavult, *insolitas*. Heins.

CL. CLAUDIANI

IN LIBRUM

DE BELLO GETICO

PRAEFATIO.

Post resides annos longo velut excita somno
Romanis fruitur nostra Thalia choris.
Optatos renovant eadem mihi culmina coetus,
Personat & noto Pythia vate domus.
Consulis hic fasces cecini, Libyamque receptam.
Hic mihi prostratis bella canenda Getis.

Sed

Hujus libri titulus variat in antiquis codicibus. unus habet, *De Bello Polentiaco*, alter, *De victoria Stilichonis contra Alarichum*, quod magis placet. verum brevitati locum dedimus: quamvis constet, id potissimum agere poëtam, ut Stilicho in coelum laudibus efferatur. Claver. *Liber de victoria Honorii, quae attribuitur Stilichoni* Leid. in quo alia manu, *Praefatio de victoria Stilichonis contra Alaricum*. Barthius librum quartum de laudibus Stilichonis facit.

1. *Post resides annos*] Non adeo in occulto posita sunt Claudiani studia, ut ignoremus, quamdiu fuerit immunis a poetica prurigine, si hoc verbo in tam praeclara re utendum est. Scripserat igitur anno 396. Consulatum iv. Honorii & Gildonem. anno 399. Eutropium. anno 400. Stilichonem. At duobus annis sequentibus feriatus est in hunc usque annum, qui 403. numeratur, Theodosio juniore Augusto & Rumorodio Coss. Claver.

2. *Choris*] *modis* Oxon. sed nihil mutandum docet similis fere locus in fine Praefat. Lib. ii. de Rapt. 51.

Antraque Musarum, longo torpentia somno,
Excutis, & placidos ducis in orbe choros. Burm.

4. *Pythia domus*] Id est templum Apollinis, quod non procul a domo Imperatoris; legimus enim Augustum in ea parte Palatinae domus templum Apollini dedicasse, quam fulmine ictam desiderari ab eo dixerant aruspices. Ibi recitabant Poëtae. vide Propertium & Horatium. Claver.

5. *Consulis hic fasces cecinit*] *cecini* cum nonnullis scriptis & Raphelengio. mox, *ahenam*, pro *amoenam* bene Claverius. confirmant Lucens. & Gyrald. cum excerptis Pomponii Laeti. Heins. *cecini* etiam Vicetin. Parm. Ald. & Colin. mox, *hic mihi pro stratis*, Vicet. Parm. Ald.

6. *Effigiem*] Hunc honorem statuae meruit Claudianus, praesertim poëmatio de Gildone, cujus basis marmorea eruta est ante seculum in foro Trajani. eam Pomponius Laetus, aevi sui Quintilianus, possedit, atque in honore habuit. Inscriptio talis est:

Cl. Claudiano, v. c. inter. caeteras. ingentes. artes. praegloriosiss. poetarum. licet. ad. memoriam. sempiternam. carmina. ab. eodem. scripta. sufficiant. attamen. testimonii. gratia. ob. judicii. sui. fidem. d. d. n. n. arcadius. et. honorius. felicissimi. ac. doctissimi. imperatores. senatu. petente. statuam. in. foro. divi. trajani. erigi. collocarique. jusserunt. Ad haec distichon Graecum valde elegans, ubi pro ἓν, ἐνὶ quod est simul, sive una, ineptulus quidam ausus erat ἕνα obtrudere, contra fidem lapidis antiqui. id vero tale est:

Οι ἐνὶ βιργιλίοιο νόον κὴ μῦσαν Ὁμήρυ
Κλαυδιανὸν Ῥώμη κὴ βασιλῆες ἔθεσαν.

quod nos post Janum Parrhasium ita libere Latinum fecimus:

Cui mens Virgilii, cui musa obvenit Homeri
Roma vovet statuam, Caesar uterque dedit.

hoc vero imaginis indice, nullum puto exstare honorificentius, neque ipse Maro quicquam tale adeptus est. Quod si quis miretur hominem Aegyptium de Latio quasi triumphum egisse, sciat Terentium

I i i na-

Sed prior effigiem tribuit fucceffus ahenam,
Oraque patricius noftra dicavit honos.
Adnuit hunc princeps titulum, pofcente Senatu
Refpice, judicium quam grave, Mufa, fubis!
Ingenio minuit merces properata favorem,
Carminibus veniam praemia tanta negant.
Et magis intento ftudium cenfore laborat,
Quod legimur medio confpicimurque foro.
Materies tamen ipfa juvat, folitumque timoris
Dicturo magna fedula parte levat.
Nam mihi conciliat gratas inpenfius aures
Vel meritum belli, vel Stilichonis amor.

natione Afrum, bello captum, victori gentium populo, vel fpectante Roma, palmam eripuiffe. CLAVER.

Ahenam] Ita vetus codex. alii, *amoenam*. uno confenfu, quod ne retineam facit ipfa rei veritas. *ahena figna* dixit Lucretius. *ahenea* Horatius. id eft ftatuas ex aere. talis etiam erecta eft infigni Claudiani aemulo Sidonio Apollinari, ut ipfe teftatur:

Nil vatum prodeft adjectum laudibus iftud,
Ulpia quod rutilat porticus aere meo.

& prius Annio Paulino Jun. Proconf. Afiae ob meritum nobilitatis & eloquii, petitu Populi R. teftimonio Senatus ac judicio Augg. fed enim auro perfufa. fub auro item decreta eft Fl. Eugenio, Aur. Victor Hiftoricus aenea ftatua honoratus eft, Marcellino tefte. Huc etiam pertinet ftatua Proaerefii, viri magni, inftar Coloffi, de qua Sardianus Χαλκὸν ἰσομέτριτον Ῥωμαῖοι ἀνέθηκαν ἐπιγράψαντες Η ΒΑΣΙΛΕΥΟΥΣΑ ΡΩΜΗ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΚΟΝΤΑ ΛΟΓΩΝ. CLAVER. vide Dempfter. Etrur. Regal. II. cap. 13. p. 280. *amoenas* Jun. *amoenam* Vicetin. Parm. Ald.

7. *Succeffus*] *fuccenfus* Wolf.

9. *Adnuit hic titulum*] Clariffimatus, ut ex infcriptione ftatuae patet, quae Claudiano dicata fuit in foro Trajani, quae & nonnullis editionibus praefixa habetur. DELR. Pro *hic*, *hunc* lego cum melioribus libris. HEINS. *huic* Oxon. *hunc* Lovan. Leid.

11. *Minuit*] *meruit* Voff. a m. s. *laborem* Jun.

13. *Intento*] *in tanto* Voff. a m. prim.

14. *Quod legimur*] *Et legimur* Jun. *legimus* Jun. alt. male. vid. ad Ovid. Epift. XV. 41. & hic Barthium. & ad III. de Rapt. 222. BURM.

15. *Tamen*] *tantum* Voff.

Solitumque timorem] *timoris* Lucenf. & *Gyrald.* eleganter. fic *claufa viarum*, taliaque infinita, de quibus alibi. HEINS. *timorem* Leid. *tumorem* Parm.

16. *Levat*] *juvat* vel *levat* Lovan.

18. *Vel meritum libri*] *belli* Excerpta Puteana. optime. HEINS.

CL.

CL. CLAUDIANI
DE
BELLO GETICO
LIBER.

Ntacti quum claustra freti, coëuntibus aequor
Armatum scopulis, audax inrumperet Argo,
Aeetan Colchosque petens; propiore periclo
Omnibus adtonitis, solus post numina Tiphys
Incolumem tenui damno servasse carinam
Fertur, & ancipitem montis vitasse ruinam,
Deceptoque vagae concursu rupis in altum
Victricem duxisse ratem. stupuere superbae

Vi-

Liber hic in uno Claveril codice, *de bello Pollentiaco.* in altero, *de victoria Stilichonis contra Alaricum* vocatur. utramque inscriptionem in nostris quoque deprehendi. Lucens. *de Bello Gothico.* Putem, *de pugna vel victoria Pollentiaca.* Poëma hoc in primo Vaticano manu recentiori erat exaratum. HEINS.

1. *Intacti* &c.] Bella similitudo navis cum Imperii gubernatione. Horatius eleganti allegoria usus est re minime dispari, quum ait, *O navis referent in mare te novi Fluctus.* CLAVER.

2. *Armatum scopulis*] *Arctatum* Raphelengius contra libros veteres. frustra. scio quidem *Symplegadas arctas* ab Ovidio I. Trist. x. 47. dici. novi & illud Statii v. Theb. 356. *oraque primum Cyaneis arctata vadis.* etiam Senecae illa ex Hercule Furenti 1210. *quae pontum Scythen Symplegas arctat.* atque hujusce notae complura: sed vulgata lectio se tuetur illis ex laude Serenae 20.

——— *quod stagna Charybdis*
Armarit, quod Scylla canes.

in Epigrammate XXXV. etiam habes, *exarmatum terris cingentibus aequor.* mox *Aeetan* excerpta Laeti. HEINS. Ego quoque *armatum*, ut magis poëticum, praefero. ita Rutilius Lib. I. 60.

Non armata suo repulit ursa gelu. BURM.

Argo] Haec archetypus navium creditur a plerisque. hujus autem fragmenta temporibus Domitiani visa sunt Romae, auctore Martiali, qui ita concludit:

Sanctior est tota parva tabella rate. CLAVER.

3. *Aetacam*] MS. *Oetam.* lege, *Aeaetham.* DELR. *Oethean* Voss. *Oetam* Jun. Leid. Oxon. *Lethean* Oxon. *Oeteam* Lovan. *Aeeam* etiam legi posse credebat Barthius.

4. *Post numina*] *post munera* Oxon. & marg. Insingr.

7. *Concursu*] *cum cursu* Oxon.

8. *Stupuere superbae*] *superbi* tres scripti. unus Mediceus, *superbâ.* quod Livineio placebat. neque aliter a manu secunda in Oiseliano. mox pro *cunctis puppibus* Oxon. *certis.* pro *jura soli*, unus Vatic. *sali.* HEINS. *certae naves* eleganter possent dici periculum nullum metuentes, ut contra *dubias naves* dici docuimus ad Ovid. Epist. XX. 199. & Markland. ad Stat. III. Silv. II. 6. & ita carinam, quam ventus, ventoque rapit contrarius aestus, *incertam* vocat Ovid. VIII. Met. 472. & noster infr. vs. 52. *certa secundis Fide Deis.* *certus* & *cunctus* conmutantur etiam in scriptis. infr. 373. & Lib. III. de Rapt. 116. non audeam tamen *cunctis* movere, quia Argo prima navis hoc periculo per Tiphyn & Deos liberata, omnibus in posterum viam fecit facilem navibus. ita manifeste Valer. Flacc. IV. 708.

Imperio fixos Jovis, aeternumque revinctos
Nescius; id fati certa nam lege manebat,
Si qua per hos undis unquam ratis isset apertis.

fa-

Arte viri domitae Symplegades; & nova passae
Jura soli, cunctis faciles jam puppibus haerent,
Ut vinci didicere semel. quod si ardua Tiphyn
Navis ob innocuae meritum sic gloria vexit;
Quae tibi pro tanti pulso discrimine regni
Sufficiant laudes, Stilichon? licet omnia vates
In majus celebrata ferant, ipsamque secandis
Argois trabibus jactent sudasse Minervam;
Nec nemoris tantum junxisse carentia sensu
Robora, sed, caeso Tmarii Jovis augure luco,

Ar-

faciles cunctis editiones priores. & *vinci* Lovan. BURM.

12. *Meritum*] *ventum* Exc. Vossii.

13. *Tanti pulso discrimine regni*] *tantis regnis* malo. pro *sufficient*, alii, *sufficerent*. Gevartius, *sufficiant*. bene. HEINS. *digno discrimine* Vicetin.

15. *In majus*] Simile illi Liviano : *qua quidem incerta in majus vero ferri solent.* Latinus Pacatus : *amplificatrix veri vetustas.* citante quoque Lactant. Lib. I. cap. XXI. Sallustius dixit, *vetustatem omnia in majus componentem.* DELR.

16. *Jactent*] *jactant* Lovan. Oxon. Jun. Leid. Vicetin. sed tunc & *ferunt* legendum esset. nihil mutandum. BURM.

Minervam] Apud Virgilium Pallas equum durateum vel designat vel effingit; hic vero in fabricando navigio desudat, unde *Tritonia pinus & Palladia puppis* dicitur Nasoni. apud Val. Flacc. *Pallas Moliri puppim jubet.* Orpheus vero Junonem opificii auctorem facit ac monitricem, quod non miror; nam Juno, teste Cicerone, moneta a monendo dicta est. vide Ovidii Fastos. CLAVER.

18. *Monitu Jovis*] Janus Parrhasius, mea quidem sententia non absurde reposuit, *Tomari.* nam in veteri libro mendose *teneri* legitur. DELR. In veteri codice *monitu Jovis.* & in alio, *teneri.* in quo haesito non parum, utraque enim lectio se mihi ostentat in invidiam alterius, nec absurdum videri potest, si *monitu Jovis*, e cujus capite Minerva prodiit, & qui, teste Ausonio, prudentia excellit, machina ejusmodi ad usum humani generis elaborata est. Quod si *teneri* legas, etiam defendi poterit, ut Dodona sit *lucus teneri*, id est infantuli Jovis; quamvis enim in Ida credatur genitus, tamen Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται huic opinioni fidem demere queant. Callimachus sane de hac re dubitat, cum ait, Δικταῖον ἀείσομεν, ἠὲ Λυκαῖον. diserte vero egregius Homerus, Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε. At Janus Parrhasius, vir multae lectionis, praeclara conjectura legendum censet, *Tomari*, a Tomaro monte istius regionis. CLAVER. *teneri Jovis augure luco* scripti fere omnes. Oxon. & Reg. *tenari.* unus Petav. cum Oiseliano, *toneri.* alii quidam, *summi Jovis.* tert. Vatic. *totum.* vulgo *monitu Jovis. Tomuri Jovis* primus, quod sciam, Janus Parrhasius emendavit. mox alii, *Tomari*, quod idem, atque ita locum produxit Jacobus Constantius Fanensis Collectaneorum cap. XXV. sed cum secunda syllaba in *Tomarus* producatur, ut in illo Orphei, Argonauticis, ubi de Argo agit:

Δὴ τότ' ἐπιβρομέουσα Τομαρίας ἔκλαγε φηγὸς.

mihi *Tmarii Jovis* a Claudiano scriptum videtur. Hesychius, Τμάριος Ζεὺς ἐν Δωδώνῃ. Stephanus, Τόμαρος ὄρος Δωδώνης, ὃ τινὲς Τμάρον, καὶ τοὺς κατοικοῦντας Τομούρους. οἱ δὲ Τμάρος (sic lego, non Τμάρας) καὶ τὸ ἐθνικὸν Τμάριος. Virgil. Ecl. VIII. 44.

Aut Tmaros, aut Rhodope, aut extremi Garamantes.

sic enim antiquissimus longe codex Mediceus. vulgo, *Ismarus.* nec dubito apud eumdem Lib. V. Aeneidos 620. pari modo scribendum esse:

Fit Beroe Tmarii conjunx longaeva Dorycli.

pro quo *Ismarii* nunc circumfertur. certe omnium veterrimus codex Florentinus, *Mari.* unus Leidensis, *Tarii.* Pierius quoque Valerianus in plerisque suis *Marii* invenisse se testatur. sic Lib. IX. 685. apud eumdem Virgilium codex Mediceus idem laudatissimus, pro *praeceps animi Tmarus*, habet *Marus.* quod nomen apud Silium Italicum quoque occurrit. Ceterum, ut ad *Tmarium Jovem* revertar, apud Callimachum quoque Hymno Cereris Ὤρεσιν ἐν Τμαρίοισιν habes. superiori versu *junxisse* pro *vinxisse* jam emendarunt alii, & sic scripti. sic *jungi latus* de navi apud Valer. Flacc. I. 123.

——— *jam pinus gracili dissolvere lamna*
Thespiaden; jungique latus, lentoque sequaces
Molliri videt igne trabes.

Malim praeterea, *caesa Tmarii Jovis augure luco Arbore. caesa arbore*, inquam, malo, quam *caeso luco.* HEINS. *leni Jovis* Wolf. *junxisse* Raphel. versu superiore pro *Nec nemoris*, *Ne nemoris* Lovan.

19.

Arbore praesaga tabulas animasse loquaces.
Plurima sed quamvis variis miracula monstris
Ingeminent teneras vincturo carmine mentes;
Harpyiasque truces, insopitisque refusum
Tractibus aurati custodom velleris anguem,
Et juga taurorum rapidis ambusta favillis,
Et virides galeis sulcos, foetasque novales
Martis, & in segetem crescentis semina belli:
Nil veris aequale dabunt. prohibere rapaces
Scilicet Harpyias, unaque excludere mensa
Nobilior titulus, quam tot potuisse paratas
In Latii praedam Geticas avertere fauces?
Anne ego terrigenas potius mirabor in ipsis
Procubuisse fatis, vitae quibus adtulit idem
Principium finemque dies, quam caesa Getarum
Agmina, quos tantis aluit Bellona tropaeis,
Totaque sub galeis Mavortia canuit aetas?
Per te namque unum mediis exsuta tenebris
Imperio sua forma redit, claustrisque solutae
Tristibus exsangues audent procedere leges.
Jamque potestates priscus discriminat ordo
Justitiae, quas ante pares effecerat una
Nube timor. tua nos urguenti dextera leto
Eripuit: tectisque suis redduntur & agris
Damnati fato populi, virtute renati.

Jam

19. *Animasse*] *armasse* Voss. a m. s.

21. *Vincturi carmine mentes*] *victuro* sex libri cum Gudianis schedis. totidem, *victuri*. tres, *vincturo*. bene. Heins. *victuri* Wolf. *juncturi* Voss. a m. s. sed a prima manu *vincturi*, cum glossa, id est, delectaturi. & ita Vicet. Parm. Ald. Isingr. *ingeminant* Jun. Leid. *tenerae vel teneras* Leid. prior.

22. *Harpyiasque*] *Arripiasque* Jun. *revulsum* etiam Lovan. *refugit* Jun.

24. *Ambusta*] *angusta* Jun.

25. *Sulcos*] *succos* Lovan.

27. *Nil veris*] *Nil velis* Jun. Oxon. *Nil veris etrusce* Voss.

28. *Excludere*] *expellere* Leid. *titulis* ed. Vicet. Parm.

31. *An ego*] *Anne ego*, novem libri. rectius. Heins.

33. *Caesa*] *caeca* Leid.

35. *Canuit*] *canduit* Jun. Oxon. *aestas* Wolf. a m. prim.

36. *Exuta tenebris*] *excita* prior Moreti, & unus Medic. quod placet. pro *unum* Isingr. & Florent. S. Marc. *virum*. forte, *iterum*. Heins. *exuta* non putem mutandum. iv. Cons. Hon. 178. *sed tota repulsis Nubibus exuitur Thrace*. vid. ad Val. Flacc. iii. 2. *exusta* hic habebat Junian. Burm.

39. *Jamque*] *namque* Jun. Oxon.

40. *Quas ante pares effecerat una Nube timor*] Puto, *suffuderat una Nube*, vel *infecerat*. sic Lib. iii. Rapt. 87. *nox oculorum infecerat ignes*. & quod magis ad rem, Statius i. Theb. 123.

Atque ea Cadmeo praeceps ubi limine primum
Constitit, assuetaque infecit nube penates.

una nube idem Theb. vi. 411.

Et jam rapti oculis, jam coeco pulvere mixti
Una in nube latent. Heins. sed praecedens *discriminat* postulat hic *pares effecerat*. de *una nube* vide ad ii. in Eutrop. 285.

41. *urguenti*] vetus liber, *ingenti*. Delr.

43. *Fato*] *fatis* Jun. Oxon.

Jam non in pecorum morem formidine clausi
Prospicimus saevos campis ardentibus ignes:
Alta nec incertis metimur flumina votis,
Excidio latura moram: non poscimus amnes
Undosam servare fidem: nubesque fugaces,
Aut conjuratum querimur splendere serenum.
Ipsa quoque internis furiis exercita plebis
Securas jam Roma levat tranquillior arces,
Surge, precor, veneranda parens, & certa secundis
Fide Deis, humilemque metum depone senectae,
Urbs aequaeva polo. tum demum ferrea sumet
Jus in te Lachesis, cum sic mutaverit axem
Foederibus Natura novis, ut flumine verso
Inriget Aegyptum Tanais, Maeotida Nilus;
Eurus ab occasu, Zephyrus se prodat ab Indis,
Caucasiisque jugis calido nigrantibus Austro,
Gaetulas Aquilo glacie constringat arenas.
Fatales hucusque manus, crebrisque notatae
Prodigiis abiere minae: nec sidera pacem

Sem-

44. *In pecorum morem*] *cum pecorum mortem* Wolf.

46. *Flumina votis*] *fulmina* Gyrald. & quatuor alii. HEINS. & Wolf.

47. *Latura*] *matura* Jun. Oxon. *latura morem* ed. Vicet. *nec poscimus* Wolf. & multi scripti. *annos* etiam, vel *annis* Oxon. *annis* Voss. *nubesque negaces* Excerpt. Voss. a m. prim. *servasse fidem* Jun. alt.

50. *Ipsa quoque interius furiis*] *internis* duodecim scripti cum Gudianis schedis. bene. Silius Lib. VIII. 21.

His super internae tabes, & civica vulnus
Invidia augebant.

sic lego. *labes* locum hic non habet. Salustius IV. Histor. *Qui quidem mos, ut tabes, in urbem conjectus.* sic & *tabem fori* dixit Tacitus. quandoque enim pro peste sumitur. in Pricaeano & Excerptis Vossii, *furiis exercita belli.* forte, *interni belli.* mox pro *levat*, optimus Ambros. *leva.* ut Romam alloquatur. sequentia confirmant. HEINS. sic *externum furorem* dixit VI. Cons. Honor. 406. BURM.

52. *veneranda*] Nil repugnat, quominus membranis assentiamur, quae *reverenda*. DELR.

Certa] *tuta* Lovan. quod ex glossa venit.

54. *Urbs*] Claudianus urbis aeternae, sic enim vocat Ausonius, statum inviolabilem auguratur, sed frustra; nam post obitum Stilichonis Roma capta ac direpta est ab Alaricho duce Gothorum, qui auro salutem civium vendidit, ac spoliatos iterum circumdari fecit, ut post substantiam vitam quoque perderent: itaque pauci, qui caperentur, inventi sunt, ad nefandos cibos erupit esurientum rabies, & sua membra laniarunt, dum mater non parcat lactenti infantulo, & suo recipit utero, quem ante effuderat. denique illustris feminae domum victor ingressus, cum defossas opes vili excusaret tunica, fustibus & flagellis eam cecidit. Haec sunt fere verba D. Hieronymi, qualia non excidere Episcopo Hipponensi, aut Cassiodoro viro insigni, sed Gothico scribenti, Romam a Gothis captam, qui clementer usi sint victoria. CLAVER.

57. *Maeotida*] *Maeotina* Lovan.

58. *Promat ab Indis*] *prodat* primus Petav. duo Vaticani & Patavinus. diximus ad I. Rapt. 3. HEINS.

59. *Calido*] *calidoque* Jun. Oxon. ita apud Val. Flacc. I. 13. quidam. *Solymoque nigrantem pulvere fratrem.* sed male. vide quae ibi diximus. *Caucaseis* Lovan. & editi olim. BURM.

60. *Aquilo*] *Aquilon* Jun. Oxon. vide II. de Laud. Stilich. 396. BURM.

61. *Huc usque*] *nunc usque* Oxon. *notare* & *abire* Vicetin.

63.

Semper habent: ipſumque Jovem, turbante Typhoeo,
Si fas eſt, tremuiſſe ferunt, quum brachia centum
Montibus armaret totidem, ſpiramque retorquens
Lamberet adtonitas erectis anguibus Arctos.
Quid mirum, ſi regna labor mortalia vexat?
Quum gemini fratres, genuit quos aſper Aloeus,
Martem ſubdiderint vinclis, & in aſtra negatas
Tentarint munire vias, ſteteritque revulſis
Paene tribus ſcopulis coeleſti machina bello.
Sed caret eventu nimius furor. inproba numquam
Spes laetata diu: nec pervenere juventae
Robur Aloïdae. dum vellere Pelion Otus
Nititur, occubuit Phoebo, moriensque Ephialtes
In latus obliquam projecit languidus Oſſam.
  Adſpice, Roma, tuum jam vertice celſior hoſtem:
Adſpice, quam rarum referens inglorius agmen

Ita-

63. *Typhoeo*] *trophaeo* Wolf.

64. *Si fas eſt timuiſſe*] *tremuiſſe* meliores. & mox; *ſpiramque*. HEINS. Ita *tremere* pro *timere* reſtitutum II. in Rufin. 125. & alibi. *ſpiranque* Wolf.

68. *Aloeus*] *Aleus* Wolf.

69. *In aſtra*] *in antra* Oxon. *tentarunt* Vicet. & Parm. eſt imitatio Horatiana ex Lib. III. Od. 2. *negata. tentat iter via.* BURM.

70. *Munire*] *mutare* Jun.

73. *Pervenere*] alios *provenere* & *robora* legere, notat Barthius.

Juventa Robur] Ex veteri libro repone, *juventae ad robur*. Homerus Odyſſ. Λ. unde hic iocus deſumtus eſt, expreſſo magno eorum conatu ſubjungit, καὶ νύκτ᾽ ἐξετέλεσσαν εἰ ἥβης μέτρον ἵκοντο. DELR. male. millies *venire* & *pervenire* ſine praepoſitione. vid. ad Virg. X. Aen. & ad Ovid. III. Met. 463. BURM.

74. *Aloidae*] *Aloiodae* Leid. Lovan. *Aleiadae* Oxon. *Liciadae* Oxon. alt. *Alicure* Wolf.

Othys] Vetus liber, *Otis*. ex Homero, Pindaro. Virgilio ſcribe, *Otos*. DELR. Totus hic locus propter unam particulam aeger erat, niſi veteris codicis auxilium ſubveniſſet. ſed dicet aliquis *Othys* vel *Othos* eſſe & Gigantis nomen, atque alterum adgnoſci a Servio, quem nos laudamus quidem, ſed vitium ſcripturae non ſequimur. In alio codice Claudiani erat etiam *Othryn*, idque multo ineptius. ſane Aloeus gigas & Iphimedia, ut videris Odyſſeae Λ. Oton & Ephialten Aloidas geminos genuere, quorum vita adeo brevis fuit, ut novennium haud excederet. ex eo dicti Ἐννέωροι. a latitudine novem cubitorum Ἐννεαπήχεες, propter longitudinem ulnarum novem Ἐννεόργυιοι, qui ſane diis, ut ait poëta Graecus, multum negotii facturi erant, εἰ ἥβης μέτρον ἵκοντο, quod fere ad verbum extulit hic noſter. ait enim, *Nec pervenere ad juventae Robur*. quam lectionem vir doctus voluit in dubium vocare, cum ea ſit in omnibus libris, & a Servio aliisque, ut ſupra diximus, probari facile queat. Habes vero apud Homerum ὦτόν τ᾽ ἀντίθεον τηλέκλειτόν τ᾽ Ἐφιάλτην. de quibus etiam loquitur Ammianus. CLAVER. *Otus* legendum alii jam viderunt. in ſcriptis certe nonnullis *Otys* & *Otis* eſt. *Oton* & *Ephialten* Virgilius quoque in Culice conjunxit. HEINS. *Oſſe* Oxon. *Othris* Jun. Oxon. alt. *Othis* Wolf. *Othrys* Vicetin. *Otrys* Parm. *Othyn* Ald. *Othys* Junt. *Othryn* Gryph.

75. *Occubuit Phoebo*] vid. ad Val. Flacc. VI. 280. & ſupr. Praef. III. de laud. Stilich. 24.

Ephialtes] *Ophialtes* Voſſ.

76. *Obliquam*] *obliquum* Voſſ. vide ad Ovid. IX. Met. 165.

77. *Adſpice, Roma, tuum jam vertice celſior hoſtem*] hunc verſum ei, qui incipit, *Aſpice quam rarum*, & vulgo praecedit, commodius exiſtimo praeponendum. DELR. Ita vetus codex clare & dilucide, cum antea ſecundus ab eo verſus praecederet oſcitantia librarii. id ſane viro inſigni veram elicuit olim conjecturam, quae hic, ut vides, belle confirmatur. CLAVER. veteres editiones praepoſtero ordine exhibent. cod. Wolf. & ed. Vicet. etiam caret ſecundo, *Adſpice quam rarum &c.*

79.

Italia detrusus erat: quantumque priori
Dissimilis. qui cuncta sibi cessura ruenti
Pollicitus patrii numen juraverat Histri,
Non nisi calcatis loricam ponere Rostris.
O rerum fatique vices! qui foeda parabat
Romanas ad stupra nurus, sua pignora vidit
Conjugibus permixta trahi. qui mente profunda
Hauserat Urbis opes, ultro victoribus ipse
Praeda fuit. nostri quondam qui militis auro
Adgressus tentare fidem, desertus ab omni
Gente sua, manibusque redit truncatus & armis.
Hoc quoque, quod veniam leti valuere mereri,
Si positis pendas odiis, ignoscere pulchrum
Jam misero, poenaeque genus vidisse precantem.
Quae vindicta prior, quam quum formido superbos
Flectit, & adsuetum spoliis adfligit egestas?
Sed magis ex aliis fluxit clementia caussis,
Consulitur dum, Roma, tibi. tua cura coëgit
Inclusis aperire fugam, ne pejor in arto
Saeviret rabies venturae conscia mortis.
Nec tanti nomen stirpemque abolere Getarum,
Ut propius peterere, fuit. procul arceat altus
Jupiter, ut delubra Numae, sedemque Quirini
Barbaries oculis saltem temerare profanis
Possit, & arcanum tanti deprendere regni.

Quam-

79. *Detrusus*] *decius* Voss. *decursus* alter, & in margine, *decursa novissima meta.* ex Ovid. x. Met. 597. *decussus* forte legebatur. sed nihil mutandum. *extrusus erat* Wolf. *quantumque prioris* Lovan.

82. *Loricam ponere*] Vide simile Gallorum jusjurandum apud Flor. II. 4. & ibi Freinsh.

85. *Mente*] *morte* cod. Barth. *profunda* est avara, insatiabilis. Suet. Vitell. VII. *gula profunda* Vell. Pat. II. 125. *rabies & profunda omnia confundendi cupiditas.* BURM.

88. *Adgressus*] *egressus* Jun.

89. *Manibusque redit*] *manibus rediit* Exc. Voss. *manibusque suis* Lovan.

90. *Hoc*] *Haec* Oxon. *leti veniam* Jun. alt.

91. *Pendas*] *pensas* Voss.

92. *Poenaeque genus*] *poenaeque gravis* Exc. Voss. unde Heinsius *graves* faciebat olim. sed nihil muta. vide ad Val. Flacc. II. 195. BURM.

94. *Flectit*] *Flectat* Oxon.

95. *Clementia*] *sententia* Jun. *consulitur cum Roma* Lovan.

97. *Fugam*] *viam* Exc. Voss. sollemni mutatione. vide ad Ovid. IV. Trist. II. 60. sed *fuga* hic est fugiendi copia, facultas. vide ad Ovid. IV. Met. 572. de hac arte Ducum habet totum caput Frontinus Lib. II. 6. ubi §. 2. dicit, *concesso fugae spatio.* & §. 5. *viam fugae dedit*, & §. 6. *aperta ad evadendum via.* unde utraque lectio firmari posset. sed una tamen tantum vera *fugam*, quae *inclusis* melius convenit. BURM.

98. *Punica*] Placet ex veteri codice reponere *conscia.* DELR. *conscia*, non *nuncia*, scripti. vidit Barthius. HEINS. *conscia* Ald.

100. *Peterere*] *paterere* Jun. Leid. quod dictum esset, ut II. in Eutrop. 223. *si contra paterere viros.* sic *hostem pati*, & similia. supr. vs. 4. vid. Barth. ad I. in Eutrop. 459. & infra hoc libro vs. 525. confundi vero *peti* & *pati* disces ex notis ad Ovid. III. Amor. III. 37. & II. Art. Am. 594. sed nihil temere mutandum. *petere* enim hostile verbum. ut apud Justin. *his apparatibus Asiam peti.* BURM.

105.

Quamquam, ſi veterum certamina rite recordor,
Tunc etiam, pulchra quum libertate vigerent,
Et proprio late florerent milite Patres,
Semper ab his famae petiere inſignia bellis,
Quae diverſa procul tuto trans aequora vires
Exercere dabant. currus regumque catenae
Inter abundantis fati ludibria ductae.
At vero Italiam quoties circumſtetit atrox
Tempeſtas, ipſumque caput laeſura pependit;
Non illis vani ratio ventoſa favoris,
Sed graviter ſpectata ſalus, ductorque placebat,
Non qui praecipiti traheret ſimul omnia caſu,
Sed qui maturo vel laeta vel aſpera rerum
Conſilio momenta regens, nec triſtibus inpar,
Nec pro ſucceſſu nimius, ſpatiumque morandi,

Vin-

105. *Vigerent*] *vigerct* Leid.

108. *vires Exercere dabat*] *dabant* cum membranis omnibus legendum. vulgata lectio Raphelengium decepit, qui ex conjectura Viri maximi, *virtus Exercere dabat.* malim & *tutas* pro *tuto.* certe duo Vaticani, *totas.* pro *diverſa* Gyrald. & quatuor alii, *diviſa.* HEINS.

109. *Regumque catenae*] *catervae* rectius novem libri. HEINS. Mihi tamen *catenae* hic magis blandiuntur. agit enim de regibus catenatis in triumpho ductis. & inmanis eſſet hyperbole *catervas* regum dicere, tam paucis devictis & in triumpho circumductis. ut Perſes & Jugurtha, de quo vs. 127. vide & Arntzen. ad Plin. Paneg. XVII. *catenae* & *catervae* confuſae a librariis Lib. III. de Rapt. 83. male vero Vicetin. Parm. & Iſingr. diſtinguunt poſt *currus*: *Exercere dabant currus: Regumque.* quid enim eſt *exercere currus?* ſed *currus & catenae Regum* eſt deſcriptio triumphatorum regum. *dabant* etiam Wolf. *diviſa* Leid. a m. s. BURM.

113. *Ratio ventoſa favoris*] *furoris* Gyrald. & duo alii. duo Medicei & Palat. *timoris.* forte, *tumoris.* pro *ſpectata* duo libri, *ſuſpecta.* HEINS. *graviter ſpectata ſalus*, vix intelligo, & ſilere video interpretes, praeter Paraphraſten Francicum, qui omnia interpretanda ſuſcepit. ille, *ſed ſalus ſapienter conſiderata eſt.* ſed quid hoc vult? aut quis ita locutus? putem poſſe legi:

Sed gravitas, ſpectata ſatis, ductorque placebat.

non aura populari & favore abrepti creabant ducem, ſed virum gravem, ſpectatae virtutis. ita Terent. Andr. I. I. 64. *ſpectatum ſatis exemplum*, & v. I. *ſatis, jam ſatis ſpectata amicitia.* & Adelph. v. 6. *ſervus ſpectatus ſatis.* Horat. I. Ep. 7. 2. *ſpectatum ſatis.* & ita alii ſaepe. repetendum vero *placebat.* non placebat illis ratio ventoſa favoris, ſed gravitas, & ductor qui &c. Quidquid ſit, *graviter ſpectare* non placere poteſt. ſi aliis placeat, facile patiar. inepte Voſſ. Lovan. & ed. Vicet. & Ald. *doctorque.* ita & ſupra variatum II. de laud. Stil. 234. ſed doctorum tam larga olim non erat copia, ut hodie. nec campi doctorem in tam gravi & atroci tempeſtate voluit legi. BURM.

115. *Simul*] *ſemel* Exc. Voſſ. Oxon. duo. Wolf. Leid. Lovan. edd. Vicet. Parm. & poſſet ferri & explicari apte. ſed hoc ſollemne. vide infr. v. 170. & ad Ovid. v. Met. 155. VI. 511. & alibi.

116. *Laeta*] *lecta* Lovan. pro *maturo*, *martyris* Exc. Voſſ. agnoſco monachum.

117. *Regens*] *gerens* Leid.

118. *Nec pro ſucceſſu tumidus*] *nimius* eleganter ſcripti plerique. *prae ſucceſſu* etiam optimus Ambroſianus. apud Tacit. II. Hiſtor. *Galeria Imperatoris uxor non nimia triſtibus.* ſic & Livius Manlium *nimium animi* appellat. Vopiſcus in Aureliano: *nimius eſt, multus eſt, gravis eſt, ad noſtra non facit tempora.* Capitolinus in Gordianis: *Moribus ita moderatus, ut nihil poſſis dicere, quod ille aut cupide, aut immodeſte, aut nimie ageret.* Seneca Agamemn. v. 84.

Quaeque ſuperbos urit Erinnys
Nimias ſemper comitata domos.

ſic optimus Mediceus. vulgo *tumidas.* Martial. Spectacul. VII.

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus
Aſſiduam nimio pectore pavit avem.

nimio pectore, hoc eſt, in poenas ſemper creſcenti,

 &

Vincendique modum mutatis noſſet habenis.
Cautius ingentes morbos, & proxima cordi
Ulcera Paeoniae tractat ſollertia curae,
Parcendoque ſecat, ferro ne largius acto
Irrevocandus eat ſectis vitalibus error.
Sublimi certe Curium canit ore vetuſtas,
Aeaciden Italo pepulit qui litore Pyrrhum.
Nec magis inſignis Paulli Mariique triumphus,
Qui captos niveis reges egere quadrigis.
Plus fuga laudatur Pyrrhi, quam vincla Jugurthae.
Et quamvis gemina feſſum jam clade fugarit,
Poſt Decii lituos, & nulli pervia culpae
Pectora Fabricii, donis invicta vel armis,
Plena datur Curio pulſi victoria Pyrrhi.
Quanto majus opus ſolo Stilichone peractum
Cernimus! hic validam gentem, quam dura nivoſis
Educat Urſa plagis, non Chaonas atque Moloſſos,
Quos Epirus alit, nec Dodonaea ſubegit
Agmina, fatidicam fruſtra jactantia quercum.
Primus fulmineum lento luctamine Poenum

Con-

& nimis ſecundo, ut Virgilius loquitur. male ergo *nudo & vivo pectore* conjiciunt. Statius Epicedio Filii Lib. v. Silv. v. 56. *nimius fortaſſe avidusque doloris Dicor.* & ibidem. *raperis genitor, non indigus aevi, Non nimius.* Achilleide:

Nunc nimius lateri non evitandus adhaeret.

Heins. vid. II. Stilich. 160. & Gronov. ad Senecae locum. & Salmaſ. ad Vopiſc. Aurel. cap. XXXII. ita Acron apud Horat. I. Od. 12. *nimium* interpretatur intolerabilem. ſic *Jovem nimium* dixit Statius XI. Theb. 216. Jornandes de Reb. Getic. XVII. *contra quos, ne nimii judicarentur, movit.* in Oxonienſibus erat *nimius* vel *minaus.* *nimius* etiam Wolf. & edd. Vicet. & Parm. Burm.

119. *Vincendique modum*] *modus* Vicet. & Parm.

121. *Ulcera*] Eximia comparatio & digna homine Alexandriae nato, ubi ſi quis ſtuduiſſet, ei pro magno experimento in medicina fuit. vid. Amm. Marcellinum. Hic vero *parcendoque ſecat* placet impenſius. ſic Auſonius, *Dum parcente manu molle olus excolitur.* Claver.

122. *Longius acto*] *largius* ſcripti fere omnes. prior Moreti, *latius.* Heins. *vel largius* Voſſ. *ne largius* Wolf. edd. Vicet. Parm. Ald. & aliae. *parcendo ſecare*, eſt *parcente dextra*, ut alii dixere. vid. ad Seren. Samon. cap. VI. v. 80. Burm.

124. *Curium*] *Curum* Wolf.

126. *Marii Paulliique*] Si rerum geſtarum temporumque ſeriem inſpicimus, rectius vetus liber, *Paulli Mariique.* nam Marii triumphus paene LXIII. annis poſterior fuit. Delr. & ita fere omnes ſcripti.

129. *Jam clade*] *cum clade fugavit* Jun. *jam clade fugaret* Lovan. *fugavit* ed. Vicet.

130. *Decii lituos*] *titulos* Jun. Oxon. tertius vero hic intelligendus *Decius.* ut ad Cicer. II. de Fin. 19. & I. Tuſcul. 37. notarunt viri docti. quamvis illum ſe more patris & avi devoviſſe nemo memoret, & Ciceronis verba, quibus dicit illum *tertiam victimam reipublicae* praebuiſſe, poſſint etiam de morte, ſine devotione, pro patria fortiter *obita*, capi. Burm.

133. *Peractum*] *peractum eſt. Cernimus hic* Lovan.

134. *Validam gentem*] Apud Julian. Imp. in Caeſſ. gloriatur Ulpius Trajanus, quod Geticas nationes omnium bellicoſiſſimas, & corporis viribus praevalidas (quibus Zamolxis, quem ut Deum colunt, animam ab interitu immunem promiſit) fuderit paulo minus quam quinquennio. Claver.

136. *alit*] *agit* Wolf. a m. pr.

138. *lento luctamine Poenum*] Non damno hanc lectionem. malim tamen, *cunctamine.* quod poſtea confirmarunt Excerpta Pomponii Laeti. ita fere ſemper poëtae, cum de Fabio agitur. unde & *Cunctatoris* nomen illi impoſitum. *meditamina* vocat Silius VIII. 326. *lenti meditamina belli Cautus amat.* ſic ſcribo.

Conpressit Fabius: campo post ausus aperto
Marcellus vinci docuit: sed tertia virtus
Scipiadae Latiis tandem deterruit oris.
Unus in hoc Stilicho diversis artibus hoste
Tres potuit superare duces, fregitque furentem
Cunctando, vicitque manu, victumque relegat.
Atque haec tanta brevi. miscentem incendia Pyrrhum
Sustinuit toto maerens Oenotria lustro:
Et prope ter senas Itali per graminis herbas
Massylus Poeno sonipes vastante cucurrit;
Hannibalemque senem vix ad sua repulit arva
Vindex sera patrum post bellum nata juventus.
Hic celer effecit, bruma ne longior una
Esset hiems rerum: primis sed mensibus aestas

Tem-

scribo. insulse vulgo, *medicamina*. HEINS. Ita Florus Praefat. Lib. I. & Lib. II. *circa matrem luctata est*. ubi recte Freinshemius notat bella, ut non magna, ita difficilia, gesta indicari. inde etiam mox vs. 154. *circa* posset defendi. *cunctando* sequitur. BURM.

139. *Post ausus*] Aliquid scabri his verbis inest. quid enim est, *docuit ausus aperto campo vinci?* debuisset dicere, docuit *posse* vinci. quae vox an in *post* abierit, nescio, ut sit, campo posse aperto vinci docuit. sed tunc illud *ausus* absolute positum non placet, & subintelligi *congredi ausus* cum Barthio durius videtur. ulcus latere puto, quod non sanare possum. an, Marcellus docuit Poënum Hannibalem vinci, possit dici, etiam nescio, si non addatur *posse*. BURM.

142. *Diversis artibus*] *diversis hostibus hoste* Exc. Voss.

143. *Tres potuit complere duces*] Vetus liber, *viros*. praeterea vet. German. *superare* pro *complere*. DELR. *superare* Isingrin. Pricaean. tertius Vatic. & Florent. S. Marci, quod plus est. neque aliter Pricaeanus pro diversa lectione. mox *frangit* Raphelengius contra scriptos. probat tamen Barthius, qui & *vincit* reponendum censet. certe τὸ *vincit* in plurimis membranis exstat. HEINS. *complere* a librario profectum vix credo. vide ad Vell. Paterc. II. 95. & Petron. cap. XCIV.

144. *Vicitque*] *vincitque* MS. Pulman. Wolf. edd. Vicet. & Raphel.

145. *Atque haec*] *Atque hic* Vicet. Isingr. Colin. Gryph.

Miscentem incendia Pyrrhum] *praelia* Isingr. tertius Vatic. & Rottendorph. ut apud Virgil. X. Aen. 23. *ipsis praelia miscent Aggeribus murorum*. post τὸ *brevi* cum Barthio distinguendum. *tanto lustro* etiam, pro *toto lustro*, Helmaestadiensis. HEINS. sed & Virgil. II. Aeneid. 328. *victorque Sinon incendia miscet*.

146. *maerens Oenotria*] Barthius in suo codice reperit, *moriens*. quod non est de nihilo. ita Flor. II. 6. *dubium non erat, quin ultimum illum diem habitura fuerit Roma*. & postea, *prima redeuntis, &, ut sic dixerim, reviviscentis Imperii spes Fabius fuit*. sic Juven. Sat. IV. 37. *semianimum orbem* dixit. ita *mori urbes*, *cadavera urbium*, & similia, nota sunt vulgo. vide ad Sulpit. Satyr. vs. 14. sic *mori agrum* dixit Martial. XIII. Ep. 12. pro effoetum, sterilem fieri. nihil tamen temere muto, quia bello ardentes & vexatae regiones passim *lugere*, *gemere* &c. poëtis dicuntur. vide infr. vs. 181. & IV. Cons. Honor. 53. *tanto maerens* Wolf. BURM.

147. *Et prope ter senas*] nam anni fuerunt omnino sexdecim. DELR.

Ibid. *Itali per graminis herbas*] Cl. Barthius, *Latii per gramina brumas* conjicit, sed timide. Editio Amstelodamensis Caesiorum, *Latii per gramina messes*, & mox *bellorum* pro *terrorum*, contra auctoritatem omnium scriptorum. quae audacia minime ferenda. vulgata lectio non fuit sollicitanda. *graminis herbas*, pro ipso gramine. Virgil. V. Ecl. 26. *nec graminis attigit herbam*. *gramen* autem pro aestate ponit, ut *aristas* idem divinus poëta I. Ecl. 70.

Post aliquot mea regna videns mirabor aristas.

sic & *messes* frequenter poëtae. HEINS. *per graminis urbes* Exc. Voss.

148. *Massylus*] *Massilius* Jun, Oxon. Leid. duo. *Massilus* Parm. Junt.

149. *Repulit*] *retulit* Lovan.

150. *post bellum nata*] ut Epigoni.

152. *Esset hiems rerum*] Male haec vulgo distinguuntur. sic *amoris heims* apud Ovid. V. Epist. 34.

Pessima mutati coepit amoris hiems.

Temperiem coelo pariter belloque referret.
Sed quid ego Hannibalem contra Pyrrhumque tot annis
Certatum memorem? vilis quum Spartacus omne
Per latus Italiae ferro bacchatus & igni,
Consulibusque palam toties congressus, inertes
Exuerit castris dominos, & strage pudenda
Fuderit inbelles Aquilas servilibus armis.
Nos terrorum expers & luxu mollior aetas
Deficimus queruli, si bos abductus aratro,
Si libata seges. non hanc ergastula nobis
Inmisere manum, nec conjurantis arenae
Turba fuit. qualem Stilichon dejecerit hostem,
Thraces & Haemonii poterunt, Moesique fateri.
Frigida ter decies nudatum frondibus Haemum
Tendit hiems vestire gelu; totidemque solutis
Ver nivibus viridem monti reparavit amictum,

Ex

pro *messibus* plurimi veteres *mensibus*. recte, quod & curis secundis vidit Barthius. HEINS. & ita Graecis χείμων de infelicitate dicitur. vid. Schol. Pindar. 4. Isthm. 52. BURM.

Primis] *primus* Vicetin. *messibus* Vicet. Parm. Junt. Ald. Isingr. Colin. & aliae.

154. *Contra* [*circa* Vicet. Ald. Colin. Gryph. Parm. Isingr. & aliae. sed damnavit jam Pulmannus.

155. *Vilis cum Spartacus*] *vili* Excerpta Vaticana Pomponii Laeti, ut ad ferrum & ignem referatur. eadem Excerpta pro *ferro*, *furta* perperam. HEINS. *cum vilis* Jun. Oxon. *Partacus* Lovan. Voss. *Parthacus* Vicetin.

157. *Congressus*] *ingressus* Oxon. a m. pr. *consulibus palam* Wolf. *Exueret* Junian. *Exuerit dominos castris* Voss. *exuerat* ed. Vicet. *strage pudentes* Wolf.

Inertes dominos] Gladiator iste duobus consularibus exercitibus superatis, eorumque castris & impedimentis potitus, C. Cassium Proconf. oppressum bello, interfecit. pro *& luxu* meus MS. *& lusu*. DELR.

159. *Servilibus*] *civilibus* Jun.

160. *Nos*] *Hos* Vicetin. sollemni harum literarum in initio permutatione. deinde *lusu* Exc. Voss. Lovan. Oxon. Leid. & Wolf. a m. pr.

161. *Abductus*] *adductus* Oxon. duo Leid. ed. Vicet. Parm. Ald. Isingr. Colin. Gryph. *aductus* Lovan. & Jun. *Si libata quies* Lovan. a m. prim.

162. *Ergastula nobis* &c.] Servi non jure militant, neque infimi e plebe Romana, seu proletarii, nisi tumultu subito. Ennius, *Proletarius publicitu scutisque feroque Ornatur*. Legimus etiam capite censos sub Mario, sed contra morem, cingulum meruisse. Plutarchus, Πόλιν ἄπορον καὶ δοῦλον καταγράφων. ratio vero, cur soli cives admitti debeant, a Julio Paullo redditur, quod nimirum res familiaris obsidis & pignoris vice apud Rempub. erat. at rejiciebantur tracta de ergastulis nomina. CLAVER.

163. *Nec*] *non* Pulm. cod. *nequr* alter ejusdem.

165. *Moesi*] Eos sane *Mysos* dixerim libentius ex antiquis Graecorum Poëtis, & Ovidio, apud quem, *Profuit & Myso Pelias hasta duci*. sed quia video id vetera exemplaria & monumenta prae se ferre, subticeo. Legimus in Zosimo, provinciam illam ope Stilichonis minus detrimenti accepisse. CLAVER. *Messique* Jun. edit. Isingr. *Mesique* Colin. *Meosique* Exc. Voss. Lovan.

166. *Frigida ter decies*] Ergo triginta anni sunt, cum Alarichus orbem Romanum invasit. id confirmat Prudentius, auctor elegans:

Illic ter denis gens exitiabilis annis. CLAVER.

Frondibus] *frontibus* Vicetin.

167. *Totiesque solutis*] *totidemque* Lucens. eleganter. sic *ter senas graminis herbas* supra dixerat. Idyllio de Phoenice pari modo peccatur. ubi legendum:

Namque ubi mille vias longinqua retorserit aestas,
Tot ruerint hiemes, totidem ver cursibus actum.
HEINS.

169.

Ex quo jam patrios gens haec oblita Triones,
Atque Iſtrum transvecta ſemel, veſtigia fixit
Threïcio funeſta ſolo; ſeu fata vocabant,
Seu gravis ira Deûm, ſeriem meditata ruinis.
Ex illo, quocumque vagos inpegit Erinnys,
Grandinis aut morbi ritu per devia rerum
Praecipites, per clauſa, ruunt: nec contigit ullis
Amnibus, aut ſcopulis proprias defendere terras.
Nil Rhodope, nil vaſtus Athos, nil profuit Haemus
Odryſiis. facili contemtum Strymona ſaltu,
Et fruſtra rapidum damnant Aliacmona Beſſi.
Nubibus intactum Macedo miratur Olympum
More pererratum campi. gemit irrita Tempe

Theſ-

169. *Gens haec*] *gens eſt* Leid. *ex quoniam* Parm. pro *ex quo nam* puto. *&* *quoniam* Colin.

170. *Semel veſtigia fixit*] *ſimul* Oiſelianus. HEINS. vide ſupr. vs. 115.

171. *Vocabant*] *vacabant* Exc. Voſſ.

173. *Ex illo, quocumque*] Haec ſcriptorum meliorum lectio, quod & Barthius vidit. vulgo, *Exilio quoscumque.* Raphelengius, *Ex illo quoscumque.* HEINS. & ita Vicetin. Parm. Iſingr. Colin. Gryph. ſed *quocumque* Wolf. alii *quoſcumque*. *Ex illo* Virgilianum eſt Lib. II. 169.

Ex illo fluere ac retro ſublapſa referri
Spes Danaum. ubi etiam *Exilio* in MSS: invenit Heinſius. *Ex quo* paullo ante dixerat. BURM.

174. *Aut morbi*] *&* *morbi* Lovan.

175. *Per clauſtra, ruunt*] Iſingr. *luſtra.* tredecim noſtri, *clauſa.* quod verum. ſic *dura viarum* IV. Conſ. Honor. 435. & apud Silium non ſemel. *ſecreta Nili* Lib. I. in Rufin. Plurimus in his loquendi modis noſter. ſupra in Praefatione hujus libri *ſolitum timoris* ex veteri libro, & apud Prudent. Cathem. Hymno I. *Linguae locutus lubrico eſt.* vulgo *lingua lubrica.* Clariſſimo tamen Gevartio videbatur nihil in hoc Claudiani loco eſſe inmutandum. quod *regni clauſtra* apud Livium, *clauſtra imperii* apud Ciceronem occurrant. ſed hic loca greſſibus humanis nondum calcata deſignantur. HEINS. eadem fere diverſitas eſt II. in Rufin. 28. ubi *Caſpia luſtra, clauſtra.* vide mox vs. 190.

177. *Nil profuit Haemus*] *Hebrus* malit Barthius curis ſecundis; ex Cujacianis & uno ſuo. quomodo & potior pars noſtrorum cum ſchedis Gudianis; ſed meliores pro vulgata ſtant. & ſane duo montes hoc ipſo verſu jam praeceſſere, quibus tertium apte ſubjungit. HEINS. perpetua eſt montis & fluvii hujus confuſio in ſcriptis. vid. ad Valer. Flacc. V. 515. I. in Rufin. 334. BURM.

178. *Odryſiis*] *Otbriſiis* ed. Vicet. Parm. Ald. Iſingr. & aliae. *Otbryſiis* Jun. Oxon. ita & III. Conſ. Hon. 147. I. in Rufin. 176. & alibi ſaepe. ſed *Odryſii* Thraces, *Otbryſii* a monte Othry Theſſali. vid. ad Ovid. VI. Met. 490. BURM.

Contemnunt Strymona ſaltu] *contemptum* ex ſcriptis. & *gemit* pro *gerit*, quod & Barthio deprehenſum. HEINS. eſt fere dictum, ut Flor. I. cap. I. de Remo: *qui muros increpat ſaltu.* de *facili ſaltu* vide ad Val. Flacc. IV. 195. eſt vero idem quod *levi ſaltu*, ut Ovid. VII. Met. 767. *veloci* Phaedr. III. 4. & ita *faciles canes* dici vidimus ad Nemes. Cyneg. vs. 50. *contemtum* vero, ut & Wolf. & Ald. illuſtravimus ad II. in Rufin. 123. vide & Heinſ. ad VI. Conſ. Hon. 146. BURM.

179. *Aliagmona*] Lege, *Haliacmona.* de quo Plinius & Strabo. DELR. *Aliagmona* Lovan. edd. Parm. Iſingr. Gryph. *Aligmona* Oxon. ed. Ald. & Colin. *Haliadmia* vel *Alcmona* Exc. Voſſ. *Alimonia* Leid. duo. Jun. Oxon. *Almonia* Vicetin.

180. *Nubibus intactum*] *intactus nubibus*, quia nubibus altior. HEINS. *intactum nubibus* eo ſenſu vix puto poſſe capi. ſorte, *nubibus inſertum*, vel ſimile aliquid fuit olim. Freinshemius Indice Flori in *intactus*, malebat *intectum* pro tectum. Poſſet &, *Nubibus obtectus*, vel *inductus.* quod propius accedit ad *intactus.* ſic *opertus nubibus Haemus* Ovid. IV. ex Pont. IV. 5. Heinſius delevit priorem conjecturam *hinc tectum*, vel *en tectum.* ſed *nubibus intactus*, eſt, quaſi intactus eſſet, tam facile percurrunt. BURM.

181. *Gemit*] *gerit* ed. Delrii. & Rapheleng. mox *edomitis* unus codex.

Thessalus, & domitis inrisam cautibus Oeten.
Sperchiusque, & virginibus dilectus Enipeus,
Barbaricas lavere comas. non objice Pindi
Servati Dryopes: nec nubifer Actia texit
Litora Leucates: ipsae, qua durius olim
Restiterant Medis, primo conamine ruptae
Thermopylae: vallata mari Scironia rupes,
Et duo continuo connectens aequora muro
Isthmos, & angusti patuerunt claustra Lechaei.
Nec tibi Parrhasios licuit munire colonos
Frondosis, Erymanthe, jugis, equitataque summi
Culmina Taygeti trepidae vidistis Amyclae.
Tandem supplicium cunctis pro montibus Alpes
Exegere Getis. tot tandem flumina victor
Vindicat Eridanus. docuit nunc exitus, alte
Fatorum secreta tegi. quisquamne reclusis
Alpibus ulterius Latii fore credidit umbram?
Nonne velut capta rumor miserabilis Urbe
Trans freta, trans Gallos, Pyrenaeumque cucurrit;

Fa-

182. *Inrisam cautibus Oetam*] *Oeten* & *cotibus* plerique libri. HEINS.

183. *Enipeus*] *Enipheus*, *Enypheus*, *Enifeus*, *Enympheus*, editi & scripti plurimi. Heinsius hic edidit *Enipeus*. Ciofanus vero ad Ovid. I. Met. 579. defendit *Enipheus*, me tamen dissentiente; nam Graeci semper Ἐνιπεύς. vid. Strabon. VIII. pag. 356. BURM.

186. *Quae durius olim*] *qua* unus Mediceus. rectius. HEINS.

187. *Restiterant*] *Restiterunt* malebat Heinsius.

188. *Thermopylae*] Hunc Alarici ingressum describit Eunapius, unde haec. Ἀλάριχος ἔχων τοὺς βαρβάρους διὰ τῶν πυλῶν παρῆλθεν ὥσπερ διὰ σταδίου, καὶ ἱπποκρότου πεδίου τρέχων. quare dixit Poëta, *primo conamine*. quis vero has Graeciae angustias prodidit exercitui Getico? an solitaria quaedam natio, pullata veste a ceteris distincta? Graeculus hic profecto maligne notat eos, quos alibi ἀνθρώπους μὲν κατὰ εἶδος vocat. reliqua vide, si lubet. Constat autem Thermopylarum jugo mediam Graeciam dirimi, ut Italiam Apennino. CLAVER.

Mari Scironia] *maris ceronia ripis* Lovan. *maris Scyronia ripis* Parm. Isingr. *maris* etiam Jun. & Oxon. *ceraunia* Oxon. a m. s. *ripis* Oxon. *vallata maris Scyronia rupis* Ald. Gryph. *val. maris Cyrronia rupis* Wolf. recte Heinsius, *vallata mari Scironia rupes*, nisi quis *ripa* mallet.

189. *Muro*] *mitro* Voss.

190. *Claustra Lycaei*] *Lechaei* Raphelengius ex conjectura viri maximi, & sic in ora optimi Ambrosiani. Lechaeum Achajae promontorium. *claustra* etiam, non *templa*, vere scripti. HEINS. IV. Cons. Honor. 466. dixit *lustra Lycaei*, unde forte adripuerunt librarii. maxime quia & ibi Erymanthus additur. vid. & I. de Laud. Stil. 181. *Licei* Wolf. BURM.

195. *Getis*] *Getas* Raphel. male. vide ad VI. Cons. Hon. 113. *supplicibus* Jun. *tandem tot* Jun. alt.

196. *alte*] vide ad Val. Flacc. V. 309.

197. *Reclusis*] *reclusus* Jun. Oxon. a m. prim.

199. *Nonne*] *Numne* Leid. & mox iterum vs. 213.

200. *Trans Gallos*] *Trans freta, trans fluvios*; schedae Gudianae. HEINS.

Pyrenaeum] Idem Pyrenei montes, seu Pyrene, quae Stephan. Πυρήνη. Silius ut Nympham ab Hercule amari tradidit, unde Tibullus ad Messalam, qui hanc, opinor, domitam inter pompae fercula Romanis ostendit: *Tu, bella Pyrene, Testis*. aut, *Tua bella Pyrene*. sed enim Princeps literatorum docuit legendum, *Tarbella*. Dionysius: Πυρηναῖον ὄρος καὶ δώματα Κελτῶν. quidam sane alios montes ejusdem nominis Germaniae

Famaque, nigrantes succincta pavoribus alas,
Secum cuncta trahens, a Gadibus usque Britannum
Terruit Oceanum, & nostro procul axe remotam
Insolito belli tremefecit murmure Thulen?
Mandemusne Noti flabris, quoscumque timores
Pertulimus, festae doleant ne tristibus aures?
An potius meminisse juvat, semperque vicissim
Gaudia praemissi cumulant inopina dolores?
Utque sub occidua jactatis Pliade nautis
Commendat placidum maris inclementia portum;
Sic mihi tunc major Stilichon, quum laeta periclis
Metior, atque illi redeunt in corda tumultus.
Nonne videbantur, quamvis adamante rigentes,
Turribus invalidis fragiles procumbere muri,
Ferrataeque Getis ultro se pandere portae?
Nec vallum densaeque sudes arcere volantes
Cornipedum saltus. jam jam conscendere puppes,
Sardoosque habitare sinus, & inhospita Cyrni
Saxa parant, vitamque freto spumante tueri.
Ipsa etiam diffisa brevi Trinacria ponto,
Si rerum Natura sinat, discedere longe
Optat, & Jönium refugo laxare Peloro.

Ful-

niae vicinos faciunt, e quibus Rheni origo & appellatio deduci videatur. vide Graecum Epigr. de Caesare Germanico. CLAVER.

203. *Axe*] *orbe* Jun. Oxon. *Tilen* & *Tylen* scripti quidam.

205. *Quoscumque*] *quocumque* ed. Parm.

207. *An*] *aut* Jun.

208. *Praemissi*] *permissi* Jun. ed. Gryph. *praesumant* Exc. Voss. unde Heinsius, *praesumti*.

209. *Utque*] Deest hic versus Vicetin.

210. *Placidum*] *placitum* Jun.

214. *Turribus invalidis fragiles*] *infragiles validis* prior Moreti. sic *infractus* & *fractus* eadem. HEINS.

Procumbere] vetus liber, *incumbere*. DELR.

215. *Ferrataeque*] Hic versus deerat Lovaniensi.

216. *Vallum*] *validi* Jun.

Sudes] Renatus Vegetius Lib. I. cap. XXII. *nemo enim jam diu* (vox *diu* Gemblacensi MS. deest) *deductis fossis, praefixisque sudibus, castra deducit.* & cap. XXIV. *sudes de lignis fortissimis, quas milites portare consueverunt, praeferuntur.* ita vulgo legitur, melius idem vetus liber, *quae milites.* nam ligna, non sudes, voluit dicere a militibus portari consuevisse. DELR.

218. *Sardoosque*] Ita vetus liber. alii *Sardonios* imperite, nam Graece Σαρδόνιος. Steph. recte Σαρδῷος. Virgil. *Imo ego Sardois veniam tibi amarior herbis.* Ovidius dixit *Sardoa regna* pro Sardinia. CLAVER. Notis ad bell. Gildon. 510. hanc veram lectionem monuimus, quam ex veteri libro Claverius protulit, & secutus Raphelengius. qui & bene mox, *Cyrni* pro *Cypri* vel contra scriptos. Corsicam innuit Sardiniae vicinam. HEINS. *Sardiniosque* Jun. Ald. *Sardonios habitare* edd. Vicet. Parm. Junt. *Cyprus* Jun. *Cypris* Oxon. & Wolf.

220. *Ipsa etiam diffusa*] Mazar. *perfusa*. duo, *divisa*. quatuor cum schedis Gudianis, *distincta*. unde olim *distenta* faciebam. Pheleng. cum uno Pulmanniano, *diffissa*, quod arrisit Barthio nequicquam. Excerpta Pomponii Laeti, *divulsa*. verum in duodecim nostris, *diffisa*, pro diffidens, quod genuinum haud dubie Claudiani nostri. paulo post lego, *optet*, non *optat*. *sinas* etiam pro *sinat* Putean. eleganter. HEINS. *diffissa* Wolf.

222. *Refugo*] *profugo* Lovan.

223.

Fultaque despiciens auro laquearia dives,
Tutior Aeoliis mallet vixisse cavernis.
Jamque oneri creduntur opes, tandemque libido
Haesit avaritiae gravioribus obruta curis.
Utque est ingenioque loquax, & plurima fingi
Permittens, credique timor; tum somnia vulgo
Narrari; tum monstra Deum, monitusque sinistri:
Quid meditentur aves, quid cum mortalibus aether
Fulmineo velit igne loqui, quid carmine poscat
Fatidico custos Romani carbasus aevi.
Territat adsiduus Lunae labor, atraque Phoebe
Noctibus aerisonas crebris ululata per urbes.

Nec

223. *Fultaque despiciens*]Legendum *cultaque.* vide nos ad Fragmentum Petronii, *culta auro laquearia.* quomodo apud Nasonem II. Metam. 737. habemus, *ebore & testudine cultos thalamos.* ubi plura ad rem annotavi. apud eumdem Nasonem de Medicamine Faciei,

Culta placent : auro sublimia tecta linuntur.

Statius Epithalamio Stellae, Lib. I. Sylv. II. 152. *satiata auro laquearia* dixerat:

——— nixa columnis
Robora Dalmatico lucent satiata metallo.

qui locus a Gebhardo non fuit sollicitandus. nam & Petronio cap. 135. *palea paries satiatus inani, Fortuitoque luto.* HEINS. ter mutavit sententiam de hoc loco Heinsius. olim malebat, *Fulvaque* ex Lib. I. in Rufin. 165. ubi *rutilo lucere metallo trabes* dicuntur. secundis curis vulgatam ex VI. Conf. Hon. 168. defendit. nunc *culta* praefert. ego nihil muto. vid. Barth. & Gronov. Diatr. Stat. cap. LIV. p. 357. *Fulta* edd. Vicet. Parm. Aldi (quae *fulcta*) Isingr. & reliquae. vid. ad VI. Conf. Hon. 168. BURM.

225. *Cavernis*] *catenis* Wolf. a m. prim.

225. *Oneri creduntur opes*] *hominum credant ut opes* Jun. vitiosissime. *Jamque horum creduntur opes* Vicet. vitium fluxit ex scriptura olim usitata, *honeri* pro *oneri.* vulgata recta & sana. Ovid. Ep. XVIII. 167. *Fama quoque est oneri.* BURM.

226. *Obruta*] *excita* marg. Isingr. ita & quidam codices I. in Eutrop. 193. *parvis excita curis.* BURM.

227. *Et plurima*] *quam plurima* Lovan. *quot plurima* Voss. a m. prim. & Wolf. a m. pr.

228. *Tum somnia vulgo*] Puto, *tunc omina.* quae cum monstris etiam conjungit Lib. II. in Eutrop. 40.

Utque semel patuit monstris iter, omina tempus
Nacta suum properant.

HEINS. Sed magis proprium credo *somnia*, quam *omina* narrare. ita Plaut. Amph. II. 2. *ut commeminit somnium narrat tibi.* Curc. II. 2. *tu huic somnium narra.* Propert. II. 22. 27.

Ibat & in casta narratum somnia veste.

Martial. VII. 53.

Semper mane mihi de me mera somnia narras.

& ita passim. infra etiam conjungit *somnia* & *auguria* & *Deorum monitus* vs. 544. *somnia vulgi* etiam hic Jun. Oxon. BURM.

231. *Igne loqui*] *ille* Voss. a m. prim. in notis Barthii est *ore.* sed puto operarum vitio. (nam erroribus scatet illa editio,) *igne* enim edidit in ipso textu. *flumineo* Leid. BURM.

232. *Carbasus*] Libri Sibyllini, quos Romani, quid prodigia portenderent, sciscitaturi, *inspiciebant*, vel si mavis, lintei libri, quibus fata P. R. continebantur, quorum fit mentio a T. Livio. prius placet; nam arbitror ad illud Lucani ex Lib. V. respexisse. *Custodes tripodes fatorum.* DELR. Numa, auctore Floro, instituit, ut ad similitudinem caelestium siderum custos imperii flamma vigilaret. atque huc forte respicit Propertius (Lib. IV. XI. 54.)

Vel cui, commissos cum Vesta reposceret ignes,
Exhibuit vivos carbasus alba focos.

sed libros Sibyllinos (qui lintei erant) hic intelligi docuit Delrius. atque ex hoc loco discimus, Stilichonem nondum illa vana sustulisse, de quibus Rutilius queritur: *Ante Sibyllinae fata cremavit opus.* CLAVER. *cultor Romani* Wolf. *caucasus* Voss. a m. prim.

234. *Horrisonas*] Meus MS *aerisonis.* lego: *Horrisonis crebras.* DELR. *Aerisonas* optimus codex, cum in aliis, *Ausonias*, & *horrisonas*, minus vere. haec sane vel bene oculatis abstrusa videantur, nisi Plutarchus antiquitatis Romanae studiosior lucem adferat. tradit vero in vita P. Aemylii, cum is adversus Macedonas bellaret, Lunam defecto lumine evanuisse, quam Romani tinnitu aeris revocare,

aut

Nec credunt vetito fraudatam Sole fororem
Telluris fubeunte globo: fed caftra fecutas
Barbara Theffalidas patriis lunare venenis
Inceftare jubar. tunc anni figna prioris,
Et fi quod fortaffe quies neglexerat omen,
Addit cura novis: lapidofos grandinis ictus
Molitasque examen apes, paffimque crematas
Perbacchata domos nullis incendia cauffis,
Et numquam coelo fpectatum inpune cometen,
Qui primum rofeo Phoebi prolatus ab ortu,
Qua micat aftrigera fenior cum conjuge Cepheus,
Inde Lycaonia paullatim expulfus ab Arcto
Crine vago Getici foedavit fidera plauftri;
Donec in exiguum moriens vanefceret ignem.
Sed gravius mentes caeforum oftenta luporum
Horrificant. duo quippe lupi fub Principis ora,
Dum campis exercet equos, violenter adorti
Agmen, & excepti telis, inmane relatu
Prodigium miramque notam duxere futuri.
Nam fimul humano geminas de corpore palmas

Utra-

aut revelare conati fint. Certum eft vero, nubes etiam hodie campanarum, quae in urbibus, fonore diffipari, ac tormentis muralibus. vide Vell. Paterc. quin imo Statius Lib. VI. Th.

Aera crepant fruftraque timent, at Theffala victrix
Ridet anhelantes audito carmine bigas.

Livius aeris crepitum filenti nocte in defectu Lunae cieri docet. CLAVER. *Aerifonas* bene fcripti fere omnes cum Barthio. fic *aerifonus Nilus* Statio I. Theb. 265. propter fiftra. & *aerifonus Symphalos* Theb. IV. 298. *aerifona Curetum antra* Silio Lib. II. 93. quomodo & *aerifonas oras* Valer. Flacc. I. 704. ubi de Creta. & Lib. III. 28. *aerifonum montem* Idam vocat. Cave audias Ifingrinianum, & ex noftris nonnullos, in quibus *Aufonias urbes*. HEINS. *per herbas* habebat Voff. a m. prim. *horrifonas* ed. Vicet. & Parm. *aurifonas*.

236. *Globo*] *globos* Jun. *Non credunt* Junt. alt.

238. *Theffalidas*] *Theffalicas* Lovan.

239. *Neglexerat omen*] *neglexerit* duo libri. parum refert. HEINS. *neglexerit* Lovan.

240. *Novis*] *Jovis* Voff. Exc. ed. Ald. & Gryph.

241. *Crematas*] *cruentas* Leid. *domus* etiam Exc. Voff.

245. *Aftrigera*] *aftrifera* Wolf.

246. *Lycaonia ab Arcto*] Lege, *Lycaoniam ad Arcton* cum Lucenfi & tribus aliis. fic fenfus poftulat, neque aliter excerpta Pomponii Laeti. HEINS. *Lycaonio* Lovan.

247. *Foedavit*] *foedarat* Exc. Voff.

248. *Moriens*] deficiens. vid. ad Ovid. VII. Met. 77.

249. *Oftenta*] *oftenfa* Wolf. a m. prim. ed. Parm. Junt. Ald. Colin.

250. *Horrificant*] *Terrificant* Palatinus. HEINS. ita & III. de Laud. Stil. 336.

Sub Principis ora] *ore* duo fcripti, & edd. Blauwii & Elzev. vide mox vs. 259.

252. *Excepti*] *incepti* Jun.

253. *Prodigium miramque notam*] *verique notam duxere futuri*, fcriptum a Claudiano putem. Ovid. Metam. Lib. VIII. 600.

Fibra quoque aegra notas veri monitusque Deorum
Perdiderant. HEINS. In vulgata copula *que* eft abfurda. correxerat & Heinfius, *telis* (*inmane relatu Prodigium, mirumque*) *notam* &c. ad Ovid. VII. Metam. 621. citat *adverfamque notam*. BURM.

254. *humano geminas*] *humanas gemino de corpore palmas*, Scaliger correxerat, probante Heinfio. pro *emifit*, *permifit* Junian. *profeffis* liber Barthii.

256.

Utraque perfossis emisit bellica costis:
Illo laeva tremens, hoc dextera ventre latebant,
Intentis ambae digitis, & sanguine vivo.
Scrutari si vera velis, fera nuntia Martis
Ore sub Augusti casurum prodidit hostem.
Utque manus utero virides patuere retecto,
Romula post ruptas virtus sic emicat Alpes.
Sed, malus interpres rerum, metus omne trahebat
Augurium pejore via, truncataque membra,
Nutricemque lupam, Romae regnoque minari.
Tunc reputant annos, interceptoque volatu
Vulturis, incidunt properatis secula metis.
Solus erat Stilichon, qui desperantibus augur
Sponderet meliora manu: dubiaeque salutis
Dux idem vatesque fuit. Durate parumper,
Inquit, &, excussis muliebribus ore querelis,
Fatorum toleremus onus. nil nautica prosunt
Turbatae lamenta rati: nec segnibus undae
Planctibus, aut vanis mitescunt flamina votis.
Nunc instare manu, toto nunc robore niti
Communi pro luce decet: succurrere velis,

Ex-

256. *Ventre latebant*] *latebat* frustra contra scriptos Raphelengius. HEINS.

257. *Vivo*] *viso* Jun. Oxon.

259. *Ore sub Augusti*] Sic habet vetus codex, at Plantini editio, *Orbe*, & alius liber, *Ora*, minus recte. nam Lib. II. de laud. Stil. 184. dixit, *generique sub ore.* & Epist. ad Seren. 49. *sub luce tui contingeret oris.* CLAVER. *Ore* Claverius, cujus alter codex, & quinque nostri, *Ora.* supra vs. 250. *duo quippe lupi sub Principis ora.* ubi & *ore* duo veteres. vulgo, *orbe.* HEINS. *sub ore* verum puto. ita Flor. II. 15. *classem sub ipso ore urbis incendit.* Vell. Pat. II. 21. *sub ipsis moenibus oculisque urbis Romanae pugnantibus.* & quamvis utrumque dici non negem, ut *sub oculos* & *oculis*, *sub adspectum*, & *adspectu*, de quo ad Quinctil. IX. Inst. Orat. I. p. 762. & Declam. XVI. 9. hic, quia tot voces in *a* desinunt, certe *ore* praestat. ridicule autem *orbe* pro oculis interpretatur Barthius ad Rutil. Itiner. I. 166. sed illa juvenis scripsit. hic in priori editione recte negat *orbem* singulari numero ita usurpari. vid. ad Ovid. II. Met. 752. & ad III. de Rapt. 88. BURM.

260. *Virides*] hic sunt quasi adhuc viventes. vide hic Barthium, & ad Rutil. Itin. I. 116. BURM.

Patuere retecto] Lego, *resecto*, vel sine scriptis. duo Vaticani tamen, *recepto.* Apulejus Lib. IV. Metam. *Lanius paulo fidentior utero bestiae resecto ursa magnificum despoliavit latronem.* HEINS.

261. *Virtus sic*] *sic virtus* Lovan.

262. *Malus interpres rerum, metus*] vide Freinsh. ad Curt. VII. cap. VII. §. 24.

265. *Reputant*] *Et repetunt* marg. Isingr. edd. Vicet. & Parm. utrumque potest locum suum tueri. vid. ad Ovid. Epist. V. 113. & alibi.

266. *Incidunt*] *incedunt* Wolf.

267. *Properatis secula metis*] Exc. Voss. *properatis secla metallis.*

268. *Manu*] *mora* Oxon. *meliore manu* Vicet. & Parm.

273. *Planctibus*] *Flatibus* Jun. & Oxon. unde Heinsius faciebat *Fletibus.* *mitescant* Jun. *flumina* Oxon. Lovan. & ed. Vicet.

274. *Pectore niti*] *robore* meliores magno numero. vidit Raphelengius. mox idem etiam bene cum scriptis, *Non si perfidia.* pro *succurrere velis*, prior Moreti, *succedere.* HEINS. *robore* edd. Vicet. Parm. Ald.

275. *Communi*] *conari* Jun. Oxon. nec hoc absurde, si *nixos* legas. vide supra. Markland. ad Stat. III. Silv. IV. 87. legit, *Communi pro puppe.* BURM.

276.

Exhaurire fretum, varios aptare rudentes,
Omnibus & docti juſſis parere magiſtri.
Non ſi perfidia nacti penetrabile tempus
Inrupere Getae, noſtras dum Rhaetia vires
Occupat, atque alio deſudant Marte cohortes,
Idcirco ſpes omnis abit. mirabile poſſet
Eſſe mihi, ſi fraude nova, vel calle reperto
Barbarus ignotas invaderet inſcius Alpes.
Nunc vero geminis clades repetita tyrannis
Famoſum vulgavit iter: nec nota feſellit
Semita praeſtructum bellis civilibus hoſtem.
Per ſolitas venere vias, aditusque ſequendos
Barbarico Romana dedit diſcordia bello.
Sed nec praeteritis haec res incognita ſeclis.
Saepe laceſſitam, ſed non inpune, fatemur
Auſoniam. haec Senonum reſtinxit ſanguine flammas.
Haec & Teutonico quondam patefacta furori
Colla catenati vidit ſqualentia Cimbri.
Vile decus, quod non erexit praevius horror.
Ingentes geminant diſcrimina magna triumphos.

Quid

276. *Exhaurire fretum*] id eſt aquam, quae navem inplevit. ita & Ovid. XI. Met. 488.

Egerit hic fluctus, aequorque refundit in aequor.

ubi vide notas. & ad Val. Flacc. IV. 666. BURM.

278. *Non ſi perfidia*] *non ſic perfidiam* Jun. alter. *non niſi perfidia* Oxon. Iſingr. Colin. Gryph.

279. *Rhaetia*] *Graecia* Jun. Oxon.

281. *Mirabile*] *miſerabile* Jun. Heinſ. ad IV. Conſ. Hon. 68. citat *memorabile tempus*. mallem etiam *fraude, novo vel calle reperto*, alia ſcilicet via, quam qua Annibal perrupit Alpes. *inſcius* interpres vertit *ignarus locorum*. ſed credo velle Poëtam, latens, fallens nos. ut *inſcius* hic ſit, qui a nobis non deprehenderetur, qui ignoraretur, per callem novum irrumpere in Italiam. & ita apud Stat. I. 559. *inſciam religionem*, obſcuram interpretatur, & ex Apulejo adducit, *inſcium tramitem*, ignotum, Barthius. & ita infra vs. 553. *neſcius*, pro qui neſcitur. ubi vide adnotata. BURM.

283. *Invaderet*] malim, *evaderet*, id eſt, tranſcenderet. ſic pro adſcendere & ſuperare locum uti Statium III. Theb. 468. docet Barthius. vide & Gujet. ad Terent. Andr. II. 2. & Cort. ad Salluſt. Jug. LII. ubi eadem varietas. ita *evadere viam* Virgil. II. Aeneid. 731. BURM.

284. *Nunc vero geminis*] Maximum & Eugenium indicat. legimus vero Alarichum ab Oriente cum Theodoſio veniſſe magna manu Gothorum ſtipatum, unde ipſi Alpium iter innotuerit. CLAVER. pro *nunc*, *tunc* Jun.

286. *Praeſtructum*] *poſt ſtructum* Lovan. vide ad IV. Conſ. Honor. 321.

287. *Per ſolitas*] MS. in contextu *licitas*. ſed alia manu emendatum *ſolitas*. DELR.

Aditusque ſequendos] Aldus & prior Moreti, *ſecandos*, ut VI. Conſ. Hon. 469.

Barbara fulmineo ſecuit tentoria curſu.

tres alii, *ſecundos*. HEINS. ita *reditus ſecundi* Epiſt. ad Seren. 57. *adit usque ſequendos* Vicet. ſed Parm. vitioſe *adſit usque ſequendos*.

291. *Reſtrinxit ſanguine*] Magis appoſite vetus liber, *reſtinxit*. DELR. *reſtrinxit* Junt. Ald. Iſingr. & aliae, ut & multi codices. vitioſe. imitatur Florum Lib. I. 13. qui Camillum, *Omnia incendiorum veſtigia Gallici ſanguinis inundatione deleviſſe*, tumore poëtico dixit; cautius tamen noſtro, qui ipſas flammas, quae jam diu conſiderant, reſtinxiſſe ait. BURM.

295. *Ingentes geminant*] *generant* Lucenſ. & Gyrald. ſed male. infra 387.

Cum Trebiam ſaevo geminaſſent vulnera Cannae.

ſic & alibi noſter. HEINS.

Quid turpes jam mente fugas, quid Gallica rura
Respicitis, Latioque libet post terga relicto
Longinquum profugis Ararin praecingere castris?
Scilicet Arctois concessa gentibus Urbe
Considet regnum Rhodano, capitique superstes
Truncus erit? vestros stimulant si pignora sensus,
Me quoque non inpar naturae cura remordet.
Nec ferro sic corda rigent, ut nosse recusem,
Quam sanctum soceri nomen, quam dulce mariti,
Quantus prolis amor. sed numquam oblita decoris
Obscoenam latebram pietas ignava requiret.
Nec vobis fortis monitor, mihi cautior uni:
Hic conjux, hic progenies, hic carior omni
Luce gener. pars nulla mei subducta procellae.
Accipe tu nostrae, tellus Oenotria, mentis
Vincula, communes tecum subeuntia casus;

Exi-

296. *Quid Gallica*] *jam Gallica* Jun. Oxon. duo. Leid. Lovan. Voss. duo. ed. Vicet. & Parm. *stirpis jam m f. jam G.* Wolf.

298. *Ararim*] *Aras* Leid. *refugis* Wolf.

300. *Considet regnum Rhodano*] unus vetus liber, *Confidet regnum Rhodano capitisque*. &c. non bene. DELR. Hic Stilicho incitat suos male cunctantes, atque a fuga in Galliam deterret. Legimus vero Honorium Alaricho, agros & provincias petenti, Galliam concessisse. Cavendum est sane bono duci, ne dubitantem aut formidantem exercitum ad pugnam producat; quamvis Caesar (apud Lucanum VII. 577.) *Verbere conversae cessantes suscitet hastae*. CLAVER. *confidet* Voss. Jun. Oxon. Leid. Lovan. Ald. *capitique* Pulm. Ald. Isingr. Colin. Gryph.

301. *Stimulant*] *stimulent* Leid. *stimulat sed pignora* Vicet. *nostros* Oxon.

302. *Cura*] *caussa* marg. Isingr. ex sollemni variatione. vid. Cons. Mall. 227. sed male. est ex Virgil I. Aeneid. 261. *quando haec te cura remordet*. & VII. 402. *si juris materni cura remordet*. BURM.

303. *Aut nosse recusent*] Quanto melius hic veteres libri, *ut nosse recusem*. iidem paullo inferius, *mentis vincula*. DELR. Ita meliores, vulgo, *aut nosse recusant*. HEINS. *Ut nosse retusent* Oxon. Lovan. Voss. & MS. Pulm. *recusam* Ald. vitiose. *laborent* Pulm. Col. praeterea, *ferro si corda* Leid. *mea corda* alter.

306. *Requiret*] *requirat* Oxon.

307. *Cautior*] *fortior* Oxon. a m. pr. *hic* etiam vel *nam vobis* Exc. Voss. *neu vobis* Claver. & Barth.

308. *Hic conjux*] Demonstrat Insignis ille Dux, nec suos periculo subtrahi, & Romam pro solo natali & parente agnoscit: quare sub ejus statua argento perfusa fuit haec inscriptio. FL. STILICHONI. ILLUSTRISSIMO VIRO. BIS CONSULI ORDINARIO. MAG. UTRIUSQUE MILITIAE, COMITI DOMESTICORUM ET STABULI SACRI, ATQUE AB INEUNTE AETATE PER GRADUS CLARISSIMAE MILITIAE AD COLUMEN REGIAE ADFINITATIS EVECTO, SOCIO BELLORUM OMNIUM ET VICTORIARUM. AFFINI ETIAM D. THEODOSII AUG. ITEMQUE SOCERO D. N. HONORII AUG. POPULUS ROMANUS PRO SINGULARI EJUS CIRCA SE AMORE. vide reliqua. CLAVER.

309. *Gener*] *genus* Oxon. a m. pr.

Pars nulla mei] *spes nulla* schedae Gulianae. HEINS.

310. *Accipe*] *Aspice* Voss. *Oenacria* Leid.

311. *mentis Pignora*] Cl. Gronovius ad Statium cap. XII. Diatribes, cum scriptis castigatioribus, *Vincula* scribendum jam vidit. atque ita Barthius. Rutilius Itiner. I. 211.

Ille meae secum dulcissima vincula curae,
Filius affectu, stirpe propinquus, habet.

Propertius Lib. I. Eleg. 15. 16.

Sanguinis & cari vincula rupit amor.

Seneca Hippolyto, v. 1115. *Quanto parentes sanguinis vinclo tenes Natura.* Avienus Ora maritima v. 15.

His adde & illud: liberûm temet loco
Mihi esse amoris sanguinisque vinculo.

sic ista sunt constituenda. Licentius Carmine ad B. Augustinum v. 114.

Hoc tamen hoc animi vinclum, nexusque fideles,
Non qui montosis firmatas rupibus Alpes
Fregit, & Italicas pressit cum moenibus urbes,
Rumperet; aut nostro tereret de robore quicquam.

sic

Exiguamque moram muris inpende tuendis;
Dum redeo, lectum referens in classica robur.
His dictis pavidi firmavit inertia vulgi
Pectora, migrantisque fugam conpescuit aulae.
Ausaque tum primum tenebris emergere pulsis
Hesperia, ut secum junxisse pericula vidit
Augustum, tantoque sui stetit obside fati.
Protinus, umbrosa vestit qua litus oliva
Larius, & dulci mentitur Nerea fluctu
Parva puppe lacum praetervolat. ocius inde
Scandit inaccessos brumali sidere montes,
Nil hiemis coelive memor. sic ille, relinquens
Jejunos antro catulos, inmanior exit
Hiberna sub nocte leo, tacitusque per altas
Incedit furiale nives: stant colla pruinis
Aspera: flaventes adstringit stiria saetas.
Nec meminit leti, nimbosque aut frigora curat,

Dum

sic puto. vulgo circumfertur, *nostro terreret.* ni mavis, *noto terreret robore*, quod verius. HEINS. *mentis pignus* tamen dixit etiam I in Eutrop. 421. & Ovid. II. Art. 378. & III. ex Ponto IV. 27. sed quia vs. 301. praecessit, accedo viris doctis. nec facile pro *pignora* rescriberet librarius *vincula*, nisi reperisset in exemplari. *vincula* etiam Wolf. BURM.

312. *Muris*] De horum restauratione exstat praeclara inscriptio, quam referimus Paneg. VI. Honorii, ubi multa huc pertinentia. CLAVER

313. *Dum redeo*] *Dum redeam* Leid. sed Virgil. IX. Ecl. 23.

Tityre, dum redeo, brevis est via, pasce capellas. BURM.

Lectum robur] Ergo non subitarii milites, aut desueta bello agmina, sed legiones olim probatae a Stilichone desiderantur. quare ipse paucis comitatus Rheticas Alpes transit; unde quasi curriculo revertit, Romam ipsam & Honorium Imp. ab hostibus quasi obsessum redemturus. CLAVER. *laetum* Jun. alter.

314. *His dictis*] *His doctis* Leid. a m. prim.

316. *Tum primum*] *tunc primus* edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Colin.

317. *Junxisse*] *vixisse* Jun.

318. *Augustum*] Pudet me quorumdam hujus Historiae scriptorum, qui pietatis nomen ambientes, nihil minus praestitere. Ajunt enim Stilichonem vel invito Honorio, pugnam iniisse, quam Getae (si placet Superis) sola instantis Paschae reverentia subterfugerint, ut facile fuerit tunc non repugnantes vincere. Addunt etiam, quod mirere, Stilicho nem Getis animo jam revelatis, ac virtute quasi rediviva, debellatum esse, quod sane indignabatur Cujacius, ajebatque auctorum ingenia & conditionem esse in primis explorandam. neque etiam facile credideris Gotho homini de suis scribenti. aut Cassiodoro, si scias, qui fuerit. aut alii, cujus nomen taceo, in his rebus praecipue. quanto melius Prudentius noster: *Dux agminis imperiique Christipotens nobis juvenis fuit, & comes ejus Atque parens Stilicho, Deus unus Christus utrique.* Rem gestam profecto viderat, aeque atque Claudianus, neque mendacium coram dicere ausi essent. CLAVER.

Tantoque] *totoque* Lovan. Wolf. Exc. Voss. duo Pulmanni, Oxon. Leid. duo. Heinsius olim *tutoque* voluerat, ut *tutum pignus* I. in Eutrop. 420. *Augusti* etiam Jun. Oxon.

319. *Protinus*] Hic locus mire excitat lectorem, neque puto meliores versus exstare uspiam, est enim hic poëta Nili sui cataractis uberior. CLAVER.

320. *Larius*] *Laurius* Vicetin.

Dulci mentitur Nerea fluctu] *fluxu* unus Vaticanus. HEINS.

321. *Inde*] *unde* Exc. Voss. antiquae editiones distinguunt, *praetervolat ocius: inde Scandit.*

325. *Altas*] *per actas* Jun. vid. ad I. in Eutrop. 104.

326. *Nives*] *nefas & ruinis* Jun. mox pro *flaventes*, *flammantes* Oxon. a m. prim. vid. III. Stil. 18.

328. *Meminit*] vide ad Val. Flacc. V. 584 mox, *parat* Jun. Oxon. Exc. Voss.

330.

Dum natis alimenta paret. ſublimis in Arcton
Prominet Hercyniae confinis Rhaetia ſilvae:
Quae ſe Danubii jactat Rhenique parentem,
Utraque Romuleo praetendens flumina regno.
Primo fonte breves, alto mox gurgite regnant,
Et fluvios cogunt unda coëunte minores
In nomen tranſire ſuum: te Cimbrica Tethys
Diviſum biſido conſumit, Rhene, meatu.
Thracia quinque vadis Hiſtrum vorat Amphitrite.
Ambo habiles remis, ambo glacialia ſecti
Terga rotis: ambo Boreae Martique ſodales.
Sed latus, Heſperiae quo Rhaetia jungitur orae,
Praeruptis ferit aſtra jugis, panditque tremendam
Vix aeſtate viam. multi ſeu Gorgone viſa
Obriguere gelu: multos hauſere profundae
Vaſta mole nives: cumque ipſis ſaepe juvencis
Naufraga candenti merguntur plauſtra baratho.
Interdum glacie ſubitam labente ruinam
Mons dedit, & trepidis fundamina ſubruit aſtris.

Pen-

330. *Hercynia*] *Hercinae* Vicet. & Parm.

332. *Regno*] In hanc rem D. Ambroſius tradit Rhenum imperii Romani adverſum feras gentes murum eſſe. CLAVER.

333. *Alto*] *alio* Barthius quosdam habere ait, cujus nota hic vitioſiſſime edita videtur, ſed ille *alto* dehinc volebat. *arcto* erat in Moreti priore, unde Heinſius, *aucto*. BURM.

334. *Coëunte*] *ſuperante* marg. Iſingr.

335. *Cimbrica*] *Cimbria* Voſſ. & ed. Gryph.

336. *Conſumit*] *commiſſit* Voſſ. a m. prim.

339. *Martique ſodales*] *Martisque* tres. quod neſcio cur maluerit Raphelengius. qui mox bene *quo* pro *qua* cum ſcriptis. HEINS. vide ad I. in Eutrop. 150. *ſodalem* tamen dicit Horat. I. Od. 25. ut recte Barthius.

340. *Rhaetia*] *Trebia* Wolf.

341. *tremendam Vix aeſtate viam*] Etſi nulla ſit in omnibus libris diſcrepantia, exiſtimo tamen ſcribendum, *terendam*. DELR. Lego, *premendam*. ut apud Silium Lib. III. 632.

——— *dubio devexa per invia niſu*
Firmabat greſſum atque humentia ſaxa premebat.

niſi quis malit ex Delrii conjectura, *terendam*, quod praeſtat. III. Conſ. Honor. 119. *Illyrici legitur plaga litoris, arva teruntur Dalmatiae.* Livinejus, *tenendam.* quomodo in Regio. minus bene, proxime tamen verum. HEINS. Ego puto retineri poſſe vulgatam. ſed debet ita conſtrui: latus verſus Italiam ita clauſum eſt praeruptis jugis, nivibus, gelu &c. ut vix aeſtate pandat viam tremendam, id eſt, quae tunc adhuc tremenda eſt, nec mollior facta. *vix aeſtate* non cum *tremendam*, ſed cum *pandit* debet conjungi. ita Petron. cap. CXXII. *nive dura clauſit hiems. tremenda via* eſt praecipitiis & anguſtiſſimis callibus, nive infida & glacie ſaepe labente terribilis adſpectu. conjecturas recipere in contextum, ſemper anceps & periculoſum. BURM.

343. *Hauſere*] *haurire* Jun.

345. *Plauſtra*] *clauſtra* Jun. Oxon. *junguntur pl.* Wolf. qui a m. prim. *clauſtra*.

347. *Mons*] *Mox* Wolf.

Et tepidis] MS. vet. German. & Vicet *& trepidis*. DELR. *tepidis Auſtris* ex conjectura Scaligeri Raphelengius. Lovanienſis liber confirmat, ut & Pomponii Laeti Excerpta. vulgati & ſcripti plerique, *tepidis aſtris*. Iſingr. & plurimi ex noſtris, *trepidis aſtris*. quod & Livinejo placebat. ut apud Silium Lib. VIII. 657.

Phlegraeus tetigit trepidantia ſidera vertex.

ſecutus etiam eſt Barthius. apud Petronium Carmine de Bello Civili vs. 89. ſic cenſeo caſtigandum:

——— *perfoſſa dehiſcit*
Molibus inſanis tellus: jam montibus hauſtis
Aſtra tremunt. non *Antra gemunt*. HEINS. *trepidis*

Pendenti malefida solo. per talia tendit
Frigoribus mediis Stilichon loca. nulla Lyaei
Pocula; rara Ceres. raptos contentus in armis
Delibasse cibos, madidoque oneratus amictu
Algentem pulsabat equum. nec mollia fesso
Strata dedere torum. tenebris si caeca repressit
Nox iter, aut spelaea subit metuenda ferarum,
Aut pastorali jacuit sub culmine, fultus
Cervicem clipeo. stat pallidus hospite magno
Pastor, & ignoto praeclarum nomine vultum
Rustica sordenti genetrix ostendit alumno.
Illa sub horrendis praedura cubilia silvis,
Illi sub nivibus somni, curaeque laborque
Pervigil, hanc requiem terris, haec otia rebus
Insperata dabant. illae tibi, Roma, salutem
Alpinaę peperere casae. jam foedera gentes
Exsuerant, Latiique audita clade feroces,
Vindelicos saltus & Norica rura tenebant.
Ac veluti famuli, mendax quos mortis herilis
Nuntius in luxum falso rumore resolvit;
Dum marcent epulis, atque inter vina chorosque
Persultat vacuis effrena licentia tectis;
Si reducem dominum Fors inprovisa revexit,
Haerent adtoniti, libertatemque perosus

Con-

dis astris edd. Vicet. Parm. *tepidis* aliae. male. montes sustinere coelum Poëtae jactant, ut de Atlante passim. trepidabant ergo astra subducto fundamento. & hinc montes *columnae* & *columina* vocantur. vide ad Ovid. I. Met. 689. BURM.

350. *Rara Ceres*] *cruda* Oxon. *nulla* Mazar. HEINS. *clara Ceres* Jun. *raros contentus* Leid. & marg. Isingr. vitiose. *raptis* Lovan. *raptos* unice verum. vid. II. in Eutr. 328. & ad Val. Flacc. V. 216. BURM.

352. *Nec mollia*] *non* Exc. Voss. Lovan. *teri* Exc. Voss.

354. *Spelaea*] *spelunca* Leid. *spelaea fugit* Exc. Voss. Wolf. a m. prim. *tegit* Oxon. a m. s.

355. *Sub culmine fultus*] *tegmine* prior Moreti. pro tecto. Stat. Theb. I. 406.

——— *liquentia nimbis*
Ora comasque gerens (malo *rigens*) *subit uno tegmine, cujus*
Fusus humo gelida partem prior hospes habebat.

HEINS. vide ad Ovid. I. Met. 689.

357. *Ignoto praeclarum*] *ignotum praeclaro* Oxon. mox pro *sordenti*, *sorbenti* Wolf. a m. prim.

360. *Illi*] *Illis* decem codices cum Livinejo & Barthio. HEINS. *Illis* Parm.

363. *Casae*] vel *nives* Voss.

365. *Rura tenebant*] duo Florent. tertius Vatic. Rottendorph. & Isingr. *castra*. Puto, *claustra*. *regna* in schedis Gudianis. HEINS. pro *Vindelicos* cod. Pulm. & quatuor alii, *Vandalicos*. Jun. *Vandaricos*. Oxon. *Vuandalicos* Oxon. alter, *Vindelici saltus* &. *rura tumebant* Barth. edit.

367. *Rumore*] *clamore* Oxon. a m. pr.

369. *Tectis*] *curis* Lovan.

370. *Sors inprovisa revexit*] *Fors* cum Regio & Thuaneo. HEINS. Ita & VI. Cons. Honor. 283. corrigit Heinsius *revinxit* ed. Ald. Isingr. Gryph. *revixit* vel *reduxit* Exc. Voss. *reduxit* MS. Pulman.

372.

Conſcia ſervilis praecordia concutit horror.
Sic ducis adſpectu cuncti ſtupuere rebelles,
Inque uno Princeps, Latiumque, & tota refulſit
Roma viro. frons laeta parum, non triſtior aequo,
Non dejecta malis, mixta ſed nobilis ira:
Qualis in Herculeo, quoties infanda jubebat
Euryſtheus, fuit ore dolor: vel qualis in atram
Sollicitus nubem moeſto Jove cogitur aether.
Tantane vos, inquit, Getici fiducia belli
Erigit? hinc animo fruſtra tumuiſtis inani?
Non ita Romanum fati violentia nomen
Opprimit; ut veſtros nequeat punire tumultus
Parte ſui. neu vos longe ſermone petito
Demorer, exemplum veteris cognoſcite facti.
Quum ferus Auſonias perfringeret Hannibal arces,
Et Trebiam ſaevo geminaſſent funere Cannae,
Nequidquam Emathium pepulit ſpes vana Philippum,
Ut velut adflictos ferro tentaret inerti,
Romanos conmovit atrox injuria Patres,
Urguerent majora licet; graviterque tulere,
Urbibus inter ſe claris de culmine rerum

Con-

372. *Conſcia*] Hic profecto notantur aemuli Stilichonis, qui de eo multa ſiniſtra ubique ſparſerant, eos tamen viri reducis praeſentia tacitos, & quaſi exanimes reddidit. CLAVER.

373. *Adſpectu*] *adſpectum certi* Oxon. certe *ſtupere* cum accuſativo conſtrui notum eſt. vid. ad Petron. XXIX. & Calpurn. Ecl. VII. 44. *certi* & *cuncti* permutantur etiam ſupr. vs. 10. hic tamen *certi* vix quadrant. ſed an hic non poſſet *cunei* legi pro *cuncti*? & miror hoc praeteriiſſe Heinſium, qui ita emendabat locum in Bello Gildonico 468. ubi vide. BURM.

374. *Inque*] *Atque* Exc. Voſſ.

375. *Frons laeta parum*] ex Virgilii Lib. VI. Aen. ſumtum,

Sed frons laeta parum, & dejecto lumina vultu. BURM.

Ibid. *Non*] *nec* Lovan. Jun. Oxon. duo Leid. *mobilis* Jun.

378. *Fuit ore dolor*] decem libri *color*. pro *in atram*, Junianus *iniquam*, ut Graeciſmus ſit. HEINS. *calor* Jun.

383. *Nequeant punire tumultus*] Corrige ſecundum vet. lib. *nequeat*. DELR. *nequeat* Delrius & ſcripti. HEINS.

384. *Longe ſermone petito*] ita *longe arceſſere fabulas* Petron. XXXVII. ubi vide. *nec vos* Lovan. Jun. *ne* Oxon. & Leid. *neu vos* Parm.

385. *Facti*] *fati* MS. Pulm. marg. Iſingr. & Parm.

386. *Perfringeret*] *perfrangeret* Exc. Voſſ. *perſtringeret* Jun. Oxon. ſed *perfregiſſe Alpes* dixit & Florus II. 6. & Silius V. 160 & alii paſſim *frangere*, vel *rumpere*. ut Juvenal. & inde aliquis hic etiam *Alpes* pro *arces* legere mallet. ſed *arces pro montibus* ſaepe occurrunt. vid. ad Petron. cap. CXVI. BURM.

387. *Et Trebiam ſaevo*] *ocio* Iſingr. tert. Vatic. & pro diverſa lectione Pricaeanus. eleganter ſic ſatis, de quo vocabulo alibi. HEINS. *Idaeo* in Pricaeano & Exc. Voſſ. fuiſſe pro *foedo* notavit Heinſius. *ſocium dolorem* dixit Stat. III. Theb. 679. multa de hoc verbo idem Heinſius ad Ovid. V. Epiſt. 126. I. Amor. IX. 8. Hic tamen *ſaevo* retinendum puto; nam *ſocium funus* pro ſecundo vel altero dici vix exiſtimo. BURM.

388. *Vana*] *una* Lovan. mox aptius diſtingueretur, *ferro tentaret inerti Romanos. Commovit*, &c. & ita fuit in Lovan. *nec quicquam* Vicet. Parm.

392. *Claris*] *claro* Lovan.

395.

Congreſſis, aliquid gentes audere minores.
Nec poenam differre placet; ſed bella gerenti
Punica Levino Regis quoque proelia mandant.
Paruit imperiis Conſul; fuſusque Philippus
(Vilia dum gravibus populis interſerit arma)
Praetereunte manu, didicit non eſſe potentum
Tentandas, mediis quamvis in luctibus, iras.
Hoc monitu pariter naſcentia bella repreſſit,
Et bello quaeſivit opes, legitque precantes
Auxilio, menſus numerum, qui congruus eſſet,
Nec gravis Italiae, formidandusve regenti.
Nec minus accepto noſtrae rumore cohortes
(Sic ducis urguet amor) properantibus undique ſignis
Conveniunt; viſoque animi Stilichone recepti,
Singultus varios lacrimoſaque gaudia miſcent.
Sic armenta boum, quae vaſtis turbida ſilvis
Spargit hiems, cantus ac ſibila nota magiſtri
Certatim repetunt, & avitae paſcua vallis;
Inque vicem ſe voce regunt, gaudentque fideles

Red-

395. *Regis*] *Regi* Jun. Lovan. *mandent* Oxon.

396. *Imperiis*] *imperio* Oxon. vide ad Val. Flacc. III. 620.

397. *Gravibus*] *Grajis* Oxon. Leid.

398. *manu*] *via* Exc. Voſſ.

402. *Numerum*] Vide Curtium de Dario, cui nihil minus, quam multitudo militum defuit. at eximia Panegyris ad Conſtantium: *Magnus Alexander cum praeter Macedonas ſuos cunctae Graeciae & univerſo Illyrico innumerabilem delectum poſſet indicere, numquam majores quadraginta millium copias duxit: inhabile regenti ratus quidquid excederet.* CLAVER.

Congruus eſſet] *congruit* Exc. Voſſ. forte, *qui congruit, eſſet Ne gravis Italiae.* BURM.

406. *animi Stilichone recepti*] Malo, *animis receptis*, ut cum ſequentibus haec cohaereant. HEINS.

407. *Singultus*] *ſingulto* Exc. Voſſ.

408. *Quae vaſtis*] *vaſtis quae* ſcripti & editi olim plurimi. *abſcondita ſilvis* Excerpt. Putean. *ſparſit* Lovan. Jun. Oxon. duo, Voſſ.

410. *Repetunt*] *repetent* Oxon. *Certatum* Vicetin. *ac ſibila* quatuor ſcripti & Exc. Voſſ. hoc quoque loco firmari lectio Calpurn. VII. Ecl. 3. poterit, ubi de his ſibilis vide. forte, *ſaltus ad ſibila*, &c. nam *repetere cantus* pro redire eo, unde cantus auditur, durum & inſolens. vel lege, *campos.* ſed Claudiano relinquamus ſibi uſurpata. BURM.

Vel notae paſcua vallis] Lucenſ. & Gyrald. & *avitae.* optime. Lib. II. in Rufin. 407.

Ut fera, quae nuper montes dimiſit avitos.

Maro Georg. III. 228. deſcribens victum certamine taurum:

Et ſtabula aſpectans regnis exceſſit avitis.

Statius IV. Theb. 401.

Tuque prior, tu cede, nocens, qui ſolus avita
Gramina communemque petis defendere montem.

atque ita fortaſſis & apud eumdem Lib. II. 323. corrigendum:

——— *veluti cum taurus avita*
Valle carens, pulſum ſolito quem gramine victor
Juſſit ab erepta longe mugire juvenca.

quamquam nec vulgatum *amata valle* temere iſtic damnandum. *patrium nemus* dixit Val. Flacc. II. 549. pro *paſcua* Oxon. *pabula.* pro *regunt* ſequenti verſu ſcripti quidam, *rogant.* quod Delrio placebat, idque Scaliger in ora ſui codicis probare viſus. Epigr. de mulabus Gallicis:

Cum pronas pecudes Gallica verba regant.

HEINS. vide ad Grat. Cyneg. 490.

411. *Voce regunt*] Sequentia declarant vet. lib. *rogant* retinendum. DELR. *ſic voce* Oxon. mox, *occurrunt cornua* Leid.

Reddere mugitus; &, qua ſonus adtigit aurem,
Rara per obſcuras adparent cornua frondes.
Adcurrit vicina manus, quam Rhaetia nuper
Vindelicis auctam ſpoliis defenſa probavit.
Venit & extremis legio praetenta Britannis,
Quae Scoto dat frena truci, ferroque notatas
Perlegit exſangues Picto moriente figuras.
Agmina quin etiam flavis objecta Sygambris,
Quaeque domant Cattos inmanſuetosque Cheruſcos,
Huc omnes vertere minas, tutumque remotis
Excubiis Rhenum ſolo terrore relinquunt.
Ullane poſteritas credat? Germania quondam
Illa ferox populis, quae vix inſtantibus olim
Principibus tota poterat cum mole teneri,
Tam ſeſe placidam praeſtat Stilichonis habenis,

Ut

413. *Rara per obſcuras adparent cornua frondes*] Ut, *apparent rari nantes in gurgite vaſto.* mihi tamen rectius fore videtur, ſi repones, *Vara.* de quo vocabulo multis egi ad Naſonem I. Amor. III. 24. paulo poſt pro *Vindelicis ſpoliis* prima editio & multae membranae, *Vandalicis.* quam lectionem approbare viſus eſt Marcus Velſerus Rerum Auguſtanarum Hiſtoria pag. 162. & ſic ſchedae Gudianae. HEINS. vide ſupr. vs. 365. & hic in ſcriptis eadem varietas. *Vindalicis* Parm. *Vandalecis* Wolf.

414. *Adcurrit*] *occurrit* Voſſ. Oxon. vide II. de Laud. Stil. 442. *quam Graecia* Oxon.

416. *Legio praetenta*] Sexta videlicet Britannica ex eventu Victricis nomen adepta. DELR. *praefecta* Leid. *praetexta* Tholos.

417. *Notatas*] *vocatas* Wolff.

418. *Exſangues*] *exanimes* Exc. Voſſ. Pulm. & plurimi alii cum edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Iſingr. Gryph. Colin. hae voces & conmutatae in MSS. apud Ovid. I. Art. 540. Quinctil. IV. 2. ſed *exſangues* hic retineo. ita & *exſangues artus* I. in Eutrop. 300. BURM.

419. *Flavis*] *flamis* Lovan. *flammis* Wolff. vide III. de Laud. Stil. 18.

Sicambris] Hic milites limitanei deſignantur. de quorum diſciplina & fortitudine multa in Panegyricis, praeſertim eorum, qui ad Conſtantinum: Obliti deliciarum circi, & nobilium lavacrorum Rheno Danubioque praetenduntur. Conquiſitorem ſane agit Stilicho, & quaſi Tribunum per agros more majorum. CLAVER.

420. *Domant Citos*] Vetus liber *Cytos.* proprium eſt hoc loco, & debet reponi *Catthos*, quos Tacitus Chreruſcis proximos ſtatuit. Sidonius, ut vulgo habetur, *Chattusque aplauſtri Alligat Albis aqua.* pro quo ſubſtitue, *Catthosque paluſtri A. Albis aqua.* DELR. *Chattos* Lucenſ. & Gyrald. cum Pulmanno: ceteri codices corrupti ſunt maximam partem. in Oiſeliano, *Cattos.* HEINS. Conjecerat & *Cimbros*, qui cum Cheruſcis conjunguntur IV. Conſ. Hon. 452. *Scintbos*, *Citos*, *Cytos*, *Sticos*, *Chitos*, & neſcio quae in ſcriptis & editis monſtra. *Cinthos* ed. Vicet. *Schintos* Parm. *Schintios* Junt. *Chaucos* malebat Barthius.

Cheruſcos] *Cheruchos*, *Cherentos*, *Cherucos*, *Ceruſchos* in ſcriptis. *Cherucas* edd. Vicet. & Parm.

421. *Minas*] Ita ſcripti plurimi & editi. *manus* Heinſius ex Juniano, credo, adripuit. eadem varietas II. in Rufin. 147. & alibi. BURM.

422. *Solo*] *ſolito* Exc. Voſſ.

423. *Ullane poſteritas credet?*] *credat* prior Moreti. & mox, *ferox populi* eleganter excerpta Puteanea ſecundo caſu. HEINS. an non *ferax populis*, vel *populi?* *populiſque vix* Vicet. vitioſe, & Parm. & Junt.

Germania quondam] Haec omnia in laudem Germaniae, hactenus fere indomitae, quod Stilichoni, virtutis admiratione, ſe placidam exhibuerit; id quoque ipſi honori eſt: neceſſe enim fuit eam virtutibus abundare, quae alienas amaverit. CLAVER.

425. *Poterat*] *potuit* MS. Pulm. *pereat* Exc. Voſſ. *poterit* edd. Vicet. & Parm.

426. *Jam ſeſe placidam praebet*] *Tam* Barthius, probo. *praeſtat* pro *praebet* etiam primus Petav. duo Vaticani, & Patav. HEINS.

Ut nec praesidiis nudato limite tentet
Expositum calcare solum, nec transeat amnem
Incustoditam metuens adtingere ripam.
Celsior o cunctis, unique aequande Camillo!
Vestris namque armis Alarici fracta quievit
Ac Brenni rabies. confusis rebus uterque
Divinam tribuistis opem. sed tardior ille
Jam captae vindex patriae; tu sospitis ultor.
O quantum mutata tuo Fortuna regressu!
Ut sese pariter diffudit in omnia regni
Membra vigor, vivusque redit color urbibus aegris!
Creditur Herculeis lucem renovasse lacertis
Femina dilecti fatis inpensa mariti.
Et juvenem spretae laniatum fraude novercae
Non sine Circaeis Latonia reddidit herbis.
Cretaque, si verax narratur fabula, vidit
Minoum rupto puerum prodire sepulcro:

Quem

427. *Nudato limite*] *principe* marg. Isingr. *milite* vel *flumine* Exc. Voss.

429. *Adtingere*] *adstringere* Oxon. a m. prim.

430. *O cunctis*] *e cunctis* Oxon. *solique aequande* Lovan.

431. *Vestris*] *nostris* Jun.

432. *Brenni*] *Bromii* Oxon. pro *confusis*, *cum falsis* Jun. an, *nam fessis*, vel *lapsis*? BURM.

434. *Jam*] *nam* Leid.

435. *Mutata*] *fortuna tuo mutata* Oxon. & mox, *diffundit in omina* Leid.

437. *Vivusque redit calor*] meus MS. *color*. DELR. Rectius scripti plerique *color*. quod & Barthio curis secundis videbatur. *vivus* pro vividus. Manil. Lib. V. *lapidum vivos miscere colores* dixit. Martial. Lib. VI.

Et placido fulget vivus in ore liquor.

sic & Ovidio II. Art. 658. *macie male viva puella est*. HEINS. *niveusque color* Lovan. *uniusque* in ed. Gryphii, vitio operarum. *color* Wolf.

438. *Renovasse lacertis*] *reparasse* unus Ambros. ut IV. Cons. Hon. 4. *trabeis reparatur & urbi Majestas*. Praefat. II. de Rap. 14.

Desuetae reparat fila canora lyrae.

sic enim vetus liber. *revocasse* excerpta Laeti. HEINS.

439. *Femina*] Alcestis. DELR.

440. *Et juvenem*] Hippolytum. DELR. *Ut juvenem* edd. Vicet. Parm. Junt. Isingr. & Colin.

441. *Non sine*] *num sine* Oxon.

442. *Cretaque*] *Certaque* Leid.

443. *Minoum rupto*] Fabula, quam tangit, in hunc modum a Clearcho Solensi Lib. VII. Vitarum, Isacio Zetze, Palaephato *περὶ ἀπίστων ἱστοριῶν*, & Hygino cap. de Polyido describitur. Minois filium Glaucum, cum in mellis dolium incidisset, suffocatum: casu turbatum patrem sepulturae cadaver mandasse; juncto Polyido, nobili augure & medico, iis conditionibus, ut vel eum ab orco revocaret, vel una Plutonis regiam viseret. moesto auguri inopinatum auxilium obtigisse; accurrisse videlicet duos serpentes, interfectum unum, elapsum alterum; mox reversum eumdem, herba, quam ore ferebat, socio vitam reddidisse, quo facto utrumque disparuisse. ea re Polyidum animadversa, illa ipsa radice Glaucum patri vivum restituisse. Idcirco dixit Ovidius:

Profuerant Glauci manibus illa prius.
Tunc cum observatas augur descendit in herbas,
Usus & auxilio est anguis ab angue dato.

& Manilius Lib. II. *anguis hic nata per herbas Fata refert, vitamque sua radice ferentis.* Ameliagoras tamen, quod Ovidius, Hyginus, Palaephatus, & noster Polyido tribuunt, Aesculapio adscribit, falsus opinor multitudine eorum, quibus Epidaurius Deus vitae auctor exstitit. nam plurimos illum e mortuis suscitasse diversi prodiderunt. Apollodorus & Virgilius, Hippolytum, Panyasis Halicarnasseus, is qui a Cleophylo Samio captivitatem Oechaliae furatus est, Tyndarum: Orphici omnes,

Quem ſenior vates avium clangore repertum
Gramine reſtituit: mirae nam munere ſortis
Dulcia mella necem, vitam dedit horridus anguis.
At tuus adventus non unum corpus ab umbris,
Sed tot communi populos ſub morte jacentes,
Totaque Tartareis e faucibus oppida traxit.
Ipſo Roma die, nec adhuc oſtenditur auctor,
Perſonuit veniſſe ducem, laetisque Quirites
Vocibus auſpicium certi plauſere triumphi,
Muniti Stilichone ſuo. quis gaudia vero
Principis, amplexus alacris quis differat aulae?
Pulveris ambiguam nubem ſpeculamur ab altis
Turribus, incerti, ſocios adportet an hoſtes
Ille globus. mentem ſuſpenſa ſilentia librant.
Donec pulvereo ſub turbine ſideris inſtar
Emicuit Stilichonis apex, & cognita fulſit
Canities. gaviſa repens per moenia clamor
Tollitur. Ipſe venit. portas ſecura per omnes
Turba ſalutatis effunditur obvia ſignis.

Non

nes, Hymenaeum: Steſichorus, Lycurgum, & Capaneum: Teleſarchus, Orionem: Phylarchus, Phoeniſſas: Polycarpus Cyrenaeus, Croeſi filias: Pherecydes, Delphis mortuos. Hippys Rhegynus, mulierem lumbricoſam: haec ex Aeliano, Clemente, Euripidis Scholiaſte, & Luctatio collegi, quod ea diſcendi cupidis non ingrata fore conſidebam. DELR. Haec fabula ſatis recondita explicatur ab Hygino, ſed enim vir ſubtilis eam tangit plenius in notis. vide Ovidium in re ſimili de piſcibus Glauci Lib. XII. *Gramine contacto coepit mea praeda moveri.* ſupra de Hippolyto egit Claudianus, quem Virgil. ait, *Paeoniis revocatum herbis & amore Dianae.* CLAVER. *prodiſſe* Lovan. *rapto* etiam Leid.

444. *Clangore*] *clamore* Voſſ. vide Bell. Gild. 475. & mox, *nam vulnere ſortis* Leid. *jam munere* alter.

446. *Anguis*] Polyidus augur a Minoe cum Glauco filio, qui ante in mellis dolium lapſus animam efflaverat, vivus ſepulcro deſtinatur. cui moeſto, cum duo ſerpentes apparerent, alterum occidit. alter vero occiſo herba ſalutari vitam reddidit, cujus ope homo auxius Glaucum ab orco reducem fecit. Manil. Lib. II. *Anguis hinc nata per herbas Fata refert vitamque.* vide Delr. cui haec ante cognita. CLAVER. vide ad Ovid. Ibin vs. 560.

449. *E faucibus*] *a faucibus* Jun.

450. *Ipſo*] *Ipſa* MS. Pulm. Lovan. *actor* etiam nonnulli.

452. *Auſpicium*] *auſpiciis* Jun. Oxon. *pulſare triumphum* Jun.

453. *Quis gaudia vero*] *veri* Aldus & unus Petav. cum Excerptis Pomponii Laeti. editiones nonnullae, *veros.* cave Barthium mutantem audias. HEINS. *gaudia vera* Oxon. *veri* edd. Junt. Colin. ut Barthius. *veros Principis amplexus* ed. Iſingr.

454. *Alacris*] *alacres* Leid. *deſerat* Exc. Voſſ. *diſſeris* Voſſ. *dixerat* alter.

455. *Speculamur*] *ſpeculantur* Colin. mox pro *adportet*, *deportet* Leid.

458. *Donec pulvereo ſub turbine*] primus Medic. & prior Moreti, *vertice.* Quinctilian. Lib. VIII. cap. 2. *vertex eſt contorta in ſe aqua, vel quidquid aliud ſimile vertitur.* malim tamen *vortice.* HEINS. vid. I. in Rufin. 271. pro *pulvereo* erat *fulmineo* in Jun. & Oxon. *pulverulo.* Voſſ. deinde *pulveris inſtar* Lovan. pro *vortice* faciunt illa Lucani Lib. IX. 455.

At non imbriferam cum torto pulvere nubem
In flexum violentus agit, pars plurima terrae
Tollitur, & nunquam reſoluto vortice pendet.

ubi pro *vortice*, *pulvere* alii codices, & in primo verſu pro *pulvere*, *vortice.* BURM.

460. *Repens*] *ſubit* Wolf. a m. prim.

462. *Turba ſalutatis*] Malo *ſalutandis.* HEINS. & cur non *ſalutatrix*, ut Juven. Sat. V. 21. ſed & *ſalutatis ſignis* non videtur movendum, ex loco II. in Ru-

ſin.

Non jam delectus miseri, nec falce per agros
Depofita jaculum vibrans ignobile meffor:
Nec tentat clipeum projectis fumere raftris,
Bellona ridente, Ceres, humilisque novorum
Seditio clamofa ducum: fed vera juventus,
Verus ductor adeft, & vivida Martis imago.
Profpera fed quantum noftrae fpes addita menti,
Tantum exemta Getae: qui vertice proximus aftris
Poft Alpes jam cuncta fibi promifit apertas,
Nil fupereffe ratus: poftquam tot flumina pulfus,
Cinctaque fluminibus crebris tot moenia cernit;
Tot fubitos pedites, equitum tot confpicit alas,
Seque velut claufum laqueis, fub pectore furtim
Aeftuat, & nimium prono fervore petitae
Jam piget Italiae, fperataque Roma teneri
Vifa procul: magni fubeunt jam taedia coepti.
Occultat tamen ore metum, primosque fuorum

Con-

fin. 366. a Barthio laudato. ita *adorare aquilas* Suet. Calig. XIV. *venerari figna* Vitell. 2. & ita dicimus *falutare* pro adorare & venerari *Deos* paffim. vid. Serv. ad Virgil. XII. Aeneid. 257. BURM.

463. *Delectus*] Ita vetus codex. alii *dilectus* malunt, caufa mihi obfcura. Veget. *vires regni & Romani nominis fundamentum in prima delectorum examinatione confiftunt.* Non igitur debilitatos, murcos, fervos, aut libertinos eligit & confcribit, fed veros milites. C. Theod. *Ad militiam nemo adfpiret, nifi quem liberum inquifitio cauta deprehenderit.* CLAVER. *Nam jam* Oxon. *dilectus* an *delectus* fcribendum, vidimus alibi. in Vicetin. erat *deflectus. delictus* Wolf. *fepofita* etiam Mediceus unus. *non tentat* etiam fcripti aliquot & editi.

464. *Meffor*] At viri fortiffimi & milites ftrenui, auctore Vegetio, ex agricolis etiam. minus enim timet mortem; qui minus deliciarum novit. neque abs re Seneca miratur uxorem fecum deliberata morte venas aperientem: *ego te vitae delinimenta docui, tu mortis decus mavis.* Quinimo idem Vegetius ex agris praecipue fupplendum robur militis cenfet, fed alia ratione. CLAVER.

465. *Profectis*] *fubjectis* Lovan.

467. *Clamofa*] *damnofa* Oxon.

Juventus] Juventutis nomen a juvando pulchre deducit Vegetius. Idem auctor dixit incipientem pubertatem antiquis ad delectum vocatam. unde & Silius,

Pubefcit miles caftris, galeaque teruntur
Nondum fignatae tenera lanugine malae.

fed hoc nifi urgente neceffitate, aut tyrocinii caufa. hic vero *Juventus* virilibus annis proprior eft. CLAVER.

470. *Getae*] *Getis* Lovan. Oxon. duo. Leid. duo, & multi alii. *Gethis* Wolf. *excepta* Exc. Voff. mox *promittit* editi plerique.

472. *Tot flumina pulfis*] Lego *pulfus* cum optimo Ambrofiano. Pricaei codex *pulfa*, vel *paffim*. Regius & Oxon. *paffis*. putabam aliquando *vallis*. Barthius verfum hunc tollendum cenfet HEINS. Non hunc tollit, fed hunc & fequentem conflat in unum: *poftquam tot moenia cernit Tot fubito* &c. forte, *tot flumina rurfus. paffim* tamen defendi poffet. in Lovan. *flumina cernit*, & fequentem verfum habebat in margine. *poftquam tot flumina turmis* ab equitibus cuftodita. vel *flumina preffus. pulfus* & *preffus* faepe permutata. vide VI. Conf. Honor. 145. BURM.

474. *Tot fubito pedites*] *fubitos* Lucens. aliique multi. bene. mox & malim, *vani fubeunt jam taedia coepti.* HEINS. *afpicit alas* Oxon. ita *fubitas acies* dixit I. de Laud. Stilich. 319. *magnum coeptum* non mutem. ut Ovid. XI. Met. 328. *magnis tamen excidit aufis.* BURM.

479. *Occultat tamen ore metum*] *ira* unus Mediceus. argute. quomodo & Palatinus. HEINS. Sic variant in his vocibus codices apud Lucanum IV. 242. & Val. Flacc. I. 704. fed tamen nihil hic mutem. ut fequentia cohaereant. fic Virgil. I, Aen. 209. *Spem vultu fimulat.* & *jubet* Alarico, non irae convenit. BURM.

Conſultare jubet bellis annisque verendos.
Crinigeri ſedere patres, pellita Getarum
Curia: quos plagis decorat numeroſa cicatrix,
Et tremulos regit haſta gradus, & nititur altis
Pro baculo contis non exarmata ſenectus.
Hic aliquis gravior natu, cui plurima dictis
Conſiliisque fides, defixus lumina terrae,
Concutiensque comam, capuloque adclinis eburno,
Si numero non fallor, ait, triceſima currit
Bruma fere, rapidum poſtquam tranavimus Hiſtrum;
Romanamque manum tantis eludimus annis.
Sed numquam Mavors adeo conſtrinxit in artum
Res, Alarice, tuas. per tot certamina ducto
Crede ſeni, qui te tenero vice patris ab aevo
Geſtatum parva ſolitus donare pharetra,
Atque aptare breves humeris puerilibus arcus.
Saepe quidem fruſtra monui, ſervator ut icti
Foederis Emathia tutus tellure maneres.
Sed quoniam calidae rapuit te flamma juventae,
Nunc ſaltem, ſi cura tibi manet ulla tuorum,
His clauſtris evade, precor. dumque agmina longe,
Dum licet, Heſperiis praeceps elabere terris;
Ne nova praedari cupiens, & parta reponas:

Paſto-

481. *Pellita*] vide IV. Conſ. Hon. 466. Harduinum ad Plinium XXXIII. 11. qui honoris inſigne facit pelles.

482. *Plagis*] *plagae* Lovan.

483. *At tremulos*] Ita vetus codex. alius, *Intremulos*, quod mihi ſuſpectum erat, priusquam recordarer Auſonii verſiculum ex Epigr. *Intremulam baculo non ſubeunte manum.* ſane *Et tremulos* nil ſapit. CLAVER. *At tremulos* Claver. edit.

484. *Contis*] *comptis* Jun. *cunctis* Leid.

485. *Gravior natu*] Aliud eſt, quod refert Chriſt. hiſtoria; ubi vir quidam venerabilis monuit eum ne talia auderet. cui Alaricus, non ego volens Romam peto, ſed quidam quotidie ad me: perge & Romam deſtrue. CLAVER.

Dictis conſiliisque] *dicti conſiliique* quidam veteres, non inconvenienter. HEINS. utrumque dici vidimus ad Ovid. VIII. Met. 85. & Lucan. VIII. 688. pro *terrae* mox *fratre* Jun. BURM.

487. *Comam*] *caput* Exc. Voſſ. Ovid. II. Met. 50. *concutiens illuſtre caput.* ſed *comae* etiam IV. Conſ. Hon. 201. BURM.

Adclinis] *acclivis* olim editi praeter Raphel. *acclivus* Lovan. vid. ad Conſ. Olybr. 115. & ad Val. Flacc. II. 92. BURM.

488. *Non fallor*] *non fallar* Oxon.

490. *Eludimus*] *eluſimus* Wolff. & Raphel. *concluſimus* Leid.

491. *Conſtrinxit*] *conſtruxit* Oxon. *in artum.* vid. ad Nemeſ. Ecl. IV. 32.

492. *Per tot certamina docto*] *ducto* cum novem ſcriptis & Aldo. HEINS. *per tot diſcrimina* Leid. *Alariche* Jun. alt. *ducto* etiam Wolff. Junt. Colin. *ductus* & *doctus* ſaepe confuſa. vid. ad Val. Flacc. I. 122. BURM.

494. *Donare*] *bellare* Jun. *geſtatum* vidimus ad Bell. Gild. 394.

495. *Humeris*] vide ad Val. Flacc. I. 109.

496. *Ut icti*] *ut iſtis* Oxon. Leid. Lovan. Voſſ. Wolff. qui & *monuit.*

499. *Si cura*] *non cura* Exc. Voſſ.

501. *Praeceps*] *princeps* Leid. Exc. Voſſ. *illabere* Jun. Oxon. edd. Parm. Junt. Ald. Colin.

502. *Praedari*] *praeclari* Wolff.

Et parta reponas] Melius omnino procedet oratio,

Pastorique lupus scelerum delicta priorum
Intra septa luas. quid palmitis uber Etrusci,
Quid mihi nescio quam proprio cum Thybride Romam
Semper in ore geris? referunt si vera parentes,
Hanc urbem insano nullus qui Marte petivit,
Laetatus violasse redit. nec Numina sedem
Destituunt. jactata procul dicuntur in hostem
Fulmina, divinique volant pro moenibus ignes.
Seu coelum, seu Roma, tonat. si temnis Olympum;
A magno Stilichone cave, qui semper iniquos
Fortuna famulante premit. scis ipse, perosis
Arcadiae quam densa jugis cumulaverit ossa;
Sanguine quam largo Grajos calefecerit amnes.
Exstinctusque fores, ni te sub nomine legum
Proditio regnique favor texisset Eoi.
Talia grandaevum flammata fronte loquentem
Obliquisque tuens oculis, non pertulit ultra;
Sed rupit rabidas accensa superbia voces.
Si non mentis inops, fraudataque sensibus aetas

Prae-

tio, si scribemus, quamquam invitis membranis, *& rapta reponas. nova praedari*, & *rapta reponere* opponuntur sibi. confirmat, quod de lupo subjungitur, quorum proprium est *praedari* & *rapere*. *raptores lupi* poëtis passim. HEINS. Contra codices talia tentare temerarium, nam *praedari* in bellis legitimum erat, & ita *parta* senex tanquam jure belli possessa maluit dicere, quam *rapta*, quae reponenda suadet, id est recondenda quasi in horreis sedium sibi adsignatarum. BURM.

504. *Intra*] *Inter* Oxon. *scepta* edd. Vicet. & Parm. *palmitis ubere Thusci* Exc. Voss. *septa vias* Wolff. a m. pr.

507. *Hanc urbem*] At postea Romam cepit Alarichus, vastavitque misere, teste Hieronymo. Hic vero Zosimus legendus erit, qui inter cetera tradit Getam dicentibus Romanis se innumeros esse & paratos ad pugnam, respondisse, *spissius foenum facilius secari*. cumque aurum, argentum, & omnia mancipia posceret, legatis quaerentibus, *quid nobis relinquis? Animas*, inquit. CLAVER.

509. *Dicuntur*] *ducuntur* Leid. a m. s. Lovan.

513. *Fortuna famulante*] Meus MS. *stimulonte*. DELR. *simulante* Oxon. Wolff.

Scis ipse perosus] *perosis jugis* lego, id est invisis. passive posuit. Alcimus Avitus Lib. III. *tristi tum luce perosam Expavere diem*. Raphelengius *peresis* contra libros. mox, *stimulante* pro *famulante* novem, & *rogis* pro *jugis* omnes. *perosis rogis* Lucensis. quod Barthio curis secundis probatum est. mihi tamen *jugis* arridet, quod in primis editionibus exstat, & excerptis Pomponii Laeti, uno Vaticano, Farnesiano, & altero Leidensi. non enim verisimile est, profligato hostium exercitu cadavera a Stilichone rogo fuisse mandata. HEINS. Adscripserat & Heinsius: forte, *perustis Arc. q. d. rogis*. nam & IV. Cons. Honor. 468.

——— non lustra Lycei,
Non Erymanthea jam copia sufficit umbrae,
Innumeris exusta rogis.

sed tunc mallem, *perustae Arcadiae*. *rogis* erat etiam in Lovan. eadem in his vocibus varietas praefat. Lib. I. in Rufin. 2. sane *rogis* potest tolerari, nam ipsa congesta & cumulata cadavera in unum, non singula rogo inposita debemus intelligere; sed in acervum congesta & cremata, quod faciebat, ne ex foetore aër vitiaretur. vide ad Lucan. V. 282. sed in *perosis* haereo. *cumulaverat* habent Oxon. & Lovan. & mox, *calefecerat* Lovan. *Grajae* etiam Oxon. *Grajo* alter. *Gratos confecerit amnes* Exc. Voss. *Graecos* edd. Vicet. Parm. BURM.

518. *Grandaevum*] *Gradivum* Wolff.

520. *Sed rupit rapidas*] *rabidas* primae editiones & scripti octo. HEINS. vide I. in Rufin. 44.

521. *Sensibus*] *mensibus* MS. Pulm. edd. Isingr. Colin. Gryph.

525. *Te*

Praeberet veniam, numquam haec opprobria linguae
Turpia Danubius me ſoſpite ferret inultus.
Anne, tot Auguſtos Hebro qui teſte fugavi,
Te patiar ſuadente fugam? quum ceſſerit omnis
Obſequiis natura meis? ſubſidere noſtris
Sub pedibus montes, areſcere vidimus amnes.
Non ita Dî Getici faxint, Maneſque parentum,
Ut mea converſo relegam veſtigia curſu.
Hanc ego vel victor regno, vel morte tenebo
Victus humum. per tot populos urbeſque çucurri:
Fregi Alpes, galeiſque Padum victricibus hauſi:
Quid reſtat, niſi Roma, mihi? gens robore noſtra
Tunc quoque pollebat, nullis quum fideret armis.
At nunc Illyrici poſtquam mihi tradita jura,
Meque ſuum fecere ducem; tot tela, tot enſes,

Tot

525. *Te patiar ſuadente fugam*] *ſuadere* Raphelengius contra veteres libros. male. Val. Flacc. VIII. 166.

Ut gener Aeſonides noſtra conſideret aula
Nec talem paterere fugam.

ſic *pati privatos lares* Nupt. Honor. 257. & VI. Conſ. Honor. 60. *pati jocos ac jurgia.* ſimiliaque. Val. Flacc. V. 571.

Interea laeto patitur convivia vultu.

ubi perperam *potitur* ex codice veteri Carrio. Lib. VII. 187.

Ipſam flammigeros cogam compeſcere tauros,
Amplexumque pati.

male idem illic, *Amplexuque peti.* eodem libro, v. 490. ſcribendum puto:

Tunc, ait, Aeſoniden quicquam te velle relicta
Credis, & ulla pati ſine te loca?

nunc legitur *peti.* HEINS. vid. ſupr. vs. 100. IV. Conſ. Hon. 2. Bell. Gild. 266. & alibi. *conceſſerit* Oxon.

526. *Meis*] *ſuis* Lovan.

528. *Non ita Dî Getici faciant*] *faxint* lego cum Gyraldino, aliiſque ſedecim ſcriptis. Capitolinus Clodio Albino: *Ego Caeſareum nomen, quod mihi Commodus detulit, nolo. Dî faxint, ut ne alii quidem velint.* Lampridius Diadumeniano: *Dî faxint & bona Juno, quam colo, ut ille Antonini meritum effingat.* plura ad Ovidium congeſſimus. HEINS. *faxint* inluſtravit ad Ovid. XIII. Met. 875. & ad Silium XVII. 236. *faxunt* Lovan. *faxint* Wolff.

531. *Populos urbeſque*] *urbes populoſque* Leid.

534. *Nullis quum*] *nulliſque quum* Vicet. & Parm. vitioſe. *amnis* Voſſ. *arma* hic auxiliares copias capit interpres Francicus; ſed vellem illas nominaſſet, quibus Alaricus fidebat: certe indecorum hoc Alarico, ut in aliis, quam Gothis ſuis, fiduciam jactaret. legendum puto, *arvis.* antea vagos Gothos, & tunc quoque pollentes robore fuiſſe jactat, jam adſignatis ſibi ſedibus in Illyrico, & ejus regionis ſibi ſubjectis & adſcriptis in militiam incolis, & reditibus Illyrici ſibi vindicatis, creviſſe potentiam jactat. *arva* vero poni pro regione ditioni ſubjecta, vidimus ad Rutil. I. 84. ubi etiam pro *arma*, *arva* reſcribendum cenſuimus. & ita ſaepe Virgilius & Ovidius *arva* pro regno, ditione, ponunt. *pallebat* Wolff. a m. pr. BURM.

535. *At nunc Illyrici*] Antea, Zoſimo teſte, nuntiatum eſt Romae, Alarichum relicta Epiro expeditionem parare & legatos de ſtipendiis exigendis ad Stilichonem venire. quibus auditis *Stilicho adiit* Honorium (qui Ravennae tenebatur, *odio* Romanae urbis) deliberaturus cum eo, *cui* vel comitibus bellum placuit. Pacem vero Stilicho praeferendam eſſe pronuntiavit. quia revera ſciebat Alarichum Honorii partibus adhaeſiſſe, cui ſervavit Illyriam contra Orientales. At Lampridius, *non eſt iſta pax*, inquit, *ſed pactio ſervitutis.* Et vero eventus docuit paci potius conſulendum fuiſſe. Sed omnia Stilichonis conſilia aliorſum rapiebant invidi. CLAVER.

Jura] *cura* Voſſ. a m. s. Jun. quod poſſet ſumi pro praefectura. ut II. in Eutrop. 215. *Praeſidet Illyrico*, ubi alii, *poſſidet Illyricos*, quod hic *fideret arvis* firmaret. ſed & *Iura* facile locum ſuum tueri poterit. BURM.

537.

Tot galeas multo Thracum sudore paravi;
Inque meos usus vectigal vertere ferri
Oppida legitimo jussu Romana coëgi;
Sic me fata fovent? ipsi, quos omnibus annis
Vastabam, servire dati. nocitura gementes
Arma dabant, flammisque diu mollitus & arte
In sua damna chalybs, fabro lugente, rubebat.
Hortantes his adde Deos, non somnia nobis,
Nec volucres; sed clara palam vox edita luco est:
Rumpe omnes, Alarice, moras. hoc inpiger anno
Alpibus Italiae ruptis penetrabis ad Urbem.
Huc iter usque datur. Quis jam post talia segnis
Ambigat, aut coelo dubitet parere vocanti?
Sic ait: hortatusque suos belloque viaeque
Instruit. adtollunt vanos oracula fastus.
O semper tacita sortes ambage malignae,
Eventuque patens, & nescia vatibus ipsis
Veri sera fides! Ligurum regione suprema

Per-

537. *Paravi*] *parari* primus Mediceus & Palatinus. forsan recte, ut τῷ *coëgi* cohaereant haec. mox, *vectigal ducere* schedae Gudianae. HEINS. *vertere feci* Lovan.

538. *Vertere ferri*] emendatiores libri, *ducere*. iidem post paulo, *edita luco est*, ubi ceteri, *reddita*. DELR.

540. *Quos omnibus annis*] Malo, *arvis*, ut IV. Conf. Hon. 646. *omnibus arvis Et toto dotanda mari*. vulgata scriptura Barthio jure suspecta est. Praeterea interrogationis nota ponenda post, *sic me fata fovent?* ut a superioribus haec dependeant. HEINS. *Si me* Oxon. Leid. Lovan. ed. Ald. *omnibus annis* pro quotannis capio. Barthius a prima aetate explicat. *vastare aliquem omnibus arvis* duriter dictum putem. *omnibus annis* etiam odiose repetit Lucan. VII. 388. 421. & 426. & tales *anniversarii hostes* dicuntur Floro I. 12. I. *omnes annos* alio paullum sensu dixit VI. Conf. Hon. 13. BURM.

542. *Arma dabunt*] *dabant* & *rubebat* potiores scripti. bene. Gyrald. *jubebat*. forte, *fluebat*. dictum Lib. I. de Rapt. 241. unus Ambros. *redibat*. duo Anglic. *fremebat*. Pricaeanus, *rudebat*. mox, *edita luco*, non *reddita* cum scriptis Raphel. HEINS. *dabam* & emendatum *dabunt* Lovan. color ductus ex Virgil. II. Aen. 390. *Arma dabunt ipsi*. *rudebant* etiam Lovan. a m. pr. *edita* vero mutari non debet. ita *edere murmur* Ovid. XIV. Met. 280. ubi etiam *reddere* quidam codices. ut & vs. 409. *edere mugitus*. & ibi MSS. nonnulli *reddere*. *vocem* vero *edere* centies occurrit. vid. ad Phaedr. I. 9. & 12. hic vero, quia de prodigio sive oraculo agitur, necessaria est. ut VI. Conf. Honor. 19. *edere fata*. vide ad Ovid. XI. Metam. 647. *addita* hic erat in Oxon. priore. scio *redditam sortem* saepe occurrere. BURM.

Flammisque] *flammaque* Lovan. non male. *molitus* edd. Vicet. Parm.

549. *Aut coelo*] *Et* Jun. Oxon. Lovan.

550. *Sic ait*] prior Moreti, *Sic eat*. dictum II. in Eutrop. 157. HEINS.

Belloque viaeque instruit] Vetus liber, *belloque viaeque*. ego autem, *bellique viaeque*. DELR. Meliores, *hortatusque* & *viaeque*. prior Moreti, & secundus Vaticanus, *bellique viaeque*, quod non est de nihilo. HEINS. Dubito de hac lectione, quia nescio exemplum, ubi *instruere aliquem bello viaeque*, pro ad bellum & viam occurrit. omnia planiora essent, si liceret legere: *hortatuque suos belloque viaeque Praestruit*. ut supra 286. *praestructum bellis civilibus hostem*. & IV. Conf. Hon. 321. *agmina saevo praestrue Marti*. sed quia singularia sua habet Claudianus, manum temerariam verbis Poëtae abstineo. *belloque suaeque* Wolff. *belloque viaque* praeferrem, nam haec duo conjungi solent. Stat. III. Theb. 395. *fessum bellique viaeque*. BURM.

553. *Eventuque patens*] *Eventumque putans* Jun.

554. *Veri sacra fides*] Unus excusus, *sera*, quod cum diu optassem alicujus MS. fide comprobari,

ic

Pervenit ad fluvium, miri cognominis, Urbem,
Atque illic domitus vix tandem interprete casu
Agnovit dubiis inlusa vocabula fatis.
Nec non & Stilichon pugnam poscentia movit
Pleno castra gradu, dictisque instigat euntes.
Nunc, ô nunc, Socii! temeratae sumite tandem
Italiae poenas. obsessi principis armis
Excusate nefas: deploratumque Timavo
Vulnus, & Alpinum gladiis abolete pudorem.
Hic est, quem toties campis fudistis Achivis;
Quem discors odiisque anceps civilibus orbis,
Non sua vis tutata diu, dum foedera fallax
Ludit, & alternae perjuria venditat aulae.
Credite nunc omnes, quas dira Britannia, gentes,
Quas Hister, quas Rhenus alit, pendere paratas
In speculis. uno tot proelia vincite bello.

Roma-

id ipsum, dum sedulo eum, qui penes me est, inspicio, reperi. DELR. Scripti fere omnes, *sera.* optime. ut Gronovius Lib. I. Observ. cap. 15. jam animadvertit. idem bene pro *noxia*, *nescia* conjectat in iisdem Observationibus. ne dubita. Seneca Agamemnone:

Sed sera tandem respicit fessos malis,
Post fata demum sortis incertae fides.

nescius, qui nescit & qui nescitur. videndus Gellius Noct. Attic. Lib. IX. cap. 12. & Meursius Critici Arnobiani Libro IV. cap. VI. HEINS. Ita *inscius* supra 283. *sera* Wolf.

555. *Urbem*] Aenigma & ambiguitas latet sub hoc nomine, quod est fluvii proprium, qui in Liguria. CLAVER. Asterisco haec notarat Raphelengius. Vir maximus in ora libri sui, *Pervenit ad Flavi.* cum hac nota: *Flavia colonia cognomine Pollentia.* sed nihil difficulatis. de Urbe fluvio vide Italiam Cluverii Lib. I. cap. X. & ultimo. HEINS. In Voss. ad marginem erat *Placentia* vel *Pollentia.* in Oxon. *nostri cognominis.* *Pollentia* ut *Valentia* Roma dicta. Heinsius olim conjecerat: *ad fluvium, & miri cogn. urbem.* in Moreti cod. *urbi* erat. quod non de nihilo, & suspicionem mihi praebuit latere forte aliquid in illis *miri cognominis.* si enim fluvius dictus fuerit proprio nomine *Urbs*, aliud cognomen ex vulgata lectione fuisse ei, hic indicare videtur Poëta. nam *Urbs* si fuit cognomen, quale ergo fuit nomen proprium? quare posset legi:

Pervenit ad fluvii ripas cognominis Urbi.

idest fluvii, qui idem nomen habebat, quod urbs Roma. illud *miri cognominis* fluxit ab inperito librario, qui legens fluvium vocatum *Urbem*, miratus inauditum sibi hoc nomen, adscripsit *miri cognominis*, ignorans *cognominis* hic non a *cognomen*, sed nominativo *cognominis* deducendum. ut IV. Cons. Hon. 13. cogitaveram & in voce *cognominis* latere *ominis*, & forte ex illo *nostri*, quod Oxon. habet, legi, *Pervenit ad fluvium, diri nunc ominis, Urbem.* ita infra 623. *cognati* pro *tum grati.* Cogitent acutiores. ipse enim mihi non satisfacio. BURM.

559. *Dictisque*] *dictuque* Jun. *ductuque* Oxon. *dictis instigat* Oxon. prior. *inflammat* ed. Vicet. vide ad III. Cons. Hon. 51. *euntem* Lovan.

561. *Obsessi*] Alloquitur forte legiones antea rebelles, & quae Maximo tyranno militaverant. eas vero Theodosius obsessas cum suo duce Aquilejae ad Timavum, deditione subita recepit. nisi malis Honorii mentionem fieri, obsessi ab Alaricho, ut alibi notamus. vide L. Pacatum de legione illa Maximi, cui pepercit Theodosius, & quam blande tractatam jussit esse Romanam. CLAVER. *obsessum* Oxon. Claverius ad Bell. Gild. 430. citans hunc locum, dat, *Expurgate nefas.* si ex codice, probarem.

563. *Tyrannum*] Lugdunensibus exceptis, cuncti codices *pudorem.* DELR. *tyrannum* ed. Ald. & margo Gryph.

564. *Campis*] *captis* Jun. alter a m. s.

566. *Diu*] *diu est, nec foedera* Oxon.

567. *vindicat aulae*] bene *venditat* Raphelengius. atque ita Lucensis, & tres alii ex nostris. HEINS. vide ad Lucan. VIII. 675. *vendicat* Oxon. Leid. Exc. Voss. & edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. & aliae.

570. *Vincite*] *vincere* Jun. Lovan. insolentiorem locutionem inlustrat Barthius. vide & ad Vell. Pat. Lib. I. 8. ita Justin. XLI. I. *longinqua bella vicisse.* & ita *caussam, judicium* &c. *vincere*, pro caussa, judicio,

dici

Romanum reparate decus, molemque labantis
Imperii fulcite humeris. hic omnia campus
Vindicat: haec mundo pacem victoria fancit.
Non in Threïciis Haemi decernimus oris:
Nec fuper Alphêas umbrantia Maenala ripas
Conftitimus: non hic Tegean Argosque tuemur.
Vifceribus mediis, ipfoque in corde videtis
Bella geri. patrem clipeis defendite Thybrin.
Talia nunc pediti, turmae nunc mixtus equeftri,
Dicta dabat: fimul externis praecepta ferebat
Auxiliis. ibat patiens ditionis Alanus,
Qua noftrae juffere tubae: mortemque petendam
Pro Latio docuit gentis praeclarus Alanae;
Cui natura breves animis ingentibus artus

Fin-

dici oftendit Gronov. ad Gell. V. 10. *victores bellorum* dixit etiam Tacit. II. Hift. 28. Profper Aquitanicus Epigr. 23. ex MSS.

Vincuntur mundi proelia pace Dei.

& Ep. 26.

Praelia divinus carnea vincat amor.

& ita Graeci paffim νικᾶν μάχην, ἀγῶνα, &c.vid. Polyaen. III. 1. 2. & VIII. 6. Xenoph. Hellen. II. pag. 454. & alios. BURM.

571. *Labantis*] *labentis* ed. Vicet. mox pro *hic*, *haec* Oxon. pro *fancit* idem *fanxit*, ut & Lovan.

576. *Conftitimus*] *inftitimus* Oxon.

Tegeam Argosque] In priori voce erratum eft, vel in pueris virga plectendum. quare lege, *Tegaeamque Argosque*. DELR. *Tegeen* optime in veteri codice, cum in aliis *Tegeam* inepte. *Tegeamque* minus fuaviter. *Tegean* imperite, ac demiror, Gis. cui *Helena*, *Hecuba*, & alia, ultimam producunt. Ovidius: *Helenam ego crimine folvo.* CLAVER. *Tegetin* Oxon. *Tegean* rectum eft. vide ad Ovid. Epift. XVIII. 151. VI. Met. 707. & ad Sueton. Neron. 12. *Argosque timemus* Exc. Voff. BURM.

580. *Praecepta*] *edicta* marg. Ifingr. & Exc. Voff. male. ita & VI. Conf. Hon. 107. *praecepta vocantis Refpuit.* BURM.

582. *Qua*] *quam* Lovan.

583. *Gentis praeclarus Alanae*] Haec una quidem omnium librorum lectio. quin tamen mendofa fit, nemo dubitare debet. quid fi igitur ejus loco fcribamus: *Gentis dux clarus Alanae*. DELR. Mira ftructura, *Alanae gentis praeclarus*, & quae Hellenismon fapiat. mendofam crederem, ni optimo codice niteretur. vir doctus libenter legiffet, *dux clarus*. Victor tamen dixit, *Benignos principum*. Homero δῖα θεάων. & Virgilio: *fancta Dearum*. alter codex habuit, *praelatus*, quod minime abfurdum. nam Lucanus (V. 357.) *Cum duce praelato terras atque aequora luftrat.* Fuit vero dux ille Alanae gentis bello ferox, & qui Saulus, opinor, fuerit nominatus. unde quidam paupertini hiftorici Hebraeum perhibent. Lat. Pacatus de Barbaris ejusmodi: *O res digna memoratu: ibat fub vexillis Romanis hoftis aliquando Romanus, Gothus, Hunnus, Alanus refpondebat ad nomen, alternabat excubias.* CLAVER. Sic *praeclarus fidei* apud Tacitum. *praeclarus formae Narciffus* Statio VII. Theb. 340. quae vera illic fcriptura. eidem Theb. I. *praeftans armorum animique Coraebus.* taliaque infinita. Claverius tamen *praelatus* notat ex veteri libro, unde Rapheiengius, *genti praelatus*. Barthius, *gentes praeclarus*. Delrius, *gentis dux clarus*. fruftra. ita & *egregius morum* nofter Bell. Gild. 239. *egregii juvenum* Stat. II. Theb. 152. adpofite:

Egregii juvenum, quos non fine numine regnis
Invexit nox atra meis.

egregius fati mentisque Idem Lib. III. & *eximii regum* Lib. VI. 15. plurimus eft in hifce Silius Italicus prae ceteris. HEINS. Si recipiendum fit *gentis*, non explicarem, ut Heinfius, per Graecismum fimilem, ut *praeclarus fidei*. fed pofitivum pro fuperlativo pofitum cuperem, *praeclariffimus gentis*, ut exempla a Claverio adducta. Flor. II. 2. *Rhodanus inpiger fluminum*. ita *pulchra Dearum*, *nigrae lanarum*, & fimilia vulgo nota. *veteres gentis Romanae* Ovid. I. ex Pont. III. 81. *veteres Divum* in Ibin 81. & ita in Statii locis, *egregii juvenum. eximii regum*. apud Silium I. 564. *clari fenum*. & quae id genus infinita funt. vide & Gronov. ad Liv. XXX. 9. credo tamen vitium hic latere, & nomen defiderari hujus Alani. BURM.

584. *Breves artus*] Hoc faepe contingit. At Pyrrhus delectori fuo: *grandes elige, ego fortes reddam.* iis enim, ut Statius belle fentit: *Luxuriant artus*, *effu-*

Finxerat, inmanique oculos infecerat ira.
Vulneribus pars nulla vacat: resciſſaque contis
Gloria foedati ſplendet jactantior oris.
Ille tamen mandante procul Stilichone citatis
Adceleravit equis, Italamque momordit harenam.
Felix, Elyſiisque plagis & carmine dignus,
Qui male ſuſpectam nobis inpenſius arſit
Vel leto purgare fidem: qui judice ferro
Diluit inmeritum laudato ſanguine crimen.
Morte viri turbatus eques flectebat habenas:
Totaque praeciſo nutaſſent agmina cornu,
Ni celer inſtructa Stilichon legione ſecutus,
Subſidiis peditum pugnam inſtauraſſet equeſtrem.

Quis;

effuſaque ſanguine laxo Membra natant. cum vero de Tydeo agit:

Exiguus, gravis oſſa tamen, nodisque lacerti
Difficiles: numquam hunc animum natura minori
Corpore, nec tantas auſa eſt includere vires.

quod de Juriſconſultorum hujus aevi principe dici queat. CLAVER.

586. *Inciſa*] Ita vetus codex. alias *reciſa* quod ſatis ſolenne eſt. ſic Ovidio *recidimus* prima producta. ſed alius ſtatim naſcitur ſcrupulus; praecedit enim ſyllaba natura brevis; at in illa ſede carminis nihil eſt periculi, ut infinita exempla docent. Juvenal. *caput abſcendere juſſit.* Propert. *torquis ab inciſa decidit unca gula.* CLAVER. *Reſciſſaque contis* in Electis Philippus Rubenius conjecerat. quomodo & ſcripti nonnulli. vulgo, *cunctis.* Claverius, *cuncti.* Barthius *punctis*, curis primis, nec felicius ſecundis, *invisaque comptis.* Rubenius tamen, quod mireris, cum verum vidiſſet in Electis, conjecturam ſuam poſtea damnavit, ut liquet ex ejus Epiſtola ad Claverium, edita in opuſculis ejus poſtumis. Ammianus Marcell. Lib. XXXI. Hunnis, quos Alanis eosdem facit, frontem ſecari adſeverat. vid. Lib. I. in Rufin. 324. *Obtuſus per barbara vulnera contus* apud Sidonium Panegyrico Aviti. ob uſum ejusmodi haſtarum Κοντοφόροι dicti Scythiae populi. videndus & Valerius Flaccus *de contis Scythicis.* ſed & horum uſus in exercitu Romano. forte, quod in eo & Gothi militarent. Faſti Idatiani: *Theodoſio Aug.* IV. *Conſ. Conſtantini tyranni in conto caput allatum eſt.* HEINS. *reciſaque* Jun. Lovan. Oxon. duo. ed. Vicet. Parm. Iſingr. Gryph. *reſciſaque* Ald. Junt. Scaliger conjecerat *praeciſaque.* ſed voci *cunctis*, ut ſuſpectae, puncta ſubſcripſerat. Barthio verſus inſititius videbatur, vel legebat, *invisaque comtis.*

587. *Gloria foedati oris*] Eleganter, idque mihi renovat memoriam cujusdam ducis ſtrenuiſſimi, ne quid praeterea dicam. Alia vero eſt ratio nautarum in Batavia, qui quaſi ludendo, ſed plus potu, ſibi invicem ora gladiolis diſſecant. CLAVER.

588. *mandante*] *mandare* Oxon.

589. *Adceleravit*] *Acceleratur* Vicetin. Parm. Ald. Iſingr. Pulm. Gryph. Colin Suſpectus hic verſus Barthio, nec convenit *ille τῷ acceleratur*, quod libri conſtanter tuentur. niſi quod *acceleravit* Lovan. & alii Heinſio inſpecti habent. Suſpicor excidiſſe primam literam, & legendum, *Mille tamen* &c. *Acceleravit equis.* ut praefectus hic Alanus equitibus fuerit. nam mox v. 594. *Morte viri turbatus eques.* ſimili conjectura tentavimus locum in *Lib. II. in* Stilic. 438. BURM.

591. *Suſpectam*] *ſpectatam* Oxon. *ſuſpenſam* Lovan. & Wolf.

592. *Judice ferro*] Aliquando ſane eo veniendum eſt, & quaſi Martis alea ſubeunda, ut veritas pateat. At cavendum, auctore Tacito; ne aliquod vulnus per nimiam fiduciam accipiatur; nam & modica damna famam victoriae partae lacerant. ſed neque haſtam abjicit Stilicho, neque praelii *unius* eventa paveſcit. CLAVER. *vindice* Oxon ſollemni varietate. vid. Conſ. Olybr. 167. *Silius* XI. 199. dixit, *Et ferro purgate nefas.* ſupra 562: *Excuſate nefas.* ubi vide. BURM.

593. *Diluit*] Hinc ſatis conjicio Stilichonem ſuſpectum fuiſſe, magnae parti Italiae, ſeu potius aulicis, qui Honorio inſuſurrabant neſcio quid de novis rebus, quas moliri putabatur. quod falſum eſſe hic Alanus morte obita probare voluit. CLAVER.

595. *Mutaſſent agmina cornu*] Meliores. *nutaſſent.* vidit Barthius. HEINS. vid. ad Bell. Gild. 281. *praeſciſſo* etiam Exc. Voſſ. *praeciſſo* Lovan. *recitaſſent* Wolf.

597. *Subſidiis peditum*] Robur praecipuum fuit in militia Romana, quod hic advertere eſt. Stili-

cho

Quis, Musis ipsoque licet Paeane recepto,
Enarrare queat, quantum Gradivus in illa
Luce suae dederit fundator originis urbi?
Altius haud umquam toto descendimus ense
In jugulum Scythiae: tanta nec clade superbum
Contudimus Tanain, vel cornua fregimus Histri.
Invisum miles sitiens haurire cruorem
Per varias vestes, onerataque plaustra metallo
Transit, & argenti cumulos; & caedis avarus
Contemtas proculcat opes. pretiosior auro
Sanguis erat. passim neglecti prodiga lucri
Ira furens strictis odium mucronibus explet.
Purpureos cultus, absumtique igne Valentis
Exuvias, miserisque graves crateras ab Argis,
Raptaque flagranti spirantia signa Corintho
Callidus ante pedes venientibus objicit hostis
Incassum; neque enim feralis praeda moratur,
Sed justos praebent stimulos monumenta doloris.
Adseritur ferro captivum vulgus, & omnes
Diversae vocis populi, quos traxerat hostis
Servitio, tandem dominorum strage recepti.

Blan-

cho autem, ne quis ulterius fugeret, ex equo, opinor, descendit, ac suam probavit in rebus dubiis constantiam. Infirmi enim est animi, teste Egesippo, lapsu aliquo summae rei diffidere, cum exiguis momentis inclinentur omnia. Claver.

600. *Suae*] *sua* Oxon.

601. *Descendimus*] Hoc verbum satis tumidum, sed mire efficax. quo usus videtur haud omnino dispari significatu Seneca ad Martiam: *Sejanus patrem tuum Satrio congiarium dedit, ob unum aut alterum liberius dictum; Sejanum in cervices nostras non imponi, sed descendere.* Claver. vide ad Ovid. III. Met. 67 & Lucan. I. 31

602. *Scythiae*] *sacrae* Wolf.

Nec clade] *ne clade superbum Et tudimus* Oxon.

607. *Proculcat*] *conculcat* Leid.

609. *Ira furens*] *Illa* Exc. Voss. Lovan. *odio* Oxon. Wolf. & edd. Vicet. & Parm. & pro *cultus* mox *vultus* Oxon.

610. *Assumtoque*] Haec videantur alicui subobscura, sed ita vetus liber quod & manu sua firmavit Cujacius. *Assumpto igne* id est gemmis, quae vestibus assutae. aliter in excusis, nempe *Assumtas. Ignis* autem hic pro gemmea supellectile accipi debet, ex aliis locis hujus poëtae, ut notavi. Claver. scripti, *assumptoque*, *absumptasque*, *absumptoque*. pro *valentes* recte *Valentis* Claverius. Lego, *absumptique igne Valentis.* male vulgatam Barthius tuetur. Heins. *assumtoque* Wolf. *volantes* Jun. Oxon.

Valentis] Ita vetus codex. alias *valentes exuvias*, quod si verum est, pretiosas expono. sed enim constat Valentem Imp. in tugurio ustulatum, ejusque gazam ab Alaricho direptam, ubi inter cetera poterant esse vestes regiae gemmeo splendore quasi ignitae, & fulgurantes. sic in Paneg. VI. Honorii. *Phaeton glaucos incendit amictus.* & Statius: *digitos incendere gemmis.* vel *accendere.* Claver.

611. *Miserisque*] *mersis* Oxon. similis diversitas apud Ovid. I. Met. 380. Burm.

612. *Spirantia*] *spumantia* Oxon. vid. Virgil. III. Georg. 34. Burm.

615. *Sed justos praebent stimulos*] Malim, *praebet stimulos, monumenta dolori.* per appositionem. Heins.

616. *Vulgus*] *vulnus* Oxon. Leid. Lovan. Wolf. & mox *voces* Oxon.

618. *Servitio*] *scrutato* Oxon. *strage recepti* Jun. Oxon. non male. alterum *redemti* glossam redolet. quia ab hostibus liberati *redimi* vulgo dicuntur. ita VI. Cons. Hon. 91. *Hesperiam patrio bis Marte receptam.*

Ovid.

Blanda cruentatis adfigunt oscula dextris,
Desertosque Lares & pignora laeta revisunt.
Miratur sua quemque domus, cladesque renarrant
Ordine, tum grati referunt miracula belli.
Quis tibi nunc, Alarice, dolor, quum Marte perirent
Divitiae, spoliisque diu quaesita supellex:
Pulsaretque tuas ululatus conjugis aures?
Conjugis, invicto quae dudum freta marito
Demens Ausonidum gemmata monilia matrum,
Romanasque alta famulas cervice petebat.
Scilicet Argolidas Ephyreiadasque puellas
Coeperat, & pulchras jam fastidire Lacaenas.
Sed Dea, quae nimiis obstat Rhamnusia votis,
Ingemuit, flexitque rotam. domat aspera victos
Pauperies, unoque die Romana rependit,
Quidquid ter denis acies amisimus annis.
O celebranda mihi cunctis Pollentia seclis!

O

Ovid. v. Met. 572. *nata secura recepta.* eadem varietas apud Val. Flacc. VII. 285. ubi vide quae diximus. ita *terra recepta* pro liberata Propert. IV. IX. 38. & passim apud Virgilium, ut I. Aen. 583. BURM.

619. *Adfigunt*] *affingunt* Jun. Leid. *affligunt* Oxon.

620. *Desertosque lares*] *Desuetosque* Exc. Pomponii Laeti. HEINS.

621. *Miratur*] *Mirantur* edd. Vicet. & Parm.

622. *Ordine cognati*] Non audio hic Claverium post τὸ *ordine* distinguentem, cui Barthius tamen subscribit. libri plerique, *cum grati*, quod Barthio placet. alii, *congrati*. Lucens. Gyrald. & sex nostri cum schedis Gudianis, *tum grati*. grata enim belli finiti commemoratio. noster VI. Cons. Hon. 126.

Grataque patratis exordia sumere bellis.

Multa in hanc rem possent congeri. Raphelengius, *cognatis*. Rottendorphianus, *congressi*. HEINS. *cum grati* Wolf.

Miracula belli] Alibi (Lib. III. in Stil. 224.) dicit, *miracula castris edita.* nullum sane puto apud alios auctores reperiri clarius aut nobilius exemplum postliminii. hic vero *cognatum bellum* dixit, ut Lucanus *cognatas acies*, quia ab utraque parte Romani erant Barbaris mixti. At qui in acie Getica, non erant sui juris. CLAVER.

623. *Tunc*] *nunc* Oxon. edd. Ald. Isingr. Gryph. Colin. saepe hoc expulisse librarios, quia praesens tempus ex scribentis persona, non rei gestae definiebant. ut Laud. Seren. 213. *Quis tibi nunc per membra tremor.* ubi etiam *tunc* in vulgatis. vid. ad Ovid. Epist. XVIII. 95. & Lucan. I. 217. & alibi centies. BURM.

625. *Conjugis aures*] *flebilis* quinque libri. Statius Theb. V. 564. *Argolicas ululatus flebilis aures Impulit.* HEINS.

628. *Cervice petebat*] *parabat* Isingr. & Florent. S. Marci, cum tertio Vaticano. supr. 83. *qui foeda parabat Romanas ad stupra nurus.* sic & alibi. amat enim hoc verbum noster. mox idem tertius Vaticanus, *Argolidas.* rectius quam *Argolicas.* de quo dictum ad Nasonis Epist. VII. 81. HEINS. *Arcolicas* Wolf.

629. *Ephyreiadasque*] *Epieriadasque* Oxon. *Ephireidasque* Jun. alt. *Epyriadasque* Vicetin. *Ephyriadasque* Parm.

630. *Lacaenas*] *Mecenas* Lovan. mox pro *ingemuit*, Markl. ad Stat. I. Silv. VI. 76. legit *intonuit.*

634. *Quidquid ter denis acies amisimus armis*] *toties amisimus* opinor. HEINS. Sed *acies* cum Romana potest construi, ut Barthius explicat. Scaliger vocem *acies* jugulaveat. *aciesque* Oxon. *commisimus* Leid. a m. s. *armis* Exc. Voss. *pependit* Jun. Oxon.

635. *Celebranda*] *veneranda* Exc. Voss.

Pollentia] Urbs Liguriae, quae Ptolemaeo dicitur Πολεντία. Prudentius ad hunc locum facit:

Corpora famosis olim ditata rapinis
In cumulos congesta jacent, mirabere seris
Posteritas seclis inhumata cadavera late
Quae Pollentinos texerunt hostibus agros. CLAVER.

636.

O meritum nomen felicibus apta triumphis!
Virtutis fatale folum; memorabile buftum
Barbariae! nam faepe locis ac finibus illis
Plena laceffito rediit vindicta Quirino.
Illic Oceani ftagnis excita fupremis
Cimbrica tempeftas, aliasque inmiffa per Alpes
Isdem procubuit campis. jam protinus aetas
Adveniens geminae gentis permifceat offa,
Et duplices fignet titulos, commune tropaeum:
Hic Cimbros, fortesque Getas, Stilichone peremtos
Et Mario, claris ducibus, tegit Itala tellus.
Difcite vefanae Romam non temnere gentes.

636. *Apta*] *acta* Lovan.
637. *Virtutis fatale folum*] Malo, *Virtuti*. HEINS.
638. *Illis*] *iftis* Jun.
546. *Excita*] *exuta* Exc. Voff. *exftincta* Oxon.
641. *Aliasque*] *altasque* ed. Amftel. *emiffa* Lucenf. vid. Bell. Gild. 82. Heinf. ad II. in Eutr. 151. memoriae vitio hic *excita* profert, quod praecedens verfus habet. BURM.

642. *Hisdem*] Lugdunenfes, ac Bafileenfes, a quibus hic verfus omiffus eft, digni funt, qui non pereant modo, verum intereant etiam. Quid enim eft bonos fcriptores non vulnerare, fed jugulare, fi hoc non eft. DELR. Hic verfus male aberat in uno MS. & omnibus excufis, quem fuo loco repofuimus, ex alio veteri codice. Sed hoc ante nos indicaverat Delrius, vir optimus, idemque eruditiffimus. CLAVER. Non erat in Leidenfi.
Aetas] Heinfius conjecerat, *aeftas*. vid. fupr. 152. & IV. Conf. Hon. 627.
643. *Geminae*] *Geticae* marg. Ifingr. Voff. Exc. *tantae*. vid. Conf. Mall. 91. *promifceat* Parm.
644. *Et duplices fignet titulos*] Probe compertum habeo appofitiones hujusmodi Claudiano in deliciis effe. hoc tamen loco rectius opinor:

Et duplici fignet titulo commune tropaeum. HEINS.
Tropaeum] *triumphus* Voff.
645. *Fortesque*] Meus MS. *fortique*. DELR.
646. *Claris*] *cladum* Oxon.
647. *Tendere*] Sic habuit vetus codex, cum in aliis, *temnere*. ex loco forte Virgilii (VI. 620.)

Difcite juftitiam moniti, & non temnere Divos.

At vero *tendere* hic plus eft quam *temnere*. Signat enim petere & quafi adgredi, quod voluit Alarichus, unde fupra fenex ille diffuafor ad ipfum, vs. 507.

Hanc urbem infano nullus qui Marte petivit,
Laetatus violaffe redit.

nihil vero fublimius hoc opere in Claudiano facile reperias. CLAVER. *non tendere* ex veteri codice Claverius, quomodo & fchedae Gudianae. nihil opus. quamquam approbante Barthio ad Praefat. Lib. II. in Eutrop. refpexit illa:

Difcite juftitiam moniti, & non temnere Divos.

ipfe nofter Lib. II. in Eutrop. 339. *Romam contemnere fueti*. HEINS.

CL.

CL. CLAUDIANI

IN SEXTUM CONSULATUM

HONORII AUGUSTI

PRAEFATIO.

OMnia quae ſenſu volvuntur vota diurno,
Pectore ſopito reddit amica quies.
Venator defeſſa toro quum membra reponit,
Mens tamen ad ſilvas & ſua luſtra redit.
Judicibus lites, aurigae ſomnia currus,
Vanaque nocturnis meta cavetur equis.
Furto gaudet amans, permutat navita merces,
Et vigil elapſas quaerit avarus opes.
Blandaque largitur fruſtra ſitientibus aegris

10. In-

Hanc Praefationem quidam praepoſtere ingenioſi, quod etiam advertit Parrhaſius, alio tranſtulerant, rati opinor, librum III. Proſerp. hoc de ſe mereri, quum etiam hic fiat aliqua Aetnae mentio. ſed nae illi fruſtra ſunt. nam de Honorio loquitur, cujus auſpiciis Enceladus, id eſt Alarichus, paullo ante debellatus eſt. Hic vero Conſulatus VI. Honorii cum Ariſteneto incidit in annum 404. CLAVER. Praefationem hanc hoc inſerendam loco alii jam monuerunt. Nec diſſentiunt meliores membranae. In pervetuſto Voſſiano Auſonii codice quinque priora diſticha hujus epigrammatis legebantur. HEINS. In Juniano & Leidenſi codice bis legebatur, & hic, & ante librum III. de Raptu Proſerpinae.

VS. I. *Omnia quae ſenſu*] Attius in Bruto: *Res, quae in vita uſurpant homines, cogitant, curant, vident, quaeque agunt vigilantes, agitantque ea ſi cui in ſomno accidunt.* minus mirum eſt qui pro Ennianis haec adducunt, memoria lapſi ſunt. Seneca etiam in Octavia inquit: *Quaecumque mentis agitat infeſtus vigor, Ea per quietem ſacer & arcanus refert Veloxque ſenſus.* DELR.

2. *Pectore ſopito*] *tempore nocturno* Leid. Jun. *corpore* cod. Ambroſ.

3. *Defeſſa*] *cum feſſa toro ſua*, vel, *cum membra toro defeſſa* Jun. *laſſata toro* Pulm. *defenſa* edd. Vicet. Parm. Ald. Junt. mox, *ad ſua vota redit* Oxon.

6. *Vanaque*] *Unaque* Voſſ. Leid. mox, *Gaudet amans furto* Voſſ.

7. *Permutat*] Hic conventio juris gentium elucet: Permutatio equidem honeſtior eſt, & contractus innominatus; neque enim diſcerni poteſt, uter emptor, uter ſit venditor. olim, ait Paulus Juriſc. non fuere numi, quare & emptio & pretium ignota erant. Exſtat hujus rei exemplum nobile ac feſtivum de Graecis bibaculis Il. N. nos ita vertimus:

Ut quae vina ferant Lemno venere carinae,
Captas Achea manus nativos laeta capillos.
Illi Erebi ferro, quod adhuc candeſcit ab igne,
Pellibus hi, tauris alii, pars denique ſervis. CLAVER.

8. *Et vigil elapſas*] Non video quomodo hic de ſomniantibus agens *vigilem* avarum poſſit vocare. nec acumen, quod Barthius hic laudat, invenio. ſi vulgata ſana eſt, debet ita intelligi: avarus, quum evigilavit poſt ſomnium, quaerit opes, nunc elapſas, ſomnio evaneſcere. ſed tunc praeſtitiſſet *Evigilans lapſas* dixiſſe. Quare puto ſcripſiſſe Claudianum:

Et vigili elapſas quaerit avarus opes.

in ſomniis ſollicitus eſt de acquirendis opibus, quas vigil non potuit parare. Leidenſis gloſſa *vigil* exponit *anxius*. BURM.

10. *So-*

Inriguus gelido pocula fonte fopor.
Me quoque Mufarum ftudium fub nocte filenti
Artibus adfuetis follicitare folet.
Namque poli media ftellantis in arce videbar
Ante pedes fummi carmina ferre Jovis.
Utque favet fomnus, plaudebant Numina dictis,
Et circumfufi facra corona chori.
Enceladus mihi carmen erat, vinctusque Typhoeus:
Hic fubit Inarimen, hunc gravis Aetna domat.
Quam laetum poft bella Jovem fufceperit aether,
Phlegraeae referens praemia militiae.
Additur ecce fides: nec me mea lufit imago,
Inrita nec falfum fomnia mifit ebur.
En Princeps, en orbis apex aequatus Olympo:

En,

10. *Sopor*] *fapor* Voff. Hic finiebatur hoc carmen in codice Vofliano Bibliothecae publicae, ubi Aufonio erat cum aliis Epigrammatibus fubjectus. praecedebat Petronii carmen de fomniis ex cap. CIV. BURM.

11. *Me quoque Mufarum ftudium*] *ftudiis* prio Moreti. Florent. S. Marci *ftudio*, ut ad τὸ *fopor* haec referantur, & per appofitionem *ftudium Mufarum artes* vocet. fequenti verfu optimus Ambrofianus, *invigilare jubet*. pro *artibus affuetis* multi veteres, *affiduis*. fed perperam. HEINS.

12. *Artibus adfuetis*] Duo MSS. *affiduis*. fimiliter Lucretius, quem nofter hic ftuduit exprimere, Lib. IV. 969.

Nos agere hoc autem: & naturam quaerere rerum
Semper, & inventam patriis exponere chartis. DELR.

13. *ftellantis*] *fublatus* Voff.

15. *Somnus*] *fomnis* Voff. alter. forte bene, fi *favent* legatur. *numina votis* Voff.

16. *Sacra corona*] Unus MS. *clara*, fed in eodem eadem manu emendatum *facra*. idem in fequenti carmine, *vinctusque*. DELR.

17. *Victusque Typhoeus*] *vinctusque* novem fcripti cum Oifeliano. probe. dictum III. Conf. Hon. 158. HEINS.

18. *Hunc premit*] MS. meus, *Hunc fubit*. Sidonius hoc carmen repraefentavit:

Exceladus patri jacuit fratrique Tiphoeus
Euboicam hic rupem, fuftinet, hic Siculam. DELR.

Aetna] *Henna* Jun. Leid. duo.

18. *Inarimes*] Numquam fane videram ejusmodi nominativum, non ideo tamen fequitur effe rejiculum. quidam in veteris libri ora fcripferat, *Inarime premit hunc*. ego tamen minime probavi, donec fe mihi offerret aliqua auctoritas. fed ecce commodum Servius, qui IX. Aeneid. 716. ita effert, *Inarimes mons fuit, qui terrae motu diffufus alteram infulam fecit, quae Prochyta ab effufione dicta.* fic etiam *Leucate* & *Leucates*. hunc vero locum imitatur Sidonius:

Enceladus patri jacuit, fratrique Tiphoeus
Euboicam hic rupem fuftinet, hic Siculam.

vide quae de hac voce notavimus in Proferpinam. CLAVER. *Hic fubit Inarimen* plerique codices. vulgo, *Hunc premit Inarimes*. quod ferri non poteft, cum *Inarime* dicendum fuerit. nam Claverium corruptus Servii codex decepit. pro *domat* duo libri *premit*. HEINS. *Hunc premit Urafines, hunc premit Ethna gravis* Leid. *Hunc premit Iramines, hunc premit Atna gravis* cod. Ambrof.

19. *Quam laetum*] Non *laetus* meliores fcripti. ad Gigantomachiam fuam videtur allufiffe. HEINS. *fufceperat* Jun. Oxon. *quem laetus* Leid.

21. *Me mea*] *jam me* Voff. a m. pr. Lovan. Jun. *te mea* Oxon. *fallit* MS. Pulm.

22. *Falfum*] *fufum* cod. Ambrof.

Mifit ebur] De geminis Somni portis, eburnea & cornea, vide Macrob. in Somnium Scipionis. DELR. *mittit* prior Moreti & duo alii. mox, *aequandus* pro *aequatus* Delrii codex, & ex noftris unus. placet. HEINS. *aequales* Voff. *aequatur* Leid. & edd. Vicet. Parm. Ald.

23. *En Princeps*] Per Principem intellige Honorium Aug. qui Dei perfonam fuftinet in terris. per Deos intellige viros inluftres, clariffimos, fpectabiles, perfectiffimos, vel potius purpureum Senatum. CLAVER.

Orbis] *urbis* Oxon.

Ooo Aequa-

En, quales memini, turba verenda, Deos.
Fingere nil majus potuit sopor; altaque vati
Conventum coelo praebuit aula parem.

Aequatus] Quaedam membranae, *aequandus*. aliae, *aequatur*, hinc vulgat. *aequatus*. Delr.
24. *Memini*] *meminit* Oxon.
Turba verenda Deos] *Dei* Raphelengius contra scriptos & Claudiani mentem. En turba verenda, quales esse Deos memini. nihil difficultatis. pro *vati*, multi, *menti*, quos inter primus Vaticanus. Heins.
25. *Sopor*] *sapor* Lovan. *altaque menti* Leid.

CL.

CL. CLAUDIANI
DE SEXTO CONSULATU
HONORII AUGUSTI
PANEGYRIS.

Urea Fortunae Reduci si templa priores
Ob reditum vovere ducum, num dignius umquam
Haec Dea pro meritis amplas sibi posceret aedes,
Quam sua quum pariter trabeis reparetur & Urbi
Majestas? neque enim campus sollemnis & urna
Luditur in morem: species nec dissona coetu,
Aut peregrina nitet simulati juris imago.
Indigenas habitus nativa Palatia sumunt,
Et, patriis plebem castris sociante Quirino,
Mars augusta sui renovat suffragia Campi.
Qualis erit terris, quem mons Evandrius offert

Roma,

vs. 1. *Fortunae Reduci*] Varia olim epitheta Diis gentium adsignata, sed *Fortunam Reducem* non legi nisi sub imperio Domitiani. Martialis (VIII. 65.)

Hic ubi Fortunae Reducis fulgentia late
Templa nitent, felix area nuper erat.

sed & *Jupiter Redux* eidem (VIII. 15.)

Dum nova Pannonici narratur gloria belli,
Omnis & ad Reducem dum litat ora Jovem.

Claver. *Jupiter Redux* etiam Ovidio memoratur Epist. XIII. 50.

2. *Ob reditum*] *ob reducem vovere ducem* Oxon.

Non dignius umquam] Primus Mediceus, *mon.* Tholos. *nunc.* corrupte. *Pro reditu* quoque sec. Vatican. non, *Ob reditum.* Idem mox, *Latias arces*, pro *amplas aedes.* Heins.

3. *Pro meritis*] *promeritas* Wolff.

4. *Repetatur & Urbi*] Claverius & Raphel. cum Isingr. & quatuordecim nostris, *reparatur.* quos inter & princeps Vaticanus. malo tamen, *reparetur* cum Lucens. & Gyrald. Heins. vid. Bell. Get. 438. *reparatur* Wolff.

5. *Campus sollemnis & urna*] Lucanus V. 394. *Decantatque tribus & vana versat in urna.* Idem vs. 391.

——— *nam quo melius Pharsalicus annus*
Consule notus erit? fingit sollemnia campus,
Et non admissae dirimit suffragia plebis.

Claver. *Campi & urnae* Raphelengius ex conjectura Viri Illustris. non sequor. campum & urnam (quae duo Lucanus quoque conjungit Lib. V. 392.) pro suffragiis ponit, quae ludebantur. in primo tamen Vaticano a manu prima, *campo solennis.* non male. ut *luditur* ad *majestatem* referatur. Heins. Sed illud *in morem* videtur requirere genitivum, nisi pro *de more*, vel *more* dixerit, ut Barthius explicat. *in mores* Jun.

9. *Quirino*] *Tribuno* Lovan.

10. *Augusta sibi*] Vetus liber cum Vicetin. *sui.* Delr. ita & Parm. *Augusta sui* Lovan. Pulm. cod. marg. Isingr. alii *sibi. angusta* Wolff. pro *Mars*, *mens* Leid. a m. s.

11. *Qualis erit terris*] *erat* tredecim libri. forte, *eat.* ut alibi, *ite optati mortalibus anni.* mox pro *annus* duo nostri cum schedis Gudianis *amnis*, quod Claverio & Barthio placet, non mihi. Palatinus & sex alii praestantioris notae, *annum.* rectius. Heins.

Offert] *effert* Oxon. vid. Nupt. Honor. 319. *affert* Jun.

12. *An-*

Romanis avibus, quem Thybris inaugurat annum?
Quamquam omnes, quicumque tui cognominis, anni
Semper inoffensum dederint successibus omen,
Sintque tropaea tuas semper comitata secures:
Hic tamen ante omnes miro promittitur ortu
Urbis & Augusti geminato nomine felix:
Namque velut stellas Babylonia cura salubres
Optima tunc spondet mortalibus edere fata,
Coelicolae quum celsa tenent, summoque feruntur
Cardine, nec radios humili statione retundunt:
Haud aliter Latiae sublimis signifer aulae,
Imperii sidus propria quum sede locavit,

Auget

12. *Annus*] Ita vetus Codex; sed enim Cujacius in ora libri, quem contulit, se *amnis* reperisse adserit, quod forte verum est, propter *anni* repetitionem, quae proxime sequitur. CLAVER.

13. *Cognominis*] *cognovimus* Wolff.

14. *Dederint*] *dederat* Oxon. edd. Vicet. & Parm.

15. *Comitata*] *mirata* Lovan.

16. *Hic*] *Hinc* Oxon.

Promittitur ortu] Putean. *protenditur*, hoc est, *portenditur*. ut Lib. I. in Eutrop. 14. *Quae nova portendunt Superi?* HEINS. Sed *promittere* idem notat, & *portenditur* est Glossatoris. Florus Lib. I. 6. *clarum fore flamma circa caput visa promiserat.* IV. 7. *meliora omnia aves victimaeque promiserant.* & ita *polliceri* utitur idem scriptor, & noster de futuris saepe hoc verbum adhibet. IV. Cons. Honor 377. 520. VI. Cons 602. & passim alibi. BURM.

17. *Urbis & Augusti*] Magnus Scaliger in ora libri sui, *Ter bis in Augusti.* ut ad VI. Consulatum Honorii alludat. quod in contextum Raphelengius admisit. nolim factum. Duplici nomine felicem annum vocat, & ob Augustum Consulem, & ob Urbis aedificia ac moenia restituta. qua de re infra 530. & alibi. sic & supra v. 4. *sua cum trabeis reparetur & Urbi Majestas.* Pro *nomine* Lucensis aliique complures, *numine*, quod Barthio se probabat. quidam, *munere.* nil muto. Inter aureos aereosque Augusti Caesaris ac Tiberii nummos vidi, qui inscriptum templo haberent, ROMAE ET AUGUSTO. Vetus inscriptio:

SERVILIO. MARCIANO.
ARVERNO.
C. SERVILII. DOMITI. FILIO.
SACERDOTI. AD. TEMPLUM.
ROMAE. ET. AUGUSTORUM.
TRES. PROVINCIAE. GALLIAE.

HEINS. *Ter bis in* Wolff.

18. *Babylonia cura*] Horatius, *Babylonios numeros* eadem significatione dixit. Lucano (VI. 429.) *Cura Assyria*, est studium astrorum, quo gens Chaldaica primitus effloruit. *Cura Jovis* de Bell. Get. nihil aliud est, quam cura coeli vel siderum. CLAVER. vide ad Phaedr. Epil. Lib. II. vs. 10. *curam* vero pro studio & scribendi genere, illustravit summus Gronov. ad Tacit. IV. Annal. cap. II. vid. Lucan. VI. 424. BURM.

19. *Tunc spondet*] *nunc* Leid. *nunc spondent* Leid. alter. *non spondet* Lovan. qui, ut & Wolff. *edere facta.* male. vid. Bell. Getic. 545.

20. *Coelicolae*] Julianus Imp. ait Deos in suprema coeli regione convivari, & hunc versum addit: Οὔλυμπὸν δ᾽ ὅτι φασὶ θεῶν ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί. Statius:

At Jovis imperio rapidi super atria coeli,
Lectus consilio divum convenerat ordo. CLAVER.

Summoque] *summaque* Oxon. quod posset ab aliquo recipi, quia & *cardinem* feminino genere aliqui fecerunt. vid. Pier. ad Virgil. II. Aen. 493. sed uni codici vix tantum tribuo, nec captavit talia Claudianus. BURM.

21. *Radios humili statione recondunt*] Gyrald. *recumbunt.* forte, *radiis recumbunt.* duo Vaticani, *radios retundunt.* quod verum est. adeantur quae de hoc verbo notavimus Consul. Olybr. 22. HEINS. *recedunt* Junian. *recondere* & *retundere* confuderunt etiam librarii apud Ovid. II. Amor. IX. 13. ubi vide. *recundunt* Parm.

23. *Propria cum sede locavit*] Sic scripti omnes, non *prima.* vere. quidquid alii dissentiunt. Bell. Getic. 505.

Quid mihi nescio quam proprio cum Thybride Romam
Semper in ore geris?

infra hoc ipso libro v. 80.

——— *nec te mutare reversum*
Evaluit propria mutitor Bosporus arce.

& Bell.

Auget ſpes Italas: & certius omina ſurgunt,
Victrici concepta ſolo. quum pulcher Apollo
Luſtrat Hyperboreas Delphis ceſſantibus aras,
Nil tum Caſtaliae rivis communibus undae
Diſſimiles, vili nec diſcrepat arbore laurus:
Antraque moeſta ſilent, inconſultique receſſus.
At ſi Phoebus adeſt, & frenis grypha jugalem
Rhipaeo tripodas repetens detorſit ab axe,
Tunc ſilvae, tunc antra loqui, tunc vivere fontes:
Tunc ſacer horror aquis: adytisque effunditur Echo
Clarior, & doctae ſpirant praeſagia rupes.
Ecce Palatino crevit reverentia monti,
Exſultatque habitante Deo, potioraque Delphis
Supplicibus late populis oracula pandit;
Atque ſuas ad ſigna jubet revireſcere laurus.
Non alium certe decuit rectoribus orbis
Eſſe larem, nulloque magis ſe colle poteſtas
Aeſtimat, & ſummi ſentit faſtigia juris.
Adtollens apicem ſubjectis regia Roſtris
Tot circum delubra videt, tantisque Deorum
Cingitur excubiis. juvat infra tecta Tonantis

45. Cer-

& Bell. Getic. 175.

——— nec contigit ullis
Amnibus aut ſcopulis proprias defendere terras.

ſic & alibi. mox *omina* pro *omnia* pr. Vaticanus, & quatuor alii. quomodo Pulmannus conjecerat, applaudente Raphelengio. Heins. Potuit forte *prima*, ut eſt in Junt. Ald. & aliis editionibus, pro *priva* eſſe poſitum, ut ſaepe librarios in his vocibus *primus*, & *proprius*, aberraſſe vidimus ad Ovid. ix. Met. 20. *omnia* edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Iſingr. Colin. Gryph. Burm.

25. *Concepta*] *conceſſa* Lovan. *polo* Oxon. pro varia lectione.

26. *Delphis*] Hic notat Phoebum, ſeu ſolem hyemalem, qui medio caeli relicto, ac parte orbis media, Hyperboreis tractibus inlucet. Ovid. *orbe In medio poſiti caruerunt praeſide Delphi.* Claver.

Aras] *auras* Voſſ.

27. *Undae*] *inde* Wolff.

28. *Nec diſcrepat*] *non diſcrepat* Voſſ. *diſcrepet* Leid. Lovan. *Nili nec* Vicetin. Colin. neſcio an vitio operarum.

30. *Grypha*] Jugales tribuit ſoli, pro ſolis ratione, quem locum pulchre imitatur Sidonius. Claver.

31. *Detorſit*] *diſtorſit* Voſſ. Lov. Jun. & ſeptem alii.

32. *Vivere fontes*] Quia MSS. habent, *numine fontes*, conjicio legendum, *numina fonti.* Delr. *vivere fontes* eleganter. Virgil. (11. Aen. 719.) *donec me flumine vivo Abluero.* Vir ſane accuratus non potuit receptam hanc lectionem probare: ejus vero conjectura longe reſilit, *ſic numina fonti.* Claver. Barthius notat Delrium legere, *frondes*, quod non reperi in ejus notis.

34. *Doctae*] *Ductae* Leid. *ſpumant* Jun.

38. *Lauros*] *laurus* primus Vatic. & alii multi. ſic & infra 120. iidem, *Bellorum duplicat laurus.* Heins. *reviveſcere* ed. Vicet.

40. *Larem*] Satis conſtat Impp. habitaſſe in monte Palatino. Ovid. (1. Triſt. 1. 69.)

Forſitan expectes, an ad alta palatia miſſum
Scandere te jubeam, Caeſareamque domum. Claver.

41. *Sentit*] *ſenſit* in quibusdam (ut in ed. Vicet.) invenit Heinſius, unde ille *ſancit* faciebat.

42. *Roſtris*] *raſtris* Jun. *noſtris* Leid. a m. pr.

44. *Intra tecta Tonantis*] *infra* Ald. & plerique ſcripti. bene. prim. Vaticanus *inter tela*, ut & Oiſelianus. pro *Gigantes* bene idem prim. Vatic. *Gigantas.* Conſulantur quae notamus ad Naſonem curis ſecundis Metam. Lib. 1, 152. Heins.

45. *Tar-*

Cernere Tarpeja pendentes rupe Gigantas,
Caelatasque fores; mediisque volantia signa
Nubibus, & densum stipantibus aethera templis,
Aeraque vestitis numerosa puppe columnis
Consita, subnixasque jugis inmanibus aedes,
Naturam cumulante manu; spoliisque micantes
Innumeros arcus. acies stupet igne metalli,
Et circumfuso trepidans obtunditur auro.
Agnoscisne tuos, Princeps venerande, penates?
Haec sunt, quae primis olim miratus in annis,
Patre pio monstrante, petis. nil optimus ille
Divorum toto meruit felicius aevo,
Quam quod Romuleis victor sub moenibus egit
Te consorte dies; quum, se melioribus addens
Exemplis, civem gereret terrore remoto,
Alternos cum plebe jocos, dilectaque passus
Jurgia, patriciasque domos, privataque passim
Visere deposito dignatus limina fastu.

Pu-

45. *Tarpeja*] Capitolium innuit, Jovis & Deorum terrestre domicilium: Jovis autem delubra, ait ille, quantum divina terrenis praecellunt. CLAVER.

46. *Caelatasque*] De his foribus memorabile exemplum Zosimus protulit, ut erat ethnicus, in hanc sententiam, *Fertur Stilicho arcana vindictae non effugisse. Cum enim is mendasset, ut fores Capitolii, quae auri laminis erant obductae, nudarentur, sinistrum illud elogium repertum est: Misero regi servantur*, atque huic inscriptioni respondit eventus, nam dux ille regia affinitate conspicuus, misere obiit. cum, teste Zosimo, noluerit, cum posset, praevenire Principem. CLAVER. *elatasque* Leid.

47. *Templis*] *telis* Oxon.

48. *Numerosa puppe columnis*] Augustus, victo Antonio & Cleopatra, ex rostris navium Aegypti, quatuor columnas erexit, quae postea positae in Capitolio a Domitiano. eas vidit Servius. CLAVER. Nihil in his, quod lectorem offendat. plurimi tamen veteres *numerosa veste*, quomodo & primus Vaticanus pro diversa lectione. ut *numeroso vecte* scripsisse Claudianus videri possit, & lanceae intelligantur. quomodo apud Ovidium XII. Met. 452.

Vecte Pelethronius Macareus in pectus adacto
Stravit Erygdupum.

optimus certe Ambrosianus, *numerosa vecte*. possit & pro contis sumi. sic apud Silium Lib. I. 628. tonsae inter trophaea suspensae. *Et Ligurum horrentes tonsae parmaeque relatae Hispana de gente.* ita namque Oxoniensis codex, vulgo, *horrentesque comae.* Colon. *horrentes coni.* HEINS. Sic *vectis* & *vestis* conmutantur IV. Cons. Hon. 572. *trabalem vectem* dixit Cons. Mall. 317. sed ad Silii locum recte Cl. Drakenborchius *puppe* vindicavit. *consita* dictum, ut apud Virgil. III. Aen. 127. *crebris freta consita terris. condita* Leid. *subnexasque* Jun. Oxon.

51. *Innumeros arcus*] *Innumeris* malo. HEINS. ita editum in notis Barthii.

53. *Agnoscisne*] *Agnoscasne* Leid. a m. pr.

54. *Miratus*] *veneratus* Oxon.

55. *Monstrante petis*] *monstrante vias* Isingr. marg. etiam non male. *monstrare* Jun.

57. *Quam quod*] Lego, *quam quos.* HEINS.
Moenibus] *montibus* Voss. a m. pr. Leid. & tres alii. vide de harum vocum confusione ad Ovid. IV. Met. 645. & ita *sub montibus* esset *in montibus*, id est ipsa Roma. vide ad Ovid. I. Met. 689. BURM.

61. *Privata*] Lat. Pacatus de eodem: *Te omnibus, Principem, singulis exhibuisti Senatorem, ut crebro civilique progressu non publica tantum opera lustraveris, sed privatas quoque aedes divinis vestibus consecraris, remota custodia militari, tutior publici amoris excubiis.* Plinius Trajanum *civem* vocat. Impp. in Novell. se πολίτας dictitant. Julian. Imp. Lib. XII. Cod. se numerat in ordine Senatorum. CLAVER.

62. *Limina*] *lumina* Oxon. Lovan.

65. *Dia-*

Publicus hinc ardescit amor, quum moribus aequis
Inclinat populo regale modestia culmen.
Teque rudem vitae, quamvis diademate necdum
Cingebare comas, socium sumebat honorum,
Purpureo fotum gremio, parvumque triumphis
Induit, & magnis docuit praeludere fatis.
Te linguis variae gentes, missique rogatum
Foedera Persarum proceres, cum patre sedentem
Hac quondam videre domo, positoque tiaram
Submisere genu. tecum praelarga vocavit
Ditandas ad dona tribus: fulgentia tecum
Collecti trabeatus adit delubra Senatus,
Romano puerum gaudens offerre favori,

Ut

65. *Diademate necdum*] Vetus liber, *nondum*. DELR.

66. *Socium*] Mirus amor Thedosii, qui filium suum pene infantem in partem honoris adlexerit, ac legationem Persicam (de qua Nicephorus) tali adsessore exceperit. idem affectus Valentiniano haec verba elicuit, ubi suum filium Gratianum jussisset tribunal adscendere. Accipite, milites, desiderium nostrum, reputantes quae fieri charitatis sanciunt jura. CLAVER.

Honorum] *honorem* Jun.

67. *Purpureo*] *Purpuream gremio fovit* Jun. Oxon. *fetum gremio* Oxon.

68. *Induit*] Proclive fuit mutare *b* in *d*. unde effectum, ut cum in MS. habeatur *imbuit*, hactenus lectum sit, *induit*. DELR. *Induit* meliores libri, alii, *imbuit*, quod miror Raphelengium secutum. sic *induere moribus* Lib. III. in Stilich. 121. ubi plura. infra 651. *quem non aliena per arva Induit hospes bonos*. Cons. Olybr. 273. *te messibus aestas Induat*. IV. Cons. Hon. 1. *Auspiciis iterum sese regalibus annus Induit*. duo libri pro *triumphis*, *trophaeis*. non refert. mox, *fatis* pro *fastis* cum Lucensi primo Vatic. priore Leid. & uno Ambros. legendum dixi ad Lib. I. in Stilich. 43. HEINS. *trophaeis induit* Leid. ut *amicta tropaeis* III. de Laud. Stil. 205. *fastis* Leid. edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. & aliae plures. sed *magna fata* inlustravimus ad Ovid. I. Epist. 28. vide & supr. IV. Cons. Hon. 221. BURM.

71. *Positoque tiaram Submisere genu*] Sic Aldus & omnes fere scripti. optime. Curtius Lib. VIII. *Tu Macedonas voluisti genua tibi ponere, venerarique te ut Deum*. Ovid. Fast. III. 438.

Suppliciter posito procubuere genu.

Lib. III. 220.

In terram posito procubuere genu.

Lib. V. 507.

Ipse genu posito flammas exsuscitat aura.

sic quidam codices, non *genu nixus*, *flammas excussit ab aura*. quod in vulgatis. Lib. VI. 448.

——— *dubitare videbat,*
Et pavidus posito procubuisse genu.

Metam. III. 240.

Et genibus positis supplex similisque roganti
Circumfert tacitos tamquam sua brachia vultus.

quomodo vetustus liber. vulgati, *genibus pronis*. Petronius: *Positoque in limine genu sic deprecatus sum numina versu*. atque ita passim boni scriptores. vulgo, *positaque tiara*. Raphelengius, *positoque tiara*. quomodo & scripti nonnulli. mox, *praeclara* pro *praelarga* prim. Vatic. & duo alii. HEINS. *positoque tiaram* Wolf.

72. *Vocavit*] *rogavit* Jun. Oxon.

73. *Ditandas*] Hic locus valde, non tamen male, intricatus est, quin imo dignus cui sua lux & splendor accedat. Tecum, ait, Imperator Theodosius congiarium populo dedit, quae a Jurisconsulto dicitur *principalis liberalitas*: tecum in Senatum consulari habitu insignis se contulit: Haec vero contigere sub annum 388. cum vix esset quadrimulus Honorius. sed est Martialis Epigramma, ubi haec satis obscura: *Et ditant Latias tertia dona tribus*. unde quis colligat, Senatum Domitiano Imperatore in militiam profecto, sacris pro ejus salute peractis, in Tribus Romanas aliquid misisse; sed Junii codex habuit; *Et libant Latiae tertia dona tribus*. fides sit penes ipsum. CLAVER. Vide Scriver. ad Martial. VIII. 15.

74. *Collecti Senatus*] *Collecto Senatu* rectius duo Anglicani & Oiselianus. HEINS.

77.

Ut novus imperio jam tunc adſueſceret heres.
Hinc tibi concreta radice tenacius haeſit,
Et penitus totis inolevit Roma medullis;
Dilectaeque urbis tenero conceptus ab ungue
Tecum crevit amor: nec te mutare reverſum
Evaluit propria nutritor Boſporus arce.
Et quoties optare tibi, quae moenia malles,
Adludens genitor regni pro parte dediſſet,
Divitis Aurorae ſolium ſortemque paratam
Sponte remittebas fratri. regat ille volentes
Aſſyrios, habeat Pharium cum Tigride Nilum:
Contingat mea Roma mihi. nec vota fefellit
Eventus. Fortuna, novum molita tyrannum,
Jam tibi quaerebat Latium; belloque ſecundo
Protinus Eoa velox accitus ab aula
Suſcipis Heſperiam patrio bis Marte receptam.
Ipſa per Illyricas urbes, Oriente relicto,

Ire

77. *Concreta*] *conſerta* Oxon. marg. Iſingr. *conſerta* MS. Pulm. *cum certa* quatuor alii. *contracta* marg. Gryphii.

78. *Inolevit*] Elegans verbum: neque dubito quin Auſonius in Paneg. dixerit, *Jam nubibus fumus inoleverat*. pro *involverat*, ex ſententia Cujacii. CLAVER.

79. *Teneris conceptus ab annis*] Elegantiſſime primus Vaticanus & Oiſelianus, *tenero ab ungue*. ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων, Graecum adagium. quo & Plutarchus uſus libello de puerorum inſtitutione, annotante in Adagiis Eraſmo noſtro. Horatio, *& inceſtos amores De tenero meditatur ungui*. Cicero Lib. I. ad Famil. Ep. 6. *ſed praeſta te eum, qui mihi teneris (ut Graece dicunt) unguiculis es cognitus*. Henricus Altiſſiodorenſis libro VI. de vita S. Germani,

Catholicae fidei genitrix Placidia cultu
Inſignem tenero puerum formarat ab ungue.

pro *urbis* pr. Medic. *urbi*. placet. HEINS. *in annis* Jun. Oxon.

81. *Evaluit*] Et hoc minus vulgare, quo etiam uſus eſt ſub finem hujus Paneg. id eſt, *potuit*. CLAVER. vid. Barth. ad Stat. v. Theb. 874. uſus eſt & Lucanus & alii. pro *arce*, *urbe* Jun. Oxon. perperam. vide ad. I, in Rufin. 175. BURM.

82. *Optare*] Verbum ſatis delicatum, quo animi noſtri deſiderium potius, quam electio videtur exprimi, quidam ab ὄπτω putant deduci, ſed in Jure promiſcue fere ſumitur. CLAVER.

78. *Contingat mea Roma*] Quaſi dicat, veterem Romam eſſe nova Roma ſplendidiorem, ac potiorem, quae ſane praerogativa vel invito Conſtantino ei ſervata eſt. In Novellis Theod. junioris, qui Orientis Imperator: *Urbis Romae, quam merito caput noſtri Imperii veneramur, in tantum nos cura non deſerit*. At vide Calcedonenſe Concilium. Conſtat ſane Occidentale imperium praevaluiſſe Orienti; nam Valentinianus adſcito fratre Valente id retinuit, neque aliter egit Gratianus, idem *parvulus* hic, ſed argutulus, princeps innuit. Eam *primo* ſedes Apoſtolica illuſtrat, cui Impp. id honoris detulere, ut reſpectu illius Pontificatu maximo ſe abdicarint. quamvis enim Gratianus in antiquis Inſcriptionibus eo titulo ſit auctus; ſcimus tamen eum, ubi plenius a D. Ambroſio inſtructus fuit, hunc titulum reſpuiſſe: unde illud apud Zoſimum, *ſi Princeps non vult appellari Pontifex, brevi fiet Pontifex*, Maximus tyrannus ſcilicet, ejus interfector. Quanti vero fuerit momenti Damaſi electio, Ammianus docet, eique tribuit plus quam Regium apparatum: non tamen adeo urbs illa veteri fermento potuit mundari, ut non aliqua ſul parte Babylon dici tunc meruerit, cum alias Paradiſi nomine poſſet indigitari; ni Symmachus, & major numerus primatium, ac Leontius Novatianorum Epiſcopus inibi reſidens, obſtitiſſet, hodie vero integra eſt & pura ab iſta ſentina haereſeos. CLAVER. *contingit* Jun.

88. *Molita*] *mirata* edd. Vicet. & Parm.

91. *Receptam*] *retentam* Jun. Oxon. vide Bell. Get. 618.

92. *Serena*] Haec filia Honorii ſenioris fratris Theodoſii, quam ipſe cum ſorore Thermantia adopta-

Ire Serena comes, nullo deterrita casu,
Materna te mente fovens, Latioque futurum
Rectorem, generumque sibi. seniore supernas
Jam repetente plagas, illo sub cardine rerum,
Sedula servatum per tot discrimina pignus
Restituit sceptris patrui, castrisque mariti.
Certavit pietate domus, fidaeque reductum
Conjugis officio Stilichonis cura recepit.
Felix ille parens, qui te securus Olympum
Succedente petit! quam laetus ab aethere cernit
Se factis crevisse tuis! duo namque fuere
Europae Libyaeque hostes: Maurusius Atlas
Gildonis furias, Alaricum barbara Peuce
Nutrierat: qui saepe tuum sprevere profana
Mente patrem. Thracum venientem finibus alter
Hebri clausit aquis; alter praecepta vocantis
Respuit; auxiliisque ad proxima bella negatis
Abjurata palam Libyae possederat arva.
Quorum nunc meritam repetens non inmemor iram
Suppliciis fruitur, natoque ultore triumphat.

Ense

ravit, ac dedit nuptum Stilichoni, profecta est Byzantio cum Honorio, quem fovebat, ut par erat: is vero ad patrem properabat, ut imperium Occidentis, occiso Eugenio, pacatum sortiretur. Illa sane multis animi & corporis dotibus insignis fuit, ut suo loco videtis, sed parum fausti exitus. Mariam enim Aug. filiam adhuc tenellam sepeliit, alteram solo dejectam recepit: Maritum ac filium Eucherium violenta morte ademtos luxit miserabili naenia; dum ipsa feritate Placidiae interiret; dicebatur enim Alarichus ea viva non soluturus obsidionem. At si Zosimo pervicaci hac in re credimus, Serenae id merito contigit, quia Magnae matris deum monile collo suo aptaverat, quo nomine Vestalis ei imprecata sit malum inevitabile. Claver.

98. *Sceptris patrui*] *patrui coeptis* Jun. Oxon.

99. *Fideque reductum Conjugis*] Est mihi gratum magis, *fidaeque*. Delr. Credo vitium illud insedisse editiones antiquas, quia *e* centies pro *ae* exhibent, & contra saepe peccant; ut hic Vicet. & Parm. & Ald. *fide. reducta* etiam Junian. Burm.

100. *Conjugis officio*] Sic cum scriptis plerisque Raphelengius & Aldus. vulgo, *officiis*. unus Ambrof. *obsequiis*. ut noster saepe. infra 349. *omne Tonantis Obsequium Marci mores potuere mereri*. Lib. I. de Stilich. 82. *inde pium matris Regina gerebat Obsequium*. Lib. II. 73. *Obsequio moderere ducem*. Lib. III. 188. *quis enim princeps hoc omnibus egit Obsequiis*. infra hoc ipso libro 552.

Cum tamen Eucherius fatri praeberet ovanti
Militis obsequium.

sic libri meliores. Praefat. Nupt. Celerinae v. 8. *Officio vatis, militis obsequio*. Heins. *officio* Wolf. apud Ovidium saepe etiam duas has voces confusas inveni. apud Tacitum etiam Lib. XII. Ann. 32. puto legendum: *imbuendis sociis ad obsequia legum*. vulgo *officia*, nullo sensu. Burm.

103. *Se factis*] *Se fastis* Leid.

105. *Barbara Peuce*] *Barba repente* Oxon.

107. *Thracum veniens e finibus alter*] *venientem* Isingr. & plerique ex nostris. quod malo. aliter tamen tres Vaticani, quos inter & primus. Heins. *veniens se finibus alter Hebri clausit aquis* Barth. edit. prim. in Leid. est *aquas*. unde Heinsius, *venienti e. f. a. H. cl. aquas*. ut *claudere viam* infra v. 456.

109. *Negatis*] *rogatis* edd. Vicet. & Parm. & marg. Isingr. ita *manus rogatae* Lucan. VII. 549. ita ut Gildo rogatus auxilia praestare ad bella proxima, defecerit, & Africam sibi vindicaverit. Burm.

110. *Libyae*] *Libyes* Jun.

112. *Natoque*] *votoque* Jun.

Ense Thyestiadae poenas exegit Orestes:
Sed mixtum pietate nefas, dubitandaque caedis
Gloria, materno laudem cum crimine pensat.
Pavit Jüleos inviso sanguine Manes
Augustus: sed falsa pii praeconia sumsit,
In luctum patriae civili strage parentans.
At tibi caussa patris rerum conjuncta saluti
Bellorum duplicat laurus, îsdemque tropaeis
Reddita libertas orbi, vindicta parenti.
Sed mihi jam pridem captum Parnasia Maurum
Pieriis egit fidibus chelys: arma Getarum
Nuper apud Socerum plectro celebrata recenti.
Adventûs nunc sacra tui libet edere Musis,
Grataque patratis exordia sumere bellis.
Jam Pollentini tenuatus funere campi,
Concessaque sibi (rerum sic admonet usus)
Luce, tot amissis sociis, atque omnibus una
Direptis opibus, Latio discedere jussus
Hostis, & inmensi revolutus culmine fati,
Turpe retexit iter. qualis piratica puppis,
Quae, cunctis infensa fretis, scelerumque referta

Divi-

113. *Ense Thyestiadae*] Lucens. & sex alii *Thyestiadem*. quidam, *Thyestiades*. male. similiter bello Getico locutus v. 194.

Tandem supplicum cunctis pro montibus Alpes
Exegere Getis.

apud Nasonem IV. Fast. 230. *huic poenas exigit ira Deae*. ita illic optimae membranae, non *hinc*. Seneca Hercule Oetaeo: *Nessusque nunc his exigit poenas sibi*. & ibidem vs. 970. *Lux vilis istas exigam poenas tibi*. apud Ovid. Epist. VII. 97.

Exige laese pudor poenas, violate Sichaeo.

HEINS. *Thyestiade* Vicet. Ald. Junt. Gryph. Colin. *Thyestiadem* Wolf. a m. prim. *Thyestiades* a m. s.

114. *Pietate*] Archaismum credit Barthius pro *pietati*. vid. ad Ovid. I. Fast. 128. & VI. 170. BURM.

115. *Gloria maternae, laudem*] Lego ex MS. *Gloria materno laudem* &c. DELR. *materno* cum Delrio & Scaligero scripti. HEINS. & ita Aldus edidit.

117. *Sed falsa*] *sed saeva* Putean. & unus Ambrosianus cum Gudianis schedis. HEINS.

118. *Parentis*] V. German. *parentans*, quod omnino malum non est. ceteri unanimi consensu *parentis*, videlicet, ut voci *pii* respondeat. DELR. *parentans* recte Isingr. & quinque nostri. non, *parentis*. aliis monitum. HEINS. *peremtas* Junian. *peremtae*, *peremtis* alii.

119. *At tibi*] *Non tibi* Oxon. *cuncta* Jun. *cura patri* Oxon. *fratrum conjuncta* Oxon. prior. *salutis* Oxon.

122. *Sed mihi jam pridem*] *Sed pridem mihi jam* Leid.

124. *apud*] *adhuc* Jun. Oxon.

127. *Pollentini*] De Pollentia supra dictum est bello Getico. At Cassiodorus ait v. *Honorii Consulatu* Stilichonem victum a Gothis & fugatum. utrumque falso. CLAVER.

Tenuatus] *tenuatis* Oxon. *temeratus funera* prior Moreti. forte, *tenuatus vulnere campi*. BURM.

129. *Amissis*] *admissis* Oxon.

131. *Culmine*] *cardine* liber Moreti. sic Lib. II. de Laud. Stil. 475. *revoluto cardine*. sed hoc aliud est, & passim *volvi*, *verti*, *versari* cardo ipse dicitur. sed *dejici*, *revolvi culmine* obvium & clarum. Praefat. Lib. II. in Eutrop. 5.

Culmine dejectum vitae Fortuna priori
Reddidit. BURM.

132. *piratica puppis*] *practica* Vicetin.

133. *Infensa*] *infusa* Jun. *scelerumque repleta* Oxon. *scelerisque referta* Voss.

134.

Divitiis, multasque diu populata carinas,
Incidit in magnam bellatricemque triremem;
Dum praedam de more parat, viduataque caesis
Remigibus, scissis velorum debilis alis,
Orba gubernaclis, antennis saucia fractis,
Ludibrium pelagi vento jactetur & unda,
Vastato tandem poenas luitura profundo.
Talis ab Urbe minas retro flectebat inanes
Italiam fugiens, & quae venientibus ante
Prona fuit, jam difficilis, jam dura reversis.
Clausa putat sibi cuncta pavor, retroque relictos,
Quos modo temnebat, rediens exhorruit amnes.
Undosa tum forte domo vitreisque sub antris,
Rerum ignarus adhuc, ingentes pectore curas
Volvebat pater Eridanus, quis bella maneret
Exitus: imperiumne Jovi, legesque placerent,
Et vitae Romana quies, an jura perosus
Ad priscos pecudum damnaret secula ritus.
Talia dum secum movet anxius, advolat una
Naïadum, resoluta comam; conplexaque patrem,
En Alaricus, ait, non qualem nuper ovantem
Vidimus: exsangues, genitor, mirabere vultus.
Percensere manum, tantaque ex gente juvabit

Re-

134. *Multasque*] *multisque d. p. carinis* Jun. Oxon.

136. *Dum praedam de more putat*] *parat* duo Angl. & duo Florent. cum Palatino. rectius. quod & Barthio videbatur curis secundis. paulo ante *triremim* pr. Vatic. HEINS. hinc *praeda parata*. vid. ad Petron. cap. xv. fin.

137. *Scissis*] *caesis* Jun. Oxon. Wolf. *ordo gubernaculis* Parm. vitiose.

139. *Vento*] vide ad Ovid. III. Trist. II. 15.

140. *Luitura*] *ruitura* Lovan.

142. *Italiam fugiens*] *Italia* prim. Vatic. & Oiselanus. HEINS. & Leid.

143. *Dura*] *rura* Oxon. inepte. videtur vero noster hic imitatus illa Ovidii Epist. XVIII. 121.

——— *ad te via prona videtur:*
A te cum redeo, clivus inertis aquae. BURM.

144. *Sibi cuncta*] *sibi quaeque* Lovan.

145. *Quos modo terrebat*] *temnebat* prim. Vatic. & quinque alii. non male. sic facili *contemtum Strymona saltu* Bell. Get. 178. & II. in Rufin. 123. *stratumque pedes contemneret aequor*. HEINS. ubi vide adnotata.

146. *Domo*] *domu* Voss. Leid. *cum fronte domo* Lovan.

147. *Ingentes*] *ingenti* Parm.

149. *Imperiumne*] *imperiumve* Vicet. & Parm.

150. *Et vitae*] *Et vere remota quies* Jun. Oxon. unde Heinsius olim faciebat, *Et rerum Romana quies*, ut *rerum hiems* Bell. Get. 152. & quidam codices infra 250. *rerum robur*. & ita *veri* & *rerum* confusa apud Ovid. I. Met. 225. BURM.

151. *Secula ritus*] Junian. *victus*. tres alii, *rictus*. nil muta. de *ritibus ferinis* vide adnotata nostra ad librum I. Prudentii adversus Symmachum vs. 80. HEINS. Sine dubio *victus* est a Glossatoris manu. sic Ovid. XV. Met. 93. *rituque referre Cyclopum*, ubi alii *rictus* perperam. & v. 222. *rituque tulit sua membra ferarum* Lucret. IV. 1259. —— *nam more ferarum Quadrupedumque magis ritu* &c. vid. Lucan. IV. 313. & VIII. 398. BURM.

152. *Una*] vide ad Ovid. Epist. XV. 162.

154. *En Alaricus ait*] *En Alaricus adest* prim. Vatic. HEINS. *Alacribus* Wolf.

156. *Percensere manum*] MS. meus, *manus*, sed

non

Reliquias numeraſſe breves. jam deſine maeſta
Fronte queri, Nymphasque choris jam redde ſorores.
Dixerat. ille caput placidis ſublime fluentis
Extulit, & totis lucem ſpargentia ripis
Aures roranti micuerunt cornua vultu.
Non illi madidum vulgaris arundine crinem
Velat honos: rami caput umbravere virentes
Heliadum, totisque fluunt electra capillis.
Palla tegit latos humeros, curruque paterno
Intextus Phaëthon glaucos incendit amictus.
Fultaque ſub gremio, caelatis nobilis aſtris,
Aetherium probat urna decus. namque omnia luctus
Argumenta ſui Titan ſignavit Olympo,
Mutatumque ſenem plumis, & fronde ſorores,
Et fluvium, nati qui vulnera lavit anheli.
Stat gelidis auriga plagis: veſtigia fratris
Germanae ſervant Hyades; Cycnique ſodalis
Lacteus extentas adſpergit circulus alas.
Stelliger Eridanus ſinuatis flexibus errans
Clara Noti convexa rigat, gladioque tremendum
Gurgite ſidereo ſubterluit Oriona.

Hoc

non placet. DELR. *juvabat* Lovan.

157. *Jam*] *tam* Oxon.

158. *Nymphasque choris jam redde ſorores*] *ſonoris* Iſingr. prim. Vatic. & praeterea duo ex noſtris. quod temere ſecutus Raphelengius. apud Maronem Georg. III. 493.

Fortunatus & ille, Deos qui novit agreſtes,
Panaque Silvanumque ſenem, Nymphasque ſorores.

Georg. IV. 381.

——— *ſimul ipſe precatur*
Oceanumque patrem rerum, Nymphasque ſorores.

malim *i*, *redde*. quam, *jam redde*. ſed codices vetuſti abnuunt. egimus de eo loquendi modo ad Rapt. Proſerp. I. 92. & infr. 227. & ad Naſonem Ep. XIII. 126. & VI. Faſt. 594. HEINS. *ſonoris* Wolf.

159. *Placidis*] *blandis* Lovan.

164. *Fluunt*] *ruunt* Lovan. mox, *curruque paternae* Idem.

167. *Fultaque ſub gremio*] *Fulvaque* Iſingrini codex. *Sculptaque* duo Leidenſes. ſed nil mutandum. Adeatur Diatribe Statiana doctiſſimi Gronovii cap. LIV. noſter Bell. Getic. 223.

Fultaque deſpiciens auro laquearia dives.

Stat. I. Theb. 144. *craſſo laquearia fulta metallo.* apud eumdem Lib. III. 326. *Stant fulti pulvere crines.* HEINS. *furta* unus Heinſii. vid. ſupr. Bell. Gildon. 327.

170. *Fronde*] *fronte* Jun. Oxon.

173. *Sodalis*] *ſodales* Wolf.

175. *Stelliger*] *ſtellifer* Oxon. Voſſ. duo. & edd. Vicet. Parm. Ald. Iſingr. & aliae plurimae.

Sinuatis fluctibus errans] Lucenſ. prim. & tert. Vaticani, unus Ambroſ. & Medic. *flexibus*. noſter infra 635.

Flumina non crebro vincant Maeandria flexu.

Silius Lib. XV. 623.

Nam qua curvatus ſinuatis flexibus amnis
Obliquat ripas.

HEINS. *ſimeontis fluctibus* Jun. Oxon. unde *ſinuoſis* exſculpebat Heinſius. vide Gronov. ad Liv. XXVII. 47. ubi *tortuoſi amnis ſinus flexusque*. Sil. IX. 227. *ſinuat qua flexibus undam Aufidus*. quae olim fere adſcripſerat codici ſuo vir illuſtris.

176. *Rigat*] *ligat* Wolf.

Gladioque tremendum] *gladiique* Oxon. venuſte. ſic, *vitae laudandus opacae* Silio Lib. I. videantur quae noto ad Metam. Naſonis Lib. II. 765. HEINS. vid. ad Bell. Gild. 17.

178.

Hoc Deus effulgens habitu prospectat euntes
Dejecta cervice Getas. tunc talia fatur:
Siccine mutatis properas, Alarice, reverti
Consiliis? Italae sic te jam poenitet orae?
Nec jam cornipedem Tiberino gramine pascis,
Ut rebare, tuum? Tuscis nec figis aratrum
Collibus? o cunctis Erebi dignissime poenis,
Tune Giganteis urbem tentare Deorum
Adgressus furiis? ne te meus, inprobe, saltem
Ferruit exemplo Phaëthon, qui fulmina praeceps
In nostris efflavit aquis, dum flammea coeli
Flectere terrenis meditatur frena lacertis,
Mortalique diem sperat diffundere vultu?
Crede mihi, simili bacchatur crimine, quisquis
Adspirat Romae spoliis, aut Solis habenis.
Sic fatus, Ligures Venetosque erectior amnes
Magna voce ciet. frondentibus humida ripis
Colla levant pulcher Ticinus, & Addua visu
Caerulus, & velox Athesis, tardusque meatu
Mincius, inque novem consurgens ora Timavus.
Insultant omnes profugo, pacataque laetum
Invitant ad prata pecus. jam Pana Lycaeum
Jam Dryadas revocant, & rustica numina Faunos.
Tu quoque non parvum Getico, Verona, triumpho

Ad-

178. *Prospexit euntes*] *prospectat* scripti fere omnes. Praefat. Lib. II. in Eutrop.

Prospectant Paphia celsa de rupe puellae.

HEINS. & ita Wolf. & ed. Vicet. & Ald. *cum talia* Jun. alt.

181. *Sic te jam*] *jam sic te* Jun. *jam te sic* Oxon.

183. *Tuum*] malim, *tuo*. nam certe equi ejus erant, sed Tiberim & Romam ratus fuerat sua fore. BURM.

187. *Fulmina*] *flumina* Lovan. Wolf. a m. prim.

192. *Aut Solis habenis*] *ut* contra libros Raphelengius. HEINS. *an solis* Junian. quod dictum olim Heinsio videbatur, ut apud Ovid. IV. Fast. 7. *saucius an sanus*. ubi etiam *aut* alii. eadem varietas mox v. 203. & centies alibi.

195. *Ticinus & Addua*] Alii, *Ticinusque & Addua*. ad hunc locum respexit Apollinaris Lib. I. Epist. XI. *Uluosum*, inquit, *Lambrum*, *caerulum Adduam*, *velocem Athesim*, *pigrum Mincium*, *qui Ligustinis*, *Exganiisque montibus oriebantur*. DELR. *Ticiusque ardua*. Jun. *Ticius & ardua* Oxon. *Ticiusque atque ardua* Oxon. alt. *Ticinus atque ardua* Leid. duo, Lovan. Vicet. nisi quod hic *Adua*. *Abdua* Ald. *ardua* Wolff.

200. *Dryades*] *Dryadas* ex codicibus reposuit Heinsius, ut & in Fescenn. 22. *jam rustica* etiam Ambros. elegantius. vid. ad Virgil. IV. Aen. 157. *ac rustica* Lovan. BURM.

201. *Verona*] Euganeorum urbs, auctore Plinio. eam Gallienus Imperator suo nomine illustrari voluit, atque opinor instauravit, ut patet ex veteri inscriptione: COLONIA AUGUSTA VERONA NOVA GALLIENIANA. Notandum est vero, Claudianum de secunda clade Alarichi agere, quae nihilo minor Pollentina fuerit; unde conjicias medio tempore fuisse aliquod pactum inter Honorium & ipsum: ut nimirum in Gallias recederet; quo Geta se non obligatum ratus, progredi quam regredi maluerit. CLAVER. *non parvo G. Nerona* Wolff.

203.

Adjungis cumulum: nec plus Pollentia rebus
Contulit Ausoniis, aut moenia vindicis Astae.
Hic rursus, dum pacta movet, damnisque coactus
Extremo mutare parat praesentia casu,
Nil sibi perjurum sensit prodesse furorem,
Converti nec fata loco; multisque suorum
Diras pavit aves, inimicaque corpora volvens
Jönios Athesis mutavit sanguine fluctus.
Oblatum Stilichon violato foedere Martem
Omnibus adripuit votis, ubi Roma periclo
Jam procul, & medius belli Padus arbiter ibat.
Jamque oportunam motu strepuisse rebelli
Gaudet perfidiam, praebensque exempla labori
Sustinet adcensos aestivo pulvere soles.
Ipse manu metuendus adest, inopinaque cunctis

In-

203. *Aut moenia*] Meus MS. *nec*. eodem utraque lectio recidit. DELR.

Vindicis Astae] Addunt aspirationem huic civitati membranae veteres. *Hasta* quoque oppidum occurrit apud Agrimensores. pro *pacta movet* mallem paulo post, si per vetustos codices liceret, *pacta novat*, etsi & vulgatum satis commodum. HEINS. *movet* retinendum. non tamen cum Barthio & Heinsio explicandum, frangit, turbat, ut fecit hic in codice suo, & in notis II. in Eutrop. 347. sed *pacta movet* est tentat pacisci iterum, sed non obtinet, ideoque coactus parat proelium. ita Suet. Caes. 75. *necdum motis conditionibus*. ita *movere opus*, *carmen* &c. pro adgredi, incipere, passim apud Ovidium. & hunc esse sensum docet alia lectio Oxon. qui *vovet*, id est cupit, optat, habebat. vid. infr. vs. 304. & seq. ubi de pactis queritur. *jam*, vel, *cum pacta movet* prior Oxon. *dum parata movet* Vicet. *an moenia* Jun. *Hastae* Jun. alt. & Wolf. BURM.

204. *Pacta*] Cujacius diu in eo quaerendo fuit, quid esset pactum. CLAVER.

206. *Sensit prodesse*] *sentit* prim. Vatic. aliique nonnulli ex melioribus. HEINS. *per virum* Vicet. *sentis* Lovan. Oxon.

208. *Diras pavit aves*] *aquas* Putean. dictum III. Cons. Hon. 101. HEINS.

210. *Oblatum*] *oblitum* Oxon. Leid. a m. pr. Lovan. & *violatum* Jun. Oxon.

212. *belli medius Padus arbiter ibat*] *medio* si legas cum primo Vatic. Oisel. Oxon. & Regio, molliorem versum reddideris. Barthius curis secundis transponit voces hoc modo: *& medius belli Padus arbiter ibat*. non male. in quarto Vatic. *meds*, mendose. paulo ante, *ut* pro *ubi* in Farnesiano. mox, *praebensque exempla labori* Helmaestad. HEINS. Barthius curis prioribus *melior Padus*, vel *melius*, conjecerat. mihi placet Barthii transpositio. Padus medius ibat arbiter belli. sic Lucan. IV. 18. *medius dirimit tentoria gurges*. & 33.

Qui medius tutam castris dirimebat Hilerdam.

saepe casum variant, quum duobus potest adjungi. sic infr. 457. *medius sed clauserat hostis*, *Inter me socerumque viam*. ubi alii *mediam viam*. BURM.

213. *Jamque opportunam*] *jamque opustimam*, & in margine *repentinam* Lovan. *jam quoque opportunam* Leid. *victu strepuisse* Jun. *motu statuisse* ed. Vicet. Parm. & marg. Isingr. pro quo *patuisse*, & pro *victu*, *rictu* Heinsius conjecerat. in Tholos. erat *stupuisse*. BURM.

214. *Labori*] Vetus liber, *laboris*. DELR. *praebent* Jun. Oxon. *praebens* Leid. Vicet. Parm. *labores* vel *laboris* Leid. *praebens ex. sorores*, & emendatum, *praebens ex. laboris* Lovan. primus Mediceus *tolegensque labori* & Wolf.

215. *Adcensos aestivo pulvere soles*] Rectius fore videtur, *aestivos accenso pulvere soles*. I. Stilich. 349.

Solibus effoeto mersurus pulvere Gallos.

quomodo & illic castigandum videtur. non *effoetos*. sterilem pulverem designat. HEINS. *pectore soles* Lovan.

216. *Cunctis*] *certis* Jun. Oxon. non male. ut Ovid. III. Art. 530. *certo ponite quemque loco*. ita confuderunt has voces Bell. Get. 10. & 373. & III. de Rapt. 116. & alibi. BURM.

217.

Inſtruit arma locis, &, quo vocat uſus, ab omni
Parte venit. feſſo ſi deficit agmine miles,
Utitur auxiliis, damni ſecurus, & aſtu
Debilitat ſaevum cognatis viribus Hiſtrum:
Et duplici lucro committens proelia vertit
In ſe barbariem, nobis utrimque cadentem,
Ipſum te caperet, letoque, Alarice, dediſſet,
Ni calor incauti male feſtinatus Alani
Diſpoſitum turbaſſet opus. prope captus anhelum
Verbere cogis equum: nec te vitaſſe dolemus.
I potius gentis reliquum, tantisque ſuperſtes
Danubii populis, i, noſtrum vive tropaeum.
Non tamen ingenium tantis ſe cladibus atrox
Dejicit: occulto tentabat tramite montis,
Si qua per ſcopulos ſubitas exquirere poſſet
In Rhaetos Galloſque vias. ſed fortior obſtat
Cura ducis. quis enim divinum fallere pectus
Poſſit, & excubiis vigilantia lumina regni?
Cujus conſilium non umquam reperit hoſtis,

Nec

217. *Et qua vocat uſus*] malim, *quo*. HEINS. Ita duo Anglicani. Lucan. VI. 815. *incertus quo te vocet.* Ovid. Rem. 532. *Quoque vocant fluctus.* & in illis, *qua* alii. & paſſim alibi. BURM.

219. *Utitur auxiliis*] Vetus liber, *vertitur*. vertitur vero auxiliis, hoc eſt, vertitur ad eam partem, quae feſſa laborem non ferebat, ut ei auxilio eſſet. tamen facilior vulgata lectio. DELR. *damnique* Vicet.

221. *Duplici lucro*] Freculphus e quodam vetuſtiore refert Arbogaſten promotorem Eugenii fudiſſe decem millia Gothorum Theodoſii, quos utique perdidiſſe, lucrum, & vinci, vincere fuit. CLAVER.

Vertit] *vertis* Lovan. *barbariam* idem, & duo Leid. *utrumque* etiam Lovan.

224. *Feſtinatus*] *feſtinantis* Jun. Oxon. non male ſi *calor incautus* legeretur.

Alani] Id eſt Sauli, de quo ſupra, qui & *Saulis* non *Saulus* dici videtur. CLAVER.

225. *Captus*] *cautus*] Wolf.

227. *I potius gentis reliquum*] Supra in Eutrop. *Vive pudor fatis.* Ovid. *Vive precor, ſic te melius quam funere perdam.* CLAVER. *Genti reliquus* cum tribus Vaticanis, quos inter optimus quoque, & ſeptem aliis, legendum videtur. Lucenſ. & duo noſtri, *genti reliquum.* quinque, *gentis reliquus*, quomodo *Samnitium reliqui* apud Florum Lib. I. cap. 17. & ſic Scriptores Latini non raro. ſequenti verſu pro, *& noſtrum*, novem, *in noſtrum.* undecim, *i*, *noſtrum.* vere. de ſimilibus mendis vide quae collegimus ad Ovid. Epiſt. XIV. 126. & ſupra v. 159. HEINS. *genti reliquus* Wolf. ita Dict. Cretenſ. Lib. I. 5. *qui reliqui praedae aufugerant.* *reliquum*, quod & Voſſ. & edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Gryph. Iſingr. Colin. habent, poſſet firmari ex I. in Eutrop. 280. ubi *inguinis reliquum.* ſic *reliquum vitae viriumque* dixit Cicer. V. Verrin. *reliquum noctis* Curt. IV. 13. & ita paſſim veteres. quare nihil muto. BURM.

230. *Tentabat tramite montis*], *montes* primus Vaticanus, & duodecim alii ex melioribus. cum iiſdem ſequenti verſu, *Si qua*, pro *quas* legendum. quod & Barthius vidit. hoc ipſo verſu Palat. *Obliquo tentabat vertice montis.* per montem Alpes intelligit. HEINS. *occulto tentabat vertice montes* Voſſ. a m. pr. *vertice montis* Lovan. Jun. Oxon. Leid. & Barth. *montes* Wolf.

231. *Si quas*] MS. meus, *ſi qua.* DELR. *per populos* Leid.

232. *In Rhaetos*] *in Renos* Oxon. Lov. *Cretos* Oxon. alt.

234. *Excubiis vigilantia lumina regni*] Malo, *excubias.* ut lumina excubias per appoſitionem vocet. ſic Lib. I. de Stilich. 312.

Argum fama canit centeno lumine, centum
Corporis excubiis unam ſervaſſe juvencam.

HEINS. *numina* Lovan. Oxon. Voſſ. MS. Pulm. edd. Vicet. Parm. marg. Iſingr. *munera* Jun. Oxon.

235.

Nec potuit texiſſe ſuum. ſecreta Getarum
Noſſe prior, celerique dolis occurrere ſenſu.
Omnibus excluſus coeptis conſidit in uno
Colle tremens: frondesque licet depaſtus amaras
Arboreo figat ſonipes in cortice morſus;
Et taetris conlecta cibis, annique vapore,
Saeviat aucta lues, & miles probra ſuperbus
Ingerat obſeſſo, captivaque pignora monſtret:
Non tamen aut morbi tabes. aut omne periclum
Docta ſubire fames, aut praedae luctus ademtae,
Aut pudor, aut dictis movere procacibus irae,
Ut male tentato toties ſe credere campo
Comminus auderet. nulla eſt victoria major,
Quam quae confeſſos animo quoque ſubjugat hoſtes.
Jamque frequens rarum decerpere transfuga robur
Coeperat, inque dies numerus decreſcere caſtris.
Nec jam ſeditio paucis occulta parari,

Sed

236. *Nec*] *Non* Lovan.

237. *Celerique*] *ſcelerique* Wolf.

238. *Omnibus excluſus*] Nullae urbes accipiunt, nulla moenia, deterior in dies fit loco alieno; unde nec mirum, ſi quaſi ſedendo ſuperari queat, ex ſententia Livii. CLAVER.

Conſedit in imo] Scripti plerique *conſidit*. Lege, *conſidit*, quomodo quatuor ex noſtris. *uno* etiam pro *imo* iidem ſcripti cum primo Vaticano. vere. utrumque Farneſianus agnoſcit. IV. Conſ. Hon. 479.

Et quorum turbae ſpatium vix praebuit orbis,
Uno colle latent.

Lib. II. in Rufin 124.

——— *nec jam amplius errat*
Barbarus, adventumque tremens, ſe cogit in unam
Planitiem.

Adi notas ad Lib. II. in Eutrop. 285. Barthius, qui pro vulgata ſcriptura ſtat, non eſt audiendus. HEINS. ad Ovid. Ep. XX. 91. Heinſius *imo* propugnat. ego arbitrium relinquo lectori, cum ſenſus utrumque admittat. Stat. VIII. Theb. 463. *ecce una receptas Confundit jam vallis aquas.* deinde *conſedit* Junt. Ald. Iſingr. Gryph. Colin. Raph. & aliae. *conſidit in uno* Vicet. Parm. *uno* rectius opponitur τῷ *omnibus*. vid. ad Val. Flacc. VII. 630. & VIII. 325. ubi eadem varietas. BURM.

239. *Depaſtus amaras*] Imitatur illa Ovidii I. Met. 632.

Frondibus arbuteis & amara paſcitur herba. BURM.

Cibis] *herbis* Moreti prior.

241. *Annique vapore*] *amnisque* unus Medic. Thuaneus, & prim. Vatic. *annisque.* ſex alii, *animique.* Gyrald. & Farneſianus, *animique pavore*, hoc eſt *animi angore.* perſpicue. *omnique* Helmaeſtadienſis. mox pro *morbi tabes* tertius Vatic. *rabies.* quomodo & Iſingrini codex, & ex noſtris quinque alii. HEINS. *anni vapor* eſt calor aeſtivus, ut ſupra vs. 215. *aeſtivo pulvere ſoles.* vide ipſum Heinſ. ad Conſ. Olybr. 131. ita *vapor ſolis*, *ſiderum* &c. vide Lambin. ad Horat. Epod. III. 15. Ovid. III. Metam. 152. de ſole, *findit vaporibus arva.* *annum* pro parte anni, &, ut hic, aeſtate ſumi vulgatum. *rabies* edd. Vicet. Parm. BURM.

242. *Aucta*] *acta* Jun. Oxon. Leid. Lovan.

243. *Obſeſſo*] *abſeſſo* Vicet. & Parm. *capturaque* Jun. alt.

246. *Procacibus*] *procacius* Lovan.

249. *Animo ſubjugat*] Polybius id etiam tradit, ac ſentit, nullam eſſe firmam victoriam, niſi animos quoque hoſtium dejeceris. CLAVER.

250. *Rarum*] *rerum* Voſſ. Lovan. Jun. Oxon. duo Leid. & edd. Vicet. Junt. Ald. & Colin. vid. ſupra v. 151.

252. *Nec jam deditio*] *ſeditio* optimus Ambroſ. & tres alii. bene. mox pro *diſcedere*, *deſcendere* duodecim libri. Conjiciebam jam olim, *deſciſcere*, quod optimus Ambroſ. confirmat, ut infra, *quae ſponte relictis Deſcivere favis.* Palat. *diſcernere.* Rottendorph. *decreſcere.* HEINS. *turbae* Jun. Oxon. *diſcidio* iidem.

253.

Sed cunei totaeque palam diſcedere turmae.
Conſequitur, vanoque fremens clamore retentat;
Cumque ſuis jam bella gerit: mox nomina ſupplex
Cum fletu precibusque ciet, veterumque laborum
Admonet, & fruſtra jugulum parcentibus offert:
Defixoque malis animo ſua membra ſuasque
Cernit abire manus. qualis Cybeleïa quaſſans
Hyblaeus procul aera ſenex, revocare fugaces
Tinnitu conatur apes, quae ſponte relictis
Deſcivere favis; ſonituque exhauſtus inani
Raptas mellis opes, ſolitaeque oblita latebrae,
Perfida deplorat vacuis examina ceris.
Ergo ubi praecluſae voci laxata remiſit
Frena dolor, notas oculis humentibus Alpes
Adſpicit, & nimium diverſi ſtamine fati
Praeſentes reditus, fortunatosque revolvit
Ingreſſus. ſolo peragens cum murmure bellum,
Protento leviter frangebat moenia conto,

In-

253. *Diſcedere turmae*] idem ille meus MS. *decreſcere*. DELR. *deſcendere* Leid. a m. prim. Vicet. & Barth. nam in colle conſederat.

254. *Vanoque*] *varioque* Voſſ. *proſequitur* etiam Oxon. & pro *fremens* idem *frequens*.

255. *Mox numina ſupplex*] Vetus liber, *nomina*, nempe diſcedentum. DELR. *nomina* potiores manu exarati. probe. nihil enim magis ad conciliandos ſibi militum animos facere poteſt imperator, quam ſi nomine eos compellet. Lib. II. in Rufin. 369.

Nomine quemque vocans, natosque patresque reverſis
Nuntiat incolumes.

quod Virgilianum hemiſtichium Aeneid. XI. 730.

——— *variis inſtigat vocibus alas,*
Nomine quemque vocans.

& XII. Aen. 758.

——— *Rutilos ſimul increpat omnes,*
Nomine quemque vocans. notumque efflagitat enſem.

noſter Lib. II. de Stilich. 153.

——— *& nomine quemque*
Compellas, clari, ſub te quod geſſerit olim,
Admonitor facti.

Valerius Flacc. Lib. IV. 648.

Hortatur, ſupplexque manus intendit Jăſon
Nomine quemque premens.

Silius Lib. I. 455.

Monſtrabat furibundus iter, cunctosque ciebat
Nomine.

HEINS. ſed ex adductis locis legi debet *nomine*, ſcilicet ſuos, *ciet. nomina* Vicetin. *cum precibus fletuque* editiones priſcae.

257. *Parcentibus*] *parentibus* Voſſ. a m. pr. *pereuntibus* Jun.

259. *Cybeleïa*] Scaliger ſenior Lib. V. Poëtic. haec ait accedere ad lucem Virgilianam, directis metaphoris. CLAVER.

260. *Aera*] *ora* Jun. *revocare feroces* Idem. comparationem vero hanc ſumſit ex Lucano Lib. IX. 284. ubi tamen melior eventus, & ubi *Phrygium aes* vocat, quod hic *Cybeleïum*. *Cybellea* Parm. BURM.

261. *Tinnitu conatur*] *conatus* cum Tholoſ. HEINS.

262. *Deſcivere*] *Deſtituere* Jun. Oxon. *exactus* Oxon. mox, *oblita tenebrae* Jun. Oxon.

266. *Frena dolor notasque*] τό *que* delent ſcripti. HEINS.

267. *Adſpicit*] *Adſpicis* Oxon. mox idem cum alio *praeſenti*.

269. *tum murmure*] ita Oxon. Lovan. *tunc* Jun. Wolf. Leid. duo. *tum* Heinſius edidit, non monito lectore.

270. *Protento*] *pro tanto* Oxon. Voſſ. *pertento* Oxon. prior. Heinſius corrigebat olim, *praetento*. vid. IV. Conſ. Hon. 330. pro *conto*, *compto* Jun. *cunto* Leid.

Qqq 271.

Inridens ſcopulos: nunc deſolatus & exſpes
Debita pulſato reddit ſpectacula monti.
Tunc ſic Auſonium reſpectans aethera fatur:
Heu regio funeſta Getis! heu terra ſiniſtris
Auguriis calcata mihi! ſatiare nocentum
Cladibus, & tandem noſtris inflectere poenis!
En ego, qui toto ſublimior orbe ferebar,
Ante tuum felix aditum, ceu legibus exſul,
Addictusque reus, flatu propiore ſequentum
Terga premor. quae prima miſer, quae funera dictis
Poſteriora querar? non me Pollentia tantum
Nec captae cruciaſtis opes. hoc aſpera fati
Sors tulerit, Martisque vices. non funditus armis
Concideram: ſtipatus adhuc, equitumque catervis
Integer, ad montes reliquo cum robore ceſſi,
Quos Apenninum perhibent. hunc eſſe ferebat
Incola, qui Siculum porrectus adusque Pelorum
Finibus ab Ligurum populos conplectitur omnes
Italiae, geminumque latus ſtringentia longe
Utraque perpetuo diſcriminat aequora tractu.
Huc ego continuum ſi per juga tendere curſum,
Ut prior iratae fuerat ſententia menti,

Jam

271. *Exſpes*] *expers* Oxon. edd. Vicet. & Parm. *amens* cod. Barth. pro *irridens* Colin. *illidens ſcopulos*.

273. *Auſonium*] *Aonium* Jun. *deſpectans* Wolf.

275. *Satiare*] Cujacius ex hoc loco libens ita emendaſſet Horatii locum (Lib. I. od. 2. 37.) *Heu nimis longo ſatiare ludo.* vel, *Heu minus longo ſatiate ludo.* ex alio verſu in Rufin.

Numina Romanis nondum ſatiata ruinis.

quaſi diceret Horatius, *minus ſatiate.* nulla ſane gratia in illo Sapphico, ut effertur hodie, quam unius literulae mutatio queat reddere. CLAVER. *ſatiata* Leid.

277. *Toto*] *tanto* Putean. & Ambroſ. unus. *orbe fatebar* Lovan.

278. *Ceu*] *ſeu* Vicetin.

279. *Addictusque*] *adductusque* Jun. *propiore frequentum* Lovan. mox, *quae flumina dictis* Oxon. *querar* etiam Jun. & Oxon. non *queror*.

281. *Non me*] *nec me* edd. veteres. & mox, *haec aſpera. cruciaſtis* edd. Vicet. & Parm.

282. *Cruciatis*] *cruciaſtis* rectius libri. pro *captae* male *raptae* Raphel. mox lego, *Fors tulerit*, vel ſine libris. HEINS.

283. *Martisque vices*] *Martis miſces* Jun.

285. *Robore*] *corpore* Voſſ. *ad monitus* Lovan.

286. *Apenninum*] *Appennini* Lovan.

288. *Finibus ad Ligurum*] Ex veteri libro primus repoſui *Finibus a Ligurum.* item & poſt aliquot, *fama majore*, pro *meliore.* DELR. *ab Ligurum* prim. Vatic. quomodo Raphelengius & Barthius ex conjectura. reliqui, *a Ligurum.* vulgo, *ad Ligurum. complectitur* etiam libri omnes. *Finibus ab Liguris* Oiſelianus. HEINS. *Alligerum* Jun. Oxon. *finibus ad Liguris* Wolf.

290. *Diſcriminat aequora*] *diſterminat* duo Vaticani, & unus Petav. quod placet. ita & libri veteres Lib. I. in Rufin. 175. HEINS. vide ad Gigant. vs. 74. & eadem varietas apud Liv. XXI. IV. 5. pro *tractu*, *tactu* Leid. BURM.

291. *Hunc ego continuum*] Variant ſcripti. vera lectio *Huc.* quomodo unus Pulmanni & ſeptem e noſtris. *Haec* ex conjectura Raphelengius. unus etiam Ambroſ. *continuo curſu.* ſed male. ſic *fugam tendere* paulo poſt v. 320. in Rottendorphiano, *Hinc ego*, quo & multi veteres adludunt, in quibus *Hic.* HEINS. *Hic* Vicet. & Parm. eadem varietas apud Virgil. II. Aen. 321. *curſuque amens ad litora tendit.*

ubi

Jam desperata valuissem luce; quid ultra?
Omnibus oppeterem fama majore perustis:
Et certe moriens propius te, Roma, viderem:
Ipsaque per cultas segetes mors nostra secuto
Victori damnosa foret. sed pignora nobis
Romanus, carasque nurus, praedamque, tenebat:
Hoc magis exertum raperem succinctior agmen.
Heu! quibus insidiis, qua me circumdedit arte
Fatalis semper Stilichon! dum parcere fingit,
Retudit hostiles animos, bellumque remenso
Evaluit transferre Pado. pro foedera saevo
Deteriora jugo! tunc vis extincta Getarum:
Tunc mihi, tunc letum pepigi. violentior armis
Omnibus expugnat nostram clementia gentem.
Mars gravior sub pace latet: capiorque vicissim
Fraudibus ipse meis. quis jam solatia fesso
Consiliumve ferat? socius suspectior hoste.
Atque utinam cunctos licuisset perdere bello!
Nam quisquis duro cecidit certamine, numquam
Desinit esse meus. melius mucrone perirent,

Au-

ubi alii codices, *cursumque.* ubi vide quae diximus, & ad Ovid. ii. Met. 547. Burm.

293. *Jam desperata voluissem*] Immo *valuissem* cum eodem Ambros. uno Petav. sec. Vatic. & Farnesiano. deinde *majore*, non *meliore*, scripti. pro *omnibus perustis* Oiselianus & Palatinus pro diversa lectione, *peremptis.* schedae Gudianae, *majore perillis.* Heins. Scaliger corrigebat, *flamma majore perustis.* apud Lucan. Lib. i. 40. *famae majoris amnis.* ubi *melioris* etiam Oiselianus. Ovid. iv. ex Pont. xvi. 3. *Famaque post cineres major venit.* & passim has voces confundi vidimus ad Nemes. Cyneg. 63. pro *oppeterem*, *appeterent* Jun. Oxon. male. vide ad Phaedr. iii. 16. Burm.

297. *Pignora nobis*] *pignora nostra* Voss. *non sunt* Jun. Oxon.

299. *Exertum*] sic omnes, excepto uno veteri libro, in cujus quidem contextu, *excitum*, sed in margine correctum, *exertum.* Delr.

302. *Retulit hostiles animos*] *Retudit* vere octo libri, cum schedis Gudianis, quod & Barthio in mentem venit. sed curis secundis perperam damnasse visus est, cum ejus illic conjecturae non meminerit. alii aliter. *Feralis* etiam *Stilicho* Palatin. & schedae Gudianae *per foedera.* Heins. Duo libri, *Contudit.* unus, *Reppulit.* duo alii, *Extulit.* unus *Excutit.* & ita ed. Vicetin. Pulmanni unus, *Pertulit* pro *Perculit.* Voss. *Retudit*, vel *Contudit.* *recudit* Wolf. a m. prim. vide ad iv. Cons. Hon. 627. distinguere etiam post *Retudit* malebat Heinsius. mihi *Extulit* prae omnibus adridet. Burm.

Remenso] *retonso* Jun. Oxon. sed & *Nilo remenso* Epist. ad Seren. 13. Virgil. ii. Aen. 181. *pelagoque remenso Improvisi aderunt.* *per foedera* Oxon. Leid. Burm.

305. *Tunc mihi*] *Te mihi cum* Jun. Oxon. duo. *Tum tibi tum* Leid. sed editiones Aldi, Isingr. & aliae aliter distinguunt. *letum pepigi violentior armis Omnibus.*

307. *Capiorque*] *captorque* Jun. nihil muta. Flor. Lib. iii. i. *fortuna cessit, ut Rex fraude praecipuus fraude caperetur.* mox, *solatia moesto* Leid. Burm.

309. *Consiliumve ferat sociis*] Vetus liber, *socius.* tunc sic interpunge, *ferat? socius suspectior hoste.* Delr. *dabit* primus Vatic. aliique multi, pro *ferat.* Iidem mox, *O utinam*, non, *Atque utinam.* Heins. *feret* Lovan. *ferat sociis suspectior hoste* Parm. Junt. Ald. Isingr.

312. *Desinit esse meus*] Hoc Justinianus credidit, dum scripsit eos, qui pro Republica cadunt, in perpetuum per gloriam vivere. §. *filii autem* Inst. de Excus. tut. vel curat. Delr. *Desinit* plerique, non *Desinet.* quinque *Desiit.* vulgata scriptura proba est.

Au-

Auferretque mihi luctu leviore sodales
Victa manus, quam laesa fides. nullusne clientum
Permanet? offensi comites: odere propinqui.
Quid moror invisam lucem? qua sede recondam
Naufragii fragmenta mei? quaeve arva requiram,
In quibus haud umquam Stilichon, nimiumque potentis
Italiae nostras nomen circumsonet aures?
Haec memorans instante fugam Stilichone tetendit,
Expertas horrens Aquilas. comitatur euntem
Pallor, & atra Fames, & saucia lividus ora
Luctus, & inferno stridentes agmine Morbi.
Lustralem sic rite facem, cui lumen odorum
Sulphure coeruleo nigroque bitumine fumat,
Circum membra rotat doctus purganda sacerdos,
Rore pio spargens, & dira fugantibus herbis
Numina, purificumque Jovem Triviamque precatus,

Trans

Auctor Elegiae in obitum Maecenatis;

Nec tibi qui moritur, desinit esse tuus.

paullo ante, *Atque utinam meritos*, non *cunctos*, Helmaestadiensis. HEINS. In priori editione Heinsius conjecerat, *nusquam Desiit esse meus. meritos* etiam Wolf. *multos* Jun.

313. *Luctu*] *lucta & unta manus* Jun.

314. *Laesa fides*] *nulla fides* Oxon. *lassa fides* Lovan. unde Heinsius olim *lapsa* volebat, ut apud Ovid. II. Epist. 102.

Ut tua sit solo tempore lapsa fides.

ubi etiam variant codices. Stat. III. Silv. v. 3. *Non metuo ne laesa fides.* Virgil. XII. Aen. 496. *laesum foedus.* Ovid. XIV. Met. 380.

Nec Venere externa socialia foedera laedam.

nullusque Vicet. & Parm. BURM.

315. *Infensi comites*] *Offensi* in nostris. HEINS. ita Wolf. & edd. Vicet. & Parm.

316. *Invisam*] *invitam* Jun. Oxon.

317. *Arva*] *arma* Lovan. mox pro *haud*, *hunc* Wolf.

319. *Circumsonat aures*] *circumsonet* cum plerisque. HEINS. ita edd. Vicet. & Parm.

320. *Tetendit*] Non amplector unius veteris libri *retundit*. DELR. *recedit* vel *tetendit* Oxon. Barthii codex, *recundit*. ille suspicabatur *retexit*. *retendit* Parm. sed *fugam tetendit* unice verum.

324. *Lustralem sic triste facem*] *sic rite* prim. Vatic. Oisel. & quatuor alii cum schedis Gudianis. optime. Val. Flacc. III. 445. in descriptione lustralis sacri, *Rite locat quercus.* miror virum summum Isaacum Casaubonum, qui ad Theophrasti Characteres *περὶ δεισιδαιμονίας* multa erudite, ut solet, de lustrationibus congessit, hoc etiam loco adducto, nihil de mendo suspicatum esse. sed Barthio minus ignoscendum, qui cum hanc scripturam in Claveriana editione reperisset, ex vetustis membranis haud dubie depromtam, vulgatam tamen lectionem mordicus arripuit. HEINS. Adscripserat & locum Statii Lib. II. 737. *Actaeas tibi rite faces* &c. *quum lumen* Vicet.

326. *Rotat*] *rotas* Vicet. & Parm.

328. *Numina terrificumque Jovem*] Scripti multi, *turificum*. duo, *turrificum*. Putabam olim, *lustrificum*. ut apud Valer. Flacc. III. 448. *Atque ita lustrifico cantu vocat.* sed Lucens. Gyrald. prim. Vatic. & duo alii, *purificum*. vere. hinc & *purificare* in lustralibus sacris. Plinius Lib. X. cap. 41. *Villaribus gallinis & religio inest. Inhorrescunt edito ovo, excutiuntque sese & circumactae purificant, ac festuca aliqua sese & ova lustrant. Jupiter purificus* idem qui Graecis *Καθάρσιος*. cujus Herodotus & Pausanias meminerunt. In Actis Apostolorum cap. X. vs. 15. *Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.* Martialis Praefat. Lib. VIII. *Meminerit non nisi religiosa purificatione lustratos accedere ad templa debere.* sic scribe. Auctor Queroli in Praefat. *Parasitus magus domum purificat & puram facit.* & *puram facit* interpretamentum est alterius perperam illic inculcatum. & mox, *Nullam umquam domum sic purificatam retineo.* Apulej. Metam. XI. *Alacer exsurgo, meque protinus purificandi studio lavacro marino trado.* libr. XII. *navem purissime purificatum Deae nuncupavere.* apud Plau-

tum

Trans caput aversis manibus jaculatur in Austrum
Secum rapturas cantata piacula taedas.
Acrior interea visendi Principis ardor
Accendit cum plebe Patres, & saepe negatum
Flagitat adventum. nec tali publica vota
Consensu tradunt atavi caluisse per Urbem,
Dacica bellipotens quum fregerat Ulpius arma,
Atque indignantes in jura redegerat Arctos,
Quum fasces cinxere Hypanin, mirataque leges
Romanum stupuit Maeotia terra tribunal.
Nec tantis patriae studiis ad templa vocatus
Clemens, Marce, redis; quum gentibus undique cinctam
Exuit Hesperiam paribus Fortuna periclis.
Laus ibi nulla ducum: nam flammeus imber in hostem
Decidit. hunc dorso trepidum fumante ferebat
Ambustus sonipes: hic tabescente solutus
Subsidit galea, liquefactaque fulgure cuspis

Can-

tum Amphytruone *Jovis prodigialis* fit mentio: Act. II. Scen. II. 107.

Sed mulier postquam experrecta est, prodigiali Jovi
Aut mola salsa hodie, aut ture comprecatam oportuit.

quod Turnebus in Adversariis Lib. VII. cap. XX. & Lambinus ad hunc locum recte interpretantur pro *depulsore prodigiorum*. *ἀποτροπαίῳ, τεραστίῳ*. mox, *aversis* cum scriptis & Raphelengio, non *adversis*, legendum. HEINS.

329. *Trans caput aversus*] Ex Virgilii Pharmaceutria: *Fer cineres, Amarylli, foras, rivoque fluenti, Transque caput jace: ne respexeris.* Nemesianus etiam in Eclogis: *cineresque aversa effudit in amnem.* DELR.

Aversus] Vicetin. *aversis*. MS. meus autem *adversis*. DELR. *aversus* Parm. Junt. Ald. Isingr. Colin. Gryph. *adversus* Voss. *in Austrum* vel *Histrum* Oxon. *in altum* libri Barthiani.

330. *Rapturas*] *rupturas* marg. Isingr. *captata* Wolf.

335. *Fregerat*] & *redegerat* Raphel. quod scripti multi confirmant, ut & prim. Vatic. non *fregerit* & *redegerit*. pro *Dacica* primae editiones & quidam scripti, *Dacia*. sic *Parthia* pro *Parthica*, *Pharsalia* pro *Pharsalica*. & similia. HEINS. *Dacia* est demum in edd. Juntae, Aldi, Colinei, & Gryphii.

337. *Quum cinxere faces Hypanim*] Maximopere mihi placet veteris libri lectio, quae haec est, *Cum fasces cinxere*. DELR. Recte cum scriptis Barthius, *cinxere*. deinde *Maeotia* pro *Maeotica* libri quinque cum primo Vaticano. bene. jam alibi dictum. HEINS. ad II. in Eutrop. 334. *cum fasces cinxere* Wolf. *Hypanum* ed. Vicet. *Hypanium* Parm.

338. *Stupuit*] Vetus liber, *tribuit*, ut tribunal indicetur confectum ex cespitibus, aggeribusque Maeoticis fuisse, quod & historiae & menti scriptoris tam est consentaneum, quam quod maxime. DELR.

339. *Nec*] *Non* editiones veteres. *de tantis* Wolf. *ad bella* Leid.

340. *Marce*] M. Antoninus Imp. teste Xiphilino, Quados ope legionis ex eventu Κεραυνοβόλου seu *Fulminatricis*, profligavit. Hoc vero Claudianus non adserit magicis artibus effectum, sed Ducis optimi pietate. Livius, *Omnia prospera eveniunt colentibus Deos, adversa spernentibus.* vide Delr. CLAVER. *undique cunctam* Wolf.

342. *Ibi*] *tibi* Leid. & Wolf. *ubi* Junian. *in hostes* Voss. duo. *jam st. i. i. h. Occidit* Jun.

343. *Flammante*] prim. Vatic. & Isingr. *fumante*, quod secutus frustra Raphelengius. apud Stat. Theb. VI. 472. *Cornipedum flammata sitis.* HEINS. Sed apud Statium alia res est, qui & Lib. IV. 735. *flammatum pecus* dixit. & VIII. 309. *flammantur in hostem Cornipedes.* sed hic fulmine ambustus sonipes fumante dorso ferebat equitem. ut apud Lucan. VII. 160. in simili casu:

Aetherioque nocens fumavit sulfure ferrum.

praecessit etiam *flammeus*, ideoque ingrata repetitio cognati verbi. de verbo *flammare* vide ad Ovid. XIII. Met. 421. ubi aptiora loca videbit, qui hic *flammante* retinere velit. praeterea *denso tepidum* Wolf. BURM.

345. *Subsedit*] *subsidit* cum undecim scriptis. HEINS.

Li-

Candnit, & subitis fluxere vaporibus enses.
Tum contenta polo mortalis nescia teli
Pugna fuit. Chaldaea mago seu carmina ritu
Armavere Deos: seu (quod reor) omne Tonantis
Obsequium Marci mores potuere mereri.
Nunc quoque praesidium Latio non deesset Olympi,
Deficeret si nostra manus. sed providus aether
Noluit humano titulos auferre labori:
Ne tibi jam, Princeps, soceri sudore paratam,
Quam meruit virtus, ambirent fulmina laurum.
Jam toties missi proceres responsa morandi
Retulerant, donec differri longius orbis
Communes non passa preces penetralibus altis
Prosiluit, vultusque palam confessa coruscos
Inpulit ipsa suis cunctantem Roma querelis.
Dissimulata diu tristes in amore repulsas
Vestra parens, Auguste, queror. quonam usque tenebit
Praelatus mea vota Ligus? vetitumque propinqua

Lu-

Liquefactaque] *liquefacta* Jun. Oxon. qui & *fulgura* habebat.

347. *Contenta*] *contempta solo* Jun. Oxon. *concepta polo* Lovan.

348. *Chaldaea mago seu*] Ain' Claudi: eam victoriam magicis auxiliis Marcum consecutum? atqui longe aliud tradit Xiphilinus: Marci videlicet rogatis Fulminatricem legionem (constabat ea autem militibus Melitenis Christum colentibus) a D. O. M. precibus obtinuisse, ut Quadi fulmine perirent, Romani vero largis imbribus reficerentur. imo quo prorsus & tu, &, quem secutus videris, Coccejus Dio falsi convincimini, ipsa Marci epistola ad Senatum ea de re missa, hoc ipsum affirmat. adducitur ejus exemplar a D. Justino Martyre post Apologiam secundam. DELR.

350. *Marci*] *Marte* Colin. & aliae editiones, ut v. 340.

351. *Praesidium*] *subsidium* Vatic. & mox, *vestra manus* unus Ambros. HEINS. *non desit* Jun. Oxon.

353. *Humano*] *humanos* Lovan. mox pro *sudore*, *virtute* Wolf. ex glossa.

355. *Ambirent fulmina laurum*] Vetus liber, & Vicetin. *ambirent*. DELR. Quidam, *vulnera*. puto, *fulgura*. HEINS. *flumina* Leid. *ambiret* Junt. Isingr. Gryph. Colin.

356. *Morandi*] Heinsius volebat, *moranti*. *promissa morandi* Voss. *Attulerant* Oxon.

357. *Differri longius Urbis Communes non passa preces*] Assentior Barthio curis secundis reponenti, *orbis*. agitur enim de ipsa Roma. naevus hic antiquis membranis pertinaciter inhaeret, nisi quod *urbem* in nonnullis. mox *Prosiluit*, non *Prosiliit*, meliores. HEINS. *urbi communes* Lovan.

359. *Vultuque palam confessa corusco*] MS. & veteres excusi, *vultusque p. c. coruscos*. nec est temere ab hac scriptura discedendum. DELR. *vultu corusco* edd. Ald. & Isingr.

361. *Dissimulata diu*] Hic versus aberat a veteri codice, neque agnoscere potui. CLAVER.

362 *Auguste, queror*] *precor* Oxon. Reg. & tert. Vatic. quod placet. mox, *discernens* pro *decernens* cum scriptis & Raphelengio. HEINS. *feror* pro *precor* Jun.

363. *Ligur*] Revennam intellige, quam vult Poëta situm esse in Liguria, aut ejus finibus (nisi Mediolanum velis) proximam. cum Plinius in Boiis statuat. hanc urbem Roma derelicta coluit Honorius, nec adduci potuit ullis precibus Senatus & Populi Romani, ut eam reviseret: quamvis, Gildone fuso, quinque annis ante speratus fuerit, ac ei triumphalis currus, & Arcus Honorianus destinatus. Sane aut respectu sedis Apostolicae ita se subduxit, aut Stilichonis, ipsi alioqui addictissimi, causa. Is enim sua virtute militari, & specie veneranda insigni popularitate mixta, civium prope omnium mentes irretiverat, adeo ut prae socero non magna esset generi majestas, quod sane mihi injicit scrupulum de Stilichone, non quod vivo Honorio quid-

Luce frui, ſpatiis diſcernens gaudia parvis,
Torquebit Rubicon vicino nomine Thybrin?
Nonne ſemel ſpreviſſe ſat eſt, quum reddita bellis
Africa venturi luſit ſpe Principis Urbem?
Nec duras tantis precibus permovimus aures?
Aſt ego frenabam geminos, quibus altior ires,
Electi candoris equos, & nominis arcum
Jam molita tui, per quem radiante decorus
Ingrederere toga, pugnae monumenta dicabam,
Defenſam titulo Libyam teſtata perenni.
Jamque parabantur pompae ſimulacra futurae
Tarpejo ſpectanda Jovi, caelata metallo
Claſſis ut auratum ſulcaret remige fluctum,
Ut Maſſyla tuos anteirent oppida currus,
Palladiaque comas innexus arundine Triton
Edomitis veheretur aquis, & in aere trementem
Succinctae famulum ferrent Atlanta cohortes.
Ipſe Jugurthinam ſubiturus carcere poenam
Praeberet fera colla jugo, vi captus & armis,
Non Bocchi Sullaeque dolis. ſed prima remitto.
Num praeſens etiam Getici me laurea belli

385. De-

quidquam auſurus fuerit, ſed quia nimſum turgida vela non contrahebat, gliſcente in dies auctoritate. CLAVER. *Ligus* Lucenſ. prim. Vatic. & unus Ambroſ. ut *Vane Ligus* Maroni XI. 715. *Ligus ora* Perſio Sat. VI. 6. & Silio *pernix Ligus.* ſic & alii. HEINS. Mediolanum Barthius intelligit.

364. *Spatiis decernens*] Id auctoribus ſuis relinquo, legens cum MS. & vet. German. *diſcernens.* DELR. *gaudia primis* Jun. Oxon.

366. *Nonne ſemel*] *ſimul* Jun. Oxon. *ſatis* Lovan. Wolf. qui & *eredita. ſpe luſit* editiones priores. hic verſus deeſt Vicetinae editioni.

368. *Nec*] *Ne* Oxon. *pervovimus* Leid. *promovimus* Lovan.

369. *Geminos*] *geminis* Oxon. *altius* Voſſ.

372. *Dicabam*] *ferebam* Iſingr. Lucenſ. *docebam.* prior Moreti, *parabam*, ut ſaepe noſter, ſed nil mutandum. ſic in Priapejis Epigr. IV. ſcribendum:

Obſcoenas rigido deo tabellas
Dicans ex Elephantidos libellis
Dat donum Lalage, rogatque tentes.
Si pictas opus edat ad tabellas.

Ducens perperam nunc legitur in vulgatis exemplaribus. HEINS. Sic apud Samon. cap. XXII.

At nos pauperibus praecepta feramus amica.

in ſcriptis & editis quibusdam eſt *dicamus. pugna* Parm. Vicet.

373. *Titulo*] Vide ſupra in Gild. ubi inſcriptio, de qua hic agitur. CLAVER.

376. *Auratos*] Vetus liber, *auratum ſulcaret remige fluctum.* DELR. *auratum fluctum* plerique cum primo Vaticano. duo, *auratum pontum.* mox pro *equis*, prim. Vatic. *aquis*, & quindecim alii. recte. nam de Tritone palude intelligendum. malo etiam *trementi*, quam *trementem.* ut infra Epigr. de Piis fratribus vs. 12.

Fuſus in attonito palluit ore tremor.

apud Silium Lib. I. *Stat marmore moeſto Effigies*, non *moeſta*, codex optimus. HEINS. *auratum fluctum* Wolf.

377. *Anteirent*] *ambirent* Jun. Oxon.

379. *Edomitis*] *Edomitus* Oxon. *Et domitis* Parm.

381. *Subiturus*] *paſſurus* Wolf.

382. *Vi captus*] *ni captus* Vicetin.

383. *Non Bocchi*] *Nec* Voſſ. & edd. veteres. *Sullaeve* plurimi ſcripti & editi.

384. *Num praeſens*] Sic bene ex conjectura Raphelengius. confirmat primus Vaticanus. HEINS. Alii, *Nunc*, *Non*, vel *Nec.*

386.

Declinare poteſt? ſedeſne capacior ulla
Tantae laudis erit? tua te benefacta morantem
Conveniunt, meritisque ſuis obnoxia virtus,
Quos ſervavit, amat. jam flaveſcentia centum
Meſſibus aeſtivae detondent Gargara falces:
Spectatosque iterum nulli celebrantia ludos
Circumflexa rapit centenus ſecula Conſul.
His annis, qui luſtra mihi bis dena recenſent,
Noſtra ter Auguſtos intra pomaeria vidi,
Temporibus variis: eadem ſed cauſſa tropaeis
Civilis diſſenſus erat. venere ſuperbi,
Scilicet ut Latio reſperſos ſanguine currus
Adſpicerem? quisquamne piae laetanda parenti
Natorum lamenta putet? periere tyranni,
Sed nobis periere tamen. quum Gallica vulgo
Proelia jactaret, tacuit Pharſalia, Caeſar.
Namque inter ſocias acies cognataque ſigna
Ut vinci miſerum, numquam viciſſe decorum eſt.
Reſtituat priſcum per te jam gloria morem
Verior, & fructum ſincerae laudis ab hoſte
Deſuetum jam redde mihi, juſtisque furoris

Exter-

386. *Erit*] *erat* Oxon.

387. *Meritisque ſuis*] *tuis* Iſingr. & tres alii. neſcio an jure damnatum a Barthio. mox, *Quos ſervavit*, non *Quod*, prim. & tert. Vatic. excerpta Pomponiana, & nonnulli alii. bene. codex Regius, *Quem*. unus Medic. *Quam*. ut ſe ipſam Roma deſignet. argute. HEINS.

388. *Quos*] Verſum hunc ignorabant Junian. & Oxon.

390. *Spectatosque iterum nulli*] Alludit ad id quod praeco praedicabat: *Venite ad ludos, quos nemo mortalium vidit neque viſurus* &c. ſingulis enim ſeculis celebrabantur. DELR. malo, *Spectandosque* cum uno Mediceo. HEINS. *Spectatos iterum* Oxon.

Ludos] Seculares ſcilicet, de quibus Zoſimus, harum rerum ſcientiſſimus, multa haud vulgaria; ſed profanus eſt nimis, cum ait Romanum imperium collapſum eo praecipue, quod Sacra illa ſint deſita. vide ipſius oracula; ſed malim conſulere Tertullianum, qui haec etiam callebat myſteria. CLAVER.

391. *Circumflexa*] in Juniano & Oxon. erat, *Chiron flexa*.

392. *His annis*] Deerat hic verſus Jun. & Oxon.

393. *Intra*] *inter* Jun. & Leid. Vicet. *vidit* Wolf. mox, *cepta trophaeis* Jun. Oxon. & *civilis ſuccenſus* Jun. duo Oxon. *ſucceſſus* Leid. & decem alii. *defenſus*, unus. *diſceſſus* alius.

394. *Tropaei*] *tropaeis* rectius cum uno Mediceo. HEINS. *triumphi* Wolf.

397. *Laetanda parenti*] *laudata* ſchedae Gudianae. HEINS. *lactanda* Oxon. unde Heinſius faciebat olim, *jactanda*. ſed ſequitur *jactaret*. vide ad Suet. Tiber. LXXV. BURM.

398. *Favere tyrannis*] prim. Vatic. Oiſel. & alter Moreti, *periere tyranni*. etiam Pricaeanus a manu ſecunda. quod verum puto. praeterea *putet* pro *putat* cum ſcriptis quibusdam. HEINS.

400. *Pharſalica Caeſar*] Vetus liber & Vicet. *Pharſalia*. DELR. *Pharſalia* meliores, ut Nupt. Hon. 291. *Pharſalia rura Pervolat*. & apud Catull. *Pharſalia tecta frequentant*. HEINS. Ita & Parm. vide I. de Rapt. 17.

405. *Deſuetum*] *Deſuetae* plerique. bene. mox pro, *ſumptisque* Lucenſ. & Gyrald. *fultosque*. probe. & tum malim, *fontesque* paullo poſt. Verius tamen primus Vaticanus & pro diverſa lectione tertius ejusdem Bibliothecae, ac Pricaeanus cum Oiſeliano, *juſtisque furoris Externi ſpoliis*. bell. Gildon. 429. *juſto magnoque triumpho Civiles abolete notas*. HEINS. *deſuetae* Wolf. *ſuetisque furoris* cod. Moreti. Ego *deſuetum*,

quod

Externi ſpoliis ſontes abſolve triumphos.
Quem, precor, ad finem laribus ſejuncta poteſtas
Exſulat, imperiumque ſuis a ſedibus errat?
Cur mea, quae cunctis tribuere Palatia nomen,
Neglecto ſqualent ſenio? nec creditur orbis
Illinc poſſe regi? medium non deſerit umquam
Coeli Phoebus iter, radiis tamen omnia luſtrat.
Segnius an veteres Hiſtrum Rhenumque tenebant,
Qui noſtram coluere domum? leviusne tremebant
Tigris & Euphrates, quum foedera Medus & Indus
Hinc peteret, pacemque mea ſperaret ab arce?
Hîc illi manſere viri, quos mutua virtus
Legit, & in nomen Romanis rebus adoptans
Judicio pulchram ſeriem, non ſanguine, dixit.
Hic proles atavum deducens Aelia Nervam,
Tranquillique Pii, bellatoreſque Severi.
Hoc civis dignare forum, conſpectaque dudum

Ora

quod Parm. Junt. Ald. & aliae habent, praetuli, ne *fructum* ſuo fraudarem epitheto, & duplici onerarem τὸ *laudis*, & in eo Poëtae conſuetudinem me ſervaſſe puto. *juſtis* vero probo, propter *abſolve*. de quo vid. ad Seren. Samon. cap. xxv. & Lucan. II. 250. Burm.

407. *Quem precor*] *quem prior* Oxon. *affinem* Leid.

411. *Illic poſſe regi*] MS. & vet. German. *illinc*. Delr. *Illinc* prim. Vatic. Iſingr. & ſedecim alii. quomodo Barthius conjecit. Heins. *orbi* etiam Jun. Oxon.

Non deſerit] *non haeſerit* Oxon.

413. *Tenebant*] *tenebat* Vicetin. *tumebant* Jun.

414. *Noſtram coluere domum*] *noſtrum c, larem* Lovan.

Leviusne timebant] *tremebant* optimus Ambroſianus. Heins. *meliusne* Oxon. Wolff. *leviusve* Leid. *meliusve* Leid. alter.

416. *Peteret*] *peterent* Jun. Oxon.

418. *Adoptans*] *adaptans* Lovan. *adeptans* Oxon. *in nomen* explicat Barthius conſulatum, eumque ſequitur Pariſinus interpres. Sed puto de Imperatoribus agi. qui nullos cum haberent heredes, in nomen & familiam adoptaverunt iisdem virtutibus conſpicuos, quibus ipſi erant. adoptabant autem *Romanis rebus*, id eſt imperio, ut Auguſtus jactavit ſe Tiberium Reipublicae cauſſa adoptaſſe. Suet. Tiber. xxi. & hinc non ducta ſeries Caeſarum ſanguine, id eſt hereditaria, ſed judicio, adoptantis ſcilicet. quod exemplis Nervae, Pii, & Severi inluſtrat Claudianus. Burm.

420. *Aelia proles*] Deſignat Hadrianum laudatiſſimum Imperatorem, ſed & Flaccilla Theodoſii uxor id nominis habuit. Claver.

421. *Tranquillique pii*] Lipſius ad Panegyricum Plinii, *Tranquillique, Pii*. ſed perperam. quod & Barthius vidit. paulo ante pro *mutua virtus*, tres ſcripti, *nuncia*. Forte, *unica virtus*. Heins.

422. *Hic civis*] *Hoc* ſcripti plerique & Barthius. *Hunc chorum* prim. Vatic. Oiſelianus, & pro diverſa lectione Pricaeanus. vere. *chorum* vocat Caeſares paulo ante nominatos. Ne dedignare, inquit, imitari hunc chorum. ſic Epiſtola ad Serenam:

——— me jungeret auſpex
Purpura, me ſancto cingeret aula choro.

ut illic caſtigandum. & Praefatione hujus Poëmatii:

Utque favet ſomnus, plaudebant numina dictis,
Et circumfuſi ſacra corona chori.

pro *ſub mente* Lucenſ. & duodecim alii *ut*, probe. primus Vatic. *ſu*, & emendatum *ſub*. idem cum aliis nonnullis, *priorum*, non *priorem*. Heins. *Hoc, civis, dignare forum* Voſſ. duo. marg. Iſingr. quod mihi magis adridet, & *civi* potius convenit *forum*, quam chorus ille priorum Caeſarum. & certe adulatio eſſet inpudentiſſima, ſi Honorius dignaretur chorum tam laudabilium Imperatorum, quibus ipſe minime fuit conparandus: quamquam ſcio Poëtam noſtrum turpiter ſaepe blandiri. ſed vox *civis* & *ora refer*, flagitant *forum*, quod, ut incola urbis debebat inſpectu ſuo dignari. pompa etiam per forum omnis duci conſueverat. Burm.

425. *Ju-*

Ora refer, pompam recolens ut mente priorem,
Quem tenero patris comitem fufceperat aevo,
Nunc duce cum focero juvenem te Thybris adoret.
Orantem medio Princeps fermone refovit:
Numquam aliquid fruftra per me voluiffe dolebis,
O Dea; nec legum fas eft occurrere matri.
Sed nec poft Libyam (falfis ne perge querelis
Incufare tuos) patriae mandata vocantis
Sprevimus. advectae miffo Stilichone curules,
Ut noftras tibi, Roma, vices pro Principe Conful
Inpleret, generoque focer. vidiftis in illo
Me quoque. fic credit pietas, non fanguine folo,
Sed claris potius factis, experta parentem.
Cuncta quidem centum nequeam perftringere linguis,
Quae pro me mundoque gerit: fed ab omnibus unum,
Si famâ necdum patuit, te, Roma, docebo,
Subjectum noftris oculis, & cujus agendi
Spectator vel cauffa fui. populator Achivae
Biftoniaeque plagae, crebris fucceffibus amens,
Et ruptas animis fpirans inmanibus Alpes,
Jam Ligurum trepidis admoverat agmina muris,
Tutior auxilio brumae: quod gentibus illis
Frigore confuetis favet inclementia coeli:

Meque

425. *Juvenem te*] *comitem te* Lovan. *hunc duce* Oxon. Leid. Voff. Jun. *Tygris* Wolff. *adorat* Oxon.

428. *Legum*] Ergo Roma legum mater, non Conftantinopolis, quae potius noverca, ubi Tribunianus & confortes operum leges male habitas quafi jejunio & macie adflixere, quinimo Juftinianus ipfe Theodofii magni legum vindicis ftatuam argenteam quafi deturbavit, ut fuam in columna reponeret, quod tamen facinus Barbari poftea, auctore Gyllio, ulti funt; nam Juftiniani ftatua una cum columna everfa eft, utque indigefta & mutila juris arcana emifit, fic ejus monumentum in particulas & frufta diffiliit. Claver.

Legum fas eft occurrere matri] Secundus Vaticanus, *obftare parenti*. mox, *advectae fecures*, non *curules*, quinque veteres. Heins. *longum fas eft* Voff. a m. pr. & Jun. mox, *fed neque* Voff. Jun. Oxon.

433. *Generoque focer*] *genero focerum* Jun. Oxon. duo, Lovan.

434. *Non fanguine*] *nec* edit. priores. *fic credat* Vicet. Parm.

437. *Pro me gerit*] *Quae Roma mundoque* Wolff. forte, *Romae*. *gerat* Voff. mox, *necdum patuit* fcripti plures. & Vicet. *nondum patuit* Ald. Ifingr. *necdum patuit fama* Parmenf.

440. *Spectator vel cauffa fuit*] Lege *fui* cum Barthio & fcriptis. Heins. Ita Ald. & aliae editiones. *fui* Vicet. Parm. vitiofe.

441. *crebris*] *Herebi* Lovan.

442. *Ruptas*] *raptas* Jun. *fperans* Idem, Oxon. & Lovan. *fuperans* Leid.

443. *Ligurum trepidis muris*] *Ligurum trepidis ripis* fchedae Gudianae. Heins.

444. *Quod gentibus illis Frigore confuetis*] Gens gentem praecedit in bello, ait Vegetius, & plaga coeli non tantum ad robur corporum, fed etiam animorum facit. vide Paneg. quae dicta Impp. Diocletiano & Maximiano. Claver. Primus Vatic. & Oifelianus, *quo gentibus illis Sidere confueti*. optime. *biberno fidere* pro tempore, ut apud Virgil. iv. 309.

Quin etiam biberno moliris fidere claffem.

Ovid. ii. Pont. El. iv. *Longa dies brevior brumali fidere. quo fidere* etiam quinque ex noftris. alii quinque, *quod fidere*. totidem, *quod foedere*. duo, *quo foedere*.

Meque minabatur calcato obſidere vallo,
Spem vano terrore fovens, ſi forte, remotis
Praeſidiis, urguente metu, qua vellet, obirem
Conditione fidem: nec me timor inpulit ullus,
Et duce venturo fretum, memoremque tuorum,
Roma, ducum, quibus haud umquam vel morte parata
Foedus lucis amor pepigit diſpendia famae.
Nox erat: & late ſtellarum more, videbam
Barbaricos ardere focos. jam claſſica primos
Excierant vigiles, gelida quum pulcher ab Arcto
Adventat Stilichon. medius ſed clauſerat hoſtis
Inter me ſocerumque viam, pontemque tenebat,
Addua quo ſciſſas ſpumoſior incitat undas.
Quid faceret? differret iter? diſcrimina nullas
Noſtra dabant adeunda moras. perrumperet agmen?

Sed

foedere. duo itidem, *quo frigore.* vulgo, *quod frigore.* ſupra iv. Conſ. Hon. 30.

Quid rigor aeternus coeli, quid ſidera proſunt
Ignotumque fretum?

ſic & illic ſcribendum eſſe monuimus, non *frigora*, & pluribus adſtruxit curis ſecundis, ut video, Barthius. quare miror hoc loco ſui oblitum pro vulgata ſcriptura pugnare. Statius Theb. vii. *Biſtonias ſuper usque domos axemque nivoſi Sideris.* Plinius Paneg. *Cum Danubius ripas gelu jungit, duratusque glacie ingentia tergo bella tranſportat, ferae gentes non telis magis quam ſuo coelo, ſuo ſidere armantur.* Heins. vid. ad Ovid. v. Met. 281. *foedere* Wolff. ego mallem etiam *conſuetis*, cum editionibus omnibus & ſcriptis plurimis. nam ablativum illi verbo poſſe aeque atque *adſuetus*, & *adſueſco*, addi puto. vide ad Ovid. xiii. Met. 554. & ad Quinctil. Declam. cccvi. nec in lectione Heinſii agnoſco ſenſum liquidum; nam conſtruendum eſt, quo ſidere inclementia coeli conſueti favet illis gentibus; ſed planius puto altero modo legi & conſtrui, quod inclementia coeli favet illis gentibus conſuetis *frigore.* nam quod *ſidere* in aliis eſt, ex perpetua fere harum vocum confuſione provenit. vide ad Lucan. vi. 325. & apud Ovidium ſaepe. Burm.

450. *Et duce venturo*] *Hoc duce* contra ſcriptos Raphelengius. Heins.

451. *Morte parata*] id eſt praeſenti. vide ad Lucan. viii. 32. Burm.

453. *Mox & per Latium*] Di boni, quanto elegantius vetus liber, *Nox erat, & late.* Delr. Primus, & tertius Vatic. prior Moreti, & prim. Medic. cum Palatino & Pricaeano, *Nox erat, & late.* quomodo Delrius & Schottus (Lib. ii. Obſ. 55.) ex ſuis legunt, & probat Barthius. recte. Valerius Flacc. iii.

Nox erat, & leni canebant aequora ſulco.

ita Virgilius, Naſo, Horatius, aliique frequenter. Heins. vide ad Ovid. iii. Epiſt. 95. *Mox & per latum* Vicetin.

455. *Vigiles*] *viles* Colin.

456. *Adventat*] *Advenit* Jun. Lovan. Voſſ. Wolff. & multi alii. male, vid. ad Ovid. ix. Met. 145. *adventare* vero dicitur de eo, qui quotidianis itineribus accedit, & jam adpropinquat, ut recte explicat Manut. ad Ciceron. ii. ad Famil. Ep. 6. Juſtin. xi. 8. *Haec illi agenti nuntiatur, Darium cum ingenti exercitu adventare.* noſter ii. in Eutrop. 496. *terraque marique Adventare ferunt.* & ita centies alii. Burm.

medius ſed &c.] Maxima eſt omnium librorum diſſenſio. mihi ſic legendum videtur, *mediam ſed clauſerat hoſtis Inter me ſocerumque viam pontemque tenebat, Addua quo* &c. Delr. Veterum librorum lectionem expreſſimus. quomodo & alii emendandum viderunt. vulgo haec inquinatiſſima erant. Heins. *medium* ed. Vicet. Mihi *medius* praeplacet. vide ſupra ad vs. 213. *inter me & ſocerum pontemque viamque tenebat* edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. & aliae. *pontumque* Oxon. Burm.

458. *Sciſſas*] *fiſſas* Oxon. & Medic. aeque bene ac *ſciſſas. fixas* Jun. *ſciticas* Oxon. Leid. *ſpumantior* Oxon. *Ardua* etiam multi. *Abdua* Ald. *Adua* Parm. Vicet. in Voſſ. in margine erat, *& ab obice ſaevior ibat*, ex Ovid. iii. Met. 571. Burm.

459. *Quid faceret*] *Quid faciat* Leid. & alii duo libri. parum refert. vide ad Ovid. xvi. Ep. 101. xxi. 56. & ſaepius alibi. Burm.

460. *Perrumperet*] *prorumperet* Voſſ.

463. *Haec*

Sed paucis comitatus erat. nam plurima retro,
Dum nobis properat ſuccurrere, liquerat arma
Extera, vel noſtras acies. hoc ille locatus
Ancipiti; longum ſocias tardumque putavit
Exſpectaſſe manus, & noſtra pericula tendit
Poſthabitis pulſare ſuis: mediumque per hoſtem
Flammatus virtute pia, propriaeque ſalutis
Inmemor, & ſtricto proſternens obvia ferro,
Barbara fulmineo ſecuit tentoria curſu.
Nunc mihi Tydiden adtollant carmina vatum,
Quod juncto fidens Ithaco patefacta Dolonis
Indicio, dapibusque ſimul religataque ſomno
Thracia ſopiti penetraverit agmina Rhoeſi,
Grajaque retulerit captos ad caſtra jugales.
Quorum, ſi qua fides augentibus omnia Muſis,
Impetus excellit Zephyros, candorque pruinas.
Ecce virum, taciti qui nulla fraude ſoporis
Enſe palam ſibi pandit iter, remeatque cruentus:
Et Diomedeis tantum praeclarior auſis,
Quantum lux tenebris, manifeſtaque proelia furtis.
Adde, quod & ripis ſteterat munitior hoſtis,
Et cui nec vigilem fas eſt conponere Rhoeſum.
Thrax erat: hic Thracum domitor. non tela retardant:
Objice non haeſit fluvii. ſic ille minacem
Tyrrhenam labente manum pro ponte repellens

Tra-

463. *Haec ille locatus*] *hoc ille locatus* ex conjectura bene Raphelengius. ſcripti meliores confirmant cum ſchedis Gudianis. HEINS.

464. *Socias*] *ſocios* Leid.

467. *Virtute pia*] Dicas hic Claudianum bene ſentire de religione. nam Prudentius de eodem reſcribens, ait Honorium & Stilichonem Chriſtum coluiſſe, additque, *Hujus adoratis altaribus & cruce fronti Inſcripta cecinere tubae.* CLAVER. *virtute ſua* Oxon.

468. *Proſternens obvia*] *praeſternens* contra libros Raphelengius. HEINS. vide ad Nupt. Honor. 212. *omnia* pro *obvia* Oxon. ſed vide II. de laud. Stilich. 20. BURM.

470. *Nunc mihi*] *Tibi* prim. & tert. Vatic. & quatuor alii. HEINS. *Hunc* Wolf. a m pr. *Non mihi* Oxon.

471. *Quod*] *Qui* Oxon. Lovan. Voſſ. *Quod victo* Oxon. alter.

473. *Penetraverit*] *penetraverat* Jun. Oxon. edd. Vicet. & Parm.

474. *Grajaque*] *Graia quod retulit* Oxon.

476. *Inpetus exceſſit*] Ex Homero Iliad. H. DELR.

477. *Qui nulla*] *nulla qui* Oxon.

479. *Tantum praeclarior*] pro tanto. mox *nec vigilem* pro *non* ſcripti potiores, quomodo & Barthius. HEINS. *tantum* non movendum eſt. vid. ad Ovid. Epiſt. XVIII. 71. deinde, *quod tunc lux* Wolf. BURM.

482. *Non vigilem fas eſt*] Vetus liber, *nec*. DELR. Malim, *fas ſit*. ſed obſtant libri. proximo etiam verſu pro *Thrax erat*, *hic Thracum domitor*, videtur reponi debere, *Thrax ille*, *hic Thracum domitor*. vel *Thrax erat is*, *Thracum hic domitor*. libri tamen veteres vulgatum mordicus tuentur. HEINS. *Traxerat* Jun. & ita edd. Parm. Iſingr. Gryph. Colin. Pulm. pro *Non vigilem*, *Nec vigilem* multi codices. *nec tela* Oxon.

485. *Thyrrenam manum*] Non *manu* Raphelengius. ſcripti confirmant. Barthius curis ſecundis: *ſic ille minacem*

Trajecit clipeo Thybrin, quo texerat Urbem
Tarquinio mirante Cocles, mediisque superbus
Porsennam respexit aquis. celer Addua nostro
Sulcatus socero. sed, quum tranaret, Etruscis
Ille dabat tergum, Geticis hic pectora bellis.
Exsere nunc doctos, tantae certamina laudis,
Roma, choros; & quanta tuis facundia pollet
Ingeniis, nostrum digno sonet ore parentem.
Dixit, & antiquae muros egressa Ravennae
Signa movet; jamque ora Padi, portusque relinquit
Flumineos, certis ubi legibus advena Nereus
Aestuat, & pronas puppes nunc amne secundo,
Nunc redeunte, vehit; nudataque litora fluctu
Deserit, Oceani lunaribus aemula damnis.
Laetior hinc Fano recipit Fortuna vetusto,
Despiciturque vagus praerupta valle Metaurus,

Qua

minacem Tyrrhenum labente manu pro ponte repellens. mox & malim, *despexit.* Heins. *repulsas* Jun. pro *repulsans*, ut mox Oxon. *exsuperas* pro *exsuperans* vs. 504. *labente domum* Wolf. a m. pr. *respexit* non mutandum; natans enim versus urbem, respexit in altera ripa stantem Porsenam, cui tergum dabat, sed cervice reflexa respiciebat. Burm.

486. *Trajecit*] *transierat* Oxon. *Tibrin* Leid. *texerit orbem* Jun.

487. *Tarquinio*] *Tarquino* edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Colin. vide ad Virgil. vi. Aen. 818.

488. *Addua*] *Ardua*, *Alua*, scripti plurimi & editiones. *Abdua* Aldus.

489. *Sulcatur socero*] *Sulcatus* libri meliores. deinde pro *bellis* Raphelengius *telis*, contra scriptos. non opus. Lucan. iv. 468.

Incertus qua terga daret, qua pectora bello. Heins.

Tranaret] *transiret* Oxon. *seu quum tranaret* Parm.

491. *Tantae certamine laudis*] *certamina* per appositionem quindecim codices. vide notas ad Bell. Gildon. vs. 139. Heins. Virgil. vii. Ecl. 16. *Et certamen erat Corydon.* ubi vide.

494. *Antiquae muros*] *antiquis muris* MS. Pulm. *antiquae muris* Lovan. Wolf. alii Pulm. edd. Vicet. Parm. nihil mutem. vide ad Ovid. iii. Met. 388. & utraque constructione *egredi urbem* & *urbe* passim utitur Valer. Max. i. i. 2. & ix. iii. i. vid. ad Virg. ii. Aen. 773. & alibi. mox, *reliquit* Lovan. & Voss. Burm.

Ravennae] Illic Honorius Romam perosus habitavit. Zonaras: Ἐς Ῥάβενναν μεταναστεύσας διεπέμψατο πρὸς Ἀλάριχον, ὡς λόγος, ἀξιῶν αὐτὸν κατὰ τῆς Ῥώμης στρατεύσασθαι. qua in re sibi defuisse ait. Nam cum Alarichus ab eo, ut fertur, suscitatus, Romam diripuisset, quasi communi sensu destitutus est. utque nuntius dixit, Romam captam esse, respondit, Roma hic modo fuit, quomodo capta est? alebat vero gallinam magnam seu struthiocamelum, aut meleagrida, quam in contumeliam urbis vocabat *Romam.* Claver.

497. *Amne secundo*] Meus MS. *retruso.* quod cui placebit, ad fontem recurrente interpretabitur. Delr. *ore secundo* Lovan. nam & *ora* fluviis dantur. prim. Vatic. & sex alii, *amne retruso.* duo, *refuso.* tres, *retuso.* quomodo & princeps Vaticanus a manu prima. cum schedis Gudianis. sic Lucan. v. 601.

Occurrit gelidus Boreas, pelagusque retundit.

nil temere tamen mutandum. Auson. Mosell. *amne secundo Laberis.* Oiselianus, *recuso.* Heins. & *flumen secundum* Ovid. iv. ex Pont. xv. 27. & alii passim. *retruso* Wolf. a m. pr. *refuso* sec.

499. *Oceani*] *Oceano* Jun.

500. *Hinc Fano*] *In* vel *hic* Oxon. mox, *praerepta valle* Parm.

Fano] Ptolemaeus habet Φᾶνον Φορτούνης, quod mireris. non procul ab eo Μέταυρος, Umbriae Fluvius, ut Sidonius describit, cujus epistola haec omnia delibat. Hic vero via Flaminia designatur, quae Consularis, auctore Suetonio, ad quam procul dubio tendit Honorius, aut qua procedit. Claver.

Qua mons arte patens vivo se perforat arcu,
Admisitque viam sectae per viscera rupis,
Exsuperans delubra Jovis, saxoque minantes
Apenninigenis cultas pastoribus aras.
Quin & Clitumni sacras victoribus undas,
Candida quae Latiis praebent armenta triumphis,
Visere cura fuit. nec te miracula fontis
Praetereunt: tacito passu quem si quis adiret,
Lentus erat: si voce gradum majore citasset,
Conmixtis fervebat aquis. quumque omnibus una
Sit natura vadis, similes ut corporis umbras
Ostendant: haec sola novam jactantia sortem
Humanos properant imitari flumina mores.
Celsa dehinc patulum prospectans Narnia campum
Regali calcatur equo, rarique coloris

Non

502. *Vivo*] *uno* Jun. unde Heinsius faciebat *unco. perforet* Oxon. *arce patens* cod. Barth. edd. Vicet. & Parm.

503. *Admisitque*] *Admittitque* duo. pro *saxoque minantes* quintus Vatic. *micantes*, ut templum marmoreum innuat. Pricaeanus & Lovan. *minaces*. Heins. *Amisitque suam* Jun. in excerptis Lovaniensibus invenio, *micantes*.

505. *Aras*] *alas* vel *arces* vel *aras* Oxon. *alas* Wolf. *undas* Lovan. *Apeninigeris* Vicet. & Parm.

506. *Clitumni*] Fluvius in Maevania, quae pars Umbriae, de quo Plinius Secundus in Epistolis. Claver. *Qui nec Clitumni sacras virtutibus undas* Wolf.

507. *Armenta*] De equis capit Barthius, qui currum triumphalem trahebant. rectius boves intellige, quos albos celebrant omnes Poëtae, & qui victimas triumphantibus praebebant. Burm.

508. *Visere cura fuit*] *trahunt* Farnesianus. Forte, *trahit*. ut *trahit sua quemque voluptas*. Heins.

509. *Adiret*] *adoret* Lovan. non male. deus enim Clitumnus, & hoc firmat sequens *citasset*. Burm.

510. *Si voce gradum majore citasset*] De *voce* nil opinor. Forte, *se moxque gradu majore citasset*. Heins. Ego malim, *si forte gradum majore* (scilicet passu) *citasset*. vel *gradu majore*. ita apud Virgil. Lib. VI. 168. pro *sic voce precatur* est in MSS. plurimis, *forte precatur*, quod & Servius & Pierius agnoscunt. si *voce* retinendum est, intelligendus gradus citatus cum clamore & strepitu, dum Deum Citumnum invocat, quem fluvius celerius fluens cum sonitu imitatur. Burm.

511. *Conmixtis fervebat aquis*] *Commotis* manu prima primus Vaticanus, neque aliter secundus ejusdem Bibliothecae, excerpta Puteanorum fratrum, & pro diversa lectione Pricaeanus, quod magis arridet. Forte tamen, *Admissis fervebat aquis*. ut apud Nasonem, *sacer admissas exigit Hebrus aquas*. *fervor* proprie fluviis datur cum impetu labentibus. Statius Tiburtino Vopisci Lib. I. Silv. III. 30. *Nusquam fervor aquis*. mox, *similes ut corporis umbras*, cave in *undas* mutes cum vitioso Barthii codice. nihil hic difficultatis. quis enim ignorat umbras corporum in aqua nonnumquam exhiberi? Heins. *Cum mixtis* Jun. alt. nihil certe difficultatis est; sed ita debet explicari hic locus: ut reliqui fontes umbram hominum reddunt in aquam, ita hic cursu suo & quiete imitatur mores hominum lente vel celeriter gradientium. hoc ergo prae aliis habet Clitumnus, ut non tantum umbram reddat, sed & incedendi modum imitetur. *imitantia flumina* Leid. a m. s. Lovan. Voss. & Wolf. posset & *motus* legi pro *mores*. Burm.

513. *Ostendant*] *ostendat* Ald. Junt.

515. *Narnia*] Servius VII. Aeneid in via Flaminia est civitas Narnia, in montibus posita, quibus subest Nar fluvius, qui Tiberino jungitur. notandum est vero in isto tractu pulverem labente pluvia excitari. vide Plin. Lib. XXXI. Claver. *Varia* Jun. *Varria* Wolf. a m. prim. *Narruna* Voss.

516. *Rarique coloris*] forte, *ravique*. Heins. *albique* Jun. & Oxon. a m. prim. quod Virgilii verbis ex Lib. VII. 517. *Sulphurea Nar albus aqua*, defendi posset. & ita alii de hoc fluvio. sed sequitur *albet*. Burm.

517.

Non procul amnis abeſt, urbi qui nominis auctor,
Ilice ſub denſa ſilvis artatus opacis
Inter utrumque jugum tortis anfractibus albet.
Inde, ſalutato libatis Thybride Nymphis,
Excipiunt arcus, operoſaque ſemita vaſtis
Molibus, & quidquid tantae praemittitur urbi.
Ac velut officiis trepidantibus ora puellae
Spe propiore tori mater ſollertior ornat
Adveniente proco, veſteſque & cingula comit
Saepe manu, viridique anguſtat iaſpide pectus,
Subſtringitque comam gemmis, & colla monili
Circuit, & baccis onerat candentibus aures:
Sic oculis placitura tuis, inſignior auctis
Collibus, & nota major ſe Roma videndam
Obtulit. addebant pulchrum nova moenia vultum,

Au-

517. *Urbi*] *urbis* Oxon.

518. *Silvis arctatur opacis*] Lucenſ. & optimus Ambroſ. cum Priciaeano, *arctatus*, quomodo & Raphelengius cum Livineio. Lovan. *arcatur.* forte, *arcatus*, ab arcu, ut apud Ovid. xi. Met. 590.

Iris & arcato coelum curvamine complet.

Exſtat & id verbi apud Livium. paulo poſt pro *lymphis* Lucenſ. & tres alii *Nymphis.* de quo ad Naſonem. Heins. *hortatur opaces* Jun. *arcatam rupem* tentavit etiam Heinſius reſtituere Idyl. vi. de Apono vs. 30. forte, *ripis artatus opacis.* nam quid opus *ſilvis*, ubi *ilice ſub denſa* praecedit. de *ripis opacis* vide ad Val. Flacc. V. 147. Burm.

520. *Libatis*] *libratis* Jun.

521. *Vaſtis*] In ora Vicetinae edit. manus docta *buſtis* notaverat. quod capiendum de ſepulchris in via illa vel ſemita, quae ad urbem ducebat. ſed quid tum fiet *molibus*? pro quo in editione illa erat *Mollibus*, ut ſaepe conſonantes geminantur in eadem editione. ſed *mollia buſta* non placent. Burm.

522. *Praemittitur*] *promittitur* Lovan.

523. *Officiis trepidantibus*] Non videntur haec intellexiſſe interpretes. certe non Paraphraſtes Gallicus, qui de matris ornantis tremula manu capit. *Officia* hic ſunt, qui ad officium nuptiale properant. ut ita *officium conſulare* Suet. Caeſ. xv. & Ovid. iv. ex Pont. 4.

Officium populi non capiente domo.

& paſſim in Hiſtoria Auguſta. de nuptiarum ſollemnitate hac voce utitur Sueton. Calig. xiv. & Neron. xxviii. & alii paſſim. *trepidare* vero hic eſt trepide concurſare, ut fieri ſolet in domo ſponſae, ubi adparantur nuptiae. & hoc ſatis notum ex Terent. Andr. ii. ii. 27. *in aedibus nihil ornati, nihil tumulti.* Burm.

525. *veſteſque & cingula*] *veſtes &* Wolf. *ſingula* Oxon.

526. *Saepe manu*] Clar. Markland. ad Stat. ii. Silv. iii. 7. legit, *Ipſa.* ſed noti mores mulierum, qui in ornando ponunt ſaepe & reponunt veſtes &c. quia poſitus nullus fere placet, & in comendo & moliendo annum fere inſumunt. *ſaepe manus* Jun. Burm.

528. *Onerat*] *ornat* unus Medic. quod non diſplicebat Heinſio. ſed nihil mutandum puto. ſic *oneratas aures* dixit Seneca de Conſt. Sapient. cap. xiv. Ovid. iii. Art. Am. 129.

Vos quoque non caris aures onerate capillis.

ubi etiam *ornate* plures ſcripti. vide & Medicam. Fac. 22. Tertull. Lib. i. de Cultu femin. 9. Boëth. Conſol. Philoſ. iii. Met. 3. & quae diximus ad Petron. cap. lv. Burm.

531. *Obtulit. addebant*] pro *obtulit* Vicet. edit. *pertulit.* forte, *Praetulit.* pro *addebant*, *augebant* Voſſ. mox *auditum* Voſſ. a m. prim.

Ibid. *Nova moenia*] Exſtat Romae Inſcriptio in hanc rem: S. P. Q. R. IMPP. CAESS. DD. NN. INVICTISSIMIS. PRINCIPIBUS. ARCADIO. ET. HONORIO. VICTORIBUS. AC. TRIUMPHATORIBUS. SEMPER. AUGUSTIS. OB. INSTAURATOS. URBIS. AETERNAE. MUROS. PORTAS. AC. TURRES. EGESTIS. IMMENSIS. RUDERIBUS. EX. SUGGESTIONE. V. C. ET. ILLUSTRIS. MILITIS. ET. MAGISTRI. UTRIUSQUE. MILITIAE. FL. STILICHONIS. AD. PERPETUITATEM. NOMINIS. EORUM. SIMULACHRA. CONSTITUIT. CURANTE. FL. MACROBIO. LONGIMANO. V. C. PRAEF. URBI. D. N. M. Q. EORUM. Atque hic vides candorem ſimul & magni-

Audito perfecta recens rumore Getarum.
Profecitque opifex decori timor; &, vice mira,
Quam pax intulerat, bello discussa senectus.
Erexit subitas turres, cinctosque coëgit
Septem continuo montes juvenescere muro.
Ipse favens votis, solitoque decentior aër,
Quamvis adsiduo noctem foedaverat imbri,
Principis & Solis radiis detersa removit
Nubila. namque ideo pluviis turbaverat omnes
Ante dies, lunamque rudem madefecerat Auster,
Ut tibi servatum scirent convexa serenum.
Omne, Palatino quod pons a colle recedit
Mulvius, & quantum licuit consurgere tectis,
Una replet turbae facies. undare videres
Ima viris, altas effulgere matribus aedes.
Exsultant juvenes aequaevi Principis annis:
Temnunt prisca senes, & in hunc sibi prospera fati
Gratantur durasse diem: moderataque laudant
Tempora, quod clemens aditu, quod pectore, solus
Romanos vetuit currum praecedere Patres:

Quum

gnanimitatem Stilichonis, imo reverentiam erga Honorium, cui jam tum forte male suspectus erat ex delatione invidorum. sed haec forte astu provisa sunt. CLAVER.

533. *Profecitque*] *Perfecitque* Jun. Oxon. *operi timor* Voss. a m. prim.

535. *Cinctosque*] *cunctosque* Wolf. & Voss. a m. s. *continuo colles* Vatican.

538. *Foedaverat imbre*] *foedaverit imbri* prior Moreti & quinque alii. mox octo scripti, *omnem ante diem*. paulo ante fortassis reponendum, *solitoque serenior aër*, pro *decentior*. HEINS. *noctes foedaverit* Leid.

540. *Pluviis*] *pluvia* Lovan. *nam pluviis ideo* edit. veter. *turbaveras orbis* Oxon. *Austro* etiam Wolf. & plures. *auro* Parm.

542. *Servatum*] *servato* Lovan.

543. *Omne Palatino qua*] Vetus liber, *quod*. DELR. Libri meliores, *quod pons*. vere. diximus Cons. Mall. 57. Lucens. etiam & Bonon. *Mulvius* non *Milvius*. recte, ut & prim. Vatic. qui etiam, *in quantum*, pro *& quantum*, quo loquendi modo & alibi noster usus. HEINS. *a colle recessit* Lovan. *quod* Wolf. qui & *Milius*.

545. *Undare*] *uno ore* Jun. Oxon. Leid. Wolf. Vicetin.

546. *Effulgere*] *fulgere &* MS. Pulm. *effugere* Wolf.

548. *Prospera fata*] *fati* in plerisque scriptis. bene. quod & aliis deprehensum. vide notas bello Gildon. 103. vulgatum tamen Barthius tuetur. HEINS. *fati* Vicet. Parm. Junt. Ald. Colin. *in hunc se pr. fata* Barth. cod. vid. P. Fab. 11. Semest. 25. & Schott. 11. Obs. 55.

550. *Quo tempore solus*] Moris enim erat, ut Senatores & patricii triumphanti Imperatori obviam progressi, ejusdem currum praecederent, idque Pacatus & alii Panegyricorum scriptores posteris testatum reliquerunt. hoc loco meus MS. *quod pectore solus* &c. DELR. *Quo tempore solos* Raphelengius ex conjectura. sed *tempora* jam hoc ipso versu praecesserant. libri antiqui fere omnes, *quod pectore solus*. placet, si bene distinguatur. vidit quoque Barthius curis secundis veram scripturam. *quo pectore* Oiselianus. HEINS. *quod pectore* Wolf. *quod pectore solo* Lovan. qui & *currus praecedere*. *quo tempore solus* Vicet. Parm. Ald. Isingr. & alii. *pro tempore* Barthii editio prior.

550. *Romanos vetuit*] Adeo pulchre educatus fuit a Stilichone Honorius, ut Senatui plurimum deferret, quod est inprimis laudabile, alias nihil regium aut egregium de principe speraveris. Moris erat quidem ut Senatores & sanguis patricius Imperatori triumphanti obiviam procederent (ut vete-

Quum tamen Eucherius, cui regius undique sanguis,
Atque Augusta soror, fratri praeberet ovanti
Militis obsequium: sic illum dura parentis
Instituit pietas, in se vel pignora parci;
Quique neget nato, procerum quod praestet honori.
Haec sibi cura senum, maturaque conprobat aetas:
Idque inter veteris speciem praesentis & aulae
Judicat, hunc civem, dominos venisse priores.
Conspicuas tum flore genas, diademate crinem,
Membraque gemmato trabeae viridantia cinctu,
Et fortes humeros, & certatura Lyaeo
Inter Erythraeas surgentia colla smaragdos
Mirari sine fine nurus: ignaraque virgo,
Cui simplex calet ore pudor, per singula cernens
Nutricem consultat anum, quid fixa draconum

Ora

veteres Panegyrici docent) sed hunc honorem modeste ac generose recusavit Honorius. Claver. vide simile quid apud Casaub. ad Suet. Calig. xxvi. & Capitolin. Anton. Philos. cap. xvi.

554. *Militis officium*] *obsequium* prim. Vatic. Mazarin. & unus Medic. cum Oiseliano. dictum supra vs. 100. Heins. id est praecederet currum, ut miles & privatus.

555. *Pignora*] *pignore* Voss. *vel* hic Barthius pro *&* positum notat.

556. *Quique neget nato*] Quotquot fuere illa tempestate viri in rerum fastigiis constituti, eos longe animi moderatione anteivit Stilicho (ut ait Zosimus) licet enim ultimo Theodosii elogio utriusque Imperii summa ei commissa fuerit, & annos xxiii. militare culmen obtinuerit, numquam tamen numerata pecunia duces creavit, aut annonam in suum commodum vertere sustinuit; cumque unius filii pater esset, hanc ei metam posuit, ut dignitatem Tribuni ac Notarii non transcenderet. ad quam tamen pervenit Poëta noster. sed Eucherium fuisse Primicerium Notar. facile crediderim. Orosius vero, auctor sui semper similis, longe aliter scribit, nempe Stilichonem, ut filium purpura indueret, totius orbis sanguinem fudisse. Claver.

Procerum] Quod L. Pacatus: *Cum plus fere filios quam nosmet ipsos diligamus, omne vicis exemplum, qui amicos his praetulit, quos sibi praeferebat.* Claver.

Paestet] *praestat* Oxon. *qui praestet* Vicetin.

557. *Hoc sibi cura senum*] Multi, *Haec*. & mox, *tum flore. Hic* sec. Vatic. Heins.

Maturaque] *natura hoc* Leid.

560. *Conspicuas*] *Conspicuo tum* Oxon. *Conspicuos* Leid. a m. prim. *Conspicuas cum* Vicet. Parm. Ald. Junt. & aliae. *Conspicias* Wolf.

601. *Viridantia*] *radiantia* Voss.

563. *Inter Erythraeos*] *Erythraeas* novem libri cum quatuor melioris notae Vaticanis. recte. sic apud Lucan. Lib. x. 121. vetus codex:

——— *foribus testudinis Indae*
Terga sedent, crebra maculas distincta smaragdo.

Ovid. ii. Met. 24.

——— *sedebat*
In solio Phoebus clara lucente smaragdo.

Lib. iii. Art. Am. 181.

Hic Paphias myrtos, hic purpureas amethystos.

ut quidem in antiquis exemplaribus uterque locus exstat. De gemmarum nominibus femininis copiose vir summus Gerardus Johannes Vossius operis Grammatici de Analogia Lib. i. cap. 32. ubi *smaragdum*, aliasque, nonnumquam masculini esse generis ostendit. Heins. *inter Heriteas* Lovan. *cingentia colla* Jun. & Oxon.

565. *Calet ore pudor*] alter Moreti & Lovan. *ille pudor*. recte. nam τὸ *ora* sequitur. vide iv. Cons. Hon. 284. *rubor* unus Vatic. Heins.

Per singula cernens] An *currens*? pro percurrens singula. Burm.

566. *Draconum*] Signum est purpureum Draconis, teste Ammiano, hastae aptatum. Idem de Constantio Imp. urbem intrante: *Dracones hastarum summitatibus gemmatis illigati, hiatu vasto perflatiles.* vide reliqua. Sidonius pulchre imitatur Claudianum: *patulo mentitur hiatu Iratam pictura famem, pannoque furorem Aura facit.* vide numisma

Ju-

Ora velint, ventis fluitent, an vera minentur
Sibila suspensum rapturi faucibus hostem.
Ut chalybem indutos equites, & in aere latentes
Vidit cornipedes: Quanam de gente, rogabat,
Ferrati venere viri? quae terra metallo
Nascentes informat equos? num Lemnius auctor
Addidit hinnitum ferro, simulacraque belli
Viva dedit? gaudet metuens, & pollice monstrat,
Quod picturatas galeae Junonia cristas
Ornet avis, vel quod rigidos vibrata per armos
Rubra sub aerato crispentur serica dorso.
Tum tibi magnorum mercem Fortuna laborum
Persolvit, Stilichon; curru quum vectus eodem
Urbe triumphantem generum florente juventa
Conspiceres, illumque diem sub corde referres,
Quo tibi confusa dubiis formidine rebus
Infantem genitor moriens conmisit alendum.
Virtutes variae fructus sensere receptos.
Depositum servasse Fides, Constantia parvum
Praefecisse orbi: Pietas fovisse propinquum.
Hic est ille puer, qui nunc ad Rostra Quirites
Evocat, & solio fultus genitoris eburno

Gesta-

Juliani Imp. ubi draconem in vexillo posuit ad invidiam Labari seu Labori. CLAVER.

567. *Fluitent*] *fluitant* Oxon. Vicet. Parm.

568. *Rapturi*] *raptari* Wolf.

569. *Ut chalybe indutos*] Clibonarios describit, sic a *clibano*, hoc est thorace ferreo, quo pectus tegitur, nuncupatos. *clibani* vox reponenda est in libello de rebus bellicis, qui Notitiae Orientis & Occidentis postponitur, eo loco, quo Thoracomachus exponitur. DELR. In hanc rem elegans Nazarius: *Campum late jacentem tantus miles oppleverat, ut non improbaret fiduciam qui instructos videret, operimento ferri equi atque homines pariter obsepti, demissa lorica crurum tenus pendens, a noxa vulneris vindicabat, duplicabat armatura terrorem.* CLAVER. *Chalybem* Gyrald. & decem alii. unus Vatican. *chalybem inductos.* primus ejusdem Bibliothecae, *chalybem dutos.* & sic a manu prima in Oiseliano fuisse videtur. Silius Lib. IV.

Indutosque simul gentilia lina Faliscos.

vetus Epigramma,

Fulget honorificos indutus mensis amictus.

HEINS. & *calybem indutos* Lovan. *chalybe inductos* Jun. & Oxon.

571. *Nascentes*] *ferratos* Vicetin. repetita voce ex versu priori.

573. *Addidit hinnitum*] *Indidit* pr. Vatic. & *belli* pro *bellis*, quomodo & tertius. HEINS.

575. *Junonia avis*] Pavo scilicet. In pictura Aquilejensi (ait Panegyristes) puella offert Constantino galeam auro gemmisque radiantem, & pennis pulchrae alitis eminentem. Polybio: tres pennae puniceae ad cubiti longitudinem virum duplo majorem hostique formidabilem reddunt. CLAVER.

576. *Quod*] *qui* ed. Vicet. vel *quadrijuges* Wolf.

577. *Rubra subaurato*] *subaerato* Vatic. de equis cataphractis intelligendum. HEINS.

578. *Mercem*] Sallustianum hoc est, pro mercedem. DELR. *mentem* Junian.

579. *Quum vectus*] *convectus* Wolf.

581. *Referres*] *teneres* Oxon. mox pro *Quo tibi*, *quod tibi* Jun. *confuso* Voss. a m. s.

583. *Conmisit alendum*] vide ad Ovid. XIII. Met. 431. *mandarat alendum* dixit Virgil. III. Aen. 50. ubi in MSS. etiam *commisit*. BURM.

584. *Fructus*] *fluctus* Lovan.

585. *Depositum*] *Desertum* Leid. a m. prim. mox pro *Praefecisse*, *Profecisse* Wolf.

588. *Solio fultus genitoris eburno*] Curulem sellam,

Gestarum Patribus caussas ex ordine rerum,
Eventusque refert: veterumque exempla secutus
Digerit imperii sub judice fata Senatu.
Nil cumulat, verbisque nihil fiducia celat.
Fucati sermonis opem mens conscia laudis
Abnuit. agnoscunt proceres, habituque Gabino
Principis, & ducibus circumstipata togatis
Jure paludatae jam curia militat aulae.
Adfuit ipsa suis ales Victoria templis,
Romanae tutela togae: quae divite pompa
Patricii reverenda fovet sacraria coetûs,
Castrorumque eadem comes indefessa tuorum,
Nunc tandem fruitur votis; atque omne futurum
Te Romae, seseque tibi, promittit in aevum.
Hinc te jam patriis laribus via nomine vero
Sacra refert. flagrat studiis concordia vulgi,
Quam non illecebris dispersi colligis auri;

Nec

lam, quam Livius eburneam, Vopiscus eboratam, nominarunt: eodem modo descripsit in Paneg. de II. Cons. Stilich. 199. *Seu celebres ludos, sollo seu fultus eburno.* &c. DELR.

591. *Digerit*] Vetus liber, *dirigit*, & in unius margine, *digerit*, quod amplexi typographi fuerunt. DELR. *dirigit* Theolos. unus Medic. & alii duo. ut apud apud Statium v. Silv. I. 38.

——— notat ista Deus, qui flectit habenas
Orbis, & humanos propior Jove dirigit actus.

fata quoque pro *facta* unus Petav. ut olim conjeceram. *fata imperii*, ut *Latia fata* Val. Flacc. Lib. II. 244

——— non ulla meo te carmine dictam
Abstulerint, durent Latiis modo secula fatis.

sic scribo. quid enim Hypsipylae cum *Latiis fastis*. Silius Lib. XVI. 131. *adjunget Latiis tua nomina fatis.* HEINS. *digerere & dirigere* confundi vidimus ad Quinctil. X. 4. ego *digerit* praefero, cum edd. Vicet. Parm. Ald. & aliis. Virgil. II. Aen. 182. *ita digerit omnia* (vel *omina*) *Calchas.* & ad Statii locum ab Heinsio adductum doctissimus Marcklandus τὸ *digerit* tuetur. BURM.

592. *Celat*] *omittit* Lovan. *verbique* Vicetin.

593. *Fucati*] *Frustrati* Junian. *fuscati* Leid. & *Annuit* Jun.

596. *Paludatae*] *pio lautae* Voss. Vicetin.

597. *talis Victoria templis*] subjungit: *Patricii venerandа fovet sacraria coetus.* quo indicat, hanc illam esse Victoriae aram, quam v. c. Avianus Symmachus, contra D. Ambrosium & Prudentium acriter tutatus est. DELR. Hinc patet, Victoriam, pro qua Symmachus, renitente B. Ambrosio, non sublatam, aut postmodo repositam. Hanc primo Constantius evertit, sed ignorante Valentiniano Seniore, aut connivente, restituta est. postea Gratianus tolli decrevit. at ejus frater Valentinianus Junior Gentilium precibus concessit. in hanc rem Cicer. de Nat. Deor. *Res, in qua vis inest major aliqua, sic appellatur, ut ea ipsa vis nominetur Deus, ut Fides, Mens, Concordia, Libertas, Victoria: quarum quia vis est tanta, ut sine Deo regi non possint, ipsa res Deorum nomen obtinuit.* Atque haec sunt arcana theologiae, si fas dicere, paganae. Vide Symmachum. sed elegans distichon satis ostendit, quid potuerit magnus ille Ambrosius:

Dicendi palmam Victoria tollit amico,
Transit ad Ambrosium, plus valet ira Deae.

CLAVER. primus Mariangelus Accursius Diatribe in Ausonium *ales* legendum monuit. atque ita Isingr. Gyrald. tres Vaticani, & duo Medicei. etiam Pricaeanus pro diversa lectione. facilis hic error. sic & *praepetem Victoriam* vocat Prudentius, & *alitem famam* noster Lib. II. in Stilich. 408. ubi plura. HEINS. *ales* Wolf.

598. *Quae divite penna*] *pompa* quindecim, ut triumphum intelligat. Lucens. & excerpta Pomponii Laeti, *parma.* qualis in antiquis nummis nonnumquam exhibetur. HEINS. *pinna* Lovan. vide III. Cons. Hon. 2. *pompa* Vicetin. & Wolf. a m. s. ut & *foret* pro *fovet* seq. versu.

601. *Nunc tandem fruitur votis*] *junctis* quatuor scrip-

Nec tibi venales captant aeraria plausus
Corruptura fidem. meritis offertur inemtus
Pura mente favor. nam munere carior omni
Obstringit sua quemque salus. procul ambitus erret,
Non quaerat pretium, vitam qui debet amori.
O quantum populo secreti numinis addit
Imperii praesens Genius! quantamque rependit
Majestas alterna vicem, quum regia Circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus!
Adsensuque cavae sublatus in aethera vallis
Plebis adoratae reboat fragor, unaque totis
Intonat Augustum septenis arcibus Echo!

scripti. Te scilicet & Roma. mox concinnius legas, si per libros veteres liceat, *omne futuri aevi.* prior certe Moreti, *aevo.* HEINS. *promittat* Jun. *permittit* nonnulli. *in aevo* Oxon.

607. *Inemtus*] *inemtis* Leid.

608. *Munere*] *murmure* Leid. excidit haec vox Vicetinae editionis curatoribus.

609. *Adstringit sua quemque salus*] *Obstringit* meliores. *Obstrinxit* prim. Vatic. & mox, *erret*, ac *quaerat*, & *muneris*, non *numinis*. prim. tamen Vaticanus a manu prima, aliique nonnulli, *nominis*. pro, *vitam qui debet amori* prim. & tert. Vaticani, *dedit.* a dedendo. Fors etiam, *Non quaerat pretio*, vitam scilicet. HEINS. pro *erret*, *haeret* Jun. Oxon. *quaeret* Lovan. Oxon. Leid. ed. Vicet. *dedit* etiam Lovan.

612. *Imperii praesens species*] *Genius* ex scriptis legendum jam monuit Cl. Gronovius ad Statium cap. XXXI. atque ita duodecim ex nostris. Pricaeanus, *gemitu.* sic in antiquis nummis GENIO POPULI ROMANI. & similia in vetustis passim Inscriptionibus. HEINS. vide Servium Fuldens. ad Virgil. II. Aen. 351. vix tamen ratio adparet, cur, si *Genius* fuerit scriptum, mutassent librarii in *species*, quae dignitatem, splendorem, & pompam, qua Honorius intravit urbem, significat. exempla obvia. BURM.

613. *Connexum gradibus*] *Commixtum* Raphelengius contra libros. *Convexum* sex, quod verum puto. optime enim formam graduum Circensium sic noster exprimit, quam in rem vetus epigramma exstat, cujus initium, *Circus imago poli.* Glossae Stephani, *Convexus*, *περιφέρεια.* apud Lucanum Lib. IX. 502. *convexa galea.* ut quidem in nonnullis scriptis. Virgilio *convexa silvi* & I. Aen. 310. *convexus nemorum.* HEINS. ego *Connexum* praefero cum antiquis editionibus. sedebat enim populus stipatus in gradibus, unde ex *lege loci* Ovid. I. Art. 142. dicit tangendam puellam. vide ad III. Amor. II. 19. *convexa* pro theatris tamen dixit III. Stilich. 190. sed *convexum vulgus* dici posse vix puto. BURM.

615. *Adsensuque caveae sublatus in aethera vallis* &c.] Caesar Bulengerus in Theatro suo lib. I. cap. LI. putavit hunc locum aliter legendum, interpungendumque hoc scilicet pacto,

Consensu caveae sublatus in aethera clamor &c.

sed corrupta & vitiosa indubie ista lectio, omnibus MSS. excusisque codicibus contraria, quippe natura *vallis* optime per τὸ *cavae* exprimitur. Lucan. Lib. IV. 724. *Ipse cava regni vires in valle retentat.* Deinde & mens Poëtae alia, qui Circenses describit, in Circo autem illo aevo nullae caveae, sed tantum in Amphitheatro. DEMPST. *Assensuque* prim. Vatic. & tres alii ex melioribus. *Consessuque* quintus Vaticanus, quod Gronovio non displicebat. quomodo *consessum caveae* dixit Maro Aeneid. V. 340. & VIII. 636. Bulengerus de Theatro:

Consensu caveae sublatus in aethera clamor.

sed male. HEINS. *Consensusque* Leid. ut sit oppositio, *consensus* & *fragor*. *in aethere* Jun.

616. *Plebis adoratae*] Claudius Caesar, ait Suetonius, spectacula edentes voce ac manu veneratus est. Otho apud Tacitum protendens manus adorat vulgum. Rex vero Franciae, ut scribit Cedrenus, mense Majo prodit in publicum, & coram tota gente praesidet, eam adorat, inque vicem adoratur ab ea. verba ejus: τὸν Ῥῆγα Φραγκίας προσκυνεῖν καὶ ἀντιπροσκυνεῖσθαι. atque haec olim, ad exorandam Nemesim, Romani Imperatores. CLAVER.

617. *Septenis arcibus Echo*] Quidam, *partibus.* DELR. veteres nonnulli, *vocibus* & *montibus*, & *partibus*, & *collibus.* perperam. *arces* pro collibus aut montibus poni jam alibi monuimus. Fescenninis Honorii v. 60.

Aurea septemgeminas
Roma coronet arces.

Nec solis hic cursus equis: adsueta quadrigis
Cingunt arva trabes, subitaeque adspectus arenae
Diffundit Libycos aliena valle cruores.
Haec & belligeros exercuit area lusus.
Armatos hic saepe choros, certaque vagandi
Textas lege fugas, inconfusosque recursus,
Et pulchras errorum artes, jucundaque Martis

Cer-

Lib. III. in Stilich. 124. quomodo illic castigavimus:

Pristina Romuleis infloruit arcibus aetas.

apud Maronem II. Georg. 172.

Inbellem avertis Romanis arcibus Indum.

& ita Sidonium Apollinarem frequenter loqui recordor. Heins.

618. *Nec solis hic cursus equis, assueta quadrigas Cingit rava tigris*] Tigrides quadrigis junctas discimus en Aelio Lampridio in Heliogabalo, & *ravam* a colore, optimo sensu dictam, quis inficiari possit? similiter & vide Horat. III. Od. 37. Dempst. quem & vide in Etruria Regali Lib. III. cap. 73. *nec hic cursus equis solis* Jun. *advecta* Jun. Oxon. duo, pro varia lectione.

Assueta quadrigis Cingunt arva tigres] *Tingunt* legendum monent sequentia. & sic tres scripti: de venatione Circensi agit. Valer. Flacc. I. 90. *niveique greges altaria tinguent.* male *cingent* vulgo & illic circumfertur. Virgilius in Dedicatione Aeneidos:

—— —— *maxima taurus*
Victima sacratos tinguet odore focos.

Vir magnus in ora libri sui, *assueta quadrigas Cingunt rava tigres*, atque ita Commentariis in Manilium citat. quod me non intelligere fateor. Raphelengius asteriscis locum notavat. Barthius, *Cingunt arma.* certe *arma* in septem scriptis nostrorum exstat. sed perperam. pro *assueta* multi veteres, *advecta.* Pricaeanus, *attrita.* non male. sed nil mutandum; Circus enim designatur. In Gyrald. Lucens. prim. Vatic. & tribus aliis pro *tigres*, *trabes*, ut pegma, aut scenam intelligat, aut etiam caveas, e quibus ferae emittebantur. in Oiseliano, *Cingunt arma traves.* *trabes* pro pegmate etiam Consulatu Mallii habes v. 327.

———— *varios effingat Mulciber orbes*
Per tabulas impune vagus, pictaeque citato
Ludant igne trabes.

Hoc tamen loco arbores designari per *trabes* autumo, ut silva fuerit in Circo exhibita, & id venationi congruens omnino. Heins. *advecta* etiam Wolf. *trabes* pro arboribus dici a Poëtis vidimus ad Valer. Flacc. III. 484. sed frequentius apud veteres pro caesis arboribus; hic vero pro in Circo positis. *aliena valle*, est non solita, ut in venatione vera solet fieri. vid. Virg. IV. Aen. 156. Burm.

620. *Diffundit*] *Diffudit* Jun. Oxon. duo Leid. Lovan. edd. Vicet. Parm. Isingr. Junt. Colin.

Libycos] Cum Honorius, inquit Paulinus, Consulatu suo, (non hoc tamen) munus Libycarum ferarum ederet, Comes Stilicho jussit Cresconium adduci. At Ambrosius altari adfixum cum suis circumdedit, sed satellites praevaluere. Claver.

621. *Haec & belligeros* &c.] Quae sane de Circo perperam, ut puto, Jos. Scaliger interpretatur Isag. II. in Manil. nam Claudianus antea de Circensibus, isto vero loco de campestribus agit, sive militaribus exercitiis, quae in Campo Martio, aut verius ejus area. Dempst. Hic varia spectaculorum, sed innocuorum, genera, cruenta sustulit Constantinus. Cod. Lib. XI. *Omnino*, inquit, *gladiatores esse prohibemus.* Prudentius,

Te precor Ausonii dux augustissime regni,
Ut tam triste sacrum jubeas ut cetera tolli.

Itaque Honorius etiam sustulit, ut & refert Historia. Claver. *Haec* non *hic* meliores. Heins. *Hoc* & Wolf.

622. *Armatos hic saepe choros*] Forte, *hac sepe*, hoc septo. sic *portarum sepe* apud Nasonem pro septo IV. Trist. I. 81. ut meliores membranae, non *sede*. *Sepis* sive *sepimenti* quatuor species Varro enumerat de Re Rust. Lib. I. cap. XIV. inter quas etiam maceria sive murus commemoratur. Vetus Epigramma de Circo:

Cardinibus propriis includunt septa quadrigas.

hinc *muralis sepes* apud Spartianum vita Hadriani, quod recte adversus Casaubonum tuetur Salmasius. Livius Lib. VI. 2. *Vallum congestis arboribus sepiebant quod ubi animadvertit Camillus, ignem in objectam sepem conjici jussit.* mox ibidem, *sepem incendio absumtam* vocat. Heins.

623. *Inconfusosque*] *inconnexosque* Jun. *inconvexosque* Oxon.

624. *Et pulchras errorum acies*] Malim *erronum*, quamquam invitis vetustis membranis. certe in uno Petaviano *heroum*. videantur quae ad Nasonem notavi Epist. XV. 53 *artes* hic in vulgatis legebatur, quomodo & veteres multi cum primo Vatic. ut *erro-*

Cernimus, insonuit quum verbere signa magister,
Mutatos edunt pariter tot pectora motus.
In latus adlisis clipeis, aut rursus in altum
Vibratis: grave parma sonat, mucronis acutum
Murmur, &, umbonum pulsu modulante resultans,
Ferreus alterno concentus clauditur ense.
Una omnis submissa phalanx, tantaeque salutant
Te, Princeps, galeae. partitis inde catervis
In varios docto discurritur ordine gyros,
Quos neque semiviri Gortynia tecta juvenci,
Flumina nec crebro vincant Maeandria flexu.
Discreto revoluta gradu torquentur in orbes

Agmi-

num artes dicat, quomodo Silius Lib. IV. 319.

Aut illi dextros lunatis flexibus orbes,
Aut illi laevos sinuant in cornua gyros.
Texunt alterno glomerata volumina cursu,
Atque eadem refuga cedentes arte resolvunt.

ita scribendum. Claverius ex suis, *pulchras errorum acies.* quomodo & ex nostris quatuor aut quinque. quo alludunt veteres plurimi, in quibus *arces.* sed *artes* loco movendas non esse censeo. HEINS. *arces* Oxon. intelligit Pyrrhicas.

625. *Cernimus*] *Comminus* Jun.

626. *Tunc pectore motus*] Rite vetus liber, *tot pectora.* DELR. *Tot* ex scriptis legendum. & mox, *allisis* pro *illisis*, quod alii jam viderunt. HEINS. *nunc pectora* Vicet. Parm. Ald. Isingr. sed *tot* Wolf.

627. *Clipeis*] De Hoplomacis, Pyrrhicariis, & reliquis multi multa edisserunt. Julius Caesar Scaliger saepe & diu coram Maximiliano I. jussu Bonifacii patrui, non sine stupore totius Germaniae repraesentavit πυρρίχην. de quo Imperator: Hic puer aut thoracem pro pelle aut pro cunis habuit. id vero scribit in libro Poëtices. Ceterum vera clipei forma rotunda erat olim, hodieque talis apud nos, ad instar τοῦ ζώου ἀσπίδος, quae caudam, ut hic Poëta loquitur, reducto ore vorat. Aristophanis interpres: Κυκλικαὶ γὰρ ἦσαν αἱ Ἀσπίδες τῶν παλαιῶν. In hac dictione duo magni & Graeca eruditione Jurisconsulti se miro lapsu insignivere, ut me olim monuit sidereus, imo oculus mundi, Cujacius. Exstat vero nobile Epigramma, aetate, ni fallor, Justiniani Pandectis praefixum versibus Latinis traductum, ubi haec: Οἷά τις Ἡρακλῆι, παναίολον Ἀσπίδα τεύξας, Alciatus: *Tanquam aliquis varium componens Aspida magno Alcidae.* hunc secutus Contius: *Alcidae haud melius varium quisquam Aspida magno Excudat.* Sane dubitanter exprimunt Ἀσπίδα, ejusque epitheton πανάιολον, cujus terminatio non impedit, quominus sit generis feminini, causa incognita, quasi capite minuunt. Hesiodus autem poëma edidit, cujus inscriptio: Ἀσπὶς Ἡρακλέους, quam & σάκος πανάιολον vocat, unde sine dubio hoc Epigramma colorem duxit. atque haec posteris invidere nolui. CLAVER.

628. *Mucronis acutum Murmur*] *acuti* libri nonnulli. Lego minima mutatione: *grave parma sonat, mucronis acutum Murmura.* vel, *sonant.* grave sonat parma, ensis acutum. *acutum* certe in melioribus membranis exstat. mox *resultat* pro *resultans* libri. HEINS. *moderante* etiam Leid. *resultat* Vicet.

630. *Clauditur ense*] *plauditur* Raphelengius contra scriptos. optime tamen ad sensum, quamvis discedente in alia omnia Barthio. sic apud Statium v. Silv. I. 129.

Quis tibi tam tenero permisit plaudere collo
Nubiginas clipeos.

Gallaeci apud Silium Lib. III. 340.

Ad numerum resonas gaudentes plaudere cetras.

vulgata tamen lectio temere non est sollicitanda. sic apud Horat. Lib. II. Sat. I. *pedibus delectat claudere verba.* & *claudere versum* Persio. HEINS. *clauditur ictu* Voss. *plauditur ense* Wolf. *contentus* Vicet. & Parm.

631. *Omnis*] *animis* Oxon. *subnixa* Jun. Oxon. Lovan. Voss. edd. Vicet. & Parm.

633. *Ordine gyros*] *agmine* optimus Ambros. & mox, *vel crebro* Gyrald. sequentia male vulgo distinguebantur. HEINS. Sed *agmina* sequuntur.

634. *Semiferi*] Gyrald. Lucens. & duo alii, *semiviri*, atque ita promiscue in antiquis libris. *semivirum bovem* hunc eumdem Minotaurum Naso II. Art. 24. appellavit. sic & *Nessum semivirum* vocat Epist. IX. 141. HEINS.

635. *Nec cebro*] *vel crebro* Vicet. Parm. *ne crebro* Ald.

636. *Revoluta*] *resoluta* Jun. Lovan.

637. *Car-*

Agmina: perpetuisque inmoto cardine claustris
Janus bella premens, laeta sub imagine pugnae
Armorum innocuos paci largitur honores.
Jamque novum fastis aperit felicibus annum
Ore coronatus gemino; jam Thybris in uno
Et Bruti cernit trabeas, & sceptra Quirini.
Consule laetatur post plurima secula viso
Pallanteus apex. agnoscunt Rostra curules
Auditas quondam proavis, desuetaque cingit
Regius auratis fora fascibus Ulpia lictor.
Et sextas Getica praevelans fronde secures,
Colla triumphati proculcat Honorius Histri.
Exeat in populos cunctis illustrior annis,
Natus fonte suo: quem non aliena per arva
Induit hospes honos: cujus cunabula fovit
Curia: quem primi tandem videre Quirites:
Quem domitis auspex peperit Victoria bellis.
Hunc & privati titulis famulantibus anni,
Et quos armipotens genitor, retroque priores
Diversis gessere locis, ceu Numen, adorent.
Hunc & quinque tui, vel quos habiturus in orbem

Post

637. *Cardine claustris*] *Clathris* Gyrald. dictum Lib. III. Stilich. 272. *clautris* in Oiseliano. HEINS. *plaustris* Jun. *perpetuis* Oxon. Lovan.

638. *Laeta sub imagine pugnae*] *laetae* unus Ambros. & Petav. HEINS.

641. *In uno*] *in imo* Wolf.

642. *Cernit*] *cernunt* Leid.

645. *Desueta*] *dissueta* Vicet. Parm. *Auditis* etiam Wolf.

646. *Regius*] *regibus* Oxon.

647. *Praevelans*] *praevallens* Leid. pro *praevallans*. vid. II. in laud. Stilich. 189.

Fronde] *lauro*. DELR. *fronte* Lovan. *corde* Jun. *& sectas G. pr. fronte* Wolf. mox *praeculcat* Jun.

648. *Triumphati*] Heins. ad III. in Stilich. 13. citat *catenati*. animo obversante versu ex Bell. Getic. 293.

649. *Populos*] *populis* Lovan.

Cunctis inlustrior annus] *annis* prim. Vatic. & decem alii. HEINS. Ita & cod. Barth. & edd. Vicet. & Parm.

651. *Induit hospes honos*] *Imbuit* frustra contra libros Raphelengius, qua de re supra vs. 68. *hospes honos*, ut *hospes dolus* apud Ovid. Epist. II. 74.

Hic est cujus amans hospite capta dolo est.

ita enim codices nonnulli, non *hospita*. HEINS.

654. *Anni*] Non inepte *annum* codicem suum habere scribit Barthius.

655. *Regesque priores*] *retroque* major scriptorum pars cum primo Vaticano. & placet. Lib. I. in Eutrop. 475.

——— *quantis injuria mille per annos*
Fit retro ducibus.

Cod. Theod. Lib. VII. tit. 8. *ex suspicione ream conjugem facere veteres retro principes abnuerunt.* Lamprid. Alex. Severo: *Si quis ei recitavit Alexandri Magni laudes, aut meliorum retro principum.* atque ita saepe aevi ejus scriptores. Sed & in marmoribus antiquis interl titulos Caesarum frequenter occurrit, *virtute & felicitate omnes retro principes supergressus.* tum, *super omnes retro principes providentissimus.* &, *providentissimus retro principum.* HEINS. *retro* Wolf.

656. *Gessere*] *egere* Voss. *gessere Getis* Leid. *adoret* Leid. *adorant* Jun. Oxon.

657. *Vel quos habiturus in urbe*] *in urbem* primus Vaticanus. Pricaeanus, *in orbe. in orbem* Oiselianus, quomodo & ex Mediceis unus recentior, addita glossa, *in circuitum.* eleganter. Noster Lib. II. in Eutrop. 184.

Inque orbem tereti mitra redeunte capillum
Struxerat.

Sic

Post alios, Auguste, colant: licet unus in omnes
Consul eas, magno sextus tamen iste superbit
Nomine, praeteritis melior, venientibus auctor.

Sic apud Livium Lib. v. *Senat horae in orbem operi attributae sunt.* Lib. III. *Ut unus fasces haberet, & hoc insigne regium in orbem suam cujusque vicem per omnes iret.* ita & *in numerum* saepius occurrit apud Poëtas. Moreti liber optimus, *honores.* HEINS. *in urbem* Wolf.

659. *Iste*] Claver. *ipse.*

660. *Nomine*] Crediderim hoc loco tollendum prius *n*, relinquendumque *omine*, ut aliter omnes, quos vidi, libri. DELR. male. vid. II. de laud. Stilich. 242. Conf. Mall. 267. Sil. Ital. XVI. 131. *venientibus ultro* Leid. a m. pr. BURM.

CL.

CL. CLAUDIANI
LAUS SERENAE.

DIc mihi, Calliope, tanto cur tempore differs
Pierio meritam ſerto redimire Serenam?
Vile putas donum, ſolitam conſurgere gemmis,
Et rubro radiare mari, ſi floribus ornes
Reginae Regina comam? ſed floribus illis,
Quos neque frigoribus Boreas, nec Sirius urit
Aeſtibus: aeterno ſed veris honore rubentes
Fons Aganippaea Permeſſius educat unda:
Unde piae paſcuntur apes, & prata legentes
Transmittunt ſeclis Heliconia mella futuris?
Dignius an vates alios exercuit unum
Femineae virtutis opus? conſorte redemto
Caſta maritali ſucceſſit Theſſala fato,
Inque ſuos migrare virum non abnuit annos.
Hoc Graji memorant. Latiis movet ora Camenis.
Praeſcia fatorum Tanaquil, rediensque per undas

Cloelia

vs. 1. *Dic mihi*] Hic verſus aliter ſe habet in veteri codice, quod & notavit Cujacius, nempe:
Dic mihi Calliope, cur tantum in tempora differs.
quod ille vir non probabat, & merito. de Serena vero ſupra dictum eſt. Claver. *mea* ſcripti: ſic *noſtra Thalia* Praefat. in Conſ. Mall. mox pro *tanto cur tempore*, plerique, *cur tanto*. Claverii liber & ex noſtris novem, *cur tantum in tempore*. optimus Ambroſ. *cur tanto in tempore*. Schedae Gudianae, *tantum in tempora*. primus Medic. *cur tantum interprete*. Puto, *cur tanta in tempora differs*. Val. Flacc. IV. 62. *in quaenam tempora differs Caucaſium, Rex magne, ſenem*. Silius Lib. VII. *in lucem proelia differ*. vide plura IV. Conſ. Hon. 385. Heins. *Dic mihi* tamen quaſi ex formula, de qua vide egregie Broukhuſ. ad Propert. IV. III. 23. & quae nos ad Ovid. Epiſt. XVI. 341. deinde, *cur non in tempore* Busl. Burm.

2. *Pierio*] *pleno* Voſſ. *redimire coronam* alter a m. pr.

4. *Et rubro radiare mari*] *Aut* prim. Vatic. aliique nonnulli. mox, *ſi floribus illis*, non *ſed* quidam rectius. Heins. *& rapido*, vel *rubro* Lovan. ego ſecundo loco *ſed floribus illis* retinendum puto cum priſcis editionibus; non enim omni genere florum vult ornari, ſed *illis*, quos &c. de quo uſu τῦ *ſed* vide ad Petron. cap. CXXVIII. Phaedr. IV. fab. 17. Ovid. XIII. Met. 273. & alibi. nec obſtat ſequens *ſed*, quod reſpondet praecedentibus *neque*, *nec*. & ipſe Heinſius ad III. Rapt. 409. elegantiam in repetitione τῦ *ſed* oſtendit, ut & nos ſaepe ad Ovidium. vid. ad Lib. V. Met. 17. & alibi. Burm.

6. *Frigoribus*] *fulgoribus* Busl.

8. *Fons Aganippea Permeſſidos*] *Permeſſius* Gyrald. prim. Vatic. Palat & opt. Ambroſ. bene. Heins. Ita Parm. Junt. Colin. Iſingr. Gryph. *Permeſſidos* MSS. Pulm. & Leid. & ita Ald. *Permenſius* cod. Barthii.

9. *Unde piae paſcuntur apes*] *paſcantur* tert. Vatic. aliique nonnulli cum quibusdam editionibus, & tum, *transmittant* verſu proximo ſit reponendum. Heins.

11. *Dignius an vates*] *haud vates* Gyrald. & Iſingr. mox pro *quod ſponte redemto*, optimus Ambroſianus, *conſorte redemto*, cujus gloſſa in Gyraldino, *quod ſponte marito*. Heins. *haud vates* ed. Gryph. *aut* marg. Marcil. *ſponte marito* Parm. deinde, *Theſſala buſto* Busl.

14. *Migrare virum non abnuit*] Buslidianus codex, *viros*. lege, *viro*. Heins. *non abnegat* Voſſ. duo, Busl. Oxon. vid. II. in Rufin. 72.

15. *Hoc*] *Haec* Busl.

17. *Cloe-*

Cloelia Thybrinas, & eodem flumine ducens
Claudia virgineo cunctantem crine Cybeben.
Anne aliud toto molitur carminis actu
Maeonii mens alta fenis? quod ftagna Charybdis
Armavit, quod Scylla canes, quod pocula Circe;
Antiphatae vitata fames, furdoque carina
Remige Sirenum cantus transvecta tenaces;
Lumine fraudatus Cyclops, contemta Calypfo;
Penelopae decus eft: atque uni tanta paratur
Scaena pudicitiae. terrae pelagique labores,
Et totidem faevi bellis, quot fluctibus, anni
Conjugii docuere fidem. fit Claudia felix
Tefte Dea, caftosque probet fub numine mores,
Abfolvens puppisque moras crimenque pudoris:
Penelope trahat arte procos, fallatque furentes
Stamina nocturnae relegens follertia telae;
Non tamen audebunt titulis certare Serenae.

Quod

17. *Cloelia*] *Coelia* Oxon. *Colchia* Busl. *Cloedia* Parm. *Coelia* Wolf.

18. *Crine Cybeben*] *fune* fcribendum putabam olim, ex illo Propertii Lib. IV. El. XI. 51.

Vel tu qui caftam movifti fune Cybellen
Claudia, turritae rara miniftra Deae.

fed oportune erroris me admonuit vir Cl. Albertus Rubenius, fumma literarum ac bonarum artium cum jactura e vivis nuper ereptus. adferebat ille Sidonii Apollinaris locum carm. XXIV. qui vulgatam in Claudiano noftro fcripturam prorfus confirmat, hifce verfibus:

Qualis nec Phrygiae dicata Veftae,
Quae contra fatis Albulam tumentem
Duxit virgineo ratem capillo.

alii cingulo Claudiae navem ductam afleverant, quos inter Minucius in Octavio, Tertullianus, & Hieronymus cum Lactantio. HEINS. *conftantem* MS. Barthii.

19. *Anne aliud*] *annue quin aliud* Buslid.

21. *Armavit*] *Armarit* Buslid. HEINS.

23. *Transvecta*] *transjecta* Buslid.

25. *Penelope decus aufa fuum*] Ita vetus liber, quod Latinum eft. nam Virgil. *Aufi omnes immane nefas.* In aliis tamen, *Decus atque fuum*, quod ne plane rejiciam facit illud Statii de Plutone: *fuaque & quae defuper urget Nutabat tellus.* CLAVER. Locus vexatiffimus. Raphelengius ex conjectura viri maximi, *Penelopes decus aequaevum*, & mox, *paratu.* Behotius in Apophoretis Lib. II. 10. *Penelopae decus atque fuum*, minima mutatione. Penelopae decus & Homeri. Claverius ex veteri libro, *Penelope decus aufa fuum.* fed illam Cujacii potius conjecturam exiftimem. Torquet & fe hic valde Barthius. primus Vaticanus, Palat. & Petav. cum duobus Mediceis, *Penelopae decus eft; atque uni tanta paratur.* quod verum opinor, etiam approbante Alberto Rubenio. octodecim alii, *Penelope decus atque uni cui.* ex quorum veftigiis Barthii curae fecundae corrigunt:

Penelopea decus, uni cui tanta paratur.

cui & alias conjecturas fubtexit. mihi verius videatur: *Penelopae decus eft. uni cui tanta paratur Scena pudicitiae.* in fchedis Gudianis, *Penelopae decus atque rui.* HEINS. *Penelopae decus atque viri, cui* Heinfius edit. pr. *Penelope decus eft, atque fuum cui t. p.* Parm. *Penelopae decus, atque uni cui* Ald. *Penelopae decus aequaevum* ed. Caefii. *Penelopae decus atque uni* Wolf.

27. *Et totidem faevi bellis*] Ita fcripti. Raphel. *bello. Ut totidem* Barthius. deinde *fit* pro *fic* iidem. bene. quomodo Behotius conjecerat. *decuere fidem*, non *docuere* Palat. HEINS. *totidem faevis b. q. f. annis* Buslid. qui etiam, *fi Claudia. Et totidem emenfi bellis* Markland. ad Stat. III. Silv. V. 7. vide Arntzen. ad Plin. Paneg. cap. V. BURM.

32. *Sollertia telae*] Sic primus Vatic. quindecim alii, *Laërtia* cum fchedis Gudianis. quinque, *certiffima* cum Aldo. *Lacertia* Oifelianus, & emendatum *laffantia.* Buslid. *laxantia* pro *laffantia. Stamina* etiam probe Raphelengius. fcripti confirmant. pro *titulis certare Serenae*, prim. Vatic. *fervare.* forte pro, *fe aequare.* HEINS. *Laertia* Wolf.

37.

Quod si nobilitas cunctis exordia pandit
Laudibus; atque omnes redeunt in semina caussae,
Quis venerabilior sanguis, quae major origo,
Quam regalis, erit? non hoc privata dedere
Limina, nec tantum poterat contingere numen
Angustis laribus. patruo te Principe celsam
Bellipotens inlustrat avus, qui signa Britanno
Intulit Oceano, Gaetulaque repulit arma.
Claram Scipiadum taceat Cornelia gentem,
Seque minus jactet Libycis dotata tropaeis.
Cardine tu gemino laurus praetendis avitas:
Inde Caledoniis, Australibus inde parentum
Cingeris exuviis. necdum moderamina mundi
Sumserat illa domus, quum te Lucina beatis
Ederet astrorum radiis. o maxima rerum
Gloria! post genitam didicit regnare Serenam.
  Quid dignum memorare tuis, Hispania, terris
Vox humana valet? primo levat aequore Solem
India: tu fessos exacta luce jugales
Proluis, inque tuo respirant sidera fluctu.
Dives equis, frugum facilis, pretiosa metallis,
Principibus fecunda piis. tibi secula debent
Trajanum: series his fontibus Aelia fluxit.

Hinc

37. *Non te privata*] *Non hoc* Gyrald. Lucens. & tredecim alii. vere. *hic* in schedis Gudianis, & *potuit* pro *poterat*. mox *numen* pro *nomen* optimus Ambros. HEINS. *non haec* Oxon. *hoc* Wolf. *lumina* Oxon. & Buslid.

39. *Augustis*] Deerat hic versus Buslidiano.

40. *Signa*] *stagna* Buslid. *Britano* Junt. Ald.

41. *Gaetulaque*] *Gaetuli* Buslid.

42. *Taceat*] *taceant* ed. Gryph.

43. *Dotata*] *ditata* Voss. vid. ad I. in Eutrop. 91. nihil muto. respicit ad illa Juvenal. VI. 169. *numeras in dote triumphos*, ut recte Barthius, unde & puto in Buslid. esse, *dotata triumphis*. BURM.

44. *Tu*] *te* Colin.

46. *Cingeris excubiis*] *exuviis* primus Vatic. & optimus Ambros. vidit Barthius. paulo ante, *laurus avitas*, non *lauros* primus Vatic. HEINS.

48. *Adderet astrorum radiis*] *Ederet* ex conjectura viri politissimi Gasparis Gevartii reponendum, ut felici sidere Serenam natam fuisse innuat. atque ita Palatinus codex. apud Statium III. Silv. IV. 63.

——— o sidere dextro
Edite, multa tibi coeli indulgentia favit.

addita astrorum radiis non poterat dici Serena, nisi post mortem. sic Lib. III. in Rufin. de Theodosio mortuo:

Auctior adjecto fulgebat sidere mundus.

HEINS. *post domitam d. r. Serenam* Buslid. *ederet* etiam Barthius ex suo codice.

49. *Didicit*] Indicat Theodosium paulo post natam Serenam ad imperii gubernacula accitum esse. CLAVER.

50. *Hispania*] Ejus sane laus perpetua, quod bonos Principes mundo praebuerit, quales fuere Trajanus, Hadrianus, Theodosius. vide, quaeso, Lat. Pacatum, ubi multa in laudem Hispaniae. CLAVER.

51. *Primo lavat aequore solem*] *levat* Isingr. prim. Vatic. cum quinque aliis. dictum Lib. II. in Eutrop. 239. malo &, *primum*. HEINS.

53. *Tuo fluctu*] *tuos fluctus* libri plerique. aliter tamen prim. Vatic. HEINS. *tuos fluctus* Wolf.

57.

Hinc ſenior pater; hinc juvenum diademata fratrum.
Namque aliae gentes, quas foedere Roma recepit,
Aut armis domuit; varios aptantur in uſus
Imperii: Phariae ſegetes, & Punica meſſis
Caſtrorum devota cibo: dat Gallia robur
Militis: Illyricis ſudant equitatibus alae.
Sola novum Latiis vectigal Hiberia rebus
Contulit Auguſtos. fruges, aeraria, miles
Undique conveniunt, totoque ex orbe leguntur:
Haec generat, qui cuncta regant. nec laude virorum
Cenſeri contenta fuit, niſi matribus aeque
Vinceret, &, gemino certatim ſplendida ſexu,
Flaccillam Mariamque daret, pulchramque Serenam.
Te naſcente ferunt per pinguia culta tumentem
Divitiis undaſſe Tagum. Callaecia riſit
Floribus, & roſeis formoſus Duria ripis
Vellera purpureo paſſim mutavit ovili.
Cantaber Oceanus vicino litore gemmas
Exſpuit: effoſſis nec pallidus Aſtur oberrat
Montibus. oblatum ſacris natalibus aurum
Vulgo vena vomit: Pirenaeisque ſub antris
Ignea flumineae legere Ceraunia Nymphae.
Quaeque relabentes undas aeſtumque ſecutae
In refluos venere palam Nereïdes amnes;

Con-

57. *Juvenum*] *niveum* Buslid.

59. *Domuit*] *docuit* Buslid. mox pro *ſegetes*, *gentes* Oxon. & *Gallica robur* pro *Gallia* Buslid.

62. *Militis Illyricis ſudant equitatibus alae*] Puto, *Illyricae*. HEINS. *equitantibus* Buslid. forte, *undant equitatibus*. ita Val. Flacc. I. 539. *Undat equis*. & mox vs. 71. *Divitiis undaſſe Tagum*. *undare* vero & *ſudare* confundi docebunt notae ad Epithal. Pallad. 5. BURM.

64. *Auguſtos*] *Auguſto* Parm.

66. *Qui*] *quaecumque regunt* Buslid. mox pro *niſi matribus*, *nec* Wolf.

68. *Et gemino*] *a gemino* cod. Barth. qui ſequentem verſum non habet.

71. *Callaecia*] *ſqualientia* Buslid.

Riſit floribus] vide Conſ. Mall. 273.

73. *Vellere purpureo p. m. ovile*] *Vellera* quidam ſcripti. Lucenſ. *vellere ovili* & ſic duo Medicei cum primo Vatic. & Palatino. malim & *fucavit*, non enim mutavit, cum rutilus ille color ſit nativus ovibus Hiſpanis. Lib. I. Rufin. 387. *ſponte rubebunt Attonito paſtore greges*. mox diſtiguendum, *Cantabar Oceanus*. vide Nupt. Honor. 88. HEINS. Eodem redire puto ſive legas, *vellera mutavit ovili*, ſive *vellere ovile*. vid. ad Ovid. VIII. Met. 448. *vellera p. p. m. ovile* Parm. *ovile* poſitum pro gregibus. vid. ad Virgil. I. Ecl. 8. *mutabit* vero retinendum eſt. imitatur enim Virgilium Ecl. IV. 44. *Jam croceo mutabit vellera luto*. BURM.

75. *Oberrat*] *aberrat* cod. Barth. *Auſter* Oxon. Busl. Wolf. mox pro *oblatum*, *ablatum* Parm.

77. *Pirenaeique ſub antris Ignea fulmineis*] Lege, *Pirenaeisque*, & *flumineae* cum duodecim ſcriptis, quomodo & primus Vaticanus. deinde, *relabentes*, pro *rebellantes*, ſcripti meliores, quod merito ſecutus Raphelengius. Aldus & quatuor ſcripti, *relegentes*. opt. Ambroſ. *recedentes*. ſchedae Gudianae *relegantes*. HEINS. *ignea fulminibus* Junt. Ald. Colin. ſed Parmenſis *flumineis*. *relebantes* Idem, hoc eſt *relabantes*.

78. *Ceraunia*] Plinius: *eſt inter candidas gemmas, quae & Ceraunia vocatur, fulgorem ſiderum rapiens*. Suidas gemmas fulguris recenſet, inter quas *ἀργέννες*. Sidonius vero habet *Fulminis lapidem*. CLAVER.

18.

Confessae plausu dominam, cecinere futuris
Auspicium thalamis. alio tum parvus in axe
Crescebat Stilichon, votique ignarus agebat,
Debita cui longe conjux, penitusque remoto
Orbe parabatur tanti concordia fati.
Nec tua mortalis meruit cunabula nutrix.
Ubera prima dabant gremiis redolentibus Horae,
Ternaque te nudis innectens Gratia membris
Adflavit, docuitque loqui. quacumque per herbam
Reptares, fluxere rosae: candentia nasci
Lilia. si placido cessissent lumina somno,
Purpura surgebat violae factura cubile
Gramineum, vernansque tori regalis imago.
Omina non audet genetrix tam magna fateri,
Successusque suos arcani conscia voti
Spe trepidante tegit. gestabat Honorius arto
Te pater amplexu. quoties ad limina princeps

Theu-

81. *Plausu dominam*] *plausuque omnem* Voss. a m. pr.

82. *Alio tum*] *cum* Parm.

83. *Agebat*] *babebat* Parm.

85. *Parabatur*] vir doctissimus, qui nuper Statii Silvas edidit, Marklandus ad Lib. I. Silv. II. 31. legebat, *parabantur tanti consortia fati.* eleganter sane, si MSS. addicerent. BURM.

86. *Meruit*] *verum* Buslid.

87. *Gremiis redolentibus Horae*] Ita vetus liber, cum in aliis *Aurae*, quod absurdum. *Horae* enim sunt Deae floreae. Orpheo εἰαριναὶ καὶ πολυάνθεμοι. sunt vero Jovis ac Themidis filiae. CLAVER. *aurae* Gyrald. prim. Vatic. ac reliqui plerique. *aulam* schedae Gudianae. Claverius ex suo libro, *Horae.* atque ita Raphelengius. sex veteres, *gremio redolentibus aulam.* opt. Ambros. *gremio redolente napes.* Lege, *Napaeae.* mox, *Trinaque* Buslidianus. pari propemodum modo Marcianus Capella Libro IX.

Conscia jam Veneris nova serta parate Napaeae,
Crocumque lecto spargite.
Inque torum violas certatim effundite conchis,
Pulvinar almum & comite.

Vulgata tamen scriptura temere non est sollicitanda, cum Pindari illa respexisse videatur noster Pyth. Od. IX. Τόθι παῖδα τέξεται ὃν κλυτὸς Ἑρμᾶς εὐθρόνοις Ὥραισι καὶ Γαίᾳ ἀνελὼν φίλας ὑπὸ ματέρος οἴσει. ταὶ δ᾽ ἐπιγουνίδιον θηκάμεναι βρέφος αὐταῖς νέκταρ ἐν χείλεσσι καὶ ἀμβροσίαν στάξοισι. Praesidebant enim Horae puerperio. Nonnus Dionys. III. ἧς τόκον Ὧραι Ὑγρὸν ἐμαιώσαντο πολυχαίτιδες. *gremiis redolentibus* propter flores, qui in tutela Horarum. noster Consul. Olybr. 278. *te variis scribent in floribus Horae.* HEINS. de *trina* & *terna* vid. ad Ovid. Epist. IX. 38. *aulae* Parm. *aula* Ald. deinde forte scripserit, *Ternaque ter nudis te innectens*, vel *nectens.* sed & *te* omitti potest. BURM.

89. *Adflavit*] Septem cum Gudianis excerptis, *Afsluxit.* opt. Ambros. *Allusit.* deinde *quacumque* cum scriptis lego. HEINS. *quodcumque* Buslid. *quantumque per berbam Reptares* Parm. *quocumque* Junt. Gryph. Isingr. Colin. sed illud *nasci* non videtur convenire τῷ *fluxere*, nec *surgebat.* forte, *candentia passim Lilia.* posset tamen *nasci* defendi illis Persii Sat. II. 38. *Quidquid calcaveris bic rosa fiat.* ubi Casaubonus *fiat* pro *nascatur*, ut γενέσθω pro γεννηθήτω, explicat. sed temporum variatio hic incommoda videtur. nisi legas, *fulgere rosae, candentia nasci Lilia.* haec vero jungere solent Poëtae, ubi formae puellaris praestantiam depingunt, & ruborem candori mixtum commendant, ut omnibus notum. BURM.

91. *Somno*] *mundo*] Voss.

92. *Purpura fulgebat*] *surgebat* prim. & plerique alii. pro *factura* prior Moreti & Patav. *fractura.* ut ad Statium conjecit doctissimus Gronovius, qui videndus Diatribes cap. XVI. tertius Vatican. *fartura.* pro *fartura*, ut Cruceus in Frondatione pag. 132. Ausonius Epist. IX. *Gramineum nunc frango torum.* in Catalectis Pithoei, *Frange toros, bibe vina, rosas pete, tinguere nardo.* hic tamen viola torum facit, non frangit. mox, *vernansque*, & *omina* bene Raphelengius pro *vernatque*, & *omnia.* HEINS. *surgebat* Wolf.

Theudosius, privatus adhuc, fraterna veniret,
Oscula libabat, teque ad sua tecta ferebat
Laetior. in matrem teneris conversa querelis,
Quid me de propiis auferre Penatibus, inquis,
Imperat hic semper? praesagia luserat error,
Et dedit augurium regnis infantia linguae.
Defuncto genitore tuo sublimis adoptat
Te patruus, magnique animo solatia luctûs
Restituens, propius, quam si genuisset, amavit
Defuncti fratris sobolem. nec carior olim
Mutua Ledaeos divinxit cura Laconas.
Addidit & proprio germana vocabula nato;
Quaque datur, fratris speciem sibi reddit ademti.
Denique quum rerum summas electus habenas
Susciperet, non ante suis inpendit amorem
Pignoribus, quam te pariter fidamque sororem
Litus ad Eoum terris acciret Hiberis.
    Deseritur jam ripa Tagi, Zephyrique relictis
Sedibus Aurorae famulas properatur in urbes.
Incedunt geminae, proles fraterna, puellae;
Inde Serena minor, prior hinc Thermantia natu,
Expertes thalami, quarum Cythereïa necdum
Sub juga cervices niveas Hymenaeus adegit.
Utraque luminibus tumidum micat: utraque pulchro
Excitat ore faces. qualis Latonia virgo,

Et

99. *In sua tecta*] *ad sua* libri. mox distingue, *ferebat Laetior*. Heins. *atque ad sua* Wolf.

100. *Conversa*] *confusa* Bussld.

101. *Quid me de propriis*] Malo, *patriis*. mox, *inquis*, pro *inquit* scribendum cum Lucensi. quod Livineio Barthioque visum cum eodem Lucensi ac duobus Mediceis. postea, *quid me Imperat hic semper?* male vulgo distinguunt. Barthius curis secundis:

Qui me de propriis auferre penatibus, inquis,
Imperat?

augurium quod subindicat, est in *imperandi* verbo. Heins. *quis me* Parm. Junt. & editi multi. *qui* Barth. *auferre conatibus* Bussld. *haec semper* idem mox. *dedit augustum* Idem.

102. *Error*] *ordo* Oxon. a m. prim. *luxerat* Wolf. a m. prim.

105. *Magnisque*] *magnoque* Wolf. mox pro *propius*, *proprius* Parm.

108. *Devinxit cura Lacones*] *dilexit* prim. Vatic. & duo alii, cum schedis Gudianis. *carior* Lucens. *Laconas* Tuan. Heins.

111. *Delectus habenas*] *electus* prim. Vatic. multi alii, *elatus*. dixi ad Val. Flacc. Lib. II. 270. deinde pro *intendit*, scripti bene, *impendit*. sed alterum tamen in prim. Vatic. exstat. infra 209. *Stilicho cunctis cedentibus unus Eligitur ductor*. Heins.

114. *Eoum*] *Jonium* Busl. *nostris acciret* Oxon. *asciret* Voss. mox pro *Zephyrique*, *Zephyrisque* Wolf.

119. *Thalami*] *thalamis* Vossiani duo & Oxon. male. ita Virgil. IV. Aen. 550. & noster III. Rapt. 279. pracedenti versu pro *Thermantia*, *Temerantia* Wolf. Burm.

121. *Utraque luminibus timidum micat*] *tumidum* septem libri. eleganter. dictum Lib. II. in Stilich. 358. post, *pulchro ore* prim. Vatic. non *pulchras faces*. probe. mox malim, *quales*, ut ad Palladem non minus quam Dianam referatur. quod sequentia confirmant. Heins.

123.

Et solo Jove nata soror, quum forte revisunt
Aequorei sortem patrui, spumantia cedunt
Aequora, castarum gressus venerata Dearum.
Non ludit Galatea procax, non inprobus audet
Tangere Cymothoën Triton: totoque severos
Indicit mores pelago pudor: ipsaque Proteus
Arcet ab amplexu turpi Neptunia monstra.
Tales sceptriferi visurae tecta parentis
Limen Honoriades penetrant regale sorores.
Ambas ille quidem patrio conplexus amore:
Sed merito pietas in te proclivior ibat.
Et quoties, rerum moles ut publica cogit,
Tristior, aut ira tumidus flagrante redibat,
Quum patrem nati fugerent, atque ipsa timeret
Conmotum Flaccilla virum, tu sola frementem
Frangere, tu blando poteras sermone mederi.
Adloquiis haerere tuis. secreta fideli * * *
Prisca puellares reverentia transilit annos.
Non talem Triviae confert laudator Homerus
Alcinoo genitam: quae, dum per litora vestes
Explicat, & famulas exercet laeta choreas,
Auratam jaculata pilam, post naufraga somni
Otia, progressum foliis expavit Ulixen.

Pie-

123. *Revisunt*] *tremiscunt* Busl.

128. *Inducit mores*] Scripti fere omnes, *Indicit.* recte. ut monui Bell. Gild. 16. malim etiam, *totique.* apud Ammianum Lib. XVI. de Juliano: *temperantiam sibi ipsi indixit.* & initio Lib. XVII. de eodem: *plus laboris sibi quam militibus indicere.* HEINS. *Indicit* Parm. *Incidit* Wolf. vide ad Quinctil. Declam. XIII. 5. & ad Lucan. II. 4. BURM.

129. *Amplexu*] *implexu* Buslid. non male, quia de monstris marinis agitur.

135. *Flagrante rediret*] *redibat* meliores. HEINS.

136. *Patrem nati*] *Cum pater & nati* Buslid. mox, *Facilla* Wolf. *frementes* Parm.

137. *Conmotum*] Supra diximus de ira Theodosii, quam hic locus, quasi diducto velo, aperit. alias tamen a Cedreno dicitur χαρίεις τὴν ὁμιλίαν, τὸν τρόπον δὲ χαριέστατος CLAVER.

139. *Secreta fidelis*] *fideli* constanter scripti, ut appareat versum unum alterumque excidisse. HEINS. Ego credo in *fideli* latere verbum, quod idem notet quod credere, conmittere; nisi sequenti versui adsignes *secreta fideli Credere* &c. quae conjectando nemo adsequetur. BURM.

140. *Transilit*] *transtulit* cod. Barthii & Buslid.

141. *Homerus*] Platoni Ἄριστος καὶ θειότατος τῶν ποιητῶν. Themistius vocat προπάτορα τῶν Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους λόγων. apud Gyl. inter statuas, quae Byzantii fuere, a Zeuxippo effingitur; mente congesta, manibus sub imum pectus conjunctis, barba demissa, capillo raro, facie tetrica; huic vero nasus mediocris. oculi caecum prae se ferunt. CLAVER.

143. *Choreas*] *choreis* Voss. duo. ed. Ald. quod non spernendum. ita *famulas exercere penso* Virg. VIII. Aen. 411. quamquam vulgata Virgilii imitatione se tueri potest, qui Lib. I. Aen. 499. *Exercet Diana choros.* BURM.

144. *Pilam*] Homerus de Nausicaa: σφαῖραν ἔπειτ᾽ ἔρριψε μετ᾽ ἀμφίπολον βασίλεια. CLAVER.

145. *Expavit*] Hoc verbum, nisi adhibito in consilium Homero, haud quivis percipiat. Odyss. ζ. Ὣς εἰπὼν θάμνων ὑπεδύσετο δῖος Ὀδυσσεύς. deinde: Οἴη δ᾽ Ἀλκινόου θυγάτηρ μένε· τῇ γὰρ Ἀθήνη θάρσος ἐνὶ φρεσὶ θῆκε, καὶ ἐκ δέος εἵλετο γυίων. ergo Nausicaa primo aspectu pavit ut puella, sed, Palladis ope, pavore

Pierius labor, & veterum tibi carmina vatum
Ludus erat: quos Smyrna dedit, quos Mantua, libros
Percurrens, damnas Helenen, nec parcis Elissae.
Nobiliora tenent animos exempla pudicos.
Laodamia ſequens remeantem rurſus ad umbras
Phyllaciden, & prona ruens Capaneïa conjux
Communes ardente viro mixtura favillas,
Et gravis incumbens caſto Lucretia ferro,
Vulnere quae proprio facinus teſtata tyranni,
Armavit patriae juſtos in bella dolores,
Exſule Tarquinio; memorandaque concidit, uno
Ulta pudicitiam libertatemque cruore.
Talia facta libens non tu virtute minori,
Sed fato meliore, legis. jam nubilis aetas
Principe ſollicito votis erexerat aulam,
Incertis quem tanta tori fortuna maneret.
  Antiquos loquitur Muſarum pagina reges,
Quod dura ſub lege procos certare juberent,
Emturos thalamum dubii diſcrimine leti;
Et ſua crudeles gauderent pignora mortis
Ambitione peti. curru Piſaea marino

Fu-

vore ſtatim defuncta eſt, & quod uno hoc verbo dixeris eleganter, *expavit.* Statius, *reverentia ceſſit Sanguinis & veros germanae expavit amores.* Ceterum Anagramma Suſannae Cujaciae huc pertinet: *A cunis Nauſicaa.* cujus laudes apud Homerum & hunc noſtrum videre eſt. CLAVER.

147. *Ludus erat*] *erant* cum opt. Ambroſ. mox, *Eliſſae* bene codices, ut apud alios etiam auctores in veterrimis libris. & paulo ante, *Ulixem* prim. Vatic. HEINS. *erant* jam in notis Barth. mox pro *damnas*, *damnans* Buſlid.

Mantua] Serena fuit igitur utriusque lingune perita. At privatae mulieri haec minus conveniant, ut Juvenalis & Martialis retulere. Ceterum legimus apud Vellejum: *Principes carminum Virgilius Rabiriusque.* CLAVER.

150. *Remeantem*] *redeuntem* Voſſ. duo, Buſl. Oxon. Wolf. *Phillacide* Voſſ. vide Heinſ. ad Ovid. Epiſt. XIII. 35. mox, *per prona ruens* Buſlid.

154. *Tyranni*] *tyranno* Buſlid.

157. *Ulta*] Duplicem huic verbo vim tribuit, ulta pudicitiam laeſam, & aſſeruit libertatem, imitatus forte Florum Lib. I. 9. *Populus Romanus, ad vindicandum libertatis ac pudicitiae decus, concitatus.* BURM.

159. *Meliore*] *meliora* Buſlid. *minore* etiam Voſſ. *jam nobilis* Parm. Colin.

160. *Votis erexerat aulam Incertis*] *aulae Ingentis* prim. Vatic. puto pro, *erexerat aulam Intentis.* nempe *votis.* HEINS. *Incertus quae* Buſl. *aulae* Parm.

162. *Antiquos loquitur*] *Antiquosque loquar* Buſl.

163. *Quod dura ſub lege*] *dira* ſcripti novem. aliter tamen potiores cum prim. Vatic. HEINS.

166. *Curru Piſaea marino*] *maligno* Buſlid. *marito* Scaliger. confirmat Puteaneus. dixi Bell. Gild. 407. Lib. III. de Rapt. 265. *marito Mobilior Zephyro.* ubi Gyraldi codex ſimili modo *marino.* *marinus* tamen *currus* hoc loco videri poſſit dictus, ut *rotae natantes* Statio de eadem re Theb. VI. 283.

Parte alia victor curru Neptunia tendit
Lora Pelops, prenſatque rotas auriga natantes.

mox pro *providus* prim. Vatic. & decem alii *perfidus.* bene. Gyrald. Lucenſ. ſchedae Gudianae, & tredecim alii, *fervidus.* tertius Vatic. *pervidus.* Lego deinde, *deceptum axem*, non *deceptus.* Seneca pari ſignificatione Thyeſtes *falſos axes* dixerat v. 660. de hoc ipſo Oenomai curru,

Fractique currus, ſpolia Mirtoi maris
Junctaeque falſis axibus pendent rotae.

noſter

Fugit tela Pelops: nam perfidus objice regis
Prodidit Oenomai deceptum Myrtilus axem.
Hippomenes trepidus curfu ferroque fecutam
Aurato volucrem flexit Schoeneïda pomo.
Herculeas vidit fluvio luctante palaestras
Moenibus ex altis Calydon, pretiumque labori
Deïanira fuit, quum pectora victor anhelo
Alcides premeret, retroque Acheloïus iret
Decolor: adtonitae ftringebant vulnera Nymphae:
Saucia truncato pallebant flumina cornu.
Te non Hefperidum pomis, non amne fubacto,
Non focerum fallente rota, fed judice dignus
Augufto, variis Stilichon fpectatus in armis
Accipit, & regni dotes virtute paravit.
Saepe duces meritas bello tribuere coronas:
Hunc cingit muralis honos: hunc civica quercus
Nexuit: hunc domitis ambit roftrata carinis.
Solus militiae mira mercede jugalem
Promeruit Stilichon, focero referente, coronam.
Agnovit patrui fimilem Thermantia curam:
Nupfit & illa duci. fed longe fata fororis
Inferiora tuis. alio tibi lumine taedas

Ac-

nofter bell. Get. 7. de Tiphye,

Deceptoque vagae concurfu rupis in altum
Victricem duxiffe ratem.

poffet tamen & refingi, *Oenomai deceptor Myrtilus.* Seneca Thyeft. 139.

——— *proditus occidit*
Deceptor domini Myrtilus, & fide
Vectus, qua tulerat, nobile reddidit
Mutato pelagus nomine.

Prodidit, ut in illo Virgiliano x. 592. *Lucage, nulla tuos currus fuga fegnis equorum Prodidit.* pro *Ambitione* opt. Ambr. *Conditione.* HEINS. vid. ad Ovid. III. Amor. II. 15. *providus* Delr. ad Senec. Thyeft. 139. *fervidus* Wolf. mihi *deceptor* placet, ut *proditor* dicitur Ovidio in Ibin 369. *conditione* poffet defendi ex Ovid. x. Met. 569. & tum mallem *crudeli.* fed *ambitione* elegantius eft. poffet & *decerpto*, fc. obit, vel *dirupto.* Gronov. ad Senec. Thyeft. 140. *defectum* malebat. *ambitione petit* Wolf.

168. *Myrtilus*] *Myrtbolus* Buflid. Wolf. *Mertolus* Voff. *Mirtolus* alter, & Parm. mox, *Hippomanes* Ald. & edd. aliae. *Ypomedes* Bufl. *Hipomanes* Parm.

172. *Pretiumque laboris*] Quindecim *labori* re-ctius cum primo Vatic. mox, *pectora premeret*, non, *pectore fremeret*, tres. quod placet. HEINS. *pretium laboris* dixit Epithal. Honor. 142. ita *praemia facti* & *factis* Ovid. VIII. Met. 503. BURM.

174. *Acheloüs iret*] *Achelous abiret* malebat Heinfius. mox pro *vulnera*, *funera* Voff. a m. pr. & quinque alii.

176. *Saucia truncato pallebant*] malim *fquallebant.* HEINS. *lumina* Delr. ad Senec. Herc. Oet. 299. Heinfius conjecerat & *tempora.*

179. *Spectatus*] *fcruptatus* Buslid.

181. *Saepe duces meritis*] Lege *meritas*, cum Patavino & Rottendorphiano. HEINS.

182. *Muralis*] *myrtalis* Wolf.

184. *Mira*] *fola* Busl. *miram* Parm.

187. *Fata*] *facta* Parm.

188. *Alio tibi numine taedas*] Quindecim, *munere.* Busl. & quartus Vatic. *vivere.* lego, *lumine.* & fic Livinejus. Lib. II. de Rapt. 347.

Et fauftas alio fuccendunt lumine taedas.

Ovid. II. Faft. 561.

Conde tuas. Hymenaee, faces, & ab ignibus atris
Aufer: habent alias maefta fepulcbra faces.

HEINS. ita *lumina taedae* Epift. ad. Seren. I.

Accendit Romana Salus, magnisque coronis
Conjugium fit cura tuum. delectus equorum,
Quos Phrygiae matres, Argaeaque gramina pastae,
Semine Cappadocum sacris praesepibus edunt,
Primus honos. gemino mox idem culmine duxit
Agmina, conmissosque labor sic gessit honores,
Ut semper merito Princeps, quum magna dedisset,
Deberet majora tamen. si bellica nubes
Ingrueret, quamvis annis & jure minori
Cedere grandaevos equitum peditumque magistros
Adspiceres, totumque palam permittere Martem.

189. *Coronis*] Id est magnis regibus vel ducibus potius, qui te ambibant, sed non adepti sunt coronam jugalem. CLAVER. *choreis* Gyrald. *coloris* Patav. & pro *cura* Lucens. prim. Vatic. & tredecim alii cum schedis Gudianis, *causa*. Haec sine dubio corrupta. forte, *magnisque tropaeis Conjugium fotura*, aut *fultura*. ut *fultos spoliis triumphos* VI. Cons. Honor. 406. dixit. Seneca Hippolyto:

——— *contra divites*
Regnoque fulti plura quam fas est petunt.

HEINS. ter *coronas* tam brevi intervallo repetisse Poëtam non puto. forte, *magnique decoris Conjugium fit caussa tuum*. BURM,

191. *Pastae*] *partae* Wolf. a m. prim.

193. *Primus honor*] Oportet Stilichonem fuisse magni pretii, & equitandi peritia valde commendatum, qui id honoris apud Theodosium obtinuerit: nam Imp. Valentinianus, apud Ammianum, fertur Valentem fratrem stabulo suo praefecisse: hic vero Comes Stabuli sacri designatur Stilicho, ut patet ex antiquo marmore a nobis citato. CLAVER.

Germine] In uno codice scriptum erat, *culmine*. sed *germen* dictio floridior est, magisque Poëtica: eam mutare nolui, quia in omnibus aliis exemplaribus inveni. alioqui scimus magistrum equitum signare in Cod. Just. *militare culmen*, idemque dici posse de magistro peditum. quae duae dignitates in unum Stilichonem, ceu duo germina, coaluere. CLAVER. Haec inquinatissima. Scaliger θέμματα τῆς ἱκατέρας Φρυγίας intelligit, sed non persuadet, *geminum Idae culmen* pro utraque Phrygia sumi. videamus primo diversas lectiones. A quibusdam scriptis versus hic abest, hiatu relicto. Oxon. *gemino nex in germ.* unus Ambros. *geminae nex inde*. alii quidam, *geminae mox inde*. Ald. & prior Moreti, *gemino mox inde germine*. ita & schedae Gudianae, & ed. Parm. prim. Vatic. *inde e germine duxit*. Buslid. *geminae nexu tibi germ.* unus Medic. *gemino mox inde e gramine*. Putean. *genimae nec inde germania*. unus Petav. *geminae nec inde germina*. Lucensis, *gemino nec inde gemin. . . . duxit*. sec. Vatic. *geminae vexinum gramine*. tertius, *mox ide germine*. quartus, *geminae mox inde germine*. Palat. *gemino mox inde e gramine*. Oiselianus, *geminae nex inguiam duxit*. a Viennensi haec absunt, lacuna relicta. Helmaestad. *gemino nox inde germina duxit*. opt. Ambros. *Primus honor, tantaque fide victricia duxit Agmina* sensu commodo, nisi quod suspicor ab interpolatrici manu esse. pro *germine* liber Claverii *culmine*. quo nunc quidem melius nihil succurrit. Lego igitur, *gemino mox idem culmine duxit*. nisi quod *cardine* propius ad scriptam lectionem accedit. Magister enim utriusque militiae Stilicho, ut ex antiquis patet Inscriptionibus. noster Cons. Mall. 16. *Culmen utrumque tenes*. & *Epith. Pallad.* 59. *legum culmine fultae Convenere domus*. Barthium curis secundis eodem collineare postea vidi. HEINS. De magisterio utriusque militiae loqui certum est. sed Latine dici *gemino culmine ducere agmina* mihi vix est probabile. praeterea in uno modo Claverii codice est *culmine*, & illum saepe Cujacianas conjecturas pro scripti codicis lectione venditasse Barthius passim notavit. ita ut ex Cujacii codice haec promisisse verosimile fiat. quia vero in Oxoniensi est *mox in*, in aliis, *mox inde*, legerem, *gemino mox hinc moderamine duxit Agmina*, *inde* factum ex *mode*. sic *regere moderamine* III. Cons. Hon. 183. & *moderamina* pro imperio III. Stilich. 164. an, *gemino mox inde in limite duxit Agmina*? in Occidente & Oriente. cogitandum. *mox hinc*, ut *mox deinde* Ovid. IX. Met. 143. BURM.

196. *Deberet majora tamen*] Puto, *Deferret*. quartus Vaticanus, *Auderet*. HEINS.

199. *Committere Martem*] *permittere* meliores magno numero. tum, *Non gradus* excerpta Gudii. HEINS. *promittere* Buslid. vid. ad Bell. Gildon. 126. *Non gradus* Ald. *aetatisque* Idem, & editiones aliae. *Aspiceret* Parm.

Nec gradus aetatisve pudor ſenioribus obſtat,
Ne juveni parere velint. cui flamine molli
Tranquilliſque fretis clavum ſibi quiſque regendum
Vindicat: incumbat ſi turbidus Auſter, & unda
Pulſet utrumque latus: poſito certamine nautae
Contenti meliore manu, ſeſeque ratemque
Unius imperiis tradunt, artemque pavore
Confeſſis finem ſtudiis fecere procellae.
Haud aliter Stilichon, fremuit quum Thracia belli
Tempeſtas, cunctis pariter cedentibus, unus
Eligitur ductor: ſuffragia quippe peregit
Judex vera timor. victus ratione ſalutis
Ambitus, & pulſus tacuit formidine livor.
Quis tibi tunc per membra tremor, quantaeque cadebant
Ubertim lacrimae, quum ſaeva vocantibus arma
Jam lituis, madido reſpectans limina vultu,
Optares reducem, galeaeque inſerta minaci
Oſcula criſtati raperes feſtina mariti?
Gaudia quae rurſus, quum poſt victricia tandem
Claſſica ſidereas ferratum pectus in ulnas
Exciperes: caſtae tuto per dulcia noctis
Otia pugnarum ſeriem narrare juberes?
Non illo nitidos umquam bellante capillos
Comere: non ſolitos gemmarum ſumere cultus.

Nu-

201. *Ne juveni*] *Nec* Busl. Voſſ.

Flumine molli] Rectius ſcripti, *flamine.* ſic *mollis aura* Ovid. Faſt. *A Zephyris mollior aura venit.* non, *mitior.* HEINS. *flumine* Voſſ. *flamine* Wolf.

203. *Si turbidus*] *ſi turbinis* Busl. mox, *Hii per utrumque latus* Idem.

205. *Seſeque pavere Confeſſi finem ſtudiis fecere procellae*] Ita haec vulgo legebantur. nos ex primo Vaticano & decem aliis verſum, qui exciderat, addidimus, ceteraque in integrum reſtituimus. *confeſſis* a Puteano eſt. reliqui, *confeſſae*, vel *confeſſi.* HEINS. *ſeſeque patremque* Oxon. & Voſſ. duo. *confeſſae* Wolf. ſed illud *artem* vix placet, nam de unius, cujus imperiis ſe tradunt, deberet arte intelligi. forte, *tandemque pavere Confeſſis* &c. de *ſtudiis* vide ad Valer. Flacc. III. 628. BURM.

210. *Eligitur ductor*] *Erigitur doctor* Voſſ. Oxon. *dictor* Wolf.

211. *Judex*] *Index namque timor* Buſlid.

212. *Jacuit formidine livor*] *Tacuit* Buſlid. quod praeſtat. HEINS.

213. *Tunc*] *nunc* Oxon. recte. ita ſupra Bell. Get. 623. *Quis tibi nunc Alarice dolor.* ubi vide. BURM.

Per membra tremor] *rigor* quartus Vaticanus. HEINS.

215. *Reſpectans limina vultu*] *lumina* ſcripti. an *numina*? HEINS. *reſpectas lumina* cod. Barth.

219. *Pectus*] *pontus* Buſlid. pro *pondus.* eleganter. ita *corpus* & *pondus* conmutantur apud Ovid. III. Met. 621. BURM.

220. *Caſtae tuto per dulcia noctis*] Duo, *dubia.* prior Moreti, *devia.* forte, *Caſtaeque tibi.* HEINS. *tutum* maritum jam periculis defunctum jubes narrare. malim tamen, *Excipiens caſtae tuto* &c. *tuto caſtae* Voſſ. *pugnarum ſeries* Buſlid.

223. *Non ſolitos*] Dan. Heinſ. ad Sil. Ital. VI. 560. legebat, *non ſolita es.* non video rationem. millies enim infinitivo noſter & alii ita utuntur. BURM.

Vvv 2 da-

Numinibus votisque vacas, & ſupplice crine
Verris humum. teritur neglectae gratia formae
Cum proprio reditura viro: nec deſide cura
Segnis marcet amor. laudem prudentia belli
Feminea pro parte ſubit. dum gentibus ille
Confligit, vigili tu proſpicis omnia ſenſu:
Ne quid in abſentem, virtutibus obvia ſemper,
Audeat invidiae rabies, neu rumor iniquus,
Ne qua procul poſitis furto ſubſederit armis
Calliditas nocitura domi. tu ſedula quondam,
Rufino meditante nefas, quum quaereret artes
In ducis exitium, conjuratosque foveret
Contra pila Getas, motus rimata latentes,
Mandatis tremebunda virum ſcriptisque monebas.

Reliqua deſiderantur.

224. *Supplice*] *ſimplice* Busl. *ſupplice crure* Oxon.

225. *Teritur*] Ita vetus liber, quod & manu ſua firmavit Cujacius. alii. *tegitur*, quod ſane ſubfrigidum. hic vero adverte veras laudes matronae alicujus, viro abſente. vide Ovidium in Epiſt. Laodamiae. Ceterum videntur deeſſe quaedam huic encomio, ſed credo ſponte omiſſa, ne invidiam irritaret. CLAVER. cum Aldo & Claverio, *teritur* noſtri omnes, tertio Vaticano excepto. HEINS. & ita Parmenſis.

228. *Subit*] *tulit* Voſſ.

230. *Abſentem*] *abſentes* Busl. ſed de Stilichone agitur. ſimilis locutio, ſed alio ſenſu, apud Flor. IV. 2. *aliquid in abſentem ducem auſa fortuna.* BURM.

231. *Fervor iniquis*] Sex ſcripti, *femur.* ſchedae Gudianae & unus Ambroſ. *rumor.* optimus, *fulgor.* *ſeu fervet* Palat. *neu ſem.* tertius Vaticanus. latet aliquid. in Gyraldi codice notatum, multa hujus poëmatii deſiderari. HEINS. *femor* Voſſ. a m. pr. *fervor iniquus* Parm. Junt. Ald. Iſingr. Gryph. Colin.

232. *Subſederit*] *ſubſideret* Buſlid. *ſublaederit* Oxon.

235. *In ducis*] *judicis* Busl. *exilium* Wolf.

CL.

CL. CLAUDIANI EPITHALAMIUM

DICTUM PALLADIO V. C. TRIBUNO ET NOTARIO, ET CELERINAE.

PRAEFATIO.

CArmina per thalamum, quamvis festina, negare
  Nec volui genero, nec potui socero.
Hic socius, dux ille mihi; nostrique per aulam
  Ordinis hic consors emicat, ille prior.
Hunc mihi conjungit studiis communibus aetas;
  Hunc mihi proponit vel senium vel honos.
Carmen amor generi, soceri reverentia poscit,
  Officio vatis, militis obsequio.

Hoc elegans Epithalamium subita exultatione compositum est a Claudiano, qui se comitem aut socium Palladii, ac militem Stilichonis profitetur. CLAVER.

1. *Per thalamum*] notat, dum nuptiae celebrantur. vide ad Valer. Flacc. I. 767. *negarem* Parm. BURM.

2. *Socero*] Stilicho socer Palladii, quia Celerinam, filiam forte adoptivam, dedit ei nuptum: sic etiam Theodosius fuit socer Stilichonis. Gens vero Palladiorum inclita & nobilis fuit ad usque tempora Sidonii. quin etiam non procul ab urbe Biturica visitur praedium insigne, inde, ut fertur, denominatum. CLAVER.

3. *Nostrique*] *nostramque* Buslid.

8. *Officio vatis*] *Obsequio vatis, militis officio* Buslid. vid. VI. Conf. Hon. 554.

Epithalamium] Lucensis, *Epithalamius dictus Palladio ..... tribuno & notario & Celerinae.* Gyrald. *Incipit Epithalamium dictum Palladio* v. c. *tribuno ac notario.* cetera legi non poterant. ex utraque lectione hanc concinnavimus, quam contextus exhibet. prim. Vatic. *Incipit Epithalamium dictum Palladio* v. c. *& Celerinae.* in Oiseliano, *Epulamus dictus. Praefatio.* HEINS.

EPITHALAMIUM
PALLADII ET CELERINAE.

Forte Venus blando quaesitum frigore somnum
Vitibus intexti gremio susceperat antri,
Densaque sidereos per gramina fuderat artus,
Adclinis florum cumulo: crispatur opaca
Pampinus, & mites undatim ventilat uvas.
Ora decet neglecta sopor: fastidit amictum
Aestus, & exuto translucent pectore frondes.
Idaliae juxta famulae, triplexque vicissim

Nexa

1. *Forte*] Haec mihi videntur sapere venam Papinii. Is vero Silvarum ita orditur: *Forte remittentem curas.* CLAVER.

2. *Susceperat*] Ita vetus liber. alii omnes, *successerat*, nullo sensu. CLAVER. *Susceperat* Claverius ex veteri libro, cum neget in vulgata lectione sensum esse, quod & Raphelengius secutus. Certe in Culice, *Mitem concepit projectus membra soporem.* sex ex nostris scripti, *secesserat.* Patavin. *quaesitans somnum.* ut ambiguitas vitetur, scribo:

Forte Venus blando quaesitum frigore somnos
Vitibus intexti gremio successerat antri.

successerat quaesitum somnos, pro ad quaerendos somnos. *succedere antro* habes apud Virgilium quoque Eclog. V. 5.

Sive sub incertas Zephyris motantibus umbras,
Sive antro potius succedimus.

& mox v. 19.

Sed tu desine pitra, puer, successimus antro.

HEINS. mollius forte flueret versus, si ex *quaesitum* liceret facere, *quaeris dum frigore somnum* &c. *successerat antri.* BURM.

4. *Acclinis florum cumulo*] Gyrald. *Acclinis foribus.* Lucens. *floribus.* nil muto. HEINS. *Acclivis* Bufiid. MSS. Pulm. & edd. olim. *acclivi* Isingr. Pulm. Heinsius in priori editione distinxerat ita, & legerat, *Floribus acclinis: cumulo crispatur* &c. *crispantur* Parm.

5. *Pampinus*] Κλῆμα seu tener colicolus, frondosusque vitem ab aestu vindicans. Virgil. (I. Georg. 448.)

Heu male tunc mites defendet pampinus uvas.

hanc dictionem Varro, ut ait Servius, semper masculinam fecit. CLAVER.

Vitem sudantem] Ita omnes libri praeter unum MS. quae locutio huic poëtae valde familiaris, ideoque aliam, licet antiquam, reponere mihi fuit religio. Ea vero sic se habet:

——— *crispatur opaca*
Pam pinus, & mites undatim ventilat uvas.

sane Plinio *undatim crispae mensae.* Virgilius vero (II. Georg. 437.)

Et juvat undantem buxo spectare Cytheron.

ubi Servius: *vento mota buxus undarum aestus imitatur.* ventus autem est aëris fluens unda. dixerat etiam ante *vitibus intexti*, videturque ignavum, si dictionem tam parvo intervallo repetat. sed festinabat, ut supra docuimus. CLAVER. τὸ *vitibus* jam praecesserat. optime igitur Claverii codex, *mites undatim ventilat uvas.* atque ita Lucens. nisi quod *sudanti* in eo corrupte. *crinis undatim crispus* Plinio XXXVI. 7. Gyrald. *mites sudanti v. uva.* primus Vatic. *multos sudantem. undare* ut *fluctuare.* vide notas Lib. II. in Eutrop. 270. *undantem segetem* dixit Sidonius Apollinaris Panegyrico Anthemii. in Oiseliano: *Pampinus & musto vitem sudantem ventilat uva.* Puto, *& musto sudantem ventilat uvam.* HEINS. *vitem sudantem ventilat aura* cod. Barthii.

7. *Aestus & exutae*] Prior Moreti, *excusso.* Puto scribendum, *fastidit amictum Cestus.* Cesto Veneris nihil venustius in rerum natura fuisse Poëtae testes: nihilque Momum in eo carpere potuisse. hinc φωνῶντα κεστῷ μαγώτερα Philodemus in Epigrammatis. hoc ergo vult, cestum pro vestitu Veneris fuisse. *baltheum Veneris* vocat Apulejus Lib. II. Metam. vetus Inscriptio Eborae: DIVO. JULIO. LIBERALITAS. JULIA. EBORA. OB. ILLIUS. MUN. ET. MUNIC. LIBERALITATEM. EX. DDD. QUOJUS. DEDICATIONE. VENERI. GENETRICI. CAESTUM. MATRONAE.

Nexa sub ingenti requiescit Gratia quercu.
Pennati passim pueri, quo quemque vocavit
Umbra, jacent: fluitant arcus, ramisque propinquis
Pendentes placido suspirant igne pharetrae.
Pars vigiles ludunt, aut per virgulta vagantur.
Scrutantur nidos avium, vel roscida laeti
Mala legunt, donum Veneris, flexusque sequuntur
Palmitis, & summas pennis librantur in ulmos.
Defendunt alii lucum; Dryadasque procaces
Spectandi cupidas, & rustica Numina pellunt,
Silvestresque Deos: longeque tuentibus antrum
Flammea lascivis intendunt spicula Faunis.
Quum subito varius vicina clamor ab urbe
Et fausti juvenum plausus, mixtaeque choreis
Auditae per rura lyrae: Celerina per omnes
Italiae canitur montes, omnisque maritum
Palladium resonabat ager. pervenit ad aures
Vox jucunda Deae, strepituque excita resedit,

Et

NAE. DONUM. TULERUNT. Statius v. Theb. 62. de Venere:

Nec vultu nec crine prior solvisse jugalem
Ceston, & Idalias procul ablegasse volucres
Fertur.

sic apud Lucianum dialogis Deorum, judicio Paridis, jubetur Venus cestum deponere, ne eo tanquam praestigiis judicem incantet. HEINS. & *exusto transflucet* Oxon. & Voss. unus. de *Cesto* hic non oportunum puto. aestus enim & calor jubet amictum rejicere. sed quomodo frondes exuto pectore, id est nudo, possint translucere, non video, cum per frondes temere injectas, ut per tenuem quasi vestem, pectus translucere potuerit. *excussas transflucent pectora frondes* conjecerat Scaliger, ut esset pro pectore lucent trans frondes excussas. sed tunc melius dixisset, *injectas transflucent pectora frondes.* quare malim, *& excussa transflucet pectore fronde.* ut flores etiam, quorum cumulo acclinis jacebat, & qui Venere se projiciente, circa pectus se dederant, excusserit, tanquam graves ob aestum, Venus. *transflucet* est etiam in duobus Vossianis & Parmensi. posset &, *excussa transflucent pectora fronde.* BURM.

10. *Quo quemque vocavit*] *vocabat* Ambros. puto, *vocarat. quocumque* etiam schedae Gudianae. HEINS.

11. *Ramisque propinquant*] *propinquis*, & mox, *pendentes* cum melioribus scriptis legendum, non, *prudentes*, quod & Raphelengius vidit. primus Vatican. & Ambros. *pendent &*. etiam Oiselianus cum schedis Gudianis. HEINS. *ramisque pependunt splendentes placide* Buslid.

13. *Pars vigiles*] *Pervigiles ludunt & per* prim. Vatic. & Ambros. HEINS. *ac per* Wolf.

14. *Scrutantur nidos avium*] *nidos alii* legendum. nisi mavis, *aut per virgulta vagantes* (vel *vagati*) *Scrutantur nidos avium.* vel, *aut per virgulta vagantur Scrutati nidos avium.* mox pro *flexusque sequuntur* quartus Vatic. *flexumque.* lege, *flexumve.* HEINS.

15. *Mala legunt donum Veneris*] Imo *Veneri*, quae donum Veneri ferrent. HEINS. Immo *Veneris*, quae illa daret amantibus, ut in fabula Hippomenis. BURM.

16. *Ulmos*] *alnos* Wolf.

17. *Defendunt alii lucum*] *lucos* prim. & quart. Vatic. & Ambros. Lege, *luco*, & vide quae diximus ad Lib. III. in Stilich. 171. mox schedae Gudianae, *Inspectant cupidi.* HEINS.

20. *Intendunt*] *incendunt spicula flammis* Buslid.

23. *Auditae per rura lyrae*] *tubae* opt. Ambros. & Gudiana excerpta. HEINS.

Celerina] Haec domus videtur fuisse antiqua. Plinii Secundi socrus id nominis habuit. vetus lapis Romae: FRONTINUS FRATRI DULCISSIMO ET CELERINA SOROR. In schedis P. Gnosii viri doctissimi videtur scriptum fuisse *Caesina*, aut quid simile. alias, *celebrata*, aut *Serena*, inepte. CLAVER. *celebrata* Buslid. & alii, ut & editiones veteres. mox, *canitur mentes* Wolf.

27.

Et reliquum nitido detersit pollice somnum.
Utque erat interjecta comas, turbata capillos,
Mollibus exsurgit stratis, Hymenaeon & omne
Agmen, & innumeros Hymenaeon poscit Amores.
Hunc Musa genitum legit Cytherea, ducemque
Praefecit thalamis: nullum junxisse cubile
Hoc sine, nec primas fas est adtollere taedas.
Conspicitur tandem. platano namque ille sub alta
Fusus inaequales cera texebat avenas,
Maenaliosque modos, & pastoralia labris
Murmura tentabat relegens, orisque recursu
Dissimili tenuem variabat arundine ventum.

Re-

27. *Et reliquum*] *Et liquidum* Voss. *decerpit pollice* Buslid.

28. *Utque erat interjecta comas*] Sic prim. & tert. Vatic. aliique nonnulli ex melioribus. *Utque fuit intexta* quinque scripti. *Utque fuit interjecta* duo cum Gudianis schedis. *Utque fuit intecta* alii quatuor. *Utque erat intexta* Lucens. An legendum, *Utque erat indepexa comas*, vel, *indigesta*. opt. Ambros. *Utque fuit detecta*. Rottendorph. *Utque erat intecta*. sec. Vatic. *Utque erat intertexta*. Forte pro, *rejecta* aut *neglecta*. Statius IV. Theb. 754. *neglecta comam, nec dives amictu*. Gyrald. *Utque fuit turbata comas*. mox pro *turbata capillos*, Lucens. *intecta*. Gyrald. *merita* vel *incompta*. Adscripsi religiose diversas codicum lectiones, ut alienis quoque conjecturis locus esset. Mihi impense placet, *Utque erat indigesta comas*. Helmaestadiensis a manu secunda, *Utque fuit impexa comas*. pro *turbata capillos*, ne bis idem dicatur, Oiselianus, *turbata papillas*. deinde *assurgit stratis*, non *exsurgit*, in plerisque vetustioribus. HEINS. Forte, *Utque fuit turbata comas, intecta papillas*. certe, *comae* & *capilli* inepte eodem versu cumulantur. forte etiam, *Utque fuit detecta sinus, turbata capillos*. nam supr. v. 6. amictum fastidisse dicit, & nudo pectore fuisse, & contra infra vs. 100. *legemque capillo Reddit, & ornatum formae*. *sinus* vero & *comas* commutari, docere possunt notae Ovidianae ad Lib. II. Met. 335. & X. 386. & alibi. BURM.

29. *Interque suarum*] Ita vetus liber. Alias, *sociumque requirit*. male. sic vero distinximus, ut Venus inter agmen suarum comitum, & inter innumeros Amores incedens, quaerat Hymenaeum. CLAVER. prior Moreti, *revocatque suorum*, sed manu recenti, ut interpolatoris figmentum esse facile appareat. admisit tamen nimia facilitate Raphelengius. In aliis plerisque scriptis aut lacuna relicta, aut manu minus vetusta suppleta erant. Certe primus Vaticanus omnium, quos ipse inspexi, veterrimus, lacunas passim in hoc poëmatio prodebat. Septem nostri cum Claveriano & Gudii excerptis, *interque suorum Agmen & innumeros Hymenaeum quaerit Amores*. quart. Vatic. *procul ecce sonorum Agmen*. In Viennensi post lacunam priori versu relictam:

Inde per immensos Hymenaeum quaerit amores.

pro *quaerit* Gyrald. & Lucens. *poscit*. recte. vide quae notamus de eo verbo Lib. II. in Rufin. 298. Raphelengius contra scriptos, *in numeris Amoris*. pro *interque suorum* Lucens. *Hymenaeus it omne*. Lego minima mutatione & optimo sensu:

——— *Hymenaeon & omne*
Agmen & innumeros Hymenaeon poscit Amores.

accusativus Graecus loco corrumpendo occasionem dedit. HEINS. *interque suorum agmen & in medios h.* Buslid. vid. ad II. Rapt. 230. sed bis *Hymenaeon* poni sine ulla caussa puto. sed nihil extrico. mihi non displicet:

——— *interque suarum* (sc. famularum)
Agmen, & innumeros Hymenaeon quaerit Amores.

an, *interque Jocorum Agmen?* BURM.

32. *Nullum vinxisse cubile*] *junxisse* libri cum Barthio. sic & *sociare cubilia* Ovid. Epist. III. 109. & X. Met. 635. Stat. I. Silv. II. 182.

Ergo age junge toros, atque otia deme juventae.

nullis junxisse schedae Gudii. HEINS. *vinxisse* praefert Bern. Martin. III. Var. Lect. 17. eadem varietas II. de laud. Stilich. 101. & centies alibi.

34. *Conspicitur*] Hic novi carminis initium cum titulo, *De eodem*, erat in Parmensi.

35. *Fusus*] *Doctus* Buslid. pro *labris* mox *libris* Oxon. duo Voss. & Buslid. cogitabant forte librarii de corticibus arborum.

37. *Recursu*] Heinsius conjecerat *recussu*. vide II. de laud. Stil. 405.

38. *Dissimili tenuem*] *Dissimilem tenui* prim. Vatic. & Ambros. cum Gudii schedis, ut *tenuis avena*

apud

Restitit, ut vidit Venerem, digitisque remissis
Ad terram tacito defluxit fistula lapsu.
Dulce micant oculi: niveas infecerat igni
Solque pudorque genas: dubiam lanuginis umbram
Caesaries intonsa tegit. prior ipsa silentem
Conpellat: Numquamne, puer, dilecta relinques
Carmina? maternis numquam satiabere donis,
Dedite Musarum studio, nimiumque parentis
Aemule? quid medio tecum modularis in aestu?
Jamne tibi sordent citharae? jam lustra Lycei,
Atque pecus cordi, redituraque rupibus Echo?
Huc ades, & tantae nobis edissere caussas
Laetitiae: cui pompa toro tam clara resultet,
Quae nova dotetur virgo: patriamque genusque
Pande, quibus terris orti, quo semine ducti.
Haud ignarus enim: nec te connubia fallunt
Ulla: tuo primae libantur foedere noctes.
Ille refert: Equidem dudum te, Diva, morantem

Mira-

apud Virgil. I. Ecl. 2. mox *flatu* pro *lapsu* opt. Ambros. & prim. Vatic. tum pro diversa lectione Oiselianus. Adeantur quae notamus ad Nasonem VI. Fast. 704. HEINS. Sed & *tenuis ventus* recte dicitur. Ovid. III. Amor. II.

Vis tamen interea tenues arcessere ventos.

ubi vide. *dissimilis* Parm. *dissimilis arundo* est impar & inaequalis. *ventus* est spiritus, sonus ex inflata tibia. *subito lapsu* Voss. BURM.

39. *Restitit*] Quomodo *restitit*, qui non currebat, sed fusus sub platano jacebat cantans avena? legendum puto, *Destitit*, scilicet a canendo. saepe haec verba conmutata vide ad Ovid. IV. Ep. 8. noster I. in Eutrop. 43. *nec destitit umquam*, *Saepe tamen coepit*. in primis literis magna saepe confusio. BURM.

41. *Infecerat igni*] *interserit* Lucensis. alii etiam, *igne*. forte, *niveis interserit ignem Solque pudorque genis*. HEINS.

44. *Relinques*] *relinquens* Oxon. mox pro *satiabere*, *sociabere* Parm.

49. *Atque pecus cordi*] *Jamque* duo Medic. Palat. & unus Petav. *Atque nemus* Ambros. cum Gudii schedis. Puto, *Jamne nemus*. mox pro *tantae* Lucens. & Gyrald. *tantas*. prior Moreti, *tacitae*. prim. Vatic. & opt. Ambros. *tandem*. HEINS. ita *nemus* & *pecus* confusum apud Ovid. III. Fast. 71. ubi vide. BURM.

Rupibus] *montibus* Voss.

51. *Quae pompa toro*] Lege cum Vatic. & Ambr. optimis, *cui toro*. nec aliter schedae Gudianae. HEINS. Ego malim, *cui pompa viro*. nam mox *orti* virum & virginem spectant. & notum *virum* & *torum* millies permutari. *tori* Wolff. BURM.

Clara] *laeta* Buslid. *clara* est resonans. vid. ad Virgil. III. Aen. 519.

53. *Terris orti*] *terris*, *simul & quo semine* Busl. mox *fallunt Una* Voss.

55. *primae noctes*] eaedem Gudianae schedae *cunctae*. an *junctae*? HEINS.

Libantur] *labantur* Buslid.

56. *Diva morantem*] Prim. Vatic. & Ambros. idem, *morari*. mox *Mirabar quid*, non *quod*, scribo. quomodo Barthius quoque curis secundis. Virgil. I. Ecl. 47.

Mirabar, quid moesta Deos, Amarylli, vocares.

Propertius Lib. III. El. IX.

Mirabar quidnam misissent mane Camoenae?
Ante meum stantes Sole rubente torum.

quo loco scribendum videtur, *visissent*, ut & paulo post *visere*. Terent. Eun. Act. II. Sc. II.

Miror quid in Piraeo abierit.

Cicero Trebatio Lib. VII. Ep. Famil. XII. *Mirabar quid esset, quod tu mihi litteras mittere intermisisses.* Symmachus Lib. IV. Epist. ult. *Mirabar, quid esset rei, quod amicitiae observantissimus diu scribendis litteris abstinebas.* Livius Lib. II. cap. 54 *mirari primo quid non descenderet tribunus.* ita recte codex Palatinus, non *quod* vel *qui*. HEINS. vid. ad Petron. cap. LXIX. & ad Calpurn. Declam. IV. *tanti quid adhuc secura* Buslid.

59. *Cul-*

Mirabar, quid adhuc tanti fecura maneres
Conjugii: non parva tibi mandatur origo.
Fafcibus infignes, & legum culmine fultae
Convenere domus, & qui lectiffimus orbi
Sanguis erat. rubris quae fluctibus infula latrat,
Quis locus Aethiopum, quae fic inpervia famae
Seceffit regio, quo non rumore fecundo
Palladii penetravit amor, mentisque benignae
Temperies, doctique fales, & grata fenectus?
Per cunctos iit ille gradus, aulaeque labores
Emenfus, tenuit fummae faftigia fedis,
Eoum ftabili moderatus jure Senatum.
Hic fplendor juveni. cunabula prima puellae
Danubius, veteresque Tomi: Mavortia matris
Nobilitas fpoliis armisque exfultat avitis,
Inmenfamque trahit Celerini robore lucem,

Qui

59. *Culmine*] *carmine* Buslid. an *cardine*? vide ad laud. Seren. 193. BURM.

60. *Laetiffimus urbi*] *lectiffimus* feptem fcripti. Vatic. & Ambrof. *lectiffimus orbi*. fic Statius IV. Theb. 483. *juvenes lectiffima bello Pectora*. mox bene *fluctibus* cum fcriptis Raphelengius. *Qui locus* non *quis* primus Vatic. HEINS. Si legiffent notas Heinfii nuperi editores Gratii, non hunc locum egregie favere *laetis venantibus artibus* fomniaffent. BURM.

61. *Fluctibus*] *quo fluctibus infula luftrat* Buslid. *flatibus* Parm. Junt. Ifingr. Pulm. Ald. & editiones plurimae.

62. *Quae fic*] *quo fic* Voff. & mox, *quo nonque timore* Busl. *quae nunc impervia flammae* Wolf. a m. pr.

63. *Succeffit regio*] *Seceffit* cum libris & Barthio. fequenti verfu *penetrarit* malim. HEINS. ita *receffus rubri aequoris* II. in Rufin. 242.

65. *Et grata fenectus*] duo Florent. & tertius Vaticanus cum Oifeliano, *terga*. puto pro *terfa*. quatuor alii, *amica*. Juvenal. Sat. IV. *Crifpi jucunda fenectus*. mox *benignae* recte opt. Ambrof. HEINS. Forte, *gnava fenectus*, ut adhuc viridis fit, non effoeta. ita apud Ovid. I. ex Pont. x. 12. *gnava juventa*. ubi alii *grata*. fed & Calpurn. v. Ecl. 11. *gnavam juventam* dixit. & apud Liv. x. 39. *gnaviter* pro *graviter* in fcriptis occurrit. ita doctiffimus Markl. apud Stat. v. Silv. I. 76. repofuit *gnavam quietem*, non fine fpecie veri. ubi antea *raram*, vel *vanam* legebatur. & alia quaedam loca in hac voce corrupta emendat. in quibus tamen omnibus non idem fentio. in Buslid. erat. *doctisque fales & amica fenectus*. fed infra vs. 133. *juvenem* vocat. forte quia innuptus erat, vel, quondam juvenis. BURM.

66. *Iit*] *it* Parm. mox pro *moderatus*, *moderatur* Wolf.

68. *tenuit*] *tenuis* ed. Ald. Ifingr. & aliae. fine fenfu. forte intelligit praefecturam Urbis. BURM.

69. *Hic fplendor juvenum*] *juveni* cum fcriptis legendum, quod ab aliis jam occupatum. lege, *Hinc fplendor juveni*. ut alibi, *Hinc honor Eutropio*. HEINS.

70. *Veteresque Tomi*] Haec gens, licet barbara, Romanos ipfos urbanitate fuperavit, & amore literarum. Itaque Ovidius charam fibi *Tomum* denunciat, quae aliquibus *Tomis dicitur*, *unde Tomitae*. quod minime miror; funt enim Graecae originis: quinimo & Flaccia a duce Romano dicta iis quafi finitima eft. apud eos profecto immunis egit Poëta, & coronam publico fibi confenfu impofitam velut diadema geffit. ideo crediderim inclitae genti Polonicae innata virtutum & doctrinae femina ex coeli non diffimilis conftitutione. CLAVER. *veteres thalami* Buslid.

Mavortia matris Nobilitas] Celerina patrem habuit Tomitanum feu Getam. ex qua regione etiam opinor Stilicho. nobilitas vero matris eft alicujus momenti. Ovid.

Hinc fuit Euander, qui quamquam clarus utroque,
Nobilior facrae fanguine matris erat.

vide Dig. ad Municipalem. Nobilis vero is eft, auctore Livio, qui patrem aut avum ciere poteft. denique miles videtur nobilis propter cingulum. CLAVER. Lego, *patris* vel *patri*. nam Moreti codex, *Marti*. alii quidam, *Martis*. HEINS.

72. *Celeris de*] Ita vetus liber. alias, *Celerini*. fed, ut verum fatear, hic locus mihi valde obfcurus. de hoc tamen Celere Statius videtur loqui Lib. III. Silv. in Propemptico Metii Celeris. CLAVER.

Qui quondam Meroën juſſus Nilumque tueri,
Quum ſibi, poſt obitus & Parthica fulmina Cari,
Sceptra daret miles, rebusque inponere vellet,
Deſpexit fremitus, & praetulit otia regno:
Reſpuit ingeſtum, quod vi, quod poſcere ferro
Poſthabita pietate ſolent. tum purpura primum
Inferior virtute fuit, meruitque repulſam

Ob-

ver. Claverius ex veteri libro, *Celeris de.* Celerina gens iis temporibus nobiliſſima, in qua etiam martyres nonnulli. adi Cyprianum Epiſtola xxxiv. & quae illic notat Pamelius. Heins. *Celerine* Voſſ. *Cupidius Celerinus* memoratur Capitolino in Maximin. cap. ult. qui an intelligatur, neſcio. certe ad Gordiani tempora referri poſſet. ſed quia potius Cari tempora noſter memorat, forte ex ejus poſteris. quamquam hoc mirum videri poſſit, a nemine memorari ſcriptore, cum Caro ſuperſtites filii fuerint, & nemo ſcribat milites non voluiſſe obtemperare, cum demum Diocletianus poſt Numeriani caedem ſuſceperit imperium. In Indice Gruteri videntur etiam *Celerini* & *Celerinae* quaedam. *Scelerini* Parm. Burm.

73. *Meroën*] Papinius de Celere iii. Silv. ii. 102.

Nunc regina Phari, numenque Orientis anheli
Excipe multiſono puppem Mareotida ſiſtro.
Ac juvenem egregium, Latius cui ductor Eoa
Signa, Palaeſtinasque dedit frenare cohortes
Ipſa manu placida &c.

& ſub finem v. 136.

Tu rapidum Euphraten, & regia Bactra, ſacrasque
Antiquae Babylonis opes. vide reliqua. Claver.

74. *Poſt domitas ad Parthica flumina Carrhas*] Ita vetus liber. vulgati, *Cum ſibi poſt domitos & Parthica fulmina claros.* Eſt & alius MS. non adeo antiquus, ubi non *claros*, ſed *Caro.* quod etiam notavit Cujacius. id vero ſpeciem habet conjecturae, quaſi de Caro Imp. fulmine tacto apud Parthos hic agatur. Claver. Nonnulli, quos inter ſecundus Vaticanus, *domitos Carros. domitas Carras* Raphelengius cum optimo Ambroſiano. Claverius ex antiquo codice, *domitas ad Parthica flumina Carras.* quod nec mihi diſplicet. Cum poſt domitas Carrhas ſceptra ſibi miles daret ad Parthica flumina. Carrhae cum ab aliis Imperatoribus, tum a Gordiano tertio captae: qui in expeditione illa occubuit, a Philippo nefarie trucidatus, ſepultusque in caſtro Circeſſo ſeu Circenſi, quod inter duos fluvios ſitum, Euphratem videlicet & Aboram, teſtibus Ammiano Lib. xxiii. & Procopio Lib. ii. Perſic. qui id caſtrum Cercuſium appellant. Circeum eſt Capitolino, Euagrio Circeſium, Circuſium Zoſimo Lib. iii. qui id pari prorſus modo inter duos ponit fluvios. ut appareat cur *ad Parthica flumina* dixerit Claudianus. Appoſite Ammianus Lib. xxiii. de Juliano: *Moeſtus exinde digreſſus venit curſu propero Carras, antiquum oppidum, Craſſorum & Romani exercitus aerumnis inſigne: unde duae ducentes Perſidem viae regiae diſtinguuntur, laeva per Adiabenam & Tigridem, dextra per Aſſyrios & Euphratem.* Oiſelianus, *poſt domitos & Parthica fulmina caros.* Gyrald. tamen Lucenſ. & prim. Vatic. *poſt obitus & Parthica fulmina caro*, vel *claros.* Scribe:

Cum ſibi, poſt obitus & Parthica fulmina Cari
Sceptra daret miles.

vel *ad Parthica flumina.* ut de Caro Imperatore intelligatur, qui ad Cteſiphontem fulmine ſublatus, ut quidam volunt. Confirmat unice hanc conjecturam ſummus Claudiani imitator Sidonius Apollinaris Narbone:

Nam quis Perſidis expeditionem,
Et victricia caſtra praeteribit
Cari Principis, & perambulatum
Romanis legionibus Niphaten:
Tum, cum fulmine captus Imperator
Vitam fulminibus parem peregit.

ubi verſu penultimo *fulmine tactus*, vel *raptus*, legendum. Heins. *Qui ſibi poſt domitos & Parthica flumina Carros* Buslid. *& Parthica fulmina Charyn* Ald. *Carros* Wolf.

77. *Reſpuit inceſtum*] *ingeſtum* Gruter. ad Senec. Medeam v. 132. & ſic Lucenſ. & prim. Vatic. *incertum* Scaliger. Delrius ad Senecam, *hoc ſceptrum.* perperam. Juſtinus de Epaminonda Lib. vi. *recuſanti omnia imperia ingeſta ſunt.* Capitolinus Pertinace; *Donativum promiſit, ingeri ſibi imperium a Laeto & Electo dixit.* Lampridius Alexandro Severo, *Unum me de vobis cenſete potius, quam Magni nomen ingerite.* Sidonius Panegyrico Aviti:

Ut primum ingeſti pondus ſuſcepit honoris.

Plura adſtruendae huic ſcripturae congeſſit curis ſecundis Barthius. videndus etiam de hoc verbo Juretus ad Symmachum Lib. iv. Ep. 29. mox *tum* pro *non* ſcripti. ſchedae Gudianae, *huic.* non male. Heins. vide & ad Valer. Flacc. vii. 651. *non purpura* Parm. Junt. Iſingr. Gryph. Colin.

79. *Meruitque repulſam*] Imo, *meruitque* cum libris. Statius Surrentino Pollii vs. 125.

Spem-

Obvia majeſtas: doluit Fortuna minorem
Se conceſſa viro. magnum delata poteſtas,
Majorem contemta probat. cognomina ſumſit
Plena ducis genitor; paullatim evectus in altum;
Princeps militiae, qua non inluſtrior exſtat
Altera: cunctorum tabulas adſignat honorum;
Rectorum tractat numerum; conſtringit in unum
Sparſas imperii vires, cuneosque recenſet
Diſpoſitos: quae Sarmaticis cuſtodia ripis,
Quae ſaevis objecta Getis, quae Saxona frenat,
Vel Scotum legio; quantae cinxere cohortes

Ocea-

Spemque metumque domas indignantemque repellis
Fortunam.

ſic lego, non *refellis*. HEINS.

81. *Se confeſſa viro*] Bene iidem ſcripti, *conceſſa*. mox, *delata* recte Pulmannus cum primo Vaticano & Ambroſ. pro *delecta*. HEINS.

82. *Contemta*] *concepta* Parm. Junt. Iſingr. Gryph. Colin.

83. *Plena ducum*] Florent S. Marci, & Buslid. *ducit*. lege *ducis*. *diem* Oiſelianus. HEINS.

Vectus ad altum] *in altum* quatuor libri. Lego, *evectus in altum*. *ſubvehere* dixit Statius Lacrimis Etruſci vs. 76. ubi *ſubrexit* minus concinne nunc legitur:

Praecipuos ſed enim merito ſubvexit in actus
Nondum ſtelligerum ſenior dimiſſus in axem
Claudius.

HEINS. I. in Rufin. 22. *tolluntur in altum*.

84. *Quo non inluſtrior exſtat Alter*] *Qua* & *Altera* cum libris. pro *aſſignat*, *adſignat* prim. Vatic. forte, *ac ſignat*. Ceterum huc videtur referenda vetus Inſcriptio apud Sirmondum pag. 18. notarum in Sidonium: FL. CELERINUS. V. D. SCRINIARIUS. IN. L. PATRICIAE. SEDIS. DEP. ID. NOVEMB. D. N. FL. VALENTINIANO. AUG. VII. ET. AVIENO. V. C. COSS. HEINS. *exit* Buslid.

85. *Tabulas adſignat*] Haec non ſunt adeo cuilibet expoſita. ſed non dubito, quin Celerinae pater fuerit Primicerius Notariorum in Occidente, vir ſpectabilis, ad quem pertinuit cura Laterculi majoris, ut eſt in Notitia. Sub eo omnium dignitatum & adminiſtrationum notitia, tam militarium quam civilium. Scholas & numeros tractat, quae omnia recenſet Claud. Tribunus & Notarius, ideoque hujus rei ſciens, ſi quis alius. vid. Cod. Lib. XII. tit. 7. Papinius vero Silv. I. v. 85. de Abaſcantio, cui Domitianus,

Molem immenſam humeris, & vix tractabile pondus
Impoſuit (nec enim numeroſior altera ſacra
Cura domo) magnum late dimittere in orbem,
Romulei mandata Ducis, viresque modosque
Imperii tractare manu, quae laurus ab Arcto,
Quid vagus Euphrates, quid ripa binominis Iſtri
Quid Rheni vexilla ferant.

quae conferenda ſunt cum Claudiano. CLAVER.

86. *Regnorum numeros*] *Rectorum numerum* primus Vatic. & Gudii excerpta. ut Lib. II. in Eutrop. 590.

Rectorum numerum terris pereuntibus augent.

Rectorum numeros Oiſelianus de Praefectis Provinciarum agit. mox primus Vaticanus, *conſtringit in unum Sparſas imperii vires, cuneosque recenſet*. HEINS. *numeros* de militaribus copiis interpretatur Torrent. ad Sueton. Veſp. VI. Barthius legebat: *exſtat. Alter cunctorum* &c.

88. *Depoſitum quae*] *Diſpoſitos* Lucenſ. & Oiſelianus. *Diſpoſitos quam* Gyrald. *Diſpoſitis quae* ſchedae Gudianae cum primo Vaticano. ſecundus, *Depoſitam*. Scribe ex veſtigiis optimorum codicum, tranſpoſita verborum ſerie, hoc ordine:

Rectorum tractat numerum, conſtringit in unum
Sparſas imperii vires, cuneosque recenſet
Diſpoſitos: quae Sarmaticis cuſtodia ripis &c.

Aliter Barthius, quem boni codices hoc loco defecere. *Diſpoſiti cunei*, quomodo in veteri Inſcriptione Ariminenſi:

Auſoniis populis gentiles rite cohortes
Diſpoſuit, ſanxit foedera, jura dedit.

diſpoſiti in turmas equites apud Statium Theb. V. & Achill. I. 458. de exercitu Graeco ad Trojam ituro:

——— *Tum ſparſa & diſſona moles*
In corpus vultumque coit, & rege ſub uno
Diſpoſita eſt.

mox *Getis* pro *Rhoetis* libri. HEINS. ita *ſtationes diſponere* dixit Sueton. Aug. XXXII. Tib. XXXVII. & LXXII. & *diſponere excubias*, & ſimilia paſſim. BURM.

90. *legio*] *regio* Parm. Iſingr. Gryph. Colin.

Quan-

Oceanum, quanto pacatur milite Rhenus.
Casta domus, sincera fides, industria sollers:
Elegit Stilichon. nihil ultra laudibus addi
Judiciove potest. tali nubente puella
Nonne tibi cessare nefas? duc protinus omnes
Duc age. marcentes cupio quassare coronas,
Et vibrare faces, & noctem ducere ludo.
Haec quoque non vilem mihi fistula commodat usum,
Responsura choris. vix haec Hymenaeus. at illa
Fontibus abluitur gelidis, legemque capillo
Reddit, & ornatum formae: praelisque solutae
Mira Dionaeae sumit velamina telae.
Floribus exstruitur currus: juga floribus halant;
Florea purpureas adnectunt frena columbas.
Undique concurrunt volucres, quaecumque frementem
Permulcent Athesin cantu, quas Larius audit,

Quas

Quantum cinxere cohortes] *Quanta*, & mox, *quanto* bene Raphel. scripti confirmant. HEINS. sed vide supra II. in Stilich. 439. & Conf. Mall. 57.

93. *Elegit*] Id est, adoptavit. Adoptio enim fit electione, quae naturam imitatur. Habuit vero Stilicho sororem, quae nupsit Heracliano, ex quo forte haec Celerina. quod si verum est, crudelis & ingratus fuit Heraclianus, qui Stilichonem manu sua interfecerit, tanquam novandi cupidum. cum ipse postea in Africa tyrannidem occupaverit, ut testatur nummus ita inscriptus *Dn. Heraclianus P. F. Aug.* unde illa Constitutio Cod. Theod. *Heracliani vocabulum, nec privatim nec publice ulla memoria teneat.* CLAVER.

96. *Cupio*] *cupias* Ald. quod non inconcinnum esset, nisi insuaviter ad aures repetitio illa syllabarum *as* in *quassare* & *coronas* accideret. *cessare* Buslid. ex praecedente versu. BURM.

97. *Ducere ludo*] vide ad Val. Flacc. I. 251.

98. *Mihi fistula*] *Jam fistula* prim. Vat. & Ambros. cum Gudianis excerptis. malim &, *commodet.* HEINS.

99. *Responsura choris*] *thoris* Buslid.

101. *Praelis*] Sic habuit vetus liber. alias, *populis.* Cujacius etiam notavit legi, *Pepli*, quod considera. Martialis (II. 46.)

Sic tua suppositis perlucent praela lacernis
Sic micat innumeris arcula synthesibus.

Pressoria dixit Ammianus. CLAVER.

102. *Dionaeae sumit velamina telae*] *Cleoneae reddit miracula telae* prim. Vatic. *miracula* etiam unus Ambros. alii quidam, *peplisque. peplumque* Gudii schedae. Buslid. *peplumque solutae* Lucens. & prim. Vatic. *praeliisque.* τὸ *solutae* in mendo cubat. Lego, *praelisque polita.* vel certe, *praelisque solutis.* Ammianus Lib. XXVIII. *Solutis pressoriis vestes luce nitentes arbitra diligenter explorant.* pro *miracula* forte & legendum *spiracula.* ob odores. Huc refer illud Martialis XI. 9. *De Palatinis domini quod serica praelis.* ubi gratos odores recenset. noster II. in Eutrop. 335. *Vestis odoratae studium.* pro *sumit* excerpta Gudiana *suuit.* pro *solvit*, opinor. ut locus fortasse totus sic sit constituendus:

——— *praelisque politae*
Mira Dioneae solvit spiracula telae.

Virgil. IV. Georg. 415. de Venere, *ambrosium diffudit odorem.* HEINS. *populisque solutae* Parm. Junt. Ald. Colin. Gryph. Isingr. & aliae. *plerisque* Voss.

103. *Exstruitur currus*] *currum* unus Ambros. ut Graecismus sit, neque aliter secundus & tertius Vaticani. HEINS. ita & Parm. sed durior hic Graecismus videtur. de verbo *halare* vid. Heins. ad Ovid. IV. Met. 393 & VIII. 675. BURM.

105. *Quaecumque frementem*] *frementa* cum Lucensi malo. mox *rauci Padusae*, non *raucae*, Palat. *raucas volucres* olores dixit Maro Aen. VII. 705. noster mox *raucam Padusam* ob olorinum concentum. Auctor Pervigilii Veneris.

Jam loquaces ore rauco stagna cygni perstrepunt.

HEINS. *quicumque* Voss. & in sequentibus, *quos L. a. quos B. a quos* Oxon. & Voss. edd. Isingr. Gryph. Colin. & Parm. nisi quod primo loco, *quo Larius. quos recipit* etiam Buslid. *accipit* Wolf. *promulcent* Parm. *frementem* rectius dicit fluvium, quam cantum. ut Conf. Mall. 237. *Torrentes inmane fremunt.* & alibi. BURM.

Quas Benacus alit, quas excipit amne quieto
Mincius: ereptis obmutuit unda querelis.
Eridani ripas, & raucae ſtagna Paduſae
Diffugiens nudavit olor. laetantur Amores,
Frenatiſque truces avibus per nubila vecti
Oſtentant ſe quisque Deae, magnoque tumultu
Confligunt; pronique manus in verbera tendunt,
Atque inpune cadunt. lapſus meliore volatu
Conſequitur, vincitque ſuos auriga jugales.
Ut thalami tetigere fores, tum vere rubentes
Deſuper invertunt calathos, largosque roſarum
Imbres, & violas plenis ſparſere pharetris,
Conlectas Veneris prato, quibus ipſe pepercit
Sirius, & teneras clementi ſidere fovit.
Gemmatis alii per totum balſama tectum
Effudere cadis, duro quae ſaucius ungue
Niliacus pingui deſudat vulnere cortex.
Adgreditur Cytherea nurum, flentemque pudico
Detraxit matris gremio. matura tumeſcit
Virginitas, ſuperatque nives ac lilia candor,
Et patrium flavis teſtatur crinibus Hiſtrum.

Tum

108. *Ereptis obmutuit unda querelis*] *abruptis* magis placet. ut 111. de Rapt. 160. *abrumpit mutas in fila querelas.* Statius VI. Theb. 183.

——— *ſic fata repente*
Concidit, abruptisque immutuit ore querelis.

Libr. V. 552.

——— *moriens vagitus in auras*
Excidit, & ruptis immutuit ore querelis.

obmutuit unda, ut in illo Petronii:

——— *jam Phaſidos unda*
Orbata eſt avibus, mutoque in litore cantum
Solae deſertis adſpirant frondibus aurae. HEINS.

110. *Diffugiens nudavit olor*] *viduavit* puto. HEINS.

111. *Frenatisque*] *frenatique* Oxon. mox, *oſtendit ſe* Busl. *oſtendat* Oxon.

113. *Pronique manus in verbera tendunt*] *in verbera pendent* fortaſſe, ut ad verbera haec referantur, quae oloribus intentabant. ſic Virgilius & Silius non ſemel. de quo nos alibi ad Statii Silvas. fors etiam, *pronaeque manus*, quamquam Graecismum praeſtat non ſollicitari. HEINS. eſt imitatio Virgilii Lib. V. 147. *pronique in verbera pendent.*

114. *Lapſu meliore volantes*] Ordo horum verſuum in vulgatis libris turbatus erat. deinde, *lapſus meliore volatu* cum Lucenſi & octo aliis. HEINS. *lapſi* Voſſ.

116. *Tum vere*] *timuere* Buſlid. *tumuere* Voſſ. haec ex vitioſa & indiſtincta ſcriptura nata ſunt. *vernus rubor* ita dictus II. de Rapt. 90. II. Stilich. 423. BURM.

117. *Deſuper invertunt calathos*] Malo, *invergunt.* de quo verbo adeantur quae notamus ad Ovid. I. ex Pont. IX. 54. pro *plenis pharetris* vide ne ſcribendum ſit, *plenis caniſtris.* in *caniſtris* enim flores legebantur. Adi notata ad Faſtos Naſonis Lib. IV. 451. HEINS. In alia re recte quidem, ſed Amores paratas habebant pharetras (vid. ſupr. vs. 12.) quibus pro caniſtris utebantur. *ſpiris ſp. phraretis* Buſlid. quod quid velit neſcio. an *ſpiſſis?* Idem Buſl. *deſinitur mulcent thalamos.*

119. *Prato*] *campo* Voſſ. *collectis* Parm.

124. *Adgreditur Cytherea virum*] *nurum* ſcribe cum melioribus libris, & mox *pudico* pro *Cupido.* HEINS. *pudico* Wolf.

127. *Crinibus*] *civibus*, ſed correctum *crinibus*, Voſſ. *deducit crinibus* Buſlid.

128. *Tum*

Tum dextram conplexa viri, dextramque puellae
Tradit, & his ultro sancit connubia dictis:
Vivite concordes, & nostrum discite munus.
Oscula mille sonent. livescant brachia nexu,
Labra ligent animas. neu tu virtute paterna
Confidas, juvenis. non est terrore domanda,
Sed precibus pacanda tibi. concede marito
Tu quoque, neu Scythicas infensis unguibus iras
Exercere velis: vinci patiare rogamus:
Sic uxor, sic mater eris. quid lumina tinguis,
Virgo? crede mihi, quem nunc horrescis, amabis.
Dixit: & aligera geminos arcuque manuque
Praestantes e plebe vocat. puer ilicet Aethon,
Et Pyrois rutilas resperſi murice plumas

Pro-

128. *Tum dextram*] Hic apparet ἱερολογίας nativa species, sed profana. CLAVER.

129. *Et his*] *ex istis* Buslid.

131. *Oscula*] *secula* Buslid.

132. *Labra ligent animos*] *animas* lege, ut Nupts Honorii, *labris animam conciliantibus.* quomodo recte illic Clar. Gronovius ex illo Graeco τὴν ψυχὴν Ἀγαθῶνα φιλῶν ἐπὶ χείλεσιν ἔχον. & illo Latino: *Animula aegra & saucia cucurrit ad labias mihi.* quod utrumque exstat apud Gellium Lib. XIX. cap. XI. vide totum carmen; plura enim illic ad rem. Adde Propertium Lib. I. Eleg. XIII.

Et cupere optatis animam deponere labris.

ita enim scribendum, non *verbis*, quod est in vulgatis. multo minus *membris* cum Scaligero. Aristaenetus Lib. II. Ep. 19. καὶ ἀλλήλων συναπέλαυον ἄμφω, οὐ μόνον στέρνα ἁρμόζοντες, ἀλλὰ καὶ φιλήμασιν ἐπισυνάπτοντες τὰς ψυχάς. τοῦτο γὰρ φίλημα δύναται. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ βούλεται· σπεύδουσιν αἱ ψυχαὶ διὰ τῶν στομάτων πρὸς ἀλλήλας, καὶ περὶ τὰ χείλη συναντῶσιν. καὶ ἡ μίξις αὕτη γλυκεῖα γίνεται τῶν ψυχῶν. ubi plura ex Heliodoro & Lucretio Mercerus. rursus Lib. I. Epist. XVI. οὕτω προσφῦσα μανικῶς, ὥστε μόλις ἀποσπᾶσθαι τὰ χείλη, καὶ καλλίτριφί μου τὸ στόμα, τῶν δὲ χειλέων αὐτῆς ὑπανοιχθέντων, ἀτμὸς εὐώδης καὶ τῶν ἔξωθεν οὐκ ἐλαττούμενος μύρων, εἰς τὴν ψυχὴν ἐπανεχεῖτό τὴν ἐμήν. Petronius: *jam pluribus osculis collisa labra crepitabant, jam alligata mutuo ambitu corpora animarum quoque mixturam fecerant.* denuo Idem:

——— *baesimus calentes*
Et transfudimus hinc & hinc labellis
Errantes animas.

Theocritus in Oaristi, ubi lusum similem Venerium describit, τὰς ψυχὰς ἐπισέλλειν dixit. Bion Epitaphio Adonidis

Τοσσοῦτόν με φίλασον ὅσον ζώει τὸ φίλαμα
Ἄχρις ἀπὸ ψυχῆς ἐς ἐμὸν στόμα, κ' εἰς ἐμὸν ἧπαρ
Πνεῦμα τεὸν ῥεύσῃ.

Lucilius:

Eduxique ollis animam in primoribus labris.

in Catalectis,

Jungere & innumeras nexa per ora animas.

Manilius Lib. VI. 624.

Oscula, & in proprias animam transferre medullas.

mox, ut ad Claudianum revertamur, pro *virtute paterna* Gyrald. & prim. Vatic. *proterva.* HEINS.

133. *Terrore*] *virtute* Oxon.

134. *Sed precibus placanda*] *pacanda* lege cum Vatic. ut Nupt. Honor. Fescenn. 104. *Inpacata licet saeviat unguibus.* HEINS.

135. *neu Scythicas*] *nec Futichas* Buslid.

137. *Sic uxor, sic mater eris*] Augustinus: *Femina nubit, ut mater fiat.* unde matrimonium ominis causa dictum. CLAVER. Malo, *eas.* sic apud Ovid. IV. Fast. 519. *Sospes eas semperque parens.* Adeantur quae notamus ad Epicedium Drusi Nasonianum 472. & Lib. II. in Eutrop. 157. de formula *Sic eat.* HEINS. Non ubique contra scriptos talia, quae amabat Heinsius, intrudenda. Ovid. II. Fast. 426.

Nec prece, nec magico carmine mater eris.

& paulo post v. 448.

Virque pater subito, nuptaque mater erat.

II. Amor. IV. 22.

Quae fuerat virgo tradita, mater erat.

pro *tingis*, *stringis* Busl. *tinguis* Wolf.

139. *Dixit: & aligeros*] *aligera.* mox *resperſi*, pro *dispersi* cum libris. HEINS. *resperſi* Wolf. Parm. & Ald.

140. *E plebe*] *de plebe* Buslid. Voss. Oxon. & Wolf. *Pyroes* Voss. & Wolf.

143. *Ille*

Prosiliunt, puroque inbutis melle sagittis,
Hic nuptam petit, ille virum. sonuere reducta
Cornua: certa Notos pariter sulcavit arundo,
Et pariter fixis haeserunt tela medullis.

143. *Ille virum*] *illa* Parm.

144. *Sulcavit*] *succavit* Wolf.

145. *Tela*] *membra* Buslid. sed tum legerem, *fixis haeserunt membra sagittis*. vulgatum tamen praefero. BURM.

CL.

CL. CLAUDIANI

LIBRI I.

DE RAPTU PROSERPINAE

PRAEFATIO.

INventa secuit primus qui nave profundum,
Et rudibus remis sollicitavit aquas:

Qui

Praefigitur huic libro Praefatio, in qua vulgo, & etiam in meo MS. legitur, *Aegaeas hiemes*, *Ioniumque*. sed MS. liber, quem mihi utendum Victor Giselinus, singulari vir doctrina, concessit, *Ioniumque* continebat, quod etiam concinnius videtur. Delr. Apud Graecos olim tantum non desita prooemia & epilogi. at Jurisperitis aliter visum, ac poëtis majorum gentium. utriusque rei exempla sunt apud Virgilium, Statium & Ovidium. Sed, ut verum fatear, paulo circumspectius videntur egisse Persius & Claudianus separata praefatione a justo poëmate ipso genere carminis, cum divinus alioqui Maro unum corpus fecerit. Et tamen magnus ille Scaliger senior indignatur iis, qui tanti viri judicio arbitrium suum & censuram praetulerint. Nullum vero antiquius aut splendidius argumentum scribendi fuit hoc Raptu: quem Nicomachus artifex memorabilis in tabula depinxit adeo pulchre, ut Jovis Capitolini templo dedicata sit. De hujus operis Mythologia Actio 5. in Verrem tibi fecerit satis, si adjunxeris quaedam ex Natura Deorum. Adde, si libet, Metamorphosin & Fastos Ovidii. Verum excellit hac in re Poëta noster: *Qui ferruginei thoros mariti, Et Musa canit Inferos superna*, ut eleganter Sidonius. Ceterum imitatio est Achilleidos. ut enim Thetis filium in Scyro, sic filiam Ceres in Sicilia deponit, unde *inter utrumque volat dubiis Victoria pennis*. quod sine ullius offensa dictum velim. Claver. Poëma hoc ἀτελές & mutilum ad nos pervenit, ut & alia nonnulla ex Claudiani operibus. *Raptum Proserpinae* auctor, puto, inscripserat, non *de Raptu*, quod barbarorum commentum. Sic *Tristia*, *Fasti*, *Amores*, *Ars Amatoria*, & similia apud Ovidium, non *de Tristibus*, *de Fastis*, atque ita porro. *L. Junii Moderati Columellae Rei Rusticae libros*, non *de Re Rustica* optimus ac vetustissimus codex S. Germani Parisinus inscribit. Florentino dedicatum hoc opusculum ex Praefatione libro secundo praemissa colligimus, ut omnino mihi persuadeam, hinc errorem quorumdam profluxisse, qui Claudianum Florentinum fuisse suspicati sint; cum nihil tam certum sit, quam in Aegypto, & quidem Alexandriae natum. quod argumentis multis evinci a me posset, nisi alii id jam praestitissent. Quid quod Alexandrinos dicacissimos fuisse constat? qua in re tam assiduus est noster, non tantum in epigrammatis, verum etiam in versibus epicis, & ubi maxime deberet esse serius, ut jure censeri possit decori hic non valde studiosus, & ad satyram quandoque descendat. Ceterum *Raptus* hic in V. Cl. Patricii Junii codice, in utroque Oxoniensi, priore Moreti, Puteaneo, Regio, tribus Petavianis, quatuor Mediceis, Florentino S. Marci, Bononiensi, & duobus Ambrosianis, tribus Vaticanis & Palatino legebatur. In excerptis quoque Gyraldi & Livineji Vaticanis exstabat. quamquam primo Vaticano codici manu recentiore poëmatium hoc erat adscriptum. in reliquis codicibus desiderabatur. Habui praeterea alium Patricii Junii codicem, alium item Petavianum, duos Vossianos, duos meos, duos Vaticanos, unum V. Cl. Thomae Bartholini, in quibus poëmatium hoc tantum, ceteris Claudiani omissis, exhiberetur. Florentino haec inscribunt vulgati codices, quod scripti non confirmant. Heins.

De Raptu Proserpinae] Proserpinae raptus, trita veteribus fabula, dat operi nomen, quem Nicomachus pinxit. Plin. Lib. xxxv. cap. 16. Praxiteles ex aere finxit. Idem libro xxxiv. cap. 8. sed nec hujus color & juventus, nec illius caelum cum divinis Claudiani versibus conferri possunt. Fabulam fuse descripsere Ovidius Lib. v. Metam. Fab. vi. & Fastor. Lib. iv. Tull. Act. vi. in C. Verrem, qui tamen ex Ennensium nemore raptam a Dite virginem contendit, nostro reclamante, qui sub Aetna id factum vult: cui favet Diodorus Lib. vi. cap. 2. Argumentum autem pete ex Servio ad illud 1. Georg. 39.

Nec repetita sequi curet Proserpina matrem.

mythologiam ex Plutarcho Lib. Περὶ τοῦ ἐμφαινομένου προσώπου τῷ κύκλῳ τῆς σελήνης. Dempster.

1. *Primus qui*] *qui primus* Oxon. Jun. Voss.

Yyy 2. Ru

Qui dubiis ausus conmittere flatibus alnum,
Quas natura negat, praebuit arte vias.
Tranquillus primum trepidus se credidit undis,
Litora securo tramite summa legens:
Mox longos tentare sinus, & linquere terras,
Et leni coepit pandere vela Noto.
Ast ubi paullatim praeceps audacia crevit,
Cordaque languentem dedidicere metum;
Jam vagus exsultat pelago, coelumque secutus
Aegaeas hiemes Jöniasque domat.

2. *Rudibus remis*] Id est ramis arborum, non politis. *robora silvis infabricata* vocat Virg. IV. Aen. 399. vide ad Valer. Fl. VIII. 287. non bene ceperat Barthius, pro, qui antea non experti erant mare. BURM.

3. *Flatibus*] *Fluctibus* Jun. duo. eadem varietas Epith. Pallad. 61. & alibi. *alnum c. flatibus ausus* Jun. *alvum* Voss.

4. *Negat*] *vetat* Jun.

5. *Credidit*] *praebuit* Voss.

6. *Litora securo tramite summa legens*] Vetus liber Vossianus, *secreto tramite.* Prudentius:

Invenit expositam secreti in litoris acta.

Apulej. X. Met. sub finem, *electo secreto litore.* sic & apud Val. Flacc. Lib. III. 372.

Tum secreta trahens Phoebeum ad litora Mopsum.

Lucanus Lib. V. 376. *Secretaque litora Leucae.* Sil. Ital. XII. 326.

Et tu secretis concede penatibus & me
Linque meae menti.

ita legendum videtur, vulgo *securis.* Idem Lib. XVI. 243.

— —— secretisque aedibus hospes
Sceptrigero cum rege pari sub honore residunt.

in remota enim aedium parte haec agebantur. Sic Cicer. II. de Finib. *locum celebrem & secretum* inter se opponit: *Loco* inquit, *publico privatone, celebri an secreto* &c. *interest plurimum.* Severus in Aetna:

Ni furtim generet secretis callibus humor
Materiam.

quod fortassis ille ex Lucretio suo hauserat, qui dixit, *secretos egit calles mare.* sic Isidorus in Glossis, *calles sunt viae paucorum vestigiis tritae.* ut fortassis legendum, non ut vulgo, *pecorum vestigiis.* quamquam & ea lectio ictorum ex sententia constet. HEINS. Ego *securo* praeferrem; terram enim legens non *secreto tramite*, sed *securo* navigat, & *audacia* mox docet primo *secura* elegisse. *secretum* enim est a frequentia hominum remotum, ut *secreta Nili nascentis* II. in Rufin. & similia. *secure* Voss. unus a m. prim. voces vero hae passim confunduntur. vid. ad Ovid. IX. Met. 558. *summa* vero *litora* in mare excedentia, extrema, vocat. BURM.

9. *Praeceps audacia crevit*] Eustathius Swarthius in Analectis, & curis prioribus Barthius, legunt, *in praeceps.* non sequor. Lib. I. in Rufin. 34. *caeco praeceps audacia vultu.* Stat. V. Theb. 368.

Tunc primum ex animis praeceps audacia cessit.

Ovid. Halleut.

At laus prima canum, quibus est audacia praeceps.

Ammianus Marcellinus Lib. XXX. *Horum obstinatione libertatem temeritas, constantiam audacia praeceps, eloquentiam inanis quaedam imitatio fluentia loquendi.* Lib. XX. *Defensores, ni vigilassent, exitium adfore jam sperantes, in audaciam ruere praecipitem.* ita *praeceps amentia & discordia* Statio. HEINS. sic *praeceps virtus* Grat. Cyneg. 167. *crevit*, ut Praef. Cons. Mall. 5.

An tibi continuis crevit fiducia castris? BURM.

11. *Jam vagus erupit pelago*] *exsultat* Isingrinus. eleganter. ut apud Ovidium Lib. I. Met. 130.

Fluctibus ignotis insultavere carinae.

& apud Silium Lib. XIV. 364. *Insultans pariter pelago.* Pro *irrupit* plerique tamen, *irrumpit*, & *pelagus* duo Petaviani cum uno Mediceo, quod praestat. sic, *Intacti cum claustra freti audax irrumperet Argo.* Bell. Get. 2. & Bell. Gildon. 138. *talique supernas Irrumpit clamore fores.* & *cohors experta pontum irrumpere* Statio VI. Thebaidos. HEINS. *vagus irripuit* Voss. *irrumpit* alius Voss.

12. *Aegaeas*] Ita veteres duo codices, & recte, nam haec duo saepe junguntur apud Poëtas. Statius: *Iōnium Aegeumque premi.* vana igitur illa repetitio, *Iōniasque hiemes Iōniumque domat.* CLAVER. Statius Lib. V. Silv. II. 5.

Ceu super Aegeas hiemes abeuntis amici
Vela sequar.

HEINS. *Iōniumque* fere omnes scripti, & Parrhas. Vicet. Parm. Ald. Isingr. Gryph. Colin. editiones. nescio quid praestet. *Jonias iras* dixit infra vs. 147. *Jonia pericula* Statius IV. Silv. IV. 100. ubi perperam *procellas* reponit vir doctus; nam ita & idem Stat. V. Silv. I. 68. *medii pericula ponti* dixit. In codice Sangallensi adjectum erat distichon hoc:

Sic ego qui rudibus scripsi praeludia verbis
Ingredior Stygii nobile Ditis opus.

quod a monachali manu profectum esse nullus dubito. BURM..

CL.

CL. CLAUDIANI
RAPTUS PROSERPINAE.
LIBER I.

Nferni raptoris equos, adflataque curru
Sidera Taenario, caligantesque profundae
Junonis thalamos audaci prodere cantu

Mens

1. *Inferni raptoris*] Exordium mutuatus est a Silio, qui ita habet Punicorum VII.

Ceu quondam aeternae regnator noctis ad imos
Quum fugeret thalamos, Aetnaea virgine rapta,
Egit nigrantem picea caligine currum.

DEMPST. Mira in hoc versu gravitas, & quae tamen instar orationis paullatim adsurgentis. Plinius Secundus, *non affectanda semper elata, in pictura umbra, in oratione submissio laudabilis.* Alia poëmata e contra, ut est apud Servium, dactylum requirunt. At Papinius ita suam Thebaïda orsus est, ut Silio numerosior appareat. CLAVER.

Adflataque] Phrasis elegans, atque Statiana:

Adflatusque fugit curru majore Boëtes.

apud Arbitrum: *ventosa loquacitas animos juvenum pestilenti sidere adflavit.* CLAVER.

2. *Taenario*] *Taenareo* Voss. & Mediol. edit. Vicet. Parm. *tartareo* Jun. ita solere librarios promiscue has voces exhibere vidimus ad Ovid. IV. Fast. 612. & dubito quid hic aptius, quia in Sicilia res gesta, non Peloponneso. vid. & Lib. II. 307. *Trinacrio* cod. Leid. & in margine, *alii, Taenario.* BURM.

3. *Junonis*] Proserpina *Juno Lucina* a Latinis dicta, ut ex duplici ratione disces a Varrone IV. de Ling. Lat. *Stygia* a Statio IV. Theb. *Stygiaeque severos Junonis thalamos.* ab eodem etiam *Aetnaea* Lib. V. Silv. III. *imbrarum reges, Aetnaeaque Juno.* & *Averna* a Silio Lib. XIII. *conjux Junonis Avernae.* a Marone *Inferna* VI. Aen. *Junoni infernae dictus sacer.* Forte quod *inferius terrae hemisphaerium per illam a Physicis antiquis significatum* Macrob. I. Saturn. cap. XXI. DEMPSTER.

Prodere cantu] Vetus liber, & Vicetin. Mediolan. & Parisiens. *promere.* DELR. *prodere* in veteri codice, quod facile admisi, nam in Rufin. dixit, *quid prodere tanta relatu?* at prius dixerat Lucanus: *caussas expromere rerum.* CLAVER. *prodere* Isingrinus & ex nostris octo. vere. quod & Claverius expressit, & probat curis secundis Barthius. Glossae MSS. Balthasaris Moreti: *Prodo, decipio, manifesto, vel credita detego, vel secreta in lucem produco.* Sic vates dicebantur *Deos prodere*, quorum mentes aut arcana revelabant. multus in ea locutione Lucanus, qui apposite Lib. V. 176. *nec tantum prodere vati, Quantum scire licet.* & Lib. X. 194. apud eundem Achoreus vates:

Fas mihi magnorum, Caesar, secreta Deorum
Prodere.

ita vetus liber Lovaniensis, non *parentum.* paulo ante Caesar illi ipsi Achoreo v. 180.

——— *quodcumque vetustis*
Insculptum est adytis, profer, noscique volentes
Prode deos.

atque ita ille saepe, ut Lib. I. 631. Arruns, *vix fas, Superi, quaecumque monetis Prodere me populis.* & mox v. 677.

——— *rapitur matrona per urbem*
Vocibus his prodens urgentem pectora Phoebum.

apud Curtium Lib. VII. cap. VII. Alexander ad Aristandrum vatem: *Erigyius arcana mea & secreta, te prodente, cognovit.* Ovid. III. Fast. 291.

Sed poterunt ritum Picus Faunusque piandi
Prodere.

ita meliores membranae, vulgo *tradere.* Flavius Vopiscus Aureliano: *Itum deinde est ad templum, inspecti libri, proditi versus.* ubi de Sibyllinis oraculis. Valer. Flacc. III. 408.

Ille mihi, quae danda forent lustramina caesis,
Prodidit, ille volens Erebum terrasque retexit.

& paulo ante v. 216. *Vos prodite Divae Eumenidum noctisque globos.* Phineus vates apud eumdem Lib. IV. 480.

Fata loquax mentemque Jovis, quaeque abdita solus
Consilia & terris subito ventura parabat,
Prodideram.

Noster infra Lib. III. 55.

Quod si quis Cereri raptorem prodere divûm
Audeat.

&

Mens congeſta jubet. greſſus removete, profani.
Jam furor humanos de noſtro pectore ſenſus
Expulit, & totum ſpirant praecordia Phoebum.
Jam mihi cernuntur trepidis delubra moveri
Sedibus, & claram diſpergere culmina lucem,
Adventum teſtata Dei. jam magnus ab imis
Auditur fremitus terris, templumque remugit
Cecropium, ſanctasque faces extollit Eleuſin.

Angues

& paulo poſt, *paſſurus prodita regna.* ſed jam nimii ſumus. HEINS. vide & II. in Eutrop. 193. & ad Ovid. v. Faſt. 508. in aliis quoque rebus ſaepe utitur noſter hoc verbo. ut IV. Conſ. Hon 416. Conſ. Mall. 220. Lib. II. de laud. Stilich. 210. & alibi paſſim. BURM.

4. *Mens concuſſa*] Legi *congeſta*, praeter veteres libros, tam ſcriptos quam excuſos, etiam Brodaei Miſcellanea jubent. DELR. Hanc lectionem vetus exemplar & Colinei editio agnoſcit. Conſtat vero hunc Poëtam Platonis imitatione delectari. neque immerito Brodaeus, juvenis olim peracutus, & ſerio doctus, arguit eos, qui vim tam bellae dictionis non adverterint. Siquidem *ἡ ψυχὴ λογίζεται κάλλιστα, ὅτι μάλιστα αὐτὴ καθ᾽ αὑτὴν γίγνεται.* ergo *congeſta mens* vere eſt *συνηθροισμένη ψυχή.* quamvis apud Virgilium, *fecundum concute pectus.* unde forte *concuſſa* magis placuit Scaligero ſeniori, quod ſane in deliberationem cadit. CLAVER. Codex Gryphii *concuſſa*, ſed noſtra lectio probatur Brodaeo ex Platone: ac ſi dicat, congerie rerum confuſa mentem implicitam non facile poſſe ordiri. At ego memini me legere puerum in Vaticano, *commota*, quod confirmat Seneca Lib. de Tranquil. anim. ad finem: *non poteſt grande aliquid & ſupra ceteros loqui, niſi mota mens.* DEMPST. *conjeſta* Oxon. *concepta*, *conjecta* vel *anguſta* Voſſ. Gloſſator codicis Leidenſis *conjectam* explicat, omni tempore coadunatam per favorem Apollinis, Muſarum, Palladis, Bacchi, Cereris & aliorum Deorum. *concuſſa* probat Scaliger ex Virgilii Lib. VII. 338. *foecundum concute pectus.* ubi Cerda *congeſta* praefert hoc loco. BURM.

5. *Furor*] Id eſt, *furentis animi vaticinatio*, ut eſt apud Petronium, cum ſcilicet *praecipitatur liber ſpiritus.* CLAVER.

Noſtro de] Mollius eſt *de noſtro*, ut in Voſſiano, ne ultima ſyllaba in *humanos*, ſequente *noſtro*, durum faciat ſonum. BURM.

8. *Culmina lucem*] Vetus liber cum Pariſ. & Vicet. *lumina*, hoc eſt jubar Phoebaeae lampadis. DELR. Scripti omnes, *lumina* vel *limina.* nihil immuto. Statius I. Theb. 209. *radiant majore ſereno Culmina.* Valer. Flacc. V. 244.

Currere per ſummi fulgor laquearia tecti.

Ovid. I. Faſt. 77.

Flamma nitore ſuo templorum verberat aurum,
Et tremulum ſumma ſpargit in aede jubar.

Male ergo vir doctiſſimus Johannes Meurſius in libro de ſacris Eleuſiniis, *fulmina* legendum hic cenſet. ſi quid mutandum, *culmine* reſcribam, ut ad *τὸ delubra* referatur. Aldi certe editio, *lumine.* Appoſite omnino Juſtinus Lib. XXIV. cap 8. de Brenno Delphos oppugnante: *adveniſſe Deum clamant, eumque ſe vidiſſe deſilientem in templum per culminis aperta faſtigia.* HEINS. Dubia ſane lectio, ſcribendumne ſit *limina*, an *culmina.* ita apud Lucan. IV. 155.

Excuſſae laurus, immotaque culmina templi.

ubi alii codices, *limina.* Hamburg. *inmota carmina.* doctiſſimus Oudenporpius in *limina* pronior eſt, quae & hic vult reſtitui. Locus Juſtini, quem & Oudendorpius adduxit, ad hoſtilem Apollinis deſcenſum referendus, huc non pertinet. ille enim *καταιβάτης* etiam dictus. vide quae *diximus* de Jove Fulgeratore capt. ult. & *praecipue locum* Propertii ibi adductum. denique ſaepe *culmina* & etiam *limina* pro toto templo dicunt. ut Noſter II. de Laud. Stilich. 401. *Pythia culmina.* ubi etiam *limina* alii. ſic *Tarpejum culmen* Silius III. 609. *culmina* eſt in Iſingr. & Gryph. ſed *lumine lucem* Colin. BURM.

9. *Dei*] Phoebi adventum trepidatione delubri ac lucis indicio notat. Dido IV. Aen. ſacrificat Phoebo, Cereri, & Lyaeo, qui & hic, & Caſſandra, *Dei juſſu os aperit.* Ovidius, *Signa Deum noſco per ſua, Phoebus adeſt.* alii Cererem explicant. CLAVER. *Deae* etiam Parrhaſ. conjiciebat, ut de Cerere intelligatur.

10. *Fremitus*] *ſtrepitus* Juniani duo. eadem varietas apud Valer. Flacc. I. 159. ſed *fremitus* in hac re proprius, unde inter prodigia ſaepe *fremitus terrae* & *inferorum* notantur ab Obſequente. vid. cap. 106. 108. 113. 120. *coelumque* unus etiam Voſſ. pro *templum.* ſed hoc praefero, licet & coeleſtem fremitum auditum narret Obſeq. cap. 101. de quibus Schefferus videndus ad dicta loca. BURM.

11. *Cecropidum*] Unus liber MS. *Cecropium.* DELR. *Cecropium* & *attollit* meliores libri, non *Cecropidum*,

nec

Angues Triptolemi ſtridunt, & ſquamea curvis
Colla levant adtrita jugis, lapſuque ſereno
Erecti roſeas tendunt ad carmina criſtas.
Ecce procul ternas Hecate variata figuras
Exoritur, lenisque ſimul procedit Jacchus,

Cri-

nec *extollit*. Noſter Epithal. Celerinae 33. *primas nec fas attollere taedas*. Stat. Theb. II.

Multifida attollens antiqua lumina cedro.

Silius Lib. X. 550.

Ipſe manu celſam pinum flammamque comantem
Attollit ductor.

apud Apulejum: *Erant qui praeacutas ſudes attollerent*. Lib. VIII. Met. & poſtea: *brachiisque humero tenus renudatis immanes gladios ac ſecures exſiliunt*. Seneca Hippolyto, appoſite de eadem re:

Mentem relaxa, noctibus feſtis facem
Attolle.

HEINS. Sed *erexit taedas* II. in Rufin. 97. *extollere* plus quam *adtollere*, & majorem altitudinem notare puto. vid. II. in Rufin. 176. & 205. *ad aſtra extollit palmas*. quare retinui priorum omnium editionum ſcripturam. in ſolo Juniano *attollit* erat. quod licet aliis locis occurrat, minime coactus fuit Poëta ſemper eo verbo uti, ſed forte librarii ex frequenti ejus uſu adripuerunt etiam hoc loco. BURM.

Sanctasque] Meus vetus liber, *ſacrasque*. *ſanctas* autem, hoc eſt, omni temporum obſervatione inviolatas, quo pacto muros civitatis *ſanctos* dicimus. DELR. *Faces ſanctae* ideo, quod in ſacrificiis Eleuſiniis adhiberentur exemplo Cereris, quae filiam quaeſitura, taedas inflammavit ex ignibus, qui ex Aetna erumpunt, ut ait Tull. VI. Verr. & Noſter Lib. III. de Raptu ad finem:

——— *notaeque jugis illabitur Aetnae*
Noctivago taedas inflammatura labori.

hinc in iis ſacris ſollennis erat *δᾳδουχία*, *taedae geſtatio*. & Callias ſacerdos Cereris *δᾳδοῦχος* *facifer* dicitur. Plut. Ariſtide princ. ita intellige poëtas. Ovid. Epiſt. II. 42. *taediferae myſtica ſacra Deae*. & III. Faſt. 786. *Quos cum taedifera nunc habet ille Dea*. Juvenal. Sat. II. 91. *ſecreta coluerunt orgia taeda*. Stat. IV. Silv. VIII. 50.

——— *Actaea Ceres, curſu cui ſemper anhelo*
Votivam tacitae quaſſamus lampada myſtae.

Et Dianae Segeſtanae ſimulacrum dextra manu facem ferebat, ex Tull. VI. Verr. eandem autem eſſe Dianam & Proſerpinam diſces ex Iſidoro Lib. VIII. cap. XI. & ex verſu illo vulgato ſed ingenioſo:

Terret, luſtrat, agit, Proſerpina, Luna, Diana,
Ima, ſuprema, feras, ſceptro, fulgore, ſagitta.

DEMPTER.

Eleuſis] *Eleuſin* rectius codices nonnulli, de quo ad Naſonem pluribus. HEINS. Nullum vidi, in quo non *Eleuſis*.

12. *Strident*] Alii, *ſtridunt*, qui ſonus hic non placet. At Scaligero ſeniori hic ordo mutatur. ſic enim ille: *Triptolemi ſtrident angues*. CLAVER. vid. ad Lib. III. 399.

Squammea] Bartholin. de Luce Animal. Lib. II. cap. 10. *flammea* corrigebat. BURM.

13. *Adtrita*] Id eſt polita, ſeu levia, non recutita. Cicero dixit *mentum ſimulacri attritius oſculis*. *adſtricta* inepte. CLAVER. vide quae diximus ad Val. Flacc. I. 282. Senec. Hipp. 34. *tendant Creſſae fortia trito vincula collo*. Stat. VIII. Th. 229. *manibusque attrita Tonantis cornua*. ſimilis diverſitas infra Lib. III. 161. vide & Heinſ. ad Lib. III. 102. *aſtricta* Cod. Mediol. Vicetin. Parm. & Parrhaſii, qui & *attrita jubis* agnoſcit. *attrita jugis* Ald. Iſingr. & alii. BURM.

14. *Erecti*] *Erepti* Jun. & unus Heinſii.

Roſeas] Suavia ſane & placida hic deſtinato apparent. *Roſeas* enim *criſtas lapſui ſereno* ſubjungit, denique roſas loquitur, dum ſanguineum ac luteum colorem pulcra temperie mitigat. vir tamen cum cenſoria virgula in lucem editus, ac valde judicioſus, humile neſcio quid huic epitheto adſignat, Lucretius: *Forſitan & roſea ſol alte lampade ſurgens*. Claudian. alibi dicit, *roſeum Luciferum*. & Aurorae color dicitur non male *roſeus*. CLAVER.

Carmina] Victoris liber, *cornua*. DELR.

15. *Ecce*] *Jamque* unus Heinſii.

ternis Hecate variata figuris] Haec ternis figuris varia, idque explicat eleganter Prudentius, & illi verſiculi incerto auctore,

Terret, luſtrat, agit: Proſerpina, Luna, Diana.
Ima, ſuperna, feras: ſceptro, fulgore, ſagitta.

CLAVER. Petavianus unus & Bonon. *ternas figuras* eleganti Graeciſmo. Prudent. contra Symmach. *terque ſuas eadem variare figuras Creditur*. Statii illa reſpexit noſter, Theb. X. 360.

——— *arcanae moderatrix Cynthia noctis*
Si te tergeminis perhibent variare figuris
Numen. HEINS.

16. *Laetusque ſimul*] Anacreon de Baccho, *ὅτ᾽ ἂν ἐμπαύεται λύπα δ᾽ ὁ συνάζετ᾽ ἀνία*. eumdem Maro *laetitiae datorem* vocat. idcirco noſter in veteri libro & tribus excuſis, *laetum* nominat. DELR. *lenis* vetus codex. alias, *laetus*. non male ex Virgilio. ſed

allu-

Crinali florens edera, quem Parthica velat
Tigris, & auratos in nodum colligit ungues:
Ebria Maeonius firmat vestigia thyrsus.
Dî, quibus innumerum vacui famulantur Averni

Vul-

alludit ad *Lenei* nomen, qui Donato dicitur, quasi *mentem leniat.* alii Graecam originem tenent mordicus, ignari antiquae consuetudinis. quod enim in Jure *testatio mentis*, allusio quidem est, sed talis, ut melior testamenti definitio dari non queat. analogias sane, vel etyma, vel origines boni illi non nesciebant. sic opinor *fures* a ferendo, vel ἀπὸ τῦ φέρειν, sine periculo dixeris. CLAVER. *lenisque* multi codices. alii, *laetusque*, quod Barthius amplectebatur curis secundis. sed nil necesse. Ausonius Epist. XIII.

Sollicitat lenem comi sermone Lyaeum.

possis tamen & *levis Jacchus* pro imberbi reponere, quomodo *levis Agyeus* de Phoebo apud Horat. IV. od. 6. HEINS. vide quae diximus ad Nemes. Eclog. III. 37. ubi eadem varietas. *praecedit* etiam Junianus. *lenis* vero Bacchus, quia mite numen vulgo habebatur. vide ad Ovid. XI. 134. & ita *mitis* dicitur Statio Lib. V. 286. qui locus in editione Lind. vitiosus exhibetur. quamquam & atrox & iracundus aliquando fingatur. in Voss. erat, *litusque s. pr. biatus.* in Mediol. *levique*, ut conjecerat Heinsius. nam inberbem & perpetuae juventae fingi notum est. sic Horat. III. od. 18. Faunum precatur, ut *lenis incedat.* recte *procedit* pompam & dignitatem dicare notat Barthius. BURM.

17. *Crinali*] Ita *crinales lauros* dixit Rutilius Lib. I. Itiner. 15. ubi vide Comm. BURM.

18. *quem Parthica velat Tigris*] Nebrida, vel spolium tigridis accipe, quod etiam humano capiti aptari queat. Camillae apud Maronem (XI. 577.) *Tigridis exuviae per dorsum a vertice pendent.* Ceterum si quis viderit figuras signiferorum Romani exercitus, facile agnoscet has induvias. CLAVER. victa India curribus triumphalibus Bacchus junxit tigres. Ovid. I. Amor. Eleg. II. Martial. Lib. VIII. Ep. 26. Silius Lib. XVII. in fine. noster IV. Conf. Hon. 684. *irent blandae sub vincula tigres.* ideo hoc fictum, quod vinum ferocia quaeque corda domet. Fulgent. Mythol. II. notum satis heroes pellibus ferarum vestiri solitos quas superassent. sic Herculi Leonis, ut & Antaeo, datur tergus. Lucan. Lib. V. aper Tydeo Stat. XI. Theb. ursae Acestae. Leopardi Paridi III. Iliad. princ. Tigris Baccho. Stat. I. Silv. II. *flavam maculoso nebrida tergo.* Sidon. carm. X. in princ. Imo & Bacchae sic indutae. Sidon. carm. XI.

— distincta latus maculosa nebride Thyas.

Avienus:

Orgia ludentes & nebride pectore cinctae
Deducere choros.

auratos ungues ad mimesin Statii VI. Theb. *extremos auro mansueverat ungues.* DEMPST. Unus Medic. *Parthia.* sic *Arcadia nemora* pro *Arcadica* apud Senec. Herc. Furent. in vetusto exemplari. noster *Armenia ora* IV. Conf. Hon. *Galliae mulieres* Salust. apud Nonium. *Pharsalia tecta* Catullo. *gens Massylia* Lucan. Lib. IV. & similia. Πάρθοι ἄνδρες pari modo apud Anacreontem Od. LV. *Acrisia puella* pro Acriseonea Sulpicio Luperco in Catalectis Pithoei. *Lydius infans*, & *Lydia virgo* pro *Lida* in iisdem Catalectis. *Graecia tellus* in Periegesi Prisciani. *Mausolus rex terrae Cariae* Ciceroni apud Gellium Lib. X. cap. 18. *Eurimedon Pamphylium flumen* pro Pamphylo apud Ammianum Lib. XVII. HEINS.

Ungues] Bartholinus de Luce Animal. II. 10. *angues* legebat.

19. *Fulsit*] Hoc mendosum est, nam dicere voluit Bacchum meraco vino titubantes pedes Lydis thyrsis confirmasse. quae sententia erit, sive *fulcit* ut Moguntini, & Basileenses, sive *firmat*, ut meus MS. legamus. Colinei & Parrhasii lectio, videlicet *figit*, a Victoriano codice confirmatur. DELR. Diversa lectio, *figit*, *fulsit*, pro *fulcit.* at Statius, Claudiani norma & Lydius lapis: *firmat vestigia virga.* unde vetus lectio etiam firmatur, alioqui *fulcit* delicatum satis. CLAVER. *firmat* meliores. alii, *figit*, minus bene. Virgil. III. Aen. 659.

Trunca manum pinus regit & vestigia firmat.

Lucan. IV. 41.

Dum labat & fixo firmat vestigia pilo.

Statius Theb. II. *medica firmat vestigia virga. firmare conto vestigia* apud Sidonium Majoriani Panegyrico, & Epithalamio Ruricii, *vestigia pinnis firmare.* Alcimus Avitus Lib. I.

Surgit, & erectis firmat vestigia plantis.

noster III. Conf. Hon. 39.

Mox ubi firmasti recto vestigia gressu.

Juvenalis tamen Sat. XIV. 272. quamquam minus ad rem, *ancipiti figens vestigia planta.* HEINS. *figit* Vicet. Parm. *fulcit* Isingr. Gryph. vide Bell. Get. 483. *figens* unus Heinsii. *Maeonius figit* Voss.

20. *Dî*] Orpheus apud Ovid. (X. Met. 17.)

O positi sub terra numina mundi
In quem recidimus, quidquid mortale creatur.

CLAVER.

In

Vulgus iners, opibus quorum donatur avaris,
Quidquid in orbe perit, quos Styx liventibus ambit
Interfusa vadis, & quos fumantia torquens
Aequora gurgitibus Phlegethon perlustrat anhelis;
Vos mihi sacrarum penetralia pandite rerum,
Et vestri secreta poli: qua lampade Ditem
Flexit Amor, quo ducta ferox Proserpina raptu
Possedit dotale Chaos; quantasque per oras
Sollicito genitrix erraverit anxia cursu.
Unde datae populis leges, & glande relicta

Cesse-

In numerum] Fauni ludunt *in numerum* Virgilio, hic vulgus Averni famulantur. sic ad Symphoniam Carpus ille famulatur apud Arbitrum. CLAVER. Ita veteres & recentiores quaedam editiones. sed Barthius & alii, una voce *innumerum*. nam apud inferos statuere in numerum famulatos, esse absurdum. *innumeri* Voss. BURM.

Famulantur] non *famulatur*, potiores scripti & primae edd. probe. Sil. Ital. VI. 562. *jacent portis ululante dolore Dispersum vulgus*. ita bene vetus liber. lego etiam, *ululantque*. Ovid. XII. *veniunt leve vulgus, euntque*. HEINS.

21. *Vulgus*] Naso (II. Fast. 653.)

Perque vias urbis, latosque ululasse per agros
Deformes animos vulgus inane ferunt. CLAVER.

Opibus avaris] In Culice: *non avidas agnovit opes*. Cicero: *Pluto ideo vocatur Dis, quod omnia & recidant in terras, & oriantur e terris*. CLAVER.

Donatur] *dominatur* Oxon. m. s. Heinsius olim conjecerat *damnatur*. vid. I. in Rufin. 143.

22. *Perit*] *petit* Ald. & Colin. vitio, credo, operarum pro *liventibus*, *bumentibus* Jun. *angit* etiam Mediol. & Leid. codex. mox pro *torquens*, *torrens* Voss. ita Lib. II. 198. *torrentius amne*. *spumantia* Leidensis.

24. *Vorticibus*] In juniores libros haec vox ex glossemate pro *gurgitibus* irrepsit. DELR. Scripti, quos vidit omnes, *gurgitibus*, ut apud Silium Lib. III. 452. *quem gurgitibus complexus anhelis Cunctantem immergit*. HEINS. eadem varietas apud Lucan. IV. 102. ubi vide varias lect. Aldus edidit *gurgitibus*. *flegeto* Leid.

27. *Flexit Amor*] Hoc non improbo. at vetus liber, *Ussit*. unde facilis conjectura τῷ *ussit*. Tibullus in hanc rem:

Illius ex oculis, cum vult exurere Divos,
Accendit geminas lampadas acer Amor.

sed infra dicet Claudianus (II. 13.) *flexura chaos*. imo etiam *urere cuncta*. nihil tamen mutandum censeo, quia plenior est versus. Statius: *lampade parcentes & inani strinximus arcu*. CLAVER. *quae ducta* Barth. edit prim.

Ferox] Alii contra veterem scripturam, *fero*. At Scaliger senior τὸ *ferox* non probat. sane *virgo ferox* est apud Ovidium, & *juvenilis ferocia* dicitur Senecae. CLAVER. *ferox* hic est virginitate tumens. vid. Barthium.

29. *Cursu*] *curru* Voss. & Leid. *passu* alter Voss.

30. *Datae leges*] Omnia, praeter unum, exemplaria habent, *fruges*. sed statim subjungit *aristas*, quod idem est. Maroni dicitur *Ceres legifera*. ad Parisios supra aedem D. Mariae Campestris simulacrum ejus, aërium valde, visitur, gerentis, ni me oculi fefellere, trutinam, legum & justitiae symbolum, qualis est in numo Diocletiani. CLAVER. *Leges* Claverii codex. quod placet. ita leges & aristas conjunxerit; utraeque enim Cereris munus, unde & *legifera* Virgilio dicta Lib. IV. 58. ubi *frugifera* multi codices perperam. hinc & Θεσμοφόρια ejus sacra, & Θεσμοφοριάζουσαι. sed & Θεσμόφορος Ceres ipsa. utrumque etiam conjunxit Ovidius Lib. V. Met. 342. de Cerere:

Prima dedit fruges alimentaque mitia terris,
Prima dedit leges.

Et Callimachus in Cerer. 18.

Μὴ μὴ ταῦτα λέγωμες, ἃ δάκρυον ἤγαγε Δηοῖ
Κάλλιον, ὡς πόλιεσσιν ἑαδότα τέθμια δῶκε,
Κάλλιον, ὡς καλάμην τε καὶ ἱερὰ δράγματα πρῶτα
Ἀσταχύων ἀπέκοψε.

Plinius Lib. VII. cap. LVI. *Ceres frumenta invenit, cum antea glande vescerentur. eadem prima leges dedit.* Triptolemus quoque tam leges, quam fruges Atheniensibus dedisse credebatur. quam rem Porphyrius de abstinentia animalium Libro IV. & Hieronymus contra Jovianum libro primo attigerunt. HEINS.

Glande relicta] Veterum cibos glandes fuisse tritissimum ex Juvenal. Sat. VI. princ. Val. Flacc. Argon. I. Virg. Georg. I. princ. Plin. Lib. VII. cap. 56. princ. Sidon. carm. IX. Arnob. Lib. II. *Sit panis ex farre, aut, ut secula imitemur antiqua, ex cinere calido glandes.* quod inventum fuit Pelasgi regis Arcadum; qui ob id Βαλανηφάγοι vocantur, apud Herodotum in oraculo Pythio.

Cesserit inventis Dodonia quercus aristis.
Dux Erebi quondam tumidas exarsit in iras;
Proelia moturus Superis, quod solus egeret
Connubii, sterilesque diu consumeret annos,
Inpatiens nescire torum, nullasque mariti
Inlecebras, nec dulce patris cognoscere nomen.
Jam quaecumque latent ferali monstra barathro
In turmas aciemque ruunt, contraque Tonantem
Conjurant Furiae: crinitaque fontibus hydris
Tisiphone quatiens infausto lumine pinum
Armatos ad castra vocat pallentia Manes.
Paene reluctatis iterum pugnantia rebus
Rupissent elementa fidem, penitusque revulso
Carcere laxatis pubes Titania vinclis

44. Vi-

Pythio. Rhodig. Lib. XVI. cap. 3. ubi tamen nota J. C. glandis appellatione *omnes fructus* continere, ut ait Cajus L. *qui venenum* 236. §. de V. Sign. DEMPST. pro *&*, malo, *ut*. tres scripti, *tum*. Forte, *cur*. HEINS. *cum* unus codex Heinsii, Leid. & Medioian. si vero *ut* legatur, posset *fruges* retineri, quod omnibus scriptis & editis, praeter Claveriano codici, insedit. & ille forte conjecturam Cujacii nobis dedit. de Cerere Legifera omnia jam vulgata. *fruges populo* erat in Mediol. *populis* Leid. BURM.

31. *Dodonia quercus*] Alludit ad morem Graecorum, qui sponsam curru vehebant ad maritum, comitante affini, qui *parochus* sive *chamaepus* dicitur. Pollux Lib. III. Onom. cap. 3. eum Pausanias *paranymphum* appellat. licet de curru Plutonis nude intelligi possit, ut II. de Raptu habetur. vide nostrum (Epith. Honor. 186.) ubi inquit: *pilentaque sacram Praeradiant ductura nurum*. DEMPST. *Dodonea* Voss. *Dodoneia* Leid.

32. *Dux Erebi*] Statius: *Forte sedens media regni infelicis in aula Dux Erebi*. CLAVER.

exarsit in iras] Hic Amor & Ira in eandem personam concurrunt, nec jam demiror illud Horatii, *difficili bile tumet jecur*. quamvis sit sedes libidinis, quo spectat illud satis concinnum:

Cor sapit, & pulmo loquitur, Fel commovet iras,
Splen ridere facit, cogit amare jecur.

CLAVER. Pro *exarsit*, *exivit* Vossianus alter & secundus Vaticanus. ut apud Lucanum Lib. III. 112. *tamen exit in iram*. Plinius Hist. Nat. Lib. VII. cap. 19. *Exit hic animi tenor aliquando in rigorem*. vulgata tamen lectio non est sollicitanda. Martialis Spectaculis:

O quam terribiles exarsit pronus in iras.

mox *connubii*, pro *connubiis* meliores libri, quod altero elegantius. HEINS. vide ad Ovid. III. Art. Am. 419. & *ardere in iras* saepe occurrit. Virgil. VII. 445. *Talibus Alecto dictis exarsit in iras*. ubi vid. Serv. Tacit. XV. Annal. 54. *& in mucronem ardescere jussit*. pro *connubii*, *conjugii* Voss. *connubiis* edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Passer. Colin. *consumserat* alter Voss. BURM.

35. *Mariti*] Aliter habuit vetus liber, nempe, *nudasque maritae*. quasi illecebrae & blanditiae sint magis propriae feminarum, ut infra vs. 104. *Neptunum gremio complectitur Amphitrite*. & in opusculo de Magnete vs. 31. CLAVER. *maritae* probarem, nam illecebrae propriae mulierum sunt. mox pro *nec dulce*, *& dulce* Vicet. Parm. & Passer.

39. *Conjurant*] *consurgunt* Oxon. versu superiore pro *aciemque*, *aciesque* Oxon. Voss.

Crinita] *crinata* Voss. *sentibus Hydris* Aldi editio, mendose.

40. *Infesto*] Sequor vet. Lib. & alios, quibus *infausto* arridet. DELR. *infausto* Aldus cum Parrhasio & scriptis. recte. Ovidiana Hypsipyle Epist. VI. 45.

At mihi nec Juno, nec Hymen, sed tristis Erinnys
Praetulit infaustas sanguinolenta faces.

Statius Theb. III. 691. *movitque infausta sinistram Juno facem*. HEINS. ita Lib. II. 347. *festas faces*. ubi *faustas* olim Heinsius legebat. vide ad Epith. Honor. 196. & eadem varietas Lib. III. 124. & II. in Eutrop. 407. *infausto limine primum* Leid. BURM.

41. *Vocat*] *movet* unus Heinsii & Mediol. & ita edd. Vicet. Parm. Junt. Passer. Ald. & Colin. *pallentia* Voss. Sligtenhorstium voluisse, *ad rostra vocat*, notavit Heinsius; sed *armatis* respondent melius *castra*. BURM.

42. *Reluctatis*] Id est ausis reluctari. CLAVER. Barthius tentabat, *reluxatis*. vid. Heins. ad Ovid. XII. Met. 264.

46. Ar-

Vidiſſet coeleſte jubar: rurſusque cruentus
Aegaeon poſitis arto de corpore nodis
Obvia centeno vexaſſet fulmina motu:
Sed Parcae vetuere minas, orbique timentes
Ante pedes foliumque ducis fudere ſeveram
Canitiem, genibusque ſuas cum ſupplice vultu
Admovere manus, quarum ſub jure tenentur
Omnia, quae feriem fatorum pollice ducunt,
Longaque ferratis evolvunt ſecula penſis.
Prima fero Lacheſis clamabat talia regi,
Incultas diſperſa comas: O maxime noctis
Arbiter, umbrarumque potens, cui noſtra laborant
Stamina; qui finem cunctis & ſemina praebes,
Naſcendique vices alterna morte rependis:
Qui vitam letumque regis: nam quidquid ubique

60. Gi-

46. *Arto*] Vetus liber vel *aucto*, vel *acto*, vel *alto*, vel *arto*. DELR. Pro arctato. ſic Statius: *Anguſtam centeni Aegaeonis umbram*, id eſt, anguſtatam, ſeu conſtrictam, non parvam. apud Terentium: *matres filias faciunt curatura junceas*. CLAVER. Prim. Vatic. *pectore*. pro *arcto pectore* multi, *aucto*, hoc eſt *ancto*. quomodo tres quatuorve ex noſtris codicibus. *arcto corpore*, quomodo *arctare* Lib. IV. 370. & *anguſtare animam* Lucanus dixit. Mox pro *vultu* minus bene alii, *fletu*. Complecti & oſculari genua ſupplicibus uſitatum. HEINS. *vincto de corpore* Oxon. *alto* Junian. alt. *ancto* poſſet firmari ex Stat. IV. Theb. 827. *validi cum colla minantia monſtri Angeret, & tumidos animam anguſtaret in artus*. & hinc eodem Libro 535. dixit *anguſtam centeni Aegaeonis umbram*. ubi perperam *auguſtam* editio Pithoei. quamquam aliter explicet Lutatius, quem vide. *anguſtare animam* apud Lucanum non reperi, ſed Lib. IV. 327. *pulmo anguſtat aëris meatus alternos*. BURM.

47. *Fulmina*] *flumina* Oxon. Voſſ. duo.

48. *Vetuere*] *timuere* Voſſ.

49. *Ducis*] ita *dux Erebi* dicitur ſupra v. 32. & Statio Lib VIII. Theb. 22. & paſſim. BURM.

50. *Genibusque*] *pedibusque* Jun. *ſuis* Pulm.

Fletu] Unus MS. *vultu*. DELR. *vultu* non *fletu*, neque enim flent facile Deae inexorabiles, atque, ſi Ovidio credimus, ipſae Furiae tunc demum flevere, cum Orpheus miſerabilis apud Inferos uxorem repeteret. CLAVER. Leid. pro varia lectione *cetu*, id eſt *caetu*.

51. *Admovere manus*] Supplicantum mos genua contingere. Plin. XI. 45. quod multis vir omniſcius Tiraquellus in Alexandrum docet. vide Suet. Tiber. XXIV. Claud. XLIV. quod quam ſit antiquum ex Homero patet Iliad. I. 417. Iliad. VI. princ. ratio pulcherrima eſt apud Iſidor. Lib. XI. cap. I. *quod ad genua proſtrati lacbrymantes uterum maternum animo reputent, nam in homine formando genua genis haerent*. Ennius, *genua comprimit arta genis*. DEMPST.

52. *Omnia*] Vetus liber, *omina*, utrumque recipi poteſt. DELR.

Fatorum pollice ducunt] *fatali* Gyraldinus. & mox pro *penſis* Moret. & prim. Petavian. cum uno Vatic. *fuſis*. ut apud Virgilium de Parcis IV. Ecl. 96.

Talia ſecla ſuis dixerunt currite fuſis.

HEINS. *fuſis* etiam Voſſ.

54. *Fero*] meus MS. *ferox*. DELR. Non *ferox* Lacheſis. tangit enim Plutonis cum adoratione ſupplici genua. CLAVER. *ferox* Voſſ. & Leid. ita variant codices apud Lucan. II. 549. & alibi. *conclamat* Voſſ.

Noctis Arbiter] Imitatur hic Senecam, qui Hercule Furent. 581. *Tandem mortis, ait, vincimur arbiter*. memoriae, credo, vitio, *noctis*, etiam citans eum locum, legit Barthius hic, & ad Gratii Cyneg. 331. & ex eo hoc ſecuri compilatores in Fabri Theſaurum contulere. noſter ita *arbitrum alni* dixit I. de laud. Stil. 285. ut *regna ratis* Val. Flacc. I. 418. BURM.

57. *Naſcendique vices*] *naſcendique modos* Voſſ.

59. *quidquid ubique*] alter MS. *quidquid in orbe*. utrum gloſſema ſit, aliorum judicio permitto. DELR. Ortum ex vs. 22. & confuderunt haec duo etiam librarii IV. Conſ. Hon. 580. & Praefat. Conſ. Mall. vs. ult. & alibi. BURM.

59. *Qui vitam letumque regis*] *ſeris* prim. Petav.

Zzz

ele-

Gignit materies, hoc te donante creatur,
Debeturque tibi; certisque ambagibus aevi
Rursus corporeos animae mutantur in artus.
Ne pete firmatas pacis dissolvere leges,
Quas dedimus, nevitque colus: neu foedera fratrum
Civili converte tuba. cur inpia tollis
Signa? quid incestis aperis Titanibus auras?
Posce Jovem, dabitur conjux. vix illa: pepercit,

Eru-

eleganter. Statii sui illa Lib. VIII. 26. respexit:

Fata ferunt animas, & eodem pollice damnant.

& mox illa, ubi Amphiaraus ad Ditem v. 92.

——— *o cunctis finitor maxime rerum,*
At mihi, qui quondam causas elementaque noram,
Et sator.

Janus A. Septimio apud Terentianum de Metris, *catus rerum sator. hominum sator atque Deorum* Jupiter Virgilio I. Aen. 254. & *Divum sator* Statio, & *aevi sator* Silio Italico IX. 306. *Sol lucis sator* Rufo Avieno. *aries ovium sator* in Catalectis Pithoei. Arnobius Lib. I. de Deo: *ipse est enim fons rerum, sator seculorum ac temporum.* Paulo post, *certique* malim. HEINS. in Vossiano superscriptum *seris.*

61. *Certisque ambagibus aevi*] Quamvis non desint viri docti, qui *cunctisque* retinuerint, attamen veteris libri auctoritate, & sententia efflagitante, *certisque* edendum curavi, quia παλιγγενεσίας respexit, in quam Silius mentem intenderat, dum canebat, *animae coelum repetunt, ac mille peractis Oblitae Ditem redeunt in secula lustris.* DELR. *cunctisque* Voss. Leid. *cunctis* Mediol. edd. Vicet. Parm. Parrhas. *certis ambagibus* Voss. alter, & Junii. ita *certus* & *cunctus* permutantur III. Rapt. 116. Bell. Get. 10. & 373. & alibi. BURM.

62. *In ortus*] ita vetus lectio, non, *Artus. corporei ortus* corpora nascentia designant. Virgil. VI. 751.

Rursus & incipiant in corpora velle reverti.

CLAVER. *in artus* vera lectio, quam primae editiones agnoscunt, & meliores scripti. male ex suo libro Claverius *mittuntur in ortus.* μετεμψύχωσιν Pythagoricam respexit noster, Statium suum denuo imitatus, qui Lib. VII. Theb. 205.

——— ——— *pigetque*
Tot mutare animas, tot reddere corpora vitae.

Pythagoras ipse apud Ovidium XV. Met. 165. *Omnia mutantur, nihil interit.* multa ad hanc rem habes in Idylliis nostri, & Lactantii de Phoenice, ubi *mutata Phoenicis figura*, & *inutabile corpus Phoenicis* occurrunt. *animas* & *artus* Maro etiam conjunxit Aeneid. IV. 385.

Et cum frigida mors anima seduxerit artus.

mox ibidem v. 695.

Quae luctantem animam nexosque resolveret artus.

HEINS. *muto* & *mitto* saepe permutantur. vid. ad Ovid. Ep. IV. 37. & III. de laud. Stilich. 147. *mutantur* hic etiam defendit Gronov. Lib. III. Obs. I. *terrenos artus* vocat Virgil. Lib. VI. 737. quos noster *corporeos.* BURM.

64. *Foedera*] Ita MS. & excusi multi. Parrhasius & Cellanus, inscite credo, *proelia* legerunt. nam nobilem illam Saturniae hereditatis fortitionem intellexisse, proxime praecedens carmen indicat. DELR. *Foedera* optime, non *proelia*, quamvis Statius habeat *proelia fratrum*, quod non est hujus loci. CLAVER. *nec proelia* Mediol. *neu proelia* Leid. Vicet. Parm. Parrhas. *ne foedera* Jun.

65. *Converte*] Id est, everte. Tullius dixit eodem sensu, *conversiones Rerumpublicarum.* CLAVER. hoc est, muta. Vir maximus in ora libri sui, *convelle.* perperam. noster Epistola ad *Olybrium:*

Canescet Geticis Meroë conversa pruinis.

ubi frustra legunt, *conspersa.* Si quid mutandum, *committe* cum tribus Mediceis & codice Bartholini corrigam. mox pro *incestis* Vatic. Isingr. & quatuor alii, *illicitas.* non sequor. HEINS. vide an simili modo *hereditates omnium convertere percussione digitorum* apud Ciceron. III. de Offic. 19. possis interpretari, id est, turbare, mutare. ubi vide quae ex Gronovii Lib. IV. Obs. 5. adducuntur. *quid ablatas aperis* Parrhasius ait alios legere. in Vicetin. erat, *neu praelia fratrum Civili converte tuba*, & ad marginem, manu viri docti, *aperis Titanibus orbem. illicitas* Voss. & Leid. in margine. BURM.

66. *Titanibus*] Legimus sane Angelos peccantes rudentibus inferni detractos in tartarum. vide Arnobium in illud: *sicut unus e principibus cadetis.* Homerus vero, ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον. CLAVER.

67. *Posce Jovem*] Mos prius uxorem petere quam ducere. noster in Epist. ad Serenam. Sidon. Lib. VII. Ep. 2. *adolescens uxorem petit, impetrat, conscribuntur tabulae nuptiales.* Ovid. I. Metam. fab. IX. Catull. Ep. LXVIII. Isidor. Lib. IX. cap. 8. *proci nuptiarum petitores.* L. un. C. Theod. si quis eam cujus tut. fuer. corrup. Plaut. Curcul. act. v. sc. II. fine. & Aul.

sc. *Prae-*

Erubuitque preces, animusque relanguit atrox,
Quamvis indocilis flecti. ceu turbine rauco
Quum gravis armatur Boreas, glacieque nivali
Hispidus, & Getica concretus grandine pennas,
Bella cupit, pelagus, silvas, camposque sonoro
Flamine rapturus: si forte adversus aënos
Aeolus objecit postes, vanescit inanis
Inpetus, & fractae redeunt in claustra procellae.
Tum Maia genitum, qui fervida dicta reportet,
Imperat acciri. Cyllenius adstitit ales,
Somniferam quatiens virgam, tectusque galero.
Ipse rudi fultus solio, nigraque verendus

Ma-

sc. *Praesagibus.* unde formulam petendi spondendique disces. DEMPST.

vix ille pepercit] *Vix illa: pepercit* Barthius, probe. paulo post, *Bella cupit*, pro *Flare*, e Claverii libro est. Silius Lib. XII. 617.

Hinc Notus, hinc Boreas, hinc fuscis Africus alis
Bella movent.

HEINS. Cui rei *pepercit*? Francicus Paraphrastes desilt furere explicat. ego *verbis*, quae ira antea effuderat, subintelligo, & idem esse puto, quod conticuit. & ita veteres dixisse *pascito linguam* pro *parcito*, id est, contineto, taceto, docet Festus in *pascito.* quia veteres litera *s* pro *r* utebantur. vide Colv. ad Apulej. IX. Met. pag 130. vel legendum, *parcito*, ut Salmas. Exercit. Plin. pag. 73. contendit. & ita Servius ad Virgil. X. Aen. 532. ex Plauti Milite laudat *parce vocem.* BURM.

68. *Animusque relanguit*] *elanguit* idem Barthius, ex illo Statii loco Lib. XI. 382. *bis paulum furor elanguescere dictis Coeperat.* HEINS. *animoque* Leid. ut sit imitatio Nasonis, apud quem Lib. II. Amor. IX. 27. *animoque relanguit ardor.* Caesar II. Bell. Gall. 15. *His rebus relanguescere animos & remitti virtutem existimarent.* BURM.

70. *Minaci*] Omnes codices, exceptis iis, qui Lugduni excusi fuerunt, *nivali*, quod custodio. DELR. *minaci* editio Claverii, qui nec monuit unde habeat. sed *nivali* rectum est. nix enim concreta & congelata intelligitur. sic *undas nivales* dixit Martial. Apoph. XIV. 118. quas antea *aquam de nive rigentem* vocavit. & ita passim *concreta nix* occurrit. BURM.

71 *Getica*] *gelida* Heinsii unus, Leid. Mediol. & edd. Parm. & Colin. apud Ovidium saepe hae voces permutatae. ut VI. Ep. 106. IV. Trist. VIII. 26. pennas vero & alas passim Poëtas ventis dare, docuit Illustris Cuperus in Apoth. Homeri p. 178. BURM.

72. *Bella*] Sic habuit vetus MS. non *Flare cupit.* dicet enim postmodo, *Flamine rapturus.* sane Statius Lib. II. 328. *Bella cupit.* & saepe. Ovidius de ventis, *tanta est discordia fratrum.* inde & *proelia ventorum* apud Virgil. & *bella anni* Lucretio. Hic vero notabis aptissimam comparationem. ceterum, ut ait Aristoteles, χαλεποὶ τῶν ἀδελφῶν πόλεμοι. CLAVER. *disrumpit pelagus* Voss. *pelagus, saltus* unus Heins. *capit pelago* Mediol. *flare cupit* multi scripti. & edd. Vicet. Ald. & aliae. sed *bella cupit* etiam Ovid. I. Trist. II. 30. BURM.

73. *sonoro Flamine rapturus*] Simplex pro composito, ut saepe. Statius: *lacerant cava nubila venti, Diripiuntque fretum.* CLAVER. *sonoros* Vossian.

Adversus] *aversus* Jun. Voss.

74 *Objecit*] *abjecit* Voss. *vanescit in auras* Voss. alter. sed cum redeant in claustra, non satis apte *in auras* impetum vanescere dixisse videtur, sed librarius hanc lectionem arripuit ex communi locutione Poëtarum, qui irrita & vana in ventos & auras vanescere saepissime dicunt. ut Ovid. Ep. I. 79.

Fallar, & hoc crimen tenues vanescat in auras.

& ita passim. *redeunt in castra* Leid. & Mediol. BURM.

77. *Adstitit*] *adfuit* Voss. & ita videtur legisse Barthius. exempla enim hujus verbi, non *adstitit*, plura adfert. sed proprius *adstitit.* BURM.

78. *Somniferam*] *somnifera* Mediol.

Galero] Mercurii petasum intellige, quo Solis & siderum ardorem defendit, dum per aëra magnum remigat. Papinius: *Obnubitque comas & temperat astra galero.* Augustus Caesar (quem filium Majae seu Mercurium adpellat Horatius) solis, ne hiberni quidem, patiens fuit, domi quoque non nisi petasatus sub dio spatiabatur. Sed credo ita formae suae indulsisse, quae pulcherrima apparet in ipsius aureo numismate, quod inter alia innumera vidimus apud Cujacium. CLAVER.

79 *Fultus solio*] *solio fultus* Leid. Jun.

Nigra] *Tenebrae sane*, ait Arnobius, *non omnibus creaturis obscurum faciunt.* siquidem ferae mul-

tae,

Majeſtate ſedet: ſqualent inmania foedo
Sceptra ſitu; ſublime caput maeſtiſſima nubes
Aſperat, & dirae riget inclementia formae:
Terrorem dolor augebat. tum talia celſo
Ore tonat. tremefacta ſilent dicente tyranno
Atria; latratum triplicem conpeſcuit ingens
Janitor, & preſſo lacrimarum fonte reſedit
Cocytos, tacitisque Acheron obmutuit undis,
Et Phlegethonteae requierunt murmura ripae.
Atlantis Tegeaee nepos, commune profundis
Et Superis numen, qui fas per limen utrumque
Solus habes, geminoque facis commercia mundo,
I celeres proſcinde Notos, & juſſa ſuperbo
Redde Jovi: Tantumne tibi, ſaeviſſime fratrum,

In

tae, & cattae atque aves nullum patiuntur noctium obſcurum, neque nox rebus omnibus colorem adimit, auctore Servio & Academicis, ut ipſe ait, pam & ſquamae piſcium noctu lucidae, & quidam vermiculi. CLAVER.

81. *Nubes*] *Mens humana etiam* (ait Symmachus) *liquido diei nitet, coacta nube flacceſcit*. CLAVER.

82. *Dirae*] Seneca Herc. Fur. Act. III. Sc. 2. *dira majeſtas Deo, frons torva*, de Plutone. DEMPST. *durae* Voſſ. Jun. Oxon. duo, & Leid. eadem variatio apud Ovid. I. Faſt. 353. *Dira viro facies*. ubi diximus. BURM.

83. *Terrorem*] *Horrorem* prim. Petavianus & quintus Vatic. pro diverſa lectione, ut de formae ſqualore & inclementia intelligatur. mox, *Cocytos* meliores ſcripti. HEINS. *Horrorem* etiam Voſſ.

85. *Atria*] Meus liber, *Tartara*, quod niſi Victoris Lib. vulgatis conſentiret, repraeſentarem. DELR.

87. *Cocytos*] *Cocyton* & Lib. II. 353. ut hic vitioſe. etiam Jun. Leid. & Mediol. *Cocbitos* Oxon. Jun. & ita ſaepe Silius, Statius, & noſter. vid. II. in Rufin. 467. deinde *tumidis* Oxon. *tacitis* Jun. & Leid. unus Heinſii, & edd. Vicet. Parm. Ald. Colin. & aliae. Leidenſis etiam *tacitis Acbaron*. & in margine pro varia lectione *umbris*, cum gloſſa, id eſt *animabus*. BURM.

90. *Fas*] Sic in veteri codice. alias, *jus*, quod non implet numerum. *fas* itaque pro jure fandi, ſeu copia hic dici videtur. ſed Auſonius:

Fas habet & patriam propter confidere dextram.

CLAVER. *jus* & *lumen* Voſſ. ſed *fas* hic eſt poteſtatem datam a Diis vel fatis, commeandi utrimque. ita Virgil. VI. 438.

Fas obſtat triſtique palus inamabilis unda
Alligat.

ubi alii codices, *Fata obſtant*. Idem Lib. IX. 95.

Mortaline manu factae immortale carinae
Fas habeant. BURM.

92. *I celeres*] Horatius: *I pete unguentum*. *alias*, *I celer et*. non male, ſed minore energia. Tibull. *I puer & liquidum fortius adde merum*. CLAVER. Sic Iſingrinus & ex ſuis Claverius. ceteri male, *I celer et*. & ſane elegantius τὸ & ſubintelligitur, quomodo frequenter Statius, ut omnino exiſtimem Lib. VII. Theb. v. 6. legendum:

I medium rapido Boream praelabere ſaltu.

non *Boreamque elabere*. noſter infra Lib. III. 3.

Illa colorato Zephyros praelapſa volatu.

Statius Lib. VIII. Theb. 65.

Sed quid ego haec? I, Tartareas ulciſcere ſedes
Tiſiphone.

Prudentius Periſteph. Paſſione Agnetis: *I ſtringe ferrum, miles*. & Apotheoſi, *I, ſcriba, tripictis digere verſiculis*. ſic utroque loco ex optimis exemplaribus ſcribendum. HEINS. vide ad Epith. *Hon.* 202. & VI. Conſ. Hon. 159. miror vero non geminaſſe Heinſium & legiſſe, *I celer, i proſcinde Notos*. ut VI. Conſ. Hon. 227. vid. ad Ovid. IV. Epiſt. 127. *praeſcinde* hic etiam Oxon. ſed an pro praelabi, praeterire, poſſet dici hoc ſenſu, dubito, cum verbum hoc auctoritate careat. aliter ſenſus eſſet optimus. ut Stat. I. 294.

——— *impiger ales*
Portantes praecede notos, Cyllenia proles.

quem locum noſter ante oculos tamen habuiſſe videtur. in Leidenſi a manu ſecunda: *Ito celer proſcinde* cum gloſſa: *velocius quam venti ſcindendo vela*. BURM.

93. *Fratrum*] *frater* Jun. & Voſſ. *ſemper* Voſſ. *tantum tibi ne* alter Voſſ.

94. *Juris*

In me juris erit? ſic nobis noxia vires
Cum coelo Fortuna tulit? num robur & arma
Perdidimus, ſi rapta dies? an forte jacentes
Ignavosque putas, quod non Cyclopia tela
Stringimus, aut vanas tonitru deludimus aures?
Nonne fatis viſum, grati quod luminis expers

Ter-

94. *Juris erit*] *juris babes* Voſſ. Leid. & unus Heinſ. & edd. Vicet. Parm. Colin. Parrhas. ſed repetitum ex vs. 91. & *tibi* non convenit τῷ *babes*. utrumque vero ſaepe occurrit. vid. ad Ovid. I. Art. 5. BURM.

Sic nobis noxia vires] Vetus liber, *ſit: nobis noxia vires Cum coelo fortuna* &c. utrumque bene. DELR. Haec & ſequentia ſcriptis debemus, quae mendoſe vulgo circumferuntur. vidit & Barthius. HEINS. *vires ſi noxia nobis* Junian. *ſic nobis anxia*, vel *non*, vel *cur* Voſſ. *non nobis noxia* pro *num* in uno Heinſii codice.

Tulit] Quidam exponunt abſtulit. ego intulit vires, id eſt vim, ut ſaepe apud Poëtas. ſic & *opes* pro *ope* notavi non ſemel. nam Pluto habet vires, neque ei ablatae, ut docet Statius: *tumidusne meas regnator Olympi Explorat vires.* ſed illud *tulit.* non placet Scaligero ſeniori propter ambiguam notionem, atque ita hunc locum emendare voluit: *Si nobis noxia ſedem Cum coelo Fors eripuit.* CLAVER. *tulit* ſine dubio hic pro abſtulit, ademit, capiendum, ut & Lib. III. de laud. Silich. 164. *Medoque tulit moderamina Perſes.* Idyll. I. 29. *Quas tulit autumnus, dederit cultoribus umbras.* vid. Serv. ad Virgil. IX. Ecl. 51. & nos ad Val. Flacc. II. 577. *ferre vim* pro inferre vel adferre, neſcio an liceat dicere. *cum Fortuna tulit* edd. Vicet. Parm. omiſſo τῷ *coelo.* unde liquet quam negligenter priores editiones ſequantur alii. BURM.

95. *Num*] *non* Voſſ. Oxon. edd. Parm. Iſingr. Colin. Raphеleng.

Robur] *Animi robur* dixit Tullius, ſed magis eſt forte, ut Ditis trabale ſceptrum intelligas, ut infra videris. At enim clava Herculis *robur* ab eodem dicitur. CLAVER.

97. *Cyclopia*] *Cyclopeia* Mediol. & edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Colin. & aliae. quod amplecteretur editor Gratii, cui tales dipthongi breves eſſe poſſe videntur. *Cycolepea* Parrh. vid. ad Virgil. I. Aen. 201. & ſupra ad Lib. II. in Eutrop. 377. BURM.

98. *Stringimus*] Duo veteres, *ſpargimus.* Ovid. III. Faſt.

Ecce Deum genitor rutilas per nubila flammas
Spargit.

HEINS. *Cyclopia tecta Stringimus*, & in margine, *alii, tela Spargimus* Leidens.

Vanas auras] Legendum *aures.* quod ſecundus Vaticanus confirmat. codex Pomponii Laeti, *vano tonitru deludimus auras.* Virgilii illa cogitabat:

——— *an te, genitor, cum fulmina torques,*
Nequicquam borremus, caecique in nubibus ignes
Terrificant animos, & inania murmura miſcent?

Iſingrini certe codex, *vanas hominum deludimus aures.* ſic *ſtolidas aures* Prudentius dixit Apotheoſi, & Hamartigenia v. 655.

Auditus felix ſtolida conſervet ab aure.

ita antiquiſſimus Puteanorum codex, vulgo, *ab arce.* Naſo Lib. XI. Met.

——— *nec aures*
Humanam ſtolidas patitur retinere figuram.

HEINS. In Cujaciano fuit, *vano tonitru deducimus aures* & ita ed. Parm. *varias ton. del. auras* Voſſ. & Mediol. *& vanas* Voſſ. ſed *aures* rectum puto. *vanae aures* ſunt, quae vano terrore conſternantur, vel more poëtico dictum, pro *vano tonitru deludimus aures.* ut ita Epith. Pall. 109. *rauca Paduſa.* ubi rauci olores ad Paduſam intelliguntur, & paſſim *litora rauca.* & ita mox vs. 120. *blandas leones ſubmiſere jubas*, pro *blandi leones.* & ſexcenta talia. & ita *vanum tonitru* intelligitur, quod cadit ſine noxa, ut tela &c. *vana* cadere dicuntur Livio Lib. VII. 23. qui & *vanos ictus* dixit cap. 34. *aures* vero notant ipſos homines ſtolidos, ut ita contra *doctae aures* &c. de quibus ad Phaedr. III. 18. ita *adtonitas aures* noſter Conſ. Mall. 20. *dominas* Praefat. III. Conſ. Hon. 17. & alii paſſim. poſſent tamen & *vanae aures* pro ſuperſtitioſis capi, quia maximus apud veteres terror ex tonitru & fulmine incutiebatur hominibus, & ex illis ſacerdotes perſuadebant Deos eſſe, & Jovem, ut notum ex Horat. I. od. 34. & ex fulmine credebant & colligebant regnare Jovem. Lucret. III. 318. & Horat. III. 5. & hinc Ovidio, *humanas motura tonitrua mentes.* & Virg. IV. Aen. 208.

——— *an te, genitor, cum fulmina torques,*
Nequicquam borremus.

& quae innumera talia ſunt. *vanae aures* ergo dictae, ut *Vana ſuperſtitio veterumque ignara Deorum* Virgil. VIII. Aen. 187. & Silio Lib. V. 126. & aliis. BURM.

99. *Viſum*] *viſum eſt* vulgatae editiones, & codices aliquot. ſed Virgil. II. Aen. 427. *Dis aliter viſum.* Ovid. I. 366. *Sic viſum Superis.* ubi & *viſum eſt* vulgo. vide ad Lucan. II. 5. BURM.

Grati quod luminis expers] *Superis* prior Moretl. lego, *ſuperi luminis.* ut *ſuperum lumen* lumini infero op-

Tertia fupremae patior difpendia fortis,
Informesque plagas; quum te laetiffimus ornet
Signifer? & vario cingant fplendore Triones?
Sed thalamis etiam prohibes, Nereïa glauco
Neptunum gremio complectitur Amphitrite.
Te confanguineo recipit poft fulmina feffum
Juno finu. quid enim narrem Latonia furta?
Quid Cererem, magnamque Themin? tibi tanta creandi
Copia: te felix natorum turba coronat.
Aft ego deferta maerens inglorius aula
Inplacidas nullo folabor pignore curas?

Non

opponat. Virgil. VI. Aen. 680.

Inclufas animas fuperumque ad lumen ituras
Luftrabat.

HEINS. *quod grati* Jun. & Voff. *fuperum lumen* recte dici poffe video, & ad Val. Flacc. VII. 259. oftendi, fed hic effe gloffatoris puto. *gratum* enim hic tenebris illis, & nocti invifae & inamoenae rectius opponitur, & fequentia *laetiffimus* & *fplendor* id exigunt. BURM.

100. *Tertia*]. Vetus monumentum fic habet:

Jupiter aftra, fretum Neptunus, Tartara Pluto,
Regna paterna tenent, tres tria, quisque fuum.

fed enim tergeminus fuit Jupiter, quippe Tonans, Marinus, Stygius, quae unio divifionem non videbatur pati. Euftathius Ζεὺς ὄνομα Διὸς, Ποσειδῶνος, καὶ Ἅδου. CLAVER.

Patior] *patiar* Voff.

Sortis] Olim magiftratus forte electi, & poftea Ecclefiaftici. Auguftinus: *fors eft res in dubitatione humana divinam indicans voluntatem.* fed hodieque in divifione hereditatis fors mittitur. Diana enim Phoebi confors apud Ovidium. CLAVER. Divifionem fratrum Deorum infinitis pene locis Tiraquellus confirmat, reclamante tamen Callimacho in hymno Jovis. Ego puto confuetudinem illam manaffe ex eo, quod regna ambigua forti fubjicerentur, quod de Tyrrheno & Lydo narrat Patercul. Rom. Hift. Lib. I. Serv. ad II. & VIII. Aeneid. & fucceffloribus Alexandri Eumene. hinc Sidonius Lib. VI. Ep. 6. *limes Gothicae fortis.* & Lib. VIII. Ep. 3. *Promotae limitem fortis.* id eft regni. quod in re incerta tantum valebat L. fed cum ff. de Judiciis. L. fi quae ff. famil. ercifc. antiquitas ejus ritus a bello Thebano petitur. Stat. I. Theb. *forte cadebat Dilatus Polynicis honor.* & ipfe Etheocles Lib. II. *qua fors jufta mihi.* & ibidem, *qua forte fecunda Fratris Echionia fteterat privatus in aula.* DEMPST.

103 *Sed thalamis etiam prohibes*] Non *thalamos* meliores fcripti & editiones nonnullae. recte. fimili modo apud Nafonem multis locis peccatur, qua de re ad illum Poëtam Lib. II. Art. 335. Caefar Lib. II. de Bell. Gall. *Sin minus poffent, agros Rhemorum popularentur, qui magno nobis ufui ad bellum gerendum erant, commeatuque noftros prohiberent.* fic veterrimus liber Lovanienfis. atque ita alibi quoque Caefar. vulgo, *commeatusque noftros fuftinebant.* mox quartus Vaticanus, *Nereida glauco Neptunus gr. c. Amphitriten.* HEINS. & ita Oxon. nifi quod *Amphitritem* habeat. *Nereica* etiam Mediol. *cum Nerea.*

106. *Latonia*] *latitantia* Parrhafius quosdam legere ait. & ita in edd. Vicet. Parm. Junt. & in Mediol. & Leid. codice, qui in margine *Latonia* cum gloffa, *id eft cum Latona.* Heinfius malebat *Latoïa.* vid. ad Ovid. III. Trift. II. 3. fed *Latonia Delos* IV. Conf. Hon. 133

107. *Themin*] *Thetin* Oxon. *Voff.*

Tibi tanta] Non *ubi.* quafi dicat, tot arva genitalia tibi funt expofita, ut ubivis queas vomerem figere. venufte vero Seneca ridet hunc fobolis propagatorem, quaerens cur poft tot natos liberos fterilefcat. CLAVER. *ubi* Vicet. Parm. Ald. Parth. Colin. docta manus in ora ed. Vicet. *cui tanta.*

108. *Felix natorum turba*] *Qui liberos plures habebat, prior fasces fumebat*, ex capite feptimo Legis Juliae. Gell. Lib. II. cap. XV. notum eft jus trium liberorum habenti multa fupra alios licuiffe ex Martiale. Suet. Caef. cap. XX. & ἀτεκνία primi divortii caufa ex Val. Lib. II. cap. I. & Gell. Lib. XVII. cap. ult. & Lib. IV. cap. 3. Halicarnaff. Lib. II. ideo *felicem natorum turbam* vocat, quod multa commoda afferret, ut poft, *gaudia noftri fanguinis.* DEMPST. *natorum, te felix* Voff. quod nefcio an non rectius, quum *creandi* ita abfolute pofitum durius fit, & *creandi natorum* dictum fit, ut *creandi Praetorum* Liv. Lib. XXIV. 23. ubi vid. Gronov. & paffim alios. *felix* hic eft bonus, magnus proventus. Juftin. XXXVI. 2. *Ifraëlem felix decem filiorum proventus majoribus fuis clariorem fecit.* ita *felix arbor, rus, agri felices,* & fimilia paffim obvia. BURM.

111.

Non adeo toleranda quies. primordia teſtor
Noctis, & horrendae ſtagna intemerata paludis,
Si dicto parere negas, patefacta ciebo
Tartara: Saturni veteres laxabo catenas;
Obducam tenebris lucem: compage ſoluta
Fulgidus umbroſo miſcebitur axis Averno.
Vix ea fatus erat, jam nuntius aſtra tenebat:
Audierat mandata pater, ſecumque volutat
Diverſos ducens animos, quae tale ſequatur
Conjugium, Stygiosque velit pro Sole receſſus.
Certa requirenti tandem ſententia ſedit.
  Hennaeae Cereri proles optata virebat

Uni-

111. *Quies*] Mavult eſſe irrequies, quam ἄγαμος, quamvis capiſtrum maritale non ſolum curis, ſed & ſtultitiae adſcribatur, unde ille Grammaticus, (apud Auſonium) *Arma virumque docens, atque arma virumque peritus, Non duxi uxorem, ſed magis arma domum.* verum Graecus ita ſuadet, Μὴ μείνῃς ἄγαμος μὴ πως νώνυμος ὄληαι. deinde ſubjungit τίκτε δ' ἔμπαλιν, quae plane huic loco ſunt conſona. Pluto enim ſe inglorium, id eſt νώνυμον queritur, quod ſine uxore & liberis in aula ſua deſideat. CLAVER. *nunc adeo toleranda* Oxon. *ſigna* Mediol. & Voſſ. alter cum Leidenſi.

112. *Intemerata*] Victoris liber, *invidioſa*, vel ut ceteri. DELR. *intemeranda* malebat Heinſius.

113. *Si dicto*] *dictis* Oxon. Voſſ. unus Heinſii. *negat* Voſſ. *neges* Oxon. Voſſ. alter, & unus Heinſii, edd. Parm. Ald. Parrh.

114. *Saturni laxabo catenas*] Saturnus catenatus, ob tarditatem motus ſui. Fulgent. ſeu quod tardi ſint Dii ad vindicandum, ceu quod pueri in utero quibusdam vinculis detineantur. Macrob. ex Apollodoro Lib. I. Saturn. cap. 8. Saturnalibus ſolvebatur. Stat. Lib. I. Silv. 6. princ. *Saturnus mihi compede exolutus.* inde in omnibus fanis Romanorum vincula ſtatuis Saturni injecta erant, quae feſto ipſius ſolvebantur, in memoriam ſecuritatis, & felicitatis, quam ſub illo egerunt homines. DEMPST.

115. *Obducam tenebris ſolem*] non *lucem*, ſcripti. HEINS. ſed mox vs. 120. *ſol* ſequitur, & *lucem* tenebris opponit. BURM.

Compage ſoluta] vide ad Val. Flacc. I. 829.

116. *Fulgidus*] Sic vetus liber, non *Lucidus*. quod verius puto propter *lucem*, quae ſupra. Statius eodem ſenſu, *Stygio praetexam Hyperiona coelo.* vide Lib. VIII. Theb. unde plurima in uſum ſuum transmovet hic Poëta. CLAVER. *lucidus* omnes fere ſcripti & editi. pro *axis* quosdam *aër* legere notat Parrhaſius, & ita in Mediol. & ed. Vicet. & Parm. neglecta lege Pedia, quod defendit tamen Maſerius ad Val. Flacc. V. 560. BURM.

117. *Jam nuntius*] *Et nuntius* Jun. quod non de nihilo; nam illud *&* celeritatem oſtendit, ut ad Virgil. III. Aen. 9. Servius. ubi nos plura diximus. BURM.

119. *Diverſo*] in diverſum. ita vetus liber, adverbii ſpecie, ut *neceſſario, voluntario.* eodem ſignificatu dixit Auſonius: *Videbis alio ſummae iſtius tranſire rationem.* Virgil. (IV. Aen. 285.) dixit: *Huc illuc, & in partes varias verſare animum.* in aliis cod. *Diverſos ducens.* ipſum te conſule. CLAVER. *diverſo* Claverius ex libro ſuo. Putem, *Diviſos ducens animos.* ut in illo Maronis,

Atque animum nunc huc celerem nunc dividit illuc.

Adeantur curae noſtrae ſecundae ad Naſonis Met. III. 380. ſed vulgatae controverſia non eſt movenda. Livius Lib. XXVI. cap. 5. *Hannibalem diverſum trahebant curae.* ſic meliores ſcripti, non, *in diverſum. diverſus diſtrahor* apud Plautum. *animum in diverſa verſare* Curtio Lib. III. cap. 6. *Fulgidus* etiam pro *lucidus* paulo ante ab eodem libro eſt. HEINS. *animos* pro *animum* poni docuimus ad Phaedr. II. Fab. 2.

Quae tale] Propert. (III. XI. 19.) *Quae viva ſequatur Conjugium.* CLAVER. Sed ibi longe alius eſt ſenſus. *ſequi conjugium* eſt honeſtius hic dictum, quam *virum*, quod libidinoſae & ſecutulejae eſſe mulieris diximus ad Petron. LXXXI. vide & ad Epiſt. Sabini I. vs. 80. *quod tale* Voſſ. *ſtygiosve* Jun. duo & Oxon.

121. *Tandem ſententia*] *tandem haec* malebat Heinſius.

122. *Hennaeae*] *Aetnaeae* omnino legendum ex veterum auctoritate & ſcriptura, quidquid Lilius ambigat, vir quidem doctus, ſed liberior impendio, ut patet ex vita Auſonii & hujus Poëtae. CLAVER. pro *Hennaeae Cereri* alii legunt *Aetnaeae Cereri*, *Aetnaea* ab Aetna, vulgaris lectio, favente Silio Lib. VI. Stat. IV. Theb. 125. At *Ennaeam* recepere docti ex VI. Verr. Arnob. Lib. V. ab Enna Siciliae oppido, juxta quod rapta fuit Proſerpina.

Sil.

Unica; nec tribuit sobolem Lucina secundam,
Fessaque post primos haeserunt viscera partus,
Infecunda quidem; sed cunctis altior exstat
Matribus, & numeri damnum Proserpina pensat.
Hanc fovet, hanc sequitur. vitulam non blandius ambit
Torva parens; pedibus quae nondum proterit arva,

Nec

Silius Lib. I. *Enneae numina divae.* & Lib. XIII. *Caeditur Ennaeae casta cervice juvenca.* Senec. Herc. Fur. II. Act. III. DEMPST. *Ennaeae* Turnebus in Adversariis (Lib. VIII. 12.) quod Gyraldinus codex & Oxoniensis confirmant, nisi quod aspiratio addenda. in tertio Vaticano mendose, *Eunaeae.* frustra igitur Claverius Gyraldum Syntagmate XIV. de Diis Gentium sic emendantem carpit. frustra pro vulgata scriptura velltatur Barthius. *Hennaea Ceres* tam ab oppido Siciliae, quam pago Attico, ubi colebatur, dicta. Callimachus in ejus Hymno:

——— θεὰ δ' ἐπεμαίνετο χώρῳ
Ὅσσον Ἐλευσῖνι, Τριόπῳ θ' ὅσον ὁκκόσον Ἔννᾳ.

ubi Scholiastes, Ἐλευσὶν καὶ Ἔννα, δῆμοι Ἀττικῆς. nisi lapsus est. Statius Theb. IV.

Hennaeae Cereri negat avia Dyme.

Lycophroni etiam Ἐνναία ἐρινὺς dicta. *Hennaeam divam* eandem idem Silius non uno loco appellat, & *Hennaeam virginem* Proserpinam. *Hennensis Ceres* apud Firmicum de errore profanarum religionum. Lucan. Lib. VI. 739. *quae te Detineant Hennaea dapes.* ubi male vulgo, *Contineant Aetnaea.* Sidonius Paneg. Majoriani: *Enna Persephone, Minerva Hymetto.* plura alii congesserunt, quos non compilo. Ceterum *Henna* non tantum constanter veterrimi apud Ovidium, Silium, Solinum, Arnobium, alios, agnoscunt, addita aspiratione, codices, sed nec aliter scribendum Plinii auctoritate evincitur Lib. III. cap. 8. Natur. Hist. ubi Siciliae civitates ordine Alphabetico recenset. In antiquissimo Livii codice Mediceo, *Emendavi Nicomachus Flavianus III. Praef. Urb. apud Hennam.* Nummus aereus vetustus apud virum rei antiquariae perquam studiosum, Franciscum Gothofredum, Romae mihi conspectus, ab una parte caput muliebre exhibebat, Cereris, ut puto, hisce additis literis. M. CEST..... MUNATIO. ab altera parte vir & femina, currui quadrijugo insistentes, quo Raptus Proserpinae exprimebatur emblemate, addita inscriptione, MUN. HENNAE. *Municipium Hennae.* Columella Lib. X.

Cum Cereris proles vestris intenta choreis
Aequoris Hennaei vernantia lilia carpsit.

ita veterrimus codex S. Germani, non *Aetnaei.* Statius Silvar. V. III. Epicedio Patris,

At vos umbrarum reges, Hennaeaque Juno.

sic scribendum. Idem Achilleidos Lib. II. 151.

——— *qualis Siculae sub rupibus Aetnae*
Naïdas Hennaeas inter Diana feroxque
Pallas & Elysii lucebat sponsa tyranni.

quomodo necessaria correctione emendamus, ne *Aetnae* & *Aetnaeas* superflua & incondita repetitione aures delicatas offendant. Auctor Pervigilii Veneris:

Hybla florum rumpe vestes, quantus Hennae campus est,

in veterrimo quoque Minucii Felicis codice Regio, qui Lutetiae exstat, *Hennaeis ignibus*, & *ignes Hennae* scribitur, pro *Aetnaeis* & *Aetnae.* apud Julium Firmicum libro contra Gentes bene passim cum aspiratione vox ea occurrit in vulgatis exemplaribus. etiam apud Arnobium Lib. V. bis terve in exemplari Regio jam laudato. Infra quoque eam vocem in hoc Poëmate semel iterumque restituemus. HEINS. vide & ad Ovid. II. ex Pont. X. 25. & V. Metam. 385. & Parrhasius notat quosdam *Ennaea* legere.

Virebat] *nitebat* Jun. sollemni variatione. vide ad Ovid. IV. Fast. 126. & II. Met. 796. & *infra* vs. 236. sed *virebat* est, in flore aetatis erat, unde *viridis juventus*, & similia passim. BURM.

123. *Sobolem*] *prolem* Voss.

124. *Haeserunt*] *requierunt* Voss. ita fere Virgil. I. Georg. 82.

Sic quoque mutatis requiescunt foetibus arva.

Glossa Leidensis *haeserunt* exponit per *cessarunt* BURM.

126. *Numeri damnum*] *numerum Danaum* Mediol. pro *pensat*, *penset* Oxon.

127. *Vitulam*] Haec videtur satis humilis comparatio, sed oppido quam venusta, neque sine Ovidii exemplo, de eadem re. vide IV. Conf. Hon. & Martialem. CLAVER. *vitulum* Voss. *nullam* Leid. & in margine, *alii vitulam.* & ita edd. Vicet. Parm. & aliae. *vitulum qui* ex codice S. Gall. praefert Canneg. ad Aviani fab. XXVIII. *nec blandius* Mediol.

128. *Proterit arva*] *herbas* Voss. rectius judice Heinsio. *proterere arva* enim magis noxium. vid. Ovid. II. Met. 791. fortasse Horatium imitatur, qui de vitulo Lib. IV. Od. 2. 54.

——— *qui largis juvenescit herbis,*
Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium Lunae referentis ortum.

&

Nec nova lunatae curvavit germina frontis.
Jam vicina toro plenis adoleverat annis
Virginitas; tenerum jam pronuba flamma pudorem
Sollicitat: mixtaque tremit formidine votum.
Perſonat aula procis. pariter pro virgine certant
Mars clipeo melior, Phoebus praeſtantior arcu.
Mars donat Rhodopen, Phoebus largitur Amyclas,
Et Delon Clariosque lares. hinc aemula Juno,
Hinc poſcit Latona nurum. deſpexit utramque
Flava Ceres; raptusque timens (heu caeca futuri!)
Conmendat Siculis ſurtim ſua gaudia terris,
Ingenio confiſa loci. Trinacria quondam
Italiae pars una fuit: ſed pontus & aeſtus
Mutavere ſitum, rupit confinia Nereus

Vi-

& Virgilium, qui IV. Georg. II.

——— *errans bucula campo*
Decutiat rorem, & ſurgentes atterat herbas.

manus viri docti in ora Vicetinae editionis, *quae non protriverit arva.* BURM.

129. *Germina*] Vetus liber, *cornua.* ſed iis non ſum addictus, ut non arbitrer poſſe me diſſentire. DELR. ita & III. de laud. Stilich. 289. *frons diſcolor auro Germinat.* mox pro *adoleverat*, *adoleverit* edit. Iſingr. & *ſama* Leid.

132. *tremit votum*] Pro nuptiis Metam. XII. Fal. IV. Lib. VII. Tab. I. *ſtant mecum vota ſororis.* DEMPST. *fremit* Mediol.

136. *Hinc aemula*] Meus vetus liber, *hanc aemula Juno, Hanc poſcit Latona nurum. deſpexit utramque* idem inferius, ubi ceteri pro *ſitum*, habent *locum.* DELR.

137. *Deſpexit utrumque*] *utramque* prim. Petav. & Delrii liber. recte. de Junone enim & Latona ſermo. HEINS.

138. *Raptusque*] *raptumque* Voſſ. *raptuque* alter. *haec caeca* Leid.

138. *Conmendat*] Hic verſus abeſt a quodam libro, ſuntque hi tres dubiae electionis, ego medium elegerim, ſi detur optio. In hanc vero ſententiam dixit Tibullus: *Heu cui mea pignora credo.* ſed idem contigit Ovidio, quod huic Poëtae noſtro; nam in Metam. de Apro, quem occidit Meleager:

Et ſetae denſis ſimiles haſtilibus horrent,
Stantque velut vallum, velut alta haſtilia ſetae.
CLAVER.

Aethera deſeruit Siculaque relegat in ora vetus codex praefert. non *Siculas oras.* nota eſt e Jure formula relegationis: *Provincia illa, Inſulisque illis te relego.* CLAVER. De Sicilia lege Pontanum in III. Aen. Ovid. IV. Faſt. Flor. Lib. II. cap. 2. Diodor. Lib. V. cap. ult. fin. DEMPST. Verſus duos ſuperfluos expunximus, nam vulgati codices praeponunt huic iſtos:

Commendat Siculis furtim ſua pignora terris
Inſidis natam laribus commiſit alendam.

quorum modo hunc, modo illum codices praeſtantioris notae omittunt. Mihi uterque viſus eſt delendus, ne ter idem dicat importuna repetitione. ſi quis priorem malit tueri, non repugno, & tum *gaudia* pro *pignora* rectius legas, cum Moreti libro, ut poſtea, *gaudia noſtri Sanguinis, & charos uteri commendo labores.* In ſcriptis quibusdam magnus hiatus eſt usque ad vs. 215. ut pateat haec inquinatata admodum eſſe. pari modo haec curis ſecundis caſtigaſſe Barthium poſtea vidi. HEINS. *inſidis natam laribus dimiſit* Jun. *committit alendam* Mediol. *commiſit* Parm. interpolatum ex VI. Conſ. Hon. 583. *dimiſit ituram* Jun. a m. prim. & ita Oxon. qui hunc verſum in margine habebat. *commiſit ituram* Voſſ. qui & *Siculasque relegat. in oras* alter & ed. Vicet. Parm. Ald. & aliae. *horas* Mediol. & Leid.

140. *Trinacria*] Ovidius de Gigante, cui Sicilia impoſita eſt, ita diſſerit, ut dicat ejus dextram Peloro premi, Pachyno laevam, pedes vero Lilybaeo; e quibus elicitur figura illa triquetra Δ cujus proportio hominem emendatae ſtaturae, manibus aequaliter extenſis, junctisque cruribus jacentem oculis ſubjicit. vide B. Auguſtinum de menſura hominis. CLAVER.

141. *Et aeſtus*] *& aetas* Leid. & in margine, *extus* id eſt fervor, pro *aeſtus.*

142. *Rupit*] *rapuit* Mediol. & unus Heinſii. *abſci-*

Victor, & abſciſſos interluit aequore montes,
Parvaque cognatas prohibent diſcrimina terras.
Nunc illam, ſocia raptam tellure, triſulcam
Opponit natura mari: caput inde Pachyni
Reſpuit Jonias praetentis rupibus iras;
Hinc latrat Gaetula Thetis, Lilybaeaque pulſat
Brachia conſurgens; hinc dedignata teneri
Concutit objectum rabies Tyrrhena Pelorum.
In medio ſcopulis ſe porrigit Aetna peruſtis:
Aetna Giganteos numquam tacitura triumphos,
Enceladi buſtum, qui ſaucia terga revinctus
Spirat inexhauſtum flagranti pectore ſulphur.
Et quoties detrectat onus cervice rebelli

In

ciſos Voſſ. Med. *interfluit* Jun. & duo Voſſ. MSS. Pulm. cum Leidenſi & Juniano.

144. *Parvaque*] Eleganter, nam & Juriſconſultus quaſi continentem Italiae facit Sicillam. haec autem probat Scaliger, ita tamen ut amandet lectorem ad III. Aeneid. unde haec, ſed inferiore opera delineata pronuntiat. CLAVER.

Cognatas] *conjungi* Voſſ.

145. *Nunc illam ſociae*] Varia eſt librorum vulgatorum lectio. unus MS. *Nunc illam ſociam.* alter, *Hinc illam ſocia.* lege, *Nunc illam ſocia.* DELR. vulgo *ruptam*, quod ferri non poteſt, quia *rupis* praeceſſit. puto etiam *triſulco mari* legendum, ut Tyrrhenum, Libycum & Jonium intelligat. *Reſpuit* etiam, & *praetentis rupibus* bene mox ſcripti. vulgo, *Reſpicit* & *protentis.* unde Claverius, *Deſpicit* Bell. Gild. 30. *Tarpejas ſi necdum reſpuit arces.* IV. Conſ. Hon. 402. *Torquati reſpue mores.* aliter haec curis ſecundis Barthius. HEINS. *Non illam ſociam rapta tellure triſulca Obtinuit* Leid. & in margine, *al. opponit.* *Hinc illam ſociam rupta* Voſſ. *oppoſuit* duo Voſſ. *nunc illam ſociae rapta* Mediol. qui & *natura maris.* *nunc illam ſociae raptam tellure triſulca* edd. Junt. Parrh. Ald. Iſingr. Gryph. Colin. quam lectionem probat Daumius Epiſt. XXXII. ad Reineſ. *nunc illam ſociam rupta tellure triſulca* Voſſ. & edd. Vlcet. & Parm.

147. *Deſpuit*] vetus liber, *Reſpuit Jonias praetentis.* DELR. Ibi *reſpuit*, illic *reſpicit*, ſed male, reperias, idque contra V. cod. CLAVER. *Reppulit* Voſſ. a m. s. *viribus iras* Jun. mox, *preſſat brachia* Voſſ. a m. s. *litora conſurgens* marg. Iſingr.

149. *Dedignata teneri*] Vetus liber, *indignata.* DELR. Utraque dictio variat in antiquo libro, ubi ex Statio: *indignata moveri*, quod non diſplicet. CLAVER. *indignata* Jun. & Voſſ. *dedignata moveri* marg. Iſing. *hinc* deeſt Parm.

152. *Tacitura*] Solus verborum ſonus (ait Scaliger ſenior) invitavit Poëtam ad retentionem hujus ſtructurae, uſitatum eſt tamen illud: *res ipſa loquitur.* CLAVER.

153. *Membra revinctus*] Vetus liber, & antiqua German. editio *terga* edunt. DELR. Lucan. VI. 665. *vincti membra gigantes.* ſcripti meliores tamen, *terga.* HEINS. II. de Laud. Stil. 374.

Barbara ferratis innectunt terga catenis.

ut quidam codices. *qui ſaxo terga revinctus* Mediol. *qui ſaxo membra* Leid. & in marg. pro varia lectione, *ſaucia terga.* vide ad III. Conſ. *Hon.* 160. ubi Heinſius, ut & hic, ex Lucano profert, *vincti membra gigantes*, quum ibi *terga* legatur, ut illic notavimus. BURM.

154. *flagranti pectore ſulphur*] Cum haec vulgo recepta lectio ſit, Jano placet legi, *gutture ſulphur.* in veteri libro ſcribitur, *vulnere fulmen.* eritque tum auxeſis heroici digna carminis majeſtate. Praeterea in uno MS. inter lineas habetur, *vel*, *virus*, quod quamquam cenſeam rejiciendum, admonendum duxi. DELR. Variant libri, ſed nihil muta. Val. Flacc. II. 25. de Typhoeo: *ſacras revomentem pectore flammas.* Severus in Aetna,

Gurgite Trinacrio morientem Juppiter Aetna
Obruit Enceladum: vaſti qui pondere montis
Aeſtuat, & patulis exſpirat faucibus ignes.

HEINS. *vulnere fulmen* vel *virus* Voſſ. *pectore fulmen* Leid. pro varia lectione. *vulnere* Voſſ. *Efflat inexhauſtum* manus docta.

155. *Detrectat*] Haec veritas MS. quae partim ex Virgilio, partim ex Naſone elucet, ſi enim dejectaret onus, tota Sicilia funditus everteretur. quare apud Statium: *tentat Enceladus mutare latus.* ſed

In dextrum laevumque latus, tunc insula fundo
Vellitur, & dubiae nutant cum moenibus urbes.
Aetnaeos apices solo cognoscere visu,
Non aditu tentare, licet. pars cetera frondet
Arboribus: teritur nullo cultore cacumen.
Nunc vomit indigenas nimbos, piceaque gravatum
Foedat nube diem: nunc molibus astra lacessit
Terrificis, damnisque suis incendia nutrit.
Sed, quamvis nimio fervens exuberet aestu,
Scit nivibus servare fidem, pariterque favillis
Durescit glacies, tanti secura vaporis,
Arcano defensa gelu: fumoque fideli
Lambit contiguas innoxia flamma pruinas.
Quae scopulos tormenta rotant? quae tanta cavernas

Vis

sed *motat* tantum, non *mutat*, unde Ovidius: *Nititur ille quidem, tentatque resurgere saepe.* CLAVER. Isingrinus, *Dejectat.* Puto, *rejectat.* non enim *dejectat.* sequentia probant, *In dextrum laevumque latus.* Seneca Thyeste,

——— num rejecto
Latus explicuit monte Tyboeus?

HEINS. *dejecit* Voss. *dejectat* alter.

Rebelli] In meo codice reperi, *reflexa.* DELR. *cervicere flexa* edit. Claver. ita Statius Achill. I. 382.

Tunc excepta freto longe cervice reflexa.

& Ovid. Lib. III. Art. 779. *paulum cervice reflexa Femina.* sed hoc blandius & sponte respicientis est. BURM.

157. *Tunc insula*] *nunc insula* Mediol. *in laevum dextrumve* Jun. & Voss. *in dextram laevumve.* Voss. alt.

158. *Cum moenibus*] *pro moenibus* Mediol. male. Ovid. I. Met. 214. *magnae pereunt cum moenibus urbes.* BURM.

159. *Non aditu*] *Non aditus* Voss.

161. *Vomit*] *movet* perperam in excusis. *vomit nimbos*, id est, flammarum globos. *liquidus ignis* dicitur Lucretio. *Ignes irrigui* Corn. Severo. CLAVER. *monet* Leid. *movet* Voss. & alii.

Nimbos] nisi Victoris liber hanc vocem agnosceret, & immediate sequeretur *piceaque gravatum Foedat nube diem*, non dubitarem ex meo MS. legere, *nubes*, quia Virgilius hos fumi globos vehementi actos spiritu, *atram nubem* alicubi dixit. DELR. *nubes* Voss. unus.

162. *Motibus astra lacessit*] Puteaneus, *molibus.* recte. de saxis enim agit, quae ex Aetna pelluntur in altum. Severus in Aetna:

Pellitur exustae glomeratus nimbus arenae;
Flagrantes properant moles.

paria habes & apud Virgilium III. Aeneid. cujus imitatione plenus hic loci noster. HEINS.

163. *Terrificis*] *Fumificis* MS. Pulm. & tunc *motibus* retinendum esset. ut Sever. Aetn. 92. *canam, quo fervida motu Aestuet Aetna.* ita Ovid. VII. Met. 114. dat *fumificos mugitus* Tauris Colchicis, ubi alii *flammiferos.* ut ita Cacus etiam *mixtos vomit cum sanguine fumos* apud eumdem Nasonem I. Fast. 577. sed & *motibus terrificis* retineri potest, ut *mugitus terrificos* dat Aetnae noster Lib. II. Rapt. 8. pro *incendia nutrit* erat in Vossiano *miscet.* BURM.

164. *Exuberet*] *exuberat* Voss.

165. *Fidem*] Haec vocula Poëtae amica; ea vero nil aliud signat, quam foedus elementorum. Principia enim, ait ille, consusio & amicitia. Scaliger senior tamen improbat eo, quod, inquit, nihil promisere ignes nivi. vide hujus totius loci censuram in Hypercritico. CLAVER. Id est, non laedit, non liquefacit nives. *Scit nubibus* edd. Vicet. Parm.

166. *Vaporis*] *caloris* Jun. ex glossa.

168. *Lambit*] ex Virgil. II. 683. *tactuque innoxia molli Lambere flamma comas.* BURM.

169. *Quae scopulos*] Interrogatio Homerica seu Pindarica. eam vero expressere Horatius & Virgilius, qui de Camilla (XI. Aen. 664.)

Quem telo primum, quem postremum aspera virgo
Dejicis?

deinde narrat. *Eunaeum Clytio primum patre.* Scaliger autem ait; Poëtam importune quaerere ex persona sua causam incendiorum; quid enim, inquit, nunc agat Physicum? si quem narrantem introduxisset, pateremur. CLAVER. *Quae scopulos tormenta ro-*

Vis glomerat? quo fonte ruit Vulcanius amnis?
Sive quod objicibus discurrens ventus opertis

Offen-

rotant praestantiores libri, & mox, *glomerat & ruit.* Severus:

Nunc quoniam in promptu est operis natura solique;
Unde ipsi venti, quae res incendia pascit,
Cur subito cohibent vires, quae causa silendi,
Subsequar.

quomodo illa castiganda sunt ex veteri codice. Heins. *scopulis* Voss. a m. pr. *scopulo* a m. s. *quae tanta catervas* Jun. *rotent*, & *glomeret*, & *ruat* Leid. & edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. & aliae plures.

170. *Vulcanius ignis*] Puteaneus & unus Petavianus, *amnis.* optime. qua voce etiam usus Severus in Aetna:

Donec confluvio revolutis aestibus amnis
Exilit, atque furens tota vomit igneus Aetna,

Pindarus Pyth. α. vs. 40.

Τᾶς ἐρεύγονται μὲν ἀπλά-
του πυρὸς ἁγνόταται
Ἐκ μυχῶν παγαί. ποταμοὶ
Δ' ἁμέραισι μὲν προχέοντι ῥόον καπνοῦ
Αἴθων'. τ' ἀλλ' ἐν ὄρφναισι πέτρας
Φοίνισσα κυλινδομένα φλὸξ ἐς βαθεῖ-
αν φέρει πόντου πλάκα σὺν πατάγῳ.
Κεῖνο δ' ἁφαίστοιο κρουνούς.

vide A. Gellium Noct. Attic. XVII. cap. X. *qui fluere amnes fumi & flammarum fulva & tortuosa volumina in plagas maris ferri quasi quosdam igneos amnes transtulit.* hinc *undans Aetna* Virgilio I. Georg. 472. & Lucano V. 100. *redundans* nostro in Idyllio de piis fratribus. Seneca Hippolyto: *qualis Aetnaeo vapor Exundat antro.* ποταμὸς πυρὸς pari modo apud Aeschylum alicubi occurrit in Prometheo. *flammarum fluenta* Apulejo de Mundo, & *flammarum flumina* de Aetna, quae ex Graeco feliciter transtulit. *undam ignis* auctor Aetnae. Lucanus Lib. VI. 294.

——— *cum tota cavernas*
Egerit, & torrens in campos defluit Aetnae.

Valde luxuriant hic Poëtae Graeci, ut modo ex Pindaro vidimus, quae & Macrobius notavit Saturn. Lib. V. cap. 17. *Virgilius quidem Graecos fontes imitatus, ignes eructari, & fluere amnes fumi, & flammarum fulva & tortuosa volumina in plagas maris ferri, quasi quosdam igneos amnes dixit.* Vetus Poëta apud Longinum περὶ ὕψους de flamma agens πελαγίον χείμαρρον quasi torrentem appellat. apud Alcimum Avitum Lib. III. non longe ab initio locus est, ubi Sodomam conflagrantem describit, plenus audacissimis translationibus. sed liber non est ad manum: *ignes irriguos* habes apud Severum in Aetna, & *exundantem flammam*, & *undam ignis. flammarum torrentem* apud Silium Ital. Lib. XIV. ubi de Aetna agit. Virgilius de Caco flammam vomente Lib. VIII. 257. *qua plurimus undam Fumus agit.* Gratius de Vulcano v. 444.

——— *ruptoque e pectore montis*
Venit ovans austris, & multo flumine flammae.

ubi *ovans auris* fortassis legendum, ut *fulminis auras* apud Poëtas, & *venti fulminis* apud Maronem Lib. II. 649. Val. Flacc. Lib. VII. 571.

Taurus & immani proflavit turbine flammas
Arduus atque atro volvens incendia fluctu.

Heins. vide ad Gratii Cyneg. 445.

171. *Apertis*] Mens Claudiani haec fuit: sive spiritus ex circumfuso aëre ortus, nimis Aetnae visceribus conclusis, primum exitum quaerens, quia illum nancisci nequit, conglobatur, deinde vi nactus tenuem aliquam rimulam, violenter illac erumpit: quod cum sine maxima vi, motuque rapidissimo non fiat, confestim fumi flammaeque ingens copia elicitur. Itaque nihil amplius, quin hic ex MS. *opertis* legatur. Delr. *Apertis*, non *opertis.* Severus in Aetna:

Secta est omnis humus, penitusque cavata latebris.

Lucretio, *ventigeni crateres.* Claver. Male *apertis* Claverius. noster II. in Eutrop. 27. *terrae Baccebatus per operta tremor.* Statius Theb. VIII. 110.

——— *dum per cava viscera terrae*
Vado diu pendens, & in aëre volvor operto.

quae vera lectio. unde & alter locus ejusdem Statii castigandus IV. Silv. II. 23.

Tanta patet moles, effusaeque impetus aulae
Liberior campis, multumque amplexus operti
Aetheros, & tantum domino minor.

certe *operti Aetheros* manifeste exhibet vetus editio Parmensis. Severus:

Flumina quin etiam latis currentia rivis
Aut occulta fluunt tectis adoperta cavernis.

Heins. recte *opertis.* & locus ipse Severi vs. 94. contra Claverium facit legendus vero ex antiquis editionibus:

Non totum in solidum desit, namque omnis hiatu
Secta est omnis humus, penitusque cavata latebris.

latebrae certe opertos obices ostendunt. sic & vs. 206. ex Aldi editione: *congeries operit saxorum & putris arenae* &c. & vs. 373.

Saepe premit fauces magnis exstructa ruinis
Congeries, clauditque vias luctamine ab imo
Et scisso veluti tecto, sub pondere perstat.

ita enim legendum. & deinde vs. 411.

Totus enim denso stipatur robore, tarda
Per tenues admissa vias incendia nutrit.

ex quibus patet, id quod Justinus dicit in fistulosa & rimosa illa terra ventum luctari, & sibi quaerere viam. noster *discurrere* & *furere*, donec offendat, id est, reperiat meatum & exitum. Heinsius olim *ae-*

cu-

Offenſo per ſaxa furit rimoſa meatu;
Dum ſcrutatur iter, libertatemque repoſcens
Putria multivagis populatur flatibus antra.
Seu mare ſulphurei ductum per viſcera montis
Oppreſſis igneſcit aquis, & pondera librat;
Hic ubi ſervandum mater fidiſſima pignus
Abdidit, ad Phrygios tendit ſecura penates,
Turrigeramque petit Cybelen, ſinuoſa Draconum
Membra regens, volucri qui pervia nubila tractu
Signant, & placidis humectant frena venenis.
Frontem criſta tegit: pingunt maculoſa virentes
Terga notae: rutilum ſquamis intermicat aurum.
Nunc ſpiris Zephyros tranant: nunc arva volatu
Inferiore ſecant. cano rota pulvere labens
Sulcatam ſecundat humum: flaveſcit ariſtis
Orbita: ſurgentes condunt veſtigia culmi:
Veſtit iter comitata ſeges. jam linquitur Aetna,

To-

currens ventus correxerat ex Severi Aetna v. 328.

Quod ſi forte putas iſdem decurrere ventos
Faucibus.

niſi & illic *diſcurrere* ſit legendum. ſed *diſcurrere* hic eſt per ima viſcera terrae vagari, ut Lib. II. 50. & Ovid. II. Faſt. 285. Senſus ergo eſt, ventum per ſubterraneas, excavatas, & fiſtuloſas cavernas, quae morantur, ut obices, diſcurrere, & cum meatum repererit, erumpere furioſum, & ejicere ſaxa, ignes &c. BURM.

172. *Offenſo per ſaxa furit rimoſa*] Vetus liber unus, *offenſo rimoſa furit per.* alter O. *rim. ruit per ſaxa.* DELR. *ruit* Mediol. & Voſſ.

Saxa rimoſa] Juſtinus Lib. IV. 1. *Eſt ipſa terra tenuis ac fragilis, & cavernis quibusdam fiſtulisque ita penetrabilis, ut ventorum tota ferme flatibus pateat.* vid. & ſeqq. BURM.

174. *Putria*] *Putrida* Voſſ. edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. & aliae.

177. *Hic*] *Hinc* cod. Pulm. recte ſi cum *tendit* jungatur. *& Phrygios* Leid.

179. *Sinuoſa*] Hoc loco meus MS. ſic legit: *ſinuoſa Draconum Colla regens, volucri qui pervia.* ſatis commode. alter ei, niſi *membra* contineret, aſſentiretur. *nubila pervia* vocat, quae Cereri ceterisque Diis iter praebebant. quin etiam vetus German. *pervia* agnoſcit, & Celſanus, *volucri per pervia* quondam ediderat. Seneca praeterea in Hippolyto ſcripſit: *Solis & aër pervius ventis erit.* DELR. *ſquamoſa* Vatic. HEINS. *Colla* etiam Voſſ. quod mihi praeferendum videtur; frenis enim colla reguntur. ita ſupra vs. 13. *colla levant attrita jugis.* IV. Conſ. Hon. 607. *Caſpia flectit eburnis Colla jugis.* ita Bacchus *colla premit Lyncum* apud Ovid. IV. Met. 21. & ita millies apud Poëtas. *Membra rigens* Junian. *ſpumoſa dr. m. tegens* Leid. BURM.

180. *Volucri qui*] *volucrique per avia* Leid. edd. Parm. Junt. Ald. Iſingr. *volucri per pervia* edit. Vicet. *volucri per avia* Colin.

184. *Spiris*] Ita vetus liber. Hic vero Scaliger ait Cereris currum leviſſime ab Ovidio deſcriptum, cum Poëta noſter ambitioſe feratur. CLAVER. *Nunc leves* marg. Iſingr. *Tunc ſpiris* Voſſ. *Zephyros turbant* Voſſ. alter. vid. Lib. III. vs. 3. Virgil. IV. Aen. 245. *turbida tranat Nubila.* ubi Servius, *transvolat.* alios legere *tenues Zephyros* notat Heinſius. vide Barthium. BURM.

187. *Scindunt*] Tantam dicit frugum copiam exortam, ut ſtatim ſublato pede veſtigia impreſſa frugibus cooperirentur. patet ex veteribus libris, in quibus *condunt* lego. DELR. *condunt* vetus liber, non *ſcindunt*, quod eſt commentitium. CLAVER. *condunt* Iſingrini codex & Claverii editio. vulgo, *ſcindunt veſtigia fruges.* alii libri, *condunt veſtigia meſſes.* HEINS. ita fere dixit Lib. III. 442. *omnis perit orbita flatu.*

188. *Veſtit iter*] Uſurpat *veſtire* Prudentius Lib. II. in Symmachum:

Denſius & gravidis ſe veſtiet aequor ariſtis.

Ibid.

Totaque decrescit refugo Trinacria visu.
Heu quoties praesaga mali violavit oborto
Rore genas! quoties oculos ad tecta retorsit.
Talia voce movens! Salve, gratissima tellus,
Quam nos praetulimus coelo. tibi gaudia nostri
Sanguinis, & caros uteri conmendo labores.
Praemia digna manent: nullos patiere ligones,
Et nullo rigidi versabere vomeris ictu:
Sponte tuus florebit ager: cessante juvenco
Ditior oblatas mirabitur incola messes.
Sic ait, & fulvis serpentibus adtigit Iden.
Hic aedes augusta Deae, templique colendi
Religiosa silex, densis quam pinus opacat

Fron-

Isid. Lib. VIII. cap. 81. in Vesta. noster de Bell. Getic. 319. *dulci vestit qua litus oliva.* DEMPST.

189. *Decrescit*] Statiana locutio (II. Achill. 4.) *decrescit Bacchica Naxos Ante oculos crescente Samo.* CLAVER. vide ad Val. Flacc. VI. 393.

190. *Oborto*] *aborto* Jun. Voss. unus Heinsii & ed. Parm.

191. *Ad tecta*] *ad creta* Voss. vid. ad Ovid. VII. Met. 223. *retorxit.* Mediol.

192. *Salve*] Victoris liber, *salve ô.* DELR. Thetis apud Statium:

Cara mihi tellus, magnae cui pignora curae
Depositumque ingens timido commisimus astu,
Sis felix, taceasque precor. CLAVER.

194. *Sanguinis gaudia*] Alibi dicet, *sanguinis affectum.* Tribunianus: *in hominum procreatione utramque personam fungi simili naturae officio*, denuntiat. nota est *sanguinis merces* apud Juvenalem. CLAVER.

195. *Patiere*] *patiare* Junian.

196. *Versabere vomeris ictu*] *vexabere* prior Petav. ut saepe noster. dictum alibi. HEINS. & ita Voss. pro varia lectione. vid. ad I. in Rufin. 65. Barthius putat hic memoriae vitio Poëtam peccare. sed nota jam agricultura Siculis. per Triptolemum vero edocti fuere Graeci reliqui. BURM.

197. *Sponte tuus*] *sponte sua* Voss. & mox pro *oblatas*, *ablatas* Jun. quod esset in horrea latas. BURM.

199. *Serpentibus adtigit Iden*] *tetigit serpentibus* Jun. Voss.

200. *sedes Augusta*] Ovidius: *Templa vocant augusta patres.* alias, *angusta*, neque ideo minus augusta, si modo, ut ait idem, *Sacerdotum rite dicata manu.* CLAVER. *aedes augusta* Aldus & scripti meliores. alii, *sedes angusta*, quod perperam arripuit vir doctus. Ovid. I. Fast. 609.

——— *augusta vocantur*
Templa sacerdotum rite dicata manu.

Idem II. Trist. 287. *Quis locus est templis augustior?* HEINS. *sedes* alii. vid. Parrh.

201. *Silex*] De hoc vide Livium. sic forte apud Ovidium (III. ex Pont. II. 52.) in templo Dianae Scythicae vastis columnis insigni, *Stat basis orba Dea.* vide etiam Lib. IV. Fast. 265.

Mittuntur proceres, Phrygiae tunc regna tenebat
Attalus, Ausoniis rem negat ille viris.

deinde,

Ipsa peti volui: nec sit mora; mitte volentem
Dignus Roma locus, quo Deus omnis eat. CLAVER.

Pinus] Sic apud Theocritum cupressi: Ἀμπέλαις λαλέοντι τίον γάμον αἱ κυπάριττοι. Virgil. VII. Ecl. I.

Forte sub arguta consederat ilice Daphnis.

ubi Servius optime *stridulam* exponit. quod non capit Gifanius, vir subtilitatis haud plebejae. Olympius:

Dic age, sed nobis ne vento garrula pinus
Obstrepat, has ulmos potius fagosque petamus. CLAVER.

Obumbrat] Meus MS. *opacat*, id est, obumbrat. posterior tamen vox in ceteris omnibus continetur. DELR. Cybeli matri Deûm altissima arbor pinus ex II. Georg. sacra, quia Atys in eam mutatus. X. Metam. Fab. 2. Stat. Lib. II. Senec. Troad. Choro I. templum ejus in Luco Pineo. IX. Aen.

Pinea sylva mihi multos dilecta per annos.

Cybele Jovem alloquitur, & mystae pineam hastam vibrant, ut bacchantes thyrsum. noster Lib. I. in Eutrop.

Cymbala ferre licet, pectusque illidere pinis.

DEMPST. *opacat* cum melioribus scriptis legendum jam vidit Gronovius noster Elench. Antid. p. 75.

ba-

Frondibus; & nulla lucos agitante procella
Stridula coniferis modulatur carmina ramis.
Terribiles intus thiasi; vesanaque mixto
Concentu delubra gemunt: ululatibus Ide
Bacchatur: timidas inclinant Gargara silvas.
·Postquam visa Ceres, mugitum tympana frenant;
Conticuere chori; Corybas non inpulit ensem;
Non buxus, non aera sonant: blandasque leones
Submisere jubas. adytis gavisa Cybebe
Exsilit, & pronas intendit ad oscula turres.
Viderat haec dudum summa speculatus ab arce
Jupiter, ac Veneri mentis penetralia nudat.
Curarum secreta tibi, Cytherea, fatebor.
Candida Tartareo nuptum Proserpina regi
Jam dudum decreta dari. sic Atropos urguet:
Sic cecinit longaeva Themis. nunc matre remota

(Rem

habes id verbum apud Virgilium, Val. Flaccum, alios. Silius Lib. XIII. 331.

Cingit acuta comas & opacat tempora pinus.

paulo post, *coniferis modulatur carmina ramis*, cum prima editione & quibusdam membranis scribimus. *coniferi modulantur rami* contra libros Raphelengius. HEINS. *quam densis* Voss. *corniferis* edd. Vicet. Parm. Isingr. Colin. & codex Voss. & Leid.

202. *Frondibus*] *Floribus* Jun. & Voss. duo.

203. *Modulatur*] *modulantur* Barth. edd. Vicet. Parm. Ald. Junt. & aliae. *inclinat cornua ramis* Leid. mox pro *mixto*, *multo* Voss.

205. *Gemunt*] *gerunt* Leid.

206. *Timidas*] In meo MS. ut in altero correctum, *tumidas*. DELR. *tumidas* Jun. Voss. male. supra vs. 7. *trepidis delubra moveri Sedibus*. BURM.

208. *Conticuere chori*] Statii hemistichium. insuper figura, quae vitii habet speciem, qua usus Virgilius, & quam adfectavit Tibullus, teste Mureto, hanc duplicat Lucanus III. 272. *Et Croeso fatalis Halys*. Item Cicero in versu. At Claudianus, *Conticuere chori*, *chorybas*. CLAVER.

Ensem] Id est, gladium sive cultrum. apud Jurisconsultos, cum non liceat alterum laedere, olim in corpus suum saevire licitum est. sed alia ratione. CLAVER. *intulit* Voss. & Leid. pro varia lectione. *enses* Junian.

209. *Blandasque leones*] Non *blandique*, codices. HEINS.

211. *Intendit ad oscula turres*] Vetus liber, *extendit*. DELR. Libri quidam, *extendit*. ut infra Lib. II. 346.

Extendunt socios ad pocula plena cerastas.

HEINS. *contendit* Voss. ita *contento poplite* apud Horat. II. Sat. 7. Scholiastes explicat *extento*. *ostendit* Leid. sed olim fuerat *tendit*, adscripto alia manu *os. pronos currus* etiam Voss. alter. BURM.

212. *Viderat haec*] *hoc* Voss. *at Veneri* Vatic. Mediol. Jun. duo, Oxonienses & Leidensis. *hinc Veneri* Voss. *praecordia* Voss. alter pro varia lect.

213. *Nudat*] Sic in veteri codice, delicate id quidem & Latine. cum alias legatur, *monstrat*, aut, *pandit*. Serv. VI. Aen. *tegere est celare*, *nudare est indicare*. CLAVER. Tres nostri, *monstrat*. duo Pulmanni, *pandit*. quomodo supra:

Vos mihi sacrarum penetralia pandite rerum.

de *nudandi* verbo tamen hac significatione videatur eruditissimus Gronovius Notis ad Livium Lib. XLIV. cap. 38. HEINS. *monstrat* Leid. edd. Vicet. Parm. Parrhas. vide ad Phaedr. Lib. II. prol. vs. 4.

214. *Secreta tibi*, *Cytherea*] Meus liber, *Cytherea tibi secreta*. sic inferius, ubi vulgo, *terret quae Maenala*, habet, *quae terret Maenala*. porro alludit ad illud sive Homeri, sive alterius, παγχρύσεια τόξα τιταίνει Πίμπουντα τοιόνδε βέλεα τρομέει δὲ κάρηνα Ὑψιλῶν ὀρέων. DELR. *Cytherea tibi secreta* Voss.

215. *Regi*] *regi est* Leid.

216. *Jam dudum*] vetus liber *Jam pridem*. DELR. *Jam pridem est* Voss.

217. *Sic cecinit Themis*] Olim oraculum penes The-

(Rem peragi tempus) fines invade Sicanos,
Et Cereris prolem patulis inludere campis,
Crastina puniceos cum lux detexerit ortus,
Coge tuis armata dolis; quibus urere cuncta,
Me quoque saepe soles, cur ultima regna quiescunt?
Nulla sit inmunis regio, nullumque sub umbris
Pectus inaccensum Veneri. jam tristis Erinnys
Sentiat ardores: Acheron, Ditisque severi
Ferrea lascivis mollescant corda sagittis.
  Adcelerat praecepta Venus, jussuque parentis
Pallas, & inflexo quae terret Maenala cornu,
Addunt se comites. divino semita gressu
Claruit. augurium qualis laturus iniquum
Praepes sanguineo dilabitur igne cometes,

Pro-

Themidem Lib. I. Met. fab. 7. Interpr. Juvenal. ad Sat. I. Lucan. V. 81. Sidon. carm. V.

——— *si denique verum*
Phoebe, *Themis Dodona canis.*

& carm. IX. *Responsa aut Themidis priora Delphis.* DEMPST. vide eumdem in Etruria Regali Lib. I. cap. 18. pag. 80.

218. *Rem peragit tempus*] Aldus & Moreti codex, *peragi*, ut Barthius conjecerat. Bell. Gildon. 428. *promissa minasque Tempus agi.* Virgil. V. Aen. 638. *nunc tempus agi res.* Stat. V. Theb. 140. *dum tempus agi rem*, ut quidem illis locis videtur corrigendum. HEINS. *peragi* Junt.

220. *Puniceos*] *purpureos* Jun. alter. *cum nox* Junian. prior. est imitatio Maroniana ex Lib. IV. 118. BURM.

221. *Coge*] *falle* cod. Pulm. marg. Isingr. an *pelle?*

222. *Soles*] *vales* Oxon. & Jun. malim etiam, *quiescant* cum Oxon. mox pro *sub umbris*, *salubris* Jun.

224. *Inaccessum*] Unus liber vetus, *inaccensum.* DELR. *inaccessum* recepta lectio, & quam vetus liber agnoscit. Virg. VIII. 195. *Speluncam* dixit *Solis inaccessam radiis.* in animis enim hominum si non speluncae, tamen latebrae sunt, & recessus. alias, *inaccensum*, quod non adeo vulgare est. CLAVER. Imo *inaccensum* cum melioribus. male vulgatum tuetur Claverius. apud Silium bene etiam Lib. I. veteres libri, *inaccensi flagrant altaribus ignes.* HEINS. *Veneris* Oxon. *Corpus inaccensum* marg. Isingr.

226. *Lascivis mollescant*] *mollescant lascivis* Jun. Voss.

228. *Pallas, & inflexo* &c.] Scaliger carpit Poëtam, quod virgines det Veneri comites: nescius id ingenio summo factum, *ne Veneris dolos persentisceret rapienda.* quod si culpatur in nostro, falsi & alii, inter quos est Flaccus Argon. Lib. V. 445.

Aut Sicula sub rupe choros hinc gressibus haerens
Pallados huic clarae Proserpina juncta Dianae,
Altior & nulla comite certante priusquam
Palluit.

Diodor. Lib. VI. cap. II. ne tantum id existimasse putes Poëtas. DEMPST.

230. *Claruit*] Malo, *Canduit*, cum Isingrini codice. mox, *augurium iniquum ex scriptis alii jam legendum viderunt.* HEINS. vid. ad Conf. Olybr. 102. & IV. Conf. Hon. 193.

In orbem] Vetus liber, *iniquum*, quod repraesentavi. DELR. *in orbem* Leid. qui in margine, *iniquum. in orbem* edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. & aliae.

231. *Praeceps*] Admonitus a veteri libro hic *praepes* reposui. DELR. *Praeceps*, poëtice id quidem, sed pulchre mea sententia. ita enim sublimi aëris regioni adfixus est cometa, ut jamjam lapsurus videatur. sed enim Scaliger hic: non est praeceps cometa, neque delabitur, atque in iisdem haeret vestigiis Silius:

Scintillat sidus, terrisque extrema minatur.

CLAVER. Omnes fere libri, *Praepes*, & *dilabitur* Moreti codex. recte; non enim delabitur cometa, sed scintillans dilabi ac dispergi videtur. praeterea motu celerrimo procedit. de stellis, quae delabi quandoque videntur, alia res est. ut jam tutus sit a censura viri magni Claudianus. HEINS. vide de conmutatione harum vocum ad Ovid. IV. Met. 717. *delabitur* Voss. & Leid. & edd. Vicet. Parm. Ald. Junt. Isingr. & aliae. *ore cometes* Jun. BURM.

232.

Prodigiale rubens: non illum navita tuto,
Non inpune vident populi: ſed crine minaci
Nuntiat aut ratibus ventos, aut urbibus hoſtes.
Devenere locum, Cereris quo tecta virebant
Cyclopum firmata manu: ſtant ardua ferro
Moenia; ferrati poſtes: inmenſaque nectit
Clauſtra chalybs. nullum tanto ſudore Pyracmon,
Nec Steropes conſtruxit opus: nec talibus umquam
Spiravere notis animae: nec flumine tanto

In-

232. *Non illum*] *non illo n. tute* Voſſ. *tutum* Voſſ. & Jun.

234. *Hoſtes*] Plinius ait, cometem eſſe cladium magnarum praenuntium. quod negatur. alias, *nubibus ignes*. inepte prorſus. CLAVER. *nubibus ignes* edd. Vicet. & Parm.

235. *Quo tecta virebant*] Ita multi ex noſtris. nec dubito, quin vere. vulgo, *nitebant*. alii, *manebant*, vel *micabant*, vel *latebant*. ſic *florere* infra Lib. III. 202. *florebat tranquilla domus.* quod ex illo Statii habuit Lib. v. Silv. I. 142.

Florebant hilares inconcuſſique penates.

Ovidius Athenas II. Met. 795. dixerat,

Ingeniis, opibus, & feſta pace virentes.

apud noſtrum Lib. II. in Rufin. 188. *virent oppida.* ut codices vetuſti illic agnoſcunt. HEINS. vide. Conſ. Olybr. 16. & ſupra v. 122. ita forte apud Statium Lib. III. Sylv. 5. 75. *Urbes ſtant populique virent* legendum cenſebat Heinſius. Idem Lib IV. Sylv. 8. 56. *urbem, Voce opibusque juvent, viridique in nomine fervent.* Lib. I. Theb. *Hic ſexus melioris inops, ſed prole virebat Feminea.* & ita ille ſaepe. *quo teſta* Jun. duo Voſſ. Oxon. *qua* Parm. *micabant* tueri poſſis ex Conſ. Mall 200 *crebisque micantem Urbibus Italiam.* BURM.

236. *Firmata*] Multo plenior ac verior haec eſt lectio vetus, quam *fundata*, nam ingenio loci munita firmari queunt. CLAVER. primus Vaticanus, *fabricata.* ut apud Virgil. IX. Aen. 145. *moenia Trojae Neptuni fabricata manu.* & noſtrum infra Lib. II. 250.

Cur non torſiſti manibus fabricata Cyclopum
In nos tela, pater?

quatuor ſcripti, *formata.* ut VI. Conſ. Hon. 571. *quae terra metallo Naſcentes informat equos.* Virgil. VIII. Aen. 426.

His informatum manibus jam parte polita
Fulmen erat.

mox, v. 447. *ingentem clipeum informant.* & apud Statium: *Siculis an conformata caminis Effigies.* de quo verbo plura Lib. III 331. Parrhaſii codices, *fundata.* HEINS. eadem varietas in illis Tibulli II. 5. 23.

Romulus aeternae nondum formaverat urbis
Moenia,

ubi vide Broukhus. vide & ad Vellej. II. 110. infra Lib. III. 115.

Non mihi Cyclopum quamvis exſtructa caminis
Culmina fida ſatis

ubi *fabricata* Pulmanni codex. ego hic vulgatum ſervo. in Voſſiano erat a prima manu *formata.* & correctum *firmata* BURM

237. *inmenſaque nectit Clauſtra chalybs*] Hinc emendati Markland. ad Stat. II. Silv. I. 217. locum Valerii Flacci Lib. I. 393.

——— *quem juſta vereri*
Saeva cohors: inmenſa chalybs iterataque muris
Saxa domant Euros.

ubi vulgo *in monte chalybs.* quaſi ſemper eodem modo loqui deberent Poëtae. ſed an *chalybs* eſt feminini generis? nam hic *inmenſa* ad *clauſtra* referri debet, non ad *chalybs*, ut fecit Markl. nec in Valerii loco ad *ſaxa* poteſt referri, quaenam enim haec eſſet conſtructio, *chalybs inmenſa & iterata ſaxa domant Euros.* indignor, quandoque bonus dormitat Homerus. pro *clauſtra*, *cloſtra* Erhard. ad Petron. cap. 140. BURM.

238 *Sudore Pyracmon*] Famuli Vulcani, *Brontes* a tonitru: *Steropes* a fulgetra; *Pyracmon* ab incendio. Serv. ad finem VIII. Aen. DEMPST.

239. *Nec Steropes conſtruxit opus*] Voſſianus, *committit*, pro *commiſit.* quod elegans verbum. Prudent. Pſychom.

Induerat thoraca humeris, ſquamoſaque ferri
Texta per intortos commiſerat undique nervos.

HEINS. Ita Nupt. Honor. 147. *qua Piſtris commiſſa viro.* Juvenal. Sat. XIV. 210. *domus plumbo commiſſa.* Flor. I. cap. 4. *interfluentem Urbi Tiberinum ponte commiſit.* Valer. Flacc. IV. 310. *quae primo cervix committitur artu.* & ita paſſim alii. *Non St. c. o. non talibus* Voſſ. *opes* edd. Vicet. & Parm. vitioſe. BURM.

240. *Notis*] Id eſt ventis forte, ut ſit ſpecies pro genere, niſi malis indicia intelligi, ut Celſus: *ſalutis & morbi notas* Terentius: *magnum argumentum eſt extra noxiam eſſe.* CLAVER. De *notis* ventis etiam accipit Barthius. quod abſurdum, cum *animae* ſint venti, diceret ergo, venti numquam talibus ventis ſpiravere. ſed *notae* hic ſunt, ut fere ſemper, quae propria alicujus rei ſunt ſigna & diſtinguunt ab aliis. infr. vs. 385. *Ditisque nota ſignatus Alaſtor.* Corn. Sever. 529. *etiam ipſo nomine ſignant Fuſilium*

 eſſe

Incoctum maduit lassa fornace metallum.
Atria vestit ebur: trabibus solidatur aënis
Culmen, & in celsas surgunt electra columnas.
Ipsa domum tenero mulcens Proserpina cantu
Inrita texebat rediturae munera matri.
Hic elementorum seriem sedesque paternas
Insignibat acu: veterem qua lege tumultum
Discrevit Natura parens, & semina justis
Discessere locis: quidquid leve, fertur in altum:
In medium graviora cadunt: incanduit aether:

Egit

esse notas. ita *nota* quidquid discrimen ostendit inter res. vid. ad Petron. cap. 83. & Scalig. ad Sever. Aetn. 522. Scaliger emendaverat, *Spiravere tonis. notbis* Leid. cum glossa, *inflationibus*, & *animas* exponit *folles*. BURM.

Animae] Dici videntur quasi ἄνεμοι. Horat. *impellent animae lintea.* Virg. *ventosis follibus auras accipiunt redduntque.* sane *anima* follis dicitur Plauto, & Lucretio, *aurarum animae.* CLAVER.

Flumine] Sic vetus codex, non *flamine.* Virgil. *Fluit aes rivis aurique metallum.* & IV. Georg. 172. *alii stridentia tingunt Aera lacu.* id est flumine. Lucretius de ferro candente: *Stridit ubi ingelidum propere demersimus imbrem.* CLAVER. *flumine tanto* pro *flamine* cum scriptis legendum, quidquid alii obstant. Virg. VIII. Aen. 445. ubi antrum Cyclopum describitur,

——— *fluit aes rivis aurique metallum,*
Vulnificusque chalybs vasta fornace liquescit.

noster Lib. III. in Stilich. 236.

Argenti potuere lacus & flumina mitti.

Silius Lib. XII.

—— *summa liquefacta est cuspis in hasta,*
Et fluxit ceu correptus fornacibus ensis.

Rutilius Itinerario:

Non Biturix largo potior strictura camino,
Nec quae Sardoo cespite massa fluit.

vid. notas Lib. II. in Stilich. 177. HEINS.

241. *Fornace*] Ita vetus liber, non *cervice*. Virgil. *vulnificusque chalybs vasta fornace liquescit.* CLAVER. *lassa fornace*, non *cervice*, cum Isingrino & Claverii libris legendum. Virgil. VIII. Aen. 420.

——— *striduntque cavernis*
Stricturae chalybum, & fornacibus ignis anhelat.

Caeterum quod praecessit paulo ante, *spiravere notis animae*, pro ventis capiendum. ita Vulcanus de follibus apud Maronem VIII. 401.

Quidquid in arte mea possum promittere curae,
Quantum ignes animaeque valent.

Symposius in Aenigm. Utris:

Nunc mihi magna meae est animae, nunc nulla facultas.

hinc *exanimare folles*, pro ventum ex follibus exprimere, apud Severum in Aetna. HEINS. *lumine tanto* Mediol. de fornace vide Lib. II. 174. ut vero *lassam fornacem*, ita *anhelas fornaces* dixit Prudent. Apoth. 132. *laxa cervice* Leidensis, quod Glossator exponit, *defatigatis istis fabris. lapsa cervice* Voss.

242. *Atria vestit ebur*] sic Moreti codex, non *cingit*. Lucani hemistichium est Lib. X. 119.

——— *ebur atria vestit,*
Et suffecta manu foribus testudinis Indae
Terga sedent.

ita pro *suffixa* legendum ex antiquis codicibus, quomodo & Statius Equo Domitiani Silv. IV. II. 29. de marmore Lunensi:

Lunaque portandis tantum suffecta columnis.

HEINS. verbo *vestire* de multis, quae tegunt & operiunt, poëtae solent uti. vid. Val. Flacc. Lib. IV. 666. V. 566. supr. vs. 189. BURM.

244. *Tenero mulcens*] *mulcens tenero* Leidensis, & edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. *Isingr.* & *aliae.* mox pro *matri*, *terrae* Voss.

245. *Inrita texebat*] Puellarum matronarumque laus in textrina & lanificiis. Tiraquell. in XI. Connub. abundantissime. adde Ovid. I. Amor. El. XIII. Lib. XII. Met. Fab. 5. Auson. parent. V. & XIII. nostrum de phaleris equi regii Tull. VI. Verr. variis in locis. DEMPST.

246. *Seriem*] *series* Voss. Mediol. unus Heinsii, cum Leidensi, & edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Colin.

247. *Acu*] Scaliger senior hic: tela Proserpinae cum Ovidio certat de rerum sedibus post primam confusionem. CLAVER.

Veterem qua lege tumultum] Unus MS. *veteres tumultus.* DELR. *veterem de lege* Voss.

248. *Semina justis*] *jussis* prim. Vatic. utrumque bene. Fortassis etiam, *ut semina jussis Discessere locis.* *ut*, pro quomodo. HEINS. *ut semina* edit. Parrh. jam exhibet. Heins. ad II. in Rufin. 210. citat *cum semina*, ubi vide.

250. *Cadunt*] Meus liber, *ruunt.* DELR. Delrii codex & duo ex nostris, *ruunt.* ut Lib. I. in Rufin. *tolluntur in altum, ut lapsu graviore ruant.* Virgil. III. Aen. 508.

Sol

Egit flamma polum: fluxit mare: terra pependit.
Nec color unus ineſt: ſtellas accendit in auro,
Oſtro fundit aquas, adtollit litora gemmis,
Filaque mentitos jam jam caelantia fluctus
Arte tument: credas inlidi cautibus algam,
Et raucum bibulis inſerpere murmur arenis.
Addit quinque plagas: mediam ſubtemine rubro
Obſeſſam fervore notat: ſqualebat aduſtus
Limes, & adſiduo ſitiebant ſtamina ſole:
Vitales utrimque duas: quas mitis oberrat

Tem-

Sol ruit interea & montes umbrantur opaci.
id eſt deſcendit, vel cadit. & Statius II. Achill. ut in veteri codice, quem inſpexi, legitur:

——— humilisque ex aequore Titan
Rorantes evolvit equos, & ab aethere magno
Sublatum curru pelagus ruit.

cum vulgo legatur, *Sublatum curſu pelagus cadit* HEINS.

251. *Legit flamma*] Sic vetus liber. alias, *Egit.* nullo ſenſu. Ovid I. Met. 27. *ignea vis Emicuit, ſummaque locum ſibi legit in arce.* & in Faſtis: *coelum flamma petit*, id eſt legit, ſeu eligit, vel ſortitur. CLAVER. pro *egit* Claverius *legit.* quomodo & quintus Vaticanus. vulgatum de vertigine poli aſſidua intelligendum. apud Tullium Libro II. de Natura Deor. *ne quod eſt calidum & igneum, cietur & agitur motu ſuo.* vid. Gronov. Lib. III. Obſ. cap. 21. qui & malit e ſcripto, *incanduit aër* HEINS. *egit* eſt inpulit, movit. vid Bell. Gildon. 150. ita Praefat. Lib. II. 24. *Orpheis laurus vocibus acta venit.* *egit* Gloſſator Leidenſis explicat per repraeſentavit. *aër* legebatur in Voſſ duobus, & uno Heinſii. *jam canduit aether* Junian. *aether* defendit Daviſ. ad Cic. II. de Nat. Deor. cap. 36. BURM.

252. *Nec color unus erat*]. *ineſt* ſcripti duo & vetuſtae editiones. Ovid. IV. Faſt. 489.

Jam rebus color unus ineſt, tenebrisque teguntur
Omnia.

noſter infra Lib. II. 253. *nihilumne paternae Mentis ineſt?* ſic & alibi. HEINS. *non color unus* Leid. Mediol. unus Heinſii, ut & edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Colin.

253. *Fundit*] unus MS. *fudit*, alter, *pingit*, inde quidam, *fingit.* DELR. *jungit* Jun.

254. *Subtercelantia*] Eleganter vetus liber, *jam jam caelantia.* DELR. Recepta lectio uno vetere codice ſubnixa. ſed alter habuit, *jamjam curvantia*, quod non ſpreverim libens, quia Lib. II. 101. *curvata tumore Parvo planities.* CLAVER. Libri veteres, *jamjam caelantia.* Iſingr. *curvantia curvatae undae* apud Silium. Forte, *jam jamque levantia.* ut Lib. II. in Eutrop. 237. *primo levat aequore ſolem India.* ubi plura. ſic & *tollere fluctus* ſcriptores paſſim. *levare fluctus* elegans & Latinum. merito locum ſuſpectum habuit Barthius. vulgata tamen ſcriptura ex illis Virgiliani Culicis defendi poteſt:

Tmolia pampineo ſubter coma caelat amictu.

HEINS Heinſ. ad Lib. III. 267. citat *Filaque caeruleos jam jamque levantia fluctus.* Ego illud *jam jam* ex gloſſa natum ſuſpicor, cum ſcripſiſſet noſter, *ſubito*, quod *jam jam* explicuit interpres poſſet & legi:

Filaque mentitos tanta ſimulantia fluctus
Arte tument, credas inlidi ut cautibus algam.

ita *ſimulare* mox vs. 269. pro *ſinuare.* qui *curvantia* praeferunt, habebunt, quo defendant, exempla apud Comment. Silii Lib. I. 472. *celantia* Barth. ed. *cellantia* Mediol. *mentitis* ed. Vicet. pro *tument* etiam *tremunt* legi teſtatur Parrh. ſed *tumere & tumidum* paſſim mare dicitur agitatum fluctibus. *cautibus algas* etiam Oxon. duo. Voſſ. *alga* edit. Vicet. *alnos* marg. Iſingr. BURM.

256. *Et raucum*] Barthius ad Calpurn. II. Ecl. 16. profert, *Et tremulum.* cujus tamen lectionis nullum eſt veſtigium in codicibus, nec in ipſis Barthii ad hunc locum notis. vid. Heinſ. ad Ovid. II. Met. 788. BURM.

257. *Addit quinque plagas*] *Plagae* terrae, *Zonae* coeli dicuntur. Iſidor. I. cap. 43. *circulos* vocat. Plin. II. cap. 68 *partes.* Homerus in Achillis clipeo, πλόκας. Iliad. 18. eas ex Heraclide Pontico, libro de Allegoriis Homericis, deſcribit Maro I. Georg Ovid. I. Metam. Tibull Lib IV. ad Meſſallam & alii. ſed quod inhabitabiles aliquas credidit antiquitas, falſum eſt. DEMPST.

Subtemine] *ſubtegmine* Voſſ. & alii. *ſub tegmine* Parm.

258. *Squalebat aduſtus*] MSS. *inuſtus.* & poſt, ubi alii *cum fine*, illi, *in fine*, & pro *telas* habent *telam.* DELR. *inuſtus*, & *cum fine*, ſcripti. HEINS. *in fine* Voſſ duo. *ſub fine* Oxon *confine* unus Heinſii & Mediol. vulgo, *cum fine*, ut Leid.

260. *Vitales*] id eſt, habitabiles. vide ad Rutil. I. 61. BURM.

Temperies, habitanda viris: tum fine fupremo
Torpentes traxit geminas, brumaque perenni
Foedat, & aeterno contriftat frigore telas.
Nec non & patrui pingit facraria Ditis,
Fatalesque fibi Manes. nec defuit omen:
Praefcia nam fubitis maduerunt fletibus ora.
Coeperat & vitreis fummo jam margine texti
Oceanum finuare vadis: fed cardine verfo
Sentit adeffe Deas, inperfectumque laborem
Deferit, & niveos infecit purpura vultus
Per liquidas fuccenfa genas: caftaeque pudoris
Inluxere faces. non fic decus ardet eburnum,
Lydia Sidonio quod femina tinxerit oftro.

Mer-

260. *Quos mitis oberrat*] *obumbrat* in priori Voffiano. melius fortaffe & elegantius. HEINS.

262. *Traxit*] In priori Voffiano, *texit*, ut referatur ad id quod fequitur, *brumaque perenni Foedat.* fed optime fefe vulgata habet lectio. eo enim verbo teporem Zonarum Borealium expreffit. quare nihil mutamus. fic Lib. II. 35.

——— *motoque in flamine Delos*
Errat, & aurato trahitur circumflua ponto. HEINS.

263. *Contriftat*] Vetus lectio. Horat. *contriftat Aquarius annum.* alias, *conftringit.* CLAVER. *contriftat* recte Claverius & meliores noftri. quod verbum ufitatum Poëtis. mimefis Maroniana III. Georg. 278. *pluvio contriftat frigore coelum.* Lib. X. Aen. 275. *laevo contriftat lumine coelum.* HEINS. *telam* Voff. *conftringit* poffet defendi ex Bell. Get. 60. & 327. & mox Praefat. Lib. II 18. & multis aliis Poëtarum locis. vide & ad II. laud. Stilich. 69. fed alterum verbum Poëtae effe videtur. BURM.

264. *Pingit facraria Ditis*] In ora libri veteris, *penetralia*, fed minus vere. Cic. *Euandro familiariter utor, is habitat in facrario.* legimus in Codice Theod. *facrarium principis*, & apud Aufonium, *facrarium imperialis oraculi.* At facraria differunt a loco facro, ut colligitur ex Ulpiano. fed Ennius, *Acherufia templa orfi falvete infera.* CLAVER. Ifingr. & tert. Ambrof. *fingit.* de quo verbo Conf. Olybr. 99. diximus. fed *acu pingere* ufitatum bonis fcriptoribus. mox, *caftaeque*, non *caftique*, fcripti. HEINS. eadem varietas Lib. II. 52.

266. *Praefcia*] Forte, *Nefcia.* BURM.

267. *Summo*] *fupremo* Oxon. *fummo de margine* Mediol. & Leid. *fumma jam* Oxon. prior. & feminino genere dici *marginem* docet Charifius Lib. I. Gram Inft. p. 49. vid. Barth. Adverf XXI. I. BURM.

268. *Sinuare*] In Bafileenfi Ifingriniana *fimulare* legebatur, quod effet *fimilare.* fed nihil mutandum. perfiftit enim in elegantiffima metaphora. HEINS.

269. *Senfit adeffe Deas*] Sic meliores, non *Cernit.* quintus Vatic. *Sentit*, quod verum opinor. idem mox, *imperfectumque laborem Definit*, non *Deferit.* de quo loquendi modo copiofe egi ad *Nafonem* Lib. II. Art. Am. II. 725 HEINS.

270. *Purpura*] Pudorem innuit. fimili figura dixit Papinianus, *quasdam ufuras non fine rubore peti.* CLAVER.

271. *Caftaeque*] vulgo *caftique*, fed prius fcripti habent *caftaeque.*

273. *quod femina tinxerit*] Sic optimus codex. alius, *texuit* inepte ut docetur ab Ovidio:

Aut quod, ne longis flavefcere poffit ab annis,
Maeonis Affyrium foemina tinxit ebur.

CLAVER. Vaticanus & Moreti codex, aliique quidam, *texuit.* fed fruftra. Homerica comparatio Iliad. δ. Ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ Μῃονὶς ἠὲ Κάειρα. *tinctum* etiam *ebur* Ovidio dictum Met. IV. 331.

Hic color aprica pendentibus arbore pomis
Aut ebori tincto eft.

apud eumdem in Amor. II. VI. 22. de Pfittaco:

Tincta gerens rubro punica roftra croco.

fed appofite idem in fimili comparatione Amor. II. 5. 37.

Quale rofae fulgent inter fua lilia mixtae,
Aut ubi cantatis luna laborat equis.
Aut quod, ne longis flavefcere poffit ab annis,
Maeonis Affyrium femina tinxit ebur.

violare ebur oftro dixerat Maro Lib. XII. 67. *corrumpere* Statius in Achilleide. HEINS. *tinxerat* Jun. Voff. *texuit* Vicet. Parm. mox pro *fomno*, *coelo* Oxon. & pro *invexerat*, *invaferat* Voff. *innexerit* Jun.

276. *Plu-*

Merserat unda diem: sparso nox humida somno
Languida caeruleis invexerat otia bigis.
Jamque viam Pluton superas molitur ad auras
Germani monitu: torvos invisa jugales
Alecto timone ligat, qui pascua mandunt
Cocyti, spatiisque Erebi nigrantibus errant,
Stagnaque tranquillae potantes marcida Lethes
Aegra soporatis spumant oblivia linguis:
Orphnaeus crudele micans, Aethonque sagitta
Ocior, & Stygii sublimis gloria Nycteus
Armenti, Ditisque nota signatus Alastor,
Stabant ante fores juncti, saevumque fremebant
Crastina venturae spectantes gaudia praedae.

276. *Pluton*] ultima litera non fuit adeo necessaria, ut in illo versu Virgilii,

Odit & ipse pater Pluton, odere sorores.

sed fortius cadit, estque magis rotundum. At Statius contra: *stimulatque Agamemno volentes.* CLAVER. *Pluto* Jun. Leid. Voss. & multi alii, & Vicet. aliaeque vetustiores editiones. *superas Pluto* Raphel.

Superas arces] Vetus liber, *auras.* DELR. *superas* vetus haec lectio, cum in aliis: *Siculas oras*, non male. sed alterum retinui, quia Virgilius nostrum habitaculum *Aetherem* vocavit inferiorum comparatione: vide Serv. CLAVER. *superas molitur ad auras* ex Claverii & Isingrini codice legendum. confirmant quatuor ex nostris. *superas auras* pro coelo frequenter ponunt Poëtae. reliqui scripti cum Aldo, *superas arces.* vulgo, *Siculas arces.* supra vs. 99. *superum lumen* ex vetustis codicibus habuimus. HEINS. Virgil. VI. Aen. 128. *superas evadere ad auras.* vide ad Val. Flacc. VII. 259. BURM.

277. *Germani*] Recte sic, nam Pluto & Jupiter eodem patre eademque matre nati fuerunt, quales Jurisconsulti *germanos* nominant, quibus ἑτεροθαλεῖς opponuntur, qui si ὁμογάστριοι sint, uterini, sin ὁμοπάτριοι καὶ ἀμφιμήτορες, consanguinei dicuntur. DELR.

Torvos invisa jugales] Plutonis equi a natura terrae nomen habent; ipse enim nihil aliud est quam terra. ὄρφναῖος tenebrosus, moriendi necessitatem potest significare, ceterorum nomina poenas animarum; nam αἴθων, *vim habens adurendi*, νύκτιος, *nocturnus.* ἀλάστωρ *ultor*, qui punit ἄλαστα, non *obliviscenda.* pro daemone malo legitur apud Plut. Lib. de def. Orac. pro furia apud eumdem in Cic. est & nomen ducis apud Homer. Iliad. 13. vs. 421. DEMPST.

278. *Ligat*] *jugat* Jun. a m. prim. vid. Cons. Olyb. 81.

279. *Pratisque*] Sic unus etiam MS. si tamen ad inane illud inferorum alludit, ut rectius plerique, *spatiisque.* DELR. *Spatiisque* primae editiones, ac scripti aliquot. apposite Seneca de inferis Herc. Fur. 672.

Hinc ampla vacuis spatia laxantur locis,
In quae omne mersum pereat humanum genus.

Silius Lib. III. 659.

——— *medio tenduntur ab orbe*
Squallentes campi. tumulum natura negavit
Immensis spatiis.

Statius II. Th. 504. *devexaque latis Arva jacent spatiis.* & IV. Silv. III. 122. *novisque late Bacchatur spatiis.* sic & *spatia campi* Virgilio III. Georg. 203. Statioque. *spatia circi* apud Lamprid. Heliogab. noster II. in Rufin. 172.

Nec multo spatii distantibus aequore vallis.

quasi dixisset *campi aequore.* quod Barthius suspectum habere non debuit. HEINS. *ripisque* Oxon.

281. *Spumant oblivia*] *spirant* quintus Vaticanus. HEINS.

282. *Orphnaeus*] Varie haec nomina equorum dant codices MSS. *Orgneus*, *Orneus*, *Ormenus*, *Orpheus.* deinde, *Ethonusque*, *Ethoneusque*; & pro *Nycteus*, *Ritheus*, *Recbus*, *Motheus*, *Retheus.* deinde, *Alester*, *Alaster*, *Adaster*, *Alecter.*

284. *Nota*] Id est Π litera Graeca, quae πλάτανα indicat, didicimus autem vel ex Anacreonte, equos nobiles signum coxae inustum habuisse. Ἐν ἰσχίοις μὲν ἵπποι Πυρὸς χάραγμ' ἔχουσι. vide & locum Parrhasii. CLAVER. pro *signatus*, *dignatus* Oxon.

285. *Saevumque*] *scevumque* Mediol. pro *scaevumque.*

286. *Spectantes*] Id est, *exspectantes.* neque enim spectare potuerunt terra nondum aperta. at subtili-

lissimus Scaliger quaerit, unde id scierint equi? hic vero pausam fecit Claudianus, dum excitaretur, exemplo Statii, qui Achilleida suam primis metis haerere sivit, ut ipse loquitur. CLAVER. *Spectantes gaudia praedae* scripti potiores. Justinus Lib. XII. 3. *omnibus reditum in patriam spectantibus.* sic recte codices quidam. vulgo perperam. *exspectantibus.* Lib. XIII. c. 1. *grande pondus auri velut inopinatam praedam spectabant.* ubi frustra codices nonnulli, *sperabant.* mox, *Sed amici Alexandri frustra regnum spectabant.* ubi perperam *exspectabant* reponunt vel *sperabant* ex antiquis libris. Curtius Lib. V. c. 1. *praedam opimam paratamque ipsum & milites ejus spectare.* cap. XII. *quod perfidi hominis insidias jam Alexandri opes spectantis caute vitasset.* HEINS. *sperantes* unus Heins. & Leid. *exspectantes* Voss. Germanicus Phaen. 292.

Et cum terrores auget nox atra marinos
Multum clamatos frustra spectaveris ortus.

ubi male Grotius, *exspectaveris.* Livius Lib. IX. 10. *arma cuncti spectant & bellum.* vide ad III. Stilich. 86. BURM.

CL.

CL. CLAUDIANI

IN LIBRUM II.

RAPTUS PROSERPINAE

PRAEFATIO

AD FLORENTINUM.

OTia ſopitis ageret quum cantibus Orpheus,
Neglectumque diu ſepoſuiſſet ebur;
Lugebant erepta ſibi ſolatia Nymphae,
Quaerebant dulces flumina moeſta modos.
Saeva feris natura redit, metuensque leonum
Inplorat citharae vacca tacentis opem.
Illius & duri flevere ſilentia montes,
Silvaque Biſtoniam ſaepe ſecuta chelyn.
Sed poſtquam Inachiis Alcides miſſus ab Argis

Thra-

Praefatio haec ſcripta eſt ad Florentinum, virum pacis bellique artibus nobilem, ut diſcimus ex Epiſtolis Symmachi, & Cod. Theod. Fuit vero Praefectus urbi anno 397. Caeſario & Attico Conſulibus. quo tempore videtur Poëta opus intermiſſum ipſius hortatu perſecutus eſſe. CLAVER. Praefatio haec alieno loco inſerta videtur. ad rem certe non facit, ut tollenda fortaſſe ſit. nam ſic Regius & Oxonienſis libri jubent, quorum margini haec adſcripta: *Illud totum ab hoc verſu, usque illum locum, Impulit Jonios, vitioſum inſertum eſt, quia non eſt de hoc opere, ſed Praefatio cujusdam alterius, ejusdem tamen auctoris.* HEINS.

1. *Quum*] *dum* Oxon. & Voſſ.

2. *Sepoſuiſſet opus*] Non, *depoſuiſſet* Claverii codex. in priori Voſſiano *ebur* legebatur. optime. pro eburnea chely. ſic & infra dixit, *Pollice feſtino nobile duxit ebur*. HEINS. *diſpoſuiſſet* Jun. *depoſuiſſet* Leid. & Voſſ.

3. *Solatia*] Meus MS. *ſolamina*. DELR.

4. *Lugebant dulces*] Vet. lib. *Quaerebant*. DELR. Ita & Raphelengius cum ſcriptis noſtris. vetuſtae editiones, *Lugebant*, quae repetitio non eſt ingrata. male mox ſcripti, *leonem*. HEINS. *quaerebant* Leid. cum gloſſa *petebant*. & edit. Ald. ita Lib. III. 433. *ſic Venerem quaerat deſerta Dione.* vide ad Ovid. II. Met 239. *leonem* edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Colin. BURM.

Flumina] Gloſſator Leidenſis exponit homines inſtabiles, ut per *leones* intelligit homines crudeles & magnos.

7. *eduri*] Sic vetus liber, alias *& duri*, non adeo vere. CLAVER. *eduri* Claverii codex, vulgo, *& duri*, quod non auſim mutare. HEINS. vide ad Ovid. III. Art. Am. 476. *Illius & divi* Voſſian. pro *diri*. ut mox v. II. *duri* montes ſaxoſi ſunt Gloſſatori, *durus Amanus* Lucano Lib. III. 244. Ovid. XIV. Met. 557. *duris in montibus ortae.* ſed hic *duri montes*, qui, niſi Orphea audiſſent, muſicos ſonos non curaſſent. BURM.

8. *Chelyn*] *lyram* Leid. edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Colin. Parrh.

9. *Inachiis ab Argis*] Vetus liber, *oris*, unde videtur *Argis* eſſe gloſſema. DELR. *oris* ex ſuo libro Delrius. ut apud Statium Theb. VIII. 319.

Externi Inachiis huc adventamus ab oris.

noſtri quidam *avis*. fruſtra. Virgil. VII. Aen. 286.

Ecce autem Inachiis ſeſe referebat ab Argis.

Sta-

Thracia pacifero contigit arva pede,
Diraque sanguinei vertit praesepia Regis,
Et Diomedeos gramine pavit equos:
Tum patriae festo laetatus tempore vates
Desuetae repetit fila canora lyrae,
Et resides levi modulatus pectine nervos
Pollice festino mobile duxit ebur.
Vix auditus erat: venti frenantur & undae.
Pigrior adstrictis torpuit Hebrus aquis.

Por-

Statius I. Theb. 660.

Pallidus Inachiis qui desuper imminet Argis.

Valer. Flacc. Lib. I. 107.

Advolat Inachiis ultro Tirynthius Argis.

& Lib. III. 666.

Atque iterum Inachiis jam nuncius urget ab Argis.

sic & alii Poëtae. HEINS. vide ad Ovid. I. Amor. X. 5. *boris* Mediol.

10. *Pacifero*] *pacifico* Voss.

11. *Diraque*] *duraque* Junian. mox pro *Tum patriae*, *Tum primum* Voss. & unus Heins. *Tum primae* Vicet. Parm.

12. *Gramine*] Vetus haec est lectio, non *sanguine*, nam dedidicere carnium humanarum esum objectu graminis, ab Hercule abducti, atque, ut ait Statius, *sentit equus dominum*; quod facit ut Diomedis sanguinem non depasti videantur. CLAVER. In aliis codicibus *sanguine*, quod oscitanter nimis eruditi probant. Hunc errorem etiam castigatissima Raphelengii editio erravit. veram lectionem vidit Claverius. Mansuefactos Diomedis equos gramine pavit Hercules, qui sanguine & humanis carnibus ante pascebantur. Dio Chrysostomus Oratione prima de Fortuna: Διερμήδην τὸν Θρᾶκα ἐνεβίτυζεν ἵπποις σῖτον διδόναι μὴ ἀνθρώπους ἐσθίειν. ita Bacchi tigres introducit Statius VII. Theb. 569.

Sanguinis oblitas atque Indum gramen olentes.

Video a Barthio veram quoque scripturam curis secundis deprehensam esse. Gebhardus, *Diomedeo sanguine*, ut ipse Diomedes equis suis objectus designetur. sed veram scripturam nos exhibuimus. HEINS. *gramine* etiam Voss. vid. Lutat. ad Stat. XII. 156. *Diomedeos sanguine* Leid.

14. *Desuetae repetit*] *reparat* Isingr. rectius, ut dictum bello Getic. 438. HEINS. *dissuetae* Voss. *dissueta* Junian. *coepit fila movere lyrae* MS. Pulm. *sonora* Voss.

15. *Et resides leni*] *levi* Aldus & ad Statium Gronovius cap. IX. qui sequentem etiam versum legit, ut a nobis expressus est, & in membranis praestantioribus exhibetur. vulgo, *festivo nobile*. Petronius.

Calculus in tabula mobile ducit opus.

ita *movere barbiton* Praefat. de Nupt. Honor. 97. HEINS. *levi* ed. Vicet. *moderatus* Gronov. in Elench. Antidiatr. p. 60. vid. Lib. I. 204. VI. Conf. Hon. 629. Stat. III. Silv. III. 174. vid. ad Ovid. XI. Met. 154. ubi de confusione horum verborum. *mobile ebur* recte. unde *movere lyram*, *barbiton* &c. vide praef. Epith. Hon. 9. ita *plectra movere* Stat I. Silv. II. 2. & III. II. 132. & passim alii. pro *ebur*, *opus* Oxon. habebat, ut contra supra vs. 2 in Vossiano erat BURM.

17. *Venti sternuntur & undae*] Vetus liber, *frenantur*. DELR. *frenantur* scripti fere omnes cum Raphelengio. probe. quidquid obluctetur vir doctus. respexit illa Virgilii Lib. I Aen. 53.

Luctantes ventos, tempestatesque sonoras
Imperio premit, ac vinclis & carcere frenat.

Idem IV. Georg. 136. *& glacie cursus frenaret aquarum.* ita *refrenare aquas* Ovid. Ep. VI. 87.

Illo refrenat aquas, obliquaque flumina sistit.

& I. Met. 280. de aquis diluvii tempore:

Et defrenato volvuntur in aequora cursu.

Ipse etiam Claudianus non raro eo verbo utitur. sic Lib. I. Rapt. 208.

Postquam visa Ceres, mugitum tympana frenant.

& libro II. 150. ubi Dianam describit,

——— libertatemque comarum
Injecta voluit tandem frenare corona.

ubi insulse in uno codice *curvare* legitur. & Lib. III. 179. *postquam suspiria tandem Laxavit frenosque dolor.* ubi perperam in uno codice, *fletusque*. & vs. 127.

——— vox blanda carinas
Alligat. audito frenantur carmine remi.

de Syrenibus in Cons. Mall. 98.

Quae vincat ratione metus, quae frenet amores. HEINS.

18. *Adstrictis*] Meus MS. *adfectis*. DELR. *adfectis* eleganter meo judicio ex veteri codice, non *adstrictis*, quia *torpuit* sufficere videtur. Cicer. *se varie adfectum* dicit. CLAVER. *adfectis* ex veteri editione Claverius. quam ego quidem quae sit nescio. hoc scio vulgatam lectionem non esse sollicitandam. apposite Germanicus Caesar in Epigrammate:

Thrax puer adstrictis glacie dum ludit in Hebro.

Ovid.

Porrexit Rhodope fitientes carmina rupes,
Excuffit gelidas pronior Offa nives.
Ardua nudato defcendit populus Haemo,
Et comitem quercum pinus amica trahit.
Cirrhaeasque Dei quamvis defpexerit artes;
Orphêis laurus vocibus acta venit.
Securum blandi leporem fovere Moloffi,
Vicinumque lupo praebuit agna latus.
Concordes varia ludunt cum tigride damae,
Maffylam cervi non timuere jubam.
Ille novercales ftimulos, actusque canebat
Herculis, & forti monftra fubacta manu;
Qui timidae matri preffos oftenderit angues,
Intrepidusque fero riferit ore puer.
Te neque Dictaeas quatiens mugitibus urbes
Taurus, nec Stygii terruit ira canis:
Non Leo fidereos coeli rediturus ad axes,

Non

Ovid. III. ex Pont. III. 26.
Et coit adftrictis barbarus Hifter aquis.
Rutilius Itinerario:
——— *glacie riget horridus Hifter,*
Grandiaque adftricto flumine plauftra vehit.
Lucanus Lib. I. 18.
Et qua bruma rigens ac nefcia vere remitti
Adftringit Scythicum glaciali frigore pontum.
Lib. V. 436.
Sic ftat iners Scythicas adftringens Bofporos undas.
Statius IX. Theb. 797.
Protinus adftrictos didici reptare per amnes.
quare cum in hexaëmero Dracontii legatur:
Non glacies diftricta domat, non grandinis ictus.
opinor caftigandum, *adftricta.* Nafo Lib. I. Met. 120. *ventis glacies aftricta pependit.* II. Trift. 196.
Longius hac nihil eft, nifi tantum frigus & hoftis,
Et maris adftricto quae coit unda gelu.
fic & alii. nofter Bell. Get. 327. *flaventes adftringit ftiria fetas.* fequenti verfu *rupes* non *montes* cum fcriptis fere omnibus legendum. paullo poft male Raphelengius cum membranis quibusdam, *Cyrraeique. Cirrhaeas artes* cantum vocat. idem mox bene, *acta venit*, & confirmant veteres. vulgo, *apta.* HEINS. *adftructus* Voff. Barthius, admiratione, non glacie, adftrictis, interpretatur: & certe velocem curfum inhibuiffe Hebrum, ut audiret placidus Orphea, vult indicare. BURM.

19. *montes*] vetus liber, *rupes.* DELR.

23. *Cirrhaeasque*] *Cirrhaeique* Jun. ed. Raphel *defpexerat* Oxon. duo Voff. *arces* etiam legere alios docet Parrhas. & ita in Leid. & Mediol. & edd. Vicet. & Parm. vid. ad Ovid. Ep. XII. 127.

24. *Apta*] Victoris liber in contextu *apta*, fed fupra, vel *acta*, ut legitur in meo codice, eftque id ἐμφατικώτερον. Varro, γνῶθι σεαυτον: *nonne videtis unus ut parvulus amor ardifera lampade arida agat amantes aeftuantes.*? ubi fortaffis legendum, *ardue agat.* DELR. *Orphei* Voff. Jun. & alii multi. infr. Lib. II. 107. eadem varietas in *apta* & *acta. aucta* Leid.

26. *Lupo*] *lupis* Jun.

27. *Varia ludunt*] male meus MS. *varie.* nam tigres partim rubeis, partim violaceis maculis funt diftinctae, auctore Oppiano. hinc Seneca, *tigres varias*, & alius, nefcio qui, *maculofas* nuncupat. DELR.

28. *Maffylam*] *Maffiliam* Jun. duo. Voff. & Leid. *Maffyliam* ed. Vicet. *Maffyllam* Parm.

29. *Stimulos*] *ftimulosque* unus Heinfii, & Mediol. edd. Vicet. & Parm.

31. *Oftenderit angues*] Malim, *oftenderis* & *riferis*, ut hinc incipiat apoftrophe ad Herculem. HEINS. *oftenderis* fuit in uno codice Heinfii. *Quod timidae* Jun. duo Oxon. *Quo timidae* Med. & Leid. *Ut timidae* Ald. *trepidae* Jun. forte, *Quam. ftrictos oftenderit* Voff.

32. *fero riferit ore puer*] unus manufcriptus *puer riferit ore fero.* DELR. *feros* Barthius. angues videlicet. HEINS.

34. *Nec Stygii*] *non Stygii* Voff. Mediol. & editiones antiquae.

35. *Non Leo*] Meus MS. *nec.* & paulo inferius,

Cccc nec

Non Erymanthei gloria montis aper.
Solvis Amazonios cinctus, Stymphalidas arcu
Adpetis; occiduo ducis ab orbe greges:
Tergeminique ducis numerosos dejicis artus,
Et toties uno victor ab hoste redis.
Non cadere Antaeo, non crescere profuit hydrae:
Non cervam volucres eripuere pedes.
Caci flamma perit: rubuit Busiride Nilus:
Prostratis rubuit nubigenis Pholoë.
Te Libyci stupuere sinus: te maximus Atlas
Horruit, inposito quum premerere polo.
Firmior Herculea mundus cervice pependit.

Lu-

nec Erymanthei. DELR. Hic locus non vulgaris, de quo videas licet Parrhasium. Infra sane dixit cuncta animalia lunari globo subjecta, & in laud. Herculis: *Taurus medio sidere lunae editus est*. At quidam vir doctus *rediturum* dici putat pro *iturum*, ut sit compositum pro simplici. sic apud Statium *regemunt* pro gemunt, & alia multa, quod esset satis planum, nemo enim ignorat sidus Leonis Herculei. tu considera. CLAVER. *sidereas arces* Jun. & Voss. vide ad Ovid. III. Amor. X. 21. BURM.

37. *Solus Amazonios cinctus*] Cum sic antea male legeretur, ex meo codice reposui, *Solvis Amazonios cinctus*, hoc est Hippolytae Amazonum reginae baltheum eripuisti. Interpres id non intelligens plurimum caecutitur, dum ad loci mutilati explicationem docta collyria conatur adhibere. si, ut emendavi, legamus, cuncta facilia erunt. hac de re Dionis Chrysostomi verba intellige, dum ait in prima περὶ τύχης oratione: τάς τε Ἀμαζόνας ὅτι εἰσὶ γυναῖκες ἤλεγχεν. & Plauti, *meo quidem animo ab Hippolyta suc cingulum haud Hercules aeque magno umquam abstulit periculo*. & Ausonii: *Threiciam sexto spoliavit Amazona baltheo*. DELR. *Solvis* vetus codex, idque, ni fallor, jam conjecerat nobilissimus Delrius. CLAVER. *Solus* edd. Vicet. Parm. Ald. Junt. Colin. Isingr. Gryph. perperam. Ita enim & noster Fescenn. 37.

Et seminudo pectore cingulum
Forti negatum solveret Herculi. BURM.

39. *Stymphalidas*] *Styphaleidas* Voss. mox *ore* Leid. pro *ab orbe*.

39. *Numerosos dejicis artus*] Vir summus in ora libri sui, *numero tot*. codices quidam, *nervosos*, & *immensos*. frustra. sic *numeroso pectine* in Nuptiis Honorii dixit. & *saeva Lernae monstra numerosum malum* hydra Senecae dicta Hercul Fur. 240. HEINS. vid. ad Ovid. VII. Met. 126. *nervosos d. arcus* Voss. *dividis ortus* Mediol. non male. mox pro *uno*, *victo* Voss.

42. *Non cervam*] Alii, *Nessum*. sed Nessus inter Herculis labores non numerandus. pro *rubuit* mox cum membranis quibusdam, *maduit* Raphelengius. mihi non inconcinna haec visa repetitio, cui similem initio hujus Elegiae ex scriptis jam voluminibus exhibuimus. aliter tamen Barthius. HEINS. *cercum* Voss. *cervam celeres* MS. Pulm. & Voss. & marg. Isingr. *nec cervam* Leid. alter *non celeres cervam*. alius *non Nessum volucres*.

43. *Caci*] *Chachi* Leid.

44. *Rubuit*] Vetus liber, *maduit*. DELR. *rubuitque Busiride* Voss. Jun. Oxon. *prostratus* Mediol. *vastatis maduit* Oxon. Lib. II. in Rufin. *Sic mons Aonius rubuit* &c. sed praecessit. ortum hoc ex sollemni variatione horum verborum. de qua vid. ad Ovid. IV. Met. 482. & II. Amor. XVI. 40. sic apud Statium V. Theb. 311. *cuncta rubent tabo*. ubi Barthius dignius tam horribili re censet *madent*. vide ad Lucan. II. 104.

45. *Te Libyci timuere sinus*] *stupuere* maiores membranae. HEINS. *stipuere* Voss.

Te maximus Atlas] Vetus liber, *te maxima Thetis*, inter quae quantum intersit, nemo non videt. DELR. *maxima Tethys*, non *maximus Atlas*, iisdem membranis auctoribus legendum, quamvis utrumque ferri possit. ut apud Ovid. II. Met.

Ne ferar in praeceps Tethys solet ipsa vereri.

maxima etiam *Tethys* Statio III. Theb. 34.

——— *ubi primum maxima Tethys*
Impulit Eoo cunctantem Hyperiona porto.

& I. Achill. 222. *Gurgite Atlanteo quos illi maxima Tethys Nutrierat*. ubi Tethys cum gurgite Atlanteo conjungitur, ut hic cum Libyco sinu. noster Cons. Olybr. pari modo v. 31. *Tethyos ambages Atlanteosque recessus* dixit. HEINS. vid. ad Val. Flacc. III. 217.

47. *Firmior Herculea*] Sidonius: *Cum Libyca se rupe Gygas subduret* (lege, *subduceret*) *& cum Tutior Herculeo sedisset machina dorso*. DELR. *purior* Voss. *fortior* Mediol. & Leid.

48.

Luſtrarunt humeros Phoebus & aſtra tuos.
Thracius haec vates: ſed tu Tyrinthius alter,
Florentine, mihi: tu mea plectra moves:
Antraque Muſarum longo torpentia ſomno
Excutis, & placidos ducis in orbe choros.

48. *Luſtrarunt*] explicat Gloſſator *luminarunt.* ita VI. Conſ. Hon. 412. *Phoebus radiis omnia luſtrat. luſtraruntque* Voſſ.

49. *Sed tu*] Hinc ſumſit Sidonius: *Haec quondam Alcides, ſed tu Tirynthius alter.* DELR.

50. *Tu mea plectra*] Non *nam* ſcripti. & ſic curis ſecundis Barthius. HEINS.

51. *Longo*] *largo* Voſſ. vid. Bell. Get. Praefat. 1. mox, *excipis* Voſſ.

52. *Placidos ducis ab ore ſonos*] Vetus liber unus, *ab orbe coros.* alter *in orbe choros.* DELR. *placito* liber antiquus exhibet. alii, *placido*, vel *placidos*, quod non placet. nam indicat, Florentinum a ſe, qui antea libro primo placuerit, alios libros elicere, vel efflagitare. CLAVER. *placidos ducis in orbe choros* ſcripti potiores. alii, *placido.* vulgati, *placidos ducis ab ore ſonos.* unde Claverius & Raphelengius, *placito ore* fecerunt. fruſtra. ſimilis locus eſt Praefat. in Nupt. Honorii, ubi

Terpſichore molles ducit in antra choros.

de Muſarum choris paſſim Poëtae. *ducere choros* elegans. Horatius, *Jam Cytherea choros ducit Venus.* Naſo Triſtibus,

Et Niobe feſtos ducat ut orba choros.

ſic & alii. immerito hanc lectionem curis ſecundis damnavit Barthius, qui *placito ab ore*, vel *placitos ab ore* malit. Avienus Deſcriptione orbis terrarum:

Orgia ludentes & pectora nebride cincti
Deduxere choros Nyſaei ludicra ritus.

& mox:

Maeonis hic etiam deducit turba choreas.

HEINS. vide Val. Flacc. V. 345. *placidus ducis in orbe choros* marg. Iſingr.

CL. CLAUDIANI
RAPTUS PROSERPINAE
LIBER II.

Npulit Jönios praemisso lumine fluctus
Nondum pura dies: tremulis vibravit in undis
Ardor, & errantes ludunt per caerula flammae.
Jamque audax animi, fidaeque oblita parentis,
Fraude Dionaea riguos Proserpina saltus
(Sic Parcae voluere) petit. ter cardine verso
Praesagum cecinere fores: ter conscia fati
Flebile terrificis gemuit mugitibus Henna.

Nul-

1. *Inpulit*] Hoc verbi figurate sumitur. sic Ovid. (1. Fast. 77.)

Flamma nitore suo templorum verberat aurum,
Et tremulum celsa spargit in aede jubar.

Lucretius etiam dixit, *radiorum verbera, & tela diei.* sed quia aequora noctu dicuntur etiam quiescere IV. Aeneid. illud *impulit*, pro *excitavit* accipias licet. CLAVER. Varius hujus verbi usus est praecipue apud Statium, & posterioris aevi scriptores, de omni actione, quae vim aliquam aut motum notat. vide hic Barthium. & ad Stat. IV. Th. 310. & multis aliis locis. & ad Val. Flacc. III. 325. male vero Gallicus interpres per *illustravit* vertit. est enim movit, aut caussa motus fuit, quia aurae solent mane surgere. vide Parrhasium. BURM.

Praemisso] vide ad Lucan. Lib. VIII. 778.

2. *Vibravit in undis*] Scripti, *vibratur.* quod glossema est. Lucanus de mari Lib. v. 446. *Non horrore tremit, non Solis imagine vibrat.* Ita & Silius frequenter. HEINS. sic & ed. Ald. & Parrhas. ita Petron. CXVIII. *vibrantes sententiolae.* vid. Comm. ad cap. XLVII. & ad Sil. IV. 156. BURM.

4. *Animi*] *animo* Oxon. male. vid. Barth. ad Stat. v. Silv. III. 135. & Cl. Drakenb. ad Sil. Ital. XIV. 416. *fideique* unus Heinsii, & edd. Vicet. Parm. Ald. Colin.

6. *Jussere*] Meus MS. in contextu, *suasere*, sed alia manu emendatum, *jussere.* alter *voluere.* DELR. Tribus aut quatuor syllabis *volvere* vel *voluere* nil interest. Virgil. Aen. 22. *sic volvere Parcas.* Horat. *sic Dii voluere.* sed *volvere* Parcarum est. alias, *jussere*, non improbe. CLAVER. Alii aeque bene *voluere.* unde Claverius, *volvere*, ex illo Virgiliano Aeneidos primo, *sic volvere Parcas.* argute magis, quam vere. Statius VI. Theb. 376.

Sic Jovis imperia & nigrae voluere sorores.

Idem: *Lachesis sic dura jubebat.* apud Nasonem Memnon Lib. XIII. Metam. 597.

Occidit a forti (si Di voluistis) Achille.

HEINS. *ut Parcae jussere* Voss. vide ad Petron. LXI.

7. *Praesagae*] Vetus liber, *praesagium.* DELR. Codices plerique *praesagium.* quatuor, *Praesagum.* optime. vide annotata ad Consul. Olybr. 119. HEINS.

Cecinere fores] Ominosum offendisse pedem in limine. Ovid. Epist. Laodamiae. Tibull. I. El. 3. Sueton. Neron. 19. ideo ne limen quidem tangere novis nuptis permissum. Plut. Probl. 42. Servius ex Varrone ad Ecl. 8. hinc Trojae evertendae argumentum est, quod equus II. Aen. *quater ipso in limine portae substitit.* DEMST. *Cecinere*, id est, sonuere. in Cir:

——— *sonitum nam fecerat illi*
Marmoreo aeratus stridens in limine cardo. CLAVER.

Fati] Unus vetus liber, vel *facti*, vel *furti.* DELR. *concita* Oxon. *tum* MS. Pulm. *tunc* Leid. edd. Vicet. Parm. *tunc conscia facti* Mediol. & Leid. pro varia lectione.

8. *Terrificis*] vide Lib. I. 64.

Mugitibus Henna] Sic Oxoniensis & Regius. probe. ut libro primo dictum. sic *Hannibal*, *Harmonia*, *Helyce*, *Hiberia*, *Hebrus*, *Hister*, *Haemus*, *Herebus*, & similia semper in vetustissimis libris. HEINS.

9. Mo-

Nullis illa tamen monstris, nulloque tenetur
Prodigio. comites gressum junxere sorores.
Prima dolo gaudens, & tanti callida voti
It Venus, & raptus metitur corde futuros,
Jam durum flexura Chaos: jam, Dite subacto,
Ingenti famulos Manes ductura triumpho.
Illi multifidos crinis sinuatur in orbes
Idalia divisus acu: sudata marito
Fibula purpureos gemma suspendit amictus.
Candida Parrhasii post hanc regina Lycei,
Et Pandionias quae cuspide protegit arces,
Utraque virgo, ruunt: haec tristibus aspera bellis;
Haec metuenda feris: Tritonia casside fulva
Caelatum Typhona gerit, qui, summa peremtus,

Ima

9. *Movetur*] Sive sic, sive *tenetur*, legas, non laboro, dummodo scias posterius in veteri libro contineri. DELR. *tenetur* scripti & primae editiones. HEINS. vid. Lib. I. 149.

11. *Tanti conscia furti*] MS. meus, *tanti conscia voti.* alter, *tanto conscia voto:* DELR. *callida voti* vetus liber, non *conscia furti.* supra dixit de Proserpina jam nubili: *mistaque tremit formidine votum.* inde votorum festinatio CLAVER. *Tanti callida voti* Claverii lectio. sic & infra III. 244. *voto redière peracto Nec mansère Deae.* vulgo, *tanti conscia furti.* scripti, *tanto conscia voto*, vel, *tanti voti.* sic *arcani conscia voti* Laude Serenae 95. sed τὸ *conscia* minus placet, quia praecesserat. *callida voti*, ut callidus temporum & rei militaris apud Tacit. IV. Ann. 33. & II. Histor. 4. *callida* quoque Venus infra Lib. III. 221. dicitur, *vicinos callida flores Ingeminat.* *callidus voti* Graecismus. & sane per genitivum haec talia verba enunciare Claudianus amat. sic *audax animi* supra. sed nondum satis videtur sanatus locus. *cauti* enim *callida voti* praestiterit puto, quam *tanti.* sic IV. Cons. Hon. 77. *cautumque dabant exempla sequentem.* ubi *tantumque* eodem modo legebatur. amat id vocabuli noster. sed plerumque mendosum est. infra Lib. III. 206. *cautique per atria lusdi.* Bello Gildon. 492.

Ah nimium segnes, cauta qui mente notatis.

Lib. III. in Stilich. 320. *non cauta latent, non mole resistunt Fata.* ita enim illis locis vetusti codices. si quis vulgatam opinatur defendi posse, non repugno praefracte. Nam & bello Gildonico habes:

Dum super & tanto cunctatur credere voto.

mox, *dirum flexura chaos*, non *durum*, multi veteres. HEINS. *tanto conscia furto* Voss. *fato* Jun. & alt. Voss. *tanti conscia furti* Leid. edd. Vicet. Parm. Ald. & aliae olim. mox, *jam dudum flexura* Voss. & marg. Isingr. *domitura* Pulm. Cod.

12. *Metitur*] vide ad Lucan. VIII. 346. & hic Barthium.

13. *Dite*] unus MS. *duce.* DELR.

15. *Illi multifidos crinis sinuatur*] Ita vetus liber, & plerique vulgati. membranae meae etiam, *multimodos.* Janus Parrhasius & Barnabas Celsanus legerunt, *multiplices crinis variatur.* licet ille legi in antiquo libro, *sinuatur* admonuerit. DELR. vid. Epith. Honor. 103. Codices hic & editiones priscae variationes Delrio memoratas exhibent. *crines sinuantur* in aliis.

18. *Parrhasii*] *Parnasii* Mediol. *post haec* Voss. & mox, *Pandioneas* Voss.

20. *Utraque*] Diodorus libro V. ut monuit Scaliger magnus, ait, Dianam, Minervam, & Proserpinam socias in Sicilià flores legisse, atque ex iis vestem Jovi texuisse. sed hujus loci ratio a me deprehensa Lib. III. nempe ejusmodi comites Veneri additas, ne suspecta foret. Statius I. Achill.

——— *quales Siculae sub rupibus Aetnae*
Naidas Ennaeas inter Diana feroxque
Pallas. CLAVER. *virgo ruit* Voss.

22. *Typhona*] *Phitona*, *Pythona* MS. *Phytona* Mediol.

Summa] Haec vox adverbii vice est. sic apud Horat. *caetera fulvus.* Aeneid. III. de Scylla, *prima hominis facies.* τὰ πρῶτα ἄνθρωπος, *postrema pristis.* τὰ ἔσχατα πρίστις. Eodem modo Alciatus accipit versum Val. Flacci: *Prima Deum magnis canimus freta pervia ventis.* quod tamen examina. Quidam vero adprime doctus hoc *summa* quasi ablativum accipit, simili errore cum Tyb. Donato, qui Musis iratis dixit: *Ille triumphata Capitolia ad alta Corintho.* CLAVER. ita Heinsius apud Ovid. V. Fast. 382. *summa viret quercu.* vide ad Lucan. II. 272.

Ima parte viget, moriens & parte superstes;
Hastaque terribili surgens per nubila gyro
Instar habet silvae: tantum stridentia colla
Gorgonos obtentu pallae fulgentis inumbrat.
At Triviae lenis species, & multus in ore
Frater erat; Phoebique genas & lumina Phoebi
Esse putes, solusque dabat discrimina sexus.
Brachia nuda nitent: levibus projecerat auris
Indociles errare comas, arcuque remisso
Otia nervus agit: pendent post terga sagittae.
Crispatur gemino vestis Gortynia cinctu
Poplite fusa tenus, motoque in stamine Delos
Errat, & aurato trahitur circumflua ponto.
Quas inter Cereris proles, nunc gloria matris,
Mox dolor, aequali tendit per gramina passu,

Nec

23. *Moriens & parte superstes*] Haec Barthio suspecta sunt. nonnulli codices, *in parte*. Fors sit, ut reliquerit Claudianus noster:

——— *qui summa peremtus.*
Ima viget, moriens partim, partimque superstes. HEINS.

24. *Gyro*] Unus MS. *ferro*. DELR. *gyro* vetus liber, cum in aliis, *ferro*. *Gyrus* autem hic est rotunditas. Ausonius *per teretes feminum gyros*, id est, quasi bene tornatos, ut sunt jaculi & hastae. CLAVER. *surgens in nubila* Voss.

25. *Instar silvae*] Hyperbole. tale fuit Aeneae saxum. sic & Auson.

Nec praeter dominum vibrabilis ornus Achilli.

mira etiam referunt de arcu Ulyssis. vide hastam bellorum arbitri II. in Eutrop. CLAVER. *instar erat* multi codices. *tanto* Jun.

26. *Gorgonis obtentu*] *Gorgonos* Petav. & mox, *inumbrant*, pro *obumbrant* fere omnes. Respexit illa Virgilii XI. 66.

Extructosque thoros obtentu frondis inumbrant.

HEINS. *obtectu* ut Mediol. vel *objectu* Voss. *obtutu* edd. Vicet & Parm. vid. infr. 226. sic *obtentis armis* Stat. Lib. VI. & *obtenta palla* XII. 469. Gellius Lib. X. 18. *obtentu togae*. *inumbrat* etiam Cons. Olybr. 99.

Obumbrat] Vetus liber, *inumbrat*. DELR. *inumbrat* vetus codex, non *obumbrat*. Virgil. *Obtentu frondis inumbrant*. CLAVER.

27. *At Triviae*] *It Triviae levis* Mediol.

At Triviae lenis species, & multus in ore] Divina haec est descriptio, quam tamen a Statio videtur mutuatus, apud quem Achilles hoc modo describitur I. Achill. 163.

Nec dum prima nova lanugine vertitur aetas,
Tranquillaeque faces oculis, & plurima vultu
Mater inest. HEINS. *ignitus in ore* Voss.

29. *Solusque dabat discrimina sexus*] In ejusmodi formae descriptione oblectarunt se Poëtae, sed palmam tulit Ausonius uno disticho, quod a mortali factum negabat Auratus. Id tale est,

Dum dubitat Natura, marem, faceretne puellam,
Factus es, o pulcher, paene puella puer.

in quam sententiam proferebat aliud Petronio adscriptum:

Seu puerum vidi formosum, sive puellam
Formosam, sit uter sexus enim dubito.
Inter utrumque decus formae dubitare coactus,
Contra Grammaticos ne faciam vereor.
Sin pulcer, seu pulcra mihi dicatur, & errem,
Musa soloecismi nostra futura rea est.

quae sane ipsi poëtae Regio tribuerim libentius. CLAVER. *facit* tres libri, ut apud Plin. Hist. Nat. XI. 51. *Explanatio animi inter homines discrimen aeque grande, quam a belluis fecit.* Quinctil. Lib. VII. 2. *aetas quoque ejus qui perierit discrimen facit.* Virgilius tamen Lib. X. Aen. 382. *discrimina costis Per medium qua spina dabat.* & mox v. 392.

At nunc dura dedit vobis discrimina Pallas.

& v. 529. *haud anima una dabit discrimina tanta.* HEINS. *discrimen facit* dixit & Ovid. I. ex Pont. VIII. 62.

30. *Nitent*] vet. Lib. sic, vel, *patent*. DELR. *nitent* ed. Junt. mox pro *remisso*, *revulso* Jun. & Voss.

33. *Gortynia*] MS. unus, *Coccinea*. DELR. *Corinthia* edd. Vicet. Parm. & Junt. *vestis gemino* Junian. pro *fusa*, *fluxa* Jun.

37. *Passu*] *gressu* Voss. *cursu* Mediol.

39.

Nec membris nec honore minor; potuitque videri
Pallas, si clipeum; si ferret spicula, Phoebe.
Collectae tereti nodantur iaspide vestes.
Pectinis ingenio numquam felicior arti
Contigit eventus: nullae sic consona telae
Fila, nec in tantum veri duxere figuram.
Hic Hyperionio Solem de semine nasci
Fecerat, & pariter, forma sed dispare, Lunam,
Aurorae noctisque duces: cunabula Tethys
Praebet, & infantes gremio solatur anhelos,
Caeruleusque sinus roseis radiatur alumnis.
Invalidum dextro portat Titana lacerto,
Nondum luce gravem, nec pubescentibus alte
Cristatum radiis: primo clementior aevo
Fingitur, & tenerum vagitu despuit ignem.
Laeva parte soror vitrei libamina potat
Uberis, & parvo signatur tempora cornu.
Tali luxuriat cultu. comitantur euntem
Naïdes, & socia stipant utrimque corona,

Quae

39. *Pallas, si clipeum*] Sic Oxon. & Regius cum uno Vaticano. concinne. paulo post distinctionem etiam cum scriptis mutavimus. HEINS. *ferret si* editiones veteres & Leid. *si clipeum ferret, si spicula Phoebe.* edd. Vicet. Parm. Junt. Parrhas.

41. *Arti*] *artis* Voss.

42. *Nulli sic consona telae*] *nullae* rectius libri, & *figuras* sequenti versu. HEINS. *ducere figuram* proprie in hac arte. vid II. de laud. Stil. 332. distinguebat olim Heinsius, *nodantur iaspide vestes Pectinis ingenio. Nullae sic* &c. in Mediol. deerat *sic*. Sed ad vestes nodandas fibula, quam per iaspidem intelligit, adhibebatur, non pecten; nisi de textorio pectine, ut Parrhasius, cujus ingenio veram figuram reddidit intextam. sed vestes revera nodosae sive succinctae fuerunt, reliqua vero, quae sequuntur, intexta fuere magna arte. ut in Dianae vs. 34. quae cincta veste, quae Delum exhibebat. *ingenio* est ablativi casus, *arti* dativus. de verbo *nodare* vid. Gronov. Obs. in Eccl. Scriptor. cap. XVIII. BURM.

43. *Figuram*] vet. Lib. *figuras*. DELR.

44. *Hic*] *Hac* Voss. *de sanguine* Jun. *de semite* Vicet. *Yperioneo* Leid. *Hyperionaeo* Parm. quae. *& pariter lunam sed dispare forma.* & ita Vicet. Junt. Ald. Isingr. & aliae.

45. *Sed forma dispare Lunam*] Ita sex scripti. mox, *Aurorae noctisque vices*, non *duces* in multis. HEINS. vid. ad Val. Flacc. I. 283.

47. *Infantes gremio solatur anhelos*] *anili* meus liber. & placet. Ovid. X. Met. 406. *gremio lacrimantem tollit anili.* Seneca Hercul. Oetaeo v. 1760. *Anilis heu me cepit Alciden sinus!* mox, *signatur tempora* eleganti Graecismo quatuor codices. vulgo, *signantur.* HEINS. *anili* Leid. cum glossa *antiquo.* sed *anhelos* a fletu & vagitu. sic vox *anhela* II. in Eutrop. 390. male Parrhas. radiis & luce coruscos explicat. Heins. ad Cons. Olybr. 216. citat, *primo signatur tempora cornu.*

50. *Nec pubescentibus*] *non pub.* Oxon. *pubescentibus annis* Jun.

52. *Fingitur*] *pingitur* Oxon. Jun. Voss. Mediol. *dispuit* Oxon.

53. *Potat*] *portat* Mediol. & Leid. cum glossa, *lactat*, unde *potat* legisse videtur, & sub litera *r* punctum erat positum. ita *potare* & *portare* permutata III. Cons. Hon. 49. & apud Suet. Neron. 5. BURM.

55. *Comitantur euntem*] *euntes* edd. Vicet. Parm. Junt. Parrh. Ald. Colin.

56. *Naïdes*] sic scribendum a *Naïs. Naïades* a *Naïas* quadrisyllabum est. HEINS.

Corona] Vetus liber, *caterva*. DELR. *stipantur utrimque* unus Heinsii. *stipant utramque* Voss. *caterva* etiam plurimi. vid. IV. Cons. Hon. 441.

57. *Crim-*

Quae fontes, Crinise, tuos, & saxa rotantem
Pantagiam, nomenque Gelan qui praebuit urbi,
Concelebrant: quas pigra vado Camerina palustri,
Quas Arethusaei latices, quas advena nutrit
Alpheus. Cyane totum supereminet agmen.
Qualis Amazonidum peltis exsultat aduncis
Pulchra cohors, quoties Arcton populata virago
Hippolyte niveas ducit post proelia turmas;
Seu flavos stravere Getas, seu forte rigentem
Thermodontiaca Tanain fregere securi.

Aut

57. *Crimnise*] Hanc vocem Parrhasius, cum legeretur, *Erasine*, invexit. Brodaeus Turonensis alicubi subltituendum auguratur: *Quae fontes Amasene tuos.* sed pace tanti viri dixerim, est hoc nimis audax commentum. nam licet Amasenus Siciliae fluvius sit, non continuo sequitur, ita Poëtam scripsisse. praesertim cum in omnibus vetustis libris legatur, *Crinise*. unde reponendum apparet *Crimise*, quem ejus insulae amnem ignorat nemo, de quo Gemistus κὰ τάχος ἦει ἐς ποταμὸν Κριμίσον. Lycophron & Plutarchus eumdem sic appellant. Delr. *Crimnise* vetus liber. Brodaei conjectura *Amazene*, alias, *Erasine*. sed *Crimnisus* est fluvius Siciliae, quod bene habet. Clavev. *Crinise* cum membranis legimus, non *Crimnise*, aut *Erasine*, quod alii volunt. Graeci quoque variant in hoc nomine. plerisque tamen Κρίμισος est. & sane Servius ad Lib. I. Aen. 550. Virgilium *Crinisum* pro *Crimiso* licentia poëtica dixisse notat. nec aliter initio Lib. V. Aen. 38. ubi locus, quem Servius respexit, exstat, in optimis veterrimisque membranis scribitur. etiam apud Hyginum Fab. CCLXXIV. Vibio Sequestro *Crunisos* est, mendose, pro *Crimisos* vel *Crinisos*. Certe & in exemplaribus Diodori Siculi nonnullis Κρινισσὸς legitur Lib. XIX. Κριμίσιος pro Κρίμισος extat apud Antigonum Historiae mirabilis cap. CXLV. mox, *Camerina*, non *Camarina*, libri antiqui, tam hic quam apud Virgilium & Ovidium. aliter apud Silium. Graecis quoque Καμαρίνα est. Heins. vide ad Ovid. XV. 12. & Octav. Cajetan. Isag. ad Hist. Sicil. cap. III. §. 12. in codicibus hic erat *Crimise*, *Crisine*, *Crinisse*, *Crimise*, *Crisine*, in Vicet. & Parm. *Erasine*. *Pantagian* Voss. *armise* cod. Barth.

60. *Advena*] ex Statio, ut observat Barthius, qui Lib. IV. 239. *terris Alphee Sicanis Advena*. vide ad Val. Flacc. I. 588.

61. *Alpheus*] *Alveus, at Cyane* Jun. *superaverat* Voss.

62. *Ademptis*] Vetus lectio, quam Statius defendit:

Cum Scythicas rapuere domos & capta Getarum,
Agmina suppositis epulantur Amazones armis.

quae imitatur Claudianus. sed haec dictio non placet Scaligero seniori. quare de suo sic emendat: *Qualis Amazonidum positis agit agmina peltis Pulchra cohors.* Claver. *peltis aduncis* quatuor scripti cum Raphelengio. Claverius aliud agebat, qui τὸ *ademtis* tuetur. *lunatae peltae* Virgilio I. 490 Silio Lib. II. 76. *lunata arma*. Heins. *adeptis* Oxon. *ademtis* Oxon. alter, Jun. Voss. & unus Heinsii, & edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. & aliae. *adultis* Voss. in Leidensi deerat vox, & alia manu adscripta *aduncis*, cum glossa *curvatis*. deinde *Comparat*, sed correctum *Compar. pulchra cohors quoties populata virago*. sed in margine erat vulgata adscripta. illud *comparat* ex lemmate natum. nam, ut saepe in MSS. aliquis adscripserat, *Comparatio*. Burm.

65. *Niveas ducit post proelia turmas*] Istae *niveae turmae* parum hic ad rem faciunt, *praesertim* cum easdem jam *cohortem pulchram* appellarit. *Fors sit*, ut dederit nobis ipse Claudianus *viduas turmas*. sic Aeschylus Icetisin, Καὶ τὰς ἀνάνδρους κρεοβρότους τ᾽ Ἀμαζόνας. Heins. Sed *niveas* interpretor equis candidis vectas, ut in triumpho moris erat. ut Ovid. I. Art. 214.

Quatuor in niveis aureus ibis equis.

vide & VI. Fast. 724. & passim. inepte ad nives septentrionales respici conjicit Gallus interpres. melius pulchras cum vulgo reddit, quod a parte nimirum nuda corporis posset capi. ut Cons. Olybr. 87. *niveos exserta lacertos Audacem retegit mammam*. exserta enim mamma & humero erant, ut notum. sed malo de equis triumphalibus capere. in Leidensi erat, *dominae post*, sed in margine *ducit*. Burm.

66. *Thermodontiaca*] Sex syllabis non septem. Propertius:

Et tu femineae Thermodon cognite turbae.

Sidonius: *Thermodontiacas calere turmas*. Claver. *Thermodontiaca* non *Thermodoontiaca*, recte meliores libri, etiam apud alios Poëtas. Periegetae ἰνδάλμος Θερμώδων. Ovidio, *virgineus Thermodon*, Silio, *Amazonius Ther-*

Aut quales referunt Baccho sollemnia Nymphae
Maeoniae, quas Hermus alit, ripasque paternas
Percurrunt auro madidae; laetatur in antro
Amnis, & undantem declinat prodigus urnam.
Viderat herboso sacrum de vertice vulgus
Henna parens florum, curvaque in valle sedentem
Compellat Zephyrum: Pater o gratissime veris,
Qui mea lascivo regnas per prata meatu
Semper, & adsiduis inroras flatibus annum,
Respice Nympharum coetus, & celsa Tonantis
Germina, per nostros dignantia ludere campos.
Nunc adsis faveasque, precor: nunc omnia foetu

Pu-

Thermodon in fine versus. Carrio ad Val. Flaccum in contraria abit, sed fallitur. HEINS. *Thermodontiaca* ed. Vicet.

69. *Percurrunt auro madidae*] *Circueunt* Moreti liber. alii codices, *auro gravidae*, unde *gravidas* contra scriptos Raphelengius. nihil muta. Conf. Mali. 286. *madidoque jubas adspergitur auro.* Naso XI. Met. 146.

Arva rigent auro madidis pallentia glebis.

HEINS. ita *riguum aurum* de Hermo Silius II. 158. & noster II. de laud. Stilich. 345. *puerum auri fonte lavant.* & ita passim in his luxuriant Poëtae. BURM.

In antro] *in auro* Mediol.

71. *Herboso*] *umbroso* Jun.

72. *Aetna*] Sunt qui malint *Enna*, quae pars Aetnae subjecta, quod non probabis, si textum perpendas. Ennae vero descriptio est apud Cicer. Act. in Verrem. sed Ausonius: *Qualis floricoma quondam populator in Aetna.* quae hanc veterem lectionem fulciunt. CLAVER. *Henna parens florum* Oxon. quod & in suis Parrhasius invenit, & curis secundis probat Barthius. Claverius τὸ *Aetna* tuetur, quod *floricoma* Ausonio dicta sit. At Solinus: *In Sicilia campus Ennensis in floribus semper & omni vernus die.* Arnobius Lib. V. *In nemore Ennensi flores Proserpina virago quondam lectitabat.* Julius Firmicus de Errore profan. Religion. *Percus autem lacus in Ennae civitatis finibus. cujus amoenitas ex florum varietatibus nascitur. Nam per omnem annum sibi vicissim succedentibus floribus coronatur.* noster infra 289.

Perpetui flores, quos nec tua protulit Henna.

& Lib. III. 85. *roseae convallibus Hennae.* ut legendum puto. HEINS. vide ad Lib. I. 122.

74. *Lascivo volatu*] Primus Vaticanus & tres alii cum vetustis editionibus, *meatu.* optime. vulgata lectio merum glossema est. Noster Idyllio de Phoenice v. 78.

Obnubit vario late convexa meatu.

Lucanus Lib. IX. 668.

Persea Phoebeos converti jussit ad ortus
Gorgonos averso sulcantem regna meatu.

sic probe omnino vetus liber. Statius Theb. III. 502.

Amphiaraë vides, cursus ut nulla serenos
Ales agat, liquidoque polum complexa meatu
Pendeat?

Idem Libro II. v. 58. de Mercurio volante, *Arva super populosque meat.* Silius Lib. XII. 112. de Daedalo,

Hic pro nubivago gratus pia templa meatu
Instituit Phoebo, atque audaces exsuit alas.

Manilius Lib. V. 366.

Et medios inter volucrem prensare meatus.

Plinius Lib. X. cap. 38. *aves vario meatu feruntur & in aëre & in terra.* Prudentius Hymno in Eulalium: *vidit & ipse satelles avem Feminae ab ore meare palam.* Marcianus Capella Lib. I. *per aërios etiam tractus, quibus formare solitus & volucrum diversos meatus, & oscinum linguas, & praepetis omina pennae, frustra incassumque disquiritur.* & Libro II.

Ejus, meante penna
Qui solus astra mundi
Praetervolans peregit.

& mox: *Non enim de humilitate aëris illius quaero, qui volucribus permeatur.* Symposius Aenigmate LX. de Sagitta:

Aëra per medium volucri contendo meatu.

Haec diffusius. HEINS. *meatu* etiam Leid. & Mediol. ut & edd. Vicet. Parm. & Parrhas.

77. *Germina*] *Gramina* Leid. a m. pr.

79. *Pu-*

Pubeſcant virgulta velis, ut fertilis Hybla
Invideat, vincique ſuos non abnuat hortos,
Quidquid turiferis ſpirat Panchaïa ſilvis,
Quidquid odoratus longe blanditur Hydaſpes,
Quidquid ab extremis ales longaeva Sabaeis
Colligit, optato repetens exordia buſto,
In venas diſparge meas, & flamine largo
Rura fove: merear divino pollice carpi,
Et noſtris cupiant ornari numina ſertis.
Dixerat. ille novo madidantes nectare pennas

Con-

79. *Pubeſcant virgulta velis, ut*] Vaticanus unus melioris notae:

Pubeſcant virgulta novo: nunc fertilis Hybla.

Idem mox, *large blanditur*, non *longe*. HEINS. *pubeſcunt* Mediol.

80. *Abnuat*] Vetus liber, *abneget*. DELR. vide II. in Rufin. 72. *abneget* ex gloſſa; nam in Leidenſi ita explicabat alia manus τὸ *abnuat*.

81. *Quidquid turiferis*] Alter Voſſianus, *roriferis*, vel *floriferis*. utrumque vulgato nihilo deterius. Ovid XV. Epiſt. 76.

Non Arabo noſter rore capillus olet.

Idem X. Met. 309.

Tura ferat, floresque alios Panchaïa tellus.

quomodo & *Sabaei flores* Statio Pietate Abaſcantii Lib. V. Silv. HEINS. *Quidquid odoriferis* Voſſ. nec hoc ſpernendum putarem, niſi *odoratus* ſequeretur, & tura Panchaia celebratiſſima. vid. III. Conſ. Hon. vs. ult. BURM.

83. *Quidquid ab extremis*] Phoenicis comparatio valde amica fuit huic Poëtae, deque ave illa ſingulare carmen edidit, & forte Lactantius. CLAVER. *ab externis* Leid. edd. Vicet. Parm. Junt. Iſingr. Gryph. Colin. *extremos Arabas* dixit & Horat. I. Ep. 6. *extremos Hiberos* noſter III. de laud. Stilich. 147. *extremos Indos* IV. Conſ. Honor. 257. *extremus Eurus* Epiſt. ad Seren. 15. BURM.

Ales longaeva colonis] Iſingr. *Sabaeis*. placet. unus Petav. & Medic. *ales longaevus arenis*. in quo verae lectionis veſtigia apparent. Lactantius Elegia de Phoenice:

Colligit hinc ſuccos, & odores, divite ſilva
Quos legit Aſſyrius, quos opulentus Arabs.
Quos aut Panchaeae gentes, aut India carpit,
Aut molli generat terra Sabaea ſinu.

Noſter in Phoenice:

Et tumulum texens pretioſa fronde Sabaeum,
Componit buſtumque ſibi partumque futurum.

HEINS. Illud *arenis* ex Virgilio forte repetitum, qui Lib. II. Georg. 139.

Totaque turiferis Panchaïa pinguis arenis.

84. *Optati*] Ita vetus liber, cum in altero legatur, *optato repetens exordia buſto*. & vero idem in Phoenice: *incendia poſcit*. ſed prior lectio eſt amoenior; atque ita forte *ſecla ferarum* dixit Lucretius. CLAVER. *optato repetens exordia ſaeclo* quidam codices. alii, *partu*, vel *fato*. Iſingr. *buſto*. bene. ut alibi de Phoenice noſter: *gaudetque mori feſtinus in ortum*. vulgo, *optati referens exordia ſaecli*. Oxon. non male, *exacto repetens exordia ſaeclo*. Poſſet &, *optato buſto* legi, vel *optato letho*. HEINS. *repetens primordia* Jun. vide II. in Rufin. 493. *exordia ſacri* quatuor Heinſii.

Referens] vetus liber, *repetens*. DELR.

85. *Diſperge*] *effunde* Jun. *diſparge* Mediol. *experge* Voſſ. de quo verbo plura Heinſius ad *Virgil.* III. Aeneid. 625. *flumine* Jun. & Voſſ. *nectare* Oxon. *nectare ſacro* Voſſ.

86. *Ut merear*] Meliores libri τὸ *ut* omittunt. HEINS.

87. *Et noſtris cupiant*] Petav. optimae notae, *foveant*, puto pro *voveant*, aut *faveant*. quomodo Ennius:

Matronae muros complent ſpectare faventes.

Ovid. Epiſt. VI. 99.

Adde, quod adſcribi factis procerumque tuiſque
Se favet.

ut in vetuſtioribus membranis legitur. vulgo, *Se facit*. HEINS. *foveant*. Voſſ. ſed repetitum ex praecedenti verſu.

88. *Madidantes*] vetus liber Victoris, *madefactas*. DELR. *madidantes* vetus lectio, quam quaſi ream peregrinitatis facit Cenſor maximus, qui libentius *manantes* legeret, licet minus impleat numerum. at enim *latitans* pro latente, & *viridans* pro virente, efferunt Lucretius, Virgilius, & Plinius. CLAVER. *madefactas* Jun. *ridentes* Leid. & in margine, *ridentes*, id eſt, alacres.

90. *Ver-*

Concutit, & glebas fecundo rore maritat:
Quaque volat, vernus sequitur rubor. omnis in herbas
Turget humus, medioque patent convexa sereno:
Sanguineo splendore rosas, vaccinia nigro
Induit, & dulci violas ferrugine pingit.
Parthica quae tantis variantur cingula gemmis
Regales vinctura sinus? quae vellera tantum
Ditibus Assyrii spumis fucantur aëni?

90. *Vernus sequitur color*] Victoris liber, *vernus sequitur rubor*. meus, *veris sequitur calor*. ego confusis scripturis, *veris sequitur color*. DELR. Scripti, *rubor*. ut Nuptiis Celerinae 116. *tum vere rubentes Desuper invertunt calathos*. HEINS. *varius* Oxon. *veris* Jun. *calor* Oxon. Valer. Flacc. tamen Lib. VI.

Lilia per vernos lucent velut alba colores.

91. *Medioque patent convexa sereno*] argute Puteaneus, *madidoque*. noster de Nilo:

Aegyptus sine nube ferax imbresque serenos
Sola tenet.

Ennodius Epigr. CXLIX.

En sine nube pluit sub tectis imbre sereno,
Et coeli facies pura ministrat aquas.

Statius Lib. I. Silv. VI. 23.

Qualis per cuneos hyems Latinos
Plebem grandine concutit serena.

sic omnino scribendum, non *serenam*. agit de sparsione theatrali. confirmant quae sequuntur:

Ducat nubila Juppiter per orbem,
Et latis pluvias minetur agris,
Dum nostri Jovis hi ferantur imbres.

ludunt in hisce poëtae. Idem Statius III. Silv. III. 34.

— tu messes Cilicumque Arabumque superbis
Merge rogis. ferat ignis opes heredis, & alto
Aggere missuri nitido pia nubila coelo
Stipentur cineres.

HEINS. In Leidensi sequebatur:

Sidera, tum flavens emittit terra nitentes
Sanguineo &c.

92. *Rosas*] Vide fabellam satis jucundam, quam delineat Aphthonius, at quae nimium arrisit Politiano. CLAVER. in Mediol. erat, *genas rosas*. prior vox fuit scribae, ita in aliis legi notantis, vel aberrantis & nolentis corrigere, ne macularetur codex. BURM.

Vaccinia nigro Imbuit] *Induit* unus Ambros. & vetustae editiones. recte. Conf. Olybr. 273. *te messibus aestas Induit*. & Lib. I. in Stilich. 86. *cum floribus aequora vernis Bosphorus indueret*. Pentadius de vere in Catalectis Pith. pag. 173. *foliis sese induit arbor*. Avienus Prognosticis:

Induit immodicis cum semet floribus ilex.

quod ex Virgilio sumtum Lib. I. Georg. 187.

—— cum se nux plurima silvis
Induet in florem.

idem Georg. IV. 142.

Quotque in flore novo pomis se fertilis arbos
Induerat, totidem autumno matura tenebat.

sic *induere arenas* de fluctibus eleganter Statius Theb. XII. ex antiquo codice,

—— —— ceu gurgite cano
Nunc retegit bibulas nunc induit aestus arenas.

ubi vulgo *obruit*. infra apud Nostrum: *pampinus induit ulmos*. HEINS.

93. *Violas*] *phialas* Jun. *ferrugine tingit* Junian. prior.

94. *Parthica*] *Parthia*. vide I. in Eutrop. 342. & supra Lib. I. 17.

Quae tantis] *non tantis* unus Heinsii & Leid. *nec* Jun. *venerantur* Voss. *cingula donis* edit. Parrhas. & margo Isingr. mox, *nec vellera* Leid.

95. *Regales junctura sinus*] Imo *vinctura* cum scriptis. HEINS. ita annulus *vincire digitum* dicitur Ovid. II. Amor. XV. I. BURM.

96. *Spumis fuscantur aëni*] *fucantur* lego. quod Parrhasii codices confirmant. Virgil. II. Georg. 465.

Alba nec Assyrio fucatur lana veneno.

Georg. IV. 334.

—— Milesia vellera nymphae,
Carpebant hyali saturo fucata colore.

Gratius:

Interdum Libyco fucantur sandice pinnae.

Silius Lib. VIII. 438.

Stat fucare colus, nec Sidone vilior Ancon.

& XVI. 177.

Nec fuit aut ebore aut solido qui vinceret auro,
Gaetulisve magis fucaret vellus abenis.

ita scribe, vulgo, *Nec foret*. Statius II. Achill. 110.

Lactea Massagetae veluti cum pocula fucant.

ita enim legendum. Sidonius Epithalamio Polemii:

Palla Jovis rutilat, cujus bis coctus abeno
Serica Sidonius fucabat stamina murex.

sed haec jam nota. de fuco diximus plura Lib. I. in Rufin. 208. *fucandae purpurae ministri* apud Ammianum Marcell. Lib. XIV. HEINS. vide I. de laud. Stilich. 156. *fuscantur* Voss. edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Isingr. & aliae.

Non tales volucer pandit Junonius alas:
Nec ſic innumeros arcu mutante colores
Incipiens redimitur hiems, quum tramite flexo
Semita diſcretis interviret humida nimbis.
Forma loci ſuperat flores: curvata tumore
Parvo planities, & mollibus edita clivis
Creverat in collem: vivo de pumice fontes
Roſcida mobilibus lambebant gramina rivis.
Silvaque torrentes ramorum frigore ſoles
Temperat, & medio brumam ſibi vindicat aeſtu.
Apta fretis abies, bellis adcommoda cornus,
Quercus amica Jovi, tumulos tectura cupreſſus,
Ilex plena favis, venturi praeſcia laurus:
Fluctuat hic denſo criſpata cacumine buxus,

Hic

97. *Volucris pandit Junonia pennas*] Vet. lib. *volucer pandit Junonius alas.* magna ſane diverſitas. DELR. Veterem hanc lectionem *volucer* a grammatiſta aliquo rejectam indigne tuli, quamvis non ignorem illud Ovidii,

Laudatas homini volucris Junonia pennas
Explicat.

itaque *volucer Junonius* eſt pavo, ut apud Lucanum *volucer Jovis* aquila eſt. Hic vero *alae* pro pennis, quae in cauda pavi. Sic in Eutrop. I. 109. *roſeis pavonum ventilat alis.* ſed & cauda remigat, & alarum officio fungitur. CLAVER. *volucris p. Junonius* Jun. & quatuor Pulm. vide ad Petron. cap. CXXIII. ſed altera lectio, quae eſt in Leidenſi & aliis, *volucris pandit Junonia pennas*, ex Ovid. Medic. 33. & I. Art. 627. poteſt defendi. *tales volucrum* Oxon. *talis* Mediol. BURM.

98. *Nec ſic*] *Non ſic* multi ſcripti, & ed. Parrhaſ. *arcu variante* Voſſ.

99. *flexo*] *picto* marg. Iſingr.

100. *Diſcretis*] Meus codex, *disjunctis.* aliud magis poëticum eſt. DELR. *disjunctis* Jun. *diverſis intermicat* Voſſ. *diverſis* alii.

101. *Forma loci*] Hujus comparationis tale eſt Scaligeri magni judicium, ut Poëta noſter ſit multo compoſitior Ovidio, minusque laxus. neque enim ſolum, inquit, prata floribus, ſed flores ipſos pingit coloribus fabularum, itaque & in illis pictior phraſis. CLAVER. *flores forma loci ſuperat* Oxon. Jun.

102. *Parvo planities*] Alter Junianus, *Prono.* mox, *vivo de pumice*, non *niveo*, Aldus & ſcripti quidam. bene. Ovid. II. Faſt. 315.

Antra ſubit tophis laqueataque pumice vivo.

pro vulgata tamen ſcriptura ſtat Barthius curis ſecundis. HEINS. *pomice* Oxon. *viſus de pumice* Parm. *miſſi de pumice fontes* legere quosdam notat Parrhaſius. Barthius tuetur *niveo*, quia & *ater pumex* Petronio in Bello Civili. ſed ibi Regia Ditis, in qua omnia nigra ſunt, deſcribitur. ſed *vivus* etiam Ovidio III. Met. 159. ut paſſim *viva ſaxa*, *viva aqua*, & ſimilia. BURM.

103. *Et mollibus*] *in mollibus* Jun. & mox, *creverat in colles* Voſſ.

104. *Lambebant*] *laniabant* Jun. *ripis* MS. Pulm. male. Horatii illa ex Lib. I. od. 7. reſpexit, *Et unda mobilibus pomaria rivis.* *roſida* Mediol. edd. Vicet. & Parm.

105. *Silvaque*] Tullius auctor eſt circa Ennam lacus & lucos eſſe plurimos: denique Ennam eſſe in loco edito, quo agri planities aequata eſt, ubi aquae perennes. Nicephorus pro *Paradiſo* videtur figurate uſurpare. CLAVER.

Torrentes] Victoris liber, *torpentes.* DELR. ita & Voſſianus prior. *ſilvaque ramorum torrentes* Jun. alter.

106. *Temperat*] In Oxonienſi erat haec Gloſſa: *Iſtud eodem quoque modo dictum apud Statium in I. 305. temperat aſtra galero, id eſt, induit galeam propter calorem aſtrorum.*

Modico aeſtu] *medio* Iſingr. & plerique noſtri. IV. Conſ. Hon. 27.

Qui medios Libyae ſub caſſide pertulit aeſtus.

Bell. Gild. 317. *ſolis medios objecerit aeſtus.* Epithal. Pallad. 47. *quid medio tecum modularis in aeſtu?* HEINS. ita Aldus. Bell. Gildon. 149. *medius flagrantis Olympi Me quoque limes agat.* *in medio* Voſſ.

107. *Apta fretis abies*] *abies* pro navi II. Georg. princ. VIII. Aeneid. princ. Ovid. Epiſt. Oenones. Petron.

Pulſumque marmor abiete impoſita gemit.

Pontanus Lib. I. Uranies: *Joniumque abies verſura profundum.* DEMPST. *Acta* Voſſ. vid. Praefat. vs. 24. in Oxonienſi Gloſſator adſcripſerat Virg. II. Georg. 68. *caſus abies viſura marinos.*

108. *Amica*] *amata* Oxon. mox pro *plena*, *plana* Jun.

110. *Fluctuat*] *aeſtuat* Voſſ. *fluctuat in denſo* Jun. duo.

Hic ederae ferpunt, hic pampinus induit ulmos.
Haud procul inde lacus (Pergum dixere Sicani)
Panditur, & nemorum frondofo margine cinctus
Vicinis pallefcit aquis: admittit in altum
Cernentes oculos, & late pervius humor
Ducit inoffenfos liquido fub gurgite vifus,
Imaque perfpicui prodit fecreta profundi.
  Huc elapfa cohors gaudent per florea rura.
Hortatur Cytherea, legant: Nunc ite, forores,
Dum matutinis praefudat folibus aër,
Dum meus humectat fluventes Lucifer agros,

Ro-

duo. Oxon. duo. *hinc denfo* unus Heinf. edd. Vicet. Parm. Parrhaf. Ifingr. Gryph. Colin. *cacumina* Oxon.

112. *Pergum*] *Pergam* Jun. *Pargum* Voff. vid. Ovid. v. Met. 385. *dixere priores* MS. Pulm.

113. *Cinctus*] *tectus* MS. Pulm. eodem redit. vid. ad Val. Flacc. v. 151.

116. *Sub gurgite*] *fub flumine* plurimi fcripti. fed eft Gloffatoris. pro *Imaque*, *Jam quoque* unus Heinfil & ed. Vicet *pandit* Jun.

118. *Huc elapfa cohors gaudet*] *gaudent* Puteanea excerpta. fic mox 123. *cetera faltus Invafere cohors.* HEINS. Hic verfus deerat Voffiano priori, Leid. & Oxon. *delapfa* Voff nefcio an rectius.

Florea rura] MS. meus, *florida.* porro totus hic verfus deeft MS. Victoris. DELR. *florida* Jun.

120. *Praefudat*] Non hic fumendus calor, qui fudorem eliciat, fed quafi praeludia fideris unici, ita ut vere fudum non fit, fed frigidula aurorae nafcentis temperies. fic apud Statium *praefudat Achilles.* & Theb. vi.

——— *ludum quo Martia belli*
Praefudare paret, fefeque accendere virtus.

CLAVER. *perfudat folibus aether* Voff.

121. *meus Lucifer*] Eadem ftella Venus, mane eft Lucifer, feu φωσφόρος, noctu Hefperus, feu Vefperugo. Ifidor. Lib. III. cap. 70. dubie tamen Plinius Lib. II. cap. 8. Silius Lib. XII. *ignem* vocat *Cytbereium*, & tamen diftinguit. Lib. VII. *renovatus Lucifer unda Laudatur Veneri.* ut & Val. Flacc. Lib. VI. 527.

——— *qualis rofeis it Lucifer alis,*
Quem Venus illuftri gaudet producere coelo.

Nofter in Epith. Honor. Fefcenn. 100. *dilectus Veneri nafcitur Hefperus.* DEMPSTER.

Flaventes] *florentes* Junian.

122. *Roranti provectus equo*] *praevectus* bene fcripti. Frequenter id verbum in Livio occurrit, etfi quandoque corruptum. Virgilius Lib. VII. 166.

Cum praevectus equo longaevi Regis ad aures
Nuncius ingentes ignota in vefte reportat
Advenifse viros.

ita fcripti omnes, quos ego ac Pierius Valerianus magno numero evolvimus. Statius Theb. VII. 131. de Marte,

——— *ut vero amentibus ipfe*
Incidit, & facrae circum faftigia vallis
Turbine praevectus rapido ter fuftulit baftam,
Ter contorfit equos.

Silius Lib. V. 170.

Hinc praevectus equo poftquam inter proelia notam
Accepit vocem.

Lib. VII. 117.

Ac praevectus equo nunc dextra provocat boftem.

Lib. IX. 572.

Nam, praevectus equo, ftimulis majoribus ire.

Lib. XII. 190.

——— *dux Dardanus inftat*
Attonio praegreffus equo.

Lib. XVII. 150.

Ante omnes praevectus equo trabit agmina voce.

fic verfus illi ex optimo codice fcribendi. Lucanus Lib. VII. 342.

——— *totumque per agmen*
Sublimi praevectus equo.

ubi vulgo etiam peccatur. HEINS. *pervectus* Voff. multis certe locis, & praefertim apud Livium, & Silium VII. 117. *praevectus* praeftat, ubi capi poteft pro *praetervectus.* fed in Lucani loco *provectus* retineo, quia additur, *totumque per agmen*, quod requirit *provectus.* & ita apud Frontin. I. XI. 10. *in curru candidorum equorum fublimem conftituit, qui dato figno pugnae proveberetur.* fcilicet ex luco. fic apud Lucan. IX. 1011. *medium provectus in aequor.* ubi itidem Heinfius *praevectus* volebat. hic vero utraque lectio defendi poffet. fed malo fcriptos fequi, quia Lucifer praeit & praevenit diem, unde & Ovid. I. Faft. 548.

Quid folito citius liquido jubar aequore tollit
Candida, Lucifero praeveniente, dies.

ubi etiam *proveniente* Moreti codex, fruftra. de equo Lu-

Roranti praevectus equo. fic fata, doloris
Carpit figna fui. varios tum cetera faltus
Invafere cohors. credas examina fundi
Hyblaeum raptura thymum, quum cerea reges
Caftra movent, fagique cava demiffus ab alvo
Mellifer electis exercitus obftrepit herbis.
Pratorum fpoliatur honos. haec lilia fufcis
Intexit violis: hanc mollis amaracus ornat.
Haec graditur ftellata rofis; haec alba liguftris.
Te quoque flebilibus maerens, Hyacinthe, figuris
Narciffumque metunt, nunc inclyta germina veris,
Praeftantes olim pueros: tu natus Amyclis;
Hunc Helicon genuit: te difci perculit error;
Hunc fontis decepit amor: te fronte retufa
Delius, hunc fracta Cephifus arundine luget.

Ae-

Luciferi, &, ut alii, etiam curru, vide quae ad Rutil. I. Itiner. 511. diximus. BURM.

Cruoris] vetus liber *doloris*, ficque legendum contra Politiani fententiam Parrhafius oftendit. cujus rationibus Homeri fic fcribentis auctoritas adjungi poteft: *ῥέε δ' ἄμβροτον αἷμα θεοῖο ἰχὼρ, οἷος πέρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν, Οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον Τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.* DELR. Mirum non eft tantam olim fuiffe Politiani auctoritatem, ut libri excufi fere omnes ejus conjecturam praeferant. fuit enim fui feculi princeps, idemque notavit Muretus de Oarione: At fi quis Lucretium Graeculi Marulli confideret, non mirari folum, fed mifereri occipiet. Hic vero *cruoris* legi volebat Angelus ex Aphthonio Sophifta, cum non de rofa, fed de Anemone agatur. CLAVER. pro *doloris* alii legunt *cruoris*. de cruore Veneris in rofam mutato fabulam lege apud Politian. cap. XI. Mifcell. DEMPST. Alii codices *cruoris*. minimum refert. videantur hoc loco Barthii curae fecundae. HEINS. *cruoris* tantum in Oxonienfi legitur: *coloris* in altero Oxon. *cruoris* tuetur Guidalottus ad Nemes. Ecl. II. 73.

125. *Raptura*] *ruptura* Voff. mox, *dimiffus* Voff. Jun. duo, & Oxon. duo. *cavo ab alvo* ed. Vicet. Parm. Junt. Ald. Parrh. Colin. utroque genere efferri, & *alvum* pro alveo dici vidimus ad Quinctil. Declam. XIII. 3. apud Columellam, ut Lib. IX. cap. 3. 4. & feq. *alvaria* pro alvearia, & paffim *alvus* pro *alveo* in MSS. exhibetur. ita *alvaria* pro *alveariis* apud Plinium ex vetuftiffimo codice notat Gronov. ad Lib. XXI. 12. vide & Pier. ad Virgil. IV. Georg. 34. & ita quidam *alvum* pro ventre duplici genere poni contendunt. vide ad Ovid. *Ibin 389.* BURM.

127. *Electis*] *& lectis* Jun. *aftrepit* Oxon.

130. *Stellata*] *vallata* cum gloffa, id eft, *coronata*. Leid. & ita Mediol.

131. *Hyacinthe*] Hos verfus de Hyacintho & Narciffo praefertim cum Ovid. IV. Faft. & V. Met. confert Scaliger Lib. v. Poët. cap. 16. fub finem. *Uterque*, ait, *fpeciofe, tamen laxius Ovidius, compofitior Claudianus. neque enim prata floribus, fed & flores pingit coloribus fabularum.* fabulas pete ex Ovid. III. Met. fab. 6. & fab. 5. DEMPST.

132. *Metunt*] *legunt* Jun. Voff. Leid. & Mediol.

Germina veris] non *gramina*, ex libris. mox, *fronte retufa* fcribendum alibi jam dixi. HEINS. fic fupra Lib. I. *germina frontis* pro cornibus dixerat. ita *germina maris* Epift. ad Seren. 14. vid. & Epigr. II. 15. *tunc* edd. veteres.

134. *Te difci*] *difci te* MS. Pulm. Oxon. *perdidit* Voff. *perculit horror* Mediol. & mox, *tunc fronte*.

135. *Retufa*] Si fic cum uno MS. erunt haec ad Phoebum referenda. fin cum altero *recuffa* legamus, ad ipfum catamitum. DELR. *retufa* in veteri codice. vere, meo judicio. alii *recuffa*, non adeo male. Virgil. II. Aen. 52. *uteroque recuffo*. Ovidius de eodem puero Lib. x. Met. 184.

Dura repercuffo fubjecit in aëre tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos.

CLAVER. *recuffa* Voff. Leid. *recifa* Jun. *reclufa* Voff. a m. pr. vid. Conf. Olybr. 22.

136. *Fracta*] Eft imitatio Statii Lib. v. 582. *illum fracta gemuiftis arundine Fauni*. BURM.

Co-

Aestuat ante alias avido fervore legendi
Frugiferae spes una Deae: nunc vimine texto
Ridentes calathos spoliis agrestibus inplet:
Nunc sociat flores, seseque ignara coronat,
Augurium fatale tori. quin ipsa tubarum
Armorumque potens, dextram, qua fortia turbat
Agmina, qua stabiles portas & moenia vellit,
Jam levibus laxat studiis, hastamque reponit,
Insolitisque docet galeam mitescere sertis.
Ferratus lascivit apex, horrorque recessit
Martius, & cristae pacato fulgure vernant.
Nec, quae Parthenium canibus scrutatur odorem,
Adspernata choros, libertatemque comarum
Injecta tantum voluit frenare corona.

Ta-

Cephissus] Codex Bartholinianus, *Cephisos*. HEINS. *Cephesus* Jun. *Cepheus* Voss. vide ad Ovid. III. Met. 343.

137. *avido*] *avide* Voss.

138. *Vimine textos*] Ex Victoris libro *texto* edidi. DELR. *textos* scripti, bene. HEINS. *textos ridenti* olim correxerat Heinsius.

139. *Foliis agrestibus*] Faciemus non absurde, si membranas sequamur, quae *spoliis* habent; dixit enim *pratorum spoliator honos*. DELR. *Spoliis* scriptorum est. vulgati, *foliis*. Prudentius Cathemerinon Hymno IV. *Hic mihi nulla rosae spolia*. noster supra, *pratorum spoliatur honos*. quod hemistichium & apud Corippum Libro III. occurrit. sic & *foliis spoliare nemus* Lucani libro VI. 112. ita enim libri. HEINS. vide I. in Eutrop. 226, Ovid. Epist. XVI.

Ardua proceris spoliantur Gargara silvis.

ubi vide. Lucan. III. 395. *spoliantur robore silvae*. *folia* & *spolia* etiam alibi permutata. vid. ad Ovid. II. Art. 744. BURM.

141. *Quippe*] vetus liber, *quin*. DELR. *quin* non *quippe* libri cum Aldo, & mox, *qua moenia* unus Petavian. HEINS. *quin* etiam Mediol. & Junt.

143. *Vellit*] *tollit* Voss. mox pro *laxat*, *lassat* Jun. Voss. *Aptat jam levibus* Jun.

145. *Insolitisque*] Legitur tamen in veteri libro, *insuetisque*. sic etiam post aliquot versus, *pressusque gigas cervice laborat*. ubi vulgati, *pressaque gravi*. pro *recessit* unus MS. *recedit*. & pro *placato*, vetus liber, *pacato*. DELR. *insuetisque* omnes fere scripti. *docet bellum mitescere*, sed in margine, al. *galeam* Leid.

147. *Placato fulgure vernant*] *Pacato* Aldus & scripti. sic in fine hujus libri,

Tunc & pestiferi pacatum lumen Averni.

similiter apud Statium Achill. I. 300. legendum, ubi de Pallade agit: *exempta pacetur casside vultus*. noster IV. Cons. Hon. 14. *pudeat, Gradive, secures Pacata gestare manu*. HEINS. vide & IV. Cons. Hon. 226. & ad Ovid. IV. Met. 31. *fulgere* Voss. BURM.

148. *Parthenium canibus scrutatur odorem*] Revocavimus antiquam lectionem. vulgati, *odoris*. *Parthenium odorem*, ut *pratum odoratum* Nemesianus v. 235.

Namque & odorato noscunt vestigia prato.

& *olidum cubile* Rutilius I. Itiner. 126.

Instrumenta parat venandi villicus hospes,
Atque olidum doctas nosse cubile canes.

notum Laevii μείουρον,

Dirige odorisequos ad certa cubilia canes.

odoris in venatione etiam meminit Virgil. VII. 479.

——— canibus rabiem Cocytia virgo
Objicit, & noto nares contingit odore.

Silius Lib. X. 81.

——— conceptum sectatus odorem
Deprendit spissis arcana cubilia dumis.

Seneca Thyeste Act. III. 497.

Sic cum feras vestigat, & longo sagax
Loro tenetur Umber, ac presso vias
Scrutatur ore, dum procul lento suem
Odore sentit.

Maronianum illud Lib. IV. Aen. 132. *odora canum vis* pro vulgata facere scriptura possit videri. sed vetustos codices hic sequor. HEINS. *odores* Mediol. Vlitius ad Nemes. Cyn. 235. *odoris* tamen retineri posse credit, & tunc *Parthenium* posset capi pro monte Parthenio, ut *Aventinum* Livius I. 33. vide Cort. ad Sallust. XXXI. 17. *Haec quae & odoris* Leid. *haec quoque P. c. s. odoris* edd. Vicet. & Parm. BURM.

149. *choros*] *toros* Voss. a m. pr. ed. Vicet. Parm. Junt. Ald. & aliae. *cohors* Jun.

150. *Injecta tandem*] Imo, *tantum* cum scriptis. HEINS.

Talia virgineo paſſim dum more geruntur,
Ecce repens mugire fragor, confligere turres,
Pronaque vibratis radicibus oppida verti.
Cauſſa latet. dubios agnovit ſola tumultus
Diva Paphi, mixtoque metu perterrita gaudet.
Jamque per amfractus animarum rector opacos
Sub terris quaerebat iter, gravibusque gementem
Enceladum calcabat equis: inmania findunt
Membra rotae, preſſaque gigas cervice laborat
Sicaniam cum Dite ferens, tentatque moveri
Debilis, & feſſis ſerpentibus inpedit axem:
Fumida ſulphureo praelabitur orbita dorſo.
Ac velut occultus ſecurum prodit in hoſtem
Miles, & effoſſi ſubter fundamina campi
Tranſilit eluſos arcano limite muros,
Turbaque deceptas victrix erumpit in arces,
Terrigenas imitata viros: ſic tertius heres
Saturni latebroſa vagis rimatur habenis
Devia, fraternum cupiens exire ſub orbem.

Ja-

HEINS. *voluit tandem* Leid. edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Iſingr. Gryph. Colin. *illecta* Oxon. Voſſ. *innexa* Ambroſ. *curvare* Voſſ.

152. *Repens*] *recens* unus Heinſii & Mediol. & edd. Vicet. & Parm. in Leidenſis margine erat, alii *frequens*, id eſt, *creber*. vide I. in Eutrop. 403. *conſidere turres* Voſſ. *conſigere* unus Heinſii. vide II. in Eutrop. 26. BURM.

153. *Pronaque*] *Ipſaque* Oxon. an *Lapſaque?* vide ad Ovid. Triſt. II. 86. BURM.

156. *Opacos*] *opacum* Leid. cum gloſſa, *ſine luce, obſcurum*. mox pro *gementem*, *trementem* Jun. & Mediol.

158. *Findunt*] *ſcindunt* Mediol. & ed. Parrhas. *fundunt* Oxon. Voſſ. *figunt* Voſſ. alter. mihi *ſcindunt* placeret, ſi codices addicerent. ſed nec vulgata temere mutanda. ita *findere* & *ſcindere terram* paſſim aratores, & *aequor* nautae fere dicuntur. vid. ad Ovid. III. Amor. VIII. 41. & II. Met. 159. BURM.

159. *Gigas*] Alii codices, *gravi*, contra MS. codicem, idque inepte. CLAVER. *gravi* etiam cod. Heinſii & Leid.

161. *Inpedit*] *implicat* ed. Parrhas. ſed & Statius Lib. X. 472.

——— *gravis exterit artus*
Ungula, ſanguineus lavat imber, & impedit axes.
BURM.

162. *Praelabitur*] *delabitur* Oxon. & Jun. *prolabitur* unus Heinſii, Leid. edd. Vicet. Parm. Parrh. Ald. Col. Iſingr. Gryph. *perlabitur* Voſſ. quod placeret, ſi *ſulſureum dorſum* legeretur. ut Virgil. I. Aen. 147. *rotis ſummas perlabitur undas.* ſed *praelabitur* eſt praeterlabitur, tranſit deſuper. ut Lib. III. 3. BURM.

163. *At velut*] *at vel &* Voſſ. *occultum ſecurus* Voſſ. *occulto ſe curru ſpargit* prior Voſſ. unde olim Heinſius, *occulto ſe curſu ſpargit.*

Prodit in hoſtem] *pergit* ſcripti. quomodo & Virgilius Lib. XI. 521. dixerat, *pergere in hoſtem.* putabam aliquando, *emergit*. mox, *eluſos*, non *incluſos*, recte iidem ſcripti. aliis jam viſum. HEINS. *incluſos* Leid. & ed. Vicet. *illuſos* etiam vel *incluſos* conjecerat Heinſius. *eluſos muros* explico, propugnatores murorum, qui a tergo emergentes hoſtes non exſpectabant, & ita eluſi erant. *milite* Leid. Oxon. Jun. Voſſ. & unus Heinſii. *limine* ed. Gryph. BURM.

165. *Tranſilit*] Hic verſus elegans, ſed cui nociva fuerit quorumdam imperitia, cum ea ſit vetus lectio. *Tranſilit eluſos arcano limite muros.* alias, *Tranſilit cluſos arcano limine muros.* CLAVER.

167. *Terrigenas*] *terrigenos* Oxon. *turrigenas* Voſſ.

168. *Saturni tenebroſa*] membranae, *latebroſa*. HEINS. ita Silius Lib. I. 366. *caecam latebram* vocat teſtudinem. *ſcrutatur* etiam Leid. & Mediol.

169. *Sub orbem*] *per orbem* Oxon. Voſſ. duo.

Janua nulla patet: prohibebant undique rupes
Oppositae, duraque Deum compage tenebant.
Non tulit ille moras, indignatusque trabali
Saxa ferit sceptro. Siculae tonuere cavernae:
Turbatur Lipare: stupuit fornace relicta
Mulciber, & trepidus dejecit fulmina Cyclops.
Audiit, & si quem glacies Alpina coërcet,
Et qui te, Latiis nondum praecincte tropaeis
Thybri, natet, missamque Pado qui remigat alnum.
Sic, quum Thessaliam scopulis inclusa teneret
Peneo stagnante palus, & mersa negarent
Arva coli, trifida Neptunus cuspide montes
Inpulit adversos: tum forti saucius ictu
Dissiluit gelido vertex Ossaeus Olympo.
Carceribus laxantur aquae, fractoque meatu

Red-

171. *Duraque Deum compage tenebant*] Vetus liber, *Siculaque*. DELR. Multi, *Siculaque*. perperam. nam *Siculae* sequitur. Isingr. *solitaque*. lege, *solidaque*. Lucan. IV. 467.

Si solida Libye compage & pondere duro
Clauderet exesis Austrum scopulosa cavernis. HEINS.

172. *Moras*] *minas* Voss. a m. pr.

Indignatusque trabali] *indignatusque teneri* Voss. & mox, *saxa ferit virga* idem.

173. *Siculae sonuere cavernae*] Scripti nonnulli, *tonuere*. rectius. Virgil. III. Aen. 571. *horrificis juxta tonat Aetna ruinis*. de eadem Silius XIV. 61. *per caecos tonat irrequieta fragores*. Statius III. Theb. 595. *procul igneus antris Mons tonat, exundant apices*. quod noster imitatus infra III. 396. *compresso mons igne tonat*. Valer. Flacc. IV. 507.

Sic ubi praerupti tonuit cum forte Vesevi
Hesperiae letalis apex. HEINS. vide II. in Rufin. 182. & Epith. Hon. 132. & alibi. *tremuere* Oxon. Voss.

174. *Lipare*] *Liparis* Leid. Voss. Oxon. duo Jun. & unus Heinsii. edd. Vicet. Parm. Junt. Parrh. Raphel. Isingr. Gryph. Colin. mox, *Mulcifer* Oxon. *flumina* unus Heinsii. *rejecit fulmina* malebat Heinsius.

177. *Et qui te latis*] duo Juniani & unus Ambros. *Latiis*, ut puer olim conjeceram. sic *Latios triumphos* dixit VI. Cons. Hon. 507.

Candida qui Latiis praebent armenta triumphis.

pari modo peccatur apud Silium Lib. XII. 411. *resonare docebit Hic Latiis Helicona modis*. frequentissime hic error a librariis supinis commissus. vidit hoc curis secundis Barthius. similes naevos Nasoni multis in locis detersimus. sequentia ex illis Maronianis Lib. II. Georg. 451. expressa sunt, *undam levis innatat alnus Missa Pado*. HEINS.

Nondum] *mundi* Jun. imitatur hic Statium Lib. IV. Theb. 239.

Qui te flave, natant terris, Alphaee, Sicanis
Advena. ut legendum est. vide ad Grat. Cyneg. 314. deinde, *nondum patiente* Mediol. BURM.

179. *Sic, quum Thessaliam* &c.] Stagnavit olim Thessalia (ut ait Strabo) sed post terrae motum abrupti montes, atque datus aquis exitus. At Diodorus & Seneca id Herculi, non etiam Neptuno tribuunt. CLAVER. Conferenda haec cum Lucani Lib. VI. 343. & seqq. quae Claudianus ante oculos habuit, nisi quod Neptuno adscribit, quae Lucanus Herculi. BURM.

180. *Et mersa negaret Arva coli*] *negarent* septem libri, pro recusarent. quod verum. I. in Eutrop. 127. *caedere ligna culinae Membra negant*. Silius Lib. XVI. 599.

——— *impius ignis*
Dissiluit, cineresque simul jacuisse negarunt.

Statius Theb. VIII. de fluviis:

——— *sibi quisque superbus*
Ire cupit, pontoque negant descendere mixti.

Valer. Flacc. Lib. V. 28. *Minyae clamore morantur Avellique negant*. sic & alii passim. HEINS. *vetaret* Voss. ed. Pulm. & aliae. eadem variatio Praefat. Lib. I. 4.

182. *Tunc forti saucius ictu*] *Ter* unus Medic. & Puteana Excerpta. HEINS. *cum forti* Voss. mox, *se solvit gelido* Jun. Voss. & Oxon. duo. *dissolvit* Voss. alter.

184. *Fractoque meatu*] vetus liber *factoque*. quod

quam-

Redduntur fluviusque mari tellusque colonis.
Poſtquam victa manu duros Trinacria nexus
Solvit, & inmenſo late diſceſſit hiatu;
Adparet ſubitus coelo timor: aſtra viarum
Mutavere fidem: vetito ſe proluit Arctos
Aequore: praecipitat pigrum formido Booten:
Horruit Orion: audito palluit Atlas
Hinnitu: rutilos obſcurat anhelitus axes
Diſcolor; & longa ſolitos caligine paſci
Terruit orbis equos. preſſis haeſere lupatis
Adtoniti meliore polo; rurſusque verendum
In Chaos obliquo pugnant temone reverti.
Mox, ubi pulſato ſenſerunt verbera tergo,
Et ſolem didicere pati, torrentius amne
Hiberno, tortaque ruunt pernicius haſta.
Quantum non jaculum Parthi, non inpetus Auſtri,
Non leve ſollicitae mentis diſcurrit acumen.

San-

quamvis improbet Parrhaſius, retinebo. ſententiae enim non repugnat, & ea, quam adducit, cauſa, ad hanc ſcripturam exturbandam ſufficiens non eſt. DELR. Cave audias membranas, in quibus, *facto*. Severus in Aetna:

Quidquid in obliquum eſt, frangunt iter.

HEINS. idem eſt quod rumpere curſum, viam, iter, de quo ad Val. Flacc. I. 3. ita I. in Rufin. 64. *fluvios raptis immitte ripis*. BURM.

185. *Redduntur fluviusque*] non *fluviique*, codices. HEINS. vide I. de laud. Stilich. 128. II. in Eutrop. 128. & alibi. & ad Ovid. II. Art. 81. & Rem. Am. 484. BURM.

186. *Victa manu*] *vincta* Oxon. *juncta* Voſſ. *Tenacia* Leid. mox, *& immerſo* Oxon. *diſcedit* Oxon. alter. *diſſolvit* Leid.

187. *Hiatu*] Cicero ait, circa Ennam ſpeluncam tradi infinita altitudine ad Aquilonem converſam, qua Ditem ferunt cum curru aſcendiſſe, ita ut ſubito, non longe a Syracuſis ſub terras penetrarit. CLAVER.

188. *Subitus*] *ſubito* Oxon. *coelo ſubitus* Voſſ. *tumor* Leid. cum gloſſa, *inflatio*. mox pro *Mutavere*, *Monſtravere* Leid. deinde, *ſe perluit* Voſſ. *ſe palluit* Jun. unde Heinſius, *polluit* conjiciebat. deinde pro *audito*, *auditu* Mediol.

193. *Diſcolor*] *decolor* Parrh. agnoſcit etiam. vid. ad Bell. Gildon. 193.

Caligine paſci] *ferrugine* unus Petav. HEINS.

195. *Meliore*] magis lucido. ita infra 288. *Zephyri meliores*. BURM.

196. *Pugnant temone reverti*] Sic primae editiones & meus liber. alii, *certant* vel, *tentant*. *pugnant reverti* eleganter, pro nituntur aut contendunt. Ovid. V. Met. 349.

Nititur ille quidem, pugnatque reſurgere ſaepe.

quae vera lectio. II. Faſt. 648.

Et ſolida ramos figere pugnat humo.

Statius VI. Theb. 394. *pugnant exire paventque*. & apposite idem IV. Theb.

Ipſe quidem mallet terras, pugnatque reverti.

HEINS. vide ad Ovid. III. Faſt. 308. & alibi ſaepe. mox pro *tergo*, *dorſo* Oxon. & pro *tortaque*, *totaque* ed. Parm.

198. *Torrentius amne*] Conferam ſummos Poëtas de palma certantes in celeritate deſcribenda. Statius VI. Theb. 405.

——— *quae tantum nubila coelo*,
Quae bello ſic pila volant, quae carbaſa ponto?
Amnibus hibernis minor eſt, minor impetus igni,
Tardius aſtra cadunt. &c.

ſed illum premit Ovidius X. Met. Fab. XI. hunc Maro VII. Aeneid. in fine. quem noſter longis paraſangis etiam iiſdem verbis exſuperat III. Conſ. Hon. in fine. confer, & me impudentiae argue, ni ita ſit. DEMPST.

200. *Parthi*] Prudentius:

Parthica non aeque ventos tranſcurrit arundo.

Lucretius, *veruti curſum* dixit. CLAVER.

201. *Non leve*] *nec* edit. Parrh. mox pro *auras aures* Jun.

Diſ-

Sanguine frena calent: corrumpit ſpiritus auras
Letifer: infectae ſpumis vitiantur arenae.
Diffugiunt Nymphae: rapitur Proſerpina curru,
Inploratque Deas. jam Gorgonos ora revelat
Pallas, & intento feſtinat Delia cornu:
Nec patruo cedunt. ſtimulat communis in arma
Virginitas, crimenque feri raptoris acerbat.
Ille velut ſtabuli decus armentique juvencam
Quum Leo poſſedit, nudataque viſcera fodit
Unguibus, & rabiem totos exegit in armos,
Stat craſſa turpis ſanie, nodosque jubarum
Excutit, & viles paſtorum deſpicit iras.
Ignavi domitor vulgi, taeterrime fratrum,
Pallas ait, quae te ſtimulis facibusque profanis
Eumenides movere? tua cur ſede relicta
Audes Tartareis coelum inceſtare quadrigis?

Sunt

Diſcurrit acumen] Mentis equum, & mentis alas habent Philoſophi. Animi celeritas ab Auſonio etiam praedicatur. an vero ad Iram hoc pertinet? Idem Claud.

Pro telo geritur quidquid ſuggeſſerit ira.

Apud Homerum ſunt ἔπεα πτερόεντα. Ennius dixit, *vagore volanti*. ab Auſonio celebratur ſermonis noſtri properatio. quae omnia ſunt valde ſubtilia. CLAVER. malim, *diſcurrat*. Heinſ.

202. *Calent*] Unus vetus liber, *madent*. idem, ubi ceteri *cornu*, tenet, *telo*. DELR.

205. *Gorgonis*] *Gorgonos* ſcripti. HEINS.

Revelat] *recludit* Jun. *revellat* Leid. & Mediol. ut ſolet duplicare literas. ita mox, *villes* pro *viles*, *molles*, pro *moles* &c. *in tanto feſtinat* ed. in uſum Delphini.

208. *Crimenque*] *fatumque* Leid.

209. *Ille*] Nihil ſequitur quod reſpondeat huic verbo, nec quid agat Neptunus comparatus Leoni.

210. *Pectora*] Vetus liber, *viſcera*. & hoc vim continet majorem. DELR. *pectora* vulgati. paulo ante fruſtra vetuſti codices, *telo* pro *cornu*. ſupra Lib. I. 229.

Pallas & inflexo quae terret Maenala cornu.

Ovid. Epiſt. IV. 39.

Jam mibi prima Dea eſt cornu praeſignis adunco
Delia.

ſic vetus liber, non *arcu*. HEINS.

211. *Exegit*] Leidenſis pro varia lectione, *excidit*, cum gloſſa, *commovit*, & *excitavit*. unde *excivit* voluiſſe conjicitur, ſed dictum, ut *exigere enſem* &c. BURM.

213. *Paſtorum deſpicit iras*] Putean. *deſpuit*. IV. Conſ. Hon. 403. *Torquati deſpue mores*. *reſpuere* & *deſpuere* a Poëtis videntur confundi. ſic *reſpuere preces* & *deſpuere*, ſimiliaque. VI. Conſ. Hon. 108. *alter praecepta vocantis Reſpuit* Conſ. Manl. 159. *quis inſignem tanto ſub Principe curam Reſpuat*. ſic ſaepe noſter. diximus jam nonnihil libr. I. 137. HEINS. vide Bell. Gill. 30. *deſpuit* etiam Leid. cum gloſſa, *non curat*.

214. *Domitor vulgi*] Impreſſi quinque, *mundi*. ſed tres, quibus membranae conſentiunt, *vulgi*. egregie. ita ſupra manes *vulgus iners* appellavit. DELR. *vulgi* editiones nonnullae & plerique ſcripti. ſic ſupra Lib. I. 20. *vacui famulantur Averni Vulgus iners*. I. in Rufin. 68. *vulgi pars maxima*. vide & ibid. 41. & apud Statium, *inane vulgus*, *vulgus cava ſub nocte repoſtum*, *vulgus exſangue*, & ſimilia, pro inferis. HEINS.

215. *Teterrime*] Vetus liber, *deterrime*. DELR. ita Voſſ. Jun. duo Oxon. & Leid. vide II. in Rufin. 385.

216. *Tua*] *tuae* Mediol. & Voſſ. edd. Vicet. & Parm. quod acutum videbatur Heinſio. *tuae*, id eſt, te dignae, ut mox vs. 219. ſed tunc ex Leidenſi, qui carebat *te*, ſed in margine pro varia lectione, *quis te ſtimulis* pro *quibus* legendum eſſet. BURM.

217. *Coelum inceſtare quadrigis*] Alii *mundum*, quod minus placet, quia mox ſequitur. Gyraldinus etiam cum Vaticano, aliisque, *infeſtare*. perperam. Statius Theb. XI. 119.

Illas ut ſummo vidit pater altus Olympo
Inceſtare diem.

& Lib. V. Silv. 5. 4. *quas inceſtavimus aras?* Noſter. II. in Eutrop. 76. *cunctas hoc ore laborant*

 In-

Sunt tibi deformes Dirae: sunt altera Lethes
Numina: sunt tristes Furiae, te conjuge dignae.
Fratris linque domos: alienam desere sortem:
Nocte tua contentus abi. quid viva sepultis
Admisces? nostrum quid proteris advena mundum?
Talia vociferans avidos transire minaci
Cornipedes umbone ferit, clipeique retardat
Objice, Gorgoneisque premens adsibilat hydris,
Praetentaque operit crista. libratur in ictum
Fraxinus, & nigros inluminat obvia currus.
Missaque paene foret, ni Jupiter aethere vulso
Pacificas rubri torsisset fulminis alas,
Confessus socerum. nimbis Hymenaeus hiulcis

In-

Incestare vias. Bell. Get. 237. *patriis lunare venenis Incertare jubar.* Conf. Manl. 267. *Latios incestant nomina fastos.* sic & alii Poëtae. HEINS. *mundum foedare querelis* Voss.

218. *Dirae*] *Furiae* Voss. *Nymphae* Jun.

Sunt altera Lethes Numina] Sic rescripsimus ex quatuor Pulmannianorum & prioris Vossiani auctoritate, & sic recte edidit Claverius, quidquid vir doctus dissentit. Imperitus librarius, qui nulla Lethes numina audiverat, cum de Lethaeis fluminibus inaudivisset quaedam, id ipsum substituit. nimis profecto temere, nam *Lethes flumina* locum hic habere non possunt. Agit enim Claudianus de Deabus inferni, quas Plutonis thalamis dignas asserit, & dedignatur raptum Proserpinae. Ait itaque Pallas; quid ex orbe sponsum tibi affers, cum abunde in ipso Tartaro materies nuptiarum tibi suppetat? sunt, inquit, illic Dirae, sunt Lethes numina, sunt Furiae, quid alterius possessionem invadis. *Lethen* itaque pro toto inferno posuit, ut Stygem, Acherontem, Cocyton, Taenara, Poëtae passim. & *Lethes numina*, numina infernalia. *Lethaeum janitorem* ita Cerberum vocat Statius Propemptico Metii Celeris Lib. III. Silv. III. vulgo *flumina*, quod & Barthio improbatum. HEINS. *flumina* Leid. pro varia lectione & ita olim editi.

220. *Fratris*] *Nostras* Oxon.

223. *Avidos*] *avido* ed. Barth. prior.

226. *Praetentas*] Sic in veteri libro. pulchre autem alludit, opinor, ad cohortis avem, quae ad pugnam se erigens, cristas videtur aperire; nisi haec de cristis serpentum, qui in Gorgone. CLAVER. Hic denuo vetustam lectionem damus omnium librorum, ut Claverium mirer in contraria euntem. quid enim est *praetentas aperire cristas*? *velare* Lib. III. in Stilich. 168. dixit, ut hic *operire*. *Hanc tota Tritonia Gorgone velat.* Si quid mutandum, legam cum uno Florentino & Puteani excerptis, *Praetentaque operit palla*, quomodo supra vs. 26.

——— tantum stridentia colla
Gorgones obtentu pallae fulgentis inumbrat.

quod ex illo Maroniano hausit Lib. XI. 66.

Exstructosque toros obtentu frondis inumbrant.

obtentum togae habes apud Gellium Lib. XI. cap. 18. Seneca Hercule Furenti:

Namque ipsa tristi vestis obtentu caput
Velatur.

Valerius Flaccus Lib. III.

Ibat, & obtenta mulcebat lumina palla.

HEINS. *praetentaque aperit crista* etiam Mediol. sed *praetentaque* edd. Vicet. Parm.

228. *Ni Juppiter aethere summo*] Unus, *jusso.* alius, *lapsus.* tertius, *celso.* Moreti codex, *vulso.* quod placet. Statius Lib. III. Theb. 436.

Nubilaque & vulso terrarum sordida fundo
Tempestas.

Noster supra Lib. I. 156. *nunc insula fundo Vellitur.* Seneca Phoenissis:

Non si revulso Juppiter mundo tonet.

mox bene Raphelengius *fulminis*, pro *luminis*, & *Confessus socerum*, pro *generum.* quod scripti meliores confirmant. HEINS. *aethere misso* Jun. *aequore summo* Voss. *missus* Oxon. forte, *scisso.*

229. *Luminis alas*] Falluntur turpissime, qui sic hunc locum contra veterum librorum fidem, in quibus *fulminis* continetur, deformant Val. Flacc. II. 97. *horrifici formatis fulminis alis.* DELR. *fulminis* vetus lectio. hactenus *luminis.* perperam, ut patet ex aliis auctoribus, & nummis antiquis, ubi fulmen alatum. CLAVER. ita *fulminis alas* dixit Valer. Flacc. Lib. II. 97.

230. *Generum*] Id malui ex v. cod. quam, *socerum.*

Intonat, & testes firmant connubia flammae.
Invitae cessere Deae. conpescuit arcum
Cum gemitu, talesque dedit Latonia voces.
Sis memor, ô, longumque vale. reverentia patris
Obstitit auxilio. nec nos defendere contra
Possumus. imperio vinci majore fatemur.
In te conjurat genitor, populoque silenti
Traderis, heu cupidas non adspectura sorores,
Aequalemque chorum. quae te Fortuna supernis
Abstulit, & tanto damnavit sidera luctu?

Jam

rum. nec alia ratione Venus *confessa Deam* apud Virgil. quam quod mortales visus induerat. sed hic non se videndum praebuit Juppiter. CLAVER. *socerum* Ald.

Nimbis Hymenaeus biulcis] Mirum est Hymenaeum intonare, & Jovis τοῦ βροντῶντος officio fungi. quare *Hymenaeon* legendum puto, ut ad Jovem referatur. *Hymenaeon intonare*, ut *tonare omina*, & similia, de quibus Cons. Olybr. 208. dictum. Apulejus Met. IV. *Domus tota lauris obsita, taedis lucida, constrepebat Hymenaeum.* Hesychius: Ὑμέναιος, γάμος, καὶ ᾠδὴ ἐπιγάμιος. nihil frequentius apud Poëtas occurrit hac Hymenaei significatione. *personare Hymenaeon* Statius Genethliaco Lucani Lib. II. Silv. VII. 87.

Et vestros Hymenaeon ante postes
Festis cantibus ipsa personabo.

canere Hymenaeon Naso XII. Met. 215.

Ecce canunt Hymenaeon, & ignibus atria fumant.

Seneca Troadibus:

Tritonum ab alto cecinit Hymenaeum chorus.

HEINS. vide Epith. Pall. 30. Reines. ad Daum. Epist. XXXIII. vulgatam servat & explicat: Hymenaeus, probato per fulmen a Jove conjugio, sonatur a nimbis, & firmatur conjugium flammis. BURM.

231. *Testes flammae*] Ignis jugalis Statii designatur. Ovidius:

Cum faciunt justos ignis & unda viros.

CLAVER. Quia nuptiae non fiebant, nisi aquam & ignem in limine conjunxisset. Naso II. de Arte,

Quos faciunt justos ignis & unda viros.

Serv. ad IV. Aen. 167. *Fulsere ignes & conscius aether Connubii.* Valer. Flacc. Argon. VIII. 245. *ignem Pollux undamque jugalem Praetulit.* de nuptiis Medeae & Jasonis. de Stellae & Violantillae nuptiis Statius Lib. I. Silv. 2. princ. hinc *aqua & ignis comites Veneris* ex Varrone Lib. IV. de Ling. Lat. Turneb. Lib. XX, cap. 26. & apud Ict. in l. 66. ff. de Donat. inter vir. & uxor. *excipere conjugem aqua & igni*, hoc est ducere. Cujac. Lib. XI. Obs. cap. II. rationes varias pete ex Plutarch. Probl. cap. I. DEMPST. *tristes firmant* Oxon.

232. *Invitae*] *attonitae* Jun.

234. *Sis memor o*] *Sisque memor longumque* Jun.

236. *Majore*] Hic plane comperio θεοῦ βίαν, quae major quam cui resisti possit. quin etiam locus Columellae hunc raptum satis (licet alia de re) repraesentat: *Coeli vis major aut praedonis incessit.* sic Juppiter caeli vice, Pluto vice praedonis est. fuit sane olim, post ludos Romuli, raptus & rapina in usu. Propert.

Nec mea de sterili facta rapina domo.

quasi Cornelia a Paulo vi abducta sit. CLAVER.

239. *Cupidas*] haec vetus lectio. Alii, *cupias*, nullo sensu. in Ciri,

Et cupidas secum rapiens Galatea sorores. CLAVER.

239. *Aequalesque choros*] Vetus liber, *aequalemque torum.* DELR. *Aequalemque chorum* rectius, quam *Aequalesque choros*, libri. Ovid. IV. Fast. 449. in hac fabula:

At chorus aequalis cumulatis flore canistris,
Persephone, clamant.

ubi male nunc legitur, *cumulatae flore ministrae.* HEINS. ita *aequalis caterva* Val. Flacc. V. 343. VI. 497. VII. 181. *aequalemque torum* Jun. Voss. *aequalesque thoros* Leid. & Mediol. eadem descrepantia supra 149. BURM.

240. *Damnavit sidera luctu*] Meus liber, *damnarunt*, ex illorum opinione, qui fata astris & Fortunae imputabant. Lucanus Lib. V. 204. *& adhuc dubitantibus astris Pompeji damnare caput.* Lib. II. in Rufin. 240. *Hyperboreo damnatam sidere Thylen* dixit. & contra Lib. I. in Rufin. 142.

Heu nescis, quid fata tibi, quid sidera donent,
Quid fortuna paret.

mox, *pharetras*, non *pharetram*, scripsi. HEINS.

Jam neque Partheniis innectere retia lustris,
Nec pharetram gestare libet. securus ubique
Spumet aper, saevumque fremant inpune leones.
Te juga Taygeti, posito te Maenala flebunt
Venatu, maestoque diu lugebere Cyntho.
Delphica quin etiam fratris delubra tacebunt.
Interea volucri fertur Proserpina curru,
Caesariem diffusa Noto, planctuque lacertos
Verberat, & questus ad nubila rumpit inanes.
Cur non torsisti manibus fabricata Cyclopum
In nos tela, pater? sic me crudelibus umbris
Tradere, sic toto placuit depellere mundo?
Nullane te flectit pietas? nihilumne paternae
Mentis inest? tantas quo crimine movimus iras?
Non ego, quum rapido saeviret Phlegra tumultu,

Signa

243. *Saevique fremant leones*] *saevumque* Moreti liber. optime. supra Lib. I. 285.

Stabant ante fores juncti, saevumque fremebant.

plura diximus Cons. Olybr. 119. habuimus jam ante hoc libro ex potioribus membranis, *Praesagum cecinere fores*. HEINS. *saevique premant* Leid.

246. *Delphica quin* &c.] Oraculorum defectum insinuat, quem Christo nato accidisse Ecclesiastici scriptores produnt, nec ipse impietatis magister Symmachus negare audet Lib. IV. Ep. 33. victus nempe a Prudent. Apotheosi, ex quo

——— *hominis Deus induit artus,*
Delphica damnatis tacuerunt sortibus antra,
Non tripodes cortina tegit &c.

Sane sub Nerone siluisse oracula habes ex Lucan. Lib. V. princ.

——— *multosque obducta per annos*
Delphica fatidici reserat penetralia Phoebi.

Nec omiserim ex Eusebio id ultimum oraculorum censeri:

Me puer Hebraeus divos Deus ipse gubernans
Cedere sede jubet, tristemque redire sub orcum. DEMPST.

Delubra tacebunt] *silebunt* primus Vaticanus. HEINS.

247. *Curru*] *cursu* Oxon.

249. *Questus ad nubila fundit inanes*] Vetus liber, *rumpit*. DELR. Tres, *tendit*, unus, *tollit*. plerique omnes, *rumpit*. idque vere, id est, effundit. Maro Lib IV. Aen. 553.

Tantos illa suo rumpebat pectore questus.

Valer. Flacc. Lib. I. 508. *meritos fas & mihi rumpere questus*. Lib. IV. 42.

Tum lacrimis, tum voce sequi, tum rumpere questus.

Virgilius tamen in Ciri:

Has adeo voces, atque haec lamenta per auras
Fluctibus in mediis questu volvebat inani.

HEINS. *per nubila* Mediol. *per nubila condit*, sed pro varia lectione *fundit* Leid. *planctus profert ad nubila inanes* Voss. sed *rumpit* verum est. ita Ovid. I. Art. 539. *rupitque novissima verba*. ita *rumpere gemitum ad sidera* Silius IV. 458. *rumpere voces* noster Bel. Gild. 235. & passim alii. vid. ad *Virg. II. Aen.* 129. BURM.

250. *Manibus fabricata Cyclopum*] Ex Ovid. I. Met. 259.

Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.

vid. Lib. I. 237. mox, pro *sic me*, *sic nos* Oxon. *Tela pater sic me placuit cr.* Voss. *crudeliter* Jun. *umbris condere* Oxon. BURM.

251. *Crudelibus umbris Tradere*] Puteaneus, *Credere*. quod elegantius, ut dictum alibi. unus etiam Petav. *defendere mundo*, pro *depellere*, venuste. quod monui Lib. III. in Stilich. 169. mox, *nihilumne paternae Mentis*, pro *nullumne* tres nostri, quod ex suo codice Claverius jam occupavit. HEINS.

252. *Mundo*] MS. Giselini, *coelo*. DELR. *licuit depellere mundo* Mediol.

253. *Nihilumne*] Sic vet. lib. alii, *nullum*, non bene. CLAVER. *nullumve* Mediol. Oxon. & ed. Parm. *nullumne* Leid. ed. Vicet. Junt. Ald. Isingr. & aliae.

255. *Non ego, quum rapido*] Lego, *rabido*. sic *rabidi clamores*, *rabida bella* & similia. HEINS. *Non ego te contra quateret cum Phlegra tumultus*, unus Hein-

Signa Deis adverſa tuli: non robore noſtro
Oſſa pruinoſum vexit glacialis Olympum.
Quod conata nefas, aut cujus conſcia noxae
Exſul ad inmanes Erebi detrudor hiatus?
O fortunatas, alii quaſcumque tulerunt
Raptores! ſaltem communi Sole fruuntur.
Sed mihi virginitas pariter coelumque negatur:
Eripitur cum luce pudor: terrisque relictis
Servitum Stygio ducor captiva tyranno.
O male dilecti flores, deſpectaque matris
Conſilia, o Veneris deprenſae ſerius artes!
Mater ïo, ſeu te Phrygiis in vallibus Idae
Mygdonio buxus circumſonat horrida cantu,
Seu tu ſanguineis ululantia Dindyma Gallis
Incolis, & ſtrictos Curetum reſpicis enſes,
Exitio ſuccurre meo: conpeſce furentem:
Conprime ferales torvi praedonis habenas.

Ta-

Heinſii, Leid. Mediol. & edd. Vicet. Parrhaſ. & Parm. niſi quod, *tumultu.* de *rabido* vide I. Stilich. 188. Bell. Get. 520. color ductus ex Virgil. IV. Aen. 425. BURM.

256. *Non robore*] *nec* multi. mox, *glacialis vexit* Oxon.

258. *Cujus conſcia noxae*] Sic duo Vaticani & quinque alii, cujus gloſſema eſt τὸ *culpae*, quod in vulgatis libris exſtat. Seneca Phoeniſſis:

Non video noxae conſcium noſtrae diem.

HEINS. *cujus noxia noxae* Voſſ. & Leid. *noxa* idem quod crimen, culpa. Ovid. Ep. VII. 106.

Invidiam noxae detrahit ille meae.

I. Met. 214. *quantum noxae ſit ubique repertum.* BURM.

260. *Alii*] *alias* Leid. Oxon. & tunc legendum, *quoſcumque.* ut in Leid. deinde *luce fruuntur* Jun. Voſſ. Med. & unus Heinſ. *luce fruentes* Leid.

262. *Coelumque negatur*] Malo, *negantur.* HEINS.

263. *Eripitur cum luce pudor*] Vulgo, *ſole.* quod ferri non poteſt, quia praeceſſerat, *communi ſole fruuntur.* ubi *communi* dixerat, quia alius apud Inferos ſol. Virgil. VI. Aen. 641. *ſolemque ſuum, ſua ſidera norunt.* noſter paulo poſt vs. 284.

——— *lumenque videbis*
Purius, Elyſiumque magis mirabere ſolem.

quomodo legendum & libri veteres & ratio poſtulant, non *Elyſios campos.* Vetus Epitaphium in Catalectis Pithoei (Lib. III. p. 135.)

Numina nunc inferna, precor, Patri date lucos,
Queis eſt purpureus perpetuusque dies.

Pindarus od. II. Olymp. 109. de inferis:

Ἴσον δὲ νύκτεσσιν αἰεὶ
Ἴσα δ' ἐν ἀμέραις ἄλι-
- ον ἔχοντες ἀπονέστερον,
Ἐσλοὶ νέμονται βίοτον.

HEINS. Valer. Flacc. I. 843.

—— *donec ſilvas & amoena piorum*
Deveniant, camposque, ubi Sol, totumque per annum
Durat aprica dies.

264. *Infelix Stygio*] Unus MS. *Servitum*, alter *Servitium.* auget παθοποιΐαν, non, inquit, uxor aut pellex, ſed vile aliquod & quaſi de lapide emtum mancipium futura ducor. *Servitium* Ciceroni, Salluſtio, Livio nota vox eſt DELR. Haec epitheti (ſi fas) geminatio uſitata eſt Horatio & Virgilio, tamen Scaliger minus probat, at *ſupplices miſeros* habet Albius. ſed verius eſt *captiva* ſubſtantivum, niſi me animus fallit. Alii, *Servitium* & *Servitum*, quod non reperi in MS. CLAVER. *Servitum ducor* Aldus & membranae propemodum omnes, niſi quod in nonnullis, *Servitium*, corrupte. vulgati, *Infelix ducor.* Virgil. II. Aen. 786. *Grajis ſervitum matribus ibo.* Silius Lib. XVII. 196. *potui traducere captam Servitum gentem.* HEINS. Silius Lib. II. 570. *Sidoniis famulatum matribus actae. ſervitium* pro ſervo dixit & I. in Eutr. 43. & 150. BURM.

270. *Deſpicis enſes*] Sic quidam excuſi, alii, *deſeris*, nonnulli, *exſeris.* duo veteres libri, tot enim, nec amplius, ope, hunc Poëtam emendavi, *reſpicis.* DELR. *Deſeris* Mediol. Leid. & edd. Vicet. Parm. *deſpicis* Dan. Heinſius ad Silium Ital. III. 348. *reſpicis* Aldus. mox pro *Exitio*, *Exilio* Jun. & pro *praedonis*, *raptoris* Idem.

273. *Fle-*

Talibus ille ferox dictis fletuque decoro
Vincitur, & primi suspiria sentit amoris.
Tunc ferrugineo lacrimas detergit amictu,
Et placida maestum solatur voce dolorem:
Desine funestis animum, Proserpina, curis,
Et vano vexare metu. majora dabuntur
Sceptra, nec indigni taedas patiere mariti.
Ille ego Saturni proles, cui machina rerum
Servit, & inmensum tendit per inane potestas.
Amissum ne crede diem. sunt altera nobis
Sidera, sunt orbes alii: lumenque videbis
Purius, Elysiumque magis mirabere solem,
Cultoresque pios. illic pretiosior aetas,
Aurea progenies habitant: semperque tenemus,
Quod Superi meruere semel. nec mollia desunt
Prata tibi. Zephyris illic melioribus halant
Perpetui flores, quos nec tua protulit Henna.

290. Est

273. *Fletuque decoro*] *planctuque* Voss. & secundus Vatic. ut supra 248. *planctuque lacertos verberat.* HEINS.

274. *Sentit*] *sensit* Jun. Oxon. Voss. duo, unus Heinsii.

275. *Lacrimas*] Hic Plutonem flere demiror. sed hae sunt quasi lacrimae, ut Jurisperitus aliquis dicat. Ovidius praeclare: *Dixit: & ut lacrimae, neque enim lacrimare Deorum est, Decidit in tepidos lucida gutta sinus.* CLAVER. pro *detexit*, *detergit* scripti. mox *timorem* pro *dolorem* Moreti codex. *pudorem* primus Vatic. HEINS. vide infra vs. 323. *detexit* quosdam legere patet ex Parrhas. & ita edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Colin. *detersit* editiones priores. male autem Claverius lacrimas Plutonis explicat, cum ille Proserpinae lacrimas veste sua detergat. BURM.

278. *Vano*] Voss. & Jun. mox, *patiare* Voss.

280. *Ille ego*] *Nempe ego* Oxon. duo. *Illa* unus Heinsii. *Nota ego* Jun. *machina mundi* Voss. Oxon.

282. *Amissum*] In his versibus amoenitatem singularem notat Scaliger, quam sane Virgilio partim acceptam ferimus. CLAVER. Ex Statio haec partim sumta, qui Libro VIII. 46. *amissumque odisse diem.* & vs. 47. *Stygium coelum* Lib. V. Silv. III. BURM.

283. *Orbes alii*] *ignes alii* Jun. Oxon. quod ex Glossa, quae *orbes* stellas & sidera explicat. in Leidensi planetas exponebat interpres. *limenque* Mediol.

285. *Purius*] *Clarius* Jun. Voss. vide ad Valer. Flacc. I. 844. & ad Petron. CXX. supra ad vs. 263. *mirabile* Voss. *Elysiumque magis m. solem* Ald.

Elysiosque magis mirabere campos] Sic hactenus a cunctis lectum fuit, neque ego quidquam immutavi, quia subjungit, *cultoresque pios.* & videri possit ad illa Maronis respexisse, *Quamvis Elysios miretur Graecia campos.* Verum ne ipsa quidem. v. l. lectio inepta est, *Elysiumque magis mirabere Solem.* dixit enim Virgilius Lib. VI. 640. *Largior hic* (apud inferos) *campos, aether, & lumine vestit Purpureo, Solemque suum, sua sidera norunt.* DELR.

286. *Aurea progenies habitat*] *habitant* prim. Vatic. bene. HEINS.

287. *Meruere*] *tenuere* Jun. duo, Voss. Leid. Mediol. & Pulm. MS.

Nec mollia desunt Prata tibi] Lege, *deerunt* vel sine scriptis. Virgil. II. Georg. 199.

Non liquidi gregibus fontes, non gramina deerunt.
sic optimus Mediceus. vulgo pari modo peccatur, ut & apud Lucanum Lib. I. 349.

Omnia dat, qui justa negat. nec numina deerunt.
ita enim duo codices ex praestantioribus, quos vidi. neque aliter scribendum apud Statium V. Theb. 109.

Inveni, promitto viam, nec numina deerunt,
Qua renovanda Venus.

ubi pari modo peccatur. Valer. Flacc. Lib. VII. 68. *nec semina deerunt Quae prius ipse dabam.* rursus Maro VII. An. 261.

——— non vobis rege Latino
Divitis uber agri Trojaeve opulentia deerit. HEINS.

289. *Quos nec tua protulit Henna*] Sic Bononiensis liber. quod & in suis videtur invenisse Parrhasius. dictum supra. HEINS. *Quos non* Jun.

290. Ar.

Eſt etiam lucis arbor praedives opacis,
Fulgentes viridi ramos curvata metallo.
Haec tibi ſacra datur. fortunatumque tenebis
Autumnum, & fulvis ſemper ditabere pomis.
Parva loquor. quidquid liquidus conplectitur aër,
Quidquid alit tellus, quidquid ſalis aequora verrunt,
Quod fluvii volvunt, quod nutrivere paludes,
Cuncta tuis pariter cedent animalia regnis,
Lunari ſubjecta globo; qui ſeptimus auras
Ambit, & aeternis mortalia ſeparat aſtris.
Sub tua purpurei venient veſtigia reges
Depoſito luxu, turba cum paupere mixti.
Omnia mors aequat. tu damnatura nocentes:
Tu requiem latura piis: te judice ſontes
Inproba cogentur vitae conmiſſa fateri.
Accipe Lethaeo famulas cum gurgite Parcas.
Sit fatum, quodcumque voles. Haec fatus ovantes

Ex-

290. *Arbor*] Sacer eſt ramus aureus Proſerpinae, quod avaritia in infernum ducat. Servius ad illud VI. Aen. 148. *petit ferri Proſerpina munus.* ſeu, *quod ſapientia mortem ipſosque manes vincat*, ideo Aeneas ad ſapientiſſimam Dearum Proſerpinam penetravit hoc duce. Plato in Cratylo. DEMPST.

Praedives opacis] *amoenis* ſec. Vatic. Iſingr. *Averni.* lego, *Avernis.* Virg. VI. Aen. 117.

——— nec te
Nequidquam lucis Hecate praefecit Avernis.

& v. 564.

Sed me cum lucis Hecate praefecit Avernis.

Silius Lib. VI. 154.

Lethalem ripam & lucos habitabat Avernos.

ſic & *tenebrae Avernae* Silio XV. 76. *valles Avernae*, & ſimilia paſſim apud Poëtas. *Averna Juno* eidem Silio Lib. XIII. 601. apud Virgil. Georg. IV. 493. ex optimis membranis, *terque fragor ſtagnis auditus Avernis.* ubi *Averni* perperam eſt in vulgatis. *Averna loca* bis terve apud Lucretium Libro VI. occurrunt. HEINS. *Avernae valles* Ovid. X. Met. 51. *freta Averna* Virgil. I. Georg. I. 64. *palus Averna* Val. Flacc VI. 158 blandius tamen puto, *opacis*, vel *amoenis*, & *Averni* ex gloſſa natum. BURM.

291. *Fulgentes viridi*] *Gradivo* prim. Vatic. nil muta. *viride metallum* ramum aureum vocat. ſic Lib. I. 183. in veteri codice Moreti:

——— pingunt maculoſa virentes
Terga notae, rutilum ſquamis interviret aurum.

HEINS. vide Bartholin. de Luce Anim. pag. 14. *viridi ramo* ed. pr. Barthii.

292. *Tenebis*] *videbis* Jun. *tenemus* Oxon.

293. *Ditabere pomis*] Junianus, *dotabere.* ſic Lib. I. in Eutr. 91. *juvenum flammis Ephyreïa Laïs Et gemino dotata mari.* quomodo vetus liber. IV. Conſ. Hon. 647. *veniet nurus omnibus arvis Et toto dotata mari.* Laude Serenae v. 43.

Seque minus jactet Libycis dotata tropboeis.

Nuptiis Honorii Aug. 281. *toto pariter dotabere mundo.* HEINS. Semel tantum dotatur conjux, non ſemper. quare *ditabere* praeferrem. BURM.

295. *Salis aequora*] Sic habet vetus codex, quod vena Maronis dignum eſt. Aen. III.

Et ſalis Auſonii luſtrandum navibus aequor.

alias legitur, *maris.* CLAVER. Claverii codex, *ſalis*, non *maris.* HEINS.

Verrunt] MS. *vertunt.* DELR. *verrit* Voſſ.

297. *Animalia regnis*] *animantia* Junianus. HEINS.

298. *Globo*] *polo* Voſſ.

300. *Veſtigia reges*] *faſtigia* Barthius. ſed *veſtigia* pro pedibus poſuit. Ep. ad Seren. 36.

Sub pedibus regitur terra fretumque tuis.

ubi vide quae noto. HEINS. vide I. in Eutrop. 173.

301. *Cum paupere*] *non paupere* Voſſ. *mixtim* Oxon.

305. *Gurgite*] *judice* Oxon *ſub judice*, & in margine *gurgite*, Leid. cum gloſſa, *quae occluduntur in Lethea palude.*

306. *Sit fatum quodcumque velis*] Unus MS. *Sit-*

 que

Exhortatur equos, & Taenara mitior intrat.
Conveniunt animae, quantas truculentior Auster
Decutit arboribus frondes, aut nubibus imbres
Conligit, aut frangit fluctus, aut torquet arenas.
Cunctaque praecipiti stipantur secula cursu
Insignem visura nurum. mox ipse serenus
Ingreditur, facili passus mollescere risu,
Dissimilisque sui. dominis intrantibus ingens
Adsurgit Phlegethon. flagrantibus hispida rivis
Barba madet, totoque fluunt incendia vultu.
Occurrunt properi lecta de plebe ministri.

Pars

que ratum q. voles. Alter, *Sit factum q. voles.* DELR. *Factum* vetus liber & Mirandulae excerpta. nam apud Deos dictum ac factum ejusdem momenti est. Servius in istud Jovis ad Junonem, *Do quod vis*, *bene praesenti visus est*, inquit, *nam promissio numinis pro facto est.* Alii, *fatum*, vel, *Sitque ratum*, quibus sua non deest ratio. CLAVER. *Sit fatum*, *quodcumque voles*, ut in illo Lucani Lib. V. 92.

Sive canit fatum, seu, quod jubet ille, canendo
Fit fatum.

duo scripti, *Sitque ratum*, etiam non male. Claverius & quatuor e nostris, *Sit factum.* Forte, *sanctum*, vel *pactum.* nam *fata* paulo post sequuntur. ita Lib. III. 65. *hoc sanctum*, ubi & codices, *pactum. voles* etiam, non *velis*, scripti. Forte, *Sitque ratum*, *quodcumque voves.* HEINS.

306. *Haec fatus*] *Sic fatus* Jun. Voss. duo. *hoc* Mediol.

307. *Taenara*] *Tartara* plurimi scripti. vid. Lib. I. 2. & Ovid. IV. Fast. 612. *exhortatur equos* ex Ovid. V. Met. 403. est desumtum. *mitius instruit* Jun.

308. *Truculentior*] *violentior* plerique scripti & ed. Ald. ita *violentus Corus* II. in Eutr. 5. contra Ovidius Ep. XI. 9. *multoque suis truculentior Euris.* parum refert. *quamvis violentior* Voss. BURM.

309. *Decutit*] Haec comparatio vel auctore Scaligero fluxit ex VI. Aen. 309. ubi,

Quam multa in silvis autumni frigore primo
Lapsa cadunt folia.

CLAVER. *discutit* Jun. Voss. *Arboribus frondes decutit cum nubibus imbres* ! eid.

311. *Stipantur Tartara cursu*] *saecula* Aldus & plerique scripti. Glossa Oxon. *secula*, *animas omnium seculorum* interpretatur, & recte. Statius Theb. XI. 592. similiter de inferis:

Crescat opus, totisque exspectent secula ripis.

Prudent. Psychom.

——— *Nobis ditissima Tartara debent*
Quos retinent populos, quod volvunt secula nostrum est.

optime haec interpretatur Silius Lib. XIII. 438. & seqq. & 527. noster Lib. II. In Rufin. 473.

Huc post emeritam mortalia secula vitam
Deveniunt.

Cicero Somnio Scipionis: *Ille vere vertens annus appellari potest, in quo vix dicere audeo, quam multa secula hominum teneantur.* paulo ante *Taenara* pro *Tartara* bene cum scriptis Raphelengius. HEINS. sic *virûm secula* Virg. II. Georg. 295. vid. Barth. ad Stat. XI. Theb. 592. pro *stipantur* in Mediol. *superantur.* mox *visura virum* idem. in Leidensi erat glossa *spoliantur*, quod *stipantur* vix convenit. BURM.

312. *Ipse*] *ille* Jun.

313. *Facile*] Forte, *faciem passus mollescere risu.* nam *se* subintelligere cum Barthio durius. & de vultu agi docent sequentia *Dissimilisque sui.* quod ex Ovidio XI. Met. 274. vide ad Albinov. Eleg. in Drus. 87. supra Lib. I. 82. *dirae inclementiam formae* ipsi dederat. BURM.

314. *Intrantibus*] Manu exaratus liber, *venientibus.* DELR. vid. supr. 307. & II. in Rufin. 457. *facilis dominis* Mediol. superfluo & ex proximo versu repetito vocabulo. mox, *barba madent* idem.

315. *Adsurgit*] Assurgere est honore afficere. apud Plut. in Pompejo, Sylla ei assurgebat. Servius in II. Georg. 98. *Assurgit quibus & rex ipse Phanaeus.* Suet. Aug. LVI. Tiber. XXXI. Gell. VI. 9. Valer. III. 7. de Accio poëta Tull. II. Catill. *quis tibi intranti assurrexit.* Auson. Ep. VI. *Assurgit Musae nostra Camoena tuae.* noster de laud. Stilich. Lib. III. princ. *visoque assurgere semper pulvere.* DEMPST.

316. *Totoque*] *tantoque* Jun. Heinsius, *tosto.* vid. II. de laud. Stilich. 460. *tetro* Barthol. de Luc. Anim. pag. 77. BURM.

317. *Occurrunt properi*] Non *propere* libri. HEINS. *concurrunt* Jun. vide ad Ovid. III. Amor. VI. 2.

Lecta de pube] vetus liber, *lecti.* DELR. *lecta* Jun. *lecti* Mediol.

318. *Ra-*

Pars altos revocant currus, frenisque solutis
Vertunt emeritos ad pascua nota jugales.
Pars aulaea tenent. alii praetexere ramis
Limina, & in thalamum cultas extollere vestes.
Reginam casto cinxerunt agmine matres
Elysiae, teneroque levant sermone timores,
Et sparsos religant crines, & vultibus addunt
Flammea, sollicitum praevelatura pudorem.
Pallida laetatur regio, gentesque sepultae
Luxuriant, epulisque vacant genialibus umbrae.
Grata coronati peragunt convivia manes.
Rumpunt insoliti tenebrosa silentia cantus.
Sedantur gemitus. Erebi se sponte relaxat

Squa-

318. *Revocant*] *revocat* Jun. Voss. Oxon. *revocant altos* Jun. alt. sed quid est *revocare currus*? quod deberet notare currentes a cursu retrahere. Parrhasius explicat, loco restituunt, aut reducunt. hoc certe deberet significare. forte scripserit, *removent*, id est, e medio movent, ad stabula trahunt. sic *revocare* & *removere* confusa apud Ovid. Epist. XIII. 49. BURM.

320. *Ramis*] Statius, *obtendunt limina ramis.* vide Lucianum & Palladii Epith. CLAVER.

321. *Limina, & in thalamum*] Vulgo, *thalamis.* sec. Vatic. *thalamos.* non male. HEINS. *thalamos* etiam Voss. *thalamum* Ald. *extendere* MS. Pulm. quod esset pro sternere vestibus thalamum.

322. *Cinxerunt agmine*] Victoris liber, *cinxerunt ordine.* Solemnem nubentium morem respicit, cujus nec Papinius oblitus fuit, dum in Thebaide nuptias Polynicis & Tydei describit: *casta matres cinxère corona Argolicae.* quare crediderim perperam in meo MS. haberi, *conservant.* DELR. *circumdant* Jun. alter. *duxerunt* Mediol. & Leid. *undique matres* Jun. prior. an in illo *conservant*, latet, *constipant?* sed *cinxerunt* placet satis. Epith. Hon. 171. *nudae Venerem cinxere catervae.* vid. Parrhas. *agmine* vero & *ordine* confuderunt etiam Cons. VI. Hon. 633. vide ad illa Ovid. Ep. XVI. 183.

Occurrent denso tibi Troades agmine matres. BURM.

323. *Doloris*] Ita vetus codex, forte pro *dolores.* At *levare doloris* defendi potest. Virgil. etiam dixit, ut Claudianus noster. *laetus laborum.* sed magis ad rem dixit Horatius Graeca ratione: *abstineto irarum, & desine querelarum.* & Apulejus, *recreabar animi.* si tamen mavis *dolores*, nil repugno: Statius, *Exhaustus sermone dolor.* CLAVER. *teneroque levant sermone timorem* Moreti liber. primus Vatic. cum aliis plerisque, *tenero timores.* nonnulli cum Isingrino, *teneros timores.* vulgo, *teneros dolores.* ex illis Statii haec adumbrata Theb. II. 227.

——— *castae matres cinxere corona*
Argolides: pars virginibus circum undique fusae
Foedera conciliant nova, solanturque timorem.

Ovid. X. Met. 466.

Accipit obscoeno genitor sua viscera lecto,
Virgineosque metus levat, hortaturque timentem.

Noster supra 276. ut idem Moreti codex: *Et placida moestum solatur voce timorem.* Isingrinianum illud, *teneros dolores* non displicet. pari modo apud Statium habes Theb. II. de Polynice: *tenerumque dolorem Conjugis amplexu solatur.* HEINS. *teneros dolores* Vicet. Parm. Junt. Isingr. Colin. vide ad Ovid. IX. Met. 305. *tener sermo* dictus, ut *tener cantus* Lib. I. 245. *timores* etiam in MSS. Lib. III. 69. BURM.

324. *Religant*] *relegunt* Oxon. *relevant* Mediol.

325. *Flammea*] Ne a quoquam prius nupta conspiceretur, quam a marito, velato capite ad eum ducebatur. Ovid. III. Fast. *Anna tegens vultus, ut nova nupta, suos.* velamen hoc flammeum Martial. XII. 79. XII. 42. Suet. Neron. XXVII. Isidor. IX. 8. Catul. Epith. *Flammeum videor videre.* Noster Epith. Hon. Fescen. 102. *Jam produnt lacrimas flammea simplices.* gemmis ornabatur. Idem I. de laud. Stilich. 83. *gravibus subnectens flammea gemmis.* color ei luteus. Lucan. II. 361. *Lutea demissos velarunt flammea vultus.* a lutea herba, quam Graeci *isatidem*, Latini *glastum* vocant. Plin. XXI. 8. DEMPST.

Praevelatura pudorem] *praevellatura* ed. Vicet. & Parm. *praevallatura* Florent. S. Marci. HEINS. vid. II. in Rufin. 465.

330. *Sedantur*] *sed dantur* Voss. *Sedantur planctus* Oxon. *gemitus Erebi. se* &c. ita distinguunt Voss. Leid. & edd. Junt. Ald. & plures aliae. mox pro *aeternam*,

Squalor, & aeternam patitur rarescere noctem:
Urna nec incertas versat Minoïa sortes:
Verbera nulla sonant, nulloque frementia luctu
Inpia dilatis respirant Tartara poenis.
Non rota suspensum praeceps Ixiona torquet:
Non aqua Tantaleis subducitur invida labris.
(Solvitur Ixion. invenit Tantalus undas.)
Et Tityos tandem spatiosos erigit artus:
Squalentisque novem detexit jugera campi:
Tantus erat. laterisque piger sulcator opaci
Invitus trahitur lasso de pectore vultur,
Abreptasque dolet jam non sibi crescere fibras.
Oblitae scelerum, formidatique furoris,
Eumenides cratera parant, & vina feroci
Crine bibunt: flexisque minis jam lene canentes
Extendunt socios ad pocula plena cerastas,
Ac festas alio succendunt lumine taedas.

Tunc

nam, *infernam* Voss. quae variatas & apud Lucan. vi. 781.

331. *Rarescere*] Alias, *clarescere*. sed apud Maronem, *Rarescunt plaustra Pelori*. & alibi, *Crebescunt optatae aurae*. CLAVER. *rarescere* edit. pr. Barthii, sed vitiose.

332. *Urna Minoia*] In judiciis usus urnae frequens, in quam nomina citandorum conjiciebantur. noster Lib. ii. in Rufin. fine: *nigrique trahunt ad judicis urnam*. Horat. iii. od. i. Stat. ii. Silv. fine. Senec. Herc. Fur. Act. iii. Sc. ii.

Judicia trepidis fera sortitur reis.

Serv. ad vi. Aen. *sortiri judicem*. Plin. in Praefat. operis sui. l. *Judaei* C. de Judaeis. l. *denuntiasse* ff. de Adult. l. *quoties* §. ult. C. de Privil. Schol. Lib. xii. qui ritus ab Atheniensibus fluxit, ob idque reprehensus Solon apud Aristot. Lib. ii. Polit. cap. x. DEMPST.

333. *frementia*] *trementia* Jun.

335. *Non rota*] *Nec rota* Voss. & Mediol. qui mox, *nec aqua*.

336. *Tantalicis*] Unus MSS. *Tantaleis*. DELR.

337. *Solvitur Ixion*] Versus hic ex duobus superioribus conflatus, ac proinde vel invitis libris expungendus est. quod eruditos interpretes fugisse miror. *Tantaleis* pro *Tantalicis* paulo ante legendum. sic Poëtae. Virgilius in Culice:

Hic & Tantalei generis decus altus Atrides.

Statius Theb. i. 279. *Tantaleis considere tectis*. ubi *consistere* perperam nunc legitur. Idem Lib. xi. *funera mensae Tantaleae*. Propert. ii. El. i.

Tantalea poterit radere poma manu.

ita omnino scribendum, non *tradere*. sic & *radere litus*, *radere metam*, & similia. HEINS. *humida labris* Voss. Heinsius legebat, *uvida*.

338. *Et Tityus*] *Tityos* duo. bene. HEINS. *Tityon* Voss. *spatiosus* Voss. *exigit artus* Oxon.

340. *Laterisque*] *laterique* Voss. mox, *lasso de corpore* Jun. *lapso* Voss. *laxo* unus Heinsii.

342. *Abreptasque fibras*] Malim, *Abruptasque*. ut apud Statium in Silvis: *abruptis debile venis Vulnus biat*. HEINS. *arreptasque* plurimi scripti. *directasque d. non jam* Voss. an *direptas*?

343. *Formidatique furoris*] *formidandique* Exc. Putean. cum duobus Vaticanis & Bartholiniano. & mox, *laeta canentes*, non *lene*, unus Petav. HEINS. *sceleris* MS. Pulm. *formidataeque* Jun. *timoris* Voss. *doloris* Voss. alter. *formidandique timoris* Leid. & Mediol.

345. *Crine*] *Carne* Voss. mox pro *socios*, *socias* Jun. Voss. & Mediol. ita apud Lucan. vi. 679. quidam codices *Libycae cerastae*.

347. *Ac festas*] *faustas* olim correxerat Heinsius, sed mutavit sententiam. vid. Epith. Hon. 196. & supra Lib. i. 40. *At festas* Oxon. Voss. duo, Leid. & Mediol. *Et* Jun. *aliae* multi scripti & Mediol. *flammas* etiam Voss. *alio*, non infernali & infausto, ut solent. BURM.

348. Pa-

Tunc & pestiferi pacatum flumen Averni
Innocuae transistis aves, flatumque repressit
Amsanctus: fixo tacuit torrente vorago.
Tunc Acheronteos mutato gurgite fontes
Lacte novo tumuisse ferunt, ederisque virentem
Cocyton dulci perhibent undasse Lyaeo.
Stamina nec rumpit Lachesis, nec turbida sacris
Obstrepitant lamenta choris. mors nulla vagatur
In terris, nullaeque rogum planxere parentes.
Navita non moritur fluctu, non cuspide miles,
Oppida funerei pollent inmunia leti.
Inpexamque senex velavit arundine frontem
Portitor, & vacuos egit cum carmine remos.
Jam suus inferno processerat Hesperus orbi.
Ducitur in thalamum virgo. stat pronuba juxta
Stellantes Nox picta sinus, tangensque cubile
Omina perpetuo genitalia foedere sancit.

365. Ex-

348. *Pacatum flumen Averni*] Sic Aldus & scripti, non *limen*. Apud Virgilium eadem habes, & Aristotelem περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων. qui tamen de avibus falsum hoc adfirmat, cum multi illic cygni inveniantur. HEINS. *fulmen* Oxon. Voss. *flumen* etiam Mediol. & Leid. pro varia lectione. & Junt. marg. Isingr.

349. *Innocuae*] Eleganter. sic Bell. Get. 12. *navis innocua*, id est, illaesa. apud Tacitum *ignarus* pro ignoto. CLAVER.

transistis] *transitis* Voss. Leid. & Mediol. *fletumque* Voss.

350. *Amsanctus*] *Axantus* Voss. alter. *Acantus* Mediol. *Xanthus & fixo tacuit* Voss. prior. *An Xanthus* Colin. *Anxantus* Ald. Junt. *Anfractus* Parm. Gryph. & aliae. *Acantus* Leid. & pro varia lectione, *anfractus*. *fixo tacuit* plurimi.

353. *Undasse Lyaeo*] sic scripti. vulgo, *stagnasse*. noster infra Lib. III. 25. *Undaret seu silva favis*. parum refert. Silius Lib. I. 126.

Idaeoque lacus stagnantes sanguine cerno.

ita lego. vulgo perperam, *flagrantes*. mox *stamina non rumpit*, pro *rupit* meliores. HEINS. *tumuisse Lyaeo* Jun. versu priore pro *tumuisse*, *timuisse* Mediol. & Leid. sed pro varia lectione *tumuisse*. pro *undasse* etiam *tumuisse* Jun.

355. *Obstrepitant*] *obstreperent* Leid. mox, pro *nullaeque*, *nullique* Oxon. duo, Jun. Leid. unus Heins. edd. Vicet. Parm. Parrhas. Ald. Junt. Gryph. Colin. pro *parentes*, *sorores* Oxon. a m. s. pro *choris* etiam *thoris* Mediol. & *nulli regum*.

358. *Pollent*] *pallent* Jun. *immania* Leid. Mediol. & mox, *senes* Mediol.

359. *Impexos*] Haec sane vetus scriptura, quam rejicere non potui, licet speciosior sit in altero codice, *Implexa* & *frontem*, non *impexos crines*. At Virgil. de eodem: *Canicies inculta jacet*, nisi propter nuptias quis velit ei artificium adstruere. CLAVER. *Impexam frontem* libri fere omnes, nisi quod in quibusdam *Implexam*, quod doctissimus Gronovius Diatr. Stat. cap. XVII. amplexus est. vulgo, *Impexos crines*. *impexam frontem* dixit, quomodo Virgilius Lib. VI. 300. *canitiem incultam* de eodem Charonte. cui & *inpexam barbam* dedit Seneca Hercule Furente 765.

Pavidosque manes squallidus vectat senex.
Impexa pendet barba.

HEINS. *canitiem impexam* dixit & Statius Lib. III. 138.

360. *Egit*] *vexit* Voss. credo pro *duxit*, ut exponit Glossa Leidensis codicis. mox pro *processerat*, *praecesserat* Jun. duo.

361. *Hesperus*] Noctu tantum nuptae olim ducebantur ad maritum. hinc poëtarum in Epithalamiis preces, ut nox properet. Plutarch. Probl. cap. LXV. ex Varrone Serv. ad Ecl. VIII. DEMPST.

363. *Stellantes*] *stellatos* Jun. *pecta* Voss.

364. *Omina perpetuo*] Guilelmus Canterus, vir Graece & Latine doctus, Novis suis Lectionibus, hic *omina* legi jussit, cujus conjecturam sexaginta ante annos scholiastes approbavit, & ea est MSS. & veterum impressorum lectio. DELR. *Omina* ve-

Ffff 3 tus

Exsultant cum voce pii, Ditisque sub aula
Talia pervigili sumunt exordia plausu.
Nostra parens Juno, tuque o germane Tonantis
Et gener, unanimis consortia discite somni,
Mutuaque alternis innectite colla lacertis.
Jam felix oritur proles: jam laeta futuros
Exspectat Natura Deos. nova numina rebus
Addite, & optatos Cereri proferte nepotes.

tus liber. alii inepte, *Omnia genitalia.* sed & ipse Cujacius in ora codicis excusi idem notavit, quare non fallebatur doctissimus Canterus, qui ita legendum esse censuerat. CLAVER.

Foedere sancit] Non, *sanxit.* HEINS.

365. *Cum voce*] Unus codex scriptus, *jam.* DELR. *Cum voce* vetus lectio. at in altero codice legi; Proferre quod mirabar primo intuitu. sed P. Pithoeus vir sanae mentis, clari judicii, ac sermonis puri, si quis alius in Europa, mihi scrupulum ademit ex Optato: apud quem nova nupta, cum ad mariti domum perventum erat, in altum tollitur, ut ne limen contingat, atque invita virginitatem amittere videatur. Sed illud *Cum voce* mihi retinendum fuit propter consensum plurium: quae locutio recepta est. nam & supra dixit, *cum carmine.* Quasi non satis fuerit umbris exsultare, nisi & linguis faveant. in hanc rem Virgilius Lib. VI. 644.

Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt.

Ovidius:

Nunc dicenda bono sunt bona verba die.

Martialis: *salutavit voce manuque Deum.* CLAVER. *Tum voce* Oxon. *jam* alii. *Exultant proferre* Voss.

Pii] Felices intellige. unde Ovidius de Tibullo:

Auxisti numeros, culte Tibulle, pios.

C. Severus:

Sed veris cessere domus & jura piorum.

ver enim aeternum fingitur in Elysio. CLAVER.

366. *Talia pervigili sumunt exordia*] Intrantem domum *nucibus jactis* salutabant sponsam pueri; quas, dum concederet cubitum, movebant rursus, *ne audirentur puellae voces*, nec minus cantionem iterabant, quae *Fescenninus* dictus, ex Catull. in Epithal. Mallii & Julii, & nostro in Odis ad Epithal. Honorii, & in Epithal. Palladii & Serenae, sine. DEMPST. *Sumunt exordia* scripti: vulgatum *ducunt* minus placet. III. Conf. Hon. I.

Tertia Romulei sumant exordia fasces.

VI. Conf. 126.

Grataque patratis exordia sumere bellis.

Lib. II. in Eutrop. *aliis exordia sume rapinis.* Virgil. IV. 383. *quae prima exordia sumat.* HEINS. Sic *initium sumere* Suet. Aug. 10. *dicunt exordia* ed. Parrh. Isingr. & Gryph.

367. *Nostra parens*] *potens* Ald. & membranae potiores. forte, *Noctis potens Juno*, quomodo Virgil. VI. 247. *Hecaten coeloque Ereboque potentem* dixit. mox, *consortia discite* Isingrinus & quinque nostri bene. non, *ducite.* sic Epith. Celer. 130.

Vivite concordes & nostrum discite munus.

& Lib. II. in Stilich. 74.

Hinc fuit, ut primos in conjuge disceret ignes.

denique *vota* pro *colla* idem Isingrinus, & ex nostris plerique. HEINS. vide I. in Eutr. 32. 276 II. 4. *unanimes* Leid. *unanimis* ed. Vicet. Parm. Junt. Ald. Isingr. & aliae. *ducite lecti* Jun.

372. *Proferte*] MS. sic, vel *portate.* DELR.

CL. CLAUDIANI
RAPTUS PROSERPINAE
LIBER III.

Upiter interea cinctam Thaumantida nimbis
Ire jubet, totoque Deos arcessere mundo.
Illa colorato Zephyros inlapsa volatu
Numina conclamat pelagi, Nymphasque morantes
Increpat, & fluvios humentibus evocat antris.
Ancipites trepidique ruunt, quae caussa quietos

Du-

Hic imperiti homines ausi erant Praefationem inserere ex Manuscripto quidem, sed non ideo probae fidei. Sane indignor eo nomine Plantinianis editionibus & uni Lugdunensi. at Gryphius & Beringi ab hac labe sunt immunes. CLAVER. Praefationem, quae in nonnullis libris hoc loco legebatur, sexto Honorii Consulatui praefigendam jam alii monuerunt. HEINS. Habet hic Leid. Mediol. Voss. & edd. veteres fere omnes.

1. *Juppiter*] Hoc initium, quantum licet conjectura assequi, visum est Scaligero Seniori censurae obnoxium. Ego rem totam oculis subjicere non gravabor. Solent enim tales argutiae eruditorum animos quadam voluptate afficere. Veniant ergo in medium sublimia Scaligeri: *Juppiter interea variis Thaumantida nimbis Praecinctam ire jubet, totoque arcessere mundo Numina, quaeque polum radiantibus incita flammis, Quaeque orbis medii sedes, insanaque ponti Murmura & immotae moderantia pondera terrae.* Quae profecto sonora & plane heroica. sed confer, obsecro, cum Claudiani versibus. CLAVER. Descripsere concilium Deorum Poëtae. Maro simpliciter X. Aeneid. Ovid. I. Metam. Stat. Lib. I. Theb. quibus praeponit Claudianum Scaliger Poët. Lib. V. cap. XVI. quo magis mirum est, eum versus elegantissimos voluisse mutare. viderint docti. DEMPST.

Juppiter interea &c.] Iris nuncia Junonis frequenter dicta IX. Aen. princ. I. Ovid Metam. Fab. 7. noster Gygantom. tamen a Jove mitti sueta. IX. Aeneid. fine, ad Junonem legatur, ut ad Palladem apud Silium Lib. IX. idem fecit Homerus Iliad. 2. vs. 786. Iliad. 8. vs. 400. Iliad. 15. vs. 158. utque Mercurius ad pacem conciliandam mittitur, ita haec ad foedera discutienda. *Thaumantias* autem a θαυμάζω admiror, ob admirandam colorum varietatem. Plin. II. cap. 59. Seneca I. Nat. quaest. cap. 3. & utroque posterior Rhodiginus Lib. XXII. cap. 24. ad 32. DEMPST.

Thaumantida] *Thaumantea* Oxon. & mox *omnes* pro *Deos* Jun.

3. *Transgressa*] Unus MS. & quidam excusi, *illapsa*, cui valde vicina est mei MS. lectio, *elapsa*. DELR. *inlapsa* in veteri codice. alias, *transgressa*, non male. sed enim Virgilius me securum facit, qui Lib. IV. Aen. 223.

Vade, age, nate, voca Zephyros, & labere pennis.

& sequentia. unde colligitur Flamine portari Mercurium, sive aequora supra, seu terras, ut loquitur Poëta. CLAVER. *Zephyros praelapsa* unus Petavianus. alii, *Zephyros illapsa*, *elapsa*, *praegressa*. *Zephyris illapsa*, *illata*, & similia. vulgo, *Zephyros transgressa*. Opinor veram scripturam esse, *Zephyros illapsa*. apud Statium Theb. VII. 6. Jupiter ad Mercurium pari modo:

I, medium rapido Borean illabere saltu.

Raphelengius *Zephyris illapsa*. HEINS. vide I. Rapt. 92. I. in Eutrop. 376. *illabi* vero cum accusativo construi, videbis apud Davies. ad Cicer. II. de Legib. 16. noster tamen semper dativo jungere solet. ut infra vs. 330. *notaeque jugis illabitur Aetnae.* II. Stilich. 367. *antennis illabitur ebria serpens.* Bell. Gild. 226. *urbique illapsus Eoae.* quod ex imitatione Virgilii II. Aen. 240. *mediaeque minans illabitur urbi.* qui & III. Aen. 89. *animis illabere nostris.* In loco Statii Heinsius ad Lib. I. Rapt. 92. legit, *Borean praelapsus.* eligat lector *Zephyris* aut *Zephyros*. *Zephyros* vero elegit noster, specie pro genere posita, quia & illi celerrimi finguntur. ut infra 266. *mobilior Zephyro.* & de Phoenice v. 21. *Antevolant Zephyros pennae.* BURM.

6. *Ancipites*] *Ancipitesque ruunt trepidi* Oxon. mox,

Excierit, tanto quae res agitanda tumultu.
Ut patuit ſtellata domus, conſidere juſſi.
Nec confuſus honos. Caeleſtibus ordine ſedes
Prima datur: tractum proceres tenuere ſecundum
Aequorei, placidus Nereus, & caerula Phorci
Canities. Glaucum ſeries extrema biformem
Accipit, & certo manſurum Protea vultu.
Nec non & ſenibus fluviis conceſſa ſedendi
Gloria. plebeio ſtat cetera more juventus,
Mille amnes. liquidis incumbunt patribus udae
Naïdes, & taciti mirantur numina Fauni.
Tum gravis ex alto genitor ſic orſus Olympo:
Abduxere meas iterum mortalia curas,

Jam

mox, *tanto & quae res* Voſſ. *quos cauſſa* Vicet. & Parm. *cogitanda* perperam pro *agitanda* ed. pr. Barthii. *tumultu eſt* Leid.

8. *Ut patuit*] *Et* Voſſ. mox, *Non confuſus* Oxon. Leid. Heinſii unus & Mediol. edd. Vicet. Parm. Junt. Colin. *confeſſus* Voſſ. *ne confuſſus* Voſſ. alt. ſed hic verſus deſideratur in Iſingr. & Gryph.

10. *Tractum*] *ſedem pr. ſ. ſecundam* Voſſ.

11. *caerula Phorci Canities*] Iſingrini lectionem expreſſimus. Moreti & Petav. unus, *lurida*. alter, *lubrica*. duo, *candida*. duo alii, *reverendaque*. unus, *pallida*. vulgo, *lucida*. quod Barthio probatur, non mihi. in Epicedio Druſi vs. 435.

Illi caeruleum Panope matertera crinem
Solvit, & immenſis fletibus auxit aquas.

Heins. *reverendaque* Junt. reliquae, *& lucida*.

12. *Extrema*] *externa* Jun. *ſedes extrema* Oxon.

13. *Certo manſurum Prothea vultu*] Sidonius Apollinaris hoc ſtuduit imitari. *Vatum certiſſime Proteu Certus eras*, hoc eſt tui ſimilis formam non mutabas. Delr. *certum* Voſſ.

14. *Nec non & ſenibus*] Idem Sidonius: *Inde priores Conſedere Dei; fluviis quoque contigit illo, Sed ſenibus, reſidere loco.* Delr. *& ſuperis* Voſſ.

15. *Stat cetera more juventus*] Lege, *ſtant*. male etiam haec diſtinguebantur. Heins.

16. *Patribus*] *partibus* legere quoſdam ait Parrhas. ita & in Mediol.

Undae] Sic vetus codex, alias, *udae*, quod & agnoſcit Scaliger. dixit vero Ovid. XI. Met. 221.

Namque ſenex Proteus Thetidi praedixerat udae.

ſed ſi liquidae partes ſunt declives, & infra magnorum Deorum conſeſſum poſitae, non dubito, quin *undae* praevaleat, itaque rejicere nolui. Claver. *unde* Gryph. ed. vid. ad Ovid. XV. Ep. 162.

17. *Numina*] Per excellentiam, ut poëta pro Homero. ſunt enim & Fauni numina, ſed ruſtica, ſeu plebs Deorum. Alias, *ſidera*. Ceterum in hoc Divorum concilio dignitatum ordo perite ac legitime videtur ſervari, ita ut inferiores ſuſpiciant praeſidatu inlitos, dicas profecto magnam Curiae Galliarum ſedem hic delineari. Claver.

Taciti Fauni] Mirum, Scaligerum, tantum virum, velle reponere, *ſtupidi*, quum *taciti* melius admirationem exprimat. Apulej. Met. Lib. II. *digitum a pollice proximum ori admovens, & in ſtuporem verſus, tace, tace, inquit*. & ſane taciturnitas admirationis comes eſt. ex Ariſtot. in Problem. Dempst. *placidi* Leid. edd. Vicet. Parrh. Iſingr. Gryph. Colin. & aliae. male. Ovid. V. Faſt. 275. *Talia dicentem tacitus mirabar*. praeterea, quia jure ſuffragii carent, *taciti* melius dicuntur Fauni. *numina* vero quidam capiunt per appoſitionem, ut Fauni ipſi intelligantur; ſed haec plebs miratur Deos majores & proceres, qui *numina* dicuntur κατ᾽ ἐξοχὴν. *ſidera* vero, ut edidit Heinſius, quo ſenſu poſſint dici, vix capio. non enim dii inferi ſunt Fauni, quibus coelum & aſtra inſpicere inſuetum erat; niſi dicamus in Olympo propiora ſibi ſidera miratos. ſed ego *numina* praefero, & librariis adſcribo, qui has voces permutare ſaepe auſi. vid. Ovid. VIII. Met. 372. Lucan. I. 452. ut autem hic Fauni, ita apud Ovidium VI. Met. 44. de Pallade, *venerantur numina Nymphae*. & Daphnis apud Virgil. Ecl. V. *inſuetum limen miratur Olympi*. Burm.

18. *Olympo*] vocem *eſt*, quae vulgo ſequitur, ex MS. delevi. Delr. deeſt & Mediol. & ed. Parm.

19. *Abduxere*] Scioli, qui hinc *adduxere* ejecerunt, graviter lapſi ſunt. ait, mortalia rurſus novas ſibi curas adduxiſſe, hoc eſt, effeciſſe, ut novis curis diſtineretur. Delr. *Abduxere*, id eſt, a curis caeleſtibus ad mortalia rurſus attrahor. Claver.

Jam pridem neglecta mihi, Saturnia postquam
Otia & ignavi senium cognovimus aevi,
Sopitosque diu populos torpore paterno
Sollicitae placuit stimulis inpellere vitae,
Incultis ne sponte seges grandesceret arvis,
Undaret neu silva favis, neu vina tumerent
Fontibus, & totae fremerent in pocula ripae.
Haud equidem invideo; (nec enim livescere fas est
Vel nocuisse Deos) sed quid dissuasor honesti
Luxus, & humanas oblimat copia mentes?
Provocet ut segnes animos, rerumque remotas
Ingeniosa vias paullatim exploret egestas?
Utque artes pariat sollertia, nutriat usus?
Nunc mihi cum magnis instat Natura querelis
Humanum relevare genus, durumque tyrannum

In-

VER. *Abduxere*, non *Adduxere* cum aliis. Lucan. VII. 311.

Dii quorum curas abduxit ab aethere tellus.

Cicero Tuscul. Quaest. Lib. IV. *Sic igitur adfecto haec adhibenda curatio est. Abducendus etiam nonnumquam ad alia studia, sollicitudines, curas, negotia.* mox *stimulis* pro *stimulos* recte veteres libri. HEINS. *adduxere* Parrhasius probavit.

23. *Torpore*] *sopore* edd. Vicet. Parm. Colin. ingrata repetitione, cum *sopitos* praecedat, & contra legem metricam. respicit illa Virgilii I. Georg. 124.

Nec torpere gravi passus sua regna veterno.

vid. ad Val. Flacc. I. 500. *languere* Voss. mox, *stimulis impendere* Junian.

24. *Grandesceret*] Sic apud Plinium, *frumenta grandescunt.* alias, *granesceret*, quod est minus tritum. CLAVER. Plinius Lib. XVIII. *crescente luna frumenta grandescunt.* vide & Festum in *sementinis feriis.* Columella etiam sic frequenter. scripti tamen alii, *granesceret*, vel *canesceret.* ut apud Ovid. I. Met. 110.

Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.

HEINS. *concresceret* Voss. *glandesceret* Mediol.

25. *Neu silva*] *ne silva favis*, *ne vina* Mediol. Jun. *non silva* Voss.

26. *Fremerent*] Sic unus MS. in quo tamen emendatum fuit, *fluerent*, quam vocem alter agnoscit. DELR. Haec satis inflata videantur alicui, sed Poëtae non deest ratio. supra dixit, *tumere vina.* figuram igitur huc usque voluit producere, neque *fluerent* ab eo scriptum mihi quis facile persuaserit, negat enim vetus membrana. CLAVER. *fremerent* retinendum. hoc enim verbum de liquoris sonitu proprium. vid. Oudend. ad Lucan. IV. 101. & ita apud eumdem Lib. VI. 274. *cumulumque frementum undarum.* ita enim cod. Rottendorfii & Cortii. *aut totae* etiam Voss. hic. BURM.

27. *Invideo*] *invidia est* Voss. Jun. *invidia* Voss. alt. *aut equidem* ed. Parm.

28. *Sed quod dissuasor honesti*] *Quid* recte unus Petav. mox pro *provocet ut*, meus liber, *aut.* Puto, *haud segnes.* deinceps, *Atque artes* Bononiensis. HEINS.

29. *Oblimat*] Sic in meo correctum, cum haberetur, *oblinat.* Victoris codex, *oblimat. vel excaecat.* DELR. *oblimat* optime in veteri codice. *sublimare* est contrarium Ennio. idem igitur valet, quod deprimit, seu affigit humo. alias, *excaecat.* non adeo vere. CLAVER. Daumius Epist. XXXII. ad Reines. tollit interrogationem, & legit:

——— *sed (quod dissuasor honesti*
Luxus, & humanas oblimat copia mentes)
Provocet ut segnes.

pro *oblimat* est *obfuscat* in Voss. *obliquat* Oxon. duo. Barthius de verbo *oblimare* multa congerit huc non spectantia. Sola Virgilii & Ciceronis verba ostendunt notare, limo obducere, & ita quasi mergere. Priscian. Perieg. 522. *Et quas oblimat rivis Achelous amnis.* eadem metaphora Petron. cap. CXX. *mersam coeno somnoque Romam* dixit. ubi vide notas. BURM.

30. *Rerumque vias*] vide ad Val. Flacc. III. 17. *moratas* etiam Jun. *explorat* ed. Parrhas. *paullatimque* Mediol.

32. *Utque*] *Atque* Jun.

34. *Humanum relevare genus*] Nescio quid sibi vult vir eruditus, qui versum hunc expungendum censet. HEINS. *instat relevare*, pro, ut relevem, posi-

tum

Inmitemque vocat, regnataque ſecula patri
Conmemorat, parcumque Jovem ſe divite clamat,
Cur campos horrere ſitu, dumiſque repleri
Rura velim, & nullis exornem fructibus annum?
Se jam, quae genetrix mortalibus ante fuiſſet,
In dirae ſubito mores tranſiſſe novercae.
Quid mentem traxiſſe polo, quid profuit altum
Erexiſſe caput, pecudum ſi more pererrant
Avia, ſi frangunt, communia pabula, glandes?
Haeccine vita juvat ſilveſtribus abdita luſtris,
Indiſcreta feris? Tales quum ſaepe parentis
Pertulerim queſtus, tandem clementior orbi
Chaonio ſtatui gentes avertere victu.
Atque adeo Cererem, quae nunc ignara malorum
Verberat Idaeos torva cum matre leones,
Per mare, per terras avido diſcurrere luctu
Decretum, natae donec laetata repertae
Indicio tribuat fruges, currusque feratur
Nubibus, ignotas populis ſparſurus ariſtas,
Et juga caerulei ſubeant Actaea dracones.
Quod ſi quis Cereri raptorem prodere Divûm

Au-

tum. *relevare* vero ex limo illo & caeno merſum erigere.

Dirumque] Uterque Mr. *durumque*, ſed in meo aliena manu emendatum, *dirumque*. DELR. *durantque* cod. Barthii. codices alii partim *durum* partim *dirum* agnoſcunt, ut & editiones. ſed mox *dira noverca* ſequitur. *vocant* Leidenſ. mox *patris* Voſſ. *patre* Mediol. & pro *Cur*, *qui* Jun. Oxon. Voſſ. *Quid* Voſſ. alt.

38. *Nullisque exornem*] Ita ſcripti potiores. HEINS. Alii, omiſſa copula &, habent, *velim nullis*. & ita Vicet. Parm. Junt. Ald. Parrh. Colin. *Arva velim* Jun.

39. *Quae genetrix*] Quidam *nutrix*. alii *ductrix*, nonnulli *rectrix*. ceteri *mater*. penultimum & antepenultimum diſplicent. DELR. Ita variant & noſtri codices, ſed *Genetrix* ab auctore, quae recte novercae opponitur. vid. ad II. Stil. 442. *femina quae nutrix* unus Heinſii, & Parrhaſius in ſuis invenit. & ita edd. Vicet. Parm. Colin. *in durae* MS. Pulm. ſed nil muta. Ovid. XII. Ep. 188.

Saeviet in partus dira noverca meos.

tranſire Jun. Oxon. duo Voſſ. & Mediol. *ſubitos* etiam Leid. *morem* Voſſ. BURM.

40. *Novercae*] Heſiodium illud eſt de die, quae modo μητὴρ modo μητρυιή. CLAVER.

43. *Avia*] unus MS. *devia*. DELR.

Frangunt] *frangant* Oxon. Jun. ita *Virgil.* II. Georg. 72. *glandemque ſues fregere ſub ulmis*. BURM.

44. *Abdita*] *abdita* fere omnes ſcripti. mox pro *Chaonio*, *Dodonio* Oxon. *Chaonia s. g. a. glade* Voſſ.

48. *Atque adeo*] non *ideo*, meliores cum Aldo. ſupra Lib. I. III. *Non adeo toleranda quis*. HEINS. illud *ideo* Gryph. & Parrhaſius habent. male. Val. Flacc. Lib. II. 61.

Atque adeo non illa ſequi mihi ſidera monſtrant.

& Lib. IV. 128.

Atque adeo neque ego hanc motis avertere ventis &c.

ubi Virgilianam eſſe formulam notavit Heinſius. & ita centies alii. BURM.

50. *Diſcurrere*] Veteres Libri *decurrere*. ceterum hoc ſciendum, me quoties numerum librorum non addo, utrumque MS. intelligere, ut cum vulgatos dico, de cunctis ſentio. DELR.

51. *Decretum*] *decretum eſt* MS. Pulm. Oxon. Voſſ. Jun. deinde, *natae donec* Voſſ. & Mediol.

52. *Currusque feratur Avius*] Scripti magna ex parte *Nubibus*. & praeſtat. HEINS. *Avius* Ald.

53. *Ignotas*] *ignotis populis* Voſſ. *ignotas populo* Jun.

55. *Divûm*] *dirum* Oxon. mox, *pacem molemque* Leid.

Audeat: imperii molem, pacemque profundam
Obteſtor rerum, natus licet ille, ſororve
Vel conjux fuerit, natarumve agminis una,
Se licet ille meo conceptum vertice jactet,
Sentiet iratum, procul aegide, ſentiet ictum
Fulminis, & genitum divina ſorte pigebit,
Optabitque mori: tunc vulnere languidus ipſi
Tradetur genero, paſſurus prodita regna,
Et ſciet an propriae conſpirent Tartara cauſſae.
Hoc ſanctum. manſura fluant hoc ordine fata.
Dixit, & horrendo concuſſit ſidera motu.
At procul armiſoni Cererem ſub rupibus antri

Se-

Leid. deinde pro *ille*, *ipſe* Jun. Oxon.

59. *Scilicet illa*] Lege, *Se licet*, quemadmodum I. Elegia Tibulli: *Satis eſt requeſcere lecto Scilicet*, legendum eſt, *Si licet*. quod, licet de eo alii addubitent, audacter ego affirmo. ne quis vero miretur, me, *natam de vertice* legere, ſciat, *natamque* haberi in meo codice, hinc *natam de* efficio, quamquam aliae membranae *conceptum* ſervent. DELR. *Se licet ille meo conceptum*, ſcribendum praecedentia ſequentiaque jubent, & membranae confirmant. nimis manifeſte Pallas tangatur, ſi cum vulgatis legas, *Se licet illa meo conceptam*. HEINS. Et praeceſſit, *ſi quis Divum*, & ſequitur, *languidus* & *paſſurus*. *ſcilicet ille* Mediol. Videtur autem has Jovis minas ex Homeri Iliad. Θ. 10. imitatus, & etiam tranſtuliſſe ad ſoccum ſuum Terent. Heaut. v. 4. 12. *jactet de vertice natum* Jun. alter. ſed praeceſſit *natarum*. *conceptum ſanguine* Voſſ. *jactat* etiam Jun. & Oxon. mox, *genitam* Jun. & Voſſ. BURM.

60. *Sentiet iratum procul aegide*] Vulgo, *iratam procul aegida*, minus bene. Hoc vult, non profuturam Palladi aegida. notum illud Virgili Lib. VIII. 435.

Aegidaque horriferam turbatae Palladis arma.

ſic & Jupiter apud Sillum Lib. IX. 478.

Aegide praecellant quantum horrida fulmina diſces.

meliores ſcriptos ſecuti ſumus. & ſane *iratus Juppiter* apud Poëtas paſſim occurrit. de quo nos ad Fragmentum Petronii Tragurianum plura. HEINS. in lectione Heinſii, quam & probat Parrhaſius, *procul aegide*, debet *procul* intelligi, non juvante aegide, remota longe. ut apud Virgil. II. Georg. 459. *procul diſcordibus armis*. eo ſenſu ſaepe *longe*. ut *longe illi dea mater erat*. vide ad Flor. II. 2. & Gronov. ad Senec. Hippol. 974. & in illa explicatione debuiſſet Gallicus interpres ſubſiſtere, nec ineptias de alio ſenſu τοῦ *procul* congerere, quamvis non intellexerit, cur Heinſius *aegide*, non *aegida* voluerit. *aegide* vero eſt in Jun. duobus, & Voſſ. totidem. *iratum* fere in omnibus ſcriptis & edd. Vicet. Parm. Aed. Colin. & diſtinguunt poſt *iratum*. *Procul aegida* &c. *iratus* vero *Jupiter* paſſim, ut apud Suet. Calig. 58. multi legunt, *Accipe iratum*. *ſentiet* explicuimus ad Petron. CXXXIX. *Junonem Pelias ſenſit*. Ovid. Epiſt. IX. 46.

Arbiter Euryſtheus irae Junonis iniquae
Sentitur nobis, iraque longa Deae.

ſentiet ictus Voſſ. Jovis vero fuiſſe aegida olim, ſatis notum ex Homer. Iliad. B. 447. & alibi. Virgil. Lib. VIII. 352. & noſtro infra 335. II. in Eutrop. 162. ea vero uſus in bello adverſus Gigantas, poſtea Minervae ſoli utendam dedit. vid. Triſtan. Comment. Tom. I. pag. 322. BURM.

61. *Sorte*] *ſtirpe* Voſſ. ut Ovid. II. Met. 633. *divinae ſtirpis alumnus*. & Lib. I. 760. *coeleſti ſtirpe creatus*. contra *mortalis ſors* II. Met. 90. Ita ut parum referat. ſed *ſors* non videtur librariis deberi, qui ſaepe pro ea voce *ſtirpem* dedere. ut apud Ovid. VI. Met. 680. & XIII. 651. BURM.

62. *Languidus*] *ſaucius* Oxon. *cum diro ſaucius ictu* Oxon. alter. *cum vulnere ſaucius ipſo* Voſſ. *dum* Voſſ. alt.

63. *Paſſurus*] Id eſt lulturus. Horat.

Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.

eadem ſtructura. CLAVER.

65. *Hoc ſanctum*] *hoc pactum* Voſſ. in Leid. *hoc ſcra* & pro varia lectione *ſanctum*. *fluent ex ordine fata* Jun. vid. ad Val. Flacc. IV. 449. *hoc cardine* Oxon. & Voſſ.

66. *Sidera motu*] Vaticanus melioris notae, Bononienſis, & unus Petav. *nutu*, placet. Naſo Faſt. de Jove: *nutu tremefactus uterque Eſt polus*. & ſic paſſim Poëtae. HEINS. mox, *armiſonis* Voſſ. *terroribus antri* Oxon. duo.

Securam placidamque diu jam certa peracti
Terrebant simulacra mali, noctesque timorem
Ingeminant, omnique perit Proserpina somno.
Namque modo adversis invadi viscera telis,
Nunc sibi mutatas horret nigrescere vestes,
Nunc steriles mediis frondere penatibus ornos.
Stabat praeterea luco dilectior omni
Laurus, virgineos quondam quae fronde pudica
Umbrabat thalamos. hanc ima stirpe recisam
Vidit, & incomtos foedari pulvere ramos.
Quaerentique nefas, Dryades dixere gementes,
Tartarea Furias debellavisse bipenni.
Sed tunc ipsa sui, jam non ambagibus ullis,
Nuntia materno facies ingesta sopori.
Namque videbatur tenebroso obtecta recessu
Carceris, & saevis Proserpina vincta catenis,

Non

69. *Timorem*] *timores* Jun. Oxon. ut Lib. II. 323. *teneroque levant sermone timores*. forte etiam, *noctisque timores Ingeminant*. nox enim ipsa saepe terrores incutit, quos Proserpina in somnio visa ingeminat. vid. ad Valer. Flacc. Lib. II. 38. & III. 362. BURM.

71. *Adversis invadi viscera telis*] Ita scripti, vulgo, *immissis*. mox, *quae quondam*, non *olim quae*, iidem. HEINS. vid. Gigant. 79. *ense Pelorum Transigit adverso*. Sil. IV. 207. *adversumque viro rotat obvius ensem*. Lib. IX. 626. *Extulerat dextram atque adversum comminus ensem*. Ovid. IV. Ep. 72.

Et cadat adversa cuspide fossus aper.

& II. Am. X. 31.

Induat adversis contraria pectora telis.

& Remed. 204. & ita omnia *adversa* dicuntur obvia & opposita nobis. ut ad Ovid. I. Am. IX. 11. docuimus. *immensis* Leid. BURM.

74. *Dilectior*] *delectior* Jun. Voss. *dilatior* Voss. alt. mox pro *quondam quae*, *olim quae* ed. Barth.

76. *Umbrabat*] malebat Heinsius, *umbrarat*.

Stirpe recisam] Veteres codices tam scripti quam excusi, *stipite caesam*. eodem sensu Virgilius, *imo quod stirpe recisum Matre caret*, unde fortassis recentiorum emendatio, depravatio dicere volebam, emanavit. DELR. *ima stirpe recisam* Isingrinus. vulgati, *imo stipite caesam*, quod frustra quidam tuentur. Virgil. XII. 208. *ima de stirpe recisum Matre caret*. noster Lib. I. in Rufin. 56. *vitiis a stipe recisis*. mox, *Quaerentique* idem Isingrinus bene. ex Statii Lib. IX. haec adumbrata, ubi inter cetera vs. 597.

——— *quaerenti Nympha cruentas*
Maenadas atque hostem dixit saevisse Lyaeum.

HEINS. *hanc primo stipite caesam* Voss. *imo cespite caesam* Oxon. & Leid. pro *incomtos*, *incisos* Voss. *in cunctos* Mediol.

78. *Quaerentique nefas*] Vet. lib. *Quaesitique*. DELR. ita Leid. & edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Parrhas. & multae aliae. mox pro *bipenni*, *securi* Jun. Oxon. duo.

80. *Sed tunc ipsa sui*] Putean. *Sed tamen*. Puto, *Sed tandem*. HEINS. *sed non ambagibus* Mediol.

81. *Inserta sopori*] Aldus & meliores scripti, *ingesta*. Lucanus Lib. VII. 785.

Quod Styga, quod manes ingestaque Tartara somnis
Pompejo vivente videt.

quomodo optimae membranae. Statius Lib. VII. 467. *fratrem huic, fratrem ingerit illi, Aut utrique patrem.* utitur & eo verbo de somniis Macrobius saepe. Corippus Africanus,

Tempore quo dulcem nox intempesta quietem
Ingerit.

HEINS. *impressa* MS. Pulm. *immissa* alter Pulm. *infecta* Voss. *incerta* Voss. alt. vel *oblata*. vid. Epithal. Pallad. 77. infra 221. sed *ingesta* rectum. idem enim quod *inferre*, quo utitur in hac re Statius Lib. VIII. 625. *sponsum unde mihi sopor intulit amens Vix notum visu.* vide Oudend. ad Lucani locum ab Heinsio adductum, qui potuisset ex ipso quoque poëta adducere illa Lib. VIII. 432.

Umbra senis moesti Scythicis confixa sagittis
Ingerit has voces.

alia ratio est verbi in Epithal. Pallad. 77. BURM.

83. *Saevis Proserpina vincta catenis*] *duris* Florent.

S.

Non qualem Siculis olim mandaverat arvis,
Nec qualem roseis nuper convallibus Hennae
Suspexere Deae. squalebat pulchrior auro
Caesaries, & nox oculorum infecerat ignes.
Exhaustusque gelu pallet rubor. ille superbi
Flammeus oris honos, & non cessura pruinis
Membra colorantur picei caligine regni.
Ergo hanc ut dubio vix tandem agnoscere visu
Evaluit: Cujus tot poenae criminis? inquit.
Unde haec informis macies? cui tanta facultas
In me saevitiae? rigidi cur vincula ferri
Vix aptanda feris molles meruere lacerti?
Tu, mea tu proles? an vana fallimur umbra?
Illa refert: Heu dura parens, nataeque peremtae,
Inmemor, heu fulvas animo transgressa leaenas.
Tantane te nostri tenuere oblivia? tantum
Unica despicior? certe Proserpina nomen
Dulce tibi, tali quae nunc, ut cernis, hiatu

Sup-

S. Marci, quod perpetuum catenarum apud Poëtas epitheton. HEINS. vid. Ovid. x. Epist. 89. & I. Amor. VI. I. *saeva* tamen *vincula* dixit II. Art. 291. *catervis* hic in Junian. erat, quae eadem variatio mox vs. 106. BURM.

84. *Mandaverat*] *emendaverat* Parrhasii editio, & in notis explicat, alendam commiserat. vide infra vs. 214. *demandare* dixit Suet. Calig. IX. BURM.

85. *Nec qualem*] *Non qualem* Leid. & ed. Junt. & Barth pr.

86. *Aetnae*] *Idae* MS. Pulm. qui *Ennae* volebat. vid. supr. Lib. II. 72. *prospexere* Oxon. *conspexere* Jun. *purior auro* Jun.

87. *Ignes*] *orbes* Oxon. & hanc lectionem agnoscit Parrhasius & inlustrat. vide ad Bell. Getic. 259.

88. *Exhaustusque gelu pallet rubor*] Unus vetus codex, *pudor*. idem inferius, ubi ceteri *potestas*, continet *facultas*. DELR. *Exustusque* Claudianum puto scripsisse. *uri gelu* aut *frigore* eleganter dicitur. HEINS. *pudor* etiam Jun. Oxon. duo, & Leid. & Voss.

91. *Ergo hanc*] *Ergo haud* Voss. *Ergoque ubi hanc* Voss. prior. qui & *Evoluit*. *Ergo ut hanc* Leid. & mox, *poenae: cujus tot* Jun.

Agnoscere visu] Non *vultu* scripti. sic saepe noster. HEINS. vid. Bell. Gild. 19.

93. *haec informis*] *hic informis* Mediol. *facies* Jun. & duo Vossiani.

Cui tanta potestas] Rectius Delrii codex, *facultas*. deinde *saevitiae*, non *saevitiae est* potiores scripti. ita Ovid. IV. Trist. IX.

Denique vindictae si sit mihi nulla facultas.

noster II. in Rufin. 74.

Sermonumque foret vicibus permissa facultas.

ita scripti, neque aliter passim loquitur princeps Romanae eloquentiae. HEINS. *an tanta* Leid. a m. pr.

95. *aptanda*] *temptanda* Mediol.

96. *Tu mea tu proles*] Vet. liber *An mea*. DELR. *Tu mea progenies* MS. Pulm. *aut vana* Voss. *an mea tu proles* Mediol. malim *Tun' mea*.

97. *Dira parens*] Meis membranis subscribo, in quibus, *dicta parens* legitur. quam emendationem a nemine, qui modo Musas norit, improbatum iri confido. DELR. *dura* potiores scripti. HEINS. infr. 212. *torva* Jun. mox, *fulvos leones* Jun. Voss. duo. *saevas leaenas* Oxon.

100. *Unica despicior*] Unica, & ob id magis diligenda. Tull. Phil. IX. *ut nemo unquam unici filii mortem magis doluerit, quam ille sit moeror patris.* pro Sexto Roscio Amerino: *Quae tamen vitia fuerunt in unico filio, cur is patri displicuerit.* Plaut. Asin. princ. Noster I. Rapt. *proles optata virebat Unica.* Homer. 16. Odyss. princ. & Phoenix IX. Iliad. καί με φίλησ᾽, ὥσει τε πατὴρ ὃν παῖδα φιλήσῃ, μοῦνον τηλύγετον, *& me dilexit, ut pater suum filium diligit, solum, unicum.* DEMPST.

Certe] *non est Proserpina* Voss. mox, *ut cernor* MS. Pulm. Oxon. Voss. duo.

Suppliciis inclusa teror. tu saeva choreis
Indulges, Phrygiasque etiamnum interstrepis urbes?
Quod si non omnem pepulisti pectore matrem,
Si tu nota Ceres, & non me Caspia tigris
Edidit; his, oro, miseram defende cavernis,
Inque superna refer. prohibent si fata reverti;
Vel saltem visura veni. Sic fata trementes
Tendere conatur palmas. vis inproba ferri
Inpedit, & motae somnum excussere catenae.
Obriguit visis. gaudet non vera fuisse:
Conplexu caruisse dolet. penetralibus amens
Prosilit, & tali conpellat voce Cybeben.
Jam non ulterius Phrygia tellure morabor,
Sancta parens. revocat tandem custodia cari
Pignoris, & cunctis objecti fraudibus anni.
Non mihi, Cyclopum quamvis exstructa caminis,

Cul-

102. *Feror*] Quibusdam haec, licet vetus, lectio visa est aut minus Latina, aut certe frigidior, atque in aliis *trahor*, & *teror*. ego textui adsentio. simplex enim pro composito, ut saepe notamus. sic Terentius explicat: *Differor doloribus.* CLAVER. *teror* Aldus & meliores scripti. *teri* dicitur recte, quia ferreis catenis vincta. sic digitus puellae annulo *teri* Ovidio dictus II. Amor. XV. 6. Statius IV. Theb. 131. *latus omne sub armis Ferrea scuta terunt.* quod in *tegunt* non debuerat mutari ab editione Parisina, aut in *premunt* a scriptis nonnullis. Idem Theb. VII. 499.

Invisamque teris ferrato pectore matrem.

Ibid. *ferro atra teruntur Limina.* sic & supra Lib. I. 13. *colla levant attrita jugis*, quae ibi vera lectio non *astricta*. Phaedr. Lib. III. *a catena collum detritum canis* dixit. Seneca Hippol.

Et pugnaces tendant Cressae
Fortia trito vincula collo.

HEINS. *feror* defendit Barthius ex vs. 181. infra.

Saeva] *festa* Voss. non male. nisi mavis, *laeta.* BURM.

103. *Etiamnum*] Meus liber, *etiam nunc.* alter, *jam nunc.* DELR. *vel nunc* Oxon. duo, Voss. duo, & unus Heinsii. *etiam nunc instrepis* Voss. *Phrygias jam nunc* Mediol. & Leid.

104. *Pepulisti*] *repulisti* Jun. Oxon. duo. Voss. duo. In Oxon. pr. erat haec Glossa: *idem auctor in Rufin.* (I. 42.) *produxit primam syllabam hujus dictionis repulit, duplicans p, obstantes in tergum reppulit hydros.* inanis haec observatio, ut ad Ovidium saepe notavimus. BURM.

105. *Sancta Ceres*] Vetus liber, *nota.* DELR. *nota Ceres & non me*, scriptis quoque debetur. unus Ambros. *Si tua nata, Ceres.* Vulgo, *si tu sancta Ceres, & non te.* mox, *cavernis* pro *catenis* iidem. *recessum tenebrosi carceris* & *hiatum* supra vocat, quod hic *cavernas. catenae* mox sequuntur. HEINS. *nostra Ceres* Jun.

Et me] Sic in veteri libro, variat enim pulchrius haec Virgiliana imitatio, neque se Poëtae adeo servili nexu obligant, ut non suo jure uti liceat. CLAVER. *& me non* Ald. quod agnoscit Parrhasius. *si te non* Barthius. *cavernas* infra etiam vocat & *hiatum* 394. vide supra vs. 83.

108. *Vel saltem*] *Vel tantum* plurimi scripti & ed. Ald. *me tantum* Jun.

110. *Excussere*] Discrepant veteres libri, dum in his vel *solvere*, vel *movere* legitur. DELR. *solvere* plures scripti. *movere* Oxon.

116. *Cunctis objecti fraudibus anni*] *certis* duo Ambros. de qua voce Conf. Olybr. 187. dictum. unus Petav. *cautis.* ut auctor Herculis Oetaei, *intrant fraudes cautique doli.* amat & eam vocem noster, ut alibi notamus. HEINS. eadem differentia est in Bell. Get. vs. 10.

117. *Non mihi*] *Nec mihi* Oxon. Voss. MS. Pulm. ed. Ald. *exstracta* quidam apud Parrhas. Leid. a m. pr. & edd. Vicet. Parm. *hic structa* Voss. *fabricata* MS. Pulm. quod repetitum ex Lib. II. 250. deinde pro *caminis* Voss. *cavernis.*

119. *Le-*

Culmina fida satis. timeo, ne Fama latebras
Prodiderit, leviusque meum Trinacria celet
Depositum. terret nimium vulgata locorum
Nobilitas. alias sedes obscurior oris
Exquirenda mihi. gemitu flammisque propinquis
Enceladi nequeunt umbracula nostra taceri.
Somnia quin etiam variis infausta figuris
Saepe monent, nullusque dies non triste minatur
Augurium, quoties flaventia serta comarum
Sponte cadunt: quoties exundat ab ubere sanguis:
Larga vel invito prorumpunt flumina vultu,
Injussaeque manus mirantia pectora tundunt!
Si buxos inflare velim, ferale gemiscunt:
Tympana si quatiam, planctus mihi tympana reddunt.
Ah vereor, ne quid portendant omina veri!
Heu longae nocuere morae! Procul irrita venti
Dicta ferant, subicit Cybele: non tanta Tonanti
Segnities, ut non pro pignore fulmina mittat.
I tamen, & nullo turbata revertere casu.
Haec ubi; digreditur templis. sed nulla ruenti

Mo-

119. *Leviusque*] *leviterque* Voss. *celat* Jun. *servet* Voss.

124. *Infausta*] *infesta* Voss. duo, *infecta* Jun. Oxon. Voss. a m. s.

125. *Saepe monent*] Perperam alii, *movent*. noster II. Stich. 217.

Aut monitos certa dignantur imagine somnos.

Plura de eo verbo ad Nason. Metam. XIII. 216. HEINS.

non triste] *quin triste* Voss.

127. *Exundat ab ubere sanguis*] Melius sic scripti, quam quod in vulgatis, *exsudat*. Silius Lib. v. 256.

Pulmone exundat per hiantia vulnera sanguis.

Lib. IX. *Sanguinis exundat torrens*. sic & *undare sanguine*, & *unda sanguinis* passim apud Poëtas. HEINS. vide Cl. Drakenb. ad Sil. Lib. x. 240. vide & II. in Rufin. 68. & eadem varietas IV. Conf. Hon. 549. & II. in Eutrop. 18. adde & notata Oudendorpio ad Lucan. IX. 619. *exudat* multi, ut edd. Vicet. & Parm. BURM.

129. *Injussaeque manus mirantia*] Unus MS. *invisaeque manus moerentia*. alter *invitaeque manus mirantia*. DELR. *mirantia* vetus lectio non reproba, quamvis etiam legatur, *moerentia*, sed minus argute, moestum quidem pectus dici queat, at animas miratur qui fiat, ut manus, se inconsulto vel inopino, pectus concutiant. CLAVER. *immissaeque* alii apud Parrhas. ita & Mediol. Leid. & edd. Vicet. & Parm. *invisaeque* Jun. Oxon. Voss. *invitaeque* Jun. alter. *moerentia* vel *mirantia* Voss. *fundant* etiam Mediol.

130. *Si buxos*] *Si buxus* Jun. duo Voss. & Oxon. quod nescio an Grammatici agnoscant. apud Ovid. XI. Met. 417. in Arondeliano codice *buxu* legitur. BURM.

131. *Planctus*] *planctum* edd. Parm. Junt. Parrh. Isingr. Gryph. Colin. Rapheling.

133. *Heu longae*] Scripti plerique *Ne*. forte, *Nae*. HEINS. *Ha* hic & praecedenti versu Mediol. *Ha* vel *Hae* Voss. *Hae* Jun. Voss. alt. *Nae* Oxon. a m. pr. & *longas nocuisse moras* Oxon. *neu longas* Leid. *ne longae* edd. Vicet. Parm. Parrh.

134. *Subicit Cybele*] Septem *subiit*. sic IV. Conf. Hon 351. *dicturum plura parentem Voce subis*. HEINS. Conf. Mall. 173. *subit ille loquentem talibus*. vid. Gronov. II. Obs. IV. ita apud Curt. VI. IV. I. *militum alacritate subeuntium quocumque vellet duceret*. quam lectionem egregie vindicavit doctissimus Snakenburgius. deinde, *num tanta* Jun. *nec* Jun. alt. Oxon. BURM.

135. *mittat*] *sumat* marg. Isingr.

137. *Sed nulla ruenti Mobilitas*] Ita & veteres. opinor tamen, *sat nulla ruenti mobilitas*. nulla satis est mobilitas. utcunque multum festinanti. superiori versu pro *turbata*, membranae nonnullae, *tardata*. HEINS. *nulla videtur* Voss. *tuenti* Vicet. Parm.

Mobilitas. tardos queritur non ire jugales:
Inmeritasque movens alterno verbere pennas
Sicaniam quaerit, quum necdum abſconderit Iden:
Cuncta pavet, ſperatque nihil. ſic aeſtuat ales,
Quae teneros humili foetus conmiſerit orno,
Adlatura cibos, & plurima cogitat abſens;
Ne fragilem ventus decuſſerit arbore nidum:
Neu furtum pateant homini, neu praeda colubris.
Ut domus excubiis incuſtodita remotis,
Et reſupinato neglecti cardine poſtes,
Flebilis & tacitae ſpecies adparuit aulae,
Non exſpectatae reſpectu cladis amictus

150. Con-

Parm. *nulla reverti* vel *ruendi* Oxon. *mobilitas* hic pro celeritate. vid. ad Rutil. Itiner. I. 76. & infra vs. 266. praeterea, pro *Haec ubi*, *Limina*, vel *Haec ita* Jun. Voſſ. *tardata* etiam Leid. & Mediol. ſed *turbata* retinendum. vide ad Suet. Neron. XIX. & ad Ovid. IV. Met. 528. probo autem, *ſat nulla.* vide Oudend. ad Lucan. VIII. 314. ubi eadem varietas. deinde, *queritur languere* unus Pulm. *non ire dracones* ejusdem cod. & marg. Iſingr. Jun. Voſſ. BURM.

139. *Pinnas*] Vetus liber, *pennas.* magna autem inter *i* & *e* litteras in ſcribendo eſt affinitas, adeo ut Quintilianus tam *pinnas* quam *pennas* ſcripſerit. quidam, *poenas*, quod, licet interpres ſequatur, mihi non arridet, ſed ex alterius vocis depravatione natum videtur. DELR. *poenas* Parrhaſ. Jun. duo, unus Heinſii, & edd. Vicet. Parm. Junt. Parrhaſ. *movet* etiam Jun. *Immeritosque m. a. v. pennos* Mediol.

140. *Abſconderit*] Sic in veteri libro. alias, *liquerit*, *necdum aſcenderit*. totidem fere conjecturis. illud vero *abſconderit* figuratum. ſic apud Virgil. *terraeque urbesque recedunt.* ſic quaſi diceret, ſe abſcondunt, vel oculos effugiunt. qui enim Idam aſcendat Ceres, cum jam ex Idae faſtigio evaſerit. Ovidius de matre Deum: *in Idaeo eſt invenienda jugo.* verum Idae inſunt etiam minora juga, & Gargara, quae quaſi κάρηνα κάρηνα, quod innuit Claudianus ſupra, cum ſtatuit Cererem ſub rupibus antri, & Lib. II. in Eutrop. Cybelen in ſecretis partibus Idae collocat, unde conjicio, *aſcenderit*, quod eſt in altero codice, non eſſe a fide veri alienum nimis. CLAVER. *Abſconderit* pro *abſcondiderit*, quomodo veteres locutos teſtis Nonius. vulgo, *adſcenderit Idam.* meliores ſcriptos ſecutus ſum. Virgil. III. Aen. 291.

Protinus aërias Phaeacum abſcondimus oras,
Littoraque Epiri legimus.

HEINS. *abſconderat* Jun. *liquerat* MS. Pulm. *nondum* ed. Parrh. Jun. Oxon. Voſſ. vide ad Val. Flacc. II. 7. *& nondum adſcenderat Aetham* Mediol. *aethnam* & pro varia lectione *Idam.* Leid.

141. *Sic aeſtuat*] Haec mellita comparatio repertorem agnoſcit Papinium ſatis manifeſte. ea talis eſt:

Qualis vicino volucris jam ſedula partu,
Jamque timens qua fronde domum ſuſpendat inanem,
Providet hinc ventos, hinc anxia cogitat imbres,
Hinc homines. CLAVER.

142. *Conmiſerit*] *commiſerat* multi ſcripti. *cum teneros* etiam Jun.

144. *Ne gracilem ventus*] Pulmanni codex, & ex noſtris Regius cum Oxonienſi, *fragilem.* eleganter. de quo vocabulo amiciſſimus noſter Gronovius Diatr. Stat. cap. XVI. mox *decuſſerit* etiam rectius excerpta Puteanea, quam *diſcuſſerit.* ſic ſupra Lib. II. 309. *violentior Auſter Decutit arboribus frondes.* *fragilis culcita* Martial. Apophoretis Ep. CLX.

Fraudata tumeat fragilis tibi culcita mula.

ita veterrimae membranae. vulgo, *facilis tibi culcitra pluma.* ſine ſenſu. culcitam ſtramineam innuit, nam in plumea culcita dormire, divitum erat & delicatorum. Cicer. Lib. III. Tuſc. Quaeſt. *Eripiamus huic aegritudinem. quomodo? collocemus in culcita plumea, pſaltriam adducamus, cedrum incendamus, demus ſcutellam dulciculae potionis, aliquid provideamus & cibi.* HEINS. *gracili* Oxon. vid. ad Ovid. Epiſt. XIV. 39. *fragiles ariſtae.* *diſcuſſerit* edd. Vicet. Parm.

145. *Pateant*] Vet. lib. *fiant.* DELR. *jaceat* Mediol. *jaceant* Voſſ. Jun. duo Leid. *fiant* Oxon. Voſſ. *jaciant* Colin. *jaceant pulli* Voſſ. qui & *ne* pro *neu* utroque loco, ut Mediol. & multi alii, primo loco cum Ald. & aliis edd.

147. *Reſupinato*] *reſupinati neglecto* Voſſ. Leid. edd. Vicet. Parm. Ald. Parrh. & aliae.

149. *Non exſpectato*] Malim, *exſpectatae*, quomodo editio Claverii, haud dubie ex vetuſtis membranis. HEINS.

150. *Con-*

Conſcidit, & fractas cum crine avellit ariſtas.
Haeſerunt lacrimae: non vox, non ſpiritus oris
Redditur, atque imis vibrat tremor oſſa medullis.
Succidui titubant greſſus, foribusque recluſis
Dum vacuas ſedes & deſolata pererrat
Atria, ſemirutas confuſo ſtamine telas,
Atque interceptas agnoſcit pectinis artes.
Divinus perit ille labor, ſpatiumque relictum
Audax ſacrilego ſupplebat aranea textu.
Nec deflet, plangitve malum: tamen oſcula telae
Figit, & abrumpit mutas in fila querelas.
Adtritosque manu radios, projectaque penſa,
Cunctaque virgineo ſparſa oblectamina ludo,
Ceu natam, preſſat gremio: caſtumque cubile
Deſertosque toros, &, ſicubi ſederat olim,
Perlegit. adtonitus ſtabulo ceu paſtor inani,
Cui pecus aut rabies Poenorum inopina leonum,
Aut populatrices infeſtavere catervae:
Serus at ille redit, vaſtataque paſcua luſtrans
Non reſponſuros ciet inploratque juvencos.
Atque ibi ſecreta tectorum in parte jacentem

Ad-

150. *Conſcidit*] *concidit* Leid. Mediol. & Colin. *conſcindit* Iſingr. vitioſe.

Avellit] Uterque vetus liber, *revellit*. DELR. *advellit* Jun. *revellit* alter, & Voſſ. *avellit* vel *repellit* Oxon. *evellit* edit. Parrh.

151. *Non vox, aut ſpiritus oris*] *non ſpiritus* Florent. S. Marci & Pulmanni unus. *ori* etiam Regius. utrumque placet. HEINS. *nec vox aut* Leid. & edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. & aliae. *nec ſpiritus* Jun.

152. *atque imis*] *aut imis* MS. Pulm. *ex imis* marg. Iſingr. *timor* Voſſ. Jun.

153. *Titubant*] *trepidant* Voſſ. mox, *vacuas aedes* ed. Parrh. *Atria & amiſſas* Voſſ.

156. *Interceptas*] Mendoſe meae membranae, *interreptas*. DELR. *atque interruptas* Jun. duo. *intermiſſas* Voſſ. *agnovit* Jun. Voſſ. *cognoſcit* alt. Jun. Voſſ.

159. *Nec deflet*] *Haec deflet plangitve manum* Voſſ. *manu* Jun. *manum*, ſed pro varia lectione *malum* Leid. *plangitque* Parm.

tamen oſcula telae] *tantum* Iſingr. & tres ex noſtris. HEINS.

160. *abrumpit mutas*] *obrupit* Jun. *arrumpit* Voſſ. *multas* Oxon. Jun. Voſſ. Leid. *moeſtas* Voſſ. alt.

161. *Adtritosque*] *attractosque* Jun. *adſtrictosque* multi ſcripti. vid. Lib. I. 13. *attrictosque* Mediol.

162. *Virgineo ludo*] Ludus gratus annis tenerioribus. Senec. Epiſt. cxv. Tull. Orat. pro Cluentio. Sidon. Lib. VII. Ep. 2. *Nunc ludo apta virgineo ſcruta donaret.* Lactant. II. cap. 4. *non a virginibus, quarum venia luſibus dari poteſt.* Plinius Jun. Lib. IX. Epiſt. 33. *maxime pueri, quos otium luſusque ſollicitant.* DEMPST. malim, *virginei ſparſa oblectamina ludi.* HEINS.

163. *Caſtumque*] alter MS. *Carumque*. DELR. *carum* Voſſ. & alii. *preſſet* Mediol. ſed *preſſit* Jun. Voſſ. Oxon. *deſertumque torum* Jun. *ſederat* Leid. edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Parrh. & aliae. *ſederat illa* Jun. *ſederit* Moreti liber. *perſpicit* etiam Jun. *attonita* Jun. alt.

166. *Quem lupus*] Vetus liber, *Cui pecus*. non multum equidem refert, utrum recipiatur. DELR. *Cum pecus* Voſſ. *inopina luporum* Oxon. male. *Poenos leones* etiam habet Ovid. IV. Triſt. VI. 5. *luporum leonum* Mediol. quod a varianti lectione ſcriba poſuit. *Quem lupus aut rabies* Leid. edd. Vicet. Parm. & omnes fere

168. *At ille*] *ad illa* Mediol. & alii apud Parrh. Jun. Oxon. MS. Pulm. Voſſ. *vaſtataque pabula* Voſſ.

170. *Atque ibi*] Forſan rectius *ubi*. HEINS. Ita Leid. & Mediol. *atque in s.* Jun. *latentem* ed. Parrh.

171. *Ad-*

Adſpicit Electram. natae quae ſedula nutrix,
Oceani priſcas inter notiſſima Nymphas.
Par Cereri pietas. haec poſt cunabula dulci
Ferre ſinu, ſummoque Jovi deducere parvam
Sueverat, & genibus ludentem aptare paternis.
Haec comes, haec cuſtos, haec proxima mater haberi.
Tum laceras effuſa comas, & pulvere canos
Sordida ſidereae raptus lugebat alumnae.
Hanc adgreſſa Ceres, poſtquam ſuſpiria tandem
Laxavit frenoſque dolor, quod cernimus, inquit,
Excidium? cui praeda feror? regnatne maritus?
An coelum Titanes habent? quae talia vivo
Auſa Tonante manus? rupitne Tiphoïa cervix
Inarimen? fractane jugi compage Veſevi

Al-

171. *Adſpicit*] Unus liber in ovium tergoribus exaratus, *conſpicit*. DELR. ita Oxon. duo, Junian.

173. *Haec*] *hanc* Jun. mox pro, *& genibus*, *in genibus* Voſſ.

176. *Haec comes*] Comes ſeu cuſtos in re Romana idem nobilibus & patriciis ex Ict. L. 15. §. *comitem* ff. de Injur. & lib. fam. Valer. Lib. VIII. cap. XII. de Alexandro, & aperte utrumque conjunxit Martialis Lib. XI. Epigr. 40.

Cunarum fueras motor, Charideme, mearum,
Et pueri cuſtos aſſiduusque comes.

At *cuſtos* pro miniſtra Macrob. Lib. III. Sat. cap. 6. DEMPST.

Proxima mater haberi] *proxima ſemper* tertius Vaticanus. HEINS. *habetur* Voſſ.

177. *Tum laceras effuſa comas*] *diffuſa* duo Pulmanniani. ut Virgil I. Aen. 319. *dederatque comam diffundere ventis.* & ſupra de Proſerpina Lib. II. 248. *Caeſariem diffuſa noto.* Alcimus Avitus Lib. III. de ficu: *Frondentes diffuſa comas.* Iſingr. tamen & plerique noſtri, *effuſa genas.* ut *affuſa* legendum videatur, aut *ſuffuſa*, pulvere ſcilicet. vel etiam, *lacrimis effuſa genas.* nam in ſecundo Vaticano, *lacrimas offuſa genas.* de *offundendi* verbo pluribus ad Val. Flacc. Lib. IV. 48. egimus. HEINS. *genas* marg. Iſingr.

Pulvere cano] Sic in veteri codice. Superius dixerat de curru Cereris, *cano rota pulvere labens.* in codice Gryphii, *Tum laceras effuſa comas* (vel *genas*) *& pulvere canos Sordida*, unde non improba ſtructura elici queat. Martialis (IV. 53.) *cana putrisve coma.* CLAVER. pro *canos ſordida*, perperam *cano* Claverius, quia noſter *canum pulverem* ante jam dixerat. quod & perperam Raphelengius ſecutus. Virgil. Lib. X. 844. *Canitiem immundo deformat pulvere.* & Lib. XII. 611.

Canitiem immundo perfuſam pulvere turpans.

quae D. Hieronymus reſpexit Epiſt. ad Innocentium: *Canitiem immundam perfuſo pulvere deturpans.* Ovid. Lib. VIII. Met. 528. *pulvere canitiem genitor foedatus.* Prudent. Pſychomach.

——— — *fertur reſupina reductis*
Nequidquam loris auriga, comamque madentem
Pulvere foedatur.

ſic optimus liber. Silius X. 511. *Pulvere canities atro ſquallebat.* & Lib. XII. *foedantes pulvere crinem. camentem.* quibus vulgata lectio abunde confirmatur. HEINS. Statius VIII. 243. *Canitiem nigram ſqualore.* vide & Praefat. Lib. II. in Eutrop. 25.

178. *Sidereae*] *ſic demtae* Jun.

179. *Tandem*] *tendit* Voſſ ita & variatum ſupra. vid. II. in Stil. 273. & 416 & alibi. deinde, *laxabat* Jun. *laxavit fletuſque* MS. Pulm. *quod criminis* Oxon. *quid*, & pro varia lectione, *quod* Leid. *Exitium, quo praeda feror* Voſſ.

182. *An coelum*] *Jam* unus Heinſii. *rupitque* Voſſ. *Tiphoeia* ed. Vicet. Ald. *Typheia* ed. Parm. & Parrhaſ. & aliae *Tyſeia* Voſſ. *Tiphoea* Jun. *Typhoea* ed. Barth. *Typhea* Mediol. *Tranimem* Leid. & mox, *fractave.*

184. *Inarimen*] Antiquiores videntur legiſſe apud Homerum Iliad. β. γαῖαν Ἐιναρίμης, non Ἐν Ἀρίμοις. quis enim ignorantiae aut oſcitantiae arguat divinos illos Muſarum interpretes. ſic forte παναθηναῖα & παναχαιοὶ ex duabus dictionibus in unam coaluere. Sane Maximus Planudes natione Graecus expreſſe agnovit Ἐιναρίμην. ac Plinius ita ſcripſiſſe Homerum pronuntiat, quidquid Euſtathius & Aldus voluerint, neque tamen Ἄριμα ab aliis dicta

negare

Alcyoneus per ſtagna pedes Tyrrhena cucurrit?
An vicina mihi quaſſatis faucibus Aetna
Protulit Enceladum? noſtros an forte penates
Adpetiit centum Briareïa turba lacertis?
Heu, ubi nunc, ubi, nata, mihi? quo mille miniſtrae,
Quo Cyane? volucres quae vis Sirenas abegit?
Haeccine veſtra fides? ſic fas aliena tueri
Pignora? Contremuit nutrix, moerorque pudori
Ceſſit, & adſpectus miſerae non ferre parentis
Emtum morte velit. longumque inmota moratur
Auctorem dubium, certumque expromere funus.
Vix tamen haec: Acies utinam veſana Gigantum
Hanc dederit cladem! levius communia tangunt.
Sed Divae, multoque minus quod rere, ſorores
In noſtras nimium conjuravere ruinas.
Inſidias Superûm, cognatae vulnera cernis

In-

negare licet. CLAVER. *Inacrinam* Oxon. *fractaque* Jun. *Vegei* vel *Veſevi* vel *Miſeni* Voſſ. *Veſei* Oxon. *Alcbiones* Jun. *Alcionus* Oxon. *Alcbimeus*, *Alceonus*, *Alciones* alii. *Alcyones* Ald. Junt. Colin. *Tyrrhena pedes per ſtagna* Oxon. duo. mox, *caſſatis* Voſſ.

187. *Protulit*] *Pertulit* Jun.

188. *Adpetiit*] Alter Voſſianus, *Arripuit.* quomodo & pro diverſa lectione ſecundus Vaticanus. Bell. Gild. 480. *Arripiunt naves.* Virgil. Lib. IX. 13. *turbataque arripe caſtra.* & Lib. XI. 531.

Arripuitque locum & ſilvis inſedit opacis.

non abludit noſter infra 286.

Aut tibi commiſſas rapuit Tritonia pugnas.

HEINS. *Briaren* Mediol. Dan. Heinſium legere, *centum*, *Briareia turba*, *lacerti* notavit filius.

189. *Heu ubi nunc, ubi, nata, mihi?*] Sic venuſte Florent. S. Marci. Vulgo, *ubi nunc eſt nata.* unde, *ubi nunc es* olim legebam, quod unus Petav. cum Regio & Oxonienſi adſtruunt. Ovid. IV. Faſt. 456. in hac fabula:

Nec mora: me miſeram! filia, dixit, ubi es?

HEINS. *Heus* Leid. Jun. duo, Voſſ. duo, Mediol. edd. Vicet. & Parm. *ubi nunc eſt rapta mihi* Voſſ.

190. *Sirenas*] *Sirenes* Leid. Mediol. & alii. mox, *noſtra* Mediol. & deinde, *contemnit nutrix*, & *nos ferre.*

192. *Maerorque timori ceſſit*] *pudori* ambo MSS. DELR. *pudori cedit* in ſcriptis nonnullis. HEINS. *cedit* quatuor ſcripti.

194. *Emtum morte*] Imitatur Maronem Lib. X. Aen. 503. *magno cum optaverit emtum Intactum Pallanta.* XI. Aen. 109. *magno mercentur Atridae.* Sidon. Lib. VII. Ep. XIV. *emtum maximo velim.* atque ita loquitur Ictus Paulus in L. *ſi ſervus* 33. ff. ad L. Aquil. *veluti filium naturalem occiderit, quem tu magno emtum velles.* DEMPST.

195. *Auctorem*] Hic verſus aberat a veteri codice, an oblivione librarii, an vero alterius exemplaris fide? vix ſane percipio, neque plus ei tribuo, quam illi, qui Statio irrepſit,

Donec in anguſtam ceciderunt undique vallem.

ſed prodeunt forte ex eadem officina. CLAVER. *raptorem dubium* Mediol. quod pro gloſſa erat in Leidenſi.

197. *Levius communia tangunt*] Puto, *tangant.* HEINS. *laedunt* Oxon. duo. verſus hic deerat Leidenſi. *cladem dederit* alt. Junian.

198. *Quod rere*] *quam* Junian. vid. II. in laud. Stilich. 292. deinde *conſpiravere* Jun. *conjuravere manus* Mediol.

200. *Cognataque vulnera*] *cognatae* Putean. & Florent. S. Marci & Junian. bene. mox *infenſior* cum ſcriptis legendum, vulgo *incenſior*, quod Latinum non eſt. noſter II. in Eutrop. 487.

Infenſos tandem Superos & conſulis omen
Agnovere ſui.

VI. Conſ. Hon. 315. *Infenſi comites odere propinqui*, ubi alii codices, *offenſi*. Val. Flacc. V. 17. *quid tantum infenſa repente Numina.* Ovid. I. Faſt. 482. *infenſo pulſus es urbe deo.* vidit & veram ſcripturam

 curis

Invidiae: Phlegra nobis infenfior aether.
Florebat tranquilla domus: nec limina virgo
Linquere, nec virides audebat vifere faltus,
Praeceptis obftricta tuis. telae labor illi,
Sirenes requies; fermonum gratia mecum,
Mecum fomnus erat, cautique per atria ludi.
Quum fubito (quonam, dubium, monftrante latebras
Refcierit) Cytherea venit, fufpectaque nobis
Ne foret, hinc Phoeben comites, hinc Pallada junxit.
Protinus effufo laetam fe fingere rifu,
Nec femel amplecti, nomenque iterare fororis,
Et dura de matre queri, quae tale receffu
Maluerit damnare decus, vetitoque Dearum
Conloquio, patriis procul amandaverit aftris.
Noftra rudis, gaudere malis, & nectare largo

In-

curis fecundis Barthius. Heins. *collataque vulnera* Voff. *infeftior* idem Leid. Voff. & Pulm. MS. & Mediol. *impenfior* Jun. vid. II. in Eutrop. 487.

202. *Limina*] *lumina* ed. Gryph. mox, *aftricta* Voff. *obftructa* Oxon. Voff. alt. *meis* etiam Jun.

206. *Caftique*] Victoris liber, *tacitique*, & inter lineas, vel *cautique*, quod meus codex retinet. Delr. *cautique* Aldus, Vatic. & plerique alii, quod rectum alibi diximus. quamquam & Cicero de Arufpicum Refponfis: *quominus caftiffimos ludos omni flagitio pollueres*. Heins. *gratique* Jun. MS. Pulm. *tacitique* ejusdem alii. *cauptique* Jun. *cafti fimul ludi* edd. *atria* Vicet. Parm. & meminit hujus lectionis Parrhafius. *cauti* praefert Heinf. ad Lib. II. Rapt. II.

207. *latebras Refcierit*] Non, *tenebras Praefcierit* fcripti. Heins. *dubium* eft Jun. Voff. *dubium quonam* Voff. & Leid. *Perfcierit* Voff. *Afcierit* Oxon.

209. *Hinc Phoeben comites, hinc Pallada junxit*] An *duxit?* quod in nonnullis repperi. fed nil immutemus praeftat. Heins. *duxit* MS. Pulm. Voff. *non fuit* Voff. idem

211. *Nec femel*] *Non femel* Voff.

213. *Vetitamque Dearum Conloquio*] *Vetitoque* malim, ut Ifingrinus & Petavianus unus. Heins. *Eloquio* Voff. *natamque Dearum* Oxon.

214. *Amendaverit*] Sic in veteri codice, fed non melioris notae. nam in altero, *abfentaverit*, eadem forma, qua *praefentare* Fabius & Plinius dixerunt; quare non video cur facile mutari debeat, aut ingrata fit legenti. Claver. *patriisque procul mandaverit aftris* Aldum & fex fcriptos praeferre video. Claverii liber, *patriis procul amandaverit*. quomodo & Ifingrinus cum Vaticano aliisque. etiam editiones quaedam, non inprobante Barthio, qui tamen videtur malle, *procul a patriis damnaverit aftris*, oblitus id verbi verfu proximo praeceffiffe. vulgo, *abfentaverit*, quod Latinum effe non perfuadent nobis interpretes. *mandare* pro *amandare*. fic Cicero pro Sulla, *in extremas oras mandare*. & pro Quintio, *infra mortuos mandari*. *amandare* five *amendare* pari fignificatione apud A. Gellium occurrit Noct. Attic. Lib. XII. cap. I. *Neque multo minor amendati ad nutricem filii quam morte amiffi oblivio eft*. Heins. fupra vs. 84. *Siculis olim mandaverat armis*. ubi *emandaverat* & *amandaverat* alii. ut hic Jun. Oxon. *patriis procul abfentaverat aftris* Leid. edd. Vicet. Parm. *abfentaverit horis* Mediol. *emendaverit* MS. Pulm. *procul a patriis mandaverat* unus Pulm. & Barth. quod non difplicet, vel etiam, quod praeferimus, *patriis procul amandaverit aftris* (vel *oris*, ut eft in Voff.) fic Livius XXXIX. 13. *ut fe extra Italiam aliquo amandarent*. ubi alii *ablegarent*. vide notas Gronovii. Servius ad illa Virgil. III. Aen. 50.

Infelix Priamus furtim mandarat alendum
Threicio regi.

aphaerefis eft five dixeris commendarat, *five* amandarat, *&* mandaret *eft amoris*, amandaverat *vero alii eft*, *&* amandare *eft fub fpecie legationis aliquem relegare*. Suet. Cal. IX. & Tib. VI. *demandare* utitur. Burm.

215. *Noftra rudis*] *Illa* Oxon. duo. refpexit forte illa Ovidii III. Met. 292. *Laeta malo, nimiumque potens*. & XI. 106.

Laetus abit, gaudetque malo Berecynthius heros.

nectare longo Oxon. Leid. & Mediol. quae varietas obvia apud noftrum. vid. Bell. Get. 122. vide ad Phaedr.

Inſtaurare dapes. nunc arma habitumque Dianae
Induitur, digitisque adtentat mollibus arcum.
Nunc crinita jubis galeam, laudante Minerva,
Inplet, & ingentem clipeum geſtare laborat.
Prima Venus campos Hennaeaque rura maligno
Ingerit adflatu. vicinos callida flores
Ingeminat, meritumque loci, velut inſcia, quaerit.
Nec credit, quod bruma roſas innoxia ſervet,
Quod gelidi rubeant alieno germine menſes,
Verna nec iratum timeant virgulta Boöten.
Dum loca miratur, ſtudio dum flagrat eundi,
Perſuadet. teneris, heu, lubrica moribus aetas!
Quos ego nequidquam planctus, quas irrita fudi
Ore preces? ruit illa tamen confiſa ſororum
Praeſidio: famulae longo poſt ordine Nymphae.
Itur in aeterno veſtitos gramine campos,
Et prima ſub luce legunt, quum rore ſerenus
Albet ager, ſparſosque bibunt violaria ſuccos.
Sed poſtquam medio ſol inſtitit altior axi,

Phaedr. II. fab. 6. & doctiſſimum Arntzenium ad Aurel. Vict. Caeſ. XIII. BURM.

217. *Digitisque adtentat*] *digitis* Jun. Mediol. & Leid. edd. Vicet. & Parm. *attendit* Voſſ. *aptavit* Jun. ut ſupra 175. & Bell. Get. 495. *obtendit* Voſſ. mox pro *crinita*, *crinata* Voſſ.

220. *Hennaeaque rura maligno*] Sic Parrhaſii editio, non *Aetnaeaque*. HEINS.

221. *Affatu*] Vetus liber, *afflatu*. DELR. *afflatu* ſcripti fere omnes. *afflatum* pro inſtinctu ponit. conjunxit haec duo Cicero Lib. I. de Divinat. *oracula, quae inſtinctu divino, afflatuque funduntur.* Adpoſite idem ad Herennium Lib. IV. *circumſpectans huc & illuc, ſi quem reperiat, cui aliquid mali faucibus afflare, quem ore attingere, dentibus inſecare, lingua aſpergere poſſit.* HEINS. *afflatu* Mediol. & alii.

222. *Meritumque loci*] vide ad Ovid. III. Amor. XIII. 5. notas Heinſii.

223. *Nec credit*] *Non credit* Voſſ. *At quaerit* Voſſ. alter. *ſervat* Oxon.

224. *Alieno gramine menſes*] Codices vetuſti, *germine*. idque bene. de floribus enim ſermo eſt, quibus ſemper abundat campus Hennenſis. *gramina rubere* inepte dicuntur, ut mox quoque ſcribendum videatur:

Itur in aeterno veſtitos germine campos.

HEINS. *gelidae r. a. g. meſſes* Jun. de *germine* & *gramine* confuſis vid. Lib. II. 77. & 132.

226. *Dum flagrat eundi*] Diſtinguendum puto:

——— *ſtudio dum flagrat eundi,*
Perſuadet. teneris, heu, lubrica moribus aetas!

ut τὸ *perſuadet* ad Venerem referatur, neque aliter curis ſecundis Barthius. HEINS. Ita jam Parrhaſius. *fragrat* Voſſ. *tenebris* Mediol. an *lubrica motibus?* quae facile movetur & flectitur. vide ſupra.

228. *Planctus*] *gemitus* Oxon. *nec quicquam* edd. Vicet. Parm. Junt. mox pro *confiſa*, *confuſa* Mediol.

231. *Campos*] Ennenſis vetus liber, *colles*, videlicet Aetnaeos. DELR. *collis* meliores ſcripti. ſic & *vallium Hennenſium* ſubinde meminit. HEINS.

233. *Albet ager*] Sic vetus liber, alias, *alget*. Horatius: *nec prata canis albicant pruinis.* CLAVER. Sic ex ſuo codice & Horatio Claverius. cui *prata pruinis albicare* dicuntur. Valer. Flacc. Lib. II. 73.

Jamque ſub Eoae dubios Atlantidis ignes
Albet ager.

Auſonius Idyll. VI. de Roſis:

Vidi Paeſtano candere roſaria cultu
Exoriente novo roſcida Lucifero.

Alii, *alget*, quod Raphelengius & Barthius ſequuntur. HEINS. *ſereno albet* Voſſ. vide ad d. Val. Flacci locum. *alget* cum gloſſa *friget* Leid.

234. *Sol altior adſtitit*] Sic in optimo exemplari.

Ecce polum nox foeda rapit, tremefactaque nutat
Insula cornipedum pulsu, strepituque rotarum.
Nosse nec aurigam licuit; seu mortifer aestus,
Seu Mors ipsa fuit. luror permanat in herbas:
Deficiunt rivi: squalent rubigine prata:
Et nihil adflatum vivit. pallere ligustra,
Exspirare rosas, decrescere lilia vidi.
Ut rauco reduces tractu detorsit habenas,
Nox sua prosequitur currum; lux redditur orbi.
Persephone nusquam. voto rediere peracto,

Nec

eodem labdacismo, ut ita dicam, usus est Lucretius, *Sol alte lampade surgens.* CLAVER. Isingriniani codicis lectio est, *Sol institit altior axi*, quomodo & Gyrald. prim. & Vatic. & ex nostris plerique. Moreti, *altius institit.* non male. alii, *extitit axe.* vulgo *adstitit orbe.* Ovid. Epist. VIII. 105.

Cum tamen altus equis Titan radiantibus instat.

mox legendum cum Aldo & potioribus membranis, *nox foeda. alta* ferri non potest, quia *altior* praecessit. Si quis Vaticani codicis lectionem, *nox atra* malit, quam & in suis invenit Parrhasius, non repugno. HEINS. *adstitit orbi* Aldus. *exstitit* Mediol. qui versum hunc omittit, sed in margine habet. pro *nox alta*, cum aliis apud Parrhas. legendum credo. *atra.* ut in Mediol. quae voces passim confusae. vid. Senec. Thyest. 51. & Ovid. III. Amor. V. 46. nondum enim alta nox erat, sed tenebrae subitae noctis imaginem dabant. BURM.

236. *Cornipedum strepitu, pulsuque rotarum*] Sic editiones nonnullae & scripti plerique. malim tamen, *cornipedum pulsu strepituque*, ut apud Martialem Lib. VII. 6.

Et ungularum pulsibus calens Ister.

Statius Lib. VII. Theb. 120.

Auget & arma virum, pulsusque imitatur equorum.

ubi vulgo, *cursusque.* plura ad Virgil. VI. Aen. 591. HEINS. *cursu strepituque* MS. Pulm. *strepitu cursuque rotarum* Leid. edd. Vicet. Parrh. Junt. Ald. & aliae. ut ita Conf. Olybr. 101. *cursuque rotarum saucia. cornipedum fremitu* etiam legi Parrhasius testatur. vide & ad Val. Flacc. V. 612. & forte imitatus eumdem, qui Lib. VI. 168.

Ipse rotis gemit intus ager, tremebundaque pulsu
Nutat humus.

pulsus enim proprie pedum est. Ovid. Epist. XVI. 59

Ecce pedum pulsu visa est mihi terra moveri. BURM.

237. *Mortifer aestus*] In veteri libro, *mortifer estus*, alias, *mortifer ille.* nescio quid simile apud Lucretium legi, & sane *mortiferum aestum* reperies, idem est, opinor, quod pestilitas. CLAVER. *mortifer aestus* pro *ille*, ex libro Claverii est. Lucret. Lib. VI.

Haec ratio quondam morborum & mortifer aestus
Finibus Cecropiis funestos reddidit agros.

quibus in versibus nihil mutandum. noster *lethiferum spiritum* Lib. II. 202. appellarat. Ovid. VII. Met. 532.

Lethiferis calidi spirarunt aestibus Austri.

Barthius tamen vulgatam amplectitur. HEINS. *licuit mihi, mortifer ille* Jun. *seu m. ille* Leid.

238. *Livor permanat*] Sic veteres codices, quibus excusi aliquot adstipulantur. alii, *luror*, quod Janus non improbat. ego, quia in nullis codicibus inveni, non probo. DELR. *luror permanat in herbas* scriptorum praestantiorum lectio est. vulgo, *livor permansit in herbis*, quod nollem defenderet Barthius. *luror* Raphelengii est contra auctoritatem veterum librorum. HEINS. *luror permansit in herbis* edd. Vicet. Parm. Junt. Isingr. & aliae.

239. *Prata*] Lucretius:

Finibus Cecropiis funestos reddidit agros
Vastavitque vias. CLAVER.

240. *Adflatum*] *afflatis* Mediol. *afflatu* Leid. *nil afflatu* Voss.

141. *Decrescere*] Victoris liber, *marcescere.* DELR. Codex Regius, *livescere*: ipse olim *arescere*, vel *flavescere* legebam. *marcentes coronas* mox habebimus. HEINS. *exuberare rosas* Leid.

242. *Rauco*] *ut tanto* Voss. *reduces rauco* Leid. edd. Vicet. Ald. Parrh. & aliae. *detraxit* legi etiam ait Parrh. & ita edd. Vicet. & Parm. *persequitur* Oxon. Jun. *currus* Voss. *cursu* Jun.

244. *Persephone nusquam*] *nulla est* in veteri codice eleganter. sic enim loquitur Terentius. alias *nusquam.* CLAVER. *nusquam* nostri libri constanter, nisi quod nonnulli verbum substantivum addunt. Claverianum *Persephone nulla est*, a Raphelengio & Barthio probatum, minus ad rem facit. & est Comicum, quamvis & in Propertio occurrit. *Persephone*

nus.

Nec mansere Deae. mediis invenimus arvis
Exanimem Cyanen. cervix redimita jacebat,
Et caligantes marcebant fronte coronae.
Adgredimur subitae, & casus scitamur heriles,
(Nam propior cladi steterat) quis vultus equorum?
Quis regat? illa nihil. tacito sed laesa veneno
Solvitur in laticem. subrepit crinibus humor.
Liquitur, in roremque pedes & brachia manant,
Nostraque mox lambit vestigia perspicuus fons.
Discedunt aliae. rapidis Acheloïdes alis
Sublatae Siculi latus obsedere Pelori;
Accensaeque malo jam non inpune canoras
In pestem vertere lyras. vox blanda carinas
Adligat. audito frenantur carmine remi.
Sola domi luctu senium tractura relinquo.
Haeret adhuc suspensa Ceres, & singula demens

Ceu

nusquam, subintelligitur, *comparuit*. Martialis IV. 66.
Dic ubi sit decies, mater quod avara reliquit?
Nusquam est. fecisti rem, Line, difficilem.
HEINS. *nulla est* edd. Vicet. Parm. Junt. & aliae. Ovid. XI. Met. 684.
Nulla est Halcyone, nulla est, ait, occidit una
Cum Ceyce suo.
nusquam est Mediol. *nunquam est* Leid. BURM.

Rediere] Forte, *risere*. BURM.

245. *Invenimus arvis*] *undis* Moreti & Vossii liber. rectius. Ovid. V. Metam. 413. de Cyane:
Gurgite quae medio summa tenus extitit alvo
Agnovitque deam. HEINS.

248. *Adgredimur subitae*] non, *subito*, Vossiano libro debetur. mox, *& casus scitamur* Claverianum est. in plerisque scriptis haec inquinatissima sunt. HEINS. *Adgredimur tacitam* alii apud Parrhas. *Adgr. propius* Moreti liber. *tacitae* Oxon. Jun. Voss. *taciti* Oxon. alt.

Scitamur] sic optimus liber. magnam vero huic loco inflixit plagam vel scriptorum incuria, aut perfidia, dum ab iis prima hujus verbi syllaba corripitur. nam invenias ubique fere, *Casusque scitamur heriles*. At Virgilius (II. Aen. 114.)
Suspensi Eurypilum scitatum oracula Phoebi
Mittimus.
alias etiam *scrutamur*, sed falso. CLAVER. *casusque citamus* Oxon. duo. & Leid. nisi quod *scitamur*. *citamur* Jun. *casus citamus* Jun. alt. *scrutamur* Moret. Isingr. *scitamur ab illa* Voss. forte: *Adgredimur: subitos casus* s. b.

249. *Nam propior*] *Namque prior* Voss. *qui vultus* Oxon. *Qui regat* idem. *quos* Voss. mox, *ista nihi tacite* Voss. *ille nihil* Mediol.

250. *laesa veneno*] Dictio haec mediae significationis. ita ut addi oporteat sitne bonum an malum. quare Bell. Gildon. *noxia venena* dixit. sed hic non opus fuit. Ceterum notus est Homeri versus a Jurisc. citatus. At Ausonius:
Separet haec si quis, faciunt discreta venenum,
Antidotum sumet, qui sociata bibet.
Ergo φάρμακα μεμιγμένα sunt saepius salutaria. quem tamen locum viri magni longe secus accipiunt. CLAVER. Vulgo *lapsa veneno*. sed Aldus cum scriptis plerisque *laesa*. bene. Statius Theb. I. 171.
Atque aliquis cui mens humili laesisse veneno
Summa.
Silius Lib. XIII. *fraudum illaesa veneno*. Barthius frustra vulgatum tuetur. HEINS.

251. *Laticem*] *latices* Oxon. *surrexit* Voss. *subrepsit* Leid. edd. Vicet. Parm. Junt. Ising. & aliae, ut & Barth. mox *linquitur* Jun.

253. *Perspicuus*] *perpetuus* Jun. *ambit* etiam Jun.

254. *Discedunt aliae*] Ministrae scilicet. ita haec & sequentia distinguenda. HEINS.

Acheloides alis] *Acheloes in alis* Oxon.

255. *Obsedere*] meus MS. *obduxere*. DELR.

Canoras] *canoram lyram* Jun. *jam nunc* Leid.

258. *Adligat*] *Abligat* Mediol. & Leid. a m. prim. mox, *luctus* Voss.

260. *Haeret*] *maeret* unus Heinsii & edd Vicet. & Parm. ita variant codices apud Val. Fl. IV. 5. *Haeret inops*, vel *Maeret*.

262.

Ceu nondum transacta, timet: mox lumina torquens
Ultro in coelicolas furiato pectore ferri.
Arduus Hyrcana quatitur sic matre Niphates,
Cujus, Achaemenio regi ludibria, natos
Avexit tremebundus eques. fremit illa marito
Mobilior Zephyro, totamque virentibus iram
Dispergit maculis, jamjamque haustura profundo

Ore

262. *Vultu*] Primus hoc loco ex meo MS. reposui *Ultro*. DELR. *Multum ad coelicolas* vetus liber. alii, *Ultro*. & vero Seneca: *ultro adfero res multum cogitatas*. CLAVER. *Ultro* Delrii liber, quod & in suis invenisse Claverius videtur. ex nostris Vaticanus unus melioris notae & Bartholinianus pari modo agnoscunt, probavitque Barthius curis secundis. vulgo, *vultu*. infra, *accenditur ultro Relligione loci*. & mox, *solamque instantibus ultro Hostibus exposui*. atque ita passim. Virgil. IV. Aen. 304.

Tandem his Aenean compellat vocibus ultro.

in coelicolas etiam Isingrinus. quod placet. sic *ferri in hostem* saepe apud poëtas. pro *Ultro* Isingrinus & quidam ex nostris, *Multum*. non male. alii, *Vultum*, ut legendum forte sit:

Vultu in coelicolas furiato & pectore fertur.

praeterea *ferri* in uno Mediceo pro *fertur*. venuste. quomodo noster non raro. HEINS. *furibundo* Voss. *furiali* alter. *fatur* Leid. a m. pr.

263. *Hyrcana*] *arcana* Jun. *Typhates* Oxon.

Matre] Id est, Tigride. haec comparatio fluxit e Thebaide:

Qualis ubi audito venantum murmure tigris
Horruit in maculas.

CLAVER. Maximus furor tigris rapto foetu. noster I. in Rufin. 227.

Aut Hyrcana premens raptorem bellua partus.

Rapitur autem equo maxime veloci, saepiusque mutato, ne mater consequi possit. Plin. Lib. VIII. cap. 18. cui adstipulatur Flaccus Argon. Lib. I. 490.

Venator quum lustra fugit, dominoque timentem
Urget equum, teneras complexus pectore tigres.

Martial. Lib. VIII. Ep. 26. quod de globo vitreo objecto matri, in quo depicti catuli ad eam remorandam, petitum est ex Aeliano in Hist. Nat. addit Solin. cap. XXXI. tantam ejus esse rabiem, *ut navi impositum praedatorem etiam per fluctus consequatur, donec mergatur*. quod mirum materni animi adfectum in Cerere potest exprimere. DEMPST.

265. *Avexit*] Vetus liber. *Advexit* DELR. *Avexit* habet MS. non *Advexit*. CLAVER. *Advexit* Mediol. Jun. Oxon. duo, Voss. duo. *Adduxit* Jun. *Aduxit* Leid. *Achymenio* etiam Mediol.

Eques] Pomp. Mela: *Eques ubi interceptos catulos cepit avehere* (agnoscis verba Claudiani) *astu unum omittit: haec projectum ad cubilia refert: rursum & saepius id fit, donec profugus raptor evadat*. unde Martialis: *Raptor in Hyrcano qui fugit albus equo*. *Albus* vero idem quod tremebundus, ut loquitur Claudianus. CLAVER.

Fremit illa marito] *fremere* ad velocitatem nihil facit. malim igitur, *premit*. ut I. in Rufin. 229.

Aut Hyrcana premens raptorem bellica Parthum.

praeterea pro *Avexit* codex V. C. Thomae Bartholini, *Avertit*. eleganter satis. HEINS. *illa marino* quosdam legere testatur Parrhasius. *nobilior* Oxon. male. vide supra vs. 138. *mobilior velo* Oxon. prior. vide Brodaeum ad Oppian. I. Cyneg. 322. & III. 360. quae Parrhasius hic habet ex Ambrosii Hexaemero, erant in Bodlejano, ut glossa adscripta. & Servius ad Virg. II. Georg. 150. ex MSS. Leidensibus habet: *Bestiae Armeniae tigres, quae vitro falluntur raptis catulis*. adde Valesf. ad Amm. Marcell. XXIII. 6. BURM.

267. *Dispergit*] *Dispersit* multi codices, & edd. Vicet. Parm. Ald. Junt. & aliae. *nimiumque exhausta* Jun. *vivum hausura* vel *haustura* Voss. *nimiumque haustura* Leid. Oxon. duo, unus Heinsii, edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. & aliae. *nimiumque hausura* Jun. alt. conjecerat & Heinsius, *timidumque*, sed vulgata sana. Ovid. I. Met. 535.

Alter inhaesuro similis, jam jamque tenere
Sperat. BURM.

Maculis] Satyricus: *Parcit cognatis maculis fera*, & *tigris maculosa*, ut etiam docuit supra Stat. cave ergo retia interpreteris. CLAVER.

Jamjamque hausura] Recte & eleganter ex veteri codice & Statio. alias inoleverat, *nimiumque haustura*. Virgil. (II. 530.) *jamjamque manu tenet*. & IV. 381. *supplicia hausurum scopulis*. CLAVER. *jamjamque* Claver. vulgo, *nimiumque*. Isingr. *inhiatque*, quomodo apud Virgil. IV. Georg. 483. *tenuitque inhians tria Cerberus ora*. Si quis mordicus forte pro lectione *nimiumque* pugnet, potest eam confirmare, quod noster eo verbo non indelectatus videatur. sic supra:

In nostras nimium conspiravere ruinas.

vir doctus, qui *mimum* legit, ipse mimum agebat.

in

Ore virum, vitreae tardatur imagine formae.
Haud aliter toto genetrix bacchatur Olympo;
Reddite, vociferans: non me vagus edidit amnis;
Non Dryadum de plebe sumus: turrita Cybebe
Me quoque Saturno genuit. quo jura Deorum,
Quo leges abiere poli? quid vivere recte
Proderit? en audet noti Cytherea pudoris
Ostentare suos post Lemnia vincula vultus.
Hos animos bonus ille sopor castumque cubile
Praebuit? amplexus hoc promeruere pudici?
Nec mirum, si turpe nihil post talia ducit.

Quid

in secundo Vaticano & Voss. *vivumque.* non male. ut apud Statium II. Theb. 132. *natis alimenta cruentis Spirantem fert ore virum.* infra de Torpedine;

Et vivos impune ferox depascitur artus.

atque ita conjecerat Barthius curis secundis, vel *primumque.* sed Claveriana lectio vehementer arridet. sic Libr. I. 254.

Filaque caeruleos jamjamque levantia fluctus
Arte tument.

ut illic conjecimus. HEINS.

268. *Virum*] Statius de Tigride: *Spirantem fert ore virum.* hujus vero animalis tanta est pernicitas, ut ex Zephyro marito concipere dicatur: ut equae Hispanae, ova etiam huic vento tributa. ζεφύρια ὠὰ Aristoteli, at vero ζέφυρος γενετὴρ Oppiano dicitur, unde Lucretius, *genitabilis aura Favoni.* CLAVER.

Vitreae tardatur imagine formae] Speculis ad rapidissimam feram detinendam a venatore dispositis. DELR. Melae interpres haec scite explicat ex B. Ambrosio, ita ut sit orbis vitreus, seu speculum, quod moretur oculos tigridis elusae vano aspectu, vel prae admiratione, nam & consulere speculum apud Gallos *mirari* est, ut apud Albinovanum *firmare oculos*, idem quod *claudere.* CLAVER.

269. *Toto*] *genetrix toto* Leid. edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. & aliae.

270. *Reddite*] Vox juri accommoda. apud Ovidium (III. Art. 449.) puellae clamant in foro: *Redde meum.* deinde illud (I. Art. 641.) *reddite depositum.* nec te celabo divinum Cujacium dicere solitum, circa haec duo vocabula, *meum & tuum*, versari hodie civilem prudentiam. CLAVER.

Non me vagus &c.] Sensus est, natales non tam obscuri mihi, quam aut Dianae, quae Latonae rusticae filia est, aut Veneri, quae mari nata est. quod lege apud Tiraq. II. Connub. DEMPST. *nec me*, & mox, *Saturnus* Jun.

273. *Quo leges cecidere poli*] *abiere* malim cum primo Vaticano, meo, & Parrhasii editione. Epist. ad Hadrian. *Quo sensus abiere pii?* Lucan. Lib. VII. 75. *Quo tibi fervor abit?* Statius VII. Theb. 180. *quo sacra tamen ritusque peremptae Mater abire jubes.* sic apud Homerum Iliad. 9. πῆ ἔβαν εὐχωλαί, ὅτε δὴ φάμεν εἶναι ἄριστοι. posset & legi, *Quo leges recidere poli?* de qua locutione supra egimus Bell. Gild. 44. vel, quia in *recidere* plerumque prima syllaba producitur, *Quo leges cessere?* ut in Virgiliano VIII. 395. *fiducia cessit Quo tibi, Diva, mei?* HEINS. *abiere* etiam Mediol. & Leid. sic Tertull. Apol. VI. *quonam istae leges abierunt?* & paulo post, *majorum instituta cesserunt.* ita ut utraque lectio defendi possit. BURM.

274. *Noti pudoris*] Ironice dictum. *pudor* est pudicitia. ut Petron. CXI. de matrona Ephesia, *notae pudicitiae.* vel, quod postquam deprensa fuit, liberius faciebat, quod ante tegebat, & ita omnis pudor aberat. ut Ovid. II. Art. 589. BURM.

275. *Lemnia vincula*] Amor indomita quaeque subdit sibi, & ferociores animos mollit, inde data Fabulae occasio, ut Venerem Marti concubuisse feratur. Ovid. Met. IV. Fab. V. & Κακοτεχνίας Lib. II. Martial. Lib. V. Ep. 7. Prudent. in Rom. *Deos catenae colligant adulteros.* Stat. II. Theb. *ultrices castigavere catenae. Lemnia vincula*, quod Vulcanus ea parasset, qui in Lemno insula colitur. Plin. Lib. IV. cap. 12. Noster in Epithal.

Lemnius haec etiam gemmis exstruxit & auro.

hoc fictum, quod *crebra fulmina in Lemno cadant*, quorum ignis est Vulcanus. Serv. ad VIII. Aen. 454. idem vero epitheton usurpavit Statius I. Silv. 2.

Lemnia deprenso repserunt vincula collo.

& III. Theb. 274. sic Venus ad Martem:

Hoc mihi Lemniacae de te meruere catenae. DEMPST.

276. *Ille sopor*] *sapor* Jun. *dedit ille pudor* Voss. *hos promeruere* Voss. *haec* vel *non* Voss. alt. mox, *non mirum* Voss.

Quid vos expertes thalami? tantumne relictus
Virginitatis honos? tantum mutata voluntas?
Jam Veneri, & sociis junctae raptoribus itis?
O templis Scythiae, atque hominem sitientibus aris
Utraque digna coli! tanti quae caussa furoris?
Quam mea vel dicto tenui Proserpina laesit?
Scilicet aut caris pepulit te, Delia, silvis:
Aut tibi conmissas rapuit, Tritonia, pugnas?
An gravis adloquio? vestros an forte petebat
Inportuna choros? atqui Trinacria longe,
Esset ne vobis oneri, deserta colebat.
Quid latuisse juvat? rabiem livoris acerbi
Nulla potest placare quies. his increpat omnes
Vocibus. ast illae (prohibet reverentia patris)
Aut reticent, aut nosse negant: responsaque matri
Dant lacrimas. quid agat? rursus se victa remittit,
Inque humiles demissa preces, Ignoscite, si quid

In

279. *Relictus*] Sequebatur in Jun. & Leid. *Omnis honor recti, vobis sic fata recessit*, vel *recedit*, *Virginitatis honos*. in Oxon. & Mediol. *Haec ait & lectura faces altum nemus intrant.* & deerant ad vs. 361. media. In Leidensi codice etiam sequebatur *Omnis honos* &c. sed in margine notabatur hic interseri debere versus, qui in calcem codicis erant rejecti, *Virginitatis honos* &c. usque ad 361. *Exploratque. relictis* cod. Parrh. & ed Parm.

280. *Voluntas*] *voluptas* Jun. Voss. mox, *jam Veneri sociis victae* Leid. *jam Veneri junctae sociis* Jun. Voss. *& sociis vinctae* ed. Parm. *templis* Voss. *in templis* Jun.

282. *Hominem sitientibus aris*] *hominum* Claudianus scripserat, quidquid libri obstant. Cons Manl. 297. *caedis sitientem differat arcum*. Ovid. I. Trist. El. V. ex veteri codice:

Utque rapax stimulante fame, sitiensque cruoris
Incustoditum captat ovile lupus.

in vulgatis illic libris, *cupidusque cruoris*. Silius Lib. III. 577.

Atque ille haud unquam parcus pro laude cruoris,
Et semper famae sitiens.

HEINS. Si libri auctores essent, sequerer. sed & Cons. Mall. 251. *sitiens mella*. & Praefat. Lib. II. Rapt. *sitientes carmina rupes* II. in Rufin. 232. *barbaricos sitientia pila cruores*. patiamur ergo Poëtam suo jure uti, & loquendi genus pro arbitrio variare. quid? quod in singulari illo *hominem* efficacior sit species, quasi nulli homini parcant, sed humano generi semper sint infestae arae. ita *homo* pro humano genere. Ovid. I. Fast. 337.

Ante Deos homini quod conciliare valeret
Tus erat.

IV. Met. 691. *Nunc quoque nec fugiunt hominem.* supra vs. 145. *neu furtim pateant homini.* vide ad Phaedr. IV. 7. BURM.

284. *Laesit*] *laedit* Jun.

285. *Haec caris*] *aut caris*, non *haec*, cum melioribus. HEINS. *aut caris* Jun. marg. Isingr. ed. Ald. *haud* vel *an* Voss.

286. *Tritonia*] *Proserpina* Voss. mox, *an gravis*, *aut* vel *ab* Voss. *eloquio* idem & Leid. & mox, *chores* vel *thoros*. & pro *atqui*, *certe*. *atque* Mediol. *at quae Trinacria* ed. Parm. *atque* Vicet.

291. *Nulla potest placare dies*] Imo *quies* cum melioribus. quod vidit etiam curis secundis Barthius. HEINS.

His] *hic* Mediol. mox, *ast illas* Mediol. *ast illam* Voss.

292. *Reverentia*] Supra dixit, *reverentia patris Obstitit auxilio*, quare *sententia*, quae vox in meo MSS. continebatur, repono DELR. Aldus & Isingr. *sententia*, quomodo & ex suo legit Delrius: nec aliter quinque nostri. frustra. supra Lib. II. 234. *reverentia patris Obstitit auxilio.* Jupiter apud Statium Theb. I. *nostri reverentia ponderis obstat.* HEINS. *sententia* Juniani duo, Voss mox pro *nosse*, *scire* Voss.

294. *Rursus*] *rursum* Jun. *se victa revincit* Voss.

295. *Demissa*] Vetus liber, *delapsa*. DELR. *dilapsa* Jun. Oxon duo Pulm. *elapsa* Voss. *delapsa* alter. *dilapsa pedes* Jun.

296.

Intumuit pietas: si quid flagrantius actum
Quam decuit miseram. supplex dejectaque vestris
Advolvor genibus. liceat cognoscere sortem.
Hoc tantum. liceat certos habuisse dolores.
Scire peto, quae forma mali. quamcumque dedistis
Fortunam, si nota, feram, fatumque putabo,
Non scelus. adspectum, precor, indulgete parenti:
Non repetam. quaesita manu securus habeto
Quisquis es. adfirmo praedam. desiste vereri.
Quod si nos aliquo praevenit foedere raptor;
Tu certe, Latona, refer. confessa Diana
Forte tibi. nosti, quid sit Lucina, quis horror

Pro

296. *Intumuit*] *Intimuit* Voss. duo. *actum est* Ald. & aliae edd. *flagrantibus* ed. Vicet. Parm.

297. *Dejectaque*] Ita vetus liber. invitus prope feci, ut *miseranda* excluderem, quia Ovidius (in Ibin 115.) *Sis miser & nulli miserabilis.* sed *dejecta* magis quadrat, neque hic *miseranda* tantum habet gratiae, quia non sequitur e vestiglo *miseram.* CLAVER. vulgo, *miserandaque*, quod cum *misera* uno eodemque versu ferri non potest. Claverii & Isingrini codices secutus sum. noster I. in Rufin. 258.

—— *dejecerat amens Occultis odiis terror.* HEINS. Noster Bell. Getic. 376.

Non dejecta malis, mixta sed nobilis ira.

III. Cons. Hon. 77.

Sceptraque dejecto dederat Romana clienti.

apud Stat. III. Theb. 314. Mars ad Venerem precantem:

Tunc me sanguineo late defervere campo
Res super Argolicas haud sic dejecta videbis.

decuit miseras Voss. *miseras* alter & Mediol. *miseram decuit* Pulm. *miserandaque matris* Leid. BURM.

293. *Liceat*] Thetis apud Statium: *sit fas Pro nato timuisse mihi.* sed non parili sensu. CLAVER.

299. *Hoc tantum*] Hic distinguendum cum Leid. & edd. Parm. Junt. Ald. & aliis. male aliae, ut Colin. Parrhas. *Hoc tantum liceat.* Virgil. II. Aen. 690.

Adspice nos, hoc tantum. & si pietate meremur &c.

Stat. XI. 192.

Hoc tantum. & natae melius connubia jungas.

ubi Schol. Barth. *plura a te non peto.* BURM.

Dolores] *timores* Voss. *furores* unus Heinsii. Voss. Leid. edd. Vicet. Parm. Junt. Isingr. Colin. Gryph. Barth. & agnoscit Parrhasius & Pulmannus. sequens versus deerat edd. Vicet. & Parm.

301. *Sit rapta*] Ita hic antea legebatur, pertinacem mendam tollente nemine, cum glacie frigidiorem sententiam non animadverterent. meus MSS. *Quamcumque dedistis Fortunam, si nota, feram.* quomodo scripsisse Claudianum nihil vereor praestare. DELR. Alii, *fit rapta.* forte, *sit nota.* Malim etiam, si per membranas liceat, *quamcumque daturae Fortunam, si nota, feram.* vel, *quodcumque dedistis Fortunae.* nam *Fortunae* est in secundo Vaticano. *quantamque* quintus praestantis notae in eadem bibliotheca. HEINS. *quantumque* Jun. Voss. *quantamque* Mediol. *tulistis* duo Pulm. *Fortunae* Leid. Jun. Voss. *fit nota* Jun. Voss. & unus Heinsii.

301. *Non scelus*] Deest versus hic Leidensi.

303. *Non repetam. quaesita manu*] Distinctione locum juvimus, qui Barthium valde exercuit. HEINS. Barthius legebat: *Non repetam; quin visa manet.* in priori editione, *qua visa, mane.* deinde *quaesita* retinet, & de Cerere quaerente intelligit. ego vulgatam, quae & in Leidensi est, & edd. Vicet. Parm. & aliis, retineo. *quaesita manu*, id est, vi rapta. (neutro genere utitur, pro *quaesitam*) adquisita tibi habeto. ita Flor. I. I. *manu capta sunt matrimonia.* de raptu Sabinarum. & ita millies alii. *quaesitum* vero pro acquisitum saepe occurrit. Ovid. VII. Met. 657.

Quaesitique tenax, & qui quaesita reservent.

vide ad II. Art. 674. ut vero hic *manu quaesita*, ita Propert. III. XVI. 5. *mortales dextra cum quaereret urbes.* ubi vide Broukhus. BURM.

304. *Adfirmo*] Ulpiano: *Affirmator quasi fidejussor est, cum idoneum tutorem dixit.* hic vero Ceres *adfirmat praedam*, ita ut idoneum raptorem praestet. Ovidius: *decepit idoneus auctor.* CLAVER.

305. *Quod si nos*] Non *vos*, probe unus Mediceus. deinde *foedere* pro *munere* potiores scripti, & hoc probe. HEINS. *Si nos* etiam Mediol. mox pro *Tu certe*, *Tu saltem* Jun. Voss. Mediol.

307. *Quid horror*] Sic quatuor scripti. alii plerique, *quis horror.* vulgati, *timorque.* Valerius Cato in Diris:

Luna, dolor nosti quid sit. miserere dolentis.

 HEINS.

Pro genitis, & quantus amor. partusque tulisti
Tu geminos: haec una mihi. sic crine fruaris
Semper Apollineo: sic me felicior aevum
Mater agas. largis tunc imbribus ora madescunt.
[Quid tantum est dignum fleri, dignumque taceri?]
Hei mihi! discedunt omnes. quid vana moraris
Ulterius? non bella palam coelestia sentis?
Quin potius natam pelago terrisque requiris?
Adcingar lustrare diem. per devia rerum
Indefessa ferar. nulla cessabitur hora.
Non requies, non somnus erit, dum pignus ademtum
Inveniam; gremio quamvis mergatur Hiberae
Tethyos, & rubro jaceat vallata profundo.
Non Rheni glacies, non me Rhipaea tenebunt
Frigora: non dubio Syrtis cunctabitur aestu.
Stat fines penetrare Noti, Boreaeque nivalem
Vestigare domum. primo calcabitur Atlas
Occasu, facibusque meis lucebit Hydaspes.
Inpius errantem videat per rura, per urbes
Jupiter. extincta satietur pellice Juno.
Insultate mihi: coelo regnate superbi.
Ducite praeclarum Cereris de stirpe triumphum.
Sic fatur, notaeque jugis inlabitur Aetnae,

No-

HEINS. *quis horror* Ald. de usu praepositionis *pro* in similibus vide ad Lucan. Lib. VII. 138. BURM.

310. *Sic me*] *sic tu* unus Heinsii.

312. *Quid tantum est*] Hunc versum non habuit vetus liber, nihiloque melior est aut majoris momenti. ejusdemque farinae est ille in fine Statii:

Aura silet, puppis currens ad littora venit.

non tamen rejeci, uti vides. CLAVER. Malim, *Quid tandem.* sed cum Claverius testetur in optimo codice non comparuisse, per me licet pro spurio habeatur hic versus. mox, *num bella palam*, pro *non* prim. Vatic. HEINS. Deerat & Jun. Voss. & uni Heinsiano. *quid tanto dignam fletu* Voss. alt. *tantum dignum est* Mediol. mox, *Heu mihi discedere* Leid. pro *discessere.*

314. *Non bella*] *num* Jun. Voss. duo. *coelestia cernis.* Jun.

316. *Diem*] *fretum* MS. Pulm. mox, *Indefensa* Voss. *cessabitur ora* maluit olim Heinsius.

319. *Hiberae*] *hyberno* Jun. Mediol. & Leid. pro varia lectione. *borenae* in marg. in textu *Here. Ibero* Voss.

320. *Jaceat*] Victoris liber, *taceat.* DELR.

Vallata] Sic in optimo codice. Silius.

Insula fluctivago circumvallata profundo.

alias, *velata*, quod nimis exile. CLAVER. *velata* editiones pleraeque praeter Aldinam. vid. II. in Rufin. 467. & II. Stilich. 189. & alibi. BURM.

322. *Non dubio*] *nec* MS. Pulm. *cunctabitur* non placebat Scaligero, qui vocem jugulaverat. Barthius in priori editione recte exposuerat pro morabitur, detinebit, quam cur deseruerit in secunda, nescio. vide ad II. de Laud. Stil. 284. *contabitur* Leid. *dubiam Syrtim* dixit Lucan. I. 686.

323. *Fines*] *finem* Voss. *Boreaeque brumalem* idem pessime.

324. *Occasu*] *Oceano* Leid.

326. *Rura*] *castra* Mediol. & Leid.

327. *Satietur*] *saturetur* Voss. & mox, *caelo regnante* idem & ed. Gryph. *caeli cum rege* Mediol.

330. *Sic fatur*] *Haec fatur* Jun. Voss. duo & Ald. *votaeque* Voss.

331.

Noctivago taedas inflammatura labori.
Lucus erat prope flavum Acin, quem candida praefert
Saepe mari, pulchroque secat Galatea natatu:
Densus, & innexis Aetnaea cacumina ramis,
Qua libet usque, tegens. illic posuisse cruentam
Aegida, captivamque pater post praelia praedam
Advexisse datur. Phlegraeis silva superbit
Exuviis, totumque nemus victoria vestit.
Hic patuli rictus, hic prodigiosa Gigantum
Tergora dependent; & adhuc crudele minantur
Adfixae truncis facies; inmaniaque ossa

Ser-

331. *Inflammatura labori*] Unus MS. & unus impressus, *informatura*. DELR. *informatura* Insingr. & septem nostri. non displicet. ut apud Virgil. Lib. VIII. 426.

His informatum manibus jam parte polita
Fulmen erat.

& mox 447. *ingentem informant clipeum.* Prudent. Psychomach.

Aerea sed cassis cocto informata metallo.

sic veterrimus liber, nisi quod transpositis vocibus *cocto cassis* exhiberet. plura Lib. I. 237. diximus. hic tamen loci nil mutandum. Cicero Verrina VI. *Quam cum investigare & conquirere Ceres vellet, dicitur inflammasse taedas iis ignibus, qui ex Aetnae vertice erumpunt.* apposite. HEINS. *informare* est ex arborum ramis caesis parare & aptare ligna ad faces, quod sequentia vs. 358. videntur firmare. prius enim parat taedas, quas deinde inflammant. vid. VI. Cons. Honor. 572. BURM.

332. *Acin*] Huius nominis prima ubique producitur apud Latinos. de Graecis nil mirer, quia vocalis anceps, eorumque leges minus severae. Idem *Syphacis* penultimam corripit. Haec imitari quidem licet, sed sub conditione. At in vetustissimo codice, qui nomen Saletani praetulit, vix est, ut aliter legas, quam *flavum Acin.* CLAVER. Claverius in antiquissimo codice *flavum Acin* legi notat. quod miror ab eo non receptum, nam vulgata lectio *prope flumen Acin* contra prosodiae leges manifeste pugnat. etsi priorem in *Acis* syllabam vetus epigramma necdum editum corripiat. cujus tamen auctoritas non est magna. DE GALATEA:

Diffugiens pontum silvas Galatea peragrat,
Custodem ut pecorum cernere possit Acin.
Nam teneros gressus infigit sentibus ardens,
Nec tamen alta pedum vulnera sentit amor.
Ipsa Cupidineae cedunt elementa pharetrae,
Cujus & in mediis flamma suburit aquis.

flavos Poëtis fluvios dici quis nescit? sic *flavus Tiberis*, *Lycormas*, *Alpheus*, *Simaethus*, alii. simile mendum infra Eidyllio de Phoenice sustulimus:

Talis barbaricas fluvio de Tigride turmas
Ductor Parthus agit.

ubi *flavo* castigandum. ut & apud Propertium Lib. II. Eleg. IX. loco vexatissimo:

Et dominum lavit moerens captiva cruentum
Appositum flavis in Simoënta vadis.

ita enim conjicio corrigendum. vulgo, *fluviis vadis.* quod adjective sumi Passeratius contendit, quomodo *pluvius Auster*, sed non persuadet. frustra etiam vir maximus distichon totum, ut spurium, delendum censebat. Statius IV. Theb. 239.

Qui te flave natant terris Alphaee Sicanis
Advena. ita lege cum vetustissimis libris. HEINS. *flumen Athis* Voss. *Athim quod* Mediol. *flumen Atym quod* edd. Vicet. Parm. ita & *fluvius* & *flavus* in MSS. apud Val. Flacc. IV. 719.

334. *Ramis*] *silvis* Voss. duo. versu proximo *prosecat*, *natat* Leid. quae est glossatoris expositio.

335. *Qua libet usque tegens*] *Quamlibet* opinor scribendum, de quo loquendi modo pluribus egi ad Nasonem. HEINS. *qua licet* Jun. Leid. Mediol. MS. Pulm. ed. Ald. *quamlibet* Voss. pro varia lectione. mox, *praedae* unus Heinsii.

337. *Advexisse*] Alter vetus liber, *adduxisse.* DELR.

Datur] Id est, traditur. simplex pro composito: atque ita Graeci utuntur suo διδόναι. Terentius, *paucis dabo.* Virgil. Ecl. I. *da Tityre nobis.* Scaliger tamen ait nihil insuavius ac remotius esse a puritate Latini sermonis. CLAVER. vide ad Valer. Flacc. Lib. V. 527. Ruaeus ad Virgil. Ecl. I. 19. *dare* in activa forma hoc sensu admittit, sed *dari* esse sequioris aevi putat. BURM.

338. *Totumque*] *totum vertit victoria nemus* Parm.

339. *hic prodigiosa*] *& prodigiosa* Voss. duo. Jun.

341. *Adfixae*] *adfixae facies. truncis immanique* Leid. *facies truncis immaniaque* ed. Parm. *faciesque* Voss.

342. *Tu-*

Serpentum passim cumulis exsanguibus albent:
Et rigidae multo suspirant fulmine pelles:
Nullaque non magni jactat se nominis arbor.
Haec centumgemini strictos Aegaeonis enses
Curvata vix fronte levat: liventibus illa
Exsultat Coei spoliis: haec arma Mimantis
Sustinet: hos onerat ramos exutus Ophion.
Altior at cunctis abies umbrosaque late
Ipsius Enceladi fumantia gestat opima,

Summi

342. *Tumulis exsanguibus albent*] *cumulis* lege vel contra scriptos. quod & Scaliger vidit. Stat. x. Theb. 649. *exanimes circum cumulantur acervi. exsangues acervos* vocat iv. Cons. Hon. 472. Cons. Olybr. 110.

Crescunt in cumulum strages, vallemque profundam
Aequavere jugo.

Bell. Gildon. 39.

Quid referam morbive luem cumulosque repletos
Stragibus.

sic & alibi. Heins. perpetua haec confusio. vide ii. in Eutrop. 439. Bel. Get. 514. iv. Cons. Hon. 33.

343. *Rigidae*] *rigido* Leid.

Suspirant] Supra de Encelado i. 134. *Spirat inexhaustum flagranti pectore sulfur.* tamen Scaliger hunc versum reprehendit, atque ita castigat: *Exhaustaeque rigent infesto fulmine pelles.* cujus etsi diversa sententia, non tamen crediderim Claudiano, si esset redivivus, ingratum nimis fore. Claver. *suspirant flumine* Voss. *sanguine* quidam apud Parrhasium. *suspirare* cum utroque casu accusativo & ablativo construi varie, videbis apud Broukh. ad Tibull. i. vii. 41. Burm.

345. *Strictos Aegaeonis enses*] Alludit ad trophaea Romanorum, de quibus Servius ad ii. Aen. princ. & noster de vi. Cons. Honor. de Gigantibus lege Gigantom. & de Aegaeone Homer. i Iliad. 403. Dempst. *fractos* mallt ex suis libris Parrhasius, quod & mihi placet. mimesis Statiana est Theb. ii. 707.

Quercus erat tenerae jam longum oblita juventae,
Huic leves galeas, perfossaque vulnera crebro
Inserit arma ferens: huic truncos ictibus enses
Subligat, & fractas membris spirantibus hastas.

quamquam fortasse rectius illic libri, *tractas*. & mox:

Nunc tibi fracta virûm spolia informesque dicamus
Exuvias. Heins.

346. *Curvata vix fronde levat*] Ita vetus codex, non *fronte*. agit enim de arbore, atque ramos nimium spoliis onustos indicat. Claver. *fronte* priscae editiones. rectius. arboribus apud Poëtas sua capita, frontes, comae, brachia. nihil magis obvium. infra quoque 374. legendum, *frontibus aequis Adstant.* Heins. vide ad Ovid. ix. Met. 91. mox vs. 370. *capita* dat cupressis. sic in Culice Virgiliano vs. 137 legerem cum Heinsio,

Appetit aëriis contingere frontibus astra.

ubi vulgo *montibus*. Burm.

347. *Zancli spoliis*] Cum in autographo *Coei* haberetur, incurius librarius *Caci* scripsit, ut etiamnum in meis membranis legitur. post eum, qui editionibus praeerant, nusquam se de secundo hoc terrigena *Caco* legisse recordarentur, audacter nimis, *Zancli* substituerunt. Victoris liber, *Cabi.* mendose. *Coei* Hesiodus, Diodorus, Apollonius, Apollodorus meminere, Κοῖον vocantes. Virgil. i. Georg. *tum partu terra nefando Coeumque Japetumque creat.* Propert. Lib. iii. *coeloque minantem Coeum.* Delr. *Zancli* in MS. & excusis. in altero, *Coei.* non male. sed mutare sum veritus, licet non meminerim gigantis, cui nomen fuerit *Zanclo.* At Zancle urbs Siciliae, neque unde dicta sit, satis perspicio. Silius tamen:

Nec Zanclea gerunt obscuram moenia famam,
Dextera quam tribuit posito Saturnia telo.

quod videtur hanc firmare lectionem. Claver. *Caci* in plerisque scriptis. alii alia monstra lectionum suggerunt. vulgata scriptura optime sese habet, nisi *Rhoeti* mavis, nam in duobus antiquis est, *rati.* Facessat Barthius cum suo *Zanclo*, qui nullus inter Gigantas fuit. Heins. In MSS. nomina propria admodum depravata. sic *Caci*, *Chachi*, *Aeaci.* mox, *minatis*, *minantis*, *Orphias*, *Osyas*, *Osyon* reperitur.

Mimantis] Sic in veteri codice, estque Gigantis nomen. Horat. *Typhoeus & validus Mimas.* alii, *minantis.* idque inepte. Claver.

348. *Ophion*] *Ophias* Leid. & edd. Vicet. Parm. mox, *& cunctis* edd. Vicet. Parm. Junt. Isingr. Colin. Gryph. & aliae. *a cunctis* Voss. *lati* etiam Voss. mox, *spumantia* Mediol. & Jun.

352. *Lap-*

Summi terrigenûm regis, caderetque gravata
Pondere, ni lassam fulciret proxima quercus.
Inde timor numenque loco, nemorisque senectae
Parcitur, aetheriisque nefas nocuisse tropaeis.
Pascere nullus oves, nec robora laedere Cyclops
Audet, & ipse fugit sacra Polyphemus ab umbra.
Non tamen hoc tardata Ceres. accenditur ultro
Religione loci, vibratque incerta securim,
Ipsum etiam per itura Jovem. succidere pinus,
Et magis enodes properat prosternere cedros,

Ex-

352. *Lapsam*] Vetus liber vel *lassam*, vel *lapsam*. DELR. alii *lapsam*. sed si lapsa jam erat, non video quomodo fulciri potuerit. Lege igitur *lassam*, cum Delrii & Isingrini codice ac sex nostris. Idyll. de Phoenice. 31. *ceu lassa procellis Ardua Caucasio nutat de vertice pinus*. Statius I. Theb. 330.

——— in plana Cithaeron
Porrigitur, lassumque inclinat in aequora montem.

sic optimae membranae. sic Lib. I. in Rufin. 276. *lassa ratis procellis*, & *lassi pontes* Cons. Manl. 237. quomodo castigavimus utrumque locum. HEINS. *lassa fornax* Lib. I. 242. & infinita talia. *ni lapsum* Leid. & edd. Vicet. Parm. Junt. & aliae. *maxima* etiam Voss. a m. pr.

353. *Timor numenque*] Petronius e Statio, *primus in orbe Deos fecit timor*. CLAVER.

354. *Aetheriisque nefas*] *aetheriis nec fas* Voss. *panditur* Leid. sed vitio librarii, nam glossa exponit, *quia non scinditur*.

355. *Robora laedere*] Religio luci vetat, vel sceleratos & immites offendere arbores: tales finxit vetustas Cyclopes. Gell. XXV. 21. de loco natali eorum certamen est, nam continentis terrae, non insulae, fuisse incolas docet Turneb. Lib. XXIV. cap. 10. & Lib. XXIX. cap. 32. ex Homer. VI. Odyss. princ. At receptam sententiam sequens noster, ponit eos in Sicilia I. de Raptu, assentiente Virgilio Lib. III, Aen. 662.

Aetnaeos fratres coelo capita alta ferentes.

& Tibull. Lib. IV. ad Messalam:

Cessit & Aetnaeae Neptunius incola rupi.

DEMPST. *robur scindere* Voss.

357. *Non tamen*] *Nec tamen* Jun. *Non tamen est* Voss. *Non haec tardata os* Leid. cum glossa, *arbores*, ut *omnes* voluerit.

358. *Vibratque incerta securim*] Aldus & scripti quidam, *infesta*. non probo. Virgil. II. Aen. 224. de tauro: *incertam excussit cervice securim*. Silius Lib. V. 64.

——— pressamque ad colla bipennem
Incerta cervice ferens altaria liquit.

Prudentius Apotheos. *Incertum frustratur victima ferrum*. Seneca Medea 23. *Incerta, vecors, mente vesana feror Partes in omnes*. & vs. 382.

Incerta qualis entheos cursus tulit,
Cum jam recepto Maenas insanit deo.

& 939. *anceps aestus incertam rapit*. HEINS. contra *certus mucro* I. in Eutrop. 47. vid. ad Cons. Olybr. 187. & ad Ovid. II. Art. 192.

359. *Ipsum etiam per itura Jovem*] Sic in MS. id est, *itura per Jovem*. sic Lucretius dixit *peritare*. Servius ait, *per* plerumque regere suum casum, ut *percurro forum*. Scimus autem ex Tyrio Max. Celtas etiam quercum Jovis nomine appellasse. sane *petitura* debetur cuidam sciolo, neque dum versifici, nam Tibullus:

Lucra petituras freta per parentia ventis,
Ducunt instabiles sidera certa rates.

delirat vero Eunapius, cum suggillat Acacium mensorem. ut par est, accuratum, atque Homerum non metri, sed solius euphoniae habuisse rationem. Ceterum Statii locutio huc pertinet: *nullis in te datur ire sagittis*. CLAVER. Claveriani codicis scripturam expressimus, quam & Raphelengius secutus. nam, sive *petitura* cum vulgatis legas, sive *feritura* cum scriptis nonnullis, claudicabit versus. Barthius, *petat ira*, non male. HEINS. *ipsum seu* marg. Isingr. forte, *Ipsum ceu petit ira Jovem*. etiam *petit ira* Scaliger conjecerat. *etiam petitura* Leid. tmesis illa, si usitata esset Claudiano, sensum satis bonum faceret. sic *ire per hostes* &c. de quo vide ad Ovid. IV. Ep. 38. etiam in Addendis. ita Heinsius locum Statii Lib. V. Silv. II. 166. corrigebat:

Idem omnes perque ire gradus.

quod tamen durius videri jure potest. BURM.

360. *Et magis*] *Aut magis* Jun. Voss. *at vel haud* Voss. alter. ed. Colin. *ac magis* Mediol. & Ald. *dubitat*

Exploratque habiles truncos, rectique tenorem
Stipitis, & certo percenset brachia nisu.
Sic, qui vecturam longinqua per aequora merces
Molitur tellure ratem, vitamque procellis
Objectare parat, fagos metitur & alnos,
Et varium rudibus silvis adcommodat usum.
Quae longa est, tumidis praebebit cornua velis:
Quae fortis, malo potior: quae lenta, favebit
Remigio: stagni patiens aptanda carinae.
Tollebant geminae capita inviolata cupressus
Cespite vicino; quales non rupibus Idae
Miratur Simoïs; quales non divite ripa
Lambit Apollinei nemoris nutritor Orontes.
Germanas adeo credas: sic frontibus aequis
Adstant, & socio despectant vertice lucum.
Hae placuere faces. pernix invadit utramque.

Cincta

bitat prost. Jun. Voss. marg. Isingr. MS. Pulm. & tunc Heinsius malebat *an magis. enodos* etiam Mediol.

361. *babiles*] Scripserat hoc pacto poëta, hinc Celsanus *babies* effecit. inde Parrhasius, ut fit, dum errorem parit error, & ipse male *abiens* elicuit. id alii animadvertentes, *babiles* posuerunt, quod MSS. confirmant. DELR. *explorat babiles* Oxon. *exploratque abiens* Leid. & itidem vel *abies* Jun. *abies* Oxon. Voss. *salices* Oxon. m. pr.

362. *Certo praetentat brachia nisu*] *percenset* decem libri. tres *praecenset*, quod tantundem. noster VI. Conf. Hon. 156.

Relliquias numerare brevos parvamque juvabit;
Percensere manum.

percensere aevi senium dixit Statius Theb. I. Niobe apud eumdem Lib. IV. 576. *tumido percenset funera luctu.* Silius Lib. XV.

Dumque ea confuso percenset murmure vulgus.

Gratius Cyneg. 289.

——— —— *tum deinde monebo*,
Ne matrem indocilis natorum turba fatiget
Percensere notis, jamque inde excernere parvos.

pro *visu* etiam *nisu* lege, cum scriptis Raphelengioque, & *malo*, pro *clavo* paulo post. HEINS. *perlustrat* unus, & *pertentat* alius Pulm. *praetentet* Oxon. *stipitis arrecto* Oxon. *nixa* etiam unus Heinsii, Mediol. & edd. Vicet. Parm. Ald. Isingr. & aliae. mihi *praetentat* placeret prae aliis, id est nitens, levans corpus, & manu tactuque explorat, an rami enodes & recti satis sint. vide ad II. in Rufin. 477. & Valer. Fl. I. 317 *tentare* enim est tactu explorare. vid. ad Phaedr. III. 10. si *percenset* recipiendum, *brachia* pro ramis capienda. ut apud Lamprid. Comm. cap. ult. BURM.

363. *Sic qui vecturam*] Ita Regius & unus Mediceus. vulgo, *vecturus*. mox, *cupressi* meliores. *Miretur* unus ex Mediceis. HEINS. *qui vecturas* Oxon.

365. *Fagos*] *ulmos* Jun. mox, *& rudibus silvis varios accommodat usus.* Voss.

368. *Malo*] Ita Parrh. qui praefert τῷ *clavo*, quod omnes fere habent praeter *Aldum*.

370. *Cupressus*] Tedae Cereris apud Ovidium sunt pineae. CLAVER. vide ad Ovid. III. Trist. XIII. 21.

371. *Non rupibus*] *in rupibus* Leid. & Voss. duo, qui & mox, *nunc divite. pupibus* & *sub divite* Mediol. vid. ad Ovid.

373. *Apollinei nemoris nutritor*] Nonnulla huc nonnihil spectantia ab Andr. Alciato in annotationibus ad XI. Librum Codicis commemorantur. DELR. *nutritor* eleganter, quia fluvii & aqua herbas, plantas & arbores alere dicuntur. vide ad *Nemesian.* Ecl. II. 22. male hic *Anapis* Jun. & Oxon.

374. *Frondibus aequis*] *Frontibus* Parrhasii editio, & septem ex scriptis nostris. *socio vertice* mox pari modo dicet. pluribus supra v. 346. *extant* etiam scripti nonnulli. & *Alternansque* tres Florentini cum Palatino. HEINS.

375. *Lucum*] *caelum* Voss. male. Ovid. III. Met. 444. licet in alia re, *Despicit omne nemus.* hoc Seneca Oed. 542 *silvas minores urget. prospectans* hic Mediol. & Leid. BURM.

376. *Hae placuere faces*] Saevit hic quoque more suo Scaliger in Poëtam, quem tamen damnare

non

Cincta ſinus, exſerta manus, armata bipenni:
Alternasque ferit, totisque obnixa trementes
Viribus inpellit. pariter traxere ruinam,
Et pariter poſuere comam, campoque recumbunt
Faunorum Dryadumque dolor. conplectitur ambas,
Sicut erant, alteque levat; retroque ſolutis
Crinibus adſcendit faſtigia montis anheli,
Exſuperatque aeſtus, & nulli pervia ſaxa,
Atque indignantes veſtigia calcat arenas.
Qualis peſtiferas animare ad crimina taxos

Torva

non audet: at *infeliciter*, inquit, *Cupreſſi naturam expreſſit, nam ea taedas non dat.* quaeſo te, Vir magne, quis neſcit funebri officio hanc addi ſolitam? Serv. ad III. & VI. Aen. Plin. Lib. XVI. cap. 33. Ovid. III. Triſt. 23. X. Met. Fab. 3. quam Horatius Lib. II. Od. XIV. *inviſam* vocat. & Epod. Od. V. *funebrem.* Silius Lib. X. *moeſtam.* quid? quod ante templum Cereris creſcebat frequentius ea arbor. Serv. ad II. Aen. fine, ad illud: *juxtaque antiqua cupreſſus.* imo & ſacra huic Deae. Stat. IV. Theb. *minor ara profundae Erigitur Cereri.* id eſt, Proſerpinae, *frondes atque omne cupreſſus Intexit plorata latus.* nil mirum ergo, ſi praeſaga funeris Ceres, & funebrem arborem & ſuam, ad illos uſus accommodarit. communiter tamen taedae nuptiales non ex cupreſſo, ſed ex ſpina pinuve. Plin. Lib. XVI. cap. 18. ex Maſſurio. Maro in Cyri:

Pronuba nec cuſtos accendet pinus odores.

Varro apud Nonium in didaſculo, de numero facium, geſtatione, aliisque ritibus Tiraquell. in Alex. Lib. II. cap. V. adde Senec. Octav. Act. II. Sc. II. Act. III. Sc. I. Plaut. Caſin. Act. I. Sc. I. Nota apud Romanos pueros patrimos faces praeferre ſolitos. Plut. Problem. cap. 11. at apud Graecos matrem, ut hic habetur, & accedit Eurip. Phoen. *Ego autem neque tibi lumen accendi legitimum in nuptiis, ſicut decet matrem.* DEMPST.

Utramque] *utrasque* Voſſ. qui & *extenſa manus.*

378. *Totisque*] *totis* Jun. & ed. Junt.

380. *Et pariter poſuere comas*] *comam* libri. HEINS. & priſcae editiones. *Et poſuere comam, pariter campoque* Leid.

381. *Ambas*] *umbras* Voſſ. mox, *altoque* Voſſ.

382. *Erant*] *erat* edd. Vicet Parm. Junt. Iſingr. Colin Gryph. mox pro *arenas*, *habenas* Voſſ

384. *Exſuperatque*] *Exceditque* MS. Pulm. id eſt, vincit. ut VI. Conſ. Hon. 476. *Impetus exceſſit Zephyros.* vide ad Rutil. I. Itiner. 92. BURM.

386. *Animare ad crimina taxos*] *armare* primus Vaticanus, quomodo apud Silium Lib. XIV. 303.

Armatam hinc igni pinum & devolvere ſaxa
Certabant.

pinum pro facibus pineis ponit. ſic enim liber optimus. vulgo, *molem.* minus bene. Oxonienſis, *animarum.* quomodo & Claverii codex, quod illi placet, ut *ruere* pro eruere ſumatur. ſubſcripſit Claverio Barthius. vulgata lectio proba eſt & elegans. *animandi* verbo frequenter utitur Claudianus. Lib. II. in Rufin. 358.

Flexilis inductis animatur lamina membris.

ubi perperam cum ſcriptis nonnullis *hamatur* legunt. Nuptiis Honor. 188. *ſubitis animantur frondibus haſtae.* III. Conſ. Hon. 113. *piga deſerit Haem- Orpheis animata modis.* Bell. Get. 19. *Arbore praeſaga tabulas animaſſe loquaces.* & noſter Statium imitatus eſt Theb. Lib. VIII. 232.

—— —— *Tyriam reptantia ſaxa*
Ad chelyn, & ſubitas animantem Amphiona cautes.

idem Lib. III. Silv. Surrentino Pollii:

Si quid Apellei gaudent animaſſe liquores.

rurſus Pietate Abaſcantii Lib. V. Silv. I. princ.

Si manus aut ſimiles docilis mihi fingere ceras,
Aut ebur inpreſſis aurumve animare figuris.

Theb. Lib. VI. 268.

Exin magnanimûm ſeries antiqua parentum
Invehitur miris in vultum animata figuris.

in vultum animata, ut Silvar. III. 3. 104. Lacrimis Etruſci:

Quae Divûm in vultus igni formata liqueſcat
Machina.

Pentadius de Adventu Veris ex optimo codice, in Catalect. Pith. pag. 172.

Sentio, fugit hyems, Zephyrisque animantibus orbem
Jam tepet Eurus aquis. Sentio, fugit hyems.

vulgo, *moventibus orbem. Animari* igitur faces dictae, quae accenduntur. ſic *lucernae animam* Varro dixit Bimarco, *Noctilucam tollo, ad focum fero, inflo:*

Torva Megaera ruit; Cadmi seu moenia poscat;
Sive Thyesteis properet saevire Mycenis.
Dant tenebrae manesque locum, plantisque resultant
Tartara ferratis: donec Phlegethontis ad undam
Constitit, & plenos excepit lampade fluctus.
Postquam perventum scopuli flagrantis in ora;
Protinus arsuras adversa fronte cupressus
Faucibus injecit mediis, lateque cavernas
Texit, & undantem flammarum obstruxit hiatum.
Conpresso mons igne tonat, claususque laborat
Mulciber. obducti nequeunt haerere vapores.

Corni-

insto: anima revivifcit. plura hoc loco secundis curis Barthius. pari modo & *vivas lucernas* Horatius dixit. Plautus Aulul. Act. I. Sc. II. *Si vivet ignes, tu extinguere extemplo.* Ovid. VI. Met. 77.

Cum videt Aesoniden, extinctaque flamma revixit.

ita ex membranis scribendum, non *reluxit.* plura ad illum locum. Ceterum *ruit animare* nostro dictum, ut *ruit dicere* Propertio Lib. IV. Eleg. I.

Quo ruis imprudens vaga dicere facta, Properti.

ruunt scire Lucano Lib. VII. 751.

Scire ruunt quanta fuerint mercede nocentes.

ut illic optimae membranae. perperam *volunt* in vulgatis. Statius VI. Theb. 475. *ruit Haemonium, dum fervidus instat Admetum superare Thoas.* Lib. VII. 177. *novercales ruimus ditare Mycenas.* Alcimus Avitus Lib. V. *illi Prosiliunt, cursuque ruunt attingere littus.* Denique totus hic Claudiani locus ex eodem Statio adumbratus Theb. IV. initio, ubi inter alia, vs. 53.

Saevus bonos fluvio, Stygias lustrare severis
Eumenidas perbibetur aquis. huc mergere suetae
Ora, & anhelantes poto Phlegethonte cerastas.
Seu Thracum vertere domos, seu tecta Mycenes
Cadmeumve larem.

ita illic lege pro *tuto Phlegethonte* cum antiquis membranis. HEINS. de usu infinitivi vid. ad Val. Flacc. Lib. VI. 647. pro *ad crimina, ad praelia* Oxon. *ad culmina* Voss.

Taxos] Stat.

Nec dum illum trunca lustraverat obvia taxo
Eumenis. CLAVER.

387. *Moenia poscat*] vid. ad Lib. I. in Rufin. 121. *lumina*, vel *limina*, vel *moenia poscam* Leid.

390. *Phlegethontis ad undam*] non *in unda*, tres scripti. Ovid. I. Met. *Constitit ad ripas.* mox, *excepit*, pro *accepit* plerique. Florent. S. Marci, *suscepit.* pro *plantis ferratis*, Regius, *palmis* vel *portis.* HEINS. *in undam* Voss. *palmis* Oxon. *portisque* alt. Oxon. Mediol.

391. *Fluctus*] Perperam *fructus* ed. Barth. prior. *accepis* Leid.

392. *Postquam*] Statius Lib. XII. *Qualis ab Aetneis accensa lampade saxis.* vide reliqua. CLAVER. *perventum est* Mediol. & multi scripti atque editi. *in horam* idem Mediol. *est perventum* ed. Barth. & Vicet. Parm. Isingr. & aliae. *ferventis in ora* MS. Pulm.

Ora] Lucret. *In summo sunt vertice item crateres, ut ipsi Nominitant, quae nos fauces perbibemus & ora.* CLAVER.

393. *Aversa fronte*] Unus MS. *adversa fronde.* alter, *adversa fronte.* DELR. *Adversa*, non *aversa*, plerique veterum. ut apud Silium Lib. V. 93. *sed & obvius hostis Adversa fronte.* Ovid. II. Met. 476. *adversa prensis a fronte capillis.* quamquam de cupressorum fronte intelligi hoc loco malim. HEINS. *aversa* Mediol. Leid. a m. s. edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. & aliae. *fronde* Oxon. MS. Pulm. mox, *Faucibus incendit* Voss.

395. *Flammarum*] *flammis* Voss. *flammarum obtrudit* Oxon. dein, pro *mons*, *mox* Jun. duo Voss. *Mulcifer* etiam Oxon.

397. *Nequeunt exire vapores*] *haerere* meliores scripti. & mox *strident*, pro *strident*, ut initio libri primi, *angues Triptolemi strident*, & alibi passim apud Poëtas, praesertim apud Maronem in vetustissimis exemplaribus. vide II. in Eutrop. 105. Conf. Olybr. 101. Opinor tamen a Claudiani manu esse, *obductique negant haerere vapores.* sic Lib. II. in Rufin. 8.

——— *neque enim patiuntur saeva quietem*
Crimina, pollutaeque negant arescere fauces.

supra Lib. II. 180. *& mersa negarent Arva coli.* ubi vide. sic & Statius frequenter. HEINS. ita I. in Eutrop. 128. & alibi. *baerere* Ald.

398. *Cor-*

Coniferi micuere apices: crevitque favillis
Aetna novis. ſtridunt admiſſo ſulphure rami.
Tum, ne deficerent tantis erroribus ignes,
Semper inocciduos inſopitosque manere
Juſſit, & arcano perfudit robora ſucco;
Quo Phaëthon inrorat equos, quo Luna juvencos.
Jamque ſoporiferas nocturna ſilentia terris
Explicuere vices. laniato pectore longas
Inchoat illa vias, & ſic ingreſſa profatur.
Non tales geſtare tibi, Proſerpina, taedas
Sperabam: ſed vota mihi communia matrum,
Sed thalami feſtaeque faces, coeloque canendus
Ante oculos Hymenaeus erat. ſic Numina fatis
Volvimur, & nullo Lacheſis diſcrimine ſaevit?
Quam nuper ſublimis eram, quantisque procorum
Cingebar ſtudiis? quae non mihi pignus ob unum
Cedebat numeroſa parens? tu prima voluptas,
Tu poſtrema mihi: per te fecunda videbar.
O decus, o requies, o grata ſuperbia matris!

Qua

398. *Corniferi*] Sic meus MS. ſic tres Lugdunenſes una cum Pariſienſi, & Baſileenſi. ineptiſſime. Cupreſſus enim proprie *coniferi* dicuntur, quod coni inſtar in faſtigium convolvantur. Ovid. *coniferae cipariſſi*. Nemeſian. *Si modo coniferas inter viburna cupreſſus*. DELR. *cornigerae* Voſſ. eadem fere diverſitas Lib. I. 204. *comiferae mic. faces* Mediol. *crevitque cavillis* Voſſ. *ſtrident* Leid.

400. *Erroribus ignes*] *fervoribus aeſtus* MS. Pulm. *ardoribus ignes* Leid. a m. pr. mox, *perfundit* Oxon. *perfodit* Mediol.

403. *Juvencos*] Victoris liber, *jugales*. ſed alia manu inter lineas ſcriptum, *juvencos*. quam vocem reliqui omnes libri retinuerunt. DELR. *juvencas* vetus codex. Auſonius: *renovavit Luna juvencas*. alii, *juvencos*. non male. CLAVER. Petaviani duo, *jugales*. *juvencas* Claverius ex ſuo libro, & illo Auſoniano, *revocavit Luna juvencas*. ſed nulla opus mutatione. noſter Idyllio de Phoenice v. 60. *nitidos ſtupefacta juvencos Luna premit*. tauros etiam Lunae tribuunt Mythologi veteres. HEINS. vide Spanhem. ad Callim. Hymn. in Dian. 113. & Triſtan. Tom. I. Comm. pag. 129. Harduin. Numism. in Ἰκαρίων. unde & *juvencas* poſſe legi diſces. vide ad Rutil. I. 511. BURM.

404. *Soporiferas*] *ſoporiferis* unus Heinſii & Mediol. *& jam ſomniferis* Leid. & pro varia lectione *ſoporiferis*.

406. *Ingreſſa*] *progreſſa* Voſſ. *probatur* Mediol.

409. *Sed thalami*] Ita Oxonienſis, non *Et*. quae repetitio efficax admodum eſt. IV. Conſ. Hon. 455.

Marte ſed ancipiti, ſed multis cladibus empta.

Nupt. Honor. 35.

Sed certe mereor princeps, ſed principe natus.

quomodo vetus liber. Ovid. VI. Met. 611.

—— non eſt lacrimis, hic, inquit, agendum,
Sed ferro, ſed ſi quid habes, quod vincere ferrum
Poſſit.

ut cum ſcriptis legendum. Val. Flacc. VIII. 347.

—— ſemiferi nec myrrha corpus Achivi
Sed pice, ſed flammis, ſed olentes ſulphure crines.

Livius Lib. XXIV. *Libertatis auctorem eis non ſe fore ſolum, ſed conſulem M. Marcellum, ſed univerſos patres*. HEINS. vide ad Ovid. V. Met. 16. *faſtaeque faces* Mediol. ed. Iſingr. Pulm. an pro *fauſtae*? vide ſupr. Lib. II. 347. BURM.

410. *Ante oculos*] *Ante Deos* Oxon. ut apud Propert. IV. I. *ante deos libera ſumpta toga* ſed nihil muto. mox, *nunc numine fati ducimur* Mediol. *ſic n. fatis ducimur, & Lacheſis nullo* Leid. BURM.

413. *Quae non mihi*] *quae non modo* Jun. alter. mox, *voluntas*, &, *poſtrema mei* Oxon *facunda* Jun.

416. *Grata*] *tanta* Mediol. & Leidenſ. a m. pr.

417. *Qua*

Qua gessi florente Deam: qua sospite, nusquam
Inferior Junone fui. nunc squalida, vilis.
Hoc placitum patri. cur autem adscribimus illum
His lacrimis? ego te, fateor, crudelis ademi,
Quae te deserui, solamque instantibus ultro
Hostibus exposui. raucis secura fruebar
Nimirum thiasis & laeta sonantibus armis,
Jungebam Phrygios, quum tu raperere, leones.
Accipe, quas merui, poenas. en ora fatiscunt
Vulneribus; grandesque rubent in pectore sulci.
Inmemor en uterus crebro contunditur ictu.
Qua te parte poli, quo te sub cardine quaeram?
Quis monstrator erit? quae me vestigia ducent?
Quis currus? ferus ipse quis est? terraene marisne
Incola? quae volucrum deprendam signa rotarum?
Ibo, ibo, quocumque pedes, quocumque jubebit
Casus. sic Venerem quaerat deserta Dione.
Efficietne labor? rursus te, nata, licebit
Amplecti? manet ille decor? manet ille genarum

Ful-

417. *Qua sospite nusquam*] Vulgo, *nunquam*. HEINS. *Junone parens* Junian. *Deum* Leid. a m. pr. id est gessi me ut Deam. sic *gerere Consulem* Val. Max. IV. I. 3. *militem gerere* Apulej. Lib. XI. Milesf. vid. IV. Conf. Hon. 294. BURM.

418. *Squalida, vilis*] Puto *squallida visus*, qui Claudiano non novus est Graecismus. Petavianus certe *vultus*. HEINS. eadem varietas Bell. Gildon. 19.

419. *Cur autem*] *cur non* Jun. *ullum* Voss. & Leid.

420. *Ademi*] Id est, perdidi, exilio seu relegatione Naso (I. Trist. I. 27.) *invenies qui me suspiret ademtum.* CLAVER.

421. *Solamque instantibus ultro*] Ita scripti, *non solam quae*. malim tamen, *quae solam*. HEINS. *instantibus armis* Jun. *solam te* Leid.

423. *Laeta sonantibus armis*] *arvis* Regius & Petav. sed & de clypeis galeisque intelligi potest, percussis in sacro Cybeles. Seneca Hercule Oetaeo vs. 1877. *Nunc Curetes, nunc Corybantes, Arma Idaea quassate manu: Armis illum lugere decet.* Naso in Fast. IV. 209.

Pars sudibus clypeos, galeas pars tundit inanes,
Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.

Gallos *armis concrepare*, quoties alicujus orationem comprobent, monet Caesar Belli Gallicani Libro VI. HEINS. *armis* edd. Vicet. Parm. Junt. Ald. Isingr. Gryph. & aliae.

424. *Phrygios*] *socios Phrygios* Mediolanensis more suo scriba. *cum te rap.* Oxon. *te raptore* Voss.

425. *En ora*] *onerata* marg. Isingr. *nunc ora* Leid. mox pro *rubent*, *ruunt* Mediol.

427. *En uterus*] *est* Oxon. *contenditur* Voss. *crebro jam tunditur* Mediol.

428. *Qua te parte poli*] Lucani hemistichium est Lib. IX. 872.

Qua te parte poli, qua te tellure reliqui,
Africa?

mox, *ferus ipse*, non *ille*, scripti. HEINS.

429. *quae me vestigia*] *quo me vestigia* Jun. *Qui currus* Oxon. *terraeve marisve* Voss. & Leid. pro *ipse*, *ille* Parm.

431. *Rotarum*] *viarum* Jun. duo. Oxon. Voss. duo. Leid. Pulm. marg. Isingr. Heinsius malebat etiam, *qua volucrum signa si qua* Mediol. mox, *Ibo tamen quoc.* Jun. & *jubebunt* Jun. prior.

434. *Efficietne labor*] *Proficietne* Regius & Ambros. VI. Conf. Hon. 533. *Profecitque opifex decori timor.* II. in laud Stilich. 437.

Incertum quid Martis iter, certumque Tonantis
Proficiat mundo.

mox, *tandem fortasse*, non *talem*, primae editiones cum uno Petaviano. HEINS. Ego vulgatam servo. ita Juno apud Ovid. III. Met. 263. ex cod. Franc. *Effeci quid enim toties per jurgia?* ubi vulgo, *Profeci.* BURM.

436-

Fulgor? an infelix talem fortasse videbo,
Qualis nocte venis; qualem per somnia vidi?
Sic ait, & prima gressus molitur ab Aetna;
Exitiique reos flores, ipsumque rapinae
Detestata locum, sequitur dispersa viarum
Indicia, & pleno rimatur lumine campos,
Inclinatque faces. omnis perit orbita fletu.
Omnibus admugit, quacumque it in aethere, sulcis.
Adnatat umbra fretis, extremaque lucis imago
Italiam Libyamque ferit. clarescit Etruscum
Litus, & adcenso resplendent aequore Syrtes.

An-

436. *Talem*] *tandem* edd. Vicet. Parm. mox pro *per somnia*, *Proserpina* Mediol.

438. *Prima gressus*] Interpres accipit, a summa Aetnae vertice, vel, ut hypallage sit, pro, primos gressus inveni. tamen in meo codice scripto, *primo gressus*. Huc usque duorum MSS. exemplarium, & antiquissimi libri Vicetini anno MCDLXXXII. excusi, adjuti auxilio fuimus: quibus cum jam destituamur, dabit aequus lector veniam, si ad reliqua hujus Poëtae scripta pauculas tantum conjecturas nostras adjiciamus. DELR. *primo* Jun. Mediol. mox, *Excidiique* Voss.

441. *Pleno rimatur lumine campos*] Id est, toto. Livinejus tamen ad Propertium, *prono* legit. sed perperam. vulgatam lectionem libri veteres constanter tuentur. noster I. in Eutrop. 496.

——— *quid fertile terris*
Quid plenum sterili possit sub Consule nasci.

Trebonius apud Ciceron. Lib. XII. Epist. Fam. XVI. *Ingressum pleno gradu cohortari non intermittemus.* Statius III. Silv. v. 62. ad Claudiam Uxorem:

Sed venient, plenis venient connubia taedis.

Ovidius de Ponto II. Ep. VII.

Sustineas ut onus, nitendum vertice pleno est.

ut recte veterrimus amplissimi viri Claudii Sarravii liber. vulgo, *vertice recto*. HEINS. *scrutatur* Voss.

442. *Omnis madet orbita fletu*] *perit* Vossianus unus. quod malo. Statius VI. Theb. 415. *delet sulcos iterata priores Orbita.* mox pro *Omnibus admugit, quacumque it in aethere silvis*, multi veteres, *fulvis*. quintus Vaticanus optimae notae, *sulcis.* recte. quomodo & curis secundis conjecit Barthius. HEINS. *fulvis* ed. Barthii prior & conjungit cum *fretis* ad Rutil. I. 284. *quocumque in tempore silvis* Voss. *quocumque it in aequore fulvis* edd. Vicet. Parm. Parrh. Isingr. Gryph. *in aequora fulvis* Junt. *adjungit* MSS. Pulm. & Mediol.

443. *Quacumque*] Sic MS. *Omnibus admugit quacumque it in aëra silvis.* alii aliter. Statius, *Orba Ceres magnae variabat imagine flammae Ausonium Siculumque latus.* exin: *Illius insanis ululatibus ipse remugit Enceladus.* & quod plane ad rem: *Persephonen amnes, silvae, freta, nubila clamant.* quibus fulcitur vetus lectio. Atque haec paucula, sed non vana omnino, pro captu voluminis expressi & quasi decumavi, ut & sequentia. Scaliger vero ille magnus Claudianum in hoc opere cultum, candidum, & numerosum pronuntiat. Quartus liber desideratur in veteri codice. quod etiam monuit Parrhasius & Colinaei editio. CLAVER.

444. *Adnatat umbra fretis*] *Innatat*, ni fallor. etsi pro vulgato stant & codices manu exarati. HEINS. *abnatat* Voss. *At natat* Leid. *externaque* Jun. Voss. Leid. Mediol. & marg. Isingr. mox, *clarescit utrisque* & pro varia lectione *utrumque* Leid.

446. *Resplendent aequore Syrtes*] *respondent* codices nonnulli. sic in Catalectis veterum Poëtarum de imagine in unda, Palladii. (apud Pith. Lib. IV. p. 163.)

Effigies liquido respondet ab aequore fontis.

Ausonius Mosella. *glaucus opaco Respondet colli fluvius: frondere videntur Fluminei latices.* Lucret. Lib. IV.

Quod simul ac primum sub divo splendor aquai
Ponitur, extemplo coelo stellante sereno
Sidera respondent in aqua radiantia mundi.

Cetera inquinatissima sunt, & quibus manum non temere, qui sapit, admoverit. Errores Cereris descripturus cum finiat, facile apparet, quam multa in hoc poëmatio desiderentur. Nonnullis certe codicibus subscripta haec offendi: *Finis Claudii Claudiani de Raptu Proserpinae, ejus quod invenitur. nam alterum volumen apud nos non exstat.* plerique etiam codices hos undecim postremos versus non agnoscunt. Scaliger libro suo adscripserat, ΤΕΛΟϹ ΑΤΕΛΕϹ. & Gyraldus, *Deest reliquum.* HEINS. vulgatam defendit locus Silii Lib. II. 603. *resplendet imagine flammae Aequor.* BURM.

Antra procul Scyllaea petit: canibusque reductis
Pars ſtupefacta ſilet, pars nondum exterrita latrat;

Reliqua deſiderantur.

447. *Scyllaea*] *Cylea* Mediol. *Scylla* ed. Vicet. Parm. *Scyllae* Junt.

Canibusque reductis] Scylla ſcopulus, a longe formam humanam capite canino refert, inde fabula nata. Iſidor. Lib. XIII. cap. 18. & XI. cap. 3. Serv. ad III. Aen. fine.

Prima hominis facies & pulchro pectore virgo. lege fabulam pleniſſime Lib. XIV. Met. Fab. I. DEMPST. *recluſis* unus Heinſil. & mox, *nondum territa* Jun.

CL.

CL. CLAUDIANI GIGANTOMACHIA.

Erra parens quondam coelestibus invida regnis,
Titanumque simul crebros miserata dolores,
Omnia monstrifero conplebat Tartara foetu,
Invisum genitura nefas: Phlegramque retexit
Tanta prole tumens, & in aethera protulit hostes.
Fit sonus: erumpunt Erebo, nondumque creati
Jam dextras in bella parant, superosque lacessunt,

Stri-

D. Ambrosius ad Gratianum Imp. de Fide: *Versiculi poëtarum divinis etiam scripturis inserti sunt, ut Actis Apostolorum: Gigantes & vallem Titanum prophetici sermonis series non refugit.* Nec tamen miror, quod Paullinus ad hunc nostrum, sive mavis, ad Jovium (non enim Claudianum Mamertum puto) ita scribat: *ne bella Gigantum Falsa canas, fuerat puerili lusus in aevo.* Claver. Poëmatium hoc, quod mutilum ad nos pervenit, ex Graeco Claudiani Latinitate donatum, aut ab ipso Claudiano, aut ab alio temporum illorum scriptore existimo. Idem quoque mihi persuadeo de Epistola ad Hadrianum, deque Idylliis nonnullis, qualia Phoenix, Hystrix, Torpedo, Nilus, & Magnes, fortassis & laudes Herculis. ut enim aliquid Claudianeum in iis facile agnoscas, ita languent numeri plerumque, & raro ad Poëtae nostri hac in parte felicitatem adsurgunt. nec accesserim iis, qui seni & effoeto ista excidisse opinantur. a D. Hieronymo ex Gigantomachia incerti haec citantur:

Quo fugis, Encelade? quascumque accesseris oras,
Sub Jove semper eris.

quae huic poëmatio non vana conjectura accenseri possint. Graece quidem Gigantomachiam scripsisse Claudianum, testis omni exceptione major Arsenius in Apophthegmatis, ex quo fragmentum primi edendum curavimus. noster ipse Praefat. vi. Conf. Honor.

Enceladus mihi carmen erat, victusque Typhoeus.

ejus Gigantomachiae partem in Sicilia suo tempore inventam vir summus Petrus Bembus affirmat Epistola ad Angelum Politianum pag. 401. verba ejus apponam: *Reddidere mihi Sicilienses negotiatores codicillos tuos, quibus petebas, ut Constantinum convenirem, atque ab eo tibi Claudiani Gigantomachiam, quam habere illum audieras, impetrarem.* & mox: *Verum, quam habet Constantinus Gigantomachiam, ea potius blattomachia est. Etenim annis superioribus, dum inter vetustos ac prope jam defletos libros, quos ei non doctus homo quidam dono dederat, singula ipse (ut sui moris est) diligenter inspiceret, cum Hesiodi fragmentis in charta extremae paginae proxima, Claudiani Gigantomachiae titulum reperit, & pauculos tantummodo hexametros; tum alteram iterum chartam, in qua opus desinebat. cetera tineae depopulaverant, ita ut legi non possent. haec quoque ipsa corrupta & infida satis, ut quae ab indoctis librariis describuntur. Igitur quae habui, ita ut erant, huic epistolae subtexui. quanquam in illis ipsis, quae desiderantur, non valde multum amisimus. nam ex versuum numero, quem eo in libro eique operi librarius supputavit, Gigantomachiam omnem carminibus* clxv. *constare tumet videbis. ut credibile plane sit, Claudianum, eo in poëmate conscribendo lusisse potius, quam ullum poëtae nomen sibi quaesivisse.* Haec Bembus. quae curis quoque secundis a Barthio observata, uti & de fragmento Gigantomachiae apud Arsenium exstante, serus deprehendi. Heins. Arsenii fragmentum ediderat jam Barthius in ipso notarum ad hoc Poëma initio.

2. *Miserata dolores*] *labores* Rottendorphianus pro diversa lectione. Heins. Virgil. 1. Aen. 597.

O sola infandos Trojae miserate labores.

3. *Tartara foetu*] non *coetu*, meliores scripti. vidit Raphelengius, in contraria eunte Barthio. Heins. *coetu* Voss. duo, & editiones plurimae. sed *foetu* Parm. & marg. Isingr. *mortifero* Wolf.

6. *Erumpunt crebri*] *crebro* veteres nonnulli, cum primo Vaticano, lege, *Erebo*, nam in Buslidiano *Erebi*, quomodo in Apophoretis Behotium castigasse serus agnovi. deinde *necdumque creati* meliores. Heins. *necdum* Parm. & Ald.

10.

Stridula volventes gemino vestigia lapsu.
Pallescunt subito stellae, flectitque rubentes
Phoebus equos, docuitque timor revocare meatus.
Oceanum petit Arctos, inocciduique Triones
Occasum didicere pati. tum fervida natos
Talibus hortatur genetrix in praelia dictis:
O pubes domitura Deos, quodcumque videtis,
Pugnando dabitur: praestat victoria mundum.
Sentiat ille meas tandem Saturnius iras.
Agnoscat, quid Terra potest. sic viribus ullis
Vincor? cur Cybele nobis meliora creavit?
Cur nullus Telluris honos? cur semper acerbis
Me damnis urguere solet? quae forma nocendi
Defuit? hinc volucrem vivo sub pectore pascit
Infelix Scythica fixus convalle Prometheus.
Hinc Atlantis apex flammantia pondera fulcit,
Et per canitiem glacies asperrima durat.
Quid dicam Tityon, cujus sub vulture saevo
Viscera nascuntur gravibus certantia poenis?
Sed vos, ô tandem veniens exercitus ultor,
Solvite Titanas vinclis: defendite matrem.

Sunt

10. *Docuitque timor*] Forte, *cogitque* HEINS.

12. *Occasum voluere pati*] *didicere* prim. Vatic. & sex alii. recte. ut infra, *Et didicit cum morte Deam.* Barthius, *Occasum optavere pati*, ex membranis. Nescio autem quas designet membranas, nam Palatinus & Pulmanniani pro vulgata stant scriptura. deinde multi veteres, *cum fervida*, non *tum.* HEINS.

16. *Sentiat*] *Sentiet* prim. Vatic. idem mox pro *Agnoscat*, cum aliis plerisque *Cognoscet.* nonnulli, *Cognoscat.* Barthius, *Cognoscat quod terra potest.* HEINS. *ipse meas* etiam volebat Heinsius. sed & infra vs. 45. *Rex ille silentum.* & ita millies alibi. *ille Jupiter* apud Virgilium, Ovidium & alios. *Agnoscet* Ald. *Cognoscit* Parm. *Cognoscat* Wolf.

17. *Si viribus ullis*] Optimus Ambros. & quatuor alii, *si curribus illis. si curribus ullis* tert. Vatic. & Rottendorph. Puto, *cur viribus illi Vincor?* Barthius, *sic viribus ullis Vincor?* mox pro *nobis*, Florent. S. Marci, *vobis.* quod praestat. HEINS. *si Cybele* Ald. *si viribus ullis* omnes fere & Parm. & *Cui nullus* eaedem.

19. *Qui semper acerbis*] *cur* Lucens. & prior Moreti. bene. plurimi alii, *quae.* forte, *ut.* paulo ante, *Cui nullus telluris honos* prim. Vatic. non *Cur.* HEINS.

21. *Vivo sub pectore pascit*] *nullo* Palatinus. ceteri pro vulgata stant scriptura. Barthius, *volucrem recidivo pectore pascit.* quae conjectura utcumque arridet. ut *recidivum pectus* dicat pro eo, quod assidue repullulat. Adeantur quae notamus ad Idyllium de Phoenice v. 66. Putabam aliquando, *volucrem fibroso pectore pascit.* ut illa Virgiliana VI. Aen. 600. respexerit de Tityo, *nec fibris requies datur ulla renatis. fivroso* vel *vivroso* primo exaratum fuerat. *fibrosus* ut *venosus* a venis. ita *venosum librum* dixit Persius. HEINS. Correxerat etiam *nimio sub pectore*, ut apud Martial. Spect. VII.

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus
Assiduam nimio pectore pavit avem.

fixus cum valle Leid.

24. *Et per canitiem*] Aberat hic versus ab opt. Ambros. & sine dubio mendosus est. *flammantia* quoque *sidera*, non *pondera*, Rottendorph. HEINS.

26. *Poenis*] *pebus* cod. Barth.

28. *Defendite matrem*] Post haec in Lucensi hiatus unius versus. paulo ante, *exercitus ultro*, non *ultor* in prim. Vatic. HEINS. *ultro* Parm.

19.

Sunt freta, ſunt montes: noſtris ne parcite membris.
In Jovis exitium telum non eſſe recuſo.
Ite, precor; miſcete polum, reſcindite turres
Sidereas. rapiat fulmen ſceptrumque Typhoeus.
Enceladi juſſis mare ſerviat. alter habenas
Aurorae pro Sole regat. te Delphica laurus
Stringat Porphyrion, Cyrrhaeaque templa teneto.
His ubi conſiliis animos eluſit inanes;
Jam credunt viciſſe Deos, mediiſque revinctum
Neptunum traxiſſe fretis. hic ſternere Martem
Cogitat, hic Phoebi laceros divellere crines.
Hic ſibi promittit Venerem, ſpiratque Dianae
Conjugium, caſtamque cupit violare Minervam.
Interea Superos praenuntia convocat Iris,
Qui fluvios, qui ſtagna colunt. cinguntur & ipſi
Auxilio Manes. nec te, Proſerpina, longe
Umbroſae tenuere fores. Rex ille ſilentum
Lethaeo vehitur curru, lucemque timentes
Inſolitam mirantur equi, trepidoque volatu
Spiſſas caeruleis tenebras e naribus efflant.
Ac velut hoſtilis quum machina terruit urbem,
Undique concurrunt arcem defendere cives:

Haud

29. *Veſtris nec parcite membris*] *noſtris ne* ſcripti, & placet. Freta & montes *membra* ſua vocat eleganter. ſic mox, *tellus In natos diviſa ſuos.* HEINS. *noſtris* Ald.

30. *Telum non eſſe*] *telis non eſſe* liber Barthii.

31. *Reſcindite turres*] *reſtinguite turbas* prim. Vatic. & duo alii. male. Virgil. VI. Aen. 583. *magnum manibus reſcindere coelum Aggreſſi.* HEINS.

32. *Sceptrumque*] *coelumque* Wolf.

33. *Habenas*] *arenas* cod. Barth.

35. *Cyrrhaeaque templa tenebis*] Alii, *tenebris*, vel *tenebit*, vel, *tenebo.* Lege, *teneto*, cum ſex ſcriptis aliis & quatuor Vaticanis. *tenebunt* Barthius. *Porfurio* etiam primus Vaticanus. & mox Viennenſis, *Neptunum traxiſſe vadis*, non *fretis.* HEINS. *circeaque* Wolf.

36. *Animos eluſit*] *animoſe luſit* Voſſ. & cod. Barth. ubi ſyllaba prima τῶ *eluſit* adhaeſit praecedenti, nec in eo aliquid arguti, ut Barthius judicabat.

40. *Speratque Dianae conjugium*] *ſpiratque* primus Vaticanus a manu prima. eleganter. de quo verbo plura curis ſecundis ad Lib. V. Metam. Naſonis vs. 348. & ſupra IV. Conſ. Hon. 563. noſter VI. Conſ. Hon. 442.

Et ruptas animis ſpirans immanibus Alpes.

magnum ſpiramus amantes apud Propertium. HEINS.

42. *Iris*] Hic diſtinguerem, ut Barthio ſcrupulus eximatur, qui inter ſuperos male numerari dicit fluviorum & ſtagnorum Deos, & legerem,

Qui fluvios, qui ſtagna colunt, cinguntur, & ipſi
Auxilio Manes.

ut ſuperos, terrenos, & inferos Deos vocatos innuat. BURM.

45. *Rex ille ſilentum*] *ipſe* malit Barthius. ſed obſtant libri noſtri, & jam praeceſſerat, *ipſi manes.* Adeantur notata noſtra ad Aeneidos Lib. VII. 110. mox malim, *Lethaeo invehitur curru*, pro *vehitur*, ſi liceat per membranas. HEINS. *Lethen evehitur* cod. Barth. quod ille probat, ut fluvium tranſierit.

47. *Trepidoque volatu*] *trepidosque volatus* cod. Barth.

49. *Machina terruit orbem*] Forte, *proruit.* vel, *verberat.* ut de Magnete,

Mavors ſanguinea qui cuſpide verberat urbes.

ter-

Haud secus omnigenis coëuntia Numina formis
Ad patrias venere domos. tum Jupiter infit:
O numquam peritura cohors; o debita semper
Coelo progenies, nullisque obnoxia fatis;
Cernitis, ut nostrum Tellus conjuret in orbem
Prole nova, dederitque alios interrita partus?
Ergo, quot dederit natos, tot funera matri
Reddamus. longo maneat per secula luctu;
Tanto pro numero paribus damnata sepulcris.
Jam tuba nimborum sonuit: jam signa ruendi
His aether, his Terra dedit: confusaque rursus
Pro domino Natura timet. discrimina rerum
Miscet turba potens. nunc insula deserit aequor:
Nunc scopuli latuere mari. quot litora restant
Nuda! quot antiquas mutarunt flumina ripas!
Hic rotat Haemonium praeduris rupibus Oeten:
Hic juga connexis manibus Pangaea coruscat:

terruit enim non videtur sufficere. HEINS. Immo ipso conspectu terrorem incutit.

51. *Numina turmis*] *formis* Gyrald. & Lucens. vere. notum enim Deos contra Gigantas pugnaturos variis formis *processisse spectandos*. HEINS. Sed formas illas demum sumpserunt in fuga. si vero hic *formis* placet, capiendae sunt de diverso Deorum habitu, & cultu. ut apud Ovid. VI. Met. 73. *sua quemque Deorum Inscribit facies*. &c. sequenti versu *Ad patris* Parm. BURM.

54. *Nullisque*] *nullis* Voss. *debita coelo Semper progenies nullis* cod. Barthii, qui copulam damnat. deinde, *vestrum Tellus c. i. orbem* Voss. *Cernitis? en nostrum T. conjurat* cod. Barth. *orbem* vero insolentius vocat coelum. forte, *axem*, vel *nostram arcem*. nam illae voces varie mutantur. BURM.

58. *Per singula luctu*] *per secula* cum membranis scribendum viderat Raphelengius, quem frustra carpit Barthius curis primis. princeps Vaticanus, *per secula ductu*. secundus, *cursu*. HEINS. *per secula* Parmens. ita I. in Rufin. 305. *per secula* erat in quibusdam pro *per singula*. & apud Lucan. VIII. 236.

Excedat claustris vetitam per secula ripam.

in Langermanni codice erat, *per singula*. Barth. cod. *longoque manet per singula victu*. unde ille, *longoque meat per singula luctu*. sed deinde accedit Raphelengianae lectioni. BURM.

61. *Bis aether, bis terra dedit*] Peccat in prosodiam versus. Lege igitur cum primo Vatic. & decem aliis, *His aether, his terra*. Diis scilicet & Gigantibus. ut frustra sint, qui hoc exemplo freti, *bis* produci posse contendunt. nam & Manilii locus, quem huc trahunt, mendosus est. vide Vossium Artis Grammaticae Lib. II. cap. 31. HEINS. *jam signa ruenti Terra dedit bis aethereo confusaque*. Voss. a m. pr. & Medic. *His aether bis* Wolf.

64. *Non scopuli latuere mari*] Puto, *Nec scopuli*. sequenti versu *terras* pro *ripas* primi Vaticanus & Ambrosius. HEINS. forte, *Nunc scopuli caruere mari*. in Barthii codice erat *maris*. BURM.

66. *Aemonium praeduris viribus Oeten*] *artubus* Gudianae schedae. an *arcibus*? *rupibus* Buslid. bene. *Aemoniam* prim. Vatic. & alii nonnulli, quod perperam secutus Raphelengius. Graecis etiam tam Οἴτης, quam Οἴτη. Stephanus, Οἴτης ὄρος περὶ Τραχῖνα. Ovid. IX. Metam. 165.

Implevitque suis nemorosum vocibus Oeten.

& mox, *perque altum saucius Oeten Haud aliter graditur*. sic enim utroque loco antiquissimus codex. Seneca Hercule Furente vs. 133. *Titan summum prospicit Oetan*. ubi Moguntinus codex, *summo prospicit Oeta*. Cl. V. Gerardus Joannes Vossius libro I. de Analogia cap. X. *Oetam* & *Ossam* utriusque generis apud Latinos esse contendit, quia montes. sed de *Ossa* dubito, nam de *Oete* aliam dedimus causam. HEINS. vide ad Ovid. XIII. Met. 730. & 868. & ad Lucan. I. 388. & III. 178. *praeduris ducibus* Parm. vitiose. *Aemoniam* Parm.

Hunc armat glacialis Athos: hoc Ossa movente
Tollitur: hic Rhodopen Hebri cum fonte revellit,
Et socias truncavit aquas, summaque volutus
Rupe Giganteos humeros inrorat Enipeus.
Subsidit patulis tellus sine culmine campis,
In natos divisa suos. horrendus ubique
It fragor, & pugnae spatium discriminat aër.
Primus terrificum Mavors non segnis in agmen
Odrysios inpellit equos, quibus ille Gelonos,
Sive Getas, turbare solet. splendentior igni
Aureus ardescit clipeus, galeamque nitentes
Adrexere jubae. tunc concitus ense Pelorum
Transigit adverso, femorum qua fine volutus
Duplex semiferis connectitur ilibus anguis,
Atque uno ternas animas interficit ictu.
Dum superinsultans avidus languentia curru
Membra terit, multumque rotae sparsere cruoris,
Occurrit pro fratre Mimas, Lemnumque calentem
Cum lare Volcani spumantibus eruit undis:

Et

68. *Armat*] *armas* Voss. mox pro *cum fonte*, *cum ponte* Wolf.

71. *Inrorat*] *exornat* cod. Barth. & Mediol.

72. *Subsedit*] *Subsidit* cum Aldo & scriptis quibusdam. HEINS.

74. *It fragor*] Lege, *Fit*. sic supra vs. 6. *Fit sonus*. Ovid. I. Met. 269.

Fit fragor, & densi funduntur ab aethere nimbi.

Valer. Flacc. Lib. I. 819.

Fit fragor, irrumpunt sonitu qui sacra ferebant
Imperia.

Lib. V. 164.

Fit fragor, aethereas ceu Jupiter arduus arces
Impulerit.

mox malim *disterminat aër*, pro *discriminat*. HEINS. Statius tamen Lib. I. Silv. I. 65.

It fragor & magnae vincit vaga murmura Romae.

& IV. III. 62.

It longus medias fragor per urbes.

contra *Fit sonus* Lib. VI. Theb. 420. 703. & 894. & X. 382. *disterminat* placuit fere semper Heinsio. vid. ad VI. Cons. Honor. 290. sed codices sequi praestat. mox *terrificus* Wolff. BURM.

76. *Inpellit*] *implevit* cod. Barth.

77. *Sive Getas*] rectius putabat Heinsius, *Quisve Getas*.

79. *Concitus*] *consitus* Wolf.

80. *Qua parte volutus*] Lege *fine* cum Aldo & melioribus scriptis, & adi quae curis secundis ad Nasonis Metam. adnotamus Lib. X. 536. pro *ternas* mox *trinas* aliquot antiqui. HEINS. *adverso femore* MS. Pulm. *averso* cod. Barth. vide supra III. Rapt. 71.

83. *Tunc superinsultans avidus languentia curru Membra terit*] Legam, si per libros veteres liceat, *Dum superinsultans rapido l. curru.* primus Vatic. *cursu*. Barthius, *Dum superinsultans avido curru*, ut referatur ad subsequentia, *Occurrit pro fratre Mimas*. ubi malim, *Accurrit*. HEINS. *avidus* est pugnae cupidus. ut apud Horat. III. 4. 59. *hinc avidus stetit Vulcanus.*

Pro fratre Mimas] *proferre minas* Wolf. a m. pr.

84. *Multumque rotae sparsere cruoris*] Sic primus Vatic. *cruorem* ceteri. frustra. Lucan. IV. 567. *multumque cruoris Infudere mari*. HEINS. *insparsere* Voss. Heinsius olim conjecerat, *sulcumque rotae sparsere cruoris*. sed postea delevit. *cruori* etiam Parmens. *multus cruor* aeque dicitur, ac *cruoris multum*, & saepe codices in hac locutione variant. ut apud Lucan. Lib. IV. 567. dubia est scriptura, an *multum cruoris*, an *cruorem*. ut & apud Curtium Lib. IV. 14. 17. ambigua est lectio, an *multum sanguinis*, an, ut Modius, *multus sanguis* sit praeferendum. *parvum sanguinem* dixit Propert. Lib. III. XIV. 19. & *multum sanguinem* dici docuit Pricaeus ad Apulej. Lib. III. Met. p. 139 plura vide ad Lucan. Lib. II. 128. BURM.

85. *Lemnumque calentem*] *cadentem* Lucens. & prim. Vatic. HEINS.

Et prope torsisset, si non Mavortia cuspis
Ante terebrato cerebrum fudisset ab ore.
Ille viro toto moriens, serpentibus imis
Vivit adhuc stridore ferox, & parte rebelli
Victorem post fata petit. Tritonia virgo
Prosilit, ostendens rutila cum Gorgone pectus.
Adspectu contenta suo, non utitur hasta:
Nam satis est vidisse semel: primumque furentem
Longius in faciem saxi Pallanta reformat.
Ille, procul subitis fixus sine vulnere nodis,
Ut se letifero sensit durescere visu,
Et steterat jam paene lapis, Quo vertimur? inquit,
Quae serpit per membra silex? qui torpor inertem
Marmorea me peste ligat? vix pauca locutus,
Quid timuit, jam totus erat: saevusque Damastor,
Ad depellendos jaculum dum quaereret hostes,
Germani rigidum misit pro rupe cadaver.
Hic vero interitum fratris miratus Echion,
Inscius auctorem dum vult tentare nocendo,
Te, Dea, respexit, solam quam cernere nulli

Bis

88. *Ante revelato*] Alii *relevato* cum Aldo & Lucensi. duo *revelatum*. primus Vaticanus, *velut tuto.* duo alii ejusdem Bibliothecae, *relaturo.* unus Mediceus, *celebrato.* Lego *terebrato.* Virgil. III. Aen. 635. *telo lumen terebramus acuto.* Buslid. *fudisset ab ore cerebrum.* rectius. HEINS. *Ille velut tuto* Parm. in sequenti versu. *velut toto* marg. Isingr.

91. *Victorem post fata petit*] *ferit* prim. Vatic. Ambr. & Patav. HEINS.

92. *Ostendens rutila cum Gorgone pectus*] Scribe, *obtendens.* sic & Pallas Rapt. Proserp. II. 225.

——— clipeique retardat
Objice, Gorgoneisque premens assibilat hydris,
Praetentaque operit crista.

& paullo ante:

——— tantum stridentia colla
Gorgonos obtentu pallae fulgentis inumbrat.

vide quae notamus vs. 226. Libri II. de Raptu. HEINS.

94. *furentem Longius*] Puto, *ruentem*, vel *pinusque furentem*, radicitus evulsa scilicet. multi veteres, *ferentem.* secundus Vatic. *frementem.* forte, *frementem Anguibus.* deinde *formam* pro *faciem* plerique scripti. HEINS. pro *reformat* erat in Voss. *remorant.* *formam* etiam Wolff. & mox, *fixis* idem.

98. *Et steterat*] *Institerat* Voss. a m. pr. *jam parte* uterque Voss. Wolff. & Cod. Barthii. quod arridet valde.

99. *Qui serpit per membra silex*] *Quae* primus Vaticanus, Lucensis, & multi alii. infra de crystallo,

Torpuit & maduit prodigiosa silex.

& mox, *Mira silex, mirusque latex.* de Apono, *luxuriat gramine cocta silex.* de Magnete, *Flagrat anhela silex.* de Quadriga, *Una silex tot membra ligat.* HEINS. vide ad Ovid. IX. Met. 225. *quis torpor* duo Voss.

101. *Saevusque Damastor*] *Adamastor* est Sidonio Apollinari, qui multa imitatur hujus Gigantomachiae. Carmine XV. In scriptis nonnullis, *Jemaster*, vel *Jemaster.* *saevitque* etiam pro *saevusque* in primo Vaticano. HEINS. *Damastor* etiam Nauplii filius memoratur a Scholiaste Apoll. Rhod. IV. 1091. sic apud Virgil. III. Aen 614. *Adamastus.* ubi alii codices, *Damastus.* Barthius etiam in Sidonii codicibus *Damastor* esse notat. *Gemastor* Wolff.

104. *Miratur Echion*] Lege, *miratus*, & sic optimus Ambros. neque aliter curis secundis Barthius. HEINS.

106. *Te, Dea, respexit*] Malim, *Aegida respexit.* HEINS.

108. *Sed*

Bis licuit. meruit ſublata audacia poenas,
Et didicit cum morte Deam. ſed turbidus ira
Palleneus, oculis adverſa tuentibus atrox,
Ingreditur, caecasque manus in Pallada tendit.
Hunc mucrone ferit Dea cominus: ac ſimul angues
Gorgoneo riguere gelu, corpusque per unum
Pars moritur ferro, partes periere videndo.
Ecce autem medium ſpiris delapſus in aequor,
Porphyrion trepidam conatur rumpere Delon,
Scilicet ad Superos ut torqueat inprobus axes.
Horruit Aegêus: ſtagnantibus exſilit antris
Longaevo cum patre Thetis, deſertaque manſit
Regia Neptuni, famulis veneranda profundis.
Exclamant placidae Cynthi de vertice Nymphae:
Nymphae, quae rudibus Phoebum docuere ſagittis
Errantes agitare feras, primumque gementi
Latonae ſtruxere torum, quum lumina coeli
Parturiens geminis ornaret foetibus orbem.
Inplorat Paeana ſuum conterrita Delos,
Auxiliumque rogat: Si te gratiſſima fudit
In noſtros Latona ſinus, ſuccurre precanti.
En iterum convulſa feror.

Reliqua deſiderantur.

108. *Sed turbidus Idam Palleneus*] Ita ſcribendum, non *Pallaneus*. Lucanus, *Pallenaea Joui mutavit fulmina Cyclops.* Graecis Παλλήνη, & Παλληναῖος. Eſt vero *Palleneus Gigas.* CLAVER. Pro *Idam* alii *Ida*, vel *Idas*, vel *Idan*. Scribe *ira* cum Gyraldino: quomodo & Barthius curis ſecundis reponendum cenſuit. *Iram* prim. Vatic. in nonnullis, *Idam*, & *Palladiis* pro *Palleneus* plerique. princeps Vaticanus, *Pallaneus*. HEINS. *iram* Parm. *Pallaneus* Ald. *Palladiis* Wolff.

110. *Ingreditur*] Heinſius induxit *Aggreditur*, quod olim malebat.

114. *Dilapſus*] *delapſus* Voſſiani. edd. Parm. Ald. Raphel. & multae aliae. *dilapſus* eſt ab Heinſio profectum.

115. *Conatur vellere Delon*] *vincere* prior Moreti. *rumpere* Lucenſ. Iſingr. prim. Vatican. & ceteri omnes. HEINS.

117. *Antris*] *undis* Voſſ.

120. *Placido cunctae de vertice Nymphae*] Alii, *placidae cuncto.* unus, *placidae cunctae.* Lege, *placidae Cynthi* cum duobus optimis Ambroſianis, & Rhemenſi libro. HEINS. *Et clamant* Parm.

121. *Docuere*] *domuere* membranae Barthii. mox pro *gementi*, *gemendi* Wolff.

125. *Inplorat*] Abeſt hic verſus a Gyrald. Lucenſ. & duobus aliis. HEINS. In Voſſiano erat margini adſcriptus.

126. *Auxiliumque rogat*] *Rogant* ſcripti aliquot. Lege, *rogans.* mox, *noſtro ſinu* prim. Vatic. & Ambroſ. HEINS.

128. *Et iterum convulſa feror*] Cetera hujus poëmatii in ſcriptis deſiderantur. quod vulgati addunt, *ſuccurre roganti*, ex ſuperiori verſu inſulſe repetitum. HEINS.

ΚΛΑΥΔΙΑΝΟΥ

Ἐκ τῆς

ΓΙΓΑΝΤΟΜΑΧΙΑΣ.

Κύπρις δ᾽ οὔτε βέλος φέρεν, οὔθ᾽ ὅπλον· ἀλλ᾽ ἐκόμιζεν
Ἀγλαΐην θεμένη γὰρ ἐπ᾽ ὄμμασιν ἄγγελον αὐδήν.
Πρῶτα μὲν ἀπλεκέας περόνῃ διακρίνατο χαίτας,
Καὶ πλεκτὰς ἔσφιγξε πυκνῷ περιπλέγματι σειράς,
Στίλβεϊ δ᾽ ὀφθαλμῶν ἐρατοὺς ὑπογράψατο κανθούς,
Λεκτὰς εὐανέμοιο ῥαφὰς χαλάσασα χιτῶνας.
Πορφυρέων δ᾽ οὐ κρύπτεν ὑφ᾽ εἵμασιν ἄνθεα μάζων,
Ὄμματος εἰς ἄγρην ὡπλισμένη· εἶχε γὰρ αὐτὴ
Πλέγμα κόρυν, δόρυ μαζὸν, ὀφρῦν βέλος, ἀσπίδα κάλλος,
Ὅπλα μέλη, θέλγητρον ἐν ἄλγεσιν· εἰ δέ τις αὐτῇ
Ὄμμα βάλῃ, δέδμηται.

CL.

CL. CLAUDIANI
EPISTOLAE.

Epist. I. Deprecatio ad Hadrianum Praefectum Praetorio.

Sque adeone tuae producitur impetus irae?
Nullus erit finis lacrimis? ſubitiſne favorem
Permutas odiis? quo mens ignara nocendi,
Quo ſenſus abiere pii? tantumne licebit
Invidiae? tantum ſtrepitus valuere maligni?
Me dolor incautus, me lubrica duxerit aetas,
Me tumor inpulerit, me devius egerit ardor:
Te tamen haud decuit paribus concurrere telis.
Humanae Superos numquam tetigere querelae,

10. Nec

In veteri libro, quod & notavit Cujacius, alia fuit inſcriptio, ſed falſa, nempe: *Excuſatio pro ſe ad Stilichonem.* Claver. Hoc carmen etſi Claudianaeum eſſe ſtylus ac character facile evincant, languidum tamen eſt: ſic ut malis ac ſenectute animum ejus jam fractum fuiſſe facile appareat. *Deprecatio ad Hadrianum* Lucenſis. antiquae editiones, *Ad Hadrianum Praef. Praet.* recte. nam in Codice Theodoſiano *Hadriani Praefecti Praetorio* mentio fit. In primo Vaticano & Oiſeliano ſub finem hujus Epiſtolae legebatur: *Cl. Claudiani ſatisfactio pro ſe apud Stilichonem.* & initio Epiſtolae; *Incipit excuſatio pro ſe.* quomodo & Viennenſis. Heins.

1. *Usque adeo*] Non dubium eſt, quin Poëta illudat huic Hadriano, quamvis inluſtri & magnae dignitatis viro, ac ſuo civi, Alexandrino ſcillicet. Fuerat autem prius Mag. Officiorum, dein Praefectus Praetorio, Conſule Theodoro, de quibus ſatis mordax compoſuit Epigramma, ut poſtea videris: ubi tangit hunc Hadrianum; qua re offenſus dira ſtatuit in amicos poëtae noſtri, quia metu Stilichonis, viri manu promti, non audet ipſum adoriri. Claver.

2. *Nullus erit*] *erat* Lucenſis. Patavinus, *Nullus tot finis lacrimis.* probe. niſi quod opinor a Claudiani manu eſſe, *Nullane tot finis lacrimis!* ut numeri nonnihil erigantur. mox, *ſubitiſne* cum Barthio. pro *Permutas*, octo ſcripti, *Permittas* cum Gudii ſchedis. Heins. vid. Bell. Gildon. 126.

4. *Pii*] *tui* cod. Barth.

6. *Me dolor incautus*] Unus Mediceus, *decor. incautum* Exc. Putean. forte, *calor incautum.* Heins.

7. *Me timor inpulerit*] *tumor* octo ſcripti. optime. nam *tumor* idem quod ira. utrumque conjunxit Lib. II. in Rufin. 117.

Et quamvis praeſens tumor & civilia nuper
Claſſica, bellatrixque etiam nunc ira caleret.

infra de Hyſtrice,

——— —— *additur armis*
Calliditas, parcusque ſui tumor iraque numquam
Prodiga telorum.

ſic legendum. Virgil VIII. 400. *tumor iraque longe Conceſſere Deûm.* quae ibi vera lectio. Capitolin. in Pertinace: *ſed quum Tauſius quidem in iram & tumorem milites adduxiſſet.* Seneca Thyeſte v. 519.

Ponatur omnis ira, & ex animo tumor
Eraſus abeat.

hinc & *tumida ira* Naſoni Lib. VIII. Met. 437. *tumida frendens Mavortius ira*, de Meleagro. & apud Maronem Lib. VI. 407. *tumida ex ira tunc corda reſidunt. tumet animus ira* in Senecae Tragoediis non ſemel. pro *ardor* Patav. *error.* Heins. *tumor* jam a Behotio Lib. I. Apoph. 10. reſcriptum, & de iracundia expoſitum. & ſaepius in Claudiano hae voces variatae, & illuſtratae a commentatoribus. *timor* Barthius defendit, ne ſcilicet & mea raperentur a te, ut aliorum. Burm.

9. *Humanae*] *Humani ſuperos n. t. querelis* cod. Barth.

10. Con-

Nec vaga securum penetrant convicia caelum.
Excessit jam poena modum. concede jacenti.
En adsum, & veniam confessus crimina posco:
Manibus Hectoreis atrox ignovit Achilles.
Ultrices Furias matris placavit Orestes.
Reddidit Alcides Priamo, quas ceperat, arces.
Pellaeum juvenem Regum flexere ruinae:
Darium famulis manibus doluisse peremtum
Fertur, & ingenti solatus fata sepulcro:
Tradita captivo spatiosior India Poro.
Conditor hic patriae. sic hostibus ille pepercit.
Hunc virtus tua digna sequi. quemcumque Deorum
Laesimus, insultet jugulo, pascatque furorem.
Gratia defluxit: sequitur feralis egestas.
Desolata domus: caris spoliamur amicis.
Hunc tormenta necant: hic undique truditur exsul.
Quid superest damnis? quae saeva pericula restant?
Praetereunt subjecta ferae: mortisque facultas
Emollit rabiem praedae: torvique leones,
Quae stravisse calent, eadem prostrata relinquunt.

30. Nec

10. *Convicia*] *convivia* Wolff.

12. *Et veniam*] Raphelengius & scripti delent τὸ *&* praeter primum Vaticanum. Palatinus, *Adsum en.* leg. *Adsum en, en veniam* &c. Heins. *concede jacentis, En adsum, veniam.* Ald.

14. *Victrices furias*] Imo *Ultrices* cum Aldo & scriptis. sic *Dirae ultrices* apud Virgil. IV. Aen. 473. & Statium XI. Theb. Heins. & ita Parm.

17. *Darium famulis manibus*] *Et Darium* Gyrald. Lucens. & unus Petav. Scribe, *Dareum famulis manibus. Dareus* enim non *Darius* libri praestantiores apud Curtium & Justinum. etiam apud Nasonem in Ibide 315.

Utque necatorum Darei fraude secundi.

Nam Sedulium in carmine Paschali non audimus, qui,

Non minus & Darii furuerunt jussa tyranni.

Ceterum frustra Raphelengius ex conjectura viri maximi reponit *famuli.* Silius Lib. X. 646. *pro libertatis honore Vel famulas armare manus.* noster Laude Serenae, *famulas exercet laeta choreas.* ubi *choreis* male quidam reponunt. Eidyllio de Phoenice:

Celsa per famulas acies ditione superbit.

quomodo ex scriptis legendum. sic *famulos greges, famulos coetus, famulam cohortem* Statius. noster *famulos reges, famulam Carthaginem, famulum Araxen & Hydaspen, & famulas Gangis ripas, famulas Pegasidas.* quomodo *famulum Rhenum* Ovid. Lib. I. Fast. 186.

Tradiderat famulas jam tibi Rhenus aquas.

ubi vide. Heins.

22. *Furorem*] *favorem* Wolff.

23. *Gratia defluxit*] Malim *diffluxit.* ut apud Ennod. Epigr. CXVIII.

In tantum prisci diffluxit fama Maronis.

in rugas totus diffluxit aniles Lib. I. in Eutrop. 29. quomodo & illic scribendum. Heins.

24. *Spoliamur*] *spoliatur* Wolff.

26. *Quae saeva pericula restant*] Opinor, *piacula.* Heins. Malim, *quae, saeve, pericula restant?* Burm.

27. *Praetereunt*] Horum duorum versuum principia hactenus transposita e libro veteri restituimus. Claver.

28. *Emollit rabiem praedae*] Ex Claveriano codice haec transposuimus, cui & Barthius subscribit curis secundis. Heins.

29. *Quae stravisse valent*] primus Vaticanus & quatuor alii cum Gudii schedis, *calent.* quomodo & in Palatino codice legi, testis in Adversariis Barthius. Nupt. Honor. 287. *calet obvius ire Jam Princeps.* Statius IV. Theb. 261.

Arma, tubas audire calens, & pulvere belli
Flaventem sordere comam.

sic

Nec nisi bellantis gaudent cervice juvenci
Nobiliore fames. secuit nascentia fata
Livor, & ingesto turbavit gaudia luctu.
Jam jam suppliciis fessos, humilesque serenus
Respice. quid tanta dignaris mole clientem?
In brevibus numquam sese probat Aeolus undis:
Nec capit angustus Boreae certamina collis.
Alpes ille quatit, Rhodopeïa culmina lassat.
Incubuit numquam coelestis flamma salictis,
Nec parvi frutices iram meruere Tonantis.
Ingentes quercus, annosas fulminat ornos.
Hoc pro supplicibus ramis, pro fronde Minervae,
Hoc carmen pro ture damus. miserere tuorum.
Me, precor, heu, me redde mihi! gravibusque medere
Vulneribus, vitamque jube famamque reverti.
Quae per te cecidit, per te fortuna resurgat.
Sanus Achillea remeavit Telephus hasta,

Cujus

sic *ardet*, *flagrat*, *aestuat*, & similia passim apud nostrum, de quibus ad I. in Rufin. 307. Silius Lib. XIII. 180. *incurrere muris Ignescunt animi.* paulo post, *eadem prostrata*, non *ea mox*, libri meliores praeter primum Vatic. Palat. & Oisel. Plinius Lib. VIII. 16. *Leoni tantum ex feris clementia in supplices: prostratis parcit.* HEINS. *ea mox* posset satis commode retineri cum Parmensi, & aliis praeter Aldum. Petron. cap. CXX. *Quae nova semper amas, & mox possessa relinquis.* BURM.

30. *Gaudet cervice juvenci Nobiliore fames*] Ita ex novem libris legendum. Statius in simili comparatione II. Theb. 676. *ubi sanguine multo Luxuriata fames.* & Lib. VII. 574. *Quippe nihil grassata fames.* de tigribus. *bellanti cervice* Gudiana excerpta, & *Mobiliore fames.* HEINS. *nec qui bellantis gaudet* Voss. Heinsius olim *bellacis* conjecerat. *gaudent* Parm. Ald. Isingr. Gryph. Colin. qui *juvenci* in plurali ceperunt.

31. *Nascentia vota*] *fata* quatuor scripti, pro nascenti fortuna. infra 45.

Quae per te cecidit, per te fortuna resurgat. HEINS.

34. *Quid tanta dignaris morte clientem*] *mole* Lucensis & quatuor alii cum Aldo. optime. dictum Lib. II. in Eutrop. 101. pro *Jam jam suppliciis*, unus Med. *Lumina suppliciis.* pro *Despice*, Lucensis & octo alii ex melioribus, *Respice*, praeter primum Vaticanum. duo *Aspice.* Puto:

Lumine suppliciis fessos humilesque sereno
Respice. HEINS. *Janua suppliciis* Wolff.

35. *Aeolus undis*] *antris* Aldus & excerpta Puteana. bene, ut apud Juvenal. *Aeoliis inclusum rupibus antrum.* Statius X. Theb. 241.

Non aliter moto quam si pater Aeolus antro
Claudat iter.

antri Aeolii luculenta descriptio apud Homerum in Odyssea. HEINS. Sed non agitur hic de antro Aeolio, sed de locis, in quae egressus ille saevit. nec potest, credo, dici Aeolus se probare in *antris*, sive brevibus, sive magnis. sed recte in *undis*. *breves undae* vero sunt lacus, & rivi minores, qui opponuntur maribus. deinde Alpes & montes rectius *undis* quam *antris* opponuntur. vid. Horat. Lib. II. od. 10. *Saevius ventis agitatur ingens Pinus* &c. *undae* vero & *antra* passim commutantur. ut in Gigant. v. 114. Fescenn. 76. apud Virgilium, Ovidium, Lucanum, & alios centies. BURM.

37. *Rhodopeïa culmina quassat*] Lucensis & tredecim alii, *lassat.* bene. vide notas Lib. I. in Rufin. 276. HEINS. *Rodopeaque* Parm. Ald. Colin. *Rhodopaeaque* Isingr. Gryph. *lassat* Wolff. a m. pr.

46. *Sanus Achilleis remeavit Telephus herbis*] *Achillea hasta* Gyraldinus. probe. unus Mediceus, *Achilleis hastis.* proxime verum. Ferrugine Achilleae hastae sanatum Telephum veteres prodiderunt. Apulejus de Herbis fere solus pro vulgata stat scriptura: *Achilleam herbam Achilles invenit, unde vulnera ferro facta sanabat. hac sanasse Telephum dicitur.* quae ex Plinii Lib. V. cap. 25. est mutuatus. sed addit ille ibidem: *Alii primum aeruginem invenisse utilissimam emplastris, ideoque pingitur ex cuspide decutiens*

cum

Cujus pertulerat vires: & sensit in uno
Letalem placidamque manum. medicina per hostem
Contigit, & pepulit, quos fecerat ipse, dolores.
Quod si nec precibus, fletu nec frangeris ullo,
Eripe calcatis non prospera cingula Musis,
Eripe militiam. comitem me pelle sodali.
Scilicet insignes de paupere vate triumphos!
Scilicet egregiis ornabere victor opimis!
Inruat in miseros cognata potentia cives.
Audiat haec commune solum, longeque carinis
Nota Pharos, flentemque adtollens gurgite vultum
Nostra gemat Nilus numerosis funera ripis.

eam gladio in vulnus Telephi. Alii utroque usum medicamento volunt. hoc est & herba & aerugine cuspidis. sed de aerugine magis receptam opinionem esse, atque ita rem a pictoribus exprimi solitam. quid ni & a poëtis? Statius in Silvis rem dubiam relinquit: *citius non arte refectus Telephus Haemonia.* De hasta Ovidius non uno loco, Propertius, Hyginus, alii. Pentadius in Catalectis Pithoei & Scaligeri:

Pelias hasta fuit, vulnus grave quae dedit hosti,
Et quae sanavit Pelias hasta fuit.

Ipse Achilles apud Nasonem XIII. Met. 171.

——— ——— *ego Telephon hasta*
Pugnantem domui, victum orantemque refeci.

Propertius Lib. III. El. I. 65.

Mysus & Haemonia juvenis qua cuspide vulnus
Senserat, hac ipsa cuspide sensit opem.

Naso iterum Remed. Am. 47.

Vulnus Achilleo quae quondam fecerat hosti
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.

Serenus Sammonicus cap. XLVII. de serpente,

——— *sanat, quem sauciat ipsa.*
Ut Larissaea curatus Telephus hasta.

sic scribe cum membranis. perperam & contra legem metricam *Utque* ibi legitur. HEINS.

47. *In uno*] *in imo* Parm.

50. *Flecteris ullo*] primus Vaticanus & Ambros. *frangeris* cum editione Parmensi, & schedis Gudianis. sic supra laude Serenae:

——— *tu sola frementem*
Frangere, tu blando poteras sermone morari.

Conf. Mallii,

——— *quae dissona ritu*
Barbaries, medii quem non reverentia frangat.

Ovid. II. Amor. El. XVIII.

Frangor, & ingenium sumptis revocatur ab armis.

sic vetus liber, non *Vincor*. Epist. I. 85.

Ille tamen pietate mea precibusque pudicis
Frangitur.

ita & Statius saepe. HEINS.

52. *Comitem me pelle sodali*] *sodalis* Raphelengius contra veteres libros. HEINS. vid. ad I. in Eutrop. 150.

53. *Insigni de paupere vate triumpho*] *insignes triumphos* Lucensis, & decem alii cum Parmensi editione. recte. abruptum dicendi genus. sic alibi: *Quam similes haec aula viros?* ubi verbum aliquod subintelligitur. sic &, *Quo mihi fortunam?* &, *Unde tam faciles Deos?* similiaque apud Ovidium. de quibus suo loco. Buslidianus, *egregios triumphos.* prior Moreti, *ingentes.* excerpta Putean. *insignis triumphus.* Scaliger, *insignis triumpha.* HEINS. *Insignes triumphos* Wolff.

54. *Scilicet egregiis*] *Et spoliis* Lucens.

55. *Saeviat in miseros*] *Irruat* primus Vatic. & sex alii, cum Gudii nostri schedis. *Serviat* secundus Vatic. pro *Audiat hoc*, meliores *haec. longisque carinis* prim. Vatic. & alii nonnulli, non *longeque*. Forte, *Lagaea carinis Nota Pharos.* nam & aliae Phari, etiam in Italia, quae tamen ab Aegyptia hac Pharo nomen mutuatae. Val. Flacc. *centum geminae Lagaea novalia Thebae.* apud Marcellum, *Et quidquid confert medicis Lagaea catoplus.* HEINS. *longisque* Parm.

EPIS-

EPISTOLA II.

AD SERENAM.

ORphea quum primae ſociarent lumina taedae,
Ruraque conpleret Thracia feſtus Hymen:
Certavere ferae picturataeque volucres,
Dona ſuo vati quae potiora darent.
Quippe antri memores, cautes ubi ſaepe ſonorae
Praebuerant dulci mira theatra lyrae,
Caucaſeo cryſtalla ferunt de vertice lynces,
Gryphes Hyberborei pondera fulva ſoli.
Furatae Veneris prato per inane columbae

10. Flo-

1. *Primae ſociarent lumina taedae*] Poëtice dixit *primae taedae lumina* pro auſpicio nuptiarum, non quod primas & ſecundas innuere velit, eſtque haec vetus lectio. alii, *primum ſociarent numina tedae.* Virgilius ſane dixit, *Fumea tedis lumina*, & alibi saepius *lumina tedarum.* ſed *prima teda* nuptialis eſt. poſterior funebris ex Propertio: *Viximus inſignes inter utramque facem.* & hoc caſu τὸ *numina* poterit admitti, ut eſt in excuſis. CLAVER. *lumina taedae* ex veteri libro Claverius, quod ſecutus Raphelengius. amplexus quoque Diatribes Statianae cap. XLV. Gronovius. tale Catullianum illud:

Nunc vos, optato quos junxit lumine taedae.

primae numina taedae Lucenſ. Patav. & editio Parmenſis. & primus Vaticanus. quod verum eſt. vulgo, *primum numina taedae.* ſcripti alii, *primo numine*, vel *primum munere. Di conjugales* apud Senecam, qui ſint docet Ovid. VI. Met. Barthius negat τὸ *primae taedae* poſſe ferri, quod non niſi unicam Eurydicen duxiſſe Orpheus legatur. atqui ſic paſſim loquuntur poëtae praeſtantiores. Statius de Menecratis filia:

Quippe & opes & origo ſinunt hanc lampade prima
Patricias intrare domos.

Idem Theb. XII. *primas nunc ſponſus ad aras.* jam ex Plutarcho docuerunt homines eruditi, ſecundas nuptias apud Romanos fuiſſe infames. poſſis etiam, *primae ſociarent omina taedae.* Lib. II. in Rufin. 96. uti ex ſcriptis caſtigandum alii jam monuerunt:

Hic domus, hic thalamis primum genialibus omen.

ubi plura. *primis jugari ominibus* apud Virgilium. Statius Epithalamio Stellae Lib. I. Sylv. II. 229.

Vixdum emiſſa dies, & jam ſocialia praeſto
Omina.

ſic ſcribendum. Hymen apud Ovid. X. Met. 5. nuptiis Orphei:

Nec laetos vultus, nec felix attulit omen.

& Thelethuſa de filia nuptura Lib. IX. 767. *omina ſaepe Viſaque cauſſatur. omina genitalia* noſtro ſub finem Lib. II. Rapt. Proſerp. HEINS. *numine* Wolff. a m. pr. *munere* a m. s.

2. *Thracia*] *Tertia* Cod. Barth. ed. Ald. Iſingr. Colin. & Gryph. *Threcia* Torrent. ad Horat. III. od. 9.

4. *Darent*] *valent* Voſſ. forte, *Dona pio vati.* ſed ſequitur vs. 24.

5. *cantus ubi ſaepe ſonore*] Cantus aut cantilenae. alias, *ſonorae.* ſed veterem ſcripturam ubique amplectimur. CLAVER. Alii *ſonore. canore* Moreti liber. a quibusdam abſunt illa *ſaepe ſonorae* hiatu relicto. *ſaepe ſonore Praebuerat dulcis* ex manuſcripto Claverius. Lucenſ. *cantu ſubis* . . . . Excerpta Put. *cantu ſubiiſſe feruntur.* Buslid. *cantus ubique ante ſonoro.* Ampliſſ. Gevartius ex conjectura, ut mihi quidem videtur, certa, *cautes ubi ſaepe ſonorae*, & ſic in Apophoretis Behotius Lib. I. cap. 15. aliter curis prioribus Barthius. HEINS. Barthius in pr. edit. vulgatum *cantus* retinebat, & legebat, *Praebuerant dulces mira theatra lyrae.* in ſecundis curis vix adquieſcens Behotio, eamdem conrectionem memorat, ſed duplex epitheton *ſonorae dulces lyrae* cui placere poterit, non video. BURM.

7. *Ferunt*] Mox *tulere.* quae diverſitas temporum, & repetitio ejusdem verbi, etſi exemplis poſſit illuſtrari, mihi vix placet. forte ſcripſerit, *ferae lynces*, niſi, quia vs. 3. praeceſſit, repudiandum hic quis cenſeat. BURM.

9. *Furatae Veneris prato*] *furato prata* tert. Vatic. *purgato* Rottendorph. Forte, *Paeſtano.* HEINS. *Furatae V. p. per inane volucres* Cod. Mediol. vulgata recte ſe habet, & ita conſtruenda, columbae, furatae prato Veneris, tulerunt &c. ita, *furata Niſi capillos filia* Ovid. I. Art. 331. BURM.

10. *Ro-*

Florea connexis ſerta tulere roſis.
Fractaque nobilium ramis electra ſororum
Cycnus oloriferi vexit ab amne Padi.
Et Nilo Pygmaea grues poſt bella remenſo
Ore legunt rubri germina cara maris.
Venit & extremo Phoenix longaevus ab Euro,
Adportans unco cinnama rara pede.
Nulla avium pecudumque fuit, quae ferre negaret
Vectigal meritae connubiale lyrae.
Tunc opibus, totoque Heliconis ſedula regno
Ornabat propriam Calliopea nurum.
Ipſam praeterea dominam ſtellantis Olympi
Ad nati thalamos auſa rogare parens.
Nec ſprevit Regina Deûm, vel matris honore,
Vel juſto vatis ducta favore pii.
Qui ſibi carminibus toties luſtraverat aras,
Junonis blanda numina voce canens,
Praeliaque altiſoni referens Phlegraea mariti,
Titanum fractas Enceladique minas.
Ilicet adventu noctem dignata jugalem

10. *Roſis*] *ratis* Wolff.

11. *Fractaque nobilium ramis electra ſororum*] *mobilium* Buslid. forte, *Lapſaque flebilium ſororum.* vel, *Fletaque nobilium.* ut apud Martialem Lib. iv. Ep. 59.

Flentibus Heliadum ramis dum vipera repit.

Statius xii. Theb. 425.

Sic Hyperionium tepido Phaëthonta ſorores
Fumantem lavere Pado. vixdum ille ſepulchro
Conditus, & flentes ſtant circum flumina ſilvae.

Valer. Flacc. Lib. i. 526.

——— *veteris ſat conſcia luctus*
Silva Padi, & viſo flentes genitore ſorores.

ſic *Fletifer truncus Myrrhae* apud Auſonium Cupidine crucifixo, loco non ſatis integro, ubi tamen, *lacrimis lucentibus* malim, quam *lugentibus*. Heins.

13. *Et Nilo*] *E Nilo* Iſingr. Colin. *poſt bella grues Pygmaea* Voſſ. duo & Mediol.

14. *Germina cara maris*] *cana* prim. Vatic. & quatuor alii cum editione Parmenſi, ut uniones intelligat. *cana germina* rubro mari argute reſpondent. nihil tamen muto. vide notas Nupt. Honor. 165. noſter Conſ. Hon. 528. *baccis onerat candentibus aures.* Heins. *gramina cana* cod. Barth. *cara* non mutem, quia proprie lapides pretioſi *cari* dicti. vide ad Petron. cap. lv. Burm.

16. *Cinnama rara*] Sic caſtigatiores membranae. aliae magno numero, *cinnama mira.* Martialis Lib. iv. Epigr. 13.

Tam bene rara ſuo miſcentur cinnama nardo.

Prudentius Cathemerinon Hymn. v.

Illic & gracili balſama ſurculo
Deſudata fluunt, raraque cinnama.

Statius Lib. iv. Silv. v. 30. ad Severum:

——— *jam feret Indicas*
Meſſes, odoratisque rara
Cinnama praeripiet Sabaeis.

& Lib. v. Silv. iii. 42.

——— *dites non ſi tibi rara Sabaei*
Cinnama odoratas nec Arabs decerpſit ariſtas. Heins.

19. *Sedula*] *ſecula* Mediol. *tot opibus* Wolff.

23. *Deûm*] *Deam* Barth. & ita malebat Heinſius.

24. *Ducta favore pii*] *victa* Patav. & pro *honore* unus Medic. *amore.* Heins. *favere* Mediol.

28. *Titanum fractas*] Malim, *fractis minis.* Heins. verſu proximo pro *praeliaque*, *praemiaque* Wolff.

29. *Noctem dignata jugalem*] *montem* Oxon. Heins. *munera digna choris* cod. Mediol. *adventum* Parm. Junt. Colin.

Addidit augendis munera facra toris:
Munera mortales non admittentia cultus:
Munera, quae folos fas habuiffe Deos.
Sed quod Threïcio Juno placabilis Orphei,
Hoc poteris votis effe, Serena, meis.
Illius exfpectent famulantia fidera nutum:
Sub pedibus regitur terra fretumque tuis.
Non ego, quum peterem follemni more procorum,
Promifi gregibus pafcua plena meis:
Nec quod mille mihi lateant fub palmite colles,
Fluctuet & glauca pinguis oliva coma:
Nec quod noftra Ceres numerofa falce laboret,
Aurataeque ferant culmina celfa trabes.
Suffecit mandaffe Deam. tua litera nobis
Et pecus, & fegetes, & domus ampla fuit.
Inflexit foceros, & majeftate petendi
Texit pauperiem nominis umbra tui.

Quid

32. *Solos fas habuiffe Deos*] Et hic malim, *folas Deas*. HEINS.

33. *Placabilis Orpheo*] *Orphei* rectius Aldus, & opt. Ambrof. cum duobus Vaticanis, Rottendorph. & Oifeliano, ut apud Virgil. IV. Ecl. 57.

Orphei Calliopea, Lino formofus Apollo. HEINS.

35. *Illius exfpectant*] *Explent illius* quindecim cum Gudii fchedis. tres, *Illius explent*. Lucenf. & prim. Vatic. *Illius exfpectent.* bene. Moreti, *Illius expellent*, proxime verum. HEINS. *nutus* Leid. a m. prim.

36. *Sub pedibus tegitur*] *regitur* Lucenf. prim. Vatic. & fedecim alii cum Aldo. unus Petav. *teritur*. fed *regitur* probum eft. apud Maronem Lib. VII. Aen. 98.

Externi veniunt generi, qui fanguine noftrum
Nomen in aftra ferant, quorumque ab ftirpe nepotes
Omnia fub pedibus, qua fol utrumque recurrens
Adfpicit Oceanum, vertique regique videbunt.

Corippus:

Auguftis folis hoc cultu competit uti,
Sub quorum pedibus regum cruor.

Idem Praefatione Operis: *Deus omnia regna Sub pedibus dedit effe tuis.* Ibidem:

Regnaque fub veftris venient fortiffima plantis.

Nofter Lib. II. Rapt. Proferp. 300.

Sub tua purpurei venient veftigia reges.

ubi perperam Barthius *faftigia* reponi jubet. HEINS. vide & I. in Eutrop. 173. *promifit* Ald.

37. *Peterem*] Eleganter, quafi procus fit Amoris candidatus & petitor. Ceterum quamdiu quis amabit Mufas, eum pauperies fequetur, aut fane ad rem attentus non erit. expertus loquor. potui enim fex millibus aureorum, aut dignitatis, quae pluris mihi forte jam ftetiffet, augeri abfque hoc illicio, fed in pofterum fcilicet cavebimus. CLAVER.

38. *Gregibus pafcua plena meis*] *laeta* fec. Vatic. & *tuis*. Rottendorph. Puto, *gregibus pafcua plena fuis*. HEINS.

40. *Fluctuet*] *Fructuet* Wolf.

43. *Littera*] Alias *littora*, inepte. *littera* vero hic eft quafi refcriptum. At Lib. v. Cod. tit. 8. nuptiae vetantur, quae ex refcripto Principis peti folebant, aut precum obreptione, captari. fed Claudianus forte amabatur a domina, neque puellae confenfum fe habere confinxit. verum dicet aliquis Serenam non fuiffe Principem. imo plus quam Princeps & Augufta fuit; nam illa generum fuum rexit, & ejus Refcriptum facile obtinere potuit. unde illud: *Sub pedibus tegitur terra fretumque tuis*. CLAVER.

44. *Et pecus*] Excerpta, quae Vir Cl. Ifaacus Voffius mecum communicavit, *penus*, quomodo & tertius Vaticanus.codex Rottendorph.*nemus*.HEINS. *fpecus* Parm.

46. *Nominis umbra tui*] Palat. *numinis*. ut a Barthio jam monitum. HEINS.

 47. *Quid*

Quid non perficeret ſcribentis voce Serenae
Vel Genius regni, vel pietatis amor?
Atque utinam ſub luce tui contingeret oris;
Conjugis & caſtris, & ſolio generi,
Optatum celebrare diem! me jungeret auſpex
Purpura; me ſancto cingeret aula choro!
Et, mihi quam ſcriptis deſponderat ante, puellam
Conjugiis eadem pronuba dextra daret!
Nunc medium quoniam votis majoribus aequor
Invidet, & Libyae diffidet ora plagae:
Saltem abſens, Regina, fave, reditusque ſecundos
Adnue ſidereo laeta ſupercilio.
Terrarum tu pande vias: tu mitibus Euris
Aequora pacari proſperiora jube.
Ut tibi Pierides, doctumque fluens Aganippe,
Debita ſervato vota cliente canant.

Ep. III. Ad Olybrium.

Quid rear, adfatus quod non mihi dirigis ullos,
Nec redit alterno pollice ducta ſalus?
Scribendine labor? ſed quae tam prona facultas,

Car-

47. *Quid non perficeret*] *perfecit* duodecim libri. duo Florentini totidemque alii, *ſuffecit*. Thuan. *Sed quid non faceret*. Lucenſ. *Sed quid non perfert*. puto, *praeſtet*. unus Vatic. *perficiet*. Palat. *proficeret*. Heins. *quod non perficeret* Ald. *perfecit* Wolf.

48. *Pietatis amor*] *Pietas & Amor* malebat Barthius.

50. *Conjugis in caſtris*] *& caſtris* nonnulli. rectius. Heins. Ita Ald.

52. *Sancto cingeret aula toro*] *choro* legendum cum optimo Ambroſiano, quod & Scaliger vidit. malim &, *ſacro*. nam Buſlid. & ſec. Vatic. *ſocero*. mendoſe. Praefat. in vi. Conſ. Hon.

——— plaudebant numina dictis,
Et circumfuſi ſacra corona chori.

niſi *ſocio choro* mavis. Heins. & *ſenio generi* Claver. *cingeret auſa thoro* Parm.

53. *Deſponderat*] *deſpondeat* Voſſ.

54. *Conjugis ejusdem*] *Conjugis eadem* ſex ſcripti cum excerptis Gudianis. *Conjugis haec eadem* quinque, Gyrald. Lucenſ. prim. Vatic. & duodecim alii, *Conjugiis eadem*. bene. Scaliger, *Conjugio ejusdem*. Barthius, *Auguſtae pronuba dextra daret*. ſed non perſuadet, Auguſtam poſſe dici Serenam, quamquam patre Auguſto natam. Heins. *Conjugiis eadem* Wolf. forte, *Conjugio tandem*. *pronuba tela* Voſſ.

56. *Libycae diffidet ora plagae*] *Libyae* quindecim, ut *Africa terra*, & ſimilia, de quibus ſupra. Heins. *deſidet* Parm. *Libyae diſſonat* Wolf. *Syrtis majoribus aequor* Ald.

57. *Fave*] *fove* Wolf.

59. *Pande*] *ponte* Voſſ.

60. *Proſperiora*] *poſteriora* Voſſ. & edd. Parm. Junt. Iſingr. Colin. Gryph. *ſuperiora* cod. Menard.

1. *Quid rear*] Viden' ut Claudianus libere agat cum viro Conſulari, quo nullus in toto Imperio Occidentis nobilior fuit. non igitur fuit hic *Poëta* vulgaris pretii, aut exiſtimationis, ut qui meruerit eſſe Tribunus & Notarius, de qua dignitate ſic Impp. Cod. Lib. xii. in haec verba: *Praecipua eſt noſtrae pietatis intentio circa Notariorum nomen*. ſane Primicerius Notariorum emeritus nihil minus ſperare potuit, quam gradum Mag. Officiorum, nec miror, quod ſe ipſius ſodalem dicat. Claver.

3. *Sed quae tam prona facultas*] Lego, *cui tam prona*. Lib. iii. Rapt. *cui tanta facultas In me ſaevitiae?* primus quoque Vaticanus, *Scribendi labor eſt*. forte, *Scribendi an labor eſt?* ſed nil mutandum temere. Heins. *Scribendive labor* Voſſ.

4. Seu

Carmina seu fundis, seu Cicerone tonas.
Cedere divitiis animi fortuna fatetur,
Et tantas oris copia vincit opes.
An rarus, qui scripta ferat? quin tempore nullo
Cessant Flaminiae pulverulenta viae.
Quum fluat ingenium, quum sit qui dicta reportet;
Quae, nisi contemnor, caussa relicta tibi?
Despicis ergo tuum, si fas est credere, vatem;
Perfidus & spatio debilitatur amor?
Excidimusne tibi? lucem jam condet Hydaspes,
Et Tartessiaco, Sol, oriere vado:
Candescet Geticis Meroë conversa pruinis,
Claraque se vetito proluet Ursa mari.
Et si jam nostros fastidit Olybrius ignes,
Constat Oresteam nil valuisse fidem.
Quin, age, rumpe moras, remoraturusque sodalem
Absens eloquio fertiliore doce.
Crebraque fecundos festinet litera cursus,
Labris atque animis insinuanda meis.

Dig-

4. *Seu Cicerone tonas*] Consul. Olybr. 208. *Cicerona* videri scribendum dixi. & sic Lucensis. sic *Platona* pro *Platonem* dixit Petronius initio Satyrici. Heins. Nimis pronus in Graecas illas inflectiones Heinsius, quae admitti possunt in vocabulis origine Graecis, ut *Platona*, *Agamemnona*, &c. vide ad iv. Cons. Hon. 652. sed in Latinis id non usurparunt veteres. vide H. Stephan. de Abusu Linguae Graecae pag. 32. *Cicerone tonare* est, armis, eloquentia, stilo Ciceroniano tonare. vide locum Sidonii a Barthio adductum.

5. *Cedere*] *credere* Mediol. Wolf.

7. *Scripta*] *sceptra* edd. Junt. Ald. Isingr. Colin. Gryph. & aliae.

8. *Flaminiae*] *Flamineae* Voss. mox pro *ingenium*, *imperium* Mediol.

11. *Credere*] *dicere* Voss. non male.

13. *condat Hydaspes*] *condet* primus Vatic. Lucens. & plerique alii. iidem mox *oriere*, *candescet*, & *proluet*. Heins.

14. *Et Tartessiaco*] *Carchesiaco* schedae Gudianae. Heins. *Tarchesiaco* Wolf. confer Lib. i. in Eutrop. 354.

15. *Candescet Geticis Meroë conversa pruinis*] Malim, *Canescet*. *cana* enim *pruina* passim Poëtis dicitur. Raphelengianum *conspersa* contra libros veteres est. Heins. vide ad Lib. i. Rapt. 65.

17. *Olibrius*] *Olimbrius* Wolf. Parm. Junt. Isingr.

19. *Remoraturus*] Ita optimus codex. in altero, quod etiam advertit Cujacius, *solaturusque*. alias, *remoraturas*. inepte. Claver. *moraturusque* Lucens. & quinque alii. Claverii codex, & sex ex nostris, *remoraturusque*. alter ejusdem cum primo Vatic. & tredecim aliis, *solaturusque*. commodo sensu. Epistola ad Hadrianum, *ingenti solatus fata sepulcro*. Forte tamen legendum, *resalutatumque sodalem*. unus Medic. *memoraturusque*. opt. Ambros. *miraturusque*. Barthius, *recreaturusque*. Familiarius cum Olybrio agit qui se sodalem ejus appellet. Putabam olim scribendum, *exoratusque salutem*. Si *solaturusque sodalem* retinemus, versu sequenti *fove*, pro *doce* legendum videtur. atque ita opinor a Claudiano relictum. Heins. *remoraturusque* Parm.

21. *Crebraque fecundo*] *facundo* tres libri. opt. Ambros. *fecundos cursus*. quod placet. sic *festinare fugam* apud Virgil. iv. Aen. 575. & *festinare vestes* Ovidio xi. Met. 575. *fecundos cursus*, ut *fertilius alloquium* superiori versu. Heins. apud Virgil. i. Aen. 137. *Maturate fugam* legitur.

22. *Digna tuis animis*] *Libris atque animis* prim. Vatic. & tredecim alii cum Gudianis excerptis. recte, nisi quod *Labris* malim. & sane *digna tuis* ex *Dignatus*, quod sequitur, videtur promanasse. opinor tamen a Claudiani manu esse:

Auribus atque animis insinuanda meis.

Barthius conjectando operam hic perdidit. Heins. *libris atque animis insinuata* Wolf. a m. pr.

23.

Dignatus tenui Caesar scripsisse Maroni,
Nec tibi dedecori sit mea Musa. Vale.

Ep. IV. Ad Probinum, ut scribat.

Quem, precor, inter nos habitura silentia finem?
Quando dabit caras litera grata vices?
Me timidum, vel te potius dixisse superbum
Convenit? alterius crimen utrumque tenet.
Transfluxere dies, & dum scripsisse priorem
Poenitet, aeternas itur in usque moras.
Sed quid agam? coepisse vetat reverentia vestri.
Hinc amor hortatur scribere. vincat amor.
Fors juvat audentes, prisci sententia vatis.

Hac

23. *Dignatus tenui*] Maro dicitur *tenuis* ratione fortunae. Sidonius imitator de eodem:

Nec stetit ad tenuem celsior ira reum.

Ovidius *exiguum Calvum* dixit ea ratione, & Lucanus, si modo is est, in Panegyr.

Ausoniamque chelyn gracilis patefecit Horati.

qui omnes magni ingenio, facultatibus modici. Tacitus in Dialogo: *neque apud Divum Augustum gratia caruit. Testes ipsius epistolae.* Claver. *Dignatus merui* Voss. *tenues* dici despectiores, pauperiores, viliores, constat. ita *tenuem domum* dixit Propert. II. Lib. XVII. 12. ubi passim eo sensu occurrere notat Broukhusius. vide & Cerdam ad Virgil. Lib. V. 690. & Sueton. Caes. XLVI. & LXVIII. sed Calvum ideo *exiguum* dici ab Ovidio II. Trist. 431. non credo, quum de statura ejus recte interpretati sint viri docti. Burm.

24. *Nec tibi dedecori sit mea Musa. Vale*] ita vetus liber & omnes excusi. at in altero, quod etiam observavit Cujacius, *Nec tibi dedecori Musa futura, vale.* sed non solus Olybrius Musae nomen adeptus est, vir alioqui Musarum cultor. Antonius medicus id etiam obtinuit. Eunapius ait Milesium amatorem poëseos Anatolio ita jucundum fuisse, ut Μοῦσαν vocaret. Claver. *Et tibi dedecori scribere? Musa vale.* τὸ *scribere* in tribus omissum erat. primus Vaticanus & duo ex nostris cum Claverii libro & schedis Gudii:

Nec tibi dedecori Musa futura. Vale.

quomodo & Lucensis cum Gyraldino, nisi quod in iis, *Et tibi.* alii undecim,

Et tibi dedecori non mea Musa. vale.

prior Moreti, *jam mea.* optimus Ambrosianus, *ni mea.* Puto:

Et tibi dedecori nil mea Musa. Vale.

vel,

Nec tibi dedecori sit mea Musa. Vale.

quomodo Helmaestadiensis a secunda manu. Faceti sunt, qui Olybrium *Musam* dictum arbitrantur. Heins. Ego praefero Helmaestadiensis codicis lectionem. Expressit vero hic Ovidium, apud quem Annulus Lib. II. Amor. XV.

Non ego dedecori tibi sum, mea vita, futurus.

unde Claverius, vel Cujacius, *futura* adripuit. Burm.

Ad Probinum] De Hoc etiam fratre Olybrii, itidem Consulari, libero stilo & simplici conqueritur, ita ut superbiae insimulet. hic vero Probinus fuit Poëtae nostro Maecenatis vice, eique auctor fuit, ut a Graecis ad Latina animum adpelleret. Itaque profitetur Claudianus, se primum recitasse aut scripsisse Latine, ipso Consule. Claver.

1. *Quem precor inter nos habitura*] Opt. Ambros. *Quem, precor, haec quem sunt.* quod efficacius. Heins.

2. *Gratas litera nostra vices*] *caras litera grata* Aldus & scripti meliores. alii, *gratas litera grata.* Heins *catas l. g. moras* Voss.

5. *Transfluxere dies*] *Ter fluxere* duo Vaticani. Lego, *Tot fluxere dies.* quod Barthius in membranis a se inventum affirmat. sed nec Pulmanniani libri, nec Palatinus tale quid agnoscunt. Posset & refingi, *Tres fluxere dies.* Heins. Ego nihil muto. *dies* simpliciter pro multi, aliquot dies. sic Justin. XLIV. 4. *quum eum exponi jussisset, & post dies ad corpus expositi requirendum misisset.* ita & Lib. XX. 5. *Galli, qui ante menses Romam incenderant.* vide ad Quinctil. Declam. CCCLXXXVIII. ubi *post annos* legitur, & alii rescribunt *post tot annos.* vide & ad Suet. Neron. XXXVII. Burm.

9. *Fors juvat*] Livius VIII. 29. *fortes fortunam juvare.* Heins. vide ad Ovid. I. Art. 608,

Pris-

Hac duce non dubitem, te reticente, loqui.
Audax ut, si quid vates peccasse videbor,
    Arguar, ingrati non subiturus onus.
Romanos bibimus primum te Consule fontes,
    Et Latiae cessit Graja Thalia togae:
Incipiensque tuis a fastibus omina cepi,
    Fataque debebo posteriora tibi.
Ergo lacessitus tandem rescribe roganti,
    Et patria florens sorte, Probine, vale.

Prisci] Ita vetus liber. quis vero ille *priscus vates*? forte Maro; aut Ovidius I. Art. 608. *Audentes Forsque venusque juvat.* CLAVER. Aldus & alii nonnulli cum Isingrino & primo Vatic. *prisci*, non *Chii*, quomodo & Claverius, quod de Ennio intelligi volunt. Lucensis, *socii*, Ambrof. *Cei*, quod & Scaligero in mentem venerat, secutusque est Raphelengius. Vir Cl. Leo Allatius vulgatam lectionem tuetur, & Homerum intelligi contendit. sed cum illum noster laude Serenae Smyrnaeum faciat, cur Chiam hic ei patriam assignet non video. Smyrnaeus etiam Homerus Luciano p. 594. sic *Chius vates* pro Homero Theocrit. Idyll. 23. sub finem. & Simonides de vita humana p. 156. post Theocrit. ed. Crisp. *Ceius* Simonides eidem Theocrito in Charisin. & Luciano p. 346. Homerum *Colophoniacum* vocat Virgilius in Ciri. posset & *Coi* reponi, ut Philetas subintelligatur. *Chium Maeoniumque vatem* Homerum appellavit Constantinus Maximus Epistola ad P. Optatianum Porphyrium: *Si tantum pondus & gravitas expectarentur in carmine Graeco post Chium Maeoniumque vatem, & Latina post rusticum Mantuanum eloquentia vilesceret.* vide & Columnn. In Ennium p. 135. HEINS. *Cei* Wolf.

11. *Audax, aut si quid penitus peccasse videbar*] Ita plane vetus liber. alii omnes aliter, & quidem inscite. CLAVER. τὸ *videbor* Raphelengianae conjecturae est, quod opt Ambrof. & quatuor alii confirmant, ut & Aldus. sex cum primo Vaticano & schedis Gudii, *Audax, aut si quid vates. ut si quid* ex MS. Claverius, & ex conjectura Barthius. quomodo & editio Parmensis pro *videbor* unus Ambrof. *fatebor*. Buslid. *aut siquidem*. Barthius τὸ *videtur* censet non esse sollicitandum, ut ad versum superiorem *de vate Ceo* referatur. HEINS.

13. *Primum*] *primo* edd. Parm. Junt. Isingr Colin. & Gryph. Pulm. & ita citat Claverius ad princip. Consul. Olybr.

14. *Et Latiae cessit*] *Accessit* prim. Vatic. & opt. Ambrof. HEINS. *grata* Wolf. marg. Isingr. *Et latae cessit grata* Parm.

15. *Incipiens*] Virgilius Ecl. VIII. II. *A te principium, tibi desinet.* Propertius: *Cynthia principium, Cynthia finis erit.* Sed plane ad rem Theognis: ὔποτε σεῖο λήσομαι ἀρχόμενος, οὐδ᾽ ἀποπαυόμενος. CLAVER. *Incipiensque tuis affatibus* Voss. Mediol.

Affatibus omnia cepi] *a fastibus omina cepi* felici conjectura Raphelengius. Aldus sane & quatuor scripti manifeste, *fastibus* cum primo Vatic. & Palat. de qua voce alibi dictum a nobis. & hoc loco videndus Barthius. Lucensis & unus Mediceus, *fascibus omina*. recte etiam *omina* etiam schedae Gudiae. Ovid. I. Fast. 178.

Omina principiis, inquit, inesse solent.

Silius Lib. I. 342.

Nonne pudet coepti? pudet ominis? en bona virtus
Primitiaeque ducis. HEINS.

16. *Delebo*] Vatum proprium est saepe stilum vertere. Martialis ad librum: *ne domini patiare lituras.* Auson. *Ne ferat indignum vatem centumque lituras.* alibi de suis liturariis loquitur. CLAVER. Male contra scriptos meliores *delebo* antea legebatur, sed scriptum a Claudiano ipso arbitror:

Fataque se debent prosperiora tibi.

τὸ *se* exciderat omissum a supinis librariis ob cognationem praecedentis proxime ac subsequentis syllabarum. *fata prosperiora.* vide notas in Aponum v. 94. & Bell. Gild. v. 103. Barthius:

Votaque debebo posteriora tibi.

HEINS. Similis diversitas Epist. II. 60. sed Barthius ad princ. Conf. Olybr. *fata* legit. *Foetaque delebo posteriora tibi* ed. Claver. vid. Barth. BURM.

18. *Et patria florens sorte, Probine, vale.*] Opinor, *patria florens arte* a Claudiano relictum esse. nam & Probinus egregie literatus fuit & facundus. apud Nasonem Penelope Ep. I. 111.

Est tibi, sitque precor, natus, qui mollibus annis
    In patrias artes erudiendus erat.

Barthius hic se frustra fatigavit. sed & *patria sorte florens* Probinus, qui patre amplissimis dignitatibus perfuncto natus, & stirpe patricia oriundus. HEINS.

EP. V. AD GENNADIUM EX PROCONSULE.

Italiae commune decus, Rubiconis amoeni
Incola, Romani fama fecunda fori;
Grajorum populis, & noſtro cognite Nilo.
Utraque gens faſcet horret, amatque tuos.
Carmina jejunas poſcis ſolantia fauces?
Teſtor amicitiam, nulla fuiſſe domi.
Nam mihi mox nidum pinnis confiſa relinquunt,
Et Lare contemto non reditura volant.

Ex Proconſule] Cujacius notavit in ſuo codice non *Proconſulem*, ſed *ex Proconſule.* apud Servium Evocatus non miles, ſed Promilite dicitur. CLAVER. *Exproconſulem* Gyraldinus. *ex proconſule* Lucenſis, & tres alii, idque vere. quomodo & Cujacianus. Auſon. *Hujus ego & natum & generum ex Proconſule vidi.* Rutilius Lib. I. Itiner.

Rexerat ante puer populos Proconſule Poenos.

Sic *pro milite* apud Salluſtium, citante Servio ad II. Aen. 157. *Neu quis miles, neve pro milite*, hoc eſt vicem militis adminiſtrans. vid. Caſtal. Var. Lect. pag. 31. HEINS. Gennadium hunc civem Ravennatem fuiſſe, ſed Proconſulem Graeciae & Aegypti, cenſet Scipio Claramontius Lib. IV. Hiſtor. Caeſenae p. 79. Tom. VII. Part. II. Theſaur. Ital. BURM.

1. *Rubiconis amoeni Incola*] Barthius, *Accola*, me non obnitente. Idem vs. 7. *pinnis* pro *pennis* ex Aldino codice & membranis. HEINS. Niſi Rubiconem capias pro regione, per quam labitur Rubicon, *Accola* legendum eſt. ita apud Statium VII. 420. *gemini maris incola narrat*, forte legendum, *accola.* nam *incola maris* rectius Proteus ab Ovidio dicitur VIII. Met. 731. & *ranae ſtagni incolae* Phaedro I. Fab. 7. noſter III. Rapt. 430. *terraene marisne Incola. accolae* vero ſunt vicini, nec pro ipſis incolis capi poſſe putem, ut Hottom. ad Ciceron. IV. Verr. 50. ſed qui incolis adſcribuntur, & qui in vicinia habitant. ut ita Mars *vicinus & accola campi* dicitur Albinov. in Druſum vs. 231. & noſter IV. Conſ. Hon. 450. *accola ſilvae Bructerus Hercyniae.* Nihil tamen temere mutem, quia ſaepe fluvios Poëtae pro ipſis regionibus ponere amant. vide ad Grat. Cyneg. vs. 314. BURM.

5. *Poſcis*] *paſcis* Wolf.

8. *Et Lare*] *quo Lare* Wolf.

CL.

CL. CLAUDIANI

E I D Y L L I A.

Phoenix. I.

Ceani ſummo circumfluus aequore lucus
Trans Indos Eurumque viret, qui primus anhelis
Sollicitatur equis; vicinaque verbera ſentit,
Humida roranti reſonant quum limina curru,
Unde rubet ventura dies, longeque coruſcis
Nox adflata rotis refugo palleſcit amictu.
Haec fortunatus nimium Titanius ales
Regna colit, Solisque plaga defenſus iniqua
Poſſidet intactas aegris animantibus oras;
Saeva nec humani patitur contagia mundi:
Par volucer Superis; ſtellas qui vividus aequat
Durando, membrisque terit redeuntibus aevum,
Non epulis ſaturare famem, non fontibus ullis
Adſuetus prohibere ſitim: ſed purior illum
Solis fervor alit, ventoſaque pabula libat

Te-

Hoc Poëmatium luculentiſſimum vocat Scaliger Senior. in eo vero pauca reperias, quae lectorem queant ſubſiſtere. Claver.

1. *Oceani*] Dubitat Barthius, an *Oceani aequor*, an *Oceani lucus* ſit intelligendus. ſed prius verum, & ita *aequora maris, ponti*, paſſim apud Poëtas occurrere vidimus ad Val. Flacc. II. 375. & nuper pluribus oſtendit doctiſſimus Marklandus ad Stat. III. Silv. II. 43. ſic *maria Oceani* dixit Florus Lib. IV. 12. poëticis gaudens locutionibus. ubi vide Cl. Dukeri notas. *Oceanum aequor* etiam Barthius tentabat. Burm.

2. *Indos Eurumque*] *Indos curſumque* Parm. *banelis* Wolf.

4. *Humida roranti*] Oiſelianus, *Vivida*, id eſt, *Uvida*. Heins.

Curru] *curſu* Voſſ. ed. Ald. & Wolf. qui & *lumina* a m. pr.

8. *Solusque plaga*] Alii, quos inter Lucenſis, & ſchedae Gudianae, rectius, *Solisque*. proximo verſu *aegris animantibus*, non *animalibus* tres codices. etiam probe. pro *Titanius ales*, *Junonius* ſchedae Gudianae. perperam. Heins.

Iniqua] id eſt, inhabitabili. zonam torridam intelligit. ita *biemes iniquas* dixit Horat. III. od. I. Burm.

9. *aegris animantibus oras*] *berbas* Voſſ. *aegri animantes* intelligi poſſunt homines. ut ita *miſeros animantes* dici probavit doctiſſimus Marklandus ad Stat. III. Silv. II. 63. intelligit vero Phoenicis ſedes in altero Hemiſpherio, zona torrida, ut veteres credebant, ab habitabili diviſo. pro *ſaeva* malebat Heinſius, *ſcaeva*. *patrii contagia* Wolf.

11. *Stellas*] *ſtella* Voſſ.

15. *Pabula libat*] *potat* Lucenſ. plurimique alii, & Aldus. nihil muto. primus Vaticanus & Oiſelianus pro vulgata ſtant ſcriptura. Belio Getic. 161.

Deficimus queruli, ſi bos abductus aratro,
Si libata ſeges.

& v. 351.

——— *raptos contentus in armis*
Delibaſſe cibos.

Bell. Gildon. 178.

Fixus quisque toro tacita formidine libat
Carnifices epulas.

Nnnn 2 Sta-

Tethyos, innocui carpens alimenta vaporis.
Arcanum radiant oculi jubar: igneus ora
Cingit honos: rutilo cognatum vertice ſidus
Attollit criſtatus apex, tenebraſque ſerena
Luce ſecat: Tyrio pinguntur crura veneno.
Antevolant Zephyros pinnae, quas caerulus ambit
Flore color, ſparſoque ſuper diteſcit in auro.
Hic neque concepto foetu, nec ſemine ſurgit:
Sed pater eſt proleſque ſibi, nulloque creante
Emeritos artus fecunda morte reformat,
Et petit alternam totidem per funera vitam.
Namque ubi mille vias longinqua retorſerit aeſtas,

Tot

Statius Achilleide,

Tum libare dapes Baccheaque munera Chiron
Orat. HEINS.

17. *Arcanum*] divinum. vid. ad Val. Fl. VI. 477. non recte Barthius, ſuave, nec tamen fervidum. BURM.

Igneus ora Cingit honos] vid. Bartholin. de Luce Animal. II. 14. pag. 221. *igneus ori* Voſſ. an pro *auri*? BURM.

19. *Criſtatus apex*] Perperam nonnulli codices, *criſpatus*. de hac criſta Phoenicis Dracontius Hexaëmero:

Igne vago rutulatur apex ac aethera lambit,
Et coelum repetens erecto crine vagatur.

ubi perperam *fax caetera lambit* legebatur. male etiam *fax cerea* Barthius. in Epicedio Druſi 256.

Aethera ſubrectis lambit & aſtra comis. HEINS.

21. *Antevolant Zephyros pennae*] *pinnae* Voſſ. *antevolat* Parm. ſed tunc *pennis* legendum.

Quas caerulus ambit Rore color] *Ore* in nonnullis. Barthius emendat, *quas circulus ambit Floricolor.* cui caſtigationi ſubſcribo. *flores colorum* habes in Epigrammatis: *te zona ligat variata colorum Floribus.* mox, *ſparſoque ſimul*, non *ſuper*, primus, Vatic. & Oiſelianus cum Gudii ſchedis. HEINS.

23. *Hic neque concepto foetu*] *concipitur* Barthius. Forte *conceptus.* HEINS.

24. *Pater eſt proleſque ſui*] *ſibi* Aldus & multi ex ſcriptis. quod probatur Barthio. aliter tamen prim. Vatican. HEINS. *ſibi* Wolf. marg. Iſingr. ſic *pater Pamphilo* Terent. Andr. III. III. 17. ut in MSS. reperit Bentlejus. Serv. ad Virgil. XI. Aen. 801. *Pater familiae eſt dativus, nam pater mihi eſt dicimus.* Terent. Adelph. I. II. 46. *Natura tu illi pater es, conſiliis ego.* ſic idem Andr. IV. V. 14. *ſemper ei dicta eſt eſſe haec atque habita ſoror.* ubi alii *ejus.* & Heaut. II. III. 29. *dicta eſt mater ei.* vid. ad Ovid. V. Met. 415. BURM.

27. *Namque ubi mille vias longinqua retorſerit aeſtas*] *longaeva* Vaticanus chartaceus. *aetas* etiam primus ejuſdem bibliothecae. ſed fruſtra utrumque. quamquam Orientius in Commonitorio:

Et quod nunc aetas ſenſim longaeva reſolvit.

Scribe:

Jamque ubi mille vices longinqua retorſerit aeſtas.

longinqua pro longaeva, ut in illo Virgiliano III. Aen. 415.

Tantum aevi longinqua valet mutare vetuſtas.

Seneca Troaſin, *Poſt bella tam longinqua, poſt annos decem.* Propertius Lib. I. El. VI. *Multi longinquo periere in amore libenter.* HEINS. *vias* & *vices* centies commutari in Poëtarum ſcriptis ſaepe vidimus ad Ovidium & Valerium Flaccum. & novis exemplis nuper docuit doctiſſ. Marklandus ad Statii Lib. V. Silv. II. 152. ſed hoc loco *vias* retineo, quia non intelligo quid ſit *retorquere vices*. ſed aeſtas retorquet vias, ſive curſus ſuos, rediens unde abierat. ut ita *torquere*, *retorquere pedes*, *veſtigia*, & ſimilia ſunt obvia. ita Conſ. Olybr. 6.

Jam nova Germanis veſtigia torqueat annus
Conſulibus.

ubi vide. Virgil. XII. Aen. 485.

Averſos toties currus Juturna retorſit.

& Lucan. Lib. VII. 1. *currumque, polo rapiente, retorſit.* ita paſſim annus, ſol, &c. *iter peragere* dicuntur. ut Ovid. V. Triſt. X. 6. IV. VII. 2. & ita mox *curſus* dat veri. & hyemes *ruere* dicit, quae omnia τὸ *vias* confirmant, & velocitatem temporis indicant. *longinqua* vero eſt idem quod longa, & tam de tempore quam de loco dici dudum adnotarunt viri docti. vid. Lipſ ad Tacit. I. Annal. 53. & Manut. ad Ciceron. II. ad Fam. 9. Lucret. Lib. II. 68.

Et quaſi longinquo fluere omnia cernimus aevo.

apud noſtrum Idyll. VI. 24. etiam variatur *longinquus*

Tot ruerint hiemes, toties ver cursibus actum,
Quas tulit autumnus, dederit cultoribus umbras:
Tum multis gravior tandem subjungitur annis,
Lustrorum numero victus. ceu lassa procellis
Ardua Caucasio nutat de culmine pinus,
Seram ponderibus pronis tractura ruinam.
Pars cadit adsiduo flatu: pars imbre peresa
Rumpitur: adripuit partem vitiosa vetustas.
Jam breve decrescit lumen, languetque senili
Segnis stella gelu: qualis quum forte tenetur
Nubibus, & dubio vanescit Cynthia cornu.
Jam solitae medios alae transcurrere nimbos
Vix ima tolluntur humo. tunc conscius aevi
Defuncti, reducisque parans exordia formae,
Arentes tepidis de collibus eligit herbas,
Et cumulum texens pretiosa fronde Sabaeum

Con-

quus & longaevus. aestas vero legendum docent tres reliquae tempestates anni ita & variant codices Lib. II. in Eutrop. 99. vide ad Silium Lib. III. 383. pro *retorserit*, *recesserit* Wolf. BURM.

28. *Tot fuerint biemes*] *Torruerint* decem codices. *Corruerint* Puteaneus. Florent. S. Marci, & duo Vaticani, *Horruerint*. Lege, *Tot ruerint* cum Aldo, Lucensi, Vaticano chartaceo, qui ex veterrimo descriptus est, & quatuor aliis. mox *totidem* quam *toties* malo. HEINS.

29. *Quas tulit*] *Quas dedit* Parm. explicandum est abstulit, quas umbras abstulit abiens, eas reddidit rediens, ut aestas retorserit vias. vid. ad. I. Rapt. 94. BURM.

30. *Subjungitur annis*] Ita scripti constanter, quamquam mendose, uti Scaligero visum. nisi quod Vaticanus chartaceus, *subducitur*. quod verum opinor. fuit, cum putarem, *succumbit ab annis*. vulgatum ex illo Maroniano Lib. VIII. 502. tuetur Barthius,

Nulli fas Italo tantam subjungere gentem.

HEINS. olim etiam tentaverat Heinsius *submergitur*. sed *subjungitur* respondet τῷ *victus*, ut vinci, superari, domari tempore, aevo & longa aetate, passim occurrit. vid. ad Val. Flacc. I. 829. & recte Barthius ex Virgilio adstruxit. ita Vellej. Paterc. II. 39. *novas imperio nostro subjunxit provincias*. BURM.

31. *Lassa*] *lapsa* Aldus. male. vid. Epist. I. 37.

32. *Vertice pinus*] *culmine* Ald. Lucens. & sedecim alii. HEINS. Ita & Wolf. & forte rectius. alterum glossema, & repetitum ex Epist. ad Seren. vs. 7. nam *culmina* de montibus dici vidimus ad Ovid. I. Met. 689. eadem varietas apud Virgil. IV. Aen. 186. *summi culmine tecti*. ubi in aliis MSS. est, *vertice*. BURM.

33. *Seram*] Heinsius malebat, *saevam*. sed *sera* hic est tarda, postquam diu stetit, & deinde nutavit. BURM.

34. *Flatu*] Heinsius in ora codicis *fluctu* conjecerat. *perosa* Parm. mox, *abripuit* edd. Parm. Junt. Ald. Isingr. Colin. Gryph. Rapheleng Pulm. & aliae.

36. *Jam breve*] *Jamque ubi* Gyraldinus & Lucensis cum Vaticano chartaceo. Forte, *Jam sibi*. pro *stilla*, mox, *stella* quidam libri, ut stellam oculos vocet. chartaceus Hafniensis, *stela*. sed *stella* etiam Barthio curis secundis probatum. apud Val. Flacc. Lib. II. 498.

Monstriferi mugire sinus, Sigaeaque pestis
Adglomerare fretum, cujus stellantia glauca
Lumina nube tremunt.

HEINS. *stella* etiam Wolf. sine dubio per *stellam* lumen oculorum intelligit, licet insolentior sit locutio, quum alii Poëtae comparent stellis oculos. *segnis* vero est hebes, non lucens, ut ita *non segnis Achates* Lucan. X. 115. nam *segnis* est proprie sine igne. vide ad Val. Flacc. Lib. VIII. 98. vitiose in Aldina erat *signis*, ut & *stilla*, credo, negligentia operarum irrepsisse in editionem Aldinam, unde aliae expressae fuere, ut Isingr. & Gryph. eodem modo ut *vides* mox vs. 48. in Parmensi, quod transiit in Isingr. & Gryph. pro *qualis*, *quamvis tum* Parm. BURM.

41. *Exordia formae*] *vitae* Petav. HEINS.
Arentes] *Areentes* Voss.

44.

Conponit bustumque sibi partumque futurum.
Hic sedet, & blando Solem clangore salutat
Debilior, miscetque preces, ac supplice cantu
Praestatura novas vires incendia poscit.
Quem procul adductis vidit quum Phoebus habenis,
Stat subito, dictisque pium solatur alumnum:
O senium positure rogo, falsisque sepulchris
Natales habiture vices, qui saepe renasci
Exitio, proprioque soles pubescere leto,
Accipe principium rursus, corpusque coactum
Desere. mutata melior procede figura.
Haec fatus, propere flavis e crinibus unum
Concussa cervice jacit, missoque volentem
Vitali fulgore ferit. jam sponte crematur,
Ut redeat, gaudetque mori festinus in ortum.
Fervet odoratus telis coelestibus agger,
Consumitque senem. nitidos stupefacta juvencos
Luna premit, pigrosque polus non concitat axes.
Parturiente rogo curis Natura laborat,
Aeternam ne perdat avem, flammasque fideles

Ad-

44. *Partumque*] *pastumque* conjecerat Heinsius in ultimae editionis ora.

45. *Solem blando*] *magno Solem* Lucens. & plerique alii. vulgatam lectionem primus Vaticanus recte tuetur. HEINS. *clamore* Voss. vide ad Bell. Gild. 475. *solem blando* Parm. pro *Hic*, *Haec* Wolf. a m. pr. & *magno solem* Idem.

46. *Ac supplice*] *a supplice* Parm. & *supplice* Ald.

47. *Praestatura*] Ita & Ciceronem & alios inflexisse hoc verbum docet Barthius, & Vavassor de vi & usu quorumdam verborum pag. 59. sic *obstatura* Stat. VII. Theb. 247. vide ad Quinctil. II. de Inst. Orat. II. BURM.

51. *Natales habiture vices*] Malim, *Natalis subiture vicem*. HEINS.

52. *Proprioque soles*] Malo, *patrioque*, ut infra vs. 92. *patriam de more reponit Congeriem*. Lib. II. in Stilich. 415.

Et patrios idem cineres collectaque portat
Unguibus ossa piis.

Ovid. XV. Met. 402.

Corpore de patrio memorant Phoenica renasci.

pari modo Herodotus, Achilles Tatius, alii, quos piget describere. HEINS. *lecto* etiam Isingr. & Gryph.

53. *Corpusque coactum Desere*] *corpusque caducum* opinor. HEINS. melius forte, *coactus*, lege naturae tuae. BURM.

54. *Mutata melior procede figura*] *mutatam figuram* primus Vaticanus, non ineleganti Graecismo. HEINS.

55. *E crinibus*] *de crinibus* Voss. quae varietas saepe in codicibus Ovidii deprehenditur. ita IV. Met. 789. *excipit unus E numero procerum.* ubi Voss. & Leid. *De numero.* Lib. VII. 681. *Excipit Actaeis e fratribus alter.* ubi Voss. *de fratribus.* XI. 6. *E quibus una.* ubi Leid. *de.* II. Amor. VIII. 24.

Unum est e dominis demeruisse satis.

ubi *de dominis* Francof. & ita centies. vide ad Petron. XLIV. mox, *volantem* Wolf. a m. pr. BURM.

57. *Nam sponte crematur*] *Jam* opt. Ambros. & Moreti. HEINS.

59. *Stellis coelestibus agger*] *telis* bene Raphelengius ex Isingrini libro. & sic primus Vatic. & unus Mediceus ac Ambros. quomodo radios solis, *lucida tela diei* Lucretius vocat. Frequenter in antiquis membranis hunc errorem commissum deprehendi, ut *stellis* pro *telis* legatur. HEINS. *telis* Wolf. mox pro *senem*, *necem* Voss.

62. *Parturiente rogo curis*] Aut fallor, aut *cunas* legendum. Ovid. de Phoenice XV. Met. 405.

Fertque pius cunasque suas patriumque sepulchrum.

su-

Admonet, ut rerum decus immortale remittant.
Continuo dispersa vigor per membra volutus
Aestuat, & venas recidivus sanguis inundat.
Victuri cineres nullo cogente moveri

In-

suboluit & idem Barthio, qui tamen vulgatam praefert. Heins.

64. *Admonet*] *Amovet* cum Isingrini codice Raphelengius. nihil mutandum videtur, potioribus scriptis pro vulgata scriptura stantibus. Heins. *ammonet* Oxon. *ammovet* marg. Isingr. & ita Parm. *admovet* Wolf. mox, *volatus* pro *volutus* Voss.

66. *Venis redivivus sanguis inundat*] *venas* scripti meliores praeter primum Vaticanum & Oiselianum. Ceterum *recidivus sanguis* legendum jam olim animadverti, quod primus Vaticanus & unus Mediceus cum Oiseliano confirmant. Corippus Lib. I.

Ales ubi expositos cum Phoenix innovat artus
A busto recidiva suo.

idem eodem vocabulo jam ante usus erat:

Successorque boni recidivaque gloria Petri.

Vetus Poëta in laudem Solis in Catalectis Pithoei:

Idque docet Phoenix, istis reparata favillis
Omnia Phoebeo vivificere corpora tactu.
Haec vitam de morte petit, post fata vigorem.
Nascitur ut pereat, perit ut nascatur ab igni.
Una cadit toties, surgitque ac deficit una.
Rupe sedet, capitur radiis & lumine Phoebi:
Suscipit immensum recidiva morte calorem.

plusculos versus adscripsi, quod ad rem omnino faciunt. Primo versu videtur scribendum, *busti reparata favillis*. *recidivum*, quod post casum resurgit, aut renascitur. Servius IV. Aen. 344. ad illa Maronis:

Et recidiva manu posuissem Pergama victis.

recidiva, post casum restituta, alii recidivum proprie dicunt, quod excisum denuo nascitur. sic *recidiva semina* apud Prudent. Lib. II. in Symmachum:

Gignit, alit, reparat, recidivaque semina servat.

Idem Psychomach. *victorem placidum recidiva in proelia poscat.* cum optimis membranis. vetus auctor de gestis Berengarii ineditus:

——— *desertus amicis*
Stat rationis inops. utrumne inglorius armis
Abscedat, recidivo animam servare duello
Redditus, an pulchram properet per vulnera mortem.

Juvenal. Sat. VI. 362.

Ac velut exhausta recidivus pullulat arca
Nummus.

ita enim priscae editiones. noster Gigantomachia 21.

——— *hinc volucrem recidivo pectore pascit*
Infelix Scythica fixus convalle Prometheus.

quomodo ingeniose scribendum conjicit doctissimus Barthius, cum *vivo sub pectore* illic circumferatur. quamquam *fibroso pectore* videtur praeferendum, ut suo loco diximus. *recidivam voluptatem* habes apud Paulinum Lib. IV. de vita B. Martini, ut puto castigandum:

Verum ubi lascivum rursus recidiva voluptas
Occoepit stimulare animum.

recidivum florem dixit Serenus Sammonicus cap. V.

Lumbrici quoque terrestres miscentur olivo,
Et juvenem praestant recidivo flore capillum.

sic & ibi lego. ut & cap. XXXVI. *recidiva obducere tela.* & cap. LI. *alternis febris recidiva diebus.* de *febri recidiva* omnia jam nota sunt. Maximianus Elegia V. *recidivam voluptatem* dixit. Paulinus carmine Sapphico ad Nicetam: *Invidus Caïn, recidivus Abel.* licet illic vulgati nonnulli, & veterrimae Isaaci Vossii membranae *redivivus* agnoscant. *recidiva Pergama* apud Virgilium bis terve, ut jam ex parte vidimus. Silio Lib. I. *Gens recidiva Phrygum.* quomodo recte in Crepundiis conjecit parens meus, & confirmant veteres libri. Ovid. IV. Fast. 45.

Ille dedit captae recidiva vocabula Trojae.

non *repetita*, ut nunc legitur. Corippus Lib. I.

Successorque boni recidivaque gloria Poeni.

Auctor Moreti:

Hortus erat junctus casulae, quem vimina pauca
Et calamo recidiva levi muniebat arundo.

ita enim scripti & primae editiones, inter quas Aldina, ex fide optimi codicis expressa. non *redimita* vel *rediviva*. quod in scriptis nonnullis libris exstat *recidiva*, a viro maximo explodi non debuerat. Idem perperam *minuebat* pro *muniebat* reponit. *muniebat* pro saepiebat. *arundinem* eleganter *recidivam* vocat, quae jam demessa, in sepem denuo erecta erat. Sedulius Lib. IV. Mirabilium Divinorum, ut quidem illi libri in antiquis codicibus inscribuntur:

Nec poterat famulus domino clamante tacere,
Nec vita praesente mori. mox agmine verso
Deponens trepidum recidivo tramite luctum
Candida felicem revocavit turba parentem.

vulgo & illic perperam, *redivivo*. apud Dracontium Hexaëmero:

Et recidiva salus reduci per membra vapore
Nascitur, & calidus repetit vitalia sanguis.

ita enim opinor scribendum esse, cum *redivivo lumine* paulo post sequatur. Idem eodem poëmate:

Vita gravis hominum subducitur impete mortis,
Quae recidiva magis vivaci corde resurgit.

reci-

Incipiunt, plumaque rudem veſtire favillam.
Qui fuerat genitor, natus nunc proſilit idem;
Succeditque novus. geminae confinia vitae
Exiguo medius diſcrimine ſeparat ignis.
Protinus ad Nilum Manes ſacrare paternos,
Auctoremque globum Phariae telluris ad oras
Ferre juvat. velox alienum tendit in orbem,
Portans gramineo clauſum velamine funus.
Innumerae comitantur aves, ſtipantque volantem
Alituum ſuſpenſa cohors. exercitus ingens
Obnubit vario late convexa meatu.
Nec quiſquam tantis e millibus obvius audet
Ire duci: ſed regis iter fragrantis adorant.
Non ferus accipiter, non armiger ipſe Tonantis
Bella movent: commune facit reverentia foedus.
Talis barbaricas flavo de Tigride turmas
Ductor Parthus agit: gemmis & divite cultu
Luxurians ſertis apicem regalibus ornat.
Auro frenat equum, perfuſam murice veſtem
Aſſyria ſignatur acu, tumidusque regendo
Celſa per famulas acies ditione ſuperbit.

Clara

recidiva feritas de rebellibus Mediolanenſibus Gunthero Ligurini libro IX. *injuria recidiva* apud Symmachum. apud Sidonium Apollinarem *recidiva cinnema*. Ennodius Itinerario Padi:

Perfunctus primis recidiva pericula vidi.

idem alibi:

Tunc recidiva ferit quae portat germina Phoenix.

ita & illic ſcribendum eſſe cenſeo. Plura de hoc verbo ad Senecae Troadas vs. 472. Gronovius. HEINS. *venas* etiam Wolf.

68. *Plumaque*] *prunaque* Voſſ. *plumamque* Parm. mox, *natus tunc* Voſſ. & Oxon.

72. *Manes*] *mores* Wolf. mox, *Actoremque* Oxon.

74. *Pergit in orbem*] *tendit* recte cum Aldo & ſcriptis Raphelengius. vide notas Lib. II. in Stilich. 416. *pergit* tamen in primo Vaticano & Oiſeliano. HEINS. eadem varietas apud Virgil. XI. 521. & *pergit in hoſtem*. ubi alii codices, *tendit*. noſter II. de laud. Stilich. 224. *dominae pergunt ad limina Romae*. praeterea, *felix alienum* Oxon. BURM.

75. *Clauſum velamine funus*] Iſingr. *clarum*. pro *carum*. HEINS. *clarum* Parm.

76. *Innumerae comitantur aves*] *glomerantur* Moreti codex. placet. ut in illo Maroniano VI. Aen. 311.

Quam multae glomerantur aves, quas frigidus annus
Trans Pontum fugat.

Statius II. Theb. 585. *denſi glomerantur in unum Ogygidae*. noſter Lib. I. in Rufin. 28. *glomerantur in unum Innumerae peſtes*. & v. 461. *Commotae glomerantur apes*. & II. in Eutrop. praefat. v. 29. *Innumeri glomerantur heri*. mox, *ſtipantque* Bononienſis. & *ſtupefacta* pro *ſuſpenſa* optimus Ambroſius. HEINS.

80. *Flagrantis adorant*] *fragrantis* cum potiore Ambroſiano & Hafnienſi. HEINS *Ire ducis* Wolf.

82. *Movent*] *movet* Voſſ mox, *barbarias* Voſſ.

83. *Fluvio de Tigride turmas*] *flavo* olim conjeceram, quod princeps Ambroſianus confirmat, & Hafnienſis liber. dictum Lib. III. Rapt. 333. Opinor a manu Claudianea eſſe:

Talis barbaricas ubi flavo a Tigride turmas
Ductor Parthus agit, gemmis & divite cultu
Luxurians &c. mox lego, *gemmisque*. HEINS. *gemmisque* unus codex. mox, *perfuſa murice veſtem* Parm. & Ald.

85. *Ornat*] *ornant* Wolf.

87. *Tumidusque*] *tumidasque* edd. Parm. Iſingr. Colin. Gryph.

88. *Celſa per Tyrias acies*] Quid duci Partho cum

Tyrio

Clara per Aegyptum placidis notiſſima ſacris
Urbs Titana colit, centumque adcline columnis
Invehitur templum Thebaeo monte revulſis.
Illic, ut perhibent, patriam de more reponit
Congeriem, vultumque Dei veneratus herilem
Jam flammae conmendat onus: jam deſtinat aris
Semina reliquiasque ſui. myrrhata relucent
Limina: divino ſpirant altaria fumo:
Et, Peluſiacas productus aduſque paludes,
Indus odor, penetrat nares, conpletque ſalubri
Tempeſtate viros; & nectare dulcior aura
Oſtia nigrantis Nili ſeptena vaporat.
O felix, heresque tui! quo ſolvimur omnes,
Hoc tibi ſuppeditat vires: praebetur origo

Per

Tyrio exercitu? ſcripti plerique, *famulas.* recte. dictum ad Epiſt. ad Hadrian. 17. atque ita curis ſecundis Barthius. Heins. *famulas* Ald. *celſaque per famulas* Wolf.

89. *Sacris*] *ſacrum* Parm.

90. *Centumque immane columnis*] *fultumque* Gyraldinus, & Lucenſ. at primus Vaticanus & duo alii, *centumque accline* cum Oiſeliano. Virg. vii. Aen. 170.

Tectum, auguſtum, ingens, centum ſublime columnis.

& Statius illa imitatus iv. Silv. ii. 18.

Tectum, auguſtum, ingens, non centum inſigne columnis.

nixa columnis templa apud Avienum Orb. Deſcript. 374. ut ex veteri codice corrigendi verſus:

Hic inter denſas late ſurgentia nubes
Templa Sinopeis Jovis adſtant nixa columnis. Heins.

91. *Thebano monte revulſis*] *Thabeo* princeps Ambroſ. & Hafn. Lege, *Thebaeo.* hinc & *Thebaei populi.* vetus inſcriptio obeliſci Conſtantiani:

Hoc decus ornatum genitor cognominis urbis
Eſſe volens, caeſa Thebis de rupe revellit.

hinc & *Thebaea legio*, cujus Ammianus, Notitia Imperii, alii meminerunt. Heins. *revulſus* Wolf.

93. *Patriam*] *patrio* Voſſ. Oxon. & Wolf. qui *ut patrio perhibent.* mox pro *aris*, *oris* Parm.

95. *Myrrhata*] Ita vetus liber, quod & Cujacius notavit, cum alias, *mirata.* ſic Plinio *myrtatus* μυρσίνῃ πεφυραμένος. ſed poſterior lectio defendi poteſt, ut rei inanimae ſenſus tribuatur. Claver. Scripti plerique, *Lumina.* puto, *Culmina. myrrhata* etiam legendum Claverius & Raphelengius jam viderunt. mox pro *divino fumo* malim *divinos ſpirant altaria fumos.* vide notas iv. Conſ. Honor. 591. Barthius tamen ex Belgico Codice, *mirata relucent Lumina* tuetur. noluiſſem factum. ſupra *regem fragrantem* habuimus, ob odores, quos ſecum vehebat Phoenix renatus. Heins. *Lumina* Wolf. *altaria vino* Voſſ.

98. *Penitus*] Ita vetus liber. ſed in alio verſus hic ita ſe habet, ut etiam notavit Cujacius, *Indus olor penetrat nares, completque ſalubri.* ea vero fuit ſcripturae antiquae obſcuritas, ut *penitos* legi, non *penitus* videretur, quod ſane fuit elegantius. Claver. *Indus odor penetrat nares* prim. Vatic. & quatuor alii. pro *penetrat* Claverius *penitus* ex ſuo codice. fruſtra. Lib. ii. in Eutrop. 451.

Contexit varius penetrans Chalcedona nidor.

Barthius:

Pervenit Indus odor Blemyas, completque ſalubri
Tempeſtate Phylas.

ſed haec audaciſſima conjectura eſt. Puto:

Indus odos penetrat nares, completque ſalubri
Tempeſtare viris.

viris, hoc eſt Aegyptiis, nares penetrat odor Indus. Heins. *penetrat mares* Parm.

99. *Tempeſtate*] Id eſt, temperie odorata: alibi dixit *tempeſtatem oris* pro vultu bene compoſito. Claver.

Viros] Eadem ratione Virgilius, *arva inter opima virum*, pro populis. Claver.

100. *Oſtia nigrantis Nili*] Nihil mutandum. *nigras arenas* Nilo aſſignat Alcimus Avitus Lib. i.

——— *perrumpit flumine ripas*
Alveus, & nigris campos perfundit arenis.

Heins. quod ex Virgil. iv. Georg. 291. ubi vid. Serv. *migrantis* Wolf. a m. s.

102. *Suppeditas*] *ſuppeditant* Oxon. edd. Parm. & Ald.

Per cinerem: moritur te non pereunte ſenectus.
Vidiſti quodcumque fuit. te ſecula teſte
Cuncta revolvuntur. noſti, quo tempore pontus
Fuderit elatas ſcopulis ſtagnantibus undas:
Quis Phaëthonteis erroribus arſerit annus:
Et clades te nulla rapit, ſolusque ſuperſtes
Edomita tellure manes. non ſtamina Parcae
In te dura legunt, non jus habuere nocendi.

HYSTRIX. II.

Audieram, memorande, tuas, Stymphale, volucres
Spicula vulnifico quondam ſparſiſſe volatu.
Nec mihi credibilis ferratae fabula pinnae
Viſa diu. datur ecce fides, & cognitus hyſtrix
Herculeas adfirmat aves. os longius illi
Adſimulat porcum. mentitae cornua fetae
Summa fronte rigent. oculis rubet igneus ardor,
Parva ſub hirſuto catuli veſtigia dorſo.
Hanc tamen exiguam miro natura tueri
Praeſidio dignata feram. ſtat corpore toto
Silva minax; jaculisque rigens in proelia creſcit
Picturata ſeges, quorum cute fixa tenaci

Al-

105. *Revolvuntur*] *reſolvuntur* Voſſ.

107. *Annus*] *amnis* Parm. Iſingr. & Gryph. ſed haec in margine, *annus*.

109. *Edomita*] *Edomitus* Voſſ.

110. *Nec jus habuere nocendi*] *habet hora nocendi* Barthius, qui huic poematio multa arbitratur deeſſe. poterat pari confidentia concinnius aliquanto:

——— non ſtamina Parcae
In te dura legunt, nec jus habitura nocendi.

apud Poëtas frequenter occurrunt *noxiae* & *nocentes* Parcae. *jus habere in aliquem* eleganter dicitur. de quo ad Naſonem initio Amorum multa congeſſimus. HEINS. *in te Diva* Voſſ. *nec jus* Voſſ. alt. & Ald. vulgo, *non jus*. conjecerat & Heinſius, *non ſtamina Parcae Vitae dura legunt*. *non vis* Parm. *jus habuere nocendi*, ut apud Albinov. ad Liv. v. 47. *fortunam habuiſſe nocendi*.

Ad EID. II. *De Hyſtrice*] Alias, *ad Stymphalum*. abſurde. CLAVER. Excerpta Puteani, *de hyſtrice, quem porcum ſpinum dicimus*. lege, *ſpineum*. in primo Vaticano deſiderabatur hoc carmen. HEINS.

1. *memorande Stymphale*] Malim, *memoranda*. eſt enim Στυμφάλος foeminini generis apud Graecos. HEINS.

3. *Credibilis*] *crudelis* Wolf. a m pr. *pennae* a m. s.

6. *Adſimilat porcum*] Nonnulli, *Adſimulat*. omnino vere. nam *adſimilare* vix Latinum eſt. HEINS. *Adſimulat* edidit Aldus. vide ad Ovid. III. Met. 158. BURM.

7. *Oculis*] *oculos rubor igneus ardet* cod. Barthii. an *armat?* BURM.

9. *Hanc tamen*] Praeſtet, *Attamen*. HEINS. Virgil. II. Aen. 185.

Hanc tamen immenſam Calchas attollere molem
Juſſit. ubi videmus *tamen* pro *autem* poni BURM.

11. *Rigens*] *vigens* Voſſ.

12. *Quorum cute fixa tenaci Altera ſuccreſcit*] Sic cum vulgatis alter Gyraldi codex. quae corruptiſſima ſunt. prior Gyraldinus & Lucenſis, *Alba ſub axit*. Aldus cum excerptis Puteanis, *Albas ubi tratraxit*. quatuordecim alii, *Altera ſubtraxit*. Bononienſis, *Alvo ſubtraxit*. unus Ambroſianae bibliothecae, *Ardua ſubtraxit*. optimus cum ſecundo Vaticano, *Alvum ſubtraxit*. Lege, *Picturata ſeges dorſum, cute fixa tenaci, Ceu vallo obtexit*. vel *obtexens*.

ut

Altera ſubtraxit, alternanteſque colorum
Tincta vices, ſpatiis internigrantibus, exit
In ſolidae ſpeciem pinnae, tenuataque furtim
Levis in extremum ſeſe producit acumen.
Sed non haec acies ritu ſilveſtris echini
Fixa manet. crebris propugnat jactibus ultro;
Et longe ſua membra regit, tortumque per auras
Evolat excuſſo nativum miſſile tergo.
Interdum fugiens Parthorum more, ſequentem
Vulnerat: interdum, poſitis velut ordine caſtris,
Terrificum denſa mucronem verberat unda,
Et conſanguineis haſtilibus aſperat armos.
Militat omne ferae corpus, vibrataque rauco
Terga fragore ſonant. ſtimulis accenſa tubarum

Ag-

ut vitetur caeſura. Naſo de apro Lib. VIII. Met. 286.

Stantque, velut vallum, velut alta haſtilia, ſetae.

ſic & *vallum pectinis* eidem. Barthius, cum *cute mixta* in veteri codice inveniſſet, emendat: *quae cum cute miſſa tenaci Altera ſuccreſcit.* ſed & *creſcit* jam ſuperiori verſu praeceſſerat, ut ferri hic τὸ *ſuccreſcit* non poſſit. & tela haec cute emitti mox ſubjunget, ut ſic bis idem dixerit, ſi *cute miſſa* admittamus. quod cum videret ipſe, mutata ſententia reſcribit: *quorum cute fixa tenaci Alba ſubit radix.* Sed cur non *alta radix*? Noſtram lectionem nemo ſanus damnabit. *dorſum*, quomodo Symphoſius in Aenigmatis de Ericio:

Plena domus ſpinis: (lege *pinnis*) *parvi ſed corporis hoſpes.*
Incolumi dorſo telis confixus acutis,
Suſtinet armatas ſegetes habitator inermis.

ubi *armatas ſedes* ex optimis membranis corrigendum, niſi *segetes armatas* praeferri placeat. Oppianus Cyneg. III. 398. de Hyſtrice etiam,

——— θοὰς δ' ἔφριξεν ἐθείρας,
Καὶ τ' ὀπίσω νώτοισιν ἀκαχμένον ἀκοντίζουσι
Ἰθὺς ἀκοντίζει μαλερὸν βέλος.

Phile praeterea de eadem:

Φρίξασα γὰρ τὰ νῶτα βάλλει τοὺς πέλας.

Heins. in prima editione correxerat Heinſius: *picturata ſeges dorſum cute fixa tenaci Ardua* (vel *Aſpera*) *ſubtexit.*

14. *Cincta vices*] *Tincta* cum Lovanienſi ſcribendum, & *internigrantibus*, non *intus nigrantibus*, ut praeſtantiores agnoſcunt. ſcripti complures, *Cuncta vices.* Opinor, *Picta vices.* Heins. *intus migrantibus* Wolf. a m. pr.

15. *In ſolidae ſpeciem pinnae*] Perperam vulgo, *pugnae.* nos ſcriptos ſecuti ſumus. poſſis etiam, *in ſolidae ſpeciem ſpinae.* Hadrianus Imperator de Hyſtrice:

Spinis miſſilibus canes viroſque
Arcebat procul & fugabat omnes.

ſpinas etiam hyſtrici ſupra Sympoſius aſſignabat. *pinnam* tamen pro ſagitta poſſumus capere. Heins. pro *ſolidae*, *ſolidem* Voſſ. & mox pro *levis*, *lenis* idem.

18. *Propugnat jactibus ultro*] *oppugnat* maluerim, niſi refers τὸ *propugnat* ad *ſua membra*, quod proxime ſubſequitur. Heins.

19. *Sua membra regit*] Lucenſis cum optimo Ambroſiano, & alii nonnulli, *tegit.* quod Barthio arriſit. tamen infra 34. *certique regit conamina niſus.* Heins. pro *tortumque*, *totumque* Voſſ. & Oxon.

23. *Mucronem verberat unda*] *mucronum* Lucenſ. forte, *denſam mucronum verberat undam.* vel, *Terrificum denſae mucronem everberat undae.* Heins. Haec vix intelligo. quid enim eſt *unda denſa*? quid hic *caſtra* faciunt? Gallicus interpres reddit, velut ſerie quadam, caſtris diſpoſitis, ferit multitudine magna ſuorum ſpiculorum gladios venatorum. ſed *denſam undam* forte poſſet dicere, ſi non feriret & emitteret ſpicula, ſed defendendo ſe erigeret tela ſua, quae undarent quaſi. ut ita *unda arborum* & & *crinium* dici ſolet. vide ad II. in Eutrop. 270. ſed haec omnia inepta. *nec verberat mucronem* poteſt ſignificare, repellit gladium venatorum. forte:

——— *poſitis velut ordine criſtis,*
Terrificum denſa mucronem ventilat umbra.

24. *Conſanguineis*] *cum ſanguineis* Oxon.

25. *Vibrataque rauco*] *virgataque* Barthius. nil. mutandum. Heins.

26. *Stimulis accenſa tubarum*] Male haec diſtingue-

Agmina conlatis credas confligere fignis.
Tantus in angusto ftrepitus furit. additur armis
Calliditas, parcusque fui tumor, iraque numquam
Prodiga telorum, caute contenta minari,
Nec nifi fervandae jactus inpendere vitae.
Error abeft; certum follertia deftinat ictum,
Nil fpatio fallente modum: fervatque tenorem
Mota cutis, doctique regit conamina nifûs.
Quid labor humanus tantum ratione fagaci
Proficit? eripiunt trucibus Gortynia capris
Cornua: fubjectis eadem lentefcere cogunt
Ignibus: intendunt taurino vifcere nervos:
Inftruitur pinnis, ferroque armatur harundo.
Ecce brevis propriis munitur bellua telis,
Externam nec quaerit opem: fert omnia fecum:
Se pharetra, fefe jaculo, fefe utitur arcu.
Unum animal cunctas bellorum poffidet artes.
Quod fi omnis noftrae paullatim induftria vitae
Fluxit ab exemplis, quidquid procul adpetit hoftem
Hinc reor inventum: morem hinc traxiffe Cydonas

Rel-

guebantur. mox *telis* pro *fignis* unus Mediceus. HEINS. correxerat & *fubarum*, ut jubas vocet pennas. *ferarum* Wolf.

27. *Conlatis*] *cognatis credas confurgere* Wolf.

28. *Strepitus furit. additur*] *ftrepitus furit additus armis* Colin.

29. *Parcusque fui timor*] *tumor* vel fine veterum membranarum auctoritate caftigandum jam fupra Epift. ad Hadrianum monui. HEINS. *partusque* Parm. Ifingr. & Gryph. *tremor* Barthius in notis.

31. *Jactus*] *tractus* Voff. Oxon. Wolf. & Parm. mox, *terror abeft* Oxon. duo Voff. & Wolf.

33. *Servatque tenorem Muta cutis*] Plinius, *ora urgentium figit canum, & paulo longius jaculatur.* CLAVER. Scribo *Mota cutis*, etiam ex conjectura, quod Oifelianus a manu fecunda poftmodum confirmavit. Lucani illa refpexit Lib. VI. 208.

Gaetulus denfis elephas oppreffus ab armis
Omne repercuffum fqualenti miffile tergo
Frangit, & haerentes mota cute difcutit haftas.

quae Sidonius Apollinaris Carm. XXII. fic expreffcrat:

——— riget hifpida dorfo
Vix ferrum paffura cutis. quippe improba cratem
Nativam nec tela forant. contracta viciffim
Tenfaque terga feris crepitant, ufuque cavendi
Pellunt excuffis impectum miffile rugis.

Lucanus ipfe Virgilii illa cogitabat Lib. x. Aen. 718. de apro:

Dentibus infrendens & tergo decutit haftas.

Ceterum quod Claudiano hic loci *movere cutem*, id *intendere* Plinio Lib. VIII. 35. *Hyftrici longiores aculei, & cum intendit cutem, miffiles.* τὰ ἰᾶτα φρίξαντα dixerat Aelianus de Hyftrice, & ad ejus exemplum Oppianus, ut modo vidimus. HEINS. *mixta* Wolf.

34. *regit conamina vifus*] Imo *nifus* cum fcriptis plerisque. HEINS. *tegit* Parm. Ifingr. & Gryph. ed.

35. *Quis labor humanus*] *Quid* recte Aldus & veteres nonnulli. HEINS. *quid* Parm. Ald. *Gryph. humanis* Wolf. a m. pr. & Parm.

36. *Capris*] *captis* Wolf.

38. *Taurinos mittere nervos*] *taurino vifcere* Lucenfis & excerpta Puteanea. vidit Raphelengius, & probat Barthius. *laqueos* ex cervino nervo fieri folitos docet Gratius Cynegetico. HEINS. ita jam Aldus ediderat.

40. *Beftia telis*] *bellua* rectius unus Medic. & Petav. mox mallim, *junctas bellorum poffidet artes.* de quo alibi. HEINS.

46. *Cydonas*] Alii, *Cyconas.* Virgilius : *Parthus five Cydon telum immedicabile torfit.* CLAVER. *Cicones* Oxon. duo Voffiani & Parm. *Cyconas* Wolf.

EID.

Bellandi, Parthoſque retro didiciſſe ferire,
Prima ſagittiferae pecudis documenta ſecutos.

T o r p e d o. III.

Quis non indomitam dirae Torpedinis artem
Audiit, & merito ſignatas nomine vires?
Illa quidem mollis, ſegnique obnixa natatu
Reptat, & adtritis vix languida ſerpit arenis.
Sed latus armavit gelido natura veneno;
Et frigus, quo cuncta rigent animata, medullis
Miſcuit, & proprias hiemes per viſcera duxit.
Naturam juvat ipſa dolis, & conſcia ſortis
Utitur ingenio, longeque extenta per algas
Hac confiſa jacet: ſucceſſu laeta reſurgit,
Et vivos inpune ferox depaſcitur artus.
Si quando veſtita cibis incautior aera
Hauſerit, & curvis frenari ſenſerit hamis;

Eid. III.] Legerat Oppianum hic poëta, ſi Scaligero ſeniori creditur, ſine quo non videtur hoc poëmatium facturus fuiſſe. Claver.

1. *Dirae torpedinis artem*] Sic Iſingr. & prim. Vatic. ceteri, *mirae*. Heins. *dirae* Wolf.

2. *Audiit, & merito*] Ita ſcripti potiores. vulgo, *Audit & emerito*. Heins. *Audit & merito* Ald.

3. *Segnique obnixa natatu*] Iſingrini codex, primus Vatic. & multi ex noſtris, *obnoxia tactu*. unus Ambroſ. *obnoxia tractu*. ſic *ſerpentum tractus*. duo Medicei, *obnoxia natu*. pro *mollis*, malo, *molli*. in ceteris nil auſim mutare. Heins.

5. *Natura*] *fortuna* cod. Mediol. ſollemni variatione.

6. *Animata medullis*] Sic Raphelengius, & in Apophoretis Behotius Lib. I. cap. 10. Claverii editio, & unus Ambroſ. cum Gudii ſchedis *armenta*. ceteri cum vulgatis, *armata*, quod ferri non poteſt, quia praeceſſerat proxime *armavit*. opinor, *quo cuncta rigent admota*. quod verum eſt. Heins.

8. *Sortis*] *fortis* Edit. Claver.

10. *Hac confiſa jacet*] Aliter vetus codex, nec tamen video cauſam. ſane Cujacius in ora libri ſui quaedam habet ſuperflua, unde ſi quid poſſis elicere en tibi: *Attactu confiſa ſuo*. deinde: *Quae tetigere jacent, ſucceſſu laeta reſurgit*. reliqua belle ſe habebant in MS. quem ſecuti ſumus. Claver. Haec corruptiſſima ſunt. undecim libri:

Attactu confiſa jacet, ſucceſſu laeta reſurgit.

duo, *Ac tactu*. unus item cum Palatino, *Tactu*. editio Claverii: *Hac confiſa jacet, ſucceſſu laeta reſurgit.* ex veteri libro. Idem ex Cujaciano codice notat:

Attactu confiſa ſuo ———
Quae tetigere jacent. ſucceſſu laeta reſurgit.

& ſic editio Parmenſis cum primo Vaticano & uno Ambroſiano, niſi quod in iis, *A tactu confixa*. &, *nocent* pro *jacent*. & hinc & ipſo ſenſu facile apparet, nonnulla excidiſſe. Ambroſ. primuſque Vaticanus:

Qui tetigere jacent. ſucceſſu laeta reſurgunt.

Gyraldinus:

Qui tetigere jacens. ſucceſſu laeta reſurgens
Attactu confiſa ſuo immobilis haeret.

atque ita Lucenſis, niſi quod in eo *jacent*, & *reſurgit*, verſuſque tranſponuntur. optimus Ambroſianus, Hafnienſis & ſecundus Vaticanus:

Tactu fixa jacet. ſucceſſu laeta reſurgit.

unus ex Mediceis:

Attactu confixa jacet, & laeta reſurgit.

Petavianus:

Attactu confiſa ſuo tum laeta reſurgit.

pro *Attactu* legendum videtur, *Ac tractu*, ut ſupra, vel, *Ac natu*. Heins. *Qui tetigere jacent, ſucceſſu laeta reſurgit*, Parm. non *Quae*, ut Heinſius. *Attactu confiſa ſuo, ſucceſſu laeta reſurgit*, Ald. ut ſint ſeptem pedes. *Ad tactum confiſa* Wolf.

13. *Hamis*] *armis* cod. Barth. & Wolf.

Non furit, aut vano conatur vellere morfu:
Sed propius nigrae jungit fe callida fetae,
Et meminit captiva fui, longeque per undas
Pigra venenatis effundit flamina venis.
Per fetam vis alta meat, fluctusque relinquit
Abfentem tentura virum. metuendus ab imis
Emicat horror aquis, & pendula fila fecutus
Tranfit harundineos arcano frigore nodos,
Victricemque ligat concreto fanguine dextram.
Damnofum pifcator onus, praedamque rebellem
Jactat, & amiffa redit exarmatus avena.

NILUS. IV.

Felix, qui Pharias profcindit vomere terras.
Nubila non fperat tenebris condentia coelum;
Nec graviter flantes pluviali frigore Coros
Invocat, aut arcum variata luce rubentem.
Aegyptos fine nube ferax, imbresque ferenos
Sola tenet, fecura poli, non indiga venti:
Gaudet aquis, quas ipfa vehit, Niloque redundant:

Qui

14. *Non fugit*] Quindecim cum Gudianis excerptis, *furit.* quod Barthio probatur. Lucenfis, *fuit.* pro *propius* nonnulli, *potius*, & pro *undas*, *herbas*, quas *algas* paullo ante dixerat. HEINS. *furit* etiam Wolf.

15. *Sed propius*] *Et propius* Voff.

16. *Meminit fui*] Ex Virgilio III. Aen. 629.

Oblitusve fui eft Ithacus difcrimine tanto. BURM.

18. *Vis alta meat*] *atra* opt. Ambrof. HEINS. *vix* Wolf. a m. pr.

19. *Abfentem vinctura virum*] Sic Claverii & Raphelengii editio, & Vaticanus unus cum duobus aliis. vulgo, *victura.* fex, *ventura.* duo, *nectura*, pro *nexura.* Lucenf. & Gyrald. *tentura* a *teneo.* quod placet. *vectura* Rottend. primus Vatic. & ceteri fcripti, *victura.* an, *nectura*, pro *necatura?* HEINS. *vectura* Wolf. a m. pr. quomodocumque legas, non video, qui *abfens* dici poffet pifcator, qui fuftinet hamum, nifi *abfens* fit, quia non fub aqua pifci natanti adfit. & tunc exponendum ex fimilibus aliorum Poëtarum acuminibus, quando fine armis, aut vulneribus aliquem interfici abfentem variis modis ludentes, ajunt. vide ad illa Petronii cap. CXXIII. *abfentem votis interficit hoftem.* & ita nofter Bell. Gildon. 351. *abfentes invadere cufpide Mauros.* vide & ad Val. Flacc. III. 589. fed non plane fimilia haec mihi adparent, quare malim *adftantem* legere. *fructusque relinquit* Ald. *Ifingr. Colin.* Gryph. BURM.

24. *Exarmatus habena*] *avena* Aldus & multi fcripti. bene. *arundinem* fupra vocavit. HEINS.

EID. IV.] De hujus fontis origine multae funt conjecturae, fed nihil adhuc certi. Mela e defertis Africae mitti. Juba rex oriri Nilum ad montem inrioris Mauritaniae: Plinius apud Aethiopias fons eft Nigris, Nili caput, ut plerique exiftimare. At Claudianus: *Non contigit ulli hoc vidiffe caput.* Juba vocat *Nilin. Nigir* dicitur a Vitruvio. *Sirin a Sirio* fidere Stephanus & Euftathius dictum *putant. Dyrin* etiam appellatum reperio. vide Lucanum. CLAVER. In Lucenfi recte, *Nilus*, non *de Nilo*, infcribitur hoc Idyllium, ut & *Phoenix*, *Torpedo*, *Magnes*, *Aponus*, & fimilia. in primo Vaticano, *Nilus incipit.* HEINS.

2. *Non fperat*] *noffe parat* Voff. *nec fperat.* Wolf. malim vel *profcindens*, vel *fperans.* BURM.

5. *Aegyptus*] *Aegyptos* quinque libri. bene. fequenti verfu malo, *tenens*, quam *tenet.* HEINS.

7. *Redundant*] *redundat* Parm. Ald. Junt. Ifingr. Colin. Gryph.

8. Me

Qui rapido tractu mediis elapsus ab Austris,
Flammigerae patiens Zonae Cancrique calentis,
Fluctibus ignotis nostrum procurrit in orbem,
Secreto de fonte cadens, qui semper inani
Quaerendus ratione latet; nec contigit ulli
Hoc vidisse caput. fertur sine teste creatus,
Flumina profundens alieni conscia coeli.
Inde vago lapsu Libyam dispersus in omnem
Aethiopum per mille ruit nigrantia regna,
Et loca continuo Solis damnata vapore
Inrorat, populisque salus sitientibus errat,
Per Meroën, Blemyasque feros, atramque Syenen.
Hunc bibit infrenis Garamas, domitorque ferarum
Girraeus, qui vasta colit sub rupibus antra,
Qui ramos ebeni, qui dentes vellit eburnos;
Et gens conpositis crinem vallata sagittis.

Nec

8. *Mediis elapsus ab Austris*] *elatus ab antris* scripti plerique Statius IV. Theb. 704.

Sic ubi se magnis refluus suppressit in antris
Nilus.

sed vulgata scriptura non est sollicitanda. Lucretius Lib. VI. de Nilo.

Ille ex aestifera parti venit amnis ab Austro
Inter nigra virum percoctaque secla calore
Exoriens.

a Meridie enim fluere hunc amnem scriptores constanter asseverant. inter quos & Oribasius libello de Aquis. paulo ante *redundant*, non *redundat* lego, aquae scilicet. atque ita unus Ambrosianus. HEINS. *elatus* Wolf. Ald. malim, *mediis delatus ab Austris*, vel *delapsus*. BURM.

10. *Fluctibus ignotis*] *flexibus* ex Palatino Barthius quod ego in illo codice non observavi, nescio an oculis male usus. HEINS. *fluctibus in nostris* Voss. in Barthii notis non est *flexibus*, sed *fluxibus*, & profluxus & iter ipsum fluvii interpretatur. *procumbit in orbem* Voss. versu praecedenti pro *flammigerae*, *flammiferae* Voss. edd. Ald. Isingr. Colin. Raphel. & aliae.

16. *Per mille ruit*] *means* Buslid. sic Lib. I. in Rufin. 186. de eodem Nilo: *Pars semper similisque meat.* & Lib. I. in Eutrop. 14 *Nilusne meatu Devius.* in Apono, *subtermeare* simili modo usurpavit. HEINS.

19 *Blemyasque*] *Blesasque* Voss. Wolf. Oxon. & Ald. *Blennasque* Parm.

20. *Hunc bibit effrenis Garamas*] *infrenis* primus Vaticanus & sex alii cum Gudianis schedis. bene. Virgil. IV. Aen. 41. *Hinc Numidae infreni cingunt.* Silio: *Numidae gens inscia freni.* alio significatu Ausonius Idyllio V. de Thracibus:

Gens infrena virûm, quibus in scelus omne ruit fas.

nisi *effrena* illic reponi placet. HEINS. *infelix Garamas* Parm. *Caramas* Ald.

21. *Cyrrhaeus*] Vix alibi reperias gentis illius nomen. In veteri libro erat *Carraeus*. vide Plin. Lib. VI. cap. 28. de Carris urbe Arabiae, nam & Lucanus de Nilo X. 291.

Nunc Arabum populis, Libycis nunc aequus arenis.

CLAVER. Claverius *Carraeus*, primus Vaticanus, & Excerpta Put. & edit. Ald. *Gyrreus*. alius, *Guareus*. Lucens. & Rottend. & Hafn. *Cyareus*. sex, *Giareus*, duo, *Cirreus*. tres, *Girreus*. recte. atque ita doctissimus Sirmondus ad Sidonium, & in Adversariis Barthius Lib. XI. cap. 24. HEINS. *Giareus* Wolf. *Cyrreus* Parm. sed cum *Girreus* dici debeat a fluvio *Gir*, vel urbe *Girra* ad fluvium istum sita, de quibus vide ad Lib. I. Stilich. 252. ille longius remotus a Nilo, quam ut eum bibat. sed & Garamantes longe distant a Nilo. forte, *Nubaeus*, ut intelligatur Troglodyta, *qui vasta colit sub rupibus antra*. hos vero Strabo Blemmyis vicinos facit. BURM.

22. *Qui dentes vellit*] *dentes qui velat* cod. Mediol. *dentes qui vellit* Ald.

23. *Velata sagittis*] Legendum *vallata* cum Scaligero & secundo Vaticano. Patavinus certe, *vellata*. Buslidius. *religata*. Ovid. Epist. IV.

Quod sit avus radiis frontem vallatus acutis.

HEINS. vid. Epith. Honor. 222.

24.

Nec vero ſimiles cauſſas creſcentibus undis;
Aut tempus meruit. glacie non ille ſoluta,
Nec circumfuſo ſcopulis exuberat imbre.
Nam quum triſtis hiems alias produxerit undas;
Tunc Nilum retinent ripae. quum languida ceſſant
Flumina, tunc Nilus mutato jure tumeſcit.
Quippe quod ex omni fluvio ſpoliaverit aeſtas,
Hoc Nilo Natura refert, totumque per orbem
Conlectae partes unum revocantur in amnem.
Quumque die Titana Canis flagrantior armat,
Et rapit humores madidos, venasque calore
Conpeſcit, radiisque potentibus aeſtuat axis;
Nilo bruma vehit contraria tempora mundo,
Defectis ſolitum referens cultoribus aequor.
Effluit Aegeo ſtagnantior, acrior alto

Io-

24. *Nec vero ſimiles*] Capiunt interpretes *vero* pro conjunctione, cum forte ſit dativus, *vero ſimiles*, pro quo & *veri ſimiles* dicunt alii. durior vero locutio *mereri cauſſas* aut *tempus*, pro habere, ut Barthius exponere videtur. & ita v. Epigr. 16. de Magnete, *ex ferro meruit vitam*, id eſt, habet vel accipit; nam pro accipere, conſequi, poni obſervavit Gronovius Obſerv. ad Script. Eccleſ. cap. VII. & Graev. ad Cicer. IV. Verr. 60. ſed an hoc huic loco conveniat, dubito. videant doctiores. BURM.

25. *Ut tempus*] Lege, *Aut* ex ſcriptis. HEINS. Et ita Aldus, & probavit Barthius.

26. *Circumfuſo*] *circumciſo* Oxon. an *circumfuſo populis e. i.?* quid enim *ſcopuli* hic faciunt? BURM.

27. *Produxerit undas*] *produxit in umbras* Voſſ. *produxit in undas* Ald.

29. *Mutato jure tumeſcit*] *ture* Lucenſ. *rite* ſec. Vatic. *more* Buslidianus eleganter. Lucan. X. 327. ut legendum alii jam viderunt:

Hinc montes natura vagis circumdedit undis,
Qui Libyae te, Nile, negent. quos inter in alta
It convalle tacens jam moribus unda receptis.

quomodo vir ſummus Hugo Grotius primus illum locum caſtigavit. nec aliter in optimis membranis exaratum ego poſt offendi. HEINS. *rite* Wolff.

30. *Aeſtas*] *aeſtus* Iſingr. Gryph. Colin. & Raphel.

32. *Revocantur in amnem*] *agmen* duo Medic. & Palat. *agmen aquarum* innuit. *Collectae vices* deinde Gudii ſchedae. forte, *collecti latices*. HEINS. *Agmen* elegans. eadem varietas apud Lucanum IV. 133. & Statium I. Theb. 43. in ſcriptis deprehenditur. forte, *Collectae vires*. ita Ovid. I. Met. 278. *vires effundere* de fluminibus. & ita opes, divitiae, fluminibus adtributae. vide ad Ovid. III. Amor. VI. 40. *ſic opes* Idyll. VI. Apon. vs. 60. reſpicit autem ad aquas conlectas in Septentrione, & per eteſias delatas in Africam, ubi effunduntur in fontes Nili. BURM.

33. *Quoque die Titana Canis flagrantior armat*] Barthius emendat Adverſ. Lib. XI. cap. 24.

Cumque diem Titane canis flagrantior armat.

nec diſſentimus. *Cumque* certe, non *Quoque*, primus Vaticanus, aliique complures. *Quaque die* Behotius in Apophoretis Lib. II. 10. forte, *Cum rabidum Titana*. HEINS.

34. *Et rapit humores madidos*] *madidus* duo Medicei & Palatinus. *rabidus* non male Barthius. curis tamen ſecundis vel *madidis*, vel *ſidus*, reponit. Quid ſi legas, *Et rapit humores avidus?* pro *venasque calore* iidem libri, *calorem*. decem cum Gudianis excerptis, *vanosque calores*. Oxon. *canosque calores*. opt. Ambroſ. & Haſn. *varioque calore*. latet aliquid. HEINS. Forte, *Et rapit humores medios*, in aere exiſtentes inter aquam & Solem, qui aliter reſolverentur in pluvias. *medius* & *madidus* ſaepe confunduntur. ita II. Rapt. 91.

Turget humus medioque patent convexa ſereno.

ubi *madido* Puteaneus. *vanosque calores* Wolf. BURM.

35. *Potentibus*] *petentibus* Cod. Mediol.

36. *Nilo bruma venit*] Lege, *vehit* cum Gyraldino. HEINS.

37. *Defectis ſolitum referens*] *ſolitumque ferens* Lucenſ. cum Puteani excerptis & Aldo. quindecim alii, *Defectum ſolitumque ferens*. Vaticanus pro vulgatis ſtat. Forte, *Defectum ſolitis repetens*. ut *aequor* pro campis ponat, *cultores* pro colonis. HEINS. *Defectu ſolitumque ferens* Wolf.

39.

Iönio, seseque patentibus explicat arvis.
Fluctuat omnis ager: remis sonuere novales.
Saepius, aestivo jaceat quum forte sopore,
Cernit cum stabulis armenta natantia pastor.

* * * * * *
* * *

MAGNES. V.

Quisquis sollicita mundum ratione secutus
Semina rimatur rerum, quo Luna laborat
Defectu, quae caussa jubet pallescere Solem:
Unde rubescentes ferali crine cometae,
Unde fluant venti, trepidae quis viscera terrae
Concutiat motus, quis fulgura ducat hiatus,
Unde tonent nubes, quo lumine floreat arcus:
Hoc mihi quaerenti si quid deprendere veri
Mens valet, expediam. lapis est cognomine Magnes,
Decolor, obscurus, vilis. non ille repexam
Caesariem Regum, nec candida virginis ornat
Colla, nec insigni splendet per cingula morsu:
Sed nova si nigri videas miracula saxi,
Tum pulchros superet cultus, & quidquid Eois

Indi

39. *Patentibus arvis*] Cave Palatini codicis scripturam audias cum Barthio, *potentibus arvis.* nam *radii potentes* jam praecesserant. *plana jacentis Aegypti* apud Lucan. II. 416. HEINS. *sese pendentibus*, & correctum *sesesque petentibus*, Voss. & Parmens. *pendentibus* Wolf. cum glossa *pronis.*

V. MAGNES.] *De Statua Martis ferrea & Veneris magnitica* Aldus.

1. *Quisquis sollicita*] Hic vero signa amoenissimi ingenii ostendit Poëta. primum de natura Magnetis agit: dein *Statuam* Veneris magneticam & Martis ferream describit. Cedrenus ait in templo Serapidis sacellum fuisse, ubi statua aenea, cujus capiti ferrum infixum, eamque supra μαγνῆτιν λίθον, ita ut videatur in aëre suspensa. Rufinus in Alexandria signum Solis eadem arte sustineri ait. ac nescio quid simile de Topasio lapide, vel statua Ptolemaei & Arsinoes tradit Plinius & Ausonius. sed haec non faciunt ad hujus loci certam demonstrationem. CLAVER. *sollicitat* Wolf. a m. prim.

6. *Commoveat motus*] Lege *Concutiat* ex scriptis. mox pro *quae origo* primus Vatic. & quatuor alii cum schedis Gudii, *quis hiatus.* probe. hiatum nubium intelligit, cum colliduntur. HEINS. *Concutiet* MS. Pulm. *quae fulmina* Idem. *quis viscere terrae* Parm. deinde, *quae fulgura ducat origo* Parm. & Ald. Junt. Isingr. Gryph. Colin. mox pro *lumine*, *limine* Oxon.

8. *Si quid deprendere verum*] *veri* potiores libri. &, *Hoc mihi quaerenti*, non, *haec.* HEINS. *deprendere velim*, vitiose Aldus.

9. *Mens valet, expediat*] duo, *expediam.* Virgilius sic saepe. Posset & legi, *experiar.* HEINS.

10. *Decolor*] *Discolor* Heins. edit. prim. quod in nullo alio codice reperi. *decolor* est niger. vid. ad Ovid. IX. Ep. 4. & supra II. Rapt. 193. BURM.

11. *Nec candida*] *non* Ald. & Raphel.

13. *Cingula*] *singula* Oxon. & edit. Parm. & Isingr. male. fibulam intelligit, cujus usum non praestat magnes. BURM.

14. *Tunc pulchros superat cultus*] *superet* cum primo Vaticano. pro *Tunc* multi veteres *Tum.* utrumque Barthio suspectum. & merito. Censeo Claudianum ipsum nobis dedisse, *Purpureos superet cultus.* HEINS. *Tunc superat pulchros* edd. Parm. Ald. Junt. Isingr. Raphel. & plures.

Indi litoribus rubra scrutantur in alga.
Nam ferro meruit vitam, ferrique rigore
Vescitur. hoc dulces epulas, hoc pabula novit.
Hinc proprias renovat vires: infusa per artus
Aspera secretum servant alimenta vigorem.
Hoc absente perit: tristi morientia torpent
Membra fame, venasque sitis consumit apertas.
Mavors, sanguinea qui cuspide verberat urbes,
Et Venus, humanas quae laxat in otia curas,
Aurati delubra tenent communia templi.
Effigies non una Deis. sed ferrea Martis
Forma nitet: Venerem magnetica gemma figurat.
Illis connubium celebrat de more sacerdos.
Ducit flamma choros. festa frondentia myrto
Limina cinguntur, roseisque cubilia surgunt
Floribus, & thalamum dotalis purpura velat.

Hic

15. *Indus scrutatur*] *Indi scrutantur* Lucensis & septem alii. Mox, *Nam ferro*, non, *Ex ferro*, primus Vaticanus cum tribus nostris. HEINS. *ferrique rigorem* Voss. a m. prim. *Indi l. r. scrutantur* Wolf. *Indis litoribus* Ald. ut *scrutantur* sit absolute positum. *Ex ferro*, quod vulgatum est, non temere abjiciam. vide Idyll. IV. 24. BURM.

17. *Hac epulas, haec pabula*] *Hoc* utroque loco Aldus & meliores scripti: vide notas Lib. I. in Rufin. 266. HEINS. *hic*, *hic*, codex Barthii. *haec dulces epulas*, *haec* Parmens. *hoc* Wolf. ita *hoc culpa*, *hoc summa*, & similia. vide ad Ovid. II. Epist. 56. ita apud Terent. Andr. I. V. 2. *Quid est, si hoc non contumelia est*. ut recte Cl. Bentlejus. Ovid. Epist. XX. 34. *altera fraus hoc est*. ex scriptis, pro *haec*. BURM.

18. *Hinc fusa per artus*] *infusa* unus Ambrosianus cum primo Vaticano & Oiseliano. ut apud Virgil. VI. 726. *totamque infusa per artus Mens agitat molem*. HEINS.

22. *Mavors*] Quis vero nobis veniet subsidio? vir, de quo minime cogites, si virum appellare licet. Ergo B. Augustinus Lib. XXI. Μηχανήματα, inquit, *humanis artibus fiunt, quae qui nesciunt opinentur esse divina: unde in quodam templo, lapidibus magnetibus in solo & in camera positis, proportione magnitudinis simulachrum ferreum, aëris illius medio inter utrumque lapidem, ignorantibus quid sursum esset ac deorsum, quasi numinis potestate penderet*. vide reliqua. unde profecto colligas Claudianum a sancto illo non semel inspectum esse; nam quod ait, *In quodam templo*, poëta dixit: *Aurati delubra tenent communia templi*. CLAVER.

23. *In otia curas*] *gentes* schedae Gudianae. hoc est, *mentes*. HEINS. vide ad Ovid. I. Met. 100. XII. 369. sed mihi *curae* satis placent. BURM.

26. *Magnetica gemma figurat*] Unus Mediceus & Hafniens. *magnetia*. alii nonnulli, *Magnetida*. Forte, *Magnesia*. quomodo Lucretius Lib. VI. *Magnesi flamina saxi*. sic enim legendum. vel, *Magnesia flamine saxa*, non *flumine*, vel *semina*. noster mox vs. 33.

Pectora lascivo flatu Mavortia nectit.

mox *auram* quoque *tenacem* & *spiramen* vocat noster. Cicero Arateis:

Nam quorum stirpes tellus amplexa prehendit,
Haec augens anima vitali flamine mulcet.

Ausonius in Mosella de Dinochare architecto vs. 315.

Jussus ob incesti qui quondam foedus amoris
Arsinoën Pharii suspendit in aëre templi:
Spirat enim tecti testudine chorus Achates,
Adflatamque trahit ferrato crine puellam.

ubi Achaten pro magnete videtur posuisse. *sed legendum*, *Eous achates*, ut apud Statium: *Jaspide clarus Eoa*. *chorus* iste *achates* quid sibi velit, nemo nos docuit. Barthius reponebat, *torvus achates*. verius nos, ut opinor. ex India quippe omnium praestantissimas ejusmodi generis adferri gemmas, in confesso est. HEINS.

28. *Festa frondentia*] *frondenti festaque myrto* Parm. mox, *Lumina* Wolf.

30. *Floribus & thalamos*] *thalamum* meliores praeter primum Vaticanum. HEINS. ita Wolf. & Ald.

32.

Hic mirum consurgit opus. Cytherea maritum
Sponte rapit, coelique toros imitata priores
Pectora lascivo flatu Mavortia nectit,
Et tantum suspendit onus, galeaeque lacertos
Implicat, & vivis totum conplexibus ambit.
Ille lacessitus longo spiraminis actu
Arcanis trahitur gemma de conjuge nodis.
Pronuba fit Natura Deis, ferrumque maritat
Aura tenax: subitis sociantur Numina furtis.
Quis calor infudit geminis alterna metallis
Foedera? quae duras jungit concordia mentes?
Flagrat anhela silex, & amicam saucia sentit
Materiem, placidosque chalybs cognoscit amores.
Sic Venus horrificum belli conpescere Regem,
Et vultu mollire solet, quum sanguine praeceps
Aestuat, & strictis mucronibus asperat iras.
Sola feris occurrit equis, solvitque tumorem
Pectoris, & blando praecordia temperat igni.
Pax animo tranquilla datur, pugnasque calentes
Deserit, & rutilas declinat in oscula cristas.
Quae tibi, saeve puer, non est permissa potestas?

Tu

32. *Sponte rapit*] Haec omnia quasi digito monstrat Lucretius Lib. I. de Marte ad Venerem.

Atque ita suspirans, tereti cervice reposta,
Pascit amore avidos inhians in te, Dea, visus,
Eque tuo pendet resupini spiritus ore. CLAVER.

34. *Suspendit*] *suspendat* Parm.

36. *Spiraminis actu*] *ictu* olim legebam. nunc *aestu.* quomodo Lucretius saepe, ubi de Magnete agit. τὸ *ictu* a Buslidiano codice confirmatur. HEINS.

37. *Gemma*] *gemina* Voss. *alternis trahitur* Parmens.

40. *Quis calor infundit*] *infudit* prim. Vatic. rectius. Oisel. *insudet.* Forte pro *insudat.* HEINS.

Geminis] *gemmis* Parm.

41. *Duras jungit concordia mentes*] *duros montes* Barthius, cum saxo & ferro mentem adscribi posse neget. is adeatur hoc loco. sic & *gelidas rupes* paulo post vocaturus eosdem noster, & *saxa* & *lapides.* infra de quadriga marmorea:

Una silex tot membra ligat, ductusque per artem
Mons patiens ferri varios animatur in usus.

HEINS. *duras nutrit* Wolf. a m. prim.

42. *Materiem*] *matonem* Voss, quod non capio, sed notare volui, si quis inde quid exsculpere posset.

43. *Cognoscit amores*] *ignoscit* Vaticanus. Forte, *placidoque chalybs ignoscit amore.* sed excerpta Pomponii Laeti, *placitosque amores,* quod malim, ad exemplum Maronis Lib. IV. Aen. 38 *placitone etiam pugnabis amori?* HEINS. *placidos calibs* Parm. *placidum amorem* Wolf.

44. *Sic Venus*] Ad haec Epicureus Poëta: *Effice ut interea fera moenera militiai; Per maria ac terras omnes sopita quiescant: Nam tu sola potes tranquilla pace juvare Mortalis.* CLAVER.

45. *Et vultum mollire solet*] Lege, *vultu* cum decem scriptis. τὸ *in* male geminatum erat. infra de Perdicca similiter peccatum:

Sanguinis affectum mater amare timet.

cum *affectu* sit legendum. HEINS. *vultu* Wolf.

46. *Aestuat & strictis*] *tristes* Lucens. optimus Ambrosianus, & quindecim alii. perperam. noster Bello Getico 609.

Ira furens strictis odium mucronibus explet.

HEINS. *tristis* Wolf.

47. *Mollitque tumorem*] Idem verbum jam praecesserat. Recte igitur Aldus & scripti plerique, *solvitque. solvere* enim idem quod *mollire.* HEINS. *solvitque* Wolf.

51. *Saeve*] *scaeve* Parm.

Tu magnum ſuperas fulmen, coeloque relicto
Fluctibus in mediis cogis mugire Tonantem.
Jam gelidas rupes, vivoque carentia ſenſu
Membra feris. jam ſaxa tuis obnoxia telis,
Et lapides ſuus ardor agit: ferrumque tenetur
Inlecebris rigido regnant in marmore flammae.

APONUS. VI.

Fons, Antenoreae vitam qui porrigis urbi,
  Fataque vicinis noxia pellis aquis,
Quum tua vel mutis tribuant miracula vocem,
  Quum tibi plebejus carmina dictet honos,
Et ſit nulla manus, cujus non polluce ductae
  Teſtentur memores proſpera vota notae;
Nonne reus Muſis pariter Nymphisque tenebor,
  Si tacitus ſoli praetereare mihi?
Indictum neque enim fas eſt a vate relinqui

Hunc

52. *Tu magnum ſuperas fulmen*] *numen* nonnulli veteres. HEINS. ita & Wolf.

53. *Cogis mugire*] vide ad Nupt. Honor. 113.

54. *Senſu*] *ſexu* Junt. Iſingr. Colin. Gryph. & Pulm.

APONUS. VI.] In veteri codice *de Aponi fonte*. in altero *Aponus*, vel *de Aquis*. Hunc vero fontem eximie deſcribit Caſſiodorus, ut erant illa tempora: verum hic poëta illimi vena & limpida excellit. *Aponus* vero dicitur, quaſi ἄπονος, id eſt ſine tormento & cura. Caſſiod. CLAVER. *Aponi* apud plurimos mentio, Caſſiodorum in primis Var. Lib. II. Ep. 39. Vetus Epigramma ineditum:

Exſultent Apono Veneti, Campania Bajis,
Graecia Thermopylis; bis ego balneolis.

HEINS. *De Apone Balneis* Parm. Junt. Colin. *de Apone* Ald. *de Aponis Balneis* Iſingr. Gryph.

1. *Fons*] *Mons* cod. Barth.

2. *Vicinis*] Nihil temere muto. ſed puto tamen *divinis* reliquiſſe Poëtam. *divinis fontibus* paſſim in lapidibus veteribus, & ut fata noxia pelleret, numine opus erat. vid. Broukhuſ. ad Propert. I. 18. 27. *factaque* Parm. Ald. *equis* Leid. ſed correctum *equis*. BURM.

3. *Tribuant miracula vocem*] Legendum opinor *ſpiracula*. dicemus ad Virgil. X. Aen. 291. infra habes, *Spirat putre ſolum. nitidi ſpiracula fontis* apud Valer. Flacc. HEINS.

4. *Quum tibi plebejus*] Imo *Phoebeus*. quomodo puer olim emendavi. confirmat Gyraldianus, Barthol. & ſec. Vatic. in Lucenſi, *Phoebus* mendoſe pro diverſa lectione notatum. *Phoebeus bonos*, ut *patricius bonos* Bell. Get. Praefat.

Oraque patricius noſtra dicavit bonos.

& de Piis fratribus. v. 52. *Siculus templa dicavit bonos.* HEINS. Dubito admodum an *plebejus* ſit repudiandum. argumentatur enim Poëta a minori: ſi enim muta animalia aquae tuae ſalubritatem debere clamant, & plebs in laudem tuam carmina dictet omnibus cantanda, & nemo ſit, qui non ſuſpenſis quaſi tabellis pro proſperis votis ſe gratum profiteatur, an ego ſolus Poëta tacebo? ſimiliter apud Statium variant codices. BURM.

5. *Et ſit*] Ita vetus liber. Excuſi omnes habuere *Et ſi*, quod non quadrat. CLAVER.

6. *Memores notae*] *veteres* primus Vaticanus. mox pro *Nymphisque tenebor*, nonnulli, *videbor*. HEINS. *veteres* Parm.

9. *Indictum neque enim fas eſt tacitumque relinqui*] Aldus, Lucenſis, & quatuordecim praeterea ex noſtris:

Ludibrium quid enim fas eſt a vate relinqui.

ſic VI. Conſ. Hon. 138. de nave,

Orba gubernaclis, antennis ſaucia fractis,
Ludibrium pelagi vento jactatur & unda.

& quod magis ad rem facit, Lib. II. in Eutrop. 535.

Sic me ludibrium famulis riſumque relinquis,
Dux quondam rectorque meus.

& Lib.

Hunc qui tot populis provocat ora, locum.
Alto colle minor, planis erectior arvis,
Conspicuo clivus molliter orbe tumet.
Ardentis fecundus aquae, quacumque cavernas
Perforat, offenso truditur igne, latex.

15. Spi-

& Lib. II. in Rufin. 36.

——— *Geticis Europa catervis*
Ludibrio praedaeque datur.

Indictum quid enim fas est a vate relinqui Gyrald. & duo alii. Forte:

Ludibrio quid enim par sit a vate relinqui.

Heins. *tacitumque* certe nequaquam placet, quum proximo versu praecesserit. sed nec quid *ludibrium* huc faciat, videre possum. non enim risum merebatur, si taceret de hoc fonte. Quare praestare puto:

Indictum neque enim fas est a vate relinqui.

sic Horatius bis terve *indictum* adhibet. ut III. Od. 25. & Art. Poët. 130. Burm.

10. *Hunc qui tot populi provocat ora, locum*] Haec antiqua lectio. alias, *tot populis provocat ora loqui*, pro *locum*, ut est in veteri codice. Ovidius III. El. Amor. I. *Audieris nostras tot Cytherea preces.* Cassiodor. *talia posteris non tradere est graviter peccare:* vides quem imitetur. Ceterum multa hic ex vet. MS. emendavimus, quae singulatim referre non libet; aliorsum enim rapimur. Claver. *Hunc, qui tot populi provocat ora, locum*, ex veteri libro Claverius, quod & Raphelengius secutus, & probat Barthius. vulgo, *populis provocat ore loqui.* quomodo multi etiam ex scriptis, quorum plerique tamen *ora* cum primo Vaticano. Aldus cum Lucensi & Excerptis Put. *populis provolat ore locum.* Gyrald. *provolat ore loqui.* Buslid. *provocat omne loqui.* Florent. S. Marci, tert. Vatic. & Rottendorph. *pervolat omne locum.* unus Medic. *pervolat ecce locum.* opt. Ambros. alterque ejusdem Bibliothecae cum aliis duobus, *pervolat ore locum.* duo alii, *orbe.* Forte: *Hunc, qui tot populis pervolat ora, locum.* Virgil. III. Georg. 8.

—— *tentanda via est, quia me quoque possim*
Tollere humo, victorque virûm volitare per ora.

Palladius Epitaphio Ciceronis:

Vivus in aeternum docta per ora volat.

Ennius: *volito vivu' per ora virûm.* vide notas IV. Cons. Hon. 270. apud Apulejum Lib. I. Miles. *quod ibidem passim sermo per ora populi jactetur.* Lib. VI. *per omnium ora populorum discurrens.* Lib. VIII. *Quae infamia per ora populi facile dilapsa.* Ammianus Lib. XX. *Juliani virtutes per ora gentium diversarum fama celebrior effundebat.* Ovid. V. Trist. El. VII. *profugi nomen in ora refert.* M. Antoninus apud Volcatium Gallicanum vita Avidii Cassii: *per ora omnium ubique populorum circumferant meae pietatis exemplum.* Verius tamen, *Hunc, qui tot populis provocat ora, locum.* Ita superioribus optiue haec respondebunt; non enim de celebritate Aponi tam agit hic loci, quam de laudibus & carminibus ejus honori dicatis. Heins. *Hic, qui tot populis provocet ore loqui.* cod. Barthii. & ita edd. Ald. Isingr. & aliae, nisi quod *Hunc* habeant. *Hunc, qui tot populis pervolat omne loqui* Wolff. a m. pr. *ore locum* a m. sec. mihi magis sententiae convenire videtur, *Hunc qui tot populis provocat ora, locum*, ut Parm. nam illa provocatio cogit Poëtam etiam silentium rumpere, ne solus tacere videatur. Burm.

11. *Parvis erectior arvis*] Legendum videtur, *patulis.* Lucan. IV. 743.

Effusam patulis aciem committeret arvis.

Lib. VIII. *patuloque jacens sine moenibus arvo Fulginea.* sic & *patulos campos* noster dixit I. Rapt. 219. & Avienus in descriptione Orbis:

Flumen & extento patulos premit aequore campos.

& mox:

Hic jacet in patulos projecta Calabria campos.

postea:

Et Locris, & patuli sulcator Thessalus agri.

Silius Lib. IV. 547. *patulis Clitumnus in arvis.* & VII. 374. *in patulos exsultans emicat agros. patentibus arvis* noster Idyllio de Nilo v. 39. *seseque patentibus explicat arvis.* de eodem Statius Theb. VIII. 358.

Qualis ubi aversi secretus pabula coeli
Nilus, & Eoas magno bibit ore pruinas:
Scindit fontis opes, septemque patentibus arvis
In mare fert hyemes.

quod in *alveis* haud temere mutandum. Posset & *planis* legi. Haec ego olim, cum posteriorem tandem conjecturam a duobus Ambrosianis & Excerptis Puteaneis confirmatam deprehendi, etiam a secundo Vaticano. *planos campos* habes apud Avienum Fabul. XXVII. possis etiam, *planis evectior arvis.* Heins. Cogitabat illa Ovidii II. Art. 71.

Monte minor collis, campis erat altior aequis.

12. *Conspicuo clivus*] *clivis* quatuor libri. Heins.

13. *Qsacumque*] *quascumque* codex Barthii. *cavernis* Voss. & Wolff. *proferat offenso* Parm. *Perforat, offensus* Ald. an, *offensus tunditur igne latex?* Burm.

Spirat putre solum, conclusaque subter anhelo
Pumice rimosas perforat unda vias.
Humida flammarum regio, Vulcania terrae
Ubera, sulfureae fervida regna plagae.
Quis sterilem non credat humum? fumantia vernant
Pascua: luxuriat gramine cocta silex.
Et quum sic rigidae cautes fervore liquescant,
Contemtis audax ignibus herba viret.
Praeterea grandes effosso marmore sulci
Saucia longinquo limite saxa secant.
Herculei (sic fama refert) monstratur aratri
Semita; vel casus vomeris egit opus.
In medio pelagi late flagrantis imago,
Caerulus inmenso panditur ore lacus,

In-

15. *Conclusaque*] *conclusa* Ald. Isingr. Colin. Gryph.

16. *limosas perforat unda vias*] *perforat* jam paulo ante praecessit. quare aliud quid desiderari videtur. praeterea *rimosas vias* scribendum, pro *limosas*, quod membranae veteres confirmant. perspicuitatem fontis enim mox laudabit. HEINS. *ore vias* Wolff. a m. pr. Forte, *permeat unda vias*. nescio vero ubi *limosas* legatur. certe editiones Parm. Ald. Isingr. Raphel. & aliae *rimosas* praeferunt. BURM.

19. *Quis sterilem non credat humum*] Haec duo disticha Claudiano sublegit Luxorius, cujus Epigrammata inedita vidi apud V. Cl. Petrum Scriverum, in membranis mirae antiquitatis exarata. Epigramma integrum adscribam:

DE AQUIS CALIDIS CERNENSIBUS.

Ardua montanos inter splendentia lucos,
Culmina & indigenis nunc metuenda feris.
Qua diserta prius solum nemus antra tenebant,
Taetraque inaccessam fecerat umbra viam.
Qua vos laude canam, quantoque in carmine tollam?
In quibus exstructa est atque locata salus.
Hic etiam ignotas stupet ad praetoria fervor
Plenior, & calidas terra ministrat aquas.
Quis sterilem non credat humum? fumantia vernant
Pascua: luxuriat gramine cocta silex.
Innocuos fotus membris parit intima tellus,
Naturamque pio temperat igne calor.
Et cum sic rigidae cautes fervore liquescant,
Contemptis audax ignibus herba viret.

versu tertio pervetustus ille codex mendosissime, *Quo d. p. solo nemor tutra tenebat.* versu quarto, *fiderat umbra vem.* versu sexto, *In quibus exstruco est.* versu undecimo lege, *Innocuos fotus. non foetus.* Ceterum testis Plinius Lib. II. cap. 103. huic fonti Patavino herbas virentes innasci. HEINS.

21. *Et quum sic rigido*] *rigidae* prim. Vatic. & quatuor alii. ut Luxorius. iidem, *Contemtis*, bene, pro *Contentis*. uti etiam schedae Gudii. HEINS. *Cum sic liquido* Vossiani duo. Wolff. ed. Ald. *liquescunt* Wolff.

23. *Effossi marmore sulci*] *effosso* recte cum scriptis Aldus & Barthius. proximo versu forte, *longaevo limite.* HEINS. Ita supra in *Phoenic.* 27. *longaeva aestas* pro *longinqua* reponebat Heinsius.

24. *Secant*] *micant* Oxon.

26. *vel casus vomeris*] Statius, *Casus egit virtutis opus.* CLAVER. *nec casu* Patav. *ni casus* puto, vel *seu casus*. sed & vulgatum tolerari potest. *vel* enim pro *seu* frequenter occurrit, ut in illo Maronis, *Silvius Aeneas pariter pietate vel armis.* Male vir doctus *Cacum* hic nobis venditat, etiam secundis curis mira pertinacia. Fortuitam illam semitam vult esse. Statius, *Casus agit virtutis opus.* apud Prudentium Psychomachia: *sed belli insigne gerenti Casus agit saxum medii spiramen in oris.* Virgilius Culice:

Namque illi dederitne viam casusne Deusne
Prodere sit dubium.

in Ciri:

Nam nisi te nobis, malus, o malus, optima Charme,
Ante hunc conspectum casusve Deusve tulisset.

Curtius Lib. IV. cap. 7. *sive illud Deorum munus sive casus fuit.* HEINS. vide ad Sueton. Claud. XIII. *monstrator* Parm. & Ald. Valer. Flacc. I. 670. *seu casus nox illa fuit.* seq. versu *pelagi stagnantis* conjecerat Heinsius. sed postea rejecit. BURM.

30. Ar-

Ingenti fufus fpatio; fed major in altum
  Intrat, & arcanae rupis inane fubit,
Denfus nube fua, tactuque inmitis & hauftu,
  Sed vitreis idem lucidus usque vadis.
Confuluit Natura fibi, ne tota lateret,
  Admifitque oculos, quo vetat ire calor.
Turbidus inpulfu venti quum fpargitur aër,
  Glaucaque fumiferae terga ferenat aquae;
Tunc omnem liquidi vallem mirabere fundi:
  Tunc veteres haftae, regia dona, micant:
Quas inter nigrae tenebris obfcurus arenae
  Difcolor abruptum flumen hiatus agit.
Adparent infra latebrae, quas gurges opacus
  Inplet, & abftrufos ducit in antra finus.
Tunc montis fecreta patent, qui flexus in arcum
  Aequora pendenti margine fumma ligat.

45. Viva

30. *Arcanae*] Delevit Heinfius notam, quae in priori editione exftat, qua *arcatae* volebat. adfcripto Statii loco Lib. IX. Theb. *At pater arcano refidens Ifmenos in antro.* *arcanae* eft divinae. vid. fupr. III. Rapt. 402. *Arcadiae* Palatin.

31. *Denfus nube fua*] *Merfus* duo Florentini, tertius Vaticanus & Rottendorphius. & tum paulo poft pro *merfa*, legendum *ne tota lateret*, cum Barthio, ut fcripti nonnulli & prifcae editiones cum primo Vaticano, & fchedis Gudianis. HEINS. *ne tota niteret* omnes editi praeter Aldum.

35. *Turbidus inpulfu venti quum fpargitur aër*] Puto, *inpulfu Zephyri.* non enim omnis ventus nubila coelo difpellit. Fuit etiam, cum fcribendum opinarer, *cum tergitur aër.* nam in nonnullis fcriptis, *confpergitur.* Horat.

Albus ut obfcuro deterget nubila coelo
Saepe Notus.

Nofter ipfe VI. Conf. Hon. 539.

Principis & folis radiis deterfa removit
Nubila.

HEINS. *impulfi* Ald.

36. *Glaucaque fumiferae*] Primus Vatic. Mediol. Patav. & Gudiana excerpta, *Claraque.* nil muto. HEINS.

38. *Veteres haftae regia dona patent*] Vide plane Suetonium in Tiberio cap. XIV. Plinius Secundus de Clitumno: *Fons purus & vitreus, ut numerare jactas ftipes, & relucentes calculos poffis.* CLAVER. Conjiciebam aliquando, *veteres tali.* Sueton. Tiber. XIV. *Mox cum Illyricum petens juxta Patavium adiiffet Geryonis oraculum, forte tracta, qua monebatur, ut de confultationibus in Aponi fontem talos aureos jaceret, evenit ut fummum numerum jacti ab eo oftenderent hodieque fub aqua vifuntur ii tali.* de Clitumni fontis fortibus vide Plinium in Epiftolis. Ceterum fortes ex Apono petitas patet ex Pollionis Claudio, ubi *in Apono* pro *Apennino* legendum. Vopifcus quoque in Firmo *Aponinarum fortium* meminit. Lucanus VII. 192. de pugna Pharfalica:

Euganeo (fi vera fides memorantibus) augur
Colle fedens; Aponus terris ubi fumifer exit,
Venit fumma dies: geritur res maxima, dixit.

Sed opinor haec intelligenda de Haftis, quae prifco tempore Regibus vicem diadematum praeftabant. Juftin. XLIII. cap. 3. *Per ea adhuc tempora Reges haftas pro diadematibus habebant, quas Graeci σκῆπτρα dixerunt, nam & ab origine rerum pro Diis immortalibus veteres haftas coluere, ob cujus religionis memoriam adhuc Deorum fimulacris haftae adduntur.* plura qui volet, adeat quae ad illum locum a Berneggero annotantur. HEINS. *veteris* Ald. fi de fufpenfis in templo donis ageretur, *haftas* probarem, fed quis in fundum haftas jactas dixit? corrupta vox. BURM.

39. *Tenebras obfcurus*] *tenebris* Aldus & fcripti. HEINS. deinde, *difcolor obruptum* Ifingr. Gryph. *abruptos* Ald.

41. *Adparent intra latebrae*] *infra* iidem fcripti. HEINS.

42. *Abftrufos*] *abftrufus* Vatic. quod placebat Heinfio in priori editione.

45. Scat-

Viva coronatos adſtringit ſcaena vapores;
Et levis exili cortice terra natat,
Calcantumque oneri numquam ceſſura virorum
Suſtentat trepidum fida ruina pedem.
Facta manu credas: ſic leves circuit oras
Ambitus, & tenuis perpetuusque riget.
Haerent ſtagna lacu plenas aequantia ripas,
Praeſcriptumque timent exſiluiſſe modum.
Quod ſuperat, fluvius devexa rupe volutus
Egerit, & campi dorſa recurva petit.
Devehit exceptum nativo ſpina meatu:
In patulas plumbi labitur inde vias,
Nullo cum ſtrepitu: madidisque infecta favillis
Deſpumat niveum fiſtula cana ſalem.
Multifidas diſpergit opes, artemque ſecutus,
Qua juſſere manus, mobile torquet iter:
Et junctos rapido pontes ſubtermeat aeſtu,
Adflatosque vago temperat igne tholos.

Acrior

45. *Scaena*] *ſaeva* Junt. Iſingr. Colin. Gryph. *aſtringat* Parm.

46. *Cortice terra natas*] Puto, *fornice*, vel, quod praeſtat, *ceſpite*. niſi mavis:

Ceu lavis exili cortice terra natet.

mox malo, *nusquam ceſſura*, quam *numquam*. poſt, *firma ruina* Gudiana excerpta. Heins.

47. *Calcantumque*] *Calcaturque* edd. Parm. Iſingr. Colin. Gryph.

49. *Leves circuit oras Ambitus, & tenuis perpetuusque riget*] Male alii, *lenes*. Forte legendum:

——— *ſic laeves circuit oras*
Alveus, & tenuis perſpicuusque rigat.

vel *Ambitus ligat*. Heins. *lenis* Voſſ. *levis* Ald.

50. *Et tenuis*] & deerat Barthii codici.

51. *Haerent ſtagna loco*] *lacu* Gyrald. Lucenſ. prim. Vatic. & quinque alii. ſic Plinius Lib. II. cap. 103. *Lacus ad margines plenus neque exhauſtis aquis minuitur, neque infuſis augetur. Arent ſtagna* prim. Vatic. Ceterum hoc diſtichon ſuperiori praeponendum eſſe contendit Barthius. Heins.

52. *Tranſiluiſſe modum*] *exiluiſſe* meliores, & ſic Raphelengius. Heins. ita Parm. Junt. Ald. Iſingr. & aliae.

53. *Fluvius*] *fluvio* Parm. Junt. Iſingr. & aliae.

55. *Devehit exceptum nativo ſpuma meatu*] *ſpina* Aldus & ſcripti potiores cum Gudii excerptis. at Barthius, *ſigma*, quod aqua in formam ejus literae feratur. τὸ *ſpina* non eſt ſollicitandum. apud Sidonium Apollinarem Lib. III. Ep. 13. *ſpina narium*. In tertio Vaticano mendoſe, *vicino ſpuma recurvo*. Opinor, *nativo ſpira meatu*, pro gyro. Heins. *evehit* Voſſ. & Oxon. *Evehit e. n. ſpina* Wolff.

56. *In patulas plumbi labitur unde vias*] Scribendum videtur, *in patulos tubos*. *tuvos* fuerat exaratum primo, quod occaſionem dedit loco interpolando. In Sympoſii Aenigmatis vide Epigramma LXXII. de tubo hujusmodi. ubi in ipſo lemmate ſcribendum, *Tubus ligneus*, idque ex auctoritate codicis vetuſtiſſimi. Heins.

57. *Nullo cum ſtrepitu*] *tum* Vatic. bene. & pro *madidis*, ſcripti, *madidisque*. Heins.

58. *Deſpumat*] *Diſpumat* Wolff.

59. *Multifidas diſpergit opes*] *multifidum diſperſit opus* Voſſ. Parm. non quidem male. ſed *opes* notat copiam aquae, ut ita *divitias* dicunt alii. vide ad Ovid. II. Art. Amat. 343. ita ſupra de Nilo v. 32. *vires. hinc ſpargit opes* cod. Barth. Burm.

61. *Subtermeat aeſtu*] Non auſim damnare ſine conſenſu omnium ferme membranarum hanc ſcripturam, nam & *praetermeare* habes Conſulatu Mallii Theodori apud noſtrum vs. 234. *tacitas praetermeat ingens Danubius ripas*. ſed *ſubtervehit* veteres, uno Mediceo excepto, in quo *praetervehit*. vulgata tamen in primo Vatic. & Palatino exſtat.

pro

Acrior interius rauci cum murmure ſaxi
Spumeus eliſo pellitur amne vapor.
Hinc pingues repetunt feſſi ſudore lacunas:
Frigora quîs longae blanda dedere morae.
Salve Paeoniae largitor nobilis undae:
Dardanii ſalve gloria magna ſoli:
Publica morborum requies, commune medentum
Auxilium, praeſens numen, inemta ſalus.
Seu ruptis inferna ruunt incendia ripis,
Et noſtro Phlegethon devius orbe calet:
Sulfuris in venas gelidus ſeu decidit amnis,
Adcenſusque fluit, quod manifeſtat odor.
Sive pari flammas undarum lance rependens,
Arbiter in foedus mons elementa vocat,
Ne cedant ſuperata ſibi; ſed legibus aequis
Alterius vires poſſit utrumque pati:
Quidquid erit cauſſae, quocumque emitteris ortu,
Non ſine conſilio currere certa fides.

Quis

pro *pontes*, Moreti codex, *fontes*. unus Med. *montes*. opinor, *pontes ſubtervenit*, de quo pluribus ad illa Maronis VI. Aen. 132.

Cocytusque ſinu labens circumvenit atro.

quam illic ſcripturam eſſe veram, & ab omnibus fere membranis comprobatam, audeo praeſtare. poſſis & *ſubterluit*. ut VI. Conſ. Honor. 177.

——— *gladiique tremendum*
Gurgite ſidereo ſubterluit Oriona.

Heins. *vinctos ſubtervehit* Wolff. mox, *Afflatasque v. t. i. colos* idem.

64. *Eliſo*] *illaeſo* Oxon. *pellitur igne*, ſed correctum *amne*, Voſſ. & ita Barthianus & Wolff.

65. *Hinc pigras*] Quae ſunt illae *pigrae lacunae*? In duobus Florentinis, *pingues*. quomodo & tertius Vatic. & Rottend. ſulphure nimirum pingues. Heins. *pigrae* ſunt non aeſtuantes, ut *calidae* vs. 61. & ita omnes editi, & exigit ſequens *longae morae*. Burm.

66. *Frigora quîs longae damna dedere morae*] *Frigore* Lucenſ. Buslid. & tres alii cum Aldo. Lege ex optimo Ambroſ. & duobus Florentinis, ac aliis tribus:

Frigora aquis longae blanda dedere morae.

niſi quod *quîs* praeſtat. Heins. Ita Parm. Iſingr. Junt. & aliae. *aquis* Wolff.

69. *Medentum*] *merentur* Parm. Junt. Iſingr. Gryph. Colin.

70. *Auxilium*] *Subſidium* Buslid. & Putean. Heins. & Wolff.

72. *Orbe calet*] *latet* Gyrald. prim. Vatic. & ſex alii. puto pro *patet*. Heins. *latet* Parm. marg. Iſingr.

73. *Decidit*] *decidat* Oxon. *gelidis* Parm.

74. *Adcenſusque fluit*] Sedecim, *ruit*. perperam, cum id jam praeceſſerit. Heins. *ruit* Wolff.

75. *Sive pares flammas*] Scripti ſeptem *parens*. lege, *pari* cum duobus Ambroſianis. Heins. *undarum luce* Wolff.

76. *Arbiter*] Caſſiodorus: *merito dicunt Philoſophi elementa ſibi mutuis complexionibus illigari, & mirabili conjungi foederatione.* Claver.

77. *Ne cedant*] *Nec* Voſſ. & Wolff. mox pro *utrumque*, *uterque* Wolff.

79. *Remitteris ortu*] Aldus & ſcripti multi, *emitteris*. Buslid. *emergitis*. puto, *emergeris*. mox pro *currere* Lucenſ. *currito*. pro *erit*, malo *erat*, vel *ineſt*. deinde *auſit* & *neget* malo, quam *audet* & *negat*. Heins.

80. *Non ſine conſilio*] Debet ſubintelligi Deorum. ut Ovid. Epiſt. XV. 127.

——— *Hoc quoque factum*
Non ſine conſilio numinibusque Deûm.

 vid.

Quis casum meritis adscribere talibus audet?
Quis negat auctores haec statuisse Deos?
Ille pater rerum, qui secula dividit astris,
Inter prima poli te quoque sacra dedit:
Et fragilem nostri miseratus corporis usum,
Telluri medicas fundere jussit aquas,
Parcarumque colos exoratura severas
Flumina laxatis emicuere jugis.
Felices, proprium qui te meruere, coloni,
Fas quibus est Aponon juris habere sui.
Non illis terrena lues, corrupta nec Austri
Flamina, nec saevo Sirius igne nocet.
Sed quamvis Lachesis letali stamine damnet,
Inde sibi fati prosperiora petunt.
Quod si forte malus membris exuberat humor,
Languida vel nimio viscera felle virent,
Non venas reserant, nec vulnere vulnera sanant,
Pocula nec tristi gramine mixta bibunt.
Amissum lymphis reparant inpune vigorem,
Pacaturque aegro luxuriante dolor.

vid. ad Val. Flacc. v. 255. & ita de hominibus *consilio* fieri dicitur, quod data opera, non casu, faciunt. vide ad Phaedr. v. Fab. 3. BURM.

84. *Poli te quoque sacra dedit*] *sacra colit* sex libri, nimirum veteris scripturae vestigia prae se ferentes; nam a Claudiani manu fuit, *Inter prima coli te quoque sacra dedit.* atque ita curis secundis Barthius. HEINS.

87. *Exoratura*] *exhortatura* Parmens.

90. *Fas quibus est Aponon*] Sic, Jo. Pontano auctore, magnus & eruditissimus Rex, Peligni tractus, rivulos & amoenitatem, solumque Ovidii natale demiratus, in transitu exclamavit, se istam regionem, tanti Poëtae parentem, pluris facere, quam regnum opulentissimum. CLAVER. *Aponon*, non *Aponum*, Aldus & scripti plerique cum Gudii schedis. HEINS. ita & Wolff.

92. *Flamina nec saevo*] *laevo* quatuordecim libri. HEINS.

94. *Inde sibi fata*] *fati* legendum quis non videt. atque ita Patavinus codex. sic *prospera fati* Bell. Gildon. 103. ubi plura. Vaticanus tamen, *Undae fata sibi.* Lucens. *Inde fata sibi*, ut *refingendum* forte sit, *Undis sibi.* optimus Ambrosianus, *Inde sibi fato. fatis* Barthius. HEINS. *petant* Wolff.

96. *Viscera felle rubent*] *Virent* septem libri, idque recte. Ovid. II. Met. 77. *livent rubigine dentes*, *Pectora felle virent.* & II. Art. Am. 520. ex veteri libro:

Quae patimur multo spicula felle virent.

HEINS. ita & Wolff. vide ad Ovid. I. ex Ponto II. 18.

97. *Non venas reserant*] *resecant* multi ex scriptis. HEINS. vide II. in Rufin. 413.

98. *Pocula*] *Secula* Voss.

99. *Amissum lymphis*] *Nymphis* prim. & tert. Vatic. sic supra hoc ipso poëmatio:

Nonne reus Musis pariter Nymphisque tenebor. HEINS.

DE

De piis fratribus et eorum statuis quae sunt apud Catinam. VII.

Adſpice ſudantes venerando pondere fratres,
Divino meritos ſemper honore coli.
Juſta quibus rapidae ceſſit reverentia flammae,
Et mirata vagas repulit Aetna faces.
Conplexi manibus fultos cervice parentes,
Adtollunt vultus, adcelerantque gradus.
Grandaevi gemina ſublimes prole feruntur,
Et cara natos inplicuere mora.
Nonne vides, ut ſaeva ſenex incendia monſtret?
Ut trepido genetrix invocet ore Deos?
Erexit formido comam, perque omne metallum
Fuſus in adtonito palluit aere tremor.

In

Exprimit eleganter ſtatuas Amphinomi & Anapii, quas Catanae in Sicilia viderit. Vetus codex habuit hunc titulum: *De Siculis fratribus.* Martialis: *Tu Siculos fratres, & majus nomen Atridas.* vide plane Corn. Severi Aetnam, & Valer. Max. & confer emendationes noſtras e MSS. cum aliis codicibus. Claver. Idyllium hoc in Lucenſi codice & excerptis Puteaneis inſcribitur: *De Piis fratribus & eorum ſtatuis quae ſunt apud Catinam.* In primo Vaticano deſiderabatur totum id carmen. In Claverii libro: *De Siculis fratribus*, quod ex Martiale nititur probare, qui *Siculos fratres* eos vocat. ſic & *Siculos juvenes* Seneca vocavit Lib. III. de Benefic. *Pii fratres* tamen frequentius dicti. Silius Lib. XIV. 197.

Et Catane generaſſe pios celeberrima fratres.

Cornelius Severus in Aetna:

Erubuere pios juvenes attingere flammae.

& paulo ante:

——— *nullis parſura incendia parcunt,*
Vel ſolis parſura piis.

quid quod locus, in quo ſepulti, teſte Solino, *Piorum campus* dictus. Graecis τῶν Εὐσεβῶν χῶρος. quomodo eum vocat Lycurgus oratione in Leocraten: Εὐσεβεῖς etiam Strabo dixit Lib. VI. Pauſanias in Phocaicis: Περὶ πλείστου γὰρ δὴ ἐποιοῦντο οἱ πάλαι γονέας ὥσπερ ἐστὶν ἄλλοις τε τεκμήρασθαι καὶ ἐν Κατάνῃ τοῖς καλουμένοις Εὐσεβέσιν. qui locus etiam τὸ *apud Catinam* Lucenſis libri confirmat. Catinenſes enim fuiſſe conſtat, etſi Solinus teſtatur Syracuſanos quoque ſibimet ipſis hos fratres vindicaſſe. praeter locum ex Silio jam ſupra adductum Auſonius id abunde evincat carmine X. de claris Civitatibus:

Quis Catinam ſileat, quis quadruplices Syracuſas,
Hanc ambuſtorum fratrum pietate celebrem,
Illam complexam miracula fontis & amnis?

videatur & Ariſtoteles περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων, & quae Apulejus tranſtulit ex illo in Commentariis de Mundo. ſimilis hiſtoria de Damone & Pythia apud Hygin. fab. 254. Heins.

1. *Sudantes*] *madentes* Voſſ. duo. *ſuadentes* Oxon.

3. *Juſta*] *Luſtra* Parm. Iſingr. Colin. Gryph. (quae & *rapida*) Pulm. an *Juſſa*?

4. *Repulit*] *retulit* forte rectius. retro egit. Heins.

6. *Adtollunt*] Malim, *Ut tollant.* Lucenſis & decem alii, *Attollunt accelerantque.* etiam bene. quod & Barthio deprehenſum. Heins. ita editiones priſcae Parm. Ald.

7. *Prole*] *grande* Oxon. *clara* Voſſ. ut & editiones Parm. Junt. Iſingr. Colin. & aliae.

9. *Monſtret*] *monſtrat* edd. Parm. Junt. Iſingr. Colin. & aliae, quae tamen *invocet* mox retinent, aut utrobique ſubjunctivus eſt exhibendus, aut neutro in loco. vide ad Calpurn. VI. Ecl. 37. & ſupra ad IV. Conſ. Hon. 5. & 284. verſus ſequens deerat Wolff. Burm.

11. *Erexit formido comam*] Rectius videatur, *Arrexit*, ſi per codices ſcriptos liceat, ut in illo Virgil. IV. 280. *Arrectaeque horrore comae.* Valer. Flacc. II. 213. *taboque ſinus perfuſa recenti Arrectasque comas.* Heins. ubi etiam alii *Erectasque.* ut & variatur apud Virgil. V. 138.

12. *Palluit ore color*] Iſingr. *aere timor.* duodecim ex noſtris cum Gudianis ſchedis, *ore tremor.* Gyrald. *aere color.* Lucenſ. & tres alii cum Aldo & ſec. Vatic. *aere tremor.* recte. quod & Barthio viſum.

In juvenum membris animosus cernitur horror;
Atque oneri metuens, inpavidusque sui.
Rejectae vento chlamydes. dextram exserit ille,
Contentus laeva sustinuisse patrem.
Ast illi duplices in nodum colligit ulnas,
Cautior in sexu debiliore labor.
Hoc quoque praeteriens oculis ne forte relinquas,
Artificis tacitae quod meruere manus.
Nam consanguineos eadem quum forma figuret,
Hic propior matri fit tamen, ille patri.
Dissimiles annos sollertia temperat artis.
Alter in alterius redditur ore parens.
Et nova germanis paribus discrimina praebens,
Divisit vultus cum pietate faber.
O bene Naturae memores, documenta supernae
Justitiae, juvenum numina, vota senum,
Qui spretis opibus medios properastis in ignes
Nil praeter sanctam tollere canitiem.
Haud equidem inmerito tanta virtute repressas
Enceladi fauces obriguisse reor.
Ipse redundantem frenavit Mulciber Aetnam,
Laederet exempli ne monumenta pii.

35. Sen-

sum. videsis notas vi. Cons. Hon. 379. Heins. *attonite palluit ore* Parm. *tremor* Wolff. mox pro *juvenum*, *juvenis* Wolff. a m pr.

14. *Oneri*] *omen* Wolff. a m. pr. edd. Parm. Isingr. Gryph. Colin. *atque bonori* Ald. vitiose pro *oneri*, vel ut scribebant, *boneri*.

15. *Dextram erigit ille*] Vatic Lucens. & plurimi alii, *egerit*, unde *exerit* conjiciebam, quod Gyraldinus confirmat. *Erexit* jam praecesserat. Consul. Olybr. 87.

Dextrum nuda latus, niveos exserta lacertos.

Heins. *dextra egerit* Parm. *dextram egerit* Wolff. latet quid, nam ad quid dextram erigit vel exserit? ad colligendas nimirum vestes vento rejectas ne fluitent in tergo, quae facilius ita ignem conciperent. forte, *Rejectas vento chlamydas dextra eripit ille*, vel *eripit illi*. ut vestes detrahat patri, & projiciat, ne igni alimenta dent. mox, *Ast ille* Ald. ubi est matri, quam humeris ferens ejus manus in pectore ambas in nodum colligens ita portabat, quum alter sola laeva patrem portaret & sustineret. mox, *Haec quoque* Parm. & *fit tamen* Parm. Ald. *fit tamen* Wolf. pro *Nam consanguineos*, *Tam* volebat Heinsius, & mox *fit tamen*. Burm.

23. *Dissimiles annos*] *animos* Isingr. Buslid. & duo Medicei cum Barthio. Heins. *animos* Wolf. *temperat astris* Oxon. a m. pr. *annos* non moverem. sequens versus deest Wolff.

25. *Discrimine praebens*] *quaerens* primus Vaticanus & Lovaniensis. non male. Heins. mox, *Dimisit vultus* Oxon.

28. *Juvenum numina*] Posset & scribi, *lumina*. sic *lumina Senatûs* & similia passim apud nostrum. sed vulgatum efficacius. *supernae Justitiae j. n. nota patrum*. Heins. Barthius, *Innova Germanis* &c. insolanti novatione.

29. *Medios properastis in ignes*] Cave mutes cum Barthio, cum hanc scripturam codices omnes praeter unum Palatinum tueantur. Heins. *medio pr. in igne* Barthius volebat, sed *properastis in ignes tollere*, est, ut tolleretis, obvia apud Claudianum locutione. vide ad iii. Rapt. 386. Burm.

31. *Tanta*] *tantas* Parm. Junt. Isingr. Colin. Gryph. Pulm. & aliae.

35. Pa-

Senserunt elementa fidem. pater adfuit aether,
Teraque maternum sedula juvit onus.
Quod si notus amor provexit in astra Laconas,
Aeneam Phrygio raptus ab igne pater;
Si vetus Argolicos inlustrat gloria fratres,
Qui sua materno colla dedere jugo.
Cur non Amphinomo, cur non tibi, fortis Anapi,
Aeternum Siculus templa dicavit honos?
Plura licet summae dederit Trinacria laudi,
Noverit hoc majus se genuisse nihil.
Nec doleat damnis, quae devius intulit ardor:
Nec gemat exustas igne furente domos.
Non potuit pietas flamma cessante probari.
Emtum est ingenti clade perenne decus.

35. *Pater adfuit aether*] Legebam olim *patri.* sed vix opus. ex Lucretii primo haec depromta:

Postremo pereunt imbres, ubi eos pater aether
In gremium matris terraï praecipitavit.

quae & Virgilius respexit II. Georg. 325.

Tum pater omnipotens foecundis imbribus aether
Conjugis in gremium laetae descendit. Heins.

37. *Lacones*] *Laconas* cum scriptis. Heins. Ita & Ald. qui & *motus*, & mox, *illustrant gloria*, ut & Junt. & Isingr.

41. *Fortis Anapi*] *Anape* Gyraldinus & sec. Vatic. Valerio certe Maximo Lib. v. *Anapus* est. Sic & Siciliae fluvius *Anapus* in antiquissimis membranis *Anapis* nonnumquam appellatur. Strabo Ἀναπίαν alterum ex piis fratribus vocat. ut & Conon apud Photium in Bibliotheca. Solino quoque *Anapias* est. sed in veterrimo codice Epigrammatum Graecorum, qui Palatinae olim Bibliothecae erat, nunc est Vaticanae, lemma tale exstat: Ἐν δὲ τῷ δεκάτῳ ἑβδόμῳ Ἄναπις καὶ Ἀμφίνομος οἱ ἐκραγέντος τοῦ κατὰ Σικελίαν κρατῆρος διὰ τοῦ πυρὸς, οὐδὲν ἕτερον ἢ τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς βαστάσαντες ἔσωσαν. & in margine adscriptum: περὶ Ἀνάπιος καὶ Ἀμφινόμου τῶν Σικελιωτῶν. ζήτει τὸ λοιπὸν ἐπίγραμμα. Epigramma ipsum desiderabatur, quod tabulae horum fratrum erat subscriptum Cyzici in templo Apolloniados Eumeni & Attali Regum matris. Aelianus in Variis, Φιλονόμον καὶ Καλλίαν vocat, etiam apud Stobaeum. Heins. *Onapi* Parm. Junt. Isingr. Gryph. Colin. *cur non sit fortis* Wolf.

42. *Dicavit honos*] *dicabit* vel *dicarit* malo. Heins. *dicabit* Ald.

45. *Devius ardor*] *error* Gudiana excerpta. Heins.

47. *Non potuit*] *num* Isingr. Colin. Gryph. Pulm. *nun* Parm.

EPIGRAMMATA.

De Mulabus Gallicis. I.

ADſpice morigeras Rhodani torrentis alumnas
Imperio nexas, imperioque vagas,
Diſſona quam varios flectant ad murmura curſus,
Et certas adeant, voce regente, vias.
Quamvis quaeque ſibi longis diſcurrat habenis,
Et pateant duro libera colla jugo.
Ceu conſtricta tamen ſervit, patiensque laborum
Barbaricos docili concipit aure ſonos.
Abſentis longinqua valent praecepta magiſtri,
Frenorumque vicem lingua virilis agit.
Haec procul anguſtat ſparſas, ſpargitque coactas,
Haec ſiſtit rapidas; haec properare facit.
Laeva jubet? laevo deducunt limite greſſum.
Mutavit ſtrepitum? dexteriora petunt.
Nec vinclis famulae, nec libertate feroces,
Exutae laqueis, ſub ditione tamen.

Con-

Ep. I. de Mulabus Gallicis] Mulis uſi ſunt Romani. Exſtat vetus numiſma, ubi carpentum aut eſſedum a duabus mulabus trahitur, cum hac inſcriptione S. P. Q. R. DIVAE JULIAE AUGUSTI FILIAE. Illa vero adoptata fuit ab Auguſto, ut eſſet mariti filia, ut obiter dicam. Claver. Satyricum eſſe hoc Epigramma ſatis patet ex Ennodii Epigrammate CXXIV. quod huic opponitur. primus Vaticanus inſcribit, *de Mulabus Gallis*. Heins.

1. *Rhodani*] Hoc flumen ab exteris nobilitatum fuit, unde B. Ambroſius deſcribens ſubitum Gratiani & Valentiniani obitum, eleganter dixit: *Rapidiora utriusque vitae fuere curricula, quam Rhodani ſunt fluenta*. Claver.

2. *Vagas*] *negas* Voſſ.

3. *Ad murmura curſus*] *munera* Lucenſ. & Gyrald. alii *moenia*, & *numina*. nil mutandum. Heins.

5. *Nullis diſcurrat habenis*] Primus Vaticanus & quinque alii cum Gudianis ſchedis, *longis*. quod ſequor. Heins.

7. *Patiensque laborum*] *luporum*, pro *lupatorum*, puto. pro *ſervit* cod. Rottendorph. *ſerum*. Forte, *conſtricta frenis*. ſed & vulgatum commode ſe habet. ſic *vinclis famulas* poſt vocabit. Heins. *laborum* non movendum. nam liberae frenis, multo magis lupatis, mulae, ſola voce regebantur. *ſerum* Wolf. a m. prim. *ferro* a ſec. Burm.

9. *Abſentis*] Male Raphelengius *abſenti*. pro *longinqua* primus Vatic. & excerpta Gudii, *Abſentis doctique valent*. mox *vicem* pro *vices* ſcripti, praeter prim. Vatic. Heins.

12. *Haec ſiſtit rapidas, haec properare facit*] *Haec properas reſides*, Barthius, invitis membranis, & me nolente. Heins.

13. *Laevo deducunt ordine currum*] *limite greſſum* Raphelengius cum Iſingrini codice & Claverii editione. *limite currum* plerique noſtri. duo tamen Medicei *ordine greſſum* cum editione Parmenſi, primo Vaticano & Palatino. unus *limite curſum*. Heins. & ita Wolf. MS. Pulm. & Ald.

15. *Nec vinclis*] Hi ſex reliqui verſus aberant ab uno veteri codice, eosque in ſuo excuſo pene delevit Cujacius, ſed in altero erant integri. Claver.

17.

Consensuque pares, sed fulvis pellibus hirtae
Esseda concordes multisonora trahunt.
Miraris, si voce feras pacaverit Orpheus,
Quum pronas pecudes Gallica verba regant?

De Sene Veronensi, qui suburbium numquam egressus est. II.

Felix, qui patriis aevum transegit in agris,
Ipsa domus puerum quem videt, ipsa senem:
Qui baculo nitens, in qua reptavit arena,
Unius numerat secula longa casae.
Illum non vario traxit Fortuna tumultu,
Nec bibit ignotas mobilis hospes aquas.
Non freta mercator tremuit, non classica miles:
Non rauci lites pertulit ille fori.
Indocilis rerum, vicinae nescius urbis,
Adspectu fruitur liberiore poli.

Fru-

17. *Sed fulvis*] *&* *fulvis* Voss. edd. Parm. Ald. Junt. Isingr. & aliae.

18. *Multi sonora*] In veteri codice haec dictio erat quasi obliterata, ita ut *menti sonora* potius legisses, unde conjeci, *Esseda concordi mente sonora trahunt.* nam apud Horatium dicitur, *iniquae mentis asellus.* Sed nihil statuo. Quibusdam sane *multisonora* displicuit. at Servius in Centimetro citat hunc Rhopalicum: *Rem tibi concessi doctissime dulcisonoram.* Catullus dixit, *fluentisonum littus.* Varro, *multicavatum.* Plinius, *multipartitum*, totidem nec levioribus syllabis. CLAVER.

EP. II. DE SENE &c.] Alii, *De Senatore.* Gyrald. & Lucens. *De Senatore Veronensi, qui suburbium numquam egressus est* quomodo & Puteanea Excerpta, nisi quod *De Sene* in iis. primus Vaticanus & Oiselianus: *Epigramma de Sene, qui juxta Veronam consistens, nec civitatem norat, nec villam umquam egressus est.* In Palatino: *De sene, qui villa sua, quam juxta Veronam habuit, numquam egressus est.* HEINS.

1. *Felix, qui propriis*] *patriis* lege cum scriptis plerisque, Aldo, & Barthio. Lucens. opt. Ambros. & quinque alii cum Aldo *agris*, non *arvis*. ut apud Horat.

Gaudentem patrios findere sarculo Agros.

Seneca Hercule Oetaeo: *patrioque sedens ales in agro.* Ovid. Lib. XIV. Met. 476.

——— *patriis sed rursus ab agris Pellor.*

Propertius III. Eleg. 7.

Quod si contentus patrios bove verteret agros.

ita scribe, non *patrio bove*, ex illo Horatiano Epod. II.

Paterna rura bubus exercet suis.

arvis tamen in primo Vaticano, aliisque nonnullis, quomodo Lib. I. in Rufin. 140.

——— ——— *juventae*
Consumis florem patriis inglorius arvis.

Statius Theb. II. 726. *at si patriis Parthaonis arvis Inferar.* Virgil. VII. Aen. 733. *patriis sed non & filius arvis Contentus.* Seneca Medea:

——— *sua quisque piger litora tangens*
Patrioque senex factus in arvo.

ita illic veterrimus liber Mediceus. Ausonius Ludo septem Sapientum, ubi Solon:

——— ——— *inveni Aglaum*
Fines qui agelli patrii numquam excesserat.

ita videtur scribendum, non *proprii.* quamquam Valerius Maximus Libro VII. cap. I. de hoc ipso Aglao: *fines agelli sui numquam excesserat.* Scholiastes Juvenalis Sat. XIV. 118. *Aglaus Arcas, qui numquam patrium agellum excesserat.* Solinus cap. I. *Solum certe beatum Cortina Aglaum judicavit, qui in angustissimo Arcadiae angulo pauperis soli dominus, numquam egressus paterni cespitis terminos invenitur.* HEINS. *patriis agris* Wolf.

4. *Unius numerat*] Buslid. *&* *numerat.* Lege, *enumerat.* mox pro *vario tumultu* possit & *vano* legi. HEINS. *vario trusit* Voss. a m. prim. pro *traxit*, *transit* Wolf. & pro *mobilis*, *nobilis* duo Voss. & Oxon.

7. *Non freta mercator timuit*] *tremuit* Aldus & nonnulli scripti. quo de verbo vid. II. in Rufin. 125. *nec* utroque loco schedae Gudianae. HEINS.

II.

Frugibus alternis, non Consule, conputat annum:
Autumnum pomis, ver sibi flore notat.
Idem condit ager Soles, idemque reducit:
Metiturque suo rusticus orbe diem.
Ingentem meminit parvo qui germine quercum,
Aequaevumque videt consenuisse nemus.
Proxima cui nigris Verona remotior Indis,
Benacumque putat litora rubra lacum.
Sed tamen indomitae vires, firmisque lacertis
Aetas robustum tertia cernit avum.
Erret, & extremos alter scrutetur Hiberos.
Plus habet hic vitae, plus habet ille viae.

De Apro et Leone. III.

Torvus aper, fulvusque leo coïere superbis
Viribus; hic saeta saevior, ille juba.
Hunc Mars, hunc Cybele laudat, dominatur uterque
Montibus. Herculeus sudor uterque fuit.

Descriptio armenti. Fragmentum. IV.

Non tales quondam species tulit armentorum
Tellus tergemino subdita Geryoni.
Non tales, Clitumne, lavas in gurgite tauros,
Tarpejo referunt quos pia vota Jovi.

5. Non

11. *Alternis*] Nescio an studio, an vitio, in notis Barthii *aeternis*, sed in textu *alternis*.

15. *Gramine quercum*] *germine* cum membranis integrioribus bene Raphelengius, dissentiente licet Barthio. Heins. *metunt* pro *meminit* Parm. *gramine* Wolf. deinde, *aequaevum videt* Junt.

18. *Benacumque*] *Benarumque p. l. r. latum* Wolf.

19. *Firmisque*] *summisque* Voss. & Wolf.

20. *Aetas robustum tertia*] Hic locus notatu dignus est; magna enim fuit semper & est hodie de aetatibus controversia; nam, ut sacra omittam, multi fidem non adhibent Poëtis, qui Nestora trium seculorum fuisse tradiderint, unde Ausonius in Panegyr. *Melleo delibutus eloquio jam tertiae Nestor aetatis.* Senectutis vero incipientis, non impletae, tempus definiendum censeo ad septimum septenarium, qui annos continet 49. ex Solone, apud quem hic versus: Ἑπτὰ δὲ νοῦν καὶ γλῶσσαν ἐν ἑβδομάτι μεγ' ἄριστος. quod spatium si quis ter emensus fuerit, videbitur tres aetates complevisse, Id est annum 147. nisi quis malit tertiam aetatem solum pro inchoata haberi, tantum ut ultra centum & viginti annos procedat. ea forte ratione τριγέρων Πύλιος Anth. 1. quod tertio sexagenarium attingat, vel inchoet. vide B. Irenaeum de Aetatibus Christi, ubi etiam ait juvenem a 40. aut 50. declinare in aetatem seniorem. Claver.

2. *Hic setis*] *seta* membranae praeter *prim.* Vaticanum. mox pro *uterque* perperam *ex veteri libro* Claverius *utrique*. versu primo Barthius, *coiere superbi Viribus*, non *superbis*. qui & finem epigrammati deesse arbitratur. Heins. *setas* Wolf.

3. *Herculeus*] Catullus:
Herculeus labor est, & ille
Quos dicit fama labores Herculis. Claver.

4. *Utrique*] Ita vetus liber. alii *uterque*. quod non plane rejicio. Claver.

3. *Clitumne*] Vide Plinii Secundi Epistolam, ubi agit de victimis. Claver.

5. *Non*

Non talis Tyrias ſparſiſſe juvencus arenas
Dicitur, optatum quando revexit onus.
Non Cretaeus ager, nec amati conſcia tauri
Gnoſos, nec ſimiles paverit Ida feras.
Ipſe & diſpariles monſtro conmiſſus in artus,
Qui crimen matris prodidit ore novo,
Cres puer haud talem potuiſſet reddere formam,
Praeſtarent totum ſi fera membra patrem.

CONCHA SERENAE. V.

Transferat huc liquidos fontes Heliconia Naïs,
Et patulo conchae divitis orbe fluat.
Namque latex, doctae qui laverit ora Serenae,
Ultra Pegaſeas numen habebit aquas.

DE CRYSTALLO, CUI AQUA INERAT. VI.

Poſſedit glacies naturae ſigna prioris:
Et fit parte lapis, frigora parte negat.

Sol-

5. *Non tales*] *talis* cum ſcriptis, atque ita Barthius quoque. verſu ſecundo malim, *tergemino Geryonae*, quam *Geryoni*. ſic enim loquebantur veteres. apud Maronem Lib. VIII. 202. in optimis membranis, *Tergemini nece Geryonae*. HEINS. vid. I. in Rufin. 494.

7. *ager, nec amati*] *ager aurati* Voſſ. & mox, *Gnoſos* Idem, & edd. Parm. Ald. & aliae.

8. *Similes paverit Ida feras*] *feros* Rottendorphii codex, & Palatinus cum Oiſeliano. rectius. de quo ad Naſonem. monuit & Barthius. HEINS.

9. *Monſtro diffiſus in artus*] Sic Raphelengius, vulgo *diffuſus*. unus ex noſtris, *confuſus*. reliqui, *commiſſus*. optime. Epithal. Honor. 147. *Qua Priſtis commiſſa viro.* Manilius Lib. I.

——— duplici Centaurus imagine fulget,
Pars hominis, tergo pectus commiſſus equino.

Lib. II. de eodem Centauro: *Quoi commiſſus homo eſt.* ut bene legit Scaliger. Germanicus Caeſar Arateis:

Sunt etiam flammis commiſſi immania membra
Centauri.

male vulgo, *commiſſa*. ſic & *equos hominibus implexos* Centauros Minucius Felix Octavio. Auſonius:

Scylla triplex, commiſſa tribus, cane, virgine, piſce.

Virgil. III. Aen. 458.

Delphinum caudas utero commiſſa luporum.

deprehendit Barthius veram ſcripturam ex Palatino. HEINS. *commiſſus* etiam Wolf. vide ad Ovid. IV. Met. 369. & I. Rapt. 240.

10. *Prodidit*] vetus lectio, in aliis, *condidit*. CLAVER. confirmant Lucenſ. & Lovan. miror pro vulgata ſcriptura digladiari Barthium. HEINS.

12. *Praeſtarent*] Sic habuit liber vetus. optime meo judicio. alii etiam excuſi, *Portaſſent*. CLAVER. Lege. *Praeſtarent* cum Claverii codice. HEINS.

V. DE CONCHA] Aliter accipit Cujacius, quam quis exiſtimet, ut notavit in ora codicis ſui, nempe pro cratere fontis. quod hic verum eſt. apud Horat. *concha ſalis puri*. Juvenal. *bibitur concha*. CLAVER. *De Creta* Voſſ.

2. *Orbe*] *ore* cod. Mediol. & mox, *doctae liquaverit* Idem, & Voſſ. a m. prim. & Wolf. m mox, *nomen* pro *numen*.

VI. DE CRYSTALLO] Polita ſane ſunt, & lucida haec de Cryſtallo Epigrammata, in quibus ſe ipſum imitatur Poëta, cujus primitiae Muſis Atticis dicatae ſunt, ut ipſe infra declarabit. Exſtant vero in Anthologia Graeca Epigrammata Claudiani, unde hoc diſtichon attulimus, a nobis converſum, quod videtur voluiſſe exprimere: Κλαυδιανοῦ εἰς Κρύσταλλον ἐντὸς ὕδωρ ἔχουσαν, *In Cryſtallum aquoſam*, ut Propertius loquitur:

Εἶπ' ἄγε μοι, Κρύσταλλε, λίθῳ πεπυκασμένον ὕδωρ
Τίς πῆξεν; Βορέης. ἢ τίς ἔλυσε; Νότος.

Quis lapidi cognate latex te ſtringere quivit
Parte tui? Boreas. quis ſolviſſe? Notus.

Scias

Sollers lusit hiems, inperfectoque rigore
Nobilior vivis gemma tumescit aquis.

ALITER. VII.

Nymphae, quae tegitis cognato carcere Nymphas,
Et quae nunc estis, quaeque fuistis aquae,
Quod vos ingenium junxit? qua frigoris arte
Torpuit, & maduit prodigiosa silex?
Quis tepor inclusus securas vindicat undas?
Interior glacies quo liquefacta Noto?
Gemma quibus claustris arcano mobilis aestu
Vel concreta fuit, vel resoluta gelu?

Scias vero in veteri & optimo Claudiani codice septem esse de Crystallo Epigrammata, hactenus indivisa, ut apud Ausonium de Sylvio. CLAVER. *De Crystallo lapide; in quo ingelata latebat aqua* Lucensis & primus Vaticanus. Claverius & Raphelengius recte hoc carmen in septem epigrammata diviserunt. id confirmat primus Vaticanus, qui distinguit manifeste epigrammata, interjecto singulis, *Aliter.* HEINS.

Possedit] *Assedit* cod. Mediol. *signa pudoris* Junian.

2. *Quae sit*] *Et sit* scripti, praeter tertium Vaticanum & Rottendorphum. HEINS. *Et sit* Wolf.

3. *Lusit*] *risit* Jun.

4. *Nobilior mistis*] Ita vetus liber, cum alii imperite: *Nobilior, mitis gemma tumescit aquis.* CLAVER. *mixtis* Claverius ex veteri libro & Raphelengius. nostri omnes, excepto uno *mitis* praeferente, *vivis*, ut infra in iisdem scriptis:

Et refluos ducunt pocula viva sinus.

HEINS. *tumescat* cod. Barth. *nobilior vivis* Wolf. a m. prim. *nitidis* a sec.

VII. *Nymphae*] Ita vetus liber, mihique videtur satis venustum, quia sequens versus non repugnat. alias, *Lymphae.* atque hoc Epigrammate exprimit, quantum potest, sua Graeca. CLAVER. *Nymphae* & *Nymphas* alii, ut ex veteri libro Claverius & Raphelengius. sic infra:

Vidi perspicuo deprensas marmore Nymphas.

ubi tamen *lymphas* scripti. pro *corpore* unus Moreti *pectore.* duo Medicei, & unus Ambrosianus cum Palatino, *carcere.* eleganter. confirmat primus Vaticanus. in Gudii schedis, *carcere Nymphas.* HEINS.

3. *Quod vos ingenium junxit*] Scaliger, *vinxit*, & sic tres Florentini cum Hafniensi chartaceo. potest nihilominus & vulgata lectio admitti. Martialis de vipera crystallo inclusa:

Concreta riguit vincto repente gelu.

Priap. LXIII.

Rigetque duro barba vincta crystallo.

sic lego. Ovid. III. Pont. Eleg. I. *Tu glacie freta vincta tenes.* & Lib. II. El. II.

Terraque pecis inops, undaque vincta gelu.

Horat.

Hebrusque nivali compede vinctus.

Petronius de Bello civili:

Prima quidem glacies, & cana vincta pruina
Non pugnavit humus.

sic lego, quod sequentia confirmant, *ubi nimbos ligatos*, & *undarum vincula* habes, & *vincta flumina*. noster Lib. I. in Rufin.

Sed postquam riguisse dapes, fulvamque revinctos
In glaciem vidit latices.

Paullinus Carmine Sapphico ad Nicetam *alligare* dixit:

Quaque Riphaeis Boreas in oris
Alligat densis fluvios pruinis.

Rutilius Lib. I. Itiner.

Vincta fluenta gelu conspecto sole rigescunt.

In hoc tamen Claudiani loco τὸ *junxit* magis arridet. HEINS. vide Heins. ad Ovid. III. Trist. X. 25. mox Epigr. X. *quod flumina vinxit* ex Heinsii emendatione. BURM.

5. *Securas vindicat undas*] Forte *secretas*. quamquam & vulgatum commode potest ferri. HEINS.

6. *liquefacta*] *labefacta* Wolf.

7. *Arcano*] *arcana* Ald. & Colin. *nobilis aestu* Voss.

8. *Vel concreta fuit, vel resoluta gelu*] Acutius reddideris Epigramma, si scribas:

Vel concreta fluit, vel resoluta gelu est? HEINS.

ALITER. VIII.

Solibus indomitum glacies Alpina rigorem
  Sumebat nimio jam pretiosa gelu.
Nec potuit toto mentiri corpore gemmam:
  Sed medio mansit proditor orbe latex.
Auctus honos; liquidi crescunt miracula saxi;
  Et conservatae plus meruistis aquae.

ALITER. IX.

Adspice porrectam splendenti fragmine venam,
  Qua trahitur limes lucidiore gelu.
Hic nullum Borean, nec brumam sentit opacus
  Humor, sed varias itque reditque vias.
Non illum constrinxit hiems, non Sirius ardens:
  Aetatis spatium non tenuabit edax.

ALITER. X.

Clauditur inmunis convexo tegmine rivus,
  Duratisque vagus fons operitur aquis.
Nonne vides, propriis ut spumet gemma lacunis,

Et

VIII. *Solibus*] Ergo in Alpibus Crystallum reperitur. CLAVER.

5. *Auctus honor*] Nescio quid simile est apud Martialem de formica electro inclusa:

Sic modo quae fuerat vita contemta relicta,
Funeribus facta est jam pretiosa suis.

CLAVER. *Actus honor* Oxon.

IX. *Adspice*] Sic incipit IV. Epigramma. At in altero codice, quod & notavit Cujacius, ante hoc fuit sequens epigramma, cujus initium est, *Marmoreum ne sperne globum.* CLAVER.

Correptam] Unus liber, *correctam.* primus Vaticanus & Ambrosianus *porrectam.* non male. pro *fragmine* duo Medicei, *sanguine.* ut & Palatinus. at Hafniensis & Buslidius *flamine.* Fuit cum legerem, *conseptam splendenti tegmine venam.* mox, *Borean* primus Vaticanus. Barthius, *splendenti fornice*, vel *margine.* possis & *Hinc nullum.* HEINS. *correctam* Wolf. a m. prim. *correptam* Barth.

4. *Varias*] *vanas* Wolf.

5. *Constrinxit hiems*] Κρύσταλλος dici videtur ἀπὸ τοῦ στέλλεσθαι ὑπὸ κρύους. inde Plinius: *Crystallum*, ait, *fieri vehementiore gelu concreto, nec alibi reperiri, quam ubi maxime hybernae nives rigent.* CLAVER.

Non Sirius axis] *ardens* primus Vaticanus & sex alii cum Gudianis excerptis. noster Lib. I. in Rufin. 241.

——— *non illum Sirius ardens*
Brumave Riphaeo stridens Aquilone retardat.

Siria sidera infra Idyllio de Hercule. & *Sirius vapor* Prudentio Cathem. Hymno XII. *Sirius ardor* apud Maronem & Columellam in Horto occurrit. sic Hesiodo in Ἔργ. II. Σείριος ἀστὴρ. & quidem pro Sole. ut illic interpretes exponunt. apud eumdem Maronem IV. Georg. 425. *sitientes Sirius Indos Ardebat.* unde fit, ut pro *axis*, *arsit* opiner scribi debere in hoc Claudiani loco, ut τὸ *arsit* opponatur τῷ *constrinxit*, HEINS. Graevius Lect. Hesiod. cap. X. legebat *Sirius acris.*

6. *Non tenuavit*] *tenuabit* omnino legendum, quomodo Barthius quoque curis secundis. HEINS.

X. *Clauditur*] Quinti epigrammatis initium. CLAVER.

2. *Aquis*] *aquae* Voss. Hoc distichon Barthius adjecit praecedenti epigrammati.

3. *Nonne vides propriis*] Scribe, *properis.* sic & *mobilem gemmam* vocavit. proximo versu malim, *Ut refluos ducant.* Barthius ex Palatino codice:

Nonne vides, propriis cum spumet gemma lacunis,
Ut refluos ducant pocula viva sinus.

sed

Et refluos ducant pocula viva ſinus?
Udaque pingatur radiis obſtantibus Iris,
Secretas hiemes ſollicitante die?
Mira ſilex, miruſque latex, qui flumina vincit,
Nec lapis eſt merito, quod fluit, & lapis eſt.

ALITER. XI.

Dum cryſtalla puer contingere lubrica gaudet,
Et gelidum tenero pollice verſat onus;
Vidit perſpicuo deprenſas marmore Numphas,
Dura quibus ſolis parce novit hiems:
Et ſuccum relegens labris ſitientibus orbem,
Inrita quaeſitis oſcula figit aquis.

ALITER XII.

Marmoreum ne ſperne globum. ſpectacula tranſit
Regia, nec rubro vilior iſte mari.
Informis glacies, ſaxum rude, nulla figurae
Gratia: ſed raras inter habetur opes.

ETI

ſed nihil opus iſta mutatione. praeſertim ceteris codicibus in contraria euntibus, ſi *properis* ſupponatur *τῷ proprtis*. HEINS.

4. *Pocula bina ſinus*] *viva* ex ſcriptis. paulo ante monui. HEINS. ita Wolf. *pocula nulla* Voſſ. & ed. Ald. *pocula vina* Oxon. & ed. Parm. *bina* Iſingr. Colin. Gryph. Raphel.

8. *Et lapis eſt*] Hunc verſum ita exhibet MS.
Et lapis eſt merito quod fluit, eſtque ſilex.
Delrius putavit legendum:
Eſtque laten merito, quod fluit & lapis eſt.
Ego, ut verum fatear, hic aliquid gratiae deſidero, vixque eſt, ut Claudianus ita ſcripſerit. CLAVER. *Qui flumina vincit*, *Nec lapis eſt merito*, Raphelengii conjectura eſt. *Et lapis* cum Aldo ſcripti fere omnes. duo, *Et lapides merito.* primus Vaticanus, *& flumina vincit*, *Sed lapides.* locus corruptus. *Eſtque ſilex* Claverii liber. *Et lapides merito* Palatinus. Pulmannus codici ſuo adſcripſit, *Eſtque latex merito.* neſcio an ex conjectura: nam Belgicum codicem, quo ille uſus, quod opinatur Barthius ſic exhibuiſſe, fruſtra eſt. nec conjectura ejus mihi arridet. Forte:
Mira ſilex, miruſque latex! quod flumina vinxit,
Fert lapidis merito. quod fluit, eſt laticis.
HEINS. *& liquor eſt* Wolf.

XI. *Dum cryſtalla*] In hanc rem Martialis (Lib. XIV. III.)
Frangere dum metuis, frangis cryſtallina, peccant
Securae nimium, ſollicitaeque manus.
hoc vero eſt Epigramma ſubtiliſſimum. unde colligo fuiſſe vas aquarium, nulla tamen arte elaboratum, unde cum puer ebibiſſet, ratus aquam in fundo reſiduam, nihilominus poculum ſuxit, atque ita deluſus eſt. vide Auſonium in Bucculam Myronis. Epigr. LVIII. CLAVER. *Cryſtalla lurida* primus Vaticanus. Puto *lucida.* quamquam nil temere mutandum. mox verſu tertio vulgatum *Nymphas* non movendum loco ſatis evincunt, quae de *oſculis ſequuntur.* quamquam ſcripti potiores, *lymphas.* verſu ultimo Epigr. XII. quod ſollicitavit illa Barthius, *ſed raras inter habetur opes*, injurius eſt, cum ſcripti omnes pro recepta lectione ſtent, ut audiendus non ſit Palatinus omnium recentiſſimus ac mendoſiſſimus, quamquam ſubinde ſcripturas caſtigatiores referat, ſed raro. HEINS.

3. *Perſpicuo*] *proſpicuo* cod. Barth. Oxon. *deprenſo marmore mentis* cod. Med. *depreſſas* Wolf. *mentis* etiam Voſſ. mox vs. 6. pro *figis*, *fixit* cod. Barth.

XII. *Marmoreum*] Plus miraculi ſane fuit *in re nativa*, quamlibet informi, quam in arte *ipſa.* ſic Propertius: *Littora nativis pellucent picta lapillis.* vide eadem fere de Magnete ſupra. CLAVER. Hi verſus in primo Vaticano ſupra legebantur poſt *Auctus bonos.* Graeca quae ſequuntur ex Anthologia depromſit Raphelengius. Cetera ex Vaticano Anthologiae Graecae codice deſcripta mecum communicavit Vir Cl. Leo Allatius. HEINS.

Ne ſperne] *nec* Ald. Iſingr. Col. Gryph.

4. *Gratia ſed raras*] *Gratia ſex oves inter habetur opes.* cod. Barth. unde ille faciebat, *Gratia ſextis omnes i. h. o.*

ΕΤΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ. XIII.

Χιονέη κρύσταλλος ὑπ' ανέρος ἀσκηθεῖσα
Δεῖξεν ἀκηρασίοιο παναίολον εἰκόνα κόσμυ
Οὐρανὸν ἀγκὰς ἔχοντα βαρύκτυπον ἔνδοθι πόντον.

ΕΤΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ. XIV.

Εἰπ' ἄγε μοι κρύσταλλε, λίθῳ πεπυκασμένον ὕδωρ,
Τίς πῆξεν; Βορέης. ἢ τίς ἔλυσε; Νότος.

Aliud. XV.

Ἵλαθί μοί, φίλε φοῖβε, σὺ γὰρ θοὰ τόξα τιταίνων
Ἐβλήθης ἐπ' ἔρωτος ὑπ' ὠκυπόροισιν οἴστροις.

ΕΙΣ ΜΙΜΑΔΑ ΓΗΡΑΣΑΣΑΝ. XVI.

Μαχλὰς εὐκροτάλοισιν ἀνευάζυσα χορείας,
Δίζυγα παλλομένοισι τινάγμασι χαλκὸν ἀράσσει,
Τῆς μὲν ὑποκλέπτων πολιὴν τρίχα γείτονα μοίρης,
Ἠλεμάτοις ἀκτῖσι χαράσσεται ὄμματος αὔρη.
Ψευδομένων δ' ἐρύθημα καθέγραφεν ἄχροος αἰδὼς,
Ἀγλαΐη σέψασα νόθη κεκαλυμμένα μῆλα.

ΕΙΣ ΔΟΥΛΟΝ ΤΥΠΤΗΘΕΝΤΑ ΠΑΡ' ΑΥΤΟΥ. XVII.

Ἕδρην χαλκεόπεζαν ἐπὶ προθύροις ἑλικῶνος
Ἐστήκει θεράπων τις ὑπὲρ νώτοιο μεμαρπὼς,
Οὐδ' ἔθελε μογέοντι πορεῖν ἐπιβάθρον ἀοιδάς.
Τοὔνεκά μευ θώρηξεν ἰὸν πολύμητις ἀνάγκη.

XVI. Μαχλὰς εὐκροτάλοισιν &c.] vide Jac. Gronov. ad Arrian. Lib. v. de Exp. Alex. cap. 2.

IN SPHAERAM ARCHIMEDIS. XVIII.

Jupiter in parvo quum cerneret aethera vitro,
Risit, & ad Superos talia dicta dedit:
Huccine mortalis progressa potentia curae?
Jam meus in fragili luditur orbe labor.
Jura poli, rerumque fidem, legesque Deorum,
Ecce Syracosius transtulit arte senex.
Inclusus variis famulatur spiritus astris,
Et vivum certis motibus urguet opus.
Percurrit proprium mentitus Signifer annum,
Et simulata novo Cynthia mense redit.
Jamque suum volvens audax industria mundum,
Gaudet, & humana sidera mente regit.
Quid falso insontem tonitru Salmonea miror?
Aemula naturae parva reperta manus.

DE POLYCASTE ET PERDICCA. XIX.

Quid non saevus Amor flammarum numine cogat?
Sanguinis adfectu mater amare timet.

Pe-

XVIII.] De hac Sphaera procul dubio Ovidius VI. Fast. 277.

Arte Syracusia suspensus in aëre clauso
Stat globus, immensi parva figura poli.

credo enim hoc miraculum Romae fuisse adservatum. CLAVER.

2. *Dedit*] *refert* Wolf.

4. *Orbe*] *ore* Mediol.

5. *Legesque Deorum*] Sic vetus codex. alii fere omnes, *legesque virorum*, non male. Caeterum *jus* latius patet, quam *lex*. nam & ad non scripta extenditur. supra dixit, *praescriptos mari fines*. CLAVER. Alii, *legemque*. Aldus & tres ex nostris, *legesque Deorum*. quomodo & Claverius, atque illum secutus Raphelengius, probante Barthio. posset nihilominus & scribi, *legemque dierum*, cum in schedis Gudianis *legemque Deorum* inveniamus. quamvis apud Plinium de Mathematicis: *Viri ingentes supraque mortalium naturam tantorum numinum lege. deprensa* & *Dii* pro astris sideribusque apud Poëtas non raro occurrant. mox, *Syracosius senex*. nam *Syracusius* peccat in metrum. HEINS. vide ad Valer. Flacc. VII. 390. *legemque virorum* Parm. Junt. Isingr. Colin. *legesque Deorum* Wolf.

9. *Proprium annum*] an *properum*? HEINS. *mentitur* Parm. Junt. Colin. Gryph. Isingr. & in margine, *metitur: varium annum* citat Dempster. ad I. in Rufin. 364.

12. *Regit*] *redit* Oxon. Voss. & ed. *Parm.*

14. *Quid falso insontem*] *en sontem opinor*, nam cur insons Salmoneus? praesertim qui patrios Elidis agros exureret? HEINS. *qui falso* Parm. *Salomonea* Voss.

XIX. Hic titulus aliter concipitur in codice veteri, & in Indice. nempe: *De Polycaste & Perdice.* Ego *Perdiccam* pueri formosi nomen esse arbitror, & *Polycasta* pro *Polycaste* legerim libens ex veteri codice. quae dictio Graeca significet mulierem pictura acus excellentem. CLAVER. *De Polycaste & Perdicca* meliores libri. *Perdicca* mendose pro *Perdice.* illustravit fabulam ex Fulgentio Barthius. adeantur annotata Thomae Munckeri ad ejusdem Fulgentii Mytholog. Lib. III. I. cap. 2. HEINS.

1. *Numine*] *Flammarum numen* aeque bene dici autumo, atque *numen aquae* Juvenali, idque propter Amorem, qui Deus fingitur. alias, *munere cogit*. CLAVER. pro *munere cogit*, e MS. Claverius. *numine cogat* ut & Gyraldinus, & alii melioris notae. *nomine* Rottend. pro vulgata scriptura stat Barthius. Possis, *flammatum numine cogat*? sic *amore flammatus*, & *flammatus pudore* apud Valer. Flacc. Seneca Troasin, *jamne flammatum geris amore subito pectus*? Martialis illa respexit

Lib.

Pectore dum niveo puerum tenet anxia nutrix,
  Inlicitos ignes jam fovet ipsa parens.
Ultrices pharetras tandem depone, Cupido.
  Consule jam Venerem; forsan & ipsa dolet.

De Zona equi regii missa Honorio Aug. a Serena. XX.

Accipe parva tuae, Princeps venerande, sororis
  Munera, quae manibus texuit ipsa suis.
Dumque auro phalerae, gemmis dum frena renident,
  Hac uterum zona cinge frementis equi.
Sive illum Armeniis aluerunt gramina campis;
  Turbidus Argaea seu nive lavit Halys;
Sanguineo virides morsu vexare zmaragdos,
  Et Tyrio dignum terga rubere toro.
O quantum formae sibi conscius erigit armos,
  Spargit & excussis collo superba jugis!
Augescit brevitas doni pietate Serenae,
  Quae volucres etiam fratribus ornat equos.

De

Lib. v. Ep. 49. *Quid non cogit amor?* pro *affectum*, *affectu* videri legendum supra monui. *sanguinis affectum* pro materno affectu ponit. nec vulgata tamen scriptura incommoda, de qua videatur hoc loco Barthius: sed nostra omnino praestat. Non enim hoc vult, matrem timuisse amare filium, sed timuisse eum amare affectu materno, cum amaret libidinose. male *amara* pro *amare* Claverius. Heins. *flammarum munere cogat* Parm. & Ald.

2. *Amara*] id est rigida. alias, *amare*. Claver.

3. *Puerum*] Ita etiam vetus liber. alias, *miserum*. Claver. *puerum* Thuaneus, & ex suo codice Claverius. nec dissentio. probatum & Barthio. Heins.

5. *Ultrices*] *Victrices* Wolf.

XX. Serena, soror adoptiva Arcadii Imp. Orientis, ei mittit zonam equo aptandam. quod pauci adverterant; nam in Indice operum Claudiani ita scriptum erat: *De phaleris equi Honorii.* neque vero misit phaleras. Claver. Lucens. *de pheris equi a Serena missis.* lege *phaleris* cum Moretano & Bononiensi. Vaticanus primus, *De zona equi regii missa Honorio Aug. a Serena.* probe. Heins.

1. *Princeps venerande*] *memorande* scripti plerique. nil muta tamen. vi. Cons. Honor. 53.

Agnoscisne tuos, Princeps venerande, penates? Heins.

4. *Hac*] *Ac* Gryph.

6. *Turbidus*] *Turgidus* placebat Livinejo, quod & mihi olim in mentem venerat. Horat. Lib. iv. Od. xii. *nec fluvii strepunt Hiberna nive turgidi.* Heins. vide ad Ovid. ii. Fast. 206.

7. *Versare zmaragdos*] Cl. Gronovius in Observat. Lib. iii. cap. 4. *vexare* legit ex illo Lucani, Lib. iv. 751. *rigidos vexantia frenos Ora terens.* quod scripti fere omnes confirmant. & vidit veram lectionem curis secundis Barthius. Silius Lib. v. 147.

Stat sonipes vexatque ferox humentia frena.

Hypsipyle de Archemoro apud Statium Lib. v. Theb. 611.

——— *modo te digressa reliqui*
Lascivum, & prono vexantem gramina cursu.

Heins. ita & Wolf. vide ad i. in Rufin. 65.

8. *Tyrio terga rubere croco*] Membranae potiores, *toro*. ut apud Catullum:

Vir tuus Tyrio in toro totus immineat tibi.

Tibullus Lib. i. Eleg. ii.

Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo
Prodest?

torum tamen hic pro stratis tergo equi impositis sume. Nec tamen scriptura vulgata prorsus improbanda. nam & crocus in usu tingendis vestibus. Epithal. Honor. 211.

Pars infecta croco velamina lutea Serum
Pandite. Heins. *thoro* Wolf.

10. *Spargit & excussis*] Puto *Spargit ut.* admirantis est, nec uno alibi loco corrupta vocula, ut jam monuimus. Heins. *Sparsit & excussit* Wolf.

1. Sta-

De zona ab eadem missa Arcadio Aug. XXI.

Stamine resplendens, & mira textilis arte
Balteus alipedis regia terga liget:
Quem decus Eoo fratri, pignusque propinqui
Sanguinis Hesperio misit ab orbe soror.
Hoc latus adstringi velox optaret Arion.
Hoc proprium vellet cingere Castor equum.

De Chlamyde et frenis. XXII.

Non semper clipei metuendum gentibus orbem
Dilecto studiosa parens fabricabat Achilli:
Lemnia nec semper supplex ardentis adibat
Antra Dei, nato galeam factura comantem:
Sed placidos etiam cinctus, & mitia pacis
Ornamenta dabat, bello quibus ille peracto
Conspicuus Reges inter fulgeret Achivos.
Ipsa manu chlamydes ostro texebat & auro,
Frenaque, quae volucrem Xanthum *Baliumque* decerent,
Aequore quaesitis onerabat sedula gemmis.
At tibi diversis, Princeps altissime, certant
Obsequiis soceri. Stilichon Mavortia confert

Mune-

XXI. De zona &c.] *Stamine resplendens*] Novum hic epigramma incipit in primo Vaticano & editione Parmensi. Vaticanus addit inscriptionem: *Idem de zona missa ab eadem Arcadio Augusto.* quod & nos sequimur. a ceteris libris abest hoc epigramma. vs. 2. pro *ligat* Vatic. *liget.* vs. 3. *Quod decus* Gudiana excerpta. Heins.

XXII. de chlamyde et frenis] Haec inscriptio variat in antiquis codicibus: nam alter habuit *de Chlamyde.* quod est verissimum: nam supra de Impp. adhuc parvulis: *simili Chlamys effluit auro.* Claver. Vaticanus primus *de Chlamyde & frenis.* Mediceus, *de Chlamyde.* Heins.

2. *Fabricabat*] *fabricarat* Parm. Gryph.

4. *Galeam factura comantem*] *fractura* tres Florentini & tertius Vatic. & sane Tethys galeam non fecit, sed Vulcanus. forte *pactura* legendum. praecessit tamen & *clipeum fabricabat.* pro *mitia* quatuor libri, *muncia.* an *conscia?* Patav. *inania.* Heins.

6. *Ille*] *ipse* Wolf.

9. *Decerent*] *decernit* Isingr. Colin.

10. *Onerabat sedula gemmis*] Sic Lucensis cum primo Vaticano. alii fere omnes, *ornabat.* quod minus placet, quia *ornamenta* praecesserant. sic *onerare donis* & *muneribus* frequenter apud Poëtas. Heins.

12. *Obsequiis. socer en Stilicho*] *soceri Stilicho* veteres fere omnes. distingue *Obsequiis soceri. soceros* vocat Stilichonem & Serenam. sic Epistola ad Serenam, *Inflexit soceros*, pro parentibus sponsae. Statius viii. Theb. 556.

Quamvis Cirrha domus, soceros nec tristibus actis
Aversatus erat.

id est, Oedipum & Jocastam. Theb. xii. 200.

——— *nec surda ferae pulsabimus urbis*
Limina, sunt illic soceri mihi, suntque sorores
Conjugis.

Barthio codex Palatinus hic imposuit, ut mendosissimam lectionem amplecteretur. apud Maronem ii. Aen. 456.

Qua sese ad soceros ferre incomitata solebat
Andromache.

ad soceros, ad Priamum & Hecubam. Seneca Medea:

Nunc primum soceris sponte volentibus
Concesso juvenes ludite jurgio.

Heins. *Obsequiis socer atque soror M. c. M. barbaricus Stilico R. t.* codex Barthii. *Obsequiis soceri* Wolf.

13.

Munera, barbaricas ſtrages, Rhenique triumphos.
Reginae contenta modum ſervare Serena,
In tua ſollicitas urguet velamina telas.

DE FRENO, PHALERIS ET CINGULO EQUI HONORII A SERENA MISSIS. XXIII.

O Felix ſonipes, tanti cui frena mereri
Numinis, & ſacris licuit ſervire lupatis:
Seu tua per campos vento juba luſit Hiberos,
Seu te Cappadocum gelida ſub valle natantem
Argaeae lavere nives: ſeu laeta ſolebas
Theſſaliae rapido perſtringere paſcua curſu:
Accipe regales cultus, & crine ſuperbus
Erecto virides ſpumis perfunde zmaragdos.
Luxurient tumido gemmata monilia collo.
Nobilis auratos jam purpura veſtiat armos,
Et medium te zona liget, variata colorum
Floribus, & caſtae manibus ſudata Serenae,
Perſarum gentile decus. ſic quippe laborat
Maternis ſtudiis, nec dedignatur equeſtres
Moliri phaleras, genero latura decorem.

DEPRECATIO AD ALETHIUM QUAESTOREM. XXIV.

Sic non Aethiopum campos aeſtate pererrem,
Nec Scythico brumam ſub Jove nudus agam:

Sic

13. *Rhenique*] *regumque* Voſſ. *regnique* Oxon. & Wolf.

15. *Urget*] In omnibus codicibus, praeter unum, ſcriptum reperi, *urgens*, quod non potui retinere. CLAVER. *urget* ſcripti. aliis jam viſum. HEINS. *ſollicitis telis* Voſſ. & Mediol. *ſollicita tela* Oxon. *ſollicitis telas* Parm.

XXIII. DE FRENO, PHALERIS &c.] *De equo dono dato* primus Vatic. & Medic. HEINS. *De Equo Honorii* Parm. Junt. Iſingr. Gryph.

2. *Numinis*] *nominis* Wolf.

4. *Natantem*] *natante* Parm.

6. *Paſcua ſaltu*] *curſu* ſcripti omnes. *tranſcurrere curſu* Gudianae ſchedae. HEINS. *perfringere* Voſſ. vid. 1. de laud. Stilich. 199. *curſu* Wolf.

11. *Variata colorum*] Haec ultima dictio, neſcio quo fato, deſcenderat in locum *Serenae* ſequenti verſu, quod erat valde abſonum, itaque reſtituimus utramque ex veteri libro, quod etiam firmavit Colinaeus. CLAVER.

XXIV. AD ALETHIUM] Ejusdem nominis fuit Rhetor Burdig. apud Auſonium (Profeſſor. VI.) hunc Claudianus offenderat, dum verſiculos ipſius arguit. nihil enim adeo nos movet, ut ingenii gloriola. Martialis (VIII. Ep. 18.)

Aurum & opes & rura frequens donabit amicus,
Qui velit ingenio cedere, rarus erit.

Scitum eſt vero locupletes homines, & bene nummatos aut avaros non ſaepe excellere in arte poëtica. unde illud: *Si qua elegidia crudi Dictarunt proceres.* At Plinius ſecundus: *Amat ſtudia*, inquit, *ut pauperes ſolent.* Petronius: *Cultu non perinde ſpecioſus, ut facile appareret eum hac nota literatum eſſe.* Lucillius: *Scit poëticon eſſe, videt tunica & toga quid ſit.* quae tibi hoc epigramma ſatis illuſtrant. CLAVER. *Deprecatio ad Alethium Quaeſtorem* Lucenſis. at primus Vaticanus: *Incipit excuſatio apud Alethium Quaeſtorem, dum objiceretur ei, quod epigramma*

Sic non imbriferam noctem ducentibus Haedis
Jönio credam turgida vela mari:
Sic non Tartareo Furiarum verbere pulsus
Irati laedam carmina grammatici:
Nulla meos traxit petulans audacia sensus,
Liberior justo nec mihi lingua fuit.
Versiculos, fateor, non cauta voce notavi,
Heu miser ignorans quam grave crimen erat!
Orpheos alii libros inpune lacessunt:
Nec tua securum te, Maro, fama vehit.
Ipse parens vatum, princeps Heliconis Homerus,
Judicis excepit tela severa notae.
Sed non Virgilius, sed non accusat Homerus.
Neuter enim Quaestor, pauper uterque fuit.
En moveo plausus, en pallidus omnia laudo:
Et clarum repeto terque quaterque sophos.
Ignoscat placidus tandem, flatusque remittat,
Et toto reticet quidlibet ore: placet.

IN CURETIUM. XXV.

Fallaces vitreo stellas conponere mundo,
Et vaga Saturni sidera saepe queri,

Ven-

ma ejus reprehendisset. Barthius Manlium Theodorum hoc epigrammate tangi arbitratur. eum vide pag. 1063. HEINS. *Alecbium* Parm. Ald. Junt. Colin.

2. *Nec Scythico*] *Nec brumam Scythico* edd. Parm. Junt. Isingr. Colin. Gryph. Raphel.

3. *Sic non imbriferam*] Scripti, *imbriferis*, exceptis primis Vaticano & Ambrosiano. malim, *nubem ducentibus*. HEINS. *imbriferis* Wolf.

6. *Irati relegam*] *laedam* prim. Vatic. & Ambros. rectius. HEINS.

8. *Liberior justo*] *solito* scripti, exceptis prim. Vatic. & Ambros. nil muta. Avienus fab. IX.

Liberior justo, qui fuit ante fugax.

HEINS. sic Ovid. Epist. XXI. 30. *melior justo.* ubi vide notas. VI. Met. 470. *rogabat Ulterius justo.* vide ad Vell. Paterc. II. 25. BURM.

9. *Voce notavi*] *mente* unus Ambros. & sec. Vatic. proximus versus ne adulterinus sit, me tuo. HEINS.

10. *Erat*] *erant* Barth. codex.

11. *Orpheos alii libros*] Forte, *Ascraeos alii libros.* ut tres summos poëtas conjungat, Homerum, *Hesiodum*, & Maronem. HEINS.

13. *Ipse parens*] Hoc distichon ab Ennodio citatur. HEINS.

16. *Pauper*] *pastor* Lucens. HEINS.

17. *Et pallidus omnia laudo*] *en pallidus* meliores scripti, & cum iis Barthius. sequenti etiam versu malim, *En clarum.* HEINS.

18. *Sophos*] Σοφὰς legendum.

19. *Ignoscat placidus*] Puto scribendum, *Ignoscas*, & *remittas*, & *recites*, ut Alethium alloquatur. HEINS. *Intendat placidus* Parm. Junt. Isingr. Gryph. Colin.

20. *Et tuto*] Hic versus, modo distinctus sit, planus videtur. in veteri codice legebatur: *quidquid ab ore pluet*, aut, *fluet.* CLAVER. Plerique ex scriptis, *toto.* recte. quod & Barthio curis secundis monitum. posset etiam refingi, *tota urbe.* pro *quodlibet ore* prim. Vatic. Ambros. & edit. Parm. cum Gudii schedis, *quidquid ab ore.* lege, *quidlibet. quidquid ab ore pluit*, vel *fluit* Claverii liber. HEINS. *tuto reticet quolibet ore* Parm. Junt. Colin.

XXV.

Venturumque Jovem paucis promittere nummis,
Curetî genitor noverat Uranius.
In prolem dilata ruunt perjuria patris,
Et poenam merito filius ore luit.
Nam ſpurcos avidae lambit meretricis hiatus,
Conſumens luxu flagitiisque domum.
Et quas fallacis collegit lingua parentis,
Has eadem nati lingua refundit opes.

In eumdem. XXVI.

Si tua, Cureti, penitus cognoſcere quaeris
Sidera, patre tuo certius ipſe loquar.
Quod furis, adverſi dedit inclementia Martis:
Quod procul a Muſis, debilis Arcas erat:
Quod turpem pateris jam cano podice morbum,
Femineis ſignis Luna Venusque fuit.
Adtrivit Saturnus opes. hoc prorſus in uno
Haereo: quae cunnum lambere cauſſa facit?

In Jacobum Magistrum Equitum. XXVII.

Per cineres Pauli, per cani limina Petri,
Ne laceres verſus, dux Iăcobe, meos.

Sic

XXV. In Curetium] Vellem numquam Claudiano hi verſus excidiſſent, neque puto ipſi in animo fuiſſe, ut lucem viderent; hactenus enim castis auribus conſuluit. ſed enim Auſonius eo delapſus eſt; cui vita proba & pagina laſciva. quin etiam Praeſul Florentinus, quem Divi nomine indigetant in ſua hiſtoria, hos Claudiani verſus citare non dubitavit:

Et quas fallacis collegit lingua parentis,
Has eadem nati lingua refudit opes.

Claver. primus Vaticanus, *Incipit jocus de Curetio.* pro, *Fallaces vitreo ſtellas*, Olſelianus, *Palantes vitreo ſtellas*, quod arridet, nam de planetis eſt ſermo. Heins. *Fallaces video* Voſſ.

6. *Merito*] *patrio* Wolf. a m. s.

7. *Nam ſpurcos avide*] *avidae* Aldus & Ambroſianus. mox, *refundit* opt. Ambroſ. pro *refudit*. Heins.

9. *Ut quas*] Sic habet vetus liber: alii, *Et quas.* non adeo vere. Claver.

10. *Has etiam*] Alii, *Has eadem.* inepte. Claver.

XXVI. 4. *A Muſis*] *amuſis* Wolf. & *actor erat* a m. ſec.

Arcas] id eſt, ſtella Mercurii. Claver.

5. *Jam cano*] *jam Jano* Voſſ. Explicat haec Bapt. Pius ad Plaut. Ciſtell. II. I. 46. quia Luna foemineum ſignum ad mollitiem & impudicitiam credebatur auguratura, & Lunam in foemininis ſignis poſitam latentes cinoedos efficere. hoc vero epigramma explicare dum conatur Galeottus Martius de Doctrina promiſcua cap. 32. diverſas lectiones profert. in vs. 2. *matre tua.* 3. *inclinantia Martis.* 5. *tam cano.* & ultimo, *lingere cauſſa fuit.* Burm.

8. *Lambere cauſſa fuit*] *cura fuit* Patav. opt. Ambroſ. & duo alii. Patav. *cauſa fuit.* Heins.

XXVII. 1. *Per cineres*] Hinc etiam colligas D. Paulum ſepultum Romae, ac D. Petri imaginem ſenio fuiſſe notabilem & in Baſilica repoſitam. Claver.

Per cani limina Petri] *per ſancti* ſcripti potiores. pro vulgato tamen ſtat prim. Vatic. & recte. nam *ſancta Suſanna* poſt ſequitur. Heins. *Per cineres Petri, per ſancti limina Pauli* cod. Barth. & Wolf. *lumina* Oxon. *dux Jacobite* Voſſ. *Jacobee* Mediol. & hic & infra.

3. *Sic*

Sic tua pro clipeo ſuſtentet pectora Thomas,
Et comes ad bellum Bartholomaeus eat.
Sic ope Sanctorum non barbarus inruat Alpes:
Sic tibi det vires ſancta Suſanna ſuas:
Sic quicumque ferox gelidum tranaverit Hiſtrum,
Mergatur; volucres ceu Pharaönis equi:
Sic Geticas ultrix feriat rhomphaea catervas,
Romanasque tegat proſpera Thecla manus.
Sic tibi det magnum moriens conviva triumphum,
Atque tuam vincant dolia fuſa ſitim.
Sic numquam hoſtili maculetur ſanguine dextra.
Ne laceres verſus, dux Iäcobe, meos.

Ri-

3. *Sic tua pro clipeo defendat*] *per clipeum* Ambroſ. pro *defendat* ſcripti omnes *ſuſtentet* praeter prim. Vatic. quo verbo & alibi non raro utitur. Heins. ita & Wolf.

5. *Sic ope Sanctorum non barbarus*] Hoc diſtichon ignorat vetus exemplar, idque notavit etiam in libro ſuo Cujacius, ſed alii omnes referunt. Claver. Puto, *ne barbarus*. pro *ope Sanctorum* cum Barthius in veteri libro inveniſſet, *ope juntbodi*, opinatur a Claudiano eſſe, *ope Judithae*, quod ſequatur proxime Suſanna. hoc diſtichon in primo Vaticano non exſtabat. mox pro *ferox* idem *feras*. Heins.

9. *Sic Geticas*] Haec etiam aberant, ſed male, opinor, nam alter codex optimus habuit. Claver.

Romphaea] Haec dicitur ξιφομάχαιρα cuidam erudito. Ῥομφαῖα. Hac vero dictione uſus eſt alicubi Livius, eſtque jaculum oblongum ſeu framea, quam Satyricus tribuit Marti. Claver.

10. *Romanasque regant proſpera tela manus*] Vulgati codices, *Romanasque regant*. ſed vetus lectio, *Romanaeque gerant*; quod non placet, nam ludit hic Poëta. Claver. *regat teda* quatuor libri. duo, *tegat teda*. Lucenſ. *regat theda*. quinque, *regat tela*. duo Gallici cum Rottendorphiano, *regat Tecla*. Thuan. *tegat Tecla*. Lego, *regat Thecla*. cujus nominis non una Martyr fuit. occurrit & id nomen frequenter in Inſcriptionibus antiquis. in Catalectis Pithoei,

Hic erepta jacet ſupremo funere conjux
Nomine Thecla.

Scaliger, *Romanaeque regant* ex Claverii libro, in quo *Romanaeque gerant*. *regere tela*, ut apud Statium VIII. Theb. 497.

Sterneret adverſos etiamnum Iſmenius heros
Inachidas, nam tela regit viresque miniſtrat
Amphitryonides.

Lucanus Lib. VII.

Cauſa jubet melior ſuperos ſperare ſecundos,
Ipſi tela regent per viſcera Caeſaris.

Virgilius Lib. VI. 57. ad Phoebum:

Dardana qui Paridis direxti tela manusque
Corpus in Aeacidae.

Heins. *regat Tecla* etiam Voſſiani duo. & unus pro varia lectione, *tegat*. *tecta* Wolf. a m. pr.

11. *Magnos conviva triumphos*] *magnum triumphum* ſcripti. *moriens magnos triumphos* prim. Vatic. Heins.

12. *Atque tuam vincant dolia fuſa ſitim*] Veteris codicis lectio. *Et tua perpetuo dolia vina fluant*. quae quidem ſuſpecta mihi, neque adeo elegans. Claver. *Et tua perpetuo dolia vina fluant* Claverii liber & ſeptem ex noſtris; cum primo Vaticano. nec diſſentit Palatinus; niſi quod in illo, *Sic tibi*, rectius quam *tua*. *vina fluere* Graeciſmus. ſic apud Homerum Odyſſ. IX. ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ κρήνη. noſter Lib. II. in Stilich. 263. *& palmite largo Vina fluens*. Conſ. Olybr. 51.

Quantum ſtagna Tagi rudibus ſtillantia venis
Effluxere decus.

Florus in Epigrammatis:

Bacche vitium repertor, plenus adſis vitibus,
Effluas dulcem liquorem comparandum nectari.

Venantius Fortunatus in navigatione Moſellana:

Nec vacat hic rigidis ſine fructibus eſſe lapillis,
Denique parturiunt, ſaxaque vina fluunt.

ut forſan & ſupra de cryſtallo legendum ſit, *quod flumina vinxit*, *Quodque fluit lapides*. fuit cum *dolia vina pluant* legendum opinatus ſum, ut *pluere poma*, *pluere glandes*. de quo loquendi modo dictum notis ad Metamorphoſes Naſonis Lib. I. Vetus Gloſſarium, Αἱμοῤῥοῶ, *ſanguinem fluo*. Petronius coena Trimalchionis fragmento Traguriano: *ponet amphoras copioſas, gypſatas, ne effluant vinum*. ubi plura dicemus. Quae ſequuntur poſt Epigrammata in Theodorum & Hadrianum, Claudiani non videntur: quare & a caeteris ſeparanda curavimus. Heins. *Ut tua perpetuo dolia vina fluant* Parm.

14. *Ne laceres*] *Nec* Voſſ.

XXVIII.

RIMANTI TELUM IRA FACIT. XXVIII.

In jaculum quodcumque gerit, dementia mutat.
Omnibus armatur rabies pro cuspide ferri.
Cuncta volant, dum dextra ferox in vulnera saevit.
Pro telo ingeritur, quidquid suggesserit ira.

IN PODAGRUM XXIX.

Quae tibi cum pedibus ratio? quid carmina culpas?
Scandere qui nescis, versiculos lacerans?
Claudicat hic versus, haec, inquis, syllaba nutat,
Atque nihil prorsus stare putas podager.

DE THEODORO ET HADRIANO. XXX.

Mallius indulget somno noctesque diesque.
Insomnis Pharius sacra, profana, rapit.
Omnibus hoc, Italae gentes, exposcite votis,
Mallius ut vigilet, dormiat ut Pharius.

AD

XXVIII. *Rimanti telum ira facit*] Haec Virgilius satis exprimit Lib. 1. Aen. 222.
Jamque faces & saxa volant, furor arma ministrat.
CLAVER. Sic scripti plerique. bene. thema est ex VII. Virgilii 507. desumptum:
——— *quod cuique repertum*
Rimanti, telum ira facit.
HEINS. *de Iracundo* Parm. Junt. Ald. & aliae.

1. *In jaculum*] *ni jaculum* Voss. *ferit* Parm. Junt. Isingr. & aliae.

Gerit, dementia mutat] Haec corrupta. alii codices, *ferit*. Scribendum opinor:
In jaculum quodcumque rei dementia mutat.
pro *quamcumque rem*. deinde distingue & scribe:
Omnibus armatur rabies; pro cuspide ferri
Cuncta volant; dum dextra ferox in vulnera saevit,
Pro telo ingeritur, quidquid suggesserit ira.
versu ultimo *ingeritur* pro *geritur* reposui, quod meminerim frequenter apud Poëtas occurrere, *telum ingerit*. ut in illo Maronis Lib. IX. 763. *crebras morientibus ingerit hastas*. & XII. 330. *raptas fugientibus ingerit hastas*. tum illo Silii Italici: *crebras fugientibus ingerit hastas*. Statius Theb. IX.
Et nunc ipse furit, nunc tela natantia raptans
Ingerit. & mox,
Sed premit, & saevas miserantibus ingerit hastas.
Livius Lib. XXIV. cap. 34. *ut sui vulnere intacti tela in hostem ingererent.* XXVII. 18. *saxa missilia ingerunt.* Curtius Lib. IV. c. 2. *ut in subeuntes scaphas tela ingeri possent.* & mox, *missilia in propugnantes ingerebantur tuta.* HEINS.

2. *armatur*] *armatus* Parm.

3. *In vulnera*] *in vulnere* Wolf. Parm. Junt. Isingr. Gryph. Raphel.

XXIX. *In Podagrum*] Oiselianus, *In podagrum, qui carmina culpabat, non stare dicebat.* lege, *& non stare dicebat.* recte etiam *Podagrum* cod. Rottend. non *Podagricum*. sic *miles podager* lemma apud Symposium in Aenigmatis. vide Salmas. ad Hist. Aug. HEINS. *In Podagrum, qui carmina non stare dicebat* Parm. Junt. *qui carmina sua n. s. d.* Isingr. Gryph. *In Podagrum* Ald.

1. *Quae tibi*] In hanc rem saepe dixit Cujacius: pro captu lectoris habent sua fata libelli. hic morbus vero, teste Symmacho, littorali siccitate, id est arenis calidis, tenuatur. CLAVER.

Quid carmina] *qui* Wolf.

2. *Scandere qui nescis*] *quos* sec. Vatic. versiculos nempe, laceras. & interrogationis notam addit. deinde, *inquis* & *putas*, non *inquit* & *putat*, idem secundus Vaticanus. HEINS. *inquis* Voss. edd. Parm. Junt. Ald. Isingr. Colin. Gryph. & ita mox *putat* eaedem.

XXX. Hic vero palinodiam canit poëta; nam antea Panegyrin huic magno & erudito viro elaboravit, jam vero arguit oscitantiae: quid ni? laudavit nempe cum laudanda faceret, neque adeo foret senio gravis, aut veterno: culpat se leviter ac facete. neque, opinor, Manlius, si haec rescierit, indigne tulit, quin potius subriserit molliter. nam qui dormit non peccat, ait ille: verum Hadrianus vigilando omnia diripit. vide quae supra diximus. ejusmodi vigilantii ac dormitantii fuere olim in suprema Curia magni certe nominis ac meriti. CLAVER.

1. *Mallius*] *Manlius* Wolf. edd. Parm. Junt. Ald. Isingr. & aliae, ut & mox vs. ult.

AD AETERNALEM. XXXI.

Quidquid Caſtalio de gurgite Phoebus anhelat,
Quidquid fatidico mugit cortina receſſu,
Carmina ſunt: ſed verba negant communia Muſae.
Carmina ſola loquor. ſic me meus inplet Apollo.

AD MAXIMUM, QUI MEL MISIT. XXXII.

Dulcis dona mihi tu mittis, Maxime, ſemper,
Et quidquid mittis, mella putare decet.

DE LOCUSTA. FRAGMENTUM. XXXIII.

Horret apex capitis: medio fera lumina ſurgunt
Vertice. cognatus dorſo dureſcit amictus,
Armavit natura cutem, dumique rubentes
Cuſpidibus parvis multos acuere rubores.

DE

XXXI. In veteri codice ita legitur: *De ſe qui ſemper verſus loqueretur.* verum hic Aeternalis floruit ſub Arcadio & Honorio, fuitque Proconſul Aſiae. neque vero ſoli Poëtae carmina loquuntur; nam Cujacius paene inſcius poſt aegritudinem ſatis moleſtam hunc verſum protulit: *Non mihi magna fuit, ſed miſeranda pati?* quod ipſi forte cum Ulpiano, qui inopinus ita luſit: *Semper in obſcuris quod minimum eſt ſequimur.* CLAVER. Hoc epigramma partem faciebat ultimam Epigrammatis XXXV. de Portu Smyrnenſi in edd. Parm. & Junt. ſed Ald. Iſingr. & aliae ſejunxerunt, & iſti epigrammati ſubjunxerunt.

2. *Cortina*] *fortuna* Wolf.

3. *Carmina ſunt*] Male vulgo, *Carmina fert.* deinde lego, *& verba negant.* Barthius ex Palatino, *non verba ferunt communia Muſae.* HEINS.

4. *Sic me meus inplet*] *Smyrnaeus* Lucenſ. Fors ſit, ut ſcripſerit:

Carmina ſola loquor, Smyrnaeus ut implet Apollo.

Smyrnaeus Apollo, Homerus. HEINS.

XXXII. Hoc diſtichon mihi parum ſapit. ſed forte ad Maximum hominem publici ſaporis ſcriptum eſt. CLAVER. *Semper tu, Maxime, mittis* Oxon. Voſſ. Ald. *credere mella decet* Wolf.

XXXIII. *De Locuſtis*] Alii codices, *De Locuſta.* ſed veterem ſcripturam agnovimus, unde & duos verſus exhibui longe diverſos:

Armavit natura cutem, dumique rubentes
Cuſpidibus pariunt multos ac vere colores.

vide textum & confer cum excuſis. CLAVER. edit. Junt. *De Eadem*, nempe Hyſtrice, cui ſubjectum hoc Epigramma. *de Bucuſta* Parm. cui & verſus additus

Nectareo muro dulces cinguntur barenae.

1. *Surgunt*] *ſurgit* cod. Barth. pro *capitis* malim *capiti.* BURM.

2. *Dureſcit amictus*] Lego, *ſuccreſcit.* opt. Ambr. *decreſcit:* verſu primo *ſurgit*, non *ſurgunt.* Palatinus. pro *medio fera lumina ſurgunt Vertice*, fors ſcribendum: *medio duo cornua ſurgunt Vertice.* HEINS.

3. *Dumique*] Scripti plerique, *dubiiſque.* Lucenſ. *dubique.* nonnulli, *dubiiſque rubentem.* HEINS. *dubiiſque* Wolf.

4. *Parvis multis acuere rubores*] *multos* alii. idque rectius. Buslid. *parum multos.* liber Claverii, *pariunt multos ac vere colores.* Lege:

——— dumique rubentes
Cuſpidibus pariunt multos ceu vepre dolores.

Barthius conjicit:

——— dubiiſque rubentem
Cuſpidibus variant, Milto victore, colores.

quod non intelligo, niſi error ſubſit librarii. Huic epigrammati praefigebatur in Vaticano illud DE DULCIO:

Nectareo muro dulces cinguntur arenae. HEINS.

XXXIV.

DE BALNEIS QUINTIANIS. XXXIV.

Fontibus in liquidis paullum requiesce, viator,
Atque tuum rursus carpe refectus iter.
Lympharum dominum nimium miraberis, hospes,
Inter dura viae balnea qui posuit.

DESCRIPTIO PORTUS SMYRNENSIS. XXXV.

Urbis conspectum montana cacumina velant,
Tranquillo praetenta mari. ducentia portum
Cornua pacatas removent Aquilonibus undas.
Hic exarmatum terris cingentibus aequor
Clauditur, & placidam discit servare quietem.

EST IN CONSPECTU LONGE LOCUS. XXXVI.

Est procul ingenti regio submota recessu,
Insula, qua resides fluctus mitescere cogit,
In longum producta latus; fractasque per undas
Ardua tranquillo curvantur brachia portu.

DE QUADRIGA MARMOREA. XXXVII.

Quis dedit innumeros uno de marmore vultus?

Sur-

XXXIV.] *De Balneis Quintianis, quae erant in via* Voss. *quae in via posita erant* Ald.

1. *Fontibus*] *Montibus* Wolf.

3. *Lympharum*] *Nympharum d. n. mirabilis* Wolf.

XXXV. DESCRIPTIO PORTUS SARONENSIS.] In veteri libro ita scriptum reperi. sed in altero, ut in excusis, *Zaronensis.* vide Pomponium Melam de hoc portu vel sinu. CLAVER. *Smyrnensis* scripti. insulse *portus Zarinensis* ante legebatur; qui error inde natus, quod *Zmyrna* pro *Smyrna* nonnulli ex antiquis scribebant. de quo vide Vossium Lib. I. cap. 21. Grammaticae. & Munckerum ad Fab. CCCI. Hygini. Ceterum primo versu opinor esse scribendum:

Urbis conspectum montana cacumina celant.

pro quo vulgati:

Urbs in conspectu montana cacumina velat.

inter montes enim sita Smyrna. & deinde, *Sic exarmatum*, non *Hic*. HEINS. *Urbs in conspectu est m. c. velat* Ald. Forte: *Urbs inconspecta est: montana cacumina celant.* BURM.

XXXVI. *Est*] Quaenam sit illa insula, neque titulus, neque ipsa delineatio aperte indicat. forte innuit qualis insula esse debeat, ut sit perfecta. CLAVER. *Est longe spatii locus* Moretanus. Lucensis, *Est in conspectu longo locus*, optime. nisi quod *longe* scribendum. Thema rursus est Virgilianum, quale supra habuimus, *Rimanti telum ira facit.* exstat autem hemistichion Aeneïdos primo. hujus notae versus multi legebantur in antiquissimo Epigrammatum Latinorum codice, quem apud Virum Cl. Petrum Scriverium vidi. etiam in vulgatis a Scaligero & Pithoeo veterum poëtarum Catalectis ejusmodi nonnulla occurrunt. Ceterum versus primi sic videntur constituendi:

Est procul ingenti regio summota recessu,
Insula qua reduces fluctus mitescere cogit,
In longum praeducta latus.

Video & Barthium curis secundis id ex parte jam occupasse. antea legebatur, *recessu Insula, quae.* HEINS. *Descriptio insulae* Parm. Ald. *Insula quae* eaedem.

XXXVII.] Mendosissimum est hoc epigramma, quod in primo Vaticano non comparet. illustratum non inscite a Barthio Lib. XIV. Advers. cap. 20. qui adeundus. HEINS.

1. *Quis*] Si quis pictor haec adeo belle effingeret

Surgit in aurigam currus, paribusque lupatis
Unanimes frenantur equi. quos forma diremit,
Materies cognata tenet, discrimine nullo.
Vir redit in currum: ducuntur ab axe jugales:
Ex alio se quisque facit. quae tanta potestas?
Una silex tot membra ligat, ductusque per artem
Mons patiens ferri varios mutatur in artus.

FRAGMENTUM. XXXVIII.

Sordidus ex humeris nodo dependet amictus,
Exercentur equis, & colla comantia pectunt.

DE PAUPERE AMANTE. XXXIX.

Paupertas me saeva domat, dirusque Cupido,
Sed toleranda fames, non tolerandus amor.

DE EODEM. XL.

Esuriens pauper telis incendor Amoris.
Inter utrumque malum diligo pauperiem.

IN SEPULCRUM SPECIOSAE. XLI.

Pulcris stare diu Parcarum lege negatur.
Magna repente ruunt: summa cadunt subito.
Hic formosa jacet Veneris sortita figuram,
Egregiumque decus invidiamque tulit.

DE

ret penicillo, aut Statuarius argilla imitaretur, nihil puto visum iri elegantius. CLAVER.

2. *Surgit in aurigam currus*] Forte, *Vergit*, ut aurigam curru excussum designet. atque illi currum illapsum. mox, *Vir redit in currum*, pro *Vix*, bene Rosweidus teste Barthio. confirmant ex scriptis nonnulli. HEINS.

3. *Unanimes*] *Unanimi* Voss. mox pro *cognata*, *frenata* Voss. duo, Wolf. Ald.

6. *Ex alto se quisque jacit*] Sic habuit vetus liber. sed enim excusi forte non male: *Ex alio se quisque facit*, ut videantur illi equi, prout spectator accedit aut recedit, vel deflectit, mutata quasi figura, exoriri. CLAVER. *Ex alto se quisque jacit* codex Claverii. HEINS.

7. *Ductusque*] *Ductamque* codex Barthii, qui *doctam* conjiciebat dubitans.

8. *Mons*] *Mens* Wolf. a m. pr. sed *mons* pro saxo, marmore. ut supra.

XXXVIII. *Sordidus ex humeris*] *Incipit de lanariis* primus Vaticanus. HEINS. *ex* deest Parm.

1. *Dirusque*] *durusque* codex Cujacii & Wolf.

XXXIX.] Paupertas haec voluntaria *fuit in Claudiano*, qui forte famae potius, quam *fami* consuluit, atque hoc ipsum non dedecet. CLAVER.

XL. 2. *Diligo*] *deligo* Wolf. edit. Ald. & Raphel.

XLI. *In sepulcrum Speciosae*] *Sepulchrum petiosae* Cod. Barth. *De sepulchro sponsae, quae in via posita erat.* Parm. Junt. *speciosae quae in via posita erat* Isingr.

2. *Magna*] Hujus versiculi artificium argute deprehendit G. Sabinus, poëtarum Germaniae flosculus: neque alienum est nimis illud Tibulli:

Sera tamen tacitis poena venit pedibus. CLAVER.

4. *Tulit*] Inde sequitur, forma fuisse eleganti, quae invidenda sit. alias, *meruit*. nam in veteri co-

DE BIRRO CASTOREO. XLII.

Nominis umbra manet veteris. nam dicere birrum;
Ni Caſtor niteat, Caſtoreum nequeo.
Sex emptus ſolidis. quid ſit, jam ſcire poteſtis.
Si mihi nulla fides, credite vel pretio.

DE HIPPOPOTAMO. XLIII.

Utraque fecundo nutritur bellua Nilo,
Quaeque vorat morſu, quaeque ſub ore fremit.

QUAE IN MENSA DE SARDONYCHE LAPIDE. XLIV.

Menſa coloratis aquilae ſinuatur in alis,
Quam floris diſtinguit honos. ſimilisque figura
Texitur. inplumem mentitur gemma volatum.

CARMEN PASCHALE. XLV.

Chriſte potens rerum, redeuntis conditor aevi,
Vox ſummi ſenſusque Dei: quem fudit ab alta

Men-

codice, ut etiam notat Cujacius: *Invidiamque tulit*, ita ut decus & invidiam una eademque opera ſortita ſit. ſic etiam virtuti comes invidia. Sequentis vero Epigrammatis hic fuit titulus: *De Balneis Quintianis, quae in via poſita erant*, quae ultima verba male huic Speciosae addita. CLAVER. *invidiamque tulit*, non *invidiam meruit*, Claverianus liber, probante Barthio. Forte:

Egregiumque decus trux Libitina tulit.

etiam Gudianae ſchedae, *invidiamque tulit*. Gloſſae MSS. *Libitina, unde mortui tolluntur.* Quinctilianus Declam. VI. *Inanis domi Libitina plangitur.* de naufrago. Declam. IX. *Sonabant clangore ferali tubae, illatisque Libitinae toris ducebatur funus ante mortem.* HEINS. *invidiam meruit* Parm. Junt. Ald. Iſingr. aliae.

XLII. 1. *Nominis*] Hoc epigramma mihi multum fecit olim negotii. ſed tandem videor mihi percepiſſe. magnam ei ſane lucem attulit vetus liber, neque tamen ideo forte quivis intelliget. Agitur vero de lacerna aut epomide, vel quodam alio integumento vili. CLAVER. *Numinis* & *diſcere* Wolf.

Veteris] *veteres* Parm. Junt. Ald. Iſingr. Gryph.

Byrrhum] Severus in vita B. Martini dixit, *Byrrhum rigentem & fluentem texere lacernam.* Cod. Theod. Lib. XIV. *Servos Byrrhis uti permittimus aut cucullis.* Auſon. *Burrbas, quisquilias, ineptiasque.* hodie vero etiam galeri conficiuntur non ſolum e pilis cuniculi, ſed etiam e villo caſtoreo, ut vocant, quod eſt majoris pretii, & quavis pluma mollius. ſed vereor ut haec moroſi homines accipiant. CLAVER.

2. *Si Caſtor niteat*] Haec inquinatiſſima ſunt. Lucenſis & excerpta Puteana, *juret*. Aldus, *viret*. novem ſcripti, *vitet*. Bonon. *incret*. duo optimi Ambroſ. *nitet*. Gyrald. cum vulgatis, *niteat*, & *non dicere* pro *nam*. Barthius cum Claverianis libris, *Ni Caſtor niteat*. Scaliger, *Si textura vetat*. Forte, *Si Caſtor vivet*, vel, *vivat*. pro *dicere birrum* in multis veterum, *diſcere*. & *Nomen verba manet* ſecundus Vaticanus. mendoſe. ſed tanti haec non ſunt, in quibus diu haereamus. Videantur tamen quae ad illuſtrationem hujus epigrammatis contulit Barthius pag. 1061. pro *poteſtis* Aldus *poteſtur*. verum aliter noſtri codices. Salmaſius in Additis ad Solinum pag. MCCCXXXIX. ita corrigit:

Nominis umbra manet veteris. nam dicere bibrum
Si Caſtor niteat, Caſtoreum nequeo.

Caſtoreumque queo, ſchedae Gudianae. HEINS. *Sic Caſtor viret* Ald. Colin. & aliae. *jam diſcere birrum Si Caſtor niteat* Parm. Junt. *nitet* Wolff. *quid ſcit iam ſcire poteſtas* Wolf.

XLIII. XLIV. Haec duo Epigrammata ex Vaticano primo & Claverii codice Cujaciano ſunt depromta. in lemmate ſecundi Epigrammatis lege, *Aquila in menſa*, pro *Quae in menſa*. deinde Claver. *ſimilique figura*. HEINS.

XLV. Elegans oratio ad Chriſtum, & quae ſit

vena

Mente Pater, tantique dedit consortia regni.
Inpia qui nostrae domuisti crimina vitae,
Passus corporea mundi vestire figura,
Adfarique palam populos, hominemque fateri:
[Quemque utero inclusum Mariae, mox numine viso]
Virginei tumuere sinus, innuptaque mater
Arcano stupuit conpleri viscera partu,
Auctorem paritura suum. mortalia corda
Artificem texere poli, mundique repertor
Pars fuit humani generis, latuitque sub uno
Pectore, qui totum late conplectitur orbem;

Et,

vena Claudiani dignissima: unde miror G. Fabricium, lumen Germaniae, in libro Poëtarum Christianorum hoc carmen Damaso Papae tribuere; cujus sane si legisset carmina, id non fuisset pronuntiaturus. est vero Poëtarum munus preces contexere, inque Dei laudibus sui periculum facere, Davidis exemplo: inde hymni Orphei, & aliorum. inde Horatius:

Disceret unde preces vatem nisi Musa dedisset?

At Ausonius hac in re excelluit, & secundum ipsum Claudianus. duo ultimi versus satis indicant, Claudianum orare pro Imperatore: atque ita omnino usus est Auson. *Rectores terrae placidos:* vide reliqua. Sed ecce tibi exhibemus Damasi versiculos, ut cum nostro Poëta conferas. hi Romae visuntur insculpti:

Quid loquar aut sileam? probibet dolor ipse fateri,
Hic tumulus lacrymas retinet, cognosce, parentum
Projectae, fuerat primo quae juncta marito.
Pulcra decore suo, solo contenta pudore:
Heu dilecta satis miserae genitricis amore.
Accipe, quid multis? thalami post foedera prima
Erepta ex oculis Flori genitoris abivit,
Aetheream cupiens coeli conscendere lucem,
Haec Damasus praestat cunctis solatia fletus.

FL. MEROBAUDE ET FL. SATURNIO COSS.

Possem & alia subjungere, sed minus concinna judicavi; nam in his Sedulium aut Juvencum potius quam Claudianum refert. CLAVER. Hoc carmen, quamquam elegans, Claudiani esse non persuadeor ut credam. sed nec Graecum in primo Vaticano, *Incipit de Salvatore.* Sed cum & Claudianus Mamertus scripsisse carmina dicatur, illius nonnulla nostro sunt attributa. Inveni hoc epigramma veterrimo Glossario Latino & Saxonico subtextum apud M. Zuerium Boxhornium. Nicolaus Serrarius Bonifacianis Epistolis attextum in antiquis Viennensibus & Ingolstadiensibus repperit membranis, & cum iisdem epistolis publicavit. Nonnulli Damaso adscribunt. Jacobus Usserius Armachanus, vir summus, cum Hibernicis veterum epistolis in lucem dedit. Ego id, ut haud quaquam Claudiano, ita nec Damaso dederim. Est autem aevi melioris, & inter praecipua & antiquissima Christianismi monumenta numerandum, ipso Claudiano vetustius. Lactantio vindicari malim. HEINS. *de Salvatore* Parm. & Ald.

1. *Christe*] *Ipse* Mediol.

Conditor aevi] *orbis* primus Vatic. & quinque alii. Gyrald. *anni.* HEINS.

2. *Fudit ab alta*] *fuderat alta* duo Florentini & Palatinus. HEINS. *fundit ab alta* Parm.

3. *Mente*] *Magna* Voss.

4. *Inpia tu nostrae domuisti*] *qui nostrae* Gyrald. & secundus Vaticanus. & mox *munai* pro *mundum* idem Gyraldinus. Barthius, *Dominum.* pro *crimina vitae* prim. Vatic. *secula terrae.* HEINS. *docuisti* Wolf.

7. *Quemque utero inclusum*] *Quem verbo* Excerpta Putean. Aldus, Lucensis, & Pomponii Laeti schedae. Forte, *Tene utero.* pro *numine viso*, *lumine* Gyrald. Lucensis *angele viso* corrupte, quomodo & Pomponii Laeti excerpta. alii nonnulli *angelo.* A primo Vaticano & quibusdam praeterea hic versus aberat, quem Barthius quoque censet tollendum esse. HEINS. Malim, *utero infusum Mariae.* & *numine vivo.* BURM.

8. *Virginei tumuere*] *timuere* Rapheleng. ut Lucensis & duo alii. an *micuere?* quale illud apud Nasonem: *Usque metu micuere sinus.* Oxon. *tenuere*, forte pro *tremuere.* opt. Ambros. *intumuere.* *patuere* Pricaei. HEINS.

9. *Stupuit*] *obstupuit* edit. Fabric.

10. *Mortalia corda*] *membra* Gyrald. mox pro *texere*, *fudere* Isingr. & sex ex nostris. Oxon. *cepere.* HEINS.

11. *Repertor*] maluerat Heinsius, *redemtor.*

12. *Latuitque sub imo*] *uno* Aldus & scripti. bene. vide notas Lib. II. in Eutrop. 285. quomodo & Delrius ad Senecam, & Barthius curis secundis. HEINS.

15. *Nec*

Et, qui non ſpatiis terrae, non aequoris unda,
Non capitur coelo, parvos confluxit in artus.
Quin & mancipii nomen, nexusque ſubiſti,
Ut nos ſubriperes leto, mortemque fugares
Morte tua: mox aetherias evectus in auras,
Purgata repetis laetum tellure parentem.
Auguſtum foveas, feſtis ut ſaepe diebus
Annua ſinceri celebret jejunia ſacri.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΩΤΗΡΑ. LXVI.

Ὦ πυρὸς ἀενάοιο σοφὴν ὠδῖνα φυλάσσων,
Ἐμβεβαὼς κόσμοιο παλινδίνητον ἀνάγκην,
Χριϛὲ θεοῤῥήτοιο βίου φυσίζοε πηγὴ,
Πατρὸς ἀσημάντοιο Θεοῦ πρωτόσπορε φωνὴ,
Ὅς μέγα μητρῴων τοκετῶν ἐγκύμονα φόρτον,
Καὶ γόνον αὐτοτέλεϛον ἀνυμφεύτων ὑμεναίων,
Στήσας ἀσσυρίης γενεῆς ἑτερόφρονα λύσσαν,
Ὄργια δ' εἰδώλων κενεῶν ψευδώνυμα λύσας,
Αἰθέρος ἀμφιβέβηκας ἐφ' ἑπτάζωνον ὄχημα,

Ἀγγε-

14. *unda*] *undis* Fabric. *ſpatio* Oxon.

15. *Nec capitur*] *Non* duo Florentini. quod efficacius HEINS.

16. *Mancipii*] Ita vetus codex, idque avide, ut ita dicam, arripuit Cujacius. in aliis, *ſupplicii.* notum eſt vero illud, *mancipio & nexu*; venditus enim fuit quaſi per aes & libram. Paulus: Μορφὴν δύλυ λαβών. CLAVER. *ſupplicium numen* unus Florent. *ſupplicium nomen* Buslid. *ſupplicium mortis* Pricaeanus. *mancipii nomen* ex veteri libro Claverius. pro *nexusque* forte *noxasque*, ſi τὸ *mancipii* non admittis. pro *ſurriperes* ſcripti plerique *eriperes*. HEINS.

19. *Purgata repetens laetum tellure parentem*] *repetis tellure* antiquus liber, & vere, cum habeant reliqui, *te luce*, ut enim hic *purgata tellure*, ſic infra dicet, *purgatis adimis contagia terris*. CLAVER. *repetis tellure* ex veteri codice Claverius, quod & ex ſuis adnotat Uſſerius, & Raphelengius ſecutus eſt. noſtri codices aliter. unus, *laeta te luce.* mox, *Auguſtos fovens* ex Palatino Barthius, & *celebrent.* Poſt hunc verſum margini in uno Petaviano ſequentia adſcripta legebantur:

EUGLERIUS COMES.

O pater omnipotens, celſi dominator Olympi,
O terrae pelagique ſator, qui ſedibus olim
Miſſus ab aethereis, humano corpore naſci
Non indignatus, caedis cruciatibus atrae
Mortales avidi rapuiſti e faucibus Orci.
Dirige vela precor. curvo diducere rectum,
Denſaque Romulei dignoſcere jura Senatus
Ingenio permitte meo. qua luce reperta
Fas mihi ſit populis reſerata reſolvere jura,
Atque inter nebulas legum dignoſcere cauſas.

Cetera poëmata, ut Laus & Miracula Chriſti, Laus Herculis, & in Sirenas, nullis in membranis, quas inſpexerim, exſtant, nec tanti ſunt, ut cum cura excuti ac examinari debeant. Opinor ea omnia ex Camertis vetuſto codice prodiiſſe. Graeca quae ſequuntur, ex Vaticano Anthologiae Graecae codice ſunt petita. HEINS. *reparans* Fabric. *laeta te luce* Ald. *laetum te luce* Parm. Junt. Iſingr. Gryph.

XLVIII.

Ἀγγελικαῖς πλερύγεσσιν ἐν ἀῤῥήτοισι θάασσων.
Ἵλαθι παγγενέταο Θεοῦ πρεσβήιον ὄμμα,
Φρυρὲ βίυ, σῶτερ μερόπων, αἰῶνος ἀνάσσων.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΕΣΠΟΤΗΝ ΧΡΙΣΤΟΝ. XLVII.

Ἀρτιφανὲς, πολιοῦχε, παλαιγενὲς, υἱὲ νεοττὲ,
Αἰὲν προεόντε, ὑπέρτατε, ὕστατε, Χριστὲ
Ἀθανάτοιο πατρὸς, καὶ ὁμόχρονε, πάμπαν ὅμοιε.

LAUS CHRISTI. XLVIII.

Proles vera Dei, cunctisque antiquior annis,
Nunc genitus, qui ſemper eras, lucisque repertor
Ante tuae, matrisque parens: quem miſit ab aſtris
Aequaevus Genitor, verbique in ſemina fuſum
Virgineos habitare ſinus, & corporis arcti
Juſſit inire vias, parvaque in ſede morari:
Quem ſedes non ulla capit: qui lumine primo
Vidiſti quidquid mundo naſcente crearas.
Ipſe opifex, opus ipſe tui, dignatus iniquas
Aetatis ſentire vices, & corporis hujus
Diſſimiles perferre modos, hominemque ſubire,
Ut poſſis monſtrare Deum, ne lubricus error,
Et decepta diu varii ſollertia mundi,
Pectora tam multis ſineret mortalia ſeclis
Auctorem neſcire ſuum. te conſcia partus
Mater, & adtoniti pecudum ſenſere timores.
Te nova ſollicito luſtrantes ſidera viſu
In coelo videre prius, lumenque ſecuti
Invenere Magi. tu noxia pectora ſolvis,
Elapſasque animas in corpora functa reducis,
Et vitam remeare jubes. tu lege recepti

Mu-

XLVIII. Claudianus profecto in mente habuit illud Ariſtot. Polit. 7. πρῶτον ἡ περὶ θείων ἐπιμέλεια. ſcivitque ex eodem, τοὺς θεοὺς ἐνυστέρους εἶναι τοῖς μᾶλλον αὐτοὺς τιμῶσι. nec puto quidquam ſubtilius his verſibus, aut magis pium enuntiari poſſe. CLAVER.

3. *Ante tuae*] *Nate* Barthius in Adverſariis. (Lib. 1. cap. 7.) poſſet & legi, *Ante tuam*, lucem ſcilicet. & mox, *vani ſollertia mundi*. HEINS.

4. *Aequaevus*] *Aequaevus genitor verbi, qui* &c. Barth.

9. *Opus ipſe ſui*] *ipſe tui* Scaliger.

15. *Conſcia partus*] *conſcia patris* Barth.

22.

Muneris, ad Manes penetras, mortisque latebras
Inmortalis adis. nasci tibi nam fuit uni
Principium, finisque mori: sed nocte refusa,
In coelum patremque redis, rursusque perenni
Ordine purgatis adimis contagia terris.
Tu solus, Patrisque comes: tu Spiritus insons,
Et toties unus, triplicique in nomine simplex:
Quid, nisi pro cunctis, aliud? quis credere possit,
Te potuisse mori, poteras qui reddere vitam?

MIRACULA CHRISTI. XLIX.

Angelus adloquitur Mariam, quo praescia verbo
Concipiat, salva virginitate, Deum.
Dant tibi Chaldaei praenuntia munera Reges,
Myrrham homo, rex aurum, suscipe tura Deus.
Permutat lymphas in vina liquentia Christus:
Quo primum facto se probat esse Deum.
Quinque explent panes, pisces duo, millia quinque:
Et Deus ex parvo plus superesse jubet.
Editus ex utero coecus nova lumina sensit,
Et stupet ignotum se meruisse diem.
Lazarus e tumulo, Christo inclamante, resurgit,
Et durae mortis lex resoluta perit.
Nutantem quatit unda Petrum: cui Christus in alto
Et dextra gressus firmat, & ore fidem.
Exsanguis Christi contingit femina vestem.
Stat cruor in venis: fit medicina fides.
Jussus post multos graditur paralyticus annos,
Mirandum, lecti portitor ipse sui.

IN

22. *Muneris*] *Numinis* malebat Heinsius.

24. *Nocte refusa*] Lego, *reclusa*, aut etiam, *retusa*. de quo verbo alibi multis actum. & paulo ante, *nasci tibi nam haud fuit uni Principium*. HEINS. *non fuit* Barth.

27. *Spiritus insons*] *Spirituum fons* Barthius.

29. *Quid nisi*] Haec est antiqua lectio. Excusi omnes eam secuti aliter habent, nempe: *Qui nisi praestares*, quod videtur aptius. sed enim hic auctor, ut alii poëtae, verba sua intricavit. In Eutropium: *Nihil est quod non in pectore magnum Concipit*. CLAVER. Haec corrupta. Scaliger notarat multa deesse. Miracula Christi in disticha dividenda contendit Claverius. HEINS. *Quid nisi pro cunctis (aliud quis credere possit) Te* Barthius.

XLIX. MIRACULA CHRISTI.] Non dubito, quin haec in totidem disticha separanda sint, mihique persuaserim libens ea singulis miraculis, a pictore expressis, subjecta fuisse, aut subjicienda; sunt vero facilia & pulcra. CLAVER.

3. *Myrrham*] Juvencus:
Aurum, thus, myrrham, regique hominique Deoque. CLAVER.

9. *Editus ex utero*] Forte, *Creditus ex utero caecus*. BURM.

IN SIRENAS. L.

Dulce malum pelago Siren, volucresque puellae,
Scyllaeos inter fremitus, avidamque Charybdin,
Musica saxa fretis habitabant dulcia monstra,
Blanda pericla maris; terror quoque gratus in undis.
Delatis licet huc incumberet aura carinis,
Inplessentque sinus venti de puppe ferentes,
Figebat vox una ratem; nec tendere certum
Delectabat iter reditûs, odiumque juvabat:
Nec dolor ullus erat. mortem dabat ipsa voluptas.

L. Olim quidam vitio vertere B. Ambrosio, quod poëticis usus esset exemplis; verum ille se ita defendit, ut probet etiam e sacris litteris Sirenas. Esaias enim, inquit ille, Sirénes & filias passerum dixit. Senior vero Scaliger, Poëmatium hoc leve quidem, sed non inelegans esse declarat. CLAVER.

1. *Siren*] Ita vetus liber. alias, *Sirenae*, inepte. notum est illud, *vitanda est improba Siren*, *Desidia*. CLAVER. *Sirenae* Ald. Isingr. Gryph.

4. *Terror*] *terrorque gratus in undis Delatus* Ald.

6. *Furentes*] Sic in veteri codice. alii, *ferentes*. deinde, *Figebat*, id est, sistebat ratem. postremo *odium*, non *otium*. repugnat enim lex carminis. plura dicere supersedeo. CLAVER.

7. *Tendere certum iter*] Lege, *coeptum*. HEINS.

8. *Odiumque*] *otiumque* Ald. *ociumque* Isingr. Gryph.

9. *Dolor*] *color* Ald. marg. Gryph.

ANO-

ANONYMI POËTAE
LAUDES
HERCULIS.

Pieridum columen, cujus Parnasia magno
Numine templa sonant, laeto, precor, huc age, Phoebe;
Te conjunge choro: penetralia sancta sororum,
Et nova Castalios latices per rura petentem
Hippocrenaeum victorem insistere fontem
Me fac. namque tuam non nunc novus advena turbam
Ingredior, laurosque gerens, & florea sertis
Tempora vincta tuis, doctorum munera vatum.
Testor adhuc veteres: quamvis desuetus, honores,
Alcides mihi carmen erit, germana Tonantis
Progenies, dignus credi post viscera numen,
Semper ob inmensos invicti roboris aestus.
Nec nasci potuisse vacat. nam lucis in ipsis,
Inclyte, principiis, tardo vix editus ortu,
Fecisti de patre fidem. sed cur mihi lentis
Ludis adhuc, Cyrrhaee, modis, tenerumque resultans

Lu-

1. *Pierium columen*] Hoc poëmation e vet. MS. multis locis emendamus; sed in eo legendo parum voluptatis percepimus: non quod nimium displiceat; nihil enim gratius nobis contingat, quam ea, quae venam Claudiani sapiant. verum facile deprehendimus, haec seni, vel aegro, vel curis adflicto excidisse; nam ex veteri etiam Graeca historia liquet eum a Theodosii Magni imperio ad usque Attilam vixisse, non sine miseria opinor, propter casum Stiiichonis, unde illa: *Testor adhuc veteres, quamvis desuetus, honores.* In his tamen apparet pulchra aquilae, senectus aut equi. Claver.

2. *Phoebe*] *laeto* Ald. & pro, *Te conjunge*, *Tecum cuncta choro* Idem, Isingr. Gryph. *Tecum junge* Claver.

6. *Turbam Ingredior*] *Ingredi turbam* an satis sit Latinum, dubitare possis. quid si castigemus, *rupem Ingredior?* Malim etiam paulo ante *Hippocrenaeo victorem insistere fonte*, vel *fonti*. *Me fas* non *fac*. Heins. *Hippocrenaeon victorem sistere fontem* Ald. Isingr. Gryph. *Hippocrenaeo v. sistere fonti Me dignare, tuam* Delr. *Me fameque tuam, nam nunc* Ald. *Me famaque tuam* Isingr. Gryph. olim *Ingredior Cyrrham* conjecerat Heinsius, sed delevit.

8. *Tempora vincta tuis*] Puto *suis*. Ita Naso frequenter. si ad laurum refers, bis idem dixerit. *lauroque gerens* praeterea malo, & *munere*. Heins.

10. *Germana*] *Romana* Ald. Isingr. Gryph. *non vana* Scaliger & Barthius. mox pro *post viscera*, forte *post funera* legendum. Burm.

12. *Ob inmensos*] *in immensos* Isingr. Gryph. *cui semper immensos* Ald. forte, *super*.

Roboris aestus] *actus* praetulerim. Heins.

13. *Nec nasci*] Haec vix intelligo. Forte, *Vix nasci potuisse vacat.* vix tempus, quo non ederes virtutis speciem, concessisti parturienti matri, sed, dum nasceris, jam ostendisti te filium Jovis. vide vs. 29. Burm.

16. *Ludis adhuc Cyrrhaea modis*] Puto, *Cyrrhaee*, nam Phoebum alloquitur. Heins. *Cyrrbate* Aldus, corrupte, pro *Cyrrhaee*.

Ro-

Luxuriante leves inpellis pollice chordas?
Pone habitum, quo mollis amas; & frondis amatae
Linque nemus, mollique exutus tempora lauro
Populea mecum carmen luctare ſub umbra.
Jam grave plus etiam, quam ventris tempora vellent,
Alcmenam tendebat onus. ſed regia Juno
Inpedit, & partus prohibet, naſcique vetabat,
Ut metus ipſe Deum monſtret. nec vivida coeli
Semina mortales norunt ſentire latebras,
Nec poſſunt ſufferre moras. datur inde novercae
Matereis; gravibusque odiis augmenta miniſtrat,
Quod vinci coepiſſe pudet. mox inproba binos
In tua membra jubet, dum naſceris, ire dracones.
Incumbunt celeres illi, ſquamoſaque juſſus
Armat colla furor: nec quamvis maxima tractu
Tardantur ſpiris. ſequitur pars cetera pectus.
Triſtis Tartarea vibratur ſibilus aura.
Morte rubent oculi, trifidisque horrentia linguis
Ora ſonant, nigrumque fremens levat ira venenum.
Quid nunc invictis fraudes innectere fatis,
Coelicolum Regina, juvat? cur objicis angues?
Cur parvo geminos? anne unum poſſe necari
Jam ſtrato Pythone times? licet omnia mundi
Monſtra voces, ipſamque armes ſerpentibus Hydram,
Defendet Natura Deum, patremque probabit,
Quod non vis conſtare, Jovem. jamque inrita taetri
Juſſa parant inplere angues, miſeroque furore

In

Reſultans] vide ad Calpurn. Eclog. I. 29.

18. *Quo mollis amas*] Cum proximo verſu ſequatur *molli lauro*, alterutrum corruptum eſt. Gronovius Diatrib. Statian. cap. L. *miti lauro* reponit. fortaſſis, *ſolitaque lauro.* HEINS. *quo molle canis* Ald.

21. *Quam ventris tempora vellent*] An *ferrent?* conſtrue, ventris grave onus tendebat Alcmenam, plus etiam quam ferrent tempora. HEINS. *Alcmena* Iſingr. Gryph.

23. *Et partus prohibet*] Latinius erit, *partu prohibet.* Deum nempe, quod ſubſequitur. HEINS.

27. *Odiis augmenta miniſtrat*] Malim *alimenta.* ſic in Diſtichis Catonis; *vitiis alimenta miniſtrat.* Mox puto, *Quod vinci ſe poſſe pudet*, vel *potuiſſe.* ſic infra, *Difficilis potuiſſe mori.* HEINS.

29. *Dracones*] Ex Theocrito, ubi *δύω πελωμέχνους Ἡρὴ Κυανέαις φρίσσοντας ὑπὸ σπείραισι δράκοντας.* Sane vidi infantulum, qui in ſole blandum luſitans ſerpentem mihi formidabilem & mirae *magnitudinis*, nutricula abſente, contrectaret, ac tum minus mirari coepi Herculis audaciam. CLAVER.

31. *tractu Tardantur ſpiris*] *tractu ſpirae.* HEINS. *Tardatam* Ald.

35. *Levat ira venenum*] An *pluit?* HEINS.

36. *Invictis fraudes innectere fatis*] *invitis fatis* ſcribendum. HEINS.

42. *Quod non vis*] *Quod novit* Iſingr. Gryph. *quod nolis* malebat Heinſius. vide ad Ovid. Epiſt. XX. 100.

43. *Miſeroque furore In tua fata tument*] Immo, *verſoque furore In ſua fata.* cum *tua membra* mox ſubſequantur. HEINS. *ſua fata* Ald. Iſingr. & Gryph.

45.

In ſua fata tument. cernit tua membra petentes;
Horreſcitque parens, numenque ignara creaſſe
Mortali pietate timet. Nil, ſancta, ſuperbae
Pellicis inſidias coelo modo freta tremiſcas,
Neve haec monſtra tibi faciant, Alcmena, pavorem.
Sic mater potes eſſe Dei. jam tolle ſerenum
Laeta animum, tantoque libens haec adſpice vultu,
Ut deceat genuiſſe Jovem. depone timorem
Indignum partu, natum quae exemplar habebas.
Cui metuis, nil ipſe timet. nam numine recto
Ridebas tu, Dive, trucesque, animosque ſuperbos
De genitore tenes, votisque aptiſſimus orbis
Gaudebas tantam jam tum meruiſſe novercam.
Corripis exiguis mox grandia guttura palmis,
Et quamvis teneris, cogens in brachia pondus,
Corripis, inlidens prenſos tellure dracones.
Efferat aetherium, quantum volet, orbis in axem
Latoidas, verosque probet ſua fabula Divos,
Quod Delo jam ſtare licet: non aequa laborum
Gloria, nec parili ſerpentes ſorte necarunt.
Illi unum ferro: geminos hic inermis, & unus.
His coeptis non ulla parat cunabula partus
Diva tibi. ſed cum totis jam bruma rigeret
Imbribus, & ſolidis haererent flumina lymphis,
Nudum praegelidis durando firmat in undis.
Utque rudis primo tentaſti robore greſſus,
Frondoſae deſerta vagus penetralia ſilvae
Secura jam matre petis, telisque tremendis
Ludis, & aetherias adducto dejicis arcu

45. *Creaſſe*] *creaſſet* Ald. Iſingr. Gryph. mox, *ſuperbas* & *tremeſcas* Ald.

49. *Sic mater*] *Si mater.* HEINS.

51. *Genuiſſe Jovem*] *Jovi* volebat Heinſius. *depone favorem* Ald.

52. *Natum quae exemplar habebas*] Malim, *natumque exemplar habeto*, & ſic Claverius. HEINS. *natumque exemplar habebat* Ald.

54. *Trucesque*] *truces* Ald.

55. *De genitore tenes*] *tenens* puto, & *lumine recto.* ſcribe,

——— *nam lumine recto*
Ridebas tu, Dive, truces, animosque ſuperbos
De genitore tenens.

ſic *recta oculorum acies* apud Naſonem II. Metam. contra, *obliquum* & *transverſum tuens.* HEINS.

58. *Et quamvis teneris cogens in brachia pondus Corripis*] *Corripis* jam praeceſſerat. Puto:

Et quamvis crebris cogunt ſe in brachia nodis,
Porrigis. vel *Projicis.* de nodis ſerpentum dixi ad Naſonem curis ſecundis Epiſt. IX. 86 HEINS. *teneri* Ald. qui & *Corripis impreſſos licuens.*

61. *Latoidas*] *Laeto Idas* Ald.

64. *Hic inermis*] *&* *inermis* Ald.

66. *totis Imbribus*] forte, *motis.* & *Dive, tibi,* non *Diva*, quomodo & jam ante. agit de Alcmena, cui Deae nomen haud convenit. potuit ſcripſiſſe auctor hujus carminis, *parcens, Dive, tibi.* HEINS.

70. *Utque rudis*] *rudes greſſus.* mox malim, *telisque tremendum Ludis*, quod ſonat mollius. HEINS.

Aut funda violenter aves, noctemque fub aftris
Exigis, & puram fractis bibis amnibus undam.
Inmanem interea Nemeae per luftra leonem
Ipfa Chimaeraea cretum de gente noverca
In tua depaftis armabat vota juvencis,
Augebatque fero vires, rabiemque juvabat,
Naturam minus effe putans. heu quanta virorum
Funera! quam multos ftravit cum dentibus apros!
Non illum magnae viduatis montibus urbes
Armorum fregere minis, Martique domando
Adfuetas morfu fudit graviore catervas.
Hunc gravis Euryftheus (nam, te quocumque levares,
Imperium duri voluit fufferre tyranni,
Sic mundo Fortuna favens) hunc fternere leto
Imperat. at nullum virtus reticenda per aevum,
Dignaque fidereos poft membra intrare receffus,
Poffe mori quam vile putat. namque impiger ultro
Vadis, & inmenfae fcrutatus devia filvae,
In nova fanguineos animafti vulnera rictus,
Admonita feritate, juba, vifuque cruentus
Excuffis movet arma toris, dubiumque refidens
Infremit. invadis trepidum, folisque lacertis

Gran-

rudes Ald. *Ludis in aetberias* Ifingr. Gryph. *tremendas ludis aetberias* Ald. & *aerias* Claver.

74. *Puram*] Puto, *crudam*. HEINS.

75. *Nemeae*] *Nemea* Ald. Ifingr. Gryph.

80. *Quam multos ftravit cum dentibus apros*] Inepte. quid fi legas, *quam multos cumulavit gentis acervos*. vel, *conftravit meffibus agros*. *fternere rura* pari locutione infra denuo occurret. *fternere humum* poëtis faepe. Prudentius libro II. contra Symmach. *jamque ruens Venetos turmis proftraverat agros*. HEINS.

81. *Moenibus*] Indicat populum effufum extra portas urbium: alias *Montibus*, quod non plane fpreveris, quia fylvofi montes arboribus viduari poëtice dicuntur, apud Horatium: *Et foliis viduantur orni*. CLAVER. *maenibus* Ald.

Viduatis montibus urbes] Imo *moenibus*. & fic ex veteri libro Claverius. fed quem ille vetuftum codicem in carmine hoc caftigando advocat frequenter, metuo ne Cujacianas conjecturas pro membranis nobis obtrudat. HEINS.

83. *Morfu*] *Morfus* Ald.

84. *Quocumque*] *quo cuncta* Ald.

87. *At nullum*] *tum nullum* Ald.

89. *Putat*] *putas* Ald.

91. *Animafti*] Alii codices: *Armantem vulnera*. Sed magis eft ut conferas ab initio ad finem totum hoc opufculum cum aliis editionibus. nos enim jam alio vocamur. fcias vero Nafonem de Maleagro aprum animante: *Hoftemque irritat ad iram*. CLAVER. *armantem vulnera* Ald. Ifingr. Gryph.

92. *Admonita feritate juba*] *Admonitae feritate jubae*. hoc eft ftimulatae jubae feritate cruentus, a flagellis fumta locutione. fic Virgilio, *equos ftimulo admonere*. & ad ejus exemplum Columellae libro II. cap. 2. *numquam ftimulo laceffat juvencum, quod detrectantem calcitrofumque eum reddit: nonnumquam tamen admoneat flagello*. HEINS. *Admonita feritate* jubas Ald.

93. *Excuffis movet arma toris*] Lucanus Libro II. de tauro:

Nec redit in paftus, nifi cum cervice recepta
Excuffi placuere tori. HEINS.

ita Sulp. Severus vita Martini cap. 21. *Bovem fibi excuffo capite inter inguina cornu injeciffe*. HEINS.

94. *Solisque lacertis*] Opinor *folidisque*. Dixi ad Nafonem Met. XV. 230. HEINS.

95.

Grandia corripiens eliso guttura morsu,
Inbellem fractis prosternis faucibus hostem.
Tunc & flavicomis radiantia tergora villis,
Ceu spolium fuso victor rapis. emicat omnis
In laudes mox turba tuas, longoque relicta
Currit in arva metu. juvat ire, & libera rura,
Defensosque videre locos, silvamque juvencis
Jam facilem, & nullis resonantes fletibus agros.
Maenalium petis inde nemus, fletamque colonis
Arcadiam, & steriles raro jam robore silvas.
Namque hic inmensa membrorum mole cruentus
Indomitus regnabat aper, soloque tremendus
Corpore lunatis fundebat dentibus ornos,
Sternebatque suos lugentia rura colonos.
Horrebant trifidis nigrantia corpora saetis,
Duratosque armos scopulis, totosque per artus
Difficilis potuisse mori. non spicula in illum,
Nodosumve rapis clavato pondere robur.
Armati viduatur honos: nec vulnera virtus
Extemplo tibi facta timet. jamque adripis ultro
Spumantem, cogisque diem sufferre tuendo,
Atque supinato mirantem lumine vinci
Argolici victor portas sub tecta tyranni.
Fama celer toto victorem sparserat orbe,

Au-

95. *Eliso guttura morsu*] Malim *eluso*. HEINS. ita Ald. Ising. Gryph.

97. *Tunc &*] *Quin &* Ald.

100. *juvat ire*] *ore* Ald. ex Virg. II. Aen. 27. *juvat ire, & Dorica castra, Desertosque videre locos*. BURM.

101. *Defensosque videre locos*] *focos* opinabar. HEINS.

104. *Steriles raro*] *raro steriles* Ald.

105. *cruentus*] praecesserat non multo ante. quid si, *membrorum mole rigentum*. nam *cruentus*, *indomitus*, *tremendus*, minus apte conjunguntur. HEINS.

106. *Soloque tremendus*] Puto, *solidoque tremendus Corpore*. HEINS.

109. *Horrebant trifidis nigrantia corpora saetis*] Inepte. Lego *Horrebat rigidis nigrantia corpora saetis*, ut cum sequentibus haec melius cohaereant, usitato Graecismo. vel *birtis*. si *rigentum* supra admittimus. etiam *tutosque per artus* praeter haec fortassis scribendum. tum malim *nigrantia tergora*. HEINS. *Horrebant rigidis* Ald.

112. *Clavato pondere robur*] Sic scribendum cum Pulmanno & And. Schotto. perperam *gravato* legebatur. *gravidato* Claverius. apud Maronem VIII. Aen. 220. de Hercule:

——— *rapit arma manu, nodisque gravatum Robur*. HEINS.

114. *Nec vulnera virtus Extemplo tibi facta timet*] Forte *Exutas sibi*. nam nudus devicit aprum. HEINS.

116. *Atque supinato*] *supinando* Ald. Ising. Gryph. qui ultimus etiam *numina vinci*.

117. *Argolici*] Severus in vita Martini, ex Statio: *Grandaevumque suem mirantibus intulit Argis*: quem versum ideo scholasticum vocat, quod illo saeculo in scholis legebatur Papinius: apud quem tamen *clamantibus Argis* reperias. CLAVER.

118. *Fama celer*] pro *celeris*. Mendosum id tamen, & v. 133. denuo occurrit. HEINS. vid. ad Petron. CXXIII. *volans* Claverius.

Auxiliumque Dei poscebat Creta cruento
Victa malo, taurus medio nam sidere Lunae
Progenitus Dictaea Jovis possederat arva.
Fulmen ab ore venit, flammisque furentibus ardet
Spiritus, & terram non coeli flamma perurit,
Sed flatus monstri. * dextro jam Siria cessent
Sidera, Solque licet glaciali frigore victus
Abstrusum mundo claudat jubar, aurea condens
Lumina, & ignifluo stupefactus in orbe tepescat.
Aestus habet Cretam: pereunt silvaeque lacusque,
Graminaque, & fontes sacri: montesque perurit
Flamma ferox. Idam Superis spectantibus ignis
Dissipat, & magno cunabula grata Tonanti
Igne suo monstrum, si fas est dicere, vincit.
Tandem fama celer Dictaea ad litora magnum
Duxerat Alciden, cum Taurum dira minantem
Excipit, & saevum cornu, flammasque vomentem
Corripit, atque artus constringens fortibus ulnis
Ignifluos flatus, animamque in pectore clausit.

* * * * * *

* * *

Desunt multa.

119. *cruento*] *crudeli* Ald contra metrum.
124. *Sed flatus monstri. * dextro*] Locus depositus. Fors fuerit, *Sed flatus monstri taeter.* Heins.
125. *Sidera*] *sidere* Ald. Ising. Gryph. *Sed flatus monstri tetri: jam Siria cessent Sidera* Scalig.
126. *claudat jubar*] *Claudat. juba aurea* Ald. mox *ignifluus*, & *tepescet* idem. *victor* etiam Ald. pro *victus*
132. *Igne suo*] *suum* Raphel.
135. *Excipit*] *Accipit* Ald. Ising. Gryph.

STE-

STEPHANI CLAVERII
CORONIS MISCELLA
AD
CLAUDIANUM.

CAP. I.

DE CONSTANTINO MAGNO, ET JULIO CONSTANTIO EJUS PATRE.

DIxi, ni fallor, in quadam Annotatione ad Librum II. in Eutropium ea quae mihi videbantur de auſpiciis Conſtantini libere ſatis, neque ἄνευ τῆς παραδοξολογίας. Utinam illuſtrem Eccleſiae hiſtoriam vidiſſem prius, verum quia galeatum ſero poenitet, quid rationes meae poſſint, experiar, easque omnium oculis ſubjiciam, non quod pondere ſuo libratiores putem, ſed ut pateat inſignis illa varietas, quae ſubtiliſſimum quemque morari valeat. Ego quidem Conſtantium Chlorum, ſeu mavis Procerum, quem noſtrae Fidei ſatis aequum fuiſſe volunt, non Auguſti aut Imperatoris nomine exui, ſed ei rem & munus αὐτόματον videor ademiſſe. At magnus Hiſtoriae princeps ei Triennium aſſignat, & ea quae ipſo Imperante acta ſint more ſolenni commemorat in hunc fere modum: Anno Chriſti CCCIV. Diocletiano IX. & Maximiano VIII. Conſſ. vigeſimo anno Imperii Diocletiani nondum penitus exacto XI. Kal. Maii ambo Impp. abdicarunt ſe Imperio. quo facto Conſtantius & Galerius ſunt appellati Auguſti. At Conſtantio Occidentis Imperium moderante non ceſſavit perſecutio, neque ullum ab eo datum eſt pro Chriſtianis reſcriptum, quamobrem accidit ut iisdem ferme diebus Marcellinus Papa ſit decollatus. Quantumlibet vero Conſtantius Imp. Occidentem adminiſtraret: ipſo tamen in Britannia agente Galerius ex animi ſententia omnia regebat, atque cum Maximiani arbitrio omnia Praeſides atque Proconſules agerent, ex illis, qui praeſidebant Campaniae, multos viros ſanctos capite damnavit. Addit quoque ex Actis veterum: Temporibus Diocletiani Imp. Conſulatu Conſtantii Caeſaris VI. (qui ſane fuit anno CCCV.) magnam fuiſſe perſecutionem. Vidiſti vero ſupra Diocletianum ἀπόρφυρον nunc biennio elapſo novo diademate aut ſane trabea refulgentem, quid plura? in Faſtis reperies Anno CCCVII. Maximiani Herculii IX. & Anno CCCVIII. Diocletiani X. Conſulatum. ex quibus magnum elicitur argumentum retentae ab iisdem praerogativae non etiam moleſtiae regiminis, quamquam ad eos de rebus magnis ac dubiis fieret Relatio, ut videatur utrique ſalva fuiſſe exceptio: Si quid eis humanitus contigiſſet. non multo diſſimili ratione advertimus in Gallia rectores provinciae ſi diis placet aut judices ſibi de ſucceſſore bene merenti, ut puta filio aut affini, proſpicere: neque tamen ea re ſunt illi immunes plane, aut capitis ut ita dicam minores. quin potius magis firmo parieti ac munimento videntur inſiſtere. Itaque eleganter ait Auſonius de Valentiniano Seniore qui fratrem ac filium adſciverat: *Omnia ſolus habens atque omnia dilargitus.* unde & vetus Panegyris: *Potes imperium, Maximiane, donare, non potes non habere.* dixerat prius: *Cum maxima largiaris ita penes te ſunt omnia, quaſi ea ſolus obtineas.* & illud: *Maximia-*

miane semper Auguste , & *Constantine oriens Imperator*, id est, mox future seu designate: aut destinate Imperio. Nullum profecto rescriptum, ut dixi, nulla constitutio, nullum edictum, nulla jussio, nullum numisma nobis innotuit quod fidem faciat plenam Constantiani Imperii. quamvis enim in antiquis tabulis haec memoretur Inscriptio: CONSTANTIUS ET MAXIMIANUS INVICTI AUGG. ei tamen sua non defit temperies. Itaque in Panegyrico I. ad Maximianum Herculium & Constantium ita se orator explicat, ut Constantini prudentiam laudet, qui a Summo Imperatore Maximiano quam a patre suo Augusti nomen expectare maluerit. ut nimirum esset securior. alioqui patris manibus fecit injuriam, qui sibi relictum ab eo Imperium non adierit. Sed quomodo relictum fuerit, quaestionis est. ego facile credo post ultimum Constantii spiritum Exercitum ab ipso relictum fuisse instar Imperii sed violenti, ut olim saepe. tanti sane momenti fuit Britannia, ut robur militis exinde educti ad tyrannidem in Occidente, vel teste Maximo, occupandam suffecerit. Quare hic locus Panegyrici ad Constantinum Treveris agentem in deliberationem cadit: *Quamquam tu ad Seniores principes* (id est Diocl. & Maximianum) *de summa Reipublicae quid fieri placeret retulisses, praevenerunt tamen studio milites, scilicet quod illi Impp. judicio mox probaverunt. Purpuram statim tibi, quum primus copiam tui fecit egressus, milites, utilitati publicae magis quam tuis affectibus servientes, injecere lacrymanti. Diceris etiam Imp. Invicte, ardorem te deposcentis exercitus fugere conatus equum calcaribus incitasse.* atque hic vides quantula fuerit in Constantino animi moderatio ac boni & aequi ars non affectata. quos sane virtutis igniculos facile postea corrupit ambitio, auctorem enim suum ac socerum Maximianum nullo scrupulo impeditus palam oppressit & extinxit. Caeterum in Historia Miscella, quam P. Pithaeus V. C. edidit, ubi (praeter Eutropii, Flori, Victoris, Eusebii, Rufini, Orosii, & aliorum historias) totam paene Anastasii Bibliothecarii Romani Ecclesiasticam ex Georgio Theophane aliisque Graecis scriptoribus collectam contineri bona fide pollicetur, haec reperias: *Constantius contentus dignitate Augusti, Italiae atque Africae administrandae solicitudinem recusavit.* deinde: *Obiit in Britannia Eboraci, Principatus anno XIII. qui Principatus Caesaria & Augustali dignitate censeri debet.* denique in eadem Historia hic est ordo Imperatorum: *Anno ab Urbe condita* CIↃXLII. *Diocletianus Trigesimus septimus Augusto Imperator creatur.* ibique nulla mentio Maximiani, qui postea adscitus est. ita ut unus vice duorum sit, atque alter alterum designet. deinde sub initium libri XI. *Anno ab Urbe condita*, CIↃ. LXI. *Constantio mortuo Constantinus ex obscuriore matrimonio ejus filius in Britannia Trigesimus octavus ab Augusto Imperator creatus est.* vides saltem ut Constantium excludit, qui neminem inter Diocletianum & Constantinum numerat. & tamen haec a scriptore orthodoxo afferimus, ubi nulla sigla aut notae. Aurelius Victor vir consularis haec etiam pronunciat: *Huic*, id est, Galerio, *Quinquennii Imperium*, *Constantio annuum fuit*, *cum sane uterque potentiam Caesarum annos tredecim gessissent.* Atque haec non ut controversias poscerem, sed ut mea causa quadamtenus probabilis videretur, enucleavi. neque nos latuit aut elusit Beroaldi, Funccii, Peuceri, Goltzii, & aliorum istius ordinis exacta satis perquisitio. quinimo insignem illum Hebraicae linguae antistitem consuluimus. hi vero omnes radiis unius Baronii propius admoti qua nota sint commendabiles, non est meum indicare.

CAP. II.

SEd enim de Constantio Principe omnium sua aetate pulcherrimo, fortissimo & optimo aliquid praeterea dicendum est. Is maternam ducit originem à Divo Claudio Gothico, quem plerique putant Gordiano satum, dum adolescens à muliere matura instituereretur ad uxorem. quod satis arguit Porphyrius in carmine daedaleo:

——— *cui Claudius acer*
Magnanimum sidus dat clarum e numine divo
Imperium.

& illud Rhetoris: *A Divo Claudio manat in te avita cognatio.* Forma fuit adeo praestanti & heroica, ut meruerit divina Panegyri non semel celebrari. quod mihi magis constitit ex antiquo ipsius numismate e puteo apud Bituriges eruto, nec vidi unquam quidquam speciosius, ut jam taedeat monstrosae illius figurae, quam circumferunt Bel-

Belgici libri, sane si vera hic esset expressa, ut volueram, mirabiles sui amores excitaret, ac liceret conjicere ex tali inspectione, quid animi, quosque spiritus gesserit. Inscriptio haec erat: CONSTANTIUS NOB. CAESAR. altera parte sculptus erat Hercules, & Ara, in gratiam forte Max. Herculii, cum hoc indice: GENIO POP. ROMANI. Ejus vero victorias testatur Gallia, sensit Batavia, experta est Britannia, clamant Lingones, Vindonis campi & vicina mari Bononia. Civilitas in eo maxima, popularis industria & Imperatoribus, qui tunc erant, suspecta liberalitas, indeque nobilis pauperies. Praeterea cum bellorum moles Diocl. & Maximianum urgeret, cuncta quae trans Alpes sunt ei commissa. neque solum armis sed & literis Aeduicae regioni profuit. ut aperte declarat Eumenius in haec verba: *Ego V. P. nihil laudi meae tribuo, sed Domini nostri Constantii Principis Juventutis incredibilem erga juventutem Galliarum suarum solicitudinem & indulgentiam mirari satis nequeo, qui honorem literarum hac quoque dignatione cumulavit, ut me filio potius meo ad pristina mea studia molientem ipsum jusserit disciplinas artis oratoriae retractare.* Idem commemorat hanc Epistolam sacram Constantii, quem & Caesarem Herculium superius nominat: *Merentur & Galli nostri ut eorum liberis quorum vita in Augustodunensium oppido ingenuis artibus eruditur, & ipsi adolescentes qui hilari consensu meum ex Italia revertentis suscepere comitatum, ut eorum indoli consulere cupiamus. Proinde quod aliud praemium iis quam illud conferre debemus, quod nec dare potest nec eripere fortuna? Unde Auditorio huic, quod videtur interitu Praeceptoris orbatum, te vel potissimum praeficere debuimus, cujus eloquentiam & gravitatem morum ex Actus nostri habemus administratione compertam. Salvo igitur Privilegio dignitatis tuae hortamur ut professionem oratoriam recepies, atque in supradicta civitate (quam non ignoras nos ad pristinam gloriam reformare) ad vitae melioris studium excolas mentes. Nec putes hoc munere ante partis aliquid tuis honoribus derogari, cum honesta Professio ornet potius omnem, quam destruat dignitatem. Denique etiam salarium te in sexcentis millibus nummûm ex Reipublicae viribus consequi volumus, ut intelligas meritis tuis etiam nostram constare clementiam. Vale, Eumeni Karissime nobis.* Quae quidem ex collatione opt. Codicis Jani Gulielmii, ut ferunt, expressi, ut jam hic nemo nisi amens haereat. nam ex v. cod. Rhenanus lapsu favorabili: *Augustoclivunsium* descripserat, quia idem fere tractus litterarum. neque J. Lipsius gemma saeculi id nescivit. At paene oblitus eram dicere hujus nostri Constantii memoriam Spirae in Germania, ubi consessus Imperii, mirum in modum celebrari.

CAP. III.

NOn grave tamen, aut injucundum erit scrutari penitius indolem & consilium hujus principis. Is primo, ut aetas florida & forma elegans ferebat, Helenam hospitis filiam eximiae pulchritudinis virginem mediam complexus est. cujus rei voluptas etiam recedenti medullitus inhaesit, adeo ut unica puella cunctarum, ut ait poëta, oblivia fecerit. Et bene habet, nam res consensu patris gesta est, dum primos semidei illius amores forsan miserescit & cohortem regiam comitatumque splendidissimum vel demiratur, vel formidando suspicit. neque enim opinor generosus ac probus, licet calidus juventa, vim ei attulisset, aut sacra hospitii erat violaturus, quamvis auctore Seneca nemo se stabularii aut cauponis hospitem judicet. Sane quantum licet conjicere ex regali purpura seu peplo, quod Helenae discedens reliquit tanquam nuptiale munus (crastinum vocant Germani, seu matutinum) affectus maritalis ab eo non longe abfuit, neque non spes data futuri conjugii. quare (ut verbis Ovidii utar) *Helenen ego crimine solvo.* quinetiam haec maris & feminae conjunctio speciem habet matrimonii. unde puella Canace ad suum amatorem, qui dixerat: *Illius, de quo mater es, uxor eris.* respondet: *Mortua crede mihi, tamen ad tua verba revixi. Et positum est uteri crimen onusque mei.* Quid plura? Constantius cum in somnis videre sibi visus esset praeter rerum naturam ab Occidentali Oceano Orientem φωσφόρον patrem Helenae rogavit ut eam diligentius servaret & quod ex ea nasciturum esset. qui locus Nicephori belle & aperte explicat vocem illam dubiam & aliorsum acceptam in Panegyri, ubi nobiles Britannias illic oriendo fecisse dicitur Constantinus. fore

fore enim haec innuunt, ut Helenae filius ad Insulam istam appulsus, atque à patre mox in coelum ituro Caesar nuncupatus, dignitatis suae radios primulum in ista regione exerat, nec alia mente exclamat ille: *O fortunata & nunc omnibus beatior terris Britannia, quae Constantinum Caesarem prima vidisti.* Ita profecto sentiebat I. Cujacius, Europae miraculum, licet antea dubitaverit. quapropter magnam animo meo persensi voluptatem, cum legerem nuper in scriptis Lipsii non aliena, eique laudem judicii propriam & solidam quantum in me erat adscripsi. Sed redeamus ad Constantium. Ea fuit principis hujus constantia, ut cum ei Maximianus Herculius privignam suam in uxorem dedisset, Helenam tamen retinuerit clanculum, quamvis aperte se gereret pro marito Theodorae, ne scilicet Imperatori, cui dignitatem & honores debebat, foret invisus. Itaque, ni fallor, consilium cepit de secessu in Insulam toto orbe penitus divisam & à se liberatam, ubi sine controversia & metu, pro eo ac Principem decuit, vitam exigeret. Quid si fuit ingratus aut se Maximiano Imperatori devinctum non agnoverit? ad hoc facit Panegyris Constantino dicta, quae postquam Divi Claudii Imp. meminit post paulo subjungit: *Ab illo generis auctore in te Imperii fortuna descendit. Quinimo patrem tuum ipsum vetus illa Imperatoriae domus praerogativa provexit.* ergo Maximianus, qui plurimum ei facere data privigna & magnis dignitatibus credebat, nihil egit, nihil profecit. nam Constantius in extremis positus Theodorae & communium pignorum oblitus Constantinum Helenae filium in memoria habuit: sexque plus minus praeteriit, ut unum haeredem faceret. qui quidem haeres ex asse, ut ita loquar, ubi modestiam, de qua supra, & pietatem ac differendi Imperii conatum ostentavit, parvo lapsu temporis ferociam aquilae exeruit magno soceri sui malo & fratrum pernicie, de quibus haec forte Ausonii:

Dum Constantini fratres opulenta Tholosa
Exsilii specie sepositos cohibet.

CAP. IV.

Addam superioribus quaedam scitu non indigna. Primo concubinas multis Impp. fuisse uxorum loco. nam, quoad Helenam, D. Ambrosius eam Stabulariam vocare non dubitavit (ut alibi notamus) addiditque Constantinum e stercore venisse ad Regnum. Helenae tamen primas dedit Constantius, & ex ea natum legitimis liberis videtur praetulisse, quod exemplum secutus est Constantinus, dum Crispum Caesarem ex Minervia concubina *susceptum* Imperio destinat. neque tanti putat Faustae uxoris, imo suam veram progeniem, idque opinor in contemptum Maximiani soceri aut in odium memoriae ipsius. Neque adeo jam Valentiniani Senioris factum mirari libet. Is cum haberet uxorem Severam nomine, Gratiani matrem; aliam, nempe Justinam, superinduxit. neque tamen D. Ambrosius filium ejus minus pro Imperatore agnovit. dicit vero de ipso: *Ego te suscepi parvulum. ego Justinae maternis traditum manibus amplexus sum.* Sed enim tunc forte vigebat adhuc lex Valentiniani senioris. Haec est, ne longius abeam, in Historia Miscella sub his verbis: *Legem publice protulit, ut omnes, qui voluissent, impune bina matrimonia susciperent. nam ideo populosas fore gentes, quia hoc apud eas solenne est.* Quae cum ita sint, lex Ulpiani XIII. D. ad legem Juliam de adult. nescio quo modo se insinuat, ubi haec legimus: *Plane sive justa uxor fuit sive injusta, accusationem instituere vir poterit: nam & Sextus Caecilius ait: Haec lex ad omnia matrimonia pertinet*, & illud Homericum adfert: Ἦ μοῦνοι φιλέουσ᾽ ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων Ἀτρεῖδαι; Achillis autem verba sunt, quorum haec sententia: *An soli inter tot gentes, quae sub coelo sunt, uxores diligunt Atridae?* dein subjungit de Briseide captiva seu concubina, ut videatur ei nomen uxoris dare: ὣς καὶ ἐγὼ τὴν Ἐκ θυμοῦ φίλεον δουρικτητήν περ ἐοῦσαν. Atque hinc patet differentia inter nuptias & matrimonium, quae quidem obiter dicta esse volumus. Scimus enim Amicas & vice conjuges saltem delectu ex I. Cujacii sententia separari. Dabit vero nobis veniam lector bonus, quod ausi simus adeo transilire lineas. sed haec nobis tanquam in familiari colloquio sine arte exciderunt. Sunt & alia forte, in queis deflectimus a quibusdam historiis, sed alias excutienda. Sane multa neque vulgaria de virtutibus ac vitiis Constantini Magni eram, vel ingratiis Eusebii encomiastae, dicturus: nisi gyro meo includi maluissem.

CAP. V.

QUi in sole ambulant, etiam si aliam ob caussam ambulent: fieri tamen ut colorentur, ait Cicero. ita ego cum relaxandi animi caussa quaedam opuscula perlustrarem, quia recens erat apud me Claudiani memoria, duplici lucro & voluptate me sensim cumulari adverti, de quibus hoc capite agere libuit. Claudianus Lib. II. Proserpinae. (v. 320.)

Pars aulaea tenent aliis praetexere ramis
Limina, & in thalamis cultas extendere vestes.

Arnobius: *Cum in thalamum convenitis toga sternitis lectulos*: Idem de Nuptiis Honorii: *Sidoniasque solo prosternite vestes.* ibidem:

—— alii funalibus ordine ductis
Plurima venturae suspendite lumina nocti,
Hi nostra nitidos postes obducere myrto
Contendant.

Huc fere pertinet locus Juvenalis Satyra XII.

Cuncta nitent, longos erexit janua ramos,
Et matutinis operatur festa lucernis.

Idem: *omnes violae jactabo colores.* cui respondet illud Claudiani de Nupt. Honorii.

Nec miles pluviae flores dispergere ritu Cessat.

Tertullianus in Apologetico. *Cur die laeto non laureis postes adumbramus, nec lucernis diem infringimus?* Xiphilinus in Nerone, πᾶσα πόλις ἐπεκεκόσμητο καὶ φωσὶ καὶ στεφανώμασιν. Prudentius: *Et quae fumificas arbor vittata lucernas Sustinuit, cadit ultrici succisa bipenni:* cui ultimo versui videtur accinere illud Claudiani, de antiqua Germanorum superstitione, Panegyri I. (263.) de laudibus Stilichonis:

& robora numinis instar
Barbarici nostrae feriant impune secures.

Idem Panegyrii II. (263.) cum diceret de Italia in Deae speciem ornata:

Vitibus intorquens ederas & palmite largo
Vina fluens:

injiciebat mihi scrupulum, sed in carmine illo satis eleganti, quod primus edidit P. Pithaeus, haec libens notavi:

Bacche, vitium repertor, plenus adsis vitibus,
Effluas dulcem liquorem comparandum nectari.

Praeterea Claudianus de Bello Gild. (v. 52.) ita fingit Romam loquentem:

Tot mihi pro meritis Libyam Nilumque dedere,
Ut dominam plebem, bellatoremque Senatum
Classibus aestivis alerent, geminoque vicissim
Littore diversi complerent horrea venti.

Tacitus: *Olim ex Italiae regionibus longinquis in provincias commeatus portabant, nec nunc infoecunditate laboratur: sed Africam potius & Aegyptum exercemus, navibusque & casibus vita populi R. permissa est.* At Plinius Junior: *Refudimus Nilo copias suas. recepit frumenta quae miserat, deportatasque messes revexit.* Idem. *Nec novis Indictionibus pressi ad vetera tributa deficiunt.* Certus autem numerus frumenti qui Romae, Alexandriae, & Constantinopoli absumebatur, Canon dicebatur. nec mirum si multi appeterent civitatem, quia iis dabatur frumentum, oleum, & caro porcina, unde Praefectus annonae habuit sub se suarios, qualis opinor fuit Hosius comes Eutropii apud Claudianum libro II. (346.) ubi rara quaedam admiscui.

CAP. VI.

THeodosii amor tantus fuit in filios, ut iis vel a puero dederit Consulatum ac paulo post Principis Caesaris & Augusti honores, quin etiam eos sibi paulominus aequaverit. Claudianus in IV. Honorii Consulatu describit optimum illum patrem eodem curru cum filiis vectum per orbem Constantini: (v. 203.)

Laetior augurio genitor natisque superbus
Jam paribus duplici fultus consorte redibat,
Splendebatque pio complexus pignora curru.

Atque huc pertinere videtur locus elegans Senecae: *Rectorem*, inquit, *Romano Imperio filium longa fide approbet, ut ante illum consortem patris quam successorem accipiat.* hic vero notabis quae sit differentia inter *consortem* & *successorem*. nam qui consortes adhibet nominis vel operum, seu muneris, nihilo secius apicem rerum obtinet.

Eodem libro Claudianus pompam Consulatus pulchre depingit: (565.)

Nunc quoque quos habitus, quantae miracula pompae,
Vidimus, Ausonio quum jam succinctus amictu
Per Ligurum populos solito conspectior ires,
Atque inter niveas alte veherere cohortes.

Deinde in Nuptias ejusdem Honorii (v.295.) de albato exercitu Stilichonis:

Candidus interea positis exercitus armis
Exultat socerum juxta.

Hinc facile est conjicere Romanos sive armatae sive togatae militiae sectatores die festo vel in laetitia publica candidiore nota insignes fuisse: Itaque Horatius:

Dierum Festos albatus celebrat.

Ovidius:

Vestibus intactis Tarpejas itur in arces,
Et populus festo concolor ipse suo est.

Vopiscus in Floriano: *Senatores laetitia elati albati sedent.* unde viri consulares ac patricii, qui Honorio Mediolanum intranti adstitere, creduntur fuisse albati, ita enim subjungit poëta.

Quidquid in orbe fuit Procerum, quibus auctor bonoris
Vel tu, vel genitor. numeroso consule Consul
Cingeris, & socios gaudes admittere patres.

Neque diffidet locus notabilis apud Prudentium, poëtam haud vulgarem:

Exsultare Patres videas, pulcberrima mundi
Lumina, conciliumque senum gestire Catonum
Candidiore toga.

Caeterum galbus Color, qui χλωρὸς vel herbaceus, fuit etiam in deliciis. vide quae diximus in Ruf. Claudiani, ubi *Herbida velamina.*

C A P. VII.

IN Eutropium libro I. (309.) sunt versus, qui ab interpunctione visi sunt mihi laborare. Itaque cum hac in parte liberum sit, modo non inscitis, distinguendi arbitrium (Manuscripti enim codices, quo meliores, eo minus vel in vocibus, vel in sententiis, ac periodis distincti) ita repraesentamus:

Forsitan & dominus praebet miracula lictor
Consule nobilior, Libertatemque daturus
Quam nunquam meruit scandit sublime tribunal.

Excusi libri τὸ *Libertatem daturus* referunt ad Lictorem, ego ad Eutropium Conf. quia enim ille jam dictus est dominus, nil necesse putavi. Sed enim opinor, iste *dominus lictor* fuit idem qui summus, & proximus Consuli dicebatur: Graecis ἀρχιραβδοῦχος. Apud Val. Maximum filius Fabii, cum esset Consul, patri venienti obviam processit. dein, ob id irato patre, Lictori proximo, ut sibi appareret, imperavit. Erant vero Lictores liberi ex lege Triumvirati Antonii, Lepidi, & Octaviani, ut Dio his verbis indicat: μόνοι δύο ῥαβδούχοι. Consul autem lictores totidem habuit quot fasces nempe XII. At ex duodecim lictoribus unus erat Consuli proximus, *aliis quadam* praerogativa insignior. Sed hujus rei quaedam umbra vel effigies in Academia principe a me (si fas) deprehensa est in Rectore. Cum enim per urbem purpuratus incedit, Lictores plus minus XII. praeeunt, quorum qui ultimus Generalis dicitur, estque Rectori proximus. eorum partes sunt submovere populum, & quasi de semita dejicere, ac nobili virga fores, ubi opus est, pulsare: quod tamen Pompejus Magnus Posidonii Philosophiae magistri domum intraturus vetuit. Sylla, quia Dictator, XXIV. fasces ante se egit. Quin etiam, si Tullio credimus, Lictores cum fascibus Praetorem ante ibant. quod mihi in mentem revocavit Symmachi versiculum:

Si fasces Praetura tacet, tu respice Fastos.

Juvenis tamen politissimus, cujus conjectura placet Lectio Jurisperito insigni, *Picturam* Praetura antetulit. Sed de Praeturae fascibus Symmach. Lib. VII. & octavo diserte agit. Caeterum Praetores varii sub illa tempora creati sunt, & quidam eorum editionem populi voluptatibus addicti, celebrabant, unde lex & Valentiniani & Val. XIX. *Satos de Frygiae gregibus equos* XXIV. *subjugandos quadrigis, boc est simul octo, duobus maximarum editionum Praetoribus dari sancimus.* Verum ut nihil omittam, quod ad Claudianum spectet, hi *Frigiae greges* designantur in laudibus Serenae: (v. 191.)

——— delectus equorum,
Quos Phrygiae matres sacris praesepibus edunt.

In hoc vero capite & superiore aliquid coloris duximus ab excellenti Lipsio. quamquam is de Claudiano nihil attigerit quod viderim.

C A P. VIII.

LIbro II. Raptus (229.) erat versus in excusis & manuscr. aliquot depravatus, *Luminis* pro *Fulminis* inoleverat.

Ni

Ni Juppiter aethere summo
Pacificas rubri torsisset fulminis alas,
Confessus generum.

Quo loci, ut jam dixi, plane Virgilium imitatus est:

Audiat haec genitor qui faedera fulmine sancit.

At alibi magis ad rem:

fulsere ignes & conscius aether Connubia.

In IV. Honorii Consulatu (623.) agitur de Odotheo rege *Gottbunnorum*, quam dictionem retinet vetus cod. quem vidi & omnes excusi, praeter Delrium, qui ubique fere *Gratungos* habet, quod de nihilo non esse duxi, cum legerem in Collectione historica ex Idacio haec aut similia verba: *Theodosius anno Imperii* VII. *Graotingorum gentem superavit*, qua de re videtur loqui Symmach. Lib. X. Ep. LXI. ubi memorat *caesorum funera Sarmatarum*. Libro de Bello Getico (442.) est locus satis reconditus propter fabulam haud vulgarem, quem post Delrium ausus eram attingere:

Cretaque, si vere narratur fabula, vidit
Minoum rupto puerum prodire sepulchro.

Deinde (446.)

Dulcia mella necem, vitam dedit horridus anguis.

At nemo hanc Fabulam subtilius indicat Ovidio in Ibin (560.) nec piget ipsius elegos apponere.

Potniadum morsus subeas, ut Glaucus, equarum,
Inque maris salias Glaucus ut alter aquas.
Utque duobus idem dictis modo nomen habenti
Praefocent animae Gnosia mella viam.

ubi licet notare locutionem satis insolentem, sed bellulam, nempe: *idem nomen dictis habere*, id est, simile nomen illis duobus, quos priore disticho nominavit, Glaucis scilicet. vide nostras Annotationes.

Praeterea ad Praefationem ejusdem libri, ubi Claudianus de sua statua loquitur, observabis in foro Trajani fuisse locum, ubi poëtae sua opuscula recitarent, atque etiam antiquiores explicarentur. id nos docuit Fortunatus Lib. 4. & 7.

Vix modo tam nitido speciosa poëmata cultu,
Audit Trajano Roma verenda foro.
Si tibi forte fuit bene notus Homerus Athenis,
Aut Maro Trajano lectus in Urbe foro.

Eodem in foro putavit G. Fabricius, vir magni nominis, erectam fuisse Ausonio statuam. idque ex Sidonii versiculis conjecit. hi vero sunt:

Plausores cui fulgidam Quirites,
Et clarus popularitate Princeps,
Trajo statuam foro locarunt.

At Sidonius de poëta Hispano loquitur, non de Burdigalensi.

Lib. II. in Eutropium (341.) haud vulgariter dixit poëta:

Saltandi dociles aurigarumque periti.

ubi notavimus alteram lectionem, quae in ora v. codicis, cui non auscultandum: nam praeter locum Horatii a nobis adductum hic etiam pro nobis facit, *Exiguaeque togae similes textore Catonem*, id est textura. Sic aurigae pro aurigatione. Lipsius tamen *tesquore* non *textore* legendum putat.

CAP. IX.

Libro I. Raptus (95.) mandata Plutonis ad Jovem varie distingui video: ac forte ego libris excusis nimium indulsi, alter vetus Codex I. Cujacii ita praeferebat,

Sic nobis noxia vires
Cum caelo Fortuna tulit? num robur & arma
Perdidimus, si rapta dies? an forte jacentes
Ignavosque putas, quod non Cyclopea tela
Stringimus, aut vano tonitru deducimus auras?

Argumenta vero in tres libros Proserp. scripsere Pierius Aeginensis. M. Antonius Rubrenus Mediol. & Theophilus Chalcondylas Atheniensis Demetrii F. discipuli I. Parrhasii, ut auguror. sed ultimus Pinum pro cupressu posuit. Libro II. de laudibus Stilichonis. (302.) Roma dea testatur se Eutropii Consulis atque Orientis reguli edicta & constitutiones ignorasse tanti ducis opera & provisione,

Quaecumque profana
Pagina de primo venisset limite Phoebi,
Ante fretum deleta mihi.

Quae ni fallor utcumque explicat lex Honorii Imp. in haec verba: *Hostis publicus Stilicho novum atque insolitum repererat, ut littora & portus crebris vallaret excubiis, ne cuiquam ex Oriente ad hanc Imperii partem pateret accessus.* ex quibus collige unum & unicum fuisse Imperium, concordiae vinculo

id agente. quod etiam attigimus in Annotationibus.

Verum quando in Stilichonem incidimus, ſcias velim fuiſſe orthodoxae fidei, quod clare pronuntiat ingens Baronius. Ita ut eo extincto Gentiles & Donatiſtae multum gaviſi ſint., & jactaverint latas contra ſe leges non ex voluntate Honorii Aug. ſed opera Stilichonis, quarum auctoritas eſſet brevi peritura, eaque ſpe freti in Catholicos inſurrexerunt, ac multis Epiſcopis vita eſt adempta. quare legem XIX. C. Th. de Paganis gloſſemate abundare ſuſpicor, ubi Eucherius filius Stilichonis homo paganus dicitur, qui aliter à patre fuit educatus: nam paganis indulſiſſe aliquod (quod & fecit Theodoſius Magnus) ut in pace viveretur, non eſt à vero alienum, ſi ſinat Oroſius. Plura alia gloſſemata in eodem C. Th. invenire licet. ut Lib. VI. Die natali meo Conſtantii Aug quod & in Epiſtola Conſtantii ſenioris apud Eumenium olim deprehendi.

In VI. Honorii Conſ. ſub initium ex vet. codice legendum videtur,

Quam ſua cum pariter trabeis reparatur & urbi Majeſtas.

cum in aliis reperias, *repetatur.* id confirmat vetus & elegans numiſma, quod in horto non procul ab urbe Biturica repertum eſt, ubi haec inſcriptio, DN. GRATIANUS P. F. AVG. & altera facie REPARATIO REIPUB. hoc autem verbo eodem ſignificatu uſus eſt alibi poëta, quod Galli ſuo idiomate belle exprimunt.

CAP. X.

EPigramma (XLII.) de Byrrho & Caſtorio ſatis confidenter ac nove explicavi, ſat ſcio. ſed quid agerem in tanta caligine? volui nimirum quaſi e tenebris ſcintillam excudere. Sane (ſi quid id eſt) Caſtorius quidam Epiſcopus ſubrogatus vixit ſub Honorio, atque hujus meminit alicubi D. Auguſtinus. Eccleſiaſtici autem byrrhos geſtabant, ut videris apud Severum Aquitanum. His addam pro re nata, niſi moleſtum eſt, Epiſcopum ſubrogatum videri eum; qui vicem, vel abſentis, vel aegroti, vel minus idonei ſubit. talis fuit Claudianus junior, quem Epiſcopum Viennenſem credidit Lilius, cum in v. c. doctiſſimi Viri P. Gnoſii (ubi Achilleis Statii cum annotatis, & initio Raptus Proſerpinae) dicatur Epiſcopi Mamerti frater. dubium vero omne amolitur Sidonius in ipſius epitaphio, unde haec delibavi:

Germani decus & dolor Mamerti,
Hoc dat ceſpite membra Claudianus,
Antiſtes fuit ordine in ſecundo,
Fratrem faſce levans Epiſcopali:
Nam de Pontificis tenore ſummi
Ille inſignia ſumſit, hic laborem.

In Praefatione Belli Gild. (II. in Rufin. 12.) verſiculus unus male excuſus aut ab imperito homine interpolatus pulcram invertit hiſtoriam. ibique haeſit Delrius, nec miror. nam in hiſtoria incomparabili haec edita ſunt. Gildonem in Sicilia obtruncatum fuiſſe tradit Claud. his verſibus:

Agnovitque novos abſens Arethuſa triumphos,
Gildonis ſenſit teſte cruore necem.

cum legatur in v. cod. ut notavi: *Et Geticam ſenſit.* quin etiam poëta Lib. I. in Eutropium (410.) de Gildonis fato:

Ille quidem meritas ſolvit, ſcit Tabraca, poenas

& Lib. I. de laud. Stil. (358.)

Praedonem lembo profugum, ventisque repulſum,
Suſcepit merito fatalis Tabraca portu.

quae quidem urbs non eſt in Sicilia, ſed in Africa. I nunc, & illude iis qui vetera exemplaria fideliter excutiunt.

In libro de Bello Getico (220.) verſus ille una dictione variat in manuſcriptis,

Ipſa etiam diffiſa brevi Trinacria ponto.

Legitur enim in libro Cujacii *Diffuſa.* quod verum puto, neque enim ſe tutam ſatis eſſe putat, quia propter modicum fretum continens dicitur Italiae, effugium vero ab incurſione militum fuit olim inſula aliqua aut ſtatio ejusmodi. talia ſplendidiſſimae urbis Venetorum incunabula, cum Attila deſaeviret in terra Italia. vide *Cl.* in R. aut Eut. aut de Bell. Got.

CAP. XI.

LIbro I. in Eutropium, (v. 118.) Eunuchus ille dicitur ſimilis hirundini Brumali hoc verſu,

Arboris immoritur trunco brumalis hirundo.

quae quidem etſi magna cura explicavi, tamen

men libet addere V. Martialis Epigramma, unde liquido conſtet eſſe & hibernas & vernas hirundines:

Hibernos peterent ſolito cum more receſſus
Attides, in nidis una remanſit avis:
Deprendere nefas ad tempora verna reverſae,
Et profugam volucres diripuere ſuae.

Libro II. de laud. Stil. verſu primo, ita ex manuſcripto legendum videtur:

Hactenus armatae laudes. nunc qualibus Orbem.

cum in excuſis *Urbem* reperias. nam id ſequentia evincunt, ait enim:

At Stilicho non divitias, aurique relictum
Pondus, ſed geminos axes. tantumque reſervat
Depoſitum teneris quantum ſol igneus ambit.

In laudibus Herculis (v. 120.) dicitur Taurus *medio lunae ſidere editus*, neſcio an huc etiam reſpiciat illud Euſtathii Ἐτετράδι γεννηθέντες, quarta luna nati. & illud Martialis.

An magis Herculeo, Germanice, miſit ab aſtro,
Hanc tibi vel frater, vel pater ipſe feram.

vide & Servium in illud: *Nil jam ex teſtibus ullis Debentem.*

In Conſ. III. Honorii (147.) Theodoſius ait Stilichonem ſibi fuiſſe in omnibus bellis ſocium, atque id amplificat:

Odryſium pariter Getico foedavimus Hebrum
Sanguine.

in omnibus excuſis & aliquot manu exaratis *Otbryſium* fere pro *Odryſio* notavi. Sane Mars neſcio cur dicatur a monte Theſſaliae, cum colatur potius in Thracia quae & *Odryſe* Ὀδρυσή. Idem lapſus vel in optimis exemplaribus Martialis. verum Libro II. in Rufinum (425.) legitur ſine menda:

Da caput Otbryſiis, truncam mereantur Achivi.

quia propter lanienam & ſtragem Theſſalonicae editam conſilio Rufini, caput ipſius urbi offenſae debebatur.

CAP. XII.

IN IV. Conſ. Honorii, (330.) in veteri codice quae ſequitur dictio ita erat expreſſa, ut vix de ea ſtatuerim:

— protectaque portas
Teſtudo feriat.

Dixiſſes ſcriptum eſſe *Projecta*. quod interpretari licet de Teſtudine ſeu machina bellica, quae in portam hoſtilem emiſſa ſit, in eamque irruat. Sic Senecae dicuntur *in Venerem projecti*, qui in furias ignemque ruunt. quin etiam *Projectus* eſt aliquando extenſio & ſeu προβολή. Cicero de Orat. dixit: *Brachium projectum quaſi quoddam telum.* Sed quia teſtudo depingitur crudo corio aut alia materia contecta, atque modo caput exſerat, modo ſubducat, τὸ *Projecta*, quod fere in omnibus excuſis, meruit recipi. vide & Notit. Libro III. Raptus (368.) erat etiam diverſa lectio, cujus non habui rationem, ſed eam, nequid ignores, hîc juvat apponere:

Qualis peſtiferas animarum ad crimina taxos
Torva Megaera ruit.

quaſi dicat Megaeram in Acherontea ſilva taxos evertere ſeu incidere, ad puniendas aut luſtrandas ſontes & crimine pollutas animas. atque hunc locum forte clarat Statius:

Necdum illum trunca luſtraverat obvia taxo
Eumenis.

Apud Claud. etiam Stilicho *ſilvas umbone ruebat.* & Horat. (I. od. 35. 13.) *Injurioſo ne pede proruas Stantem columnam.* Sed enim vulgaris lectio ſatis plana eſt. Caeterum doctus Parrhaſius in hunc Lib. III. praefatur ſe lucubrationes ſuas in caetera Claudiani poëmata emiſſurum. In IV. Hon. Conſulatum, poëta refert Leges veteres ſub juvene Principe emendatas. Gallus quidam temporibus Caroli Magni ex Idacio ſcribit Theodoſium Magnum Anno Imperii ſui undecimo Romam cum filio Honorio ingreſſum leges Romanorum integra emendatione edidiſſe. ne vero haec intelligas de noſtro C. Theodoſiano, quia Theodoſius Junior ejus nepos has partes ſibi vendicavit. deinde Anianus ex praeceptione Alarici Regis Tholoſae. Caeterum Auguſtus Caeſar monuit olim Senatum, ne leges fixas refigeret, pejorem enim eſſe novationem bonam, quam vel deteriora antiquorum inſtituta.

Lib. I. in Rufinum, (357.) doctus Delrius haec ita accipit contra vulgi opinionem:

— tacitique ſepultos
Suſpirant gemitus.

ut dicat ſepultos gemitus ſuſpirare, cui adſidet vet. Panegyris: *Nobis incluſo gemitu maerentibus.*

CAP. XIII.

Lib. I. de laudibus Stil. (288.) Poëta loquitur de industria & provisione Fl. Stilichonis, eumque nautae perito comparat, qui:

Exiguo clavi flexu declinat aquarum
Verbera, nunc recta, nunc obliquante carina.

quae videntur desumpta e Panegyri ad Constantium Caesarem, quae falso tribuitur Maximiano. agitur enim de expeditione maritima Britanniam versus. *Ita ut ejus exercitus die pluvio vela faceret, ac ventum, quia directus non erat, captaret obliquum.* ad quem locum etiam nonnihil pertinere videtur illud Ammiani de draconibus (quorum meminit poëta in Rufin. II. & in VI. Hon. Consulatum) *Dracones*, inquit, *hastarum summitatibus gemmatis illigati, hiatu vasto perflatiles, & ideo velut ira perciti sibilantes, caudarumque volumina obliquantes in ventum.* quae lectio ex I. Cujacii ingenio provenit. eam sane monitu ipsius in ora mei codicis notavi, ac facile credo quid certius esse quam conjecturam. Item ex Am. verbis: *hiatu vasto perflatiles* est qui libenter legat apud Claud. *quid fissa draconum Ora velint*? sed &, *Fixa*, vetusta marmora comprobant, & quae depinxit Lipsius.

Libro de Bello Gildoniaco (274.) pulchre Claudianus attingit historiam:

——— ductosque Camillus
Trans murum pueros obsessae reddidit urbi.

Magister ludi (ait Val. Max.) *nobilissimos pueros velut ambulandi gratia eductos in castra Romanorum perduxerat. At de ea re Senatus censuit ut pueri vinctum Magistrum virgis caedentes in patriam remitterentur.* ô quam circumspectius egit poëta, qui in omnibus decorum servat: quis enim admittat facile sanctum Senatum ita decrevisse, aut factum hujusmodi probet? contra illud Juvenalis:

Dii majorum umbris tenuem & sine pondere terram,
Qui praeceptorem sancti voluere parentis
Esse loco.

Sane id contra bonos mores ac honestatem, imo contra artem aequi & boni. atque in his rebus divini musarum alumni quibusdam historicis palmam praeripiunt. nisi eadem ratione magistrum ac discipulum senatus punire voluerit, ut proditionis correos: hoc enim casu qui agit, patitur.

Libro de Bello Getico (274.) dixit figura sumpta a remigibus,

Nunc instare manu, nunc toto pectore niti
Communi pro luce decet.

In duobus manuscr. varia lectio: *in hoc* enim, *Pectore*, in altero, *Robore*: sed malim *Pectore*, nam Silius:

Et simul adductis percussa ad pectora tonsis.

Lib. I. in Rufinum quaedam antea notavimus in ullum locum: (v. 237.)

——— prob saevior ense
Parcendi rabies, concessaque vita dolori.

Verum huc etiam pertinere videntur quaedam in C. Th. de bonis proscriptorum. *ii enim Nuditatem lugent, & gladio acerbiorem stilum patiuntur.*

CAP. XIV.

In Epigrammate (XIX.) *de Perdicca*, quaedam videntur subobscura, quibus si aliqua lux per me affulsit, non est tanta, ut non etiam haec Ovidii aliquid proficiant; de Cupidine autem loquitur:

Namque pharetratus dum dat puer oscula matri,
Inscius extanti distrinxit arundine pectus.

In Epigr. de Perdicca oblitus sum Policastes filiae Nestoris. Sub initium IV. Conf. Honorii (v. 39.) poëtice dixit ac μετωνυμικῶς:

Arx incensa Jubae.

qui locus aliter à Delrio accipitur: Firmumque Gildonis fratrem intelligit. & vero Claudianus aut Mauritaniam, aut Africam denotat a Theodosio Comite debellatam; aut Cirtam, seu mavis Cirtham; *ita* enim P. Mela: *Urbium, quas habet Mauritania, maximae sunt Cirta procul mari nunc Sitianorum colonia quondam Regum domus Jubae & Syphacis.* vide reliqua.

In poëmatio de laudibus Nili (v. 20.) est dictio, quae mihi saepius injecit scrupulum. consului enim, puto, omnes Geographos, neque hilum profeci. Ortelius, de quo plura sperabam, quia in his rebus λαμπτηρίζει, nihil novi adfert. hi vero sunt versus Claudiani:

Hunc

Hunc bibit effrenis Garamas, domitorque ferarum
Cyrrheus, qui vasta colit sub rupibus antra.
Qui ramos ebeni, qui dentes vellit eburnos.

Plantini editiones habent *Cyrtaeus* a Cirtha urbe, opinor, de qua supra. Ex v. cod. Cujacii legendum putabam *Cyreneus* tribus syllabis. praeferebat enim *Cirenus*. Sane in Cyrenaico tractu sunt Garamantes, de quibus poëta. Sed & Scoppa legi vult, *Candeus*, quod non placet ullo modo. Quis vero ille populus, *qui vasta colit sub rupibus antra*? Trogloditae nimirum, dicti ἀπὸ τῶν τρώγλων a specubus, sunt enim populi Aethiopiae sub Aegyptio in sinum Arabiae & mare rubrum vergentes: hi specus excavant, hae illis domus. vide Plinium.

Lib. II. in laudes Stilichonis (272.) est versus elegans ac subtilis quem tibi edo.

Ocyor excusso per nubila sidere tendit.

Sunt autem ἀπόῤῥοιαι, seu fluxus ignis aetherii, ut ait Servius: unde in Panegyri Manlii: *Quae flamma per auras Excutiat rutilos tractus.* Aratus: Καὶ διὰ νύκτα μέλαιναν ὄπ' ἀστέρες ἀίσσωσι ταρφέα. quae plenius explicat Maro in Georgicis (Lib. I. 365.)

Saepe etiam stellas vento impendente videbis
Praecipites caelo labi, noctisque per umbras
Flammarum longos a caelo albescere tractus.

In IV. Conf. Honorii: (599.) *quis miscuit ignes Sidonii rubrique maris*, id est gemmas, ut a nobis jam notatum est; verum adde illud Martialis:

Gemmatum Scithicis ut luceat ignibus aurum.

Scythas Smaragdos eleganter dixit Sidon.

CAP. XV.

IN IV. Conf. Honorii (402.) vetus codex hunc versum ita exhibet.

Perfidiam damnas? Metl satiabere poenis.

Itaque statim conjeci primam syllabam in nomine isto produci, quod mihi confirmavit Servius in VIII. Aen. (642.) ubi.

Haud procul inde citae Metium in diversa quadrigae.

Nomen, inquit, *mutilavit metri causa*. & vero omnes, quos habuit Pierius, codices (habuit autem omnium vetustissimos) *Metum* praeferunt. Sed magis est ut sit synaeresis, ut *Ferrei* & *Aureis* apud Virg. neque enim dubito, quin *Metius* verum sit. at in genitivo commode magis versum ingreditur. sic in antiquis in *HonorI* ac *TheodosI* reperias. ita etiam apud Claudianum licet reponere *MetI*, ac *MecI*. neque id latuit Sidonium, cujus versus est citra exceptionem aut dubium: *Occuluit refugi nutantia federa MetI.*

Libro de Bello Getico, (437.) antiquus liber habuit,

vivusque redit color urbibus aegris.

At in excusis, quos viderim, *Calor* sese offert. ego alterum elegi, quia venustius. *vivus* autem *color* est roseus seu purpureus, seu inter candorem & ruborem, vel pulcra temperie mistus. unde *purpurei olores* dicuntur Horat. cujus rationem reddit Servius. Eleganter vero flos Umbriae Propertius: (Lib. III. 23. 7.)

Et color est toties roseo collatus Eoo,
Cum tibi quaesitus candor in ore foret.

In ejusdem libri Praefationem citavi Inscript. veterem, ubi pro *Attamen* repone *Adtamen*, ut diserte monet G. Fabricius, qui viderat. Is etiam pro Κλαυδιανὸν, Κλαυδιανῷ habet. seu magis credo Pierio. In Inscr. Stilichonis *Adque* non *Atque*.

Lib. I. Proserp. sub initium (v. 8.) videtur loqui de Phaebo, ut jam asserui:

— claram dispergere culmina lucem
Adventum testata Dei.

Atque huc videtur respicere locus Propertii loquentis de templo Apollinis seu Phoebi, (Lib. II, El. 23. 11.)

Auro Solis erat supra fastigia currus. ad quae non dubito quin alluserit poëta noster, in re multis retro saeculis praesumpta, exemplo Virgilii, qui toties alludit ad morem Romanorum vel sui aevi ubi agit de Trojanis & Rutulis. scitum est vero quid sit apud Gellium de Velinis portubus.

Item in Proserp. (Lib. III. 105.) vet. codex habuit. *Si tu nota Ceres*, non *Sancta*. sic Virg. *Nota major.* & *Hic postquam Iliacas vestes notumque cubile Inspexit.* ut Libro III. Prof. (163.) Ceres: *Ceu natum praestat gremio, castumque cubile, Desertosque thoros, & sicubi sederat olim Perlegit.*

CAP. XVI.

LIbro II. in Eutropium (451.) versus hic satis est difficilis, mea quidem sententia:

Contexit varius penetrans Calcedona nidor.

Quae lectio in quibusdam variat, nam & *Con-*

Conteritur legi in quodam libro. ſed Cujacianum exemplar habuit,

Contexti varius penetrat Calcedona nidor.

Quid ſi tranſpoſita litera, ut ſit *Contexit* pro *Contexti* librarii lapſu. ego vero *Contextim* legendum augurabar. quae vox ſi Latina eſt, ut eſt, niſi me animus fallit, non video cur rejiciatur. Sed enim vulgaris lectio idem ſignare videtur. Itaque non invitus retineo.

In Panegyri Manlii (149.) eſt locus ſatis reconditus ſed notabilis:

Scilicet illa tui patriam praecepta Platonis
Erexere magis, quam qui reſponſa ſecutus
Obruit Eoas claſſes, urbesque carinis
Vexit, & arſuras Medo ſubduxit Athenas.

Tangit Graecam hiſtoriam. Themiſtocles nempe oraculo obediens civibus Athenienſium ſuaſit, ut relicta urbe, muris ligneis ſaluti ſuae conſulerent, id eſt navali pugna periclitarentur: ideoque *urbem carinis Vexit*, ut eſt in v. cod. atqui in alio manu exarato legimus *Texit*, ſed alterum praevalet: ut mihi perſuaſit vir elegans & clari judicii J. Turnerius. *Urbem* igitur *vehere*, cives vehere eſt. eadem figura dixit Ovidius ex Virgilio:

Cum Trojam Aeneas Italos portaret in agros,
Eſt dea ſacriferas paene ſecuta rates.

Vide quaeſo Plutarchum in vita ducis illius magnanimi, ſed patriae deſertoris.

Lib. II. in Ruf. (38.) *Delmatiae* in v. c. non *Dalmatiae*: quod mihi placuit, cum ſcirem antiquos Lucani codices ita praeferre, & Graecis id obſervatum. Sed enim vet. inſcriptio habet *Delmaticum.*

Libro I. in Eutropium (250.) legitur in v. c. *Flos Syriae fervit ſpoliis*, quod non eſt contemptibile. At Delrius. ni fallor indicavit in manuſcr. ſuo legi *ſervit*, cujus etiam habenda eſt ratio.

Libro III. in laud. Stilich. (78.) haec ita in excuſis omnibus:

— *Sed quod jucundior eſſet,*
Lucis honoratae fructus.

Nos veterem librum ſecuti ſumus, & tamen expende, ſi libet.

In Manlii Conſ. (231.) hunc verſum ita repraeſentat v. codex:

Abductoque hominum cumulent aeraria ſenſu.

Graecis profecto ἀργύρεον ψυχῇ. Ovid. *Viſcera noſtra tuae dilaniantur opes.* alias: *Addicto cenſu*, ſatis proprie.

CAP. XVII.

IN Conſulatu Honorii VI. (347.) Poëta noſter ſui nobilis judicii ac moderationis ſcintillam acute excrit, ſtat enim medius inter gentilem & Chriſtianam, *ut ita loquar*, hiſtoriam; in his videlicet, ubi de M. Aur. Antonini caeleſti victoria (quae contigit anno ſalutis CLXXVI.) contra Quados init rationem.

Tunc contenta polo, mortalis neſcia teli
Pugna fuit. Chaldaea mago ſeu carmina ritu
Armavere deos: ſeu, quod reor, omne Tonantis
Obſequium Marci mores potuere mereri.

Hic vir ſummae doctrinae zelo pietatis accenſus hac utitur apoſtrophe ad hunc auctorem: Prorſus & tu, &, quem ſecutus videris, Coccejus Dio falſi convincimini. ego vero nihil contra Claudianum in meis Annot. pronuntiare auſus ſum, neque putavi quid tale ipſum mereri, *quia potius credit* deum bono principi in rebus anguſtis venire ſuppetias. quod Conſtantius ac Theodoſius magni Impp. experti ſunt. ſed enim orthodoxi noſtri pleniore ore haec unico Dei filio vero Deo adſcribebant, gentiles autem, quia Chriſtum vel ſponte, vel fortuitu neſciebant, ea quidem Deo caeli & terrae conditori & arbitro, aut ſuperis vel imis deorum ferebant accepta. Exemplo erunt Dio & Xiphilinus. Ex iis quaedam, ut ſinet memoria, indicabo. Ethnicus auctor, ſed illuſtris, ait Romanos milites Solis ardore ac ſiti prope exanimes repenti imbre fuiſſe relevatos dei beneficio. dein ſubjungit hoc Arnuphi cuidam magici ritus peritiſſimo ex vulgi ſententia tribui. cum vero propinquaret hoſtilis exercitus, vehemens grando, & fulmina obviam ac deſtinato ſeſe immiſerunt, & quae juvit pluvia Romanos, olei inſtar fuit uſtulatis. Simile quid etiam in Africa Anno XLIII. contigiſſe tradit hiſtoria. quin etiam Lib. LX. multa ediſſerit de pluvia quae incantationibus elicitur. Praeterea legionem Fulminatricem, quam ab eventu aſſerui, pluribus annis ante Marci hujus Imperium fuiſſe notant inſcriptiones aliquot. quid plura? in Columna Antonini, quam Sixtus V. PP. magna impenſa erexit, hujus miraculi monimen-

mentum apparet; nempe Jupiter pluvius alis decoratus, promissa barba, extensis brachiis, sub quibus fulgurum caducorum species. hinc milites Romani integri pluvium excipiunt favorabilem, inde Quadi ceu igne flagrantes equis fulgere tactis decidui. quae tibi satis demonstrant schema paganicum. At enim auctor Epitomes pulcre famae mendacium explodit, eaque omnia Christianorum precibus evenisse commemorat. atque in hanc rem, opinor, Tertullianus dicit: *Quando non geniculationibus & jejunationibus nostris siccitates sunt depulsae?* Idem, *si litterae Marci Aurelii gravissimi Imp. requirantur, quibus illam Germanicam sitim, Christianorum forte militum precationibus impetrato imbri discussam, contestatur.* ubi autem haec Epistola inveniatur, docet Delrius: eam sane studio veritatis excitus tibi ederem, si libellus hic fineret. Scias vero haec plenius tractari in admiranda magni illius Baronii Historia, neque enim nisi cutem hujus capituli nobis adsumimus.

CAP. XVIII.

Tamen ab Historia delenifica invitus discedo. juvatque haud vulgaria detegere de magico ritu & superstitione ludicra, quam nec Claudianus neque alius quisquam frugi approbaverit. ut supra attigimus. Cedrenus itaque auctor Graecus tradit à Libanio Sophista (si diis placet) & Jamblicho galli gallinacei divinationem fuisse institutam. Scripserant nimirum in pulvere litteras Graecorum XXIV. at singulis ut granum frumenti impositum est, gallus seu pullus emissus grana litterarum Θ. Ε. Ο. Δ. abstulit. ac designationem Imperatoris post Valentem futuri ambiguam reliquit: unde multi Theodosii, Theodori, ac Theodoti sibi vita erepta exheredes fuere: inter quos Theodosius Comes, qui, ut tacite queritur Pacatus coram ejus filio, tali augurio Imperator esse debuerat. Ad hanc rem etiam nonnihil pertinere videtur locus Ammiani Lib. XXIX. (cap. 2.) *Visus*, inquit, *adolescens in balneis admovere marmori manus utriusque digitos alternatim, & pectori, septemque vocales litteras numerasse; ad stomachi remedium prodesse id arbitratus, at in judicium tractus percussus est gladio post tormenta:* quasi haec in Principis forent exitium. ejusmodi sane amuletum inscius repraesentat Elias Vinetus, vir alioqui probus & nobilis industriae, ex veteri sepulcro & cadavere, quod ante LX. annos prope Inculismam repertum est. Erat lamina preciosa circa regionem cordis, ubi septem vocales Graecae ita suas sedes undiquaque variabant.

α	ε	η	ι	ο	υ	ω
ω	υ	ο	ι	η	ε	α
ε	η	ι	ο	υ	ω	α
υ	ο	ι	η	ε	α	ω
η	ι	ο	υ	ω	α	ε
ο	ι	η	ε	α	ω	υ
ι	ο	υ	ω	α	ε	η

Ex quibus minimo jam negotio colligas haec homini superstitioso fuisse ad stomachi dolorem seu ad palpitationem remedium. at enim * quidam non dubitavit hoc rarum & nobile, quamvis haud magna in re, monimentum inter supposititia referre. quod sane non fecit consilio aut auspiciis magni illius, qui vadimonium quodvis potius desereret, sat scio, quam Vineti sui causam, bona fide ac rei veritate subnixam. Dicunt tamen ab homine tanto illustrari Alamanniam, quod facile evincit ejus Lampas splendide accensa, & Martialis, cui locis plus quingentis, ut ajunt, fecit medicinam, quam ignorabat forte Junius archiater. verum, ut ad rem redeam, Q. Serenus, vir in arte sua haud futilis, hemitritaeum depelli ait, si

Inscribis chartae, quod dicitur Abracadabra,
Ut magis atque magis desint elementa figuris.

Abracadabra
Abracadabr
Abracadab
Abracad
Abraca
Abrac
Abra
Abr
Ab
A

Praeterea idem vir erudite simplex, & ubi opus est subtilis, febri quartanae mox grassaturae

* Gruterus. vid. ad Valef. Lib. I. Emend. cap. 2.

turae ita medicari praecipit:

Maeoniae Iliados quartum ſuppone timenti.

Quin etiam, quotidiana Triticeum metuit granum, ſi credere dignum eſt, quod fuerit repertum ſub pane fracto. aut ſi oſſa in ſeptis domorum inventa appenderis. ſunt infinita alia apud optimos auctores.

Neque Baſilidis impii ſectatores, ut pulcre notavit rex hominum Baronius, ab hac labe immunes fuere. Is vero ſeptem clementis concepit ſummae Virtutis nomen, ex qua dii reliqui dimanarent, numero trecenti ſexaginta quinque, quibus evidens ſummi omnium deorum Ἀβραξάς nomen conpoſitum eſt. nempe ut explicant Irenaeus, Tertullianus, & Auguſtinus, viri ſancti, α & β unum & duo, ρ & α centum & unum, σ & α ducenta & unum, ξ ſexaginta indicat. Idem planus fingebat 365. membra in homine, & unicuique virtutem adſignabat. Nuper autem e ruderibus gemma amethyſtina Romae eruta eſt, quam habuit Fulvius Urſinus. In ea ſculptus viſitur adoleſcens graecis characteribus ſatis belle inſignitus. ejus vertici bacillus haeret, in pectore umbilico tenus haec inſcripta elementa decem lineis ordinata: nec femori utroque, aut brachiis, aut cruribus ſua deeſt inſcriptio. altera manus clypeum, altera bidentem gerit, in quo hae litterae, ſed quadratae φγυθαρχεξλωαμουλαχ αβεγραξιουθ. poſtica effigies leonem ac tauri caput exhibet, quod ad Deum Mithram referri haud obſcuris indiciis mihi perſuaderem, niſi haec ſigna ad genituram ejus, qui geſtabat, referret tantus hiſtoricus. vide Claudiani Epigr. in Curetium, & Librum I. in Rufinum de gente Chaldea & ſignis ſagacibus.

CAP. XIX.

Mihi vero ſilentium eram indicturus, cum notarum aliquot denuo in memoriam venit. quibus haec vere Miſcella augeantur: id enim agunt obnixe typographi, a quibus meo magno malo me abeſſe reor. neque enim una me conficient plaga, ut ſpero, dum nimis feſtina opera ſe mihi probare ſatagunt.

Libro II. Raptus (331.) dixit poëta:

—— Se ſponte relaxat
Squalor, & aeternam patitur rareſcere noctem.

ubi quidam clareſcere. ſed Ammianus Lib. XXVI. (cap. 3.) ita loquitur: *Apronianus opera curabat enixa, ut veneficos, qui tunc rareſcebant, indicatis conſciis morte mulctaret.*

Eodem Lib. II. (15.) vulgati libri ita praeferunt hunc verſum,

Illi multifidos crinis ſinuatur in orbes.

quod ſane agnoſcit alter cod. e Bibl. Cujacii. neque abſonum credo, quamvis ſibilus aurem attingat, nam Ovidius auctor purae latinitatis cecinit de capillis dominae, (I. Am. 14. 25.)

Quam ſe praebuerant ferro patienter & igni,
Ut fieret torto nexilis orbe ſinus.

In carmine ad Hadrianum P. F. P. (Epiſt. I. 17.) hic verſus quibusdam fuit ſuſpectus, varieque legitur in manuſcriptis:

Darium famuli manibus doluiſſe peremptum.

At Ovidius in Ibin (v. 317.) etiam produxit hoc modo:

Utque necatorum Darei fraude ſecundi,
Sic tua ſuccendens devoret ora cinis.

tres quippe Darei vel Darii fuere apud Perſas. hunc vero ſecundum Germaniae hiſtoricus eundem facit cum Aſſuero, cui Eſter laudatiſſima placuit.

Lib. I. (274.) Eutropium belle increpat Claudianus in hunc modum,

Tu potes alterius ſtudiis haerere Minervae:
Tu telas non tela pati.

quibus videtur imitatus Ovidium, qui e contra ad Achillem, (Lib. I. Art. 691.)

Quid facis Aeacide? non ſunt tua munera lanae,
Tu titulos alia Palladis arte pete.

Quid plura? certe, niſi temperarem, digitis haec penna per aequor papirium ad faſtidium usque legentis volitaret, adeo multa vel in memoria, vel in ſcriptis habeo, quae ad hujus poëtae lucem pertineant.

MART.

MART. ANTONII DELRII
AD RELIQUA CLAUDIANI OPERA
CONJECTURAE ALIQUOT.

(Laud. Ser. v. 67.) *Laude virorum Censeri contenta fuit.*] num hoc est propter virorum laudem in precio haberi? sic sane: quae locutio perelegans, & Jurisconsultis maxime familiaris est. Papinianus *privatorum cautiones legum auctoritate non censeri* dixit l. ultima D. de suis & legitimis. Ulpianus scripsit, *aliquo privilegio maternam originem censeri*. Lib. 1. D. ad municipalem. Idem Lib. 1. de Justitia & Jure, *videmus*; inquit, *etenim cetera quoque animalia istius juris peritia censeri.*

(ibid. v. 78.) *Ceraunia.*] an Sidonius de Cerauniis in Majoriani Panegyrico loquitur? versus hi sunt, (Carm. V. 49.)

— naves Hispania defert
Fluminis, (*forte* Fulminis *scribendum*) *&*
lapidem; scopulos jaculabile fulgur
Fucat, *& accensum silicem fecunda maritat*
Ira Deum: quotiens caelum se commovet illic,
Plus tibi terra valet.

(ibid. v. 169.) *ferroque secutam*] judico legendum; *feroque*, vel, *fermeque.*

(v. 221.) *Non illo nitidus nunquam*] conjectura ductus *unquam* reposui.

(Laud. Herc. v. 5.) *Hippocrenaeum*, &c.] cum hic locus mendosus foret: censui emendandum; *Hippocrenaeo victorem sistere fonti Me dignare: tuam non*, &c.

(ibid. v. 10.) *Romana Tonantis progenies*] quid si legamus *germana Tonantis progenies?*

(v. 18.) *Quo mollis amas*] malim, *quem.*

(v. 45.) *ignara creasset.* substituo, *creasse.*

(v. 72.) *Ludis in aetbereas*] pro *in* scribe *&*.

(Epith. Pallad. & Celer. v. 23.) *celebrata per omnes*] videtur efflagitare sententia, ut *Serena per omnes*, legatur.

(ibid. v. 69.) *Hic splendor juvenum*] si de sponso loquitur, lego, *juvenis.*

(v. 124.) *Citherea virum*,] quae sequuntur, efficiunt, ut ambigam num auctor potius *nurum* scripserit.

(Epist. ad Hadrian. v. 20.) *Conditor hic patriae*] hic versus injicit in mentem suspicari, hunc Hadrianum, quemadmodum & Claudianus fuit, Alexandrinum exstitisse, atque in eundem scriptum Epigramma (xxx.) cujus initium est, *Manlius indulget somno*, &c.

(Idyll. 1. de Phoenice v. 24.) *Sed pater est prolesque sui.*] ultimae vocis loco pono, *sibi.*

(ibid. v. 59.) *Stellis coelestibus.*] radios Solis intelligit. quare scribo, *telis coelestibus.*

(Idyll. vi. 47.) *Calcaturque*] plerique libri, *Calcatumque.* fortassis scribendum: *Calcantumque.*

(Gigant. v. ult.) *En iterum convulsa feror*] sic legitur in vet. excusis: in junioribus tamen libris a sciolo quopiam versus perficiendi gratia adjectum est; *succurre roganti.* Caeterum quae vulgo subjunguntur pia Christianaque carmina, quia Damasi, non Claudiani sunt, a me rejiciuntur.

(Epist. 11. ad Seren. v. 2.) *Tertia festus Hymen*] crediderim emendandum, *Thracia.*

(Epigr. x. 8.) *Et lapis est merito quod fluit & lapis est*] quid hoc sibi velit, neque ego scio, neque quisquam, opinor, alius rite intelliget. est enim mendosum. conjicio sic à Claudiano scriptum, *Estque latex merito quod fluit, & lapis est.*

THOMAE DEMPSTERI,

SCOTI,

DIGESTIO HISTORICA OPERUM

CLAUDIANI.

AUspicium scribendi a libris de *Raptu Proserpinae* duxisse poëtam vel ex Praefatione liquet, nam per inventa navigia, timidas primum navigationes, mox audaces & provectos in altum mare excursus, gradum significat humili aliqua, certe poëtica materia, ad favores *Augusti* sibi sternendum, in cujus encomia *Hippocrene* tota esset exhaurienda. & plane simili est usus translatione Ovidius, *famae pelagus sulcare curre suo.*

Neque dubium de secundo loco: nam ex Chron. Marcellini apertum est Consulatum inisse *Olibrium & Probinum* Fratres, 17. *Theodosii* anno: qui illi in humanis ultimus fuit. idque ob operam imperio a Probo patre fideliter navatam in bello *Eugeniano*. Claudian. (Paneg. Prob. & Olybr. 74.)

Belliger Augustus trepidas laxaverat Alpes,
Roma Probo cupiens dignas persolvere grates,
&c.

Erant hi orti Patre *Sexto Petronio Probo*, matre *Falconia Proba*. paternum genus ab *Anicio*. Prudent. Lib. I. in Symmach. (553.)

Fertur enim ante alios generosus Anicius urbis
Illustrasse caput, quo se Roma inclyta jactat,
Quin & Olybriaci generisque & nominis haeres.

quod stemma clarissimum fuisse palam est: diserte Claud. (Paneg. Prob. & Olybr. v.13.)

—— quemcunque requires
Hac de stirpe virum, certum est de Consule nasci.

D. Hieron. Ep. 8. *Nunc mihi clara Olybriorum & Proborum repetenda sunt nomina, & illustris Anicii sanguinis genus, in quo aut nullus est aut rarus, qui non meruerit Consulatum.* Adde Epitaphium vetus,

Sublimes quisquis tumuli miraberis arces,
Dices quantus erat qui Probus hic situs est.
Consulibus proavis, socerisque, & Consule major,
Et fama emensus quidquid in orbe hominum est.

Pater quidem hic fuit Consul cum *Gratiano* Aug. quem *Summatum omnium maximum* vocat Marcell. Lib. XXVIII. Ad quem visendum ob probitatem, sapientes etiam, vel ex Perside, conveniebant. D. Paulin. in Ambrosio. Matrem autem, Augustin. Hieron. Chrysost. aliique patres, non minus ob pietatem, quam eruditionem commendant. *Olybrius* ergo hic Cos. filius istorum praefecturam gessit urbanam, Anno 6. *Valentiniani & Valentis. Valentiano* puero, & *Aurelio Victore* Coss. ut patet ex leg. I. de fructib. & lit. expens. C. Theod. leg. VI. de fid. test. Cod. eod. ad eum variae sunt *Symmachi* Epistolae Lib. V.

Cui tertius debeatur locus, non est promptum. si tamen principium rerum gestarum, non finem spectes, dubio procul liber de *Bello Gildonico* debet sequi. Gildo enim vivo adhuc *Theodosio* defecit, dum, illo adornante apparatum expeditionis *Eugenianae*, adesse renuit. Sed de eo pauca subtexam. Anno ultimo *Theodosii*, *Eugenius* Gallorum rex Alpes occuparat in Italiam trajecturus. Claud. (III. & IV. Cons. Hon. Lib. I. de Laud. Stil. & Paneg. Prob. & Olybr.) qui annus *Honorio* aetatis 10. nomen *Caesaris* dedit. Sozomen. Lib. VII cap. 24. Claud. (III. Cons. Hon.) Itaque Theodosius, cum barbari insedissent impervia Alpium juga, *signo crucis praelato* (Theodoret.

doret. Lib. v. cap. 24.) *solemnibus votis Deo praemissis* (Ruffin. Lib. II. cap. 33.) *Gallum subito terrore oppressum fudit, Argobastemque ad voluntariam mortem compulit.* Zozim. Lib. v. Hunc Claud. loco citato (v. 102.) *inventorem scelerum* vocat. ideft, caput factionis. Sed ad Gildonem redeo. Nubeles, Mauritaniae rex potens, tres filios suftulit, *Firmum*, *Gildonem*, & *Mascezium*, seu *Mascezelem*, aut *Mascerelem*. *Firmus* Libyam octennio toto vexavit, cui *Gildo* fucceffit, quadriennio fuperandus. fic intellige Claud. (Bel. Gild. v. 153.) *jam Solis habenae Bissenas torquent hyemes, cervicibus ex quo Haeret triste jugum.* quod non poteft de folo *Gildone* capi, quem domitum conftat quarto Honorii Anno, Ammian. Lib. XXIX. ut & *Optatum Gildonianum Donatistarum Episcopum.* fub quo *decennalem Africae gemitum* deplorat D. Auguft. contra lit. Petil. Lib. I. cap. 24. atqui vivo *Theodosio* magifter militiae Africanae creatus fuit, ob infignem operam Rom. navatam, etiam contra fratrem *Firmum*, tanto in partes odio, ut boni civis famam petens affectum fanguinis contemferit. quod accidit Theodofio 3. Conf. ex leg. IX. ad leg. Jul. de adult. C. Theod. Quando ergo fuas res agere eum cepiffe, exiftimabimus? Bello Eugeniano, quando cum auxiliis adeffe noluit. diferte Claud. (VI. Conf. Honor. 109.)

— auxiliis ad proxima bella negatis,
Abjurata palam Libyae possederat arva.

Tyrannide Gildonis, ne frumentum in urbem conveheretur, effectum. Claud. (Bel. Gild. v. 17.) *fessa* (Roma) *negatis frugibus.* contra id lege Symmach. Lib. IV. Epift. 4. ubi non omiferim SCto copias commiffas Mafcezeli, cujus liberos *Gildo* inhumana barbarie fuftulerat. Orof. Lib. VII. cap. 36. precibus ergo D. Ambrofii (Diacon. Lib. XIII.) victus eft *Gildo* ducens exercitum 70. M. a. 5. M. ad *Ardalionem* flumen inter *Metrideram*, & *Tuebastam* civitates: ut merito nofter exclamet (IV. Conf. Hon. 99.)

—— hinc saecula discant
Indomitum nihil esse pio, tutumve nocenti.

Sed ille, ne veniret vivus in fratris manus, laqueo cervici injecto, vitam finiit. quo modo ergo *Stilconi* data gloria victoriae, eum nec adfuerit quidem? quia bellum ejus aufpiciis geftum. praeter Claud. Infcriptio: *Fl. Stiliconi. V. C. Magistro. peditumque. Comiti. domesticorum. Tribuno. praetoriano. &. ab. ineunte. aetate. per. gradus. clarissimos. militiae. ad. columen sempiternae gloriae evecto, progenero. D. Theodosii. comiti. D. Theodosii. Augusti. in. omnibus. bellis. atque. victoriis. &. ab. eo. ad. adfinitatem. regiam. cooptato. itemque. Socero. D. N. Honorii. Augusti. Africa. consiliis. ejus. & provisione. liberata. ex. S. C.* bona Gildonis, fatellitumque fifco addicta. leg. VII. 9. de metat. C. Theod. leg. XVI. 19. de bonor. profcript. C. eod. nullum fane dubium eft, quin hic liber praecedat libros in Eutropium. Claud. (Lib. I. in Eutrop. 399.)

Gildonis taceo magna cum laude receptam
Perfidiam.

& (Praefat. Lib. II. in Eutrop. 70.)

Gildonis nuper qui tenuere fugam.

pofterior etiam eft liber de bello Getico, ut ex praefatione ejusdem liquet, dum ftatuam fibi pofitam, Libya recepta, gloriatur, nec immerito.

Quarto locus debetur Libris in *Rufinum*. nam hic in imperium confpiraffe Anno 3. Honorii compertus eft. de quo nonnihil repetam. fuit non *Celta*, ut voluit Sozim. Lib. IV. fed *Aquitanus*, natus *Esyjae*, vel *Elusae*. Claud. (Lib. I. in Rufin. 137.) atque inter *Aquitaniae gentes*, *Elusites* numerat Plin. Lib. IV. cap. 19. & aperte Claudiano fuffragatur Sulpitius Severus Hift. Lib. II. Magifter fuit hic Officiorum, vivo *Theodosio*, & Praefectura Praetoriana ornatus. ex leg. 26. haeret. C. Theod. leg. 13. de paganis. C. eod. Cof. ordinarius etiam cum *Arcadio* 4. Cof. quem pater in expeditionem *Eugenianam* proficifcens illi commendavit. ultima tamen voluntate *Stilico* ei praelatus & forte id impulit *Suidam*, ut parem huic cum *Stilicone* fuiffe potentiam dicat. ut ut eft, non parum potuit apud *Arcadium*, cui filiam defpondere ftudebat, quo gradum fibi ad imperium occupandum fterneret. Claud. (Lib. II. in Rufin. 382.)

Increpat Augustum, scandat sublime tribunal,
Participem sceptri, socium declaret honoris:

& feciffet nifi aftu *Eutropii Eunuchi Arcadius* duxiffet *Liciniam Eudoxiam*, *Promoti* (qui Cof. fuerat cum *Timasio*) neptem, quam nonnulli *Gratiani*, alii *Bautonis*, perperam, ut puto, filiam prodiderunt. Niceph. Lib.

XIII. cap. 4. sed spe sua *Rufinus* dejectus, ad proditionem animum convertit, & *Antiochum* fidum sibi, Graeciae praesidem imposuit, Thermopylarum angustiis *Geruntium*, ut *Alarico* regi introitus pateret: & ne Asiaticae res, turbata Graecia, securae starent, accivit collectam barbariae ferociam, idest *Hunnos*, in cladem imperii. Sozomen. Lib. VIII. cap. 1. Claudian. (Lib. I. in Rufin. 321.)

Hunnorum laturus opem, quos affore bello
Norat, & invisis mox se conjungere castris.

(Lib. II. 270.)

—— qui nos aut turpibus Hunnis,
Aut implacatis famulos praestabit Alanis.

(Lib. I. de Laud. Stilic. 110.)

Nec vaga te Hunnorum feritas.

sic enim lege, non ut prius, *nec vaga Hunnorum feritas.* neque enim sic leges metri constant, nec *Chunnorum*, cum nusquam ea gens legatur. Nec satis, vocati etiam *Gothi* in excidium Graeciae, ut lacerum imperii corpus tot malis distractum facilius frangeretur: tunc *Arcadia* tota vastata, & celebres virtute antiqua urbes, *Corinthus*, *Sparta*, *Athenae*, (quicquid Sozim. impudentia Ethnica de Pallade armata sit commentus) obsessae, expugnatae, incensae, noster (Lib. II. in Rufin. 185.) Stiliconis exercitu instructo,

Si tunc his animis acies collata fuisset,
Prodita non tantas vidisset Graecia clades,
Starent Arcadiae, starent Lacedemonis arces.
&c.

ut non irrita sit querela nostri (eod. Lib. v. 52.)

Quod tantis Romana manus contexuit annis,
Proditor unus iners angusto tempore vertit.

His malis ut occurreret *Stilico*, cum utroque exercitu in Orientis auxilium festinavit. Claud. (eod. Lib. v. 161.) At *Rufini* artibus ab *Arcadio* metu perculso, inhibitus, orientales copias *Gainae* tradere jussus est. Claud. (ibid. v. 193.) Reverso ergo in Italiam *Stilicone*, cum omnia sibi tuta censeret *Rufinus*, Cal. Decemb. *Olibrio & Probino Coss.* Anno Honorii I. a toto exercitu, infinitis vulneribus confectus, tot scelerum paenas pependit. Marcellin. Chron. Socrat. Lib. VI. cap. I. sed omnium cultissime Claud. (Lib II. in Rufin. 410.) *Hi vultus avidos*, &c. quin & probra cadaveri illata, *caput pilo Constantinopolim gestatum, manus dextra abscissa, stipem mendicare coacta ostiatim, in dedecus insatiabilis avaritiae.* ut loquitur D. Hieron. Ep. III. ad *Heliodorum*, & *Claudianus* ibidem prosequitur.

In Annum 2. *Honorii* incidit ejusdem Consulatus 3. cum *Arcadio* 4. Consule. Paulin. in *Ambrosio*, nam duos *primos Consulatus* patre vivo gessit: priorem quidem infans nondum biennis. noster (IV. Conf. Hon. 156.) *Donaturque tibi, qui te produxerat, annus.* Atque ideo Panegyris de 3. *Honorii* Consulatu debet succedere.

Annus, qui Imperii Honorio 4. fuit, Consulatu ejusdem 4. signatur, collega *Eutyciano*, quare hic inserenda est Panegyris de 4. Honorii Consulatu, qua Eugenianum bellum & *Gildonicum* celebrantur.

Sequitur Epithalamium Honorii Aug. & Mariae Stiliconis filiae. nam consensus est omnium scriptorum in eo concors, hoc anno nuptias celebratas, contractas quidem vivo Theodosio. noster (Epithal. Honor. & Mar. 302.) *En promissa tibi Stilico jam vota peregit.* & Honorius ipse haec apud eundem (29.) *Sed quae sponsa mihi pridem, patrisque relicta Mandatis.* Certe non ante 4. Honorii Consulatum contigisse idem innuit (IV. Conf. Hon. sub fin.)

O mihi si liceat thalamis intendere carmen
Connubiale tuis.

At eodem pene tempore *Honorium* duxisse uxorem & superatum *Gildonem* videri potest, ex Claud. (Lib. I. de Laud. Stil. 6.)

Sumeret ut pariter princeps nomenque mariti,
Victorisque decus.

videtur tamen mihi hoc Epithalamium prius compositum, quam libri in Gildonem, Rufinum, aut Eutropium. nulla enim in hoc carmine mentio est Africae pacatae, quod non omisisset, cum de Stilicone diceret (Epith. Hon. & Mar. v. 118.)

Scis Mariam, patremque ducem, qui cuspide Gallos,
Italiamque fovet.

sed liberum esto judicium.

Annum Honorii 5. aperuere *Manlius Theodorus*, & *Flavius Eutropius Eunuchus* Coss. ideo pulcherrimum illud carmen de Consulatu *Manlii Theodori* locum suum hic habeat. quem ut facundum, eruditum, Philosophiaeque sacris operatum, celebrat noster

ſus (Conſ. Mall. 64. & ſeqq.) nec minus per alios Magiſtratuum gradus evectum (v. 28.) *Inde tibi Macetum tellus, & condita Pellae Maenia* &c.

Chriſtianis ſacris addictus fuit, nam D. Auguſtin. ejus cum honore meminit de Civit. Dei Lib. XVIII. cap. ult. porro *Eutropii* nomen eraſum faſtis, annusque ſolo *Theodoro* notatus, ex reſcriptis A A. perſpicimus, licet Onufrius Manlio & Theodoro ſignatum annum velit, ut olim Julio & Caeſare Coſſ. Hinc Claud. (Conſ. Mall. Theod. 267.)

—— non hic violata curulis,
Turpia non Latios inceſtant nomina faſtos.

& apertius (Praef. Lib. II. in Eutr. 13.) *Ablato penitus reſpirant nomine faſti.* Ratio eſt cum *quia Eutropius Eunuchus*, tum *quia ſtemmatis ſervilis.* Socrates, Sozomenus: Claud. (Lib. I. in Eutrop. 141.)

—— & quem privata miniſtrum
Dedignata domus, moderantem ſuſtinet aula.

& infra (v. 151.) *Obſcurae latuit pars ignotiſſima turbae.*

Succedunt Libri in *Eutropium*, qui, ut monui, Coſ. fuit cum Manlio, ſed idem annus honores immeritos debito exilio excepit, nam relegatio ſtatim Conſulatum ſecuta eſt. Claud. (Praef. Lib. II. in Eutr. 10.)

Annus, qui trabeas, hic dedit exilium.

& (II. in Eutr. 21.)

Eutropium ſi Cyprus habet, vindictaque mundi
Semivir exul erit.

Sed & de eo pauca addam. Qui plura cupis, adi Suidam in εὐνοῦχ. Originem ejus, ſervilem, ideoque obſcuram, nullus hactenus, quod ſciam, tradidit. nec commemorat noſter, qui tamen ait varios dominos illum mutaſſe. (Lib. I. in Eutr. 58.)

Inde per Aſſyriae trahitur commercia ripae,
Hinc fora venalis Galata ductore frequentat.

unde ergo tantum illi dignitatis? ob fidelem operam in detegendis *Rufini* dolis, & *Eudoxia*, ut dixi, *Arcadio* collocanda; eaedemque cauſae, cur deciderit, traduntur, nempe quod *Eudoxia* Auguſta injurias ſibi ab eo illatas graviter tulerit. Niceph. Lib. XIII. cap. 4. neque ſum neſcius alias cauſas aſſignari. nam *Trigibulus*, vel, ut vult Claud. (Lib. II. in Eutr. 176.) *Targibulus*, motus non leves in Aſia excitavit, ad quos ſedandos, petitus eſt ad poenam *Eutropius*, qui, dum *Arcadius* eum dedere deſtinaret, conſcius ſceleris ad templa Chriſtianorum, quae Aſyli inſtar erant, confugit *Pantychii*. Sozim. Lib. V. indeque fuiſſet divulſus, niſi impediiſſet *D. Chryſoſt.* cujus accurata oratione vita illi data, exilium in *Cyprum* decretum fuit. hucusque noſter. Inde revocatus *Chalcedonem*, interfectus poenas luit, quae, cum aut deſiderentur, aut non ſint ſcripta, ſupplenda ſunt ex Socrate Lib. VI. cap. 5. Sozomen. Lib. VIII. cap. 7. & obiter obſerva mendum irrepſiſſe in l. 17. de paenis C. Theod. dum ſententia dicitur lata in *Eutropium* 16. Cal. Febr. cum prope ſolennitatem Paſchatis id contigiſſe doceamur ex Oratione *D. Chryſoſt.* in Pſalm. XLIV. niſi hic de exilii, ibi de capitis ſententia agatur, quod non eſt omnino a vero diſſimile.

Annus Honorii 6. *Coſſ. Stilicone & Aureliano* celebris eſt. Idcirco tres libros de Laudibus Stiliconis cenſeo hic inſerendos, cum Conſulem eum ſignificet, dum illi ſcriberentur. ſic enim poſt nuptias Honorii, victumque Gildonem canit (Lib. I. de Laud. Stil. 8.) *Oriente ſubacto Conſule defenſae ſurgunt Stilicone ſecures.* & quae ſequuntur.

Annus Honorii. 8. *ipſum Arcadiumque fratrem* Coſſ. recepit, quod non puto a poëta carmine celebratum, ne cogeretur Arcadium laudare, quod ingratum futurum noverat *Honorio*, quod jam ſimultas inter eos orta, majores altioresque radices egiſſet.

Proximus locus Librum de *Bello Getico* habeat. geſtum quippe illud Anno *Honorii* 9. quamquam Anno 8. geſtum aſſeveret Caſſiod. Chron. Nec minor illius error in tempore, quam in re geſta, nam victum a barbaris Romanum ſcribit, cum conſentiant omnes, *Stiliconem* victorem, clam foedus cum *Alarico* pepigiſſe. ſed cum *Sozimus* mirifice illum laudet, quia in ſpem Ethnicorum educabat filium, hoſtem Chriſtiano nomini futurum, & *Claudianus* non tantum ſupra alios duces extollat, ſed & heroibus anteponat, quia Mecenatem: omnesque alii hiſtorici ut proditorem imperii ſugillent, videndum obiter de eo. Patrem habuit ſub *Valente Aug.* praefectura militari clarum. Claud. (Lib. I. de Laud. Stil. 37.) ſed genere *Wandalum*. Ipſe a *Theodoſio* Orientis Comes creatus, & utriusque militiae Magiſter *Serenam* ejusdem *Theodoſii* filiam duxit in uxorem. Oroſ. Lib. VII. cap. 38.

38. Claud. (1. de Laud. Stil. 78.) demum utrique filio, ob magnanimitatem in bello, & fidem in pace, tutor designatus, locata *Honorio* Aug. filia *Maria*, praeclarum sibi nomen pepererat. quod autem non Occidentalis, sed & Byzantini imperii custos fuerit datus. Claud. (Lib. II. in Rufin. 5.)

—— si tibi credita fratrum
Utraque majestas, geminaeque exercitus aulae.

& haec Theodosius ad eum ex humanis migrans. (III. Conf. Hon. 152.)

Tu curis succede meis, tu pignora solus
Nostra fove, geminos dextra tu protege fratres.

(1. de Laud. Stil. 91.) *Talem quippe virum natis adjunxit & aulae.* &c. (Epith. Hon. & Mar. sub finem.)

Dignus cui leges, dignus cui pignora tanti
Principis, & rerum commendarentur habenae.

At non postrema primis responderunt. nam *Eucherium* filium (de quo Claud. I. & II. de Laud. Stil. & Epith. Hon. & Mar. in fine.) summo imperio admovere studens, post *Alanorum, Suevorum, Wandalorumque* gentes pollicitationibus pecuniisque illectas, *Honorium* pupillum suum regno exuere conatus, cum eodem *Eucherio* occisus, perfidiam expiavit. ita Marcellin. Chron. ubi, ne fallaris, nota, *Stiliconem* ab *Heracliano*, a templis Christianorum, ad quae confugerat, abstractum. 10. Cal. Septemb. *Philippo Bassoque* Coss. interfectum. *Eucherium* vero, sequenti anno, ab *Arsacio & Terentio* Eunuchis, cum *Serena* matre, jussu *Honorii*, sublatum, & ut clarum est ex Orosio loco citato. Verum unde maxime illuxere malae artes, & regno inhians animus? Ex legatione *Alarici* pacem petentis: omnibus enim faedus cum Barbaro hoste aversantibus, *Stilico* de ejus necessitate disseruit, donec aliis Senatoribus ob metum & authoritatem ipsius tacentibus, *Lampadius* restitit, dicens, NON ESSE PACEM, SED FACTIONEM SERVITUTIS. tunc primum fraudes detegi caeperunt; nec cessatum, donec sanguine suo male cogitati facinoris paenas lueret: de quo si plura cupis, adi, praeter historicos, Sozim. Lib. V. Marcellin. Chron. Orof. Sanctiones Augustales, contra eum satellitesque datas. leg. 20. de paenis. leg. 20. de bon. proscript. C. Theod. leg. 1. de limit. itin. custod. C. eod. ubi *publicus hostis* vocatur. statuaeque omnes subversae, aut erasi tituli, & omnes aula ejecti, quos in spem rerum novarum paganos promoverat, leg. 42. de haeret. C. eod.

Sed ad bellum *Pollentinum* sive *Geticum* regredior. *Alaricus* Gothorum rex trigesimo anno, postquam cum exercitu *Istrum* transisset, in *Italiam* venit, quod sic collige, *Coss. Valentiniano & Valente* 4. *Gothi* in *Europam* venerunt. Ammian. Lib. XXX. a quo tempore ad 9. *Honorii* annum triginta sunt anni, ex Fastis Capitolinis. sic audi nostrum (de Bel. Get. 488.) ubi sic senex quidam,

Si numero non fallor, ait, trigesima currit
Bruma fere, rapidum postquam tranavimus Istrum.

Prudent. Lib. II. in Symmach. (714.)

Illic terdenis gens exitiabilis annis
Pannoniae paenas tandem delata pependit.

Tantus terror barbari exercitus adventantis Rom. occupavit, ut nova maenia curata sint extrui. Vetus Inscriptio. S. P. Q. R. *Impp. Coss. DD. NN. invictissimis. Principibus. Honorio. & . Arcadio. victoribus. & . triumphatoribus. semper. Augustis. ob. instauratos. urbis. aeternae. muros. portas. ac. turres egestis. immensis. ruderibus. ex. suggestione. V. C. & . inlustris...... militis. & . magistri. utriusque. militiae. Stiliconis. ad. perpetuitatem. nominis. eorum. simulacbra. constituit. curante. Fl. Macrobio Longiniano;* D. Paulin. de Natali D. Felicis.

—— fidant legionibus illi,
Perfugioque parent reparatis moenia muris.

noster (VI Conf. Hon. 531.)

— addebant pulcbrum nova maenia vultum
Audito perfecta recens rumore Getarum.

Sic urbi praevisum. Interim *Stilico* cum exercitu hosti occurrit ad *Pollentiam* Liguriae oppidum. (VI. Conf. Hon. 202.) *nec plus Pollentia rebus contulit Ausoniis* ait Claud. & (de Bell. Get. sub fin.) *O celebranda mihi cunctis Pollentia saeclis.* & alibi saepe. Prudent. (Lib. II. in Symm. 719.)

—— inhumata cadavera late,
Quae Pollentinos texerunt ossibus agros.

Victus ergo hic *Alaricus*, permissus est evadere. Orof. Lib. VII. cap. 37. *taceo*, ait, *de Alarico rege cum Gothis suis saepius victo, saepius concluso, saepeque dimisso, taceo de infelicibus ad Pollentiam gestis.* quod fama publica vulgatum sic Claud. dissimulat (VI. Conf. Hon. 300.) ubi sic Alaricus, *Heu quibus insidiis, qua me circumdedit arte Fatalis semper Stilico,*

co, &c. Rutil. Itiner. Lib. 1. *Geticis graſſatus proditor armis.* de Stilicone.

Annus 10. Honorii, *eidem* cum *Ariſtonetto* 6. Conſulatum dedit. nam tota illa Panegyri bellum Pollentinum celebratur, diſerte Claud. (VI. Conſ. Hon. 127.) *Jam Pollentini tenuatus* (Alaricus) *funere campi Turpe retexit iter.* Nec plura de geſtis Honorii a Claudiano ſunt ſcripta, puto quia brevi ſecuta eſt mors Maecenatis ſui Stiliconis, atque ideo, ne laudando, majeſtatis imminutae reus, culpando, ingratus haberetur, maluit ſilere. Quo tempore *Palladii Epithalamium* ediderit, aut *Encomia Serenae*, uti & *Epigrammata*, *Epiſtolaſve?* deprehedere certo non potui, neque referre puto, nam qui frivola curioſe nimis inveſtigat, utilia plerumque, ut ait Seneca, omittit. Itaque ex dictis haec ſeries Librorum ſit:

1. Libri de Raptu Proſerpinae.
2. Panegyris de Conſulatu Olybrii & Probini.
3. Liber de Bello Gildonico.
4. Liber in Rufinum.
5. Panegyris de 3. Honorii Conſulatu.
6. Panegyris de 4. Honorii Conſulatu.
7. Epithalamium Honorii & Mariae. dubito tamen & delibero.
8. Panegyris de Conſulatu Manlii Theodori.
9. Libri in Eutropium.
10. Libri de Laudibus Stiliconis.
11. Liber de Bello Getico.
12. Panegyris de 6. Honorii Conſulatu.

Scio aliam probari ſupputationem, quae biennio noſtra ſerius in 12. Honorii annum principatum ejusdem rejicit. Sed placet noſtra, cum praeter antiquos, virum omnium maximum, Baronium ducem habeat. tu elige.

Vale, optime lector, & his fruere, donec aliquis doctior meliora communicet, quae ego lubens & citra invidiam diſciturus etiam tecum cuperem videre, & faxit Deus, utrique noſtrum ſatisfiat.

In Amiciſſimi THOMAE DEMPSTERI Seriem Hiſtoricam Operum Claudiani.

MARCUS DUNCANUS.

Magnanimos Scotus Stiliconis contudit enſes,
Martia dum fati fulmine terra tremit.
Sed latuit tenebris longo dux preſſus ab aevo,
Poſcebatque aliquam Claudius aeger opem.
Et vates & doctor habe ſolatia, utrique
Qui rurſum reddat lumina, Scotus erit.

